DECISIONES FORI FIVIZANEN.

ALIORVMQ. INSIGNIVM LOCORVM PEREGRINAE, ET AMABILES.

BORGNINO CAVALCANO
Aduocato FiuiZanense, Episcopatusq́; Papiæ Vicario Generale, Authore.

Secunda Pars.

Nunc Secundò in lucem æditæ, atque ab innumeris erroribus expurgatæ.

VENETIIS,

Ex Officina Dominici Farrei. MDLXXXVI.

Del S. Gio: Batta Stelluti

AD LECTOREM.

IN animum in duxi meum Decisiones Fori Fiuizanensis, aliorumq́; insignium locorum, sub Titulis de IVDICIIS, CONTRACTIBVS, VLTIMIS VOLVNTATIBVS, ET DELICTIS in lucem ædere, & in vnum corpus, et volumen redigere; verum quia magna fuit copia scribendi, & materia Decisionum practicabilis valdè, et perutilis, operæpretium fuit omnia copiosè, distinctè, & diligenter pertractare, et in breue Decisionum numero numerosos inserere casus. Adeo quòd opus magnum nimis in Tres diuidere partes coactus fui, et ideo hanc secundam composui partem, in qua benigne Lector multa ad praxim spectantia inuenire poteris. Aliam Tertiam partem iam cæptam breui tempore in lucem ædere curabo. Cum Repertorio plenario istius secundæ partis. Fac igitur, vt hylari animo perlegas, vtilia retineas, superflua reseces. Altissimiq́; nomini dabis gloriam.

AD BORGNINVM CAVALCANVM FIVIZAN. Epiſcopi Ticinen. Vicarium ornatiſſimum.

TE Deus in terras Cęlo demiſit ab alto,
Vt legum fieres gloria, lumen, honos.
Felix es nimium, decies, decieſque beatus;
Felix, quem ſapiens fons Heliconis amat.
Quem Charites habuere Sinu; Natura benigna,
Quem merito cunctis dotibus excoluit.
Te decorat probitas, pietas, vtriuſque, fideſque,
Te celebrat Muſis pulcher Apollo ſuis.

AD EVNDEM.

HIC hic Borgninus totius gloria ſecli:
Hic hic eſt legum ſplendor, & omne Decus.
Hic hic eſt fulgor, tutum virtutis Aſyllum:
Hic hic eſt Cicero, Maximus, atque Maro.
Hic hic integritas vitæ probitatis Alumnus,
Hic hic, quem merito docta Minerua beat,
Eſt hic Borgninus Cœleſti ſede profectus:
Hic patrem Carolum legibus ipſe refert.

AD CAROLVM NANTAM CAVALCANVM Authoris Patrem iam diem functum.

CAROLE, cui legum, Canonumque repoſta patebant
Senſa, quid ereptum te, & fera fata doles?
Haud totus moreris: magnaque ex parte ſuperſtes
Borgnini nati in pectore viuis adhuc:
Magnaque Cæſarei, ſacrique peritia iuris
Iam tua, in hæredem continuata manet.
Gaude ſorte tua: cœlo lętare beatus:
Exornat terras Filius: Aſtra Pater.

IN

IN AVCTORIS
LAVDEM HEXASTICON
IO. PETRI CONTENII I. C.
ET LECTORIS PAPIENSIS.

BORGNINE æquarum cultor Sanctissime legum,
Recti Monstrator, pieridumq; decus,
Exponis vigilans iuris tu fœdera Sancti;
Clamosas lites, tristia bella fugas,
Te Duce iustitiam cuncti seruare salubrem
Discunt, et pactam tempus in omne fidem,

In eundem.

Carmine Borgninus docti est celebrandus Homeri,
Leges non cessat reddere conspicuas.
Borgninum canat omne genus iuuenumq; senumq;,
Eximias laudes dulcia plectra sonant.
Perpetuò dignus tranquilla vt luce fruatur,
Mirare è viuis quem sua Musa vetat,

De eodem.

Munera BORGNINVS *tradit tibi nata secundò*
Lector, queis leges, Iuraq́ cuncta nitent.
Non Tagus aurifluus, Cræsi hæc non gaza superbi
Aequat, Pactoli nec radiantis aquæ.
BORGNINVS *tetricis te erroribus explicat, omnes*
Dispellens tenebras legibus ore sacro.

EX ARGVMENTIS DECISIONVM D. BORGNINI CAVALCANI IN SECVNDA PARTE DE CONTRACTIBVS.

INDEX.

Ecclesia

E

F

pigno-

in

agna-

F I N I S.

RVBRICAE EARVM QVAE IN hac Secunda Parte Decisionum continentur hic describuntur.

DE CON-

DE CONTRACTIBVS

DECISIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

Contractus celebratus sub nomine venditionis, vel insoluti cum pacto de non reemendo nisi intra certum tempus, & quod postea possit reemi cum modicitate pretij, & clausulis insolitis a debitore non habente ad manus pecunias pro soluendo eius debitum dicitur vsurarius, illicitus, & pignoratitius, & fructus compensantur cũ sorte.

Contractus venditionis, & insoluti quando dicatur licitus, & quando fęneratitius, & pignoratitius hic diserte tractatur.

Cambia sicca, & non realia sunt illicita, & vsuraria, & attendi non debent.

SVMMARIVM.

1 *VSVRA dicitur nequissima.*

2 *Vsura dicitur furtum, & rapina, & insimul æquiparatur. nume. 3.*

4 *Vsura est ab omni iure diuino, naturali, canonico, & ciuili reprobata.*

5 *Vsurarius, si credit vsuram non esse peccatum est hæreticus, si credit, est prædo, siue credit, siue non, est similis lapros[o].*

6 *Vsurarius est similis vermiculo ligni rodens patrimonium, sicut vermiculus lignum, & qui ore lignis, & stringit sicut scorpio, & sicut leo famelicus semper quærit, quem deuoret.*

7 *Contractus vsurarius debet ad minus conuinci tribus cõiecturis vrgentissimis: quę, a iure, & a Doctoribus admittuntur ex communi.*

8 *Pactum de retrouendendo. Paruitas pretij: & solitus fęnerari requiruntur, ad conuincendum contractum vsurarium ex communiori, & num. 71.*

9 *Pactum de retrouendendo, paruitas pretij: et solitus fænerari nominentur frequentius a Doctoribus per modum exempli, & non restrictionis, & limitationis. & numero 10. & 11.*

12 *Ratio eadem, vbi militat, aut fortior secundum regulas iuris, & ibidem ius esse debet, & fit extensio, ad similes casus. nu. 13.*

14 *Verba in dubio censentur prolata potius demonstratiuè quam restrictiuè.*

15 *Exempla non restringunt regulam, sed illam ampliant.*

16 *Pactum de retrouendendo simpliciter prolatum admittitur a iure ex communi, & operatur diminutionem prætij. nume. 25. & 28. fallit, si cum eo concurrunt aliæ præsumptiones, & coniecturæ simulationis. nu. 17. & præsumptionem simulationis facit.*

18 *Solitus fęnerari probatur ex pluribus instrumentis similibus ipsius fęneratoris in iudicio productis.*

19 *Notorium dicitur quod ex actis fit & quod per decem testes probatur. nu. 39.*

20 *Instrumentum locationis, seu inuestituræ simplicis ficti probat inter partes.*

21 *Valor bonorum dignoscitur, ex redditu 20. annorum.*

22 *Mutatio valoris, non præsumitur ex breuitate temporis, & contrarium allegantiincumbit onus probandi. nu. 24.*

23 *Accidens non præsumitur.*

26 *Seruitus rei vendita diminuit prætium arbitrio Iudicis regulandum.*

27 *Res vendita non minus ualet iusto prætio, quando*

quando retractatur simulatione probata ex tribus coniecturis.

30 *Duo specialia insimul concurrere non possunt in eodem subiecto.*

31 *Dominus directus, & non dominus vtilis potest bona alienare.*

32 *Arbitrium iudicis debet regulari a lege.*

33 *Parum, seu minimum est a iure taxatum in libris decem, aut duodecim. nu. 34.*

35 *Minor numerus inest in maiori.*

Testes probantes de decem, & de duodecim videntur probare de octo omnes.

36 *Testes deponentes rem aliquam tantum vendi, & emi publicè, aut communiter probat, & quomodo.*

37 *Testes dicentes habere notitiam de dictis bonis, vt vicini dicuntur melius informati, & melius probant. nu. 64.*

38 *Fides tota testiũ in arbitrio Iudicis residet.*

39 *Testes in numero decem deponẽtes super re, & eius communi æstimatione, licet vniformem rationem non reddant, maximè in materia vsuræ, illam notoriam faciunt, & probant.*

40 *Ex diuersis non bene infertur.*

41 *Testes dicentes, ita audiui publicè dici, aut ita audiui communiter dici idem probant.*

42 *Verba publicè, & communiter sunt sinonyma nomina idem significantia, & quando non. num. 43.*

44 *Vsurarius conuictus non est audiendus, sed repellendus a iudicio, multo magis testes per eum producti.*

45 *Destructo principali fundamento omnia super eo ædificata corruũt, & inane redditur.*

46 *Testis deponens de auditu alieno non probat: fallit nu. 56.*

47 *Testibus non creditur, quorum repelluntur authores.*

48 *Testis deponens super re ad eius commodum non probat.*

49 *Testis conuictus ex alijs de sua taciturnitate veritatis non probat, cum habeat præsumptionem falsitatis contra se.*

50 *Negotiorum gestorum testis pro domino non probat.*

52 *Socius bonorum pro socio non probat super re communi.*

53 *Testis deponens per verbum credit, non probat: fallit nu. 56 & 57.*

54 *Testis qui uidit, & legit capitula, & dicit scire tenorem eorum ante eorum examen, dicitur suspectus, & non probat.*

55 *Testes deponentes per eundem sermonem, & eadem uerba præcisa non carent subornationis suspicione, & non probant. nu. 58.*

59 *Testes ultra duo, licet deponant per eundem sermonem probant, quia numerus supplet: contrarium verius. nu. 60.*

61 *Testes verosimilia deponentes, cæteris præualent.*

62 *Testes deponentes de minori, & alij de maiori summa sunt concordes omnes in minori.*

63 *Testes plures, & minores numero, in pari probatione præferũtur cæteris, & quomodo.*

Paruitas pretij: in pacto de retrouendendo, cum pacto de plus soluendo, seu alijs coniecturis, sufficit in octaua parte ex communi, & etiam in minima, & uili parte. numero 66. 74.

67 *Probatio semiplena sufficit in materia simulationis, & usuræ: fallit in alia materia. num. 68.*

69 *Probatio dubia non releuat probantem.*

70 *Pactum de retrouendendo, paruitas pretij: & solitus fœnerari, quando simul concurrunt probant contractum fœneratitium.*

72 *Pactum negatiuum, de non redimendo termino nouem annorum post pactum de retrouendendo, significat pignus, & usuram: imo est usura. nu. 73.*

74 *Pactum de plus soluendo ultra ueram sortem significat præsumptionem fœnoris.*

75 *Pactum redimendi post pecuniam deterioratam, donec tempus eius valutæ reuertatur, facit præsumptionem usuræ.*

79 *Vnusquisque est moderator, & arbiter in re sua.*

77 *Pactum, quod venditor non possit tempore redimendi alteri contractum de re uendita facere, significat usuram.*

78 *Pacta negatiua posita ad commodum emptoris indicant eo magis præsumptionem usuræ.*

79 *Narratio instrumenti probata per modum causæ probat inter partes.*

80 *Contractus primus, & non secundus in executione primi factus consideratur. num. 81. & 82.*

83 *Mutuo dantes, nihil inde sperantes.*

84 *Bona fama probata elidit aliam præsumptionem. nu 6.*

85 *Probatio specialis præfertur probationi generali.*

86 *Præsumptio in specie, tollit præsumptionem in genere.*

87 *Sermones in generali sunt faciliores, in particulari ueriores.*

Iura-

88 *Iuramentum in instrumento appositum ligat partes ad obseruandum. fallit nu. 89.*
90 *Contractus uenditionis, & dationis insolutũ est licitus, & inspecta eius forma, talis indicatur. fallit nu. 94.*
91 *Contractus qui potest interpretari in bonam partem non debet in dubio interpretari in malam. fallit nu. 102. & seq.*
92 *Nobilis est præsumptio quod contractus in dubio interpretatur, potius in bonam quàm in malam.*
93 *Ad Iudicem spectat interpretari contractum in æquiorem partem.*
94 *Forma contractus non attenditur quando constat de eius effectu in contrarium. & nume. 96.*
95 *Res gesta potior, quam scriptura attenditur.*
97 *Pignus iudicatur ex pacto de retrouẽdendo, maximè quando res fuit antecessorum uenditoris.*
98 *Nulla est melior probatio quam propria oris confessio.*
99 *In claris non cadit quæstio iuris.*
100 *Datio insolutum uoluntariè, & extraiudicialiter facta est similis uenditioni: fallit in datione insolutum iudicialiter data. n. 101.*
102 *Contractus, ne dum in claris, sed etiam in dubio in materia usuræ, potius illicitus, quã licitus iudicandus est.*
103 *Vtilitas animæ, potius est præferenda etiam utilitati publicæ, quam detrimentum bursale, & ratio ibi nu. 104. & 105. & 110.*
106 *Ius Canonicum in causis ecclesiasticis iuri ciuili præualet.*
107 *Contractus in dubio ubi tractat de damno euitando potius est iudicandus licitus, quã illicitus. fallit quando agitur de lucro captando.*
108 *Vsurarius uti malæfidei possessor tenetur ad restitutionem rerum, & fructuum ultra sortem perceptorum, & nu. 109.*
110 *Hæres litigans, post instrumenta producta ab actore rem claràm probantia, uti temerarius litigans condemnari debet in expensis.*

DECISIO XLVII.

QVONIAM in prima Decisione primæ partis fuit tractatum de captura, & relaxatione corporis hominis propter debita non soluta; Bene conueniens fuit, & erat in hac prima Decisione istius secundæ partis tractare de captura, & liberatione animæ, quæ est Nobilior corpore, propter illicitas pactiones, & instrumenta velata, quæ sapiunt vsurariã prauitatem, ut contrahere habens sciat reprobare malum, & eligere bonum; Nã quid prodesset homini totum mundum lucrari, si anima sua postea detrimentum patiatur in inferno, ubi nulla est redemptio? uerum quia pluries consului, & iudicaui in hac usuraria prauitate, & in præsentiarum Doctissimus Dom. Dionysius frater meus consuluit, & aduocauit in causa pulcherrima, & ardua ad fauorem Illustr. Comitis Ioannis de Verme Comitis, & D. Bobbij, & reportauit sententiam in fauorem * mihi uisum fuit de verbo ad uerbum transcribere eius consilium, & addere nonnulla alia necessaria ad hoc, vt benignus Lector amplã habeat unitam materiam contractuum Fæneratitiorum ad maiorem eius intelligentiam, & satisfactionem, prout etiam in 2. 3. 13. 4. 24. & 31. apparet. Cuius consilij, & decisionis uerba sunt hæc.

Præmitto pro intelligentia istius decisionis. Qualiter M. Ill. D. Comes Ioannes de Verme: die 8. mensis Maij 1559. inuestiuit nomine simplicis ficti. D. Ludouicum Glussianum Mediolanensem de omnibus suis bonis immobilibus, & iuribus sibi spectantibus, sub quibusuis nomine, & cohærentiis nominentur in loco & territorio Bilegnij pro annis tribus proximè futuris, & pro fictu, & redditu cuiuslibet anni librarum quatuor mille quingentorum simplicium bonæ monetæ, prout latius in dicto instrumento.

Item præmitto etiam, qualiter postea die ultimo mensis Octobris 1561. Idem Illust. D. Comes, cum esset debitor dicti D. Ludouici Glussiani de scutis decem mille solutis per eum pluribus creditoribus eius dẽ M. Ill. D. Co. in pluribus uicibus, & Qui M. Ill. D. Co. cum non haberet modum satisfaciendi prædictum D. Ludouicum in pecunia numerata eidem dedit insolutum nominatiue omnia, & quæcunque bona sua, & iura, duo Molendina, quorum alterum citra, alterum uerò ultra flumen Tidoni, Domos, Prata, iurisdictiones, & alia eidem D. Venditori competentia, & spectantia, & cõpetitura, & spectatura etiam cum medietate, seu portione suæ iurisdictionis in dicto territorio, & iurisdictione Bilegnij, sub

quibusuis cohærentiis terminentur, & quibusuis nominibus nominentur, & nuncupentur, & omnes redditus, præheminentiã, iura aquartandi, & decimandi in prædicto loco Bilegnii, ac omnia auantagia, & alia honoraria eidem D. Venditori dari solita, & consueta, ac locum, & Territorium Casæ nouæ, Carbonariæ Castrozani, & prædaliç, ac Domos Comaschi, Varisij, & unum Sedimen situm in loco pianelli sub suis cohærentiis, cum uasis a vino, & aliis mobilibus, & utensilibus de legnamine in eo sedimine existentibus donec, & usquequo præfatus D. Venditor redimeret suprascripta bona: cum his tamen (inter alia) pactis appositis in dicto instrumento de quibus infra. Primo cum pacto de retrouendendo suprascripta bona termino decem, & octo annorum proximè futurorum. Secundo pacto negatiuo eidem primo apposito, videlicet, dummodo præfatus M Ill. D. Com. non redimat dicta bona termino nouem annorum.

Tertio alio pacto negatiuo, quod D. Ludouicus emptor non teneatur retrouendere dicta bona eidem D. venditori, nisi tempore redimendi sibi vna cum sorte principali soluere libras quatuor mille imperialium pro tot creditoribus suis limitatis in loco Bilegnii, & accipiendis per D. venditorem, vsque ad dictam summam.

Quarto alio pacto negatiuo, quod idẽ D. venditor non possit offerre pecunias ꝓ redimendo dicta bona tempore abbatimenti pecuniarum, vel numerationis abbatimenti, sed tale tempus stet in suspenso.

Quinto alio pacto negatiuo, quod idem D. vẽditor non possit alteri aliquod instrumentum facere de dictis bonis in preiudicium præsentis instrumenti, & ubi fieret, quod esset nullum, & ita partes iurarunt obseruantiam.

Pręmitto etiam, qualiter de anno 1578. Idem D. uenditor, seu eius nomine eius legitimus procurator præmissa, & obtenta prius habitatione a iuramento eaq; in actis producta, coram Mul. R. Do. Iudice ecclesiastico curiæ Archiepiscopi Mediolani, mouit iudicium contra, & aduersus hæredes dicti olim D. Ludouici emptoris petendo dictum contractum vti fęneratitium declarari nullum, nec non condemnari reos conuentos ad restitutionem dictorum bonorum Bilegnii, & fructuum, ultra, ueram sortem perceptorum, eidem D. venditori, seu eius procuratori dicto nomine.

Præmittoq; ẽt, quod sicuti hic agitur de
1 tegẽda usura, quæ † dicitur nequissima, c. si
cert. bene. & ibi Archid. 47. dist. & Bal. in cõ
si. 443. ius naturale, col. fi. nu. 9. lib. 3. & quę
2 dicitur † furtũ, & rapina, ut per Bal. in l. cũ
oportet, col. 2. in prin. versic. modo quæro,
quid si ex pecunia, C. de bon. quæ lib. & quæ
3 ista † ĩsimul ęquiparentur, c. si quis usuram,
14. q. 4. & per Spec. tit. de for. §. 2. versi. quid
de causa vsurarũ, & quæ est ab omni iure
4 † diuino, naturali, canonico, & ciuili reprobata, c. super eo, & c. consuluit, de usu. Corne. consi. 146. in princi. lib. 4. & pulchre per Rot. Pedamon. decis. 137. nu. 6. Idcirco sciẽdum est, quod omnis usurarius est similis hæretico, imò dicitur hereticus, quia si credit usuram non esse peccatum, est talis; sed credit esse peccatum, est prædo, vt dixi sup. nu. 2. Item siue credit, siue † non est similis læproso. Qui per morbi contagium alios afficit, & ideo vsurarii sunt læprosi, & de sanorum consortio debent expelli, quia mali mores de rebus publicis sunt extirpandi, i-
6 ta de prædictis notauit Bald. in d. cons. 443. nu. 2. li. 3. & in nu. 8. dicit, quod † vsurarius est similis vermiculo ligni, quia vermiculus ad factum apparet lenis, sed dentes habet ita durissimos, quod omne lignũ rodit, & deuorat, ita usurarius est vermis patrimonium rodens, & quamuis naturaliter eueniat, quod maiora facinora animus detestetur. Tñ in vsurario est cõtrarium. Quia quantò maiores usuræ, tãto dulciores sunt, & sicut ignis comburit in infinitum si combustibile haberet sibi approximatũ, ita vsurarius tanquàm os inferni deuorat, & rodit quanto plus habet in Marsupio, & maximè lædit, cum non sentitur, & idem Bal. vbi supra, n. 11. dicit quod vsurarius ore lingit, & stringit, sicut scorpio, & sicut leo famelicus, semper quærit, quem deuoret. & in consi. 435. vol. 4. dicit, tales contractus bifurcati non sunt mundi a lepra peccati vsurarũ quem refert Purp. consi. 505. nu 1. vol. 2. & Decian. in consi. 105. nu. 32. vol. 2. car. 674. dicit, quod est talis contractus cadauer sine anima, & corpus sine spiritu, & quod non potest appellari contractus.

Præmittoque etiam, quod ad cognoscẽdum usurarium, & conuincendum eius contractum esse fæneraticium, prout in casu isto, opus est illum probare ad minus tribus coniecturis vrgentissimis, & quæ ad-

mit-

mittuntur à iure.c.ad nostrā.extra de emp. & uendit.& c.illo vos extra de pigno.& ibi cõiter Docto.Cast.in cons.74. in causa mota.sub nu.2.versi.sed in simulat.lib 2.& cõmunem esse opinionē dicit Imol.in d.c.illo vos. in vlt.notabili.extra. de pign. & eā tenuit in legendo,& consulēdo, & esse cōem dicit Bero.in cons.165.Quid iuris sit. col.2. num.6.lib.1.& q̃ communem, & ab omnibus esse approbatā, dicit Grat. in cons.11. nu.15.lib.2.& Roland. à Valle eam sequitur in consilio 40.nu.22.libro secundo. Licet multi alij tenuerunt duas solum sufficere coniecturas concludentes, ut dicit Paris. cons.54.nu.61.62. uol.1. ubi dicit cōem, & Gramati.Decisio.70.nu.29.& seq.vbi dicit magis communē,idē dicit Decij cons.692. nu.2.& sequ & magis cōmunē, & ita fuisse Ferrariæ ēt iudicatum,dicit Hippo.Rimin. cons.218.nu.108.& seq. uol.2. late Decian. cōs.105.nu.1.& seq uol.2.Tñ ista corū opinio procedere posset,qñ adesse pactum negatiuum,uel læsio ultra tertiam partē,& sic in magna quātitate,ut sentit ēt Burs. cons. 153.nu.31.32.33.uol.2.& p totū,Decian.cōsi.2.nu.17.18.vol.1.car.61.cons.105.nu.21. uol.2.& nu.28.Craue.cons.491. nu.10.vol. 3.cons.284.& nu.13.nu.25.& 26.aliàs tenerem illā opinionē,q̄ tres coniecturę requirerentur,ut dicit Neuizan.consi.88.nu.1.& 2.& Deci.cons.309.nu.5.& 6.ubi dicūt magis communē, & q̄ ita ēt in conspectu Dei iudicarent.& Cæpol. de simul. contract. in sexto casu.princ.nu.99.& seq.cart.180.Bursa.dicto cons.153.nu.33.& 34.uol.2.Deciā. consi.2.nu.15.vol.1.car.60.

Modo non habet obstare, quod à Doct.frequētius nominentur illæ tres coniecturæ, uidelicet † pactum de retrouendendo, paruitas pretij,& solitus fænerari,q̃ aliæ tres coniecturæ ad conuincendum dictū contractū esse fæneratitium,adeo q̄ uidetur asseuerādū, q̄ si illę tres coniecturæ nō concurrūt dici non possit dictum contractum esse fæneratitium,ut per Boer.Decis.102.num.3. ex communiori.Quia respondetur(& est sanè aduertendum) q̄ Doctores nō nomināt illas tres coniecturas frequētius q̃ aliàs tres, per modū † limitationis, & restrictionis, ut semper,& necessario illęmet tres adesse debeant ad conuincendum dictum contractum fæneratitium. Sed bene illas frequētius nominant per modum exempli,& demonstrationis,ut ad minus adsint tres coniecturæ ad conuincendum contractum usurarium.d.ca.ad nostrā, extra de empt.& vendit.& ut ibi est uidere Docto.& Imol.in d.c.illo uos d.vltimo notabili, ubi de communi cū simil. supra allegatis, nu.7. & fecit Cæpol.in suo tract.de simul.contra.ubi plures præsumptiones enumerat,ex quibus dignosci potest illa tria non semp requiri,qñ illa deficiunt,& alia æquiualentia in numero triū reperiuntur, quia aliàs esset superuacaneum,tot,& tantas præsumptiones allegare,ex quibus conuinci posset contract⁹ fæneratitius. Ideo D.Laur.de Pin. in d.c.illo vos, dixit † considerandas esse plures p̄sumptiones, quæ possunt occurrere,quia si p̄dicta tria, uidelicet pactum de retrouendendo,paruitas pretij,& solitus fęnerari cōcurrunt,sufficit, & in hoc cōiter canonistæ concurrūt. Si uerò non interuenerint, sed alia æquiualentia, uel magis apertè fraudē detegentia † ēt sufficit,& Fel. in c.si cautio col.1.de fid.instr. post Laur.de Rodulph. in tract. de vsur.q.60.dixit,q̄ hodie,cū sit difficillimū ꝓbare contractū fraudulētū ex coniecturis,& p̄sumptionibus iuris, q̄a illæ tā sunt notę, q̄ facilè per usurarios calidos cōtrahentes euitantur, recurrendū est hodie ad alias similes coniecturas,& præsumptiones,& Grat.d.cons.11.nu.15.versicu. & licet lib.2.dixit,q̄ licet Doct. loquuntur in coniecturis supra nominatis? Nihilominus eorū conclusio procedit, si aliæ tres coniecturæ interuenerint,q̃ à lege & à Doctor.considerantur ad conuincendū vsurā,in quibus † militant eadē ratio & ēt fortior,q̃ in supradictis,ergo idē ius militare debet l.à titio.ff.de verb.oblig.l.illud.ff.ad leg. Aquil. §.duorū,Auth.de nupt § cū aut instit.quib. mod.ius patr.potest solui.glos.in ca si post quā,de electio.& Port. Imolē.in con s 1.nu. 33.& ratio est, quia † iura laborant in conuincenda prauitate usurarum, adeo quod recedunt à regulis iuris, ergo fortius fit extensio ad similes casus,& in quibus militat eadem ratio, imo maior, quod est secundum regulas iuris. l. gallus §. & quid si tantum.ff.de lib. & posthum.l.si verò.§.de viro. ff. de solut. Matrimo. idem tenet Bero. in dicto consilio. 165.numero. 7.lib.1. & p̄dicta cōclusio ēt ꝓcedit in dubio,qđ illæ tres cōiecturæ notaiæ à Doctorum essent adductæ per modum exempli, & demōstrationis,& nō limitationis seu restrictionis. Quia † verba in dubio censentur

sentur prolata potius demóstratiuè, quàm restrictiuè, ita est tex. in l. fi. §. Titia. ff. de libe. lega. Sequitur Paris. in cons. 92. num. 42. lib. 1. & Crau. cons. 301. nu. 6. lib. 1. & quia
15 † exempla non restringunt regulam, sed illam ampliant. l. regula. §. fina. ff. de iur. & fac. igno. Cast. in d. cons. 74. sub nu. 2. eod. li. 2. & faciunt quæ dixi in meo trac. de vsufr. mulie. reli. sub nu. 95. vers. & quando legitima est Semis. car. 469. & Hiero. Gab. cons. 29. col. 2. car. 39. & quod aliæ similes cōiecturæ a Doctoribus approbatæ sufficiant. no. Crau. cons. 156. nu. 17. vol. 1. Rim. sen. cōsi. 629. col. 1. volu. 4. Ang. de Gambilio. cōs. 116. nu. 18. car. 444. Alex. de Neuo cons. 95. nu. 21. Natta cons. 198. nu. 19. & 20. in fi. uolu. 1. car. 442. & Tibe. Decia. cons. 105. n. 29. uol. 2. car. 674. sentit Pau. de Cas. cons. 306. col. 3. uol. 2. Crau. d. cons. 491. nu. 15. & 26. vol. 3. car. 285. Vnde in casu præsentis articuli: nedum concurrunt illæ tres coniecturæ a Doct. frequentius nominatæ: videlicet pactum de retrouendendo, paruitas pretij, & solitus fænerari, uerum etiam aliæ plures similes eandem rationem, uel fortiorē habentes, de quibus infra nu. 72. cum pluribus sequentibus sigillatim demonstrabo: sicut modo, de primis tribus in specie dicā.

Prima igitur præsumptio simulationis, seu fænoris istius contractus, est pactum de retrouendendo in instrumento positū ibi, termino decem, & octo annorum. Quod
16 pactum † licet de per se nō arguat pignus, & fænus, quia a iure communi admissum ē iuxta communem sententiam Doctorū in l. 2. C. de pact. inter emp. & uen. Tiraq. de retrac. cōue. in p̄fa n. 2. & 3. vbi late, & magis cōmunē dicit Ale. ī cōs. 109. col. fi. in fi. li. 4.
17 Attñ cōis, & magis † cōis opinio fallit, qñ concurrunt cum d. cto pacto de retrouendēdo aliæ coniecturæ simulationis, quia tunc mutat eius primæuam naturam, & præsumptionem fænoris facit, & significat d. c. ad nostram. extra de empt. & uendi. & d. c. illo uos. extra de pig. & ita tenet Alex. cons. præcitato 109. in fine in casu nostro, concurrūt aliæ coniecturæ fænus denotantes, de quibus dicam infra n. 72. & sequentib. merito.

Secunda præsumptio fęnoris, quæ scaturit ex processu est, quod emptor sit solitus, & consuetus fænerari, & sic similes cōtractus facere. & ita probatur per plura instrumenta similia aliis facta per dictum emptorem in actis exhibita. Cepol. d. tracta. de simul. in vigesimasecunda pręsumptione. nu. 70. & 71. Bal. consi. 3. in fi. vol. 3. Rol. consil.
18 96. nu. 41. † & nu. 67. uol. 2. Rom. cons. 328. nu. 5. cons. 423. nu. 11. & Buis. cons. 153. n. 39. uol. 2. ubi declarat quando dicatur quid fieri consuetum, & solitum. Craue. cons. 491. nu. 12. uol. 3. car. 285. ex quibus instrumētis optime probatur quem esse solitum, & consuetum fęnerari c. quoniam de testib. sequitur Rot. Pedem. decis. 72. nu. 3. car. 276. & ex prædictis actis & instrumētis etiam dicitur talem emptorem esse notorium fæneratorem, cum † notorium sit ex actis, & instru-
19 mentis Bal. in cap. 1. §. iudices. col. 4. de pace iur. firm. Dec. in c. ex insinuatione. nu. 7. de appel. sequitur Marsi. consil. 64. sub nu. 65. lib. 1. Decia. cons. 10. nu. 77. & nu. 69. cons. 2. nu. 96. uol. 1. & cons. 51. nu. 37. uol. 3.

Tertia præsumptio est paruitas pretij ꝓbata ex pluribus, licet non requirebatur necessario probari in hac materia fænoris p̄sentis articuli, prout infra clarè ostendam, nu. 70. vers. octauo dato. Primo igitur hæc paruitas pretij, ex parte D. venditoris, dicitur probata ex fructibus, seu redditibus annuis dictorum bonorum: ex instrumento inuestituræ simplicis ficti facto per D. uenditorem d. D. emptori usq; ad anno 1559. pro fictu cuiuslibet anni librarum quatuor mille, & quingentorum, de quo præmisi in
20 principio, quod quidem † instrumentum inter partes bene probat, ut per Bar. & Ias. in l. 1. ff. de no. ope. nun. tradit Dec. in cons. 36. nu. 2. Alex. cons. 62. lib. 7. & pulchrè per Lanfran. in c. quoniam contra. uers. instrumentorum productio. nu. 8. de proba. tetigi supra decis. 44. n. 44. in 1. par. car. 638. Adeo quod non teneretur illud exhibere a principio parti, cum non possit prætendere ignorantiam, licèt de eo fecisset mentionem in libello, & pars peteręt copiam ad deliberādum. Bal. in l. 2. ff. de edendo. Alex. cōs. 206. nu. 7. & 8. uol. 7. Neuiz. cons. 93. nu. 15. practi. Pap. in for. opposi. contra instrumentū, in gl. cum anno, nume. 7. Deci. cons. 302. &
21 † ualor dictorū bonorum optimè dignoscitur ex redditibus, annuis uiginti annorū. ita est gl. in uerbo, iuxta. in auth. pręterea. C. de sac. san. eccl. & est tex. expressus in authen. de non alienand. & permutan. § quia uero leonis, il primo, uers. si uero alicuius. Guid. Pap. sing. 938. Affli. decis. 284. in fi. tetigi supra decis. 35. nu. 24. in 1. par. Tibe. Decia. cons. 2. nu. 174. uol. 1. cons. 32. nu. 68. uolu. 2.

E

la.2.Crau.consi.813.nu.4.uol.5.&precipue procedit in hac materia fœnoris, ut in terminis dicit Rim.sen.in cons. 229.nu.10.lib. 4.& Corne.cons.346.vol.1.cum pretiū conuentum inter partes præsumitur iustū.Bal. in l.per diuersas,nu.8.C.mand. Nat.consi. 600.nu.8.uol.4.dixi in trac. de tut.& cura. nu.263.car.249.in 1 par. & dictus ualor dictorum bonorum in viginti annis ad rationem dictarum librarum quatuor mille, & quingentum pro singulo anno, est librarū nonaginta Imperialium, quæ sunt aurei quindecim mille,&in summa dictorū scutorum quindecim mille,dicitur optimè probata dicta paruitas pretii,quæ (ubi non adsint aliæ coniecturæ, nisi supra nominatæ) etiam restringitur,citra dimidium,in quarta,seu tertia parte,vt per Fran.Bursa. in cō si 117.nu.4.lib.1.cons.153.nu.32.&33.uol. 2.Cæpol.de simul.contrac. in uerbo,uerū. quia col.3.nu.111.in fi.& nu seq. Soci.iun. cons.104.nu.3.& seq.uol.3.pulchrè Crau.d. cons.491.nu.13.& 14.uolu.3. Et tertia pars scutorum decem mille ueræ sortis solutorum,est scutorum trium mille, & trecentū triginta trium,&librarum duarum.quibus adiectis,seu cumulatis, ueræ sorti dictorū scutorum decem mille, sunt in totum tresdecim mille,& trecentum triginta trium, & librarum duarum,& a dicta summa usq; ad complementum summæ scutorū quindecim mille,adhuc super sunt aurei mille, & sexcētum sexagintasex,& libræ quatuor. ergo dicta paruitas pretii nedum in quarta & tertia parte dicitur probata, uerum etiā ualdè ultra ex supradictis. Nec aduersari videtur prædictæ conclusioni, si diceretur, quod dicta bona tempore uenditionis annuæ sibi factæ dicto conductori non essent eiusdem ualoris & redditus,quatuor mille, & quingentarum librarum in anno, & sic bona prædicta non ascendere in uiginti annis ad summam nonaginta librarum Imperialium,seu scutorum quindecim mille,sed ualere multo minus,adeo quod non posset dici,quod dicta paruitas pretii in tertia,nec in quarta sit probata,ut requiritur,adnotata per Doct.in l.2.C.de rescin.uend. Tiberi. Decia.cons.14.nu.16.uol.2.Crau. cons.813. nu.3.uolu.5. Quia respondetur,quod hæc obiectio uidetur superuacanea, cum extat
22 in contrarium præsumptio iuris, qđ † ex breuitate temporis decem annorum non præsumitur ualoris mutatio, ut per Alcia. de presump.in prima regula principali, presump.50 & in 2.regula prin. præsump.25. & Fran.Burs.in cons.53.nu.18. lib.1. Alex. cons.133.nu.8.& 9.uol.1.Iaco.Machel.patroci.7.nu.19.& seq.est glo.in l.si uero.§ q. pro rei qualitate.ff.qui satisd cog.ubi habe
23 tur, † quod mutatio est accidens, & accidens non præsumitur.sequitur Menoch.in consi.1.nu.121.lib.1.Ceph. cons.261.n.16. uol.2.ergo firma remanet conclusio,quod hęc paruitas pretii, dicitur probata ex dicto instrumento simplicis ficti quatuor mille librarum, & quingentarum pro singulo anno tùm respectu proprietatis, tùm respectu dicti redditus annui dictorum bonorū, quia instrumentum tale probat inter partes, & mutatio non præsumitur ex supra
24 allegatis, & † contrarium dicenti incumbit onus probandi,l.2.de prob. & l.qui accusare.C.de eden.Rol.cons.87.nu.3.& 4.uolu.1.cum simi.quanto magis id uerum probatur considerato lucro dicti conductoris ultra fictum per eum soluendum,quod cōputari debet in cognoscendo uerum redditum dictorum bonorum, ut latius dicā infra sub nu.66. uers. quinimo ualdè. Nec ēt supradictæ conclusioni, aduersari uidetur seruitus pacti de retrouendendo, & liuelli perpetui,quæ respectiuè habet diminuere
25 pretium,cum † seruitus pacti de retrouendendo dicitur pars pretii, & diminuit pretium ad rationem ad minus scutorum triginta pro quolibet centenario,ut in terminis dicit Soc.sen.cons.15.nu.55.lib.1.Dec. cons.648.nu.2.cons.309.nu.3.cons.167.nu. 3.sequitur Rolan.a Val. in cons.96. nu.38. & seq.lib.2.& Fran.Bursa.d.cons.117.n.15. lib.1.Rui.cons.66.num.9.uers.nam certum
26 est † uol.4.Did.uaria.resol.lib.3.c.10.n.1. Gaspar Caballi in tract. de usur.q.35. nu. 267.& q.5.nu.116.in fi.Alex.de Neuo consi.55.n.22.Tiraq.de retr.conuen.præfatio. nu.20.& seq.uers.quartum quod in ea,usque ad numerum 27.& ideo prçsumitur ab emptore cariori pretio empta per supradicta,& per Ioan.de Amic.consi.152.col.11. & Bursa.consi.9 num.36.vol.1.car 41. qui declarat, & seruitus liuelli perpetui diminuit pretiū tale,arbitrio iudicis, regulandum,ut per Paris. in cons.54 nu.64 lib.1. Afflict.decis.40.Crau.cons.435.nu.17. uol. 3.Decian.cons.7.nu.96.uol.1. Rot.Pedem. decis.68.nu.12.& seq. car.249. & decis.42. nu.4.in fi. & ideo dicunt bona subiecta alicui,

cui oneri, & seruituti æstimari debere pro tertio minus quam sit iustus valor sine onere, & sic detrahitur tertia pars pretij per supradicta, & per Bal consi. 103. uol. 1. Bernar. Alphan. in suis recollectis. in auth. præterea. C. de sac. san. eccl. nume. 841. car. 212. Purp. cons. 356. vol. 1. Octa Pedem. vbi sup. & Iul. Clar. in §. emphiteosis. q. 86. vnde videmus talia bona feudalia, & liuellaria in æstimo ęstimari pro tertia parte minus quã iustus ualor, ut Parmæ, & Mediolani factũ reperitur in bonis feudalibus, quibus summis detractis ex dicto valore iusto scutorũ quindecim mille resultante ex redditu annuo uiginti annorum, ut supra dixi nu. 21. vtique non dicitur hæc paruitas prætij probata. Quia respondetur, quod hæc diminutio seruitutis, tum pacti de retrouendendo tum liuelli perpetui, non admittitur in casu isto simulationis contractus, quãdo hæc tria vel aliæ tres coniecturæ fænus denotantes simul concurrunt ad conuincendũ cõtractum simulatum, & fæneratitium, quæ
27 † sufficiunt, vt dixi supra n. 7. in quo vero casu res vendita non censetur minus ualere, quàm ualebat, vt in practica notat Ant. de Butr. in d. cap. ad nostram. col. 13. uers. & quod multi erant in hoc, extra de empt. & uendit. & probatur in dicto cap. illo vos. extra de pig. sequitur late Tiraquel. d. tract. conuentionali in dicta præfa. numero 26. uersi. illud tamen. Secundo respondetur, ad corroborationem prædictorum, quia pactum de retrouendendo in casu isto non est liberum, & de per se, vt possit operari
28 effectum diminutionis, prout † quando cõcurrit cum sola paruitate pretii ad rescindendum contractum, ut colligitur ex l. 2. ubi communiter Docto. Cod. de rescinden. uend. & dixi supra num. 16. sed tale pactum in præsenti casu est seruile, cum facit præsumptionem fænoris ex alijs coniecturis, cum eo, concurrentibus, ut dixi supra nu. 17. Et tale pactum seruile propterea non
29 diminuit † pretiũ iustum, ut in terminis istius articuli ita respondit Soc. iun. consil. 104. nu. 7. lib 3. Ari. Pinel. d. l. 2. par. 3. c. 4. nu 23. car. 195. & ratio potest esse, quia si operaretur diminutionem, sicut præsumptionem in isto subiecto simulationis con-
30 tractus, utique † duo in eo concurrerent specialia, quod sanè non est asseuerandũ, nec in iure permissum. l. 1. C. de dot. promis. l. cum post. §. gener. ff. de iur. dot. & l. 1. ff. de usu, & usufru. & potius debet operari rem fuisse uenditam uiliori pretio, quàm cariori, cum tendat ad fauorem ipsius uenditoris, ut respondet Bursa. d. cons. 9. num. 36. uol. 1. Item seruitus liuelli perpetui non uidetur esse alicuius considerationis diminuendi pretium rei uenditæ, quia Dominus Directus semper est idem tùm in alienando bona, tùm in percipiendo eius fictũ a liuellarijs in quolibet anno, & ita est semper idem qui emit, vel succedit in eius lo-
31 cum, & ad ipsum, & non † ad liuellarium spectat alienare, ut dicit, Bald. in addit. spec. in tit. de loca. uers. Dominus Directus potest uendere. Quin imo, ubi etiam posset talis seruitus operari aliquam diminutionem pretii, illa quidem esset arbitrio iudicis regulanda in minimo, iuxta termi-
32 nos iuris, & non secundum eius † liberum arbitrium Bar. in extrauaganti ad reprimendum, in uerbo videbitur. Rot. Pedemonta. decisio. 68. numero 19. Et de iure,
33 istud † minimum, seu parum, est taxatum in libris decem, ita est tex. in l. sed, & si. §. 1.
34 ff. de iudic. aut ad plus † in duobus aureis, seu libris duodecim Imperialium, vt est tex. expressus in l. idem. ff. de dolo. Quæ quidem diminutio, si fieri posset dictorum scutorum duorum ex re uendita, etiã pro quolibet centenario ascenderet ex dictis quindecim mille scutis ad summam scutorum trecentum. quibus verò detractis ex dictis quindecim mille, utique supersunt aurei quatuordecim mille, & septem centum, in quibus adhuc dicitur dicta paruitas pretii probata nedum citra, & sic in tertia parte, uerum etiam ultra, quamuis in hoc minimo nõ facio fundamentum, cum a iure aliter in seruitute, & liuello reperiatur expressum, ut dixi supra num. 26. licet re uera in isto casu nulla est habenda consideratio dictæ diminutionis fiendæ, per ea quæ supra allegaui in num. 27. & eo magis dicitur hæc paruitas pretij ultra tertiam partem probata, considerato ualore iurisdictionis mixti & meri Imperii comprehensi in hac alienatione, qui est non leuis considerationis, & æstimationis, & ita esse debet penes rectum, & iustum iudicem, & qui non comprehenditur in ualore supradicto scutorum quindecim mille, adeo quod posset dici dicta bona Bilegnii cum dicta iurisdictione nedum esse ualoris prædicti quindecim mille scutorum, uerum

etiam

etiam valoris decē,& octo, aut viginti mil le scutorum, & sic paruitas ista nedū esset citra, verum etiam vltra dimidiam, quia iurisdictio sola venditur magno pretio communiter in isto statu Mediolani, & aliūde, vt notum est lippis: & tonsoribus, vnde uersus. Non bene pro toto libertas vēditur auro. Secūdo dato etiam & non concesso, quod ex capite istius instrumenti simplicis ficti, & redditus annui librarum quatuor mille, & quingentorum, hæc paruitas pretij non diceretur probata, nihilominus ex capite testium examinatorum D. Venditoris tam in primo, quam in secundo loco dicitur probata, quia primi testes examinati super ualore bonorum in numero 8. deponunt de 25. mille scutis, seu ad minus de 22. mille: postquam in isto minori, num. 22. mille scutorum omnes testes concurrunt, quia
35 † minor numerus inest in maiori. l. dictum proferre. §. si plures. ff. de arbitr. l. Sempronius proculo. ff. de lega. 2. Spec. in tit. de teste. §. postquam, versic. si quid plures, post tradita per Alex. cons. 64. uol. 2. cons. 88. quoniam, numero 5. lib. 5. & cons. 243. ponderatis, num. 3. lib. 6. Cor. in consilio 223. lib. 1. & Afflict. in decis. 40. num. 3. Rot. Bono. decis. 70. numero 10. Menoch. consi. 9. nu. 53. uol. 1. & uide Bero. cons. 99. num. 2. uol. 3. Alberi. in tract. de testib. c. 9. nu. 16. & 17. car. 449. Deci. in l. in eo quod plus, nu. 17. ff. de reg. iur. Franc. Marci. decis. 485. numero 50. in 1. par. & Emanuel Soarez commu. opinio. in verbo testis. num. 18. Ari. Pin. d. l. 2. c. 4. num. 10. car. 192. & ita pariter firmant testes secundo loco examinati in numero nouem, & ualdè vltra probant dictū ualorem, quia deponunt, quod una pertica computata cum alia, hoc est bona cum sterili ualebat scutos quatuor, & ita communiter, & publicè emeretur, & venderetur tunc temporis, & in specie ita deponunt tres testes secundo loco examinati uidelicet Ioannes. Barrocellus quartus, Zaninus quintus, & D. Alouisius nonus testes, qui etiam deponunt, quod tot ita emissent, redduntque bonam rationem de cōmuni æstimatione, quia interrogati dicunt, la commune estimatione è quella, che la maggior parte delli huomini giudicano, & che publicamente & communamente si dice, che la tal cosa ha tal pretio, & ha tal corso, & si uenderia, & compraria, & ita cæteri testes secundo loco examinati deponunt, ut est videre eos in eorum depositione, qui
36 † testes ita deponentes bene probant ualorem, & eius communem æstimationem cuiuslibet perticæ. vt per Alex. in l. pretia. ff. ad leg. falcid. Aret. & Fel. in c. cum causam de testib. & Doct. vbi Cagnol. in l. 2. num. 235. in fi. & Pinel. nu. 9. & seq. car. 191. C. de rescind. vend. Soc. iun. cons. 73. uol. 2. ubi late, & Bursa. cons. 99. nu. 4. & seq. uol. 1 car.
37 304. eoque magis probant cum † dicunt, & prædicta scire, quia habent notitiam de dictis bonis, ut uicini, qui propterea præsumuntur melius scire æstimationem rei uicinæ l. 1. §. 1. ff. de flum. & Bal. in d. l. 2. col. fi. vbi Cagnol nu. 236. uers. debēt ergo testes. C. de rescind. uendit Bursa. d. cons. 99. uol. 1. & Numerus perticarum dictorum bonorum sunt septem mille, & ultra, ut deponit Antonius de Castanea septimus testis in ordine, & si dubium esset Domino Iudici de dicto numero utique ex offitio pro sua informatione poterit dicta bona mensurari facere, & quæ bona in numero septem mille perticarum tempore dationis in solutū erant valoris scutorum viginti octo mille, & vltra etiam absque iurisdictione meri, & mixti imperij, necnon Domibus molendinis, honorarijs appendicijs, & auantagijs solitis, & consuetis dari in quolibet anno Directo Domino, seu illum repræsentanti, quæ omnia minime computantur in dicto numero septem mille perticarum, & vltra depositarum per dictum testem, quamuis augeant pretium, & ualorem. Et qui ualor 28. mille scutorum remanet firmus, cum ex eo nulla potest, nec debet fieri diminutio respectu seruitutis liuelli perpetui, & pacti de retrouendendo causis, & rationibus alijs supra allegatis, & probatis a numero 27. vsque ad numerum 34. inclusiuè, igitur ex isto capite hæc paruitas pretij dicitur nedum citra, sed valde vltra dimidiam iusti pretij probata.

Tertio dato etiam & nō concesso, quod Domino Iudici talis probatio supradicta non satisfaceret uti fortasse non facta uni-
38 formiter, eo quia in eius arbitrio tota † fides testium residet secundum. l. 3. §. tu magis scire potes. ff. de testib. Crau. cons 134. scripsi sub num. 36. & seq. vol. 1. cons. 78. nu. 65. Soc. sen. cons. 262. col. 5. uers. & quod certo uolumine 2. car. 130. (vide quomodo, & quando potest iudex credere testibus Mesingeri. in sua centuria 4. obserua. 38.

quæ

quæ partes, Grammati.conſ.24.nu. 20. 22. & deciſ.92.num.24.& ſeq.Bald.in l.3.C.de ſer.fug.Syl.Nupt.lib.5.nu. 124.car.556. & Menoch.de arbitr.iudic.lib.2. caſu. 90.car. 265.) Attamen ex alio capite negari non poteſt, quia dicti teſtes primo, & ſecundo loco examinati in num.17. omnino, ſaltim in numero minori.22.mille ſcutorum non probant vniformiter, tùm circa ualorem, tùm circa eorum æſtimationem communem. Quia dicti teſtes omnes ſimul, imo
39 † in numero decem tantum deponentes ſuper valore rei, & eius communi æſtimatione, licèt non reddentes exquiſitam rationem de dicta communi ęſtimatione, tamẽ illam de per ſe faciunt, & probant ſicut faciunt & probant communem ſeu publicam vocem, & famam, vt in terminis dicit Alexand.in apoſtil.ad Bar.in l.de minore.§.plurium, in addit.quę incipit, ſed quia. ff.de quęſtio.& per Fely. in cap. cum oporteat, nu.8.de accuſa.& Pariſ.in conſ.66.querela, num.26. lib.3. poſt prædictam ſequitur Hyeron.de Monte.in ſuo tractat.de fin. regen.c.56.incip.& nunc erit utile, numero 9.Soc.ſen.conſilio 54.uiſis col. pen. numero 18.lib.3.Ioan.Baptiſta Ferret. in conſilio 389 numero 19.lib. 2. & optimè per Bald.in aut. quod cum.C.de collat. ubi dicit, quod probatum per decem teſtes illud præſumitur notorium, & publicum, quod quidem eſt in practica notatu dignum, & menti tenendum, & in publica uoce & fama loquuntur etiam Bero.c.1.numero 51. & 56.de appella.Alba.conſi.72.numero 4. Roland.conſilio 82.numero 6. uol.2.Gramati.conſ.57. num.18.19. car. 148. Burſa. conſ.99.num.8.conſ.87. num.45. uol.1. & Tobi.Noni.conſi.11.num.5.ubi oſtendunt eſſe communem opinionem, licet contrarium teneat Pariſ. conſilio 67. nume.108. vol. 3. Natta conſ.473.numero 22. in 2. par.& Burſa.ſibi contrarius, in conſ.35.numero 25.uol.1.qui loquuntur contra communem, Nec aduerſari uidetur prędictę concluſioni, quòd Doctores loquuntur in publica uoce, & fama, & non in communi æſtimatione, adeo quod de uno ad aliud,
40 non videtur bene † inferri ex l. Papinianus.ff.de minor.& l.fi. ff. de calumnia, vbi Bart. Quia reſpondetur, quòd in iſto caſu non uidetur poſſe aſſignari differentiam inter publicam, ſeu communem æſtimationem, aut publicam ſeu communem uocem & famam, quia teſtes deponentes de publica uoce, & fama aliquando dicunt illam eſſe publicam, aliquando dicunt illam eſſe communem uocem, & famam, & in ratione reddenda aliquando proferunt, quia
41 † ita publice audiui, aliquando, quia ita cõmuniter audiui dici a maiori parte, quod ſufficit, vt notat Ioan.Baptiſta Ferret.in cõſilio 364 num 3.uerſi.ſed quod ſic communiter dicebatur lib. 2. unde ſic eſt dicẽdum de communi æſtimatione. Quia teſtes dicentes rem ualere centum communi ęſtimatione, aut publica ęſtimatione, & in cauſa ſcientiæ dicant, quia ſic communiter, aut publicè uenderetur, & emeretur, nil refert, quia iſta nomina communiter, & publicè
42 ſunt ſinonyma, quę in caſu iſto † unum, & idem ſignificant, & important, ut poſt tradita dicit Pariſ.in conſ.100.num.45.& ſeq. lib. 1. licèt non ſint ſemper idem reſpectu
43 alterius ſubiecti, de quo † ꝑ licaretur, ut per glo.in l.quędam.ff.de rerum diuiſio §. quędã, ubi glo.inſtitut.eo.tit.ergo dicti teſtes in numero 17 imo in numero decem tantum, ſicuti faciunt, & probant illam eſſe publicam, ſeu communem uocem, & famam, ita pariter faciunt, & probant illam eſſe publicam, ſeu communem ac notoriã ęſtimationem per prędicta; igitur hęc paruitas pretii dicitur ex iſto capite uniformiter, & integraliter probata, ut in propoſito etiam loquitur in d.conſ.99.num 6.7. & 8. uol.1.car.303. Nec quicquã prędictę concluſioni aduerſari uidẽtur teſtes partis aduerſę tùm primo, tùm ſecundo loco examinati deponentes d.bona Bilegnii non excedere ualorem decem mille ſcutorũ, ex quibus dignoſcitur nullã paruitatem pretii ex parte D.Venditoris adeſſe. Quia primo reſpondetur, quòd dicti teſtes nõ erant recipiendi a Domino Iudice, poſtquam eidem ex inſtrumentis ſimilibus dicti emptoris fęnus denotantibus, & in actis exhibitis Notorium erat illum eſſe fęneratorem, quia
44 † vſurarius conuictus non erat audiẽdus ulterius, ſed bene repellendus a limine iudicii a Domino Iudice, & quidem ex officio ita eſt glo.in cap.quia fruſtra.de uſur.& Alex.& alii in l.4.§.hoc autem.ff. de dam. infect.multò minus dicti teſtes erant exa-
45 minãdi, quia deſtructo † principali fundamento omnia ſuper eo ędificata corruũt, & inanè redditur l.2.& 3.ff. de pecul. lega. & cap.ſi ſuper grã. de reſcrip. in ſexto, vbi

Dec.

Dec. & infra. nu. 47. Secundo respondetur, dato etiam, quod dicti testes potuissent recipi, & examinari, nihilominus quicquam probant pro inducēte, & patet, quia Dominus Frācíscus Bernardinus Bumius primus testis deponit audiuisse dicta bona Billegnii non esse ualoris scutorum decem mil
46 le, qui † testis uti deponens de auditu alieno non probat. glo. est in l. in summa. § labeo. ff. de aqua. plu. arc. & Spec. in titu. de teste. §. 1. uersi. item quod non: Ant. de Butri. Imo. & Aret. cum cordantibus, de quibus ibi per Fely. in cap. tam ex literis, de testibus D. Mapheus Scarionus secundus testis deponit se potuisse habere dicta bona a d. Glussiano emptore pro minori pretio dictorum scutorum decem mille, ergo non probat sicuti etiam non probaret ipsa pars
47 si ita deponeret: ex regula quod nō † creditur testibus quorum repelluntur authores ne plus copię, quam originali crederetur cap. licet ex quędā. de testi. cap. fraternitatis de hęreti. nota: Rimi. iun. in cons. 60. nu. 3. & cons. 61. nu. 34 & cons. 68. num. 36. lib. 1 Crau. cons. 6 num. 67. lib. 1. tetigi supra decis. 12. nu 42. in 1. par. Item non probat ex alio, quia deponit super re quam ipse tenet, & possidet uti creditor Glusciani emptoris, ut probatur ex dicto Domini Ioannis Pauli eius fratris, & testis in ordine septimi de quo dicam infra suo loco,
48 nu. 54. & † testis deponens super re ad eius commodum non probat. l. in omnibus cū ibi notatis. C. de testi. cap. insuper, ubi Fely. col. pen. eo tit. Bossi. in tract. de testibus titu. de opposit. contra testes, numero 59. & licet id non exprimit in suo dicto tamē ex quo conuincitur ex dicto dicti. D. Ioannis Pauli septimi testis, & Domini Fuluii Ceci
49 nę tertii † testis dicta bona nomine dictorum fratrum de Scarionibus tenentis, & possidentis resultat non parua suspicio falsitatis contra eum cui ob id credi non potest. l. testium in principio de testi. cum si. Dominus Fuluius Cecina, tertius testis pariter non probat, quia deponit de auditu alieno dicta bona non ualere decem mille scutos iuribus supra allegatis in num. 46. Item ex alio non probat quia dicit, che lui mangggia detti beni hoc est tenet, & possidet dicta bona, ac de eis percipit fructus, aut hoc facit ut negociorum gestor aut ut famulus dictorum bonorum fratrum de
50 Scarionibus si ut † negociorū gestor non probat. l. fi. C. de testi. Bal. in cons. 50. uiden
51 dum est, primo nu. 1. l. b. 2. Si uero, ut † famulus pariter non probat. l. 2. C. eo. tit. & l. eos. ff. eo. tit. Bal. ubi supra, si uero hoc fa-
52 cit, ut † socius bonorum minime probat, cum deponit ad eius cōmodum. d. l. in omnibus. C. de testi. cum simil. supra allegatis in numero 48. Dominus Aloysius Boerius quartus testis minus probat dictā minoritatem pretii pro inducente, quia dicit non fuisse unquam in loco Bilegnii, sed audiuisse ab emptore dicta bona non ualere decem mille scutos. Quia si pars ipsa sic diceret sibi non crederetur, multo minus sibi testi ex iuribus supra allegatis, num. 47. Reuerendus Dominus Cremona, quintus testis minime probat, quia deponit se credere dicta bona non ualere plus decem
53 mille scutorum, & † testi ita per uerbum credit deponēti non creditur, nec ipse probat pro inducente, ut per Cyn. & communiter Docto. in d. l. testium. C. de testib. & per Spec. eo. tit. § 1. nu. 58. & Marsil. singul. 19. numero 1. Dominus Sansonus sextus testis minimè probat, quia dicit se de ualore nihil scire, & in cæteris deponit de auditu alieno, qui non probat, ut supra dixi nu. 46. Dominus Ioannes Paulus Scarionus septimus testis, qui est frater D. Maphei testis secundi in ordine, de quo dixi supra, numero 47. & sequentibus minus probat ex pluribus. Primo, quia dicit uidisse, & legisse capitula ante eius examen, & bene scire eorum tenorem, adeo quod monitus, ac su
54 bornatus censetur, cui uti † suspecto non creditur. d. l. testium in principio. C. de testi. auth. in principio collatio. septima, eo. tit. secundo, quia dicit se esse creditorem dicti emptoris producentis, & pro eius credito tenere, & possidere prędicta bona Bilegnii, sicut etiam hodie tenet pro se, & Mapheo, & Alexand. sumptibus suis idem D. Fuluius Cecina tertius testis de quo dixi supra, numero 50. 51. & 52. Qui testis propterea uti deponens de re. de qua sentit & percipit commodum sanè non probat ex iuribus supra allegatis in terminis, nu. 48. Item dicti omnes septem testes non probant ex alio, quia deponunt per unum, & eundemmet sermonem, & per eademmet verba pręcisa in pretio, & ualore scutorum decem mille, qui propterea dicuntur ante
55 examen eorum † moniti, subornati, & ualdè suspecti de falso, quibus nulla potest adhiberi

hiberi fides.d.l. testium in principio de testi. Iacob.Butrig.de testib. numer.16.Grat. consili.75.nume.12.lib.1.& Dec. consi.124. colum fin.cum simil.supra adductis nume. 54.& infra nume.58.Cum igitur isti septem testes dicti inducentis ex causis prædictis quicquam probant, ut supra in specie demonstratum fuit; vtique fatendum est, & multò magis testes Domini venditoris in numero nedum 17. sed tantum in nume. decem dictam paruitatem pretij plenè probasse, nedum citra dimidiam, verum etiam ultra dimidiam ex causis supra suo loco deductis, & allegatis.

Quarto dato etiam, & non concesso, q usque adhuc dicta paruitas pretij per instrumentum simplicis ficti, ac testes Domini venditoris in nume.17 non fuisset probata, prout re uera est probata: Attamen illa dicitur omninò probata ex alio capite testium partis aduersę secundo loco examinatorum super loco differentiæ in nu. quinque. Quia ex illis quinque duo sanè sunt testes: uidelicet Dominus Troianus Mentuatus quartus testis in ordine, & Dominus Sanseuerinus quintus, & ultimus testis deponentes dicta bona Bilegnij ualere scutos quindecim mille, imo decem, & octo mille, ut deponit D.Sanseuerinus ultimus testis, in qua quidem summa dicta paruitas pretij nedum in quarta seu tertia parte, uerum ēt ualdè ultra comprehenditur, quia tertia pars scutorum decem mille solutorum est summa scutorum trium mille & trecentum triginta trium, & librarum duarū. Quibus additis ueræ sorti scutorū decem mille faciunt in totum summam scutorum tresdecim mille trecentum, & triginta trium, & librarum duarum. & à dicta summa supra usq; ad dictos scutos quindecim mille supersunt etiā aurei mille, & sexcentum sexaginta quinq; & libræ duæ, quanto magis supersunt ex summa ualoris scutorum decem, & octo mille? ubi superabundantia dicta tertia parte aurei quatuor mille, & sexcentum sexaginta quinque aurei, & libræ duæ. Qui testes ita deponentes perbellè probant contra producentem ad fauorem D.mei uenditoris in iudicio actoris, & etiam si † deponerent per verbū auditus, aut credulitatis, ut firmant D.Ias.in rub.de iureiur. num.9. & in consil.57.col.4.lib.5.Roman.in consi. 104.in fine.Parisien.in consil.50.nume.60. lib.1.Soc.Iu.in cons.69.nu.11.libr.1.Crau. consi.201.sub nu.7.lib.2.Cæphal.consi.65. nu.55.& consil.82.nu.25 lib.1.& Rim. Iun.

56

57 in cons.86.nu.20.lib.1.Quæ sanè † opinio procedit, si tantum esset unicus testis producentis, q sic deponeret, prout deponi in maiori summa scutorum decē octo mille D. Sanseuerinus ultimus testis, ut per Socin. Iun.dicto cons.69 nume.12. Riminal.Iun. consil.60.num.1.lib.1.& Franc.Burs.in consil.83. numero 4.libro 1. ergo ex isto capite proprietatis firma est conclusio, quòd dicta paruitas precij ex dictis testibus productis dicitur optimè probata in suo esse, & ualdè ultra.

Quintò, & ex abundanti, dicitur hanc paruitatem pretii ex alio capite doctorum testium secundo loco examinatorum deponentium super redditu annuo dictorum bonorū Bilegni; esse in totum probatum. Quia Dominus Octauianus Cataneus primus testis in ordine interrogatus respōdit dicta bona Bilegnij esse redditus & ficti librarum trium mille, & sexcentum in anno, & Dominus Cataneus secundus testis, Dominus Sebastianus de Arcellis tertius testis, Dñs Traianus Mētuatus quartus testis, & Dominus Octauianus Sanseuerinus quintus, & ultimus testis, ita & pariter interrogati deponunt dicta bona Bilegnij esse redditus trium mille librarum, & sexcentum. Vnde cum omnes isti testes, & quilibet eorum deponunt, & deponit in dicto ualore redditus annui p vnū, & eundem sermonem, & per eadem formalia uerba librarum trium mille, & sexcentū librarum pro inducente non probant, quia

58 præsumuntur † moniti & subornati ante eorum examen, & ualdè sese reddunt suspecti de falso per ea, quæ latè allegaui supra in terminis in numer. 54. & 55. & addo Barto.in l.3.§.id quoque.numer.5 ff.de testim. & Paris.consil.88 numer. 74. libro 1.& consil.55.numer.37. libro 4. & eo magis pro inducente non probant, quia non reddunt aliquam rationem de eorum dicto & ubi illam reddunt, reddūt de auditu alieno, quæ ratio in iure non admittitur dicta glos.in l.in summa.§.labeo. ff.de aqua.plu. arcend.cum simil.supra allegatis nume.46. Nec prædictæ conclusioni aduersari uide-

59 tur, quod dicit † Iacobus Butriga. in l.3.de testimon.& glos.ibi in §.eiusdem, quod imo testes quando sunt ultra duos, licet deponunt per eadem uerba, probant cum numerus suppleat defectum, quia respondetur,

quod

quod dictum Iacob.Butri.& glo.non est tutum cum illud dicit per verbum, putare dictos testes probare,& quia contrarium est
60 † verius,vt not. Spec.in titu. de teste.§.1. versi. item quod testes, & in §. nunc tractandum versi. cautionem,& vers. sequen. & tradit Alexand. in consil 237.perspectis his num. 10.col.2 lib.6.Sexto,dato etiam, sed non concesso quod numerus suppleret, & ipsi testes probarent pro producente in dictis libris trium mille sexcentum: Nihilominus ipsis non crederetur, sed magis credi debet testibus D. Venditoris, quia ipsi magisvero similia deponunt cum magis in eorũ dictis adhærent,& approximant dicto redditui nominato in instrumento simplicis ficti librarum quatuor mille, & quingentum, & quia maiorem rationem reddunt in eorum dictis quam
61 testes partis aduersę,& certum est quod † testes verosimilia deponentes cæteris prævalent.l.ob carmen.§ fi.ff.de testi. cap.si testes.4 quæst.3. cap. licet causam de probat. & plenè notatur in cap. in nostra,de test.& Alex.in consi.171.nu.4.col.2. lib.5.& consi. 239.ponderatis columna 4. num.10. lib.6. Item ex alio est magis credendum dictis testibus, quàm testibus producentis quia sunt in numero nouem secundo loco examinati, qui deponunt, & concludunt in dicto redditu annuo dictorum bonorum in libris quatuor mille, & ducentum, licet in maiori summa quamplures testes etiam concludunt, sed omnes in dicta minori
62 summa cõcludunt, quæ † inest in maiori. d.l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbit. cum pluribus supra allegatis num.35.Item
63 qa † testes plures numero cæteris minoribus in pari,depositione pręferuntur c.cum contingat De offitio deleg. Bar. in l.2. ff. si cert. pet. Campeg. in tract. de test. reg. 382. in 2. Fallentia, & Io. Crot.in tract. de testi. part 7.numero 150.cum seq.porti conclus. 26. lib.2.& Franc.Bursat. consilio 89. numero 7.lib.1. Item magis † etiã illis est
64 credendum ex alio, quia deponunt vt vicini, & melius informati de dictis bonis, & eorum redditu, quàm testes partis aduersę,quia in eorum dictis dicunt prædicta scire,quia hanc notitiam, vt vicini de prædictis bonis habent, & illos redditus, & fructus annuos tantum emerent, & illi venderentur, seu soluerentur a conductore, ita tenet Pinel. in præfat. d. l.2. nume.42, cum seq. vbi Cagnol. sub numero 236. C. de rescind. vendi. Aret. in §. si quis agens. col.4. versi. ex his,instit. de actio. Cephal. consilio 261.num.15.lib.2.vbi latè,& Francis. Burs. in consi.70.num.20.& 27.& consilio 99.num.6.& seq. lib.1. & quæ opinio procedit etiam si dicti testes D.Venditoris essent in numero pauciores vti deponẽtes verosimilia, ac reddentes meliorem rationem per ea,quæ supra dixi in num. 61. vnde ex supradictis adhuc remanet firma, & vera conclusio, quod hæc paruitas pretij ex parte D. Venditoris sit nedum citra dimidiam, verùm etiam vltra plenè probata.Septimo dato etiã,& non cõcesso, quòd dicti testes partis aduersæ probarent pro inducente,& præferri deberent testibus D. Actoris,Nihilominus ex tali eorum depositione trium mille, & sexcentũ librarum pro fictu,& redditu annuo dictorum bonorum dicitur hæc paruitas pretij ex parte D.Venditoris, & Actoris plenè, & vltra quàm requiritur probata. Nã redditus iste annuus trium mille, & sexcentum librarũ dictorum bonorum probatur per dictos testes partis aduersæ in viginti annis ostendit valorem rei venditæ, vt est tex. expressus in auth. de non alienan. & permutandis in §. quia vero leonis il primo, versi. si vero alicuius cum simil.supra allegatis,nume.21. & talis redditus annuus viginti annorum facit summam librarum septuaginta duo mille,quæ sunt aurei duodecim mille in quibus reperitur hæc paruitas pretij probata: Quæ non in præsenti materia requiritur in tertia nec in quarta parte,sed tantũ & propriè in octaua parte,quia quando pactum de retrouendendo concurrit cũ pacto de plus soluendo vltra sortem datã,
65 tũc † paruitas ista sufficit in octaua parte, & non in alia maiori parte, vt est tex. expressus in capit. illo vos, extra de pign. quẽ allegat,& sequitur Cæpol. dicto tract. de simul.in §.verum quia.col.4. sub nu.14. vers.& pro hoc allego, & sequitur Afflict. decis.40.sub nu.19. dicens, quando pactũ de retrouendendo concurrit cum alijs coniecturis,vt in præsenti casu: sufficit paruitas pretij probari in dicta octaua parte; & Cepol.etiam dicit in dicto pacto; vbi supra in 5. præsump.numero 40. quam opinionem tenet Cagnol.in l.2. C. de pact.inter emp & vendi. nume.61. sequitur eam, Franc.Zanet in tract.de emp.& vend.super.

pacto

pacto de retrouendendo nume. 70. in fine. vbi attestatur hanc esse communem opinionem, & illam tenere omnes Docto. in d. c. illo vos, & quam communem dicit Bero. in consi. præcitato. 165. num. 25. lib. 1. & faciunt in simili allegata per. D. Abba. in cõs. 76. num. 2. lib. 1. & pulchre loquitur nouissime Crau. in d. consi. 491. num. 15. & 26. vol 3. car. 285. Decian. consi. 105. num. 16. vol. 2. Quinimo in terminis dicit Soc. iun.
66 in cons. 104. num. 5. & 6. lib. 3. quod dicta † paruitas pretij ĩ tali casu sufficit in minima, & vili parte adeo quod illa nedum sufficit probari in dicta octaua parte, verum etiam uideretur probari in nona, & decima parte: Nos vero nedum sumus in pacto de retrouendendo cum pacto de plus soluendo libras quatuor mille & valdè vltra tempore redimendi ultra veram sortem, sed etiam cum alijs pluribus coniecturis, & pactis negatiuis fænus & pignus expresse indicantibus vt infra demonstrabo, numero 72. vsque ad num. 83. merito hæc paruitas sufficit in octaua uel alia minori parte adesse. Et quod dicta paruitas adsit in octaua parte, & ultra in dictis scutis duodecim mille patet, quia octaua pars veræ sortis scutorum decem mille, est scutorum mille, & ducentum quinquaginta, quibus detractis ex scutis duodecim mille, & additis ueræ sorti scutorum decem mille fit summa in totum scutorum vndecim mille, & ducẽtum quinquaginta, adeo quod vltra dictã octauam partem supersunt etiam Aurei septem centum quinquaginta, & etiam valdè vltra, quia redditus depositatus per testes producentis non est redditus annuus, ex quo fit ualor dictorum bonorum in uiginti annis, sed est fictus conductoris, qui illum in libris trium mille, & sexcentum singulo anno soluebat directo Domino, seu locatori, qui non uenit considerandus in isto calculo valoris rei venditæ: Sed redditus annuus quem liuellarij perpetui dictorum bonorum soluunt conductori in quolibet anno pro vt soluebant locatori domino directo venit considerandus. qui redditus liuellariorum, seu dominorum utilium benè in dictis uiginti annis facit, & ostendit valorem dictorum bonorum sicut alterius rei ueditæ, quia ille redditus annuus soluitur per dominos utiles domino directo deductis expensis. Qui ergo redditus annuus non solum ascendit ad dictam summam probatam trium mille, & sexcentum librarum, verum etiam ad summam librarum quatuor, aut quinque uel sex mille inspecto lucro, quod superest dictis libris trium mille, & sexcentum in anno solutis Domino directo per D. Conductorem, quod lucrum proueniebat a primo uero fictu, seu redditu eidem. D. Conductori loco Domini Directi soluto, & soluendo in anno per dictos Dominos utiles, & liuellarios dictorum bonorum Bilegnij. quodque lucrum fortasse scutorum quatuor centum vel plus, aut minus arbitrio Domini Iudicis taxandum penes D. Conductorẽ vti suum restabat in quolibet anno, quodque, ut dixi, computandum est in vero redditu annuo soluendo per liuellarios, & non fictu soluendo per D. Conductorem. D. locatori: vnde cõcluditur, quod dicta paruitas precij nedum in dicta octaua parte uel minori, vt sufficit, & dixi supra, num. 65. & 66. verum etiam in tertia, & vltra parte dicitur ex dictis testibus partis aduersæ optimè ad fauorem D. Venditoris probata maximè consideratione fienda super redditu annuo, & non fictu soluẽdo per conductorem. Sed Dij boni quantum hoc est uero uerius, quod hæc paruitas pretij non solum citra dimidiam sit probata, uerum etiam vltra dimidiam? Quia calculus vt supra factus; fuit utique factus absque ualore iurisdictionis meri, & mixti imperij, Domibus, & Molendinis, quæ omnia debent esse non paruæ seu leuis æstimationis & considerationis apud bonum virũ, quo ualore considerato, ac addito summæ dictorum scutorum nedum duodecim mille, uerum etiam quindecim, & vltra respectu redditus liuellarij, & non ficti conductoris utique valor iste dictorum bonorum esset ualdè ultra dimidiam iusti pretij, ergo dicta paruitas pretij ad fauorem D. Venditoris dicitur quomodocunque probata licet illa pro uictoria tantum, ne dum plenè,
67 sed etiam semiplenè † ꝑbata in hac materia fænoris fuisset sufficiens iusta communem sententiam de qua attestatur in proposito Ioannes de Anan. in consi. 49. & Crau. d. consilio 491. numero 14. 15. & 26. volum. 3. & rationem esse dicit Ant. de Butr. in d. cap. ad nostram, quia vsurarij sunt personæ cautæ in eorum cõtractibus, ideo adinueniunt multas figuras, & simulationes ad hoc ut conuinci non possint de

vsuraria

vsuraria prauitate, vnde propter difficultatem probationum iura amittunt probationes semiplenas per coniecturas, & per alia adminicula recedendo a regulis iuris in tali materia ciuiliter intentata, & sentit Tiber. Decian. Respon.2. col.1. & 2. vol. 1.car.60. Crau.d. consilio 491. numero 9.
68 Quæ enim † ꝓbatio semiplena in alia materia non ita de facili in probando sufficeret, ut per Pau.de Cast.in d.consi.74.incip. in causa mora per Dominam lib. 2. igitur hæc paruitas pretij in suo esse firmiter dicitur probata: Nec prædictæ conclusioni aduersatur diminutio pretij respectu seruitutis pacti de retrouendendo, ac liuelli perpetui dictorum bonorum. Quia responsio est in prõptu, quod in hac materia vsuraria nõ admittitur aliqua diminutio pretij ex supra allegatis in num. 27. ubi in tali casu res non minus censetur ualere quàm a principio vt demõstraui. Item & secundo respondetur, quod hæc diminutio pretii ubi etiam fieri potuisset de iure tamen in isto casu admitti non potest, quia testes prædicti inducentis affirmatiue deponunt de scutis quindecim mille, imo decem, & octo mille respectu proprietatis, & de scutis duodecim mille respectu fictus, licet vt supra dixi non venit calculus super eo faciendus, sed super redditu, & portione soluendo, & soluenda per liuellarios seu Dominos Vtiles cõductori. in qua summa probata per dictos testes comprehenderur etiam dicta diminutio seruitutis prædictæ ybi fieri posset, & hæc in odium producentis, & ita præsumendum est, quia si contrarium a parte producente diceretur vtique
69 esset dubitabile, & † ꝓbatio dubia contra producentem est interpretanda capit. in præsentia de proba. Syluan.cons.56. num. 11.lib.1.& facit l.fi. C. de proba. Natta. in consi.620.numero 13.lib.3.& Crau.in cons. 203.numero 31.lib.2. ergo magis firma restat hæc conclusio, quod ista paruitas prætij sit probata: Succeditque alia firmissima
70 conclusio, quod hęc tria concurrentia † pactum de retrouendendo paruitas pretij, & solitus fęnerari quando simul concurrũt, quod faciunt omnino contractum fæneratitium ex communiori, vt per Soc. sen. in consilio 248. col. fin. lib.2. & Boer. decis. 102. numero 3. in 1. par. Castr. cons. 306. numero 5. vol. 2. dixi supra latè nu 7. & sequẽtibus. Octauo dato etiam sed non concesso, quod adhuc non esset probata hæc modicitas pretii, Attamen illa non noceret quicquam quin contractus iste declararetur fæneratitius ex alio capite plurĩũ præsumptionum ex dicto instrumento scaturientium, in quo casu dicta paruitas pretii pro victoria non requiritur, quia iura, & Doct. non se astringunt ad conuincendũ, & detegendum contractum fæneratitiũ plus ad vnam præsumptionem, quam ad aliam, aut plus ad has tres, quã ad alias tres dummodo sit vel sint approbata, & approbatæ a iure, & a Docto. & sint validæ ad conuincendum dictum contractum fœneratitium iuxta communem, & indubitatam sententiam Docto de qua attestatur Grat.d. cons. 11 num. 15.lib.2 cum pluribus similibus supra allegatis in numero 9. & sequentibus, & præcipue, num. 11. & 12. & per Decian. consi.105.num.29.vol.2 car.674. Nec aduersatur prædictę conclusioni Boer. in di-
71 cta decis. 102 dicto num.3. in 1.par. vbi dicit post relatas opiniones, quod ad conuincendum contractum illa tria, videlicet pactum de retrouendendo, paruitas pretii, & solitus fænerari necessario requiruntur. Quia respondetur quod dictum Boer. est uerum quando non adsunt aliæ coniecturæ eandem rationem habentes, & opus est contractum conuinci illis tribus, quia duæ coniecturæ videlicet pactum de retrouendendo, & paruitas pretii ex communiori non sufficiunt, vt ibi per Boeri. & Soc. sen. d.consi.248.in fi lib.2. sed necessario, aliis deficientibus, tertia coniectura, videlicet solitus fænerari debet concurrere cum supradictis duabus ex dicta communiori opinione. & ita sentit idem Boer. in dicta decis.102.d.num.3. si non expresse saltim tacitè ex allegato Laur. de Pignor. in d. c. illo uos, extra de Pignor. in d.c. illo uos, extra de pig. qui vt supra dixi in num. 10. & 11. hanc distinctionem facit & tenet. Et quod uere dictus contractus non obstante etiam quod nõ concurreret dicta paruitas pretii, vel alia coniectura conuincitur ex aliis pręsumptionibus vrgentissimis defluentibus ex eodem instrumento ultra pactum de retrouendendo patet ex infrascriptis.

Nam prima præsumptio, quę defluit ex instrumento post pactum de retrouendendo
72 do est aliud pactum Negatiuum sequens, & commodum bursale, & fęnus dicti emptoris denotans ibi dummodo D. Vẽditor

non

non redimat dicta bona termino nouē annorum.d.cap.ad nostram,extra de empt.& vēdit.& d.c.illo vos,& ita tenet Io.de Imo. in cons.25.& ratio est,quod tale pactum de sui natura significat fœnus; Quia emptor tacitè mutuās vult certus esse de perceptione fructuum non solum illorum nouē annorum, sed etiam alterius anni,in quo redemptionem fieri contingeret,quo in casu tale pactum negatiuū non est aliud, quàm
73 † quædam vsura saluo capitali, vt ad literā dicit Bald.in consi.487. incip. apparet post principium lib.1.Soc.sen.d. consi 248.col. 2.vers. 4.lib.2.Auerar.consi.74. col. 3. nu. 30 Rim sen.consi.89. numero 7.& 8.lib.4. Aret.consilio 116.numero 9. vbi in terminis.Cagn.in l.2.numero 60 & 61.C.de pact. inter empt.& vendit. Crau. in consi.155. numero 5. lib.1.Didac.var.res.c 8. lib.3.& optimè firmat Lup.de sancto Gem. in d.l. 2.§.1.numero 40.& num.42. car. 62. & latissime consuluit Hieron. Gabr. in consi. 74.numero 9. & 10.lib.1.& in proposito Corne.in cons.23.numero 8. lib.3. vbi dicit,quod si non fuisset aliud pactum,quod illud esset sufficiens præsumptio ad inducendum contractum fæneratitiū,& Couar. vbi supra in fi.Crau.d.consilio 491. numero 13. uolu.3. ergo tale pactum est æqualis præsumptio, & quidem maior modicitate pretii, qua modicitate deficiente tamē ex pacto de retrouendendo & pacto negatiuo de non redimendo & solito fænerari contractus iste sufficienter dicitur conuictus prauitate vsuraria ex communi opinione, de qua dixi supra numero 7. 10. & 11. & per Crau.d. cons.491.vbi late,& pulchre, & quod tale pactum negatiuum sapiat vsurariam prauitatem consuluit etiam Crau. consi.156.nu.5.vol.1. Alex. cons.109. in fi. vol.4. Angel. de Gambilio. consi. 116. numero 9. & num.18.car.444 Ias.consi.150. numero 1.vol.4.Rui consi.16.num.2.uol.4. Anto.Burgos.in repeti.d.c.ad nostram;numero 4.de emptio.& venditio. Guid. Pap. singul.77 Tiber.Decian.consilio 2 numero 17. vol.1.Pau.de Castr.consilio 109.visa petitione col.2.sub nu.1. vol.2.

Secunda præsumptio, quæ oritur ex dicto instrumento est aliud pactum negatiuum commodum bursale emptoris respiciens videlicet, quod emptor non teneatur dicta bona retrouendere Domino Venditori,nisi accipiat ipse omnes eius debitores habentes in locis prædictis vsque ad summam librarum quatuor mille, & eas quidem tempore redimendi una cum sorte soluere debeat, & valde vltra etiam cum tenētur etiam soluere scutos mille pro melioramentis fiendis in dictis bonis per dictum
74 emptorem liquidandis † tantū dicto,& iuramento ipsius emptoris; Quod quidem pactum de plus soluendo præsertim cum negatione retrouendendi,& melioramenta liquidandi solo suo dicto, & iuramento quantum sit insolitum & contra naturam ueræ, & uoluntariæ venditionis, seu dationis insolutum, & significat non leuem præsumptionem fænoris dicit:d.c. illo uos.extra de pign.quod allegat,& sequitur Cepo. in d.tract.de simul in d. vlt. præsumptione. numero 40.Cast.d consi.306. n.5. & Fran. Zanet.in suo tract.de empt. & vendi super pacto retrouendendi.nu.70. in fi.vbi dicit, hanc esse communem, quam omnes tenēt Doct.in d.c.illo uos. vbi Abbas nume.1. & quam communem dicit Augu.Bero. dicto consilio 165.numero 25.lib. 1. cum simil. supra allegatis.numero 65. Abbas consilio 76.numero 2.& col.2.vol.1 & per Crau.d. consilio 491.numero 13.& seq. vol.3.præcipuè ex iuramento adiecto super melioramentis quod quidem arguit maiorem præsumptionem fænoris, & commodi bursalis ipsius emptoris,cum tendit ad delinquendum,& sit contra bonos mores, ergo pactum tale licet iuratum non ualet. ita in terminis consuluit Natta in consi 450.numero 11.lib.2.Abbas in d.c.ad nostram.Tibe.Decia.resp.2.num.59.vol.1. & resp.84. num. 44 vol. 2. & infra decis.48. numero 31. & 32.

Tertia præsumptio,quę pariter oritur ex d. instrumento est aliud pactum negatiuum commodum bursale emptoris prædicti respiciens videlicet. Quod D. Venditor non possit redimere dicta bona tempore abbattimenti pecuniarū,idest si pecunia esset minoris ualutę tempore redimendi, sed tale tempus stet in suspenso,donec reuertatur tempus eiusdem ualoris,quæ quidem suspensio temporis uti insolita, & cō-
75 tra bonos mores † & iura redimendi bona quāta sit vrgens pręsumptio fęnoris iudicat rectus iudex, quia solū tendit ad lucrandum fructus annuos,quod sanè est vsura,vt per glos in l. si quis sub conditione, vbi Bald. de condit. milit. idem Bald. in d.

con-

cōſ.487.li.1.Cæpol.ubi ſupra in nona præſumptione, num.48.Grat.d.conſil.11.num.22.lib.2.Franc. Becci.conſil.52.num.78.lib.1.& Lup.in d.l.2.§.1.numer.49.& infra deciſ.48.nume.22. Quarta præſumptio, quæ elicitur dicto instrumento, eſt aliud pactū negatiuum commodum burſale emptoris reſpiciens uidelicet, quod D.Venditor non poſſit durante tempore redimēdi aliquem contractum alteri facere de dictis bonis in præiudicium præſentis instrumenti, hoc eſt ipſius emptoris, quod quidem pactum etiā uti contra bonos mores, & libertatem diſponendi de rebus ſuis ad eius libitum, iuxta.leg.in re mandata.C.mandat.cum ſimil.
76 oſtendit ſolum † animum emptoris fuiſſe lucrandi fructus annuos toto tempore redimendi in detrimentum D.Venditoris, ex
77 quo non paruam fœnoris † præſumptionem expreſſe ſignificat, ut per Soc.Iuni in d. conſilio 104. numero 11. & 12. lib.3.& per ea, quæ ſupra dixi numero 72. & 73. Quæ quidem omnia ſupradicta pacta negatiua,& reſpiciētia fauorem,& ſolum cōmodum ipſius emptoris magis arguunt
78 † fœnoris ſuſpicionem contra ſe,ut in terminis dicit Natta.in conſil.497.numero decimo,lib.1.& Franc.Becci.dict.conſil.52.numero 78.lib. 1.& Cæpol. d.tractat. in decimaquarta præſump.nume.60.Crauet.dict. conſil. 491.numero uigeſimoſecundo, uolum. 3. & eo magis hoc eſt uerum concurrentibus etiam alijs coniecturis, de quibus infra unde. Quinta erit, & quidem maxima prǽſumptio, quę pariter defluit ſeu ſcaturit ex eodemmet instrumēto, quæ ſanè corroborat omnes ſupradictas coniecturas fœnus denotantes, quia d.uenditio, ſeu datio inſolutum deſcendit à cauſa mutui, hoc eſt à pecunia ſoluta per dictum emptorem pro dicto D.Venditore pluribus eius creditori-
79 bus, ut legitur in præambulo † ſeu narratione instrumenti. Quæ narratio prolata per modum cauſæ oſtendens indigentiam, & impotentiam ipſius D. Venditoris probat optimè inter partes ad eo quod in contrarium non admittitur probatio,ut in terminis dicit Aret.in leg. ex his C.de teſtam. milit. Crauet. in conſilio 29.numero 1.lib. 1.& latè Cælſ.Hugo.in conſil. 10.& in conſilio 111.ſub numero ſecundo,uerſiculo ꝓbauit. Cum ergo iſte contractus dationis uoluntariæ inſolutum ob impotentiam. D. Venditoris non habentis modum ſoluendi
80 debitum eſt cauſatus à pecunia ſibi † mutuata per prius à dicto emptore, utique nō conſideratur ipſe,ſed tantum primus cauſans,ut eſt tex.in l. idem pomponius.ff.depoſ.cui faciunt quæ ſcribit Aret. poſt Bart. in l.is poteſt,in fine.ff.de acquir.hæred.ubi habetur,quod actus neceſſarius,qui ſequitur ex actu uoluntario,prę cedenti,non pro pterea dicitur neceſſarius,ſed uoluntarius, ſequitur Rot.Pedem. deciſion.167 nu.20. & 26.& Cart.Iuni.in conſil.1.nume 8.& 9.
81 volum. 1 dicit, quod † iudicandum eſt de cauſa cauſante eff ctum,quod de ipſo effectu:idem dicit Bald. in capi. de nouo Codi. compon.in principio,& Rot.Pedem.ſequitur ubi ſupra nu.27.& ſeq.Et in terminis dicit Rimin. Iuni.in conſil. 83.nume. 3.lib.1.
82 Quod † attenditur primus contractus, & quidem ſequens talis prǽſumitur: & in reſtitutione dotis, quod ſit uoluntarius, & non neceſſarius ex eo, quia prouenit a datione uoluntaria,loquitur tex.in l.unica.§. ſciendum ubi Salice.C.de rei uxor. actio.Soci.conſil.101.colum.6.uerſi.circa ſeptimam quæſtionem uol.1.Deci.conſil.45.nume.4. Rolan.de confectio,inuentar.car.205.& Bero.quæſt.9.legauit.Pari.conſ.95.nu.10.34. & ſeq.uolum.2.& Bar.conſil. 216.uol.1.ubi dicunt hac de cauſa legatū dotis reſtituendæ non cenſeri relictum animo compenſandi cum dote.Cum igitur in præſenti noſtro caſu prima obligatio D.Venditoris indigentis pecunia prouenit, & fuit ex cauſa mutui, ita ſanè hæc ſecunda dationis inſolutum uoluntariæ facta in executione primæ talis præſumitur: & ſicuti ex prima obligatione nil ultra ueram ſortem mutuatam accipi poterat,quin eſſet uſura,ita pariter ex ſecūda obligatione dationis uoluntariæ inſolutum facta nihil accipi poterat,
83 nec poteſt, & acceptum † reſtitui debet: Quia ſcriptum eſt mutuo dantes nihil inde ſperantes,capi.conſuluit, extra de uſur. Specu.in eod.titu. uerſ. ſed pone.in fine: & Corne.in conſ.44.in hac lib.2.ubi in terminis allegat.Capi.plerique 14.quæſt.3 & pulchre Alexand.in conſ.120.col.fina.uerſi.denique lib.4.dicit in terminis,quod qui plures ſpectat uel recipit quod dederit in quocunque negocio, & quacunque re etiam ſi ſit eſculentum uel poculentum dicatur uſura, ſequitur Boer. dicta deciſ. 102. numero 3.Cum uero iſte emptor ultra ueram ſortē ſuā mutuatā percepit multa utique contra-

ctus. & ipse dicitur usurarius, & tenetur illa multa restituere: Ergo firma est conclusio, quòd ex isto capite præsumptionũ ualdè urgentium contractus iste nedum ex omnibus simul cumulatis, uerum etiam ex tribus tantum illarum præsumptionibus a iure & à Doctoribus approbatis sit in superlatiuo gradu usurarius, & ita iudicandus sit, & præcipuè cum non haberet ad manus pecunias, & esset multis debitis implicitus, & eques Beligerius, quo casu a mutuo potius quam a uenditione contractus dicitur originem sumere, ut in proposito tangit Angel. de Gambilio. consil. 116. nume. 9. cart. 443. & ad rem notat Crauet. consil. 156. nume. 17. uolum. 2. consil. 491. nume. 19. uolum. 3. Roma. consil. 423. per totum, & nume. 12. & 13. cart. 304. & est originale dictum Bald. in l. multum. C. si quis sibi, uel alteri, in l. 3. C. plus uale. quod agit post ibi Odofred. Domin. de Sancto Geminia. consil. 112. Titius. Paul. de Castr. consil. 109. consi. 306. quamquam colum. 3. sub nume. 4. uersicu. Nec etiam sufficit uolu. 2. & Bursa. dicto consil. 153. nume. 1. uolum. 2. & Cæpol. dicto tracta. de simula. præsumptio. 1. nume. 16. Nec aduersatur prædictæ conclusioni præsumptionem firmatæ; quod imo talis
84 cõtractus est iudicandus licitus & non † fæneratitius, quia fuit probata nobilitas, & bona fama ipsius emptoris, quæ excludit aliam præsumptionem usuræ. l. 1. §. prius. ff. de re milit. Castr. in consil. 284. in fin. libr. 2. Ias. in consil. 153. lib. 4. & Crauet. consi. 146. nume. 24. in fin. lib. 1. late Tiber. Decian. dicto Responso 2. nume. 84 & sequen. uol. 1. car. 66. Quia respondetur, quod talis fama bona in genere probata nil releuat, nec excludit aliam præsumptionẽ in specie dictæ usuræ probatam contra dictum emptorẽ,
85 quæ specialis † probatio præfertur probationi generali, & attendi debet, & non generalis l. 2. ubi Angel. de Calumn. not. Bart. in l. cum de indebito. ff. de probat. Alexand. in consil. 77. causa nume. 8. & 9. lib. 1. consi. 62. in causa nu. 5. & 6. uol. 3. Iul. Clar. practi. crimi. §. fi quęst. 21. colum 4. car 77. Crauet. consil. 516. nume. 15. uolum. 3. cart. 321. & est celebre dictum Innocen. in capitu. auditis, de præscrip. quem in consulendo moderni sequuntur, & Bald. in l. siue possidentis, in ultima oppositione. C. de probat. ubi
86 dicit, quod † præsumptio in specie tollit præsumptionem in genere, & est regula iuris generi per speciem derogatur. Et consonat satis istis, quod philosophus scribit in
87 libris Ethicorum, quod sermones † in generali sunt faciliores, in particulari uero sunt ueriores, secundum quod Aret. refert in consil. 89. longitudo, quem allegat, & sequitur Natta. in consil. 69. column. 2. nume. 5. lib. 1. Nec aduersatur prædictæ conclusioni etiam iuramentum appositum per partes in fine instrumenti, de obseruando omnia contenta in instrumento, & non con
88 trauenire, quod † ligat quem ad non contraueniendum contractui, ut est gloss. in l. si pecuniam. ff. de condit. cau. dat. & planè allegat Ant. Cabri. commun. conclus. libr 2. conclusio. 8 de iure iur. nu. 1. ubi inter alios allegat Ias. in consi. 9. colum. 6. uersicu. istud idem deduco lib. 2. & Alexand. in consil. 37. colum. 6. uersicu. unde licet lib. 2. asseuerantes esse communem opinionem, & ab ea in iudicãdo nõ esse recedendũ, late Gozad. consil. 69. nume. 16. & sequen. Grammat. decisio. 54. nu. 1. Socin. consil. 82. num. 1. col 2. uolum. 3. Rui. consil. 132. numer. 2. & 8. uol. 4. Quia respondetur id esse uerum in contractu uero, & ubi contrauenicns non fue-
89 rit habilitatus ab eo, † secus in contractu nullo, & ubi præcesserit habilitatio a iuramento, ut factum extitit in præsenti casu, de qua constat in actis ita Gozadi. in consi. 69. nume. 11. & sequen. Grat. d. consil. 11. num. 35. lib. 1. & est glo. in l. 3. cap. plus uale, quod agi. quam communiter sequuntur Doctor. & Roland. à Valle in consil. 2. numer. 80. & consil. 98. nume. 15. lib. 1. & Lup. in d. l. 2. nume. 36. vbi pulchre. C. de pact. inter empto. & uendit. §. 1. & procedit quando iurans esset reus, & nollet rem tradere, & sic impedire uellet executionem, & secus quando adimpleuit, & rem postea petit allegando instrumentum simulatum & pignoratitium, per supra deducta, & per Abba. in cap. 1. nume. 5. & 13. extra de iur. iuran. Grãmat. decisio. 89. Franc. Marc. decisio. 166. in 1. part. Bero. consil. 85. nume. 3. & 8. consil. 211. nume. 9 uolu. 3. Roland. consil. 93. uolum. 1. consil. 88. numer. 14. uolum. 3. & consil. 47. nume. 31. uolum. 4. & Anchara Regiens q. 47. in 1. par. & in proposito loquitur Ioan. Guteri in l. nemo potest in 5. q. Bar. nu. 39. in 4. lim. ff. d leg 1. car. 122. dixi s. dec. 48. nu. Nec aduersatur etiã prædictę conclusioni, quod imo iste contractus dicitur licitus, & non illicitus, quia eius forma sonat in uenditionem,

nem, seu in dationem in solutum, quæ regulariter est licita, & propterea inspecta
90 † forma non debet censeri illicitus, ut arguit Federic. de Senis in consil. 303. allegando gloss. in cap. in ciuitate. de usur. & Bald. dicit in consil. 210. quæritur. uersicu. item
91 contractus qui potest libr. 3. Quod † contractus, qui potest interprætari in bonam partem in dubio non debet interprætari in malam; nec uitiose, ut sit usura, & ita in dubio iudicandus est Barto. in consil. 65 incip. Petrus Nicolæ lib. 1. & Alexand. in cōsil. 221. colum. 2. nume. 6. lib. 2. late Decian. dicto Responso. 2. uolum. 1. Quia est hæc no
92 bilis † præsumptio, l. merito. ff. pro soc. & ad iudicem spectat interpretari contractum
93 † in æquiorem partem l. si socius pro filia, eodem tit. Quia respondetur primo, quod de forma contractus non est curandum,
94 quando in contrarium † constat de eius effectu. l. 1. & toto titu. C plus uale. quod agitur, & l. multum interest. uersicu. quod si tu quidem emisti. C. si quis alteri, uel sibi, ubi
95 habetur quod † res gesta potior quā scriptura habetur. & facit. l. si uno. ff. loca. Paris. consil. 54. num. 19. & sequen. uolum. primo,
96 & curandum non est de † nomine contractus, sed de eius effectu, ut dicit Cæphal. in consi. 1. nume. 18. libr. 1. Roland. a Valle in consil. 96. nu. 1. lib. 1. consi. 50. nu. 64. & consi. 69. num 40. lib. 3. Deci. consil. 160. colum. 1. consi. 374 nu. 1. Paris. consil. 20 nume. 61. & 62. volum. 1. Roland. consi 69 nume. 40. & sequen. uolum. 3. Crauet. consi. 202. num. 37. & sequen. uolum. 2. & in casu nostro constat de effectu pignoris, & non de uenditione, seu datione insolutum uera, quia ex parte d. uenditoris patet, quia dedit bona sua emptori cū pacto de reemendo infra decē, & octo annos, ecce ꝙ non fuerit libera uenditio seu datio insolutum, sed pignus, quo ad effectū, ut emptor sibi satisfaceret de credito suo ex fructibus annuis, & ita præsumi
97 tur, quia dicta † bona erant suorum antecessorum maiorum, quæ præsumptio potiꝰ pignus, quam ueram alienationem significat, ut notat Cæpol. de simulat. præsumpt. 15. nume. 61. Anchara. Regiens. quæstio. 75. nu. 4. in 1. par & Soc. Iun. in d. consi. 104. nume. 10. & 12. eod. lib. 3 & hoc est uero ueriꝰ quia ex probatis constat Dominum uenditorem recepisse pretium decem nouem mille scutorum de dictis bonis, & non uoluit assentire uenditioni, ergo uoluit in decem mille scutis pignus, & non liberam alienationem constituere, & ita præsumitur, eo quia quis non præsumitur iactare suum. l. campanus. ff. de ope. liber. l. cum de indebito. de proba. in fin. Paris. consi. 35. nume. 21. lib. 1. consi. 7. nume. 7. libr. 4. Et ex parte emptoris ualde fortius apparet ipsum uoluisse quo ad effectum constituere pignus omnino solum lucrandi causa fructus annuos, licet simulate (ut solent facere isti usurarij) dictum contractum in nomine, & forma dationis insolutum sonare fecisset: Quia sibi prouidit pluribus pactis negatiuis eius commodum tantum respicientibus, effectūque pignoris indicantibus, prout latè supra dixi nume. 72. usque ad nume. 78. inclusiue, quod commodum resultans ex dictis pluribus pactis pignoris effectum, & non uenditionis, seu dationis insolutum significat dicit Natta. dicto consi 497. num. 14. lib. 4. Crauet. dicto consil 491. nume. 22. uolum. 3. idque uerum esse demonstratur expresse ex depositione Domini, Francisc. Bernardini Bumij primi testis dictæ partis aduersæ, qui interrogatus a fol. 134. in processu, respondit (Io hò inteso dire dalli Signori Cattanei, & da altre persone; che il detto Lodouico Giussano haueua in pegno li detti beni per li detti diece mila scudi dal Signor Cōte Iannes dal Verme) Qui testis licet sit unicus contra producentem ad fauorem Domino uenditoris optimè probat, licet deponat de auditu alieno, ut per Domino Ias. in dicta rubri. de iur. iur. nume. 9. & in consi 37. colum. 4. lib. 1. Rom. dicto consil. 104. in fin. facit Decia. cons. 62 uol. 3. cum supra allegatis in proposito nu. 56. 57. Quia talis testis uti productus, & approbatus a parte dicitur ipsa pars, quæ sic fatetur illa bona fuisse data in pignus, & certum est, quod nulla est
98 melior probatio, quam propria oris † confessio. l. unica. C. de confes. cum simil. allegatis a Marant. de ord. iudic. in rub. de confessione nume. 21. corroboratur que istud pignus esse uerum, quia cum dicto teste ita pignus esse deponente concurrunt supradicta pacta plura illud denotātia, & significantia, ut supra declaraui nume. 56. Secundo respōdetur, quod ex supradicta responsione dignoscitur, quod sumus in claris dictum contractum fuisse, & esse quo ad effectum uerum pignus, & fænus, & in claris † non
99 cadit quęstio iuris. l. ille, aut ille. ff. de legatis 3. l. ancille. C. de furt. & l. continuus

§.cum ita.ff.de verbo.obligat. Quæ quidem
100 † o, imo procedit etiam in hac datione in solutum voluntariè,& ex assensu partium facta extraiudicialiter, quęin isto casu est similis venditioni.l præsium. Cod. de euict. multa cumular , & tenet Doc. in cons.18. num. 3.in principio , & cons. 567. cons.53. colum.2. vbi late,& Io.Andr. & Oldra. rel ti ab Alexand.in l. si quis cum aliter,co.5.ff.de ver. obliga.Lup.in tract. de vsur.nume. 32. & seq.cart.61. & Hiero. Magon. in Rota Lucan. decisio. 77. nu. 2.& 12.cart. 132. Paris.consil. 54.nu. 8.24.
101 26.82.vol.j.Licet hæc † opinio fallit in datione in solutum iudicialiter facta per D.Iudicem creditori petenti,vt per Alexãd. loco supra citato.sequitur Cagnol.in l.2. C de rescind. vendit. versicul. vigesimo quarto nu. 16. post principiũ . Tertio respõdetur,quòd ex supradictis constat,quòd contractus iste potius illicitus , & fæneratitius, quàm licitus est iudicandus. Quæ
102 † opinio nedum in claris(vt supra dixi) procedit , verum etiam in dubio in hac materia fænoris quoad exonerationem cõscientię suę,& sic rei restitutionem fauore animę , secus quo ad pœnam corporalem, vt firmat Dominic. de Sancto Geminia.in cons. 16. colum. 3. & 4. & consil. 112. col. pen. in fin. vbi dicit, quod D. Iudex. in hac materia potius debet inclinare in hac parte , quàm determinare contractum licitum , & ista est nobilior,& vtilior interpretatio. Quia primo casu concernitur fauor animarũ creditorum, si est contractus vsurarius , & illicitus. Secundo casu respicit detrimentum bursale ipsorũ tantùm .
103 Sed † vtilitas animæ potius est pręferenda etiam utilitati publicæ, quàm detrimentũ bursale,notatur in cap.infirmitatis,de pęn. & remis.l.sancimus. C. de sacr.sanct.eccles. Roderic. Soarez. in prohęm. fori.num.28. versic.tertium car.34.vbi latè , & Cæpol.d. tract.de simul. in 2. casu num.8. & in ultimo casu num. 118. tetigi infra.nu. 110. & Hier. de Monte.q.xi. nu.8.24.& seq.& q.15. nu..37. & seq. dixi supra decis. 27.nu.72 & infra decis. 48. nu. in j. par. & ratio est
104 quia ius canonicum , & † non ciuile attenditur in hac materia,quia ius ciuile non curat de anima , de iure vero canonico secus ; quia scientia iuris canonici dirigit hominem principaliter in Deum, & tendit ad finem æternæ beatitudinis , vt post allegata dicit, & tenet Natta. in terminis, in cons. 198. viso , & consideratio num. 17. nume. 21. & nume. 22. lib.j. præcipuè hæc
105 opinio † procedit in curia episcopi, vbi ius canonicum est seruandum,& non ius ciuile. cap. 2. de pact. in sexto cap.licet de iure.iuran.eod. lib. & Bald.in l.j. col.fi. C.
106 eod. titu. & in causis ecclesiasticis † ius canonicum iuri ciuili præualet. cap.qui clericis de foro.comp.& Paul.de Castr.in cõs. 422. sub. num. 3. lib. j. & Abba. in d.cap. qui de clericis,in fin.ergo dictũ Bar & horũ supra allegatorũ nu.91.92.& 93.nõ est.verũ in isto casu,vbi tractatur de lucro captãdo ,
107 & non de damno euitando , vt † opinio Bart. & cæterorum intelligi debet. Vnde concluditur Dominum Iudicem siue in claris , siue in dubio in hac materia iudicare debere dictum contractũ esse illicitũ,& vsurarium ex supradictis, dictãque partem aduersam teneri,ac condẽnari ad relaxandũ, & restituendũ dicta bona omnia , & eorũ libram possessionẽ , de quibus in dicto instrumẽto vnà cum fructibus vltra verã sor-
108 tem perceptis , quia † vsurarius vti malefidei possessor & possidẽs pignus tenetur ad restitutionẽ eorum,cap.i.& capit.cõquestus,de vsu.& ibi Doc.c.cũ cã,& ibi gl. fi.vbi Imo.& Panor.de officio deleg. sequitur Dec. in c.dilecto,nu.34 de appel.&optimè faciũt quæ ego Borninus dixi in meo tracta. de Tuto.& Curat.nume.254.fol.241.vbi dixi, quòd si tutor per plures annos teneret ,
109 † & possideret bona pupilli quæ prius emisset suis pecuniis,& fructus ex eis percepisset donec de pretio esset satisfactus vtiq; teneretur vltra sortem perceptam fructus restituere,quia habuit animum pecuniam mutuandi,& ita dicit Rimin. Iuni.in cons. 31.nume.154.lib.1.ita ĩ isto casu nostro iste emptor mutauit pecuniã,&ex ea emit d.nomine d.bona eo animo, & effectu pcipiẽdi fructus annuos,donec satisfactus fuisset de sua pecunia,merito tenetur ad restitutionẽ dictorũ fructuũ vltra verã sortẽ pceptorũ, ex prędictis,& per Did. Vari. resol. c.3.sub nu.7.ĩ fi.lib.i.Simeõ de Præt.cons 34.nu.3. cart.59.Pãcir.cons.32.nu.4.lib.i.car.49.dixi infra deci.48. nu.... & vlterius ad expensas iudicii. saltim à die productionis,& exhibitionis instrumentorũ citra postquam summus in hærede Reo conuento, qui post scientiã productorum dicitur in mala fide,
110 † temere ac iniuste negasse, & ad expẽsas

sis omnes tenetur, damna, & interesse, præcipuè cum usque ad finē litis pertinaciter perseuerauerit ex l. cum qui temere. ff. de iudic. & ibi Paul. de Cast. cap. fin. de dolo. & contum. Deci. in l. qui in alterius, nume. 7. ubi addentes. ff de regul. iur. & ibi Cagnol. num. 21. & seq. Roma. singula. 401. alio sero, & singula. 402. quis debet probare, Mathesila. singula. 82. & ibi addentes. Purpura. cons. 27. nume. 21. & cons. 116. colum. 1. & 2. uolu. j. cart. 121. late. Corne. consil. 301. sub nume. 11. uolum. 3. Paul. de Castr. in l. destitisse, nume. 4. ff. de iudici. Alexand. consil. 90. in causa in fi. volu. 2. Neuizan. cons. 38. nume. 17. consi. 16. nume. 3. & Natta. consil. 232. nume. 4. uolu. 1. & Guid. Papa. decisio. 137.

Vnde ex prædictis allegationibus satis copiose, & docte deductis per Honorandū Fratrem meum Dom, Dionysium fuit IVDICATVM* in curia Archiepiscopali Mediolani die 14. Februarij, 1581. Instrumentum nullum, simulatum, & pignoratitium, & bona relaxanda, vnà cum fructibus, & iterum per prius in simili causa, quæ non habebat, nisi tres coniecturas simulationis in dicta Curia de anno 159 ad fauorem Ill. Marchionis Raphaellis Triuultii contra illos de Mazētis, fuit IVDICATVM,* & per me uti Iudicem delegatum de Mense Nouembris 1580. CONFIRMATVM * & cum essem Fiuizani ita pluries consului & obtinui, præcipue de anno 1572. Septēbris, in Curia Iudicis, & fuit sentētia CONFIRMATA * per Magnificos D. Priores Fiuizani ad fauorem Petri Benedicti contra Melchiorem de studentibus Mercatorem Pisanum, & de anno 1578. Aprilis ad banchum militis Socii, & CONFIRMATA* fuit sententia per Rotam Florentinam de Mense Nouembris ad fauorem Simonini Pellegrini de Codeponte, quæ sunt notanda, & consideranda cum alius in sequenti decisione allegandis quia sunt de pane lucrādo, frequenter accidunt, & tendunt ad salutem animarum, quarum gratia in dubio potius iudex debet iudicare quem incidisse in hæresim, in Simonia, & in usurariam prauitatem ad hoc ut satis faciat, pœnitentiam agat, & rem restituat, quàm delictum non commisisse, & instrumentum illicitum, secus si ageretur criminaliter ad pœnā corporalem tantum, & non ciuiliter ad interesse, quia tunc ratione pœnæ corporalis bene in dubio iudex debet iudicare delictū supra dicta non fuisse patrata, & sic usuram non fuisse commissam, ita sentit, & declarat Doctus practicus. D. Hier. de Monte. quæst. 11. dubitatum fuit num. 8. car. 47. num. 24. 25. & 26. & seq cart. 50. & quæst. 15. num. 37 & seq. car. 62. Plot. l. si quando, nume. 324. C. unde ui. Rolan. cons. 75. num. 47 uolu. 1. & dixi supra in d. decisio. 27. in fi. in 1. parte quam distinctionem bene nota, & considera, quia est realis rationibus, & tutior, & corroboro alia consimili distinctione, nam uidemus, quod ratione consuetudinis iudex debet iudicare instrumentum non esse usurarium, sed licitum cum ab omnibus ita indifferenter reputatur, ita tradit Dec. cons. 170. Crot. cons. 49. uol. 2. cart. 58. Marāta. Spec. Aur. in 6. par. num. 108. & seq. car. 131. Crauet. cons. 145. nu. 12. lib. 1. Bero. cons. 207. nu. 53. uolu. 3. Plot. in l. si quando nu. 324 uers. quarto. C. unde ui, & Anto. Gabr. commun. opinio. lib 6. conclusio. 1. nu. 28. & seq. cart. 688. Tamen hoc procedit quo ad pœnam iudicialem, quia ob talem consuetudinem excusatur ab infamia, & à pœna pecuniaria, & corporali per supra dicta, secus quo ad ualiditatem contractus, & rei restitutionem transacto tempore retrouendendi, quia non obstante tali consuetudine contractus declararetur usurarius & pignoratitius, & emptorē teneri ad rem sibi traditam restituendam cum fructibus non obstante tempore apposito, & etiam transacto fauore animæ, & salutis æternæ, ut tradit Alex. in cons. 107. nu. 22. uolu. 2. Abbas. cons. 76. uolu. primo, Petr. Gherar. singula. 18. nu. 1. Soc. Iuni. d. cons. 104 num. 3. & 14. uolum. 3. Pancirol. d. cons 32. nu. 1. car. 49. Decian. consil 84. nu 10. & seq uol. 2. & infra decis. 48. nu. 40. Bero. cōs. 167. nu. 1. uol. 1. car. 623. Ioā Bapt. Lup. in tracta. de usur. sub num. 90. car. 61. Rolan. cons. 75. nu. 31. & seq. & maxime num. 33. 41. & 47. uol. 1. cōs. 96. nu. 31. uol. 2. Rmi. Iuni. cons. 218 nu 13. 14. 53. & 56. uol. 2. licet Decian in d. cons. 2. nu. 80. & 81 uol. 1. sentiat tali casu ualere ēt quo ad restitutionem bonorum, & fructuum, quia male loquitur, & contra communem, & in damnationē aiæ fortasse suę, si tales fructus, & usuras retineret, ut dicit Bero. d. cons. 167 uol. 1. & si cupis Benigne lector amplam habere materiam contractuum usurariorum, & pignorum, fac ut perlegas sequentem decisionem. 48. & 49.

DE CONTRACTIBVS
DECISIO II.

ARGVMENTVM.

Contractus quot, & quibus coniecturis dicitur usurarius, & pignoratitius hic latè declaratur.
Cambia sicca sapiunt usuram, & quæ dicantur, & quæ Realia & licita hic notatur.
Contractus simulatus non meretur executionem, & fructus compensatur cum sorte.
Census quomodo fiunt, & à quibus tractantur hic notatur.

SVMMARIVM.

1 *CONTRACTVS præsumitur mutui, & pignoris, non venditionis, si à principio venditor non habebat ad manus pecunias, vel quærebat eas in mutuum.*

2 *Emptio, & solutio in dubio præsumitur facta ex causa præcedenti.*

3 *Pauper dicitur, qui non habet victum, & vestitum, & attenditur qualitas personæ, & numerus filiorum nu. 20.*

4 *Notarius conficiens instrumentum usurarium efficitur infamis, & non potest amplius rogare.*

Solutio non præsumitur, nisi probetur num. 4.

7 *Contractus arguitur usurarius, simulatus, & pignoratitius ex pluribus coniecturis. &*

Primo, quando alienat uenditor bona suorum maiorum.

Secundo, quando uenditio habuit originem a mutuo num. 1.

Tertio, quando uenditor esset pauper, & egenus num. 3 & 20.

Quarto propter pactum de retrouendendo ad certum tempus pro eodem pretio num. 4.

Quinto, si venditor perseuerat in possessione per annum, aut conducit incontinenti rem uenditam nu 4. 5. & 6.

Sexto, si uenditor retinet bona ad eius æstimum num. 9.

Septimo, si uenditor soluit collectas, & expensas contractus.

Ac alia onera num. 9.

Octauo, quando venditor soluit excessiuam pensionem ultra redditum fructuum num. 10.

Nono præsumitur simulatus contractus quando soluitur fictus in alia re, quam non producit illa terra, nisi esset consuetudo in contrarium num. 12. & 13.

Decimo, quando in restitutione venditor plus soluere deberet, vel de nouo res æstimari, & emptor soluere uerum pretium, aut quod Emptor finito tempore debeat facere aliud tempus, & dare uenditori aliquid plus nume. 14.

Vndecimo: quando adesset paruitas pretij in tertia parte; num. 15.

Duodecimo, contractus præsumitur simulatus quando uenditor promisisset soluere pecunias, aut frumentum pro pretio recepto, & non pro re uendita, & conducta num. 18.

Decimotertio, quando Emptor finito tempore retrouendendi uellet ut uenditor d. bona reemeret aliàs teneretur ad omnes expensas fiendas per emptorem in illis uendendis; & in hospitijs num. 19.

Decimoquarto, quando Emptor uellet posse facere capere venditorem, aut fideiussorem pro pretio exbursato, si d. bona non reemerentur, uel uenderentur finito tempore. nume. 19.

Decimoquinto; quando emptor non vidit, nec curauit videre d. bona ante emptionem nume. 21.

Decimo

citos pena extraordinaria, nisi esset consuetudo ita contrahendi, uel mulier, aut rusticus grossus.

40 *Consuetudo faciendi contractus illicitos, & usurarios excusat a pœna, non autem a restitutione, & nullitate contractus, & elidit contrariam præsumptionem in permissis numero 13.*

Testator non potest grauare hæredem, aut quẽquam vt soluat usuras, & pecuniam illicitam donec vera sors, uel legatum soluetur nu. 40.

41 *Contractu rescisso per solutionem, aut transactionem an possit peti, aut opponi amplius exceptio simulationis.*

42 *Venditor cum pacto de retrouendendo finito tempore si contractus est simulatus, aut pignoris potest contra quoscumque petere rem sibi restitui; etiam vigore iuris congrui.*

43 *Contractu simulato omnia pacta, clausulæ hipotheca, & constitutum sunt nulla, & nihil operantur.*

Clausulæ omnes sunt simulatæ, & nullæ appositæ in contractu simulato.

44 *Vsurarius non potest appellare quo ad retardam executionem.*

45 *Sententia super usura facit ius quo ad omnes, & præcipuè scientibus causam motam.*

46 *Sententia lata contra unum quando præiudicat alteri uide ibi.*

47 *Libellus in causa contractus, pignoratitius, & fænoris quomodo sit concipiendus, uide ibi remissiue.*

48 *Census quomodo fiunt, & qui tractat illorum materiam, uide ibi remissiue.*

DECISIO XLVIII.

SVPRA in proxima præcedenti Decisione late fuit discussum de simulatione contractus propter pacta illicita usurariam prauitatem denotantia ex doctis allegationibus Honorandi Fratris mei D. Dionysij Prætoris Bobbij, & Romagnesij, & alijs per me additis: Nunc restat, ut nonnulla alia deducam ad maiorem istius materiæ Fænoris implemẽtum in praxi ualde utilia, & per sententias terminata.

Et in primis ad fauorem Ioannis Francisci Io. Andreæ de Fiazzano breuiter iudicandum esse uidebatur instrumentũ fuisse pignoratitiũ ex pluribus coniecturis, quæ in illo processu apparebant; Primo, quia probatum erat, quod iste Io. Frãciscus erat pauper, & non habebat ad manus pecunias pro emendis terris Ioannis eius fratris, & quod a pluribus personis petijt dictas pecunias in mutuũ obligando dictasmet terras, cũ pacto de retrouendendo, & locatione, Vnde apparet, ꝙ ista uenditio
1 originẽ habuit a † mutuo, quo casu succedit doctrina Bal. in l. multum. C. si quis sibi vel alteri, vbi habetur, quòd ex tractatibus, & præfationibus præambulis præsumitur contractus emptionis pignoratitius sequitur Bar. in l. item quia. §. fi. ff. de pact. & in l. in contractibus, in fi. C. plus ual. quod agit, & idem Bald. in l. 3. C. eo. tit. post Odofred. dixit, quòd ubi originaliter fuit dictum de mutuando, tunc ex appositione pacti de retrouendendo post decennium præsumitur contractus emptionis pignoratitius, sequitur insignis Doctor Dominic. de Sancto Geminia. in consi. 112. Titius, & eius vxor Cassane. consilio 25. numero 1. Roma. singula. 368. quæro an pactum & in consi. 423. per totum, & numero 12. & 13. car. 304 & in Milite, & Belligero, qui alienat bona ab æs alienum, & causa faciendi Milites, & ut in bello honorifice se gerere possit, loquitur Angel. de Gambilio. in consi. 116. num. 11. car. 443. & tetigi supra decis. 47. numero 79. & seq. & ratio esse potest, quia
2 tunc † emptio, & solutio præsumitur facta ex causa præcedenti, & sic ex causa mutui, & ob caliditatem fænerantium fecisse cantare instrumentum pignoris, & mutui in uenditionem, Geminia. d. consi. 112. & consi. 16. col. 3. & 4. & dixi supra decis. 47. in princ. tex. in l. Triticum, cum ibi notat. per glos. & Doct. ff. de verbo. obliga. Alexan. consilio 90. numero 10. uol. 6. Pau de Cast. consilio 51. col. 2. uol. 2. & Crau. consilio 158. numero 13. lib. 1. & Ias. in consilio 70. numero 1. uol. 1.

Secundo, quia iste Ioannes Franciscus
3 erat † pauper. q̃a non habebat victũ, nec vestitũ, adnotata ꝑ tex. in l. nullus de testib. Alex. consi. 37. uol. 7. Crau. consi. 199. nu. 7. uol. 1. & Corn. Benincas. in tracta. de paup. q. 1. & q. 2. & infra nu. 20. & talis paupertas facit præsumi contractum pignoratitium

cum

cum aliis coniecturis. Calcan. conſ.28. nu. 19.& 20 car.73. Pariſ.conſi.54. nume.78. uolum.1.ubi late de materia fænoris. Crauet.conſ.156.num.13.ucı ſic octauo arguitur,li.1 Roland.conſ.40.nu.37. uolum.2.

Tertio, quia iſte Ioannes Franciſcus pauper quando uendidit; fecit pactum de retrouendendo pro eodem pretio uſque ad certum tempus limitatum, & ſtatim conduxit dictam petiam terrę pro fictu annuo, & hæc omnia eodem tempore, inſtrumento, & teſtibus fuit factum, quo caſu dicitur inſtrumentum pignoris, & non uenditionis, aut inſoluti Cepo.de ſimula.contra,in primo caſu principia, & in 2 caſu,nu. 5. & ſequen.car.mihi 164.Dominic.d.conſi.16 colum.3.car.9 Doct.in capitu.ad noſtram, de emptio,& uendi.Natta conſi.198.num.23. uerſ.poſtremo, non obſtat, uolum.1. cart. 443.Bero.conſi l.210.num.28.uolumine 3. Bald.conſi.70.num.3.& 5 uolu.1. Ioan.de Anania conſi.58.num 1. uidetur tex.in l ſicut.§.ſuperuacuum, ff quib.mod.pign.uel hippo.ſolui. Iacobus Nouel. in tractatu de iur.prothomiſ.§.7 ſub num.7.& Deci.conſil.692.num.3. & 4 ubi dicit indubitatum, Anchar.Regienſ.quæſt.80.nume.12.& 13. lib.3. Roland. conſil.40.nu.20.24.31.32 & 44. uolum.2. & pulchre hoc notat Anton. Teſſara.in tract.de error: Notario. capitu.
4 15. ubi notanter dicit † tales Notarios eſſe infames, nec poſſe alia inſtrumenta amplius facere & rogare, quod pro ſingulari tradit Roman. ſingula. 385 pone quod, & ibi addentes. & Hipp.ſingul. 181. nume.4. Dec.conſi.62. nu.39. uol.3. & licet intelligatur hoc eſſe uerum, quãdo uenditor qui ſtat in poſſeſſione, feciſſet pactum a principio de uendendo cum hoc, quod ſibi locaretur pro tempore contento in pacto de retrouendendo,quia tunc appareret non habuiſſe animum eam deferendi, & uendendi,ita notat Ari.Pinel. in d.l.2.in 3.par.c.4. nume.23.uerſ.ex eadem inſpectione.C.de reſcind. uendi.car.192. Natta d. conſi.198. num.23. uolum.1. Aut quando non ſolue-
5 retur penſio, & uenditor † perſeueraret in poſſeſſione ultra annum, ſecus ſi penſionem conuentam ſoluiſſet,quia tunc non reperitur prohibita talis locatio, Imo.conſi. 55.in caſu Dec.conſ.648.num.3.& ſequen. Sigiſ.Lofred.conſ.52.num.39. Roma.conſil.304.num.3. Crot.conſ 244.nume.14.& 25. uol.2. Tamen in caſu iſto hæc retentio poſſeſſionis uirtute locationis producit magnam præſumptionem fęnoris, & pignoris,ac mutui;Primo quia aliæ præſumptiones, & coniecturę cum iſta concurrũt,
6 quo caſu locatio † incontinenti facta uenditori arguit ſimulationem contractus, ut notat Tiraquel.in tract.de iur.conſtitut.in nona limita.ſub nu.3.uerſicu.nam, & conductio,& nu.4 & num.6.car.146 ex doctrina Bar.in conſil.65.Petrus Nicolæ.colum. fin.& Rom.conſil.246. clariſſime colum.1. & in iſto caſu loquitur, & ita intelligi debet Natta in d.conſ.198.nume.23. uolu.1. Secundo, quia non apparet iſtum Ioann. Franciſcũ unquam ſoluiſſe penſionem, nec præſumitur ſolutio cum ſit quid facti Alexan conſi.211.uol.2.conſil.196.nu 1. uol.7. Afflict.deciſ.91.ſub num.2.& Nicola. Auerar.in conſi.72.num.40. & maxime extante dicto inſtrumento locatoris, ut dixi ſupra deciſ.44.nu.44.in 1.par. car.638. Tertio quia ſtetit, & perſeuerauit in poſſeſſione iſte Ioann. Franciſcus poſt finitam locationem, ut animaduertit Purpura. conſil. 505.nu.5.uol.2.car.167.

Quarta eſt coniectura, quia hæc bona fue-
7 runt † ſuorum maiorum, & ſemper ſteterunt in eorum domo, & familia, quo fit, quod propter affectionem non præſumuntur uendita, ſed mutuo data, & pignorata. l.ſi in emptionem.ff.de maiorib.Tiraque. in tract de retract. in præfatio. ſub nume. 36.& num.37. Anchar.Regienſ.q.75.num. 4.in 1.par.dixi ſupra deciſ.47.nu.97.

Quinto ſimulatio, & pignus apparet, quia
8 iſte uenditor retinuit dicta bona † ad eius æſtimum,& ſoluit quolibet anno collectas, & datia, ac tributa, quod non retinuiſſet, nec ſoluiſſet,ſi uerè uendidiſſet,cũ ad eum nõ ſpectat ſoluere collectas, ſed ad emptorem, adeo quod non ualeret ẽt pactum in contrarium tanquã illicitũ, ut dixi in trac. de uſufr.mul.reli.nu,162.car.623.Bart.in l. oẽs. C.ſine cenſ.uel reli.per illum tex.Ari. Pinel. in l.1.par.2.ſub num.72.amplia.3. & 4.C.de bon.mater.car.255.Rolan.conſilio 32.uolum.1.& Dec.conſi.285. numero 4. et 5. Pariſ.conſi.52.num.3. uolum. primo. & ideo aliis coniecturis hæc retentio, & ſolutio arguunt contractum pignoris, et mutui, & non ueræ uenditionis, ut de retentione,et æſtimo loquitur text. cum gloſ.in uerbo,obiicere, in fi.in l.ſicuti.§. ſuperuacuum. ff.quib.mod. pigno. uel hypo.ſolui.

Cepol.

Cepol. de simula.contra nu.76. in 24. præsumptio. Afflict.decisio.40. num.17.& 18. Dec.consl.692.num.3.& 4. vbi dicit indubitatum Crauet.consl.156.num.10. volum.1. & consl.491.num.18.volum.3.car.285. Anchar. Regiens. d.quæst. 80. num.12. & seq. lib.3.Rol.d.consi.40.num.76.volum.2. De
9 solutione † collectarum & expensarum loquitur Cæpol. vbi supra in 7. præsumptio. nu.41. Corn.consil.135.col.pen.vol.1. Soc. consl.61. consil.129. volum.4. late Paris. d. consi.54.num.72.volum. 1.Riminal.Senior consil.629.num.6.& 7.volum.4. Anchara. Regiens.d.quæstio.80. num.18. & sequen. lib.3. car.212. Natta d.consil.198.num.13. volum.1.Crauet.d.consil.191.num.17.vol.3. Rol.d.consi.40.nu.33.

Sexto apparet de simulatione ob magnam
10 † mercedem pensionis, & excessiuum affictum, qui soluitur singulo anno pro conductione bonorum, quia excedit nedũ summam scutorum quinque pro centenario, sed etiam decem, & tamẽ terra ad plus regulariter producit solum fructus ad rationem quinque pro centenario, vt est tex. in Auth.de non alienand. §.quia vero, & in auth.perpetua, vbi gl.& Pau.de Cast. C.de sacros. eccles.Castan.consi.11.num.40. Ioã. Neuiz.consl.74.num.quinto, consi.17.num 28.Corn.consl.181.visis, colum.27.lit.Z. volum.2. car.184. Afflict.decisio. 284. in fine. Laur.de Rodulph. in tract. de vsur. quæst. 2.& Didac.Variar.resolu. li.3.cap.10.nu.1. car.270.& tetigi supra decisio.35.num.23. & 24. car. 474. in 1.par. & quando solutio fructuum, & pensionis est maior, quàm terra producit deductis deducendis, & quam permittitur a iure, tunc talis contractus istis alijs coniecturis præsumitur fœneratitius, ut tradunt Docto.in d.c.ad nostram. de emptio.& vendit.Cepol.de simula.contract.præsumptio.3.nu.32.& præsumptio. 15.in fi.adden.ad Bar.in l.fin.C.de pact.pig. Bal.in l.fin. C.de pign.actio. Natta consil. 198.num.23. in fi. uolum.1. Rolan.a Valle, consi.40.nu.24.& 27.lib.2. Ioan.de Anan. consil.58 num.2.Crauet.consi.156 num.9. Roman.consi 91.sub num. 10. Decian.consil.105.nu.25.& 26 vol.2. Rim.sen.d.consilio 629.num.10.uol.4. † nisi esset taxatum
11 a lege, statuto, consuetudine, uel ab uniuersitate habente authoritatem, quia tunc pro iusto pretio esset seruandum, & excluderet omnem querelam iniusti redditus, & pretij. l.1.& ibi Bart. C.de prædi.decurio. sine decre.non aliena.lib.10. gl.singularis, in l.ait prætor.ff.de minori.in uerbo. auditurum, Gaspar Caballi. de usur. tit.de contract.& redditi.specie. quæst.21.nume.222. uersic.ex quibus etiam Hippoli.singu.441. licet, num.3. Bar.in l.si quis pro eo, in 2.notabi.ff.de fideiuss.& Ale.consi.38.colum.5. uer. nec obstat, uolum.3. Auerar. consilio 150.colum.3.nu.40.car.401.Ioan.Bap.Lup. in l.2.§ 5. C.de pact.inter empto.& uendit. nume.159 car.89.& in l.curabit.§.4. nu.91. C.de actio.emptio.car.27. faciunt quæ dixi supra decisio.35.numero 27. in 1.parte, car.475.

Septimo colligitur pignus ex solutione fictus
12 † in alia re, quàm in pecunia, aut fructib. quibus illa bona producunt, nam ista bona sunt castaneata, & soluit cõductor pro pensione frumentum, quod est insolitum, & contra naturam contractus, & ideo arguit simulationem, Cepol.de Simula.contra in nona præsumptio. num.48. car.mihi 172. facit Crauet. d.consi.491.nume.15.& sequen.uolum.2.licet in hoc non facio multum fundamentum, cum in patria mea uideatur consuetum soluere, aut pecuniam,
13 aut frumentum, aut oleum, aut † uinum, quæ excludit hanc præsumptionem, ut per Ant.Gabr.commun.opin.lib.6. de consuetudi.conclusio.1.nu.4.& 5.car.688. & Bar. in consi.193. commune Lucignani.num.2. li.1.facit quod dixi supra decisio 44. nu.75. & 76.in 1.par.

Octauo probatur simulatio, quia fuit conuen
14 tum, quod finito tempore de † retrouendendo, si non redimitur terra, debeat solui aliquid aliud plus, & emptor bona retinere cum alio pacto de retrouendendo intra aliud certum tempus, uel quod bona æstimentur, & si ualent plus, debeat uerum pretium æstimatum solui, quia tunc apparet a principio non habuisse animum uendendi, & emendi, sed pignorandi, ut consuluit Abbas in consi.76.nu.2.& colum.3.uolu.1. car.37.& facit dictum Rom.consil.520.sub nume.12. uersicu.tertio apponitur. Pau.de Cast.consi.306.quamquam, sub num.5. colum.fin.uol.2.

Nono probatur simulatio propter paruita-
15 tem † pretij, quia dicta bona sunt maioris pretij ultra tertiam partem, & tamen secundum communem opinionem, quando aliæ coniecturæ concurrunt, & maxime pactum nega-

negatiuum, solitus fenerari, aut pensio excessiua sufficit modicitas pretij, & sic læsio esset circa tertiam, uel quartam partē, nam de dimidia iusti pretij est remedium ordinarium. l. ij. C. de rescind. uendi. ita considerat, & tenet Soc. iun. in d. consi. 104. nume. 3. 5. & 7. uolum. 3. Crauet. d. consi. 491. nu. 14. & 26. uol. 3. Bursat. consi. 153. nume. 33. uol. 2. Menoch. de arbitr. iudi. casu 217. car. 299. Decian. consi. 105. nu. 16. uolum. 2. & dixi supra decisio. 47. nume. 65. & seq. & quando est ultra tertiam partem, & sic in magna quantitate, tunc duæ solum sufficiunt coniecturæ, & non tres, alias secus, ut dixi supra decisio. 47. nu. 7. & Pau. de Cast. d. consi 306. nu. 8. col. 3. car. 150. uol. 2. quod est notandum pro limitatione, sicut idem est, quando adest pactum negatiuum demonstrans clarè lucrum fructuum, ut ibi dixi d. num. 7. car. 10. & iudex ex offitio potest se informare de ualore bonorum, & sic de ista modicitate pretij sumendo summarias informationes, mittendo architectos & peritos, ac etiam accipiendo ualorem taxatum a lege, quod est ad rationem quinque pro centenario, uel iusta redditum, aut fictum bonorum etiam post conclusum in causa ad euitandum circuitus, & immortalitatem litium adnotata per me supra decisione 19. nume. 20. & 21. & decis. 35. nu. 55. par. 1. Bar. in l. 2. num. 18. & seq. & ibi Doct. ubi Ari. Pinel. in 3. par. capitu. 4. car. 190. C. de rescind. vend. Io. Bap. Lup in l. 2. §. 5. num. 139. & sequen. C. de pact. inter empt. & uendit. ubi dicit communem, carr. 86. Franc. Niconi. in cap. quoniam contra, in gl. 1. num. 108. de probatio. car. 63 Hippo. in l. 1. §. fin. num. 8. & seq. ff. de quæstio. Alexan. cons. 84. colum. pen. uolum. 4. Maran. Spec. Aur. in 4. par. 9. distinctio. nume. 28. & seq. car. 77. & idem Ale. consil. 76. nu. 2. cons 94 num. 3. cons. 238 num. 4. uolu 6. Decian. consi. 2. num. 174. uol. 1. & cons. 32. num. 68. uolu. 2. & aduerte, quòd licet ista coniectura sit magni momenti, ut per Docto. in dicto cap ad nostram De emptio. & uendi. tamen non est necessaria ad conuincendum contractum, de usuraria prauitate. Adeo quod si non reperiatur in instrumento non possit dici contractus simulatus & pignoratitius, si adsunt aliæ æquipollentes, ut audiui quendam Doctorellum asserere, allegando doctrinam Ioan. Bapt. Lup. in tract. de usur. in repet. l. secunda. §. primo. num. 49. in fi. C. de pact. inter emp. & uendi. car. 64. Quia Lupus hoc non dicit, & si diceret, malè loqueretur, ex adductis supra in dicta decisio. 47. num. 8. Sed dicit, quod clausulæ insolitæ & inusitatæ arguūt contractum simulatum, dummodo ultra dictas coniecturas, atque pactiones insolitas concurreret paruitas pretij, alioquin de per se non sufficerēt ad conuincendum contractum usurarium, & illicitum, & sic dicit, uel uult dicere, quod coniecturæ supra per eum nominatę de per se, hoc est quælibet earum non sufficeret absque alia coniectura, uerbi gratia, paruitate pretii, & sic exemplariter, & demonstratiue hoc fuisse ab eo dictum, ut etiam dicit paulò supra,
16 sub num. 40. car. 63. & etiam † præsumitur, ut dixi supra d. decis. 47. nu. 14. Crauet. consil. 301. num. 5. uolum. secundo. Nam Crau. in consi. 156. nume. 17. uersicu. Nec obstat, quòd non probetur lib. 1. dicit, quòd sufficit ex aliis coniecturis constare, puta si in libro emptoris appareat scriptum, quòd assecuratus est super talibos bonis, & Doctores dicunt, quòd paruitas pretii, solitus fœnerari, & pactum de retrouendendo sunt nominati demonstratiuè, & non restrictiuè, tamquam casus, qui frequentius accidunt. & ideo si non adsunt, sed alię similes coniecturæ a lege approbatę, quod sufficit, quia satis est apparere de mente contrahētium nolle contractum uenditionis facere, sed pignoris, aut mutui. Grat. cons. 11. nume. 15. lib. 2. Decian. consi. 105. nume. 29. uolum. 2. dixi supra d. decis. 47. nume. 11. & sentit Bero. consil. 169. uolum. primo. car. 131. ubi dicit, quod sufficit, quod una illarum trium concurrat, & sic sine modicitate
17 pretii. Nam † manifesta uoluntas est illa etiam, de qua ex coniecturis apparet Afflict. decis. 44. num. 14. & Aleuisi. de Alberg. in singula. 261 probatio, & ita finaliter fuit
* Fiuizani Iudicatum * per spectabiles Dominos Bonos uiros ex relatione Sapientis de anno 1562. ad fauorem dic. Io. Francisci.

Et iterum contra Melchiorem, mala somma de Studentibus, Pisanum, fuit dictum instrumentum illicitum, & fœneratitium ad fauorem Petri Benedicti de Verucula. Primo, propter pactum de retrouendendo ad certum tempus, & locationem cum solutione pensionis in pecunia, per supradicta, num. quarto.

Secundo, quia in contractu dicebatur, quòd

soluit

18 soluit † pensionem scutorum quatuor ꝓ libris 428. & non dixit pro bonis emptis, adnotata per Cepol. de simula.contra in 9. præsumptio.num.48.cart.mihi 172.Natta conf.198.nu.23.in fi. uol.1.

Tertio, quia uult posse stare apud Caupones, & Tabernam expensis venditoris, si post decem, & octo menses non receperit pecunias suas traditas d. Petro pro dictis bonis, & scutos quatuor pro affictu causa vendendi dicta bona alteri, quo fit, quod apparet noluisse emere dicta bona, sed esse securum pro suo credito librarum 428. & habere pro fictu scutos quatuor, & d. tempore elapso ad recuperandum bona, seu potius ad soluendum dictas libras 428. uoluit
19 † posse uendere d.bona expensis d.venditoris, quod non conuenit, si est translatum Dominium, & est verus emptor. Rim.sen. d.consi.629.nu.6.& 7.uol.4.& Crau.d consi.491.numero 17.uol.3.Rol.d.conf.40. numero 33. uol.2.

Quarto, quia uult, quòd si non poterit vendere d.bona, quòd possit ire contra venditorem, & fideiussorem executiuè ad capturam personalem pro dictis libris 428. & scutis 4. vnde clarè apparet, quòd solùm fecit dilationem ad soluendum libras 428. & uoluit scutos quatuor pro interesse, & esse securus in dictis bonis, & non quòd sit verus emptor dictorum bonorum, vt patet sensui.

Quinto, & sexto, quia Petrus venditor
20 erat pauper egenus, & dicta bona † erant suorum maiorum per ea, quæ supra dicta sunt, numero 7. & potest etiam attendi qualitas personæ, & numerus filiorum in ista paupertate per ea, quæ dixi in meo tracta. de vsufr.mulier.reli. numero 126.car.760. vers. & ista paupertas, in prima par. Bero. consi 20.numero 15.uol.1.Natta conf.590. numero 14.lib.3.Roma.consi.76.nume.38. & seq.& Petr.a Gambara tract. de offi.leg. a latere.lib.6. numero 100. & sequen. cart. 176.Alphon.Mendo. in tract. de compatibili.& incompatibilita.benefi.c.19.numero 22.& 23.in prima par.car.51.& Anto.Cordub.in l.si quis a liberis. §.sed si filius, numero 44.45.46.& 49.ff. de lib. agnoscend. car.36.

Septimo, quia apparet ipsum Melchio-
21 rem Forensem, † & nunquam uidisse, nec fecisse videre dicta bona, quo casu arguitur pignus, & non ueditio, ut per Cepol. de simula.contra 18. præsumptio. numero 64. Afflict.decisio.40.numero 19.vers.item est, & alia, Roma.consi.91.numero 10.Bursa.153.numero quinto, & 27. volu.2.Natta d.consi.198 numero 9. volu.1.& Anchara. Regien.d.quęst.80.numero 22. libr. tertio. car. 212.

Octauo, quia adsunt clausulæ contra na-
22 turam contractus, & † insolitæ, ac intricatæ, quæ faciunt magnam præsumptionem simulationis, & pignoris, vt per Crauet. d. consi.491.numero 13.& seq.uol.3.Roland. d.consi 40.numero 34.uol.secundo. Decia. consi.105.numero 22.uol.2. Simon de Prætis consi.198.numero 20.car.411. dixi supra decisio.47.numero 75.& Ioan.Baptista Lup.d.tracta.de usur. numero 49. car.64. Crauet.consi.145.numero 14.libro primo. Neuizan.consi.8.numero 63. & Fran. Becci.consi.72.numero 26.& 27.car.128. Nam qui intricate scribit, non est sine fraude, & dolo, vt dicit Ioan. de Amic.consi. 107. super dubio, col.fi. Nono. Vnde ex prædictis
* fuit IVDICATVM. * Fiuizani, per Magnificos Dom. Priores de anno 1572.de mense Septembris, cum Victoria expensarum contractum pignoratitium, & simulatum.

Nono, quia clausulæ fere omnes, & pacta tendunt ad fauorem emptoris, quo casu magna resultat coniectura simulationis. Tiberi.Decian.d.consi.105.numero 25. volu.secundo, dixi supra decisio.47.nume.78. vnde.

Et circa, cambia sicca, & non realia contra Bartolomeum de Regio ad fauoré Bertolotti de Fiuizzano erat iudicandum, licet in conuentione, & promissione dictum fuerit, quòd si non soluerit dictus Bertolotus intra mẽses sex, teneatur ad cambium, & nomine cambii ueri, & realis super Nundinis Besenzoni, Leonis, & Mediolani, & teneatur stare circa dicta cambia, & recambia, ac expensas ad simplex dictum d.Bartolomei, quia non apparet quod litterę fuerint missæ ad dictas Nundinas, nec quod ibi cambia, & recambia fuerint decursa, nec quod aliquæ expensæ ob id factæ fuerint, licet in libro ipsius Bartolomei fuerit descriptus cursus cambiorum, & recambiorũ dictorum locorum, & expensæ solitæ fieri in dictis Nundinis, & cum non fuerit reale cambium, & expensæ veræ factæ non fuerint, non potest peti interesse, & cambium,

nec

nec expensa, quia cambia, & expensæ. reciperet absque aliquo periculo, & dum staret ad mensam, & in lecto, & in domo sua, & esset contra naturam conuentionis, in qua cautum est, ut ipse Bertolottus receptor soluat pecunias cũ cambiis, recambiis, damnis, expensis, & prouisionibus super in-
23 de cursuris, nam † transmittendæ fuerant literæ ad loca nundinarum, & ibi per receptorem, uel agentes eius soluenda erat pecunia, alias non reale, sed siccum, & iniustũ diceretur cambium, quod non fuit factum, sed in tuto stare procurauit. dicto Bartolomeus non exeundo domum, & solo animo, & intellectu negotiando, ita dicit Anto. Roscel. in tracta. de usur. nume. 73. & esse communem opinionem tradit Nauarra. in cap. Nauiganti numer. 25. de usur. & ibi nouissime Ioan. Baptista. Lup. §. 2. numer. 62. & 64.
24 & 65. cart. 108. & ideo † quicquid ultra sortem recipitur non ratione diuersitatis monetæ, nec ratione loci, sed solum in ratione temporis uenit in obligationem, & consequenter contractus licitus, & cambium reale esse non potest, ut admonet Ambr. Vign. in cap. salubriter, ad fi. de usur. clauas in verbo. vsura. §. 54. nume. 5. & 6. Summa Rosel. in uerb. vsura. num. 6. 13. 14. Tabiena. in verbo. usura. 15. Syluestri. in uerbo. usura. 4. numer. 9. & mercator, & campsor non debet
25 vendere † tempus, quod non est suum, ut inquit Scot. in tract. de cambi. in verbo. tur pe lucrum, nume. 14. & ubi aliquid desideratur, & consequitur uirtute expectati temporis, semper cambium siccum, & usurarium est. ita dicit. D. Sotto, de iusti. & iur. lib. 6. questio. 8. artic. 2. ante finem. Nauarra. in dicto cap. Nauiganti nume. 14. de usur. & ibi Ioã. Baptista. Lup. in §. 2. nume. 67. ait, hoc proprie illud siccum cambium uocatur, quod omnes diris execrationibus improbant, & hos duos, modos expresse fæneratitios declarauit Pius V. Pontif. Maxi.

Cambia licita sunt, quando pretium sub † pe
26 riculo uersatur, uel ex parte uolentis sibi pecunias in alio loco dare propter onera portandi & periculum quod euenire posset in itinere, aut hac de causa aliquid soluitur periculi præmio, aut ex parte Campsoris literas facientis, ut certo loco detur, quia loci ad locum interest. & propter onera, & expensas institorum in certis locis deputatorum, & quia remissiones pecuniarum non sunt faciles, Salicet. in auctent. ad hæc quæstio. 11. C. de usur. Bald. in rubric. C. de constitu. pecu. numer. 1. Roma. consil. 258. pro habenda substantia nu. 6. 9. & 10. Alexand. consil. 61. uiso processu causæ numero. 12. 13. & 14. volum. 2. Petr. de Vbald. in tracta. de duobus fratri. in 5. part. quæst. 31. nume. 34. cart. 60. Rota. Bonon. decisio. 58. literæ cambij, ubi dicunt hoc procedere dummodo fiant cum modica utilitate, & secundum communem usuram mercatorum, sequitur Bertachi. in reperto. in verbo. cambium, quo utuntur mercatores, cart. 231. column. 4. At in casu isto neuter istorum concurrit, quia non misit literas, non soluit expensas, nec periculum aliquod passus est, nec pecunias ad cambium accepit, ergo cambium siccum, & non reale fuit, & ita iudicãdum est per supradicta, & per Mandosi. in addit. ad Roma. dicto consil. 258. liter. K. sub nume. 9. vbi dicit communem illicitum, & usurariũ, ut supra demonstratum est, & per Anani. in cap. fin. de usur. in 34. columnu. versicu. Decimo quinto inuestigare restat Abbas. in cap. 1. ad finem extra de usur. Quo fit, quòd du-
27 rante † dilatione, & tempore dato ad soluendum nulla cucurrit mora, & nullum debetur interesse dicto Bartolomeo, quantumcunque ipse esset solitus negotiari, & pecunias ad cambia dare, cum (cambio illo sicco circumscripto) tempus ad soluendum remaneat firmum ad notata per Nicol. Auerard. consil. 150. column. 4 numero. 20. cart. 402. faciunt quæ dixi supra decisio. 35. nume. 20. & 21. in 1. part. Et vbi non est mora, interesse non debetur. l. insulam. §. vsuras, ubi Imol. numer. 8. uersicu. sed iusta, & alijs Doctor. ff. de solut. matrimo. Decisi. in capit. cum uenerabilis column. 6. de exceptio. & in consil. 119. pro tenui column. 3. uersicul. in oppositum late Crauet. consil. 179. sub nume. 79. lib. 1. consi. 233. nume. 3. 4. volum. 2. Socin. consi. 109. sub nume. 3. uolum. 1 Riminal. Seni. consil. 72. videretur, uolum. 1. & Plot. in l. si quando, numer. 455. C. unde vi & dilatione, ac conditione pendente tempus non currit, ut per text. in l. cum notissimi. §. illud autem. C. de præscriptio. 30. annorum Barto. in l. si cui legetur, in fin princip. ff. de lega. primo, Paris. consi. 17. numer. 4. consil. 26. numer. 6. uolum. 2. & Didac. Variar. Resolut libr. 3. capit 5. numero 5. Vnde dixit Innocent in dicto cap. Nauiganti de usur. quod si aliquis paratus sit emere merces ad portandum

aliunde,

aliunde, & alius indigens pecunia ad eum ueniat, & offerat eandem pecuniam cum lucro sperato usurarium esse contractum, sequitur Ioan. Andr. ibi, nisi post moram
28 † debitoris, quoniam ante moram interesse lucri cessantis ratione mutui non debetur, ut tradunt omnes in d.c. Nauiganti. Salic. in Auct. ad hæc nu. 13. C. de usur. Aret. consil. 151. ad finem, & consi. 156. in fi. ubi communiorem, & tutiorem ait Cur. Iun. in l. 2. §. Mutui datio. nume. 21. ff. si cert. peta. Rube. cons. 20. nume. 4. Crauet. consilio 87. nume. 5. cons. 186. nume. 7. vers. Videamus, ubi casum hunc habet pro indubitato, cons. 320. num. 2. lib. 2. Plot. l. si quãdo, nume. 453. C. unde vi, & ideo dicebat Ambrosi. Vignat. post Diuum Thomam. in Rubrica. extra de usur. numero. 55. & 56. quod licet mutuans sit Mercator, & solitus lucrari, non propterea posse mutuari, ut aliquem super excrescentiam recipiat ultra mutuum, sub prætextu interesse, quod fuisset lucratus, quia non debet vendere, quod nondum habet, & potest multipliciter impediri ne habeat, & multa requiruntur ad consequẽdum interesse lucri cessantis in Mercatore, & solito negotiari, ut per Cagnol. in l. quatenus, nu. 26. ff. de reg. iur. Rimi. Iuni. cons. 304. num. 8. & seq. uolumine 3. cons. 52. num. 31. & seq. uolum. 1.
29 Secus in † damno emergenti, quia tunc sufficit probare, quod accepit sub usuris uel ad cambium pecunias, pro quibus tot, & tot soluit singulo anno, ut tradit Roma, cons 94. cons. 100. Alex. cons. 141. uolumine 5. Cephal. cons. 290. nume. 15. uolum. 2. nec necesse est probare se esse mercatorẽ, & solitum negociari tali casu Alexand. consilio 31. num 10. uolum. 6. Rimi. Iuni. d. consilio 52. nume. 31. & sequ. & d. consi. 304. numero 8. & seq. & Plot. in l. si quando, sub nume. 423. uersi. depositarius, nume. 427. versic. debitor numorum, & nu. 467. uersi. quinto Mulier. C. und. ui, Verum est, quod
30 Doctores dicunt, quod † in Aucupatore, Venatore, & Piscatore Mercatore nullum consideratur interesse propter incertitudinem negocij. Bocri. in additio. ad Dyn. sup Rubri. colum. 2. lit. A. de regul. iur. in 6. Roma. singula. 637. tu habuisti, & Beneuenut. Strac. in tracta. de Mercatu. num 5. cart. 78. Iacob. Nouel. post Regulas Duenc Regula. 46. in uerbo. inter usurium, quod est notandum, quia aliquando apud me occurrit iste casus inter quosdam Piscatores de Petra Sancta, & Monte Policiano, uide in Columbaria Anto. de Fano. de pignori. in 5. part. 5. Memb. num. 8. versic. dubito etiã cart. 402. Quibus ita discussis, & nullo interesse decurso, nec debito, apparet pactũ
31 appositum, quòd † stetur dicto, & declarationi mutuantis, & creditoris, non prodesse dicto Bartolomeo, quia licèt in casu licito tale pactum de stando simplici dicto, & declarationi Creditoris ualeret mediante iuramento, & non aliter, vt voluit Alexand. cons. 130. volum. j. cons. 37. num. 27. cons. 54. sub numero 1. cons. 67. sub nume. 3. vers. quinimo de d. interesse Conuentionali, & in consilio 101. volumine 2. consil. 68. nume. 7. volum. 6. Ias. late in l. iusiurandi. ff. de iure iurã. & cons. 147. nu. 4. volum 2. Hippoli. singul. 402. Gomesi. in §. item si quis sub nume. 23. instit. de actio. Aret. §. actionum num 21. instit. eod. Soci. consil. 80. sub nume. 12. volum. 4. Afflict. decisio. 81. sub num. 9. Cagnol. in d. l. quatenus numero 26. ff. de reg. iur. car. 110. Bello. consil. 75. & consilio 77. Tamen superfluum est, quando probatio illa (etiam si per testes uel alio modo legitime, & concludenter facta foret) non reuelaret, ut in casu isto ubi nullo modo hoc cambium, & interesse
32 non valet, nec debetur. Et propterea † in prohibitis non statur partium ipsarum cõfessioni, nec testibus, l. qui test. ff. de proba. & in proposito notat Bald. in l. rogasti. §. si tibi, colum. 2. versi. in cõtrarium. ff. si cer. petat. in l. j. numero 19. C. de sent. pro eo quod Interes. Ioan. de Anani. in d. cap. nauiganti. num. 62. de usur. Alex. cons. 23. nu. 10. & 11. uol. 4. Plot. in l. si quando numero 453. C. und. ui. Lup. de Sancto Geminia. in l. curabit. § 4. numero 91. C. de actio. emptio. cart. 27. & Ioan. Lup. in c. per Vestras. notabi. 6. in prin. nu. 7. de Dona. inter uir. & uxor. car. 333. Immo omne solutum per Bartolottum d. Bartolomeo occasione dictorũ cãbiorũ siccorum, durãte dilatione, debet in sortem computari, aliàs esset usura, quam non posset retinere tuta consciẽtia, nec de iure canonico, & ideo dixit ĩ materia vsurarum, Abbas in consil. 56. tria succinctè ũidenda, sub num. 2. colum. 2. uersic. nam dico, ꝙ debet pronuntiare libro j cart. 37 quòd pensiones domus, quas ille creditor percepit, computantur in sortem debitam, & residuum debet vnà cum do-

mo tradi,& assignari debitori, ut probatur in capi. 1. & 2. de usur. & Antoni. de Fãde pignorib. in 5. part. 5 Memb. numero 7. cart. 402. & in 7. part. 3. Memb. nume. 7. car. 496. & dixi supra in pcedenti decis. 47. nu. 108. & 109. ergo solutum, tanquam in causam usurarum solutum conditione indebiti repeti posse clẽ. j. de usur. uel in sortem compensari. l. eleganter. §. si post. ff. de condi. indebi. Roma. d consilio 238. num. j. Pulchre Alexand. cons. 80. num. 11. & seq. uersiculo circa secundum. volumine. 3. Abbas in capitu. Debitores numero 5. & 13. de iur. iurand. vnde finaliter omnibus maturè
* pensatis, fuit IVDICATVM * Florentiæ de anno 1556. Iunii 21. ad fauorem Bertolotti debitoris, & ego in simili casu cambiorum siccorum hic Papiæ uti Vicarius Episcopatus Generalis, & in hac causa De-
* legatus IVDICAVI * ad fauorẽ illorũ de Tacconibus contra Scarionos de anno 1579. Martii, & in simili causa ita IVDI-
* CAVIT * de anno 1580. Curia Archiepiscopalis Mediolani ad fauorem illorum de Clusanis, & in simili causa ad fauorem Fisci subrogari in locũ Batlassine Cremonen
* sis, Debitoris IVDICAVIT * Excellen. Magistratus Extraordinarius Mediolani, de anno 1577. per hæc uerba, inter cetera.

Declaramus D. Ambrosium teneri cõpensare super sorte librarum decem mille omnes pecunias per eum receptas, & de quibus in calculis per eum exhibitis, & omnes alias aliter per eum receptas, si quas recepit, &c.

Et pro complemento istorum contractuum fæneraticiorum scire debes, quòd in
33 foro † iudiciali debent attendi Doctores, canonistæ, & non Theologi, secus in foro conscientiæ, adeo quòd si Theologi dicerent contractum sapere usurariam prauitatem, & esse pignoris, & Canonistæ dicerent contrarium, & esse licitum, deberet iudex pronuntiare secundum opinionem Canonistarum, Alexand. cons. j. nu. 8. & seq. vol. 2. Paris. cons. 67. num. 31. & seq. uolum. 4. Deci. consilio 111. num. 6. & ille-
34 met, qui fecit contractum, † ac eius hæres descendens potest uenire contra contractum, & allegare exceptionem simulationis petendo rem sibi restitui, & fructus excomputari in sortem. Boeri. deci sio. 102. in fi. Paris. cons. 53. nu. 15. & 16. & cõs. 54. num. 51. & 86. & seq. uol. j. car. 115. Decian. cons. 105. nu. 28. vol. 2. Natta. cons. 198. nu. 24. uol. 1. & faciunt quæ dixi in meo tracta. de tutore. nu. 162. car. 162. & per Plot. cons. 97. nu. 10. car. 407. tetigi supra nu. 32. quãuis Bart. in cons. 65. Petrus vol. 1. limitat nõ procedere in hæredẽ extraneo, qui nõ põt allegare contractum simulatum, quem sequitur Bero. cons. 147. num. 40. uolum. 2. ubi dicunt rationem esse, quia testator non tenebatur aliquid illi hæredi relinquere, licet secus esset, si illi teneretur aliquid relinquere, aut dare, ut filio legitimam, & creditoribus æs alienum; Nam tunc ratio-
35 ne eorum interesse Tertius potest † obiicere exceptionẽ simulationis, & fraudis, ut dicit ibi Bero. d. cons. 147. nume. 40. in fin. & Paris. dicto consil. 53. num. 35. uolum. 1. Salicet. in l. emptione num. 2. uersicu. quæro an per tertium. C. plus uale quod agit. Bart. d. cons. 65. colum. 1. Vincenti. Carroci, in cap. cum quid, de regul. iur. in 6. in 4. par. limita. 8. sub nu. 4. cart. 173. & Ioan. Guteri. in repeti. l. Nemo potest in 5. quæst. Bartoli. nu. 387. ff. de leg. 1 car. 118.

Et potest allegari hęc exceptio post sen-
36 tentias, & in † executione, & de per se quãdocunque, ita dicit Paris. d. cons. 54. nu. 18. & num. 101. uol. primo, Cattella. Cotta. in suo Memorial. in uerbo. sententia, quæ lata est car. 457. Alex. consil. 82. uiso processu colum. 2. nume. 5. & 6. uol. 3. Grammati. decisio. 45. num. 1. per rationes. Sebastia. Vanti. de nullit. tit. quib. mod. sent. nulla repara. nu. 58. & seq. uersic. nisi forent tales exceptiones, Christo. Porci. commu. conclusio. libro 4. conclusio. 25. limita. 8. car. 809. bona glos. in l. tamen, per illum tex. ff. ad Macedonia. Rodoric. Soarez. tit. de las deudas numero 38. columna finali cart. 529.

Et si apparet aliqua suspitio simulatio-
37 nis, ut puta † per duas coniecturas, debet bonus iudex sup sedere executionẽ, donec de ueritate simulationis cognitum sit, & sic instrumentũ tali casu nõ meretur executionẽ sup capite suspecto, licet sup alio nõ suspecto possit exequi, Capici. decisio. 175. Ant. Massa. Gallesi. in suo opere ad forma Came. obliga. quæst. 5. numero 1. car. 188. Ioan. de Anan. consil. 58. in fi. Maranta. in sua disputa. 5. num. 1. Rui. consil. 191. nume. 9. uolum 1. Ioan Baptist. Lup. in d. capitulo nauiganti. §. 2. numero 66. de usuris cart. 109. uersiculo ex quo sequitur, facit quod dixi supra decisio. 35 numero 32. & sequen. in prima part. & uide Bero. consilio

lio 85.numero 3.& 8.& consilio 111. numero 9.uolumine 3. Cagnol. in l. curabit, num.8.& seq C.de act o.emp.car. 214. Etiam quod esset iuratum prædicta omnia fuisse,& esse uera,& promisisset attendere, & obseruare(petita absolutione a iuramento)Paris.consilio 53.numero 10. & seq.uolum.primo,Abba.in c.1.nu.56. 13. de iur. iuran Franc.Marc.decisio. 166. in 2. part. Anchara.Regiens quæstione 47. libro primo,licet multi uoluerunt non posse opponere uirtute iuramenti quo ad retardatam solutionem,ut per Gozadi.cons 69.nu. 16. & seq.Paul.de Cast.cons.306.numero.4.colum.2.uol.2 Prosper.Pasct cons. 195. cart. 180 Soc.cons.82.nu.1.col.2.uol. 3. Gramma.decisio.45.nu.1 Rui.cons.132.nume.2. 8.uol.4.uide Roland.cons.88. numero 14. volumine 3 consilio 93. uolumine 4. cons. 47.nu.31.uol.4.& Grāma.decisio.89.Crot. cons.185.in fi.uol.1.Rimi.iuni. cons. 177. numero 25.uolumine 2. Ioan. Guteri. in repeti.l. Nemo potest in 5.quæst Bartoli. numero 398.ff.de leg.1.cart.122.& nume. 386.& seq.cart.118.ubi pulchre.

38 Et Coram † iudice ecclesiastico hæc exceptio simulationis,& usurariæ prauitatis cognosci oportebit, & non coram Iudice laico maxime quando super iure(facto præsupposito) contenditur licet, incidenter per uiam exceptionis opponeretur, quia iudex secularis debet ad iudicem ecclesiasticum partes remittere,Alexane. consilio 9.præstantissime Doctor numero 3. uolu. 4.Deci.consilio 170.numero 3.uersic. Tertio principaliter:Iac.Machel. patrocin. 21. numero 4.& sequen & patroci.49. numero 2.& 3.Roland.consilio 75. numero 13. & sequen.& numero 36.& 37. uolumine primo,consilio 96.numero 44.& sequen. uolumine 2.& de materia uide late per Paul. de Castr.in consilio 109. uisa petitione numero 2.& seq uolum.2.Guid.Pap. consilio 180.num.2.practi.Papi.in for. decli. iurisdi.in glo.nec fuisse nume.5.Cephal.consil. 402.nu.22.& seq.uolum.3.prob. in Rubrica de usuris. numero 9. ibi in additio. ad Ioan.Monach.car.371.Bero. consilio 207. cons.208.cons.210.& cons 211.uol.3.Bursa.cons.90.numero 28.Geminia. cons. 66. col.2.& 3.cart.45.Cur Iuni.cons.279.uolumine 3.Menoch.de retin posses.quæstione 52.remedi 3.Iul.Clar.in practi.Crim.§.fi.. vers.quæro igitur.colum.4.cart.117. & §. vsura.colum.2.cart.45.late Blanch.in trac. de compromis.quæstione 4.numero 9.uersiculo causa usurarum cart 301. & Tiraq. in tracta.res inter alios Acta cart. 7. uersic. præterea quamuis iudex , & Apostilla ad Ferrat.Cautel 53 si coram iudice, & obseruatur, quod opposita hæc exceptio vsurarum fit remissio ad Episcopum,aut aliud iudicem Ecclesiasticum , vt sæpissime ad me per iudices Seculares causæ fuerunt remissæ,& contra captiosos iudices seculares solet fieri inhibitio sub pœna excommunicationis , & statim fit remissio formidine pœnæ adnotata per Alexand. consilio 18.numero 3. uolumine 6.& tetigi supra decisio.9.numero 41.in prima part. Fede ric.de Senis,consilio 300. factum tale Lap. Allega.60.numero 7.cart.247.& si esset dubium an esset quæstio iuris,vel facti,uel an ecclesiastica,uel secularis causa,tunc iudex ecclesiasticus esset adeundus ad hoc cognoscendum , qui summaria cognitione hoc declarabit,ut per Fely. in capitulo si clericus laicum,numero 3.& 4. de foro compet.Deci.in capitolo ad audientiam,numero 2.de appella.Fernand.Vasq.li.3.§.22.nume.69.limita.17.cart.548.Lancellot.de Attentat.in 2.part.cap.20.nu.79.quæs.3.cart. 399. quo cognito remittetur ad iudicem competentem per supradicta , & per Cagno.in l.cū quædā puella.§ quotiens nu.1 & seq.ff.de iurisd.omni.iudi car.163.Auerard.cons.158.cart.416.

39 Et poterit puniri per † iudicem iste usurarius etiam extraordinarie pœna pecuniaria.uel alia arbitraria iudicis nō corporis afflictiua Roland.d.cons.75.& cons.96. Marant.in disputa.5.nu.12.& seq.cart.289. Bero.cons.207.cons.208.uol.3 Rube. Alexand.cons.65.nu.3 Deci cons.70 nume. 1. & 2.& aliis pœnis multantur,de quibus habetur per Ioan.Bap Lup.in ca.quanquam, in præfatio.de usur.num.2.& sequen.cart. 139. Nisi esset Rusticus grossus , aut Mulier,qui fecit huiusmodi contractum,nam excusantur a pœna propter eorum simplicitatē Petr.Gherar.cons.18. Nota diligenter numero 6.& 7.Arnol.singula.91.quotidie,Hippoli.practi.Crimi.§. postquam nu. 60 facit Plot.in l.si quando numero 327.& numero 440. & sequen. C. unde.vi, Ioan. Bap.Lup.in l.2.§.1.numero 29.in fi. & nu. 30.C.de pact.inter empt.& uend.cart. 60.

40 Vel nisi esset † consuetudo in illa Regione faciendi huiusmodi cōtractus,quæ licet nō excusaret ab inualiditate, & restitutione ,

vt pulchre per Bero.consi.167.& cons.193. nu.64.uol.1.& supra dixi decis.47.nu.110. in fi.& per Ioan.Bapt.Lup. in l.curabit. C. de actio.empt. §.4.num.66.& seq.car.21.& sentit idem in d.l.2.d.§.1.sub nu.30.car.61. & Ancha.Regien. q.70.nume.4.lib.1.etiam quod testator ita mandaret ut solueret certum quid singulo anno donec legatum solueretur, quia non valeret tale onus vt vsura.Ioan.Lup.in c.per vestras.in 6.notab.sub num.8.col.2.de dona.inter vir.& vxor. car. 335.Rolan.consi.55.nu.21.& seq.uol.2. Ioseph.in Rota Luca. decis.23.in 1.par. & ita
* fuit IVDICATVM * Fiuizani contra Tonium Rastellini circa legatum relictum eius vxori de anno 1572.Nouemb.& tradit Ioan.Baptist.Lup.in l.curabit.§.4. num.91. C.de actio.empt. car.27.vbi distinguit non procedere in permissiuis,ut notaui in decisio.35.in 1.par. Tamen excusaret a pœnis. Rolan.d.consi.96.uol.2.& consil.75.uolu.1. Rim. iun.consi.218.num.13.& seq. & num 53.& 56.uol.2.Dec.consi.170.Anchar.Regien.q.70.nu.4.& 5.& seq.in 1.par. & dixi supra d.decis.47.nu.110.in fi.& Plot.in consi.19.nu.122. car.132.

41 An uerò † rescisso, & soluto contractu, aut per transactionem facta quietatio, possit amplius opponi hæc exceptio simulationis, uide Anch.consi.98.in fi. col.4. cart.99. Octauia.Pedemon.decisio.143.num.1. car. 581.Dec.consi.583.sub num.8. & Ioan.Guteri.in d.l.nemo potest.d.5.q. Bart. nu.377. & seq.car.117.Pau.de Cast.d.consi.306.col.1. & 2.uol.2.

Et aduerte, quòd si esset transactum tem
42 pus pacti de † retrouendendo, aut reemendo uirtute iuris congrui, aut pacti, tamen si contractus erit simulatus, & pignoratitius his non obstantibus poterit reemere, quia in pignore nunquam transfertur dominiũ in recipientem, vt dicit Pau.de Cast.consil. 332.col.2.nu.1.vol.2.Anto. de Fano de pignori.in 3.memb.2.par.nume.172.uers.pignus,& in 2.membr.6.par.nume.19.& seq. Corne. consi.266.nume.7.cons.346.nume. 27.uol.1.& Ang.in l.cum dominam. C. de pignori. dicit, quod si debitor faciat pactũ cum creditore, quod si infra tale tempus non luerit pignus, non possit amplius luere,& efficiatur ipsius creditoris, quod hoc non obstante poterit debitor moram purgare,& luere pignus, & dicit esse tex. notabilem in l.quamuis.ff.de solutio. sequitur Rube.Alexand.consi.3. sub nume.9. pro singulari refert Hippol.singula.468.sapient.communiter,& quod non obstante pacto de retrouendendo,& lapsu temporis possit reemere, quando contractus est simulatus, & illicitus ac pignoratitius, licet cantet in vẽditionem, uel permutationem consuluit Pau.de Castr.consi.306.sub nume.1. consil. 332.numero primo.uol.2.Rolan.consi 63. numero 15.& sequen.uol.1.Petr.Gherard. singula.18.Soc.iun.consi.104.numero 3 & 14.uol.3.Pancirol.consi.32.car.39. Decian. consi.84.numero 10.uol.1.& Ioan.Baptist. Lup.in d.l.2.§.3.numero 96. versic. limitatur ergo tertio car.77. & ita fuit IVDI-
* CATVM * Fiuizani per Dom.Priores, de mense Septembris, anno 1573. ad fauorem filiarum Ioannis Mariæ de Vugliano, & iterum de mense Aprilis 1578.& confirmatum Florentiæ de mense Nouembris ad fauorem Simonini de Codeponte.

43 Et omnia pacta, cõuentiones † clausulæ Hipothecæ, & constituta redduntur simulata, fictitia, & nulla, & nihil operantur (contractu declarato simulato, & usurario) & nulla possessio in emptorem dicitur trãslata, Tiraquel.de iur.consti.in 3.par.per totum,& num.23.29. & 32.car.131. Gozadi. consi.28.uidetur prima facie, numero 29. & 33.Rui.consi.127.uisa facti.uol.6.Achil. Mirandul.de adipis.pos.numero 304. versi. sed ego.car.245.numero 317.car.257. Natta consi.443.super casu,uolu.2.facit Roma. consi.286.numero 2.car.174. Cur.iun.consi.244.numero 17.uol.3.& Bero.consi.108. numero 10.uol.3.Plot. consi.97. numero 1. & 3.Decian.consi.105.numero 33.& 34.uolu.secundo. Adeo quod non præfertur posterioribus hipothecarijs, Gaspar Caball.in trac.de vsur.quæst.15.numero 184. Paul.de Cast.consilio 332. uisa supradicta, uolum. secundo, ratio est, quia obligauit bona, & hipothecauit ex causa uenditionis, & non pignoris,& cum causa non sit uera, sed falsa, habetur pro non apposita,& præiudicat Cyn. in l.1.C.de fundi.uel actio. vendi. versicu.sed debet distingui, & ibi Bald. numero primo, versic.sed tu dic.& Natta d.consilio 443.numero primo, & secundo, si non est apposita, ergo secundus cui uerè fuit apposita præfertur. l. quoties. C. de rei uendi & ibi Doct.& in l.assiduis.C.qui potio.in pigno. habe.

Et lata sententia ad fauorem venditoris,

44 & contra † vsurarium dicit Ioan.Bap.Lup. in c.quanquam.de usur.in præfatio.nu.15. car.141.per tex.in c.quam perniciosum.de vsur. quod non potest appellare ad subterfugiendam restitutionem in odium usuræ, & sic non retardatur executio, quod tamē intelligo in manifesto,& notorio usurario, & sic conuicto aliàs per sententiam vel cō fessionem, vt loquitur d.c.quam perniciosum,& sentit Anto.de Burgos in d.c.ad nostram,nu.23.& nu.24.& seq. versic expeditus de prima conclusione,de empt.& uen-
45 di.car.57. quæ † sententia declaratiua aliquem esse vsurarium, vel fecisse contractū illicitum, & simulatum facit ius, quo ad omnes adnotata per Didac. in pract.quæst. c.13.num.4.& seq.car.678.uers.cæterum,ut hæc materia,ubi præiudicat etiam aliis ha-
46 bentibus ab eo causam maxime † data sciētia litis,& dixit Tiberi.Decian. in consi.24. num.94.uol.1.car.424.quod sententia lata contra vnum, quem negotium principaliter tangebat,præiudicat etiam alijs,quos in necessariam consequentiam tangit secundariò ipsum negotium,& in consi.54.nu.6. uol 3.consi.54.nu.57.uol.2.tetigi supra decis.10.nu.26.in 1.par.& uide Rolan.consil. 92.uol.4.& Octauia.Pedemonta.decis.156. car.639.qui loquuuntur quando sententia non faceret ius quo ad omnes, & ignorarent causam esse motam, aut non comparuissent in illo iudicio aliquo modo.

47 Quomodo autem sit concipiendus † libellus in hac materia contractuum sapientium vsurariam prauitatem,& pignoris,ponit Natta in consi.108.col.fi.nu.26. uersic. quo ad formam libelli.uol.1.

Mei fratres charissimi FILIPPE, & HORTENSI has duas digito ligate Decisiones,quia copiosè inuenietis tractatam materiam contractuum fœneratitiorum,& pignorum,qui etiam frequenter in hac Regione nostra a Notariis conficiuntur,& facient uobis honorem in defendendis clientulis uestris doctissimis de more solito allegationibus,poteritisq; eos & alios consulere ad infuturum contractus censuales celebrandum,iuxta sacros Canones,ac
48 Bullam Sanctissimi Domini Nostri † Pij Quinti Pontificis Maximi, ac aliorum Pontificum,de quibus loquitur etiam Gul. Rodoan de reb.eccl.non alie.in §.census,& in §.prima igitur,car.101.& seq.& per Io.Bap. Lup.in suo trac.de usur.sub tit.l.2.§.2. & §. 3.C.de pact.inter empto.& uend.car.65. & Tiberi.Decian.resp.2.nu.67.& seq. uol.1. Ad quos recurrite in materia cēsuum;ideo studete,& bonas,ac reales doctrinas in actu practico amplectimini, vestigiaque Venerandi Dom.Caroli communis patris,& honorandi Dom. Dionysii fratris nostri sequimini,qui veritatis Doctores ab omnibus fide dignis in Regione nostra appellātur gloria, & honore Domus Nostræ Caualcanæ.

DE CONTRACTIBVS DECISIO III.

ARGVMENTVM.

Locans boues ad laborandum cum hoc quod æstimentur, & in fine locationis soluatur medietas diminutionis æstimationis, item quod portetur frumentum ad domum locatoris, & quod intra certum tempus conductor probet mortem, & casum absq; eius culpa euenisse, dicitur facere contractum illicitum, & usurarium.

Contractus locationis bouum ad collatiuum quomodo debeat fieri, vt sit licitus, hic in fine ponitur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus locationis bouum ad laborandum propter excessiuum affictum frumenti dicitur usurarium.*

2 *Boues regulariter durant ad laborandum per decennium.*

Affictus, & pensio, quæ datur pro conductione animalis ad tempus certum non regulatur ad quinque pro centenario, sed tantum habita consideratione ad vitam illorum. nume. 2.

3 *Læsio ultra dimidium iusti affictus habet locum etiam in contractibus locationum, & bonæ fidei.*

Licitum est contrahentibus inter se decipere vsque ad medietatem iusti pretij etiam de iure canonico, & inter Religiosos, & contra nu. 3.

4 *Conductor non tenetur portare frumentum, & affictum ad domum locatoris suis expensis, maxime quando sunt diuersi fori.*

4 *Conductor non incidit in moram post tempus, si locator non probet iuisse ad locum conductoris cum sacco paratus pro recipiendo affictum, & frumentum.*

6 *Pactum factum contra naturam contractus arguit contractum simulatum, & usurarium.*

7 *Conductor animalis tenetur probare mortem, & casum; locator vero culpam, & negligentiam conductoris.*

Fallit quando conductor promisisset bene, & diligenter custodire, quia tunc conductor tenetur probare etiam mortem non euenisse eius culpa.

Promittens probare intra certum tempus mortem bouis, post illud non auditur, numero 7.

8 *Casus fortuitus, mors naturalis, & iudicium diuinum qui dicuntur hic remissiue vide.*

9 *Conductor bouum tenetur pro rata affictum soluere, & non ultra.*

10 *Locator tenetur reficere expensas conductore factas boui infirmo in medicamentis, & alimentis.*

11 *Locans boues ad laborandum cum æstimatione, & quod in fine locationis æstimentur, & conductor teneatur ad medietatem diminutionis pretij, & augumenti, & portare affictum ad domum locatoris suis expensis, & sit in electione locatoris recipere boues, aut æstimationem, dicitur facere contractum illicitum, & usurarium.*

Pactum quod conductor in fine conductionis debeat sentire commodum, & damnum æstimationis bouum datorum ad laborandum, & portare frumentum ad domum locatoris suis expensis, & quod sit in electione locatoris recipere boues, uel æstimationem, est diabolicum, & usurarium, numero 11.

Æquitas non patitur, ut pro eadem re bis soluatur, num. 11.

Quod de raro contingit, & est permissum, non habetur in consideratione, & non facit

DECISIO XLIX.

EXtat consuetudo, & vsus in ciuitate Cortonæ, Aretij, Montis Politiani, in terra Sancti Secundi, Bussetti, & alijs in locis in quibus fui Potestas, & iudex ordinarius, quod habentes aliquas pecunias emunt boues, & uaccas, & illas dant ad collaticum, & sic in locationem rusticis, qui stant super prædiis ciuium ad hoc vt possint laborare terras conductas, & ꝓmittunt dare pro laborerio, & cultura cuiuslibet anni staria octo, vel decem frumenti, cum pactis, & conditionibus inter eos conuentis; Et sæpissime fuit controuersum in morte bouum conductorum, quod tales contractus sunt illiciti, & sapiunt vsurariam prauitatem; Adeò quòd multum Illustris Comes Sancti Secundi Troilus Secundus Rubeus sacræ Religionis defensor, & amator pluries mihi dixit dum eram eius auditor Generalis, quod uolebat vt ius redderetur in iurisdictione sua super huiusmodi contractibus, nisi reducerentur ad viam iuris, & essent liciti, & quod ego debeam videre contractus factos in sua iurisdictione, & admittere eos, qui sunt facti secundum iura, & sacras constitutiones; alios vero reijcere, & pro tempore venturo facere vnam nouam formam Capitulorum; super quibus debeant tales boues dari ad collaticum & in locationem. Vnde cum vidissem quam plures contractus in terra Sancti Secundi, ac alijs in locis, & omnes ferè sapere vsurariam prauitatem ob pacta, & conditiones contra naturam contractus insertas, non nulla feci capitula meo iudicio iuri consona, quorum tenor in fine præsentis decisionis ponam, quibus quilibet locator tuta cõscientia (mea quidem sententia) poterit boues locare, & frumentum, ac pensionem ꝓ collatico recipere. Nam pacta, & conditiones, quæ erant in quam pluribus supradictis contractibus reieci, ex eo quia aperte demonstrabant istos locatores non boues, sed pecunias mutuasse, & locasse istis rusticis, & conductoribus, ut ex illis breui manu emerent boues, & terras laborarent periculo ipsorum conductorum, licet fecissent cãtare instrumentum in locationem bouum, vt solent facere isti paliati usurarij, de quibus dixi supra in decisio. 47. in prin. & præcipue ex pluribus coniecturis a iure approbatis.

Et primo, quia iste locator locabat boues, & vaccas, quæ erant (il paro) communi pretio scutorum decem, & octo, aut viginti quattuor, vel triginta ad plus, & uolebat pro singulo pare bouum staria octo, aut decem frumenti quolibet anno ad domum suam expensis conductoris etiam quod esset forẽsis, quod pactum uidetur illicitum.

1 Primo propter mercedem, & † affictum excessiuum. Nam starium frumenti in illa Regione computato anno bono cum malo, & sterili cum fertile valet libras quatuor Imperialium singulo anno, & sic recipiebat pro singulo par bouum, & uaccarum scutos quinque, & ultra, unde ex scutis viginti quinque lucrabatur scutos quinque, & sex singulo anno, & sic ad rationem viginti ꝓ centenario, quod pretium, & interesse videtur nimis excessiuum, & inducit præsumptionem mutui, & usurarum, Bero. consil. 166. nu. 8. vol. 1. car. 622. Tiberi. Decian. respon. 2. nu. 174. uol. 1. & consi. 32. nu. 68. uol. 2. dixi supra decis. 48. nu. 10. quamuis in casu isto affictus, pensio, & interesse non sunt æstimandi, & considerandi, prout considerantur in bonis immobilibus, & diu, ac in perpetuum duraturis, vbi æstimantur a lege ad rationem quinque pro centenario in permissis, vt dixi supra in decisio. 35. nu. 18. & seq. & numero 24. in 1. par. & in decisio.

48.num.10.quia capitale,& sic vera sors,
2 Bouum,& Vaccarum ad laborandum † durant solum a tribus annis vltra vsque ad annos decē, & sic minus, quàm faciunt bona immobilia, vt tetigi supra de is. 35 nu.24. in 1.par. Decian. cons.8. sub numero 8. & 11.uol.3.car.65.& ideo debet fieri computum vsque quo verosimiliter uiuere possunt, & laborare terras, iuxta tex. l. hæreditatum.ff.ad leg falcidia. de quo late sum loquutus in meo tract.de vsufru. Muhe.Reli.sub numero 226.versi.& ad hoc vt tu iuuenis car.755.in 1.par.Crot.consilio 67.numero 26. vol.1.car.82 & Hieron.de Monte.quæst.2.numero 8. & sic redditus,& interesse isto casu potest taxari vltra quinque pro centenario habita consideratione ad vitam Animalium, vt in proposito notat. Crau.cons.145.numero 8. lib. 1. Syluestrina in sua summa in verbo.vsura.il 2.numero 16 car.867 Vnde videndum esset an pro annis septem quibus sunt apti ad laborandum frumentum & Afflictus excederet capitale, aut non, si excederet argueret vsurā, sin autem tolerari posset alijs coniecturis concurrentibus per supra dicta in d. decis. 48. numero 4.si autem præsumptiones alię non concurrerent, tunc excessus redditus,
3 & frumenti deberet esse † vltra dimidiam iusti pretij, quia licitum est contrahentibus se decipere vsque ad medietatem iusti pretii, etiam in locationibus, & contractibus bonæ fidei, ut notant Doct.in l.2.C. de rescind. vendi. Deci.in l. semper in contractibus numero 10.in fi. & numero sequen. ff. de regul.iur. ubi dicit procedere etiam de iure canonico, & contra clericos, & ad fauorem clericorum, sequitur Vincenti.Paleot.in d.l.2.numero 126.& seq.& latè per Anto.de Burgos in cap.cum dilecti. numero 15.& seq. versi. secundo colligo car.25. de emptio.& vendit.Secundo videtur illi-
4 citum,quia † conductor non tenetur portare Afflictum, & frumentum ad domum locatoris suis expensis. Nam solueret vltra Afflictum etiam expensas, quas ipse conductor fecisset in itinere, alimentis,& uecturis, & locator lucraretur illas vltra Afflictū, & pensionem, quod non conuenit, quia in debitis, quæ non habent annexam recognitionem Dominij, vel exhibitionem Reuerentiæ pro ut emphiteusis, census Dominicales, & feuda, Debitor non tenetur mittere ad domum creditoris, Bar. Bal. Castr. & Doct. in l. item illa de constitut pecu pulchre Ioan. Baptista. Lup in tracta. de vsur. sub tit.l.:.§ 1. num 46.C. de pact. inter emptο. & vendi. car. 64. & pulchre Soc. iun. consilio 136 col.1.uol.2.ubi dicit, quod licèt dies interpellat pro homine, ta-
5 men Debitor non constituitur † in mora si Creditor non fuerit præsens & cum sacco paratus recipere, & maxime quando sunt diuersi fori. Petr. Duen Regula. 61. in princi.& numero 9 & 16. Petr de Vbal. in tract.de duob fratrib.in 6.par. quæst 14. numero 14.& 15 car.72.Socin.sen.in l.cum filiusfamilias § si.ff. de uerb.oblig vide supra decisio.43 numero 41.42. & 68. in prima par.Crot consi 114.numero 10.uolu.1. Ias.in l.fructus, versi.adde quod colonus.ff. sol.matr.Naata consi.670.numero 10.uol. 4.Simon de Prętis consil.19. numero 3 car. 35.Rolan.consi.87.numero 14.&15. uolu.
6 primo.& cum istud capitulum sit † contra naturam contractus arguit fraudem, & usuram, per supradicta & per glo.& Bar. in l. si quis sub conditione, ff. de cond.insti. Natta d.consi.670.num.9.& seq uol.4 Petr. de Vbal.d.q.14.num.15.Crau.consi.491.nu.13. &14.uol.3.

Secundo, quia iste locator volebat quod conductor teneretur infra quindecim dies probare per duos testes fide dignos mortē naturalem, & illam non euenisse culpa ipsius: Nam de iure non debet probare intra
7 tam modicum tempus, & ipse † conductor est ille, qui agere debet, & probare mortē, & casum fortuitum infra tempus statuti, & non quindecim dierum, qua morte, & casu probato præsumitur postea mortuus bos absque eius culpa donec contrarium probetur per locatorem, Corne.consi.108. uidetur uolu. 1.Docto.in l. qui insulam, & ibi glo.ordina.ff.loca. Hippol.singula 393.numero secundo, Anto.Trigon singula.57 in fi. & latè consuluit Lauren.Sylua in consil. 29.car.42. & Decian. consil.8. numero 12. vol.3.car.65.Bar.in l.si quis ex argentariis, §.prætor ait, ff de edendo, & ibi Pau. de Castro, Abba.& Docto.in cap.secundo, de deposito,& ibi Pancirol.consi 147. cart. 294. & maximè in morte naturali,& iudicio diuino, licèt in alijs casibus, quæ solent eueni re culpa, & negligentia possessoris non sufficiat probare mortem, & casum, sed etiam probare habet absque eius culpa periisse præcipue si promitteret

bonam curam, & custodiam habere, ut hæc omnia declarat. Anto. Gomez. de contractib cap.3.nu.22. vers.quæro tamen. car.196. Pe.de Vbal. de duob. fratrib. in 8. par.q.18.& sentit Crau.consi.145.nu.3.Alexan.consi.58.in causa vol.2.Ioan.de Amic. cons.40.in fi.Bal.cons.404.vol.3. Hippoli. Bonacossa.in tract.æquor.q.127.Docto.in l.si pascenda pecora,ubi Ias.num.3.&Dec. num.19.& 20.C. de pact.Arnol.singul.31. dedi tibi, & cum tale tempus, & probatio sit contra ius, & nimis nociuum conductori,quia post tempus non auditur, ut sentit Alex.consi.63.nu.1.uol.7. consi.158. uol.2. Laur.Sylua.d.consi.29. sequitur quod dicitur contractus simulatus per supradicta.

8 Et qui sint † casus fortuiti, quæ mors naturalis,& quod iudicium diuinum declarat Bal.(qui nihil ignorauit)in l.1.C.de fructi.& liti.expen.& in l.quæ fortuitis. C. de pignori.actio.Petr.de Vbal.de duob.fratri. q.19.numero 20.& in quinta parte, quæst. 24.numero 27 uersi.secus si moriantur.Cagnol.in l.contractus,numero 115. ff.de regul. iur.Egidi.Bossi. pract.crim.rubr.de remis.merce.nu.66.& seq.

Tertio,quia est conuentum,quod si euenerit aliquem bouem mori,quod intra mẽsem debeat locator ꝓuidere de alio boue, & soluere d.pensionem, & affictum. Nam non est iustum, quod conductor stet per mortem d.bouis unum mensem sine boue, & maxime tempore culturæ,& tenere aliũ bouem inutilem, & soluere affictum, sed statim debet locator de alio boue prouidere,aut recipere suum alium bouem, & de-
9 bet cessare † affictus,& pro rata,quo tenuit boues soluere conductor affictum.l.ex conducto.in prin. l.si quis domum.l.si fundus, & l.habitatores,ff.loca. Bello.consi.22. colum 1.Cur.iun.consi.217.nu.5.uol.3 Cepola cautela 125.qui uult: Et etiam tenetur
10 locator expensas factas d. boui mortuo tẽpore, quo erat infirmus in medicamentis, & alimentis soluere conductori, Boeri.singula. in uerbo expensæ, numero 22. facit quod dixi supra in decis.44. numero 46. & seq.in prima par.Decian.cons.50. numero 2.& 3.uol.3.car.338.& Pancirol. cons.147. nu.5.& seq car.294.

11 Quarto, quia ipse † locator dedit boues æstimatos, & conuenit, quod soluere-tur affictus,& in fine locationis, quod æstimentur iterum dicti boues,& si erunt maioris ualutæ, & pretii, quod per medium diuidatur augumentum, si uerò erunt minoris pretii, & æstimationis, quod conductor teneatur soluere medietatem diminutionis pretii, & quod sit in electione ipsius locatoris recipere boues,uel æstimationẽ; quod pactum nedum est illicitum, sed diabolicum,& usurariissimum, & demonstrat expressum mutuum,a quo abstinere debẽt huiusmodi locatores tanquam ab igne, aliàs mittet eos in ignem æternum. Nam a communiter contingentibus boues ad culturam dantur pro laborerio,& sic ad consumandum, & deteriorandum, & non ad meliorandum,& standum in pastura,& ob id soluitur affictus,& pensio, si solueretur medietas deteriorationis in fine locationis iterum solueretur deterioratio, & laborerium,quod non conuenit, ut pro eadem deterioratione bis idem soluatur, per ea quæ supra dixi,in decisio.44 numero 51. in prima par.Crauet.consil.781.in fi.uolu.5.per tex.in l.bona fides.ff.de reg.iur. & si boues sunt ipsius locatoris ad quid eos æstimare, cum dominium illorum non transierit in conductorem, sed semper apud locatorem remanserit? ergo illicitum,& feneratitium iudicatur, ita dicit in terminis Petr. de Vbal.de duob.fratr.in 5.par.q.26. nume.29. car 55.in 4.par.quæs.4.numero 13.car.31. & esse diabolicum pactum dicit Summa Rolandi.de arte notarior.in rubr.instrum. bouum datorum ad laborandum, in fin.& ibi. Addentes in noua editione. Ioan. Lup. in c.per vestras.§.9.numero 10.in amplia. de donatio.inter uir.& uxor.car.352.& numero 11.car.353. Ioan.Baptista Lup.in tracta.de usur.car.98.numero 27 Hippo.Bonacossa in suis communi. opinio. crimina. in uerbo usurarius est contractus, car. 86. sentit Crauet.consi.145. numero 8. uolum. primo. Hippoli.Bonacossa in tracta. equorum,quæstio.6.Decian.d.consilio 8. numero tertio,& quarto,uolu.tertio. Nec obstat dicere, quod tale pactum uidetur licitum, quia ponit lucrum & damnum, hoc est qđ si erunt maioris æstimationis conductor habeat suam mediam partem,quia hoc nõ dẽt fieri in cõsideratione,nisi ad fauorẽ cõductoris tanquam permissum,secus quo ad dãnum deteriorationis, & æstimationem factam,quia hoc a lege reprobatur per supra. & per ea quæ supra dixi in decis. 44. nu.52.in 1.par.& decis.48.num.27.& 31.& quia

quia hoc de raro cõtingit, & ex natura rei difficulter potest occurrere, cum dẽtur ad deteriorandum,& laborandum,& ideo nõ iuuat,ut pulchrè consuluit Natta in cons. 670.nu.7.& 8.vol.4. car.37.

12 Quintò,quia omni fere † pacta omnesque conuentiones tendebant ad saluãdum capitale, & erant ad fauorem locatoris, ut ipse posset lucrari frumentum, & boues, aut pretium integrum absque eius damno, quod fieri non potest,&arguunt contractũ mutui,& usurariũ, Petrus de Vbal.de duobus fratri.4.par.sub nu.6.uers.Sed erat dubium car. 36. per glo. in 14. q. 3. c. plerique Bald.consi.453.col.fi.uol.3.Benuenut. Strac. de mercat.in rubr.de contract.mercator.numero 7.car.79.& quando clausulæ,& pacta,& conuentiones pro maiori parte tendunt ad fauorem locatoris arguunt instrumentum locationis illicitum,& usurarium.Natta d.consilio 670. numero 10. versi.placet mihi uol.4. Crau.d. consi.491. numero 22.uol.3. dixi supra decis. 48. numero 22. Neuiza. consilio 8. numero 63. Vnde stante huiusmodi contractu simulato & usurario, sequitur, quod omne
13 † frumentum solutum debet computari in sortem cap.1.& 2. de vsur. Abbas in consilio 76.sub num.2. col.2. vol. 1. Pancirol. cons.32.nu.4.dixi supra decis.48. nu.32. &
* ideo IVDICAVI *huiusmodi pacta esse illicita, & usuraria in terra sancti Secundi de anno 1575.& capitula hic proxime referenda fore obseruanda, prout postea in futurum fuerunt, & sunt obseruata.

14 Et si cupis scire, † qui tangunt materiã ipsarum locationum Bouum ad laborandum, & quomodo debeat fieri contractus licitus, & quando conductor teneatur de morte,& quis debeat probare mortem, & quomodo,legito Alex.in cons.158.in causa vol.2. Petr.de Vbal.de duob fratri.in 5. par. quæst. 25. & quæst. 26. numero 28 & 29. Crau. consilio 145. numero 3 & seq. vol.1.Franc. Marci decis.888. numero 10. in prim.par.Ioan.Lup. Hispan.in cap. per vestras §.11.uersic ampliari. num.10. car. 352. de dona.inter vir.& vxor.Ioan.Baptista Lup.in tract.de vsur. nu.27.car.98. late Laur.Syl.cons.29. lib.1. sentit Cor. in suo tract.de socida.col.pen versi. Si vero fiet pactum. Summa Roland.de arte notariorum in rubri.instrumentum bouum datorum ad laborandum. Tetigi supra decis.44. nu.51. & 52.in 2. part.

FORMA LOCATIONIS Bouum ad Collaticum.

DOminus Moroldus filius quondam DINI de Sancto Secundo dedit, &
15 locauit † ad laborandum, & ad collaticum Bernardino de Rinerijs de Sancto Secundo Lombardiæ unum par Bouum pellaminis Rubei, Cornaturæ nigræ, & Curuæ, & ætatis annorum quinque, pro duobus annis,pro fictu, & mercede stariorum octo frumenti boni, & mercantilis, cum pactis, modis, & nominibus infrascriptis.

Et primo, quòd ipse conductor debeat, & teneatur dictos Boues bene, & diligenter custodire, & gubernare, & illis uti, & frui arbitrio boni viri, & diligentis patris familias.

Secundo, quod debet consignare dictum frumentum per totum mensem Septembris,& illud portare ad domum solitæ habitationis dicti locatoris expensis, & uecturis d. locatoris absque aliqua interpellatione sub pœna damnorum expensarum, & interesse.

Tertio, quod in fine conductionis per vnum mensem ante teneatur dictus conductor manifestare locatori se nolle amplius conducere dictos Boues, & illos restituere dicto locatori ad eius domum,& idem teneatur dicere dictus locator dicto conduri dicto tempore.aliàs præsumatur, & intelligatur renouata locatio per alium annum cum eisdemmet pactis, & conditionibus.

Quarto, quod d conductor non teneatur de morte naturali,nec iudicio diuino, sed omne damnum sit dicti locatoris,& idẽ etiam sit & intelligatur de casu fortuito eueniente absque culpa ipsius conductoris quem casum fortuitum debeat probare ipse conductor absque eius culpa euenisse in casibus solitis euenire culpa custodum, & conductorum.

Quinto,quod si aliquis bos infirmus,& non sanus reperiatur,& existat,teneatur ipse conductor intra duos dies infirmitatem manifestare dicto locatori, uel ad illius domum, & non excoriari, nec aliquid facere de dicto Boue casu quo moriatur, donec locator, uel eius Administrator bouem ui-

derit, & de illo partitum fecerit, & si secus fiet, teneatur ad omne damnum, & interesse, ac si culpa ipsius conductoris infirmus, uel mortuus fuisset, omni exceptione remota.

Sexto, quòd locator teneatur reficere expensas conductori factas in infirmitate d. Bouis, & quod durante dicta infirmitate, aut morte non teneatur locatori soluere fictum, cum non possit vti re conducta, & casu quo uteretur alio boue sano teneatur soluere mercedē pro rata d. bouis sani.

Septimo, quod dictus locator teneatur prouidere de alio boue dicto conductori intra decem dies absque alia interpellatione pro finienda locatione temporis conuenti sub pęnis, damnis, & interesse passis, & patiendis per d. conductorem, nec possit d. cō ductor dictum Bouem ęque bonum repertum per d. locatorem repudiare, sed illum tenere vsque ad finem locationis, aliàs teneatur, & sit obligatus integram mercedem soluere.

Octauo, quod d. conductor debeat pascere, gubernare & alimentare d. boues ad vsum boni patrisfamilias, aliàs teneatur ad damna, expensas, & interesse, & etiam possit locator prouidere de alimentis expensis dicti conductoris casu quo conductor non prouideret, & de expensis debeat conductor stare simplici iuramento dicti locatoris.

DE CONTRACTIBVS
DECISIO QVARTA.

ARGVMENTVM.

Villæ, & vniuersitates, ac communalia vnita si separantur, & examinantur, & non fit diuisio communalium poterit fieri diuisio altera illarum separata petente quo ad illa bona communalia tempore separationis tantum, non teaum quo ad acquisita post separationem nomine proprio.

Villa separata ab alijs villis, & agregata alicui castro quo ad iurisdictionem retinet communalia cum alijs villis, & potest petere diuisionem dictorum communalium, & non potest accusari de damno dato ante diuisionem, si non deteriorauerit cōmunalia.

Folla, & bannimenta non possunt fieri ab vna parte villarum etiam maiori, nisi alijs vnitis vocatis.

Diuisio communalium, & iurisdictionum non potest fieri nisi a superiore, vel de licentia superioris.

Separatio, & exemptio, seu vnio potest in totum, & quo ad quid tantum fieri, in reliquo remanet vnio.

Papa vt ordinarius ordinariorum concurrit in beneficio, & in feudatione, & præuentione omnes alios ordinarios excludit, & quomodo, ac de materia hic tractatur.

Papa, quando apposuit manum, vel causa est affecta inferior non potest se intromittere, & quomodo ac quando.

Causa commissa duobus delegatis separatim quis præferri debeat in cognitione, hic discutitur.

SVMMARIVM.

1 Villa est quid vniuersale, & obtinet in se iurisdictionem, honorem, territorium, districtum, & pertinentias.

2 Castrum, vel villam habens præsumitur habere territorium, & iurisdictionem.

3 Assignatio facta villæ, uel castro consuetudine, statuto, uel a Principe dicitur de pertinentijs, & territorio illius uillæ, uel castri.

4 Quidquid est intra fines alicuius castri, & villæ dicitur esse de territorio, & pertinentijs eius.

Termini, & fines demonstrant quæ continentur sub termino terminato, nu. 4.

5 Instrumenta antiqua, sententiæ, & arbitramenta etiam inter particulares demonstrãt & probant cuius territorio sint bona ibi descripta.

Iurisdictio, & territorium probant per laudum, instrumenta, & sententias etiam inter priuatos latas, & celebratas, numero quinto.

7 Concessio vnius castri, aut villę facta censetur cum omnibus eius iuribus, communalibus pertinentijs, utilibus, & honorantias.

6 Vnio potest fieri nedum pleno iure, sed quo ad quædam tantum & etiam, vt vtraque res unita retineat eius iura primaua, & priuilegia, num. 8.

Castri, & uillæ separatio, exemptio, & unio potest fieri in totum, & in parte, & ut utraque retineat primaua iura, & sic communalia, & pascula. nu. 7.

Vnio, exemptio, & separatio est odiosa, & stricte intelligenda, nu. 7.

8 Ecclesia vnius Diœcesis vnita alteri ecclesiæ alterius Diœcesis remanet sub cura primi Episcopi quoad alia in unione non contenta, & maxime quando pleno iure non est facta separatio, unio, & exemptio, aliàs secus quando in totum, & pleno iure est facta. num. 7.

9 Castrum, & villa separata a ciuitate si non habet propria statuta debet uti statutis ciuitatis, aut eius primaua statuta.

10 Papa ut ordinarius ordinariorum concurrit in potestate, & iurisdictione cum quolibet ordinario, & prauentione omnes alios excludit. numero decimoquarto, 17. & 20.

Declara ut numero vndecimo, 20. 21. 22. & 24.

12 Papa potest ut ordinarius ordinariorum infeudare, & liuellare omnia bona Ecclesiastica mundi, & concurrere cum ordinario illius Diœcesis.

Declara num. 22.

13 Papa omnia potest quo ad beneficia, & bona Ecclesiastica, & de eius authoritate non est disputandum, aliàs hæreticus, & sacrilegus esset.

Declara. vt nu. 19.

Disputandum non est de potentia Papæ, & Imperatoris, tamen de scientia, & voluntate eorum bene potest disputari, numero 13.

14 Papæ iurisdictio non minuitur per concursum aliorum, sicut mare non augetur, nec minuitur per concursum Fluminum, numero 22. in fi.

15 Dictio idem, & eadem est repetitiua præcedentium cum eadem qualitate.

16 Lex, & statutum quando simpliciter committit uniuersitatem causarum, intelligitur collata iurisdictio ordinaria, & non suprema, neque delegata.

17 Papa non potest auferre, aut dismembrare Episcopatum, uel bona in totum, uel in parte alicuius Episcopatus, & dare alteri Episcopo, aut Ecclesiæ sine causa, & bono scambio, & consensu illius Episcopi, & Rectoris, numero 23.

18 Feudo, liuello, & usufructu aperto statim bona, iura, et utile dominium consolidantur cum proprietate, et directo dominio.

23 Papa in alternatiua concurrit cum ordinario.

25 Papa, et Imperator aliquando volunt esse in lege, licet non sint sub lege.

26 Papa non potest de potestate ordinaria dispensare super matrimonio de præsenti non consumato.

Papa in dubio non præsumitur velle vti potestate plenaria, et absoluta, sed ordinaria in præiudicium tertij, numero vigesimosexto.

27 Papa quando utitur potestate suprema, et absoluta præsumitur velle præiudicare ordinarijs in collatione.

Insc-

28 *Inferior non potest interpretari, nec declarare mentem Papæ, & Imperatoris, sed ad supremum iudicem, & Dominum recurrendum est in dubio.*

Papæ constitutiones, rescripta, & priuilegia dubia non possunt per inferiorem declarari, sed ad Papam, aut eius delegatum recurrendũ est nume. 28.

Et hoc fieri debet reintegra antequam alteri sit ius quæsitum.

29 *Papa auocans a se feudum, aut liuellum ecclesiasticum, tanquam deuolutum Sanctæ sedis Apostolicæ, si non reperitur deuolutum ex illa causa, sed uti alterius Episcopatus, aut Ecclesiæ non præiudicauit Episcopo, & Rectori disponenti nu. 11. & 29. 30.*

30 *Possessio auocata per iudicem ex una causa non præiudicat Domino, si illa causa non sit vera.*

31 *Episcopus, & iudex inferior non potest se intromittere in causa, in qua Papa, aut superior apposuit manum nume. 34.*

Declara, ut nu. 36.

Iudex inferior non potest se intromittere in causa, in qua superior apposuit manũ. 31. 34.

Declara, ut nu. 36.

Et quando, ac quomodo dicatur apposuisse manum, vel de causa affecta, vide nume. 31. & 32.

Et an ligat forensem vide nu. 36.

32 *Appellatio ad Papam, & procura, seu mandatum ad resignandum beneficium in manibus Papæ operatur appositionẽ manus, adeo quòd inferior non potest se intromittere.*

Declara, ut nu. 33.

33 *Beneficia reseruata Papæ uirtute regulæ Cancellariæ, morientium in curia, & resignantiũ in manibus Papæ, non comprehendit beneficia iurispatronatus.*

Reseruatio beneficiorum est odiosa, & intelligi debet solum prout loquitur nu. 33.

Constitutio loquens de beneficio simpliciter non extenditur ad beneficium iurispatronatus, nu. 33.

35 *Contractus Emphiteosis confirmatus a Papa non potest rescindi, nec interpretari per iudicem inferiorem.*

Emphiteosis confirmata a Papa non potest rescindi, nec interpretari per iudicem inferiorem nu. 35.

37 *Delegatis duobus in eadem causa separatim ille præfertur qui præuenit in citatione exequuta.*

38 *Rescriptum primum in data per secundum non censetur reuocatum si de primo, & de statu causæ non est facta mentio in secundo.*

Commissio causæ secunda non reuocat primam in data si de prima, & de statu causæ valida non est facta mentio in secunda num. 38.

39 *Delegatus ante præsentationem literarum nõ habet iurisdictionis exercitium, & ideo se ordinarius, uel delegatus primus procedat, ualet processus.*

40 *Delegatus secundus, aut ille, qui decreuit citationem validam & illam executus fuit mediante relatione præfertur alteri delegato etiam priori, qui prius decreuit citationem, & illam non fuit executus præuentione, & præoccupatione.*

41 *Citatio ad hoc ut operetur præuentionem, & præoccupationem debet fieri in die iuridica pro die iuridica, & non in die feriata in honorem Dei.*

42 *Delegatus potest inhibere alteri delegato præoccupando iurisdictionem.*

43 *Villa, & Castrum separatum in parte, & nõ in totum a ciuitate, si unitur alteri loco, & non habeat statuta propria quinam debeat obseruare statuta, vide hic remissiuè.*

Castrum separatum in totum, uel in parte a ciuitate si non habet propria statuta, an statuta ciuitatis prædominantis debeat seruare, uide hic remissiuè nume. 43.

44 *Villæ quando sunt plures unitæ non potest quisquam, seu aliquas illarum etiam per maiorẽ partem omnibus non uocatis, nec ciuitatis.*

Corpora aliquarum villarum, locorum, & congregationum vnitarum non possint aliquid deliberare etiam, cum maiori parte nisi omnibus vocatis, & citatis nu. 44.

45 *Villa vnita cum alijs circa communalia non potest impediri vti dictis communalibus, pro sua rata, nec accusari de damno dato.*

Fallit si abuteretur, & deterioraret rem communem nu. 46.

46 *Vsufructuarius, & socius non potest aliquid disponere in præiuditium alterius consocij, et proprietarij.*

47 *Delinquens in loco sortitur ibi forum ratione delicti, sed non per hoc efficitur subiectus, & subditus illius Domini ratione illius delicti.*

Episcopus non potest ut pars extraiudicialiter excommunicare forensem delinquentem in sua Diœcesi, & impediente eum uti sua iurisdictione, nec iudicialiter, quia non potest esse iudex nu. 47.

48 *Damnum dans potest accusari in loco delicti, & in loco eius domicilij.*

Accusari

Accusari de damno dato in loco delicti, & in loco Domicilij potest ille qui damnum dedit. nume. 48.

49 *Statutũ de damno dato quod credatur iuramento damnum passi cum uno teste fide digno non habet locum in bonis forensis, nec contra forensem, nec quo ad damnum datum extra territorium statuti, nec si non est probatum accusatorem, & testes esse dignos.*

Statutum, quod credatur testi fide digno non habet locum si non est probatum, & capitulatum illum testem esse fide dignum nume. 49.

Iuramentum suppletorium non datur quando pars, vel testis non est fide dignus, & non est probatum hoc per alios testes. nu. 49.

Bonus quis non præsumitur, & fide dignus in casu speciali, & quando hoc requiritur a statuto, sed debet hæc qualitas probari nu. 49.

Testes non fide digni non probant in casu speciali, & statuti de damno dato loquentis non probata illa qualitate idoneitatis. num. 49.

50 *Diuisio territorium, villarum, & iurisdictionum, non potest fieri nisi à Principe, & Domino Superiore, uel de eius licentia.*

51 *Diuisio Villarum territoriorũ, & iurisdictionum, debet fieri iuxta terminos naturales, ut sunt Flumina, uia publica montes, valles, & lapides, aut signa apparentia, & quomodo fieri debent, & quæ ueniant bona, uide num. 52.*

Termini naturales iurisdictionum, sunt Flumina, via publica, Montes, Valles, Lapides, & signa apparentia nu. 51.

52 *Bona acquisita post separationẽ, & exemptionem Castrorum, & Villarum factam licet non exequutam a principio, non ueniunt in diuisione prioris unitatis, & unionis.*

53 *Bona acquisita per fratres, & socios, an, & quando ueniunt in diuisione societatis.*

54 *Loca singularia contenta sub nomine & uocabulo generali, & incorporata in illo nomine, & vocabulo uniuersali non dicuntur esse illius loci vniuersalis, sed sunt de per se & separata, & stant sub eorum nomine proprio singulari, & particulari.*

55 *Statutum quod intra quinq; dies debeat Follis, & Cridis contradici, intelligitur de Follis, & Cridis factis secundum formam statuti, & de follis validis, & non nulliter factis, & nu 54.*

56 *Exceptio proueniens a statuto dicitur sublata, statuto sublato.*

DECISIO I.

QVatuor dubia fuerunt proposita in causa, & lite uertente inter homines, & uniuersitatem Cumani ex una, & homines, & uniuersitatem Summi Cumani ex altera.

Primo, an villa Summi Cumani habeat eius territorium, pertinentias, & partem suam Communalium, utilium, & honorantium.

Secundo, an data, & unita dicta villa Castro communis Sancti Petri intelligatur data, & concessa cum omnibus eius iuribus, & sic cum pertinentiis, territorio, rata sua communalium, utilium, & honorantium.

Tertio an homines Cumani, & aliarum villarum potuerint, & possit follare, hoc est bannire communalia, & ordinare per se ipsos sine hominibus summi Cumani, uel eorum consensu in eorum præiudicium donec non fuerit facta actualis diuisio inter ipsas villas.

Quarto ad quem spectat authoritas diuidendi communalia territorium, & iurisdictiones.

Ad primum quæsitum ad fauorem illorum de summo Cumano uidetur dicendũ
1 quod sic. Quia † villa, est quid uniuersale, continens in se iura uniuersitatis, scilicet iurisdictionem, honorem, & territorium, siue districtum, & pertinentias. l. ex hoc iure, vbi glo. in uerbo, collata, & ibi Bal. ff de iust. & iur. habetur per D. cto. in c. ex litteris, de iure patro. & tradit Roch. de Cur. in tract. de iure patron. in uerbo ipse, vel is, sub num. 45. car. 30. vbi dicit, quod villa & Castrum dicitur quid uniuersale, quia continent in se iura vniuersitatis, scilicet iurisdictionem & Districtum, & talia continentur sub tali termino Villæ & Castri, cum aliud sit continens, & aliud contentũ, quã conclusionem dicit iuridicam & æquam, & menti tenendam, sequitur Crau. cons. 477. nu 4. uol. 3. & comprobatur, quia qui, uel
2 habet † Castrum, Villam præsumitur habere territorium, & iurisdictionem, vt notat Bar. in l. 1. ff. de offitio. præto. & ꝑ glos. in l. quicunque in glo. 2. de fund. limit. lib. 11. & per Inno. in d. c. ex litteris, de iu. pat. super uerbo excepto. ibi sicut est Villa, uel Castrum, & sequitur Gui. Pap. in cons. 88. & idem tradit Bal. & ibi Afflict. de feud. in

cap.

cap.prim.de cap. eo qui Curiam vendidit, & Bald.consilio 45 in 3.vol.Ruin. consilio 22.num.5.uol.1.Hieron. de Monte, de Finib.c.6.nu.7. & dispositio in Castro habet locum in Villa. Cepol. in l. vrbis appellat. numero 13. ff. de verb. oblig. cum Doct. promiscuè loquuntur, ut etiam loquitur Pract.Pap.in for.lib.in actio confess.in glo. plenam. nume.10.& seq.Boe. decis. 50.nu. 11.in prima par. Et omne illud, quod repe-
3 ritur † consuetudine, statuto, uel a prnicipe assignatum Villæ, vel Castro dicitur de pertinentiis, & territorio Castri, & Villæ, ut per Innocen.in c.quo ad sedem.de resti. spoli.& per Soci.in consilio 47.col.2.in primo uol. Natta consilio 339. Quatuor uol. 2.car.187.sentit Ruin.cons.14. num.1.uol. 1.Purpura.consi.528.numero 17.vol.2.unde stante antiqua terminatione inter Castrum, & Villas communis Groppi sancti Petri, & Castrum, & Villas communis Cu
4 mani, † quicquid continetur infra tales cõfines uersus Castrum, & Villas Groppi sancti Petri censetur esse de territorio, & pertinentiis eius, cum dicuntur termini terminati, vt habetur per Doct.in l.1.ff.de acqui. pos.& traditur per Bald.in consilio 420. in primo uolum.Soc.consilio 86.in 3.conclus. vol.2 Bero.quæst.48.Menoch. consilio 13. numero 9.uol.1.& per Soc. iun. in consilio 91. sub numero 9. in 2. par. consilio 139 vol.3.cum simili.ibi per eum adductis. Hiero.de Monte, de Finib.c.88. & d.c.6.numero 6.Bal.in rubr.C.de contra. emptio. uers. quæro, & in l.prima.in princ.C.communia delega.Deci.consilio 528. numero 2.consi. 500.consilio 347. Nisi contrarium ex coniecturis appareat. Alex. cons.14.numero 5. uol.7. & cum intra dictos terminos versus Cumanum, & eius Villas sit & reperiatur posita Villa summi Cumani habuit & habet participare de omni eo quod assignatũ fuit, & continetur infra dictos confines, & ita semper participauit, & est in possessione ipsa, sicut quælibet alia Villa Cumani eius pertinentiarum, & etiam patet ex plu
5 ribus † instrumentis antiquis emptionum, & acquisitionum factarum per homines particulares, in quibus dicitur, in pertinentiis summi Cumani, per quæ instrumenta probantur pertinentiæ, ut per Bal.in d.consilio 420.& cons.438.uol.1.Purpura.cons. 528.num.3.& 4.uol.2.Hieron.de Monte, in tract.de Finib.cap.60.car.97. Alber. Brun. cons.34. Deci. & alii in c. cum causam. de probati. Petr.de Vbal.de duob. fratri.q 28. in 5.par.nu.31.

Ad secundum uero quæsitum, si (data, & vnita dicta Villa Castro communis Groppi sancti Petri) intelligitur data, & concessa cum omnibus eius iuribus, & sic cum pertinentiis, territorio, & rata sua communalium, & utilium, & honorantium, uidetur
6 dicendum quod sic. Quia † concessio, & vnio facta de Castro, vel Villa censetur facta cum omnibus eius iuribus & sic suis p̃tinentiis, communali, utili, & honorãtia, ut per Bar. & Angel.in l. 2.in fi.C. de bon.uacant.lib.10. per Bar.& Doct. in l. imperiũ. ff. de iuris. omni. iudi.in l.2. ff. de uerb.signifi.& in d l 1 ff.de officio pręto.& Bal.in l.beneficiũ.ff de consti.princi.dicit expresse q; censetur facta cum suis pertinẽtiis. Idem sequitur Cepol. in tract. de serui. in tit. de Fluminib.& latè tradit. Ioan. de Firmo. in tract.de Episco.in 4.par.quarti libri, sub numero 51.& Afflict.in d.c.de cap.eo q. Curi. uendi. Boue.d.decis.50.num.11.& 12 Tiberi.Deciani cons.123.num.36. & seq. uol.2. cons.43.nu.4. vol.3. Et licet nunquam fuerit facta diuisio actualiter inter dictam Villam summi Cumani & alias Villas Cumani, tamen non possunt prætendere dictæ aliæ Villæ plus iuris, quam Villa Summi Cumani, pro rata cuiuslibet Villæ spectanti, cum ita possederint pro indiuiso post cõcessionem & unionem sicut antequam data, & unita fuisset dicta uilla summi Cumani Castro Groppi sancti Petri, & eius curię, & patet ex proprio æstimo communis Cumani, in quo homines de Summo Cumano, & homines aliarum uillarum habent eorum propria æstima suorum bonorum simul, & promiscuè descripta. Et potest
7 † unio introduci ne dum pleno iure, sed quo ad quædam tantum, ut dicit Angel.in consilio 247. & Fely.in c. translato. de constit.Pau.de Cast.con.307.uidetur, quòd nõ. col. 2. vol.2. Alexan. cons.151 numero.5. vol.2.Cur.iun cons.110.sub numero 12 uol. 2. Et etiam potest fieri, ut utraque retineat sua priuilegia, suamq; primæuam naturã, vt traditur per glo.& Doct. in c.1. ne sed.uacan.& in c.sicut vnitæ de exces. præl. & sequitur.Rip.in resp.1.de legib.& long.consuet.sub num.67.& alias de iure genti.c.3. sub nu.60.Bar.in l.hostes.col.2. ff. de capti. & licèt fuerit separata a uilla Cumani quo ad

ad iurisdictionem, tamen quoad Communalia potest retinere iura primeua, vt in terminis tradit late Didac. Couar. in pract. quæst. c. 37. nu. 6. & sequen. Hinc uidemus
8 † quod separatio, immunitas, & exẽptio aliquando fit alicui rei unitæ cũ alia re quo ad quid, & remanet quo ad aliud sub primæua dispositione, & obligatione, quia nõ extenditur nisi ad expressa, Pau. de Cast. cons. 307. uidetur, ꝙ non. col. 2. uol. 2. Alex. cons. 151. nu. 5. vol. 2. Cur. iun. cons. 110. sub nu. 12. uol. 2. & est res odiosa principaliter, & strictè intelligenda est, ut dicit tex. in c. priuilegium. de priuile. in 6. ubi glo. & scrib. Tiberi. Decia. cons. 51. nu. 8. & nu. 46. uol. 3. Et ideo ex separatione & unione facta de anno 1530. de monasterio & bonis Abbatiæ Aquę longæ diœcesis Papiensis Episcopatu Vigliuanensi apparet solũ fuisse separationem, & unionẽ huiusmodi factã quoad regimen, & gubernĩũ illius Abbatiæ, & bonorum absq; licentia diœcesani, & sic Episcopi Papiẽsis, & posse ponere capellanũ, & exercere diuina officia, non autem fuisse factã, & unitam quoad iurisdictionalia & spectantia in residuis Episcopi Papiensis habenti diœcesim in dicto loco Abbatiæ Aquæ longæ, vt dicit separatio, & unio ipsa, & apparet ex aliis actis iurisdictionalibus deinde sequutis, unde Capellanus ille prouisus ab Episcopo Vigleuanense non poterit sine approbatione, & examine ipsius Episcopi Papiensis Diœcesani celebrare, & exercere eius officium in dicta Abbatia, nec animarum curã, nec alia illicita facere, aliàs posset puniri ab Episcopo Papiensi Diœcesano, & illius in his ordinario, & etiam ille locus poterit uisitari ab ordinario Diœcesano, quia ad hęc omnia non se extẽdit vnio, & separatio, sed solum quoad Regimen, Gubernium illius ecclesiæ, & redditum bonorum per supradicta, & sentit Sacrũ Conciliũ Tridentinũ, sessio. 24 c. 9 c. 10. & c. 11. quia pleno iure, & cum omnimoda iurisdictione, balia, & authoritate non fuit facta separatio, & unio, ut in d. unione legitur, sed secundum quid, & ideo non extẽditur ad præiudicium Episcopi Papiensis. Nã uerba illius unionis factæ Episcopatui Vigleuanensi sunt hæc.

PERPETVO Vnimus, annectimus, & incorporamus, ita quod liceat prædicto Galeatio, & pro tempore Episcopo existente Vigleuani per se, uel alium, seu alios possessionem, seu quasi Regiminis, & Administrationis, ac bonorũ dicti Monasterii propria authoritate liberè apprendere, & perpetuo retinere, illudq; in spiritualibus, & tẽporalibus regere, & gubernare, ac illius fructus, redditus, & prouentus in suos, & Mensæ, necnõ Monasterii huiusmodi usus, & utilitatem conuertere DIOECESANI LOCI, & cuiusuis alterius licentia super hoc minimè requisita.

Quibus uerbis clarè dignoscitur iurisdictionalia omnia nõ fuisse separata, & monasteriũ illud sub Diœcesi Papiẽsi remãsisse, & ideo † omnia præter expressa potuisse, & posse ordinariũ, & Diœcesanum dicti loci exercere, vt supra dictum fuit, & uidetur tex. in c. extra, de Capel. Monach. & c. 1. eo. tit. lib. 6. ubi glo. & Dominic. quod secus esset si pleno iure separasset, & unisset, & cũ omnimoda iurisdictione, ut notãt Docto. in cap. cũ plãtare. §. in Ecclesijs, ubi Abbas. & Deci. nu. 22. & seq. de priuilegi. Bero. cõs. 24. nu. 8. & seq. uol. 1. & uide Abba. in c. cum inter. nu. 12. & seq. de sent. & re. iudi. Roma. singula. 486. Episcopus Fel. in Repertorio suo in uerbo. Ecclesia subiecta pleno iure, & in uerbo. Ecclesia quando in totum, col. 191. Vnde potest inferri quod ea, quæ fiũt præter intentionem, & ex una causa non præiudicãt tertio ex alia causa, ideo dicunt
10 Doctores, ꝙ licèt † Papa tanquam pater patrum, & ordinarius ordinariorum cõcurrat in potestate, & iurisdictione cum quolibet ordinario, & pręuentione omnes alios excludat. c. dudum. c. quãuis il 2. de pręben. in sexto. Rot. decis. 1. incip. si statutum col. 2. circa finem. uers. secus uerò domini car. 272. & decis. 17. licet de more. col. 2. uers. præterea papa, car. 281. de præb. in nouis. Ioan. Monach. in cap. si eo tẽpore, de electio. in
11 sexto. Tamen † hoc intelligitur, & habet locum quãdo ut iudex ordinarius illius Diœcesis concurrit, & potestate suprema ordinaria Papali hoc facit, secus si concurreret ut Papa ad conferendum tanquam beneficium, uel feudum deuolutum ad Sanctam Sedem Apostolicam, quia tunc apprehensio, & infeudatio facta tãquam ex iure deuoluto ex illa causa si ius non sit deuolutum ob dictam causam non ualet, nec tenet maximè in præiudicium tertii, ut consuluit Deci. in consilio 606. Serenissimus, num. 15. uers. uenio ad secundum Soci. in consilio 46. eleganter col. 6. numero 19. uers.

vers. Solum ergo restat. col. 1. cons. 121. premittenda est col. 5. in fi. vers. ad præmissa. Respondetur vol. 4. Alex. de Neuo. in consilio 49. numero 6. 7. & 8. car. 56. & in proposito nouissime consuluit Tiberi. Decian. consilio 23. numero 32. uol. primo, secus si esset deuolutum, & apprehensum ex illa causa, & sic ut beneficium, & feudum, vt puta Episcopatus Papiæ, quia præuentione omnes alios Episcopos, & ordinarios tunc Papa excluderet, vt dixi mox supra numero 10. & ideo posset Papa ut ordinarius

12 ordinariorum † infeudare & liuellare omnia bona Ecclesiastica Mundi (feudis, & liuellis apertis) & concurrere cum ordinario uti ordinarius illius Diœcesis, ut dicit Bald. in consilio 233. factum super quo consilio 95. numero 2. uol. 3. Probus in additio. ad Ioan. Monac d. c. si eo tempore in princi. Paris. consilio 103. col. 1. uol. 4. Bero. consilio 72. per totum, & numero 11. 12. & seq. uol. 1. consilio 147. numero 19. & seq. uol. 3. Deci. consilio 341. num. 9. Hiero. Gabriel. cons. 83. numero 75. car. 96. Cur. iun. cons. 157. numero 10. uol. 2. Rui. consilio 35. numero 31. uers. & vbi dicta inuestitura uol. primo, Guliel. Rodoan. de reb. eccle. non alienan. car 36. quæstio. decima. 11. & 12. numero 34. & 35. & concurret immediate, & non mediate in dicta infeudatione, ut dicit Bald. in cap. dilecti il. 2. col. 2. uers. sed quid si quis uadit. de appella. car. 270. Dominic. consilio 14. col. 1. sentit Ioan. Monac. in d. cap. si eo tempore de electio. lib. sexto ibi; Sunt subiecti immediatè per appositionem, quod videntur intelligendum quando Papa concurrere uellet cum ordinario, vt ordinarius illius Diœcesis authoritate propria, suprema, absoluta, aut plenaria, & non ut ordinarius potestate, & iurisdictione ordinaria qua vtitur Episcopus, & quilibet alius ordinarius, postea quam supradictæ authoritates non declarant qua authoritate ordinaria hoc facere potest ad notata per Abba. in c. fi. numero 10. & 12. & ibi Apostilla. de confir. utili. uel inutil. & in c. fi. de postula. prælato. Roma. consilio 345. numero 15. & Hippoli. singul. 634. Credo te num. 5. & seq. & Hier. Gigas. in tract. de pensio quęst. 6. numero 17. car. 29. Licèt uideatur posse dici, quòd iure ordinario, & sic de potestate ordinaria concurreret ut ordinarius ordinariorum sequętibus rationibus. (Nam de absoluta, & plenaria authoritate non est

13 disputandum, cum in hoc † Papa omnia potest cap. cuncta per Mundum. 9. quæst. 3. c. 2. de præb. in sexto. Roma. consilio 369. numero 27. & esset a fide deuiare, & tanquam hæreticus ueniret puniendus, qui aliter sentiret, & esset Sacrilegus. 17. quæstio. 4. cap. si quis suadente. §. committunt, & §. seq. Ripa responso 38. numero 6. in 2. par. car. 118. & Ias. in l. 1. in primo Notabili. ff. de constitu. princi. ubi dicit, quòd sacrilegium esset disputare de potestate Principis. Tamen de scientia, & voluntate Principis licitum est disputare.)

Et primo ponderanda sunt uerba Ioan. Monaci. in d. cap. si eo tempore, de electio.

14 in sexto, vbi dicit, quòd † Papa est pater patrum, ordinarius ordinariorum, & cum omni alio prælato in iurisdictione, & potestate concurrit, & quo ad hoc omnes sunt sibi subiecti immediatè per positionem, & sic præoccupando Papa, qui est super omnes, alios excludit, cum in personis paribus habeat locum: Quæ uerba denotant ordinariam potestatem, & iurisdictionem; nam si concurrit cum quolibet ordinario in iurisdictione, & potestate, clarè patet, quòd habet eandem authoritatem, & iurisdictionem, quam ordinarii habent; At ordinarii habent ordinariam solùm iurisdictionem, & potestatem, & illa utuntur in sua Diœcesi, Ergo Papam isto concursu, & in ista paritate ordinariam iurisdictionem, & potestatem exercere dicendum est, & non absolutam, & plenariam, quia tunc non concurreret iurisdictione, & potestate, nec esset par, sed impar. Secundo per eà, quæ subtiliter more suo notat Bald. in d. c. dilecti il 2. de appella. ubi dicit: Quòd Papa est pater patrum, & concurrit immediatè cum omni Prælato etiam in eadem iurisdictione, quæ non minuitur per concursum alterius iurisdictionis, sicut Mare non minuitur, nec augetur per concursum Fluminũ, & ideo Papa est totum continens, idest omnia, iuxta illud, omnia Cæsar erat, & Dominic. in d. consilio 14. in hac causa uidentur, col. 1. car. 6. dicit, quòd Romana Ecclesia concessit Prælatis inferioribus Potestatem administrandi, & quòd ideo pænes eum scilicet Papam remansit eadem, & maior. per tex. in c. Dudum, de præbend. in sexto. Si Papa habet eandem iurisdictionem, & iurisdictio ordinariorum sit ordinaria,

naria, ad hoc vt sit eadem, necesse est dicere, quod sit ordinaria, & non absoluta, &
15 ordine iustitiæ plenaria. Nam dictio † idē, & eadem est repetitiua præcedentium cum eadem qualitate. l. idem. ff. manda. Paris. consilio 16. sub numero 44 uolum. 3. Cum igitur concurrit in eadem iurisdictione, & potestate cum ordinario in infeudatione Castrorum & bonorum Ecclesiasticorum, cuiuslibet ecclesiæ, ut supra dictum fuit, in uitis dentibus videtur fatendum hoc de potestate ordinaria facere posse, si uoluerit Papa, & præcipuè si simpliciter infeudauerit, uel manum apposuerit, adnotata per Angel. in consilio 427. pro parte affirma-
16 tiua sol. 2. ubi dicit, quòd quando † lex, aut statutum simpliciter committit uniuersitatem causarum, intelligitur collata iurisdictio ordinaria, & non suprema, neque delegata, & ad propositum faciunt nouiter deducta, per Alphons. Hispa. in tract. de benefi. incompatibi. in prima part. cap. primo, numero 9. uersi. secundo facit. car. 3.

Tamen contra supradicta multum uidentur urgere adnotata per Abba. in c. fi. numero 10. 12. & ibi bona Appostilla. de
17 confir. utili, uel inutili, ubi † Papa non potest auferre Episcopatum, uel bona in totum, uel in partem Episcopatus, & dare alteri Episcopo. & aggregare alteri Episcopatui, & Ecclesiæ sine causa, & bono scambio, & ideo necesse est consensus illius Episcopi, & prælati, quando Papa vult dismembrare, uel auferre bona, & iura unius Ecclesiæ, & dare alteri, quia matrimonium dicitur contractum inter ecclesiam, & prælatum, & ideo non potest separari, nec eius bona sine causa, & scambio, ac consensu prælati, ut latè consuluit Roma. consilio 345 numero 5. seq. & numero 15. & Sylua. in suo tract. benefi. in 2. par. quæst. 1. numero 14. uersi. insuper car. 82. & quòd Papa nō possit beneficium, & bona, ac iura unius ecclesiæ auferre, & dismembrare sine causa, scambio, aut consensu illius prælati, idē Abbas tradit in c. fi. de postul. præla. Domini. in c. primo, numero 3. distinctio. 22. & in c. 1 numero 7. & 8. distinctio. 10. car. 20. Fely. in cap. quæ in ecclesiarum, numero 40. & seq. de constitu. Ripa. Responso. 16. numero 38. car. 114 in 2. par. Crot. consilio 156. numero 31. 32. lib. 2. latissimè tradit Francis. Marci. decis. 11. 22. car. 400. in 1. par. Ias. in l. Barbarius numero 40. 41. ff. de offi. prætor. & Bero. consilio 177. numero 63. & seq. uol. 2. car. 789. Posset ad hæc responderi quam plures contrarium tenuisse, vt est glo. magistralis in cap. per principalem. 9. quęst. 3. Abbas in cap. translato, de constitu. Bero. consilio 147. numero 19. & seq. uol. 3. Bald. & Doct. in l. Rescripta. C. de precib. impera. offer. Hippoli. singul. 634. credo te scire. Roma. consilio 298. numero 2. Crau. consilio 152. numero 8. uol. primo, Et etiam posset dici prædicta procedere in beneficiis non uacantibus, & in inuestituris non apertis, ac bonis non derelictis, & sic in iure quæsito, & quando quis habet ius in re, secus quando sumus in iure quærendo, & in iure ad rem, & in beneficiis, & bonis uacantibus, nam tunc concurrit Papa cum quolibet ordinario potestate Papali, d. cap. 2. cap. dudum. cap. quamuis, de præbend. in sexto, quia facilius tollitur ius quęrendum, & ad rem, quàm ius quæsitum, & in te cap. si is cui de præbend. in 6. Roma. d. consilio 298. circa præmissam sub numero 2. At hic agitur de iure quærendo, & ad rem, quia feudum est apertum, & uacans, & apprehensum per Papam, ergo vti prior poterit inuestire cap. qui prior. de reg. iur. in 6. cap. 2. & cap. dudum de præbend. in 6. Huiusmodi responsiones non tollunt primum obiectum, nam dictum illius glosæ, in d. cap. per principalem. 9. quest. 3. communiter est reprobatum, ex eo quia Papa non potest auferre beneficium, nec bona beneficii dismembrare sine causa, & bono scambio, nec etiam cum causa, dum tamen sit sine culpa, & dolo Prælati, quia tunc debet ei prouidere alio bono scambio, ut supra dixi, & tangit Fely. in suo Repertorio, in uerbo, Papa an possit, & in d. cap. quæ in ecclesiarum, & ibi Docto. de constitu. Roma. consilio 345. numero 15. Hippol. singula. 634. credo te numero 5. & seq. Et etiam dictum glosæ, & sequacium procedere posset de absoluta potestate, & plenaria Papa, non autem de ordinaria, ut dicit Mand. si. ad Roma. consilio 369. circa primum numero 27. Gigas. de pensio. quæst. 29. numero 3. car. 119. quæst. 6. numero 17. car. 27 sentit Bald. in consilio 175. Papa sub numero 2 uol. 2. ibi, præterea hic Dominus Papa, attento etiam quòd sumus in iure quæsito, & unito Mensæ Episcopatus, & nō quę
18 rendo. nam statim, quod † feudum fuit apertum bona illa, & iura ac possessio,

dicto-

dictorum bonorum, & illud vtile dominiū ipso iure fuit consolidatum cum proprietate, & sic dominio directo. §. finitur, instit. de vsufru. pulchre Natta. consilio 562. numero 11. & seq. vol. 3. Bonifa. Vitalli. in cle. vnica de exces. præla. numero 103. car. 205. Bald. in consilio 251. nonnulli feudatarij vol. primo, car. 54. pro quibus bene facit dictum Menoch. d. consilio 83. sub numero 14. Paris. cons. 11. num. 78. 79. vol. primo, facit Calca. consilio 7. numero 36. seq. Soci. iun. cons. 111. numero 7. 13. & seq. uol. 2. vbi pulchre Purpura. consi. 82. sub numero

19 11. uol. 1. car. 92. & licèt † omnes res ecclesiarum sint Papæ. d. c. cuncta per mundum. 9. quæst. 3. Tamen sunt in vniuersum, & nō in particulare, & sunt de absoluta, & plenaria potestate, Pau. de Cast. cons. 287. & cons. 414. vol. 1. Rom. cons. 369. circa primum. numero 27. ibi ea ratione, Crau. cons. 673. numero 14. & consilio 713. numero 13. uol. 4. quia Papa non habet dominium rerum ecclesiarum, nisi vniuersale, & virtute illius primæuæ, & supremæ authoritatis sibi datæ a Christo post successionē Petri, de qua loquitur Bald. in cap. dilecti. il 2. colum. 2. de appella. Pau. de Castr. d. consilio 287. sub numero 3. vers. & ratio est. cons. 414. sub numero primo, col. 2. uers. his præsuppositis volum. primo. summa Syluestri. in verbo. Papa. col. 3. numero 2. versi. secundo quæritur car. 454. & ideo hac authoritate

20 est † Pater patrum, & concurrit cum quolibet ordinario in hac iurisdictione, & potestate. Nam Episcopi, & alij prælati habēt iurisdictionem a Deo per Papam, ita notat Syluestri. in d. verbo. Papa. in princi. numero 1. & tunc habet dominium omnium rerum ecclesiasticorum, quia talia bona principaliter afferuntur Christo, cuius ipse immediatè est successor, & de isto dominio loquitur Pau. de Cast. in d. cons. 287. sub num. 3. col. 2. & consi. 414. col. 2. sub nu. 1. & nu. 4. vol. 1. & Cur. Iun. consi. 10. numero 6. volu. primo, Responsorum diuersorum car. 34.

Et quod illa uerba; Papa est pater patrū, ordinarius ordinariorum concurrens cum quolibet prælato in iurisdictione, & præuētione omnes alios excludens, intelligantur de illa suprema iurisdictione, & potestate absoluta, & plenaria vltra supra allegata, etiam colligitur ex uerbis eiusdemmet Io. Monaci. in d. c. si eo tempore, de electio. in 6. ubi postquam protulit supradicta uerba á Doctoribus communiter recepta num. 31 dicit, sed adhuc obstat cap. audita. solue. ibi procedebat uia iuris communis super iam ortis, & hic secus, & Probus ibi in additio

21 ne, sub uersi. concurrit, dicit † quòd Papa absque alia reseruatione ex sola uoluntate potest concurrere cum omnibus ordinarijs & postea sub versi. alios excludit, dicit, Papa habet absolutam, & liberam potestatem nullis regulis subiectam, & sic patet, quòd illa uerba intelliguntur de absoluta, & plena uoluntate, & potestate Papæ, de qua, vt dixi, non est disputandum, quia omnia potest, & potest mutare quadrata Rotundis. d. cap. cuncta per mundum. 11. quæst. ult. Roma. d. consilio 369. numero 27. Cur. iun. d. consilio 10. numero 4. lib. primo, Responsorum diuersorum car. 34. & in consi. 157. num. 12. lib. 2. car. 91. Cum igitur Bald. in d. cap. 1. in princi. columna 1. quis dica. Marchio. & Dux. & cap. 1. col. 1. de his qui feud. dar. pos. quem Doctores communiter sequuntur, motus fuerit ad eliciendam conclusionem, quòd ob id Papa potest infeudare omnia bona ecclesiæ Romanæ, & concurrere in infeudatione cum quolibet prælato, ex dicta doctrina Ioan. Monaci. in d. c. si eo tempore. de electio. in 6. videtur cōclu-

22 dendum, Papam posse † infeudare omnia bona Ecclesiæ Romanæ de absoluta, & plenaria uoluntate, & iurisdictione sua primæua etiam in præiudicium Episcopi, & alterius prælati præueniendo, non autem de iurisdictione, & authoritate ordinaria, & de iure communi, & sic non de honestate, & de condecentia, quod primo videtur probari per doctrinam Pau. de Cast. in d. consilio 287. numero 3. ibi tunc posset etiam sine causa licet non deberet uol. primo, secundo per Roma. d. consilio 369. numero 27. ibi ausa non fuerit dicere eum non posse, sed non debere, cum causa tamen posse. Tertio per Cur. iun. in d. consilio 10. numero 5. lib. primo, Responsorum diuersorum, ibi propter Amplam potestatem Papę, qui potest iura alteri auferre sine causa, licèt non debeat. Quarto per Hiero. Gigas in tract. pensio. quæst. 6. car. 29. numero 17. ubi dicit, quòd Papa etiam sine causa potest imponere pensionem super fructibus beneficiorum, & subiungit, istam tamen conclusionem intelligit procedere non de ordinaria potestate, sed de plenaria, & absoluta, quia de potentia ordinaria sine causa non potest:

potest; & idem repetit, in quest. 29. numero 5. vers. quia sine causa etiam Papa. car. 119. Quinto ex pulchra distinctione Mandosi. ad Roma. in d. consilio 369. sub d. numero 27. lit. Y. ibi. sed dic, quòd illud procedit ex condecentia, non autem ex necessitate, rursus de potestate ordinaria, non autem absoluta, & allegat hoc tenere distinguendo Crau. de antiqui. tempo. prima par. numero 37. 38. car. 16 Sexto multum in proposito dixit Ioan. de Sylua, in suo tracta. de beneficio. 2. par. quæst. 1. numero 11. & numero 20. & in 3. par. quæst. 60. col. fi. quòd licèt Papa etiam cessante negligentia prælatorũ possit conferre beneficia totius orbis, & possit concurrere in collatione beneficiorum cum quolibet ordinario, quia ipse est ordinarius totius orbis, non est tamen honestũ ut auferat alijs potestatem contra rationẽ, ca. etiam 99. distinctio. & in quæst. 4. numero 19. & 20. car. 19. dicit, quòd Papa in beneficijs habet plenariam potestatem, quia Papa Dionysius fuit inuentor, & diuisor ecclesiarum parrochialium secus si essent ordinata de iure diuino, quia vult dicere, ꝙ haberet ordinariam, & non plenariam potestatem. Hinc dixit Bald. in d. c. dilecti il 2. de appella. col. 2. numero 4. in hoc est differentia, quia alius iudex debet esse immediatus, sed sedes apostolica potest adiri nõ seruatis gradibus. & est ratio, quia Papa est pater patrum, & concurrit cum omni prælato in iurisdictione etiam maiori, & propria Papali, & per se stat, quę non minuitur per concursum alterius iurisdictionis, sicut mare non minuitur, nec augetur per concursum fluminum, unde Papa habet iurisdictionem non per uiam accumulationis, quia sic esset collega, uel haberet parem, nec per uiam gradualitatis, quia haberet priorem præsidentem, & potiorem se; sed per uiam, quia Papa est totum continens, idest, omnia, iuxta illud, omnia Cæsar erat, & hac
23 de causa † Papa in alternatiua concurrit cum ordinario. Menoc. Latè in consilio 83. uol. 1. Quis ergo dubitat, quin Papa possit infeudare castrum apertum per defectum lineæ in pręiudicium Episcopi ordinarij ꝑ concursum si uoluerit, & ita se declarauerit? adnotata per Deci. in allegato consilio 229. col. fi. sed an fuerit licitum, condecens, & honestum, & de ordinaria potestate hoc fecerit, ex supradictis uidetur colligi, quòd sic, si ex causa fuerit factum, uel cum consensu Episcopi, aut cum bono alio scambio si sine culpa, & dolo Episcopi causa prouenirer, ut supra dictum est, & per Ioan. de Sylua. tracta. beneficio. 3. par. quęstio. 60. columna fi. car. 256. Purpura. consilio 82. numero 11. uolumine primo, car. 92. Rota decisio. 1. de Bigam. numero 4. in nouis. car. 77.

Ad supradicta uerò, quòd concurrit Pa-
24 pa cũ † quolibet ordinario in eadem iurisdictione, & potestate, potest responderi, quòd sit eadem iurisdictio, & potestas quã ipse Papa debeat, & distribuit ordinarijs & prelatis, dando illis ordinariam, & retinendo plenariam, supremã, & absolutam pro se, ut Papa, ut dicit Bald in d. cap. dilecti il 2. col. 2. de appella. & d. consilio 233. uolumine tertio, Ioan Sylua. de beneficio in 2. par. quæstio. 4. numero 19. 20. car. 19 Menoch. d. consilio 83. uol. 1 qui tamen aliquã-
25 do † uoluit legibus, & sacris constitutionibus ligari, & esse in lege, licèt non sit sub lege, Ripa. responso. 38. numero 12. & seq. de electio. lib. 2. car. 118. Rota. decis. 19. de Bigam. numero 4. in nouis. car. 77. Et ideo dixit in capitulo, ex publico, de conuersa. coniuga. per illam glo. quòd non poterat
26 de † iure, & ordinaria potestate dispensare super matrimonio de præsenti non consummato, licèt de absoluta potestate posset, & ob id maledixit hominem qui docuit illam glosam, & in dubio non præsumitur Papam, uti uoluisse absoluta, & plena potestate in præiudicium alterius, etiam in modico. Deci. in cap. quę in ecclesiarum, numero 35. uers. & ista conclusio. de constitu. Fely. in cap. constitutionis, numero 13. & sequen. de rescript. & Hiero. Gabr. in consilio 30. numero 22. car. 41. & Ioan. de Sylua. in tract. de benefi. in 3. par. quæstio. 60. Bello. consilio 86. numero quinto, & 6. Gomes. in tract. de grati. & expecta. post numero 16. uers. & ista, quæ dicta sunt. Vnde omnia hæc pendent a uoluntate, & declaratione Pontificis, & Principis, quia si declara-
27 bit se authoritate † suprema, & Pontificia, aut pleno iure concurrisse omnia cessabunt, & pręsumetur uoluisse ordinarius in collatione præiudicare. Hieron. Gabr. consilio 30. numero octauo, & nono. car.
28 41. & nullus alius † potest hanc mentem declarare, quia ad Papam, & supremum Principem recurrendum est, quando dubitatur de mente, & interpretatione

tione eorum adnotata per Gemini.in cap. cum personæ. §. si autem sub numero 2.de Priuileg.in sexto.car.291. Natta consi.647. numero 14.vol.4. dixi supra decisio.43.nu. 1.in prima part. cart.594. Quæ declaratio debet fieri re integra, & sic antequam ius
29 Tertio sit quæsitum, Nam si † Princeps auocaret a se feudum tanquam a se deuolutum, vt feudum Imperij, aut Sanctæ Sedis Apostolicæ, & esset feudum alicuius Episcopatus, aut Domini particularis, & ille Episcopus, uel Dominus ignorans alterum infeudaret, res non diceretur integra; & illa auocatio non præiudicaret Tertio; tanquam facta ex alia causa non uera per ea quæ supra dixi, numero 11. & per Cyn. in l.1.C.de hæred. vel action. vendit.in addit.vers.sed debet distingui, & ibi Bald.numero 1.uers.sed tu dic, quòd aut fiscus, & ibi Salic. & per Doct.in l.quoties.C.de rei vendit. Menoch.consilio 63.numero 10. & seq vol.1. & Cephal. consilio 468. numero 21.& seq.numero 71.& seq.& numero 109.
30 & seq vol.4. Et talis † auocatio possessionis facta ex alia causa per iudicem superiorem non priuat Episcopum, & ordinarium sua possessione, & Dominio, & nihil præiudicat parti, Abbas in c.fi.numero 10.&.seq. de sequestra. possessio. & fructu. & in cap. examinata numero 14.vers.& primo in eo, quod dicit de iudic.Soc. iun. consilio 91. numero 34.& seq vol.4. & Rebuf.in Commenta.constitu. Tomo.3.tit.de Sequestra. numero 19.car.317. Tamen uidetur quod
31 † Episcopus, & ordinarius inferior, nõ possit se intromittere sine licentia Papæ propter appositionem manus Põtificis in auocando a se possessionem etiam ex falsa causa, & nulliter per tex.in cap. At nostrum, de appella.& cap.ut nostrum, ut eccle.benefi.ubi Papa Auocando ad se causam videtur illam eripere de manu ordinarij: Et idẽ quando per simplicem signaturam committit aliquid alicui Delegato, Rota. decisio 6.alias 67.de rescrip. in nouis.car.16. Ripa.in cap.cum M. Ferrariensis in 4. conclusio. numero 198. de constitut. vbi a numero 194. vsque ad numerum 199. plura ponit exempla; & dicit procedere etiam si delegatus nulliter processisset, uel mortuus fuisset, sequitur Dec.consilio 137. numero 4.car.144.quia licèt delegatio non sit sortita effectum. Tamen non reuertitur causa ad ordinarium, sed semper stat in curia.

Et idem in collatione beneficiorum si Papa mandat prouideri alicui de certo beneficio, & collatio sit nulla, vel non sortiatur effectum, quia inferior non poterit se intromittere propter manus Papæ appositionẽ, Rebuf.in sua practi.benefi rubri.de reseruatio. tam generali, quàm speciali, numero 30.car.89.& in suis concorda.tit. de Reseruatio.car.241. Abbas in cap. inter dilectos, numero 10.& ibi Fely.de Excess.prælato.& Anchara. consilio 58. conscripto. Et dicitur beneficium, & causa Affecta nedum
32 per appositionem manus, sed etiam † per appellationem ad Papam, Docto.in d.cap. ad nostram, de appella. Lancellot. de attentata.in 2.par. cap. decimo, numero 15. carte 187.Et per procuratoris constitutionem ad resignandum coram Papa, quia antequam resignet, ordinarius non potest se intromittere. Rebuf.in suis concordan. in rub.de regia.ad prela.nomina faciend.§.primo, vers. notare debemus car 123.& pluries ita fuisse IVDICATVM * attestatur, Boer. decis.207.numero 4.& seq.car.15.in 2.par. quod est menti tenendum, quia euenit iste casus hic Papiæ de anno præsenti 1581.
33 Quod non uidetur procedere in † beneficio, in quo requiritur iussus, & postulatus alterius, ut est in iure patronatus, ut p Rebuf.in suis concordã. in rub. de nomina faciend. §. 1. in glos. etiam per cessionem, vers. quæro quidam ressignauit car. 124. [illegible] Federic. de Senis in suo tractatu, de permut.benefic.quæst.30.& quæstio.32.car. 217.& facit Abba. in capitulo Bone.il 2. de postulat.præla.num.10.& 11. quia hæc reseruatio est odiosa, & strictè debet intelligi, & prout loquitur Dominic. in consi.136. & corroboratur ex communi doctrina Docto. in cap. 2. de præbend in sexto, qui dicunt, quòd regula cancellariæ super beneficiis reseruatis, & beneficia illorum, qui moriuntur in curia, licet censeantur reseruata Pontifici, & inferior non possit illa conferre, tamen non habet locum, neq; procedit in beneficijs iurispatronatus secularium, ut sequitur Ioan. Monach. numero secundo, & ibi prob.numero primo, & Dominic. numero 11. & ibi Apostilla. lit.C.in d cap.2.Lap.allega 84.non obstante, Alexand.consilio 74.numero 18. & seq. uol.4. sequitur Lamberti. de iur. patrona. lib.2. arti.3.quæst.9.numero 2.arti.4. & 5. car.239.& artic.13.quæst.9. nu.2. car.242.

34 Et generaliter vbicunque † Papa ponit manum inferior non potest se intromittere, ut consuluit Roma. consilio 235. circa primum, col.2. numero 5. & seq. & ibi Mandosi. lit. C. Rebuf. in suis concordã. in rub. de reserua. car. 241. uersi. item ubicunq; collatio, & dixi idem Rebuf. in sua practica; beneficia. d. rub. de reserua. tam general. quã special. num. 34. car. 89. quòd plus afficit manus appositio, quàm reseruatio, quia donec fuerit plenè per Papam prouisum, ordinarius prouidere non poterit, sentit Craue. cons. 137. numero 8. lib. 1. car. 142. Hinc
35 uidemus, quòd si † emphiteusis sit confirmata a Papa, Episcopus, & alius inferior ordinarius non potest cognoscere de ualiditate, & nullitate talis emphiteusis, sed solus Papa, uel habens authoritatem ab eo; glos. fi. in cap. frater. 17. quæst. 4. Capici. decisio. 16. numero 5. & 6. car. 26. & Simon de Prætis. consilio 40. numero 9 car. 70. & Natta d. consilio 647. numero 13. & seq. volu. 4. car. 7.

36 An uero hæc appositio † manus afficiat etiam ignorantes. Geminia. in consilio 47. supplicatur, tenet quod sic, Ripa in d. c. cum M. Ferrariensis, numero 196. uersi. secunda sit conclusio. de constitut. dicit communẽ, quòd non, sed quòd curia Romana seruat primam opinionem. Tamen Lancellot. de attenta. in 2. par. cap. 10. numero 16. & numero 21. car. 187. tenet cum communi, & dicit, quòd non dicitur attentasse, si hoc ignoranter fecerit, & maximè in duobus delegatis. Innoc. in c. cum contingat. de rescript. & Dominic. in d. consilio 47. col. 1. Immo in
37 † duobus delegatis habet locum pręuentio, & si secundus præuenit in citatione, & inhibitione debet prosequi causam, & commissionem, & præfertur facta relatione, secus si solùm sit decreta citatio, & non exequuta. cap. proposuisti, ibi, in notitiam citati, ubi Soc. numero. 17. quęst. 2. & numero 19. quæst. 4 & ibi Abbas, numero 5. & 9. de foro. comp. est glo. in cap. ut debitus. in uerbo. assignare, & ibi præposi. col. 10. de appella. Rota decis. 9. de dolo, & contuma. nu. 3 in antiq. car. 418. & infra nu. 40.

Et est sciendum in materia delegationis duorum iudicium, quòd tres sunt casus, primus est, quando unus esset prior in data, & sic in tempore, tunc in secunda com
38 missione de primo † rescripto, & status causæ ualidæ debet fieri mentio, alioquin illud non censetur reuocatum, cap. cæterũ. de rescrip. c. 2. de dolo, & cõtuma. quia fit iniuria primo iudici dato, ita etiam dicit Fel. & alij tradunt in d. cap. cæterum, in 4. restitu. Rota decis. 6. si petatur, de rescript. in nouis car. 16. & hoc nisi dolosè per annũ occultetur rescriptum cap. plerumque, de rescript. facit dictum Mandos. in sua pract. in forma commissi. attenta: 14. in uersi. causam, & causas, car. 78. ubi inuenit contra fallaces, callidos, & calumniosos procuratores, qui tenent in occulto per multum tempus commissiones, & breues causarum antequam eas præsentent.

Secundus est casus, quo ad acquirendum iurisdictionis exercitium, in quo commu-
39 nis est sentẽtia, quòd † delegatus, licèt ante præsentatam commissionem habeat iurisdictionem in habitu. Tamen quo ad acquirendum iurisdictionis exercitium requiritur literarum præsentatio, & ante nihil potest, quia fundamentum suæ iurisdictionis debet scire, & uidere, Fel. in d. c. cæterum, col. 8. cum seq. num. . . . uers. ualet processus, & latè in cap. Ecclesia Sanctæ Marię, de consti. in glo. fi. colu. 5 cum pluribus sequentibus, ideo si ante præsentationem ordinarius procedat, & iurisdictionem pręoccupat, uel delegatus prior reuocatus procedat, ualent gesta. Fely. ubi supra d. uers. ualet processus, Deci. in d. cap. ut debitus, in 5. notab. de appel. & Maran. in Specu. Aur. in 4. par. 16. distinct. nu. 8. car. 96.

Tertius est casus, & notabilis, quo ad p̃uentionem, & pręoccupationem iurisdictionis delegatæ, in quo dicitur, quòd licèt per
40 decretam a † delegato, uel ordinario citationem dicatur iurisdictio exerceri, & possit illam exercere post literarum præsentationem, ut in præcedenti casu; tamen hoc nõ sufficit, ut illa dicatur præuẽta, & pręoccupata, sed opus est, quod citatio præuenerit ad notitiam citati d. c. proposuisti, & ibi Abbas Soc. & Docto. de foro compe. & sic litis pendentia est illa, quæ inducit effectũ pręoccupationis clem. 2. cum glo. ad partẽ, ut lite pendente, & supra dixi, numero 37. sequitur Roma. consilio 412 numero 5. ubi requiritur citatio legitima, & ualida ad hoc ut habeat locum præuentio iurisdictionis uestri. in pract. c. pen. de præuentio. inter iudices. lib. 3. car. 69 Cassiodor. decis. 5. de rescrip. ubi dicunt quòd inter Auditores Rotæ per constitutionem Innocentij

attenditur pręsentatio commissionis, vt iurisdictio præuenta dicatur extra Rotam, qui in citatione præuenit, etiam si auditor cum alio iudice extra Rotam concurrat, & ampliorem, & digniorem iurisdictionem habeat, quàm iudex extra Rotam, idem cõcludit Egidi. Bossi. de foro compet. numero 105. Abbas d.c. proposuisti, numero 5. & seq & numero 9. Soci. de citatio. artic. 31. numero 2. & ita tenet Pau. de Cast. post Bald. in l. si quis postea, numero 3. de iudic.
41 ubi dicunt, quòd legitimè, & ualidè, & non in die feriata in honorẽ Dei debet fieri citatio, vt inducatur pręuentio, & sic die iuridica, nec sufficit eã facere die feriata in honorem Dei pro die iuridica, & Maranta Spec. Aur. in 6. par. in primo actu. de citatione, nu. 97. in 5. dubio Socin. de citatio. artic. 19. quæst. prima, & seq. ideo potest secũdus
42 in causa procedere, & alteri † delegato inhibere, per supradicta, & Mandos. in pract. tit. de inhibitio. quæst. 25. in fi. car. 11. & si alter delegatus sibi inhiberet, non teneretur ei obedire, & posset excipere de præuentione, & procedere ad ulteriora, ut per Soc. in d. cap. proposuisti, numero 44. artic. 14. in 2. memb. de foro compet. & in isto casu optimè etiam in una causa mihi delegata hic Papiæ ad fauorem præpositi Ziletti Nouariensis consuluit Excellens & integer Doctor. D. Anto. Maria de Canis Aduocatus Papiensis, in qua ad vlteriora
* PROCEDI * non obstante inhibitione mihi facta etiam in die feriata in honorem Dei ab auditore Cur. Roma. post meam inhibitionem postea quam apparebat clarè de præuentione, & præoccupatione iurisdictionis, & hoc de anno 1580. & ita etiam est iudicandum in causa Illustris Comitis Ioãnis de Verme Domini Bobbij, qui præuenit in citatione illos de Glussano, de quibus sum loquutus supra in decisione 48. in 2. par.

Vnde oportet modo redire ad ea, quę supra dixi num. 9. circa separationem, & unionem villarum Cumani, & Summi Cumani; Et ideo est aduertendum, quòd si euenisset casus decidendus per statuta in ista
43 † villa Summi Cumani; esset dubium an attendi deberet statutum Groppi Sancti Petri, aut Cumani, uel ciuitatis Florentiæ prædominãtis, attento quòd homines Summi Cumani videntur solum vniti cum Castro Groppi Sancti Petri quo ad banchum, & ius reddendum, de quo articulo, uide Alexand. consilio 151. viso themate, num. 3. vol. 2. Pau. de Castr. consilio 307. vol. 2. Rui. consilio 39. numero 15. uol. 1. Calcane. consilio 4. Cur. iun. consilio 110. numero 12. vol. 2. ubi uidentur terminare, quòd in non unitis debeat attendi primum statutum, ut a se non separatum, sicut castrum, & villa separata a ciuitate, & non habente alia statuta de per se, quæ tenentur sequi statuta ciuitatis eius primæua, & in proposito loquitur Didac. in pract. quæst. d.c. 37. nu. 7. car. 785.

Quo autem ad tertium quæsitũ, in quo quæritur, an hominos Cumani, & aliarum villarum potuerint, & possint follare, hoc est bannire communalia, & ordinare per se ipsos sine hominibus Summi Cumani, uel eorum consensu in eorum præiudicium, donec non fuerit facta actualis diuisio inter ipsas uillas, uidetur dicendum, ꝙ non,
44 quia quando sunt † plures uillæ, & sic plura corpora coniuncta simul, omnia uidentur requiri ad aliquid faciendum, & debet interuenire maior pars cuiuslibet villæ, & aliter facta non tenet, ut habetur per Abbat. & Doct. in cap. pastoralis, numero 17. extra de rescrip. & in cap. cum omnes vbi Fely. de constit. sentit Purpura. consi. 528. numero 19. 20. uol. 2. dixi supra decis. 13. nu-
45 mero 39. & certum est, quòd cuilibet † de vniuersitate competit ius utendi, & fruendi bonis communalibus absque querela damni dati, ut traditur in l. 1. C. de pascuis. publi. & l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. & tradit. Rip. in responso 22. lib. primo, Bar. in consilio 90. vol. 2. Plot. in l. si quando, numero 313. & 314. C. vnde vi. Et
46 quia † socius, uel usufructuarius non potest aliquid disponere in præiudicium alterius Socij, ut habetur per Bar. in l. in concedendo. ff. de aeq. plu. arcen. & per Ias. in l. rescripta. C. de preci. imper. offer. & in §. æque. instit. de actio. & si malè vtatur potest accusari de damno dato, & tenetur ad interesse. Bar. in l. re communi. ff. de noxalib. Plot. in l. si quando, numero 313. & 314. uersatem si Socius, & numero 506. C. vnde ui.

Et ubi homines Summi Cumani aliquod damnum darent in aliquibus bonis, in quibus possint accusari, non possunt etiam accusari ad Banchum Curiæ Cumani coram consule, & iusdicente

centeeius Curiæ, sed debent tunc accusari coram Domino Potestate Groppi Sancti Petri, quia propter dictam vnionem ita ordinatum fuit per Magnificum D. Marchionem Nicolaum Malaspinam, ut patet in instrumentis laudi, seu declarationis factæ per dictum Dominum Marchionem inter homines Villarum Groppi Sancti Petri, & dictam Villam Summi Cumani, in quo instrumento expresse disponitur, quòd contra homines Summi Cumani procedi debeat tam in ciuilibus, quàm criminalibus causis, & aliis quibuscunque coram Domino Potestate in Curia Groppi Sancti Petri adnotata per Purpura. d. cons. 528. uol. 2. Decian. cons. 43. nu. 4. uol. 3. Quod secus esset, si statutum expresse non disponeret, quod
47 ratione rei delicti, & damni dati quis † sortitur forum generaliter in illo territorio, ubi est talis locus damnosus, licèt non efficiatur propter tale delictum subditus, & subiectus Domino Loci delicti, & rei, ut dicit Abbas in cap. dilectus filius. il 2. numero 5. de Rescriptio. car. 77. & Crau. consilio 271. nu. 2. uol. 2. & ideo Episcopus non potest ut pars extraiudicialiter excommunicare non subditum delinquentem in sua Diœcesi, & impedientem uti sua iurisdictione, & uisitatione, nec iudicialiter, quia non potest esse iudex in causa propria, Innoc. & Doct. in c. venerabili, de censib. dixi supra decis. 28. num. 46. in prima par. unde
48 † damnum dans potest accusari de damno dato in loco delicti, & etiam in loco sui domicilii. ita habetur in l. 1. & ibi per omnes. C. ubi de crim. agi opor. & in cap. diligenti, ubi Fel. de for. comp. Dec. cons. 550. Quam
49 uis † statutum quod pro damno dato stetur iuramento damnum passi cum uno teste fide digno non haberet locum, si damnum esset datum in bonis forensis, uel per forensem, aut per Fiuizanensem accusatū Fiuizani per damnum datum Monciguli, aut Cumani, ita hęc colliguntur ex traditis per Rom. singula 259. Aliud dico, & ibi addentes, ubi dicunt communem Crau. consilio 196. numero 3. & Plot. in l. si quando, numero 827. numero 846. uers. quadragesimosecundo. C. unde ui. Hippoli. in l. fi. numero 115. versi. statutum vult. ff. de iuris. omni. iudi. Ioan. de Amic. consilio 75. Iul. Ferret. in tract. de Gabellis, numero 590. car. 218. & ille testis debent esse fide dignus & probari debent ista qualitas, quia nō prę sumitur posteaquam a statuto in casu speciali, & irregulari, deducitur Deci. in cap. dilecti. numero 14. de appella. & ibi Apostilla. Bero consi. 95. numero 8. uol. 3. & Roland. consilio 3. numero 55. & seq. uolum. 1. Paris. consilio 152. numero 4. & seq. uol. 4. Adeo quod & ille qui iurare habet damnum datum, & testis debet esse in casu isto omni exceptione maior, aliàs non haberet locum statuti dispositio, quia non est credendum testibus, & personis uilibus, & infamibus, in casibus irregularibus, nec dari iuramentum debet suppletorium. Alexand. consilio 21. numero 4. uolu. 4. Apostilla ad Abba. in cap. præsentium, lit. D. de testib. Plot. in l si quando, numer 401. C. unde vi. Boeri. consilio 25. numero 29. Cephal. consilio 225. numero 54. vol. 2. Hippol. singula. 273. notissimum, Petr. Due. regul. 358. filio spurio, & Guid. Papa. singul. 855. & ideo quælibet accusæ in præteritum factæ, fuerunt contradictę & redditæ nullæ, nec unquam habuerant exequutionem aliquam, & illi de Cumano destiterunt ab incæptis innouando de tempore in tempus, prout apparet per literas & commissiones Magnificorum Dominorum octo practicæ scriptis Dominis Capitaneis Fiuizani pro tempore existentibus, ut in facto narratur.

Super ultimo dubio, quo quæritur ad
50 quem spectet talem † diuisionē facere, & quomodo fieri debeat, uidetur fieri debere auctoritate principis, quia ad eum spectat diuisio Territorium, ut notatur per Bar. in l. 1. C. de Metropol berit. lib. 11. ubi dicit, quod communia, & comitatus non possunt se ipsa diuidere sine licentia principis, cui subsunt, nisi gratia commodioris administrationis, sicut fit inter Tutores, & remanet tamen una tutela. l. 2. & l. inter tutores. ff. de administ. tutor. & clare ponit Bald. in l. eadem. ff. de officio assesso. ubi dicit, quòd inferiores a principe, nec diuidere, nec unire Territoria possunt, ut d. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. & ita tradit Pau. de Castr. in consilio 117. sub numero 3. in 2. par. Hieroni. de Monte. in tracta. de finib. cap. 2. nu-
51 mero 11. Et in tali † diuisione debent considerari termini naturales, qui sunt flumina, viæ, montes, vel valles, & per tales terminari debēt talia territoria uniuersitatum, si fieri pōt, aliàs si fieri nō posset, per lapides, uel signa multū apparētia, ut habeť p Bal.

in d.consi.420. repetito in consi.468. in 3. vol.& in consi.445.in 5.vol.& est tex.in l.ex hoc iure gentium ibi, distratta quella via, che circonda terminaria.ff.de orig.iur. Hiero.de Monte in tracta. de finib. cap.17. car. 22.& c.107.car.172.Per.de Vbal.in tract.de duob.fratr.in 5.par.num.31.q.28.facit Soc. iun.consi.91.nu.9.uol.2. Et debent conside
52 rari † bona, quæ vniuersitas habet ex propria eorum collatione, & quæ habet ex largitione aliorum, vt docet Bar.in l.fi.sub nume.23.ff.de colleg.illici.&iuxta ibi per Barto.tradita per modum, secundum quem cõtulerunt, uel secundum quem deseruiebãt oneribus vniuersitatis fieri debet diuisio, &arbitrio iudicis hoc relinquitur etiam, vt in proposito tradit Cæpol.in d.l.uerbis appellati, sub nu.25. vers.sed quæro vsque ad quem locum durent suburbia.ff.de uerb.si
53 gnifi. & ideo † bona acquisita per vniuersitatem Cumani post exemptionem, & separationem ab excelsa republica, &ab alijs nõ veniunt in diuisione, nec illi de Sũmo Cumano possunt habere partem, &idem econuerso, quia illa ratione Dominij, & usus ꝓpria sunt ipsius vniuersitatis, sicut dicitur de fratre suo nomine proprio acquirente manente in communione, vt sibi dominium quæsitum dicatur, & sint ipsius ementis, Bar.in l.si patrum. C.commu.utr.iud. Dec. consi.21.consi.203.nu.11. Corne.consi.98. col.4.uers.circa secundum, volu.4.& Parisi. consi.84.nu.55.vol.1. cum præcipuã publicè, & palam sint acquisita, ut per Crau.consi.26.nu.3.& 9.consi.123.nu.7.& seq.uol.1. Grat.consi.118.nu.21.& 22.cons.128.num. 24.vol.1.Alex.cons.78.nu.2.uol.2.& consi. 49.nu.13.volu.1.& Prosper.Paset.consi.175. nu.4.cum non possit dici communio, & societas omnium bonorum, sed illius communalis tantum, Alex.cons.152.nu.14. volu.7. Rom.consi.291.nu.10. Bursa.cons.172.nu. 5.uol.2.& Martin.Land.cons.34.nume.9.& ideo solum dicitur societas vitæ contracta, quando non est omnium bonorum, Bald.in l.fi.C.de colla.Crau.cons.312.nu.2. Dec. in d.l.fi.Paris.cons.100.nu.37. in 3.dub. vol.2. Pet.de Vbald.in tract.de duob.fratrib. in 6. par q 17.nu.18. & q.23.

Nec obstat fundamentum illorum de Cumano quòd villa Summi Cumani, & castrũ Cumani, ac aliæ villę Cumani sint unũ corpus, & vnum castrum, & omnes continentur sub hoc vocabulo (Cumano) & licèt per
54 sonæ sint separatæ, tamen remanet † villa Summi Cumani, vt Castrum Cumani, & non disiunctum, quia totum colligitur contrarium, tum ex diuersitate nominum, & loci distantia, tum etiam ex separatione domorum, quæ licèt sub vna clausula, commune, &corpore communionem habeant, tamen inducunt in diuersitatem domorũ, & locorum, vt ferè in terminis adnotauit Bal.in tract.stat in uerbo, Carcer. in princ. & in l.1.de ædil.actio.Boeri. decis.260. n.5. & dato, quòd esset unum, &idem corpus, tamen esset cum dictis iuribus, & qualitatibus primæuis, ut per Did.in prac.q.c.37.nume.6.& seq.vbi dicit, quòd licèt sint separati homines iurisdictione, nihilominus dicũtur uniti communalibus, ut antea, nisi fuerit facta diuisio. Et secundum prædicta aduocante honorando patre meo D.Carolo
* fuit IVDICATVM * ad fauorem illorum de Summo Cumano, videlicet habere partem communalium, utilium, &honorantium, & diuisionem esse fiendam, & accusas nullas fuisse de anno 1562. & confirmatum per Rotam Florentinam, cuius uerba confirmationis sunt hæc.

Retulimus Magnificorum Dominorum Fore, &esse in sententiando dictam uniuersitatem, & homines Summi Cumani post dictam exemptionem, & separationem retinuisse, & adhuc retinere communionem cum castro Cumani, quo ad pascua communia, & in bonis communalibus prædictis, & quo ad alios communes vsus lignandi, & pascendi in dictis bonis, & per d.exemptionem, & separationem illos non amisisse ius pascendi, & fruendi dictis bonis, quod antea erat commune cum dictis de Cumano, & ob id dictis de Summo Cumano licuisse, & licere cum eorum bestijs pasculare in bonis communalibus, & illis, (vt antea) ad vsum communem uti, exceptis tamen bonis acquisitis per dictos de Cumano ab excelsa republica post segregationem prædictam, de quibus in instrumento acquisitionis, & ipsis de Cumano non permitti exbannire, & follare dicta bona in dicti communi vsus præiudicium, nisi cum interuentu illorum de Summo Cumano.

Quæ relatio, & sententia facit etiam ad fauorem illorum de Vendasio, & Vercusio contra illos de Momio, quo ad accusationes damnorum datorum, follas, & bannimenta, & pasculationes, & lignamina in bonis

bonis communalibus Alpium Momij, & aliarum uillarum, ut etiam per duas, uel * tres sententias fuit IVDICATVM* Fiuizani, & confirmatum per Rotam Florentinam de anno 1567. Decemb. & Martij, & Septemb. & 1578. Nouemb. vt dixi supra decis. 13. nu. 62. car. 196. quæ sunt digito liganda per illos de Summo Cumano, & de Vendasio, ac Vercusio propter lites inter ipsos immortales ortas, & oriundas. Et etiam de anno 1579. iterum fuit PRO-* NVNTIATVM* aduocante doctissimo Dom. Io. Maria Landino sororio meo, & nunc Vigueriæ Prætore honorando, licèt quidam iudex iuuenis Fiuizani pronuntiauerit contradictiones factas folle, & cridis emanatis, & publicatis præter, & contra formam statuti post quinque dies fuisse inualidas, & non nocuisse dictæ follæ, cum statutum dicat debere contradicere volentes hoc facere intra quinque dies, quia perperam, iniuste & ut iuuenis pronuntiauit. Nā
55 faciens gridari, & præconizari † follas debet hoc facere secundum formam statuti, & seruare qualitates statuti ad hoc, vt sit folla facta secundum statutum, & sit folla statuti, aliàs non dicitur folla statuti, & statuti dispositio non habet locum, nec contradicere volens habet seruare formam illius statuti, quam non seruauit ille, qui fecit fieri follam, & bannum. Nam non contradicit folle statuti, sed folle nulliter præconizatæ, & illi folle extra statutum repertæ, adeo quod sufficit secundum ius commune illi folle, & banno contradicere, tanquam factæ a priuata persona, & non intra quinque dies tantùm, quia hoc iure non cauetur, sed intra triginta annos per viam actionis, & in perpetuum per uiam exceptionis, Dec. in c. ex parte. il 2. nu. 25. de off. deleg. Fran. in c. dilecto. q. 54. n. 162. & 163. & seq. vers. his sic. de appel. Crau. cons. 266. nu. 6. in fi. & nu. 7. & ibi Benue. Strac. in addi. car. 105. dixi supra decis. 11. nu. 54. & 57. & hoc demonstratur concludenti, & necessaria ratione, quia hæc exceptio producta ab illis de Momio contra illos de Vendasio, & Vercusio, quòd non contradixerunt folle, & cridis, procedit solum a statuto loquente de follis fiendis, quod statutum dicitur sublatum quando non obseruatur illius forma, & dispositio. Nam statuto sublato tollitur & exceptio, & res reducitur ad ius commune. Alex. in consi. 105. num. 6. col. fi. uol. 5. Rom. consi. 42. nu. 3. in fi. Calcane. consi. 87. num. 5. & 6. car. 145. dixi supra decis. 5. nu. 30. car. 69. & decis. 11. nume. 28. car. 144. Dec. cons. 49. nu. 2. & Paris. consil. 40. nu. 43. & seq. uol. 2. quæ intelligitur de folla ualida, & facta secundum formam
56 † statuti, & non de inualida, & nulla, ut dixi supra decis. 11. nu. 54. car. 151. Alex. consi. 59. nu. 7. uol. 4. Rim. iun. cons. 48. num. 58. & seq. uol. 1. latè Ceph. cons. 64. nu. 13. & sequen. car. 71. Soc. iun. consi. 18. nu. 1. uolu. 1. Et quòd possit contradictio fieri follis factis contra formam statuti etiam post quinque dies latè dixi supra decis. 13. nu. 2. 18. 23. & 43. car. 192. vbi demonstraui ita fuis-* se IVDICATVM* & confirmatum per Rotam Florentinam, & facit Paul. de Cast. in consi. 6. Pro declaratione. col. 2. uer. circa primum, uolu. 1. quæ sunt notanda per istos iudices iuuenes patriæ meæ non querentes authoritates, nec rationes in terminis, de quibus dixi supra decis. 18. nu. 16. & 31. car. 391. & decisio. 44. numero 39. car. 637. in 1. par.

DE CONTRACTIBVS,
DECISIO QVINTA.

ARGVMENTVM.

Fideiussor promittens principaliter, & insolidum pro principale vbi merces debitores vendendæ non essent sufficientes ad soluendum, & satisfaciendum creditum vna cum cambijs, & recambijs, & expensis ex illis dependentibus, non intelligitur promisisse pro mercibus vendendis deductis expensis, & oneribus factis in vecturis, proxenetis, datijs, & gabellis.

Fideiussor pro sorte certa non intelligitur promisisse deductis expensis, & oneribus, & de materia hic latè pertractatur.

Quando sunt Decisiones, & authoritates ex professo non est necesse ire per argumenta, & similia, ac alias authoritates generales.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor promittens pro alio soluere, intelligitur promisisse in omnem casum, & qui ex natura negotij procedit. Declara, vt nu. 43. 44. 45. 46. 50. 70.*

2 *Fideiussor promittens soluere, quod tertius declarabit, intelligitur promisisse, quòd bonus vir declarabit, adeo quod si ille tertius non declarabit, iudex vt bonus vir poterit declarare, vide nu. 33.*

Iudex dicitur bonus vir, & comprehenditur sub uocabulo arbitrio boni viri. nu. 2.

3 *Fideiussor promittens soluere pro socio illud, quod finitis quinque annis erit principalis obligatus intelligitur promisisse etiam ante annos sex si ex natura negotij societas sit finita.*

Fideiussio requirit stipulationem, & sine ea non valet, & est stricti iuris. nu. 31.

5 *Fideiussio data super dote consignata restituenda extenditur ad augumentum dotis factum post fideiussionem.*

6 *Fideiussor datus pro Castellano de custodienda arce extenditur etiam ad alia loca vnita, & aucta arci.*

7 *Fideiussor datus pro tutela extenditur ad gesta extra tutelam, quæ sunt connexa ratione tutelæ.*

8 *Mora rei principalis nocet fideiussori, etiam si sit commissa antequam fideiussor intercedat.*

Fideiussor datus pro sorte intelligitur etiam pro vsuris & interesse decurso ante fideiussionem, & post nu. 8. uide nu. 36. 47.

9 *Merces & bona sunt tacite obligata cum prelatione pro expensis, & laboribus super eis factis, nu. 17. & 18. 19.*

Declara, nu. 50. 51.

10 *Bonorum fructuum & mercium appellatione non venit æs alienum, onus, & expensa in illis reperta, quia intelliguntur deductis expensis, & oneribus, & num. 11. 12. 13.*

11 *Fructus intelliguntur deductis expensis, & oneribus. nu 13. & 18.*

Declara. nu. 36. & 37. 53.

12 *Merces accipiuntur deducto omni onere super illis iniuncto. nu. 13. 18.*

Declara ut nu 36. & 37. 53.

14 *Contrahentes intelliguntur se conformare cum dispositione iuris communis, aut statutorum, vel consuetudinis, nu. 15.*

15 *Verba contractus recipiunt interpretationem a iure, uel consuetudine.*

16 *Creditor habens pignus, & fideiussorem obligatum, potest fideiussorem conuenire, & pignus retinere ex alia causa anteriori sibi obligatum in genere.*

Decla-

Declara, ut nu. 55. 56.

Pignus datum pro vna causa illa adimpleta potest retineri pro alia hipothecata. nu. 16. vide nu. 55. 56.

17 *Fideiussor obligatus principaliter, & insolidum, uidetur obligatus in omni casu, in quo tenetur principalis, uti subrogatus.*

Declara, nu. 45. 46. 50. 57.

18 *Debitor obligatus pro sorte, & mercibus censetur etiam obligatus pro expensis occasione sortis, & mercium factis, nu. 9. 11. & 12.*

20 *Pignus datum creditori cum licentia uendendi si est obligatum pro diuersis causis, præsumitur pretium positum pro priori obligatione, residuum pro secundo credito.*

Declara. ut nu. 22. 58. 59. & 60. 61.

21 *Creditor debitum solutum ex una causa non potest mutare & computare in aliam causam sine consensu debitoris, numero 29. 51. 59. 60.*

22 *Solutio præsumitur in dubio facta in duriorem, & antiquiorem causam, & uide num. 20. 59. 60.*

23 *Fideiussor liberatus ex conuentione partium non potest per contrarium pactum obligari sine eius consensu.*

Ius tertio quæsitum non potest per contrahentes sine facto tertij tolli, nu. 23.

24 *Qui omne dicit, nihil excludit, & includit illud, quod aliàs non includeretur, & non recipit fallentiam.*

25 *Legatum bonorum mobilium non comprehendit pecunias, nisi sit dictum omnium bonorum mobilium.*

26 *Dictio, quicquid, est uniuersalis locutio, & comprehendit ea, quæ de proprietate sermonis non venirent, & adiuncta verbis, pecunia, & pretium importat pretium non deductis expensis, & fructibus, & nu. 30.*

Verba vniuersalia, & geminata comprehendunt ea, quæ excogitari possunt, & ostendũt magis enixam voluntatem contrahentium. nu. 26.

27 *Verba vniuersalia, & generalia non debent restringi, quando restrictio repugnat uerbis.*

28 *Verba geminata, & prægnantia debent ampliare effectum, vt aliquid plus, & non minus operantur.*

31 *Fideiussio fit sola stipulatione, & est strictiiuris, & non extenditur ultra quàm loquitur, & nu. 33. & seq. & nu. 42. 62.*

Rationem uide num. 54.

32 *Verba in dubia interpretantur in fauorem promissoris, et contra eum, in cuius fauorem est facta promissio, vt minus obligetur promissor.*

Verba debent intelligi in dubio in fauorem rei. nu. 32.

33 *Fideiussor promittens pro Antonio, quod apparebit calculo facto per arbitros, non tenetur ad calculum factum per arbitros secundo loco electos.*

Idem si promisit ad tempus, quia non tenetur pro tempore prorogato, ipso non consentiente. nume. 33.

34 *Fideiussor promittens principalem certa capitula obseruare sub pœna non censetur fideiubere soluere condemnationem factam propter capitula non obseruata.*

35 *Idem si promisit pro arte cambiorum, quia non tenetur pro pannis, & alijs rebus descriptis in libro mercatoris artis cambij.*

Fideiussor pro accusatione, seu inquisitione de stando iuri, & soluendo omne id, & totum, quod fuerit condemnatus, non extenditur ad id, quod fuerit condemnatus propter negatum delictum, uel quia non soluit intra tempus, & an teneatur ad damna, & expensas percussis, & accusatoris, nu. 35.

36 *Fideiussor promittens soluere debitum, quod deerit certis rebus, & mercibus uenditis, intelligitur promisisse expensis, & oneribus ac usuris non deductis, & nu. 37. 43. 44. 45. 47. 49. 52. 53. 55. 56. 61. 67. 70.*

Licet creditor possit contra principalem agere ad expensas. num. 40.

38 *Statutum quod soluatur pro gabella certum quid pro mercibus vendendis, vel pretio redacto ex mercibus intelligitur non deductis expensis, & oneribus, secus si simpliciter diceret pro qualibet venditione, uel pretio recepto per uenditorem.*

39 *Donans, aut legans omnes fructus, qui sunt in tali agro suo intelligitur non deductis expensis & oneribus.*

41 *Creditor, qui habet bona, & merces pignorata, aut hipothecata, si consentit alienationi censetur renuntiare iuri pignoris, & hipothecæ, & non potest contra dictas merces, & bona uenire, & nu. 41. 56. 73.*

47 *Fideiussor obligatus ad certam causam vltra illam causam non dicitur obligatus, nu. 53. 54. 56.*

48 *Hæres fideiussoris non remanet obligatus, quando ex mente contrahentium apparet fideiussorem solùm velle remanere obligatum.*

49 *Pacta dant legem contractui.*
51 *Pretium redactum ex Mercibus non dicitur obligatum, & hipothecatum pro expensis factis in illis rebus, & Mercibus.*
60 *Verbum pro Rata, quid importat, & quomodo intelligatur.*
62 *Fideiussor non præsumitur fideiussisse de eo, quod non fuit dictum, & uerosimiliter potuit ignorare.*
63 *Bona qualibet præsumuntur libera ab omni onere, seruitute, & obligatione in dubio.*
Qualibet res præsumitur libera ab omni onere, seruitute, & obligatione num. 63.
64 *Fideiussor præsumitur se obligasse minus quã fieri possit.*
65 *In obscuris quod est uerosimilius, & fieri solet attendi debet.*
66 *Nemo præsumitur uelle iactare suum.*
68 *Instrumentum inter partes dicitur probatio probata, & facit rem manifestam.*
69 *Iudex non debet ire per Argumenta, coniecturas, & alias leges non ex professo loquentes, quando habet authoritates in terminis.*
70 *Expensa, sunt de Natura fructuum.*
71 *Legibus, & authoritatibus per uiam declarationis procedẽtibus magis standũ est, quàm generaliter loquentibus 74.*
Doctori declaranti standum est, magis quàm generaliter loquenti nume. 71.
72 *Expensa facta in re certa non diminuunt corpus, sed solùm datur Retentio propter hipothecam.*
73 *Iudex ad hoc ut bene, & rectè Iudicet, quõ se habere debeat, hic remissiuè notatur.*

DECISIO LI.

NOBILIS. D. Raphael de Brunellis erat creditor D. Francisci de Barlassina Cremonẽsis de summa scutorum quinquaginta nouẽ mille, & ultra, & inter eos fuit conuentum, ꝙ dictus Brunellus habeat penes se certam quãtitatem Mercium dicti Barlassinæ, & ꝙ teneatur illas uendere cum conditione, ꝙ omnes pecuniæ exigendæ, & percipiendæ, ac perceptæ, & exactæ, ex dictis Mercibus tam alienatis, q̃ alienandis remaneant penes dictum Brunellũ, & ꝙ teneatur contra ponere quicq̃d exactum est, & exigetur de tpe in tps ad extinctionem eius crediti tam respectu capitalis, q̃ Cambiorum, & Recambiorum, & expensarum ex inde dependentium, & si quicquam supererit (facta solutione & extinctione crediti) illud supra plus debeat solui per d. Dominum Brunellum: Et pro ꝑdictis de Barlassina (ubi dictæ Merces uendendæ non essent sufficientes ad soluendũ, & satisfaciendum D. Brunello suum creditum unà cum Cambijs, & Recambiis, & ut supra) fideiussit Magnificus D. Alexander Cantianus, & Amidanus obligãtes se principaliter, & insolidũ, &c. Euenit q̃d dictæ Merces uenditæ ascenderunt ad summam crediti d. D. Brunelli cũ cambiis, & Recambiis, ac expensis ab illis dependentibus, sed detractis expensis factis in Vecturis, datiis, gabellis, & proxenetis dicti Fideiussores remanerent obligati, aliàs nõ, & ipsi Fideiussores asserebant dictas expensas, & onera non esse detrahenda in eorũ pręiudicium, Vnde quærebatur quid iuris?

Et pro parte illorum de Brunellis uidebatur iudicandũ ad eorũ fauorẽ cũ Mag. D. Alexand. Cantianus uti frater honorandus meique amantissimus, & D. Io. Franc. Amidanus fideiusserint principaliter se obligando, ubi merces uendendæ non essent sufficientes ad soluendũ, & satisfaciendũ dictis de Brunello occasione crediti prædicti, seu creditorũ unà cũ cambiis & recambiis ut supra, & dictis mercibus uenditis detractis expensis in illis uendendis, & conducendis factis merces ipsæ reperiuntur sufficientes, quia tenentur supplere illud, quod deficit vsq; ad summã promissam ex pluribus infra
1 dicendis. Et primo quia † fideiussor, qui ꝓ alio promisit soluere, intelligitur, & præsumitur promisisse, & fideiussisse in omnem casum, & causam, quæ ex natura negotii ꝓcedit l. si seruum. §. nunc uideamus, & in l. mora rei. ff. de uerb. obli. & Paul. de Cast. in cons. 23. solet Aromatũ col. 3. in fi. uer. contrarium dico. uol. 1. ubi consuluit fideiusso-
2 rem, qui † promisit soluere illud quod per tertium fuerit declaratũ uideri fideiussisse, per tertiũ, hoc est arbitrio boni uiri, adeo ꝙ tertio illo non declarãte, sed iudice, erit ipse obligatus soluere quod iudex declarauerit, quia hoc uenit ex natura negotii, cũ & iudex etiã dicatur bonus uir, & hoc dictũ refert, & sequitur Crau. cons. 45. quidã homines nu. 6. uers. tertio istud, lib. 1. & cons. 272. nobilis num. 2. col. 2. lib. 2. & satis confert dictũ Bald. in cons. 92. uol. 3. uide Tob. Noni. consi. 50. car. 102. Menoch. consil. 93. uolu. 1. Bart. in l. qui Romæ. §. augerius, ubi Paul. de Cast. & Ias. ff. de uerb. oblig. & uide

infra

infra nu.33.& pulchrè loquitur Ale.in cõs. 34 uiso instrumento nu.7. uer.istis sic pro-
3 positis, uol.2. ubi consuluit quod † fideiussor, qui promisit pro uno socio restituere illud quod finitis sex annis erit principalis obligatus dare consocio, intelligitur promisisse ẽt ante sex annos, si ex natura negotii societas sit finita, ut per mortem. nam dicit, ꝙ ẽt in contractibus plus attendi debet mens, q̃ uerba, per tex. in l. si in uenditione, & ibi glo. in uerbo uirtus. ff. cõmunia prædio. & q̃ plura ad propositum de augumento, accessoriis, & connexis loquitur Franc. Nico. in c. quoniam contra in glos. petitiones. de probatio, & maxime num. 47. & 48.
4 cart. 125. ubi dicit, ꝙ † fideiussio requirit stipulationem, nec sine ea potest fieri. l. blanditus. ff. de fideiuss. & ideo si mulier sit stipu-
5 lata † dotem reddi, deinde post annum fiat augumentum illi doti stipulatio interposita super principali dote sufficit ẽt pro augumento, licèt de eo nõ fuerit dictum aliqd, ubi Bal. in l. ẽt. C. de iur. doti. reputat mira-
6 bile, & nu. 49. dicit, ꝙ si † castellanus dedit fideiussorem de restituenda arce, fideiussores eius ita tenentur de auguméto & accessione, quæ superuenit postea, sicut de ipsa arce principali, licèt de tali augumento nihil dictũ fuerit, & per consequens uideatur non uenire in fideiussione, & nu. 53. dicit,
7 ꝙ promissio facta † per fideiussorem, quæ est per stipulationẽ, & sic stricti iuris de gestis in tutela per tutorem extenditur de gesta extra tutelam, quæ sunt annexa rõne tutelæ, & nu. 80. uers. hinc ẽt car. 126. dicit, ꝙ
8 † mora rei principalis nocet fideiussori, ẽt si mora esset contracta antequã fideiussor intercederet. & dicit rõnem esse, quia fideiussor acceptus intelligitur accedere ad omne illud ẽt accessoriũ, ad quod tenetur reus principalis ẽt ex mora, siue ante, siue post sit commissa. l. fideiussor, & ibi gl. & Bal. C. de fideiussori. Roma. cons. 507. in casu, Anto. de Fan. de pignorib. in 2. part. 4. memb. nu. 47 & seq. & num. 55. & seq car. 92. & uide infra nu. 36. Sed in casu nostro † expen-
9 sæ factæ in conducendis, & uendendis istis mercibus sunt connexæ, & incorporatæ cũ mercibus, qa dictæ merces tacitè sunt obligatæ cũ ꝑlatione anteriorũ creditorũ pro d. expensi, ut latè, & pulchrè loquitur Ant. Nigusan. in suo aureo tract. de pig. & Hipo. in 2. par. 4. Memb. nu. 140. & nu. 141. uer. & probatur car. 146. & in 7. part. Memb. 3. nu. 14. & seq. Natta cons. 536. nu. 8. 9. & 10. uol. 3. facit Tiberi. Decian. consil. 50. uol. 5. ergo fideiussor obligatus pro mercibus intelligitur ẽt pro expensis in illis factis ante fideiussionem ex natura negotii tam rõne accessorii & augumenti, q̃ connexorum, per supra & infra n. 18. & 19. & uide infra n. 50.
10 Secundo, quia appellatione † bonorum, fructuum, & mercium nõ uenit æs alienũ, expensa, & onus in illis repertum, quia bona intelliguntur deducto ęre alieno & funeris impẽsa. l. princeps bona. ff. de uerb. signi. ubi Bar. & Doc. Dec. cons. 485. nu. 15. & cõs.
11 620. nu. 9. & † fructus intelliguntur deductis expẽsis l. fructus, & ibi Doct. ff. sol. mat. latè Tiraq. de retract. §. 15. glo. 1. & glo. in c. quoniã de uita & honesta. clerico. in uerbo
12 & expensis intelliguntur † merces, & deducto oĩ onere super illis iniuncto. l. nõ amplius. ff. de leg. 1. l. sed si hoc. §. cuidam. ff. de condi. & demonstra. facit Bal. in l. 1. col. 3. C. de fructi. & liti. expens. Cum igitur istæ expensæ ueniant deducendæ ex natura nego-
13 tii, & licèt † merces, & pecuniæ ex illis extrahendæ sint nominatæ ab homine, tamẽ sunt fundatæ super dispositione legali. arg. l. si uno. § si uero. ff. loca. clemen. statutũ de electio. & spec. de loca. §. postquam uers. q d si tibi. ideo pretiũ intelligitur deductis oneribus & expensis. l. illud C. de collatio l. per diuersas. C. mãda. gl. in d. c. quoniã, ĩ uerbo & expensis & multa bona exẽpla in ꝓposito tradit Tiraq. de retract. ligna. d. §. 15. gl. ĩ. Fabia. de Mõte trac. de emp. & uend. in 5. q. principali. nu. 17. & seq. uersi. & intelligitur preciũ car. 162. & Roderic. Soarez. in tit. de las arras. nu. 5. & seq. uersi. cõsidera tñ. ꝙ si aliquis, car 412. ergo dicendũ est cõtrahentes intellexisse de mercibus, & pecuniis merciũ exigendis, & cõputandis in creditũ scutorũ quinquaginta nouem millium deductis expensis prius in illis factis. d. l. fructus. ff. Sol. Matri. & l. si a non domino. §. fructus. ff. de petitio. hæred. & per alia supra allegata,
14 cum † contrahentes intelligantur se conformare cum dispositione iuris cõis, aut statutorum, uel consuetudinis. Bart. in l. iusiurandum. §. 1. colu. 1. in fi. de oper. liber. Alexand. consil. 54. sub num. 22. uolum. 2. Sigis-
15 mund. Lofred. cons. 39. num. 16. & † uerba contractus recipiunt interpretationẽ a iure cõi & consuetudine. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati l. quidam cum filium. ff. de uerbo, obliga. Alexand. consi. 133. colum. 5. uol.

5.vol. 2.late Roland.in tracta.de lucro. dotis.quæstio.37.numero 8.& Rube. Alexan. consilio 45.numero 2.tetigi in decis.44.numero 75.& 76.in 1.par. Anto. Gabri.commu.opi.lib.6.de consuetudine conclusio.1. car.688. Soci.consilio 51.numero 38.& 39. vol.3.& Paris.consilio 50.numero 41.uolumine 3.

16 Tertio quia † creditor quando habet pignus,& fideiussorem sibi obligatum, pôt fideiussoré conuenire, & pignus retinere ex alia causa anteriori sibi obligatũ in genere,tex.est ad literam,in l.2.C.de fideiussoribus,vbi dicitur creditori,qui pro eodé debito pignora,& fideiussorem accepit,licèt, si mallet fideiussorem conuenire in eã pecuniã, in qua se obligauerit, quod cùm facit debet ius pignorũ in eũ transferre: sed cùm in aliam quoq; causam eadem pignora,uel hipothecas habeat obligatus, non prius cõpellendus est transferre pignora, quam omne debitũ exsoluatur,& sic habes textũ quasi in terminis decidentem hunc casum, & cum in casu isto creditor habeat obligatum fideiussoré, & merces pro uno credito, & dictas merces pro alio scilicet pro expensis in illis uendendis factis, & cũ pro expensis malit merces, vel precium illorum retinere poterit fideiussorem pro residuo alterius credit conuenire absque eo quod ius pignorum,& sic illorum merciũ in eum transferat, ut etiam sentit Cyn. in d.l. 2. quod est notandum, & sentit Anto. de Fan.de pignorib.in 3. memb.7.par.numero 11. vers. quæritur modo car. 498. & Roma.sing.108.tu habes, & facit Bar.in l. cum ex plurib.numero 4.ff.de solutio.vide Aret.§.item seruiana, numero 5. insti. de actio.glo.in l si non sortem.§.si centum,ubi Ias.& Doct.ff.de condi.indebi.Capici.decis. 11.nume. primo,& Ias.in l. item quia sub numero 1.ff.de pact.Franc. Marci. decisio. 864.in 1.par.& Laur. de Pinu. consi. 102. car.136.& Ludo. Vital.quæst.variar.lectio. c.18.lib.2.ubi declarant in pignore, & dicunt, quòd datus pro una causa potest illa soluta retinere pro alia hipothecata.

17 Quarto quia iste † fideiussor constituit se principalem,& cum posuerit se in locum principalis uidetur teneri in omni casu, in quo principalis tenetur, ut subrogatus sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur. ita dicit Crau. in consilio 272. nobilis numero 3.uers.tertio uerba conuentionis sunt clara.lib.1.sed nulli dubium est, quòd

18 principalis † debitor est obligatus pro expensis factis in suis oneribus, & rebus.l huius.ff.qui potior in pignor.habe.& ibi Bar. & Doct.Bar.l. in quantitate.ff. ad leg. fal-

19 cid.Imo.d. † Merces specialiter sunt obligatę pro dictis expensis cum prælatione,ut dicit tex.in d.l.huius,& Anto.de Fan.de pignorib.in 2.par. in 4. memb. numero 141. vers.& probatur optimè car.146.& dixi supra numero 9.10.& 12.ergo dicendum est fideiussorem se obligasse detractis dictis expensis ad residuum crediti, ut etiam declarat tex. in l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dota. fact. ubi dicit, quòd non diminuunt ipsum certum corpus, sed retinentur hipothecaria.

Quinto, quia creditor, cui fuit sibi pro

20 credito datum † pignus cum licentia uendendi, si habet obligatum pignus pro duabus causis diuersis, & uendat pignus præsumitur precium posuisse pro priori obligatione,& residuum pro secũdo credito. tex. est in l.in his.§.Imperator,& l.pupilli.§.penul.& l.ubi ob triginta.ff.de solu.& Pau.de Castr. in consilio 238. dubium facit uol.1. uide quod dixi supra decis. 1. numero 27. in 1.par.& infra numero 22.sed in casu nostro dictæ merces erant obligatæ pro expensis in illis factis, & pro isto credito scutorum quinquaginta nouem miliũ, & fuit data licentia uendendi,ergo precium prius pro expensis, residuum uerò pro alio credito recepisse dicendum est.

Pro parte illorũ de Barlassina allegabatur dictum Magnificum D.Alexandrum,& Amidanum fideiussorem fuisse,& esse liberatos a dicta fideiussione, & non teneri ad aliquam satisfactionem crediti, cum pecuniæ,& precium exactũ, & redactum ex dictis omnibus mercibus venditis, & debitoribus illorum fuerit, & sit sufficiens ad satisfactionem crediti illorum de Brunellis pro scutis 59300. prout conuentum reperitur,& hoc ex pluribus sequentibus fundamentis.

Et primo ex uerbis transactionis,cõuentionis,& promissionis, quæ uidentur tam clara,& aperta, q; non indigent probatione,& interpretatione aliqua,nam partes,& fideiussores conuenerunt, & promiserunt spetialiter hac conditione (q; omnes pecuniæ exigendæ,& percipiendæ,& exactæ ex dictis mercibus, tam alienatis, quàm alienandis

nandis remaneant penes d. Brunellum, & quòd teneatur contraponere quicquid exactum est & exigetur de tempore in tempus ad extinctionem eius crediti tam respectu capitalis, quàm cambiorum, & recambiorum & expensarum exinde dependentium, & ubi dictæ Merces uendendæ non essent sufficientes ad soluendum, & satisfaciendum domino Brunello occasione crediti prædicti unà cum cambijs, & ut supra, fideiussit dictus D. Cãtianus, & Amidanus obligantes se principaliter, & in solidum) Vnde apparet in primis, & ante omnia omnes dictæ Merces vendi debere, & tam venditę, quàm uendendæ debere poni ad computum solum dictorum scutorum 59000. milia debitoris pro sorte, & pro cambijs, & recambiis decursis, & decurrendis, & expensis exinde dependẽtibus, ergo in aliam

21 postea † creditor non potest conuertere in præiudicium debitoris, & tertij fideiussoris, cui fuit ius acquisitum statim facta dicta venditione omnium mercium. leg. inter creditorem, & ibi gloss. fina. ff. de fideiuss. & colligitur ex notatis per text. in l. 1. cum tribus seq. ff. de solu. ubi glo. Bart. & Docto. vbi debitor quando habet plura debitã cũ creditore, & soluit pretium ex vna causa creditore uolente, non potest creditor postea mutare propositum, & velle acceptare, & excomputare cum alio credito simplici in damnum fideiussoris, si soluerit ex causa fideiussionis. Imo si hoc non fuisset con-

22 uentum inter partes, † & Merces, aut pretium simpliciter fuisset solutum, aut datæ per illos de Barlassina illis de Brunellis prę sumerentur merces datæ, aut pretium solutum pro isto debito scutorum quinquagintanouẽ millia cum cambiis, & recambiis &c. Tãquam solutum in duriorem causam, attẽto quòd in isto debito adest & pignus, & fideiussio, & in illo de expensis solutis solo reperitur simplex obligatio personalis, & hipothecaria, ut ibi dicunt supradictæ allegationes; & est tex. in l. in his, in princip. ibi, Grauior autem. ff. de solutio, & leg. 1. C. eod. Bartol. in leg. cum ex pluribus per illum text. ff. eod. Alexand. consilio 85. uolumine tertio, Corne. consilio 111. lit. F. in 4. part. Bologni. consilio 42. Soci. consil. 293. columna prima, uersiculo primo, probatur in secunda, part. & Soci. Iuni. consilio 85. volumine secundo, Grat. consilio 54. numero 58. & numero 65. & consilio 121. numero 14. uolumine primo. Deci. in consilio 308. columna fina. & in leg. si in duabus actionibus. ff. de reg. iur. & in proposito, quòd non possit reuocare, & in aliam causam ponere solutum pulchrè consuluit Ioan. de Amic. consilio uigesimoprimo in causa, & lite, columna quinto, uersiculo Nunc deueniamus ad Regulam, tetigi supra decisio. primo. numero 27. cart. 14. & dixit text. singularis in

23 leg. fina. ff. de pact. quod si † fideiussori est quæsita liberatio ex pacto debitoris, pro qua fideiussit, quod eidem iam non potest auferri ex contrario pacto inter creditorem, & debitorem. Imol. consilio 12. uiso: colum. fina. uersiculo & per hoc etiam sequitur Cephal. consi. 187. numero 12. uolumine 2. Anchara. Regiens. quæstio. 67. num. 12. in 1. part. Franc. Marc decisio. 520. numero octauo, & seq. in 1. part. & Hiero. Mago. in Rota Luca. decisione 92. numero 11. Bursa. consil. 193. numero 7. uolum. 2. & sic patet, quòd ius tertio quæsitum ex contractu inter alios præcedente non potest tolli ex uoluntate illorum, ex quorum contractu illi tertio fuit tale ius acquisitum, quãto fortius ex contractu inter cõtrahentes, & fideiussorem celebrato per tex. in l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. & l. sicut. C. de action. & obliga. & perbelle comprobat Doctus Roderi. Soarez. in repet. l. quoniam in prioribus, in Declaratio. Regni quæst. octaua. C. de inoffi. testam. car. 430. & sequẽ. ubi plura exempla adducit, quòd per contrahentes non potest ius tertio ex contractu quæsitũ sine facto suo tolli, & uide supra decisio. 42. numero 16. in 1. part. Accedit quòd omnes Merces sunt uendendæ, & omnes pecunæ exigendæ, & perceptæ debent ire ad computum dicti crediti, quo fit, quòd si expensæ deducerentur, omnes merces, omnes pecuniæ non irent ad dictum computum, quia

24 † qui omne dicit nihil excludit, imo includit illud, qđ alias non includeretur, ut per Bartol. in leg generali. §. si uxori. ff. de usufruct. lega. Deci. in leg. omnia. ff. si cert. peta. consilio 30. colum. 3. uersiculo non obstat Mathe. Vesembeci. Oltramonta. consil. 14. nume. 90. col. 530. & natura eius est non recipere aliquam fallentiam cap. solite. de

25 maiori. & obedi. & ideo licet in † legato mobilium non ueniant pecuniæ, tamen ubi legantur omnia mobilia ueniunt pecuniæ in tali legato, ut tradit Plot. in l. si quando numero 15. & 16. versic. & illa dictio, omnem. C. vnd.

C.und.vi, vbi alia similia adducit, & in proposito loquitur Tiraquel. de retract. ligna. §.15. gloss. 1. numer. 18. uersic. fallit quarto cart. 190. Attento maxime quod est adiunctum aduerbium quicquid, cum dicant, quod omnes merces uendantur, & omnes pecuniæ exactæ, & exigendæ, & quicquid exactum, & exigatur teneatur contra ponere
26 ad extinctionem eius crediti, † quæ dictio (quicquid) importat idem, quod importaret si dictum fuisset, omne id, & totum quod exactum est, & exigatur, quæ uerba omnes, & quicquid sunt uerba uniuersalia, & geminata, quæ multum operantur, & ostendunt magis enixam uoluntatem cōtrahentium, & comprehendunt ea, quæ de proprietate sermonis non uenirent, ut dicit, & plura accumulat Hiero. Gigas in tracta. pensio. quæst. 19. quæst. 28. & quæstio. 97. & Plot. in dict. leg. si quando. numero 18. uersiculo sed ubi diceretur, & Crauet. in consilio 209. numero 6. uolumine 2. dicit, quòd uerba uniuersalia, & prægnantia comprehendūt ea, quæ excogitari possunt, & Roland. in consilio quinto, numero 35. & sequent. uolumine primo. plura dicit de hu
27 iusmodi uerbis geminatis, & † uerba uniuersalia, & generalia non debent restringi, quando restrictio repugnat uerbis, ut in casu nostro, quia essent superflua, & nihil operarentur in augumentum uerborū simpliciter prolatorum, ut dicit Paris. consilio 69. numero 72. uolumine tertio, & plura dixi in meo tracta. de usufruct. Mul. Rel. numero 38. uersiculo cum uerba. cart. 355.
28 in 1. part. quia † uerba geminata, & prægnantia debent ampliare effectum, ut aliquid plus, & non minus operentur, secundum Bald. in l. fructus. C. de action. emptio. & Crauet. consilio 201. numero 42. & seq. & cum fuerint cōcordes, quòd omnes merces uendantur, & omnes pecuniæ, & quicquid exactum est, & exigatur teneatur creditor contra ponere ad extinctionem crediti scutorū quinquagintanouē millia 300. pro sorte, & cābijs, ac Recambijs, & expensis inde dependentibus, & pro ut in dicto instrumento transactionis continetur, non
29 potest dictus Brunellus † creditor ex alia causa cōtraponere Merces, nec precium in aliam causam, sed solùm in causam cōuentam, tex. est clarus in l. 1. in princi. ff. de solu. l. inter creditorem. ff. de fideiussori. & ibi gl.
30 fin. & Imol. & cum † hoc aduerbium quicquid fuerit adiunctum uerbis, pecuniæ, & pretium, quod est generale, & aptum comprendere etiam fructus dicitur comprendere, & importare omne pretium non deductis expensis, nec fructibus glo. Bart. & Cast. in l. Titius. ff. de Trebel. & in proposito Cephal. consil. 371. numer. 46. & seq. uolum. 3. car. 396. & Roland. in consil. 55. num. 50. volum. 3. & importat remissionem expensarum, ut dicit tex. in l. Meuio. §. a me. ff. de l. 2. iuncta glo. ibi communiter approbata, ut refert, & sequitur Mari. Anguissol. consil. 262. Reuerende Domine sub nu. 4. uol. primo, sentit Rol. cōs. 34. nu. 87. & n. 88. uol. 4.
31 Secundo, quia fideiussio fit solùm † stipulatione, & est stricti iuris, & non extendi tur ultra quàm in ea reperitur cautum l. stipulatus es opus. l. si in pignore. ff. de fideiussori. l. penul. ibi, nisi in tempus. C. eod. l. empto. C. de pact. Cur. Iun. consilio 36. habita. colū. 3. nume. 5. Dyn. consilio 16. diligenter Roma. consil. 210. nume. 1. 2. & consil. 270. nume. 6. & Natta. consil. 202. in causa. num. 5. uolum. 1. & Decian. consil. 72. nume. 18. uolum. 2. & ideo in obligatione fideiussoris strictè, & multū limitatè proceditur. l. blanditus. C. de fideiussori, & ibi Doct. Deci. consil. 93. nu. 3. col. 2. Anchara. Regiens. quæst. 67. nu. 23. in 1. part. & Math. Vesembeci. Oltramonta. consi. 14. nu. 89. col. 529. Cum igitur. d. Dominus Cantianus promiserit soluere distractis pignoribus, & sic mercibus uenditis, quicquid decrit usque ad quantitatem promissam, intelligitur promisisse in certum casum, & nòn simpliciter, & ideo ad expensas factas in d. mercibus tempore promissionis non extenditur, nec extēdi debet dicta fideiussio, quia de his expensis nō fue
32 runt loquuti, nec conuenerunt, & in † dubio uerba debent interpraetari in fauorem promissoris, & contra eum, in cuius fauorē est facta promissio, & sic contra fundantem se in uerbis. Simon de Prætis consil. 99. nū. 16. 17. lib. 1. car. 183. Pau. de Cast. cons. 169. nume. 3. uolum. 2. Auerard. consil. 8. numer. 50. Decis. in leg. fęminæ sub numero 105. ff. de reg. iur. ut minus obligetur promissor. Laur. Sylua. consil. 97. numer. 29. lib. 2. cart. 126. per text. in leg. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. & leg. si ita stipulatus fuero la 1. & la 2. ff. de uerbo. obliga. & in fauorem Rei, ut dicit Rui. consilio 59. numero 11. uolum. 4. Nec extra eius consensum Roland. consil. 58. nume. 10. uolum. 1. & Paris. consil.

33 consi.117.numero 10.vol.1. & ideo si † fideiussor promittit soluere ꝓ Antonio calculum factum per arbitros non tenetur soluere calculum factum per arbitros secundo loco electos. Cur.iun.consi.36. numero 5.& seq.vol.1.Hiero.Gabr.consi.42.nu.13. vide supra nu.2 & Rom.consi.421. hic Matheus,Didac.in 1.par.relectio.in §.1.de pac. libr.6. numero 6.cart.263.vbi non tenetur etiam pro tempore prorogato, si promisit ad tempus,sequitur Dec. cons.93. Ant.Gabri.commu.opi.lib.3. de fideiussori. concl. 3.etiam quod esset præsens,& non consentiret Per.Anch.Regien. q.42.numero 10. lib.1.car.27.& dixit Dy in consi.16.diligen
34 ter,quod † fideiussor qui promisit Titium sub certa pena capitula obseruaturum,non censetur fideiubere soluere condemnationem factam propter capitula non obseruata,& Bal.in cons.142.uol.3.& in consi.187. generalitas,uolu.4.consuluit,quod fideius
35 sor pro † arte cambiorum, non tenetur pro pannis,& alijs rebus descriptis in libro mercatoris artis cambij, quia non cogitauit,nec promisit de illis, quæ consilia sunt notanda in casu nostro, & adducta per Alc. in repe.l.age.col.4.in gl.reliquam,lit.E, C. de transact.car.230. vide Roma.consi.270. & cons.507.ubi loquitur de fideiussore dato per inquisitionem an extendatur ad dāna,& expensas percussi,& Hippo Rubr.de fideiussori.q.25.nu.187.& seq.& fideiussor datus de soluendo id quod condemnari cōtigerit, non extendetur ad quartum pluri propter negationem, vel solutionem nō factam intra tempus. Hippo.d.rub.de fideiussori.num.91.car.8.Rom.d.consi 507. in casu.Aegid.Bossi pract.crim. rub.de carcera. fideiusso.nu.53.& seq.car.20. vide Aret. de malefi.in verbo pro quib.& quolib.eor. numero 8. versicu.quæro an fideiussor, & numero seq.

36 Tertiò, quia † fideiussor qui promisit respectu certarum mercium, & pecuniarū ex illis mercibus exigendarum, non tenetur, nec censetur promisisse de expensis in illis mercibus factis,aut fiendis, tex.est in l. si fideiussores magistratum. §.pro Aurelio. ff.de fideiussori.& l.fideiussor.C.eod.vbi solùm pro sorte promisit fideiussor, & ideo determinatur ibi, quod non extenditur ad vsuras, & si pro sorte simpliciter promittat,non extenditur ad decurrendas vsuras, sed ad decursas,uide supra num. 8. cum igitur Magnificus Dom.Cantianus promiserit in certum casum,hoc est,si merces vendendæ non essent sufficientes ad extinctionem illius crediti,non est dicendum promisisse etiam pro expensis factis in dictis mercibus ante dictam promissionem, quia pro illo debito scutorum 59000. & respectu illarum omnium mercium, & pecuniarum ex illis perceptarum,& percipiendarum ꝓmisit, ergo ultra non est extendenda dicta promissio per supradicta, & per tex. in l. si inpignore contrahendo. ff. de fideiussori.

37 Quarto quia dispositio loquens de certis † mercibus uendendis, & de fructibus soluendis ex pretio rei uenditæ intelligitur de mercibus, & fructibus omnibus, & non deductis expensis, quia clarè apparet de q̄bus mercibus,& fructibus intellexit.l.quod dicitur.ff.de impens.in red.data fact.& quā do apparet quòd quid certum debet solui, tunc expensæ non sunt deducendæ,quia ꝓmissio non uerificaretur in totum iuxta cōuentionem ita loquitur Iac.Nouel.in reg. 14.in uerb.expens.in prima fallen. car.10. & Tiraq.de retract.lignag.d.§.15.glo.1.nu. 17.18. vers.fallit tertio.car.190.sentit Neuiz.consi.2.numer.40.vers.quarto facit,& Maria.Anguissol.consi.197.sum & ego, uolu. 1. & ideo si statutum dicat, quod pro
38 † mercibus uendendis,uel p̄tio redacto ex mercibus uenditis soluatur pro gabella solidum unum pro libra, & in illis mercibus sunt factæ multæ expensæ, gabella erit soluenda secundum quantitatem totius pretij redacti ex mercib.uenditis non deductis expensis, licèt creditor expensarum possit agere contra suum debitorem ad expensas, secus si statutum diceret simpliciter pro qualibet uenditione, uel de pretio, quod uenditor recepit, quia deducuntur expensæ, nam non recepit in ueritate nisi illud pretium, nam pretium expensarum non dicitur recepisse,quia iam expendiderat, & hanc distinctionem tradit Barto.in l. sed si hoc.§.cuidam.ff.de cond.& demonstr. quæ communiter est approbata,ut eam refert, & sequitur Fabian de Monte, in tracta. de emp.& uend.in 5 q.prin.num.18. uersi.sed stante statuto, & Roderic.Soarez in tit. de las arras,sub nu.5.& seq.versi.considera tamen,car.412.& in proposito nostro perbel

le

le quadrat doctr. Bal. in l. 1. col. pen. uersic. pone dono. C. de fructibus, & litis expens.
39 vbi dicit, quòd si † dono omnes fructus, qui sunt in tali agro meo, non deducentur expensæ, quia uerbum fructus non est posi tum ibi indefinitè, sed tanquā certum corpus per dictionem omnes, & sequitur Capici. decis. 20. num. 11. & num. 15. & facit Neuiza consi. 2. sub nu. 35. & seq. uers. secundo faciunt, & ratio est, quia tunc in genere nō sunt uerba prolata, sed in specie & ad certum corpus, & ideo expensæ non diminuūt corpus, sed bene genus, & hæreditatem, legata, fructus, bona, & similia, licèt in corpore habeat locum retentio respectu hipothecæ alio in contrarium non apparente pacto, tex. est hanc distinctionem confirmās in l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dotali. fact. in casu vero isto fuit conuentum, q merces omnes uendantur, & pretium omne exactum, & exigendum ex dictis mercibus uenditis, & uendendis remaneat penes Brunellum, & quicquid exactum est, & exigatur uadat ad extinctionem eius crediti tam respectu capitalis, quàm cambiorum, & recambiorum, & expensarum exinde dependentium, & sic pro pretio quo merces fuerunt uenditæ creditum debeat diminui, vnde cum certæ merces diffinitæ, & certū pretium diffinitum appareat, & uerba sint vniuersalia, & prægnantia, uidelicet omnes, & quicquid, dicendum est contrahentes cum fideiussore intellexisse de omnibus mercibus, & omnibus pecuniis sine deductione expensarum, per supradicta, & per tex. in l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dota. fact. & per Maria. Anguissol. consi. 65. li.
40 cet creditor possit † expensas petere debitori suo, ut per Bar. in l. in quantitate, & l. quoties. ff. ad legem Falcidiam, & facit Bald. in l. 2. nu. secundo. C. de fideius.
41 Quinto quia creditor qui habet † merces & bona sibi pignorata, aut hipothecata, & uendit, uel consentit alienationi rei sibi obligatæ, & hipothecatæ censetur renuntiare iuri pignoris, & hipothecæ, adeo qd contra bona sic alienata non potest agere, & dictæ merces, & bona non dicuntur amplius sibi pignorata, & hipothecata. l. si prior. §. si tertius, & §. seq. ff. qui potior. in pigno. habe Benuenut. Strac. in tract. de assecura. in 4. par. quæstio. 10. numero 12. car. 263. Spec. tit. de cessio. actio. num. 25. in 2. par. car. 12. & Alber. Galeot. in sua margarita. rubr. de fideius. nu. 21. car. 151. & dixi supra decis. 33. nume. 4. 24. & seq. in prima par. At in casu nostro fuit conuentum,
42 † quòd dictæ merces uenderentur pro satisfaciendo credito scutorum 59000. & fuerunt venditæ, ergo pro alio debito, & sic ex pensis non potuit retinere, nec soluere in præiudicium fideiussoris per supradicta, & per tex. clarum in d. l. 1. & l. cum ex pluribus, & ibi Bar. ff. de solu & l. inter creditorem. & ibi gl. fi. ff. de fideiussori. & sentit tex. in d. l. quod dicitur. ff. de impen. in reb dot. fact.
43 Sexto & ultimo, quia quando † fideiussor promisit pro debitore creditori habenti pignora in id quod distractis pignoribus minus redigetur, non censetur in omnem causam datus, sed limitatè ad illud residuū tantum, & uenditis pignorib. adeo quod si distractis, & uenditis pignoribus nihil remanet soluendum, ipse fideiussor ex dicta conuentione remanet liberatus, & non fideiussisse præsumitur, tex. est clarus, & rotundus, in l. inter creditorem. ff. de fideiussoribus, ubi dicitur inter creditorem, & debitorem pactum intercesserat, vt si centū, quæ mutua dederat, ubi primum petita fuissent, non soluerentur, ornamēta pignori data inter certum tempus liceret ei vendere, & si quo minoris uenissent quam qd sortis, & usurarum nomine deberetur, id creditori redderetur, fideiussor acceptus est q̄situ ēan fideiussor in uniuersam obligari summā potuerit. Respondi, secundum ea, quæ proponerentur teneri fideiussorem in id quod minus ex pignoribus uenditis redactum esset, & consimilis est tex. in l. omissis quoque pignoribus fideiussorem a creditoribus utiliter conueniri, nisi in id quod ex his refici non potuerit acceptus sit, explorati iuris est, & sic habes textus claros in terminis decidentes quæstionem nostram, qui non dicunt, quòd in id quod minus ex pignoribus uenditis deductis expensis iam factis, neque in id quod ex his refici non potuerit deductis expensis fideiussor teneatur, sed simpliciter, & absolutè, & non in uniuersam causam, dicunt solum in id quod minus ex pignoribus uenditis redactum erit teneri, & sic non deductis expensis, & oneribus iuxta doctrinam Barto. in d. l. sed si hoc. §. cuidam, & §. uidetur. ff.

de

de condi. & demonstra. communiter ibi receptam, & Alexand.in l.non amplius.§.
44 1 ff.de leg.1. nam iste † fideiussor dicitur fideiussor particularis, & ad certum quid datur, & solùm promisisse in casu quo pignora vendantur, & sint vendita, & in id quod minus fuerint vendita, & non aliter, vt ibi dicit tex in d.l. inter creditorē, & ibi glo. in verbo. redactum, & Imol. & pulchre Soci.in consil.273 in præsenti colum. 4.in princi. versic.ad idem adduco volum. 2. Et ob id Rui. in repet.l. decem num. 2. ff.de duob. reis cart.232. dixit, quòd ille,
45 qui † promittit quāto minus a Tirio exigi poterit, tenetur sub conditione, & quod interim non est obligatus, & ideo forma, & conditione non adimpleta in forma specifica (hoc est sine detractione expēsarū, aliàs non adimpleretur in forma specifica) actio, & obligatio aliqua non oritur per tex.in l.meuius, & l. qui hæredi. ff. de condi.& demonstra. & sequitur Nouissime Simon de Prætis consil 57.quoniam colum.2.numero. 6.7 & seq. lib.1.cart. 102.& facit Roma. consil. 402. Hic Mattheus, & Matthe. Vesembeci.in consil. 14. num.85.versi.nam & si colum 527.lib.1.per tex.in §.ac si ita & ibi glo.instit.de uerbo.obliga. Vnde ex prędictis luce clarius apparet Magnificum. D. Cantianum, & Amidanum non teneri in id quod minus ex pignoribus uenditis redactum esset, cùm nihil minus sit redactum, & pretium exactum ex dictis Mercibus uenditis fuerit, & sit sufficiens ad satisfaciendum dictum creditum scutorum quīquaginta nouē millia trecento iuxta conuenta, & si conueniuntur ex dicta regula generali, quòd pecuniæ, & merces intelliguntur deductis expēsis poterunt se tueri exceptione certi pacti initi inter eos de illis computandis in dictum creditum conuentum per tex. in d.l.1.ff.de solu.& §.at si ita instit de uerbo.obliga.in fi.

Ad contraria pro illis de Brunello, quę uidetur urgere, Respondebatur ꝑ Mag.D.Cātianū fideiussorem hoc modo Et primo quo ad
46 primum fundamentum, quod † fideiussor præsumitur promisisse in omnem casum & causam, quæ ex natura negotii procedit, Respondebatur primò, quod prædicta procedunt quando fideiussor simpliciter fideiubet, & promittit pro alio soluere, secus quando limitatè, & ad certum quid tantum fideiubet, & promittit, ita dicit tex. in d.l inter creditorem, in fi & l.si fideiussores magistratuū. §. pro Aurelio. ff de fideiuss. Crauet. consil.27 . numero.2.colum. 2.uolum.2.Soci.in l.qui Romæ.§ Augerius sub nume.10 ff.de uerbo.obliga. car.102. Alexand. consil. 34. num.7 & seq uolum. 2.Imol.in d.l. inter creditorem, & faciunt adducta per Hippol. Rubrica. de fideiuss.
47 quæst 8.nu. 91. & seq cart. 8 Nā quā io † fideiussor non uult simpliciter fideiubere, sed solùm in certam causam, apparet, quòd ultra causam non uult obligari etiā quod illa causa de sui natura traheret ad se usuras, accessorium, uel augumentum, ut d §. pro Aurelio, ubi expēse, & usurę nō ueniūt
48 in obligatione, quia solùm pro sorte † ꝓmisit, & uidemus, quòd hæres fideiussoris non remanet obligatus, quādo apparet ex mente contrahentium fideiussorem solùm uelle remanere obligatum, ut colligitē ex tex.§.atsi ita ubi glo instit.de uerbo.obliga.Tiraq.de retractu.conuentio §. 1.glo.
49 6.num.2 & seq.pacta namque dant † legem contractui ca. contractus, de reg.iur. in 6.l.contractus. ff. eod.l. si non singuli. l. cum tu.C.si cert. peta.l. 1. ff.de pact & Matthe. Vesembeci. d. consil.14 num. 85.& in proposito loquitur Iacob. Nou.in d Regula.14.in verbo.impensę in prima fallentia. car. 10. Secundo respondetur, quòd hic non sumus in promissione, quæ ex natura negotii trahit ad se expensas iam solutas in mercibus pignoratis, & uenditis, quia so
50 lum expensæ † Vecturalis, Domini Magazinarum, proxenetarū Nauilii, & laboratorii merciū sunt illę, q̄ sunt tacitè priuilegiatæ, & habent hipothecam in dictis Mercibus, & personalem contra Dominum Iubente fieri & custodiri dictas merces, ut dicit tex.in d.l.huius. ff. qui potio. in pig. habe. Anton.de Fan de pignori in 2 part. 4.membro. num. 140.& numero 141 uersic & probatur optime, & in 7.par. 3.mem. num.14. facit Natta. consil. 536 numero 8. 9. & 10. uolum. 3, Guliel. Rodoan. de reb.eccle.non alien.quæstio.17.numer.17. & seq cart.402.Gigas.tract.de pensi. qst. 39.num.10.& Monticul. § item seruiana nu. 157 car. 184.instit de actio. Et ideo si
51 tertius soluit his personis suas † expensas non habet tacitā hipothecam amplius in d.mercibus, sed solùm personalem contra eum pro quo soluit, & pretium ex dictis mercibus redactum, & exactum nō est sibi

obligatū, vt colligitur ex.d.l.huius, & Petr. de Vbal.de duob. Fratri.in 8.part.quęst.31. num.32.car.98.& tradit Ant.de Fan.de pignorib.vbi supra nu. 149.cart.150.versic.intellige tamen.& in 5. part.4.Memb.nu.17. versicu.septima cōclusio.cart.394.Alexād. consil.6.pōderatis nu.3.vol.4.Rota.Perusi. decisio.33.in j.part.& Beneuenut.Strac.de mercatur. titul. de doctoribus num. 8. 9. colum. 2. cart.235.tetigi supra decisio.44. nu.129.in j. parte.vnde cum illi qui imme diate debebant habere suas expensas, illas habuerint ante hanc fideiussionem,& promissionem, nescio videre, quomodo istæ merces,& pecuniæ sint intelligēdę deductis expensis,quia iam fuerunt deductę, & solutę,& solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio. inst.quib. mod. tol. obli. in prin. & ideo non possunt ad hanc causam istę pecunię retineri,& computari per supradicta. & facit Tiraquel. de Retract. Lignag. §. 32. in glo. vnica. nume. 10. & seq. cart. 230. versic. sed & illud quærit. Petrus de Vbal. de duob. Fratri. in 5. part. sub num. 3 .colum. 3. cart.39. & vide Rim. seni. consil. 356.num. 21. & 22.volum.secundo.Hiero. Gabri. consil. 26.num.10.& 11.cart.38. Menoch.consil. 12. num.3. 4. & nu. 20. volum.j. Abba.in capit. penul.num. 5. de pecul. cleri. Ter-
52 tio respondetur † quòd iste fideiussor nō promisit pro mercibus, sed pro debito illorum de Barlassinis, & ideo non tenetur ad augumentum accessorium,& interesse mercium, vt est tex.in l. si in pignore. ff.de fideiusso.

Secundo non obstat secundum fun-
53 damentum † quòd bona fructus & merces intelligūtur deductis oneribus,& expēsis, quia illa regula patitur plures limitationes, vt est videre per Tiraq. de Retract. Lignag. d.§.15.gl.i. nu. 10. & seq.cart.189. Capici. decisio. 20. cart. 31. & Iacob. Nouel. d. Regula. 14. & supra dixi in quarto fundamento pro parte fideiussorum num. 37.& seq.& non habet locum quando expensæ iam deductæ fuerunt, vt mox supra dixi, nec etiam habet locū, quādo ex coniecturis apparet mentem contrahentiū fuisse,& esse, quod in illa causa non deducerentur. d. §. At si ita, vbi glo. instit.de verbo. oblig.Matthei.Vesembeci.Oltramonta.cōsil.14.nume.85.colum. 527.& coniectura est, quando dicitur, quod omnes fructus, vel omnes merces, aut omnes pecunię, quę colligentur, vel exigētur ex mercibus vendendis, vel venditis, vt per Bart. in d.l.sed si hoc.§. cuidam, & §. videtur.ff. de condit. & demonstra.& supra dixi, vel quando certum quid corpus diffinitum apparet soluendum, vel vendēdum, vt dicit pulchrè Bald.in d.l.i. colum. pen. versic.pone.C. de fructi, & litis expensis. Mari. Anguissol. consilio 65.& consilio 197.volum. primo, Tiraq.d.§. 15. glo.i. num.17.18.in 3.& 4. fallentia,& Capici. d. decisio. 20.num.15. & num.16.& videtur tex. in d.l.quod dicitur.ff.de impens.in reb.dota.fact.uel quando sub conditione, & certa forma est facta fideiussio, & promissio, quia intelligitur sine aliqua diminutione, & in forma specifica, d.l.inter creditorem.ff.de fideiussor.& l.omissis. C. eod. & Simon. de Pretis.d.consil.57.num.6.7. & seq. & dicta Regula intelligitur quo ad debitorem,& creditorem,& non quo ad Tertiū,& sic fideiussorē, ut per Bal.d.l.2. nu.2.C.de fideiussori. quia multa cōceduntur contra Principalē,
54 quę non contra fideiussorem, nam † fideiussio fuit inuēta a lege per uim,& punctū rationis, ut dicit Christo.Porci.in §.in omnibus instit.de fideiussori.& Syluestr. Aldobrandi.in d.§.in omnib.in additio.sub glo. in uerbo. naturalis. & faciunt adducta per Barba. in consil. 31. colum. 1. 2. uolum.i. & Matthei. Vesembeci.d. consil. 14. num. 88. & nu.89 colum. 529.& uidetur tex. in d.l.si in pignore contrahendo.ff.de fideius.

Tertiò nō obstat, tertium fundamētū. q̄
55 † creditor, q. habet pignora obligata,& fideiussorem potest conuenire fideiussorem, & pignora retinere pro alia causa, nec tenetur cedere pignora fideiussori, ut p l.2. C. eod. & ibi Docto. Quia respondetur pluribus modis. Primò, quòd ibi fideiussor fuit datus pro debito, & non respectu pignorum. Secundò, quòd fuit datus simpliciter,& non limitatè,& ideo nihil habet interesse cum pignoribus, iuxta tex. in d. l.si in pignore.ff.eod.ubi fideiussor, qui pro debito promisit, non tenetur de interesse pignorum, secus quando respectu pignorum fideiussit,& id quod minus distractis pignoribus fuerit redactum, quia tunc non poterit ire contra fideiussorem, & retinere pignora propter aliam obligationem, sed erit necesse pignora distrahere, et sic uēdęre ad hoc ut possit cognosci in q̄

tum

tum teneatur fideiussor, ita dicit tex. limitando d.l.2. in l. omissis in fin. C. eod. & d.l. inter creditorem, & ibi glo. in uerbo. redactum, & supra dixi. Secundo, Respondetur, quod ibi non fuit data licentia illud pignus uendendi, & non fuit uendi-
56 tum, per quam † licentiam, & uenditionem renuntiauit pignori, & hipothecæ. d. l. si prior. §. si tertius, & §. seq. ff. qui potior, in pignor. habe. l. sicut. § si uoluntate, ubi Docto. ff. quib. mod. pign uel hipo. solui. l. 1. C. de remiss. pignor. & Sylua. consi. 38. & consil. 39. li. 1. car. 186. sed in casu nostro fuit data licentia, & uenditæ fuerunt Merces pignoratæ, & etiam fuit expressè conuentũ quod debeant ire ad computum certi, & terminati crediti, quod fieri omnino debebat per tex. pulchrum optimam rationem reddentem in l. 1. ff de solutio. & sic d. l. 2. non procedit in casu nostro, ubi etiã pro alio credito non fuerant Merces datæ in pignus, ut optime de intellectu. d. l. 2. loquitur. Deci. in consilio 104. & diligenter, & Nigusan. in tracta. pign. in 5. par. 3. mẽb. num. 31. 32. 35. Alber. Galeot. Parmensis in sua Margarita Rub. de fideiussorib. nume. 21. car. 151. & nume. 14. & nu. 23. car. 116. Spec. de cessio. actio. nu. 25. in 2. par. car. 12.

Non obstat quartum fundamentum,
57 quòd † fideiussor principaliter obligatus dicitur subrogatus in locum principalis, & ut principalis tenetur, quia illa Regula procedit quando simpliciter promittit, & procedit solum ad id quod principalis promisit, & non ad id quod in pactum non fuit deductum, nec quando fideiussor, vt principalis limitatè quid certum promisit, & sub certa forma, q̃a tunc non tenetur ultra formã, & specificata, d. l. inter creditorem, & ibi glo. ff. de fideiussori. d. l. ommissis. C. eod. Roma. consi. 421. hic Mattheus Barba. d. consil. 31 col. 2. lib. 1. & Mathei Vesembeci. d. consilio 14. num. 85. & seq col. 527. & Imol. in d. l. inter creditorem. Sed in casu nostro non promisit principaliter, neque in id quod principalis promiserat, sed solum in id quod distractis pignoribus minus redigeretur, ergo solùm in id principaliter dicitur promisisse per supradicta, & per Socin. in d. consilio 273. col. 4. uol. 2.

Nec minus obstat ultimum fundamen-
58 tum, quod † creditor, qui habet pignora, & uendit, potest precium exactum conuertere in causam, quam uoluerit, ut summat etiam Bar. in d. l. ubi ob triginta. ff. de solutio. Quia illud procedit, quando pignora fuerunt data pro dictis duabus obligationibus, & causis, ut dicunt allegati tex. in l. his §. imperator, & l. pupilli. §. penult. ff. de solutio. & perbelle declarat Barto. in d. l. cum ex plurib. num. 3. uersi. restat uidere, & nu. seq. ff. eod & sentit glo. fina. in d. l. ubi triginta, & Paul. de Castr. in d. consilio 238. uersiculo sed ad hoc respondetur. uolum. j. Secundò, respondetur, quòd pro rata det fieri conuersio precii, & si precium ex pignoribus redactis est sufficiẽs ad extinctionẽ primi debiti; in quo nõ est fideiussor, & ad liberandum fideiussorem secundi debiti, quando fideiussor non promisisset ꝓ to
59 to debito, ut hic, tunc tenetur † creditor cõuertere in causã primi crediti, & postea in primis pro quantitate fideiussoris, uel saltẽ pro rata, deinde pro residuo crediti debitoris; Adeo quod residuum debet remanere contra debitorẽ, ita dicit Pau. de Castr. d. consi. 238. uersi. & posito quod nõ essent in totũ liberati. Tertiò, respondetur, quod prædicta procedunt, quando simpliciter sunt data in pignus, non aũt quãdo sunt da-
60 ta hac conditione, † ꝙ debeant uendi, & precium ex illis redactum poni ad computum certi & determinati crediti, quia tunc non potest creditor conuertere in causam quam vult, nec in ambas pro rata, tex. est in d. l. 1. C. de remiss. pignor. & Bar. in d. l. cũ ex pluribus, nã in claris nõ est opus coniecturis, & ideo ad unguẽ cõditio, & obligatio ẽ obseruanda, & præcipuè stante iuramento, ut in proposito loquitur etiam Franc. Marci. decis. 864. in 1. par. & illa uerba pro rata sua teneatur: quomodo intelligantur declarat, Bal. in l. fina. col. pen. sub nu. 8. uersi. ibi, pro rata. C. de dot. promiss. & Paul. de Castr. in consi. 238. in fi. uol. 1. Quartò, re-
61 spondetur † non procedere, quãdo fideiussor promisisset solum in id, quod (distractis pignoribus datis pro uno credito solum) minus redactum esset, quia necesse est, ꝙ pignora distrahantur, & conuertantur pecuniæ in illud creditum ad hoc, ut ipse fideiussor teneatur in id quod minus fuerit distractum, vt d. l inter creditorem, & ibi glo. fin. & d. l. omissis, & Imol. in d. l. inter creditorem, & per Ruin. d. l. decem. numero 2. ff. de duob. reis, & Vesembeci. Oltramonta. d. consilio 14. numero 85 & sequen. colum. 527. sed in casu nostro omnia limita-

ta concurrunt, ergo creditor hoc non potest dicere, & tanto magis, quia merces, & pretium redactum nō erat sibi obligatum, nec pignoratum pro expensis solutis, sed solum ratione mutui habebat obligationem personalem contra Barlassinos, ut supra dixi in responsione secunda ad primum fundamentum partis aduersæ, nu. 51.

Vnde stantibus supradictis non est credendū dictos fideiussores intellexisse de mercibus (deductis expensis) dato etiam, q̄ dict⁹ creditor haberet illas hipothecarias ꝑ expensis quia ignorabant, & uerosimiliter ignorare poterant dictas merces habuisse, & habere hęc onera expensarum, cū iam in locis reperirentur, & de illis nulla fuerit facta mētio in instrumento, sed solum de expensis fiendis in uēditione dictarū merciū,
62 & in cambijs, & recambijs, quo fit q̄ † fideiussores tacitè de alijs expēsis noluerint fideiubere ad notata per Paris. consi. 38. nume. 6. sic q. uolu. 1. & facit text. in d. l. si in pignore. ff. de fideiussori. cùm unius inclusio sit aliorum exclusio ca. non ne, de præsumptio. & l. cùm præter. ff. de iudic. Neuizan. consil. 12. num. 2. & tanto magis cùm de iure dictæ merces non præsumuntur habere aliquod onus, grauamen, & hipothecam,
63 quia † quælibet res pręsumitur libera ab omni seruitute, & obligatione gloss. in l. ex prædijs, & ibi Bal. C. de euictio. & decisi. in consi. 483. sub numer. 14. uersicu. seruitus. Et cum isti fideiussores scirent qualitatem mercium, & quod erant sufficientes ad satis faciendū d. creditū scutis quinquaginta noué millia trecento faciliter induxerunt se ad fideiubendum, quod non fecissent si cognouissent, & sciuissent onus expensarū, & illas deducendas in primis fore, & esse, ut colligitur ex tenore dicti instrumenti, in quo uoluerunt isti fideiussores, quòd omnes merces uenderentur, & omnes pecunię exactæ, & exigendæ, & quicquid exactum fuerit computentur, & uadant ad extinctionem crediti pro quo fideiusserunt, ad hoc ut minus obligentur, quàm fieri possit, ut
64 etiam † præsumitur ita fideiussisse. l. inter eos. ff. de fideiuss. l. si ita stipulatus fuero, la 1. & la 2. & l. inter stipul. §. diuersa. ff. de uerbor. obligat. & in † obscuris, quod est uero
65 similius, & quod plerunque fieri consueuit attendi debet, ut dicit Sisgmun. Loffred.
66 consil. 34. nu. 10. quia † nemo præsumitur uelle iactare suum, l. cum de indebito in princip. ff. de probat. Neuizan. consi. 68. nume. 9.

Et sic ex prædictis omnibus simul iunctis stat firma, & inconcussa conclusio, quòd magnificus dñs Alexander Cantianus, & Amidan⁹ fideiussores sunt liberati ab eo q̄ minus distractis pignoribus fuerit redactum, cùm nihil minus redactum sit, & merces oēs uēdendæ, & postea uenditæ fuerint sufficientes ad satisfactionem crediti, seu creditorum una cum cambijs, & recambijs, & ex-
67 pensis inde dependentibus, postq̄ hęc † cōclusio est fundata, & terminata per text. expressum, d. l. inter creditorem, & ibi gloss. fina. ff. de fideiussori. & l. omissis. C. eodem. Socin. in d. consil. 273. colum. 4. uersi. ad idē adduco. uolu. 2. & Imol. in d. l. inter creditorem, & defensata a contrarijs, per text. in l. 1. in princ. & l. cum ex pluribus, & utroque Barto. ff. de solutio. per Bald. in l. 1. penult. col. uersicu. pone dono. C. de fructi. & litis expēsis, per Tiraq. de retractu. lignag. §. 15. gloss. 1. nume. 17. & 18. per Barto. in l. sed si hoc §. cuidam, ff. de condi. & demonstra. per text. in d. l. quod dicitur. ff. de impēsa. in reb. dota. fact. & per instrumentum cō-
68 uentionis clarum, & apertum, quod † dicitur probatio probata, & facit rem manifestam, ut latè per Tiraq. de retract. lignag. §. 2. gloss. 1. nu. 20. sequen. dixi supra decisi. 3. num. 10. car. 39. in prima parte, cum alijs fundamentis supra deductis. Nām cum habeamus leges apertas, & decidentes in terminis casum de quo agitur, non debeam⁹
69 † iure per argumenta, coniecturas, & alias leges non ita ex professo loquentes, ut consuluit Ceph. consi. 363. in fi. uol. 3. Calcane. consil. 62. sub nu. 10. versicu. & inquit Bald. Rolan. consi. 69. nu. 25. uol. 3. Vasquez li. 1. §. 10. rubri. de testar. potesta. sub numer. 70. circa finem, versicu. & id uerissimum puto. cart. 142. Rube. Alexand. consil. 2. numero. 24. consil. 73. columna 1. Gomes. Regula Cancella. regula. 1. questio. 16. Felyn. in cap. cum ordinem column. 4. de rescript. Lancellot. Galia. in consue. Alexand. prohib. Mari. relinq. uxo. in præfatio. nume. 11. cart. 35 & in column. sequen. in fin. facit Alphons. Mēdoc. tracta. de benefi. incompatibili. capit. 12. nume. 26. 27. in 2. part. cart. 144. Cum ergo l. prima. Cod. de his quibus, ut indig. & l. fructus. ff. solut. matrim. cum alijs simili. loquantur respectu fructuum, & in genere, & quando non apparet aliter de mente cō-

trahen-

70 trahentium, & quia † illæ expensæ sunt de natura fructuum, ut dicit Neuizan.d.consi. 2.nume.18.uer.septimo adducitur, & leges ita expressè ibi disponunt; sequitur quòd legislator in d.l.inter creditorem, ff. de fideiuss. & l.omisisis.C.eod. hoc noluit dicere, neque deducere expensas, quia bene sciuisset dicere si uoluisset, sicut in aliis dixerat, immo restrinxit se minus quàm fieri potuit propter tertii præiudicium, & sic fideiussoris, ut solùm in id quod minus redactum esset teneretur, & hoc fecit rationabiliter, quia apparebat fideiussorem in hanc causam solùm, & sic limitatè uelle fideiubere, & non simpliciter in omnem causam quæ procederet ex natura negotii, sicut ēt dixerat in l.fideiussores magistratuum.§.pro Aurelio.ff.eo. & ideo de una ad aliam non bene infertur, cùm sit diuersa ratio, ut sæpe supra demonstraui, ut dicit Roland.d.consi. 69.nu.25.uer.Nam diuersa est ratio, uolu.

71 3.& cùm in casu nostro lex ulterius † processit limitando, & declarando dubietatē uerborum, quæ solent à contrahentibus proferri, standum est declarationi, ut dicit Imol.in d.l.inter creditorem, & Soci. in d. consi.273.col.4.in princi.uers.ad idem adduco, & perbelle loquitur in simili Fernand. Vasquez in lib.3. §.30.limit.32.sub nu.23. uers.infertur Decimo tertio, & nu.27.uers. sed uerius car.653.& tanto magis, quia uidemus.l.quod dicitur.ff.de impens. in reb.

72 dota.fact.dicere, quod † expensæ factæ in re certa, & certo corpore, non diminuunt corpus, sed solùm datur retentio propter

73 hipothecam. quæ † hipotheca non habet locum quando per consensum uenditionis est remissa, d.l.j.C.de remis.pignor.& supra dixi nu.56. Ideò bonum est hodie propter tantam scribentium uarietatem habere de-

74 cisiones in terminis, quia in practica † dū casus accidit magnum est habere Decisionem non solùm legis, sed alicuius Doctoris in terminis etiam sine l.loquentis, ut dicit Ias.de Paulo de Cast.in l. non est minus. in fin.C.de procura. Nam Decisiones, quæ sunt in terminis sunt securiores, & ibi cessant omnia argumenta, & Decisiones regulares, ut dicit Alber.Brun.tracta. de stat. exclud.Femi.artic.6.q 2. vnde dicit Angel. in consi.14.nos Carolus co.2.quod allegare regulas generales vbi est decisio in terminis est pauperis Doctoris, & ideò in actu practico laborandum est, ut inueniamus decisionem in terminis, quia talem inuenire est Doctissimi Doctoris, ut dicit Fely.in ca. cum ordinem, de rescriptis, & plura ad propositum adducit nouissimè Mathe. Vesembeci. Oltramonta. in consi.19. nu.63. uersic. quia in practica.col.635. Fely.in c.1.num.6. de præscript.& Alfons.Mendoc. de benefi. in compatibi.in 2.part.c.12.nu.26.27. cart. 444.& dixi supra decisio.43.nu.10. car. 96. & decis.94.nu.39.in j.part. Vnde hęc causa fuit ab anno 1575.vsque adhuc pluries discussa, & (causa occulta) nondum terminata fideiussoribus non molestatis, & ita erit

* IVDICANDVM * si tex.in cap. 1. de

75 sent.rei.iudica.libr. 6. † bene perpendatur & consideretur, & tex. in l. obseruandum. ff.de offi.præsid. ac Doctrinam Iacob. de Bello Visu, in sua practica iudicia. tit.quotuplices sint causæ nu.169.& seq.vers. Sola enim iustitia car.76. quibus in locis habetur quomodo iudex debet iudicare, & se gerere in iudicando, quæ iura multum inseruiunt huic conclusioni, & adiuuant hos Fideiussores, & est casus notabilis, & multum practicabilis.

ARGVMENTVM.

Diuisio, uenditio, & alienatio facta de Cameris aut parte domus, an præsumatur etiam facta de furno, necessario, stabulo, aut horto contiguo, aut per quem habetur aditus, hic discutitur.

SVMMARIVM.

1 *VENDENS, alienans, locans, & diuidens, aut legans partem domus, & Cameras non intelligitur diuisus, locatus, & alienatus Furnus, necessarius stabulum, horreum, hortus, & Puteus si non sunt ad vsum illius domus, & Camerarum destinati, uel non sint contigui, aut non habeant aditum per illam domum: Alias secus num. 2. & seq.*

3 *Vendita domo intelligitur uendita Camera, quæ erat ad vsum illius domus destinata, etiam si esset paries in medio duarum domorum, & etiam aditus intelligitur uenditus.*

4 *Idem in petia Terræ empta, & addita Vinea, quia uendita, uel legata Vinea uenit etiam illa petia Terræ.*

Vendens pratum, aut prædium an censeatur vendita aqua, piscibus, & uiuario contiguo, aut connexo illi prædio, uide nume. 4.

5 *Vendens domum an censeatur uendidisse mobilia, statuas, & alia non affixa, aut ibi perpetuo non mansura, vide ibi.*

6 *Venditio ad corpus, vel ad mensuram quando intelligatur facta, & an ex modicitate pretij colligatur, vide ibi & num. 10 & seq.*

7 *Venditor læsus vltra dimidiam iusti pretij potest intẽtare remedium. l. 2. C. de rescind. vendit.*

8 *Quicquid est intra fines præsumitur esse de finibus, & esse illius, cuius sunt fines, & uenit in uenditione etiam quod esset intus unum magnum Palatium.*

Fallit, ut num. 9.

Fines demonstrant quæ bona sint uendita, & quæ ueniunt in uenditione nume. 8.

Fallit, ut num. 9.

10 *Venditio facta ad mẽsuram si reperitur maior numerus perticarum, & iugerum Terrarum debet restitui, & non uenit in uenditione, aut pretium debet suppleri cum fructibus siue uenditor sciuerit, siue non, numerum maiorem, & num. 12.*

Fructus debent restitui cum re, quando res non comprehenditur in uenditione, & si non a singulari successore, tamen a primo occupatore num. 10. & 11.

11 *Successor singularis bonæ fidei possessor tenetur ad fructus, & interesse post litem motã, & non ante.*

13 *Bona uendita ad mensuram, uel restituenda in casu dotis restituendæ intelliguntur secundum æstimationem, quæ erat tempore contractus.*

15 *Clausula apposita in uenditione, qualiscunque, & quantumcunque sit, quid importat.*

Dictio, qualiscunque, & quantacunque sit, & reperiatur in instrumento, quid importat uide num. 15.

16 *Iudex ex officio potest cogere detinentem rem alienã ad illam uero Domino restituendã.*

DECISIO LII.

FVIT in Foro Fiuizanense, & in Ciuitate Parmæ controuersum An diuisione facta inter Fratres de quadam domo, & Cameris intelligatur etiã diuisus necessarius ad quem erat aditus, per dictas Cameras, & inseruiebat etiã dictis Cameris, & an vendita medietate domus in qua aderat furnus, qui gurgium, & corpus, seu incrementum faciebat in Camera alterius medietatis domus, & habebat buccam uersus medietatẽ domus emptæ intelligeretur uenditus Furnus modis, & nominibus, quibus reperiebatur, Adeò quòd Dominus alterius partis esset obligatus præstare pacientiam ita permanendi dictum Furnum, uersus eius domum.

Et breuiter distinguendum fuit, An illæ Cameræ erant uicinæ, & contiguæ dicto necessario, aut habebant aditum ad illum; uel sint separatæ, & non contiguæ, uel non habeant usum illius necessarij; Primo casu quan-

1 † quando necessarius non est ad usum di-
ctarum Camerarum destinatus, uel non
contiguus, aut non habetur aditus ad illũ
per illas Cameras, tunc intrepide dicendũ
est necessarium & furnum non uenire ap-
pellatione, & concessione Camerarum, &
illius partis domus Parif. consil. 80. uolu. 2.
late Bero. consil. 160. uolu. 1. Crauet. consil.
105. nume. 12. uol. 1. consil. 234. uolum. 2. &
Mari. Anguffol. consil. 91. uol. 1. Secundo ca
2 su † quando est ad usum illarum, uel habe
tur ex illis aditus ad illum necessarium, &
furnum, uel est contiguus, Tunc appellatio
ne, & cõcessione illarum Camerarum, &
domus uenit etiam Necessarius, & Furnus,
aut Puteus, & possunt illo uti, & frui pro
ut poterant ante habitatores dictarum Ca
merarum, ut pulchrè consuluit Alexand.
consil. 233. uisis uerbis uolum. 2. & consilio
204. uolum. 6. Cagnol. in l. cum principalis,
ubi Mayneri. & Deci. ff. de Regul. iur. Iaf. in
leg. cætera. §. hoc Senatus Consul. numero
11. ff. de lega. 1. At in casu isto Cameræ ha-
bebant aditum ad sterquilinium, & erant
contiguæ, & Necessarius semper fuit ad
vsum etiam illarum Camerarum, & fur-
nus erat, & est in parte domus emptæ, & ad
usum illius partis quando alteri locabatur;
ideo comprehendi in diuisione, & emptio-
ne ad utilitatem Camerarum non uidetur
ambigendum per supradicta, & per Bero.
in consil. 43. num. 40. seq. uolum. 2. & in di-
uisione loquitur Bertrandus consilio 185.
uiso casu uol. 1. Hiero. de Monte, in tracta.
de finib. capitu. 80. cart. 58. & in sterquili-
nio loquitur Cępol. de seruitu. urba. pdio.
tit. de sterquilinio cap. 78. cart. 57. de Came
ra, loquitur Craue. d. consil 105. nume. 12.
in fi. in horto, stabulo, & horreo loquitur
Ioan. de Amic. consilio. 1. colum. 4. & 5. uer-
ficu. nunc ad propositum, Rimin. Seni. con-
sil. 636. uolum. 4. Cępo. ubi supra tit. de hor
to. capitul. 76. numero 2. & seq. cart. 56. ubi
dicit nume. 5. quod seruit etiam alijs Came
ris ibi contiguis, ad quartum usus paratus
est, & incluso, & clusura loquitur Crauet.
d. consil. 105. num. 8. uersic. Nono ista quæ-
stio, ubi subiungit in proposito, quod uen-
3 dita † domo intelligitur uendita Camera,
quæ erat ad usum illius domus conuersa &
destinata, etiam si erat paries in medio dua
rum domorum, & nume. 12. dicit, quòd cen
setur etiam uenditus aditus ad illam & in
consil. 748. nu. 26. uol. 5. & sequitur Cępol.
d. cap. 76. num. 2. & seq. & in uinea loquitur
CępPhal. consil. 744. num. 16. uol. 1. ubi dicit,
4 † quod sub legato uineæ censentur com-
prehensa quatuor iugera Terræ per Testa
torem empta, & dictæ Vineæ addita, & con
sil. 169. numer. 17. uol. 2. & late loquitur, &
exemplificat Tiraquel. in tracta de iur. pri-
mogenitu. quæstio. 73. cart. 412. & in fouea
loquitur Mari. Anguss. d. consil 91. & in
seruitute loquitur Rimi. Sen. d. consil. 636.
uolum. 4. & pulchè loquitur etiam Guliel.
Benedi in repeti. capi Raynutius in uerbo.
Et hortum; de testamen. in prima part. car.
206. & in legato loquitur Crauet. d. consil.
748. numero 26. Bero d. consili 45 numero
40. & seq. uolumi. 2. & in pischeria, Aqua,
Viuario, & piscibus uendito fundo, loqui-
tur Tiberi. Decian. consil. 58 uolum. 1. Ro-
land. consil. 54. nume. 33 uol. 3. Paul. de Ca-
str. consil. 146. nume. 2. uolum. 2. uide Bello.
5 consili. 27. & in rebus † affixis alicui dom,
uel non affixis, sed ibi positis ut perpetuo
maneant, loquitur Iaf. in d. l. cætera. §. hoc
Senatus Consultum numer. 13. ff. de lega. 1.
car. 71. Pari. d. consi. 80. uolum. 2. aliàs secus.
Bald. consil. 166. uolu. 5 Bart. consi. 202. uol.
1. Tiraq. de retract. Lignag §. 1 gloss 7. nu-
mero 115. cart. 38. Anto. Gomezi. de contra
cti. capit. 2. numero 14. cart. 168. & num. 15.
Roland. consil. 54. num. 31. & seq uolum. 3.
Nec obstat friuola ratio adducta in cau-
sa Furni contra Filandrum Librarium Par
mensem, quod non præsumebatur uendi-
tus furnus, & quod ob id Dominus alterius
partis domus poterat diruere ex parte sua
illud augumentum, & corpus furni, quia
non erat uerosimile uoluisse deturpare
unam eius cameram propter talem fur-
num, & etiam quia paruitate, & magnitu-
dine pretij poterat hoc colligi, pro ut col-
ligitur quando dubitatur an bona omnia
6 sint † uendita ad corpus, uel mensuram,
iuxta tradita per Alexand. consil. 14. nume.
5. uol. 7. Didac. in practi. quæstio. capi 3. Be-
ro. quæst. 48. numero. 1 & 2. Ant. Pinel. in l.
2. in 2. part sub nume. 4. cart. 172. C. de re-
scind. uendi. Bart. in l. 1. §. quis superfi. item.
ff. de superficie Hiero. de Monte. in d. trac.
de finib. capitu. 95. nume. 5 & seq. cart. 157.
Neuizan. consil. 38. num. 3. & 4 & Deci. con
sil 68. nume. 2. & Bero. consil. 160. numero
23. uolum. 1. ubi ei, qui dicit prædicta fuis-
se uendita, incumbit onus probandi Quia
pdicta non procedunt in casu isto, ubi pre-

tium erat iustum, & res erat apparẽs, & clara, & seruiebat cameris diuisis, & emptis, & per illas erat aditus ad furnum, & sterquilinium, secus si non appareret, & uenditor ignoraret qualitatem rei, ut per Fabian. de Monte, in tract. de emptio. & uenditio. in 6. quæstio. princip. numer. 35. uersicu. scientia autem cart. 363. & Bero. dicto consil. 160. uolu. 1. & ideo data scientia (ut hic) ulterius non erat quærendum, ut per Paul. de Castr. in l. si seruum. §. si modus. ff. de actio. empti. Alexand. consi. 8. nu. 8. uersicu. sexto in omni dispositione uolum. 4. Deci. consi. 160. nume. 1. versicu. sed tamen his, & Plot. in consi. 56. uolum. 1. & in proposito uidetur text. in l. qui binas ædes in fin. ff. de serui. urba. prædio. & Ioseph. Ludo. in Rota. Luca. decisio.
7 58. nume. 7. cart. 290. solum posset † uenditor agere remedio l. 2. C. de rescind. uendi. si læsio esset in pretio ultra dimidium iusti pretij tempore uenditionis adnotata per Ari. Pinel. & Docto. in dicta l. 2. & dixi supra in decisio. 3. numer. 3. in 2. part. & præcipuè ob clausulam positam (cum pertinentijs, & iuribus suis) cum hæc omnia sint de pertinentijs rei alienare proprie, ut per Alexander. Imol. & docto. in l. 3. in princip. ff. de acquir. posses. & Innocen. in cap. ex literis, de iur. patro. Rimi. Seni. consil. 545. nume. 5. volum. 3. & ita fuit IVDICATVM. * Filizani per arbitros de anno 1572. & ego * Vulterræ IVDICAVI * in puteo de anno 1569. & ita etiam fuit IVDICATVM * Mediolani, de anno 1580. quòd uendita ecclesia censeretur etiam ueditũ Campanile, de quo quo ad possesionem, an possidendo ecclesiam censeatur possidere campanile, uide Bertachi. in reperto. in uerbo possessor ecclesiæ, uersicu. possessor dicitur ecclesiæ, cart. 128. colum. 1. & de materia supra dicta, uide latè etiam Fabian. de Monte, in tracta. de emptio. & uendit. in 6. quæst. princip. in 7. membro cart. 261. num. 32. & sequen. & nume. 68. cat. 288. Petr. Gherard. singula. 95. tene menti; ubi etiam habetur an uendita domo intelligatur uendita pecunia ibi recondita, & uendito fundo an ueniant boues, & uendito Gallo an ueniat annulus in corpore reconditus, & uendita silua an ueniant, ligna incisa, & quid quando est dictum uendidit omnes siluæ fruct. & Bertachi. reperto. in uerbo. uenditio domus cart 281. Bero. consi. 160. uolum. 1. car. 603. & Rimi. Sen. consil. 636. num. 11. & seq. uolu. 4. cart. 29. ubi etiam habetur, an uendita domo, apotheca, & fornace intelligatur uendita seruitus, & creta pro coquenda fornace, & tassellum, cænaculum, tectum, & horreum, & in cons. 545. nu. 2. uolu. 3. & an uendita equa, ancilla, & uacca uideatur uenditus pullus, uitulus, & partum, uide Ant. Gomezi. lib. 2. c. 2. nu. 14. & seq. car. 168. glo. in c. quæsti sunt. in uerbo. reuertatur. 17. q. 4. Et aduerte, quod quando quis possidet illud quod putat uenire in emptione, aut legato, & uerè non uenit, si iste intra fines designatos, potest dominus cogi ad uendendum, quia uidetur posse dici largo modo uenire
8 in alienatione. Nam illud † quod est intra fines præsumitur esse de finibus, & illius cuius fines, & uenit in uenditione, & alienatione etiam quod intus adesset vnum magnum palatium, ut dicit Bald. in l. 1. in princ. C. communia de lega. & in rubri. C. de contrahen. empti. ver. 22. quæro. Pau. de Cast. in l. 1. ff. de acquir. posses. Soc. in consil. 86. in 3. conclusio. vol. 2. Ro. cons. 5. nu. 2. & ibi Mandosi. Alexand. consil. 106. uol. 6. Deci. consi. 500. consi. 347. Bero. q. 48. Hiero de Monte in d. tracta. de finibus. c. 88. cart. 149. Rimi. Seni. consil. 366. nu. 8. uol. 2. consi. 92. nu. 18. uol. 1. & Menoch. consil. 13. nu. 9. lib. 1. nisi appa-
9 rerent esse intra illos † fines bona alterius personæ, quia illa non uenirent in alienatione. Cagno. in l. 2. C. de rescind. uend. q. 33. nu. 184. uersi. 2. limit. car. 117. facit Neuizã. consi. 38. nu. 5. Fabian. de Monte. de emptio. & uend. quæst. 6. princ. num. 34. cart. 262. Et
10 ideo si est † uendita possessio ad mensurã, & non ad corpus, si intra fines reperiatur maior numerus bubulcarum, uel perticarũ terrarum uidentur uenire in alienatione, & emptorem debere supplere pretium (errore detecto) una cum fructibus, secundum ualorem, & redditum temporalem de tempore in tempus, Fely. in cap. illud circa finẽ, de præscriptio. in proposito. Ioan. Cop. in tract. de fruct. lib. 2. cap. 4. & Plot. in consil. 56. cart. 286. sentit Ari. Pinel. in l. 2 in 2. par. c. 4. nu. 30. & 36. C. de rescind. uend. Menoch. de recuper. posses. remedio 15. qő. 40. nu. 573. & seq. Paris consi. 50. nu. 9. & sequẽ. vol. 1. & Panctrol. consi. 46. & hoc siue uenditor sciuerit, siue non, numerum maiorem perticarum, & tacuerit Rui. consil. 162. sub nu. 25. uers. & per prædicta uol. 3. Capel. Tolosa. dec. 45 Fely. c. fi. col. 2. de præscrip Cur. Iun. cõs. 33. n. 29. & seq. uol. 3. & procedit (quo ad

ad fructus) ēt si emptor. alteri alienasset, 11 qa licet † singularis successor bonę fidei nō teneatur ad fructus nisi a die litis cōtestatę, per quam nullus excusatur, ut dicit tex. in l. præterea. ff. de rei uendi. l. ędiles. §. itē sciēdum. ff. de ędili. edi. Docto. in cap. Grauis. de resti. spolia. Alexand. cons. 90. in fi. uolu. 2. Alex. de Neuo. cōsil. 28. nu. 14. cart. 32. Achil. Persona. de peti. hęredi. nu. 655. cart. 490. & uide nu. 659. & seq. bona glo. in l. j. C. peti. hæredi. in uerbo. usuras, & Benintend. decisio. 20. quærebatur. Tamē ipse emptor, qui alienauit, tenetur ad totale interesse. l. Mater mortua. & ibi Bart. Bal. & Docto. C. de rei uēdic. & dixi supra dec. 45. 12 num. 67. Et sic † pretium non erit soluendum secundum ualorem, & ęstimationem in aliis perticis cōtentā, sed pro ut ualebūt tempore, petitionis, ut dicit Paul. de Castr. in d. l. si seruum. §. si modus ibi. Non tamen pro eodem pretio, faciunt quę dixi in tracta. de usufru. sub num. 244. car. 794. in fi. in i. part. Crot. cons. 12. num. 11. uolum. i. & ita est intelligendus Alexand. consil. 133. sub num. 5. uersic. præterea uol. i. & Ias. consil. 55. in fi. uolu. i. ubi dicunt, quòd potest suppleri pretiū licèt uideātur obstare, quę dixi supra in decisio. 27. nu. 71. in i. par. & in tracta. de tutore num. 265. cart. 250. in 13 i. part. ubi in † uēditione facta ad mēsurā, & in dote restituenda intelligitur de ęstimatione fienda secundum tēpus cōtractus, & nō mēsurę, & ęstimationis, nam ibi clarè apparebat de uenditione facta super illis bonis, secus in casu isto, ubi pręsūptiuè proceditur, & uidetur posse cogi ad uēdēdū etiam alias perticas terrarum nō expressas, sed comprehensas in dictis finibus, ut minus lędatur ius cōmune, q̃ fieri possit, & ne tot pręsumptiones cōcurrāt; ideo nota, & cogita, qa sępe euenire potest in uenditionibus, & locationibus factis ad mēsurā, ut euenit mihi bis in terra Sancti Secundi, ubi Rector ecclesiæ locauit unā petiā terrę cum suis finibus, & postea dictū fuit, quę est bubulcarum decem per iustā mēsuram, quam ęstimauerunt ualere libras triginta pro bubulca, & ad rationē bubulcę, & sic in totum libras quatuorcentum, & tamen fuit reperta dicta petiā terræ maioris quātitatis, & fuit cōtrouersū esse uēditionē ad corpus, non ad mensuram, quia principali 14 ter † ratio fuit cępta ad corpus, & statim positi fines, quod secus est quādo nō ad corpus, sed ad numerum est incoatus sermo, adnotata per me in meo tracta. de tutore. num. 261. cart. 247. in i. part. Bursa. consil. 100. num. 33. lib. i. consil. 168. uolum. 2. Didac. practi. quæstio. cap. 3. Ari. Pinel. in l. 2. in 2. par. & ibi Cagnol. nume. 177. & seq. quæstio. 33. C. de rescind. uendi. cart. 172. Neuizan. cons. 38. latè Barba. consil. 90 colum. 6. & 7. uolum. 3. Ias. cons. 55. omissis num. 4. uolum. i. & Guliel. Rodoan. de reb. Eccle. nō alienan. quæst. 12. nu. 19. cart. 390. Crot. consil. 383. uol. 3. cum similibus; Tamē cōmunis, & uera cōclusio in casu p̄dicto fuit, & est, quòd siue a principio, siue in medio, siue in fine etiam post fines designatos, si petia terræ est uendita, uel locata, seu alienata pro numero iugerū, p̄ticarū, aut bubulcarum, & ad rationem tot librarum pro qualibet bubulca, aut pertica, semp̄ talis alienatio & locatio dicit̄ facta ad mensurā, & non ad corpus, ut uidet̄ decidere tex. in l. quod sępe. §. in his. ff. de contra. empti. & ibi Docto. Fely. in cap. significāte nu. 7. de rescript. Soci. Sen. in l. demonstratio falsa, sub num. 10. in fi. ibi. Sed quādo precium. ff. de condi. & demōstra. Curt. Inni. consil. 244. sub num. 12. uersic. contra præsentem cōsultationē, uol. 3. cart. 111. ubi dicit. hāc esse ueram, & aliam falsam Ari. Pinel. d. l. 2. in 2. part. num. 4. uersi. quod autem dixerunt cart. 172. & sentit Guliel. Rodoan. ubi supra. d. quæst. 12. num. 18. & 19. uersic. Secundo loco limitat. car. 15 390. & hoc nisi sit dictū, † & quantumcunque, uel qualiscunque sit, & reperiatur, ut per Bursa. cons. 143. nu. 95. uolu. 2. Riminal. Seni. consil. 94. nu. 65. uolum. i. licèt Deci. in consil. 500. in causa quę Mantuę nu. 8. & 9. uersic. & ideo in casu ꝓposito dicat, quòd talia uerba posita in fine instrumēti uti executiua nō ampliant principalem dispositionem, sed restringuntur ad illam limitatā. & faciunt, quæ dixi in meo tracta. de usufruct. mulie. reli. numero 105. car. 489. in prima parte Geminia. in capitulo dilecto, numero 12. de senten. excommuni. in sexto, cart. 310. Hiero. Gigas. in tracta. de pensio. quæstio. 97. cart. 417. & uide Cephal. consil. 370. numero 100. & sequen. consilio 371. numero. 35. & sequen. uol. 3. & Ripa. Responso. 9. numero. 9. & 10. colum. 4. de iur. emph. uol. 2. car. 93. quæ omnia nota in contingentia facti, & maximè tu Parmensis,

mensis, qui tenes illa quatuor iugera prati illius Pauperrimæ Mulierculæ Roueidæ de Castro Sancti Secundi, sub prætextu, quod sit cessio, & alienatio ad mensuram, & non ad corpus, ideo teneris ad restitutionem unà cũ fructibus per ea quæ dixi supra num. 10. & 11. & in decisio. 27. & 28. in 1. parte. & per Abb. in cap. 1. nu. 5. de iur. iuran. ubi di
16 cit † quòd iudex ex offitio potest etiam cogere detinentem rem alienam ad eam restituẽdũ uero domino, & Gaspar Caballi. in milleloquio 620. in 2. part. cart. 35.

DE CONTRACTIBVS DECISIO VII.

ARGVMENTVM.

Emens Bouem, equum, porcum, & Animal aut uinum pretio conuento si aliquod periculum euenit ante traditionẽ periculo emptoris cedit, si emptio est pura, & perfecta,

Traditio Animalis, & rei mobilis fit per inspectionem oculorum, mensurationem, per sigillum, Marcum, Bullum, signum per capistrum, & similia.

Animal uenditum, & accommodatum si utra tres dies moritur, præsumitur ex præcedenti infirmitate mortuum, si habet pulmonem marcidum, aut intestina corrupta.

Mors Animalis quomodo probatur quando in itinere moritur de longinquo.

SVMMARIVM.

1 *FACTA non præsumuntur nisi probentur.*

2 *Venditor tenetur Bouem, & rem uenditam tradere liberè, & expeditè emptori, & per constitutum non liberatur numero 11.*

3 *Traditio, & consignatio Animalis, & rei mobilis fit per inspectionem oculorum per mensurationem, per sigillum, bullum, marcum, Anulsionem, & similia nu. 6.*

4 *Res præsumitur esse illius, cuius signo, & bullo signata est. Bona præsumuntur esse illius, cuius signo, & bullo signata sunt nu. 4.*

Animal quando habet eundem signum, & bullũ duorum, cui debet dari, uide nu. 4.

5 *Venditio dicitur perfecta statim quod de pretio partes cõuenerũt, licèt res nõ sit tradita.*

6 *Periculum omne spectat ad emptorem potest rem uenditam, licèt non traditam, nisi aliter sit conuentum, uel uenditor morosus: nu. 7. 17.*

8 *Venditor tenetur solum de dolo, lata, & leui culpa.*

9 *Venditor non præsumitur esse in dolo, culpa lata, & leui, nisi probetur.*

Dolus, & culpa non præsumitur, nisi probetur. nu 9.

10 *Factum in dubio præsumitur potius factum licitè, & bona fide in permissis, quàm illicitè, & mala fide, secus in prohibitis.*

11 *Venditor tenetur pati ut emptor habeat rẽ, & fruatur re empta.*

12 *Venditor tenetur redhibitoria ad restitutionem pretii si Bos, & animal uenditum sit morbosum & uitiosum.*

Venditor tenetur certiorare emptorem in specie de morbo, & uitio Animalis uenditi si uitium, & morbum non est patens, & non sufficit in genere hoc dicere sub inuolucro uerborum. nu. 12

Venditor non tenetur de uitio, & morbo patẽte, nisi emptor esset minor, rusticus grossus, & mulier nu. 12

13 *Vitium Animalis, & rei quando dicatur patens, & manifestum, uide [illegible].*

14 *Animal non præsumitur uitiosum, & morbosũ, & qui dicit cõtrariũ debet hoc probare.*

15 *Qualitas cum qua Homo, & animal non nascitur, non præsumitur.*

16 *Venditorem sciuisse uitium, & qualitatem rei uenditæ præsumitur probato uitio, & morbo.*

17 *Venditor suscipiens in se custodiã, aut periculũ rei, de qua custodia, & periculo intelligatur, uide remissiuè.*

18 *Testes probantes non adesse uitium, & morbum in Animale præferuntur alijs affirmantibus [illegible].*

19 *Animal uenditũ, aut cõmodatũ si moritur intra tres dies, præsumitur mortuum ex infirmitate præambula ante triduum, & emptor non tenetur ad damnum, & pretium.*

Decla

Declar. ut ibi nume. 19.20. & 21.

20 *Quis in dubio præsumitur sanus a principio, & non infirmus, & mente sanus, & non furiosus.*

21 *Quis præsumitur talis, qualis reperitur.*

22 *Conductor equi, & animalis non tenetur de morte naturali, de casu fortuito, de uiolis, & de casu absque eius culpa, & facto occursu.*

22 *Mors animalis cum identitate quomodo probatur per conductorem, et commodatarium, vide hic.*

Conductor equi quando in itinere equus moritur de longinquo, quomodo debet probare mortem uide hic nu. 23.

DECISIO LIII.

QVIDAM de Arnetio de anno 1564. emit a quodam Cortonense rustico unum bouem pro scutis 13. cum dimidio, & soluit pretium, postea uenditor se contulit ad stabulum, & accepit pro capistro dictum bouem causa eum consignandi, & tradendi emptori, qui bos aufugit, & uenditor eum est insequut⁹, & in cursu rupit pedem, uel se scoslauit, & cùm uẽditor diceret bouem aufugisse è manibus emptoris, & emptor è manibus uenditoris, fuit controuersum, an uenditor teneretur restituere pretium dicto emptori?

Pro parte emptoris dicebatur consignationẽ bouis (alio non probato) non fuisse factam emptori per dictum uenditorem, cùm sit
1 quid facti, & † facta non præsumuntur nisi probẽtur. l. in bello. §. facta. ff. de capt. & post li. reuer. Bald. consi. 198. uolum. 2 Aret. consil. 88. colum. fin. Purpura. consil. 299. nume.
2 8. uolu. 1. Et dictum † venditorem teneri, & obligatum esse ad tradendum, & consignandum dictum bouem liberè, & expeditè dicto emptori, nec per constitutum liberari, à traditione facti addent ad Matthesi. Sing. 67. nume. 2. Plot. in l. si quando. nume. 172. versicu. nec liberatur C. unde vi Octauia. Pedemon decisi. 36. cart. 150. dixi in de-
3 cisi. 44. numero 101. in prima par. quæ † traditio, & consignatio hoc casu fit per dationem bouis, per capistrum, per inspectionẽ oculorum, per auulsionem, per signaturã, & per bullum emptoris l. qui saxum. ff. de donatio. Ias. in l. in traditionibus. C. de pact. Roma. Sing. 285. tù scis Bald. consil. 167. nu. 4 uolum 3. facit Rebuf. in 3. Tomo. constitu. de materia possess. in præfa. nume. 115. & sequen. car. 237. ubi dicit, quòd fallit in uno sigillato, quia magis ne ... mutetur, & cambietur ... let signat..., quam ut traditum uideatur, licèt ualeat uenditio, ut infra nume. 6. ubi de ueritate habetur. Et in dubio
4 † res præsumitur esse illius, cuius signo, & bullo signata est, ut de ballis mercatorum, & equis regni loquitur Boeri. Decisio. 105. nume. 9. & Petr. de Raue. Sing. 692. quidam perdidit, & quando non haberet signum, uel haberet eundem duorum tunc debent animal relaxari in loco, ubi possit uerosimiliter recognoscere domum suam, & si uadit de directo ad stabulum, unius ei debet dari, sin autem debet iudex uerosimilibus adhærere, vt per Parid. de Puteo, in tracta. de sindica. in cap. probatio. quia. column. 1. & 2. & Corset. Sing. in uerbo. Testis, il 19. nume. 3. petendo rem adhiberi eo modo, quo fuit reperta coram testibus. Barto. in l. 3. §. ideo. numero 4. ibi Alexand. in addit. ff. de testibus. Bald. & Felin. in ca. cum causam. il primo, sub nume. 11. de testibus. Capellá. Tolosa. quæst. 164. & ibi addentes. Boeri. decisio. 218. glos. & Barto. in l. 1 numer. 2. ff. de noxalib. & in l. qui vas. in fin. ff. de fur.

Verùm quia hic non agitur de traditione fiẽda, sed de restitutione pretij ob traditionẽ non sequutam, & bouem scossatum, & infirmatum; uidendum est, an hoc periculum post emptionem factam spectauerit ad emptorem, uel ad uenditorem. Et certum est,
5 quod hoc casu † emptio fuit perfecta ex utraque parte; quia emptor uidit bouem, & sibi placuit, & conuenit de pretio, & soluit pretium pro quo dicitur perfecta venditio absque traditione instit. de empt. vend.
6 in princip. Et quãdo † emptio est perfecta, tunc omne commodum, & periculum spectat ad emptorem, si est pura uenditio, etiã quod res nõndum sibi tradita fuerit, tex. est apertus in §. cum autem emptio, & glos. 1. in d. princ instit. de empt. & uend. Ias. in l. 1. nu. 13. & si q. C de iure emphit. & in l. a diuo pio §. si post additum nu. 12. ff. de re iud. Areti §. actionũ aũt nu 16 uers. quæro quãdo dicatur instit. de acti. & in tabulis uenditis, & mensuratis tradit Corne. consil. 231. uidetẽ in presenti consil. 23. lit. A. vol. 2. late Bero. consil. 98 nu. 13. vol. 1. & facit Barbat. consil. 90. colum. 6. 7. vol. 3. & in frumento mensurato consuluit Laur. de Pinu. cons. 89. cart. 122. & facit Ancha. cõs. 151. Alexã. cõs. 107. nu. 4. uol. 3. cõs. 121. in fi. vol. 5. Lud. Bolog.

consi.

cons.72.Bald.cons.393.num.1.volum.4. & dixit Afflict.decisio.399.nu.8.& 9.quod ad hoc, ut periculum uini uenditi spectet ad emptorem, sufficit, quod contractus sit perfectus, licèt res non sit tradita, & dicit hoc firmare Bald.Salice.& Paul. de Castr. in l.1. C.de pericu.& commod.rei uendi.& in l.1. C.eod.gl in l.sicut periculum.C.de act. emptio.& uen.& l.si quis uina.§. si in aduersione.ubi gl.ff.de peric. & commod. rei uendit.& uide supra nu.3.in fi.nisi uenditor su
7 sceperit † sub se periculũ, uel fuerit in mora, aut in culpa alicuius damni, ut ibi dicit tex.in d.§.cum autem, & ibi glo. magna,& Christopho.Porci.ac doct.facit Deci. in l. contractus, nu.42.ff.de reg. iur. & Afflict. decisio.280.nu.7 uer. secundum dubium; Bald.cons.214.vol.1.& cum contractus emptionis sit ultro citroque obligatorius in
8 eo † solùm uenit dolus, culpa,& leui, vt dicit latè Deci.in d.l.contractus, sub nu 26.ff. de reg.iur.ultra tex.in d §.cùm autem.

Qua de re dicebat uenditor ipsum non teneri ad pretium restituẽdũ,& periculum spectasse ad emptoré, cũ absque culpa,& dolo ipsius uenditoris euenerit casus per supradicta,& ferè in terminis Aret.in d. §. cũ aũt; sub nu.2.uidetur decidere hanc quęstionẽ; ubi dicit. Nota ꝙ eo ipso, quòd homo, vel animal venduntur etiam antequã traduntur si aufugiant specta t periculum ad emptorẽ,& sic si emo uitulos in armenta, & aufugiant, periculũ est emptoris, nisi uẽditor promiserit custodiam, & in porco empto ad mercatum,& signato, & postea relaxato in grege cũ aliis,& deperdito, ita respondit uenerandus P.M.D.Carolus, ut patet in Responso.237.vers. quidam emit lib.1.car.168.

Nec præsumitur culpa, & defectu dicti
9 † venditoris hoc euenisse, cũ iuerit ad eum accipiendum pro consignando,& benedicẽdo dicto emptori,& per uim aufugerit, & cum fuerit insequutus bona fide,& lege ꝑmittente pro eum recipiendo,& consignãdo emptori,& contrarium dicenti incumbit onus probandi, quia dolus, & culpa nõ præsumitur.Bar.in l.in illa stipulatione, & Kalendis.ff de uerbo.obliga.Ias.in l. possidere.§.si seruus quem numero 3.ff.de acq. hæredi.Bald.in l.si filius.ff.de iudi. Afflict. decisi .13. numero 18.Beneuenut.in tracta. de mercat.tit.Nau.naui.& nauig. nume.1. & 2.car.139.Crau.cons.8.nume.26. & præcipuè cum ex hoc actu iste uenditor aliquod commodum sentire non potest; ut per Crauet.consi.18.nu.22.lib.1.& Rui.cõsilio 8.nu.5.uolum.4.Laur.de Pinu.d. consi
10 lio 89.nu.11.& seq.Nam quicquid † fit ĩ dubio præsumitur potius fuisse factum licitè, & bona fide, quàm illicitè,& dolosè in permissis.l.merito.ff.pro socio.Barto.in l. gerit.ff.de acquir.hæred. Alexand. in consilio 179 sub numero 1. uolum. 7.secus in prohibitis, præterea quòd erat obligatus uen-
11 ditor prosequi dictum † Bouem fugatum statim quòd sciuit, & restituere emptori si ad manus suas peruenisset, & sic pati traditionem, receptionem, & possessionis initium Cepol.in l.redhibere numero 5. & numero nono.ff.de edili.edict.& Bald.d.consi. 214.volum.1.Laur.Silua.consi.11 & consi. 12.Paris.consilio 40.numero 7. & sequen. volumine 1.Pancirol.consilio 49.nume.11. Roland.consi.87 uol.3.cons.68. uolum. 4. Bero.consi.143.num 3.consilio 140. num. 45 & 47.uolum.1.Grat.consi.95.nu.28.uol. 1.Vnde his omnibus perpensis fuit IVDI
* CATVM * de anno 1566.Cortone ad fauorem uenditoris.

12 Si uero bos fuerit † umbrosus, lunaticus, bulsus, uitiosus, aut morbosus, tunc uẽditor tenetur redhibitoria actione in factũ ad pretiũ restituendũ etiã ꝙ uẽditor ignorasset uitiũ, ut de boue loquitur Cepol. in l.bouem nu.3.ff.de edili edi.Dyn. in c. eum qui certus,& ibi addentes de reg. iur. in 6. nisi in specie uenditor certiorasset emptorem de tali uitio,& non in genere, dicendo uendo pro bulso, spallato, lunatico, & cum omnibus uitiis,& magagnis, quia tũc licèt esse umbrosus, teneretur redhibitoria, quia sub illo inuolucro uerborum illum decepit, cùm non haberet illa omnia uitia, ita Bald.consi.499.uolum.5.Barba.con. 16. num.16.consilio 56.num.13. uolumine 2. Beltran.cons 138.nu.39.uolum. 2. Cepol. in l.aiunt ædiles num.3.5.& 13.ff.eo. Aret. in §.prætorum sub nu.1.instit. de iure nat. gent.& ciui.in §.fin.nu 3.& 4 instit. de suspect.tuto.Ang.Imol & Moder.in l. si quis cum aliter.ff.de uerb.oblig. & Ias. in l. pacisci.ff.de pact.Hipol.Bonacoss.in tractat. equorum, quæstio.87 Gomesi.lib.2. cap. 2. de emptio.& uendit.num.48.car.186. Alexan.consi.63.num.6.uolum.6. Mising.centuria.1.obseruat.55.numero 2.& obserua. 56.numero 7.8.D. Pileus antiq. Doctor,

quæ-

quæstione 70. Lucius, & nisi uitium esset
euidens, & apparens, quia tunc uendi-
tor non tenetur denuntiare, nec tenetur
ad pretii restitutionē, ut per Doct. supra al
legatos, & sequitur Cæpol. in l. si nomina-
tim nu. 3. 6. & 9. de ędili. edict. Hippol. Bona
cos. in tract. æquorum q. 87 Anto Gomesi.
lib. 2. c. 2. de emptio. & uendit. nu. 48. cart.
186. nisi esset Minor, Rusticus grossus, aut
Mulier, ut per Hippol. Bonacos. in tract. e-
quorum q 85.

13 Quando autem † uitium dicitur patens
& apparens, not. per gl. in c. si forte in uers.
euidenti. de elect. in 6. Cy. in l. 1. in 3. q. C.
de ædili. actio. Cæpol. in l. 1. nu. 9. & l. si no-
minatum. ff. eo. Hippol. ubi supra. d. q. 87.
Gomesi. lib. 2. c. 2. de empt. & uend. nu. 48.
car. 186. Abbas. in c. iustum, de rer. permu.

14 Et hoc casu dicenti esse † morborum &
uitiosum incumbit onus probandi, ut sen-
tit Cepol in l. actioni nu. 5. ff. de ædili. edict.
& colligitur ex relatione supra dictorum
Doctorum. Corn. cons. 242. uol. 1. Alexand.
cons. 146. uol. 6. Iaco. Machel. Patroci. 46.
nu. 16. Petr. de Vbal. de duob. fratribus in 8.
part. nu. 14. q. 13. Gomezi. d. c. 2. sub nu. 49.
15 car. 18. Quia † qualitas cum qua homo, &
Animal non nascitur, non præsumitur, ut
per Dec. in cons. 125. nu. 6. & cons. 522. nu.
16. faciunt adducta à cōtrario per Iaco. Ma
chel. in patroci. 49. num. 3. car. 298. & sentit
Ias. in l. is potest nume. 59. ff. de acq. hæred.
Crot. consil. 83. num. 29. uolum. j. Roland.
cons. 32. nu. 5. uol. 1. Craue. cons. 150. nu. 1.
lib. 1. Sed certū est, quòd umbrositas, & ui
tium non nascitur principio in homine, &
animale à comuniter contingentibus, ideo
dicenti contrarium incumbit onus probā-
di per tex. in auct. ut sine prohibi. Mat. de-
bi. §. quia uerò uers. nam quod raro, col. 7.

16 Et probato uitio, erit etiā probatū † uen-
ditorē sciuisse tale uitiū, quia quilibet præ
sumitur scire uitium rei suæ, ut in proposi-
to nostro consuluit Corn. 101 sibi 81 co
lum. 2. uol. 3. sentit Bald. cons. 446. nu. 5 uo-
lum 2. Rota. Bononi decisio. 69 nu. 7. & de
cis. 71. nu. 9 Petr. Duen regula 303. famulus
& tenebitur uenditor reficere omnia dam-
na, expensas, & interesse. Plōt. in l. si quādo
nu. 551. uers. uasa C. unde ui, ubi contra eū
iuratur in litem.

17 Et quando † uenditor suscipit sub se cu-
stodiam, aut periculum. de qua custodia, &
periculo intelligendum est not. Corn. in
cons. 231. uol. 2. lit. . . . Christo. Porc. & Do
cto. in d. §. cùm autem emptio. instit. de em
ptio. & uend. Egid. Bossi. in tract. Crimina.
tit. de remissione mercedis conductorū nu.
63. Et si probatur hoc uitiū, & morbum per
duos testes, & alii duo dicunt contrarium,
18 statur dict. † testium dicentium esse morbo
sum, ut per Bald. in auct. omnes peregrini.
C. communi de successi. Hippol. Bonacos.
in tract. equorum q. 17. statutū dicit car. 12.

Si uero intra tres dies bos, & animal
19 † moreretur, præsumeretur decessisse ex in
firmitate præcedenti, & sic per prius fuisse
morbosum ante traditionem, ut dicit Ioā.
Andr. in addit. ad specu. tit. de emptio. & uē
dit. §. nunc uidendum uersic. sciendum est,
Aret. in §. in duplum numero 10. instit. de
actio. Rip. in tract. de peste. numero 184.
cart. 143. Alexand. in l. si quis cum aliter,
in colum. fin ff. de uerb. oblig. Aret. in l. cū
mandato. §. 1. numero 1. ff. manda. Ias. in
l. lecta. numero 21. uersiculo in glo. ubi hæ
res. ff. si cert. petatur. Boeri. decisio. 323. nu.
12 Hippoli Sing. 614. uulgata est regula;
Hippoli. Bonacos. in tract. equorum quæ-
stio. 86. Quod tamen uideretur intelligen-
dum, si intestina, aut pulmonem haberet
marcidum, aut deuastatum, & corrupta, ut
dicit Io. Andr. in d. §. nunc uidēdum; quem
omnes Doctores sequuntur, & cùm Docto
res se fundent in dicto Ioan. Andreæ; de-
bent intelligi secundum illius Decisionem
& mentem, vt per Barto. in l. non solùm. §.
liberatum. ff. de libe. lega. & est rationabi-
20 le, quia † ille qui non est infectus, & marci-
dus, non præsumitur infirmus, sed sanus,
& ex superuenienti infirmitate mortuus,
adnotata per Dec. cons. 448. nu. 6. Beltran.
21 consilio 48 uolum. 1. nam quis † talis præ-
sumitur, qualis reperitur. l. moueor. C. si
seru. expor. uen. Mayne. in l. culpa est se im-
misceri, sub num. 2. ff. de reg. iur. quod est
notandum, quia pauci ad hoc animaduer-
tunt, & ego Fiuizani tempore uendemia-
rū habui de facto in quodā asino dato Do-
mino Raphaelo per Barbarium de Monci-
gulo, qui Asinus dum portaret uuas ceci-
dit in terra, & mortuus est, & quia habe-
bat intestina corrupta, & erat intra triduū
* LIBERAVI * D. Raphaelem à solutio-
ne dicti Asini de anno 1577.

Ad vnum tamē in hac materia fac vt ad
uertas tu qui vadis in itinere, & conduci
equos, & Animalia ad uecturas, qđ si eue
niat

niat equum, & animale commodatum, aut
22 conductum mori casu fortuito, † morte naturali, viuolis, incursu latronum, aut sine culpa tua, & facto tuo (de quibus casibus nõ teneris, ut dixi supra, & per Deci. in dicta l. contractus sub nume. 26. & ibi Cagnol. nume. 62. & sequen. & numer. 71. & sequen. ff. de regul. iur. Anani. consil. 74. Roland. consi. 69. numer. 22. & sequen. vol. 4. in proposito Bald. in l. quæ fortuitis nume. 2. C. de pignora. actio. Hippol. Bonacos. in tract. equorum quæst. 5. & quæstio. 94. Pileus. Antiq. Doct. quæst. 104. Petr. de Vbald. in tracta. de duobus fratribus in 8. part. quæst. 13. 14. & 15. nume. 14. & 15. nisi esses in dolo, in culpa, & in mora. l. uideamus, in princi. & § penul. ff. loca. Deci. in dicta l. contractus nume. 4.. & Conrad. tracta. de offi. prætor. §. 3. Rubri. de furibus nume. 23. vide Didac. in cap. peccatum §. 6. numer. 1. de regul. iur. cart. 105. & tex. in §. item is cui circa medium instit. quibus mod. re contra. oblig.) ut facias tibi fieri fidem, & scripturam à testibus, & peritis
23 illius loci, & † si potes illam approbare à prætore, aut consulibus communitatis eorum sigillo de huius modi morte animalis ponendo identitatem animalis, ut facilius possit dignosci esse illummet animal, quo facto eris tutus, licèt tales testes sint examinati parte absente, maxime quando sumus in longinquis partibus, ita docet Barto. in l. 2. nume. 2. & 3. C. de naufrag. libr. 11. & in l. 1. l. animalia. C. de curs. publ. lib. 12. & in aucto. ut liceat matri. §. fina. Hippoli. Bonacos. in tracta. equorum quæst. 16. & quęst. 20. Paris. de Sindica. in capit. officialis posuit, col. 2. Ias. in l. bonorum quidem, nume. 20. C. de bono. posses. secund. tab. Alexand. cons. 146. viso themate. uolum. 6. Fely. in cap. auditis, de præscriptio. Ioan. de Amic. cons. 40. Iacobus Machel. Patroci. 46. numer. 16. Ferrant. Gargia. Patrocin. 58. cart. 298. & Franciscus. Tontulus voto. 6. nume. 17. cart. 29. Franc. Vegi. consil. 9. nume. 3.

DE CONTRACTIBVS DECISIO VIII.

ARGVMENTVM.

Vendens bona Allodialia pro certo pretio, & bona Emphiteotica pro alio pretio accedente consensu directi Domini, & non aliter, si directus Dominus non uult præstare consensum, emptor non potest recedere in totum à contractu, sed tenetur pretium soluere pro bonis Allodialibus emptis, nec uenditor tenetur de euictione pro bonis emphiteoticis si per eum non stetit, aliàs secus.

SVMMARIVM

1 *VENDENS duos seruos, aut equos vno pretio, si unus est mortuus, non ualet uenditio.*

Vendens plura animalia unico pretio, si vnum est morbosum, omnia redhibentur, nec cogitur emptor non morbosa retinere pro rata pretij nu. 1.

Limita ut nu. 6. & seq. & nu. 12.

2 *Bona insolutum data si pro parte sint euicta remanet integra obligatio quoad ad omnes.*

3 *Venditor uendens bona communia cum minore tenetur de euictione pro parte minoris, si emptor uult stare uenditioni, si non uult stare potest rescindere emptionis contractum.*

Emens rem communem cum minore pro parte minoris, potest agere contra uenditorem, si est sibi euicta, uel rescindere contractũ. nu. 3.

4 *Creditor & emptor accipiens plures res pro pignore non cogitur unam pro rata liberare, nisi uniuerso debito soluto.*

Limita. nu. 6. & seq. & nu. 12.

5 *Conductor plurium rerum potest, recedere à conductione omnium propter unam earum qua frui non potest, etiam quod locator uellet liberare bona ab illo, cuius sunt.*

Declara. nu. 6 & seq.

Emphiteota, & conductor potest recedere à tota conductione, si locator in uno deficit, & idem in locatore contra conductorem, maximè existente iuramento. nu. 5.

7 *Vendens bona Emphiteoticaria, & Feudalia accedente consensu directi Domini, & non aliter censetur conuenisse, quod si non accesserit consensus, bona nõ sint uẽdita, & alienata,*

Clau-

DECISIO LIIII.

ASseritur, quòd uenditor uendidit bubulcas uigintiduo terrarum liberas ab omni onere, & allodiales, ac proprias ipsius uenditoris cum suis finibus pro scutis quadraginta unius la biolca, deinde uendidit eodem contractu alias bubulcas uiginti liuellarias pro scutis quindecim la biolca, cum onere soluendi liuellum, cum hoc, si Dominus directus præstiterit eius consensum, & fecerit inuestituram, & non aliter, nec alio modo, & requisito dicto directo Domino, consensus non fuit præstitus, & cùm uenditor uellet pretium terrarum suarum propriarum uenditarum, emptor dicit nolle soluere, & uelle rescindere contractum in totum, quia si non habet illas liuellarias, non vult etiam proprias, & allodiales, & fuit dubitatum quid iuris?

Pro parte emptoris uidebatur dicendum esse locum rescissioni contractus, & quòd emptor non teneatur soluere pretium dictarum terrarum allodialium, quia obstat exceptio implementi non sequuti, per tex. in l. si duos. ff. de contra. emptio. ubi quis † uendidit duos seruos, & unus erat mortuus, dicit ibi tex. quòd in uiuo nō erit empt. & uidemus, quòd plura mācipia, uel animalia fuerint uendita, & unum eorum fuerit morbosum, omnia redhiben-

bentur,nec cogitur emptor non morbosũ retinere pro rata pretii,ut l. cum eiusdem. l.ediles aiunt §.ulti.l si plura,& l.penul §. idem ait.ff. de ædili.ędi.& Bald. in l si prædium,col.2.versi.sed pone.C.eod. licèt Paris consi.64 nume.69 uolum 1. adducat.d.
2 iura,in contrarium,& quando † res insolutũ data fuit pro parte euicta,aut ex duobus fundis,alter euictus sit , remanet integra obligatio,quia creditor eas res non acceptisset,nisi pro solido eius fierent;& uide
3 mus quòd si curator † bona sibi & nimis communia vendidit,eatenus rescinditur vẽditio,quatenus adolescentis pro parte fundus fuit communis,nisi emptor à toto contractu uelit discedere ex eo quia partẽ empturus non esset.ita dicit text.in l.rutor.§. curator.ff.de minorib.l.inter oẽs,& ibi gl. C.de prædi.Minor.Roland.consi.60.nume. 59.volum.4 & dixi supra in decisio. 31.nume.35.in 1.part.& facit text.in l.qui pigno
4 ri.ff de pignoribus ubi qui pro † pignore plures res accepit, non cogitur unam rem liberare , nisi uniuerso debito soluto , & ideo consuluit Imol. consil.39.visis ac pon
5 deratis,conductorem plurium † rerum posse resistere à cõductione omnium propter vnam earum,qua frui non potest, quia reperta fuisset alterius.quod sequitur Plot.in l.si quando nume.500.versic.tertio etiam limitantur.C.vnde vi,vbi subiungit hoc ꝓcedere etiam quòd locator, uel uenditor uellet liberare bona ab illo,cuius sunt,ubi uerosimiliter ille,cuius sunt,in aliquo tẽpore uexaret emptorẽ,uel conductorem , & faciunt adducta per Ari. Pinel. in repet. l.2.in 1.part.ca 4.num.1.& 2.C.de rescind. vendi.cart 87.ubi firmat,& dicit ita se consuluisse,quòd emptor,qui dedit in emphiteosim rem emptam ipsimet uenditori,potest rescindere emphiteosim , si uenditor egerit contra eum remedio.d.l.2. propter læsionem ultra medietatem iusti pretij, quia cùm alter ex contrahentibus in parte recedat a contractu,alter potest in totum recedere,& tanto magis si in contractu uenditionis adesset iuramentum, per text.in l.si quis maior.C.de transactio Dec.consi.452. nume.9.& 10.& Bero.consi.158.nume.28. 39.41.uolum.1.& faciunt notata per Abba.in cap.3.numer 4.de iur iurand.ubi declarat, & in locatione, & emphiteosi loquitur Hiero,Gabri.consil.75.Rui. consil.167. nume.18.uolum.1.car.244.Fran.Vegi.consi 68.num.128 & sequen.ubi dicunt,quòd si locator, aut conductor non seruat pacta poterit alter recedere a locatione,& declarat etiam Petr.Angussol.lib.2.consil.24 nume.12 & seq.cart.31.Imol.consil.36.uersi. circa secundum,Roland.consi.69.vol.4.per totum,& nu.31.

Pro parte uenditoris allegabatur istũ emptorem teneri ad soluendum pretium terrarũ allodialium ad rationem scut rum 41.pro bubulca,ut fuit conuentum. Nam dicebat uẽditor,quod ad hoc,ut habeat locum ex parte emptoris rescissio cõtractus propter implementum in totum non sequutum ex parte uenditoris,requiritur,quòd venditio sit eiusdem generis,& officij,& unico pretio,& coniunctim facta,aut indiuidua, uel quod sit tam primæ rei emptæ connexa,quòd dura,& damnosa esset earum separatio , & quòd aliter emptor empturus non esset, ut de unico pretio,iura præallegata loquunt,
6 & conferunt † tradita per Moder. Paris de consuetudi. Paris.§.22.q 9.nume.44.uersic. nono subsequenter quæro, de indiuiduis loquitur Tiraq.de retracta.lignag.§.23.gl. 2.nume.16.versic.& hæc quidem his rationibus,& Barto.in consi.195.Angellotus,de connexis, & quòd aliter empturus non esset,loquitur Crauet.consi.202 nu.13.deci. consi.421.nu.3.& 4.& seq & Ant.Gomezi. de contractibus,cap. 2.sub nu.49.versic.dubium tamen est,car.187.Soc.Iun.consi.26. nu.9.10.volum.1.Tiraq.ubi supra,num.23. uersic.verùm hæc omnia,& Moder.Parisiẽ. ubi supra Cæp.d.l.latè in l.cum eiusdem ff.de ædi. car.120.& ad rem,uide Rotã Genuæ, decisio.56.nume.6.cart.134.& decisio.169. nu.2 & 3.cart.225. latè Steffa. Lambertin. de contractibus , quòd sine certa solemni. gloss.fin.q.79.nu.246.& seq.vsque ad num. 262.cart.492.Alexand.consil.178.num.12. uolum.7. Sed in casu nostro hęc non concurrunt,ergo non habet locum rescissio cõtractus,propter non implemẽtum,quia sumus in pretijs terrarum diuersis speciebus , & qualitatibus,& quæ habent pretia separata,distincta , & diuersa , & sunt sub diuersis finib.& locis posita, & fuerũt uẽdita Allodialia liberè,& cum maiori pretio , & liuellaria cum conditione (casu quo directus dominus eius præstet cõsensum)& sic apparet,quòd emptor bona ꝓpria Allodialia ipsius uenditoris alias empturus esset,si liuellaria habere nõ posset,postquã illi hæc

emit

emit cum cõditione consensus directi Domini, & sic sciebat qualitates terrarũ, nã uidentur inter se conuenisse, q̃ si cõsensus directi Domini haberi nõ possit, quòd il-
7 lę petiæ terrarũ liuellariarum† nõ sint vẽditę, nec emptæ, sed solũ bona ꝓpria allodialia venditoris, ex adductis ꝑ Iul. Clar. §. emphiteosis, quæst. 13. versic. itẽ q̃ro, & §. feudum, quæst. 31. versicu. bene verũ est, vbi videtur inter contrahentes cõuentũ, q̃ si consensus Domini non fuerit adhibitus voluntate Domini directi, q̃ alienatio d. bonorum emphiteoticorũ sit pro non facta, q̃ etiã confirmat tex. in cap. 1. q. d. sit in uestitu. & Bal. in cap. Imperialẽ, de prohibi. feud. aliena. per Federic. Ceph. cons. 118. nu. 10. uolũ. 1. & nu. 11. & 27. & pulchrè ꝑ Roland. consil. 7. nume. 6. & seq. uolum. 3. consil. 63. num. 16. seq. uolum. 4. Pancirol. cons. 33. num. 4. seq. volum. 1. licèt venditio ualeat, & stet in pẽdẽti, donec cõsensus domini interueniat. l. duo iudices ff. de re iudi. Paris. cõs. 59 uolum. 1. & Paul. Fuscius in sing. 7 in uerbo. uẽditio. cart. 445. Bursa. cõsil. 56. num. 20 uolum. 1. & uenditore mor-
8 tuo ante† consensum Domini non potest amplius cõfirmari cõtractus, qa res nõ est amplius integra, Cephal. d. consil. 118. nu. 221. & seq. uolum. 2. & Roland. consil. 63. nu. 51. & seq. volum. 4. & quando in eodẽ contractu sunt plures res, & plura corpora uendita separata, & cũ diuerso, & separato
9 pretio, tũc dicũtur tot† uenditiones, quot corpora, & res separatæ, & uno annullato, uel nõ adimpleto, nõ seq̃tur alteri⁹ rescissio. l. cum eiusdem, & l. si plura. ff. de ędili. edi. l. quod sæpe. §. in his. ff. de contra. empti. Lamberting. de contractibus q̃ sine certa solẽni. §. fina. n. 248. seq. cart. 493. Abb. in cap. querelam de simo. Bursa. cons. 191. sub nu. 16. seq. vol. 2. Lamberti. de iure patrona. in 2. part. libr. 1. artic. 21 cart. 260. & artic. 13. 14. 15. Iacob. Beretta, cõsil. 112. car. 188. Fabian. de Monte tract. de emptio. & vendi. in 5. quæst. principa. col. 6. versic. itẽ distinctio. nume. 23. cart. 166. & ideo dixit Bald. in cons. 66. factũ tale est sub nu. 4. colum. 2. uers. Aut falsitas volu. 3. quod si reperitur falsitas in antiquo instrumento, & non respiciat totũ actũ, ut, quia in eadem charta cõtinetur uẽditio singularũ rerum pretio cuiq; distributo, ut decem ꝓ boue,
10 & uiginti pro equo, tũc non† reputatur falsũ id i quo falsitas nõ reperitur. Nã istud non uidetur unum instrumentũ, sed plura instrumenta, iuramenta, & decreta, & faciunt q̃ dixi supra decisio 9. nu. 25. cart. 214. & in tract. de usufru. sub nu. 208 cart. 712. in 1. part. & Crot. cons. 107. nu. 19. colũ. fi. uolum. 1. Bero. cõs. 12. num. 5. & 11. uol. 3. & Bursa. cõs. 184. num. 36. uolum. 2 hinc uidemus, quòd si in eodem instrumento plures res cõtinentur, quæ quidem habeãt diuersa pretia, dicuntur etiam plures uẽditiones, ideo si alter contrahentium in una re sit deceptus ultra dimidiũ iust. ꝑtij, in illa tantum habebit locum rescissio ex l. 2. C. de rescind. uẽdi. nõ autẽ ĩ alijs, ut dicit Bal. in cons. 91 facti narratio, in fi. uolu. 2. sequitur Cagnol. in d. l 2. nume. 199. quæstio. 40. C. de rescind. uẽdi. cart. 120 & multum in proposito consuluit Dec. in cons. 344. Applaudent rationes nume. 3 4 uers. quo ad
11 secundum dubium, † ubi concludit, quòd si ĩ insolutũ sũt datæ plures res, q̃ singulæ habeant pretium distinctũ, tunc reputantur plures contractus, & debent plures gabellæ solui. Natta cons. 449. n. 7. uolu. 2 facit Soc. Iun. d. cons. 26 num. 8. 9. uolum. 1. & uidemus, quòd si plures res uno tẽpore, & dispositione uẽdãtur, & una earũ sit uitiosa, uel morbosa, alia uerò non, si sunt inuicem distinctæ, & separatæ, & quælibet uẽdita suo distincto ꝑtio, illa tãtũ debet redhiberi, q̃ est uitiosa, uel morbosa, alia uerò non, Gomez. d. ca. 2. d. nu. 49. car. 187. per tex. notab. & expressũ, in l si plura Mã-
12 cipia. ff. de edili. edi. quia† tot sunt contract⁹, quot res, ut l. scire debem⁹, in princi. & ibi pulchre Bar ff. de uerb. obli. & dixit. D. Egid. Bossi in suo pulcro tracta. de remissio. Merced. nu. 21. & seq car. 410. q̃ si locãtur plures res unico pretio, tunc propter
13 unam rem sterilem nõ fit remissio, sed si † diuerso ꝑtio, & quęlibet res habeat certũ suum pretium, tũc sunt plures emptiones, & locationes, & fit remissio solũ in illa, in qua cõductor reperitur lęsus ultra dimidium iusti ꝑtii, & allegat hoc ꝓbellè declarare, Bar. in sua q̃stio. publicanus, colu fin. sensit Natta cons. 449. num. 5. & 6. uolũ 2. cart. 128. & ita concilia: has contrarietates oculatus Tiraquel. de retract. lignag. §. 23. glo. 2. numer. 20. uersic. ex iis autem.

Nec quisq̃ sani capitis isto casu mirabit emptorem sine liuellariis Allodialia empturum non esse, quia dixi, non sunt connexa, sed sũt diuersa, & habẽt diuersa offitia,

 di-

diuersis qu litate & cõfines diuersos, ac
pretia distincta, & diuersa, & emptor scie-
bat qualitates omnium, & ita tenet latè Cę
pol. in d l. cum eiusdem nu. 10. seq. ff. de ædi
li. edict. cart. 121. facit benè Bursa. cõs. 191.
sub nu. 16. 17. & seq. uolumine 1. Aliàs nun
quam uerificaretur regula supradicta, qđ
tot contractus sunt, quot res, & tot uendi-
tiones, quãdo habēt separata pretia, & sũt
distinctæ; q a semper posset dicere emptor,
ègo nolo stare cõtractui, si omnia nõ adim
pleantur, quia aliàs empturus non essem,
sed regula est in contrarium, quãdo res sũt
separatæ, & habent distinctum pretium, li-
cèt unico rogitet, & instrumento sint loca-
ta bona, & qui vult allegare fallentiã, uide
licet quòd emptor aliàs empturus non es-
14 set † dēt hoc ꝓbare, Cephal. cons. 207. n. 25.
seq. uol. 2. Ioan. de Amic. cons. 128. colum.
3. Crauet. cons. 229. nu. 15. col. fin. uolumine
2. Curt. Iun. cons. 250. num. 6. seq. uolum. 3.
dixi in meo tracta. de usufru. mulie. reli. sub
num. 155. uersi. quia Reus, cart. 612. in pri-
ma part. Attento, ꝙ hoc suadetur ex cõmu
ni Regula, ꝙ in dubio interpretatio debet
fieri, ut actus ualeat, ut in proposito dicit
Dec. d. cons. 344. in fi. & in contractibus no
minatis, ut est emptio, & uenditio solo con
sensu a principio nascitur actio, etiam ꝙ
unus ex contrahentibus non impleat pro
parte sua, uel non offerat implere multo
15 magis † si offerat parte præsente uel citata,
ut clarè, dicit Paul. de Castr. & cõmuniter
cõ. in l. Iulianus. §. offerri ff. de actio. empt.
& hanc esse cõmunem opinionē dicit Curt.
Iun. in cons. 331. nu. 20. & seq. & consi. 347.
nu. 31. uol. 3. Afflict. decis. 280. Quondam
Ioannes Roland. cons. 69. uol. 4. Ioan. de A-
mic. cons. 28 colu. 6. Natta consil. 133. qui-
dam Nobiles, uolum. 1 Bero. cons. 140. nu.
6. 36. uol. 1. Cephal. cons. 407. uolumine 3.
Corne. consi. 37. uolum. 2. Rota Genuæ de-
cis. 214 Hiero. Gabri. cons. 51. nu. 9. Crot.
cons. 400. nu. 18. seq. uol. 3. pulchrè Anto.
Gomes. Tom. 2. cap. 15. nume. 24. uersiculo
unum tamen est, cart. 307. ubi declarat, &
maximè quando pretium est causa uendi-
tionis, * & nõ pactũ, aliàs secus, ut per Bur
sa. d. cõs. 191. uolum. 2 Hiero. Gabri. d consi.
51. nu. 12. & 13. & uide Franc. Becci. cõs. 45.
nume. 2. 24. & seq. licèt uelint supradicti Do
ctores, quòd emptor & iudex ex officio pos
sit excipere uenditori, nolo pretium solue-
re uel rem tradere, quia rem totam nõ tra-
didisti, adnotata, etiam per Dec. in consilio
119. pro tenui, col. 1. Bello. consi. 25. nume.
5. cart. 62. Barba. cons. 90. colum. penul. uo-
lum. 3. Rota Genuæ decisio. 214 Ioseph. Lu
do. Rota Luca. decis. 2. in 1. part. & And. ab
Asea. in tracta. pactorum, num. 424. & sequ.
uersi. iuxta hanc limitationem, cart. 423. &
Menoch. consi. 55. Credo iure colum. 1. 2. uo
lum. 1. & idem è contra Bero. consilio 15.
nu. 19. uol. 3. & sic apparet, quòd tota hæc
difficultas consistit non in rescissione con-
tractus, sed in retentione pretii propter rē
non traditã, qđ isto casu hoc non potest ex
cipere emptor, quia res fuit tradita eo mo
do, quo tradi poterat, & conuenerunt in cõ
tractu, & per ipsum Venditorem non stetit,
nec stat, quo minus consensus directi Do-
mini cõsequatur, quia ipse uendidit omne
ius suum, quod habebat in dictis terris li-
uellariis, ut sentit Paul. de Cast. cons. 433. ui
sis scripturis, col. 3. nu. 2. uersi. sed his nõ ob
stantibus, uol. primo, Hier. Gabri. consi. 92.
in fi. cart. 106. & ne dominus directus posset
eas emptori auferre propter consensum
suum non requisitum, nec adhibitum, po-
suerunt illa uerba (accedente cõsensu dire-
cti Domini) ergo non accedente, quòd di-
16 cta bona liuellaria non sint uendita † si con-
sensus est necessarius. Roland. d. cons. 63. nu
me. 16. seq. uol. 4. & Hiero. Gabr. d. consi. 92.
nu. 5. car. 106. & per ea, quæ dixi in decisio.
45. in additione, nu. 41 & 45. in 1. part. cart.
738. & per supradicta, numero 5. & sequen.
& per ea, quæ dixi in meo tract. de Tutore,
& Curatore, nu. 85. car. 69. & cùm emptor
sciuerit rem uenditam esse emphiteoticã,
& cum illa qualitate eam emerit, non po-
test Emptor agere contra uenditorem de
17 euictione, † quia intelligitur uenditorē so
lũ uendidisse ius quod habebat in re, ut pul
chrè cõsuluit ad propositum Roma. consil.
396. In casu proposito in 1. dubio, Bero. con
sil. 2. nu. 12. cons. 158. nu. 30. uol. 1. Natta cõ
sil. 267. sub nu. 2. & seq. uol. 2. Laur. Sylua cõ
sil. 38 cons. 39. uolum. 1. cart. 184. uidetur
tex. in l. domum emi. ff. de contra. empt. gl.
singula. in l. si familie in fin. C. famil. hercis.
ubi Bart. Alex. consi. 21. uiso compromisso.
num 6. uol. 5. & Gaspar. Caballi. in tract. de
Euictio. §. 3. q. 23 num. 166. uersic. pone uē
ditor, cart. 149. Cùm igitur hic uēditor tra-
diderit, uel tradere uoluerit omne ius suũ,
dicitur pro sui parte adimplendo, & so
18 lùm tenetur † ad pretium restituendum d.
l. Iu-

l.Iulianus. §.offerri.ff.de actio.empti.& l. cum bis, & ibi Doct.C.eo. Bero.consi.158. nu.8.uol.1. Corne. cons.37.Memini, col.2. uol.2. Didac. Variar. Resolu.lib.3.cap.17. colum. 3. uersic.ego non diffiteor.Eman. Soarez in commun.opi. in uerbo.emptor rei alienæ nume. 140.& in uerbo Euictiones,nu.244. Anchara. Regiens.q.56.nu.8. in 1.part. Secundo,quia ipse uenditor dedit bona Allodialia, & sic per eum non stetit, & in hoc non dicitur non adimpleuisse,
19 & ideo quo ad ista bona dēt solui† pretium, aliàs teneretur ad interesse, per tex. in l.curabit. C. de acti.empt.Hiero.Gabri. cons.92.nu. 9.Bursa. cōs.191.nu. 17.& 18. uol. 2. & præcipuè cū iste uenditor sit soluendo, quo casu nō tenetur ēt p̄stare fideiussorem, ēt q̄ statutum requireret satisdationē, quia ea remittitur qn̄ quis manifestè est Diues, & soluendo.l.quicunque, & ibi Bar. not.C.de fund.patri.li.11.Rom. cōs. 67. sub n.4.& ibiMādos.ī uerbo possidete, & Natta.cōs.267.nu.3.& 4.uol.2.car.67 * Quarto, quia petiit consensum, & Dominus noluit præstare, & sic fecit quod potuit,qd̄ secus fuisset si nō petiisset, & non
21 † fecisset omne suū conatum, ut per glos. Odofred.& Bal.in l.q. libertatis.ff. de Euictio. & cōsuluit Crauet.cōs.65.nu.5.& 6.uolum.j.& Bursa.cons.56.nu.xxij.& seq.uolu. 1.Angel.de Gambilio.cons.xxvij. sub num. xij.col.fi.car.111.Roma.singula.387. si uendo rem. Nec directus Dominus potest de-
22 clarare Caducitatem uenditori† propter illa uerba(non aliter,nec alio modo) secundū uerā, & magis communem opinionem (licet Grāmati in decisio.49.Monasterium dicat fuisse IVDICATVM * in Magna Vicaria cōtrariū)ut per Iul.Clar. in §. emphiteosis,q.14.col.2.Roland.d.cōs. 63. col. penul.& fin.uol.4.Cephal. d. consilio 118. numero 9.& seq.uol.1.Rimin.Iu.cons.285. nume.33.& seq.& nu.44.& seq.uolum. iij. quod uidetur idem esse dicendum, si dictū fuisset solùm(Accedente consensu Directi Domini,& non aliter)ut per Cephal.d.cōs. 118.numero 9.& 10.Rim. Iun. d. consilio 285.numero.5.& sequen.& Parisien.consi. 19.numero.15& sequen. uolum. secundo Ruin.consilio 92.numero xxv.uol.iij. late Gulielm.Rodoan.de reb.eccl. non alienan.§. emphyteota.nume.41.& seq. cart. 522. ubi dicit secus esse,si alienasset cum hac clausula, saluo iure Domini, uel ecclesiæ, uel saluo consensu Domini, & etiā ponit quid si dictum fuisset alieno sibi si, & in quantū de iure possum, & non aliter, uel si Domino placuerit, aut si consensus Domini accesserit,uel Dominus nō reuocauerit aliàs sit inempta,& etiam tradit Simon de Praetis in tracta.de interpre.ultima.uolunta. libr. ij. solutio.4.nu.28.col.fin.car.195. ubi uidentur intelligere prædicta non sequuta reali, & corporali traditione,& possessione.

23 Qui consensus†per spatium triginta,& quadragita annorū p̄sumitur habitus & interuentus,si pseuerarūt in locatione,& cōductione,& solutione fictorū, & apparuerit de supplicatione,aut petitione dicti cōsēsus,ut p Anchara.cōs.135.& Hiero.Gabri.in cōs.88 nu.14.seq.car.101 ubi dicit cōmunē & ita Romæ IVDICATVM * ubi loquitur in cōfirmatione & cōsensu Sedis Apostolicæ,Ripa Respō.213.Frāc.Veg cons. 44.sub nu.5.& 6.car.76.& Io.Bap. Ferret. cons.249.nu.16.& seq.uol.2.car.29. ubi dicit esse magis cōmunē,ēt absq; scientia, & patientia superioris, & ita ego IVDICAVI * in breue Apostolico hic Papiæ de anno 1579.quia apparebat de supplicatione, & precibus,& commissione facta delegatis ad confirmandum si in euidentem utilitatē &c.sed nō de cōfirmatione, iuxta notata p Capici.decisio.4.numero 28. & xxix.quod tamen ita facile non iudicassem in consensu Papæ,si nulla alia coniectura,vel præsūptio adesset, quàm solus cursus temporis triginta,aut quadraginta annorum, ut per Hugo.Celso.in cons.111.nu.18.car. 381. & pulchre per Ferret.cons.248. nume. 12. & seq.uolum.ij.car.26.ubi reddit rationē, & per ea quæ dixi supra decisio.45.nu.12 & xxx.& uide Octaui.Simoncel.in tract.de decre.in contracti.Minor.lib.iij.titu.7. nu.33. & seq.car.111.& qd̄ tetigi supra d. decis 45. nu 86.in j part. Quæ omnia sunt intelligēda facto,& dispositione legis, & simpliciter,secus facto,& dispositione hominis, & quādo cōditionaliter requireretur huiusmodi consensus,ut hic,quia tunc cōditio deberet ad unguē adimpleri,& in forma specifica,non p æquipollēs, & p̄sumptio non haberet locum tali casu,ut dicit Ruin. cōs 68. nu.18.uol.1.Bero.cons.19 num.14.& consilio 90.nu.4.uolumine iij. ubi dicit communē,Cephal.cons.441.nu.88.uol.3.cons 528. numero 74.& seq.& 87. libro 5. & Ioseph. Ludo.in Rota Luca.decisione.52.nume. 25.

& seq. dixi in decis. 46. num. 28. 29. quod est valde notandũ, quia pauci ad hoc animaduertunt, & seruiunt ad decreta ordinata ꝑ Papã in breuis Apostolicis commissis delegatis in alienatione bonorũ ecclesiasticorũ, quia debent omnia verè apparere executa ꝑ delegatos, & non sufficeret præsumptio ex diuturnitate tẽporis. vt fuit oppositum ꝑ Illustrissimũ Cardinalẽ Albanum contra puteos Bonellos, & ita ꝑ me IVDICATVM * vti iudicem delegatum de anno 1549. Nouembris, & confirmatũ Romæ 1581. Aprilis, ut apparet supra in decis. 45. nu. 78. 80. & 81. & dec. 46. in 1. par. & ẽt in causa mota ꝑ Reuerendũ ꝑpositũ Aicardũ Lumellinæ de anno 1578. contra Faciardos, & Arcimboldos occasione inuestituræ factæ de anno 1498. Illis de Faciardis ad tempus, cũ pactis, ꝙ debeat fieri perpetua cũ licentia Papæ, & non apparebat de alia inuestitura, nec de licẽtia, aut cõsensu papæ, nec præsumebatur ex diuturnitate t͞pis, quia non à lege, sed ab homine hoc erat dispositum & conuentum, & cũ cõditione, & cum appareret de prima inuestitura temporali, & de solutione facta scd̃m contenta in illa inuestitura nõ poterat cursu t͞pis alia noua facta in uestitura ꝑsumi, nec ꝑducere habẽt q̃ dicuntur, ꝙ solutione triginta annorũ facta ab aliquo uti emphiteota ꝑsumitur talis emphiteota, & instrumentũ solemniter, & cũ causa factũ, & ꝑcessisse; qa non procedit qñ constat de inuestitura antiqua tẽporali, nã ꝑsumitur illa finita ꝑ annũ, & sic de anno in annũ renouata tacitè, vt dixi in repertorio meorũ decisionũ, in verbo, cõductor, cart. 904. col. 1. in 1. part. Bero cons. 116. nu. 7. & 8 vol. 1. Soc. consi. 9. nu. 16. & 17. vol. 3. Ruin consi. 75. nu. 5. 6. & 7. vol. 1. Iacob. Beretta consi. 146. nu. 5. & ꝑ Anch. Regiens. q. 24. nu. 20. & seq. lib. 1. nisi, ut dixi, eo coniecturis apparẽtibus, & uerosimilibus, aliud appareret, ut cõsiderat ẽt Ruin. d. cons. 75. nu. 4. & seq. & nouissimè doctus Menoch. in cons. 291. nu. 10. & seq. vol. 3. car. 351. vnde causa hæc uentilata Parmæ de anno 1575. partes sese cõcordarũt, qa emptor accepit allodialia, & uenditor retinuit feudalia, & sic uterque fuit victor, & aduocatus, ac Causidici
24 victus quod regulariter non † euenit litigantibus, ut dicit Sylua Nuptial. libr. 6. numero. 8. uersicu. Et qui sæpe credunt obtinere, cart 562.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO IX.

ARGVMENTVM.

Venditor, qui recepit partem pretij, & reseruauit sibi Dominium, donec integrum pretium fuerit sibi solutum, durante dilatione soluendi, tenetur ad restitutionem pretij, si durante dilatione, & solutione pretij, res vendita perierit absque culpa, & facto emptoris.

Ostia, & fenestræ reperta in domo diuisa ex parte unius sunt communia, si murus diuisorius est communis pro indiuiso, si est pro diuiso, sunt illius socij, cui magis adiacẽt, & reperiuntur in parte medietatis illius muri diuisorij.

Nepos in hæreditate patrui succedit cum patruo in fideicommisso, feudo, emphiteosi, & tam dispositione statuti, quã legis disponentis quod proximior in gradu succedat.

SVMMARIVM.

1 *EMPTIO, & venditio dicitur perfecta statim quòd de pretio conuentum est inter partes, & omne periculum spectat ad emptorem, etiam re nõ tradita, nu. 3. & 9. Declara, vt nu. 4. & seq.*

2 *Contractus emptionis est vltro citroque obligatorius, & in eo solùm venit dolus, culpa lata, & leui.*

Venditor solùm tenetur de dolo, lata culpa, & leui, nu. 2.

3 *Vẽditor, & locator nõ tenetur de facto principis, & superioris. Nec ad interesse, nec de euictione tali casu.*

4 *Venditor, qui reseruauit sibi dominium rei vendita donec integrum pretium fuerit solutum, non potest pretium petere, et receptũ restituere tenetur, si isto interim res vẽdita perierit, qa periculũ omne ad eum pertinet num.*

num. 5. & 6. ubi idem si emptor conduxisset durante tempore ad soluendum.

3 Periculum rei uenditæ pertinet ad venditorem, si reseruauit sibi dominium, donec pretium fuerit solutum, aliàs secus, nu. 1. 3. & 4. & 9.

7 Venditor, qui reseruauit sibi dominium, donec pretium integrum fuerit solutum, non potest agere hipothecaria ad rem, sed rei vendicatione, & possessorio reintegrandæ, & vnico iudicio, & si succubuerit in hipothecaria, aut in vno, poterit obtinere in causa appellationis in alio, & nu. 8.

8 Agens hipothecaria, rei vendicatione, petitione hæreditatis, & possessorio, si in vno succubuerit, poterit in alio obtinere in causa appellationis, propter clausulas salutares, nu 7.

10 Ostia, & fenestræ sunt pars muri domus tã lapideæ quàm ligneæ.

11 Ostia, & fenestræ lapideæ, & ligneæ sunt illius, cui magis adiacent, & in diuisione sunt communia, si murus est communis pro indiuiso, secus si pro diuiso, numero 10. 13.

Res præsumitur esse illius, cui magis adhæret, & confinat, num. 11.

12 Insula nata in flumine, est illius particularis, cui magis confinat, adiacet, & unitur.

13 Ostia, & fenestræ in muro communi diuisorio pro indiuiso debent communibus expensis murari, & claudi.

Expensæ in re communi pro indiuiso debent de communi fieri, & idem in mensuratione, & æstimatione, & positione terminorum, nu. 13.

14 Ædificare quis potest in muro communi, si ad id est destinatus, & remanet communis.

Vicinus potest in muro communi ædificare, nume. 14.

Vicinus an possit in muro communi facere fenestras, vel eleuando murum fenestras alterius obscurare, vide nu. 14.

Fenestras in muro communi an possit vicinus facere, & obscurare, uide num. 14.

15 Vendita domo, aut locata, an ueniant ampanatæ, gelosiæ, spaleriæ, cornices, petræ ad oleum, armarij, credentiæ, & similes.

16 Filius hodie ingreditur locum patris in hæreditate aui, & patrui carnalis, numero 17.

17 Filius et pater, vna, et eadem persona sunt, & una caro. nu. 18.

19 Filius fictione iuris, dicitur in pari gradu, cum patruo, n. 20. nu. 23. nu. 16. 39. & 41.

21 Pater, & filius sunt in primo gradu.

22 Æqualitas est seruanda, & vicinitas gradus non est attendenda, in successione aui, & patrui.

24 Statutum dubium recipit interpretatione, passiuam, a iure communi.

25 Subrogatum, sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.

26 Statuti uerba sunt propriè, & strictè intelligenda, fallit nu 14. & 15. 56.

27 Statutum loquens per verbum proximior, aut propinquior, debet intelligi de patruo, qui est in proximiori gradu, quàm nepos ex fratre, nu. 36.

32 Gradus patris, per eius mortem non computatur in successione aui, & patrui.

33 Fictio non habet locum in statutis, fallit.

34 Fictio iuris habet locum in statutis, & dicitur ipsa veritas, nu. 35.

37 Proximus, aut propinquus dicitur ille, quẽ nemo antecedit.

38 Filius non intrat in locum patris, nec habet prærogatiuam hanc succedendi in hæreditate ultra auum, & patruum, nu 49.

40 Hæreditas transuersalium non addita, ad alios transferri non potest.

42 Geminatio uerborum plus operatur, quàm simplex locutio fallit, nu. 44. & seq.

43 Statutum vtens verbis geminatis, videtur derogare iuri communi.

47 Superfluitas est euitanda in statutis.

48 Statutum conforme cum iure communi non dicitur superfluum, nu. 50.

51 Filius de iure codicis, & institutionis non intrabat in locum patris in hæreditate aui, & patrui. fallit de iure authentico.

52 Clausula, salua gradus prærogatiua, vel ordine successiuo: de propria eorum significatione, important, et comprehendunt tantum proximiorem in gradu, & idem significant. nu 53.

54 Testator, secundum ius commune in dubio videtur disponere, & secundum statuta, si adsunt. nu. 55.

56 Clausula, salua gradus prærogatiua, & ordine successiuo, in dispositione hominis tantùm proximiorem comprehendunt in gradu, sed procedit, quando adest qualitas adiuncta idem significans.

57 Doctores loquentes, quod patruus præfertur nepoti in hæreditate aui, & patrui intelli-

telli-

telliguntur ultra dictos duos casus.

58 *Statutum recipit interpretationem a communi vsu loquendi. fallit nu. 59.*

60 *Testes deponentes per unum, et eundemmet sermonem, sunt suspecti, & non probant.*

61 *Testes deponentes de auditu alieno non probant.*

62 *Testes deponentes per uerbum credit, vel putat, non probant.*

63 *Probatio dubia semper est interpretanda contra producentem.*

64 *Testes deponentes varia, vel contraria non probant.*

65 *Testes deponentes de communi vsu loquendi, debent probare de tempore conditi statuti, aliàs contra statutum non probant.*

66 *Secretum non est pandendum omnibus.*

67 *Linea parentelæ in statuto posita, propriè quid sit, nu. 68. & 69.*

71 *Linea transuersalis quæ sit.*

72 *Statutum vbi non loquitur, remanet sub dispositione iuris communis.*

73 *Linea parentelæ extensiuè verificatur in linea ascendenti, ne dum usque ad tritauũ, uerum etiam ultra parentes.*

74 *Parentela etiam pro affinitate accipitur.*

75 *Extensio, & lata significatio non fit contra propriam significationem verbi in statuto positi.*

76 *A propria significatione verbi in statutis recedi non debet.*

77 *Ratio quæ est in patruo, eadem est in nepote, in hæreditate aui & patrui carnalis.*

Ratio vbi eadem est, ibi idem ius esse debet.

78 *Nepos cum patruo de iure communi æqualiter succedunt in hæreditate patrui, & materteræ, & nu. 84. in fi.*

79 *Statutum, quod extantibus agnatis fœminæ non succedant, comprehendit moniales, & clericos agnatos, & hæreditatem præsbyterorum, & n. 82. 83.*

Declara, ut nu. 81.

80 *Statutum de damno dato non comprehendit clericum, nec bona clericorum, nec contra clericos habet locum, nec eorum conductores.*

Statutum regulariter non ligat clericos, nec bona clericorum, & ecclesiæ, nu. 79 & 80. fallit, ut nu. 81.

83 *Statutum loquens de eo, qui decedit cum filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis non comprehendit clericum in sacris constitutum, nu. 84.*

Substitutio facta de filijs decedentibus sine filijs legitimis, & naturalibus, de legitimo matrimonio natis, & ex se, aut suo corpore non comprehendit clericum in sacris, nec monasterium, & ecclesiã habentur loco filij, nec faciũt deficere fideicõmissũ, et n. 83.

Monasterium, & ecclesia quando non habentur loco filij, & non faciunt deficere fideicommissum, uide nu. 83.

84 *Statutum quando duo potest operari, & duobus modis intelligi semper debet intelligi, ut minus lædat ius commune, quam fieri potest, & in tantùm sufficit operari.*

85 *Nepotes concurrentes cum patruo in hæreditate, feudo, emphiteosi, & quid simile patrui, amitæ, & materteræ succedunt in stirpes, & non in capita.*

Idem quando succedunt inter se patrueles in hæreditate patrui (patruo aliquo non existente). & nu. 87. 88. vide nu. 89.

86 *Quod procedit etiam in hæreditate ex testamento.*

Gradus non datur inter descendentes, quia omnes sunt in pari gradu, licèt vnus præcedat alterum sub num. 85.

88 *Patrueles coniuncti ex utroque latere, an præferantur patruo in hæreditate patruelis ex uno latere tantùm. vide num. 90.*

89 *Patrueles, & consobrini in hæreditate patruelis succedunt inter se per capita, & non in stirpes; secus in hæreditate patrui, & materteræ, & nu. 85. et 88.*

90 *Nepos concurrens cum patruo in hæreditate patruelis, et sic nepotis, non succedit, sed patruus præfertur.*

91 *Patruus præfertur nepoti, et consobrino in hæreditate nepotis, et consobrini etiam, quòd statutum computaret gradum secundum ius canonicum, et nu. 90.*

Duplex coniunctio, & uinculum non consideratur, nisi quando agitur de successione fratris germani, aut patrui. nu. 90.

92 *Nepos concurrens in hæreditate patrui cum patruo magno p̃feri, & solus ipse succedit.*

93 *Statutum in correlatiuis habentibus eandem rationem, disponens in vno casu, censetur etiam disposuisse in alio.*

Statutum disponens, quòd nepos in hæreditate patrui succedat exclusa filia, idem censetur disposuisse in hæreditate nepotis, quod patruus succedat, nu. 93. 95

94 *Statutum loquens de una persona non extẽditur ad aliam personam etiam in fauorabilibus, & maximè in successione, quod nõ procedit in correlatiuis, nu. 95.*

DECISIO LV.

Vendidit Sempronius domum Meuio pro pretio scutorum quingentorum, & recepit scutos centum, ressiduũ promisit Mæuius emptor soluere in quatuor annis, & Sempronius venditor reseruauit sibi dominium, & remansit in domo, post certũ tempus Princeps fecit illã funditus demoliri ex eo, quia erat propinqua cittadellæ, & fortilitio de nouo facto, decessit vẽditor relictis tribus filijs, qui diuiserunt bona paterna, & illa possiderũt, deinde moritur maior natu cũ filijs masculis, postea alter frater præsbiter, tertius frater occupauit bona omnia hæreditaria dicti præsbyteri, & petiebat a Meuio emptore residuũ pretij domus venditæ ꝑ eius patrẽ, scilicet duas partes ex tribus; & surrexit nepos masculus ex fratre, & opposuit contra patruum non posse retinere bona præsbyteri eius patrui, nec medietatẽ partis pretij domus venditę spectantis ad dictum præsbyterum eius patruũ, sed ipse debere succedere in bonis hæreditarijs dicti ꝑsbyteri & in iuribus, & actionibus unà cum dicto eius patruo, cũ agatur de hæreditate patrui; & quia in diuisione domorum dictus eius patruus accepit ostia lapidea, & lignea, quę erãt versus partem dicti patrui, sed destinata, & facta pro accessu, & aditu camerarũ partis domus tactæ dicto nepoti, seu eius patri in diuisione petebat ẽt dictus nepos medietatem pretij & æstimationis dictorũ ostium, cũ murus pro indiuiso remanserit cõmunis.

Emptor dictæ domus excipiebat nõ teneri ad residuũ dicti pretij domus emptę, sed debere solutũ rehabere, cum periculũ, & interitus dictæ domus pertineat, & spectet ad dictũ uenditorẽ, & nõ ad emptorem, isto casu propter reseruationem dominij, propter quod dominium non fuit translatum in emptorem, nec habita fides de pretio.

Patruus contrà nepotẽ asserebat nõ teneri ad restitutionem bonorum hæreditariorum dicti presbyteri uirtute statuti, qđ vult, quod succedat defuncto propiquior in gradu parentelæ, aut propinquior, vel proximior, & ideo eum excludit, cùm sint uerba statuti propriè, & strictè intelligenda, & ipse patruus est ꝓpinquior uno gradu dicto præsbytero. Et quo ad ostia lapidea, & lignea, ꝙ nõ tenetur ei aliquid dare, quia sunt in sua parte, & uersus suam domum, & magis sibi adiacent, & quærebatur quid iuris?

Pro parte hæredum uenditoris allegabatur, ꝙ uenditio erat facta & perfecta cũ
1 pretio certo, & ideo omne † periculũ ad emptorẽ spectabat, & pertinebat, per tex. in prin. insti. & §. cùm autẽ, de empti. & uẽdi. nam quando emptio est perfecta, tunc omne cõmodum & periculum spectat ad emptorem, nisi aliter ex conuentione appareat ẽt, ꝙ res nondum emptori tradita sit, tex. est in d. §. cùm aũt emptio, & glo. 1. in d. princ. insti. de emp. & uend. Aret. in §. actionum aũt, nu. 16. uers. quæro quando
2 dicatur insti. de actio. & cùm † contractus emptionis sit ultro citroq; obligatorius, in eo solũ uenit dolus, culpa, & leui. Dec. in l. contractus, sub nu. 26. ff. de reg. iur. ultra tex. d. §. cum aũt, sed ipse uenditor ostẽdit domum, illam appretiauit, conuenerunt de pretio, fuit soluta pars pretij, factum instrumentum uenditionis, & non fuit dirupta, & deuastata dolo, culpa lata, nec leui ipsius uenditoris, sed facto Principis, ad quod non tenetur uenditor, nec
3 † locator, cum culpa ipsius non fecerit damnum princeps l. si fundus in fi. ff. de loc. Alex. cons. 20. nu. 11. & 112. vol. 5. consi. 191. perspecto instrumẽto, nu. 8. & 9. vers. circa vltimum dubium, vol. 6. Afflic. decis. 150. Rex Alphõsius, Gherar. Mazzol. cõs. 40. nu. 39. Bertr. cons. 25. n. 3. & 5. vol. 2. & Boer. cons. 22. nu. 11. & Crau. cõs. 233. vol. 2. ubi dicunt conductorem teneri solũ ad ratam temporis pro pẽsione, nec locator, nec uenditor tenetur de euictione, nec ad interesse aliquod, & ꝙ non teneatur iste uenditor de damno, & periculo illato, & decurso post contractum uenditionis, uidebantur facere ea, quæ dixi supra in decis. 7. num. 5. & seq. car. 136. & in proposito tangit Aegid. Bossi. in pract. crim. tit. de remissio. merced. num. 102. car. 420. uers. sexta est fallentia.

Emptor verò dicebat ullo modo nõ teneri ad solutionẽ residui pretij domus uẽditæ, sed omnino solutũ debere rehabere, & uenditorẽ teneri ad restitutionẽ, nã iste uenditor nõ purè, & simpliciter, ac liberè domũ uẽdidit, & transtulit dominiũ in emptorẽ, sed imò expressè reseruit sibi dominiũ, & possessionẽ dictæ domus, donec in-

tegrum pretium fuerit solutũ,& non fuit habita fides de pretio, & quo ad pretium nõ solutum intelligitur pro nunc nõ facta
4 † uenditio,& constitutum nihil operatur, l. quod constitutũ.ff. de testam. milita. & ualet huiusmodi uẽditio cũ isto pacto, licèt nõ ualeret conuentio, ꝙ dominiũ absolutè non transeat in emptorem, Abba. consf.66.nu.1.in 1.par. Dec.consf.440.nu.1. Iacob. Nouel.de iur.prothomise.§.2. sub nu.119.Tiraq.de retract.§.1.glo.2.nu.34. vbi ẽt habetur, an habeat locũ retractus ad rẽ; Benuenut. Strac.de mercat.tit.de decoctionibus,in vlt.par num.7.uersf.cautius igitur,car.226.Afflict.decisf.338. Nobilis Fabia.de Monte,de empt.& uend.q.4 prin ci.nu.39.car.177.versf.sed ut tollatur omnis,cũ igitur nõ sit pura uẽditio, nec dominiũ translatũ periculũ ante solutionẽ pretii spectat ad uẽditorem,& nõ ad emptorẽ,ex natura d. contractus uẽditionis, & ideo si domus comburitur, casmate perit uel destruitur casu, aut facto superioris,
5 omne hoc damnũ cedit † periculo emptoris,qui uoluit esse tutus ab omni anterioritate hipothecę creditorũ dicti emptoris, & noluit dominiũ domus suę trãsferre in emptorẽ, nisi soluto integro pretio,tex.ẽ in proposito,in l.si fundus,ubi glo.& Pau. de Cast.ff.loca.& ferè in terminis ita consuluit Emilian.in cõsf.120.præsupponitur car.221.& alios allegat Egid. Bosf.in d.tit. de remissio. merced.d. nu.102.quãuis uideãtur posse obstare, quæ singulariter tradit Roma.singu.335. tuscis,ubi dicit procedere in illo,qui est dominus de iure cõmuni,secus si iure speciali esset dominus, & in casu isto vr̃ esse dominus uẽditor iure speciali p.p conuentionẽ,& pretiũ non solutũ,& ideo ad emptorẽ uideretur spectare periculum rei interitus, ut notat Bero.consf.202.nu.4.& 11.lib.1.& facit tex.in d.Lucius,& ibi Doct.ff.de euictio. Tamen uidetur prima opinio uerior,& tenenda, cùm de iure cõmuni dominiũ ad uenditorem pertineat,posteaquã noluit trãsferre in emptorẽ, & sic nunquã exiuit ex ossibus suis,quo fit, ꝙ ad eũ non iuit dominiũ iure speciali,sed iure qđ prius habebat,& sic iure cõi,ut patet ad sensum,qđ idẽ ẽ ac si emptor possideret domũ,& solueret tit.
6 locationis † pẽsionẽ, donec ꝑtiũ rei uẽditę solueret cũ reseruatione dicti dominij, ut dicit Egid.Bosf.ubi sup.d.n.102.car.420.

Et qñ emptor non soluit pretium intra statutum tẽpus,& possidet domũ emptã, uenditor non debet agere hipothecariã,
7 quia sibi non † cõpetit,ut dicit Fabian.de Monte,in tract.de empt.& uend.q.5.n.35. & 36.uersf.quarta circunstantia, car. mihi 174.si tamẽ egerit, & per imperitiã iudicis obtinuerit, & fuerit reclamatũ, poterit agere rei uendicatione ad rẽ recuperãdã,ut per pract.Pap.in forma,actio.realis. in glo. saluo iure, sub nu.13. car.57.ẽt,ꝙ emptor alteri uẽdidisset, cùm dominium non habeat emptor,nisi soluto pretio integro per supradicta.& Fab.de Mõte,ubi supra,nu.39. uersf. sed ut tollatur, & uide Pract.Pap.ubi supra in glo. spectat nu. 2. Are.§.cũ in suo,nu.3.uersf. in eadem glo. inst.de rer.diui.& §.si minus,sub num.17. uersf.5.casu inst.de actio.& §.animaliũ,nu. 8.inst.si quadrup.pauperi. fecisse dica.Iasf. in §.sed iste nu.61.63.& 71. inst. de actio. glo.magna,in §.Nanq; si cui in uerbo,eidẽ in sequentibus,col.3.uersf.salua fide.in stit.de actio. & maximè stãtibus clausulis
8 salutaribus,† peto ius,& iustitiam &c.nõ tantùm d.modo,&c. nec se astringens &c. sed omni alio meliori modo,&c.per ea,q̃ latè deduxi, & declaraui, in repertorio mearum decisionũ, in uerbo,libellus car. 1057.in 2.par.& ita dum eram Florentiæ
* causidicus,fuit IVDICATVM *per Rotam Florentinã sub die 4.Martii 1566. & poterit ẽt agere possessorio reintegrãda ad rem uenditam negãdo soluere ꝑtiũ rei uenditæ, quia vr̃ spoliare uenditorẽ, ut dixi in decisf.19. n.29.car.276. in 1.par.

Ad supra in contrarium deducta, responsum fuit, ꝙ ibi periculum pertinet ad emptorem, quia emptio fuit perfecta,
9 & sine aliqua conditione, † & reseruatione dominii,& ideo nimirum fuit,si periculum absq; traditione(alio non conuento)pertinuit ad emptorem, re non tradita,ut ẽt dicit tex.allegatus ĩ d.§.cum aũt. insti.de empt.& uend.secundo, respondebatur ꝑdicta procedere,qñ non requireretur aliqua trãslatio dominij, ut dicit Egid. Bossi.ubi supra, sub nu.102.261.uersf.sed dic illam glo.car.420.uel qñ culpa,aut dolo emptoris res periret d. l. Lucius.ff. de euict.Ferrant.Garg. patroci.64. nu.9.car. 315. Bello.consf.45.num.7. Boer.consf.23. nu.14.Rom.sing.441.& Gaspar Cabal in trac.de eo,qđ interest,num.177.car.292.

Quan-

Quãtum verò ad patruum erga nepotem, quo ad ostia lapidea, & lignea (omissis multis argumentis, quæ possent ꝑ parte patrui adduci) fuit conclusum, ꝙ si me dictas domus, quæ tetigit patruo in diuisione, hẽt murũ diuisoriũ cõem inter ipsum & nepotẽ pro indiuiso, in quo sunt huiusmodi ostia lapidea, & lignea, ꝙ illa
10 debent esse cõia pro indiuiso, † cùm sint pars muri, & domus, ut dicit tex. in l. q̃situm, §. fistulæ. ff. de fun. instruc. leg. Cepo. cons. 92. n. 33. & 34. vol. 1. car. 181. Si uerò hẽt murum cõem diuisorium pro diuiso, tunc pertinent ad patruum, qui habet ostia prædicta in medietate partis sui mu-
11 ri, & sic sunt in sua parte, & cum † suæ parti magis adhæreãt ad eam pertinere, & spectare dicendũ est, adnotata ꝑ Bal. in c. olim, de præscr. Rui. cons. 53. n. 4. vol. 4. Hiero. de Mon. de finib. c. 83. nu. 1. & seq. ubi dicunt, ꝙ res dicitur esse illius in du-
12 bio, cui magis adhæret, & ideo insula † nata in flumine est illius particularis, cui magis confinat, adiacet, & unitur, ut ꝑ Fran. Zanet. in suo trac. de emp. & uẽ. sub pacto de retrouẽdẽdo, n. 129. uer. At uerò ĩsulã. car. 454. & doct. D. Bap. Aymus ĩ suo trac. de allu. li. 1. c. 9. n. 2. car. 32. & li. 2. c. 8. nu. 6. car. 125. & n. 12. & li. 3. c. 5. n. 23. car. 272. & c. 2. car. 254. & qñ est cõis murus ꝑ diuiso, uel indiuiso, uide Cepol. de ser. vrb. p̃d. c. 40. de pariete, seu muro, num. 13. & seq. car. 35. & quando est murus cõis pro indiuiso, si ostia lapidea, & lignea sunt cõia, ita ẽt expẽsa fiẽda ĩ clausura dictorũ ostiorũ & portarũ dẽt esse cõis ꝑ idiuiso, & sic
13 fieri dẽt cõib. expẽsis, † sicut videmus ĩ mẽsuratione, & æstimatione alicuius p̃dij, & domus, vt dicit Neuiz. cõs. 38. n. 8. i 3. dub. ꝑ tex. ĩ l. 3. §. hoc ĩ iudicio. ff. fin. reg. & an
14 ĩ muro cõi possim ędificare, † dic ꝙ sic, si est ad id destinatus & remanet cõis, Bart. in l. quidam Ibertus. ff. de serui. urb. præd. Cæpol. cons. 35 nu. 9. cart. 36. in ciuilibus. Rim. sen. cons. 401. nu. 14. & cons. 402. uolu. 3. Dec. cons. 388. vẽrba laudi. col. 1. Cæpo. de ser. urb. præd. d. c. 40. nu. 18. uersic. aut est cõis pro indiuiso, & latissimè per Fran. Veg. cons. 153. lib. 1. car. 92. & ꝑ Paris. cons. 63. vol. 1. car. 127. ubi dicunt ẽt an possit facere fenestras, & eleuãdo murũ obscurare lumina fenestrarũ alterius partis, vnde mi frater carissime D. Philippe Prætor honorande Terræ Callinarũ Alexandriæ potes cognoscere an iuridicè retinueris ostia lapidea, & lignea studij venerandi patris nostri D. Caroli, & camerettæ prope salam, ac alias cameras in diuisione nostræ domus, quia ille Doctor, qui tunc consuluit non uidit murũ diuisorium, ex quo pendet decisio præsentis q̃stionis, ideo hæc oĩa perpendatis ĩ uestris officijs, & quæ sint pars muri, & domus, & quæ non, & quæ ueniant in diuisione,
15 & † uenditione domus, & quæ non, & si ueniunt ampanatæ, gelosiæ, petræ ad oleum, tapezariæ, spalleriæ, statuæ, cornices, scrinia, massæ lignarum, armarij, credentiæ, tabulæ ad comedendum, descheti, tauolini, & similia, quia hæc oĩa potestis uidere, & discernere ẽt supra in decis. 6. car. 127. notat Fran. Vegi. cons. 54. n. 17. Ceph. d. cons. 92. ꝑ totũ, & nu. 16. & seq. & in fi. vol. 1. & latè per Ioseph. Lud. cõmu. concl. q. 48. car. 110. & facient uobis, & honorando Do. Hortensio confratri nostro ex improuiso magnum honorem coram iudicibus, qui paucos habent libros.

Quo uerò ad bona hæreditaria d. præsbyteri eccellens frater meus D. Dionysius honorandus Prætor Pontremuli in simili cã latissimè consuluit ad fauorẽ nepotis castri Agnini Capitaneatus Fiuizani, * & ita per binas sñias OBTINVIT, * & ideo eius allegationes ad uerificationẽ nostræ conclusionis hic inserere ꝑposui cũ alijs a me additis, cuius uerba hęc sũt.

Dico intrepidè in p̃senti articulo Ioã. Bapt. nepotem ex fratre æqualiter succedere, cũ patruo carnali in hæreditate dicti præsbyteri Pierini patrui, & fratris respectiuè p̃defuncti ab intestato. Quia cer-
16 tũ est, ꝙ hodie † filius subintrat in locũ, & gradũ patris sui, quando agitur de succedendo auo, & patruo carnali, ut de auo est tex. expressus in §. cũ filius, ubi Aret. & cæteri. Insti. de hære. quæ ab intest. d[illegible] & auth. cessante. C. de legi. hære[illegible] ter. dit Dec. in cons. 1. col 2 nu[illegible] & ita tra- est tex. exp̃ssus in §. 1[illegible] 2. Et de patruo d[illegible] priuilegiũ, in[illegible] quũ, uers. huiusmo ni. colla. 9. [illegible] ĩ auth post fratres, in primis uerbis. C. de leg. t. hæred. Et rõ est qa pater, & filius una, & eade p̃sona esse cẽsetur. l. fi. C. de impub. & alijs substi. & sũt
17 † uelut una caro, & una persona. Rol. a Valle consilio 28. numero 10. libro 3.
18 propterea † leges uoluerunt, etiam m[illegible]

tuo patre, filium in eius locum subintra-
19 re,& quia † filius iste fictione iuris habetur in pari gradu cũ ipso patruo, quia assumit gradum sui patris,& hanc opinionẽ esse cõmunem, & omnium receptissimã, nullãq; habere dubitationem dixit, & tenuit post allegata Rot. Perusi. decis.9.nu. 3.in 1.par.sequitur Rot. Bono.decisio.51. in prin. Ioannes Baptista Ferret.in consil. 272. in præsenti causa sub nu.2.lib.2.Oliuer.textor. pulchrè in tracta. de succes.ab
20 intest.nu.14.ubi † filius repræsentat personam patris, & iure repræsentationis in successione Aui,& patrui carnalis cẽsetur in pari gradu cum patruo, ac si eius pater
21 uiueret:quia pater,& † filius sunt in gradu. Inter se,& patre mortuo, remanet filius in eodẽ primo gradu.l.Iurisconsultus ff.de gradi,& §.1.inst.eod.tit.Tiraq.de primogenitur.q.40.nu.33.folio 108.vnde in hac successione patrui,ab intestato: inter patruum carnalem,& Nepotem ex fratre
22 carnali † æqualitas est seruanda, & uicinitas gradus non est attendenda, vt dicit Pet.Anch.in cons 347.nu.3. Et licet prædicta cõis conclusio de iure cõi procedit: ea utique de iure speciali loci Agnini allegat,dato, quod essent locus statuto prædicto,firmiter locũ haberet.Quia statutum disponit,qđ si quis decederet ab intestato sine filijs masculis,& fęminis sibi succedat proximior in gradu parentellę,aut ꝓpinquior, aut proximior. Non tñ per hæc uerba, excludit Nepotem ex fratre carnali,cũ ipse in tali casu successionis sit in pari gradu, & circulo, ex priuilegio legis,cũ
23 patruo carnali † prædicto dicto §. Reliquum.uers. huiusmodi priuilegium auth. de hæred. quæ ab intest. deferun. cũ alijs simil. supra allegatis, & licet non nominat Nepotẽ,statutũ istud, tñ ex interpræ tatione non quidẽ actiua, sed passiua,quã
24 † recipit,à iure cõi per illa uerba simpliciter prolata succedat ꝓximior in gradu parentellæ, aut propinquior, aut proximior,illũ uti in pari gradu,cũ patruo iure rẽpsentationis, & subrogationis gradus patris,statutũ cõpræhendit, uocat, & nominat, sicut patruũ carnalẽ l.1. §.1.ff.ad leg. falci.not. Bar.& alij in l.si quis seruo. C.de fur.in terminis firmat,Alex.consil. 88.nu.4.lib.1.ubi asserit, quod de iure cõmuni habemus regulam cõiter dicẽtem,
25 quod † subrogatum, seu succedẽs in locũ alterius, sapit naturam eius in cuius locũ subrogatur:sed dictus filius fratris, succedit in gradum,& locũ patris sui,ergo sicut statutum admisisset patrem istius Ioannis Baptistæ ad concursum cum fratre,ita censetur admittere filium subrogatum,& succedẽtem in locum, & gradũ eius sequitur Deci.d.cons 1.col.1.nu.2.& col.fi.sub nu. 8.uersi.& in casibus,& in consil.484.æquitati,num.8.& in consil. 527.in ciuitate nume.4.Ias.in cons.159.nu.4.lib.4.Soc.Sen. in consil. suo post lecturas de uerb.oblig. ubi pulchre, & in cons.252.uisis sub num. 17.uet sicu.secundo,respondeo lib.2.Port. Imolen.consil.54.nu.14.& 15.lib.1.Et indubitatam esse cõclusionem asseuerat Roland.à Valle consil.68.perspectis nu.23.& melius n.41.li.1. Bar.in l.1.§.si sit Nepos. ff de collat.dot.Ruin.consil.30.col.fin.lib. 3.Lauren.Chirchoui in 2.part.commun. opin.in uerbo Nepos cõclusio.54.in prin. Igitur ex supradictis indubitanter concluditur,hunc Nepotem ex fratre carnali admitti debere unà cum patruo ad successionem alterius patrui, & fratris respectiuè prædefuncti ab intestato, de cuius hæreditate agitur,& tanto magis, id uerissimum apparebit in casu ꝑdicto,ex infra dicẽdis.

Et primo,non habet obstare, ꝙ verba
26 statuti sint † propriè, & strictè,pro ut sonant intelligenda l.quidquid astrigendæ, & ibi Docto. ff.de uerbo.obliga.l.2.§.his, qui nauem. ff.de exercit.l.3.hæc uerba.ff.
27 de nego. gest. & † statutum loquens per uerba proximior in gradu parentelæ, aut propinquior,aut proximior,uidetur propriè intelligere de patruo, qui est proximior in gradu,cùm ipse sit in primo gradu,& Nepos in 2.ut dicit tex.in §. secũdo, gradu inst.de gradi.cognat. Igitur Nepos iste uti remotior in gradu non admittitur cum patruo carnali.Quia rñdetur primo, id procedere, qñ statutum non esset con-
28 forme iuri cõi,secus uero † quando est, ut in casu nostro, quia tunc recipit hanc interpretationem passiuã ab eo, ita Pau. de Castr.in l.ius ciuile. ff.de iusti.& iur.& Bald.in cap.compendiosa.12.part.4.Rub. Secundo,respondetur, id etiam procede-
29 re,quando statutũ derogaret iuri † communi,& strictè,ac proprie esset intelligendũ, per ea quæ supra dixi, & facit l.quod uero, & l.quod contra.ff.de legi optimè Soarez in repetit.l.post rem iudicatam in

2.not.

2.not. sub nu.4.uers. quia ẽt fol.mihi 493.
30 colu.1.& de iure † communi certum est, iure repręsentationibus gradus Nepotem cũ patruo esse in pari gradu, & ad successionem patrui carnalis prædefuncti iure hęreditario, seu ex dispositione legali concurrere, cũ patruo dicto.§. Reliquũ, & rõ est, quia per mortẽ patris: eius gradus nõ
31 corrumpitur: sed † perpetuatur, & repręsentatur in filiũ, Bal.in l.1.col.5.uer.pone dicit statutum.C.de secun.nupt. Dec.cons. 527.nu.8.Soci.Iun.consi.126.nu.12.lib.1. Tertio, nõ habet obstare, ꝙ licèt filius subintrat in locum patris, id euenit fictione iuris, per iura supra in princi.allegata.
32 † Et certum est, ꝙ fictio, non habet locũ in statutis, ut no.glo.& Docto.in l.3.§.hæc uera.ff.de nego.gesti.Grat.cons.27.nume. 13.& 15.lib.1.cum simil. Quia respõdetur, id procedere in fictione, quæ est contra
33 ius, ut per dicta iura, secus † in fictione, quæ est secundũ ius, & prouenit à lege, vt propriè est in casu nostro dict.§. Reliquũ. in auth. de hæred.quæ ab intest.uenien.& ita sequitur Ant. de Rossellis: in tracta.de successio.ab intesta.nu.125.& pulchre adducta per Pari.in cons.22.nu.36.cũ pluri-
34 bus seq.vbi firmat hanc † fictionem iuris habere locum in statutis, quia est fundata in æquitate, quæ fictio in tali casu, dicitur
35 ipsa ueritas, quæ non † recipit oppositũ in contrarium, ut ibi per Pari.lib.2.sequitur Ceph.cons.210.num.5.lib.2.& melius cons.339.nu.26.lib.3.Rot. Pedem.decisio. 126.nu.5.Crot.consil.5.nu.39.& Petr. Pechii: de testa.coniug. lib.4.cap.4.sub num. 5.ubi attestatur de cõi opinione, à qua dicit non esse discedẽdum. Quarto, non habet obstare, quod statutũ utendo uerbis, succedat, proximior in gradu parentelæ, aut propinquior, aut proximior, uidetur
36 uocare tantũ patruũ, qui dicitur † proximior fratri suo defuncto, & excludere Nepotem, qui est remotior in gradu, cum sit in 2.& patruus in primo gradu.d.§.secun-
37 do gradu instit.de gradi.cogna.& † proximus, aut propinquus dicitur ille, quem nemo antecedit.l.2.§.hereditas.ff.de suis, & legit.l.proximus. ff.de uerb. signifi.Ias. cons.159.nu.4.col.2.lib.4. Quia respondetur, id ꝓcedere, qñ ageretur de successione alterius in linea transuersali, ultra pa-
38 truum, quia tunc † filius ex fratre carnali non hẽt hanc prærogatiuam à iure cõi. Nam tunc non repræsentat personam patris, nec admittitur ad successionem alterius, cũ patruo, quia ueniret ex ꝓpria persona sua, & eius gradu. Vnde Nepos ut remotior in gradu, non concurreret cum patruo.d.§.Reliquum.uer.hmõi.Dec.d.cons. 1.nu.2.& cons.527.nu.9.Bart. in auth.post fratres per illum tex.C.de suis, & legit.secus uerò qñ agitur de successione iure hęreditario Aui, aut patrui carnalis uirtute legis statuti, & fideicõmissi, ut in casu nostro, quia tunc filius fratris hẽt hanc præ-
39 rogatiuã succedendi, ut ex † persona patris, iure repræsentationis, ut aliqui uolũt aut ex persona propria, sed perpetuatione gradus patris, ut cæteri dicunt, & crebriorem opinionem attestator esse Franc. Bursa.in consil.1.nu.25.cons.67.num.9.& seq.& nu.24.cons.71.uolum.1.Rota Bononi.decis.88.car.148.& decisione 51.car.81. Mathe. Brun.cons.1.nume.7.seq.& rationem reddit. Ant.de Rosel.supra citato nume.124.in fine, ubi dicit, si pater nunquã successit fratri mortuo, nec unquam fuit hæreditas sibi data, qũo potest dici. Ipsam
40 † non delatam, & non agnitam transmittere, allegat Bart. in l.1.§. si sit Nepos.ff. de collatio.dot.& in l.1.§.si filius. ff.de cõiũgen.cum emancip.liber.unde, aut ex ꝑ-
41 sona patris, aut † ex propria persona, succedat Nepos iste, hoc nõ refert cũ iure repræsentationis gradꝰ patris sit in pari gradu cum patruo in hac successione patrui prædefuncti ad tradita per Oliuer. texto, in suo tract.de succes. ab intesta. nu.14.cũ alijs supra allegatis post principiũ, & Frã. Mantic.de coniectur.ulti.uolunt lib.8.tit. 9.nu.13.& per totum car.187.& car.127. nu.24.Rota Bononi. decisio. 88.cart.148. Quinto, non habet obstare, ꝙ tale statutũ utitur uerbis geminatis (succedat proximior in gradu parẽtelæ aut propinquior,
42 aut proximior) quæ † geminatio omnino uidetur ostendere mentem præcisam statuentium, & intelligere de proximiori in gradu ad exclusionem remotioris, cum plus operatur, q̃ simplex locutio, ut late per Pari.cons.89.num.22.& 23.lib.3.& sic
43 uidetur † statutum uoluisse ultra ius cõe procedere, & eidem derogare, intelligendo potius de patruo, q̃ de Nepote remotiori in gradu. iuxta.l.balista.ff.ad trebel. l.cum simus. C. de Agri. & censi. lib. 11. Quia rñdetur primo, ꝙ talis geminatio

in

in isto casu nihil operatur, cùm sit conce-
44 pta per uerba si nomina; & non † auget
effectum suũ, & ista diuersitas, aut potius
paritas uocabulorum & nominũ non in-
ducit diuersitatem effectus. ita dicit Pari.
cõs. 110. nu. 45. & 46. lib. 1. & quia est eadẽ
45 rõ in uno uocabulo simplici † quæ est in
oĩbus, ideo nõ operatur geminatio ista. l.
si mulier la 2. C. ad uelleian. Craue. cons.
160. nu. 6. lib. 1. Thobi. Noni. ita respondit
in cons. 7. nu. 9. Secundo, respondetur, ꝙ
dato, & non concesso, ꝙ operaretur plus,
46 q̃ simplex locutio. Attamen idem † ope
raretur in Nepote, quod in patruo, cum
ambo sint in pari gradu successionis, in
isto casu, licèt patruus succedat ex ꝓpria
persona, & Nepos iure repræsentationis
patris, quia lex ita disponit d. §. Reliquũ,
& §. cùm filius: cum similibus aliàs supra
in prin. adductis, & tamen tali casu dicta
uerba statuti recipiunt interpr ætationem
passiuam, vt supra dixi. Quinto, non ha-
bet obstare, ꝙ statutum, cùm sit cõforme
47 cum iure cõi uidetur superfluum, & † su
perfluitas est euitanda, specul. in titul. de
teste. §. iam de interrogato, colũ. 1. in fine,
48 uersi. habita. Et ut non sit † superfluum,
debet intelligi tantum de patruo pro-
ximiori, & non Nepote remotiori. d. §. se-
cundo, gradu institu. de gradi. cognat. qui
non intrat in locũ patris, ut est tex. expres
sus in §. si plures, insti. de legiti. Agnat. suc
49 ces. ubi habetur, qđ si † moritur frater su
perstite altero fratre: & filio alterius fra-
tris, frater solus tamquã proximior ad hę
reditatẽ vocatur, excluso filio alterius fra
tris præmortui, ut habetur in l. 2. C. de suc
ces. l. accumulo. C. eo. de succes. edic. Quia
respondetur primo, ꝙ imo dici non põt
50 superfluũ, quia tollerandus est, licet † ius
cõe fit redactũ in formã statuti, quia non
per hoc eius effectus augetur, argu. no. in
c. 1. de consti. vbi Bal. notabiliter dicit in l.
fi. nu. 5. ver. quæro nunquid iste. C. de arbi.
tutel. ubi Cyn. post eũ idẽ Thobi. Noni. in
d. cons. 7. num. 6. Secundo respondetur, ꝙ
satis operatur, præter istos duos casus à le
ge æquiparatos, in alijs casibus, qui in li-
nea transuersali, & parẽtelæ accidere pos-
sunt, ergo superfluum dici non potest.

Tertio respondetur, quòd iura supra al
51 legata, † Codicis, & institutionis loquun
tur de iure antiquo, q̃ hodie in istis duo-
bus casibus sunt correcta. d. §. cùm filius &
d. §. Reliquum, auth. de hæred. quæ ab in-
test. ueniẽn. in aliis verò casibus remanent
incorrecta, ita in terminis dicit Gozad. in
cons. 59. sub nu. 5. Quarto, non habet ob-
stare, quòd imo statutum vocat patruum,
& excludat Nepotem, per illa verba gemi
nata, succedat proximior in gradu paren
telæ, aut propinquior, aut proximior, per
quæ verba dictum statutum uidetur dispo
nere, ac si dixisset, succedat proximior, sal
52 ua † gradus prærogatiua, seu ordine suc-
cessiuo, quæ clausulæ de eorum propria si
gnificatione cõpræhendũt, tñ proximio-
rẽ in gradu, in capita, & non in stirpes, &
patrui præferũtur Nepotibus, ut in auth.
defuncto C. ad Tertullla. ubi Castr. & Do
cto. ac Paris. in cons. 9. nu. 25. lib. 2. Decian.
in cons. 10. nu. 16. 65. & 67. vol. 3. car. 82 &
Simon de Prætis de interpræta. ultima. vo
lunta. lib. 3. solu. 2. nu. 23. & 41. car. 339. co
lum. 2. & infra nu. 56. Quia respondetur,
quòd licèt dictæ clausulæ idem importa-
rent, ut per Dec. in d. cons. 1. nu. 6. id posset
53 procedere in † dispositione hominis, q a
in ea consideratur tñ proximitas, nulla
habita consideratione ad dispositionem
iuris cõis, ut dicit Paul. de Cast. in d. auct.
defunct. & Dec. d. cons. 1. nu. 6. Paris. consi.
9. num. 25. lib. 1. Grammat. decisio. 1. num.
2. qui licet diffusè disputat, articulũ tamẽ
firmat pro Nepote per totum, & maxime
colum. fin. sub nu. 30. uersi. quia in succes-
sione, & dixi infra nu. 42. & vbi adest tan-
tùm hæc clausula, succedat proximior in
gradu, in statuto, nõ importat idem quod
cæteræ clausulæ supradictæ, q̃ recipit de-
clarationem à iure cõi, ut dixi supra, & ita
procedit etiam in dispositione hominis,
quando testator simpliciter loqueretur,
quia in dubio videtur disponere secundũ
54 † ius commune, in defectum statutorum,
vt per Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff.
ad trebel. & communem dicit Curt. Iun.
in cons. 37. num. 8. eandem communem di
cit Galiaul. in repetit. l. Gallus. §. quidam
rectè nu. 21. ff. de liber. & posthu. refert, &
sequitur Iul. Clar. in tract. de testam. in re
gul. 6 & vbi adsunt statuta, intelligitur vo
55 luisse † disponere cum eo, ut Iul. Clar.
vbi supra, versic scias, vbi attestatur de cõi
relata à Soc. Sen. in cons. 51. nume 33. lib.
56 4. & licèt, & clausula † salua gradus præ
rogatiua, uel ordine successiuo, in dispo si
tione hominis compræhendit tantũ pro-
ximio-

ximiorem,id euenit,quando adiungit ali-
quã qualitatem ultra illa uerba simplicia,
adeo q possit cognosci mentem testato-
ris esse talẽ;aliàs,ut supra disponendo sim
pliciter dicta clausula salua gradus ꝓroga-
tiua in dispositi ne tàm hominis, quàm
in dispositione statuti simpliciter loquen
tis, recipit à iure communi hanc interpre
tationem passiuam in casu prędicto:q cõ-
prehendit tàm nepotem quàm patruum.
Bal.in l.1.C de secun.nupt.Alex.in cons.
26.colum.pen.& fin libr.3. refert,& com-
munem dicit Soc. Iun. cons.pręcitato 126.
Maxima nu.1. lib.1. ubi dicit,quòd licèt
gradus pręrogatiua sit attẽdenda,uel quòd
ꝓximiores succedunt ordine successiuo,
non impeditur, quin nepos cum filio,uel
pronepos cũ nepote ꝑ repręsentationẽ si-
mul uocentur, ut ꝑ Docto.omnes in loco
præcitato,& per Bursa cons.170.nume.5.
uolum.2 licèt aliqui aliquando contrariũ
dixerint,& fortasse bene. Qui tamen pos-
sunt saluari, in successione transuersaliũ,
exceptis his duobus casib⁹,ut dicit,& sẽtit
post allegata Paris cons.37.nu.5.&6 lib.2.
Tamen quando statutum aut testamentũ
diceret, succedat proximior ordine suc-
cessiuo, uel secundũ gradus prærogatiuã
credo doctrinam Socin.Iun.in d.cons.126.
non esse communem,quia contrarium te
net Bald.in l.iubem⁹.§ ultimo iuncto.prin
cipio.C.ad trebellia.Paul.de Cast.in auct.
defuncto C.ad Tertulia. Paris. d. consil.37.
nume 53.& 57.Dec.cons.408.num.12.& d.
cons.primo, num.6.& 8. Curt.Iun.in l.2
num.14.& 15. C.de successio. edict.in con
sil.22.num.7.8.11.lib.1.Bursa.d cons.170.
num.43.& 49.cart.191.Ioan.Ant.Canneti.
in extrauagan. si aliquam nume.18.& 19.
cart. 287. sed quia casus noster non est ta-
lis,sed quando statutũ simpliciter de pro-
ximiore loquitur, ergo supradicta ꝓcedũt
nume.24.33. & 38.& Soci.Iun.cons. 126.
nu.11.12. ut l. 1. Alexand.cons. 88.lib.1.&
sẽtit Bart.ĩ l.1.§.si sit nepos.ff.de collatio.
Septimo,non habet obstare,quòd statutũ de-
58 bet† intelligi secundũ communem usum
loquendi.l.liberorum.§.quod tamẽ cassi⁹.
ff de legat.3 & l.labeo.ff.de supellectil.le-
ga.Paris.d.cons.22.nu.29.lib.2.& Cęphal.
consil.339 num.14.libr.3. & de communi
usu loquendi uidetur,quòd intelligitur sta
tutũ sensisse potius de patruo,q̃ de nepote.
Quia respondetur, pluribus modis, primo,
59 quia id procedit quando talis usus† com-
munis loquendi non esset contrarios in-
terpretationi legali,ut dicit Paul.de Cast.
in cons.19.num.23.lib.3.sed in casu nostro
lex cõtrarium disponit,à qua tale statutũ
recipit interpretationem,merito si atten-
di non potest.
Secũdo,respõdetur,q̃a talis cõmunis usus lo
60 quẽdi,nullo modo ꝓbatur. Qui † testes
examinati ad instãtiã patrui: nõ ꝓbãt,q̃a
deponunt per unum & eundem met ser-
monẽ, qui dicuntur suspecti,& nõ ꝓbãt.
Bart.in l.3.§.id quoque,num.5.ff.de testi.
Alexand consil. 237.num. 11. & seq lib.6.
Paris.consil.88.num.74.lib.1.Grat.cõs.75.
61 nume.12.libr.1.Item† deponunt per uer
bum de auditu alieno in causa scientiæ, q
propterea nõ ꝓbãt.glo.in l in sũma.§ idẽ
labeo ff.de aqua plu. arcen.l. testium.C.de
testi. Item quia deponunt per uerbum
62 † credit,uel putat,ideo nõ ꝓbãt,ut de uer
bo credit dicit Cyn. & Docto.in d.l.testiũ.
C.de testi.& de uerbo putat uti dubitatiuè
dicit capit. in præsentia, extra de probat.
Iacob.Butrig.in l. sed si possessori.§.Item
si iuramento. ff. de iuran.l. cum de ætate,
63 de probat.& dubia† interprætatio semper
est interprætanda contra producentem,&
sibi non prodest.d.capit.in præsentia.item
64 quia sunt† uarii in eorum dictis, cũ unũ
dicunt in capitulis, aliud diuersum super ĩ
terrogatoriis, ut est uidere in eorum di-
ctis,& ibi notaui ĩ margine,ad qua lectorũ
remitto breuitatis causa:& testes uarii nõ
probant,uti sibi contrarii Innoc. in cap. ꝑ
terea de testibus cog.pract. Papien.ĩ form.
oppon.contra test.§.ac etiam uarii.
Tertio, respondetur, quia dato, & non
concesso, quod probatus fuisset talis
communis usus loquendi. Attamen, ut
supra dixi in prima responsione, non at-
tenderetur uti contrarius interprætatio-
ni legali;& quia etiam licet testes depo-
nenter super cõmuni usu loquẽdi,deponat
(io so,che il fratello,è più ꝓssimo all'altro
fratello che il nipote suo,& cosi si tiene
publicamente)tamen nõ probant commu-
65 nẽ usum † loquendi interprætãtẽ statutũ
quia ad hoc ut sit talis,q̃d deberet attendi
requiritur probari cõformiter,fuisse tem-
pore conditi statuti,alias attendi non de
bet, ut pulchrè post tradita dicit, & tenet
Ioan. Baptista Marcian.in cons.63.nu.16.
lib. 1.referens ita,Raphael.consuluisse in
ciuitate

Ciuitate Veronæ, late per Franc. Becci. cō si. 1. nume. 31. de qua probatione, ut dixi supra non extitit: quin imo non fuit uniformiter capitulatus, ut est uidere ī processu. Igitur, concluditur, ubi esset locus tali statuto, quod nepos, sicut patruus, succedat in hæreditate patrui defuncti, qa ambo sunt proximiores in gradu pari per ea quæ supra latè a principio dixi, & hęc fuerunt dicta ex abundanti postquam dominus aduocatus patris aduersæ tenet ex deductis per eum in uoce, dū fuimus in disputatione articuli statutum tale hunc casum cōpræhendere sicut verè non comprehendit, ut modo demonstro, licet in uoce, non tetigi, q̄a
66 secretum non est pandendum † omnibus iuxta dictum l. eius qui in fin. ff. si cert. pet. per Bald. in cap. 1. qui. mo. feu. amit. Alexā. in l. Lucius. ff. de fideicom. & p Fely. in c. 1. de fid. instr. col. 7. uers. quādo auté dicatur.

Modo sciendum est, quod verba propria statuti sunt hec, (si quis decesserit ab intestato absque filijs masculis, & fœminis succedat proximior in gradu parentellæ, aut propinquior, aut proximior,) Ecce quod statutum uocat proximiorē, & declarat, quē esse proximiorem, qui est de linea parentellæ: & præmitto, quod tres sunt lineæ pa
67 rentellæ, seu affinitatis. † Prima est, in linea ascendenti usque ad tritauum, & ista propriè, & uerè dicitur linea parentellę, ut declarat text. in l. Iurisconsultus. §. parētes.
68 ff. de gradi. affinit. † Altera est linea descēdentis, quæ descendit usq; ad trinepotem. §. 1. 2. & 3. institu. de gradibus cognatio. & d. l. iurisconsultus. §. 1. 2. & 3. de gradib. affinit. Tertia linea est trāsuersalium iura su
69 pra allegata. † Igitur in statuto nostro pōderanda est illa linea parētellæ, ut uerificetur eius qualitas, & dispositio. Linea aūt parentellæ istius presbyteri Pierini defuncti de cuius hæreditate agitur ascēdit usq; ad tritauū, quia usq; ad illum appellantur ꝓpriè parētes, ab illo uerò supra, nō parentes, sed maiores uocātur d. l. iuris cōsultus. §. parentes. Nos uero nō sumus in linea pa
70 rentellæ ascendētis † ꝓprio uocabulo sumpta de qua loquitur statutū, cū strictè, & ꝓpriè sit intelligendum l. quidquid astringēdæ. ff. de uerbo. obliga. & l. constitutionis. ff. ad municip. Sed sumus in linea transuersali, & collaterali, quæ uerificatur inter fra
71 tres, & sorores, † iuribus supra allegatis Ant. de Rosel. de succes. ab intesta. num. 89. versic. Nunc uentamus ad transuersales de qua linea non loquitur statutum cum non sit propria linea parentellæ, sed in propria cum tantum datur uera linea parentellæ in linea ascēdenti, ut supra dixi ergo casus iste, nepotis, & patrui, nō cōphédit ā
72 statuto, sed remanet † sub dispositione iuris communis l. commodissime ff. de liber. & posthu. quæ regula procedit in quacunque dispositione. Gozad. in consi. 84. num. 9. latè Tiraq. tract. de iure primog. quæst. 4. nume. 194. Igitur res pro nepote est in tuto, d. §. reliquum versicu. huiusmodi priuilegium in authē. de hæred. ab intest. veniē.

Nec habet obstare, quod linea parentellæ in materia extensiua, parentes appellantur etiam supra tritauum in infinitum. l. appellatione parentis. ff. de verbo. signific. & l.
73 quiq. §. 1. ff. de in † ius. voc. & l. 1. §. generaliter ff. de leg. præst. & parentella alias ēt pro affinitate ponatur, ut in cle. n. 1. §. porro de iure iuran. iuncta gloss. ibi, & uerbū parentellæ à statuto positum possit recipere interpretationem, & extensionem, ut supra & sic comprehendere hunc casum.

Quia respondetur, quod in materia statuti, quod strictè, & propriè est intelligendum, vt supra dixi non debemus latam significa
74 tionē, & extensam ultra eius † propriā, & ueram significationem assumere l. non aliter ff. d' lega. 3. l. Labeo. ff. de supellect. leg. cap. ad abolendam in gloss super uerbo in secularibus ante finem extra de fili. presbi.
75 quæ opinio. 3. non procederet si † communis usus loquendi in loco esset contrarius pro ut uon est, ut latè supra demonstratū fuit. Ideo à proprio significatu uerbi parētellæ, non recedimus per supra allegata, & ita in indiuiduo post prędicta decisiuè consuluit Sacrum Collegium Patauinū in consil. 2 nume, 6. usque ad nume. 18. inter consilia vltim. uolunta. ergo ulterius non est q̄rendum. l. illæ aut ille. ff. de legat. 3. l. ancill. C. de furt.

Quinimo si talis communis usus loquendi fuisset uniformiter capitulatus, & probatus, & esset in loco attamē uerificatur tam in Nepote, quam in patruo cum ambo sint tali casu in eodē gradu eādémetq; af
76 finitate, & † parētellæ ī linea trāsuersali, & eadé rō, q̄ est in uno reperit̄ in alio d. §. reli
77 quū supra sepius † allegato igit̄ idē iꝰ eadéque dispositio esse debet l. 1. ubi gl. ī uerbo, cū eadé. ff. d' bono. posse. ex testā. milit.

l. 1. ubi

l. 1. vbi gl. in uerbo, itum. ff. si quis à paren. fuerit manumis. ergo. &c.

Et ultra supra allegata per honorandũ fratrẽ meum dicebã, q̃ tale statutum non cõprehendit hæreditatem clericorum & remanet casus sub dispositione iuris cõmunis, &
78 de iure cõmuni † nepos cũ patruo ęqualiter succedunt in hęreditate patrui. d. §. cũ filius, instit. de hęredi. quæ ab intesta. defer. Auct. de hæredi. ab intesta. venien. col. 9. in §. reliquũ uers. huiusmodi priuilegiũ. Et q̃ tale statutũ non comprehẽdat moniales & clericos, nec hæreditatem clericorũ tradit
79 † Dec. in cap. ecclesiæ sanctæ Marię col. 24. vers. nota tamẽ de constit. Rui. consi. 195. uol. 2. ubi dicit cõmunẽ Pancir. cons. 12. nu. 6. car. 26. & faciunt adducta p̃ Socin. Iun. in consi. 25. nu. 4. & 5. volu. 2. ubi statutũ laicorũ non ligat clericos, nec bona eorũ, seq̃tur Parisi. cons. 37. num. 43. & seq. vol. 1. & dixit Pancirol. in cons. 49. nu 3. & 4. lib. 1. car. 66. Quod statutũ loquens de damno dato non
80 habet locum in bonis clericorum, nec † cõtra clericos, ac eorũ conductores, & tetigi in repertorio mearũ decisionũ in uerbo, statutum cart. 1209. & in verbo, Banna car. 885. in prima part. vbi habetur ẽt qñ ualet statutũ, & ligat clericos, & Corset. in additio. ad reperto. Abba. in uerbo, iudicis in cõpetentia in limit. 7. & vide Ferret. cõs. 252. lib. 2. car. 30. & nouissimè consuluit delicatus, & doctus, ac excellens. D. Menochi. in consi. 291. nu. 19. & seq. vol. 3. ubi consuluit statutum, & pragmaticam Venetorum sup̃ bonis emphiteoticis ecclesiasticis, & piorũ locorum de inuestitura renouanda non ualere etiam ad fauorem dictorum religiosorum, & clericorum.

Verum quia supradicta opinio de hæreditate clericorum, & de monialibus non exclusis statuto excludente fœminas stantibus masculis agnatis est periculosa, & cõtraria est magis communis, & quia tendit ad conser-
81 uandum bona in † familia, ut dicit Bursa. cõsi. 93. nume. 16. 17. 22. & seq. vol. 1. Paris. consi. 40. nu. 14. & seq. uolu. 3. Brun. de stat. exclud. fœmi. in 6. artic. col. 3 postea quam statutum non facit expressam mentionem de monialib⁹, & clericis alias secus, & ideo uidetur à principio illos uti seculares obligasse antequam efficerẽtur religiosi, & clerici, quod facere potuit, ut dicit Paris. in d. consi. 40. nu. 15. & seq. uol. 3. Calcane. consil. 7. nume. 26. & 27. Ruin. consi. 42. num. 5. uolum. 3. Dominic. in cap. 1. distinct. 10. nume. 6. cart. 20. Alcia. responso. 193. lib. 9. tomo. 3. uolum. 1. cart. 335. colum. 2. Maranta. disputa. 8. nume. 26. Franc. Vegi. consil. 23. nume. 8. & 9. cart. 41. Paul. de Castr. consil. 304. nume. 4. consil. 461. uolum. 1. Alexand. consil. 213. uolum. 2. Parisiens. consil. 65. nume. 16. uolum. 3. vbi etiam loquuntur in pinzocora, & moniali de tertio ordine Fel. in cap. ecclesiæ sanctę Mariæ, numero 101. quæsti. 15. de constitu. Menochi. consi. 196. nume. 32. & 33. uolum. 2. & quamuis moniales sint exclusę, tamẽ clerici nõ excludũ-
82 tur à successione parentum, & † agnatorum, imo excludunt filias fœminas defuncti, secundum communem, ut per addentes ad Mathesila. singu. 110. Nota unam lucrosam, & per addentes ad Roma. singul. 446. Habeo casum Boeri. decisio. 354. sub num. 13. cum mille similibus, & contra moniales, & ad fauorem agnatorum in hæreditate præsbyteri, & clericorum, ita in utroq; casu fuit IVDICATVM * per Rotam Florentinam de anno 1539. Mensis Nouembris, contra moniales sancti Lini de Volaterris, & ad fauorem Bernardini Laurentij Ioannis Pini, super hæreditate, & bonis Ioannis, & R. Domini Francisci fratrũ, & filiorum Gori de monte Galio; Ideo secundo loco dicebam quod statutum, non loquebatur de hæreditate præsbyterorũ, & clericorum, quia dicit, si decesserit aliq̃s sine filijs masculis ex eo de legitimo matrimonio natis, succedant filiæ fœminæ, & si moriatur sine filijs masculis, & fœminis succedat sibi (il più prossimo in grado di parentado, ouero più propinquo più prossimo) quo casu expresse apparet de mente statuti solum intelligere de hæreditate illorũ, qui in actu, aut in potentia sunt habiles ad procreandũ filios masculos legitimos, & naturales ex se de legitimo matrimonio natos, & illos habere t̃pe mortis,
83 & non de illis, † qui nullo modo tempore eorum mortis possunt habere filios legitimos, & naturales, & de legitimo matrimonio in actu neq; in potentia, adnotata per Henric. Boich. in c. in præsentia, & ibi doct. nu. 22. & seq. de probatio. car. 244. Odo. Asfortia Perusi. in tract. de substitu. in uerbo, compẽdiosa pract. 6. de legitimis, & naturalibus car. 260. Octa. Pedemonta. decisi. 126. Boeri. decision. 354. & Vincenti. Franc. in decisio. 29. cart. 34. vbi substitutio facta per

huius mo-

huiusmodi uerba non comphendit clericū in sacris constitutū, & monasterium, aut ecclesia nō habetur loco filij, neq; facit deficere fideicōmissum, vt ēt latè dicā in illo articulo in decisi.1.sub titulo de ultimis voluntatibus. Et cū tale statutū sit contra ius cōmune, & possit aliq d oparı dēt ,pprie, & strictè intelligi, & ut minus ledatur ius cō mune, q̄ fieri pōt, & sufficit q in uno casu
84 opatur scilicet in † hr̄ditate secularıū, q possunt contrahere legitimū matrimoniū, & habere filios ex se legitimos, & naturales p ea, q dixi in reper. dec siōnū in uerbo statutum, & lex car.1208 col.2.& in uerbo, statuti uerba car.1195.col.1. & in decisi.5. num.12.car.61 in 1.par.ubi qn̄ statutū pōt contra ius cōmune duo operari semp intelligi debet ut unum solū operetur ad hoc vt minus ledatur ius cōmune q̄ fieri pōt. At in casu isto iste psbiter mortuus erat in sacris, & in actu, ac potētia nō poterat habere filios masculos ex se legitimos, & natules de legitimo matrimonio natos, ergo de hr̄ditate clerici in sacris non intellexisse statutū est dicēdū, sed de alijs laicis, ita Bal. in cons.290. Qđ uir. uersi. ego mētē statuti uol.1.& satis in proposito loquitur Pau.de Cast.in l.2 §.lex falcidia nu.4.uersi.facit ēt si testator.ff.ad leg.falci.& ibi Alex nu.10. dec.conf.7.conclusio, & sentit Paris.consil. 109.nu.4.uol.3.Rom.cons.438. in casu cōsultationis nu.8. & bene pōderat Purp.consi.511.nu.8.& 9.vol.2.car.175.& sic oībus supra deductis mature pēsatis fuit IVDI-
* CATVM * ad fauorē nepotis cōtra patruū & sic debere cōcurrere cū patruo tā ex uerbis statuti, q̄ iuris cōmunis in hr̄ditate psbiteri Petri eius patrui p magnificū D. Capitaneū Fiuizani de mēse Augusti 1578.
* & CONFIRMATVM * p iudicē appellationis Rotæ Florentinæ de mense Ianuarij 1579. & de anno 1561. Fiuizani, & p excellentē D.Ioā.Mariā Pauolotiū conseruatorū auditorē confirmatū Florentiæ de anno 1563. Aprilis ad fauorem Persilie de Cecirano, & suorum fratrum.

Qui nepos, & patruus in hr̄ditate patrui, amitæ, & Materteræ succedunt in stirpes, & nō
85 in capita ēt † q essent plures nepotes ex fratre siue nepotes ueniūt ex psona eorum patris ut dicit tex.in §.cū filius, & ibi doct. institu. de hæredi.q ab intest. defer. tradit Cyn.in auct. hac edictali in 6.q.& ibi Bald. C.de secund.nup. Tiraquel.de retract.§.11. gl.12.& in tract.đ primo genitur.q.40.car. 370.& q 41.siue ueniunt ex ,ppria eorū psona (patre præmortuo ante patruū) & soli patruelles succedant in hr̄ditate patrui nullo alio patruo existente sedm magis cōmuné opinionē, ut dicūt Bar.& doct.in l.in cōsanguineos.§.hr̄ditas.ff.de suis, & legiti. gl.in auct. Cessante in uerbo, in stirpem C. cod.tit.Mathesila.de success.ab intest.vers. 2.dubitatur an qn̄ uocātur ad successionē ab intestato sequitur Guid.Pap. dec.134. sed qualiter, ubi dicit in iudicādo fuisse ita seruatū Alex.cōs.29.in princ.uol.5.ubi dicit magis cōmunē, & refert, & sequit Ruin. cōs.8.nu.13.uolm.1.ubi dicit ,pcedere ēt in feudis, & ita practicari, Curt.Iun.de feud. in 3.par.uers.4.circa nu.53.& seq.car.299. Brun.cōs.70.& cons.71.72.73.74 & 75.Villalob.in suis cōmu.opinio.in uerbo, cōsanguinei nu.165.Alex. cons.52. circa hāc dubitationē col.6.uers.illud afferā uol.4. Boeri.cons.2.nu.1.& seq.Craue.cons. 303.in fi. uol.2.Hier.Gab.cons.84.cons.135.latè per Bened.in c.Raynutius uers.& uxorē nomine Adelesiā in 1.par.nu.69 car.116.ubi dicit se ita semp consuluisse & post longam ad partes disputationē ita tenere Arett.in §.cū filius sub nu.2.col.4.uers.in gl.in stirpes instit.de hæred.q ab intesta.defer.& latissimè omniū tradit Didac.pract.q. ca.38. nu.5 & 13.car.577 ubi dicit idē in iure patronatus emphiteosi feudo, & fideicōmisso, & nouissimè consultauit in istis casibus ad fauorē Serenissimi Regis Hispaniarū pro regno Portugalię doctus Michaël ab Aguire. Hispa.in suo respon.in 1.par.nu.8. nu.14.nu.27.car.5.& seq.& excellens, ac nō satis laudatus Magnificus D.Alex. Raudēs. in suo consilio edito sup dicto regno Portugaliæ p eodēmet Serenissimo Rege mihi, sub nu.141.nu.60.& seq.uer.sed test cō clusio in uol.2.vlt.uolūta.ubi ēt satis ingeniosè dicit q licet filius, & nepos succedat in hr̄ditate ascēdentis tn̄ nepos non repsentat psonā patris, qa in ordine descendētiū non q̄ritur gradus, sed bene in ordine trāsuersaliū, & sic in hr̄ditate patrui & Materterę bene succedit nepos in locū patris, q
86 ēt ,pcedere uidētur in successione † ex testameto. Boer.cōs.10.in fi.uers.& idē est sub nu.5.addit.ad Bar.in l. Lutius col.3.in fi.ff. de hæredi.inst.Tiraq.de primo geni.q 40. num.185.& seq.car.373.Crauet.consi.966. nu.33. uol.5.cart.389.Cephal. consil.333.

numero

nu.33. uol.3. licet Capici.in decis.208.& Dec.cons.412.n.2.teneant contra in testō, vnde patet esse magis cōem opinionē ne-
87 potē in † hæreditate patrui, amitæ,& materteræ succedere in locū patris, & cōcurrere cū patruo in stirpē, & non in capita tam in hæreditate, q̄ in feudo, emphiteosi, iure patronatus, & fideicōmisso, & ita
* practicari,& ita fuit IVDICATVM* ut supra dixi de anno 1561.& 63.ad fauorem d.Persilie de Cecirano,& suorum fratrum, quāuis uoluisset postea omnino succedere in capita.& non in stirpes cum patruo,& cū alijs patruelis per consiliū Cepha.in cons.431.uol.3.car.699. qui tenet patrueles in hæreditate patrui debere succedere per capita,& non in stirpes, Fernā. Vasq.in 1.par.li.2.§.13.n.13. car.94.alios refert Fran.Becci cons.16.nu.2.& seq.car. 31.Simon de Pret.de interpre.ulti.uolun. lib.3.solu.3.n.30.car.341.Gaspar Caballi. in Milleloq.619.filij,car.35.in 2.par.tamē ego eam semper eieci,& nolui audire, cū istorū opinio non sit tuta,&contra cōmunem,& practicam,& ita acquieuit, ut dicit ēt Crau.d.cons.966.nu.33.& in fi.uol. 5.Maria.Angus.consi.133.nu.10. & Fran. Becci.d.cons.16 nu.3.& seq.nisi aliqui pa-
88 trueles essent cōiuncti patruo† ex utroque latere, & alij ex uno, quia tunc præferrerentur illi, qui essent ex utroq; latere coniuncti,Corn.cons.140.lit.X. uolu.1. uel eorum dictum debet intelligi in hęreditate consobrini,& patruelis,aut proaui, vel patrui magni, quia tūc bene verū est, quod alij consobrini,& patrueles in hære-
89 ditate patruelis,& †cōsobrini succedūt in capita,& non in stirpes,& ita est intelligēdus,Cabal.in d.Milleloq.619.Aret.in d §. cum filius,ita Tiraq.de retrac.§.11.gl.12. nu.1.2.& seq. Rimi.sen.cons.648.nu.10.& seq volu.4. Brun.cons.70.71.72.73.74.& 75.pract.Pap.in for.libel.pro hæredit. ab intest.in gl.nullisq;, n.38.& 39. Bello.cōsi.2.n.3.Hiero.Gab.cons.135.Ias.cons.124. nu.3.uol.4.si concurreret patruus cū patruele in hæreditate nepotis tunc patruus
90 solus succederet ēt si eēt †cōsanguineus, & ex uno latere,& germine natus,& cōiūctus,Hiero.Gabr.consi.133.nu.3.& 4. nā patruus est in tertio gradu,& patruelis in quarto de iure ciuili,&duplex cōiūctio nō consideratur, nisi qn̄ agitur de successione fratris germani, aut patrui, ut tenet ēt Pau.de Cast.in consi.376.super isto,uolu. 2.Corn.consi.140.lit.X. uol.1.Cassa.consue.Burgun.rubr.7.§.11.nu.12.car.268.& car.267.col.1.in fi & col.seq.Tiraq.de primoge.d.q.40.nu.24.car.359.Bar.in l.post cōsanguineos,§.legit.&ibi Alex.ff.de suis & legit. Andr. de Alpheri.de Cortona.in cōs.36.n.15.seq.uol.1.ulti.uolun.ubi dicit idem si cōcurrit patruus ex uno latere cū patruo ex utroq;.Purp.cōs.96 n.2.& 4.uolu.1.late Pau.Granu.in theorema 15. car. 89. & hoc procederet ēt qđ statutū cōputaret gradum secundū ius canonicū,ut la-
91 te †per Giero.Zan.in cons.169.uol.1.ultima.uolun.car.225.quia sunt in pari gradu de iure canonico,sed linea inęquali de iure ciuili,Dec.consi.334 & cons.444.qđ est notandum,qđ procedit ēt in fideicommisso,ut per Bursa.d.cōs.170.n.26.& 27. uol.2.si uero cōcurreret patruus magnus in hæreditate patrui nepos succederet ex
92 cluso†patruo magno,Fran Becci.cōs.81. car.144.Cur.iun.cōs.41.nu.1.lib.1. car.60. Mathe.Vesemb.Oltramō.consi.13. n.56. col.483.uers.nec ultra fratres,& nu.55.

Et licet nepos,& patruus sint correlatiui, tn̄ in dictis hæreditatibus nō succedūt ad inuicē nisi eo modo,quo supra dictum est,bene uerum est quod si statutū excluderet filiā p̄p nepotē ex fratre, & sic ne-
93 pos succedat patruo exclusa filia,ut uult statutū nostrū Fiuizani,sub rub.2.qđ mulieres nubāt,& dote sint cōtente,qđ si nepos decedat relicto patruo,filia,aut sorore, qđ patruus succedet exclusa filia, uel sorore p̄p naturā correlatiuorū,&a statuto ita erit uocatus,& cōprehēsus patruus sicut nepos cū eadē sit rō,& in hoc æqparantur,Bru.de statu.exclud.fęmi.in 8.art. prin.q.3.& in 6.art.4.mēb.q.25. Afflict.in 1.feud.in tit.Imperat.nu.1.2.3.& seq.Cepha.cōs.28.n.16.seq.uol.1. Maran.disput. 10.n.17.in fi.car.316.Neuizā.cōs.95.n.21. post Alex.cōs.150.colū.2.uers.nec insuper obstat,uol.2.Bal.cōs.17.col.3. uers. itē q̄a succes.uol.4.Ias.in auth.nouissima,nu.46. vers.& pro cōi snia,C.de inoffi.testa.1cā. de Amic.cōs.97.Mag.col.pen. Anto.Cordub.in trac.de alimentis,§.parens, nu.29. & seq.car.97. & licet in statutis nō fiat ex
94 tensio de persona ad personā ēt in fauorabilibus, & in maioritate rōnis p̄cipue in successionibus,ut dicit Paris. in cōs.49. n. 50.& seq.cōs.50.n.54. uol.1. ubi dicit cōmunem,

munem, Rube.cons. 145. nu. 6. & sequ. car. 80. Hippo. Riminal. cons. 47. nu. 12. & seq. & in statuto nostro Fiuizani, quod mater, auia, & soror non sit exclusa ab hæreditate fratris, filij, & nepotis, licèt filia sit exclusa pluries consuluit uenerandus pater meus D. Carolus, & milies ita fuit * IVDICATVM Fiuizani, & Florentiæ, & ita obseruatur in foro Fiuizanensi, ut etiam latius apparebit infra in suá decisione, sub tit. de vltimis unluntatibus, & in causa Ballini ad fauorem matris, & sororis contra Ioãnem Nicolam * IVDICAVIT excellens D. Sanctus Talentonus, & Do. Nicolaus de Fantono de anno 1561. Fiuizani.

95 Tamen non procedit † in correlatiuis habentibus eandem affectionem, & rationẽ, ut in casu de quo agitur, quia sicut nepos excludit filiam in hæreditate patrui, ita patruus in hæreditate nepotis, per supra dicta, & sequitur pulchrè D. And. Alpheri de Cortona cons. 36. pactum. nu. 18. & 19. vol. 1. ulti. uolun. late Ant. Gab. suis cõmu. concl. lib. 6. de legib. & constit. concl. 3. car. 660. per tot. & nu. 25. & seq. And. de Isern. in consti. Neapol. rubr. de succes. nobili. n. 31. uers. idcirco. car. 113. Lauren. Sylua cõ si. 31. sub nu. 5. car. 151. Ceph cons. 28. nu. 16. & seq. vol. 1. cons. 408. nu. 8. & 9. nu. 59. 73. 85. & 86 uol. 3. sentit Plot. in l. si quando. nu. 552. uers. 11. & nu. seq. C. unde ui. & uidetur tex. in l. si ab eo. C. de legi. hæredi. & facit dictum Bal. in auth. licèt patri. nu. 3. C. de natu. libe.

Vnde mi fratres Doctores iuniores Clarissimi hæc omnia uolui addere, & in unũ redigere, ut facilius possitis in officijs uestris, hæc omnia præmanibus habere, & ex improuiso de iure respondere, quæ ita de facili non inueniuntur a iunioribus.

DE CONTRACTIBVS, D CIS. X.

ARGVMENTVM.

Societas omnium bonorum, & rei particularis quando intelligatur inita hic tractatur, & in decisione seq.

Socius rei & negotij particularis soluens debitum commune, & dotem sorori, ac marito nomine aliorum fratrum de bonis stabilibus suis, an post aliquod tempus possit petere solùm ratam pretij soluti, uel tot bona stabilia secundum ualorem temporis, quo ipse eius bona dedit, & soluit marito sororis, uide hic.

SVMMARIVM.

1 *Societas omnium bonorum non præsumitur nisi probatur.*

2 *Societas potest contrahi in omnibus bonis, in vna re tantum, in pluribus, in prædijs, in omnibus negotijs, & ad certum tempus.*

Societas potest inter nobiles contrahi. nu. 2.

3 *Societas omnium bonorum quomodo, & quando dicatur inita.*

4 *Societas rei particularis, & non uniuersalis, quando dicatur contracta. nu. 6. 8. 10.*

Vnus ad destructionem totius sufficit. nu. 4.

5 *Societas per unionem, & communem habitationem decennij, & ultra, & non redditam administrationem, an intelligatur recommunicata, & nu. 6. 7. 8. 10.*

Bona non præsumuntur translata in socios, et in communionem in societate simplici, & particulari, sed requiritur traditio rei.

10 *Communio præsumitur inter fratres post mortem patris insimul commorantes, quãdo pater illos non diuisit, uel iussit simul stare, sicut non præsumitur, quando illos diuisit.*

11 *Socius impendens de suo pro communi negotio potest usuras petere, & interesse si illas pecunias accepit sub usuris, uel dedit ad interesse.*

Declara, nu. 22. 23. & 24. 27.

12 *Frater socius potest de bonis hæreditarijs soluere dotem pro sorore, & illam de dictis bonis deducere a cohæredibus tanquã æs alienum.*

De-

Declara, nu.25.

1 *Possidens bona fide rem alterius & fructum aut lucrum percipiens tenetur illud lucrũ (deductis expensis, et laboribus) restituere.*

Frater, qui habet principium eius trafici, & negotiationis ex rebus hæreditarijs, aquitas suadet, quòd lucrum omne inde proueniens fratri communicet. n. 13. & uide n. 27

14 *Interesse, & usura debetur uxori & marito pro dote non soluta, quando sustinent onera matrimonij.*

Maritus potest petere interesse pro dote non soluta, si sustinet onera matrimonij. nu. 14.

15 *Solutione eius, quod debetur, omnis tollitur obligatio.*

16 *Soluens pro alio debitum uidetur breui manu mutuasse pecuniam debitori, & debitorem soluisse creditori, & ideo solùm tenetur ad pretium ante moram num. 20.*

17 *Frater emens suo, & fratrum nomine aliquod predium, & illud possidens tenetur ad restitutionem fructuum ei cuius nomine soluit, etiam quod pretium non habuerit, quia uidetur ei mutuasse partem æstimationis pretij empti.*

18 *Vendens fundum alicuius domino præsente, & consentiente non potest dominus aliud petere a uenditore, nisi pretium quo uendidit, & idem si bona sua uendidisset nomine suo, & fratris, uel uxoris.*

Pretium, & æstimatio rei uenditæ in restitutione venit illud, & illa, quæ erat tempore uenditoris, & ratificationis, & non petitionis, nu. 18.

19 *Frater non est obligatus soluere debita alterius fratris, nec pro illo potest conueniri, capi, & sequestrari, & si soluit uoluntariè non potest agere ad interesse nu. 20. 22.*

21 *Aestimatio quanti plurimi non habet locum re extincta bona fide.*

22 *Interesse, & vsura non debetur, mora non commissa nu. 20. & 22.*

Vsura non debetur ante moram, n. 20. et 22.

23 *Qualitas legis, aut statuti si non uerificatur non habet locum eius dispositio.*

Lex, & statutum non habet locum, quando qualitas illius non verificatur, nu. 23.

24 *Societas non præsumitur contracta ex eo, quia alter gessit negotium commune.*

28 *Hæres grauatus restituere non tenetur ad redditum lucrum & commodum occursum ante euentum conditionis, & restitutionis in hæreditate, quia tendit ad eius utilitatem.*

Bona aucta pretio solo cursu temporis cedunt ad utilitatem hæredis grauati nu. 28.

DECISIO LVI.

FVit dubitatũ de duobus inter Mag. D. Camillum, D. Gasparem & D. Alexandrũ de Lãpugnanis seu eorũ hæredes. Primò ex eo, quia ꝑ plures annos post mortem eorum patris steterunt in eadẽ domo, & fructus, ac redditus communicarunt, & simul uixerunt, an intelligeretur inter eos inita societas omnium bonorũ, & vndecumque quæsita cõicare debere[?].

Secundò, quia Illustris D. Camillus maior natu soluit libras decẽ mille sorori suę & marito pro eius dote de bonis mobilibus, & possessionibus suæ partis nomine suo & dictorum suorũ fratrũ. An ipse uel eius hæres possit petere post longũ tẽpus ab aliis confratribus, & socijs tantã partẽ bonorũ immobilium pro eorũ rata, secundum ualorem illius temporis, quo soluit dotem, uel secundum tempus petitionis.

Ad primũ. An intelligatur contracta societas omniũ bonorũ, uel saltem bonorũ hæreditariorum inter ipsos fratres ex eo, quia per decem annos, & ultra steterunt in eadem domo ad unum panem, uinũ, & mensam; multa sunt consideranda, nã societas bonorum, uel negotiationis est q d facti, & non præsumitur † nisi probetur. 1
Dec. cons. 22. Ceph. cons. 63. nu. 6. uol. 5. & ex coniecturis, & actibus socialibus colligitur. An sit contracta nec ne ista societas & restringitur, ac ampliatur secundũ qualitatem negotij, & cõionis, nã potest cõtrahi societas in una re tantùm, in duobus, in prædiis, in hæreditate particulari, & in
2 † omnibus bonis, negotij & quæstus, & ad certũ tẽpus, l. 4. & l. si margaritam, l. cũ duob. per tot. ff. pro soc. Alex. cõs. 203. nu. 6. uol. 3. cõs. 76. n. 14. col. fi. uol. 4. Bal. cõsil. 120. quidã nu. 2. 3. uol. 1. Pau. de Cast cõsi. 415. n. 1. uol. 1. Dec. d. cons. 21. cons. 66. & Per. de Vbal. de duob. fratr. in 3. par. nu. 21. & seq. car. 11. Soc. cons. 4. col. 1. uol. 4. dixi infra decis. 11. nu. 4. quæ procedunt nedũ in masculis, sed ẽt in fęminis, ut dicit Apostilla ad Alex. d. cõs. 103. uideretur circa n. 6. uol. 3. dixi infra d. decis. 11. n. 5. & ideo si uolumus cõsiderare. An inter istos fratres nobiles, cũ q bus põt cõtrahi societas secũdũ opi. Bal. in l. si patruus, de neg. gest. trac. de duo. fra. uer. sed ego dico car 11. sit

contracta societas omnium bonorũ post mortem eorum patris indubitanter est dicendũ, quod nõ, quia nõ interuenerũt requisita ad contrahendũ societatẽ omniũ bonorum. Nam requiritur longa cõis cõuersatio, habitatio lucrorũ in cõi collatio, & quod de eo qđ quis lucratur, vel
3 expendit, non reddatur rõ, & sic † ꝙ omnia undecunque acquisita, & habita cõferantur, ut sunt legata, & donationes, peculium Castrense, & quasi, & hæreditates, ꝑ quæ iuncta sanguinis carne præsumitur inter eos cõtracta societas omniũ bonorũ. l. 1. §. in societate. l. si societatẽ uniuersarum fortunarum, l. 3. §. 1. ff pro soc. Ias. in l. 1. in 5. notab. C. qui testa. fac. pos. Petr. de Vbald. de duob. fratrib. in 3. par. nu. 28. 32. car. 11. & in 5. par. n. 2. car. 37. Dec. cõs. 66. 68. Ioã. de Ana. cõs. 65. uiso pũcto, Cepha. cõs. 340. n. 7. uol. 3. Rol. cõs. 91. n. 37. li. 1. Crot. late. cõs. 222 uol. 2. Ang. cõs. 112. Rub. Alex. cõs. 87. Alex. cõs. 37. n. 4 uol. 4. cõs. 154. n. 4. uol. 2 Bal. cõs. 19. nu. 1. uol. 1. Bertrã. cons. 62. n. 6. & seq. uol. 1. Rim. iun. cons. 280. uol. 3. Tiberi. Dec. cons. 84. nu. 5. & seq. in 3. q. uol. 2. dixi infra decis. 11. n. 1. Sed si ista omnia non concurrunt, & quod alter omnia lucra, & hæreditates, ac dona
4 tiones nõ cõicat, uel instrumenta † suo nomine faciat, aut bona paterna diuisa ꝓprio nomine locat, licèt fructus & redditus cõicet, & alia in cõi ponat, nõ dr̃ contracta societas omnium bonorum. nam q̃ oẽ dicit, nihil excludit, & ad destructionẽ totius sufficit unus. d. l. 1. § in societate, & d. l. si societatem vniuersarum fortunarũ, & per Doct. supra proxime allegatos, & ꝑ Bal. in d. tract. de duob. fratrib. uer. sed ego dico. Petr. de Vbald. de duob. fratrib. in 3. par. n. 12. car. 9. & ita est intelligendus Ias. in cons. 2. uol. 1. & faciunt rationes. Simõ de Præt. in cõs. 24. n. 7. & seq. Meno. cõs. 12. n. 14. 15. 18. li. 1. Grat. cõs. 118. uolu. 1. Bertran. late in cons. 62. uol. 1. & in proposito Paris. cons. 85. uolu. 1. dixi. infra decis. 11. nu. 2. At in casu isto isti fratres stabant in eadem domo, sed bona diuisa non cõicarunt, nec quæstus, donationes, legata, & dotes, vt apparet ex mãdatis factis ꝑ Mag. D. Alex. & Gasparẽ super bonis sibi in diuisione factis, ubi cõstituunt procuratorẽ ad diuidendũ bona Farfingæ cũ Mag. D. Christoforo eorũ patruo, & locationes factas postea de dictis bonis eorum nomine, & non nomine Magn. D. Camilli communis fratris, & ẽt apparet ex bonis quæsitis, & sibi relictis Mag. D. Camilli, ubi ipse D. Camillus asserit emisse nomine proprio, & legat in eius testamento dicta sua bona empta, donata, & acquisita ex nuptiis D. Octauiano eius filio naturali, ergo ex mente eorũ colligitur uoluisse communicare habitationes, introitus, & fructus solum, & non proprietatẽ bonorũ, & hæreditates, adnotata per Petr. de Vbal. de duobus fratri. d. 3. par. nu. 22. & nu. 24. car. 11. & Alex. cons. 48. diligenter, nu. 6. 7. uol. 2. cons. 77. quia nu. 11. cons. 23. nu. 5. uol. 4. Grat. cons. 128. nu. 14. & per totũ, uol. 1. Paris. cons. 92. nu. 28. 30. uolu. 1. & ꝑ Bertrand. d. cons. 62. nu. 5. uol. 1. Paris. cõs. 100. nu 57. seq. uolu. 2. & melius cons. 85. uol. 1. & infra dixi decis. 11. num. 2. Crau. cons. 834. nu. 3. & cons. 810. num. 6. uol. 5. cons. 605. columna 2. & 3. volu. 4. ubi demonstrat. in d. cons. 605. in fi. ita Papiæ fuisse IVDICATVM. *

Si uerò uolumus considerare societatatem particularium bonorum, & sic bonorum paternorum, videretur dicendum per unionem, & communem habitationẽ tanti temporis, & non redditam admini-
5 strationem † recommunicasse dicta bona paterna, vt consuluit Rom. cons. 418. in eo quod quæritur, & cons. 291. Rim. iun. consilio 280. numero 30. & seq. uolu. 3. & in consilio 377. numero 16. & seq. uolu. 4. & uide Io. de Amic. consil. 62. Alex. cons. 76. nu. 13. & 14. uol. 4.

Pars autem aduersa dicebat, quòd non inteliguntur bona recommunicata, nec contracta societas, nisi in fructibus, & red
6 ditibus, ac lucris, † communicatis, & finita societate quilibet reaccipiet bona sua. Et sic capitale, & solum fructus, ac lucra communicata diuidet iure societatis, nisi expresse de contraria uolũtate appareat, ita perbellè declarat, & distinguit Alex. in d. cons. 30. & cons. 48. diligenter nu. 6. 7 1. uol. 2. cons. 24. nu. 6. uol. 1. cons. 152. nu. 3. uol. 7. cons. 30. nu. 7. uol. 2. cons. 76. nu. 10. uers. nec refert cons. 37. n. 11. cõs. 23. nu. 5. & cõs. 77. nu. 9. 10. 11. & cõs. 76. nu. 13. & 14. uol. 4. Grat. cons. 138. n. 6. 7. uol. 1. Ceph. con. 146. nu. 34. uol. 1. cõs. 147. nu. 14. 23. cons. 248. nu. 17. uol. 2. bene loquitur Rui. cons. 141. n. 23. & 24. uol. 5. Pau. de Ca. cõs. 266. col. 2. uolu. 2. Petr. de Vbald. de duob. fratr.

frat.in 3.part.nu.18.nu.22.nume.24.& seq. & nu.31.cart.xj.Bertrã.d.cõs.62.nu.5.Paris. d.cõs.110. sub nu. 18.seq.in 2. & 3. dubio. uol.2. & d. consil.85. nu.1.2.9. & seq.uol. 1.dixi infra Decisio.xi.nu.2. & ꝑ Crauet.d. consil.605.uolum.5. Et tãto magis in isto casu,ubi apparet bona diuisa retinuisse pœnes se locãdo,diuidẽdo,& alios actus separatos faciẽdo,ut supra demonstraui, & ex actis,& scripturis apparet,quo fit quòd allegata per Roma.in d. consil.291.& consil. 418.nõ nocent,& ẽt intelliguntur fuisse re communicata in casu suo quoad fructus, redditus,& quęstus ex illis bonis prouenientibus, non autem quoad capitale,& bona hæreditaria, per supra.& per Alex.cõs. 77.nu.9.& seq.uol. 4.incip. quia per,& Simon de Pretis cons.24.numero 7.& seq.& Paris.cõs.92.nu.28.30.uol.primo.& dixi infra d. Decisio. xi.num.3.Et cum Magnificus D.Alexander.& D.Gaspar de per se sine nomine alteri᷒ fratris retinuerint nomẽ suorum bonorum in diuisione contentorũ. Et illa diuiserint cum Magnifico D. Christoforo eorum patruo sciente, & patiente Domino Camillo, ut præsumitur propter communem habitationem, nõ potest ipse, nec eius hæres dicere esse recommu-
7 nicata,& fore † diuidendum de nouo inter ipsos tres fratres adnotata per Alexand. consil.49. num. 13. uolum. primo. consil. 78.num.2.uolum.2.consil.137.num.2.uolum.5.pulchrè Crauet.consil.26. numero 3.9. consil. 123. numero 7. seq. lib. 1. & Prosper Paser.consil.175.nu.4.Grat.consil. 118. nu. 21.22. uolum. primo. consil.128. numero 14. eod. uol. Paris. d. consil. 85. num.7.uol.1. faciunt tradita per Menoch. consil. 121.uolum. 2. ubi loquitur etiam in sociis,& mercatoribus.

Nam sicut ipse Magnifi.D.Camillus uoluit per se bona sibi donata, & empta proprio nomine,ac dotes,ita æquum est quòd Magnificus D. Alexãder habeat bona sua diuisa,& nomine proprio locata, & diuisa cum patruo suo, ut æquitas seruetur inter fratres, Adnotata per Paul.de Cast.in consil. 358.colum.1. sub num. 1. uolum.2. per tex. in l. final.C. communia utriusque iudic.præterea quòd etiam sine prędicta ratione non tenetur capitale, & sic bona hæreditaria paterna diuisa ullo modo iterum diuidere, & communicare per supradicta. Nam solùm intelligitur pro cõmunem habitationem,& uictũ,ac mensam contracta societas particularis quoad ui-
8 ctum † habitatiõnẽ,& fructus, ac redditus, & nõ quo ad alia,l. cum duob᷒ § si fratres paternam indiuisam,& l.ex parte.§.filios.ff. pro socio.latè. per Bertrand.d.consilio 62. num.5.uol.1.Paris. d. consil. 110. numero 18.seq.in 2.3.dubio uolum.2.Bar.in l.Titio & Mæuio.§. Altero. ff.de administr. tut.in l. si patruus. C. communia utriusque iudic.& in l.1.§. si quis hoc interdicto.ff.de itine, actuque priua. Bald. d. l. si patruus num.13.in cap.primo de benefi fratri.Roma.cons.3.consil.43.nume.1.& consil.313. in casu.Crauet. consil.131. numero 12.Alex. cons.152.in fi.uolum.7. ubi dicit magis communem cons. 25. num. 5.6. uol.4. Bal.cons.482.uol.5.consil.472.uol.4. consil. 19. numero primo.uolum. 1. Petr. de Vbal. de duob.fratr. in 3. part.numer.22. latè Crot. consil. 40.numero 4. 5.uolum. primo.consi.222. numero 2. uolu.2.latissime Paris.consil.87.num.7.uolum.primo Simon de Pretis. consilio 24. numero 22. Cephal. consil. 247. numero 14 34.& sequent.uolum.2. Et Natta. consil.263.uolum. secundo, & Socyn. Iun. consil. 24. uolum. secundo, & in terminis consuluit Cępol.consilio 42.numer.5.cart. 44.in ciuilibus.& Paris. consil. 85. numero 7. uolum.primo,dixi infra Decisi.xi. numero 2. quia non præsumuntur in hac societate simplici,& particulari bona translata in socios,sed traditio requiritur,quòd sec᷒ esset
9 in societate † omnium bonorum leg. si quis societatem contraxerit.& gloss.in l.prima §.in societatẽ.ff.pro socio. & Ioan.Lup.in rubr.cap.per uestras.§.65.num 11.cart.128. de donatio.inter uirum,& uxor.

Et maximè apparente de uoluntate testatoris,quę fuit,ꝙ isti filii sui ista bona paterna diuisa tenerent, quo casu in dubio non pręsumitur cõmunio.d.bonorũ, sicut quãdo constat de contraria uoluntate testatoris,ꝙ in dubio ꝓsumitur cõmunio ꝓ ad-
10 implẽda mẽte defuncti,ut † cõsuluit Soci. 4.n.314.co.2.uo 4. faciũt notata ꝑ Menoc. cons.221.uo.2.quia tunc solũ dicitur societas uitæ cõtracta.Bal.ĩ l.fi.C. de collat.Pet. de Vbal.de duob.fratri.in 6.par.prin.q.17. nu.18.ubi extẽdit ad clericũ. & q.23 Crau. consi.312.nu.2.li.2.Dec.d.l.fi. Paris.d. cõsi. 100.n.37.ĩ 3.dub.& dixi inf.d.dec.xi.n 2.&
* ita fuisset Papię I V D I C A T V M *demõ

 strat

ſtat Crauet. d. conſ. 605. in fin. volum. 5. ex illo ſuo conſilio deciſiuo.

Ad ſecundum dubium. And. Magn. D. Alexāder & Gaſpar fratres teneant cōmunicare tot de bonis ſuis Magn. D. Camillo, vel eius hæredibus ſecundū æſtimationē hodiernā, vel tēporis, quo ſua bona ipſe dedit D. Corneliæ ſorori, & eius viro ꝓ dotibus ꝓmiſsis, & in teſtamēto paterno contentis. Et prima facie videbatur dicendū iſtos fratres teneri, & eſſe obligatos ad ſoluēdum duas partes ex trib⁹ librarū octo mille ſolutis nomine dotis cōmunis ſororis cū vſuris, & intereſſe, & ſic iuxta valorem dictorum bonorum datorum in dotē ꝓut ex nūc, nō vt ex tunc æſtimabūtur, aliàs ipſe D. Camillus pateretur dānum grande, & non conſequeretur intereſſe, & hoc, quia D. Camillus ſoluit debitum commune hæreditarium, vt patet numero 1. per tex. in l. ſi
11 † vnus ex ſocijs, rē cōem, §. ſi q̃s ex ſocijs, & ibi notat Bal. col. j. ff. pro ſocio vbi habetur, quod ſi ſocius de ſuo impenderit in communi negotio poterit petere vſuras, ſi illas pecunias acceperit ad vſuras, uel dederit, vbi etiā Odofred. ibi in §. ſi q̃d minus. cart. 94. & facit Menoch. cōſil. 12. nu. 20. verſ. & non obſtat. Tertiū. vol. i. & cōſil. 121. nu. 78. vol. 2. & tetigi infra Deciſi. 11. nu. 41.

Secundo per Rui. in conſ. 138. numero 1. vol. 4. ver. ſed potuit ſoluere, vbi dicit, quòd
12 frater ſoluendo dotem † pro ſorore potuit illam ſoluere tanquam de bonis hæreditariis, & illam deducere à cohæredibus tanquam ſoluerit æs alienum, ſcilicet hæreditariū, ſi potuit ſoluere de bonis hæreditariis, ergo de bonis aliis hæreditariis recipere debet, vt cōtrariorū eadem ſit diſciplina.

Tertio, quia quando aliquis ex re alterius fructus, vel commodum aut lucrum percipit, etiam quòd eſſet in bona fide, putans illam rem eſſe ſuam, debet omne iſtud quod eſt lucratus (deductis expenſis, & laboribus ſuis) reſtituere domino directo il
13 lius rei, ita Bal. in l. i. in † quæſt. 10. nu. 12. C. pro ſocio. Deci. conſil. 255. ſub num. 3. verſ. & quando omnia ſupradicta ceſſarēt. Menoch. conſil. 12. nu. 24. in fin. lib. 1. facit Rimin. Iun. conſi. 77. nu. 21. 22. vol. 2. Rota Genuæ Deci. 34. nu. 2. car. 110 vbi loquuntur ēt in mercantiis uenditis cū intereſſe, & tetigi ſupra. Deciſio. 27. nu. 24. 26. & 29. & deciſio. 28. numero 8. in prima art. & dixit Soci. in conſil. 162. colum. 6. verſ. & hanc rationem multum ponderat. vol. 2. car. 17. quod ſi frater habet principiū ex rebus hæreditariis æquitas ſuadet, q̃ lucrum omne inde proueniens frater fratri communicet, ſicut cum aliquid ex re ad te prouenit æquū eſt mihi reſtitui, & vide infra Deciſio. 11. num. 40. vnde cum iſti
14 fratres † tenerētur ſoluere vſuras Marito ſororis dotis promiſſæ propter onera matrimonii, vt tenebātur. cap ſalubriter. de vſur. & ibi Docto. Alex. conſil. 31. viſo themate. numero 3. & 4. uol. 6. latè Didac. uariar. reſolu. lib. 3. cap. 1. num. 8. uerſic. quarto hinc poterit. Pariſ. conſ. 60. uol. i. & Ant. de Fan. de Pignori. in 5. part. 5. memb. numero 15. & ſeq. cart. 407. & Mandoſi. ad Roma. conſ. 517. nu. 5. lit. M. & Alex. cōſ. 147. ꝓſpectis nu. 4. cōſ. 74. nu. 3. cōſ. 141. nu. 4. & 5. uol. 5. & dixi ſupra in Deciſi. 35. in i. par. & in Repert. Deciſionū. in uerbo. Maritus pro oneribus, car. 1080. in i. part. & iſte frater ſoluerit dotem ex bonis hæreditariis, & lucratus fuerit has uſuras, & damnum paſſus fuerit, quum eſt quod lucrum quod acquiſiuerunt alii fratres ex bonis. d. D. Camilli illud reſtituāt, uel damnum reſarciāt per ſupradicta & ꝑ Alex. cōſil. 30. ſub nu. 4 uerſ. & in terminis uol. 2.

Pro parte Illuſtriſsimæ D. Iſabellæ Lāpugnanæ hærede Illuſtr. D. Alexādri. dicebatur Magn. D. Alexādrū eius patrē nō teneri ad ſoluendū aliquod intereſſe, & damnū, neque ad reſtituendum tot bona iuſta ualorē temporis dotis ſolutæ, ſed ſolùm ad reſtituendum duas partes ex tribus librarum decem mille dotis promiſſæ, & ſolutæ per Mag. D. Camillum, quia iſti fratres ꝓmiſerunt libras decē mille pro dotibus, nō autem tot bona paterna, & quilibet erat obligatus pro parte ſua tertia, Adeo quòd ſoluendo tertiam partem pecuniarum dotis
15 † ꝓmiſſæ erat liberatus inſtit. q̃b. mod. toll. obliga. ubi ſolutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio.

Et ſoluendo frater dictā dotē nomine ſuo, &
16 fratrū de bonis ſuis, uidetur † uoluiſſe breui manu mutuare dictas libras ſex mille ſexcētū aliis ſuis fratrib⁹, ut ſoluerēt dotes Marito ſororis aut ꝑmittere, & uelle, q̃ fratres dent tot de dictis bonis pro dicta eorum parte d. March. ad notata per Lambert. d. iur. patrona. in 4. Artic. quæſt. 10. ſub nu. 6. in fin. lib. i. car. 97. Natta. conſil. 363. ſub num. 22. ibi. Nam tunc breui manu. uol. 2. & ideo

2.& ideo solum ad pretium, & non ad rem æstimatam traditam tenentur, attento etiã quòd tunc temporis illa bona non ualebãt plus cum æstimatæ fuerint. iusta text. in l. res datæ æstimatæ l. plerũq;.ff.de iur. dot. l. si æstimatis.ff.sol.matri.Bal.consi. 124. uol. 5.Natta.consil.650.uol.4.sentit Paris.d. cõsi.110.nu.26.seq.uol.2.Rolan.cons.92.nume.14.vol.2.Nam uidemus, quòd si frater de pecuniis suis nomine ꝓprio,& fratrũ emit prædium,& illud possideat, quod ipsi fratres tenentur solùm ad pretium, & fra-
17 ter † tenetur partem prædii relaxare cum fructibus perceptis à die emptionis, ex eo, uidetur mutùasse dictam pecuniam suis fratribus, & breui manu ipsi d. nomine illam dedisse uenditori, ergo nihil frater mutuans debet lucrari de illis Denariis mutuatis, aliàs usura esset, ut per Anto.de Fan. de pignori.in 5.part.membr.primo,& sequentibus faciunt tradita per Franc.Mantica de coniectur.vltima.uolunta.cart.155. nume. 19.Lamberti.de iur.patrona.ubi supra sub d.nume.6.in fin.cart.97. & late per Roffred.in quæstio.Sabatina.35.lib. primo diuersorum.Bursat.consil.118.lib.primo. Simon de Pretis.cons.34.num.3.cart.59.Roland.consi.19.numero.34.& seq.uolu. 1. & consi.4.uol.2.ubi dicit alios confratres teneri ad interesse pretii non soluti, vti emptores, qui rem, & pretium possiderent, & sequitur Hiero.Gabri.cons.80.nu.3.car.90. quod tamen alii supra allegati non admittunt,& Didac.Vari.resolu.libr.1.c.3.& latè dixi in meo Tracta.de Tutore nu.254.uersiculo at si de suis pecuniis, cart.240. facit tex.in l.si fundum per fideicommissum. ff. de leg.1.& ibi Docto. vbi si aliquis uendit
18 † fundũ Titii ipso Titio presente, & consentiente, non potest Titius quid aliud petere à uenditore, nisi prætium, quo uendit. d.prædium.tetigi supra in Decisio. 33. nu. 11.13.& 17 in prima parte. Et ita in uxore, & fratre uendente bona sua nomine proprio mariti,& sororis loquitur.Bart. in cõsil.124.punctus quæstionis num.1.uolu. 1. Bal.in l fin.nu.12.C.de dot.promis. ubi dicunt attendi pretium receptum tempore rei uenditæ,& non petitionis,& idem Bal. in consi.30.qualiter,nu.1.uersi.Tamen est uidendum.uol.3.sentit Octauia. Pedemonta.Decisio.91.numero.3.car.346. Paris. d. consil.100.nu.26.seq.& num.37.& seq.uolum.2.tetigi supra Decisio.27.numero 71.

in prima part.& in Ratificante uenditionẽ de re sua ab alio factam, quod attendi debeat pretium ualoris rei, quòd ualebat tẽpore Ratificationis.consuluit nouissime Iacob.Berreta.in cons.50.num.12.cart.99. & est ratio, quia uendendo illa bona exierũt è manibus dicti uenditoris pro iusto pretio,& quo ad illum, non sunt amplius in rerũ natura,& pretium successit loco rei uenditæ,& sic nullum damnum passus est tunc temporis,& fuit debitum uoluntariũ & non necessarium; quia ipse non erat obligatus soluere pro aliis fratribus, nec pro illis poterat conueniri, capi, nec sua bona
19 sequestrari. † l.1 2.3.C.de hæredibus actio. Paul.de Castr.cons.24.uidendum est.uol. 1.& cons.358.nu.3.uol.2.Roma. cons. 488. vnde si uoluit se illorum nomine obligare, & soluere; potuit hoc facere,& fratres non erant ei obligati, sed quia gessit negotium utile pro aliis fratribus, potuit postea repetere quod soluit,& non interesse, & dam-
20 num † emergens, ac lucrũ cessans ante moram. Alex.cons 90.uiso processu.sub nu. 5. vers.Nã si ego,& fratres,uol.4.Rui.d.cons. 138.nu.1.uol 4 & per Doct.in l.quod te,& in l.uinũ.ff.si cert.peta.sentit Bal.in l. Tracta. de duob.fratribus num.28.uersi.quæro quãdo fratres. Et re extincta bona fide,& uolũtate Domini æstimatio quantiplurimi non
21 † habet locum, quia non recipit argumentum, neque diminutionem per ea quæ latæ dixi in meo Tract.de Tutor.car.215.nume.218.& per Bar.in l.eum qui. & ibi Apostilla.ff.de his quib.ut indig & solùm pretium uenit æstimandum à die Ratificationis fratrum,& solutionis eorum nomine factæ, per supradicta,& per Iacob.Berretta.d. consi 50.nu.12.Cum igitur isti fratres non fuerint interpellati. Et in mora soluendi
22 eorum partem pecuniarum. Et hoc † euenerit potius culpa,& negligentia D. Camilli, dicendum est non teneri ad aliquam usuram,& interesse, ac dãnũ, ut cõsiderat Paul. de Cast.in cõs.415.nu.2.ibi, quia negligentia ipsorum sociorum non petentium pecuniam perceperit uol.1.& per Docto.in d.l. uinum.& l.quod te.& tanto magis cum bona fuerint consignata pro iusto communi pretio, ut in simili loquitur perbellè Paris. d.cons.100.n.26.& seq.in 2. & 3.dub.uol.2.

Nec habẽt obstare supradicta in contrarium allegata, quia non procedunt in casu isto.Nã tex.d.l.si vnus.§.fi.ff.pro socio. lo-

23 quitur in duobus † socijs,& quando unus, necessario de suo impendit in causa societatis,at nos non sumus in socijs,sed in fratribus,& in solutione facta ex causa uoluntaria,& extra societatẽ,quia nõ tenebatur soluere debitum aliorum fratrum,&etiam loquitur tex.quando accepisset illas pecunias ad vsuram,vel dedisset alteri ad lucrũ, & pp illud debitum fuit coactus recipere,& soluere,ut ibi clarè dicit tex.cũ igitur non sint istæ qualitates in casu isto, nec ẽt illius dispositio dicitur habere locum,vt dixi supra decisio.43.numer.29.fol.602.

Nec ualet consequentia gessit negotiũ com-
24 mune,ergo dicitur inter eos contracta † societas, sicut quando duo unam rem emerũt,uel aliquis suo & alieno nomine emit, per text.in l.ut si pro socio, & l.sequen.ff. pro socio. Alexan.consi.40.prospectis nu.3. & 4.vol.2.& maxime in negotio particulari,& nõ omniũ bonorũ, p supradicta.n.9.

Similiter secundum fundamentum Rui.in d. consi.138.nu.1 non obstat,quia loquitur in
25 re indiuidua,&etiã loquitur † qñ soluit debitum hæreditariũ de suis pecunijs,quia dicit,ꝙ põt repetere,nõ aũt dicit,ꝙ si dedit bona immobilia, ꝙ possit petere tot bona immobilia alterius cohæredis diuisa,& separata,quia si hoc diceret malè sentiret p supradicta,& per Paris.d.consil.100.nume. 26.& seq.in 2.& 3.dubio vol. 2.

Ad tertium fundamentũ,respondetur,ꝙ isti fratres non habuerũt bona alterius fratris, sed pecuniã mutuatã,& ꝙ nihil lucrati sũt,
26 neque etiam † aliquam usurã,uel interesse soluere tenebantur marito eorum sororis nisi ipso uolente,ut per docto.in d.c.salubriter.de vsur.Roland.consil.100. nume. 72.uol.4.& damnũ aliquod emergens non est passus Mag.D.Camillus tpe solutionis, quia dedit bona æstimata,& p ualuta iusti pretij,Paris.d.consi.100.nu.26.seq.& nõ cõsideratũ,ꝙ si isti fratres dedissent pecunias mutuo acceptas,ꝙ emisset tot alia bona, q̃ in præsentiarum valerent multo plus,& sic quòd est passus damnum lucri cessantis,qa de hoc non apparet,nec isti fuerunt constituti in aliqua mora, nec iste creditor erat mercator, & ꝙ non consideratur etiam in
27 ter socios finita societate hoc † lucrũ cessans.Alex.in d.consi.30.sub nu.4. versic.& in terminis uol.2.Pau.de Cast.d.cons.415. nu.2.uol.1.cũ alijs supra allegatis.Menoch. cons.121.uol.2.& præcipuè cũ vsq; de anno 1550.mortuus fuerit iste Magnifi. D. Camillus,& hæredem instituerit. D. Mag.D. Alexandrum,cum onere restituendi ad tẽpus,& sub cõditione, quo casu redditus lucrum ac ualor auctus bonorum à dicto tẽ-
28 pore citra usq; in presentiarũ fuit † ipsius hr̃dis grauati,& ad eius beneficiũ considerat̃,l.si ita.§.pegasus.ff.de leg.2.& ibi Bal. & Ioan.Lup.in legib. Tauri.l.27.nu.80.car. 465.Paris.in d.cons.100.nu.39.& 40.vol.2. Bero.cons.108.nu.23.vol.1.& Anch.Regũ. q.51.num.10.lib.1.qui uidetur satis in proposito loq.q̃ oĩa ppendens Magn. D.Octa.
* assertus substitutꝰ se cõposuit* cũ hr̃de,& Illust.Comite S.Secundi de anno 1580 & si cupis latissimè uidere materiã societatis oĩum bonorũ,& rei particularis uide infra in sequẽti dec.11.ubi plura utilia gustabis.

DE CONTRACTIBVS DECISIO XI.

ARGVMENTVM.

Socij omnium bonorum tenentur communicare omnia undecunque prouenientia ex causa societatis,& extra,& sic bona aduentitia, lucra,hæreditates,legata,& fructus dotis, ac lucrum ex statuto,& etiam damna,& incommoda,& ipsorum filiorum,nulla habita consideratione maioritatis familiæ,& expensarum, siue sint nobiles,siue artifices,siue rustici,secus in societate particulari,& singulari,ac limitata.

Societas omnium bonorum quando dicitur contracta,& quando particularis,& limitata hic latè discutitur,& notat Ioseph Ludoui.commu.conclusio.q.53.cart. 120.

Diuisio post decem annos,& ultra præsumitur,quando fratres stant separati,& possidẽt bona pro diuiso pacificè,& quietè.

Frater,qui dedit bona stabilia sua pro dote sorori suæ, & eius marito nomine suo, & fratrum,non potest repetere nisi pretium ad ratam,& non quantitatem bonorũ,nec æstimationem quanti plurimi, nisi data mora.

SVMMARIVM.

1 Societas omnium bonorum contrahitur cũ omni genere personarum, cum quibus potest haberi commercium, nu. 5.

Societas omnium bonorum quando dicatur inita, & renouata, & quib. modis contrahitur vide nu. 1.

2 Societas particularis, & uita, qua dicatur.

3 Societas omnium bonorum in dubio non præsumitur, & ei qui dicit eam esse contractam incumbit onus probandi.

Societas finitur per decoctionem, & cessionem bonorum unius. nu. 3.

4 Societas potest contrahi in omnibus bonis, in re particulari, in una re tantum, in fructibus, & in bonis mobilibus & pro uno anno, & pluribus.

5 Societas omnium bonorum, & in re particulari potest contrahi etiam cum fœminis.

Fœmina potest contrahere societatem cum masculo tam uniuersalem omnium bonorum, quam rei particularis. nu 5.

Vxor potest contrahere societatem cum marito suo. nu. 5

6 Bona suppellectilia, massaritia, mobilia, & uestes sociorum. & filiorum, ac usorum quomodo debent diuidi inter fratres, & socios, & quomodo debent æstimari, uide nu. 7.

Vestes, & panni sociorum filiorum, & mulierũ quomodo debent diuidi, & æstimari tempore diuisionis. uide nu 6. & 7.

8 Fructus, & redditus sociorum, & fratrum, qui stant in communione, quomodo debent inter ipsos, & eorum filios, & uxores diuidi, hic distinctè notatur. nu. 9.

9 Boues in societate, & communione fratrum, et nepotum debent in diuisione habere suam partem fructuum pro laborerio.

Semen dicitur pars fundi, et appellatur (in Lõbardia) subuẽtio, et scorta, et in primis, et ante omnia deducitur, et postea de residuo fructuum fit diuisio nu 8.

Vsufructuarius an debeat habere frumentũ ad seminandum, et an semen sit vsufructuarij, uel proprietarij. nu. 8.

10 Fœminæ an debeant habere partem fructuũ recolligendorum, uel collectorum in diuisione fratrum, et sociorum. nu. 9.

11 Filius impuber, et puber an debeat habere partem fructuum in diuisione fienda inter fratres socios.

12 Bona stabilia, et immobilia, quomodo diuidi debeant inter fratres, & socios communes, & an filij, & fœminæ ipsorum aliquid de acquisitis habere debeant num. 13.

13 Expensæ magnæ, & paruæ plus in uno socio, quàm in alio, nec maior numerus filiorum, & familię consideratur in societate omniũ bonorum, nec restituitur in diuisione.

Bona empta ab vno ex socijs omnium bonorũ clãdestine nomine proprio alijs ignorantib. debent in diuisione poni in communione, secus si publicè emerit, aut scientibus alijs socijs, & non reclamantibus nume. 12. 38. 40.

14 Filij in vita patris, si sunt in potestate patris, & sub eius gubernio nihil consequi possunt de acquisitis viuo patre, nec in diuisione inter ipsos aliqua debet haberi ratio laborerij ipsorum num. 15.

Filius tenetur obedire patri, & nihil de labore debet consequi nisi sit conuentum, sed tantum victum, & vestitum. nu. 14.

15 Frater non tenetur computare in suam partem expẽsas factas in vita patris, & condemnatione solutas.

16 Filius possidens bona paterna sibi à patre assignata in vita, & aliquid ex fructibus illorũ bonorum acquirens tenetur bona acquisita conferre in diuisione, & si moritur ante patrem illa bona consignata, & acquisita reuertuntur ad patrem, nec transeunt in fiscum.

17 Dos data, aut promissa a patre stante in communione omnium bonorum pro filia genero, non imputatur in partem patris in diuisione, sed remanet sub debito cõmunitatis, secus si non esset socius omnium bonorum aut esset eccessiua, & etiam in casu restitutionis ad societatem debet reuerti. nu. 18. 19.

Societas omnium bonorum cœpta cum patre, an transeat in nepotem minorem 25. annorum nu. 17.

19 Dos soluta de communi in restitutione ad communionem debet reuerti.

20 Dos (soluta societate omnium bonorum) non debet solui de communione pro filijs postea maritandis.

21 Fructus, & interesse dotis sociorum omnium bonorum, & eorum filiorum decursi durante societate, & onera matrimonij, & non exacti debẽt ire in cõmunione, aut imputari in partem maritorum illarum uxorum, & dotium.

22 Expensa facta in filijs paruulis ad lactandum,

dum, & infantibus, ac missis ad scolas, ad studium & ad adiscendum aliquam artem si non sunt eccessiuè, sed honesta debent de communione fieri, & solui, & idem si filius esset rector studij dummodo bona fide facta sint.

Expensa facta per filium scholarem in studio dum erat rector studij debent in communione omnium bonorum ire, tanquam debitum communis. nu. 22.

23 *Dotes sociorum, & filiorum si in communione sunt posita, aut uersa in utilitatem communem, debent de communi solui, & restitui in diuisione, & dari uxoribus, aut maritis, si vxores sunt uiua, sed si maritus est mortuus debent restitui intra terminum legis.*

24 *Dos in dubio non præsumitur posita in communione, & dicenti incumbis onus probandi, nisi ex coniecturis appareret.*

Interesse dotis in casu restitutionis non soluitur uxori, nec hæredibus etiam minoribus, & ecclesia, nisi post litem contestatam. nume. 23.

Vxor nec eius hæres etiam minor, aut ecclesia potest petere interesse, & usuras in restitutione dotis nisi post litem contestatam. num. 23.

25 *Lucrum dotis uadit in communione fratrũ, & sociorum omnium bonorum.*

26 *Hæreditas, legata & donationes propter nuptias facta, relicta mulieribus debent restitui ipsis mulieribus, uti eorum proprium patrimoniũ, & quid si sunt mortua, aut quid si sunt relicta socijs, aut filijs eorum.*

Legata, hæreditates, & alia bona undecunque quæsita ueniunt communicanda in societate omnium bonorum nu. 26.

Bona undecunque quæsita etiam extra causam societatis ueniunt communicanda inter socios omnium bonorum, nu. 26. & quid circa eorum filios, uide ibi, & nu. 27.

27 *Societas omnium bonorum contrahitur ita tacitè, sicut expressè, & eadem habet priuilegia.*

28 *Debita, & credita facta inter socios, & eorũ filios omnium bonorum debent communicari, & ire in communione, etiam quod sint facta extra causam societatis, dummodo nõ sint excessiua, sed honesta, & bona fide facta, & hoc usque ad summam societatis.*

29 *Expensæ facta per socios omnium bonorum, eorum filios, & familiam pro eundo ad Sanctum Iacobum, ad sanctum Sepulchrum, ad beatam Virginem, & pro redemptione suarum personarum à manibus Turcarum, & latronum, ac militum debent ire in communione, & de communione solui. num. 13 & 17. Secus si ex causa inhonesta, & dolosè, aut culpa lata fuissent facta. nu. 30.*

30 *Socius faciens expensas licitas, & honestas etiam extra causam societatis omnium bonorum, & eius filius potest illas in communione ponere, secus si ex causa illicita, inhonesta, aut cum dolo, uel lata, aut leui fecisset. nu. 29.*

31 *Socius, qui administrauit, aut fecit debitum prius debet conueniri, & in subsidium postea alij consocij. Declara ut ibi.*

32 *Fideiussor, Coreus, aut principaliter, & in solidum obligatus quando pro alio conuenitur potest cogere creditorem ire contra principalem debitorem expensis suis, ac etiam de bonis illius offerre.*

33 *Diuisio bonorum inter fratres, & socios quomodo debeat fieri, uide hic.*

34 *Ratio administrationis non debet reddi inter fratres, & socios omnium bonorum, quando omnes administrarunt, aliàs secus si unus administrauit.*

35 *Administrator quilibet tenetur singulo anno requisitus reddere rationem administrationis.*

36 *Frater administrans tenetur reddere rationem administrationis, etiam quòd sit minor si est locupletatus, & etiam de administratione uiuo patre. nu. 37.*

37 *Minor tenetur reddere rationem, administrationis si est factus locupletior, aliàs secus*

Filius administrans in uita patris, tenetur reddere rationem administrationis patri suo, aut fratribus, patre mortuo nu. 36.

38 *Tertius emens bona empta à socio communi omnium bonorum antequam alter frater, uel conscius agat ad bona, relaxare, & agẽs malè agit contra eum.*

40 *Emens bona de pecunijs societatis omnium bonorum publicè uel scientibus alijs consocijs, & tacentibus nomine proprio non tenetur bona communicare, sed solùm pretium. nu. 12. 38.*

41 *Idem si non esset socius omnium bonorum, sed rei particularis. Tamen uidetur teneri ad interesse, & usuras.*

42 *Socius omnium bonorum si est exemptus; an alij socij sint exempti in bonis communibus. uide hic.*

43 *Diuisio inter fratres, & socios præsumitur*

facta

facta quando per tempus decem annorum, uiginti, & triginta quilibet de per se possedit bona separata, & vixit separatim, fallit vt nu. 45.

44 *Diuisio habet vim permutationis, emptionis, & venditionis, & potest agi de euictione & læsione, & ex tali Titulo inducitur præscriptio.*

Præscriptio inducitur ex Titulo diuisionis per tempus Decennij, & vltra nu. 44.

45 *Iudicio communi diuidundo non potest agere qui non possidet tempore petitæ diuisionis.*

46 *Fratres, & socij particulares tenentur solum ad pretium pro eorum rata dotis solutæ per alterũ fratrem sorori, licèt frater soluisset illorum nomine de bonis suis immobilibus, & tempore petitionis debiti bona essent maioris valoris.*

Socij particulares tenentur solùm ad ratam debiti, et pretij soluti eorum nomine ab alio socio, licèt ille frater, vel socius soluisset de bonis immobilibus, et tempore petitionis bona immobilia essent maioris æstimationis, et valuta. nu. 46.

47 *Vsura, et interesse non datur, nec habet locũ ante moram.*

Socius non tenetur ad interesse, nec ad vsuram ante moram. nu. 47

DECISIO LVII.

ILlustriss. Signore, poi che V. S. Illustrissima commanda, che io decidi sommariamente li Articoli della diuisione da farsi tra il barba, & nipoti dalla Roccha di Fornouo acciò non si consumino nelle liti, & spese, ancorche siano assai Articoli, & quesiti, & da Dottori diuersamente intesi, niẽtedimeno li dirò il mio parere, & darò il mio uoto, (ommesso la tanta uarietà, & cõtesa de Dottori;) Ma perche tutta la difficultà, & Decisione delli detti quesiti sta in uedere, se tra questi Nipoti nati de due fratelli, & il Barba è contratta società commune, & cosi siano socii omnium bonorum, imperò è da uedere, & considerare bene questo Articolo.

Atteso, che la società comune omnium bonorum si dice essere cõtratta, & rinouata con qual si uoglia sorte di persona etiã
1 Nobile, & Illustre † quando li fratelli, & Nipoti, ò consobrini sono sempre stati insieme à un pane, & uino, communicato li loro guadagni, & entrate indifferentemente, fatti li contratti in commune, & mai tra loro fatto conto alcuno, & tutte le cose acquistate, & hauute per qual si uoglia causa etiã delegati, heredità, peculio castrense, uel quasi messo in casa, & à commune, cõgiuntoui il sangue carnale, ita dicit tex. in l. 1. § in societate. l. si societatem uniuersarum fortunarum. l. 3. §. 1. ff. pro socio Bal. in l. patruus. C. de neg. gest. & in tracta. de duob. fratrib. uers. sed ego dico. car. 113. Ioseph. Lud. commu. conclusio. q. 53. cart. 120 & car. 131. col. 1. uer. & generaliter. Ias. in l. 1. in 5. notab. C. qui testã. fac. pos. Pet. de Vbald. de duob. fratr. in 3. part. nu. 28. & 32. car. xi. & in 5. par. nu. 2. car. 37. Bald. cons. 19. nu. 1. uol. 1. Alex. consilio 37. num 4. uol. 4. cons. 154. nu. 4. uol. 2. Roma. cons. 291. & cõsi. 418. late Dec. cons. 66. consi. 68. Crot. consil. 222. uol. 2. Ang. cons. 112. Ioã. de Amic. cons. 65. uiso puncto. Cephal cons. 340. nu. 7. uol. 3. Rube. Alexandri. cons. 87. Roland. cons. 41 nu 37. lib. 1. Bertrand. cons. 62. nu. 6. & seq. uol. 1. Rimi. Iuni. consilio 280. uolumine 3. cons. 466. nu. 29. & 30. uol. 4. Ias. consilio 118. nume. 2. uolum. 1. Neuizan. cõsilio 76. num 8. Crau. cons. 159. nu. 1. libro 1. late Porci. in cons. 68. car. 167. Tobi. Noni. consilio 19. & cons. 64. Tiber. Decian. cõsil. 84. numero 5. & seq. in 3. q. uol. 2. cum aliis quos scio, & tetigi supra Decis. 10. numero 4. 5. 6. & sequen. & si hæc omnia non concurrunt, & quod alter omnia lucra, & hæreditates, ac donationes non communicat, sed aliqua retinet, uel instrumenta suo nomine faciat, aut bona paterna diuisa ꝓprio nomine locat, licet fructus, & redditus omnes communicet cum aliis, & alia in communi ponat & bona paterna, & simul uiuant, non dicitur contracta, & renouata
2 societas omnium bonorum, nam † qui omne dicit nihil excludit, & ad destructionem, totius sufficit unus d. l. prima §. in societate, & d. l. si societatem uniuersarum fortunarum, & per Doctores supra proxime allegatos, per Bald. in Tract. de duobus frat. versiculo sed ego dico, Petr. de Vbal. de duobus frat. in 3. part. numero 12. cart. 9 Paris. consilio 85. uolumine primo Alba. consilio 53. Rimin. Iuni. consilio 377. numero 25. & sequen. uolumine 4. Cephal. consilio 63. numero 9. uol. 5 Menoch. consi. 12. nu. 14. 15. & 18. uolumine 1. consilio 222. uolum. 3. Iacob. Berret. consi. 19. nume. 3. Crot. consil. 222. nu. 12. lib. 2. Grat. consi. 118. volumine

1. Ber-

1.Bertran.d.consi.62.uol.1.Emilia.consilio 58.nu.9.(Et ita est intelligendus Ias.in cõsil.2.uol.2.Deci.cons.348.cons.63. & Roman.cons.291.& cons.418.) & faciunt rationes Port.in cõs.11.nu.31. & consilio 68. car.167.ubi late,& Simon de Prætis.in consilio 24.nu.7 & seq. & dicitur tunc societas uitæ contracta.Bald.in l.fin.C. de colla. Crau.cons.312.nu.2.lib.2.cons.810. consil. 834.numero 3.lib.5.Deci.d.l.fin.Paris.consilio 100.nume.37.in 3.Dubio.uol.2. Petr. de duob.frat.in 6.part.quæst.17.nu.18.ubi extendit ad clericum, & quæstione 23. & Paris.d.cons.100.nume.28.&30.uol.1. Ioseph Ludo.commu.conclu. quæstione 53. cart.197.col.1.& car.133.col.1.& præcipuè si aliquis ex fratribus,aut sociis esset decoctus,& fallitus,& bonis cessit. Rimi. Iuni. d.cons.377.numero 12.& sequen.uolumine 4.Rota Genuæ.Deci.13.nu.21. cart.48. Hiero.Magoni.Deci.1.nu.32.cart.5.

Nam societas omnium bonorum & ne-
3 gotiationis † in dubio non præsumitur, qa est quid facti,nisi probetur Deci. consilio 21.& Cephal.cons.635.numero 6.uolumine 5.Cæpol.cons.42.num.6.in ciuilib.quæ (vt dixi)ex coniecturis,& actibus socialibu colligitur an sit contracta nec ne,& restringitur, ac ampliatur secundum qualitatem Negotii,& cõmunionis,ut ẽt tetigi supra ĩ Deci.10.nu.3.4.& 5.& Crau.cõs.605.uolu. 4.Menoc.cõs.222.nu.3.uol.3.Nã potest cõ
4 trahi societas in una re tantum † in duobus in prædiis,in hæreditate particulari, in re mobili;& in omnibus bonis, Negocii, & quæstus,& pro uno anno, & pro pluribus, & cum conditionibus,l.4.& l.si Margaritã. l.cum duobus per totum.ff.pro socio.Alexan.cons.103.nu.6.uol.tertio.consilio 76. numero 14.colum.fin.uolum.4.Bald.consilio 120.quidam numero secundo,& 3.uolu. primo Paul.de Cast.consi.415.numero primo uolumine primo Deci. d. consilio 21. consilio 66.Socin.consilio 4.colum. prima uolumine 4.Anto. Gomesi. de contractibus capitul.5.de societate numero primo. cart.208.& numero sequen.& Petr. de Vbal.ubi supra in dict.3.par.nu.21.& sequẽt. cart.11.Crot.d.consilio 222. numero primo,& 2.uolumine 2.Ioseph. Ludo. commun.conclusio quæstio.53.cart.119.colũna prima,& sequentibus & Roderic. Soarez Tit.Delas Ganan.numero 24.& sequẽ. uersi.quæritur,& secundo,cart. 363. ubi dat cautelam, & dicit ualere pactum, qđ non intelligatur inita societas,quæ procedunt ne dum in masculis, sed etiam in fœminis,ut dicit appostilla ad Alexand. dict. consilio 103.circa num.6.uolumine 3.Misinger.consilio 18.numero 32. & sequent.
5 car.166.& ideo † vxor potest societatẽ Mercantiæ,& Artis,ac industriæ inire cum marito,& soror cum fratre,l.rei iudicatæ.§. si mulier ibi.in uersic socia,ff. solut. matrim. Petr.Gerar.Singula 99 & Doctor. in l. si uxor.ubi Bald.C.de conditio.insert. & Francis.Marc.Deci.508.in prima part unde quãdo maritus,uel Frater facit Hospitium, & Tabernam,in quo exercitio plus se exercent fœminæ,quàm masculi,lucrum debet esse commune uiro,& uxori,Fratri,& sorori.d.l.rei iudicatæ,& ita in terminis pro singulari tradit Petrus Gherar.d.singula.99. numero primo.& ad hoc non animaduertunt inexpertes mulieres, ut faciũt in Gallia,& in Hispania, ut tangit Roderic. Soarez.Tit.Delas Ganancias, numero 24. 25. & numero 26.car.368.ubi loquitur,numero primo usque ad finem,an habeat locum in matrimonio putatiuo lex, & statutum illius loci de communione coniugum loquens,& uide Ioseph Ludo.commun. conclusio.quæstione 53.cart.131. columna prima uersi. Fœminæ etiam. ubi declarat.

Hora,secondo che detti Angelo, Giouãni,& Pellegrino dicano, questa è società omnium bonorum, & così fra di loro est contracta societas omnium bonorum, per esserui interuenuto tutte le qualità, che di sopra ho detto,sub nu.1. per essere sempre stati insieme à una mensa,communicato ogni guadagno,& spesa,& tra loro ma i fatto conto,ne calculo, & essere parenti di sãgue,& però

Quanto al primo quesito, & Articolo, dico, che li beni mobili, suppellettilie, & masseritie hereditarie si hanno † da diuide-
6 re fra di loro non in capita cum filiis, ma in terzo tra Angelo,Giouãni,& Pellegrino, & sic pro uirili,Bal.cons.30.uol.3. & se ui sono uestimenti,& pãni loro,da dosso, che portano ò di loro figliuoli, ò donne d'importanza,(da qlli che portano giornalmẽte in fori iuxta notata, per Marant. Specu. Aur.in 6.par.in 3.Actu.nu.30.Paul.de Cas. in cõs 366.col.fi.in fi.uol.2.Bal.cons.92. in
7 fi uol.secundo.) Dico, che si hanno † da fare estimare quello, che hora uagliano, & met-

metterli a cõto,& in parte di ciascheduno di loro. Pau. de Cast. d. cons. 366. in fi. faciunt notata a fortiori per Bal. in l. filiæ, in penul. col. nu. 14. C. famil. hercisc. Aret. §. fi. nu. 9. inst. de socie. vbi habetur, quod vestes,& panni facte,& dati per socerũ uxoribus filiorũ, mortuò patre, tpe diuisionis debent æstimari, ut supra,& excõputari in portionibus maritorũ, sentit optimè Petr. de Vbal. ubi supra, in 6. par. q. 19. nu. 20. car. 73. q. 20. & seq. Alex. cons. 31. num. 9 vol. 4. Martin. Laud cons. 34. nu. 5. Pau. de Castr. cons. 358. nu. 2. consi. 328. nu. 3. cons. 242. col. 2. uolu. 2. Crot. cons. 222. nu. 17. & 18. uol. 2. Iason cons. 23. nu 5. uolu. 1. Francis. Porcelli de duob. fratribus, q. 2. num. 38. car. 134. col. 2. Rim. sen. consilio 384. num. 10. & seq. & num. 1. & seq. uolu. 2. sentit Bal. cons. 388. uolu. 3. P. Meus responso 122. lib. 2. & quando maritus solus recepisset a socero pannos, & iocalia æstimata pro dote, an dicatur in communione posuisse,& an deteriorentur suo periculo, uide Bald. cons. 388. uol. 3. Decian. cons. 84. nu 8 & 9. vol. 2. car. 563. & quando stant separati, sed possident bona non diuisa, & communia in communi, uide Paris. cons. 85. nu. 19. uol. 1. & ad materiam vide Riminal. iun. cons. 366. uol. 4.

Ma quanto alli frutti, che si trouano su li granari,& in casa riposti, tempore diuisionis, si hanno da diuidere in questo modo: prima delli beni patrimoniali, & hæreditarii,& acquistati da loro si hanno da cauare tutte le spese pro recolligendis fructibus, & le semenze, le quali sono
8 pars fundi, vt notat Simon de Pręt. de interpretat. ultima uolunta. lib. 2. solutio. 11. num. 34. & seq. vers. postremo non omitto. car. 350. Francis. Zanc. in tract. de emp. & uendi. sub pacto de retrouendendo numero 138. car. 463. Petr. Anguissol. lib. 6. cons. 43 car. 151. Cephal. consi. 182. nu. 7. 8. uol. 2. Hiero. Gabri. cons. 121. nume 58. Anto. Gomes. de testam. c. 5. num. 15. Anchar. Regiens. quast. 79. in 3. par. car. 210. vbi habetur etiam an spectat ad vsufructuariam. quod est notandum pro clericis succedentibus in beneficio qui non tenentur sementes restituere, si successor seminauit, secus massarius si de suo seminauit, vel tertius mutuauerit in ueritate ad notata per me in tract. de usufru. nu. 246. car. 797. Rim. sen. cons. 633. nu. 22. uolu. 4. & poi del resto di quelli frutti, si ha da cauare la mità del frutto per la parte de quelli beni padronali, & quella diuidere tra loro tre, in terzo, & cosi ciascheduno
9 di loro hauere la terza† parte della mità; l'altra mità del frutto una parte se n'ha da cauare per li beni communi, o de chi saranno, che lauorano la tera, secõdo che sono soliti li buoi a guadagnare, o a fittarsi,& darsi ad collaticum, iuxta tradita per me supra, in decis. 3. car. 65. ouero arbitrio boni uiri, Franc. Porcelli de duob. fratrib. quæstio. 2. numero 49. in fi. car. 148. Petr. de Vbal. de duob. fratr. in 4. par. quæstio. 3. numero 12. quæst. 10. numero 19. & q. 11. numero 20. car. 33. Alexan. consilio 99. sub numero 3. uol. 2. Laur. Sylua. consilio 41. numero 2. lib. 1. car. 195. Bald. consilio 172. uol. 5. consilio 30. uol. 3. & in l. 1. nu. 13. quęst. 11. C. pro socio. Matthe. Brun. in consilio 146. num. 3. car. 361. & uide Paris. consilio 85. in fi. uol. 1. & questa parte de buoi si ha da dare a colui di chi sono li buoi,& se sono a commune, si ha da diuidere in terzo, fra Angelo, Giouanni,& Pellegrino, l'altra parte de frutti che ui resta si ha da diuidere per capita, & bocche lauorante,& chi lauora n'ha di hauere, chi non lauora non ha da participare, & chi piu lauora piu ne debbe hauere tanto huomini quanto donne,& se sono frutti ricolti sopra li beni tolti a fitto, o massaria, o in condutione, si hanno da diuidere per capita, & bocche lauorante,& alli buoi dare la sua parte, & cauare le spese fatte come di sopra, per che ne beni proprii,& padronali si caua la metà,& ne' conduttí solo le spese, & poi si diuide, ut supra ita Bar. in consilio 186. Cucciarellus lib. 1. Bald. in l. 1. quæst. 11. numero 13. C. pro socio in l. si patruus. C. communia utriusque iudic. consilio 30. uol. 3. consilio 26. uolu. 4 Corne. consilio 58. uolu. 4. Alexand. consilio 99. sub numero 3 consilio 133. uol. 2. consilio 77. numero 2. uol. 5. Ias. in l. ut nemini col. fi. numero 4 & seq. C. de collatio. & in l. 1. nu. 5 in fi. C qui testam. fac. pos. Laur. Sylu. d. cons. 41. car. 195. Anchar. Regiens. q. 40. nu. 23. & seq. lib. 3. Simon de Præt. cõs. 137. nu. 53. & 54. Hiero. Gabr. cons. 121. nu. 58. & Menoch. cons. 222. nu. 14 & seq. uol. 3. ubi loquitur et in mercantiis societatis particularis. Federic. Scot. tomo 1. lib. 3. resp. 9. num. 14.

.& seq. cart.239. Petr. de Vbald.vbi supra in 4.part.numer.12.uersic.quod facit pro rusticis car.30.& num.20.uersi.undecimo quæro. Ma perche le donne (ut experien-
10 tia docet) lauorano manco de gl'huomini n'hanno d'hauere manco, intendendo quella dõna etiam, che sta à casa a fare da mãgiare, & hauere cura alla casa, & a portare da mangiare alli campi, adnotata per Io.de Ami.cons.62. col.7.ut de istis mulierib.loquitur etiã Ias.in l.1.nu.5.in fi.C.qui testa fac. pos.Petr.de Vbal.vbi supra in 4. part.quæst.8.nume.17.car.31.ubi dicit de cõsuetudine mulieres fructus habere nõ debere, Crau.cõs.159.colum.2.lib.primo, faciunt adducta per Decian.consil.39 nume.6.& seq.& nu.17.vol.1.car.554.Ancha. Regiens.d.q.40.nume.30.Io.Anto.consil. 94.nume.7.& seq. uol.2.ultima. volunta. Mathe.Brun.Ariminen.consil.166.vbi dicit habere debere pretium suorum laborum si semper non laborarunt. Et li putti, & figliuoli piccoli da dodeci anni in
11 giu, nõ hanno d'hauere, che li basta gl'alimenti, & il uestire, ma da dodeci anni in su sino a diciotto anni debbano hauere la loro parte, cioè per metà, de gl'huomini, ò delle tre parti due, Arbitrio boni uiri, Petr.de Vbal.vbi supra.q.5.nu.14.& q.10. nu.18.prope finem, sentit Bertr.cons.62. sub nu.14.lib.1. Bal.cons.418.Ad primum nu.2.uol.3.cons.172.uol.5.Anch.Regien. d.q.40.numero 26.& seq.lib.3. Ioan.Anto.d.consil.94.nume.2.& 3.uolum.2.vltima.uolunta. Mathe.Brun.d.consilio 166. nume.3.Li beni immobili,& stabili come sono case, & possessioni si hanno da diuidere in tre parti, & sic pro uirili,& nõ per capita, come di sopra, etiam quod aliqua
12 bona essent empta clãdestine nomine ꝓprio ab aliquo ipsorum durante societate omnium bonorum, & ignorantibus alijs consocijs, alias secus.Bertran.consilio 38. nume.3.& 4.lib.2. Bal.cons.452.uolum.3. consil.87.patruus.vol.1. Grat.consil.118. num.22.& seq.vol.2.Bero.cons.111.nu.53. volu.3.Petr.de Vbal.de duobus fratr.in 5. part.q.1.sub nume.3.car.38.Roma.consil. 291.nume.10.Alexand.consil.78.nume.2. vol.2.Porci.consil.68.nume.25.& 30.car. 168.Crau.consil.26.nu.3.& 9.consil.123. numer.7.& sequent.libr.1.Prosper Paset. consi.175.nu.4.Ioseph.Ludo.commu.con clu.quæstio.53.cart.122.col.4.& infra nu. 38.Et cosi darne vna parte a Angelo, l'altra a Pellegrino, & l'altra a Gioanni senza hauere risguardo, che uno habbi hauuto piu figliuoli, & ꝑsone a lauorare, che l'altro, si come non si ha risguardo alle spese di questi figliuoli, & famiglia, ma il gua
13 dagno, & le spese di questi va nella communione, per tex.in l.si fratres parentum. §.socium uniuersa.ff.pro socio. Bero.cõs. 190.numer.43.& 44.vol.1.Roma.consil. 73.sub num.3.& ibi.Mandosi.Tiberi.Decian.consil.85.num.10.& 11.uol.2.Craue. d.consil.159.nu.9.& 10.& nu.7.& 8.Dec. consil.68.sub num.2.colum.3.uers.Tertio facit Ioseph.Ludo.d.quæst.53.car.123 colum.4.& cart.127.colum.2.3.& ita etiam sentit Bal.in d.l.si fratres.in fin.postquam in fine ponit. An debeat hoc lucrum cum alimentis in domo communi perceptis communicari, seu computari; Nam quod lucratur filius vnus socij debet poni in communione, sicut expensa illius. Aret.§. manet, num.6.insti.de societa.Ias.in d.l.1. C.qui testam.fac.pos.numer.5. per che si considera quelli, che contraheno la società, & non li figliuoli, de socij cõmuni omnium bonorum se non nella diuisione de frutti esistenti, & nella società particulare come di sopra si è detto,) & sentit Menoch.d.consi.222.vol.3.& Petr.de Vbald. vbi supra d.4.part.quæst.9.nume.18.& q. 8.nu.17.car.32.ubi, mulieres vti non comprense in societate non faciunt partem in bonis acquisitis, sed solum in fructibus pro rata laborerii, de iure, uel pro pretio operarum, secus de consuetudine, & idem Petr.de Vbal.ubi supra in 6.par.quæst.18. num.19.car.73.Beltran. consil.62.nume. 12.& nu.14.vol.1.Imol.consil.53.in casu colũ.2.& 3.Bero.consil.190.nu.6.& lib.1. Mathe.Brun. cons.166.car.361.facit Lud. Bologni.cõs.7.viso, è ben uero, che colui, che haurà hauuto piu figliuoli, & cosi lauorato piu, se (dedutte le spese delli alimenti, & altre necessarie fatte in questi figliuoli) si saranno comprati beni de quel guadagno, & fatiche de piu, che non se saria acquistato, si dourà arbitrio boni uiri darli qualche cosa di piu, quantunche sia difficile tal proua (nutritiua di litigio, & di spese,) per il che l'arbitre dourà ò non darli cosa alcuna ꝑ tale lauoratura, ò troncarla de facto arbitrio suo; per che in hoc non est determinata certa ueritas, & però in

in dubio è meglio stare alla prima sopradetta opinione, & in claris, ò in apparentibus, uel coniecturis demonstratiuis, usare detto arbitrio, & così si ha da intendere, & pare si dechiarino li Dottori, Cephal.consil.69.lib.1.car.141.Craue.consil. 159.num. 2.in fin.& nume. fina.lib.1.Io.de Amic.consi.16.colum.6.7.& 8.Bertran.d. consil. 62.numeo 14. Angel.de Gambilio. cons.57.in prin. Bero.cons.190.in fin.uol. 1.& Decian.cons 39.nu.4.& seq.vol.1.car. 554.& faciũt uerba Bal.in cõs.87 patruus emit.num.1.lib.1.car.21.quia in his causis non requiritur scrupulosa & rigorosa tela iudiciaria, & decisio causæ, sed benigna & rusticalis, ac arbitraria cognitio, & diuisio. ut dicunt supradicti Doctores, & Alex.in cons.76.in fin.uol.4.anzi per essere società omnium bonorũ, pare che non si habbi d'hauere tal consideratione, ut ẽt dicit Ioseph. Ludo.commu. conclu.quæst. 53.car.127.col.2.& seq. uers.& si unus sentit Rolan. cons.54.nu.51.uol.3. Et questo s'intende tra fratelli, & Nipoti, qñ doppo la morte del padre stanno in cõione omnium bonorum, perche mentre uiue il padre non ui è società, ne unione alcuna trà il padre, & figliuoli, se bene hauesse cento figliuoli, & Nuore, & tutti lauorasseno, & il padre stesse a uedere, ò fosse uecchio, quia filius, & Nurus in potestate patris existens, & ad unum panem, & uinum cum patre in eadẽ domo cõmorans tenet
14 † obedire patri, qui eis prestat Alimenta, & nulla merces, nec aliqđ lucrũ debetur filio, qui est in obsequio patris, nisi sit cõuentum, uel promissa, aut sit emãcipatus, ut per Bal.in Auct. ex Testõ C.de Collatio.consil. 347.nume.4.uolum.2.consilio 62.nu.4.uol.1.& in consi.316.nume.3.vol. 4.Ang.consil. 85.& Soci.in cons.162.uers. secundum quod est, uolum.2.Beltran.cõs. 71.num. 7.8.uol.1.cum similibus. Sed solùm uictum, & uestitũ habere debet. Ias.in in l.illud.C.de colla. Iacob.Nouel.Regula. 99.in uerbo.Mulier, & quod iste filius nõ debeat aliquid lucrari, & recipere ex laborerio suo facto iussu patris, uel existente cũ suo patre sub illius potestate, etiam ꝙ
15 haberet † quĩquaginta filios, cõsuluit Ange.cõs.85.in Dei nomine, & cõs.29.Bero. q.46. Filius nume.6.uersicu.præterea posito.Paris.consil.85.nume.1.uolum.1.Bertrand.cons.71.num.6.& seq.uol.1.ubi dicit contrarium nunquã fuisse obtentum. Anto.Gomesi.de seruitu. lib.2.capi.15. uersi. ergo, sub num.12.car.302.Deci.Ias.& Doctor.in d.l.illud.C.de collatio.Craue.consil.125.nu.10.in fi.consil. 165. num.4.& 6. lib.1.Nicola.Auerar. consil.92.nume.20. cart.272.& Bald.d cons.347.num.4.uol.2. & uide Bar.in l. cum oportet nu.1.& seq. C.de bonisq́ue liber. & nouissimè hoc tradit Matthe. Brun. Ariminensi. consil.151. nu.9.& seq.& condemnationes, ac expensas factas, & solutas per ipsum filium de bonis paternis, uel per patrem, non tenetur in suam partem cõputare mortuo patre nihil dicere, Pet.de Vbal.de duob.frat. in 8.part.nu.25. uersic. uigesimoquarto, quæro. car.91. Fabia. de Monte. in Auct. nouissima.nume.77.C.de inoff.testamen. Bal.cons.363.uerba.uers.uisis lectis. uolu. 3.Sebastia. Medic.tract.de compensa.par. 1.quæstio.33.Bertran.consil.203.numero 6.& 7.uol.3.Hiero. Gabri.consi.109.num. 10. Et ideo videmus, ꝙ si filiusfamilias de bonis paternis sibi assignatis à patre in uita ultra Alimenta ex fructibus illorum bonorũ profectitiorũ acquirit aliqua bona
16 quod tenetur illa † conferre cum alijs, & patri restituere, & non sunt sua propria, licet proprio nomine acquireret nec transirent in fiscũ multo fortius in casu isto qñ staret cum patre, & illa bona non haberet diuisa, & separata, per supradicta, ita consuluit Roland.consil.54.Doleo.nume.9.& seq.uol.3.Tobi.Noni.conf.92. nume.3.& seq.cart.171.Alexan.consil.13.num.22.uol. 3.dixi, supra in Reporto. Decisionum, in uerbo, melioramenta.nu.8.cart.1097. Al secondo quesito delle figliuole maritate, se si ha da computare la dote nella parte del loro padre, ò pure habbino a rimanere in cõe come debito, & spesa fatta del
17 cõe per causa cõe, questo è un † grande quesito, & Articulo, pche ui sono di molti Dottori, che dicano così essere la commune opinione, & piu cõe, che uadi nella parte del padre, ut dicit Roma.consil. 145. & ibi Mandosi. nume.2.lit.B. Alex.consil. 77.uolumine 4. Anchara. Regiens.d.quæstion.40.numero 31.libro tertio, Niente dimeno dico, che essendosi maritate le figliuole, ò sorelle mẽtre sono stati in cõe, & pagate le doti, ouero promesse scientibus, & patientibus alijs consocijs, non si sia protestato da nessuno de so-

omnium bonorum,come non intendano concorrere à tali doti, hanno da stare salde in cõmunione,&non computarle nella parte del padre,& similmente si hanno da pagare del commune,come debito cõmune, & ogn'uno n'ha ha sentire, massime lauorando,&affaticãdosi tali donne in communione, & questo (come ho detto) quando est contracta expresse, uel tacitè societas omnium bonorum (vt contrahi potest)ut quando sunt omnes maiores annis 25.aliàs secus si esset minor consocius vel societas particularis Alexand.consilio 70. Videretur. nu.1.& 2.uolum.5.consil. 153.uol.2.Anto. de Butr.consi.7.numero 2.Deci.consil.68.consil.101.nume.15.& 16. uol.1.Io.Anto.consilio 94.numero 2.uolumine 2.ultima.volunta.Pau.de Cast.cõsilio 358.col.1. uol.2.latè Soci.consilio 4. per totum,& nu.37.cons. 5.& cons.6.uol. 4.& latissimè per Rolan. consilio 91.uol. 1.Pau Granuti. in Theorema.primo cart. 6.Gabri.Roma. commu. conclusio.libr.3. de iur.doti. promis. conclusio.5.car.408. Menoch. de Arbitr. casu.127.num.3.cart. 200. Ioseph.Ludouic. commu.conclus.q. 53.cart.123.uers.item unus.columna 4.& car.125. colum.3.uers.infertur.14.& col. 4. ubi ostendit hodie hanc esse magis ueram,& communem, & car.130.col.3.uers. vnde videmus,& Rimi.Iun.consil.466.uolum.4.ubi dicit magis communem,Laur. de Pinu. cõs. 108.nu.7.car.140.qui allegat text.in l.seruus communis.De dona.inter vir.& uxor.Iacob. Beretta.consil.19.nu.9. & 10. Cum mille similibus , & sequitur, Bero.consil.190.numer.28.& sequent.uolum. primo licèt numer. 2.& seq.adducat contraria,& Rimi.Iuni.consi.366.uolum. 4.Tobi.Noni.consil. 64.nume.3.& nume. 13.& seq.& cons.29.num 27.& Franc.Porcelli. de duob. fratr.in 2.quæstio.princip. nume.50.car.149. quæ tamen de minore 25. annorum , sunt intelligenda quo ad præiudicium ipsius minoris, quo ad eius fauorem,quia societas omnium bonorũ, etiã ad fauorem minorum prosequitur , contrahitur,& valet,nisi esset omnino Minor inutilis, Craue.consilio.286.numero 2.uol.2.Decia. consilio 85.num.15.& seq. uolum.2.car.563.Octau.Pedemont.Deci. 140.num.9.car.618. Gherar.Mazzol.consil.113.nu. 24.car.276.& Cag.in l.si.emancipati.num.202. C.de collat.cart.244.Anchar. Regiens.quæst.74.in prima part. Io. Baptista-Martianesi. consil.15.nume.54.& seq.lib.1.responsorum diuersorum. Io.de Amic. consilio 16. columna 6.Menochi. consilio 12.num.8.& sequent.lib.1.& Soci. 160.col.3. uol.2.& ita fuit IVDICATVM* ad fauorem Nepotis minoris cõtra patruum tutorem legitimum, qui tacitè emerat bona quàm plura nomine proprio,durãte communione,de anno 1574. in Castro Gassani ex relatione sapientis; licèt Ioseph.Ludouic.d.q.53.car.130.uer. vnde videntes,sentiat contra reum, & declaret incidendo in idem,& maximè quia videntur bona empta de pecuniis,& bonis Nepotis minoris, & communibus,quo casu bona remanent minoris,vt dixi in Tracta.de Tutore nu.252.& seq.car.240.l.3. ff.de reb.eorum,& Capra.cons.14.& latè pro Nepote tradit Purpura. consil. 403. vol.2.& tetigi supra Deci.10.nu.12.& 13.

Et licèt dos nõ debeat imputari in partem patris, tamen si nimis, & præter solitum domus,& casatæ dotaret filiam,illud
18 excessiuum † non ueniret in communione,Rimi. Seni.cons. 144.nu.24.vol.1.car. 205.facit dictum.Crot.cons.222.nu.18.& seq.lib.2.Et ista dos deberet reuerti ad cõmunioné in casu dotis restituendæ, & nõ
19 ad † vtilitatem tm̃ patris,& suorum filiorum. vt concludit Bar.in q.2.sub nu.1.col. 4.in solut.vers.Nam videmus in iure.libr. primo.Quæstio. Diuersor.car.388.Et coloro , che nõ l'hauranno maritate fatta la
20 diuisione † l'hanno da maritare del loro proprio;quia est finita societas.Deci.cõsi. 68.columm.fin. versicu. & dictis infertur, & Bero.consil.190. sub nu.41.uol. 1.& uide Rimi.Iun.consil.466.num.16.uersiculo Nec ista ratio, uol.4.licet Paul.de Cast.d. consil.358.col.1.uolum.2.uideatur sentire in filia nubili contrariũ,quòd non placet,à cessante causa.Al terzo quesito delli frutti delle doti corsi nel tempo della communione tanto nelle doti di loro Barba,& Nipoti,quanto delli figliuoli,& nõ riscossi; si dice,che Pellegrino ha da conferire li frutti , & utili della dote della sua Moglie , che non ha riscosso, ò imputarli
21 nella sua parte † dal dì del termine passato in qua , & che sopporta il carico del Matrimonio,& cosi Ludouico di Gioãni, &gl'altri figliuoli d'Angelo;poi che sono frutti , & è credito decorso, & douuto nel

tempo

tempo della communione, atteso che stã do tutti insieme, & uiuendo del comune hanno ancora li frutti, & guadagni dotali, & douutoli a porre in comune si come leuano le spese, tex. est in l. actione. §. si unus ex socijs, & l. seq. & ibi Bal. ff. pro soc. Bald. consi. 445. quidam fratres. uolum. 3. Anto. de Butr. consi. 7. num. 4. Dec. consil. 560. notissima, num. 5. uersic. præsupponitur ergo. Bero. d. consi. 190. num. 41. & sequen. uol. 1. Mart. Lauden. consi. 34. nu. 3. & seq. Alex. consi. 48. diligenter. nume. 9. & 10. uol. 2. Cæpol. consi. 41. num. 8. in ciuili. Ang. de Gambilio. consil. 57. in 1. dubio. Decian. d. consi. 85. numero 8. & 9. uolu. secundo consil. 39. numero 16. uolu. 1. car. 555. Ancha. Regien. d. q. 40. nume. 32. lib. 3. Petr. de Vbald. de duob. fratrib. in 5. par. q. 5. numero 7. cart. 41. sentit Cagnol. in d. l. si emancipati, numer. 204. C. de colla. car. 244.

Circa al quarto quesito, delle spese de figliuolini, che sono a baila, & dati a lat-
22 tare ad altri, † dico il medesimo, che di sopra si è detto sotto num. 13. In questi socij omnium bonorum, che tali spese hanno d'andare in comune, perche in societate omnium bonorum non si considera se vno spēde piu dell'altro, o se è piu ex causa societatis, uel extra societatem, pur che sia bona fide, & sine dolo, & leui lata culpa, per conto della famiglia della casa, & di se, vt dicit Dec. d. cons. 68. in fi. Petr. de Vbald. vbi sup. in 6. par. q. 23. numero 24. col. 7. versi. circa secundum. car. 75. & quæstio. 15. numero 16. Rolan. consi. 91. num. 57. lib. 1. & Crot. consi. 22. numero 17. uolum 2. ubi dicit idem de filiis stantibus in studio, uel in scholis, aut in aliqua apotheca ad discendum aliquam artem, pur che dette spese non siano maggiore di quelle di casa, ut ibi dicit. numero 18. & sequen. Rom. cons. 172. nume. 3. uersi. quo ad tertium, quo quæritur, uide idem Rom. consi. 145 & ibi Mandos. & Crau. d. consi. 159. numero 7. & 8. libro primo. & dixi supra d. numero 13. ouero secondo che ricerca il grado, o luogo di quella scienza, officio, & dignità, ut infra nume. 28. & 29. & ideo de anno 1564. consului expensas factas per Mag. D. Clementem Fucinium de Castiliono Florentino, dum erat rector studij Pisarum debere in cōionis debito cōputari, & non in parte eius patris, postea quam patruus nihil dixit, nec protestatus est contrariū, per supradicta n. 17. tex. in l. ex parte. §. filius. ff. famil. hercis. & Ioseph Lud. commu. conclu. q. 53. car. 125 col. 2. & Petr. de Vbal. de duob. fratr. in 6. par q. 7. nu. 8. Corn. consi. 58. lit. I. vol. 4. Rui. consi. 101. n. 10. uers. condescendo igitur, uol. 1. & Bero. consi. 190. nu. 5. uol. 1 Crau. consi. 26. nu. 9. lib. 1. quod secus esset in societate particulari, per supradicta, nu. 2. & Crauet. cons. 810. & 834. nu. 3. seq. uol. 5. & cōsi. 605. uol 4. & Rom. cons. 475. in fi.

Al quinto quesito, delle doti delle moglie, & figliuoli de socij omnium bonorū, dico, se sono state messe in cōione, & siano
23 † uiue le moglie, si hanno da cauare del cōe, & restituire alli mariti, ut per Bald. in consi. 87. in fi. uol. 1. cons. 172. super prædictis, in fi. cons. 453. Quatuor, uol. 5. consil. 388. uol. 3. Rom. d. consi. 172. nu. 2. & 3. Alex. cons. 48. nu. 6. & seq. uol. 2. Cæpo. cons. 40. nu. 7. in ciuili. Soc. cons. 213. col. 5. conclu. 5. uol. 2. Ioseph Lud. commu. concl. q. 53. car. 125. col. 1. uers. hinc undecimo infertur. & Simon de Præt. cons. 169. n. 13. li. 1. Natta consilio 684. numero primo. uolu. 4. ma se è soluto il matrimonio si hanno da restituire fra il tempo della legge, cioè li stabili, & beni immobili subito, li dinari fra un anno, senza interesse, quale nō corre in restitutione dotis nisi a die litis contestatæ citra etiam quod esset minor, & pia causa, quia esset usura, quę nullum excludit, ut dixi supra in decis. 3. num. 30. & sequen. cart. 48. in prima par. & in Reperto. Decisionum. in uerbo, maritus, & eius hæres, cart. 1084. Lup. Geminia. in tract. de usur. comment. 1. §. 7. sub numero 141. car. 41. Ferret. consi. 247. nu. 17. uol. 2. car. 22. Afflict. decisio. 284. sentit Ias. in l. 1. in fi. numero 10. C. de his, quibus ut indig. & Alex. consi. 178. numero 9. in fi. uolu. 7. & tali dote debbano apparire essere poste in comune, & in utilitatem commu-
24 nem uersas fuisse, che non † si presume in dubio per essere quid facti Bald. cons. 388. uol. 3. Rom d. cons 172. nume. 3. Pau. de Cast. consi. 304. numero 6. uol. 1. Parisi. cons. 100. numero 21. & 22. uol. 2. Cephal. cons. 365. nu. 30. uol. 3. Misingeri. centur. prima. obserua. 61. Anch. Regiens. q. 40. in fi. lib. 3. nisi ex indicijs, & præsumptionibus colligeretur dotem fuisse solutam, & uersam in utilitatem communem, ut

quando diu habitaſſent in commune fratres,& aliqui expreſsè poſuiſsēt poſt alios ſuas dotes in cōmune, & de alijs nunquā conqueſti fuiſſent,& quādo de promiſſione dotis appareret, uel de parte aliqua ſolutionis,& quid ſimile; ut conſiderat Menoch.conſ.12.nu.25 & 26. lib.1. Bal.conſ. 451.duo fratres,conſ.388.uol.3. Soc cōſ. 213.col.4.uol.2.Marzari.conſ.20. nu.5.& ſeq.car.78.Campezi.in tract. de dote, q. 57.car.159.Cur.ſen. conſ.34.tenor.nu. 3. Cepol.conſ.40. nu.3. & vide Natta conſ. 184.lib.4.ma ſe ſono morte le moglie, & il marito habbi guadagnato la dote tutta o in parte durāte ſocietate omnium bono
25 rum,tal guadagno ha d'andare in † communione ſecondo la piu uera,& commune opinione.l.1.§.ſi unus,& l.ꝙ ſi eo tempore,& ibi Bal.ff.pro ſocio. Deci.conſilio 560.Petr.de Vbal.ubi ſupra,d.5.par.q.16. nu.19.Simon de Prætis.conſ.165.num.13. lib.3.car.345.Rol.conſ.91.nu. 41.lib.1. & in tract.de luc.dot.q.111. Bald. conſi.453. Quatuor,uol.5.Cepol. d. conſi.41.num. 8.car.44.in ciu li.Bero.conſ.190.nu.8.lib. 1.& Cagnol.in d.l.ſi emancipati, numero 204.C.de colla.car.244. & uenerandus pater meus D.Carolus,in reſponſo 25.nu.6. in 2.dubio. lib.1.

Li legati,heredità,& ſopradote fatte alle donne,& moglie,ſe ſono uiue ſi hanno da reſtituire a loro,come loro proprio patrimonio,ut ſupra fuit dictum, nu.23 de dotibus,Roman. conſilio 172.nume.3.car. 115.Cepol.d.conſ.41. ſub nu.8. & uide Cagnol.d.l.ſi emancipati.nu.204.C.de colla. Ioſeph.Ludo commun.concluſ.q.53.car. 123.col.4 uerſ. natura ſocietatis, & colu. ſeq. ma ſe ſono fatti, o deuolute a quelli della compagnia omnium bonorum,ouero alli loro figliuoli, hanno d'andare in communione, o computarſi nella parte di colui, ſe tali figliuoli ſono ſotto la regola della ſocietà paterna omnium bonorum, altrimenti non ſtando ſotto la ſocietà paterna omnium bonorum ſolo l'vſufrutto di quelli beni aduentitii anderà in communione,l.3.§.1.ff.pro ſocio.Ang de Gambilio conſ.57.car.222. Petr.de Vbal. de duob.fratrib.in 5.par.in prin.nu.2.car. 37.& in 3 par.nu 32.car.12.Cepol.d.conſ. 41.ſub d.numero 8.car.44.col.fi Menoch. conſ.12 numero 18.lib.1. Crot.d. conſilio 322.uol.2.& conſilio 40.uol.1.Bero.d.conſilio 190.nu.6.7.8.& 9.& numero fi lib 1. Dec.conſ.68.ſub n.2.uerſ.tertio facit Iaſ. in d.l.1.nu.5.C.qui teſtam.facer. pol Rol. conſ.91.nu.37.& 38.uol.1.conſ.54.nu.51. uol.3.Grau.conſ.26. de duobus, n.8.conſ. 159.nu.7.uol.1.conſ.294.ſub nu.1.uol.2. Cephal.conſ.69.n.13.uol.1.pulchrè Imo. conſ.53. in caſu præmiſſo. Ioſeph Ludo. Cuman.concluſ. q.53. car.127. columna 2.3.quamuis Ludo Bologni.conſilio 7.uiſo. columna 2, uerſ. ſecundo ad idem. & Alexand. conſilio 48.diligenter perſpectis,numero 4.& 5.uolumine 2.dicant procedere in expreſſa ſocietate omnium bonorum,ſecus in tacita. Tamen magis communis eſt in contrarium,quia ita contrahitur ſocietas omnium bonorum tacitè, & coniecturis & quando ſtant ſimul ad unam menſam,communicant lucra,& nō reddunt rationem,& omnia ponunt in cōmuni abſque aliqua dictione, ut ſupra dixi nu.1.& Rim. iun.d. conſi.466. num.29. vol.4.ſicut expreſsè per inſtrumentum,& conuentiones,& eadem habet priuilegia, quæ habet expreſſa, & eodem iure utitur. Roland.d.conſi.91. num.28. uolu.1. Tobi. Nom.conſilio 64.nu.7.8. & ſeq. Anchara. conſ.303.materia,de qua,ubi dicit ita omnes tenere,ſequitur Corn. conſ.58.lit.A, uol.4. Purpura.conſ.403. numero 19. & ſeq.uol.2.car.19.Minſigeri.conſilio 18.numero 32.& ſeq.car.166.Cepha.conſ.340. numero 6.uol.3.Marti. Laud. conſ.34. & ibi appoſtilla,Rim.iun.conſilio 466.num. 29.& ſeq.vol.4.car.364.Deci.d.conſ.68.columna 3.in fi.uerſ. ſupereſt reſpondere,& Crau.conſ.26.nu.8.lib.1.& Ioſeph.Ludu. commu. concl.q.53.car. 126. col 3. uerſ. quod autem car.129.col.4. & quanto alli figliuoli,che li legati, & heredità, & dote materne, & beni aduentitij come loro capitali, & debito della ſocietà commune habbino a rimanere a loro, & ſolo l'uſufrutto paterno communicarſi, ita tenet Alex.conſ.76.nu.10.& ſeq. conſ.77. nu.9. in fi.uol.4.Cephal.d. conſ.41. ſub d.nu. 8. col.fi.Iac.Beretta.conſ.19.nu 6.in fi Bero. d.conſ.190.nu.44 uol 1. il che pare equo, poi che immediatè non deſcendit a communione, & tenentur ipſi ſocij alijs & ſic tertio creditori reſtituere,ut dicit Cepol. d.conſ.41.d.numero 8.ideo cogita, & uide Ioſeph.Ludo.commu. concl.q.53. car. 124.columna 1.& ſeq.uerſ.& propterea,& car.

car.127.col.2.& 3.& uer.& si unus.& uer. secus si esset; qđ secus est in societate simplici,& particulari, per Doct.supra allegatos,& per Anto. Gomesi.de contracti.c.5. nu.4.uer.item quæro an societas, car.208. Al sesto quesito, delli debiti,& crediti,che si sono fatti nel tempo della compagnia, omnium bonorum per occasione di detta compagnia,o caso fortuito, o per altra causa lecita, & honesta moderatamente, & sine culpa lata, & dolo socii omnium bonorū; Dico che si hanno da pagare, &

28 riscuotere † in cōmune per sino alla somma della società, l.omne æs alienum, & l. sequen.ff.pro socio; Baptista Martianesi. de Forli. in consi.15.nu.48. & seq.libr.primo.Responso,Diuersorum, Roma.consi. 426.in fin. Bald. consil.30.in fi.uolum.3. Crot.Cons.222.nume.18.& seq.uolum.2. Alex. cons.76.colum.fi.uolum.4. Octauia. Pedemō.Decisi.149.nu.8.car.619. Martin. Laud.consil.34.num.3.& Io.Baptista Plo. in appostilla, ad Marti. Laud.cons.33.nu. 7.in fi.Alex. cons.77.& Consil.78.uolum. 4.Pau.de Cast.consil.68.num.1.uol.1.cons. 466.uiso colum.fin.in fi.uolum.2. Iacob. Beretta cons 19.nu.6.car.49.Rolan.consi. 91.num.20.& nume. 57.lib.1.Craue.consi. 159.numer.7.& 8.lib.1. Decian consil.85. nume. 12.& seq.uolum.2. Ioseph. Ludo. commu. conclu. quæst.53.car.126.colum. 2.cum aliis quos omitto, doue le spese, & acquisti fatti nella guerra, & le taglie pagate à Turchi,& à Christiani nelle prese, & andate per uoto, ò diuotione, à Santa

29 Maria † dell'Oreto,à S.Iacobo di Galitia, al S.Sepolchro si hanno da pagare in commune,& uanno in cōmunione, per supradicta, Bald.consil.41. Tres erant fratres, uolum primo.Decian.dicto cons.84.num. 6.& seq. uolum.2. Ioseph. Lud. commun. conclu.quæstio.53. colum.2.car.125.uer. infertur octauo, Ioseph.Lud.d.quæst.53. colum.1.car.126.& colum.2.car.125.uersi. infertur octauo.& seq.Anchara. Regiens. d q 40.nume.14.lib.3.Anto.Butr.consi.7. & ibi Appostilla. Paul.de Cast.consil.443. uiso puncto.uolum.1. ubi pater etiam tenetur,& sentit Crauet.d.consilio 159.numero 7.& 8.lib.1. & hoc procedit ut dixi, in societate omnium bonorum, secus in particulari societate, quia debita extra societatem facta non communicantur,ut dicunt supradicti Doctores,& Ro.cons.426. numero octauo,& ibi Mandosi.& consilio 475. in fin. Ma se sono stati fatti extra societatem nimis excessiuè aut dolosè, uel culpa lata,aut leui, uel ex cā illicita societas omnium bonorum non tenetur cōtri

30 buere,& però † le donationi,& spese fatte alle meretrici,alli buffoni,alli braui,le perdite alli giochi,& le spese inutili & eccessiue, & per le questioni, & ferite illecite,& per colpa loro non si communicano, ne diuidano, ma si mettano alla parte di colui,che l'ha fatte,ut dicunt supra nominati Doctores, Porc.cons. 114.nu.3.car.261. Rimi.Sen.cons.144.nume.24.uol.1.Ioan. Crot.in l.frater à fratre. col.37.uer.Trigesimo septimo. ff. de cond. indeb. Petr. de Vbal.de duob.frat.in 8.par.n.24.25.& 26. car.90. Porc.consil.68.nume 33 cart.169. Ioseph. Ludouic.d. quæst.53 cart.126.col. 1.uersic.infertur, decimoquinto.Crot.d. cons.222.num.18.& seq.uol.2.Rom.cons. 145.& cons.426.nume.8. & consil.475.in fin. relatum à Rimi.Iun.consi. 466.nume. 19.& 20.uol.4.Io.de Amic.cōs.38.col.1.& 3.Ioan. Bapt. Marcianesi consil.15.sub nu. 48.& seq.lib.1.diuersorum, car.44.

31 Et ille qui fecit † debitum, & rem accepit uidetur prius debere conueniri. Fulgo. consil 209.colum.fin.Maranta Specu. Aureo.in princip. numero 16.& 18 Hippol. Rubr.de fideiussori.nu.370.quæst.57.car. 429. De Assecuratio. lib 1. Diuersorum. Natta.cons.134.nume.19.& seq.uolum.1. Cepol.consil.56.Angel.de Gābilio.consi. 78.nu.10.& seq.Ias.in l.neque pacto.C. de trans. secus in duobus procuratoribus & administratoribus, aut correis uoluntariis,& non Necessariis, quia tunc quilibet potest conueniri principaliter, licet alter eorum solùm fecerit debitum, nā postea quam uoluntariè administrāt, procurant, & se obligāt uidetur se obligasse uti principales,& insolidum cum electione creditoris, ut dicit etiam Roma.cons.114.nu.3. & 4.& ibi Mandosi. Secus in Tutoribus, & sociis omnium bonorum, qui à lege obligantur insolidum. Decian.consi.85.nume. 6.uolū.2.& contrahitur societas omnium bonorum, & uidentur Actus Necessarios facere, q a tunc tm̄ ille, qui fecit debitum prius debet conueniri, ut distinguit Areti.consili.66. Viso.columna 5.in 2. Dubio. quāuis uideatur hāc societatem omnium bonorum non esse actum ita coactum, &

necessarium, prout est cura, & tutela quæ inuito datur, tutori, sed voluntarius potius; tamen, quia necessitate legis tenentur insolidũ pro socio, qui administrauit, & debitum fecit, ac rẽ accepit, ideo prius iste est conueniendus, & in subsidium postea alij consocij, & non tenentur personaliter, sed solùm de pecuniis positis in societate, ut in sociis loquitur tex. in l. actione. §. si communis pecunia. ff. pro soc. Nat. d. cons. 134. n. 9. & 10. uol. 1. Rota Genue. decis. 46. nu. 2. & decis. 176. nu. 7. car. 234. & decis. 14. nu. 111. 121. & 132. car. 63. decisio. 15. nu. 1. decis. 97. nu. 8. & alij supra nominati, & tetigi supra in Reper. decisionũ. in uerbo, fideiussor promittens. cart. 971. col. 2. in 1. par. & quando correus, uel fideiussor, aut principaliter, & insolidum obli-
32 gatus pro alio conuenitur, † potest de bonis alterius corei, uel principalis debitoris creditorem satisfacere, & etiam creditorem cogere ire contra principalem debitorem, qui administrauit, & debitum fecit expensis ipsius consocij, & correi, qui est conuentus, & principaliter, & insolidũ obligatus, ut dicit Rom. d. cons. 114. visis supra. nu. 4. & ibi Mandosi. & dixi in Reper. Decisionum, in uerbo. fideiussor principaliter. car. 972. col. 1. & Rim. iun. consi. 402. nu. 23. uol. 4.

Circa al settimo quesito, del modo del fare le parti, & diuisioni fra questi barba, & nipoti socij, omnium bonorum. Dico,
33 † che si hanno da fare in questo modo. Prima si ha da osseruare l'usanza, & cõsuetudine di quel paese, se non ui è, si debbe fare secondo lo statuto, se non ui è statuto, secondo la legge cioè; Se questo luogo è sotto la Chiesa immediate, o mediate come è questo della rocca di Fornouo, il maggiore ha da fare le parti, & il minore di mano in mano ha da eleggere, ma se il luogo è in terris Imperij, il giudice, o arbitre farà le parti, & di poi si mettano li bolletrini in una bussola, & si tirano p sorte quãdo fra loro socij, & fratelli nõ sono d'accordo, ita tradit Areti. in §. quædam. sub nu. 9. & ibi Gomes. instit. de act. Guid. Pap. sing. 92. in diuisione, Iaco. Menoc. de arbitr. iud. casu 123. & 124. lib 2. cart. 193. Cagno. in l. 1. numero 164. & seq. ff. si cer. pet. car. 131. Bertrand. consilio 218. sub numero 19. 20. & sequen. lib. 2. Mandosi. in additio. ad Roman. in consilio 471. lucrum lit F. Didac. practi. quæst. cap. 40. num. 5. Rui. consilio 29. num. 6. & 8. uol. 5. & per Octaui. Simoncel. de decretis mino. um. tit. 4. nu. 34. & seq. car. 65.

Quanto all'ottauo quesito, di rendere conto dell'administratione, dico che se ogn'vno de fratelli, & socii omnium bonorum ha maneggiato indifferentemẽte, & quietamente, che non si debbe rendere cõ-
34 to di tali maneggi, † & administratione ma se uno, o due soli hanno administrato & maneggiato, quelli solo hanno da rendere conto non sottilmente, ne rigorosamente, & sic non est scrupulosa ratio reddenda, sed substantialis, & ponderosa, ac alicuius momenti, adnotata per Alex. in d. cons. 76. in fi. uol. 4. ita tradit Bero. cons. 191. nu. 9. 31. 33. 39. lib. 1. Grat. cõs. 135. nu. 1. lib. 1. Rim. sen. cons. 627. nu. 9. & 10. vol. 4. Crau. cons. 159. num. 6. & seq. Rim. sen. cons. 300. num. 53. & se q. uol. 2. Rim. iun. cons. 280. nu. 15. uol. 3. Angel. de Gambilio. consilio 57. in fi. lib. 1. car. 223. & Ioseph. Ludo. commu. conclus. q. 53. car. 134. col. 4. uers. redditio administrationis. ubi per totam illam quæstionem latè discutit, & declarat materiam societatis omnium bonorum tacitè, & expressè, ac particularis, quem legere non dedignaberis in con-
35 tingentia facti, quia omnis, qui † administrat particulariter tenetur reddere rationem administrationis suæ singulo anno requisitus. ut dixi supra in Reperto. Decisionum. in uerbo administrator, tutor. car. 874. colu. 2. in 1. par. Tob. Noni. consilio 63. & Ioseph. Ludo. d. q. 53. col. 4. car. 134. uers. redditio administrationis, & Rota Genuẽ. decis. 39. numero 3. decisio. 183. numero 5. adeo quod nedum frater, & socius, sed etiam filius, qui administrat
36 † uiuente patre, & etiam mortuo patre tenetur aliis confratribus reddere rationem illius administrationis, si pater illum non quietauit in uita, aut in testamento. Roma. cons. 128. nu. 3. & ibi Mandos. & in cons. 414. Petr. Gherar. singula. 84. executor. Roland. cons. 49. nume. 12. uol. 1. Soc. cons. 192. numero 5. uol. 2. Cephal. consi. 363. uol. 3. Grat. cons. 135. cons. 23. nu. 7. & seq. uol. 1. Ioan. de Amic. cons. 80. latè Martianesi. consilio 2. uol. 1. responsorum diuersorum. car. 31. num. 58. & seq. Tob. Noni. cons. 63. Bald. cons. 152. ad euidentiam uol. 3. Angel. de Gambilio. consilio 43.

Federic.

Federic.Scot.conſ.9.nu.9.& ſeq.lib.5.uol. 2.car.339.Hippolit.Singula.493.Menoc. de arbitris.iudi.caſu.209. car.291. Crot. conſilio 152.numero 41.conſilio 180.numero 22.conſ.222.nu.14.& ſeq.vol.2.Ari. Pinel.in l.1.in 2.par.nu.39.uerſ.quod aũt. C.de bonis mater.car.200. Alex. conſilio 110.uol.3. Deci. conſilio 110.conſi. 255. numero 1.& conſiliũ 464. Et Rube. Alex. conſ.151.cum aliis ommiſſis, quod proce-

37 dit etiam † in minore adminiſtrante in eo tamẽ, in quo fuit factus locupletior, & non in alio vt per Areti.conſ.81.col.2.Ancharan.conſ.5.Deci.in l.certi conditio.§. quoniam.ff.ſi cer.pet.& Rebuf.in ſuis cõmentis.Tit.de Reſtitu.artic.2. glo.4.nu.8. uel ſi fecit ſe maiorem, ut dixi in tract.de tutore.nu.6.car.5.

Et ideo ſi in iſta ratione reddenda appareret iſtum fratrem, & adminiſtratorẽ de pecunijs iſtius adminiſtrationis bona aliqua emiſſe nomine proprio, ſi adminiſtrans erit ſocius omniũ bonorũ, & alii cõſocii ignorauerint huiuſmodi emptiones

38 nomine proprio, † erit obligatus talis adminiſtrator emptor ponere talia bona ſic empta in communione uniuerſali bonorũ, ac ſi emiſſet nomine ſocietatis, vt dixi ſupra nu.12.tex.in l ſi quis ſocietatẽ contraxerit.ff.pro ſocio, Alex. conſ.49.nu.12. & ſeq.uol.1.conſ.37.nu.10.& 11.uol.4.Soc. conſilio 162.col.6. uerſ.& hanc rationem, vol.2.Crot.conſilio 222.numero 11.& ſequen.uol.2.Deci.conſi.255.ſub nu.1 & 2. Rui.conſ.11.nu.6.uol.1 Pau.de Caſt. conſilio 349.ex die col.2.volumine 1.Rim.iun. conſi.280.nu.30.& ſeq uol.3.& ſi iſte emptor alteri uendiderit, antequam cõſocii

39 petierint dicta † bona cõmunicari, erit tutus emptor, & cõtra vẽdentem conſocii ſolùm poterunt agere actione perſonali ad pretiũ.& intereſſe.Alex.conſ.152.nu.5. vol.7.Ioſeph.Ludo.Cum.concl.q.53.car. 123.col.2.Si uerò alii conſocii omniũ bonorum ſciuerint huiuſmodi emptiones, & tacuerint, uel publicè emerit adeo, ꝙ ueroſimiliter ſcire potuerint, tunc dicta

40 bona erunt ipſius † emptoris, & ſolum pretium pro rata erit reſtituendum.Craue.conſ.26.nu.3 & 9.conſ.123.num.7. & ſeq Grat.d.conſilio 118 numero 21.& 22. & conſilio 128.num.14 uol.1. Alex conſ. 78.numero 2.uol.2.conſilio 49.num.13. uol.1.conſilio 137.numero 2.uol.5. ſi verò iſte adminiſtrator, filius aut ſocius, erit adminiſtrator, & ſocius particularis rei, & non omnium bonorum ſocius, tunc bo

41 na empta ab eo † nomine proprio erunt ſua, & pretium ſocietatis, & domini erit tantum reſtituendũ, vt dicunt ſupra nominati Doctores.Alex.conſ.152.nu.14.uol. 7.conſ.23.nu.5.& 6.uol.4.Burſa.conſ.172. numero 5. uol.2.car.195. Pariſ.conſi.86. nu.10.& 11.& 17 uol.1.Marti.Laud.conſi. 34.nu 9 latè Ioſeph.Ludo.commu.concl. quæſt.53.car.122.col.4. & ſeq. verſ. in ſocietate uero, ubi ſub uerſ. ſed tamen magis communis, dicit quòd ille, qui emit de pecunia ſocietatis tenetur ad reſtitutionẽ pretii, & ad intereſſe, & vſuram dictarum pecuniarum in odium fraudis, & clandeſtinitatis, & tetigi ſupra deciſ. 10.& 12. & quando eſt ſocietas omnium bonorum,

42 priuilegium † uni conceſſum, & exẽptio videtur ẽt prodeſſe aliis. Ioſeph. Ludo.d. q.53.car.124.col.4. uerſ. hinc etiam ſeptimo infertur.Hippoli.ſingula.501.tritum eſt.Vnde hæc omnia ita diſcuſſa, & declarata, uiſum fuit Illuſtriſſimo Comiti Sancti Secundi Domini mei fuiſſe iuridica, &

* ita EXECVTVM * de anno 1576.

Et quando fratres per annos decem, & ultra ſtãt ſeparati, & uiuunt ſeparatim, & quilibet de per ſe poſſidet bona paterna, & alia bona, ẽt ꝙ unus poſſideret bona aliqua emphiteotica, aut alicui oneri, & ſeruituti ſubiecta, præſumitur inter eos fa-

43 cta diuiſio † de dictis bonis eo modo, quo apud ipſos reperiũtur, & alter non poteſt reuanghare petendo diuiſionẽ, niſi remedio l.2.C.de reſcind. uẽd.aut de euictione, tanto magis quando cucurrerũt triginta anni, ut habetur per glo.cõmuniter approbatum in l.pen.& ibi Pau. de Caſt.nu. 2.C.communi diuid. Soc. conſ. 164. viſa bulla, col.pen.verſ. & hoc maximè. uol.2. Bar.in l.cũm de in rem uerſo.ff.de uſur.ſequitur Pau.de Caſt.conſilio 226. numero 2.uol.2.late tradit Iaſ. in conſilio 128.numero 2.uol.1.Soc. conſilio 165.ad finem, volum.2.late Cepha.conſi.396.vol 3.car. 516.Corn.conſilio 90.col.3 uolumine 1. Ruin.conſ.26.nu.2.uol.4. & conſilio 117. ſub num.25.uol.3. Ioan Anto. Trigo. in ſingula.123.qui ponit etiam limitationes, vt facit etiam Balb. de præſcriptio. in 2. par.3.par.prin. quæſt.10.numero 45.car. 40.Aemilia.conſ.58.numero 24 car.130.

Quia diuisio habet uim permutationis, 44 † emptionis, & vēditionis, & causat effectus, vt quis teneatur de euictione, & læsione, & possit ex tali titulo pscribere, vt l. cum pater. § hæreditatē. ff. de leg. 2. l. 1. & l. fratres. C. communia. vtriusq. iudi. tradit Cor. consi. 105. lit. A. & in cons. 278. lit. M. & in cons. 218. lit. M. vol. 4. Marc. Mantua. singula. 280. tres fratres. tradit Ioan. Crot. in l. qui Romę. §. duo fratres. in princip. ff. de uerb. oblig. & Deci. consilio 267. num. 5. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. in 8. par. numero 23. vers. 22. quæro car. 90. faciunt quæ dixi. in Deci. 28. nu. 4. & 6. & in decis. 36. nu. 33. in prima par. prædicta tamen non procederent, quando de diuisione non facta appareret, q. a † præsumptio 45 cederet ueritati. ita Bald. in cons. 396. & cons. 488 in 1. par. Decis. cons 400. nu. 8. & Crau. cons 35. nu. 6 & tali casu non posset agere iudicio communi diuidundo, & sic diuisorio, quia non possidenti non competit iudicium communi diuidundo, l. fundi, in fi ff. de exceptio. l. 1. & ibi glo. ff. famil. hercisc. & notatur in l. 2. C. communi diuidund. tradit Pau. de Cast. in cons. 179. sub numero 6. in prima par. Et uide quæ supra dixi, in decis. 18. numero 2. & 3. in prima par. Et cum iste casus euenisset in terra plebe Capitaneatus Castilioni terçerij, IVDICATVM * fuit ad fauorem Ioannis Sancti de anno 1561. per ueridicum excellentissimum suę ætatis nemini secundum iurisconsultum D. Marcum Asinium Aduocatum Florentinum, sub his uerbis.

Refero dictis Magnifico D. Capitaneo & spectabilibus quinque bonis uiris Iudicibus huius causæ appellationis seu reductionis à iure quærentibus, quæ futuræ sint eorum partes in iudicando in ea; partes eorum esse in corrigendo, & reformādo, dictū laudum, absoluendo dictū Ioannem a petitis, (& sic a diuisione fienda) p Lucam eius fratrem, absoluendo etiam dictum Lucam ab expensis.

Verùm quia sępe isti fratres (factis diuisionibus a patre eorum in testamento, uel inter uiuos, aut ab ipsis fratribus, & nepotibus) solent stare, & remanere in eadem domo, & uiuere ad unam mensam, & communicare introitus, & fructus, per quę nō intelligitur renouata societas omniū bonorum, nisi in communicatis, nam limitata causa limitatum producit effectum, & dicitur inita societas domus, & fructuū ac uitæ, ut dixi, supra numero secundo, & Ioseph. Ludouic. commun. conclusio. quęstio. 53. car. 12. & per totum ubi latissime loquitur de societate omniū bonorum, & rerum particularium tantùm, & Paris. consilio 92. numero 28. & 30. uolumine primo, & dum stant simul ad unam mensam, aliquis ipsorum solet soluere dotem sororis, & dare tot de bonis suis stabilibus, & immobilibus nomine suo, & fratrum secundum æstimationem, & ualorem illius temporis. Deinde post decem, uiginti, aut triginta annos dū separatim, & diuisim uiuere, & stare incipiunt, ille, qui dedit bona sua immobilia pro dote sororis petit ab alijs fratribus sibi assignari tot de bonis stabilibus eorum ad æstimationem, & ualutam illius temporis, quo ipse sua bona dedit pro ipsis sorori in dote, & ipsi negant teneri ad dandum dicta bona, nec illorum æstimationem, sed tantùm teneri ad pretium, & æstimationem factam, & exbursatū dictæ sorori, aut eius marito tēpore illius solutionis, cùm ipse frater soluit pro illis debitum eorum, & ipsi uidentur soluisse mediante persona sui fratris, qui breui manu mutuādo ipsis dictas pecunias uidetur illis dedisse, & ipsi soluisse dictæ sorori, aut eius marito, & 46 ideo solùm ad † pretium pro eorum rata teneri dicendum est adnotata per Lambert. de iure patron. in 4. artic. quęstio. 10. sub numero 6. in fi. lib. 1. car. 97. Natta consilio 363. sub numero 22. ibi; Nam tunc breui manu. uolumine secundo, & sentit bene Paris. in consilio 100. numero 26. & sequen. uol. 2. Rolan. consilio 92. numero 13. uolumine secundo, & facit tex. in l si fundum, per fideicommissum. ff. de lega. primo, & ibi Docto. ubi si aliquis uendit fundum Titij ipso Titio pręsente, & consentiente, non potest Titius quid aliud petere a uenditore, nisi pretium, quo uendidit d. prędium, ita in casu isto iste frater nomine fratrum dedit suum prædium sorori pro dote, & sic ipsi fratres uidentur dedisse præsente dicto fratre, & consentiente, ergo nil aliud petere pōt quàm ratam pretij prædij dati in insolutum sorori pro dote, ut sentit etiam Bar. in consilio 124. punctus quęstionis; numero 1. uol. 1. Et Bald. in l. fi. numero 12. C. de dot. promis.

promiss. vbi dicunt attendi debere pretiũ receptum tempore rei venditæ,& non petitionis,& idem Bal.in cons.30.Qualiter. nu.1. vers.tamen est uidendum.uol.3. & Paris.d.cons.100.nu.26.& seq. & nu.37.& seq vol.secundo, & non est dubium, quòd iste frater,qui dedit sua prædia sorori pro dote nomine suo,& fratrum,videtur ipse ratificasse illud insolutum, & quod fuit præsens, & consentiens, posteaquam est ipsemet, qui dedit, vt patet sensui,& notat Menoch.consilio 222. numero 46. & sequen.volumine 3. ergo tempus quo dedit dotem debet attendi quo ad æstimationem,& restitutionem pretii, cùm uidetur mutuasse in isto actu alijs confratribus partem pretij dictorum bonorum, & illi fratres mediante persona sui fratris soluisse dictæ eorum sorori,& marito, & ideo solum ad restitutionem dicti pretii tenentur alii consocii; per supradicta, & per Iacob.Berret.consilio 50.numero 12. car.99. præcipue cùm non sint isti fratres interpellati, & constituti in mora, sine
47 † qua non datur interesse, & vsura, vt considerat Pau.de Cast consilio 413 nu. secundo ibi, quia negligentia ipsorum sociorum non petentium pecuniam perceperit.vol. primo.& Paris. d. consilio 100. numero 26.& sequen.in 2.& 3.dubio uolumine secundo, & Menoch.consilio 121. numero 107.& seq.lib.2.& Ioseph.Ludo. d.quæstio.153.cart.130. columna 3. versicul. nec patruus,in fi. & supra, in decis. decima.nume. 20.21.& 22.Sed quoniam in præcedenti decisione decima latius hũc articulum tetigi,& declaraui,ideo poteris etiam ibi alia multa uidere ad corroborationem prædictarum,tanquam casus practicabilis,& qui sæpe contingit. Aduertendo tamen ad unum his nostris temporibus a modernis non consideratum, quòd si non fuerunt omnes Doctores allegati, non potest iuridicè Modernus scriptor redarguere scribentem, quòd illos non uidit, quia hodie est tanta copia scriptorũ, quòd sufficit aliquos disputantes,& bene tangentes conclusionem allegare,aliàs oporteret totam chartam in allegationibus occupare. Nam Doctoribus, qui cursim aliquid tangunt,& non disputant, nec distinguunt conclusionem,non est ad
48 modum † fides danda, nec faciunt numerum, quia sunt vt aues, quæ quando una volat omnes aliæ sequuntur, & ut oues, quia una præcedit, & aliæ sequuntur, ita dicit Hiero. Gabr. consilio 93. numero 1. Menoch. consilio 51. numero 13. uolu.1. Purpurat.consilio 396.numero 10.uol.1. dixi in tracta. de vsufru. sub numero 77. car.415.& supra in decis.41. numero 29.in prima par. Et plus valet vnus Doctor, qui disputat ad partes conclusionem, quàm decem, qui cursim sequuntur Doctorem aliquem dictam illam conclusionem tangentem incidenter,per supradicta,& sentit Paris.cõs.47.nu.93 uol.3.& Sylua, Nuptial.car. 501. nu.72. lib. 5. ideo consului apud Mediolanum, & in foro meo Fiuizanense debere attendi in statuto de Lucro dotis, statutum quod uigebat tempo-
49 re contracti matrimonii, & non † quod vigebat tempore soluti matrimonii,casu quo domicilium mutaretur a uiro,vel statutum primũ abrogaretur,vel esset mortuum tempore soluti matrimonii, quia Doctores sequentes Bar.in l.omnes populi,nu.47.uers ecce alia dicit statutum.ff.de iust.& iur.qui uoluit attendi statutum nouum,quod uigebat tẽpore soluti matrimonii,loquuntur dubitatiuè,irresolutè,cursim,& non disputant articulũ præter Bal. in cons 477. punctus quæstionis, num.4. vol.4.Pau.de Cast.consili 193.in fi.vol.1.& Cephal.consilio 644. volumine 5. Sed alij tenentes attendi debere statutum contracti matrimonij, & primi domicilii super facto tempore primi statuti,& legis abrogatæ, aut primi domicilii loquuntur magis ex professo,& disputant articulum ad partem,& concludunt pro statuto, & domicilio primo,ut disputat,& cõcludit Fel. cons.1.nu.12.& ibi Phil.Franc & Teodulphus Ferrariensis,col.fi.uers. quia quanquam lex abrogata, ubi se subscripserunt d.cons.Rim.iun.cons.491.uol.4.car.156.latè Phanuci.de lucro dot.glo.10.n 79.uers. vltimo loco car.483.& latissimè omnium. Menoch.cons.240.uol.3.car.184.vbi respõdet omnibus cõtrariis, & in domicilio mutato loquitur Rol. de lucr.dot. q.21. Phanuci.de lucr.dot.glo.9.nu.14. car.388.ubi adducunt bonas rationes facientes ad statutum primum,& mortuum postea tẽpore contractus matrimonij,sequitur Roderic.Soarez.in tit.de las Ganancias,nu.42. & 43 uers.unde infert, car. 386.& esse magis communẽ dicit Michael. de Graf. Re-

p̄ceptarũ ſent. in §.ſucceſſio ab inteſt.n.6. car.614.& pro ſingulari refert Fran.Cremen.ſing.88.Scholaris, ubi dicit ita fuiſſe IVDICATVM, *& etiam ita fuit IVDICATVM* Mediolani per Excellentiſſimum Senatum de anno 1579. vt dixi ſupra in Reper.Deciſionũ,in uerbo lucrum,car.1072.& bene faciunt(omnino uidenda)adducta per Bar.Brixien.in quæſtionibus ſuis uenetiis, q.22.incipiẽ. Eſto,quòd car.150.libr.1. diuerſorum, & Cantiuncul. in conſ.16. nu.231.232. car. 270. vbi oſtendunt debere attendi tẽpus datæ ſententiæ,& contractus,& non purificatæ conditionis,& corroboratur urgenti,ac meo iudicio ineuitabili ratione, quia cùm taciti, & expreſſi idem ſit iudicium,

50 ubi diuerſa non † datur. ratio uulgatis iuribus, & ideo qui non poteſt expreſsè aliquid facere,id neque poteſt tacitè,& qui non poteſt ſine quibuſdam ſolemnitatibus contrahere, neque etiam ſine illis poteſt tacite,Bal.in l.ſi patruus.ſub num.13. C.commu.utriuſque iudici. Rom.conſil. 314.ſub num.1.& 2.& Cur.iun.conſ.189. num.22.& 23.uol.3. car.7. & cum omnes Doctores etiam tenentes attendi debere ſtatutum, quod vigebat tempore ſoluti matrimonij,dicant, quòd ſi in obligatione, & receptione dotis ſit dictum, quod promittit dotem reſtituere ſecundum diſpoſitionem iuris,& ſtatutorum,omnino debere attendi abſque controuerſia ſtatutum quod uigebat tempore contractus matrimonij, idem dicendum eſt quando tacitè hoc intellexerunt, & conuenerunt per ſupradicta, ſed quando contrahitur matrimonium ſimpliciter abſque mẽtione ſtatuti cenſetur inter partes conuentũ

51 de lucranda † dote, ſecundum mentem ſtatuti domicilij uiri, Docto.omnes in l. exigere dotem,ff.de iudic.vbi Cagno.Nã contrahentes cenſentur ſe conformare

52 cum diſpoſitione †. ſtatuti de materia loquentis, & ab illo ſtatuto recipiunt interpretationem, & formam. Alex.conſil. 133.col.2.vol.5.conſ.54.ſub nu.22. vol.2. Bar.in l.iuſiuran.§.1.col.1.in fi.de ope.liber.Rube.conſ.70.Bar.Pau.& Ale.in l.hęredes mei § cum ita.ff.ad Treb. Apoſtill. ad Anch.conſ 440.col.fi.lit.A.Neuiz.cõſi.33 ſub nu.8.Rim.iun.conſ.47.nu.20.uolu.1.& in propoſito,Rol.de luc.dot.q.37. per tot.& nu.8.car.120,ergo idẽ eſt,ac ſi fuiſſet hoc expreſsè dictum per ſupradicta,& ſic uides benigne Lector,quod hæc ẽ magis uera,cõis, æqua, & realis opinio, quia contrahentes nunquam cogitarunt de noua lege, & nouo domicilio a principio contractus matrimonii, & omnino a bonis,& reſolutis iudicibus ſequenda,ut uidemus ſequi,& dato,quod aliquis iudex iuuenis,uel captioſus,aut delicatus titubaret,& remaneret confuſus per tot hinc inde auctoritates,tamen inuitis dentib.dẽt

52 aliqd dare huic primo ſtatuto,& ſic † medietatẽ p̄p dubiũ,ut dicunt grauiores illi Doctores,quos adduxi in deciſ.42. n.58. car.586.& in Reper.Deciſionũ in uerbo, iudex in re dubia.car.1007.col.1.ubi infinitos allegaui.quæ ſunt notanda,& menti tenenda in foro noſtro Fiuiaanenſe, ubi ſtatutũ debet confirmari ab approbatoribus Florentinis ſingulo quinquennio ſoluendo unũ ſcutũ pro ſingulo anno,aliter non ualeant,nec obſeruari debeãt,& hac de cã aliquando approbatores apponunt clauſulam,qualiter approbant & cõfirmãt dicta ſtatuta a die quo cæperunt mori,& ſic retrotrahunt a principio mortis approbationem & confirmationẽ, ut conſequãtur præmium t̄pis mortui,& uacati,quia nolunt perdere illud lucrum, quæ clauſula nihil præiudicat tertio,cui fuit ius q̃ſitũ medio illo t̄pe,licèt eſſet ius in ſpe,& iam delatum,& nondum mouiſſet iudiciũ ſuper eo,cùm habeat tempus 30 annorũ

53 ad adeundam † hæreditatem, ſi eſt extraneus, ſi de deſcendentibus nonaginta ex capite unde liberi,unde agnati,& unde cognati in hæreditate paterna, & in hæreditate materna 60 annos.ſ.ex capite unde liberi,& unde legitimi,l.3.§.ſi ff.unde legit.Alex.conſ.89.nu.5.6.uol.2.Soc.iun. conſ.19.nu.12.uol.2.conſ.14. uol.3. nu.6. ſeq.Cag.in l.emancipati.nu.128.C.de collã.car.234.Balb.de præſcr.in 4 par. 4.partis prin.q.19.car.114.nu.5.Rode.Soarez de las Herentias.nu.43.44.47.& ſeq.cart. 905.& Boer.deciſ.33.nu.17.& ſeq. & nu. 21.Rom.conſi.71.nu.3.& ibi Mandoſi. & uide Tob.Noni.conſ.26.nu.15.& ſeq. car. 53.conſ.27.nu.21.& 22. Soc.iun.cõſi.14. nu.10.& 11.uol.3.conſ.19.n.11.& 12.uolu.2.ubi ſi ſunt plures hęredes in pari gradu,& unus adiuerit ex capite unde liberi præfertur alijs ex aliis capitibus. Nam tales approbatores non cenſentur habere pri-

priuilegium, & authoritatem apponendi
54 huiusmodi clausulam, † quòd incipiunt ualere a die mortis in præiudicium iuris quæsiti tertio, & nisi sit facta mentio de præiudicio tertij,& iuris quæsito, & ideo quo ad tertium non ualet talis approbatio,nisi ut ex nunc non ut ex tunc,propter dictam clausulam (aliter non ualeant,nec obseruari debeant) quæ habet uim decreti irritantis,& multum operatur, Alphon. Mendoza. Hispan.in trac.de compatib. & incompatibili benefi.c.10.nu.5.& seq.car. 16.col.3 in 1.par. Lamber. de iure patro. art.12.q 6.prin.2.par.lib.2.nu.4.car.170. & dixi in Repert. Decisionum, in uerbo, clausula decreti,car 896.col.1.&in proposito. Paris.cons 19 num.15.uol.1.sed solùm ualet, quo ad ipsos contrahentes, & sic quo ad communitatem Fiuizani,& ipsos approbatores; ita in proposito consuluit Alex.cons.199.nu.7 uol.6.& Crau.consi. 103.nu.23.Hiero.de Mon.q.27.n.19.seq. car.110. Nam confirmatio quibuscunque uerbis prægnantibus, & generalibus nunquam retrotrahitur ad præiudicium tertii,nec contra ius quæsitum alteri,licèt ille tertius,illud ius quęsitum non petierit in iudicio,quia per hoc non infertur,qn dicatur ius delatum, & quæsitum, & res non dicatur amplius integra,& potest qñcunque intra triginta annos petere,ut supra d.xi.Bal.de statutis, in uerbo, confirmare,uersic.aut tempore confirmationis poterat actus geri.car.85. Alexã.cons.41. sub nu.11.vol.5.Phanuci de lucr.dot. glo. 11.nu.5.in fi.& nu.6.car.497.Io.Cro.in d. l.omnes populi in 5.q.princi.ff. de iust.& iur.in 9.concl.& hoc procedit,siue sumus in rescriptis, siue in contractibus,siue in
55 † statutis,siue in constitutionibus,siue in lege, quia eadem militat ratio in omnibus,quo ad præiudicium tertij,ut dixi in meo tract.de usuf.mulier.reli. nu.253.& 254.car.803 uers quia non retrotrahitur talis confirmatio,& in Reper Decisionum, in uerbo,lucrum,car.1072.col.2.uersi.secus uerò in successione hæreditaria,Bald. consi 443 primo statuto,nu.2.uolu. 2.Signoro.consi.64 nu.7.Tiraq.de retrac.§.1. gl.190.nu.68.Rol.consil.63.nu.52.uol 4. pulchrè Mat.Vesembeci.Oltram.cons.5. nu.38.& seq.col.254.Decian.consi.11.nu. 85.uol.1.consi 76.nu.7.& 8. uol.2. sentit Dec.consi.97.nu.4.& 5.Purpu.consi.367. nu.12.uol 1.car.344.Alex.d.consi.101.nume.3.4.uolu.1.faciunt adducta per Paul. de Cast.in consi.256.uol.2. ubi ad bene esse,& ad commodum cameræ fit ista retrotractio,& in iure delato,& nondum petito loquitur. Bar.in d.l.omnes populi.nu. 42.& ibi Alex.in addi.sub nu.36. lit.G. & sub nu.40.lit.E.ff.de iust.& iur. Tobi.Noni.insti.de testa.sub nu.46.& nu.47. cart. 14.& Alex in addi.ad Bar.in l.Gallus. §.& quid si tantum,sub nu 14 ff.de lib. & posthu.Calcane.consi.7.num.36.& seq.Hippo.Rim.consi 23.num.169 & 170 uolu.1. pulchre Claud.Cantiuncul.d.consi.16.nu. 231.& seq.car.270. ubi etiam si facta fuisset a Principe,non censeretur facta ad derogationem iuris tertio quæsiti,si de illo præiudicii tertii non fecisset expressam mentionem in confirmatione,nam semper
56 in el igitur † clausula sine præiudicio iuris tertii quæsiti,ut tradit Soc.in cõsi.164.uisa bulla col.5. uersi sed ad hanc obiectionem,uol.2. Alex.consi 104. uol. 4.late Dec.in c.super eo.de off.iud.deleg. etiam quod fuisset facta cum clausula ex certa scientia, non obstantibus, & motu proprio,nam potius intelligeretur circũuentus, & multis negotiis occupatus hoc fecisse, quã uoluisse prędiudicare iuri tertio quæsito,ut ibi dicit Dec.& in cap.tua, sub nu.7.de confir.util uel inutil.Martin. Laud.in consi.29 & ibi addi. n 50. & seq. car.109.Paris.cons.20.nu 24.uol.1.& nu. seq.Dec.consi.468.& Villalob. commun. op.in uerbo,confirmare. Alex. cons.112. nu.15.& 16.uol.4.Gozad.cons.62.sub nu. 15.Ias.cons.139 uol.1.cons.213.n.5.uol.2. cons.24.n.5.uol. 3. & pro singulari tradit Hippo.sing.440. Princeps,immo quando uellet auferre ius tertio deberet ei alio
57 in loco dare † scambium, & alterũ tantum, quando ius quæsitum esset per uiã contractus,ut est in casu isto, vbi mediantibus capitulis statuta debent confirmari, qñ sunt mortua,aliter nõ ualeãt, nec obseruari debeant & in locũ illorũ seruãtur statuta Floren.ut dixi supra, & in statuto de usufr.nu.253.car.803. Rom.cons.298. Goza.consi.62.nu.18.19. Mising.Centu. 3.obser.6.dixi sup. in decis.4.n.17.& seq. car.85. Belloo.cons.39. nu.7. Maineri.in l. nemo potest,nu.125 ff.de reg.iur.latè Ale.cõs.206.uol.2.& cũ nõ procedat,nec ꝑsumatur in principe uelle ꝑ dictam confirma-

firmationem præiudicate iuri tertio q̄si- to, multo minus ualebit in suo officiali, 58 & delegato; ne magis ualeat copia, † q̄ originale adnotata per Crau. conf.6. nu. 67.lib.1.Purp.conf.154.nu.5.& seq.volu. 1.car.158.tetigi supra decis.1.nu.47. car. 22. & præcipuè hoc procederet in foro Fiuizanense, & statu Serenissimi Magni Ducis Etruriæ Domini mei iustissimi, uir tute legis conditæ, super rescriptis; & litteris, ac Decretis; quæ disponit; quòd nun quam intelligatur derogatum iuri acqui sito alicuius, dum dicit, quòd eius rescripta, & litteræ, & decreta eius Magistratuū non valeant, nec attendi debeant quatenus sint contra leges, statuta, ordinamenta, & consuetudines ciuitatis, comitatus, & Dominij Florentini, ac etiam uirtute capitulorum communitatis Fiuizani initorum cum excelsa tunc temporis Republica Florentina, c. 13.14.15. ubi disponitur, quòd statuta debeant singulo quinquennio confirmari, & approbari, aliter non valeant, nec obseruari debeant, & in defectum statutorum Fiuizani obseruari debeant statuta Florentina, ut dixi etiam in tract. de tuto. sub nu. 48. uers. iuridicam esse, car. 90. nec illi datur auctoritas retrotrahendi confirmationem. At ista con firmatio esset facta contra leges, & statuta, ut supra demonstraui, ergo nihil potuit, & potest operari, nec ostendi, quo ad præiudicium tertij, & per Cur. iun. consi. 349.nu.9.& nu.19.& seq. uol.3. Bald. conf. 209. potestas vol.5. Alex. conf.101. num 3. uol.1.& Goza.conf.62.nu.14. tetigi in Re- perto. decis.11. in uerbo; consuetudo. non potest induci. cart. 911. & ita semper fuit * IVDICATVM * in foro Fiuizanense, & Florentiæ, quando casus statuti mortui occurrit, & si casus fortuito aliqua sen tentia fuisset in contrarium lata, statim fuit reuocata, vt dixi supra in Repert. Decisionum, in d. uerbo lucrum. car. 108. col. 1. & ita consuluit milies uenerandus pater meus Carolus, & de anno 1561. ad fauorem D. Pasquini, detto il Marchese de Fiuizano, cui se subscripserunt Excellen. Doct. Florentini, & præcipuè Excellens D. Petrus Contius, qui dicit in simili casu aliàs fuisse consultum per D. Antonium de Strozzis, Do. Hormanetium Detum, D. Mattheum Nicolinum, D. Verium de Medicis, D. Ludouicum de Acciaiolis, & D. Franc. de Guicciardinis, quæ consilia uidi, & perlegi, & ita fuit IVDICA- * TVM * per bonos uiros de anno 1563. Octob. & per Do. Iacobum Auditorem Rotæ Florentinæ de anno 1539. Aprilis, & sic tolluntur subtiliter more legentiū adducta per Modernum scribentem Lectorem mei amantissimum, quia illa con firmatio licèt faciat mentionem de præte rito, tamen non operatur suum effectū, nisi inter ipsos contrahentes; non autē quo ad præiudicium iuris tertio quæsiti, cum non fuerit uocatus ille tertius, nec de illo facta mentio, nec etiam censetur data talis facultas retrotrahendi ad præiudicium tertij. & hæc est mera ueritas, & euangelium, quæ multum sunt notanda per Doct. iun. nostri fori Fiuizanensis.

DE CONTRACTIBVS. DECIS. XII.

ARGVMENTVM.

Materia permissiua, & prohibitiua matrimonij primi, & secundi generis attinentiæ, & affinitatis, hic perbelle declaratur.

Matrimonium hodie in sponsalibus de futuro, in matrimonio de præsenti, in baptismo, & in fornicatione quomodo sit prohibitum.

Genus primum & secundum affinitatis quomodo oritur, & cognoscitur, vide hic.

Matrimonium, traductio, & nuptiarum solemnitates, quibus diebus possint fieri, hic notatur.

SVMMARIVM.

1 *GRADVS consanguinitatis, & affinitatis durat usque ad decimum gradum.*

2 *Gradus primus est inter ascendentes, & descendentes, & inter eos non datur nisi unicus.*

Filius, & descendentes omnes dicuntur esse in primo gradu cum patre, & ascendentibus, nume. 2.

Fratres, & sorores de iure canonico sunt in primo gradu nume. 2.

Patruelles, & filij fratrum, & sororum sunt in secundo gradu nu. 2.

Filij patruellis sunt in tertio gradu nu. 2.

3 *Patruus, & Nepos sunt in primo & secundo gradu linea inequali.*

Linea inequalis quæ sit, & quid operetur. nume. 3.

Statutum, quod gradus intelligatur secundũ ius Canonicum, operatur, quod proximior linea inequali de iure ciuili excludit remotiorem, licèt sint in pari gradu de iure Canonico; nu. 3.

4 *Dispensatio Matrimonij hodie valet, licèt in precibus non sit facta mentio de tertio, & quarto gradu, sed solùm de ultimo remotiori.*

5 *Affinitas contrahitur per sponsalia de futuro, et de præsenti, per Baptismum, & per Fornicationem, sed diuerso modo hodie, ut nu 6. 8. & 9.*

7 *Pœna legis, si quis incesti, C de incest. Nupti. in sponsalibus de futuro non habet locum ultra fratres, & sic primum gradum, & in fornicatione ultra secũdũ gradum, nu. 10.*

10 *Lex si quis incesti. C. de incest. Nupt. in sponsalibus de futuro non excedit primum gradum, & sic fratres, & in fornicatione secundum gradum, & sic filios fratrum, nu. 7. & 10.*

Fornicatio non contrahit affinitatem ultra filios fratrum, & sororum, nec pœnam inducit incestus, nu. 6. 7. & 10.

Lex ciuilis, & statutum seculare imponens pœnam aliquam propter aliquod delictum, quæ non sit inducta à iure canonico debet attendi etiam in foro ecclesiastico, nu. 10.

11 *Genus affinitatis est triplex: primum, Secundum, & Tertium.*

Affinitas tribus modis contrahitur, videlicet in primo genere, in secũdo, & in tertio, & quo modo nume. 11.

12 *Impedimentum Matrimonij non cessat mortuo marito, uel uxore inter consanguineos & affines mariti, & uxoris in primo genere affinitatis.*

13 *Genus secundum, & tertium affinitatis hodie non est probibitum, nu. 15.*

13 *Maritus priuigna potest accipere in Matrimonium uxorem uitrici, & sic uxorem soceri, & socer uxorem generi.*

Uxor fratris potest contrahere Matrimoniũ cum marito sororis num. 14.

Maritus Matertera, & amitæ potest contrahere Matrimoniũ cum uxore Nepotis, & maritus neptis accipere uxorem patrui, numero 14.

Uxor cognati põt accipere in uirũ Maritũ cognatæ, & qs ducere duas cognatas, quia omnes isti sunt affines in secundo genere affinitatis, quod non est probibitum, num. 14.

16 *In dubio semper in causa Matrimonii, & animæ bonum est consulere Pontificem.*

17 *Matrimonium contrahi, & sponsalia de futuro, ac publicationes fieri possunt omni tẽpore, traductio, & solemnitates non, nu. 19.*

18 *Opinio quæ fauet animæ, in dubio est amplectenda.*

19 *Traductio ad domum uera cum solemnitatibus, & Nuptiarũ solemnitates, non possunt fieri certis temporibus, num. 17.*

DECISIO LVIII.

IAM diù fui Anceps; an potuissem accipere in uxorem uiduam olim uxorem relictam patruellis soceri mei Patris uxoris meæ, quia cogitabam q, oẽs consanguinei vxoris meæ erant mihi eodẽ gradu affinitate cõiuncti p adiectionẽ copulæ carnalis sequutæ inter me, & vxorẽ meã, & oẽs cõsanguinei mei erãt eodẽ gradu affinitate coniuncti cũ uxore mea, quo mecũ erant, & ideo sicut patruellis soceri mei erat in secundo gradu cũ socero meo, & in tertio cũ uxore mea, & sic mecũ, & uidua illa uxor illius patruellis erat per adiectionẽ copulæ carnalis eodẽ gradu cõiuncta cũ uxore mea, & mecũ mediãte d. mea uxore, uidebatur dicendũ nõ potuisse contrahi Matrimoniũ inter nos, cũ sit usq; in quartũ gradũ inclusiue de iure canonico hodie prohibitum.

Et qñ plures casus hic in Ciuitate Papiæ, & aliis in locis mihi terminãdi occurrerunt, uidelicet an maritus sororis fratris

possit

possit ducere in vxorem uiduam vxorem Relictam Fratris dictæ uxoris,& an Maritus Neptis possit accipere vxoré Patrui viduā relictam,& TERMINAVI* qđ sic, & per alios, ita etiam per antea fuit OBSERVATVM,*vt est videre apud Magnificū Dñm Marcū Caudā ciuem Papiensem, qui accepit in vxoré viduā vxoré olim Relictā Magnifici Dñi Rolādi de Belcredo eius cognatū,& Fratré primæ uxoris dicti D.Marci, & qm̄ ista materia est intricata,& a paucis gustata, & a multis pro uno inconuenienti reputata,uidelicet, ꝙ Maritus filię accipiat in vxoré Nouercam vxoré olim patris dictæ filiæ, & vxor fratris accipiat Maritū sororis in virū, & qđ q̄s accipiat duas cognatas, & sic vr̄ durus hic sermo;Ideo proposui faciliori mō tibi declarare hāc materiā, ex exemplis possit cognoscere in quib. casibus sit prohibitū Matrimoniū,& in quib. non. Nā per exempla ista materia magis declaratur, & elucescit,q̄ aliis documentis. Debes igitur benigne Lector scire, ꝙ sunt plura genera consanguinitatis,attinentię,& affinitatis,

1 & plura gradus; uidelicet † gradus primus,secundus,tertius,& quartus,& alij vsque ad decimū,vt est videre in iure canonico, in arbore affinitatis, & toto titulo, de consanguin.& affini.& insti.de Gradi.cogna.& ibi Christoph.Porc. & per Oliueri.Texteri.in tracta.de gradib.cogna.& in tit.de affini.per totū,& nu.26.& seq.uer.secundo principaliter uidendū; Et iō primo dicā de gradib. postea de genere affinitatis. Primus gradus parentellæ est inter patré,& filiū,ascendētes,& descendentes de iure ciuili in infinitū, q̄a inter lineā ascen

2 dētē,& descendentē non daī nisi † vnicus gradus, licèt unus p̄cedat alterū per iura supra allegata, & per Excellenté D. Alexandrū Raudensem publicè prophitenté lectiones uespertinas in hoc Almo Ticinēsi Gymnasio,de quo loquutus sum supra, in proposito,in deci.9.sub nu.85.in fi.car.175.col.2.De iure canonico in primo gradu sunt fratres germani, & cōsanguinei p̄ supradicta; In secundo gradu patruelles, hoc est,filij duorū fratrū, & in tertio gradu filii illorū duorū fratrū, & in quarto gradu alii filij ex istis ultimis filiis nati, q̄ dicuntur inter se Cōsobrini,& sic de sin-

3 gulis usq; ad decimū gradū; Et linea † inæquali sunt patruus, & Nepos; filii nepotis, & nepos, quia Nepos cū patruo est in scđo gradu,& patruus ī primo, & filii Nepotū sunt in tertio cū Nepote,& nepos in scđo cū illis,& sic de alijs inferiorib.cum superioribus proximis,quia sunt in quarto gradu, & filii nepotū cū illis in tertio p̄p hanc lineā inæqualé,ut est uidere per supra allegata, & p̄ tex.in c.primo gradu, & ibi Arbor.& c.Ad sedē:uer.fratres itaq; 35.q.5.car. 384.& ibi gl.& per Oliueri.texteri. d.tract.de gradib.cognat.q.18.nu.12.13.& seq.car.115.& Christo. Porc.ubi supra col.fi.uer.Itē nec in gradu scđo,& per Hiero.Ranchi.in consi.169.uol.1.ultima. uolunta.car.225.& Dec.cons.334.ubi inferūt ad statutū in materia successionis, qđ ille qui est proximiori in gradu linea inęquali succedit ēt si statutū diceret,ꝙ gradus intelligatur scđm ius Canonicū,& tetigi in supradicta Decis.9.nu.91. car.176. in hac 2.par.uerum quia de Iure Canonico Matrimoniū nō est prohibitū nisi usq; in quartū gradū inclusiuè,iō in aliis gradibus nō côterā ꝑs,solùm ad unū est aduertendū, ꝙ in dispēsationib obtinendis hodie nō est necesse narrare summo Pontifi

4 ci † propinquioré gradū lineę inęqualis, sed sufficit exprimere remotiorem gradū, dummō in litteris postea fiat de utroque gradu mentio,licèt esset secus de Iure Canonico,ita declarat summus Pōtifex Pius V.in Bulla edita, de anno 1566. Augusti: Marc.Antonius Cuch.in sua inst.maio.canoni. tit.12.lib.5. de impedi. matrimonij, nu.249.& 250.cart.630. Et parentela con

5 trahitur † per matrimoniū, & de futuro, & de præsenti,& per Baptismū,& per fornicationem,ut per Doctores,supra allegatos,& infra allegandos.& per Christ.Por. in insti.de grad.cognat. Et per summistas in uerbo:Impedimentū & in uerbo:matrimoniū. Per sponsalitia, de futuro licèt se

6 cundū Ius Canonicū † esset prohibitum matrimoniū usq; in quartū gradū inclusiuè, sicut in matrimonio de præsenti, ut p̄ Porci.ubi supra, & per Dominū Octo. Nicoli.in cons. 79.nu.9.& 10.uol.2.Crimi.diuersorum,car.104.& toto titulo de spōsalibus: Hodie secūdū sacrū Concil.Triden. non excedit primū gradū, ut est uidere in sessio.24.de refor.matr.c.3.& per Bullam Sanctissimi Domini Pii V.editam de anno 1568.Iulii,ubi declarat uerba Concilii intelligere solū de sponsalibus de futuro, & non

non de præsenti, in quibus remanet prohibitio usq; in quartũ gradum, prout in matrimonio cõsummato, ut ibi dicit Bulla,& d.c. nõ dēt, & c.fi.de consanguinit.& affinit ubi attenditur gradus remotior, & sic quintus,& non quartus, & sic ultra fratres non contrahitur affinitas in sponsali-
7 bus de futuro, nec habet locum † pœna incæstus per legem gracchus, C.de Adul. per Diaz,in sua practica Canonica Criminali,in rubrica,incestus ca.78.& Alciat. in c.cum contingat, nu.53.& seq.de iur.iur. & infra tangam.Per Baptismum,ſm sacrũ Conciliũ Tridentinũ contrahitur cognatio spũalis tantũ inter unũ, & unã ad plus
8 Baptizatum † de Baptismo suscipiẽdo, & ipsum Baptizatum,& illius Patrem,& Matrem,nec non inter Baptizantem,& baptizatũ,baptizatique Patrẽ, & Matrẽ, Adeo q Maritus,uel uxor illius, qui suscepit baptizatum de baptismo non dr̃ affinis, nec impeditur contrahere matrimonium cum Baptizato,& cum Patre, aut Matre baptizati,ut est uidere in sessio.24.c.2.& declaratum per Bullã Pontificis Pii V.editã de anno 1566. Decembris,qđ olim secus erat ſm ius Canonicum, ut dixi in tractatu de usufr.nu.230.Per fornicationem similiter hodie per sacrũ Concil.Tridentinũ sessio. 24.c.4. nõ contrahitur affinitas nisi in pri
9 mo & scđo gradu,& sic † usq; ad filios fratrũ,& non ultra,& iõ contractũ matrimonium ultra ſm gradum nõ dirimitur, nec contrahendũ impeditur,ut declarat Bulla Pontificis Pij V.edita de anno 1566. Decẽbris,& facit textus,in c.ad sedem,uer.fratres itaq; 35.q.5.car.385. Adeò q istis casibus non haberet locum ultra ſm gradum pęna legis,si quis incæsti;iuncta Autent i ca ex cõplexu. C.de secundis nuptiis, cùm nulla sit inter istos cõtracta affinitas,sicut ẽt de iure Ciuili non habebat locum,q̃ lex in materia delicti & pænę incestus dẽt attẽdi, cùm à lege Ciuili sit introducta, & à statutis secularium repetita. ergo ſm eorum iura dẽt incæstus declarari,& non se-
10 cundum ius canonicum, ẽt † q affinitas de iure Canonico duraret ultra fili s fratrum,ut est in matrimonio præsenti, quia ius Canonicum istos non punit pœna legis;si q̃s incesti,C.de incestis nuptiis; sed alia pęna,cum annullatione Matrimonij, ut inquit tex.in §.Duorum,insti.de nupti. Alex.in cons.229.uol.scđo,Gerar.Mazol. cons.29 Calder. cons.2.de consangui.Purpura.cons.366.nu2.& 3 uol.1.Diaz,in sua practica Canon. Crimin ca.78.de incestu. Alciat.d.c.contingat, nu.35 & seq.de iuro iurando,sentit Iulius Clarus, practi.crim. §.incestus.col.3.uer.quæro nunquid,& §. sacrilegium in fine, ubi in pęnis inductis à lege ciuili dẽt attendi ius ciuile, & non canonicum,nisi ius canonicum idem prouideret. Ad unum tñ est considerandum in casu fornicationis, q si aliquis cõfessus fuisset coram confessore se habuisse copulam carnalem cum Berta,& uellet iam dare in Matrimoniũ fratri suo,aut ipse accipere sororem Bertæ in uxorem,nolens talis fornicator, propalare talem fornicationem, q sacerdos Parochus confessor non dẽt detegere hanc fornicationem & confessionẽ, sed desuadere sic contrahentem ne cõtrahat pp affinitatis impedimentũ, si autem nullo mõ uelit cessare,sed instanter petat,q Matrimoniũ celebretur,differat quantum potest; si autem oportet ut fiat,uel pp scandalum populi,& attimentium,uel pp coactionem superioris, consilium est,ut iste parochus cõfessor faciat per Vicarium celebrare Matrimonium, tum ut contrahens occultè confundatur, tum propter criminis horrorẽ,ut illi horror incutiatur; si tñ ille in ꝑsona propria faciat,credo quòd sine peccato facere possit,dummodo non ultro,& sponte se offerat,sed quasi coactus hoc sustineat;ista sũt verba R.Fratris Michaelis Mediolanensis ordinis Fratrum Minorum de obseruãtia, in suo libro quadragesimale, seu sermonario,sermo.68.in uerbo,zelus. Dominus cart.148.col.3.uersic.Similiter dicendum est,quod si sacerdos scit aliquem in cõfessione,qui fornicatus esset q̃ sunt notanda per parochus simplices. Venio modo ad genus affinitatis & cõsanguinitatis, quod est triplex.nam adest primũ genus attinentiæ consanguinitatis,& affinitatis,ſm genus.& tertium genus. Primum genus affinitatis,& consanguinitatis est illud,à quo
11 cõsanguinei omnes ex linea † masculina oriuntur,& oẽs affines,& cognati ex linea fęminina pullulant, & ẽt uxores,& Mariti istarum personarũ,q̃ adiiciuntur illis cõsanguineis,& affinibus per copulam carnalem,Adeo q per copulã carnalem omnes consanguinei Viri sunt affines uxoris uiri eodẽ gradu,quo est Maritus cum illis con

ſanguineis, & oẽs conſanguinei uxoris ſunt affines uiri eodẽ mõ quo eſt uxor cũ illis, & ideo ſi cõſanguinei ſunt in primo, ſecundo, tertio, aut quarto gradu cum uiro, eodem ſunt cũ uxore, & idem eſt econtra per adiectionem copulæ carnalis, cum uir, & uxor una caro, & eadẽ perſona efficiantur, & dicuntur oẽs iſtę perſonæ eſſe conſanguinei, & affines in primo genere attinentię, & affinitatis, & hoc genus olim erat ꝓhibitum tam uirtute matrimonii, ꝙ̃ fornicationis uſq; ad ſeptimũ gradum affinitatis; hodie uerò in ſpõſalibus de futuro eſt prohibitũ matrimoniũ in iſto primo genere ſolùm in primo gradu, & ſic inter fratres, & ſorores, & non ultra, ut dixi ſupra nu. 6. In ſponſalibus de præſenti ſine copula, uel in Matrimonio de præſenti cum copula eſt prohibitũ Matrimoniũ uſque in quartũ gradũ incluſiuè. c. non debet, extra de conſanguinit. & affinit. & habetur pulchrè ꝑ Oliueri. Texter. in d. trac. de grad. cogn. tit. de affinitate, n. 27. & 37. uer. quãtum ad tertium, & dixi ſupra nu. 6.

In fornicatione eſt prohibitum matrimonium hodie uſq; ad ſecũdum gradum incluſiuè, & ultra filios fratrum non reperitur impedimentum, ut dixi ſupra nu. 9. & mortua uxore, uel Marito non ceſſat
12 † impedimentũ matrimonii inter iſtos, qui ſunt in primo genere affinitatis, ut dicunt Doctores ſupra allegati nu. 1. & March. Ant. Cucchus in inſt. maior. canon. tit. 12. lib. 5. Rub de impedimen. matrimonii, nu. 248. & Oliuer. Texter. ubi ſupra num. 42. uerſic. 4. quæro. Secundum genus affi-
13 nitatis eſt illud, à quo extranei † ueniũt, & per matrimonium, & copulam carnalẽ adduciũtur affinitati primi generis, ſeu perſonæ, quæ eſt mihi affinis in primo genere affinitatis, ut eſt uxor fratris mei, uel patruellis, aut conſobrini, quæ eſt mihi affinis in primo genere affinitatis, & in illomet gradu, in quo mihi erat frater patruellis, uel Cõſobrinus; ſupereuenit mihi Maritus meus, qui per copulam carnalem additur mihi, & affinitati meæ eodem gradu, quo erat affinitas hæc mea in primo genere affinitatis mecum, ſed iſta additio Mariti mei dicitur affinitas ſecundi generis cum uxore fratris mei, & cum fratre meo dr̃ affinitas primi generis, & uxor fratris mei ante matrimonium cum fratre meo nihil attinebat marito meo, & in nul-

lo gradu pãrẽtelæ cum eo erat, & per Matrimonium in gradu primo, ſicut ego erã cum fratre meo, pereũ̃ ãſtime mortua, Maritus meus reperitur cũ uxore fratris mei affinis in ſecundo genere affinitatis, & in primo gradu parentelæ, & mortuo fratre meo poteſt iſta uxor fratris mei accipere in uirum Maritũ meum, quia ſunt in ſe-
14 cundo † genere affinitatis, & in primo gradu parentelæ, quod ſecundum genus affinitatis hodie non eſt prohibitum à iure canonico, licèt retineat gradum parentelæ, & mutet genus attinentiæ per adiectionẽ copulæ carnalis, & ideo vr̃ Magnificum Dominũ Marcũ Gaudam Papi. licitè potuiſſe cõtrahere Matrimoniũ cũ uxore D. Orlãdi de Belcredo eius cognati, & fratris primo eius uxoris, & Excellentẽ I.C. D. Carolũ Angelum Ghiringhellam cum uxore Patrui primæ ſuæ uxoris, quia ſunt affines, & adiunguntur affinitati per copulam, & non per ſanguinẽ, & ſic ſunt in ſcđo genere affinitatis, quod ſm̃ genus hodie de iure canonico (ut ſupra dixi) non eſt prohibitum, licèt retineat eundem gra-
15 dum parentelæ, & † quod in ſcđo genere affinitatis, & attinentiæ poſſint ſupra nominatæ perſonæ, & aliæ in ſcđo Alber. deſcriptæ inter ſe Matrimoniũ cõtrahere abſq; labe peccati, tradit tex. in c. non dẽt, de cõſanguinit. & affinit. ubi Abbas, & Docto. Syluestrina in uerbo, Matrimoniũ, il 8. ſub num. 15. car. 358. ſumma Roſella. in uerbo, impedimentum il 9. de affinitate car. 275. nu. 3. & ibi addentes, ubi quamplura exempla ponit, Didac. in Epitome, de ſponſalibus in ſecunda parte ca. 6. §. 7. nu. 6. cart. 186. Excellens Dominus Marc. Anto. Cucch. in ſua inſti. Maiori. Canoni. tit. 12. lib. 5. de imped. Matrim. car. 630. nu. 244. & ſeq ſentit Nicaſi. inſtit. de Arbore affinit. tit. 6. car. 275. nu. 10. & 11. Hieron. de Monte, q. 27. nu. 18. & ſequẽti car. 108. late, & pulchrè Oliueri. Texteri. in tract. de gradibus, in rubri. de affini. num. 27. & 28. 37. 38. 41. 47. & 48. car. 322. 340. & 341. ubi dicit Cardinalem ꝑ ꝑ ignorantiam ſui Auditoris contrarium dixiſſe, & communem dicit Anton. Neruci. de Sancto Geminia. in Rubr. de gradibus conſanguinitatis col. 2. car. 7. ubi dicit: Bonum eſſe in cauſa
16 † Matrimonii, & ſalutis animæ ſemper in dubiis conſulere Pontificem.

Quo uerò ad tertium genus attinentiæ

Fru-

Frustratorium esse existimaui de illo uerba facere, cum sit permissum secundũ genus affinitatis, quo sit quòd multo magis non erit (prout non est) prohibitum tertium genus, ut dicunt supradicti Doctores, & maximè Oliueri. Texteri. ubi supra, qui ponit, & latè declarat primum, secundum, & tertium genus affinitatis.

Verum quia sępissimè occurrit temporibus Aduẽtus, Quadragesimę, & aliis prohibitis istas personas cõtrahere huiusmodi matrimonia secundi, & tertij genere p uerba de futuro, & per copulam, oscula, aut palpamenta exequi per actus de præsenti sine solemnitatibus in graue damnũ animæ eorum, & dubitatur per alteram partium, quin altera pars saciata, aut subornata amplius uelit persistere in promissis, nec fidem seruare, si expectetur transitus ipsius temporis prohibiti, ideo fuit dubitatum, an istis temporibus Quadragesi-
17 malibus, & Aduentus, seu † aliis prohibitis possint publicationes, & denuntiationes ac contractus Matrimonii fieri, & possit parochus in faciem Ecclesiæ desponsare hmõi personas ad hoc ut Matrimoniũ ualeat, & dixi ꝙ istis tẽporibus nõ est prohibitus contractus Matrimonii, nec publicatio, ac denuntiatio; & sic posse parochũ desponsare in faciem Ecclesię, etiam sine denuntiationibus ex causa sublatis ab Episcopo. Traductio uerò, & solemnitas Nuptiarum est prohibita, & non potest fieri talib. temporibus, adeo ꝙ aĩaduertere debet Parochus, qñ desponsat in faciem Ecclesiæ talib. temporibus, ut non permittat adesse multitudinem personarũ, nec sponsam uenire cum cauda magna mulierum nec cũ cimbalis benesonantibus, quia istæ solemnitates Nuptiarum sunt prohibitæ, sed solùm cum sponso, & duobus, uel tribus Testibus, & Notario, & uestib⁹ humilibus dencantibus dies pœnitentiarum, quia sancta res est Matrimonium, & sanctè tractandũ; quia hæc colliguntur ex mente sacri Concilii Tridẽtini sessio 24. c. 10. car. 198. tex. est in c. capellanus, & ibi glosa, & Doct. de Feriis, D. Marc. Ant. Cucch. in sua Aurea insti. Maiori Canonico lib 5. tit. 12. de impedimen. Matrim. nu. 4. & seq. car. 602. & summa Armilla, in uerbo, Matrimonium, nu. 62. car 347. uer. licet sponsalia; quibus etiam diebus aliqui uolunt, ꝙ non potest consumari Matrimonium sine pctõ mortale, & multi alii ꝙ põt consummari Matrimoniũ, dũmõ honestè, & sanctè tractetur, ut dicit Armilla, ubi supra d. nu. 63. & March. Anto. Cucchus, d. tit. 12. nu. 10 car. 602. & sentit Ale. in cons. primo, nu. 33. uer. ultimo. pro hoc uol. 2. & ideo si esset aliquis paterfamilias, qui indigeret gubernio, posset ẽt sine pompa facere ire spõsam ad eius Domũ, & ipsa ibi absque aliquo applausu manere, administrare, & gubernare posset: Bonũ tñ esset se absistere à consummatione Matrimonii, & à traductione simplici p p diuersitatẽ opinionũ tantorũ patrũ, nam in dubio opinio, quæ fauet animæ, est amplectẽda,
18 ubi non † infligitur pęna corporis, ut dixi supra in decisio. prima, sub nu. 110. car. 40. col. 2. Alciat. Rñso. 2. nu. 23. & 24. lib. 1. tomo 1. car. 4. Hippo. Bonacossa de præsumptio. in uerbo, usurarius car. 328. col. 3. Sola. n. traductio cum pompa, & solemnitas
19 † Nuptiarum ianuis apertis, & tripudia cum sonis, & cantu sunt prohibita his tẽporibus expressis à supradictis Doctorib. ut ibi dicunt allegatæ authoritates, quæ ẽt ostendunt, an illi dies stare habeant inclusiuè, uel exclusiuè, & an durat dies ab uno uespere usq; ad alterũ, uel à mane usq; ad finem diei, aut usq; ad mediam noctem, quamuis ego sum opinionis, ꝙ isto casu incipiat à media nocte usq; ad aliã mediã noctem, cum sumus in contractibus, quia contractus possunt fieri vsq; ad mediã noctẽ, ita dicit gl. in c. 2. in uerbo, prius incipere, de Feriis, & uidetur inclinare Marc. Ant. Cucchus, ubi supra nume 7. & etiam attenditur obseruãtia illius loci, quia vnaquæque ciuitas abundat in sensu suo, ut dicunt supra dictæ authoritates.

Et quoniã sacrũ Conciliũ in sess. 24. de reforma. matrimo. c. primo, dicit, ꝙ factis denuntiationibus si nullum legitimũ opponatur impedimentum ad celebrationẽ * Matrimonii in facie ECCLESIAE * procedatur, & parochus, (uiro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto) dicat. Ego uos in Matrimonium coniũgo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, uel aliis utatur uerbis, iuxta receptum uniuscuiusque prouinciæ ritum, & qui aliter, q̃ præsente, uel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarii licẽtia, & duobus, uel tribus Testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta

Syno-

* Synodus AD SIC * contrahendũ omnino inhabiles reddit; & huiusmodi cõtractus irritos, & nullos, esse decernit, prout
* eos præsenti decreto IRRITOS * facit, fuit sæpissimè dubitatum, an matrimonium sine denuntiationibus contractum valeret, & an parochus posset extra locũ ecclesię domo, uel platea coniungere dictos uirum, & mulierem, & fuit dictũ matrimonium ualere sine dictis denuntiationibus, licèt parochus, sponsi, & testes peccent mortaliter, & possint arbitrariè puniri ab ordinario iudice, ut dixi supra in reperto. decisionum, in uerbo, matrimoniũ sine denũtiationibus, car. 1086. col. 2. & ẽt dictum fuit matrimoniũ in domo, in platea, uel in alio loco celebratum coram parocho, & testibus fidelibus cum supradictis uerbis, & interrogationibus tenere, & valere, & dicitur factum in facie Ecclesię, quia facies ecclesiæ multis modis accipi-
20 tur, nam † accipitur pro ambitu murorũ ecclesiæ, & sic pro ecclesia murata, in qua diuina celebrantur, accipitur ẽt pro cætu fideliũ, siue ad orationẽ, siue ad quodlibet diuinum ministerium celebrandũ collectorum, ẽt in domibus priuatorum, c. legitimus 93. distin. c. multi, 1. q. 1. c. loquitur. 34. q. 1. & Pau. Burgos. in tract. de irregularita. in 6. par. de sententia interdicti, n. 25. uers. tertius effectus, car. 435. ideo in patria mea a principio publicationis Sacri Concilij parochus intelligebat Conciliũ solum de ecclesia murata, & ibi fecerat fieri nõnulla matrimonia, & uenerandus Pater Meus D. Carolus, cum & frater meus maior natu, & ego de anno 1564. uxores duxerimus, uoluit celebrari facere in domo sua huiusmodi matrimonia, & ostendit parocho, ꝙ ibi aderat facies ecclesiæ ad celebrandum tantũ diuinum Sacramẽtum cætu fideliũ, & sic fuit EXEQVV-
* TVM, * & deinde postea semper, & in domibus, & in plateis fuerunt, & sunt celebrata matrimonia, & uerba ꝑ parochũ iuxta Sacrum Concilium prolata, & licèt in Lõbardia obseruetur contrarium, ꝙ in ecclesia propria parochi celebrãtur matrimonia de die, tamen si celebraretur in domibus, & de nocte tribus luminibus accensis ualeret & teneret, cum Sacrum Concilium annullat matrimoniũ solùm quãdo sine parocho, & testibus contrahitur, & ideo satis est coram cætu fidelium aliquo in loco præsente parocho dicente; & interrogante, & testibus celebrare matrimonium per ea, quę dixi supra de denũtiationibus omissis, attento, ꝙ in isto casu dicitur satisfactum Concilio, & in facie ecclesię celebratum matrimonium per suprad. quæ sunt notãda, licèt bonum sit in Ecclesiis hoc facere, cùm sit domus orationis, & talis ritus summopere laudandus, approbandus, & obseruandus.

Et quãuis contractus matrimonii possit fieri ẽt extra templum ecclesiæ coram parocho: tamen benedictio sacerdotalis non põt dari nisi in tẽplo a proprio parocho, uel ab alio sacerdote de licentia paro-
21 chi, uel ordinarii eius parochi, † ut dicit Sacrum Concilium Tridentinum d. 24. sessio. c. 1. uers. præterea, & sufficit, ꝙ ab uno parocho uiri, uel mulieris detur benedictio, aut celebretur matrimoniũ cũ interrogatoriis, & licèt soleat a parocho mulieris fieri despõsatio, & uerba sponsalitij ab eo dici, quãdo sunt diuersi fori, & parochiæ, tamen si a parocho uiri uerba matrimonii in eius parochia proferũtur
22 aut benedictio † fieret, valeret, nec reiterati deberet, quia conciliũ non dicit ꝙ a proprijs parochis hoc fieri debeat, sed a parocho, ne absurditatem, & contrarietatem pareat hæc reiteratio cum semel ualidè factum fuerit matrimonium, nã posset in reiteratione aliquis eorum se pœnitere, quod esset contra mentem Concilii, & sacrorum canonum, & in iniuriam tanti sacramenti, cap. ex tua, de Aposta. cap. ostenditur, de consecra. distinctio. 4. & cũ matrimonium sit sacramentum, ut in c. debitum, de Bigam. glo. in c. ueniens, de transact. & sacramenta non iterantur, toto tit. de sacram. non iteran. in rubro, & nigro, sequitur, ꝙ nõ põt iterari posteaquã ab uno parocho ualidè fuerit factum, ut sentit ẽt D. Iacob. Leonissa in cons. 48. nu. 3. & seq. car. 131. uol. 1. consiliorum matrimoniaiũ, ubi in fine ostẽdit ita per Reuerendiss. D. Episcopum Paduanũ fuisse IV-
* DICATVM. * Quãuis bonũ esset semper requirere parochũ mulieris, & potius illũ mulieris, quàm uiri, quia Doctus Nauarra in suo Manual confes. c. 25. nu. 144. car. 666. dicit congregationẽ Cõcilii Tridentini, sub Pio V. interpretatam fuisse sufficere, requiri parochũ mulieris, & nõ uiri, & sic non est necesse, quòd parochus uiri

viri assistat in ecclesia parochi mulieris, nec e cõtra, quia sufficit alter eorum, & cautius, ac sanctius est accedere ad parochũ ĩ mulieris, q̃ viri pro tollenda omni dubietate, & ritu con seruando. vt etiam affirmat & sequitur excel lens Marc. Ant. Cuch. in instit. maior. Canon. lib. 5. tit. 11. nu. 29. car. 571.

Et aduertendum est, q; parochus mulieris non solũ poterit esse ille, vbi mulier habet domici liũ, sed etiam vbi habitat ex aliqua causa, ut in domo vel monasterio aliquo causa ibi cõmo randi donec maritetur, vel causa adiscendi vir tutes, famulandi, aut per aliquod tempus ibi aliquid faciendi, & ita dicendum est in paro cho uiri, quando scholaris, mercator, miles, doctor, officialis, & quid simile stant in loco ex illa causa, & statim non sunt recessuri. Se cus si statim, ut sunt aduenæ, euntes ad nun- dinas, ad mercatum, ad domum parentum, ad villam, & uagabundi, quia tunc parochus est ille, ubi persona habitat. Rebuf. in repet. cap. extirpandæ. §. qui uero. cart. 374. column. 1. versicu. circa secundam, per quinque colum- nas. de præben. in antiq. Federic. de Sen. consi. 254. Calder. consil. 3. de sepultur. Henric. Boi- ch. in cap. Abolet. de sepul. cum alijs, quod est notandum per parochos, & parochianos cir- ca quartam materiã corporum sepeliendo- rum, de qua continuo, & quotidie sum mole- status.

Et liber parochi non dicetur priuata scriptura, sed legalis, & faciet plenam fidem in iudicio
23 † circa baptismum & matrimonium, postea quam à sacro Concilio necessitatur fieri, & à parocho diligenter custodiri, cũ in dilectus, de fid. instrum. sicut uidemus libros mercatorũ facere fidem plenam, quando a statuto appro bantur, Crauet. de antiq. tempo. in prima par- te, numero. 27. Franc. Viui. commun. opinion. in uerbo, statutum iubens, car. 223. & tunc ha betur pro publico instrumento, & publica scriptura, Socin. consil. 62. in præsenti, colum. penult. versicu. his tamen, uolum. primo, cart. 86. & in hoc limitatur doctrina Rebuf. in cõ- ment. constitu. titu. de chirogra. & schedula. Recogni. nume. 6. uersicu. Tertio infertur li- bro primo, cart. 180. quę uoluit huiusmodi li- brum esse priuatam scripturam, quia loqui- tur in literis parochi non approbatis a lege, & Concilio, & sic loquitur ante Concilium, & alia scriptura non autem de baptismo, & ma
* trimonio, & ita OBSERVATVR, * q; datur plena fides dictos libros circa ætatem, & matrimonium, quando ordinatè scriptum reperitur, & faciunt quæ dixi supra in reperto rio decisionum, in uerbo libri canonicorum, cart. 1063. column. 1. Decian. consi. 76. nu. 37. uol. 3. & sentit Alciat. in respon. 12. nume. 10. tomo primo, libro primo. cart. 12.

Additio ad supradictam decisionem sub suis numeris.

Nume. 6. ibi, & non quartus, (Adde.) fauore matrimonii, quia tunc non est prohibitum ma- trimonium respectu quinti gradus, licèt adsit etiam quartus gradus.

Num. 8. ibi, de vsufruct. nu. 230. (Adde) quamuis sit animaduertendum inter istos compatres, & comatres, quòd parochus in libro clarè declaret, qui nam istorum sit principalis compa ter, & commater, nam si ignoranter acciperet duas commatres, uel duos compatres, & non appareret, quis nam illorum esset unicus, & uerus compater, uel commater, & baptizata, uel mater, aut pater baptizati acciperet in uirum, uel in uxorem unum ex istis duobus com- patribus, uel commatribus putans non esse prohibitum matrimonium secundum sacrum concilium Tridentinum, cum unum uel unam tantum requirat, incideret in laqueum pro- pter incertitudinem, & dubietatem veri, & unici compatris, & commatris, nam esset prohi bitum huiusmodi matrimonium si ex libro, uel testibus non appareret de primo, & uero compatre, & commatre, cum potuerit esse ita uerus compater, aut commater iste, aut ista, qui contraxit matrimonium, sicut alter mortuus, uel uiuus, per text. in l. duo sunt Titii, ff. de testam. tutel. & l. si domus in princip. ff. de leg. 1. & in dubio fauore animæ, & salutis æternæ ita est intelligendum, & requiri debere dispensationem à Summo Pontifice per ea, quæ di- cam infra num. 16. & nu. 18. & ita mihi retulit excellens, & bonæ conscientiæ Doctor R. D.
* Vic. Caballus Reuerend. Episcopi Cremonæ fuisse DETERMINATVM * Romæ propter huiusmodi dubium, & incertitudinem & dispensationem fuisse necessariam.

Nume. 9. ibi. car. 389. (Adde.) de qua bulla non fuit memor Reuer. & non satis laudatus Nauar

ra in suo Manual.confessio.cap.22.sub nume.42.car.490.

Nu.10.ibi Fornicatus esset. Adde q. alios allegat, & sequitur D.Thoma, in suis quolib.quol. 2.ad primum.Tabien.in uerbo.confessi.il 2.§.3.Nauarra in suo Manual.cap.8.nu.2. Caiet. in sua summa, in uerbo.confessore supplem.uersic.confessionis celatio.Domi. a Sot.in 4. sententia.distinct.18.q.4.art.5.fol.2.

Num.17.ibi.sine pompa, Adde.) conuiuij,& sonis.

Num.19.ibi,& cantu. (Adde.) & conuiuijs.

Num.20.ibi.& obseruandus. (Adde. Et qui contra huiusmodi laudabilem ritum faceret possset arbitrarie ab ordinario puniri etiam ex mente concilij, in illis uerbis, iuxta receptũ uniuscuiusque prouinciæ ritum, & etiã quia episcopus potest coadiuuando sacrum concilium, & canones addendo nouam pœnã imponere glo.in clem.ne Rom.in uersi.tolli.& ibi Cardin.in princ.in 3.q.de electio.Abbas in c.licet, col.2.uersi.aut subest statutum, de pœnis, Maranta.disputa.5.nume.15.cart.106.Appostilla ad Abba.in cap.quoniam, sub nume.1.uersic. circa hoc de episcopo, de feriis, licet matrimonium firmum remaneret.

Matrimonij prohibiti primi Generis.

Affines Vxoris. A R B O R Consanguinei Mariti.

VXOR.	MARITVS.
1 *Frater, & Soror.*	1 *Soror, & Frater.*
2 *Nepos, & Patrueles.*	2 *Neptis, & soror Patrueles.*
3 *Filius Nepotis, & Patruellis.*	3 *Filia Neptis, & Patruelis.*
4 *Consobrinus.*	4 *Consobrina.*

OMNES Affines istius vxoris hic descripti sũt Affines ẽt mariti isti⁹ vxoris tãtũ in primo genere in eodẽ gradu parẽtelę, in quo sunt cũ uxore, quia coniũgunt cũ vxore nõ p copulã carnalẽ: sed p sanguinẽ, & efficiuntur Affines mariti propter Affinitatẽ vxoris, ideo non possunt contrahere matrimonium cum isto marito, sicut non possunt cum uxore.

OMNES Consanguinei istius mariti hic descripti sunt Affines etiã vxoris istius mariti tãtũ in primo genere in eodẽ gradu attinentię, in quo sunt cũ marito, q̃a coniungunt cum marito p sanguinem, & efficiuntur Affines vxoris propter Affinitatem, quã habent cũ marito: Ideo nõ possũt contrahere matrimonium cum ista vxore, sicut non possunt cum marito.

Isti vero Affines vxoris nõ sunt Affines Affiniũ infrascripti mariti, quia eorũ Affinitas non excedit personam vxoris, & mariti, & ideo isti Affines uxoris possunt cõtrahere matrimonium cum istis infra nominatis consanguineis mariti.

Isti vero Consanguinei mariti non sunt Affines Affiniũ supra nominatæ vxoris, quia eorũ Affinitas non excedit psonã mariti, & vxoris, & sic coniugũ, & ideo isti consanguinei mariti possunt contrahere matrimonium cum istis supranominatis Affinib⁹ vxoris.

Sed si ista vxor mortuo isto suo marito acciperet Sempronium in virum, aut iste maritus mortua ista vxore acciperet in vxorem Bertam, bene Consanguinei istius mariti præmortui qui sunt Affines istius uxoris remanerent ēt Affines istius Sempronij secundi mariti, & Affines istius vxoris præmortuæ, q̃ sunt Affines istius mariti primæ vxoris, remanerēt Affines istius Bertæ secundæ vxoris in eodem gradu mediāte copula, sed essent Affines in secūdo genere Affinitatis ex eo, quia ꝑ copulā, & non ꝑ sanguinē Sempronius, & Berta efficiuntur Affines supranominatorum consanguineorum & Affiniū primi mariti, & primæ vxoris; nā si non contraxissent matrimonium hoc secundū non essent Affines Sempronius, & Berta supranominatorum Affinium, & ideo isti Affines vxoris possunt accipere in vxorem Bertam, & Consanguinei mariti accipere Sempronium, vt infra patebit in arbore secūdi generis, quia clarius demonstrare non possum.

Matrimonij permissi secundi Generis.

A R B O R.

Vitricus.	*Nouerca.*
Maritus Priuignæ.	*Vxor Priuigni.*
Maritus Sororis.	*Vxor Fratris.*
Maritus Amitæ.	*Vxor Patrui.*
Maritus Neptis.	*Vxor Nepotis.*
Maritus Patruelis.	*Vxor Patruelis.*
Maritus filiæ Neptis.	*Vxor filii Nepotis.*
Maritus filiæ Patruelis.	*Vxor filii Patruelis.*
Maritus Consobrinæ.	*Vxor Consobrini.*
Maritus Cognatæ.	*Vxor Cognati, seu Sororii.*
Mariti duarum Sororum.	*Vxores duorum Fratrum.*
Maritus secundus vxoris.	*Vxor secunda Mariti.*
Concubinarii supradictarum Mulierum.	*Concubinæ supradictorum Virorum.*
Affines primæ vxoris.	*Affines primi Mariti.*
Affines quarti gradus.	*Affines quinti gradus.*

OMNES isti Mariti, & Affines primi mariti, & Concubinarij possunt contrahere matrimonium hodie cum ista Nouerca, & cum isti vxoribus, & cū Affinibus primæ vxoris, & quarti gradus, & Concubinis hic nominatis; Et omnes istæ vxores, & Affines primæ vxoris, & quarti gradus, & Concubinæ possunt accipere istum vitricum, & istos maritos, & Affines, & Concubinarios supranominatos in uiros suos, quia omnes inter se sunt in secundo genere Affiniatis, & in eodem gradu parentellæ per copulam carnalem; præter Affines quarti, & quinti gradus, quod secundum genus (ut dix) hodie non est prohibitum, & * ita fuit Papiæ PRONVNTIATVM. *, & executum pluries.

Vnde benigne lector potes colligere ex isto secundo arbore secundi Generis, quòd omnia ferè matrimonia, quæ poterunt sine impedimento & dispensatione fieri, reperiuntur in hoc arbore, si rectè, & matura deliberatione gustabis omnes istas personas, quia reperies esse in uno capite istarum personarum, ideo bene fac, ut perlegas totā hanc decisionem, bene considerās arbores, & eorū declarationes, bene videas, & exprimas ꝑsonas, q̃ uolūt contrahere mrimoniū, & reperies esse in scd̃o gñe Affinitatis, aut in gradu quarto, & qnto primo gñis.

DE CONTRACTIBVS DECISIO XIII.

ARGVMENTVM.

Dans bona mobilia, speciarias, & debitores, uasa, & alia, quæ quis habet in una apotheca speciariæ æstimata cum termino ad soluendum, & ad ratione octo pro centenario, pro lucro societatis, ne recipiens teneatur singulo anno reddere rationem societatis, an intelligatur uendidisse dicta bona, & contractum usurarium fecisse, aut ueram, & licitam societatem contraxisse, hic latè disputatur.

Locans alicui apothecam spetiariæ cum uasis, & rebus omnibus in dicta apotheca positis pro certo pretio ficti quolibet anno, cum hoc, quòd in fine locationis teneatur conductor eadē bona res, & apothecam restituere saltim in genere, non dicitur contractum illicitum facere, nec sapere usurariam prauitatem.

Habens titulum etiam inualidum non tenetur de fructibus percipiendis, & qui uero similiter honeste percipi potuerint, sed solùm de perceptis, secus si non haberet titulum.

In materia usurarum si contractus in totum non est prohibitus, & tota mens nō sit deprauata, utile per inutile non uitiatur. Secus si essemus in casu illicito, & prohibito, & tota mens esset deprauata.

SVMMARIVM.

1 *CONTRACTVS venditionis, & nō societatis dicitur, quando quis dat aliquam rem æstimatam cum constituto, cessione, obligatione bonorum, ac promissione de suo dato, & facto, vide nu. 62.*

2 *Societas non dicitur quādo trāsfertur dominiū in recipientem, vide nu. 62.*

Vtensilia, vasa, & debita fallita alicuius apothecæ non producunt fructum. Et illis non potest quis lucrum consequi nu. 11. 75.

4 *Lucrum certum, & taxatum non potest deberi consocio, quia esset vsura, vide nu. 57. 67.*

Socius non potest pacisci super certo, & taxato lucro nu. 4. vide nu. 57.

5 *Capitale non potest stare saluum in societate, aliàs esset usura, vide nu. 57. 73.*

Socius non potest pacisci quòd capitale remaneat saluum, & in fine restituatur sub pœna expensarum, damnorum, & interesse. nu. 5. vide nu. 57. 70. 71.

Assecurare capitale, & lucrum an socius possit, vide hic nu. 5. 6. & nu 57. 70. 71. 73.

6 *Socius non potest dare dilationem socio ad soluendū capitale, nec durante dilatione aliquid pro interesse, & lucro accipere. 69.*

Dilatione data ad soluendum capitale cum interesse, cōtractus psumitur usurarius, nu. 6 69.

7 *Interesse lucri cessantis ratione mutui non debetur ante moram. nu. 69. 72.*

Mora non committitur dilatione durante, nu. 7. & nu. 69, 72.

8 *Vsura committitur in contractu mutui, depositi, societatis, & alterius generis contractus.*

Depositarius non tenetur soluere interesse, quia esset usura. nu. 8. & 52 uide nu. 63 1.

9 *Contractus præsumitur simulatus, & fictitius ex insolitis pactis, & promissionibus.*

Clausulæ, & promissiones insolitæ arguunt contractum simulatum, & fictitium. nu. 9.

10 *Debita à principio exigibilia si negligentia exigere debentis fiant inexigilia, cedunt ad damnum negligentis.*

Socius si debita exigibilia non exigat, & sua negligentia fiant inexigibilia, tenetur consocio, ac si essent exigibilia, nu. 10.

Administrator, qui non exigit debita non fallita, si sua negligentia efficiantur postea fallita, & inexigibilia tenetur de suo resarcire, & asserēti esse exigibilia à principio incumbit onus probandi. nu. 10.

11 *Socius potest detrahere tertiam, uel quartam partē debitorum exigendorū positorū in societate pp expensas, & inexigibilia debita, & de illis lucrū aliquod consocius habere nō debet. nu. 3. 75.*

Procurator ad exigendum licitè potest habere tertiam, uel quartam partē debitorum exigēdorum propter debita inexigibilia, quæ communiter reperiuntur in libris mercatorum nu. 11.

12 *Bona, quæ seruando seruari non possunt, si dantur*

32 *Ius canonicum, & non consuetudo, & statutum secularium attendi debet in his, quæ concernunt peccatum.*

34 *Fideiussor soluens virtute alicuius statuti illiciti, & obseruati, de facto coactè potest repetere à suo principale, secus si de facto non obseruaretur, quia tenetur se defendere, & nunciare principali, & nu. 35.*

Statutum illicitum, & de facto obseruatum, perinde est, ac si de iure ualeret in hoc mũdo. nume. 34.

36 *Contractus à principio licitus, si circa interesse partes excedunt uerum interesse non in totum anullatur, sed in parte excessu tantum, nu. 37. 40. 47. 48. 68.*

37 *Vtile per inutile non vitiatur in contractu permissiuo sui natura: Secus si mens in totum esset deprauata, & contractus à principio prohibitus, nume. 36. 40. 47. 48. 68.*

Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici seculari super contractus illicito, & usurario, & etiam super permissiuo, sed excessiuo in interesse, & vsura. nu. 37.

Vsurarius an amittat pretium, & rẽ, uide hic remissiuè numero. 37.

38 *Interesse, pensio, & affictus potest taxari à statuto, à lege, & à partibus in contractu licito, & permisso, vsque ad octo pro centenario.*

Statutum, lex, & pars potest in contractu licito, & permisso taxare certum lucrum, & interesse, dummodo non sit excessiuum, & exorbitans, nu. 38.

39 *Contractus, census, & ficti perpetui ualet usque ad octo pro centenario. nume. 36. 38. 47. 48.*

42 *Vsurarius si non percipit fructus, & sui culpa non permittit corrumpi, non tenetur illos restituere, & si percepit nõ tenetur de percipiẽdis propter titulum etiam inualidum. num. 43. 44. 52.*

Emptor non dicitur fructus percepisse, nec rem possedisse per constitutum adeo, quòd teneatur alteri fructus restituere propter pretium non solutum. nu. 42.

Emphiteota, qui non percipit fructus non potest cadere, nec sibi potest declarari caducitas, num. 42.

43 *Habens titulum etiam inualidum non tenetur de fructibus percipiendis, & qui uerosimiliter honestè percipi potuissent, secus si non haberent titulum, nume. 42. 44. uide nume. 54.*

Titulus etiam inualidus excusat à fructibus percipiẽdis, & qui uerosimiliter honestè percipi potuissent. nume. 42. 43. 44. fallit, ut nume. 54.

Possidens pro herede, uel pro possessore non dicitur habere titulum excusabilem à fructibus percipiendis, nu 42. 43. 44.

Possidens domum, uel aliquam rem gratia conseruandi, & manutenendi, eam, & non ad utilitatem propriam necessariam, non dicitur fructus percipere, nec illos tenetur restituere. nu. 44.

45 *Valor rei attenditur secundum tempus contractus in successiuis, & duraturis. Secus in momentaneis, nu. 44.*

46 *Promittens operarijs, & officialibus soluere quod alij soluent, aut quod est consuetum solui, intelligitur promisisse de minori summa, & mercede, si difformiter solueretur, & vide nu. 47.*

47 *Testes deponentes de varijs summis, & æstimationibus quomodo sunt conciliandi, vide hic.*

Æstimatores si unus deponit de decem, alter de triginta, quomodo sunt concordandi, & quomodo iudex se debet regere, vide hic, nu. 47.

48 *Emens bona potest illa dare in emphiteosim uenditori ad rationem quinque, & ultra secundum morem regionis, dummodo fictus non excedat octo pro centenario.*

49 *Promittens soluere uel aliquid dare cum iuramento non potest impedire solutionem, & executionem per exceptionem usurariæ prauitatis, nisi notoriè constaret de pignore, & usura; vide cautelam, nu. 50.*

Debitor usurarum potest remittere usuras creditori, & non peccat accipiendo ad usuram, nu. 49.

50 *Obligatus soluere, aut aliquid dare cum iuramento interposito in contractu, & laudo fœneratitio tenetur soluere, & postea repetere, sed cautela est, ut unico contextu deponat penes iudicem pecuniam, & postea iussu iudicis alia manu recipiat, uel præstat creditor idoneum fideiussorem de restituendo solutionem in casu succumbentiæ. nu. 49.*

Executio non potest retardari in contractu fœneratitio iurato, nisi euidenter constet de usura, & fœnore, & idem in compromisso iurato, sed datur cautela, nume. 49. & 50. ubi idem est, quãdo debitor dictas usuras remitteret liberè creditori.

51 *Testator legans centum scutos alicui soluendos per hæredem post tres annos, & singulo anno quinq; pro centenario, peccat, & ualet legatum in centum, sed interesse non debetur*

betur nisi essemus in casibus permissis, num. 52.

52 *Hæres testatoris non tenetur soluere interesse legatum, vel receptum à legatario, vel vsufructuario, nec in sortem computare, nec fructus contractus simulati, & pignoris perceptos per legatarium, vel vsufructuarium, nume. 51. 53.*

53 *Vsufructuarius si percipit fructus ex bonis pignoratis, vel vsuras ex contractu fæneratitio tenetur illos ipse, & non hæres testatoris restituere. nu. 52.*

Fructus illicitos perceptos per legatarium, vel vsufructuarium ex bonis relictis à testatore cedunt ad commodum, & damnum legatarij, & vsufructuarij, & non heredis testatoris. nu. 52. 53.

Hæres quando non teneatur luere legatario rẽ legatam, nec fructus restituere, vide. nu. 53.

55 *Contractus præsumitur talis, qualis in sua figura loquitur, nu. 62.*

56 *Societas potest contrahi in re mobili, & immobili, in quolibet negotio pro quolibet tempore, & in quolibet tempore, & in una re, ac pluribus, ac cũ masculis, & fœminis, nu. 60.*

58 *Socius quando facit mentionem in contractu societatis de lucro solùm, intelligitur etiam fecisse de damno, & idem econuerso.*

Contractus societatis de sui natura comprehẽdit damnum, & lucrum, licèt non sit facta mentio, nu. 58.

59 *Cautio, & æstimatio est de substantia in bonis, quæ seruando seruari non possunt, quia restituitur tantundem in genere, uel datur æstimatio ad electionem debitoris. num. 12. 64. 71.*

63 *Verba impropriantur propter subiectam materiam.*

Voluntas contrahentium potius consideratur, quàm verborum conceptio, & potius ab effectu, & re ipsa, quàm ex verbis. nu. 63.

64 *Socius dicitur dominus in re communi cum suo consocio.*

65 *Iudex ex suo officio potest taxare interesse in contractu licito, & permisso, si à partibus nõ est taxatum, nu. 68.*

66 *Bona mobilia, vasa, & alia instrumenta alicuius apothecæ, domus, & prædij rustici possunt locari, & recipiunt affictum, & pensionem, ac lucrum etiam in societate.*

Locator potest locare suam apothecam spetiariæ cum medicinis, & rebus omnibus ibi repertis pro certo affictu singulo anno soluendo, & pacto quod in fine conductionis teneatur conductor omnia restituere, tantundẽ in genere, nu. 66.

67 *Socius pro ratione administrationis singulo anno non reddenda alijs consocijs potest certum lucrum taxare & promittere de societate alijs consocijs. nu. 73.*

68 *Interesse, & fructus taxantur à lege in casibus permissis ad rationem quinque pro centenario, quia terra tantum fructuare dicitur.*

69 *Interesse (vltra illum taxatum à lege) potest peti quando est probatum tantum sibi interesse ratione lucri cessantis, aut damni emergentis. nu. 70.*

72 *Societas pactionibus potest transire ad hæredes.*

74 *Contractus tot sunt, & sententiæ, quot sunt capitula separata, & diuersa.*

75 *Socius non debet lucrum consequi de debitis suis positis in societate, non exactis absque culpa societatis, & consocij.*

76 *Libellus quomodo sit formandus in contractus vsurario.*

77 *Accipiens ad vsuram an possit esse testis contra illum, qui ei dedit ad vsuram ad fauorem alterius, & quando.*

Testes in probando vsuram, qui possint esse, vide nume. 77.

78 *Testes singulares an possint coniungi ad probandum quem esse vsurarium, uide hic.*

Vsurarius, qui dedit ad vsuras non potest puniri, si non sit probatum vsuras recepisse. nu. 78. in fin.

Iuramentum in supplementum probationis nõ defertur in causa vsurarum num. 78.

79 *Testis aduocatus, procurator, mediator, & auxilium præstans vsurarijs scienter, sunt periuri, & infames, & mortaliter peccant.*

DECISIO LIX.

NOBILIS Io. Andreas Torniellus Aromatarius Mediolanensis habebat apothecam Aromatariæ. Et illã exercebat, in qua aderat capitale, ualuta, & æstimatio rerum vtensiliũ, medicinaliũ, & aliarũ rerũ ascendentiũ ad summã librarũ, 6633 & cõparuit D. Prosper Nicolinus, & dixit ei, ꝙ si uellet ei dare dictã apothecã, bona, & ea oĩa existẽtia in dicta apotheca, & corpus apothecæ in modũ ẽt societatis, ꝙ eũ cautũ faciet de dictis libris 6633. & ꝙ ẽt ei dabit lucrum, & honorantiam quolibet annó, donec dictus D. Ioan.

Andreas erit satisfactus de capitale, & Lucro, quod poterit exire ex dicta societate; Qui D. Io. Andreas fuit contentus; & in hunc conuenerunt modum.

Nam primo conuenerunt, quòd ipse Io Andreas teneretur acceptare pro socio, & ponere in suum locum D. Prosperum Nicolinũ, prout acceptauit, & acceptat, & ponit in eius locum de omni re speciariæ, Medicinalium, & aliarum rerum cõsimilium, quæ sunt in d. Apotheca, & ẽt. respectu utensiliũ, & mobiliũ d. Apothecæ, & domus, & debitorũ Nouorum, & ueterũ, & constituit eũ procuratorem suum specialem, & uti in rem propriam, & quòd possit disponere de dictis rebus prout, & sicut poterat facere D. Io. Andreas ante præsentem contractũ, cum cessione iurium, & translatione Dominii, & possessionis, & obligatione suorũ bonorum pro suo dato, & facto tantùm.

Secundo, quod ipse Prosper Nicolinus sit obligatus, pro ut promittit, & obligat sub obligatione omnium suorum bonorũ dare, & soluere D. Io. Andreæ, aut eius hæredibus in pecunia numerata dictas libras 6633. pro pretio, & capitale dictarum Rerum in terminis infrascriptis, videlicet libras 2503. in Pascha resurrectionis Domini Nostri, & residuum, quod est scutorum septem centum in termino annorum septem proximè futurorum, cum omnibus damnis, expensis, & interesse.

Tertio, quòd pro honorario, aut lucro quod posset spectare, & pertinere ad dictũ Io. Andream causa dictæ Speciariæ, & corporis Apothecæ Speciariæ in dictis septẽ annis ipse D. Prosper Nicolinus sit obligatus, & ita promittit, & obligat se, & eius bona dare, & soluere d. Domino Ioan. Andreæ, aut eius hæredibus scutos quinquaginta singulo anno durantibus dictis septẽ annis, cum hoc quòd ipse D. Prosper Nicolinus non teneatur reddere aliam rationẽ dicto D. Io. Andreæ de Lucro prouenienre ex dicta Apotheca, aut Mercantia, soluendo tamen singulo anno scutos centum cum lucro, & honorario. Et in fine septennii teneatur soluere integrè omne residuũ Capitalis, & quòd in omni solutione dicti pagamenti debeat detrahi dictum Lucrum scutorum quinquaginta ad ratam, & quod possit etiam quandocunque dictus D. Prosper intra dictos septem annos soluere omnem sororem, & capitale.

Quarto, quòd dictus D. Prosper teneatur durante dicto septennio exercere prædictam Speciariam ad utilitatem præsentis societatis, & contractus.

Quinto, quòd ipse D. Prosper confitetur habuisse, & recepisse omnem dictam Speciariam, res, & bona supradicta.

Sexto, quòd finitis dictis septẽ annis si ipse Prosper soluerit dictũ capitale, & Lucrũ possit esse, & sit Dominus absolutus totius rei, & bonorum, & corporis Apothecæ Speciariæ.

Vltimo iurauerunt in forma &c.

Et cùm D. Io. Andreas ultimo anno peteret Residuum dictorum scutorum septẽ centum, & Lucri; ipse D. Prosper Nicolinus querelauit illũ De usuraria prauitate, & fecit inhibere iudici seculari, ne concederet executionem dicti instrumenti donec fuerit cognitũ super dicta exceptione usurarũ, cui fuit replicatũ ꝑ dict. D. Io. Andreã d. Executionẽ impedire nõ posse uirtute iuramenti, & etiã quia nõ est uerũ, ꝙ contractus sit mutui & simulatus, & usurarius: & primus iudex iudicauit instrumentum esse usurarium, & fructus computari in sortẽ, à qua sententia fuit Appellatum, & causa hic Papiæ mihi à Papa commissa, unde modo est uidendum an bene, uel malè fuerit Appellatum, & contractus fuerit, uel sit usurarius.

Pro parte D. Prosperi Nicolini multa deducuntur ad hoc, ut cõtractus sit usurarius, tamẽ reducũtur ad tres, uel quatuor cõiecturas, nã ceteræ tẽdunt ad rescisionẽ contractus ex capite læsionis. Et primo adducitur. Quòd iste cõtractus fuit ueditionis, aut mutui breue manu, & nõ societatis, q̃a D. Io. Andreas dat merces, & corpus Apothecæ Speciariæ dicto D. Prospero pro libris. 6633. & transfert Dominium, & possessionem, cum constituto, cessione, & obligatione bonorũ, ac ꝓmissione de suo dato, & facto tantum, quæ omnia denotant † ueditionem, & non societatem. §. pretium, insti. De emptio. & uend.

Et quando transfertur dominium nõ potest esse † societas in re trãslata, q̃a ipse Dominus in re sua haberet consociũ, qui nihil poneret ꝓ Rescuntro, & esset societas Leonina, l. si nõ fuerint §. Arist. ff ꝓ socio, quæ reprobatur uti usuraria, ut notant Docto. in c. Nauiganti, ubi Abb. num. 11. & 12. De usur. Bal. in auct. Ad hæc, C. de usur. Deciã

con-

consilio 29. numero 28. uolum. 2. Deci. in Rubr. de usur. nu. 114. & seq. & in l. 2. §. creditum, num. 4. ff. si cert. petat. & in casu isto, quando transfertur Dominium, quòd non sit societas cōsuluit Natta. cons. 403. per totum, & numero 5. uolum. 2. & Riminal. Iun. consilio 218. numer. 61. lib. 2. Bero. consilio 168. sub num. 18. lib. 1. Paul. de Cast. in l. Titius. ff. de præscript. verb. sub num. 4.

Secundo, adducitur, quòd in ista Speciaria fuerunt data, & ęstimata pro capitale, utensilia Apothecæ, & domus, ut vasa, & alia similia, & debita fallita, quæ non producunt fructus, & Lucrum aliquod, sed potius damnū, ideo nō potuit aliquod ho-
3 norariū, & Lucrum † constitui, & percipi in recompēsationem fructuum, Cagnol. in l. curabit. numer. 22. vers. secundo. Noto, & num. seq. C. de actio. empti. Lup. Gemi. in d. l. curabit. comment. j. §. 7. sub numer. 141. vers. colligitur quarto cart. 41. & in cap. Nauiganti. comment. 3. §. 5. sub num. 104. in fi. de vsur. car. 123. Diuus Tomas. 2. secundæ q. 78. Artic. 3. ad 7. & Bero. d. cōs. 168. num. 26. vol. j. Conrad. De contractib. Lici. & illici. lib. 5. quæst. 87. & seq. cart. 459. Capici. Decis. 175. num. 1. car. 205.

Tertio adducitur, quòd in huiusmodi cōtra-
4 ctu fuit taxatum certum † Lucrum, & honorarium, quod non est licitum iu societate etiam per viam cessionis, cùm dubius, & incertus sit Lucri societatis euentus. Conrad. in Tracta. de Contract. illici. q. 96. car. 536. Lup. de Sancto Gemi. in l. curabit. comment. 1, §. 6. num. 121. vers. Quæritur etiam C. de actio. empt. car. 37. Deci. in cap. cum venerab. sub num. 14. vers. Taxatio vero de exceptio. faciunt, quæ dixi in Decisi. 35. nu. 17. & seq. in prima parte Neuizā. cons. 74. num. 2. & seq. Alcia. libro 1. Responso 8. in præsenti. Tomo. j.

Quartò adducitur, quòd voluit iste D. Io. Andreas, vt capitale restaret saluū, & ꝙ D. Pro-
5 sper socius solueret capitale, † & Lucrum in termino septē annorum, sub refectione expensarum, damnorum, & interesse, quo casu dicitur fuisse mutuū, & palliasse vsurā sub nomine societatis, & ideo huiusmodi societatē esse reprobatā, & Lucrū non deberi, sed excomputari in sortē, qa esset Leonina societas. Ambro. de Vigna. in cap. salubriter, num. 166. versi. quarta cōclusi, & seq. extra de vsur. & est cōmunis opinio Didac. Couar. lib. 3. Variar. Resolu. cap. 2. num. 3. Io. Lup. in Repeti. cap. ꝑ vestras. §. 11. sub nu. 5. vers. & per ista de Donat. inter vir. & vxor. cart. Lup. Gemi. in cap. Nauiganti. in §. 1. cōmen. 3. nu. 24. dē Vsur. ubi alios allegat, & latè Natta. cōs. 403. & cōs. 404. vol. 2. vbi de cōmuni attestātur. Bero. cōs. 168. nu. 19. & 29. vol. j. & hāc opinionē ēt Theologi tenēt, ut Diuˢ Thoma. secūda secundæ q̄st. 78. arti. primo ad 5. Conrad. de cōtract. lici. & illici. Tracta. 3. q̄stion. 59. in 2. conclus. cart. 278. col. 2. Sotto. lib. 6. de iust. & iur. q. 6. Arti. 2 cū alijs similibus. Nec obstat dictū Nauar. in suo Manual. Cōfesso. cap. xvij. nu. 254. & seq. cart. 383. cū alij allegatis infra in tertio fundamento Tornielli, ubi pōt assecurari capitale dando aliquid pro assecuratione, quia hic non fuerūt celebrati duo vel tres contractus, nec aliquid exp̄ssè datum, uel promissum pro assecuratione, vt requiritur ad euitandam fraudē fænoris, ut dicit Nauarra in d. cap. 17. num. 255. & alii infra allegati, aliàs daret ansam scandalizandi proximum, & infamaretur, vt per Cōrad. de contract. lici. & illici. q. 96. & 97. in fin. & tanto magis, quia assecurauit etiam Lucrum, quod non permittitur, vt per Bero. d. cons. 168. num. 29. volum. i.

Quinto adducitur, quod iste D. Io. Andreas consignauit, & dedit merces, & vtensilia, ac mobilia omnia Apothecæ Speciariæ dicto Dom. Prospero pro libris, 6633 & dedit dilationem ad soluendum capitale infra annos septem, sub velamine societatis, & quòd verè fuit mutuum, nā uoluit pro dictis pecunijs intra dictum tempus lucra
6 ri septē procentenario † quod non est licitū, nec permissum in iure c. Nauiganti. de usur. & ibi notat Abbas. nu 12. & Bero. cōs. 168 num. 16. volum. 1. quia est perceptum negatiuū, quod obligat semper, & ad semper, vt dixi supra Decisio. 27. n. 35. in j. par. Natta. cōs. 498. num. 23. vol. 3. Lup. de Sancto Gemi. in l. curabit. commēt j. § 3. num. 32. seq. C. de actio. emp. cart. 11. & in cap. Nauiganti. comment. 3. §. j num. 42. de vsur. per illum text. car. 102. vbi etiam non potest aliquid accipi pro assecuratione capitalis mutuò dati, licèt secus sit in alijs contractibus, ut dicit ēt ibi nu 22. & 23 car. 97. & licet sit Mercator, & possit petere uerum interesse Lucri cessantis, tamen hoc non posset petere in casu isto durante dicta dilatione conuenta in fraudē usurarū, & in odium ipsius Mercatoris, & dilatio durabit,

rabit, & solùm post dictam dilationem ob moram poterit petere, quod sua intererit à die moræ citra, & non ante, quoniã an-
7 te moram † interesse Lucri cessantis ratione mutui non debetur, vt tradunt omnes Doct. in d.c. Nauiganti. Natta. cõs. 370. vol. 2. cons. 498. nu. 28. & 29. vol. 3. & dixi supra. Decisio. 2. nume. 27. & 28. hac eadem par. 2. car. 55. & infra num. 69.
8 Sexto, quia † vsura non solùm cõmittitur in contractu mutui, sed etiam Depositi, & societatis, & cuiuslibet generis cõtract⁹ nominati, & innominati, dummodo ex coniecturis appareat fœneratitius, vt in societate loquitur Bero. d. cons. 158. nume. 16. 27. in fin. & nu. 28. vol. j. cart. 629. & nu. 32. Bursa. cons. 117. sub numer. 5. vol. j. Rim. Sen. cõs. 218. numero 18. & 59. vol. 2. car. 308. & in dote loquitur. Alex. cons. 178. viso ꝓcessu. col. 1. vol. 7. & ĩ deposito loquit̃ Curt. Iuni. cõs. 239. nu. 29. & seq. vol. 3. & ĩfra num. 52.

Septimo adducitur, quòd iste contractus fuit inusitatus, & factus præter, & contra solitum contractuum societatis, tum quia Merces & vtensilia non fuerunt visa, æstimata, & descripta, nec debitores, adeo quòd posset verè dignosci distinctè debitum vtensilium, à Mercibus, & debitoribus, & an esset læsio in æstimatione, cùm etiam quia non fuit dictum septennium datum integrum, sed quòd singulo anno sit fiẽda solutio capitalis, & lucri, & finita solutione capitalis contractus sit extinctus, vnde clara colligitur coniectura, quod D. Io. Andreas noluit inire societatem, sed vendere dictã Apothecam Aromatariæ, & dare dilationem ad pecunias consequendũ, & singulo anno certum quid ꝓ lucro illarum consequi, & hæc videtur vehemens cõiectura, & quando contractus fit insolitus arguitur
9 † simulatus, fictitius, & dolosus. l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonẽ. ff. de ædili. edic. a contrario sensu, vt ibi Bar. notata. & dixi supra Decisio. 2. nu. 22. hac par. 2. cart. 53. & Lup. Gemi. De vsur. comment. 2. §. i. nu. 49. car. 64. & in societate notat Abbas. in d.c. Nauigãti. n. 12. & Deci. in rub. de vsu. nu. 114.

Octauò adducit̃, ꝙ cũ in societate sint data debita fallita, & illa nõ fuerint exacta nõ poterũt facere capitale, nisi eo modo, quo re
10 perirẽt, hoc est dato ꝙ sint † exigibilia, & exigi possint, q̃a tũc si negligẽtia cõsocii Nicolini nõ esset exacta, bene posset facere capitale, & lucrũ q̃a haberent ꝓ exactis ꝑ ea, q̃ dixi in Decisio. 39. nu. 24. 27. 31. 33. 34. & 37. ĩ 1. par. Gigas. cõs. 150. nu. 5. & seq. car. 166. Decian. cons. 85. num. 26. & seq. vol. 2. cart. 565. vbi Torniellus tenetur probare qđ debitores non exacti essent soluendo tempore initæ societatis, si autẽ non sunt exigibilia, non possent facere capitale, nec lucrum, ut patet sensui, & tunc procedunt, quæ dixi supra, in 2. fundamento num. 3. & alia adducta in mea decisio. 43. num. 64. in prima part. Craue. cons. 767. numero 11. vol. 5. car. 49. bene Capici. Decisio. 175. nu. 1. car. 205. & Octauia. Pedemonta. Decisio. 51. numero 8. & seq. car. 188. Gaspar. Caballi. in milleloquio. 93. in prima par. cart. 37. & cum ex processu appareat detrahi solitum esse tertiam partem huiusmodi debitorum tamquam fallitorum, vel inexigen-
11 dorum videtur alio nõ constito † detrahi debere dictã tertiã partem; adnotata in similí per Lup. de Sancto Gemi. de vsur. in d. cõment. 1. §. 6. nu. 126. car. 38. per Capici. d. Decis. 175. numero 1. & pulchre per Petr. de Vbal. de duob. Fratrib. in 11. part. q. 33. num. 34. cart. 138. vbi detrahi debent expẽsę fiendę in exactione debitorum, sicut in distractione societatis.

Nonò adducitur, ꝙ in ista societate merciũ,
12 & rerũ, q̃ seruãdo † seruari nõ possunt, in Restitutione venit res tantundem in genere, aut æstimatio ad electionem Nicolini Debitoris, Afflí. Decisio. 342. num. 3. Federic. Scot. cõs. 2. nu. 52. & seq. vol. 1. car. 23. dixi in meo Tract. de vsufru. Mulieri. nume. 145. car. 593. & sub num. 146. cart. 597. uersi. Et est in electione, & infra nu 59. & licèt in cõtractu sit tantùm expressa æstimatio, & sic restitutio æstimationis, tamen minus scriptum, quàm dictum fuit, & p æsumitur etiam de restitutione rerum fuisse conuentum, & sic secundum ius commune, & naturam cõtractus societatis, quę est quòd
13 finita societate † res bona, & pecuniæ repertę in societate diuidantur ad ratam inter socios, si omnes illas posuerunt, sinautem restituantur ei, q̃ illas posuit; si uerò est lucrosa societas, lucrum inter ipsos diuidetur ad ratã, & si bona, & merces nõ reperiuntur, tunc æstimatio fiet & diuisio in nominibus debitorũ, & pecuniis societatis iuxta modũ traditum à Petr. de Vbal. de Duob. Fratrib. in 11. part. q. 33. nume. 34. cart. 137. vbi pulchrè Bal. consil. 61.

61.in princ.uol.2.& cons 493.uol.4.Et ut est supradictum in materia Lucri conuenti & infra num. 58. etiam intelligatur conuentum.de dãno,licèt de eo non sit dictum, ut dixi in 4.fundamẽto Tornielli, per Doctrinã Nat. consil. 554.nu.7.uol.3.Decian. cons.11.num. 13.uol. 1. & Petr.de Vbal.de duob.Fratrib.in 4.part.sub nume. 6. uers.
14 erat enim Mercator.car. 26.& quãdo † duo à lege æquiparantur, uel intelliguntur licèt in aliquo contractu simpliciter de uno sit dispositũ, censetur etiam de alio cõuentũ, uel non præsumitur sublatũ,cũ uterque sit compatibile,per ea,quæ tradit Bero. q.37. numero 4.& quæstio.97.nu.7.& 8.&in cõs. 136.num.6.uol. 1.Laur. Sylua.cons.25.nu. 1.Alex.de Neuo. cons. 25.num.9. & Bello. condi.22. numero 3. Octauia. Pedemont. Decisio 85.num. 12.& seq.car. 327.tetigi. in tracta.de Tutore. num. 94.car.84.Alba. cons.96.nume. 1. Ruin. cons.123.num.10. uolu.5.& Angel. de Gambilio.in cons.24. num.2.& 3.& nu.14.cart.106.ubi dicit procedere,qñ in omnibus æquiparantur.

Decimò adducitur,quòd in isto cõtractu societatis nõ solùm merces, utensilia, mobilia,& nomina debitorũ fuerũt posita,sed ẽt Apotheca, & domus, & Torniellus pro-
15 misit pro illo tẽpore † manutenere Nicolinũ,aliàs de euictione ꝓ suo dato,& facto tantũ,quę possunt fieri, & interueniri.l.4. l.si Margaritam, & l. cum duobus, per totum. ff.pro socio.Bero.cons. 161.nume.20. uol.1.& tãgitur per Pet.de Vbal.de duob. fratrib.in 11.part. nu.28.q. 27. Dixi in primo fundamento Tornielli, sed Nicolinus non fuit manutentus,& fuit delectus à domino d.Apothecæ,& domus,& fuit coactus aliam Apothecam & domum conducere cum maiori pensione,& dare pecunias anticipatas pro solutione in damnum societatis, ergo illud damnum pro rata Tor-
16 niellus tenetur refundere, † alias esset usura,& societas Leonina l.si non fuerint. §. Aristo.ff.ꝓ socio §.illud instit.ꝓ socio. Decian.cons.29. nume. 28. uol.2.Bero.latè in cõ.168.uo.1.sentit.Pet.de Vbal.de duob.fratri. d. 11. par. q. 27. numero 28. uers. si aũt conductio.car.136.uel saltẽ de euictione tenetur ex pacto,& conuentione,Caballi.in Tracta.de euictio.§.4.nu.52.uers.quid in diuisionis contractu.car.187.Ad consiliũ. Rimi.Iuni.cons. 177. uol. 2.positum infra numero 61, non conteritur tempus,quia non uidetur loqui in casu nostro,& facit in contrarium totum consilium.Bero.d.cons. 168.uol.1.& notata ꝑ Petr.de Vbal.de duobus fratrib.in 11.part.q.33.nu.34.cart.138. Conrad. de contractib. lici. & illici. Tract. 3.q. 56. in 4.conclusio. cart. 264. col.2. & q. 56. cart. 267. & quæst.59.in 3.concl. cart. 279. colum.1.& quæst.33.car. 144.& uidetur cõtrarium sentire ipse Rimi.Iuni. in cons.463.nu.35.& seq.uol.4.car.355.

Vnde cũ doctores magis communiter uelint
17 tres reqri † cõiecturas legales, & non duas ad faciendũ præsumi cõtractũ fęneratitiũ, ut dixi supra, in prima decisio. nume.7.& decisio.2.nume.15.hac eadem par.2.cart. 50.ubi declaraui.& per Rolan.cons.96.nu. 19.uol.2.& sentit synodus Florentinus in cap.9. de Vsur. in princ. car. 76. & in casu isto reperiantur non solũ tres, sed quinque, & ultra,sequitur quòd contractus potius iudicãdus est fęneratitius,& usurariꝰ, q̃ licitus,& permissus propter salutẽ ani-
18 mę,quæ præferri debet † commodo Bursali,ut dicit Alciat.lib.primo.responso 3.in proposita nu.21.& seq. tomo 1.car.4.& Bero.d.cons.168.nu.27. uol.1. Hippol Bonacos. in Tracta. suo inordinato. De præsumptio. in uerbo usurarius car.328.col.3. & dixi supra d.decisio.1.num.110.car.40. & decisio. 2. numero 40.cart. 60. & decisio. 12. num. 18. ubi dixi procedere,etiam quòd esset consuetudo in illo loco faciẽdi huiusmodi contractus, quia solùm à pę-
19 na criminali excusaret † eum,& nõ à restitutione rei,& fructuũ & seqtur Nat.cõs. 498.nume.24.& 25.uol.3.car.38.& Rimi. Seni.cons.450.num.48. uolum.3. Plot.cõs. 10.in fin. Mantua. cons. 11 nume.26. lib.2. Rimi.Iuni. cons.218.num.14.seq.nume. 52. & seq.& nu.89. uol.2.car 309.Ioseph Ludo.commu.conclus.q. 5. uers. quando tamen cart. 110.colum.2.

Et aduertẽdũ est ad unũ in hac materia usurariæ prauitatis,ĩ qua multi decipi uñr,qa cõ
20 uẽtiones,& pacta,licèt ĩnt de ꝑ se † licita,& ꝑmissa,ut est pactũ de retrouẽdẽdo,& recmẽdo affirmatiuum,& Negatiuũ,Locatio, Societas,Assecuratio, Taxatio certi lucri ꝓ rõne nõ reddenda,& quid simile,ut dixi infra,num.26.& notat Auerar. consil.150. car.400.Decian.cons.106.numero.8.uol.3. & cons.2.numero 135.lib.primo.Ias.cons. 153.col.2.uol.4.car.72. Bero. cõs.169.uol.1. Bursa.cõs.117.num.13. uol.3.& Hiero. Ga

bri.

bri.cons.74.car.88.cum alijs similibus: Tamen si coniunguntur cum alijs coniecturis de sui natura licitis, sed suspectis à lege, aut à Doctoribus, & sint vltra duas, trãseunt in vitium, & de licitis fiunt illicitæ, & inducunt præsumptionem fænoris, & vsurarum, aut pignoris, vt dicam infra
21 num.26. & istis † vsurarijs non iuuat Regula illa, quòd Abũdare cautelis nõ nocet, sed potius eos illaqueat, infamat, & grauat, vt pulchrè p Anchara cons.257.col.fi. & Rimi. Inni. cons 433. numero 15 vol.4. car. 272. Etiam quòd contrahentes essent Nobiles, Mercatores reales, Religiosi, Ecclesia, Pius locus, & persona bonę cõditionis, & famæ, ac timoratæ cõscientiæ, quia etiam isti aliquando faciũt Contractus Feneratitios, & Pignoratitios, credẽtes fortasse esse licitos, vt ego pluriẽs * Iudicaui, hic Papiæ, quia nullus excusatur à peccato fænoris & mutui propter pręceptum negatiuũ, etiam si esset Minor doli capax, Rusti-
22 cus, & Mulier, † nec à restitutione rei, & fructuum, quãuis à pęna corporali in iudicio contentioso posset excusari, per ea, quę dixi. supra in Decisio 3. numero 30. & 31. in prima part. & supra in Decisio 2. num. 39. & 40. car. 60. & tetigi infra nu. 33. & 47. Bene verũ est, quòd in istis personis propter eorum qualitatem, coniecturæ deberẽt esse vrgentiores, & duæ non sufficerent (etiã quòd
23 adesset pactum † Negatiuũ, vel paruitas pretij in magna quantitate) propter pręsumptionẽ eorum, quam habẽt pro se, quæ elidit unam præsumptionem, & coniecturam fœnoris, aut Pignoris, iuxta adnotata supra in Repertorio. Decisionum. in uerbo. præsumptio una. car. 1149. col. 1. in prima part. Et ita sunt intelligenda adducta supra in Decisio. 1. nu. ? cart. 10. & hic infra. nu. 33. Aliàs daretur materia Delinquendi, quia istæ personæ possent facere huiusmodi contractus absque labe, & suspetione fænoris, quod non est admittendum, nã & isti non intrabunt in Tabernaculo Domini propter generalitatem præcepti Domini, qui dixit in Psalmo Dauid XIIII. quòd ille intrabit in Tabernaculo Domini, qui pecuniam suam non dederit ad usurã, & Munera super innocentem non acceperit; & ideo si adessent tres, aut quatuor bonæ coniecturæ fœnoris, contractus esset in totum illicitus, & tenerentur fructus per-
24 ceptos non † extantes computare in sortem, & extantes restituere, ut dixi infra nu. . . . . & per Lup. de Sancto Gemi. in Tract. de usur. Comment. 3. §. 6. nume. 143. & 144. car. 136. Caballi. in milleloquio. 538. car. 12. Sebastian. Medice. De compensa. in 1. part. q. 9. nu. 6. in fin & num. 7. in 3. & 4. Amplia. car. 21. ubi dicit singularem successorem etiã teneri illos restituere ex doctrina Bal. in l. 1. numero 2. C. de pign. actio. & ibi dicit notãdum; quæ tamẽ intel-
25 ligo teneri † singularẽ successorẽ restituere extantes, non extãtes teneri suum Actorem, ac si ipse percepisset. l. fructus. C. de usur. & innuit Bal. in d. l. 1. num. 2. tetigi in Repertorio in uerbo. Fructus cart. 985. col. 1. Et in hoc uidetur singularem successorem teneri ad fructus extantes, & perceptos ẽt ante litem contestatam speciali fauore fænoris; quod alter successor singularis non teneretur nisi à die litis motæ pter Titulum, & bonam fidem, Paul. de Cast. cons. 247. num. 6. uol. 1. licet eius auctor. & hæres teneretur ad æstimationem illorum fructuum à principio usque ad litem perceptorum, ut tetigi infra num. 52. & supra, in Decisio. 6. num. 11. car. 131. & in Repertorio, in uerbo Fructus una cũ re. car. 985. col. 5. Mathe. Vesembeci. Oltramonta cõs. 6. nu. 101. & seq. cart. 290. & uide Bar. in proemio. ff. in §. Tertii, & ibi Apostilla. in uerbo. in uita. ubi ẽt Docto. ubi in cõtractu pignoris uidentur tenere oriri Actionem meram personalẽ etiã de iure Canonico, secus in contractu fœneratitio, & illicito, & sic faciunt differentiam inter contractum pignoris, & contractũ fænoris, ut facit Neuizan. cons. 33. sub nu. 7. uide quod dixi supra. Decisio. 2. num 41. & Alex. cõs. 46. nume. 6. uol. 3 Bero. cons. 169. num. 12. uol. 1. unde patet, quòd pacta, & cõuentiones oẽs sunt de sui natura licita, & permissæ, sed transeunt in uitium, propter numerum aliarum coniecturarum, & ger-
26 minant contractum simulatum, & † fœneratitium, Aliàs nullus cõtractus posset iudicari fæneratitius, cùm omnes illæ coniecturæ de per se, & sui natura à lege nõ sint prohibitæ, ita colligitur ex Adductis per Tiraquel. De iur. constituti. in Nona limita. sub num. 3. 4 & 6. car. 146. Lup. de Sancto Gemi. De usur. in comment. 2. § 1. num. 28. & num. 40. uers. intelligas tñ cart. 63. Ioseph. Ludoui. cõmu. conclusio q. 51. car. 815. Didac. Variar. Resol. lib. 3. cap. 8. ad finem, &

nem,& c.9.nume. 3. Anton. Burgos.in repeti.cap.ad nostram.num.4.& 5. De emptio. & vend.cart. 51. Ias.cons. 153.col.3.volum. 4.car.73.late.Hiero.Gabri.consi.74.numero 23.& 24.car.88.sentit Franc.Becci.consil.52.nu 83.& 84.cart.92.Anchara.d. consilio 257.num.2.& 3.& pulchrè facit breuis ratio adducta per Moder. Appostilla. ad Deci.in cōs.210.nu.4.in fin.in uerbo, inæqualitas,ubi dicit,quòd illæ coniecturæ nō inducunt fraudem,sed bene ex pluribus simul iunctis inducitur fraus.

27 Et in pacto de † Retrouendendo non est distinctio, an sit factū in eodem instrumento,uel incōtinenti post instrumentū uenditionis coram iisdemmet Testibus,& Notario eodem tempore,quia uidentur isti duo Contractus Correspectiui,& unus factuscōtēplatione Alterius. Adnotata per Franc. Becci.cons.92.num.8.car.164.Alba. consilio 21.nu.6 non obstante dicto Corne. in consilio ultimo.uol.primo. Immò arguit maiorem suspitionem fœnoris ob astutiam usurariorum Paliantium contractus usurarios, faciendo pactum de retrouendendo post uenditionem eadem die, uel post octo aut certos dies,ut in terminis cōsuluit Crauc.cons.156.nu.3.& 17.uolum.1.cons.991. num.20.uol.3.Rolan.cons.40.numero 32. volumine 2.Rimin.Sen.consilio 451.num. primo & 2.uolum.3.Cagnol.in l.2..nume. 168.C.de pact.inter empto.& uendi. cart. 162.Et in hoc Abbas.in consilio 69.colum. 2.uersi.3.uol.2.non contradicit, quia dicit, quòd Emptor per interuallum in gratiam fecit tale pactum.Nam quando apparet de gratia,& quod à principio uerosimiliter de hoc non potuerūt cogitare bene per interuallū puta sex mensium,aut anni, non inducit præsumptionem aliquam fœnoris, & ita procedunt allegata per Paul.de Cas. in l.pacta Nouissima,num.7.C. de pact. & ita sunt intelligenda,quæ supra dixi.in Decisio.j.nu.7.ut sequitur etiam Octauia.Pedemonta.Decisio.42.nu.5.car.167.Bursat. cons.117 num.8.lib.1.cart.240.& Lup. de S.Gemi.de usur.car.61.num.34. & tale pa-

28 ctum de † retrouendendo idem operatur,si est instrumento,quàm si constat ex promissione; & per testes,nam potest per testes ꝓbari,quia attenditur contractus, & sic ꝙ partes conuenerunt,non autem instrumētum,& sic quòd Notarius scripsit in instrumento, nisi partes dixissent velle de conuentione fieri instrumentum, ut per Alex. consilio 122.nu.2.vol.2.Paul.de Cast.cons. 143.uol.2.& Boeri.Decis.183.nu. 1.& 2.& Rolan.cōs.50.uol.4.faciūt adducta per Anchara.Regiens.q 21.Non multi lib.1. cart. 14 Cur.Iuni.consilio 304. numero 42. & sequen.uol.3.Bero.cons.80 in fi.uolu. 3. & Buria.cons.100.nu.18.& 19.uol.1.& Laur. de Pinu. cōs.87.cart.120.ubi dicunt, quòd licèt non fiat instrumentum, tamen contractus ualet,ēt,ꝙ partes in contractu dixissēt uelle facere instrumentum,dummodo pro forma, & substantia non dicerent debere fieri instrumentum:ideo dixi.D. Io. Franc. Parolarium teneri facere instrumentum solùm secundum cōtractū,& sic secundum tenorem scriptæ priuatæ cum clausulis solitis apponi per Notarios in instrumentis, & non alterare formam scriptæ inter partes factæ,circa uenditionem Fabricæ, quia contractus à principio sunt uoluntarii ex post facto necessarii, nec absque consensu ambarū partium possunt reuocari,& alterari,l.sicut C.de Actio.& oblig.glo.in princip.institu.De emptio.& uendi. dixi supra. in Decisio.37.nu.26 car.510.in prima par. & sentit Arnol.Singul. 87. debebam tibi. Capella Tolosa.Decisio.307. an creditor. & ibi Appostilla. Et Roderic.Soarez. in l. post rē.ff.de re iudica.car.725.& Fely. in c. Accedens.il primo,num.2.& 3.ut lite penden.& in c.1.in sexta fallentia. De proba-

29 tio.ubi † creditor,& debitor potest cogi ad faciendum instrumentum uenditionis,solutionis,& crediti,& Hortman. Oltramontapract.Forēs.li.2.Tit.26.obserua.24. car. 270.uñ supradicta sunt notāda,& digito ligāda ad excludēdū illos,q uolūt defendere usurarios allegādo pacta huiusmodi non esse illicita,sed permissa à iure de sui natura,& bonus iudex remouebit has filaterias & pronunciabit contractum pignoris, uel fęnoris,& sic Meliorem uitam ducet,quā Religiosi, & Fratres prædicatores, ut pro singulari notat Ioan. de Arnol. Singula. 23.sæpe audiui.Nā neque pactionibus,neque statuto,neq; consuetudine potest in-

30 duci † qđ instrumentum supradictis coniecturis munitum,& celebratū denotantibus pignus,uel usurariā prauitatem sit licitum & ualidum,ut latè examinat Rimi.Iuni.cōsilio 218 uol.2.car.3091.Cæphal.consilio 190.nu.7.lib.2 late Natta. consilio 497. & cons.498.num.4.5.& seq.uolumine 3. cart.

36.

86. Balb. de præscriptio. in 2. part. 3. part. princi. in 2. limita. num. 9. 10. & 11 cart. 69. Ruin. consil. 194. num. 1. & 9. uolumine 1. Anchara. cons. 257. Fely in c. si. col. 4. & 5. vers. quarta declaratio: de præscriptio. bene Hiero. de Mente, q. 4. num. 10. & seq. car. 21. Octau. Pedemonta. Decisio. 95. nu. 30. cart. 372. & dixi supra in Decisio. 2. num. 40. cart. 60. & dicam infra num. 38. Immo ille, qui diceret ualere, & nō teneri ad restitutionem, & seruaret huiusmodi statuta; &
31 consuetudines peccaret † mortaliter propter præcepta Negatiua (mutuo dantes nihil inde sperantes, Non fęneraberis fratri tuo, & pecuniā suā non dederit ad usurā) & incideret in excommunicationem, & hæresim in casibus non permissis, ut dicit Io. Lup. de usur. cōment. 1. §. 4. nu. 9. car. 27. & Illustriss. Cardinalis Alban. cons. 29. nu. 13. & seq. tetigi supra Decisio. 27. nu. 27. & nume. 35. car. 369. in 1. par. Natta. cons. 498. num. 23. uol. 3. Decian. cons. 18. nume. 13. & 14. uol. 3. Imol. in c. clerici. num. 5. de uita & honest. cleric. cart. 3. & faciunt, quæ adducit Rola. cons. 99. num. 14. 15. & 16. uol. 3. ubi
32 dicit, qđ † ius Canonicum, & non cōsuetudo, & statutum secularium Attendi debet in his, quæ cōcernunt peccatum, & Alexā. in cōs. 38. col. 3. uol. 4. & cons. 59. uol. 1. Caballi. in Milleloquio. 620. in 2. part. dixi in Decisio. 27. nu. 27. car. 368. in prima par. & tangam infra num..... Bene est uerum. quòd huiusmodi statutum, & consuetudo excusaret à pena corporali, & pecuniaria
33 in † iudicio criminali, ab infamia, & à delicto, quòd non posset propter hoc querelari, & maximè quando ēt à personis Nobilibus, Religiosis, locis piis, Mercatoribus Realibus, & aliis bonæ uocis, & famæ ac timoratæ conscientiæ obseruarentur, adnotata per Natta. in cons. 498. nu 26. cons. 586. nume. 9. uol. 3. cart. 217. Alciat. Responso. 40. & Respōso 3. lib. 1. Tomo. 1. Bursa. cons. 117. li. 1. & Rolā. cōs 96. nu. 28. uol. 2. Crau. cons. 924. nu. 16 & 17. uol. 5. car 305. quamuis (ut supra dixi) non excusaret eum à nullitate, & rescissione contractus, & à restitutione fructuū, & rei, in casibus non permissis, à quibus nullus excusatur, ut dixi supra. nu 21. & 22. & in Reper. Decisionū, in uerbo. executio interest car. 959. in 1. par. Ioseph. Ludouic. commu. conclu. q. 38. col. 1. car. 90. & ita sunt intelligendi Ias. cōs. 153. col. 4. & 5. uol. 4. Rimi. Iuni. d. consilio 177. nu. 31. & seq Natta. d. cons. 586. uol. 3. & Decian. cons. 2. n. 80. & 81. vol. 1. & Craue. cons. 366. num. 23. & seq & num. 28. uolum. 3. car. 65. & in d cons. 924. nu. 16. & 17. Aliàs male, & infideliter loquerentur, & contrà communem, per supradicta, & tetigi, supra Decisio. prima, in fi. cart. 41. col. 2. Et si fi-
34 deiussor alicuius solueret † uirtute dicti statuti interesse, aut usuram prohibitam per setētiam, & quòd de facto obseruaretur in illa regione (ut solent aliquando prīcipes velle obseruari in perditionem eorū animarum, tunc posset talis fideiussor repetere solutum, & expensas à suo principale Deci. cons. 665. ad dubium. nu. 4. car. 61. quia statutum, uel cōsuetudo quòd, & quæ de iure non ualet, sed de facto obseruatur perinde est, ac si de iure ualeret, & ligat in hoc Mundo; Purpura. cōsi. 530. num. 4 & 5. vol. 2. cart. 206. Deci. cons. 361. omissa. consilio 487. in quæst. & d. cons. 665. n 1. 4. & sequen. Secus si de facto nō obseruaretur, qa fideiussor debet se defendere. & facere quātum in se est nunciando principali litem, & molestiam, aliàs non posset repetere usu
34 ras, & expensas litis, per tex. in l. exceptione. ubi Bar. Paul. de Cast. & alii Doctor. ff. de fideiussori. late Paris. cons. 104. uol. 3. car. 168. Bart. in l. exceptiones. ff. de exceptionibus. Hippol. in Rubr. de Fideiussoribus quæstio. 29. nu. 186. & seq. faciunt adducta per Zabarel. cons. 5. uocante Monasterio.

Sed quando sumus in casibus permissis à lege, uel Canone, & cōtractus in prima fi-
36 gura sui negotii est † licitus, & permissus (ut est uenditio, Emptio, Permutatio, insolutum datio; Societas, Locatio, Census, Annus redditus, Fictus perpetuus, promissio interesse, & usurarum pro pretio rei emptæ, & possessæ non soluto, & dote non soluta, uxore ad domum uiri traducta, pro lucro cessante, & damno emergenti, & quid simile) si talis contractus remanet in sua primæua natura contractus, & solum adsit læsio ultra dimidium, suppletur pretium aut res restituitur sine restitutione, & compensatione fructuum. l. 2. C. de rescind. uend. & ibi Doctor. ubi Cagnol. & Pinel Alexan. de Neuo cons. 95. col. 1. & 2. sentit Paul. de Cast. in l. 1. nu. 3. C de pignor. act. consilio 306. in fi. vol 2. tetigi in tract. de Tutor. nume. 145. uers. an autem pro Rita. cart. 138. & nu. 271. vers. Et fructus car. 254. Anton. Gomesi. de Contractib. cap. 4. sub numero

21.

21.in fi. cart. 205. & Vincenti. Franc.decisio.Neapoli.119.nu.19. & 20.cart.113 sentit. Benedict. in cap. Raimutius. in uerbo. si absque liberis. in 2.par. num 230.in fin. do Testamen.car.79. Si soluitur excessiuũ interesse, & fictus magnus, ac pensio grandis,& sic ultra quam à lege,consuetudine, aut statuto sit ordinatum, & taxatum, tũc sola hac de causa non dicitur contractus illicitus,nec transit in uitium pignoris,mutui fœnoris &, sed ualet , & tenet, & meretur executionem quo ad capitale, & quo ad interesse,& fictum usq; ad quinque,sex septé,& octo à lege,cõsuetudine,uel statuto ordinatõ,quo uerò ad residuum illud excessiuum non tenet contractus, & promissio. & habetur pro nõ scripto,nec peti põt. & remanet penes promittentem,&si est solutum repeti potest obtenta Absolutione * iuramento,si adest iuramentum, quia tale interesse est illicitum , & in fraudem usurarum factum,non obstante. l.2. C.de rescindend. uend. quę non hẽt locũ in isto casu, cùm agat̃ de his,quæ cõsistunt numero,põdere,& mẽsura, ut dicit Io Lup.de usur.cõment.3.§.5.nume. 117. & seq.car.128.col.
37 2.& isto casu † utile per inutile non uitiatur , cùm principium non sit uitiatũ,nec mẽs in totũ deprauata,ita dicit Natta. cõs. 497.nu.11.uol. 2.car.34. Alex.cõs.178. nu. 10.uol.7. cons. 49.nu.19. & seq. uol.4.Io. Lup.de Vsur.cõment.3.§.5.n.116.car.128. & num.105.cart.124.dixi supra decisio 33. num.32.& 33.car. 478. & in Repertorio. Decisionum,in uerbo. Executio interesse, cart.959.col.1.in prima part.& in decisio.2. num.37.car.58.sentit . Bal.in l.1.num.3.& 4.C. de pign. actio.& ibi Paul. de Cast.nu. 3.& facit dictum Plot.cons.17.numero 17. car.95.Bello.cons.4.sub nu.4.& 5. & Alex. de Neuo. cons. 95. col. 1.3.& 4. Ex quibus uidetur reddi dubia illa limitatio deducta A Lancello. Galia.in consuetudi.statu. Alexãdri. Quod Marit. non pos Relinque. in uerbo. Vitra. sub nume. 10.uersi. Nisi ut subdit Rodulphus. car. 234 ubi dicit Laur. Rodulph.in Tracta.usura.quæst.135.Asserere;quòd licèt instrumẽtum in totum nõ sit usurarium,& illicitum, sed in parte , ꝙ infirmandum est solum in parte infecta; nisi usurarius instrumento iam usus fuisset in totũ,& perstitisset sine pænitentia usque ad calculum ferrendæ sententiæ, uel usq; ad sententiã adnotata per me supra in Repertorio decisionũ,in uerbo. Actor.col. 1.car.870.& in decisio. 1.num. 14.in prima par.& per Grat.cons.85. uol.1. quia tunc a iure totius (intellige) interesse, & usurarũ ceciderit propter usuras ultra sortem , & interesse licitum petitas,& tunc iudex ecclesiasticus poterit in totum inhibere iudici seculari , ut sequitur ẽt(quo ad inhibitionem)Mandosi.in Tract.de inhibit.q.13.car. 7.Nam ego admitto,quo ad inhibitionem super toto(ipso creditore persistente in sua petitione) ne iudex secularis condemnet debitorem etiam in usuris illicitis , & sic ultra capitale,& interesse;ac fictum licitum ; sed quòd propter hoc amittat ius suum,& etiam interesse licitum in pęnam: Doctores supra proximè allegati uidentur uelle cõtrarium , & maximè Natta.d.consil.497.num.11. Nec Mandosi.d. q.13.hoc sentit,& faciunt dicta Bal. in d.l.1.num.4. C.de pignor.actio.ubi Pau.de Cast.nume. 3.si contractus in totum esset illicitus propter deprauatã intẽtionẽ fortasse posset magna cũ difficultate capitale recuperare, adnotata per Octau.Pedemont.decisio.95. numero 29.& 30.cart.372. Adeo quòd ui-
38 detur posse inferri ex supradictis, ꝙ in † cõtractu licito possit taxari pretiũ, interesse, pensio,& fictus à cõsuetudine,lege,& statuto; & illud seruari debere, quando non esset exorbitans, & excessiuum,& non scãdalizaret proximum ,ut quando in mercatoribus taxaret usque octo,nouem, & decẽ,pro lucro cessante,aut damno emergenti, in censibus , & fictis perpetuis,ac annuis redditibus sex, septem , & octo , in alimentis uxoris , & filiorum propter onera Matrimonij, & alijs similibus casibus per l missis usq; ad sex, sep tem,& octo,& nõ ultra,Alex.consil.31.nu.3.& seq. uol. 6.Natta.consilio 586.sub nume. 10. uolu. 3. Craue.cons.594.nu.10.& seq. uol.4. Rota Gen. decisio.194.num.3.& seq.cart.257.Io.Lup. de usur. Commẽt.primo. § 4. numero 91. cart. 27.& comment. 3. §.4.num. 116. car. 128. Caballi. in Tracta. de usur.num. 527. uers.item de statuto.quæst.87.cart.304.latè Alex.de Neuo.cons.95.col.1.& nume.15. 16.tetigi supra. decisio. 2. num.11.car.49. col.1.& in Repertor.decisionum in uerbo. Maritus. 1080 col. 2. &in uerbo. Executio interesse,car.959.col.1. quia quando secũdum opinionẽ uulgi , aut personarum discretarum taxtatur pretiũ,& interesse aliquod,

quod, illud dicitur ęquum, & iustũ in casu permisso per supradicta, & per Guid. Papa decisio. 170. Alia decisio. & ibi Appostilla.car.274. Craue.d. cõs. 594. in fin.car. 73. Vnde possumus dicere nos Fiuizanenses, prouisiones factas ꝑ cõsiliarios Fiuizani, de anno 1539. Mensis Decembris, per Magnificos Dominos octo viros custodiæ, & Baliæ ciuitatis Placentiæ de Anno 1545. Mensis Octobris, super solutione, & modo soluendi Affictus valuisse, & valere in casibus permissis, & attendi debere, vti factas à personis discretis, & vniuersitatem Representantibus, & in hoc malè loquutus est Plot. in l. si quando. nu. 452. C. vnde vi, quia non est eius opinio communis, nec etiam uera in casu ꝑmisso, & licito, vt etiã dixi in decisio. 35. in 1. par. vbi dixi etiam à parte posse taxari interesse, vsque ad quãtitatem taxatam à lege, consuetudine, vel statuto, & hoc non habet difficultatẽ apud resolutos, & Doctos Iudices, q̃a cum sit a lege taxatũ dicitur inesse à natura, & quæ conueniunt ex natura contractus nõ est necesse exprimi, ergo si exprimuntur non est iniquũ, & in fraudem vsurarum factum. Bal. in l. nõ dubitatur. C. de euictio. Caballi. De euictio. §. 4. num. 1. car. 157. Bene procedit in casu ꝓhibito, & illicito, vt dixi supra numero 30. & 31. & sentit Hiero. de Monte * quæstio. 4. numero 10. & seq. cart. 21. & etiam quando statutum, uel consuetudo nimis excessiue taxaret interesse, & pẽsionẽ, ut inter Mercatores ad rationẽ duodecim, & ultra, & in alijs personis ad rationem decem, & ultra pro centenario, ut innuunt supra allegati Doctores, & Natta. cons. 586. sub num. 10. uol. 3. & Ioan. Lup. de usur. comment. primo §. 4. nume. 91. & Roland. cõs. 40. nu. 25. & seq. uol. 2. car. 85. Aliàs sequeretur, quòd offitia in curia Romana,* * REDDITVS, & impræstita in mõtibus Florentiæ, Venetiarum, & Ianuæ non possent emi ad illam summam taxatã, nec in regione mea Fiuizani, Pistorij, Parmę, & ꝑ Romandiolam possent emi census, & Pla-
39 centiæ, ac Papiæ, & Mediolani fictus † perpetuos cũ locatione perpetua, & staria frumenti ad rationem septẽ, & octo pro centenario, quod absurdum est dicere quando fiunt, & emũtur secundum mores, & constitutiones, eorum, ut uidemus quotidie fieri, & obseruari, ut loquitur Alex. de Neuo. in d. cons. 96. cart. 109. numero 17. & 18. tetigi supra decisio. 2. num. 47. in fi. & nu. 48. & per adducta per Ioan. Lup. de vsur. cõment. 3. §. 5. nume. 116. car. 128. & Hippol. Bonacos. commu. opin. crimina. in uerbo. Emptio. car. 24. col. 4. Craue. d. cons. 594. in fin. uol. 4. car. 73. & ita sunt moderãda adducta per Natta. d. consil. 497. & cons. 498. uol. 3. Decian. cons. 2. num. 66. & seq. uol. 1. ut ꝑ Abba. in q. 5 incip. Augerio. nu. 7. & 8. car. 369. col. 1. libro primo diuersorum.

Et sic patet, q̃ nõ semp cõtract⁹ efficit̃ in tõtũ illicit⁹, nec mens in totũ deprauat̃ pro-
40 pter unum † illicitum diuisibile, ut sentit bene ẽt Bal. i d. l. 1. nu. 4. & ibi Pau. de Cast. num. 3. C. de pignor. actio. Plot. consil. 17. numero 17. car. 95. Secus quando mens in totum esset deprauata, & sub quæsito colore, & paliato uellet esse sana, ut faciunt hipocritæ Tristes, & quãdo talis contract⁹, ut supra nominatus nu. 36. in ueritate à cõtrahentibus ita in mente eorum non esset conceptus, sed loco cẽsus annui redditus, locationis, Emptionis, & uenditionis esset pignus depositum mutuum, & fænus, solent sepissimè facere usurarij, de quibus dixi supra. decisio. prima nu. 1. & seq. cart. 7. & ꝑ Cur. Iuni. cons. 239. nu. 29. & seq. uol. 3. Et hoc ex tribus, uel pluribus coniecturis, à lege, seu à Doctoribus approbatis dignosceretur, de q̃bus sum loquutus supra decisio. prima & in decisio. 2. nume. 1. & seq. cart. 42. quia tunc bene in totũ annullaretur cõtractus, & nullam mereretur executionẽ, nisi quo ad capitale, cõputatis fructibus in sortem si sunt recollecti, uel ꝑ eum stetit, quòd non recollegit, & fuit negligẽs, si possidebat terras, & erant semina-
41 tæ, & cultę, & ꝑmisit † deuastari, & corrũpi per ea, quæ dixi supra. d. decisio. 35. num. 32. in 1. par. & in decisio. 2. nume. 32. cart. 57. col. 1. & hic infra nu. . . glo. fina. in l. si fundum, in fi. C. de rei uẽdic. Bertachi in Repert. in uerbo cõductor Fundi sub num. 30. car. 418. col. 1. in fin. Rimi. Iuni. cons. 433. num. 21. uol. 4. cart. 272. Rota. Genuæ. decisi. 194. numero 2. car. 257. Soc. cons. 174. col. 3. in fin. uol. 2. & in l. de diuisione num. 10. ff. solut. matr. Io. Lup. de usur. commen. primo, §. 7. numero 141. in fin. cart. 41. Et ita loquuntur Natta. d. consil. 498. num. 4. & 5. & seq. uol. 3. & Cephal. d. cons. 290. num. 7. uol. 2. Hiero Gabri. cons. 74. & consil. 77. Verũ est, quod si corporaliter, & in

& in effectu non possidebat, nisi per constitutum, quòd non tenetur fructus computare in sortem, licèt fuerit negligens, & per eum stetisset in possidendo, & laborando terras, quia in isto casu illiciti con-
42 tractus non tenetur † inuitus percipere, nec recolligere, & solum tenetur de perceptis, non autem de percipiendis, & qui uerosimiliter honestè percipi potuissent p.p titulum, licet inualidum. d.gl.fi. in fi. in d. l.si fundum per illum tex. C. de rei uend. & in l.si nauis.gl.fi.ff. eo.tit. Pau. de Cast. cons.247.num.6.uol.1.& in l.1. nu.3. & 4. C. de pig.act. & tetigi in Reper. Decisionũ. in uerbo, melioramenta, nu.3. car.1095. Nat.consi.306.nume.1.& 4.uol.2. Ioseph Lud. Rota Luca.decis.2.nu.23.& seq. in 1. par.car.15.Rui.cons.44.col.4.uol.4. Anto. Gabr.commu.concl.lib.3.de loca.concl.4. nu.11.car.398.& tetigi supra decis.43 numer.64.car.614.in 1.par.ubi dixi per hoc non causari per emphiteotam non possidentem caducitatem, sicut uidemus etiã emptorem non teneri ad fructus pro rata pretij non soluti ũ possessionem naturalem, & corporalem non accepit, & si illos non percepit, nec laborauit, tunc non est quid sit computandum in sortem, & nõ tenetur de percipiendis, sed solùm de perceptis, ut per Doct. in l.curabit. C. de act. emp. ubi Cag. nu.28. Pau. de Cast. d.l.1.nu. 4. C. de pig.act. Rota Perusi.decis.87. in 2. par. Io. Lup. de usur. commen.1.§.7. num. 141.car.41. Rota Genuæ decis.69. nu.2. & licet in decis.194.nu.2.& 3. uidentur velle teneri etiam de neglectis, & non perceptis, & Deci.cons.119.nu.8. est intelligenda quando possideret, & laboraret, & fructus in esse ꝓducti essent, & pateretur corrumpi, iuxta limitationem traditam a gl. fi. in d.l.si fundũ.in fi. & Bertachi. in Reperto. in uerbo, cõductor fundi. sub n 30. car. 418.col.1.in fi. alias male loquerentur, & cõtra cõem ꝑ suprad.cta, & ita sunt tẽperanda adducta ꝑ Soc.d.cõs.174. col.3.i fi. uol.2.& in l.de diuisione.n.10.ff.sol.mat. quia intelliguntur quando quis possideret, & laborasset terras, & seminasset, aut fructus essent maturi, & pateretur corrũpi, aut qñ teneretur non solũ de ꝑceptis, sed ẽt de his, quos uerosimiliter honestè ꝑcipere potuisset. p l.fructus. ff. de rei uẽdi.& l.si fundũ.& ibi gl.fi.C.eo.ubi Doct.
43 ut est ille, qui possidet sine † titulo ꝓ possessore, uel pro hærede adnotata ꝑ me iñ decis.27.nu 28.car.369.in 1.par. Pacitol. cõs.46.n.7.vñ colligitur cõclusio, ꝙ habẽs titulũ ualidũ nò tenetur de fructibus pcipiẽdis, & qui uerosimiliter honestè ꝑcipi potuerint, sed solũ de ꝑceptis post litẽ cõ-
44 testatã, si erat in bona fide, & † ignorabat rẽ esse alienã, si uerò sciebat titulũ sui auctoris inualidũ, uel rẽ alienã, tenetur ad fructus a die sciẽtiæ, & inualiditatis, sed solũ tenetur de ꝑceptis, & nõ de ꝑcipiẽdis, nisi fructus essent in esse deducti, & pateretur corrũpi, si uerò titulus suus esset nullus, & inualidus, ut in casu isto p.p simulationẽ, & fœnus, tunc tenetur de fructib' tm̃ ꝑceptis a die cõtractus, & tituli cõsequuti. Et nõ de ꝑcipiẽdis p.p d. titulũ d.l. fructus. & gl.fi.in l.si nauis.ff.de rei uẽd.& d.l.si fundũ.ubi gl.fi.Pau.de Cast. d.consi. 247.n.6.uol.1.& ꝑ supradicta n.42.& 43. & tetigi in Reper. Decisionũ, in uerbo, melioramenta.n.3.& 6.car.1096.i 1.par. col. 1. Simõ de Præt. de interpre. ultima. uolũ. lib.3.solutio.5.nu 3.& 4.car.358. Rot. Genuæ decis.4.nu.6.car.23. Qui uerò nõ hẽt titulũ tenetur nõ solũ de fructibus perceptis, sed ẽt de his, qui verosimiliter honestè ꝑcipi potuerũt. d.l.fructus.ff.de rei uẽdi.& ibi Odofre.& Doct.& per Doct. sup. allegatos, at iste, qui facit contractũ fœnoris hẽt titulũ licèt inualidum, ergo de ꝑceptis tm̃, & in esse deductis, & nõ recollectis, sed corruptis sua negligẽtia tenetur ꝑ supradicta, & ꝑ Pau. de Cast. d.l.1. n.3. & 4. C. de pig.act. ubi notabiliter dicit, qđ
* licèt percepisset fructus * GRATIA rei cõseruãdę, uidelicet si domũ habitaret ne casmante periret, ꝙ nõ teneretur qđ soluere, & restituere; Et ideo in cã Placẽtina mihi delegata ĩter illos de Vicedominis,
* & Rubeis de anno 1582. Ianuarij * ABSOLVI illos de Rubeis a fructibus ꝑceptis, a libris quinq; sup (q̃ nõ ꝓbatũ) & a libris quinq; infra diffinitiuè absolui, q̃ a casus ille erat de licitis, & ꝑmissis. Nã illi de Vicedominis vendiderãt staria q̃nque frumẽti ficti ꝑpetui illis de Rubeis, cũ pacto de retrouẽdẽdo ꝓ libris uiginti singulo stario, & fuerat d. instrũm fœneratitiũ, p.p pactũ đ retrouẽdẽdo, p.p lesionẽ ptij, & p.p excessiuũ ualorẽ starij frumenti de anno in annũ, & q̃a a principio cõtractus erat uerus, & sic uera uenditio, & erat factus secũdũ morẽ Regionis, & emptio fa-

cta secundum cursum ualoris illius tpis,
quod sufficit. Ioan. Lup. de usur. commen.
2.§.2.nu.79. car.70. licèt starium frumēti
postea de anno in annum crescebat, nō e-
rat in consideratione, quia sufficit q̄ tpe
45 † uenditionis, ante, & post per duos, aut
tres annos ita ualeret. Si nō aderat pestis,
aut bellum, per ea quæ dixi in meo Rep-
tor. Decisionū, in uerbo, ualor uerus, cart.
1233. col.1.& licèt pretium frumenti esset
librarum duarum, trium, & quatuor illo
46 in tpe, tamen summa † minor dēt cōsi-
derari ad excludendum excessiuum inter-
esse, & delictum per tex. in l. si ita stipula-
tus fuero. la 1. & la 2. ff. de uerb. obl. & Bē-
ue. Strac. trac. de assecura. tit. de adiecto. in
2. par. nu. 50. & seq. car. 185. quia posset es
se q̄ emptor starium frumenti vendidisset
solùm libras duas, per ea quæ dicit Guid.
Pap. decis. 252. Dec. cons. 423. col. 2. Crau.
de antiq. temp. par. 4. materia ista. n. 114.
uers. 12. car. 220. & Nat. cons. 229. in 2. du-
bio. uol. 1. car. 494. ubi dicunt in promissio
ne salarii, & mercedis operarijs, & officia-
lib. facta simpliciter intelligi de minima
mercede pecuniarum, & non de medio-
cri, licèt in solutione, & in promissione
quantitatis, & speciei intelligatur de me-
diocri summa, & ita est intelligendus Iac.
Nouel. in regula 183. salarium nu. 3. in ter
tia fallentia, ubi in proposito etiam loqui
tur, & non debent oēs tres illæ summæ in
vnum cumulum poni, & postea illud cu-
mulum, & illam massam diuidere in tres
partes, ut solent facere æstimatores, & iu-
dices in uarietate æstimatorum, & testium
47 † deponētium super ualore alicuius rei,
ut dicit Pet. de Raue. in sing. 269. Manda-
ui. Alex. cons. 64. uisa. uol. 2. Dec. in l. in eo,
quod plus. nu. 17. ff. de reg. iur. Emanuel
Soarez commu. opi. in uerbo, testis. n. 180.
Fran. Mar. decis. 485. nu. 50. in 1. par Bero.
cons. 99 nu. 2. uol. 3. & Alberic. de testib. c.
9. nu. 16. & 17. car. 449. Benue. Strac. in tra
cta. de proxeneta. & quia redditus uideba-
tur ascendere ad rationem decem, & ultra
pro quolibet centenario reduxi ad quin
que ex eo, quia læsio solùm erat in reddi-
tu, & mens tota non erat corrupta, & utile
per inutile non uitiabatur, attento maxi-
mè, quòd & Religiosi, & personæ timora-
tæ conscientiæ emebant, & uendebant ta
lia staria frumenti ficti perpetui, quo ca-
su tollitur suspitio fœnoris non apparen

tibus alijs coniecturis suspectis, ut dixi su-
pra num. 21. 33. 38. & per Rol. cons. 96. nu
me. 28. uol. 2. Crau. cons. 924. nu. 16. & 17.
uol. 5. car. 305. & latè per Alex. de Neuo d.
cons. 95. ubi ostendit communem in for-
tiori casu ex mente Canonistarū, & Theo
logorum, sicut etiam in emptione ficti p-
* petui de anno 1581. Absolui * MONA
STERIVM, & eius Monachos de Cli
uate a querela usurarum data per illos de
Rabios, ex eo quia emerant nonnulla bo-
na pro scutis quatuorcentum, & postea il
lismet uenditoribus dederant in emphi-
teosim perpetuum pro fictu, & redditu scu
torum octo pro quolibet centenario, cum
indifferenter ita in illa Regione de anno
1530 & ante, & post fiebant huiusmodi cō
tractus, & ipsimet Monaci uendiderant
similem fictum perpetuum Canonicis Me
diolani, quo casu propter pactum tale de
reinuestiendo in perpetuum uidetur eme
48 re directum dominium † & pensio solui
tur secundum morem Regionis ad ratio-
nem octo pro centenario, sicut fit in censi
bus, & redditibus annuis, quę non est im-
moderata, & excessiua, ut demonstraui su
pra, n. 38. & 39. & pretium esse magnum,
& ultra uerum pretium in quarta parte
ad damnum emptoris propter huiusmo-
di seruitutem, & perpetuitatem, & amis-
sionem utilis Dominij. Alex. de Neuo con
si. 95. & tetigi in Repertorio Decisionū,
in uerbo bona fideicommisso, car. 886. co
lum. 2. & Io. Lup. de usur. commen. 2. § 5.
num. 132 & seq. car. 86. & talis contractus
potest fieri etiam quòd uenditor uende-
ret cum hoc pacto, quòd teneretur eum
reinuestire in perpetuum in emphiteo-
sim, ut dixi in Reper. Decisionum, in uer
bo, habens pignus. car. 986. col. 2. & in ter
minis latè consuluit Alex. de Neuo in cō
si. 95 car. 108. ubi dicit communem, & re-
fert Theologos, & Canonistas. Ad unum
tamen est aduertendum in emptione isto
rum stariorum frumēti ficti perpetui, red
dituum annuorum, & censuum, ut consti
tuantur super rebus, & bonis certis, cla-
ris, & apparentibus, cum suis continētijs,
& finibus, & non sub inuolucro uerborū,
super quibusdam bonis, uel omnibus suis
bonis in genere, quia tali casu esset cōtra-
ctus fęneratitius, & pignoris, ac mutui, &
non ualeret, & tota mens esset corrupta,
& fructus omnes compensarentur in sor-
tem,

tem, ut dicit Ioan. Baptista Lup. de usur. commen. 2. §. 2. nu. 63. car. 65. & Alexan. de Neuo d. cons. 95. sub nu. 15. car. 108. col. 3. in fi. & tunc procederent adducta per Natta d. consi. 497. & consi. 498. uolu. 3. & per Decia. consil. 2. lib. 1. & Abb. d. q. 5. Augerio, n. 7. & 8. car. 369. lib. 1. diuersorum.

Et quando iste contractus est illicitus, & suspectus, & in eo adest iuramentum, maximè cum clausula (prædicta omnia vera fuisse, & esse, attendere, & obseruare) per quam clausulam iuramento vallatam, videtur debitor (non obstante absolutione ad effectum agendi) obligatus illud iuramentum, & illam † promissionē
49 obseruare, & sic debere numerare, & dare interesse, pensionem, fructus, & fictus cōuentos, per tex. in c. debitores, & in c. ad nostram, il 2. de iureiuran. & per ea, quæ dixi sup. decis. 11 nume. 26. 27. & 42. cart. 114. in 1. par. & in decis. 2. sub nu. 37. cart. 59. in hac 2. par. Doct. in l. nemo potest vbi Ias. nu. 47. Ripa nu. 77. & Io. Guteri. Hisp. nu. 386. ff. de leg. 1. & Vincen. Carroci. in c. cum quid. in 4. par. limi. 8. sub num. 4. de reg. iur. in 6. car. 173. ubi dicunt non procedere quando notoriè, vel aliter statim cōstaret de nullitate actus, & de simulatione, ut per lecturam instrumenti, & processus, aut alijs modis, & per Paris. cons. 35. nu. 37. uol. 1 aliàs secus, si aliqua cognitio causæ requireretur, & sentit Nat. d. cons. 498. col. 1. & 2. & cons. 586. nu. 10. lib. 3. dixi in d. decis. 11. sub nu. 42. in 1. & Afflict. decis. 263. & maximè quando usque ad executionem est retardata exceptio usurarum tanquam calumniosa, quia non debet retardari executio per inhibitionē iudicis Ecclesiastici aduersus laudum, & contractum iuratum, ut supra dixi, & consuluit Anch. cons. 114. & cons. 234. Alex. consi. 91. uisis actis. col. 1. & 2. uol. 2. Abb. cons. 64. uol. 1. Bero. cons. 85. nu. 3. & 8. cōs. 211. nu. 9. uol. 3. Mandos. in addi. ad Rom. cons. 299. lit. A. car. 201. ubi dicit communem. Rom. cons. 173. col. 1. & in fi. ubi loquuntur in Laudo. & Virg. Boccaci. in constit. Aegidia. nu. 22. car. 13 Gramma. decis. 45. nu. 1. & idem si essent liberæ. & sine metu remissæ usuræ a debitore, ut per Alexan. d. cons. 91. nu. 23. Caballi. in tract. de usur. num. 8. car. 4. Didac. in c. peccatum, nu. 5. vers. hoc item. de reg. iur. in 6. car. 519. & vide Crau. consi. 470. num. 13. & 14. uol. 3. car. 258. cum possit illas remittere uti dominus. l. in re mandata. C. manda. & per Anto. Gomesi. de contractib. tomo 2. c. 4. de societate. sub nu. 5. car. 209. col. 2. in fi. vers. unum tamen est, quia ipse debitor, qui recepit ad usuras non peccat, sed ille, qui dat, & ideo nimirum, si potest illas remittere, ut per Maran. in dispu. 5. nu. 21. vers. non obstat. car. 507. no. gl. in c. debitores. verbo reddere, de iureiuran. uerùm quia facilè esset soluere, & durissimum repetendo rehabere cautela est, ut soluat coram iudice in actu sententiæ, uel paulò ante apud Notarium Banchi, & postea pe-
50 tat, ut statim sibi restituantur † unà cum fructibus perceptis postea quàm satisfecit iuramento, & iudex ex officio potest unico contextu mandare, ut exbursentur pecuniæ pœnes se, & alia manu per suam sententiam tradere, & restituere soluenti, & sic uenditori, & debitori præstito fideiussore, uti principale per debitorem recipientem in casu restitutionis, & succumbentiæ in causa appellationis de illis restituendis, & soluendis, & sic vtrique fuerit consultū; ita dicit Bal. in c. debitores. De iure iuran. Natta cons. 497. sub nu. 9. vers. his omnibus ita discussis, vol. 3 car. 34. optime Capici. deci. 175. nu. 2. car. 205. Maranta disputa. 5. num 1. Soc. cons. 94. col. pen. uers. præterea. vol. 3. Ioā. Guteri. d. l. nemo potest, nu. 398. ff. de leg. 1. Claud. Cantiuncul. consilio 11. numero 14 car. 147. faciunt, quæ dixi in tract. de vsur. num. 142. in fi. car. 588. vers. tamen vnico actu. & Cro. cons. 400. nu. 14. & seq. vol. 3. car. 174. Rolan. cons. 88. nu. 14. vol. 3. & Cæsar. Contard. de momenta. pos. in notabilib. numero 13. car. 45. uers. quotiēs enim, ubi dicit quem teneri fideiubere, quādo solutum potest restitui in casu succumbentię; Quod idem est obseruandum in quolibet contractu, in quo fructus computantur in sortem, & propter iuramentum, vel aliam causam non possent computari, sed repeti, per eandem rationem, ne ille, qui exigeret propter iuramentum vti decoctus non posset postea soluere, & esset non soluendo, uel si esset clericus diceret non teneri, nisi in quantum facere potest, deducto ne egeat, iuxta tex. in c. Odoardus. De solutio. & sic remaneret in damno soluens & iuramenti obseruantia esset sibi damnosa. Adnotata per Hippol.

singula.368.licet tertius,nu.2.& Gugliel. Rodoan.de reb. eccl. non alienan.§. Canon.nu.6.in fi. car.437. & ita sunt intelligenda et adducta per Pancirol. in consi. 118.nu.22.& seq.car.202.& istam cautelā bene nota,quia est de pane lucrando,& est fundata in æquitate,sicut lex curabit. C.de acti.empt.& faciet tibi honorem, & si creditor peteret executionem laudi iurati,aut emologati,uel instrumenti iurati,& debitor ad euitandam executionem adiret iudicem ecclesiasticum,excipiendo simulationem contractus, & de vsuraria prauitate,& faceret inhibere iudici seculari,si de vsura clarè & notoriè non constat. Sed requiratur cognitio causæ, vt supra dixi,nu.49.& petat moderari, & tolli inhibitionem, debet iudex ecclesiasticus facere dare fideiussorem creditori exigenti in forma depositi cum renuntiatione fori de executione restituenda cum damnis, & expensis in casu succumbentię,cum possit talis executio cadere sub periculo restitutionis, si contractus esset declaratus vsurarius,& ideo tenetur sic recipere uolens fideiubere idoneè, & supra, & per Cæsar. Contard.de momenta.possessio.in notabilibus, nu.15. uers. quotiens enim.car.47. Alex.in l.si se non obtulit.§.condemnatū, numero decimotertio. uers. fi in inquantum tamen. ff. de re. iudica. Ioseph. Ludo.in Rota Luca.decis.27. nu.46. car.157. pulchrè Afflic.decis.356.fuit dubitatum, nu.6.Misingeri.centuria prima. obseruatio 48.car.13. Octaui.Vestr. in sua praxi. lib.8.c.3.nu.14.& seq. car.251.

Vnde ex prædictis de contractu licito, & illicito infertur, ꝙ si testator legat aliquid vxori,uel alteri cum hoc, ꝙ suus hæres non debeat soluere nisi post certū tēpus,& isto interim debeat soluere quinq;
51 pro centenario,quod si † legat rem, quæ de sui natura requirat pensionē,fictū, aut interesse,vt in casib. permissis supra narratis,ꝙ hæres tenetur seruare factum defuncti.Si aūt non requirit fructū,& interesse, & sumus in casibus prohibitis, & a iure nō permissis tunc,& eo casu heres nō tenetur soluere interesse,& fructus,imò nō soluendo exonerat conscientiā defuncti, ita Lup.de usur. comment.primo,§.4.nu. 91.uers.similiter dum queritur car.27.late Ferret.cons.247.n.12.& seq. uol.2.car.23. Simon.de Pretis,de interpreta.vltima.uolunta.lib.2.solutio.2.nu.130.car.137.& in lib.4.dubitatio.10.nu.99.car.418. Alciat. tomo 1.responso.8. in præsente casu,lib. 1.car.8.& dixi supra in decis.2.nu.40.car. 61.col.1.& ob id fuit dictum, ꝙ creditū relictū a testatore ꝓ mutuo,deposito,uel pignore ad rationē quinq: pro centenario, debitore præsente,fatēte,& consentiente, nō uenisse(uti illicitū)in generali vsufructu omniū bonorū suorū uxori suę relicto nisi ad damnū ipsius uxoris casu, quo ipsa
52 exigeret,& postea † repeterēt a soluēte, vel ab eius herede,aut peteretur cōputari in sortē, nā hæres finito usufructu petēdo debitori capitale nō teneretur cōpensare interesse,& fructus solutos uxori usufructuarię in uerā sortē,& sic cū capitale, quia ipse hæres nihil percepit, nec percipere tenebatur, nec dare uxori,ut illicitū, & vsurarium per supradicta,& cùm nō teneatur iste hæres,& creditor nisi de perceptis propter titulū,& communem cōsensum contrahentium,ut dixi supra,nu.43. & 44.& per glo.& Odofred.in d.l.fructus non modo, ff. de rei uendi. & ipse nihil perceperit,sed usufructuaria, non potest a debitore reconueniri, & molestari pro dicto interesse, & fructibus solutis uxori scienti naturam legati Bal.in l.1. nu.3.& 4.& ibi Pau.de Cast.nu 3.& 4.C.de pigno. actio.cons.361.nu.31.uol.5. & dixi supra, nu.44 solùm habet actionem contra usufructuariam,& eius heredes,quæ recepit scienter illicitos fructus ex mutuo, deposito,uel pignore,ut sentit Pancirol.in consilio 97.nu.23.& 24.Pau.de Cast. consilio 247.nu.7.uol.1.Bero. consilio 2.num.15. uol.1.& sic contra possessorem, & perceptorem fructuum per supra deducta, & per Cur.sen.cons.71. ubi latè tractat materiam fructuum,& per Simon de Prætis, de interpreta.ultima. uolunta.lib.3. solutio.5.nu.3.& 4 car. 358. & faciunt notata per Afflict. in decis 263. in fi. Caballi. de euict §.4.nu 49.& seq.car.185.Duran.de arte testan.tit.de leg.cautel.37.car.131.& quæ dixi supra decis.2. sub nu.40. car.61. Ferret. consilio 247. numero 12. & seq. uol.2. car. 23. in deposito loquitur, Cur. iun.consilio 239.numero 29.& seq.uol.3. car.104.Ioseph.Ludo. Rota Luca.decisio. 7. numero 4. & 6. car. 47. & uide Abba. consilio 64.uol.1.numero 4.& seq.secus si ista uxor ignoraret naturam legati,& bo-

na particularia sibi relicta ad usufructuãdum esse fœneratitia, & pignoratitia, q tunc uti singularis successor propter titulum lucraretur fructus consumptos, non autem extantes ante litem motam fauore usurarum, ut dixi supra n.24.& 25. post litem uerò motam lucraretur solùm eos, qui uerosimiliter honestè percipi potuerunt, quia propter titulum non tenetur nisi de perceptis uti malæfidei possessor. Menoc.consi.110.nu.22.& 23.uol.2. cart.47.Math.Brun.consi.142. nu.22. car.314. dixi in Repertorio Decisionum, in verbo, melioramenta, nu.5.car.1095. sentit Pancirol.d.cons.97.nu.24.Cur.iun.d.cons.71. nu.13. bene uerum est quòd isto casu hæres testatoris fortasse uideretur teneri restituere fructus perceptos per usufructuariam vsque ad diem scientiæ, uel litẽ cõtestatam, postea quàm ipsa usufructuaria bona fide percepit de uoluntate testatoris, & perinde sit, ac si ipse testator, & eius hæres percepisset, sicut uenditor tenetur de perceptis per emptorem ignorantem inualiditatem tituli uenditoris, & ita loquitur Bal.in d.l.1.nu.2.& 3. C.de pigno. act.& gl.magna, in fi.in l.sequitur, §. fructus, ff. de usuc.Sebas.Medice.in trac.mors omnia soluit, concl.63.nu.185.car.107.& in tract.de compen.in 1.par.q.9.nu.7.cart. 21.dixi in decis.6.nu.11.car.131.in decis. 27.nu.30.32.& 37. in Repert. Decisionũ, in uerbo, fructus, cart 985. col.2. & supra nu.25.faciunt quæ dixi in tract. de usufr. nu.100.& seq.car.482. Gaspar Caballi.de euict.§.4.nu.15.& 16. car.167.ubi uidetur distinguere inter legatum uniuersale, & particulare bonorum, quamuis credo, &
53 teneo isto casu hæredem non † teneri in aliquo vsufructuariæ, nec creditori agenti ad recuperandum usuras, ex pluribus; primo quia est legatum ususfructus bonorum, & uniuersale; secundo, quia sumus in legato, & sic in causa lucratiua, & hæres ẽ de descendentibus: tertio, quia sumus in casu a lege prohibito, quibus casibus hæres non tenetur luere, nec de euictione p supra proximè deducta, & per Bal. consil. 360.nu.3.vol.5.& per ea, quæ dixi in trac. de usufr.n.102.& 103.car.487.Bursa.consi.5.nu.5 & 6.& seq.uol.1.Capra.reg.105. & 107.Duran.de arte testan.tit.6.de leg. cautel.32.car.128.inci. Aliene rei. Caballi.in tract.de euictio.§.4.nu.49.& seq.car. 185.& sentit gl.fi. in l.si fundum.in fin. C. de rei uendi.& Ferret.cons.247.nu.12.& seq.uol.2.car.23. Benedic.in c.Raynutius. in uerbo, si absque liber.num.229.& seq. car.79.in 2.par.de testa. Decian.consi.106. nu.4.& 5.uol.3.car.608.

Et quamuis ista conclusio, quòd quis non teneatur de fructibus percipiendis, & de his, qui uerosimiliter percipi honestè potuerint propter titulum ualidum, uel inualidum ob consensum contrahentium a principio d.l.si fundum. C. de rei uend.
54 & supra num.42.43.& 44.tamen † fallit pluribus modis; & primo quando emptor compelleret uenditorem ad uendendũ; secundo, quando quis emeret ab ecclesia, & pio loco sine solemnitate, uel a fisco sine subhastatione solemni; tertio, quando quis emeret rem omnino uendi, & alienari prohibitam, & sic contra interdictum legis, ut a furioso, uel ab eo, qui est bonis interdictus; quarto, quando quis fructus maturos patitur eius culpa, & studiosè corrumpi; quinto, quando quis emeret in fraudem creditorum. ita hæc notantur p glo.fi.in d.l.si fundum.in fi.C.de rei uendic.& in l.si nauis, in gl.fi. ff. eo. Odofred. pulchrè in l.fructus non modo, col.fi.ff.de rei uend.text. in l.quemadmodum, C.de agri.& censi.lib.11.& ibi gl.Bar.& Docto. sentit Bertachi.in Reperto. in uerbo, conductor fundi, sub nu.30. car.418. columna fi. in fine.

Pro parte D.Io. Andreæ Tornielli adducebatur. Primo, qualiter contractus factus inter ipsum Torniellum, & Nicolinum est societatis, & ideo in dubio debet
55 præsumi † talis, qualis in sua figura loquitur. Crau.consi.20.uol.1.& cons.205. num.9.uol.2.ubi alios allegat, & infra sub numero 62.

Secundo, quia societas sicut potest cõtrahi in qualibet re mobili, & immobili, & in quolibet negotio, ut supra dixi num. 5.& 15.ita etiam potest contrahi pro quolibet tempore, & in quolibet tempore, &
56 sic † in hieme, in æstate, in autumno, & in uere, pro uno anno, pro duobus, quinque, decem, & ultra, per supradicta, & per Pau.de Cast.cons.415.n.1.uol.1.Soc.cons. 4.col.1.vol.4.& Dec.cons.21.& cons.66.& tetigi supra dec.10.n.2.decis.11.n.4.cũ ualeat argm̃ de re ad tp̃s uulgat.s iurib. & facit tex.i l.pẽ.C.p soc. & hoc notat Per.de

Vbal.de duo.fratr.4.par.n.4.q.3.car.148. At Tornellus contraxit societatem cum dicto Prospero pro tribus mensibus pro vno anno,duobus,tribus,quatuor, quinque,sex, & septem respectiuè singula singulis congruè, referendo pro rata mercium,& æstimationis, quòd non est inconueniens,ergo contractus fuit permissus,& licitus,ēt cum fęminis, ut dicit Apostilla ad Alex.d cons.103.nu.6.lit.A.uol.3. Bal. in l.si uxor.C.de cond.inser.per illū text. Fran.Marc.decis.508.in 1.par. & Gherar. sing.99. & de societate inter maritum, & vxorem,loquitur etiam text.in l.rei iudicatæ.§.si mulier.ff.sol.mat. Roderic. Soarez, tit de las ganancias,per totum,& maxime nu. 26.car.368.& dixi supra decisio. 11.nu.4.& 5.car.195.

Tertio.quia societas potest licitè,& sine labe fęnoris contrahi, quòd capitale sit saluum,& lucrum certum. de incerto ille,qui habet capitale saluum singulo anno consequatur dummodo hoc pura mēte ad hunc finem faciant inter sese cōtrahentes,uidelicet ut ille,qui recipit capitale,& ponit operas suas assecuret consocio capitale,& ne teneatur singulo anno reddere rationem administrationis, & ut sit liberatus ab huiusmodi molestia, dat lucrum certum de incerto, ut puta sex, septem,aut octo pro centenario singulo anno,& ille qui ponit capitale pro assecuratione capitalis dat duo,tres,aut quatuor scutos pro centenario consocio assecuranti, quia sicut potest hoc facere cū tertio, ita etiam cum socio, qui isto casu reputatur,ut tertius,ut de utroque loquitur timoratæ conscientiæ Do. Nauarra in suo Manual.confessio,c.17.nu.254.& seq. uer sic.notandum autem est,cart.383.summa Syluestri.in uerbo societas, Natta consi. 403.nu.5.uers.nihil autem,& consil.404. sub nu.4. uers.prima interpretatio,uol.2. car.316.& Lup.de S.Gemi.comment.3.§. 1,sub nu.24.uers.hæc tamen.& nu.29.car. 98.de usur.& Didac.Couar.uaria.resol.li. 3.c.2.nu.4.& Benue.Strac.in trac de assecu.in præfa.nu.44.car.25.Conrad.de contra.lici.& illici.tit.6.q.96.in 1. & 2.q. cart. 534.& 3.q.quamuis bonum esset se abstinere ab huiusmodi genere contractus,q a licet substineatur postquā est celebratus, tamen indecens est hoc facere, quia dat materiam infamiæ,& talis contractus natus est infamare eum,qui vult stare in tuto,& scandalizare proximum,ut in simili, notat D.Conrad.in suo tracta.de contractt.lici.& illici.tit.6.q.96. col.fi. & q.97. per tot.car.537.& col.1.uer.casus quæstionis. car.540. & latè loquitur Rim.iun.consil. 463.nu.36.& seq.uol.4.qui non bene (iudicio meo)gustauit supradicta.

58 Quarto, quia quando in societate est facta † mentio de lucro, licet nihil sit dictum de damno,idem intelligitur inter ipsos conuentum de damno.§.illud. insti.pro soc Nat.cons.554.nu.7.uol.3.car.165.Pet. de Vbal.de duob.fratrib.in 4.par.sub n.6. uers.erat enim mercator.car.26.Deciā.cō si.11.nu.13.uol.1.At in casu isto fuit conuentum de lucro,& nihil de damno capitalis,ergo intelligendum est etiam fuisse conuentum de damno casu quo contingeret,& Bal.cons.61.sub nu.1.in fi.uol.1. & dixi supra,nu.12.& 13.

59 Quinto. quia in rebus,quæ usu consumuntur † æstimatio cum assecuratione succedit loco rei, uel tātundem in genere restitutio, ut notatur in §.constituitur,insti.de usuf.& infra,nu.64. & dixi in tract. de usufr.nu.88.car.442.& nu.92.car.452. Rom.cons.276.nu.5.& Fran.Mantic.de cōiect.ultima.uolun.lib.7.tit.10.car.157. & lib.9.c.6.nu.5.car.219.& Fran.Maria Flor. in consi.112.uol.1. consilio.vltima.uolun. cart. 121. vbi vsufructuarius assecurando habet usumfructum istarum rerum, & tenetur tātundem in genere restituere, uel æstimationem,& solum pretium,& commoditatem consequitur durante usufructu,ita potest optimè inferri in illo, qui hæc omnia dedit æstimata in societate, nam finita societate, aut tantundem in genere, aut æstimationem factam iuxta conuenta(detracto damno illarum rerū, aut subrogatum casu, quo in societate cōtingeret pro rata temporis,& capitalis)restituere debet.& facit tex.in §.in pecudū fructu.insti de rer.diuis Odofred.in l.uetus fuit.car.254.& in l.usufru §.si in uiuarijs.ff.de usufr.car.253.ubi loco animaliū mortuorum alia subrogantur,sicut in socida pecudūm,& equorum, & in proposito mercium notat Petr.de Vbald.de duobus fratrib.in 8.par.q.11.numero 12.car. 87.Bero.consi.158.sub numero 2.uers.secundo quamuis homines, & nu.3. & 29. uol.1.car.62.

Sexto,

Sexto, quia dato quòd esset venditio mercium utensilium, & creditorũ, (quod non uidetur per supra ;) tamen societas subsisteret, quia dictis rebus uenditis pro
60 libris 6633. statim ipse † venditor breui manu dictas libras 6633. posuit in societate cum modis, & tẽporibus, quibus supra dictum est, videlicet ꝙ societas durare habeat pro libris 6633. per tres menses, & pro scutis septemcentum per annũ, pro sexcẽtum duo anni, & sic de singulis vsq; ad septenniũ, quod non inconuenit, ut dicit Petr. de Vbal. de duobus fratri. in 14. par. q 3. nu. 4 car. 148. & dixi supra, in primo, & secundo fundamento, nu. 56.

Septimo, quia quando uenditur corpus alicuius trafici, apothecę, aut merciũ, ex quo lucrum percipitur, & producit fructus laborando, & exercendo, si conuenitur de dando certum quid pro centenario dilatione pendente non dicitur vsura
61 † dummodo lucrum taxatum non sit excessiuũ, quia nõ est cõueniens, vt emptor habeat merces, & corpus apothecæ, & illius fructus, & lucrũ, & sic rẽ, & pretium, iuxta tex. in d. l. curabit. C. de acti. emp. ita in proposito consuluit optimis rationibus Rim. iun. cons. 177. uol. 2. facit Gaspar Caballi. in tract. Moder. Parisien. de vsur. q. 21. nu 225. car. 114. & uide supra nu 16. Vnde cùm iste Torniellus haberet apothecam aromatariæ, & illam exerceret lucrifaciendo, uendendo illa Nicolino cum dilatione temporis, & interesse taxatum, & minus, quàm sit solita apotheca spetiarię lucrari, uidetur licitè potuisse pacisci, & maximè cum ex processu appareat de lucro solito certo, & sic interesse, adnotata per Lup. de S. Gemi. commen. primo §. 6. nu. 126. de vsur. car. 38. Rim. sen. cons. 39. nu 37. uol. 2.

Tenendo hanc partem, responderi pòtest ad contraria hunc in modum, & primo ad primum fundamentum de uenditione, & de translatione dominij, uidetur nullibi apparere fuisse per illa uerba factam aliquam uenditionem mercium, nec aliquod dominium translatum uigore uẽditionis, sed solũ merces spetiariæ, & corpus uniuersale aromatariæ, & apothecæ
62 fuisse † titulo societatis cum æstimatione, & assecuratione rerum mobilium corruptibilium, & consumendarum translatę, & translatum in D. Nicolinum consocium, sine qua translatione, æstimatione, & assicuratione societas iniri nõ poterat, quia est de rebus, quæ seruãdo seruari nõ poterãt, & quæ pro maiori parte erãt alienandæ, & consumandæ causa subrogandi, aliàs de die in diem cum lucro, & damno secundũ naturã societatis, quo casu nõ potest dici dominium in totũ fuisse translatũ in D. Nicolinum, ut fit in uenditione, sed solùm eo modo, quo transfertur in consocium, qui ponit operas, & omnem curam societatis habere debet, & hoc clarè patet ex uerbis societatis initæ in primo capitulo, ubi clarissimè legitur, qualiter ipse Torniellus acceptat in societate, & pro consocio D. Nicolinũ, & dat, cedit ac transfert omnia iura, bona, & mobilia apothecæ spetiariæ, ponitq; in eius locũ, constituit procuratorẽ suũ, & tanquam in rem suã, ut possit uendere, exigere, & alia facere, quæ ipse Torniellus facere poterat, unde quòd hæc uerba important uenditionẽ, & translationem dominii contractus uenditionis, colligi non potest ex illis uerbis, sed totum contrarium, & ideo standũ est, vt dixi, uerbis contractus. Crau. d. consilio 20. uol. 1. Abbas quæst. 5. num. 2. car. 357. col. 1. lib. 1. diuersorum, immo si ex uerbis expressis aliter posset ẽ t colligi, & sic contractus uenditionis, depositi, aut mutui, deberet intelligi potius de contractu societatis, & negotiationis, quàm uenditionis, depositi, aut mutui, quia magis enixa apparet uolũtas contrahentium in societate, quàm in alia re, cũ pluries de societate sit facta mẽtio, & pacta hoc demõstrãt, quo casu uerba, impropriantur propter subiectam materiam, Ferret. consi. 241. numero 3. uol. 2. car. 16. Crau. cons. 211. nu. 57. & 38. uolu. 2. & in contractibus potius uoluntas contrahentium quàm uerborũ conceptio attendenda est, & potius ab effectu, & re ipsa, quam ex uerbis, Deci. consilio 374. num. 1. cons. 160. col. 1. consilio 150. nu. 9. & Paris. cons. 20. num. 61. & 62. uol. 1. & Rolan. cons. 69. nu. 41. & seq. uol. 3. & in deposito loquitur Abbas, in cons. 64. uol. 1. & illa uerba cum translatione dominii, & possessionis, & ꝙ ponit in locum suum, & facit procuratorem, & tanquam in rem suam intelliguntur quo ad partem suam, cùm sit effecta communis, & conso
64 cius dicitur † dominus in re communi, maximè in mercãtiis, & bonis mobilibus,

quæ seruando seruari non possunt, nisi cũ æstimatione, & assecuratione d. §. cõstitui tur, insti. de usufru. & supra dixi in quinto fundamento, nu. 59. tradit Bal. in l. 1. C. de commun. rei alie. Deci. in l. id quod nostrum, nu. 4. ff de reg. iur. & in l. quanquã, nu. 9. & seq. C. qui testam. fac. pos. & ita sũt adaptanda adducta per Paris. in cons. 107. nu. 34. & 35. uol. 3. & ita sentit D. Cõrad. in suo tract. de contractib. lici. & illici, tit. 5. q. 88. in 6. conclus. car. 475. col. 1. Secũdo potest responderi, ꝙ ẽt in uenditione corporis apothecæ Aromatariæ, & merciũ, quibus põt lucrũ, & fructus percipi regulariter, uidetur posse fieri uenditio cũ dilatione temporis, & taxatione certi lucri, vt dixi supra in septimo fundamento, nu. 61. & tangam in sequẽti fundamẽto, imo si non esset taxatũ, sed in genere promis-
65 sum † posset a iudice ex officio taxari, qñ sumus in contractu licito, & permisso, Lup. de Sancto Gem. d. comen. primo, §. 6. num. 128. de vsur. car. 38. & tetigi in decis. 35. nu. 25. in 1. par. & infra, nu. 68.

Ad secundũ fundamentũ, respõdetur, ꝙ uerum est utẽsilia apothecæ, & domus de per se non producere fructus, & lucrũ, sed negatur quin sint apta ad producendũ lucrũ, fructus, & emolumentũ, & maximè qñ sunt in exercitio alicuius trafici, vt est in apotheca speciariæ, & fundaci pannorũ, & similium, vbi mercator, & artifex si ibi non haberet, non possent merces conseruari, nec ipse exercere artẽ suam, & faciunt capitale in societate, vt notũ est om
66 nibus, & ego † habui in facto in una mea iã inita societate fundaci pannorũ, & mercium, quia si ista nõ adessent, necesse esset illa emere, aut accipere ad affictũ, & ponere in apotheca, & ẽt quia uidemus, ꝙ Romæ, & alibi utensilia, & merces dantur ad nolum, & lucrum, & libri in studijs, & in Lombardia tinę, & uasa uinaria, unde dãnum, & lucrum ad consocios spectat, & pertinet, ut corpus societatis, sicut in aliis reb. societatis per supradicta, & Bero. cõs. 96. nu. 12 uol. 3. car. 298. & in cons. 190. n. 2. & 10. uol. 1. & faciunt bene adducta per Io. Andr. in q. 51. Hæc q. nu. 59. 60. in fi. & nu. 67. in fi. lib. 1. diuersorũ car. 697. & ideo
* fuit IVDICATVM * Papiæ, & Mediolani de anno 1582. locationẽ factã per quẽdam specialem de tota sua apotheca cũ inuẽtoribus, uasis, domo, & medicinis, & alijs rebus, quę in d. speciaria reperiebã tur alteri speciali cũ æstimatione rerũ, & pacto, ꝙ finita d. locatione debeat dictam apothecam cũ dictis rebus æstimatis, & in uentariatis restituere, ualere, & non sapere vsurariã prauitatẽ, quia omnia hac faciebãt unũ corpus, & supportabãt pensionẽ conuentã, ut solet fieri in regione status Mediolani, ubi quã plures similes apothecæ locãtur, & cõducuntur, & sic in casu isto non dicebatur loqui. Conrad. de contract. lici. & illiciti, lib. 5. q. 87. car. 459. & Bero. cons. 168. uol. 1.

Ad tertiũ fundamentũ, respondetur in cõtractu societatis posse taxari certum lu
67 crum de incerto, † qñ ille, qui exercet artẽ societatis ad hoc vt nõ teneatur quolibet anno reddere rationẽ administrationis, & sit liberatus ab huiusmodi molestia, promittit lucrũ certum de incerto, ut dixi supra in tertio fundamento ad fauorem Tornielli, nu. 57. & maximè quando lucrum taxatum non est excessiuum, ut in casu isto, ubi ad rationem septẽ pro centenario fuit taxatum, & est probatum, quod satis plus lucratur in arte aromatariæ, & speciariæ adnotata supra nu. 61. secundo, respondetur (& est pulchra responsio) ꝙ sumus in cõtractu societatis licito, & permisso, quo casu quando est certum lucrũ taxatum ab homine, & est excessiuum cõtractus dicitur usurarius, non in totum, sed secundum quid, hoc est quo ad illud
68 plus taxatũ ab homine, † ut si a lege, uel statuto taxatur ad rationem quinque, uel sex pro centenario, & ab homine ad rationem septẽ, octo, & decẽ pro centenario illud plus non debetur, & in hoc censetur cõtractus usurarius, & fructus illius excessus debent cõputari in sortẽ, non aũt totus contractus irritatur, quia mens in totum non est corrupta. ita hæc põderat, & declarat Lup. de San. Gemi. in commen. 3. §. 5. nu. 105. uers. bene uerum est, de vsur. & in §. 2. num. 66. car. 109. Natta cons. 497. nu. 11. cons. 498. nu. 4. 5. & 10. uol. 3. & Decian. cons. 105. nu. 26. uol. 2. dixi supra nu. 36. & seq. & in decis. 35. nu. 32. in 1. par. & in decis. 2. nu. 37. hac secũda parte, & Rimsen. cons. 318. in fi. uol. 2. car. 141. sentit Io. And. in q. 51. nu. 73. col. fi. car. 679. lib. 1. diuersorum, sit a lege in contractu permisso est taxatũ interesse ad rationẽ quinq; pro centenario, quia terra tantũ fructuare dicitur,

citur, ut est tex. in §. quia uerò auct. de nō alienā. Bar. in l. 2. & ibi latè Ias. C. de iur. emphi. Syluestri. in uerbo vsura, n. 16. uers. 16. quæritur, car. 867. & Crau. cons. 145. nu. 8. uolu. 1. tetigi supra decis. 2. numero 10. car. 48. & ita ex officio indistinctè taxatur a iudice, quando ex actis non cōstat de certa summa. Afflict. decis. 284. an solu to, nu. fi. Didac. uariar. resol. lib. 3. cap. 10. nu. 2. Crau. cons. 189. nu. 6. in fi. lib. 1. cons. 940. nu. 6. & 7. uol. 5. car. 330. & latè dixi in d. decis. 35. num. 23. & seq. car. 475. ergo ad illud deberet reduci, & illud plus solutum computari in sortem, nisi appareret, ex processu probatum de maiori interes-
69 se, & lucro, † & sic ad rationem septem, & octo pro centenario, ut hic apparet, & est probatum, quia tunc deberetur illud lucrum, & interesse probatum Lup. de S. Gemi. in comment. 1. §. 6. num. 126. uers. & quod dictum est car. 38. de vsur. & Rimi. sen. d. cons. 318. nu. 37. uol. 2. quod intellige, ut dixi in d. decis. 2. nu. 27. car. 55. Lup. de S. Gem. d. §. 6. nu. 123. & 125. & 126. car. 37. de vsur. vbi dilatione pendente non debetur interesse lucri cessantis etiam conuentum, & taxatum prohibitum a lege a principio, quia in mercatore nō debetur, nisi mora præcedente, & pendente dilatione mora non potest dici incursa, secus in interesse damni emergētis, quia debetur, ut ibi dicit Lup. Gemi. d. §. 6. num. 124. & 125. uers. idem ēt uidetur car. 37. & dixi supra in quinto fundamento Nicolini in fi. nu. 6. & 7. & in decis. 35. num. 19. in prima par. tertio respondetur, quòd licèt a principio non potuerit taxari certum lucrum de incerto, tamen quia sumus in cōtractu licito, & ex processu apparet de tanto lucro, & maiori sustinetur in uim probatio
70 nis deductæ, & † solui debet, ut probatū ex nunc, nō ut ex tunc, ita declarat Lup. de S. Gemi. in d. §. 6. comment. 1. nu. 126. vers. & quod dictū est supra car. 38. de vsu. ubi dicit communem, & Rim. sen. cons. 318. nu. 37. uol. 2. tetigi in decis. 35. nu. 20. in 1. par. & hic supra nu. 69.

Ad quartū fundamentū similiter, respōdetur posse assecurari capitale recipiendo certū lucrū pro assecuratione, ut dixi in d. tertio fundamēto, respōdetur, & secūdo, ꝙ in cōtractu societatis rerū, quę consistunt in numero, pōdere, & mēsura, & seruando seruari nō possunt, capitale dēt assecura-
71 ri pignore, † hipotheca, aut fideiussore cum æstimatione, aliàs salua rerum substātia esse non potest, Bero. d. consi. 158. n. 2. & 3. uol. 1. & dixi supra in quinto fundamento. nu. 59. Tertio respondetur, quòd in casu isto non reperitur saluum fore capitale, nisi cum damno, & lucro, hoc est si damnum in societate euenerit diminuatur de capitale ad ratam societatis; sin autem finita societate tantundem in genere, vel æstimatione, & sic libræ 6633. restituantur cum lucro, ut dixi in 4. fundamento, num. 58.

Circa quintum fundamentum respondetur, quòd nullibi constat mutuū fuisse, & non societatem, nec uerba contractus hoc demonstrant, imò contrarium, quia in primo capitulo clarè legitur, ꝙ Nicolinus petit acceptari in socium a Torniello, & ita eum acceptat, postea in aliis capitulis faciunt mentionem de societate, de lucro, & de solutione capitalis finita socie
72 tate, & ꝙ societas † transeat in hæredes Nicolini usq; ad septem annos, ut potest fieri, §. soluitur, insti. pro soc. Crau. consil. 875. n. 13. car. 233. uol. 5. quo casu non pōt dici contractus mutui licèt æstimauerit spetiariam, & uoluerit ęstimationem sibi reddi statuto tpe, quia in bonis mobilib. quæ seruando seruari nō possunt, hoc potest fieri, ut dixi in 5. fundamento, nu. 59. & licèt dederit dilationem ad soluendum dictas libras 6633. tñ per hoc nō infertur contractum usurarium, quia sumus in cōtractu permisso, & licito societatis, ubi potest dari dilatio durante societate, & lucrari, ac pati damnum secundū, ꝙ pendente dicta dilatione, & tpe septem annorū societatis natura pariet effectum, ut dixi in secundo, & quarto fundamento, nu. 56. & 48. & in decis. 35. in 1. par.

Ad sextum fundamentum respōdetur, dato quòd in omni contractu posset usura cōmitti, largè loquendo, tamen negatur in hoc contractu societatis usurā fuisse cōmissam, imò cōtrarium apparet, cùm omnia pacta sint licita, ut supra dixi in tertio, quinto, & sexto fundamento.

Quo uerò ad septimū fundamentum respondetur hic non adesse conuentiones inusitatas, & contractus esse usitatus, & pacta esse permissa, & licita, imò, ꝙ necesse fuit æstimare merces, & corpus apothecę, cū assecuratiōe ad hoc, ut societas subsisteret,

ret, & capitale posset in fine societatis restitui, damno nō sequuto, vt dixi supra in tertio, quarto, & quinto fundamento, & sic rectè intuenti ibi nulla pacta reperiri facere contractum usurarium.

Nec habet obstare, quòd ea quæ supra dicta fuerunt ad fauorem Tornielli, in tertio fundamento non fuerunt adimpleta in hoc contractu, quia nō fuerunt celebra
73 ti duo, aut † tres contractus separati, nec aliquid promissum pro assecuratione capitalis, ut assecuratio capitalis, & certum lucrum taxatum ualeret, ut dicit Nauarra. in dicto capitulo 17. numero 255 & alij in dicto tertio fundamento allegati, & sentit Conrad. de contractibus licitis, & illicitis, titulo sexto, quæstion. 96. in prima & quarta conclusio. car. 534. quo non facto, non cessat suspitio fraudis usurarũ, ut ibi dicunt Doctores, quia Respondetur, in dicto contractu societatis fuisse posita plura capitula separata, & in primo fuit facta societas, merces traditæ fuerũt cum æstimatione, in alijs interesse certum de incerto ob rationem non reddendam, & liberationem ab huiusmodi molestia, & certũ est,
74 quòd † tot sunt contractus, & sententiæ, quot capitula, licèt in eodem instrumento reperiantur. Abbas, & Doctores, in capitulo primo, numero octauo, de senten. & re. iudic. & tetigi supra Decisione octaua, numero nono, & sequenti car. 146. & Iacob. Beretta, consilio 112. car. 188. & sic fuit satisfactum intentioni bonorum dictorum, & pro assecuratione capitalis expresse nō fuit quid promissum, quia non fuit saluũ factum, nec assecuratum, nisi in casu lucri, non autem in casu damni, ut dixi supra, in quarto fundamento, & natura societatis mobilium, & mercium patiebatur, ut assecuraretur capitale per hipothecam, & obligationem bonorum, aliàs salua non posset esse rerum substantia, & tanto magis, quia ad utendum, & alienandum dabantur, ut dixi supra in quinto fundamento, num. 59 Ad octauum, nonum, & decimum Respondetur illa non facere contractum usurarium, sed loquuntur de restitutione rerum, & de damno passo per Sociũ, & debita non exacta absque culpa Nicolini, quo casu bene fuit æquum & iustum, ut restituerentur debita Torniello in sua
75 parte, & † lucrũ ac interesse aliquod non deberi pro illo credito non exacto uti infructuoso & non posito in societaté, ac etiam damnum passum per Nicolinum in conducendo aliam domum, & Apothecá debere in societate computari, & ita finaliter omnibus visis, & discussis fuit IVDICATVM, * Papiæ de anno 1581. Nouembris. Quando verò contractus dubitatur usurarius, & fœneratitius quomo
76 do Actor debeat † libellum formare, & concipere notat. Natta in consilio. 198. nu
77 me. 26. uolum. 1. Et an † Testes dicentes quem esse usurariũ, & solitum facere huiusmodi contractus, quia fuerunt præsentes, & ipsi acceperunt ab eo ad usuram, & cum ipsis similes contractus fecisse, faciãt fidem, & probent. Bald. in consilio 361. numero tertio, uolumine 5. cart. 66. tenet quòd sic, & sequitur Crauet. consilio 491. numero undecimo uolumine tertio, cart. 284. Tamen contrarium tenet Alexand. consilio 72. nume 10. uolum. 1. & ueriorē, ac magis approbatam dicit Natta. consil. 369. numero 13. uolum. 2. car. 239. Quamuis alij distinguunt an iste testis aliquod commodũ principaliter, uel in consequentiam sit consequuturum, uel non, nam si sentit commodum, non probat, aliter ꝙ sic: ut dicit Caballi. in constitu. Egidia. lib. 3. capitulo 13. gl. B numero 2. cart. 169. & Ioan. Bap. Lup. de usur. in commentar. 4. in præfatio. nu. 26. uers. & adnotandum est cart. 145. ubi dicunt, quòd quando protestatur deponere pro mera ueritate, & non animo consequendi aliquod commodum, nec repetendi usuras solutas, probaret, & faciunt adducta per Gramma. consi. 45. numer. decimooctauo, & in consil. 59. numero 15. Et præcipuè quando aliqua coniectura, uel præsumptio adesset: quo
78 etiam casu † testes singulares in isto casu (licèt non contingantur, nec probent) tamen coniungerentur, si facerent semiplenam probationem, & coniecturam aliã semiplenam, secus si unus nō semiplenam, & alter semiplenam uel minus, quia non coniungerentur ad faciendum unum perfectum finem, & testimonium tanquã probationes imperfectæ, Alexand. consil. 21. nu. 2. & seq consil. 150. nu. 30. & 31. uolum. 5. Bal. in Rubric. de probatio. Rum. consil. 59. nu. 5. & seq. cons. 72. uol. 4. Bero. consil. 30. num. 40. & 41. uol. 2. consil. 99 num. 3. & seq uolum. 3. Afflict. decisio 12. Tobi. Noni. consil. 86. nume. 14. & 15. Neuizan.

consil.

consil.78.nume.24 & seq.& ita sunt intelligenda & concordanda adducta per Lup. de Vsur.d.comment.4.nume 27.cart.135. & Caballi.in d.cap.13. num.2.cart.169,cũ alijs, quia impossibile esse, quòd duę imperfectæ semiplenæ probationes,& coniecturæ uel altera earum coniungerentur ad perfectionem probationis sicut quando aliqui essent idonei,& alii inhabiles,vt sequitur Franc.Becci consi.47.num.4.car. 80.Crauet.de Antiqui.tempo.in 4.par.sectio.sed enim sub nume 24.& 25.car.194. cons.9 nume.12.& seq.& num.17.lib.1.Gabri.Roman.conclusio.1.nu.4.31.34.& 37. de probat. cart. 2. quæ sunt consideranda in materia Vsurarum,falsitatis, simoniæ, Matrimonij, & casuum exceptorum, ubi singularitas, & inhabilitas testium uidetur admitti ad coniungendum eorum dictum,& tanto magis, si aliquis ex testibus pateretur plures defectus inhabilitatis,qa tunc ullo modo cõiungerentur ad euitandum plures specialitates, ut dixi supra in decisio.19.num.27.cart.275.in 1.par.Bursa.consil.20. num.67. uolum.1.& Crauet. consil.923. nume.25. uolum.5. nec posset deferri iuramentũ in supplementum probationis, ut per Bernard. Oltramonta.in practi.Forens. libro 1.cart.45.obserua.12. Bal.in l.in bonæ fidei uer.res ad creditas, de iur.iurand.& prædicta procederent ac cepisse ad Vsuras,& illas ei soluisse,quia si dedisset ad usuram, & illam nõ recepisset non diceretur usurarius, nec pęna usurariis constituta plecteretur, Lup. de Vsur. d.comment.4.nume. 7.car.145.& ita sunt intelligenda,quæ dixi supra decisio.2.numero 29.car.69.Caueant tamen tales personæ,quæ acceperunt ad usuram,& similes cõtractus cum illo fecerunt aut testes fuerunt huiusmodi contractibus, ne hoc testificẽtur, quia propriis armis perirent, attento quòd efficerentur periuri & infa-
70 mes,ut etiam efficiuntur Notarij, † Aduocati, Mediatores & procuratores, qui scienter conficiunt instrumenta usuraria, & usurarios defendunt, & auxiliu m præstant, nam & mortaliter peccant, ut dixi supra in decisio.2. nume.4.car.47.col.1.& sequitur Lup.de usur. comment.3.§.1.nu. 35.& seq.cart. 101.quæ sunt notandũ per illos mediatores,qui faciunt fieri personis indigentibus stochos,& barochos,de quibus loquitur Summa Angel. in uerbo,usura nume.60. & Syluestri.in uerbo.usura.il secundo.nume.4.& Beltrand. consil. 260. nume.7.lib.3.cum alijs.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XIIII.

ARGVMENTVM.

Dans pecuniam de mense Septembris alicui,ut det de mense Ianuarij tantum oleum in loco suo ad ualutam communem, & currentem in dicto loco dicto tempore omnibus expensis recipientis pecunias, an dicatur committere usuram, & facere contractum illicitum,uide hic.

Et quid si recipiens pecunias non soluerit oleum de mense Ianuarij, & de mense Maij emerit à soluente pecuniam d. oleum per eum soluendum, & promiserit de nouo pretium illud soluere in tanto oleo de mense alio Ianuarii, iuxta communem ualorem, & pretium currentem in illo loco expensis omnibus illius, qui soluere debet oleum, uide hic latè.

Emens oleum,frumentum, uinum, & blada uno tempore cum hoc quòd soluatur tempore recollectus pro pretio currenti, & commune in illo loco tempore solutionis, an dicatur committere usuram,uide hic.

Quid si emit pro certo pretio,& tempore recollectus,uel solutionis ualeat plus.

Quid si emit cum hoc quòd habeat oleum ad rationem decem, & si ualuerit minus pro illo minori pretio, si plus pro illis decem tantùm.

Quid si uendit frumentum pro libris decem quolibet sacco, & illud quod ualebit de mẽse Maii,& si ualeat minus debeat soluere dictas libras decem,uide hic hæc omnia.

SVMMARIVM.

1 SOLVENS alicui pecuniam præsumitur nasci cōtractus mutui, licet solui debeat in tanto frumento tali tempore, cū pecunia sit in obligatione, & species in solutione. Declara, ut num. 14. & seq.

2 Confessio facta a Debitore de certa quantitate olei pro pecunijs receptis ab inde retro præsumitur facta in fraudē vsurarum, maxime quando fit in tempore, quo oleum communiter carius uenditur, & Debitor indiget pecuniis, num. 4.

3 Mercatores sunt tenaces, soliciti, & diligentes in exigendo eorum credita, & quando non curant exigere præsumitur in fraudē vsurarum hoc facere.

Mercator, qui emit merces, & blada, & non curat illas videre, & reuendidit post aliquod tempus, maximè tempore, quo carius valet, dicto priori venditori, præsumitur pecuniam mutuasse, & in fraudem vsurarū nominasse frumentum, & Merces, nu. 2.3.

4 Debitor, qui indiget pecuniis, aut est multis debitis innodatus præsumitur quācunque confessionem facere, & in fraudem vsurarum. Declara, vt num. 19.

5 Contractus præsumitur in fraudem usurarū factus quando Debitor est pauper, habet plura debita, indiget pecunijs, habet soluere gabellam, onera, & expensas, quando in contractu est apposita pœna dupli, conuentum ad damna, & interesse dationi quantitatis, sublata facultas se liberandi a solutione, nisi ad certum tempus, quando contractus est intricatus, insolitus, prægnans, quando emit cariori pretio, & illimet reuendidit uiliori pretio, aut uendit viliori, & reemit cariori ad tempus, numero primo, & sequen. vsque ad numerum. 10. Declara nume. 16. 19.20.21.22.23.25.26.

6 Debitor quando recipiendo pecunias pro oleo, vino, frumento, & Mercibus soluendis certo tēpore dandis dicatur committere usuram, & facere contractum vsurarium, vide numero primo, & sequen. vsque ad numerum 10. & nume. 11.

8 Contractus, qui appellatur stocchо, Barroco, est vsurarius, & quomodo fit, vide hic, & numero 23.

10 Emptor, qui dat pecunias uno tempore cum hoc, ut Debitor soluat frumentum, oleum, aut vinum tempore Septembris, Octobris, & Ianuarij pro pretio communiter currenti, & iusta valuta, non committit usuram etiam si de Mense Maij postea reuendiderit dicto priori venditori pro pretio quo cōmuniter valebat de Mense Maij numero 12.16.

Mercatores possunt dare pecunias super frumento, vino, oleo, & speciebus cum hoc, vt tempore ordinario quo recolliguntur fructus, & venduntur, soluant, & non committitur vsura, numero 10.12.16.26.

11 Vendens frumentum, oleum, aut vinum, pro certo pretio, cum hoc, quòd soluat alio tempore, & si plus tunc valet, quòd soluat illud plus, si minus, soluat pretium certum conuentum committit vsuram.

Idem si emat vno tempore pro certo pretio alterius temporis, vel pro pretio currēti cum hoc, vt soluat alio tempore, quo communiter carius valet, nume. 13.26.

14 Instrumentum inducit probationem, & talis præsumitur, qualis in sua figura reperitur, & ad illud excludendum requiruntur coniecturæ, & præsumptione ualidissimę, & approbatæ, nume. 15.

15 Coniectura validissimę, & approbatę requiruntur ad excludendum veritatem instrumenti.

16 Debitor, qui non soluit in tempore incidit in moram, & tenetur ad interesse quantiplurimi quando ipse, & creditor sunt eiusdē fori, vel promittit soluere in foro creditoris, etiam si creditor post solutionem aliquid adimplere deberet, ut præstare fideiussorem, vel pecunias reinuestire, num. 25.

Fallit quando non creditor, sed procurator, & Administrator peteret, & non ostenderet auctenticum Mandatum, uel esset hæres, & non doceret se esse hæredem.

Fallit etiam quando Debitor esset obligatus soluere speciem, qua requireret onus, & expensas, num. 17.

Debitor malæfidei non quam præscribit, numero 16.

18 Debitor, qui promisit soluere intra certum tempus, & quandocunque postea ad omnem simplicem requisitionem creditoris, si non soluit intra tempus statutum, committit moram, & tenetur ad interesse absque alia interpellatione.

Mater non habet hæredem si moritur ante patrem in dote profectitia, num. 18.

Statum loci destinatæ solutionis debet attendi quo

di quo ad forum, præscriptionem, valorem rei extinctionem obligationis, & actionis, ac Lucrum dotis, & quo ad successionem illorum bonorum, num. 18.

Statutum vbi dos est restituenda & exigenda, attendi debet in hæreditate uxoris, & mulieris, & non statutum originis, numero 18.

Dos profectitia mortua filia ante patrem remanet ad filios beneficio legis, non vti hære des matris, num. 38.

20 *Emptor, & non venditor tenetur soluere gabellam, & Datium, si inter eos aliter non sit conuentum.*

Merces dicuntur valere solum tantum, quantum deductis gabellis, & expensis reperitur de pretio, & valore num. 20.

Valor beneficij, & alterius Rei verus solùm dicitur, quòd remanet deductis omnibus oneribus, datijs, & expensis, nume. 20.

21 *Consuetudo Mercatorum in eorum instrumentis, & conuentionibus est attendenda.*

22 *Pœna adiecta dationi quantitatis, cum cambijs, & damnis, an præsumatur adiecta in fraudem usurarum, vide numero 6.7.21. & 22.*

24 *Vsuuæ vsurarum non debentur tamen si facto calculo ponuntur, & vniuntur cum capitale producunt usuras in casibus licitis.*

26 *Estimatio quantiplurimi non potest excedere ueram sortem.*

Fallit, ut num. 24.

Fructus in contractibus usurariis, et illicitis computantur in sortem nume. 26.

DECISIO LX.

MAGNIFICVS Capitaneus Iacobus Diana nomine officialium Marmorũ Carrariæ, & eius sociorũ dedit de Anno 1565. Mensis Octobris D. Rocho Guidi certam pecuniarum quantitatem, pro quibus se obligauit dare, & soluere D. Capitaneo d. Nomine tantam summã olei boni, puri, & clari in terra Carrariæ oĩbus expensis, datiis, & gabellis. d. Rochi ad pretium, & ualutã ibi currentem per totum mensem Ianuarii anni sequentis 1566. & cùm intra dictũ tps non soluisset dictus Rochus dictã summã olei ascendentem (facto calculo pretij, & valoris dicti tpis) ad summam centenariorum octuaginta olei, dictus Capitaneus Iacobus dicto nomine de Mense Maij 1567. uendidit, & tradidit d. Rocho, dictam summam centenariorum octuaginta olei pro pretio, & ualuta currente in terra Carrariæ, quod pretium ascẽdebat ad summã librarum 686. & illud soluere promisit Carrarię per totum mensem Ianuarij 1568. in tanto oleo oliuarũ bono ad pretium currentem in dicto loco dicto tpe liberum à quolibet uectigali, & onere, quam consignationem olei promisit. D. Rochus facere eidem Capitaneo intra dictum tps ad omnem simplicem requisitionẽ dicti Capitanei, uel alterius pro eo sub pęna dupli dãnorum, & interesse, & cambiorum, & cum iuramento, & cùm esse requisitus dictus Rochus de mense Ianuarij 1568. ut daret oleum cõuentum, & ipse peteret dilationem paucorum mensium, fuit appretiatus ualor olei, ad rõnem librarum 13. 6. 8. pro quolibet cado, & barilo olei. Adeo quod dictus Rochus erat debitor de barilis, & cadis 102. olei, & per Apocham manu sua scriptam confessus fuit se esse debitorem dicti Capitanei Dianæ d. nomine de dictis barilis, seu centenariis 102. olei, & promisit soluere ad omnem simplicem requisitionem creditoris, & mortuo dicto Rocho dictus Capitaneus Diana Carrariẽsis egit contra Lottum filium, & hæredem d. Rochi ad dicta centenaria centum duo olei, & ad damna, & interesse; qui Lottus filius, & hęres opposuit instrm, & computum nõ fuisse, nec esse uerũ, sed fęneratitiũ, simulatũ, & usuratiũ, & iõ non esse attendendũ, & M. D. Capitaneus Diana replicauit esse instrm uerum, iustũ, consuetũ, & licitũ, & ipsum Lottum debere condemnari ad petita: & cũ sub Iudice lis esset. Pro parte dicti Lotti filii, & hæredis dicti Rochi debitoris fuit dictum ad ostendendum uenditiones hmõi olei esse simulatas, fictitias, & usurarias. Primo, quia de mense Octob. 1565. fuit numerata certa quantitas pecuniarũ ipso Rocho, per quã numerationẽ nascitur † cõtractus mutui. gl. & Doct. in l. cũ quid. ff. si cer. petat. Ro. cons. 236. nu. 3. Dec. cons. 116. nu. 1. & licèt solutio dictarũ pecuniarũ deberet fieri in tãto oleo in proximo mẽse Ianuarij, nihilominus pecunia cẽset data mutuo, quia quãtitas est ĩ obligatione, & oleũ ĩ solutione, ut patet ibi in illis uerbis (promisit soluere de mense Ianuarii 1566. in tãto oleo) tex. in leg. si quis stipulatus fuerit decem in

1

melle ff. de solutio. vbi gl. & Barto. & confessio facta per Rochum in instrumento celebrato de mense Maij. 1567. qualiter est debitor de centenariis octuaginta olei pro tot pecuniis habitis ab ipsis Mercatorib. præsumitur facta in fraudẽ vsurarũ, ex
2 eo † q̃a fuit facta de mẽse Maij, quo tpe oleum à cõiter cõtingentibus plus valere solet, q̃. de mense Ianuarij, & alijs tpibus, & ideo ad hoc, vt Mag. D. Capitaneus Diana, & officiales Marmorum plus pecuniarum reciperent à dicto Rocho, expectarũt dictum tps Maij, ad appretiandum oleũ, & taxandam quantitatem pecuniarum, vt his velamentis reciperent vsuras ex pecuniis primo loco datis. Hostiens. in summa. de vsur. Ioan. Andr. in capit. fin. eod. tit. per text. in ca. vsura. 14. q. 3. Plot. consil. 74. col. 2. car. 322. Imol. cõs. 25. Natta cõs. 670. vol. 4. Et tanto magis, quia isti Mercatores steterunt spatio 18. Mensium ad petendum oleum, contra naturam Mercato-
3 rum † qui sunt tenaces, et soliciti exigere eorum credita, vt dicit Ang. cons. 257. nu. 4. ergo non est verosimile emisse oleũ: sed pecunias sub vsuris dedisse sub velamine olei, vt sentit etiã Rom. cons. 520. n. 11. Natta d. cons. 670. vol. 4. facit Crau. consi. 75. n. 9. vol. 1. & cum nõ curarunt petere, nec videre oleum emptum per totum tempus præsumitur non verè emisse oleũ. Bal. consilio 311. nu. 6. lib. 4. dixi supra Decisio 2. nu. 21. cart. 52. Paris. consi. 55. nume. 52. vol. 1. Rolan. consil. 40. nume. 30. volum. 1.
4 Secundo, quia iste Rochus † indigebat pecuniis, & erat debitis implicitus, & inuolutus, quo casu quemcunque contractum, & quamcunque confessionem fecisse credendum est. Calcan. consil. 26. colum. 8. versiculo est etiam alia coniectura. Craue. consil. 156. nume. 13. dixi supra in Decisio prima, nume. 39. & seq. cart. 33. & decisio 2. numer. 3. vnde non est mirum, si iste Rochus confessus fuit, se esse debitorẽ de istis cẽtenariis octuaginta olei loco dictarum pecuniarum, & pro vsuris illarum, vt etiam scribit Bero. consil. 168. nume. 9. volum. 1. Natta. d. consilio 670. colum. 1.

Tertio, quia iste Rochus venditor tenetur ad gabellã, onera, & datia contra naturam contractus, quia emptor ipse est obligatus regulariter illa soluere. Pari. cõs. 55. nu. 54. vol. 1. & nu. seq. & cùm venditor ip-
5 se promiserit soluere, contractus † arguitur vsurarius. Bal. cons. 311. num. 10. lib. 5. Barba. cons. 51. col. 5. vers. Adduco elegans consilium vol. 1. Rolan. cons. 40. nu. 34. vol. 2. dixi supra Deci. 2. n. 8. & 9. car. 48. Iacob. Beretta cõs. 10. nu. 10. car. 30. Natta d. cõs. 670. nu. 10. vol. 4. Quarto quia, in contractu fuit apposita pęna dupli, & conuentũ de damno, & interesse, & cũ Rochus esset
6 obligatus dare † oleũ, tenebatur p̃cisè ad factũ, & sic dare. Bar. in l. exemplo, nu. 2. ff. de actio. empt. tex. in l. vbi aũt. §. fi. ff. de verbo. obli. vbi Alex. & Ias. & alij, iõ non poterat obligari ad dãna, & interesse, cũ oleũ sit in genere promissum, q̃ vnquã perire non põt l. si seruũ. § fi. ff. de uerb. obli. l. incendiũ. C. si cer. pet. Doct. in l. vinũ. ff. si cer. pet. Quinto quia, fuit apposita pęna obligationi & dationi quantitatis, quę p̃su-
7 mitur apposita in fraudem † vsurarum, Sali. in l. cum Alleg. in 2. Notabi. C. de vsu. & est cõis opinio, ut per Ale. cons. 59. cõs. 50. & cons. 51. vol. 4. Bal. in d. cons. 311. nu. 7. & hoc procedit siue pęna sit apposita in cõtractu mutui, aut in quocumq; alio contractu. Rui. cons. 145. nu. 8. vol. 4. Nã in isto contractu quantitas pecuniarum erat in obligatione, species verò, s. oleum, erat in solutione, vt dixi supra, nu. 1. quod idem vr̃ procedere in pęna facto adiecta p̃p condemnationem quãtitatis. Alex. d. cons. 49. col. 3. vol. 4. Sexto quia isti contractus sunt intricati, insoliti, grauidi, & quodãmodo cãbij, & recãbij sicchi absq; mutatione, apparitione, & solutione pecuniarũ, & oleorum ultra primũ contractũ, quo casu videtur insurgere magna, & urgens coniectura, q̃ sola pecunia erat in solutione, & augumẽto, & oĩa in fraudem vsurarum adiecta, per ea, quæ dixi supra de cambiis sicchis, clausulis ac pactis insolitis, in Decisi. 2. nu. 22. 23. cart. 52. & Decisio 13. num. 9. Anch. consil. 257. col. fi. Paris. consil. 55. nu. 51. vol. 1. Rota Genuę decisio. 37. num. 11. car. 117. cum alijs, Adeo q̃ videtur iste con-
8 tractus ita multiplicatus † vnus stochus barrochus, & omnino prohibitus, qui solet fieri in ciuitatibus Mercãtibus, vbi isti peruersi, & diabolici, ac infames sensales, proxenetæ, & mediatores sunt salariati à Mercatoribus vt faciant ire tales indigentes pecuniis ad eorum Apothecas, qui indigent pecuniis, & volunt accipere ad vsuras, sed proxenetæ dicũt, adsunt tales Mercatores Nobiles, & bonæ famæ, qui non darent

darent pecunias ad vsuras, sed faciam tibi dare tot pannos, catenas, & merces ad creditum, & sic conducunt personã indigentem ad mercatorẽ, qui dat unam collanam iuxta æstimationem & pondus cõputata factura, & stampa auri uel brachia quàm plura ueluti pro libris sexdecim, aut vltra singulo brachio, & postea ille proxeneta alia uia reuertitur ad eundem met mercatorem, & dat collanam pro ualuta puri auri absq; manifactura, & ualuta stampæ auri, uel dat velutum pro minori pretio, & recipit pecunias, & illas portat misero indigenti, & facit etiam sibi dare salarium pro sensalia, & negotiatione, adeo q; soluit ad rationẽ uiginti & ultra pro singulo centenario, qui contractus est diabolicus, & ligat una, & eadem catena proxenetam sensalem, & mercatorem, ac omnes, qui pręstant auxilium, & fauorem, vt dixi supra decis. 13. nu. 79. & ab hoc cõtractu quis debet se abstinere tanquã ab igne, ut tradit summa Angelica in uerbo vsura, il 1. nu. 60. summa Syluestri. in uerbo usura, il 2. nu. 4. Franc. in c. 1. §. 1. nu. 2. uers. in glo. in uerbo. fenus de vsur. lib. 6. & Beltrand. cons. 260. num. 7. uol. 3. facit Bero. cons. 168. nu. 26. uol. 1.

Septimo, quia dedit Capitaneus Diana pecunias de mense Octobris 1565. & uolebat de mense Ianuarii 1566. tantam summam olei, adeo q; non poterat dictus Rochus soluere oleum ante dictum mensem Ianuarii, inuito creditore, & sic non
9 † poterat se liberare, quia creditor non tenetur accipere ante tẽpus, & maximè ĩ oleo, uino, frumento, & bladis, Iaso. in l. qui Romę, in prin. num 4. uers. adde quod si aliquis, ff. de uerbo. oblig. Plot. in consi. 74. nu. 1. car. 322. per quã facultatem, & libertatem impeditam contractus præsumitur vsurarius, Imo. cons. 25. Purpura. in l. uinum, nu. 59. ff. si cer. peta. & faciũt, quæ dixi supra in decis. 1. numer. 72. 73. & 78. car. 30. Plot. d. cons. 74. car. 323. numero secundo, & seq. & late Natta d. cons. 670. uolum. 4.

Pro parte Domini Capitanei Dianæ, & officialiũ Marmorũ allegabatur instrumenta emptionis, & uenditionis oleorũ fuisse, & esse licita, & permissa, & iusta regionis morẽ celebrata, & a personis grauioribus, & qualificatis, in quibus non ita de facili arguitur suspitio fraudis, & usurarũ, & ideo debere d. Rochũ, & eius hæredẽ condemnari ad petita per ea q̃ dixi in decis. 35. n. 18. & seq. in prima par. car. 472. & supra in decis. 13. nu. 23. 47. 55. & 62.

Nam primo apparet mercatores posse dare pecunias alteri pro solutione, & consignatione tãti frumẽti, olei, lini, uini, filo selli, caualerii setarum, & quid simile tpe eorũ recollectus, & sic Augusti, Ianuarii,
10 & Iunii, iuxta cõmunem † ualorẽ, & pretium illius temporis, quia tali casu p̃ pecunia nil ulterius iusto pretio speratur, nec recipitur; nã si mercator tpe, quo cõmuniter solent fructus, & olea uendi, & fieri haberent suas pecunias possent emere statim in illo loco, & facere portare ad eo tũ granaria, & uasa, & sic idẽ quod ab istis receptatoribus pecuniarũ haberet, & non ulterius, immo ab istis, qui recipiunt pecunias pro tãto oleo, uino, aut frumẽto soluendo commune pretio currẽte uidetur, & dicitur minus recipere ex dicta pecunia, quia posset traficare illas pecunias medio illo tempore, & aliquid lucrari, ut solent facere mercatores, unde nimirum si tali casu dicitur licitum, & iustum commertium, & contractus validus, vt tradũt omnes summistę, in uerbo, vsura, Lauren. Rodulph. de vsur. q. 27. Beatus Antoni. Florenti. de vsur. in princip. Didac. uariar. resol. lib. 2. c. 3. nu. 6. uers. 7. si communis, Crau. consi. 145. nu. 22. & 23. uol. 1. consi. 594. num. 11. uol. 4. Lup. de S. Geminia. de usur. commen. 3. §. 4. nu. 95. uers. ex isto uerò secundo, car. 120. & sentit in oleo, Rota Genuæ, decis. 211. car. 267. Soc. iun. consi. 147. nu. 16. uol. 1. attento etiam q; iste, qui accipit pecunias potest emere, & retinere oleum in dicto tempore, & ante, & postea quandocunq; de mense Ianuarii, & postea dare illud emptori, iuxta per eos conuenta, & sic nullum sentit incomodũ, & damnu m, ut patet sensui, imo expressum commodum illarũ pecuniarũ ante illud tempus receptarum, secus si emptor emeret pro pretio currenti tempore pecu
11 niarum, & si † minus ualeret tpe Ianuarii pro illo pretio, uel uenditor uenderet p̃ certo pretio, & si tempore consignationis plus ualeret, deberet illud solui, quia tali casu plus acciperet ex re uendita, uel ex pecunia, & talis cõtractus esset usurarius, Alex. cons. 72. col. 1. uol. 1. Plot. in cons. 74. car. 322. num. 1. & seq. & quando emptor

emit

emit tpe Augusti frumentũ, cũ hoc ꝙ uenditor consignet tpe Martij, uel Maij licèt d.conf.74.dicat contractum esse usurariũ, & Natta. d. consilio 670. uolum.4.tamen multi alij dicunt non esse usurarium, sed aliqualiter suspectum, ita Anto.de But.& Abbas.in capit.in ciuitate de usur.Lup.de Sancto Gemin.de usur. d. Comment. 3.§. 4.numer.95.cart.120.& ego idem credo, quia iste uenditor potest retinere in domo sua frumentum periculo emptoris, per ea,q̃ dixi supra Decisio.9.nu.1.& seq. cart.158.& postea statuto tpe dare,tñ bonum est hmõi contractu ſse abstinere, ut in simili notat Crau. d.Conf.145.num.23. in fin.& per adducta per Natta.d.consilio 670. uolu.4.qui non loquitur in casu nostro,sed diuerso hic proposito. Secundo, quia contractus celebratus de anno 1565. & 1567.continent ueram, & realem uenditionem, & emptionem olei absque læsione pro iusto, & currenti pretio, ex quo fit quod contractus præsumitur iustus, &
12 non † usurarius cum sumus in casu à principio permisso, ut per Ambrosi.de Vignate.de usur. in§.1.nu.8. Laur. de Rodulph. de usur.q.7.tex.est ubi Archidiacon.in c. si feneraueris 14.q.3. sentit.Rota. Genuæ Decisio.211.car. 267.& Soci. Iuni.consil. 147.nu.16.uol.1.tanto magis in casu isto, ubi officiales Marmorum Carrariæ fuerunt illi,qui emerunt, & uendiderũt oleũ in casu permisso, Nam non est prohibitũ ab uno emere frumentum, uinum,& oleũ consignandum intra certum tps pro pretio iusto & currente tps solutionis,& postea reuendere dicto uenditori primo dictum oleum,& ab illo aliud oleum reemere, quia hæc oïa sunt in commertio hominum,& negotiantur sæpissimè inter mercatores bona fide,& oẽs possunt lucrari in tali negotio,ut experientia docet,& Pisis, Ianuæ, Venetiis, & aliis in locis quotidie fi in mercantiis frumenti, & qñ cõtractus uenditionis,& emptionis non prohibitus sui natura est celebratus à persona religiosa,& uniuersitate & qualificata,ac timoratæ conscientiæ,tũc talis contractus nunquam præsumitur usurarius, nisi aliis ur-
13 gentioribus † coniecturis approbatis à Doctoribus conuincatur, secus si à principio sui natura non esset permissus, ut dixi supra, Decisio. 13.nu.23.33.38.39 40. & 47.Rolan.consil.96.nu.28.uol.2. Et ad fauorem istorum officialium consuluerũt Venerandus P.Meus D.Carolus: & Excellens D.Petrus Calephatus, duo Luminaria iuris, & Practicæ Tusciæ patres.Ad cõtraria Rñdetur:primo non esse uerum primum contractum esse pecuniarum, & sic mutui, sed uere uenditionis. Et pecuniæ solutæ fuere solùm causa habendi oleum ibi conuentum,quod fieri potest,ut supra
14 demonstraui, Nam † instrumentum inducit probationem probatam, & talis præsumitur,qualis in sui figura cõspicitur.Bar. in l.1.C.de iuram.calum.Soci.consil.256. uolu.3.dixi supra Decisio.13.nu.55.& 62. & ad excludendum ueritatem instrumen-
15 ti † coniecturæ,& præsumptiones requiruntur ualidissimæ,& approbatæ cùm inducũt Delictum, ut notant Doct.in d.c.in ciuitate, ubi Abbas. de usur.tetigi supra in Decisio.13.nume.20.& seq.cart.253.& licèt mercatores sint diligentes, & soliciti in exigendo eorum credita, & steterit hic Capitanus Diana per menses decem, et
16 octo ad petendũ † oleum de mense Maii, in quo oleum cõiter solet plus ualere,nõ per hoc potest inferri, quin debitor uerus teneatur soluere suum debitum unà cum interesse quanti plurimi,à die moræ citra l.uinum.ff.si cert.peta.et ibi Doct.Et talis debitor nunquam præscribit ꝓp malam fidem,neque eius hæres,ut dixi in Decisio.27.numer.23.33.et 35.in prima par. Alex.consil.73.num.3.uol.6. Paul.de Cast. consil.98.in causa.in fi.uol.2.et Cur.Iuni. 200.num.34.uol.3 Et quando creditor,et debitor sunt eiusdem fori, dẽt debitor statuta die ire ad domũ creditoris,et ibi soluere,aliàs incidit in moram,et tenetur ad ęstimationem quantiplurimi etiam non interpellatus si dies certa est apposita in contractu.quę interpellat pro homine,secus si nõ est certa dies statuta, quia requiritur interpellatio saltim extraiudicialis, Doct.in d.l.uinũ,& ibi Doct.Rota.Genuæ Deci.211.car.267.et sentit Vicenti.Franc. Deci.227. dixi in Repertorio meorũ Decisionũ in uerb.Debitor, et creditor car. 920.col.2.et in uerb.Debitor dẽt car.923. et in uerbo.debitor. car.925.et si creditor aliquid post solutionẽ receptã adimplere, et facere teneretur, ut fideiubere, uel reinuestire dictas pecunias,cùm prius ipse Debitor adimplere sit obligatus, ut in terminis cõsuluit Soci. cõs.128.col.pen.et fina.

fina.vol.3.Bero.consi.136.nu.7.& 8.vol.2. faciunt adducta ꝑ Ceph.consi.48.nu.37.& seq.uol.1.cons.407.nu.24 & seq.vol.3. latè Bursa.cons.184.nu.48.& seq.& nu.51.vol. 2.car.241.Neuizan.cons.57.nu.15.& seq.& nu.32.& Pancirol.cons.40.nu. 23. & 24. & uide Iacob.Machel.Patroci.5. nu.7.Didac. uariar.reso.lib.3.c.4.sub nu.6.uersi. duodecimo hincdeducitur cart.239. & Domino Prob.in additio.ad Ioan. Monach.in c.Romana.§.contrahentes nu.23. de foro compet.lib.6.cart.188. & tetigi in decisio.4.numero 4.& 5.cart.54.in prima part.Nisi debitor esset obligatus soluere debitum, ꝙ
17 onus,& expensam exigeret,ut est † uinũ, frumentum,oleum,& fructus, seu quid simile,nam tunc debet creditor probare statuta die iuisse,aut misisse ad domum debitoris cum asino, & sacchis pro accipiendo credito suo, ut dixi in repertorio mearum decisionum in uerbo debitor eiusdẽ Fori. car.920.colũ.2.Soci.Iuni.consil.136.col.1. nume.1.vol.2.vbi dicit ita * IVDICATVM, & non sufficit mittere procuratorem,uel nuntium,aut hæredem, nisi ostendat debitori mandatum in forma auctẽtica aut esse hæredem,cùm non teneatur debitor ei credere,aliàs non incideret in morã debitor,ut ꝑ Bart. in l.si quis inficiatur.ff. deposi.Deci.in l.qui in alterius.nu. 6.ff. de regul.iur.Rebuf.in suis concordantijs.titu. de nominatione.q.14.nume.97. & 98.in 2. part.Roland.consi.87.num.27.uol.1.Ioan. Anto.Trigo.Singula.56. Scio te. Corset. Singul.in uerbo Procurator. & Plot. in l.si quando.nu.182.vers.aduerte tamen.C.vnde ui.car.88.quæ sunt notanda,quia pauci ad hoc animaduertunt; unde cum D.Capitaneus,& Rochus sint eiusdem Fori,& fuerit etiã interpellatus extraiudicialiter pluries Rochus, & fuerit certa dies statuta ad soluendum,& non soluerit,iustè potuit de mense Maij facto calculo constituere se debitorem de libris 686. & promittere dare tantem oleum de mense Ianuarij 1568. Ascendentem ad barilia.102.olei,ꝑ d.l.vinũ, & ibi Docto.& idem si dictus Rochus non fuisse eiusdem Fori, sed diuersi, cùm promiserit soluere in terra Carrariæ,quo fit,ꝙ perinde habetur, ac si esset de Carraria,cũ
18 ibi soluere habeat, & ideo † ibi non soluendo tenetur ad damna & interesse, per tex.in l.in his. & ibi Odoffred.C.de loca.& condu.& tetigi in repertorio decisionum, in uerbo debitor debet conueniri.car.923. colum.2.etiam si promisisset soluere ad certum tempus,& postea ad bene placitum;& omnimodam requisitionem creditoris, quia certa die transacta statim committitur mora l.cum stipulatus sim mihi à proculo.ff.de uerbo.obliga.& Ias.in dicta l.vinum nume.9.& ibi Petr.Calcphat. num.3. uersi.1.ampliatur.Nam locus destinatæ solutionis est tantæ importantiæ, ꝙ facit bona soluẽda esse de iurisdictione,territorio, & Foro illius loci,ubi est exigenda,& fienda solutio. Auerrar.consil.78 colum.5.6.& 10.ubi latè tetigi in decisione 1.nume.9.in prima part.cart.7. & ideo si dos uxoris, & matris uenit restituenda per maritum,aut filios mariti per mortẽ uxoris, aut matris dicitur esse in loco Foro,& territorio mariti, & filij, quia ibi fienda est solutio per maritum,& filios, & exactio per uxorem, & matrem, uel eorum hæredes, l. exigere dotẽ.& ibi doct.ff.de iudic.Crau. cons.912. uol.4.& Ias.in l.1.in fi.nu.10.C.de his quibus.ut indig.ubi reddit rationem Plot.consil.38.sub num.4.car. 113.& statutum loci in successione matris,aut uxoris,ubi est fiẽda huiusmodi solutio, & exactio est attendendum,& non statutum originis,ut sentit Gherar.Mazzol.consi.53.nu.40. Franc. Vegg.consi.10.nu.8.& seq.car.26. & nume. 15.& 18.Rim.Iun.cons.352.nu.84.& seq. vol.4.cart.11.Burs.cons.246.numer.3.& 4. vol.3.& sequitur pulchrè Vincenti. Franc. decisio. Neap.decis.93.car.84.vbi dicit ter ita IVDICATVM* fuisse in magna vicaria Neapolitana,Purpu.consil.320.sub nu.12.uers.2.cõsiderãdũ est uol.1.car.284. ubi dicit carere omni difficultate,& tetigi in repertorio decisionũ,in verbo.actiones. iura.car.868.col.2.& ideo dixi statutũ Fiuizani mariti, & non uxoris debere attẽdi in restitutione dotis cõsistentis in nominibus debitorum,iuribus,& actionibus,& ꝑdicta nõ gustasse D. Bero.in q.109.col. fin. consi.93.nu.43.consil.155.nu.7.uol. 2.Alba.consi.23.nu. 8.& seq.& Simon. de Prætis.cons.85.num.32.& seq.& nu.51.& seq. cart.156.vbi voluerunt in nominibus debitorum attendi statutum originis uxoris in successione,qa apertè loquuti sunt contra communissimas opiniones, & contra istas decisiones Rotæ,& veritatem,quia nõ considerarunt destinatam solutionem, & exactionem dictarum dotium, & iurium

L hæredi-

hæreditariorum, ut considerauit etiam Rolan à Val de Luc.dote quæst.13.num. 3. & seq.car.41.q.19.nu.8.& 9.car.58. & Doct. in l.exigere dotem.ff.de iudici. ubi dicunt in lucro dotis attēdi debere statutum viri & non uxoris, loci destinatæ solutionis, nā solutio, & exactio est fienda in domicilio uiri alio non apparente, & sic bene ista iura adaptantur ad Decisionem Vincenti.Frāc. d.Decisio.93 & cum ista sit communis, & obseruata, non est recedendum ab ea, & faciunt etiam ea, quæ dixi supra in Decisio. 42 num.47.in prima par.car.583. & num. 51.ubi dixi ita etiam Florentiæ fuisse IV-
* DICATVM *de anno 1580. inter Pratensem, & alium de Sancto Geminiano: quę sunt notanda per Iuniores, & tanto magis quādo dos esset data à patre, & nō constaret quod deberet restitui uxori, aut eius hæredibus, & mortua esset uxor superstitibus filiis, & patre, quia tunc essemus in tuto cū non ageretur de hæreditate materna, sed de dote profectícia, quę ad patrem deberet reuerti, sed auxilio, & beneficio Martini aufertur patri, & datur filiis quadam æquitate, & sic tunc isti filii cōsequuntur dictam dotē benefitio legis, & non uti heredes matris, & omnes filii tantū illius matrimonii ultimi, in quo mater moritur succedūt, & nō primi matrimonii, & non obstat quòd statutum dicat, quòd filii, in dote, & hæreditate materna succedant in stirpes, aut in capita, uel pro numero, aut in capite matrimoniorum, quia tale statutum intelligitur de matre sui iuris, & illius loci, & in dote matri restituenda soluto matrimonio etiam patre superueniente, quia filiafamiliàs in dote profectitia, ēt hodie hæredem non hēt, nisi sit promissa sibi restitui; l. nupta.& l filiæ meæ.ff.sol.matr.& in proposito consuluit Bart.latè in cons.53. Factum tale est, pater dedit dotem.uolu.2. Alexan. cons.23.uisis dubiis col.2.in princ.uers.quātum uerò nu.3.cum seq.uol.4.& est cōis sētentia, & magis uera.Rui.consilio 132.col. 5.in princ.uer.secundo præmitto.nume.11. uo.4.sentit Bursa.cons.178.num.26. uol.2. Michael Grass.recepta.Sententia.§.legatū. q.23.nu.6.& seq.car. 444. pulchrè Roderic. Soarez in l.quoniam in prioribus: in Declara.Regni.in 4.limita.nume.11. C. de inoffi.testam.car.309.Phanuci.de Luc.dot. glo.11.num.7.col.j.& nume.6. in fin. cart. 500.& in fortiori casu loquitur Soci. Iun. in consilio 114.num.2.& seq.uolum.3. car. 140.vbi dicit aliàs consuluisse, ut iuuenem nunc ut senis, & maturius cogitans ita determinat, & hanc esse magis ueram, & communem, & ita Romæ IVDICATVM * di-
* cit Nouissimè Mathe.Brun.Ariminens.cōsilio 7.nume.4.& seq.in fi.car.18. Ad quod pauci, aduertunt, quæ omnia faciunt contra Ioannem Pichinesium Vulterranū priuignum, quæ prætendit succedere in dote materna uti filius ex priori matrimonio in medietate dotis uirtute statuti Vulterrę aduersus fratres suos forenses ex alieno Territorio, & natus ex secundo matrimonio uiuo marito secundo, & patre dictæ eius matris, nam excluditur statutū Vulterranum, primo quia fratres secundi matrimonii sūt Forenses, & ciues ex priuilegio ciuitatis Florentiæ, secundo, quia solutio, exactio, & restitutio dotis est fienda in domicilio, uiri in quo hæc mater commorabatur, & mortuá est: Tertio, quia mater non hēt dotē, & hæreditatem uiuo patre, sed dos remansit ad filios secundi matrimonii uirtute consuetudinis Martini, & non uti dos, & patrimoniū ac hæreditas matris, per supradicta, & per Purpu.cons.306.nu.28.uolu.1.& per ea, q̄ latè ad ꝓpositū dixi, in Decisio. 42. n. 37.& seq.usq; ad num.58.car.581. ubi aliis fundamentis, & rationib. hoc comprobaui.

Ad secundam coniecturam de indigentia, & paupertate, Respondetur non constare ex ꝓcessu de huiusmodi qualitate, & ēt
19 non constat † quod petierat Rochus pecunias in mutuū, & sic ꝙ originem habuerit debitū à Mutuo, sed totū cōtrarium, q̄d fuit contractus uerus emptionis, & uenditionis olei ad ualutam iustam, & communem in terra Carrariæ de mense Ianuarii: & quod in illis regionibus apud ēt homines graues & bonæ uocis, & famæ huiusmodi contractus indifferenter fiunt palam, & bona fide, & possunt fieri, ut supra dixi.nu.10. sentit Rota Genuæ, Decisio. 211. & per Craue.cons.145.nu.2.uol.j.& Docto. in l. pretia rerum.§.fin.ad leg.falcid.& l. in contractibus.De act.& obliga.Soci.Iuni. d. consi. 147.nu.16 uol.j.

Ad tertiam coniecturam de gabella, & onere, Respōdebatur hoc potuisse pacisci
20 inter emptoré, & uenditoré, † ne ipse emptor teneretur soluere, adnotata p Deci. in l.cum se.nu.5.& fi.C de Transa. Capel. Tolosa.Decis.451. & etiam quia emptor,

&

& sic officiales Marmorum uidentur tanto maiori pretio emisse oleum, cum tanto minori emisset, si ipsi soluissent gabellam, & onera, adnotata per Cagnol. in l. 2. q. 82. C. de pact. inter empto. & uendi. car. 188. Roderic. Soarez Tit. Delas. Terras. nu. 5. uersi. considera tamen. car. 412. & Neuizan. cõs. 88. num. 17. & seq. ubi merces ęstimantur solùm tantum ualere quantum pretium remanet francum deductis oneribus, datiis, & expensis, quia vẽditores faciunt eorũ cõputũ quando portant merces in aliquo loco uendendas, & dicunt tot sunt expensæ, tot pretiũ mercium, tot possum uendere, & aliquid lucrari, cùm igitur Rochus sit obligatus soluere oleũ in terra Carrariæ ꝓ ualore communi current in dicta Terra Carrariæ, certum est, quòd suis expensis, & oneribus debet, ut alii mercatores Carrariæ, uendere, & dare oleum emptori, & sic emptor ex pecunia nihil pluris consequitur, quàm communiter fit in dicto loco ab aliis ut patet sensui, & faciunt q̃ dixi in Decisio. 5 nu. 11. 12. & 13. & 18. car. 107.

Ad quartam coniecturam de pœna dupli, damnis, & interesse, est friuola, & non
21 † meretur allegari, quia mercatores oẽs solẽt in contractibus quotidie apponere pactũ, qđ mora debitoris causet interesse cãbiorũ, & recãbiorũ, & pęnã dupli, & cõsuetudines ipsorũ in suis cõtractibus sunt attẽdẽdæ, Bar. in l. si fideiuss. §. q̃dã. ff. Mãda. & ibi Apostil. Bal. in l. si pro ea. C manda.

Ad quintam coniecturam. De pęna adiecta obligationi quantitatis, Respõdebatur Alex. in d. cõs. 49. 50. & 51. vol. 4. loqui quãdo quis agit ad † pęnã ultra sortem, & quã-
22 do iuramentum non interuenit, Secus quãdo interuenit iuramentum, & non agitur ad pęnam, sed ad sortem solam tantum, & sic ad rem promissam in obligatione ex cõuentione, quo casu Alexan. ipse in d. consil. 49. nu. 17. & seq. tenet posse agi ad sortem, & ad interesse conuentum, & non reddit cõtractum suspectum de usuraria prauitate, & allegat tex in c. illo uos. de pignoribus. vbi glo. Innoc. & Canonist. Ias. in l. cũctos populos. nume. 39. C. de summa. Trin. & fid. Catholi. Roma. cons. 107. Abbas in c. 1. ad fin. de usur. & Lup. in ca. per uestras, §. 11. col. 5. de Donat. inter uir. & uxor. & in proposito Rebuf. In repe. l. unicæ. glo. fi. sub nu. 35. De sent. pro eo qđ interest. car. 224.

Quo uero ad sextam coniecturam ceteris urgentiorem de contractibus multipli-
23 catis, & † emptione olei, & reuẽditione illius olei dicto priori uenditori, & alia emptione olei facta ab eodẽ D. Capitaneo Diana d. Rocho uenditori, & debitori; Respondebatur nullã coniecturam contractus stochi & barrochi induxisse, q̃a nihil hābent istæ uenditiones, & emptiones commune cũ contractu de Stoccho, & Barocho, qui est quando quis emit ab aliquo pro pretio cariori, & vẽdit eidẽ emptori pro uiliori p̃tio, ut supra demonstraui, nu. 8. Sed in casu isto semꝑ vẽditio, & emptio fuit facta secũdum iustum, & communem cursum terræ Carrariæ, & regionis, & secundum stylum, & in casu non prohibito, ut demonstraui supra. d. num. 8. & per Soci. Iuni. consilio. 147. numero 16. uol. 1. ergo ex diuersis non be-
24 ne infertur, quia uidemus etiam quod † vsuræ usurarum non debentur regulariter, tamen si facto calculo illæ vsuræ ponuntur in sortem possunt producere vsuram, quia cõsiderãtur tunc temporis uti sors, & capitale, & licèt cum eisdem personis hoc fiat, tamen permittitur à iure, ut dixi in decisio. 21. num. 30. car. 298. & l. in contractibus. de actio. & oblig. cur igitur inter mercatores non erit permissum ad inuicem, inter se emere, vendere, remere; & reuendere pluries secundum naturam temporum, & pretium currentes, in mentem sani capitis hoc non poterit cadere iudicio meo tales emptiones, & venditiones non posse fieri, vti in fraudem vsurarum factas, quia omnes mercatores essent vsurarii, quod Absurdum est dicere, & ideo licitum est mercatoribus mutare, et variare in venditionibus, et emptionib. tam inter se, quàm inter alios d. l. pretia rerum. §. fi. ad leg. falcid. et l. in contractibus. De act. & oblig. Rota Genuę, d. Decisi. 211.

Ad septimum, et vltimum fundamentum, Respondebatur illam coniecturam non esse veram, et posse fieri emptionem alicuius Rei vno tem pore, cũ hoc vt consi-
25 gnetur alio tempore, & † maximè quando consignatio est fienda in tempore ordinario, et in quo illa res nascitur, et solet vendi, et secundum valorem currentem illius temporis, quo debet tradi, et consignari, quo tempore nulla fraus vsurarũ p̃õt colligi, quia pro iusto pretio traditur, si postea differt Debitor sua culpa, & mora, tradere sibi est imputandum, per d. l. vinum. et ibi

Docto.ff.si cer.petat. Rota.Genuę. Decisio 211.car.267.

Vnde finaliter omnibus consideratis primus Iudex D. Vicarius Carrariæ IVDICAVIT * contractum non esse usurarium, et essequendum contra dictum Lottum filiũ, & hæredem dicti Rochi, de anno 1569. Secundus verò iudex appellationis, qui fuit Mag. D Pirus Tharus. IVDICAVIT * esse vsurarium, Tertius verò iudex, qui fuit Mag. D Franciscus Astius, CONFIRMAVIT * primam sententiam, & ualde fuit admiratus, quòd proponeretur tales contractus sapere vsurariam prauitatem, & ita contractus emptionis olei cadorum, & barilorum centum duorum fuit exequutus, quod idem posset dici in Regione castri Terzerii, & Bagnoni, ac locis circunuicinis, si illi contractus fictorum essent à principio iusti. et à lege tollerati, quia possent multiplicari vsque ad alterum tantum, &

26 non ultra per ea, quæ dixi in tracta. de vsufru. numero 210. car. 721. et Rolan. consilio 69. nu 26. uol. 3. nisi facto calculo fieret capitale, ut supra num. 24. sed quia sunt suspectissimi, et penitus illiciti cum contineãt emptionem bonorum, pactum de retrouendendo, locationem dictis met uenditoribus cum pensione, & fictu excessiuo absque solutione oneris, & gabellarum, & positione ad eorum æstimum, & modicitate pretii, ac aliis illicitis conuentionibus, ut est in illis uidere, ideo marcida facta pecus totũ corrumpit ouile, & omnes illi contractus sunt usurarii, & illiciti tamquam pullulati ab infecta radice, & ibi inest Diabolus tanquam Leo rugiens circuens, quem deuoret, & sunt extirpandi, & omnes fructus cũ sorte compensandi, iuxta per me superius adducta in Decisio 2. numero 7. & sequen. & numero 32. cart. 48. & in Decisio. 13. per totum, & maximè, numero 20. & 24. cart. 253. qua de re bene facerent istæ personæ si facerent Census secundũ bulllam Pontificis Pii quinti, ut faciunto hodie in patria mea, & bene, ne ad hoc vt corpus gaudeat, anima crucietur continuo in inferno, quia non possunt appretiare frumentum, & farinam castanearum de mense Maii, & postea de mense Augusti uelle tantũ frumentum, & farinam pro minori pretio, & postea iterum de mense Maii per æstimationem quãti plurimi propter moram appretiare, & sic singulo anno hoc facere, & reducere sũmam unius starii frumenti ad summã triũ, quatuor, & ultra, Adeo quòd Misellus ille debitor illaqueatus fictuarius pro scutis decem soluit quatuor, & quinque staria frumenti, & sic usuram cẽtesimam, quòd quã inhumanum, & diabolicum sit, sentiunt animæ illorum, qui cruciantur in inferno, sicut etiam faciunt illi, qui dant pecunias ante mensem Ianuarii hominibus, ut de mense Ianuarii dent puta cados decem olei pro scuto uno singulo barilo, & si tunc tẽporis ualeret minus pro illo minori pretio, si plus ualeret non sit obligatus soluere nisi illum scutum Aureum, quod fieri non potest ullo modo, quia mens est deprauata, & ex pecunia vult aliquid plus sẽper accipere, per notata per Nata d. cons. 670. vol. 4. & Plot. in d. cons. 74. & Nauarra in suo Manual. confessio c. 17. nu. 225. & sequen. car. 374. cum aliis supra numero 11. allegatis.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XV.

ARGVMENTVM.

Thesaurum, & pecunia repertum in bonis Ecclesiæ medietas est inuentoris, alia Rectoris illius Ecclesiæ, aut Fisci.

Episcopalis cameræ, & non Regis secularis, aut Domini illius loci.

Ecclesia post Donationem Constantini cæpit habere propria bona, quæ non subiacent iurisdictioni Imperatoris, sed Papę.

Nemo potest ire in bonis alterius ad fodiendum, & inueniendum uenas metalli, lapidum, & rerum pretiosarum sine licentia domini, & iusto pretio.

SVMMARIVM.

1 *THesaurus, aut peculium inuentum in fundo, ut loco publico, uel Religioso debet dari pro medietate Fisco seculari, alia medietas inuentori, Declara, ut numero 5. 10. et 11.*

Inueniens Thesaurum, aut pecuniam arte Magica, uel reprobata debet puniri, in uenium restituere Fisco, et nil lucrari n. 1 [illegible]

Eccle-

2 *Ecclesia habet die bona propria, & Fiscum, & non subiacent sub iurisdictione Imperatoris, nu. 3.*

Bona ecclesiastica non subiacent iurisdiction Iudicis, & Domini secularis, nu. 2.

3 *Clericus si delinquit, bona mobilia transeũt in Fiscum ecclesiasticum, immobilia patrimonialia ad Fiscum seculare.*

Fiscus ecclesiasticus confiscat bona mobilia, bona uerò patrimonialia, & prophana Fiscus secularis, nu. 3.

4 *Emphiteota, & Feudatarius habet medietatam Thesauri inuenti, & alia medietas inuentor, & proferuntur directo Domino, & quid in vsufractuario, & proprietario.*

Vsufructuarius an proprietarius debeat habere medietatem Thesauri inuenti, nu. 4.

5 *Clericus est vsufructuarius in uita, & usurius in morte in bonis Ecclesiæ.*

Ecclesia, cimiterium, & locus sepulturæ dicitur publicus, & commune, & ideo Thesaurus inuentus est Fisci Ecclesiæ, numero 1. & 5.

6 *Thesaurus, & peculium inuentum in bonis Ecclesiæ cimiterij, & loci sepulturæ, est Fisci Ecclesiastici, uti in loco publico inuentus, si inuenitur in bonis proprijs Ecclesiæ, & Rectoris, medietas est Ecclesiæ, & Rectoris, alia inuentoris.*

Pecunia inuenta in bonis Ecclesiæ an medietas sit ecclesiæ, & Fisci ecclesiastici, uel Regis secularis, nu. 1. & 6.

Bona Ecclesiastica quando, & quomodo dicantur esse in bonis nullius, nu. 6.

7 *Dictio Forte: prolata à Doctoribus stat affirmatiuè, & non dubitatiuè.*

8 *Doctori distinguenti magis est credendum quàm simpliciter loquenti.*

9 *Quando est Decisio in terminis ulterius non est quærendum.*

10 *Pecunia inuenta in domo empta, uel alterius, an tota sit Domini domus, uel solùm medietas, & alia inuentoris, & an sit emptoris, uel uenditoris.*

11 *Leges ciuiles, & Doctores, ac Statuta loquentes de bonis, & personis ecclesiasticis non ualent. & sunt cassa, & irrita.*

13 *Nemo potest ire in domo, & fundo alterius ad fodiendum, & excauãdum lapides, marmores, uenas metalli, & auri, ac Thesaurũ, & pecunias sine consensu Domini, & sine iusto pretio.*

14 *Possidens quando dicatur quis esse in possessione, uel quasi fodiendi, & extrahendi ex fundo alieno lapides, marmora, Thesaurũ, & quid simile uide hic.*

15 *Vendens simpliciter Damum, an censeatur uendidisse pecuniam, & Thesaurum absconditum, & inuentum in ea uide hic.*

16 *Lex. 2. de Rescind. uendi. an habeat locum in re uendita, si ibi postea reperiatur per emptorem Thesaurus, uel pecunia.*

Vendens rem si in illa postea reperiatur Thesaurus, uel pecunia; an possit agere Remedio l. 2. C. de Rescind. uend. nu. 16.

DECISIO. LXII.

FVit concessa una domuncula Ecclesiæ Sartiranæ, & illius Rectori, ut dictam Ecclesiam ampliaret, & cùm Rector faceret illam destruere in parte, & ædificare d. Ecclesiam. Aliquis ex laboratoribus inuenit urnam, & uasiunculum, in quo (ut fertur) aderant quàm plures scuti, & doblæ fini auri, & massa Argenti, quo audito Dominus Feudatarius fecit carcerare inuentorem, & sibi dare illum uasum cum pecuniis, uti pertinentem ad ipsum, saltim pro medietate, & insurrexit Rector d. Ecclesiæ asserens dictas pecunias inuentas in bonis suæ Ecclesiæ ad se spectare, & pertinere nomine eius Ecclesiæ, & non ad Feudatarium, & Dominum Loci Sartiranæ.

1 Pro parte † Feudatarii allegabatur text. in l. Thesaurus. ff. ad exhib. §. Thesaurus instit. de Rer. diuisio. capitulo 1 quæ sint Regalia, in usib. Feudo. in Verbo. Dimidium Thesauri, ubi latè Andre. de Iser. & Afflict. l. 3. §. finali ff. de iur. Fisci. Aret. in d. §. Thesaurus. Oldrad. consilio 163 quibus in locis distinguendo concluditur, quod si quis laborando, arando, uel fodiendo non causa inueniendi Thesaurum, sed gratia colligendorum fructuum, aut ædificandi, uel meliorandi terram in suo proprio inuenit Thesaurum, uel pecuniam absconditã, quòd si habet dominum Feudatarium, uel Directum medietas est inuentoris, alia Domini sui, & sic Fisci, si uerò hoc fecerit causa inueniendi Thesaurũ, & aliqua arte Magica, uel reprobata, & damnata à iure, tunc totus Thesaurus erit Fisci, & ipse inuentor punietur ultra priuationem pecuniarum propter delictum, & usum talis artis prohibitæ, ut sequitur etiã Ioã. de Platea in l. 1. colum. 3. C. de Thesaur. lib. 10. cart. 22. Bursat. conf. 209. uol. 2. Si uerò in loco publico, Ecclesia, cimiterio, loco sacro, religioso, &

monumento, tunc medietas erit inuentoris, alia medietas Fisci Domini illius loci, ut sequitur tex. in d. l. 3. §. fin. ff. de iure Fisci, & l. 1 C. de Thesau. lib. 10. ubi Luc. de Pęna. Afflict. super Rubr. De offi. secreti, numero 1. & 2. Iacob. de Bello uisu. in sua pacti. Iudicia in Rubri. de Furtis, & Latroni. num. 59. & sequent. cart. 23. & Villalob. com. opin. in uerbo. Thesaurus. numero 3. & num. 113. ubi dicit cōem, & sic ex prædictis uidebatur dicendū Dñm Sartiranę Feudatariū rectè potuisse consequi medietatē dictarum pecuniarum.

Pro parte Ecclesiæ, & Rectoris. Primo dicebatur, qđ Ecclesia post donationē factam
2 a Constantino habet † bona sua propria, toto titulo. De reb. eccle. non alienan. & per Guliel. Rodoan. in suo Tract. eod. titu. quæ bona non subiacent iurisdictioni Imperatoris, sed Papæ. C. si clericus Laicum, et c. cū sit generale. De Foro competen. c. solite De Maior et obedienti, et ibi Docto. l. fin. C. de Sacr. san Eccl. et ideo ad dictam Ecclesiam, et illius Rectoré medietatem pertinere, et aliam medietatem ad inuentorem, et si Rector ipse inuenisset et in loco publico, ut cimiterio. ecclesia, et loco sepulchri, medietatem spectare ad Fiscum cameræ Episcopatus Papiæ, sub cuius diecesi Ecclesia Sartiranæ reperitur: quia etiam Ecclesia habet suum Fiscum. Rota. Decisio. 7. Alias
3 865. Mortuo Titio. De Testam in Antiq. car. 527. Lup in ca. p uestras, in Rubr. §. 39. sub, nu. 8. 9. et 13. de Dona. inter Vir. et Vxor. car 65. q † Fiscus succedit in bonis Mobilib. Clerici delinquentis, ut per Bertachi. in Repert. in uerbo Clericorum delinquentium. cart 357. col. 2. & per Caballi. in Milieloquio 617. in 2. par. car. 35. Ioan. Monach. & ibi in Additio prob in c. cū secundum, nu. 8. & 9. de Hereti. car. 363. Lup. vbi supra. d §. 39. numero 8. & 9 & Egid. Bossi. in practi crimi Rubri. de bonorum publicatione, nu. 64 car 301. licè quo ad bona immobilia patrimonialia uideātur sētire Clericū habere Fiscū secularē, & sic in confiscatione bonorum bona pertinere ad Fiscum Regium, & seculare, licet Lup. in d. §. 39. nume. 8. & sequen. & Bertac. d. verbo Clericorū Delinquentiū. cart 357. teneant contra. & uide Folle r. in pract. iudi. Canoni. in 2 part. c. 5. nu. 13 & 14. car. 68. Si uerò inueniet in bonis suis proprijs, ipse solus acquirit Dniū tāquā rē in bonis nullius existenté, ut dicit Bursa. d. cons. 209. num. 2. uol 2. vbi dicit communem.

4 Secundo dicebatur, qđ † Emphiteota, & Feudatarius; q pfertur in hoc directo dño. p.p utile dñium debēt habere medietatem Thesauri inuēti in eorū utili dñio, & alia medietas erit inuentoris, & usufructuarius (licèt habeat utile dominiū non rei, sed usufructus) debet habere medietatē dicti Thesauri inuenti ad utendum, & fruendum arbitrio boni uiri, & finito usufructu illā medietatem restituere proprietario, ut per Doct. in d. §. Thesaurus. Imol. in c. potuit. nu mero 46. de loca, Oldra. cons. 239. in fi. Pau. de Cast cons. 353. uol. 1. Bursat. cōs. 209. nu. 5. volu. 2. & nu. 7. Benedi. in capitu. Raynutius. in verbo. cetera bona. nu. 29. 30. & 34. in 1. part. De testam. car. 266. Ioan. de Platea. in l. unica. col. 2. versicu. Sed quæro. C. de Thesaur. lib. 10. car. 22. & Cassane. in consuetudin. Burgundi. tit. Des iustices Druit. rubri. prima. §. 1. num. 11. & 17. cart. 23. Crauet. consilio 209 nu. 1. uol. 2. At † clericus,
5 qui possidet bona ecclesiæ dicitur in uita vsufructuarius, & in morte usuarius capit. cæterum. de Donatio. Hostiensi. in cap. ueniens. De transactio. & in c. fi. De pecul. clerico. Guliel. Rodoan. De reb. eccle. non alienam. §. nunc autem. nu. 3. in fi. & nu. 4. cart. 289. & §. sed an contract. reij. nu. 1. & sequ. car. 335. dixi supra in Repertorio Decisionum. in uerbo. clericus, seu prælatus. cart. 899. Ergo uti saltem usufructuarius habere dēt medietatem dicti Thesauri ad utendū, & fruendum, & ecclesia sua habebit proprietatem, licèt in usufructuario. Bursa. d. cons. 209. nu. 7. 8. uol 2. sentiat contra.

6 Tertio, quia iste † Thesaurus, & pecuniæ non sunt inuentæ in ecclesia, cimiterio, & loco publico, & cōmune omnibus quo ad diuina officia, & sepulturam, de quibus loq. tur. §. Thesaurus. insti. de rer. diuisio. sed in domo, & bonis pprijs ecclesiæ dicti rectoris, quo casu non dicuntur bona publica, & cōmunia omnibus, nec i bonis Cæsaris, aut nullius, sed sunt ipsarum ecclesiarum, & clericorum. & dicuntur in bonis nullius, quo ad successionem, quia non transeunt in successionem Titulo uniuersali, & hęreditario, sed mortuo prælato, uel illo remoto stant de per se, & in bonis nullius, & Nou' prælatus a nullo dicitur accepisse per uiam successionis, sed illis acceptis dicuntur bona ecclesiæ, & illius prælati usufructuarii.

ita sentit Abbat.in c.qui 1.v.nu.9. in fi. De iudic. Ergo uti bona propria ecclesiæ,& Rectoris medietas ad inuentorem,alia medietas ad ecclesiam, & Rectorem dari debet. ita expressè,& affirmatiuè tenet in ec.l.si, & concludit declarando.gl.in c.si quid inuenisti.in fi. 14.quæst.v. Summa Angelica, in uerbo.inuenti. uersi.Verũ inueniens Thesaurum.Sũma Syluestri.in uerbo.Inuenta. nu.11.car.104.idẽ tenẽt Faber.Aret.Nicasi. & Doc.ubi Porti.nu.6.in d.§.Thesaurus.Didac.in 3.part Relectio.§.2.sub numero 3. in fi.uersi.Sed apud nos.cart.574. late Cassane.in d.consuetudi.Burgundi.d.rubr.1.§. 1.nu.20.& 21.uersi.Aut quis reponit Thesaurum in loco proprio.carr. 23.idem tenet Ioan.de Platea.in l.1.nu.6. uers. hodie autem.C.de Thesaur.lib.x.col.3. cart. 22. Bursa.cons.209.nu.2.uol.2.& nu.4.Nauarra.in suo Manual.c.17.nu.175.Pract.Papi. in for.libel.Actio.Real.in gl.iure dominii, nu.16.& licet Doct.in d §. Thesaurus. lo-
7 quantur per Dictionẽ † forte,il stat Affirmatiuè in dicto Doctorũ.ut ꝑ Craue.cons. 263.nume.3.libr.2. Franc.Becci.cons. 33. nu.7.car.54.Rodoan de reb.eccl. non alienan car.511.nu.19.& cũ Doctores ita distin
8 guunt,& declarant, magis eis est † credendum,quàm simpliciter loquentibus,ut per Ioseph Ludou.Rota.Luca.Decisio. 29 nu. 80.& seq car.187.Ant.Corat.com.opi.nu. 8.car.87. & cùm habeamus Decisiones in
9 † terminis,vlterius nõ est q̃rẽdũ.Grat. cõs. 105.nu.7.uol.1.dixi.sup.in decis.15.nu.3.4. in 1.par.& in dubio pro ecclesia est iudicandũ Dec.cõs.426.nu.12.& Bero.q.14 num. 2.

Quarto,quia iste non erat Thesaurus,
10 sed † pecunia inuẽta in destructione domus quo fit ꝙ est illius cuius est domus,& non datur medietas inuentori,nec Fisco, Ioan. de Platea. in l.vnica.col.2.C. de Thesaur. lib.10.car. 22.& tetigi infra.nu.14.

Ad ea q̃ ꝑ cõtraria parte ad fauorẽ Fisci Regis,& secularis Dñi adducebãtur;Respõdebatur procedere ante Aduentũ Chri
11 sti,& † de iure ciuili,& gentium, quo tepore omnia loca erant Imperatoris,& Regũ, & ideo loca sacra dicebantur omnia, quæ principis erant,ut per Luc.de Pen.in l.sciãt omnes.uersicu.sacra dicuntur. C. de his, q ex publi.ratio.Mune.lib.10.car.12. Christo porci.d.§.Thesaurus nu.6. Secus post donationem ifactam a Constantino ecclesiæ Romanæ, quia ecclesia cœpit habere propria bona, & bona non subiacent amplius iurisdictioni Imperatoris, sed Papæ ut dixi.supra.numero 2. immo omnes le
12 ges, † & Authoritates ciuiles loquentes de bonis,& personis ecclesiasticis sunt cassæ, nullæ,& irritæ. Abbas,& Deci.ubi Deci. in c.ecclesia sanctæ Mariæ.De constitut.idem Deci.in l.Marius.nu.3.C.unde uir. & uxor. late Iul.Cla.§ emphiteosis.q.37. colum. 8. 9.car.91 dixi sup.in Repertorio Decisionũ in uerbo iudex,car.1024. & ideo hac rõne. Fab.Aret.Nicasi,Porti,& Doc,in d §. Thesaurus.instit. de Rer.diuisio. cõmuniter dixerunt hodie ad ecclesiam pertinere, & nõ ad secularem hanc Thesauri inuenti Medietatẽ:& sic apparere Vilalob.in suis com mu.opinio.in d.uerbo,Thesaurus. nu 111. malè loqui nostris his temporibus.& si omnibus maturè pẽsatis ad fauo ẽ dictæ ecclesiæ Sartiranæ fuit conclusum * DE ANNO 1582.& Dominus Feudatarius remisit Reuerend. Episcopo Papiensi nõnullas pecunias,& doblas pulchras puri,& fini Auri me præsente,& uidente,licèt essent pares numeri,& summæ,& ecclesiæ,ac Rectori traditæ fuere.

Et nemo potest in prædio,& bonis alte-
13 rius ire † ad fodiendum, & inueniendum Thesaurum,& uenas Metalli, Marmorum & lapidum,& aliarum rerum pretiosarum inuito domino loci,& si uadit causa inueniendi, & a Domino detur pretium pro suo labore nil ulterius petere potest. d. §. Thesaurus,& ibi Docto. Ioan.de Platea.d. l.j.C.de Thesau lib.10.car.22. si uerò contra uoluntatẽ domini tenetur ad damna & interesse, & potest puniri,n si esset Feudatarius,& emphiteota,Ioan.Platea.d.l 1.colum.3 car.22.& dixi.supra Crauet.d.consil. 209.nume.1.lib 2.Iacob.de Bello uisu. in sua practica.crim.Titu.De Furt.num.57.& seq.uersi.Circa præmissa est sciendum cart. 23.uel nisi consuetudo esset in contrarisi, & pretium iustum & competens in primis Domino Fundi solui debet,ut est text. in l. uenditor.§.constat.ff.commu.prædio.Pau. de Cast.in l. Diuortio.§.si uir in fundo. ff. solu.mat. Addẽt.Ad Roma singula.617.Regula est Cepol.de seruitu Rusti. prædio. capitulo 22.Rub. de Montibus. pulchrè tradit Didac.in sua pract.q.c.37.nu.3.uer.conducũt.& hoc oẽs leges.car.564.Affli.ct.Dec. 221.n.14.& seq.& uide de uena lapidicinæ Pau.d Cas.cõs.3.n.4.uol.2.& declara Bursa.

d.consi 209.nume.10.vol.2.
Et † quando quis dicatur esse in possessione,
14 uel quasi fodiendi, sublcuādi, & extrahē di lapides, & marmora, & aliud simile, licèt possessio proprietatis sit penes dñm, ui de Cepol.de seruit. Vrb præd.c.17.nu.2. Afflict.d.decis.221.nu.15.& seq. Pau.de Cast. d.consi.3.sub d.num.4. Capici.decisi.96.in causa Magn.Roberti. & Plot.in l.si quãdo, nu.97.uersi.& etiam duobus.C.vnde.vi.
Quando quis uendit † Domũ, & pdiũ, an cē
25 seatur vẽdidisse ēt pecuniã, & thesaurum ibi absconditum, & postea inuentũ, vide doct o.in d.§.thesaurus, summa Rosella, in verbo, inuẽta.col.1.nu.1.cart.293. Cassane.in d.cõsuetud.vbi supr.n.15.car.22.vbi dicũt, qđ sic quo ad thesaurũ, secus quo ad pecuniã de recẽti absconditã, & vide Petr. Gherard.singu.95. Tene mẽti Bursa.d.cõs.409. nu.6.vol.1.& nu.13.14.] vbi declarat Fabiã. de Monte, in tract.de emptio. & vend.cart. 262.num.34.& Ioan.de Platea, in l.1.C.de thesauri lib.10.col.2.car.22.& supra nu.10. Nec põt rescindi venditio uirtute.l.2.C.de
16 † rescin.vend. quia læsio nõ aderat tpe cõtractus, cũ nondũ erat detecta læsio, & thesaurus repertus, ita dicit Crauet.consil. 11. nu.17.vol.1. q̃ sunt intelligẽda qñ ista pecunia non fuit abscõdita ab ipso vẽditore, vel suorum maiorũ, & hoc coniecturis appareat, q a boccalus, & vasus, in quo fuit reperta pecunia, & ēt ipsa pecunia reperiatr corrosus, ruzinosos, & vetustate vestitus, corrosa, & ruzinosa, stãpa antiquissima, qa tũc habetur p thesauro. & dicitur thesaurus ubi pecunia abscondita ab ignoto, vel tantũ tps steterit recondita, q eius memoria non existit, & p derelicta habetur. l.nũ q̃ nuda.§.1.ff.de acq rerũ.dom.& d.§.thesaurus, instit.eo.& ita declarat, Bursa d.cõsi.209.nu.11.& seq.uol.2.car.335.& Oldr. d.cons.163. Alber.in dictionario. in uerbo, thesaurus impropriè, & Ioã.de Platea, & Luc.de Penna, in d.l.1.C.de thesur.lib.10.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XVI.

ARGVMENTVM.

Pactum de retrouendendo quandocunque & semper cum iuramento præscribitur spatio triginta, aut quadraginta annorum.

Promittens retrouendere semper, & quandocunque intelligitur intra triginta annos, & currit tempus etiam minori sine spe restitutionis, si cæptum est cum maiore, & finitum cum minore.

Pactum de retrouendendo cum obligatione bonorum est reale, & non personale, & trãsit contra quemcunque tertium possessorem.

Moneta si bonitas est intrinseca, debet solui secundum tempus contractus, si est extrinseca, secũdum tps solutionis, si diminuitur, uel augetur ualor, & ibi plura de materia.

Fructus in pacto de retrouendendo, quando bona reuenduntur quomodo sunt diuidendi, hic declaratur.

SVMMARIVM.

1 PROMITTENS retrouendere intelligitur intra decem annos inter presentes, & viginti inter absentes, & si dixerit semper, & quãdocunq; uel in ppetuũ intelligitur intra triginta, vel quadraginta annos; fallit.nume.13. 16.vide nume. 17. & 18.24.25.26.

2 Promittens retrouendere venditori intra certum tempus, si emptor uẽdit alteri iuxta dictum tempus, non potest agi con tra secundum emptorem, quia personalis, & non realis nascitur actio. Declara.ut num.6.7.10. 12.13.26.28.

Pactum de retrouendendo præscribitur spatio triginta annorum, & est personale, & non transit ad secundum emptorem. numero. 1.& 2.17 & 18 declara.vt num. 6.7.10. 12.13.16.24.& 25.26.28.

3 *Promit-*

dicitatem pretij, solitum facere similes contractus, soluere collectas, & tenere ad suum æstimum præsumitur usurarius, & simulatus. nu. 25.

Pignus nunquam præscribitur. numero. 25. & 35. in fin.

Tempus immemorabile, & cētum annorū præscribit pactum de retrouēdendo sub quibusuis uerbis conceptum, nisi clarè constet de contrario inter partes. nume. 25.

Denuntiatio euangelica post præscriptionem habet locum, si est læsio nume. 25.

26 Pacta, & stipulatio apposita in principio, & medio contractus ante perfectionem instrumēti dicuntur pars contractus, & transeūt contra quemcunque tertium possessorem.

Pactum de retrouendendo non censetur finitū, & resolutum, finita, & resoluta locatione, & emphiteosi ob pensionem non solutam, nume. 26.

27 Contractus transit ad hæredem & in hæredē licèt in eo nulla sit facta mentio de hærede, quia, intelligitur hoc nisi de natura contractus, aut ex verbis claris non transiret.

Pacta regulariter transeunt in hæredem, & ad hæredes, ēt si de eo non esset facta mentio; nisi ex natura negotij, uel uerbis claris aliud appareret, nu. 27.

28 Tertius an possit opponere de iure tertij ob nullitatem actus.

29 Conditio potestatiua, & mixta transit ad hæredes, quando aliquid est peruenturum ad eum, qui in futurum debet obligari, & quandocunque est ad implendum, & morte præuentus, non adimpleuit.

30 Sciens rem esse alienatam, quam redimere quis poterat, si tacet per annum an possit illam redimere, vide hic.

Venditor, qui potest rem redimere si scit illam alienatam alteri, & intra annum non redimit, an possit amplius redimere, vide hic nu. 30.

Emptor non tenetur reuendere partem vni ex venditoribus, uel ex hæredibus, sed totum tantum, nu. 30.

Hæres unus, si sunt plures, non potest retroemere partem tantum, si emptor non uult retrouendere, nisi totam, sed alijs negligentibus ipse potest integrā partē reemere, nu. 30.

31 Venditor cum pacto de retroemendo, & eius hæres si non potest agere contra secundum emptorem, potest agere contra emptorem obligatum ad retrouendendum ad damna, & interesse.

Obligatus ad retrouendendum si non potest retrouendere tenetur ad damna, & interesse, nu. 31.

32 Emptor cum pacto de retrouendendo non potest durante tempore retrouendendi incidere arbores fructiferas & ad operam, neq; deteriorare bona.

Damnum arboris, quomodo æstimari debet, vide hic num. 32.

33 Venditor cum pacto de retroemendo tenetur soluere, & deponere pretium solutum, & omnes expensas factas in instrumento, & in dictis bonis utiles, & necessarias intra tempus.

Emens cum pacto de retrouendendo si fecit expensas vtiles. & necessarias, & melioramenta potest illas recuperare, & pro illis bona retinere, si sunt liquida, nu. 33.

Melioramenta, & expensas potest recuperare obligatus retrouendere, & potest retinere bona, si sunt liquida melioramenta, numer. 33.

Pactum quòd conductor, & emptor cum pacto de retrouendendo non possit facere melioramenta, & expensas, nisi usque ad certam summam valet. nu. 33.

Melioramenta facta per emptorem obligatum retrouendere debent æstimari secundum tēpus retrouenditionis, & non secundum tempus, quo facta sunt, secus in illo, qui non erat dominus rei. nu. 33.

34 Promittens simpliciter retrouendere intelligitur pro pretio currenti tempore retrouenditionis, idem in prorogatione

35 Tempus ad retrouendendum quando incipit currere uide hic, & quid quando actus ratificatur, & quādo secundus breuis nominat primum.

Ratificatio an valeat ut ex nunc uel ut ex tunc; & tempus quando incipit currere. vide. nu. 35.

36 Tempus prorogatum de retrouendendo incipit currere statim, licet etiam superfit tempus retrouendendi, & non a die finiti primi temporis, & si est simpliciter prorogatum sine tempore, intelligitur tantum secundū tempus in primo contractu expressum, ut hic in fine

37 Prorogatio facta tempore, quo durabat prima instantia, vel dilatio, statim cepit currere, et non a die finitæ primæ dilationis, secus si prius aderat suspensio, quia non currit suspensione durante, nu. 36.

Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis,

gis, & confunduntur in actu uniforme, & non diuerso secus si est suspensio prius, & deinde sequitur prorogatio, nu. 37.

Prorogatio non potest esse maioris temporis, quam sit principale tempus, nu. 37.

Suspensio nihil ponit in esse, & dormire facit tempus, nu 37.

Solennitas, quæ requiritur in electione officialis, & consignatione temporis an sufficiat in prorogatione, & reconfirmatione, uide nu. 37.

Pactum de retrouendendo, & prorogatio temporis potest probari per testes, non autem per coniecturas, & per interuallum nu. 37.

38 Emptor cum pacto de retrouendendo si partẽ recipit intra tempus non tenetur retrouendere si totum non soluitur in tempore, quia non censetur per talem receptionem renuntiasse tempori, secus si recepisset, vel petijsset post tempus.

39 Recipiens intra tempus retrouendendi partẽ pretij non censetur renuntiasse tempori, & ideo si residuum intra tempus non soluitur, non tenetur retrouendere, secus si post tempus partem recepisset, uel pretium petijsset, aut requisisset, nu. 38.

Lex, si quis maior, an habeat locum si ante tẽpus receperit partẽ tantum, & quod si post tempus petierit, vel receperit, uide nu. 39.

40 Depositum ad hoc, ut liberet deponentem, & liget obligatum restituere, et recipere, debet esse integrum, & de bona moneta, & an solui debeat de moneta currente tempore contractus, uel solutionis, & num. 39.

41 Moneta an quando debeat solui de currenti, & usuali ad rationem antiqua, & quando de currenti tempore contractus, aut solutionis si augetur, uel adminuitur, vide hic, & num. 40. 42. & seq. & in verbo, bonitas monetæ.

42 Emens cum pacto de retrouendendo si moneta est aucta, uel diminuta, an & quando teneatur recipere monetam currentem tempore contractus, & quando tempore solutionis, vide hic nu. 40. 41 & seq.

Bonitas monetæ intrinseca, & extrinseca, quæ sit, & quomodo cognoscatur, & an debeat attendi tempus contractus, aut solutionis, in dote, in pacto de retrouendendo, in pensione, in conductione, in datijs, in mutuo, & in legato, vide hic nu. 42 & nume. seq.

45 Debitor morosus tenetur soluere monetam ad utilitatem creditoris à die moræ citra, nisi sit minor.

46 Debitor obligatus soluere de moneta antiqua, & certa specificata, si non reperitur, uel cum magna difficultate, potest soluere de moneta usuali, & currente ad rationem antiquæ.

47 Debitor si tempore obligationis currebant variæ monetæ, & tempore solutionis aliquæ ex illis etiam currerent, & expendantur, potest de illis currentibus soluere.

48 Emens cum pacto de retrouendendo, si res durante tempore retrouendendi deterioretur in totum, vel in partem, tenetur illam retrouendere eo modo, quo reperitur, & pro rata pretij rei deterioratæ.

Periculum, & commodum spectat ad emptorẽ cum pacto de retrouendendo, cum sit dominus rei nu 48.

Venditor cum pacto de retrouendendo, si res deterioretur tempore pacti, non tenetur soluere pretium, nisi pro rata rei non deterioratæ nu. 48.

49 Minor non tenetur adhibere solemnitates à iure requisitas quando retrouendit, uel restituit rem uirtute prioris obligationis, hypothecæ, adiudicationis, & legati.

Solemnitas eadẽ non requiritur in distractu, & in retrouenditione, quæ iam erat in priori obligatione. nu. 49.

50 Bona ecclesiastica alienata cum solemnitatibus possunt alienari de nouo sine solemnitatibus, si non mutatur, vel alteretur forma, & substantia contract. & prima inuestitura, aliàs secus.

51 Fructus pendentes tempore retractus, & retroemptionis debent diuidi pro rata temporis inter emptorem, & venditorem, & quomodo intelligatur hæc rata tẽporis, uide hic.

52 Locatio censetur extincta, & finita reemptione facta, per uẽditorem, cum pacto de retrouendendo, uel francando ante finitum tempus conductionis.

53 Venditor cum pacto de retrouendendo tenetur stare locationi factæ per emptorem durante tempore retrouendendi.

Conductor non potest expelli ab illo, qui reemit rem cum pacto retroemendi. nu. 53.

DECISIO LXII.

LAZARINVS vendidit Mariano de Canetto, petiam unã terræ pro libris nouaginta imperialibus, cũ pacto de retrouendendi pro eodẽ pretio semper, & quandocunque voluerit venditor, cum iuramento, &

to,& euenit quòd Tonettus Nepos ex fratre Mariani emptoris possidebat dictam petiam terræ, & non erat hæres dicti Mariani, qui nepos illam uendidit Martino del Babbo de Tendula, unde ante tempus quadraginta annorum hæredes dicti Lazarini mouerunt iudicium contra dictũ Martinũ ad recuperãdũ dictã petiam terræ facta oblatione dictarũ librarũ nonaginta, qui Martinus recusabat retrouendere ex pluribus causis, & primo qa erãt trã sancti anni xxx. & vltra, secũdo q̃a erat secundus emptor contra quem non dabatur actio ad retronendendum, cùm ex huiusmodi pacto oriatur ꝑsonalis actio, quæ non sequitur fundum, & sic singularem successorem.

Pro parte dicti Martini adducebat tẽp⁹†de-
1 cẽ annorũ nedũ inter ꝑsẽtes, & viginti ĩter absentes, sed ẽt tẽpus xxx. annorũ inter præsentes esse transactũ cõtra istos hæredes minores effectos maiores; quo casu dicitur præscriptum tale tempus luendi, & retroemẽdi, ꝑ text. in l. fin. C. si qs ignor. min. esse iusse, sine Decreto, Boeri. decisio. 181. num. 13. etiam quòd esset dictum semper, & quandocũque, aut in perpetuũ, quia intelligitur vsque ad triginta annos finitos, non obstante præscriptione decẽ, aut viginti annorum à statuto ordinata ad hoc, vt illa verba aliquid ulterius operentur. Docto. in l. petens, in glos. magna, ubi Ias. C. de pact. Bald. cõsil. 254. uolũ. 2. cõs. 253. uolum. 3. Cassane. consi. xi. Rube. Alexandrin. consil. 3. Boeri. decisio. 182. Didac. uariar. resolut. lib. 1. cap. 9. Cels. Hugo, consil. 58. num. 16 car. 212. consil. 61. nu. 5. Roman. singula. 368. & Petr. Gherar. singula. 18. Bero. cons. 155. num. 9. uol. 1. Ant. Cioffi præceptor meus, in cons. 22. num. 1. & 2. uol. 1. Licèt alii multi teneant contra, quando adsunt illa uerba, quãdocũq;, quotiescunque, semper, aut in perpetuum, quia tunc in infinitũ uidet posse extẽdi, & hic ultra triginta annos retrouẽditio fieri. Paris. consil 92. nu. 25. & seq. & nu. 41. uol. 3. Cepha. cons. 724. num. 81. & seq. consil. 700. numer. 5. & seq. uolu. 5. consil. 40. uol. 1. Mari. Anguissol. cons. 52. col. 2. & 3. & Misingeri. in cõsi. 31. n. 8. & seq. car. 310. & in cẽturia prima, obserua. xv. ubi dicit magis æquã Petrus Gherar. d. singula. 18. nume. 10. & seq. & si hæc conclusio ista ĩ casu indigeret decisione Cæsarea ob tantorũ Doctorũ opiniones, Tamen ut rationes, & auctoritates in ista conflicta a Doctoribus allegatas omittã, priorẽ sentẽtiam sequendo, etiam in sciente & eius hærede, cùm ex natura cõtractos, & obligationis hoc ꝑficiscatur, uti magis uerã, cõmunem, & obseruatã, a qua, in iudicando non est recedendum, dicit longo apparatu Mathe. Vesembeci. cõsil. 2. nu. 48. & seq. & melios nu. 85. & seq. col. 122. & num. 93. uersic. Quamobrem practica. col. 140. & omnes referendo, & contrariis respondendo ita etiã tenet, & sequitur Tiberi. Deciã. consil. 10. num 51. & seq. uol. 1. & in consi. 13. n. 44. & seq. uol. 3. Lup. de S. Geminia. cõment. 2. §. 3. num. 92. & seq. car. 76. quos in contingentia facti legere nõ dedignaberis. Laur. Chirchoui. Centau. opinio. cõclusio. 67. car. 47. Crauet. cõs. 730. numero 15. uol. 4. omissis aliis hincinde, quos scio. & uidebis etiã Francis. Zanet. in Tract. de emptio. & uendi. sub pacto Retrouenditionis. num. 28. & seq. uersi. Tum uideas. car. 375. qui est insertus post Fabian. de Mõt. in suo Tract. de empti. & uenditio. ubi ad partes disputat.

Secũdo dicebat Martinus se nõ teneri ad retrouẽdẽdũ, qa erat secũdus emptor, & singularis successor, & ex ista ꝑmissione solũ
2 erat orta actio ꝑsonalis, & nõ realis, † q̃ nõ seqtur fundũ, & sic secũdũ emptorem, ut originaliter dixit, & tenuit Alex. in consil. 10. Videtur fortasse prima consideratione. uol 1. Aret. in l. si cùm uenderet, ubi dicit hãc esse cõem. ff. de pignor. actio. Ias. in l. ab emptione. num. 8. ff. de pact. Frãc. Zanet. post tract. Fabia. de Monte. de empti. & uendi. sub pacto. de retrouendendo. nu. 71. & seq. cart. 405. Boe. de statuta p̃scriptio. glo. 19. num. 103. uers. unũ singulariter. car. 90. Deci. in l. certi cõditio. §. depositi. n. 6. ff. si cer. pet. Gozadi. ĩ l. 2. C. de pac. inter empti. & uendi. Ferdinan. Loazes. in l. filiusfamilias. §. diui. nu. 450. ff. de lega. 1. Brun. de forma. & solemni. Artic. Quando aliquid censetur pro forma. Cassane. cõsil. 42. num. 7. Cels. Hugo. d. consi. 58. nume. 12. & seq. car. 212. Curti. Seni. consil. 12. Deci. consil. 187. Rube. Alexãdri consi. 50. & consi. 58. Ias. consil. 211. præsens consultatio. col. 6. uol. 2. Neuiz cons. 88. nume. 8. & 9. Andre. ab Axea. in lib. pactor. sub numer. 567. & seq. car. 364 Craue. cõsil. 12. n. 6. & 7. lib. 1. Anchara. Regiẽs. qst xii. lib. 1.

Viui-

Viui.in suis commu.opinio.in uerbo.venditor & esse magis communem.dicit Iacobus Mathei.Patroc.50.nu.9.& 10.& hanc uidetur sequi Hartman.Oltramonta.in pra ct.Forens.libr.2.titul.21. obserua. v. cart. 239.Bero.consil.155.nu.6.33.& 34. vol.1. Tertio,quia hic Marianus primus emptor promisit retrouendere ipsi Lazaro, & non alteri,quo fit,quòd cessionario,neq; hæredi
3 tenetur emptor,& possessor † retrouendere,sed solùm uenditori, quia isto casu tale pactum est merè personale, per illa uerba promisit dicto uenditori retrouendere, & non alteri,nec aliter, nec alio modo,text. est in l.is solũ.§.tale.ff.de lib.lega. Ant.Gomesi.de contractib.cap.2.sub nu.28. uersi. itẽ quæro si tali, car.174.col.2. in fin.Cag. in l.2.nu.44.& seq.uersicu.tertio quæro.C. de pact.inter empt.& uendi.vbi dicit communem.Natta.cõs.163.vol.1.Ceph.latè cõsil.353.vol.3.consil.43.nu.7.& 8.vol.1.Bursa.consi.64.nu.19.& seq.lib.primo.Ripa.responso 19.cart.26. uol.2.Iacob.Nouel.Regula.154.pactum.Natta. consil.163.nume. 7.sequen.vol.1. Tiraquel. de retract. conuentio.§.1.glo.6.nume.2.& seq.& num.25. car.291. & de retract. lignagie.§.26.nu.43. cart.217. & Fabia.de Monte.de emptio. & vendi.num.12.car.365. Hinc uidemus,quòd si papa delegat causam episcopo cum hoc; quòd ipse, uel nutu, uel per se ipsum, aut
4 tibi præcipimus,mandamus,aut † committimus,non potest causam subdelegare vicario suo, aut alteri personæ, quia est electa industria personæ,& illa uerba personalitatẽ demonstrat,adeo quòd solũ potest sibi eligere assessorem.Fely.in consil.35.nu.7.col.2. car.90.Rimin.Seni.cons.612.vol.4.& 5.Deci.in c.si pro debilitare.nu.4 & 5.de off.delega.Capici.decisio.151.nu.6 cart.168.doct. in cap.2.de iudici.Et tãto magis si adessent illa uerba,& non aliter,nec alio modo, qa importarent personalitatem expressam,
5 & formã,adeo † quòd modificatio aliqua, aliave interpretatio à uerbis separata nõ admittitur,cùm sint taxatiua.Rolãd.consi. 63.nume.29.uol.4.Octauia. Pedemontan. decis.164.nume.3.car.676.Soci.Iuni.cons. 181.nu.8.& 9.uol.2.Iul.Clar.§.emphiteosis.q.13. uersicu. bene uerum.cart.218. & tetigi supra in repertorio decisionũ,in verbo,clausula non aliter,nec alio modo.cart. 898.col.1.& Bero.consil.120.nu.4. & seq. uol.1.ubi loquũtur etiam in caducitate bonorum ecclesiasticorum ob alienationẽ sequutã irrequisito dño,cum dictis verbis. Pro parte hæredum.d.Lazari primi uenditoris, allegabatur primo, & quòd pactũ hu
6 iusmodi de retrouendendo † & quandocunque expressum in instrumento uenditionis, cum obligatione bonorum dicitur reale,& non personale,& sequitur fundũ, & quemcunque singularem successorem, & sic secundum emptorem.Bald.in cap.1.§. rursus.colum.1.uersicu.Nota hic.Si de inuest.fuer.contr. adeo quòd facta obligatione,& depositione pretij,statim,& ipso iure dominiũ translatum censetur in primũ venditorem reemere uolentem, cui retrouenditio fieri debebat,uel in eius hæredes, aut cessionarios adnotata per Cagn. in d.l. 2.nume.36.& seq.uersic.deueniamus ad quæstionem.C.de pact. inter empto. & uendi. Franc.Zanet.in tracta.de emptio. & uend. sub pacto de retrouend.nu.6.& 7.doct.in l. 1.§.vsufructuarius ff.de oper. nou.nuncia. Deci.consi.164.in fin.Ias.consi.128.sub nu. 4.uersi.ad idem,quia non est.uol.4.Mathe. Vesembeci.d.consil.2.nu.57.58.59.70.col. 107.& Boeri.consi.3.nu.26.27.car.11.& infra.num.12.& 49.& vide Ias.in consil.128. & uolum.4.carte.42.& Hartman.Oltramõtan.in practi.Forens.lib.2.tit.21.obserua.v. cart.240. & per consequens poterit agere ad ipsam rem contra Martinum secundum
7 † emptorẽ. ita enim tradit Pau.de Cast.in l.si cùm vendere.ff.de pignora.actio.quem sequitur Aret.§.fin.instit. Quib.mod.tolli. oblig.Et ante eos hoc uoluerunt,Ioan.Andr.& archidiaco.in c.cum quæstus.de usur. quam opinionẽ etiam sequitur ibi Ioan.de Anani.Cæpol.de simula.contract.in princ. uersic.secundo casu,Ioan.Fab.in l.1.in fin. ff.Quando lice.ab emptio.discede.Masueti.in pract.sua.titulo,de emptio.& pro hac opinione latè consuluit Soci.consil.80.colum.1.uol.3.allegans ita tenere Cuma. in l.1.in fi.de donatio.& ibi respondet ad Alexand.in d.consi.10.hoc idem etiã tenet Salicet.in l.prędium.C.de ædil.edi. & in hanc opinionem uidetur magis inclinare Alex. in consil.46.vol.3.& magis apertè eã sequitur in consil 67.col.fi.uersic. uel potest respondere.uol.2.Anto.Burg.in c. ad nostrã col. antepenul.de emptio.& uend. Rim.in l.in traditionibus,& ibi Rug.Monta.in repeti.num.45. C. de pact. Moder.Parisiens. in consuetudi. Parisiens. titulu. 7.§.22, sub nu.

sub nu.16.vbi etiā dicit, quod Paul.de Castr.contra Alexandrum latè scripsit, Guid. Papa. consil. 49. Ias.consil.128. volum. 4. Beltran. cons. 86. volum. 4.Cephal. cons. 700.nu.5.vol.5.Crauet.cons.201.nu. 18.& 9.vol.2.& hāc opinionē semp sequutus est Boeri.in cons.3.Iaquellina.car.8.num.26. & seq.cart.11.& in decisio. 182.nume.15. & seq.ubi dicit, quòd ista pars est communior, humanior, & equa.Franc.Aret.consi. 6.col.4.sequitur Cassane.cons.33.& consi. 41.volens ét posse intentari possessoriū cōtra tertium possessorem uirtute constituti, & Aret.in §.adeò.instit. de loca. & in §.itē fi.uersic.& per ista instit.de exceptio.& late Maranta.in disputa.19.nu.18.& per totum, & hanc esse magis communem, & ita obseruari dicit nouissimè Hiero. Magoni. in Rota Luca.decisio.80.nu.1.& seq.ubi refert etiam ita Rotam Lucanam IVDI- * CASSE* & verè est magis communis, ut patet ex prædictis, & etiam est ęquior & rationabilis, quia uenditor, qui uēdidit cū tale pacto, non uendidisset rem si credidisset emptorē eā alienaturū in aliū taliter, q ipse eam recuperare nō posset, & ma
8 ximè, quando res alienata esset †maioris p̄tii, & valutæ ut pręsumitur propter tale pactum retrouēdendi factum in fauorē uenditoris, ob quod emptor non vult dare uerā æstimationē, nisi liberè eam habeat, sed vult tertiā partē, aut quartā partē prætiis retinere, quæ pars p̄tij consideratur ad fauorem emptoris in remedio l. 2.C.de Rescind.vēd.in q̄rela vsurariæ prauitatis, quo ad pœnam criminalem.l.fundi partem, & ibi glos.Bald.& Salic.ff.de contra. emptio. consuluit Soci.consi.15.nu.55.col.fi. vol.1. Rota. Perusi. decisio. 97.in 2.part. Bursa. consi.9.nu.36.cart.41.vol.1.Ruin. cons.66. nu.9. uer. Nam certum est, uol.4.Dec.consil.309.nume.3.& consil.167.nume.3.& sequen.Roland.consi.99.nume.33. & sequē. vol.2.Rim.Iuni.consil.217.nu.117.& 118. vol.2.car.120.Alex.de Neuo. consil. 95.nu. 21.& 22.Didac.variar.resolut.lib.3.cap.10. nume.1.Caballi.in tract.de usurp.questio. 35.nume.267.versi.Non potest melius, & quæstio 5.nume.116.in fin.& Tiraq. de retract.conuentio, in præfatio.num.20.& sequen.uersi.Quartā q in ea, quod secus est in causa usurarum, quo ad restitutionē rei cum fructibus fauore animæ, quia tūc nō est pars pretij, & attenditur solùm pretiū numeratum, & ęstimatio uera illius temporis, & si est ęstimatio maior auget coniecturam fœnoris, & non diminuitur, nec augetur hæc tertia, aut quarta pars, ut dixi supra in decisio.1.nume.25.26.27.& 28.cart. 16.Ari.Pinel.in l.2.part 3.cap.4. nume.19. C.de rescin.uend.car.194.Lup.de S.Geminia.comment.2.§.5.num.123.de usur.cart. 84.& Hier.Gabri.consil.74.nu. 21.cart.87. & ideò adducta per doctores in materia usurarum pro contrario sunt concilianda, quo ad pœnam criminalem, & corporalē, non quo ad restitutionem, & pœnā animę & ita etiam est conciliandus Abbas, in cap. in aliquibus, nu.2.de decimis, & Ias. in consi.153.col.4.vol.4 aliàs malè loquerent per supradicta, & nullus contractus ferè haberet modicitatē pretii, cū tertia pars sit magna lęsio.& in casu usurarū (quo ad animā, & restitutionem rei) consideratur sexta, quarta, quinta, & tertia, ut dixi in d.decisi. 1.nu.21.& nu.66.Soci.Iuni.consil.48. nu. 22.uol.1.Neuiza.consil 89.Lup. de S. Geminia.ubi supra.d.nu.123. sicut etiam ui-
9 demus conciliari, q † in dubio contractus præsumitur licitus, & nō fæneratitius, quo ad causam criminalem, quo ad delictum, & pœnam, & infamiā, secus quo ad restitutionem rei, & fructuum fauore animæ, qa præsumitur potens usurarius, & pignoris quam licitus, & uenditionis, vt dixi supra decisio.13.nume.18.& 19.cart.252. & hæc
* NOTA*, & liga digito, quia multi Baccalares se decipiunt intelligendo pactū de retrouēdendo esse partē pretij indistinctè, & doctori distinguēti magis est credendū, & quando alias opiniones conciliat alijs p̄ualet Anton.Cioffi.consil.27.nu.8.cart.48. lib.1.Nam distinctiones contrarietates soluūt, & opiniones saluant, ut dicit Hostien. in summa, de sent.excommunic.§ q.s possit absoluere, car.294.col.3.ver.distinguendum, quia & sentit Rota Genue.decisi. 20. nume.5 car.78.col.3.& tetigi in repertorio, in uerbo doctori distinguenti.car.933. in 1.part.Ferrant. Gargia patroci.30.in fi. cart.210.

Secundo, quia in instrumento uenditionis Marianus emptor promisit p stipulatiōē retrouendere dictā petiam terræ sub obligatione omniū bonorū, cū illa clausula, p quibus omnibus, & singulis firmiter obseruādis dictę partes obligauerunt se, & om-
10 nia eorum bona p̄sentia, & futura quæ † solet

let communiter ita apponi, & extendi per Notar os, adeò quòd ita extensa, & apposita censeretur, si per errorẽ nõ esset appo sita, vel esset ceterata. l. gallus §. idem credendum, ff. de liber. & posthum. & ibi Do cto. Ias. in l. Errore, & ibi Bal. & Paul. de Castr. C. de testam. per quam obligationẽ, & hipothecam bonorum res alienata dicitur obligata, & alij casu dictum Alexan. in d. cons. 10. uol. 1. & sequacium non procedit, immo dicunt. Tertium possessorem posse conueniri ad retrouendendum, etiã qđ sit hipotheca generalis, quia impedit trãslationem Dominij, l. si creditor. §. fin. (secundum veram literã Pisanã) & ibi Bar. & omnes ff. de pignora. actio. & licet Doctores intelligant illum textũ, quando res fuerit ad hoc specialiter obligata (ut ẽt Roland. cons. 6. vol. 1. Rota Bonon. decis. 77. num. 4. & etiam sentit Roderic. Soarez in Repetit. l. post rem iudicatam, in declara. regis Regni. §. ibique Ias. num. 7. & ibi Appostilla. ff. de re iudic. cart. 579 vbi dicit, quòd in intellectu illius literæ, & paragraphi. Bart. & Bald. fuerunt in cõtrouersia, & quòd Barto. & Fran. Accur. miserunt PISAS * pro uidẽda uera litera in libris Pandectarum, & Gomesi. in §. super est. num. 3. in fin. & nume. 4. inst. de actio. dicit, quòd Bal. fuit ob hoc punitus.) Tamen idem est quando obligatio est generalis, ut per Bar. & Paul. de Monte Pico, in Repeti. l. filius familias §. diui ff. de leg. 1. glo. & Bart. in l. creditores, in 4. quæst. princ. uersic. dubitatur, quid de singulari successore iuncto uersic. Sed pone quòd debitor non solùm dedit licentiam de pignorib. Alex. cons. 85. uol. 6. cons. 67. col. fin. uers. uel potest Responderi, uol 2. Angel. cõsil. 207. col. 2. circa medium, uersic. Ad hoc autem dicendum moueor, Bart. & Ias. in l. Nemo paciscẽdo. ff. de pact. Rapha. Cuma. cons. 155. col. 3. uersicul. Ad secundum, sequitur Boeri. decis. 182. sub num. 53 Gozadi. cons. 23. num. 9. Brun. cons. 66. Soci. Iun. cons. 129. uol. 2. Octauia. Pedemõta. decis. 65. num. 2. car. 230. Rube. Alexan. cons. 58. sub num. 5. & Ias. in consil. 21?. Præsens consultatio, col. 6. lib. 2. ubi dicit magis communem, & nouissimè sequitur Ant. Cioffi præceptor meus, in cons. 96 col. 1. uol. 1. Et tanto magis in casu isto, quia per pactum de Retrouen
11 dendo res dicitur specialiter † OBLIGATA * l. creditor § post diuisionẽ, & ibi Bar. & Bald. ff. qui potior in pignor. haber. Bal. in l. creditores, in fin. C. de pignori. ubi illum tex. dicit singularem, & in cons. 200. Tria sunt, in 2. dubio, uol. 4. ubi & illum tex. dicit quoque notãdum, & nuncupatim loquitur de hoc nostro pacto de retrouẽdendo, cùm ceteri loquantur de uendẽdo, hoc idem tradit Cępol. de simula. contract. col. 1. num. 5. & ita prædicta adducit, & declarat Tiraquel. in tracta. de Retract. conuentio. §. tertio, sub num. 7. & 8. & in §. finis. sub nu. 125. & dicit subd. nume. 8. quòd propter hoc frustra de hac re in nostro pacto Reuendendi quęrimus an possit agi contra Tertium possessorem, cum res censeatur specialiter obligata, & precipuè existente constituto, per quod impeditur Dominij trãslatio in aliũ, Bart. & Docto. in l. Absenti. §. 1. ff. de Acquir. poss. Ioseph. Ludo. commun. conclu. quæst. 74. cart. 155. uersic. Fallit tertio, cart. 155. & infra num. 26.

Tertio, quia iste Martinus possessor cõuentus non habet causam a Mariano primo emptore, nec ab eius hæredibus, sed a Toneto Nepote ex fratre dicti Mariani, qui non fuit, nec est hæres Mariani, & ideo habuit iste Martinus causam a tertio occupatore uitioso, cùm de illius petię terrę titulo nõ appareat, unde facta oblatione, & depositione pretij hæredibus Mariani fuit Retro translatum Dominium, quod adhuc penes eos erat, in hæredes dicti Lazarini pri-
12 mi uẽditoris, & quãdo † alienatio nõ fuit facta in secundum emptorem ab obligato retrouẽdere, cessat difficultas, de qua supra per Doctores, & cum Dominium reperiatur penes obligatum retrouendere, facta oblatione, & depositione nullum est dubium, quòd retrotrãsfertur ipso iure in eos, qui habent ius reemendi, ut omnes tenent, & præsupponunt, & dixi supra num. 6. & infra nume 49. & pro hoc facit, quod tradit Bart. in l. fideiussor. §. Meminisse. ff. de lega. 1. ubi hærede dãnato per Testatorem ad uendendum facta oblatione pretii, si hęres recusat, uenditio nihilominus est perfecta, & Dominium translatum, propterea, quia Res illa erat obligata uẽditioni, & sic in casu isto res est in portu, qđ Martinus tenetur restituere dictam petiam terræ dictis hęredibus Lazarini primi uenditoris, & sentit Roland. consil. 60. numero 61. & 62. uol. 4. cart. 122.

Quarto, quia iste Martinus possessor sciebat

istud

istud petiũ terræ sub esse pacto de retrouẽdẽdo tanq̃ pignoratũ Mariano, cũ esset testis in instrumẽto faciẽte mẽtione de retro uẽditione isti⁹ petię terrę, ꝓpter q̃ sciẽtiã apparet de eius dolo, & mala fide, & q cum illo onere emerit. & sic promisisse tacitè velle retrouendere, quo casu non po-
23 test aliquo legitimo titulo se iuuare,† nec aliqua præscriptione triginta annorum.c. qui contra. de regul.iur. in 6. Anto.de Fan. de pignorib. in 2. par. memb. 3. numero 34. Mathe Vesembeci. cons. 2.num.90.col. 95. & num.86.col.126.vbi dicit, non procedere in tempore immemorabili vltra centum annos, per quod tempus præsumitur probabiliter opinari potuisse illud ius reemendi interijsse; & extinctum fuisse, & allegat Tiraquel. in tracta. de retract. cõuẽtio.§.1.glo.2. num. 27. & in tracta. de retract Legnag.§.12.gl.1.num.7.nisi ex instrumento appareret de contrario, Paris.cons. 114.nume. 10. & seq.vol.1. Hinc videmus
24 quòd uenditor uendẽs prædium† plenum fructibus, præsumitur etiã fructus uẽdidisse, & etiam portionem spectantem ad colonum partiarum, uel fictuarium Ios.Lud. in decis.Perus.decis. 83. in 2.part.Tñ si emptor sciuerit adfuisse colonum, & inquilinum, tunc pars colonica censetur excepta, & nõ uenit in uẽditione,& colonus, partiarius potest suam medietatẽ fructuum,& seminis deducere, & cum illo onere præsumitur emptorem emisse. Ias.in l.cũ filiusfamilias.num.180.uersic.Amplia etiam,& numero seq.ff.de leg.1.sicut etiam quando uendit saluo iure coloni, & emptor scit nullum colonum reperiri,nisi ipsum uenditorem, quia tunc ipse uenditor habet ius coloni,& cum illo onere & iure coloni,& uenditoris censetur emisse propter huiusmodi scientiã, ita Ias.in l.si quis legauerit. nu.8.ff.de legat.1.Secus si ignorauerit emptor nullum colonum adesse, quia tunc si nullus laborator† colonus, & inquilinus
25 repetiatur propter Dominum uenditorẽ, tunc talis reseruatio nihil operabitur, Craue.consil.15.numero 2.Ias.d.l. si quis legauerit.nu. 5. & seq. Alex consil. 28.num.5. & 9. uol.1. Barsat. cõsil. 71. colu. fin.in fi. uol.1.Fabian. de Mõte. de empt. et uendi. quęst.6.principa.nu.74.car.292.et Hippol. in l.q ignorãs.nu.4.ff.ad leg.Corn.de Fals. ad ea, quæ pro contraria parte dicebantur, respondedebatur prout infra. Nam quo ad primum fundamentum de præscriptione triginta annorum, non obstantibus uerbis quandocunque, semper, & in perpetuum. primo dicebatur conclusionem esse dubiam,& multi tenere cõtra-
26 riarũ,† vt cõcludit Franc. Zanet.in tracta. de emptio. & uendi.super pacto de retrouendendo,nu.28 & seq.& nu. 30.& 33.car. 384. & procedere de iure ciuili, & in terris imperii, & non de iure canonico ꝓpter malã fidẽ emptoris, ut dicit Cephal. d.consil.700.nume. 25.& cons.724. nume. 41 & seq.uol. 5. & cons. 40.nu. 15.& seq. uol.1. Paris. consil.92. uolũ. 3. ex adductis per Balb.in tract.de præscrip.2. part.princ. quæst.13.uersi.& istam partem, ubi dicit cõ-
17 munem, uerùm quia mala † fides in emptorẽ nõ uidetur posse considerari, cùm semper sit certus, & sciens, & cõtrahit est uenditore, apponẽdo huiusmodi pactum licitum, & permissum a iure,ut respondet Franc. Zanet. in d. tract. de emptio.& uendit.sub nu. 29.uersi.secundo adducitur. car. 378. in fi. & latè Decian. d. consil. 10. nu. 63.& seq.uol.1.car.213.Bernar.Oltramõta in practic. Forens.tit. 44. obserua. 15. car. 123. ubi cum bona cõscientia præscribit, circa quam conscientiam uide Balb. de prescrip. 2.part.3. part. quæst. 10. cart. 55.& infra nume. 25.Nam mala fides nõ considera ratur in his,quæ possidẽtur, uel conceduntur authoritate legis,aut statuti † ut tãgit
18 Boui. in tract. de statuta. præscriptio. glo. 1.nume. 18.& seq. Cagnol. in l.singularia, num. 139. ff. si cert peta. Lambertin. de contractib. minor.glo. 1. nu. 246. cart.98. & num.221. car. 86.tetigi in tract.de Tutor.& Curat. nume. 149. cart.146.& num. 240.car.226.& in tracta.de Vsufru.nu.175. in fin.cart. 646. & ideo miror de tot grauibus Doctoribus,q ita velo leuato adducũt in casu isto hoc fundamẽtũ de mala fide inter istos contrahentes,cùm ꝓmittant pactum de retrouendendo esse ualidum, & postea dicant nõ præscribi posse malã fidẽ, cùm insit in obligatione contractus,& sit permissa,& non prohibita præscriptio.ideo mihi uidetur inanis, & insipida hæc consideratio cùm sit indiuisibilis uẽditio,& retrouenditio in eodem contractu correspectiuo & cõmuniorẽ dicit Balb.de prescrip. in 4.part.5. par. princi. quæst. 3. num.4. in fin.cart. 177.quia acceptans unum tenet
89 uelit, ac nolit† acceptare aliud indiuisibile,&

le,& pendens ab alio cum eadem qualitate alias acceptabile, nõ valet, sicut ille, qui dicit ego accepi librum a Titio, sed & restitui & occidi hominem, sed ad mei defensionem, & ille vult acceptare confessioné libri accepti & homicidij, sed non vult approbare confessioné libri restituti, & defensionis, quod nõ põt, quia sunt connexa, & in eadem oratione congesta, secus si in diuersis omnino inseparabilibus, ut ꝑ Boer.consil.7. Rim.iun.consil.127. uol.2. & Menoch. de arbitr.iudic. casu 93. & casu 95. per totum, & nu.32. Franc.Marc.decis. 60. in 1. par. Alex.consil.132. nu.9 uol.5.& Geminia.consilio 9. in nomine, cum aliis, (quos scio) Ideo ad secũdam responsioné confugitur, ꝙ nondum sunt transacti triginta, nec quadraginta anni, nec inducta præscriptio, quia isti hæredes istius Lazarini tempore mortis Lazarini erant minores septennio, quo casu non cucurrit prescriptio usque ad pubertatem, & sic ad annos duodecim quo ad fęminas, & quatuordecim quo ad masculos, sed vsque ad
20 illud † tempus dormit, & non habetur illud tempus in consideratione, & habetur pro nõ scripto, & ab annis quatuordecim citra usque ad viginti quinque incipit currere, sed restitutione in integrum ex capite minoris ætatis adiuuatur vsque ad uigesimum nonum annum, ut hęc omnia colliguntur ex adductis per l. sicut & ibi glo. C. de pręscript. 30. anno glo. in l. interdum. ff. de minorib. Alex.consilio 169. sub numero 7. uol.2. consilio 51. sub numero 4.& 5. uol.5. car.46. Paris. consilio 66. numero 114. uol.3. Io. de Amic. consilio 61. col.6. uers. ita ex processatis, Franc. Balb. de præscrip. in 1. par.6. par. principa. numero 33. in 23. casu car.203. uersi. amplia. Guid.Papa, decis.31. Roland. consilio 40. numero 12.& 13. uol.3. Ant. Cioffi. consilio 36. nu.7.& seq.vol.1. tetigi infra num. 23.& sub nu.35.& tetigi supra, in Repertorio decisionum in uerbo, præscriptio nec contra, car.1147. col.2.

Tertio, respondetur, ꝙ ignorarũt hoc pactũ retrouenditionis, & cũ succedant in locũ alterius, præsumuntur ignorare tale pactũ cum nõ sit de his, q́ respiciunt iura sanguinis, & clã fieri possunt, & ideo istis hæredibus etiam factis maioribus datur
21 † restitutio in integrum ꝑ ꝑ ignorãtiam, & usq; ad centũ annos ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, Dec.consi.29. Rube. Alex.consi.56. nu.3. Boer.decis.39. per totum, & num.67. car.49. ubi latè de materia Fran.Balb.de præscrip. in 4. par. 4. par.principa. in 29. q. ubi sub num.2. dicit communem in hærede post Alex. consi.51. vol.5.& in casu isto loquitur Ceph.consi. 724. nu.60.& seq. uol.5. Mathe. Vesembeci.consi.8. nu.38. car.364.& n.46. car.372. dixi supra in decis.27. nu.44. car.376. in 1. par. & in Repertorio, in uerbo, pręscriptio, nec cõtra personam, car.1147. col.2. & Io. Lup. de Sancto Gemi. in comment. 2.§.3. nu.94. de vsur. car.76. Natta consilió 492. numero 5. uolum.3. Anto. Gomes. de contractib.c.2. sub num.27. uers. quod tamen procedit car.173. Cagno. in d.l.2. numero 225. q. 77. car.173. ubi sub numero 24. dicit communem. Quamuis uideãtur obstare, quæ dixi in tract. de tutore, num. 101. in fi. car.100. ubi si defunctus maior dederit alicui aliquam rem cum pacto de retrouendendo intra certum tempus, si tẽ
22 pus cæperit currere cum † maiore, & finiatur cum minore, emptor erit tutus ꝑscriptione, quia tẽpus cõuentionale incohatum cum maiore, & finitum cum minore currit sine spe restitutionis, per tex. in l. Emilius. ff. de minorib. Anto. Gomes. d. c. 2. sub nu.27. car.173. Balb. de præscrip. 1. par.6. par. principa. q.1. in casu 23. numero 30.& 32. car.202. sequitur Natta consilio 492. quòd iste uol.3. Pau. de Cast. cõs. 405. in fi. uol.2. tam ex capite minoris ætatis, quã ex clausula, si qua mihi iusta causa, cùm sit conuentionale, & initium habuerit a maiore, & nihil sit fiendum cum minore, & consistat in non fieri, hoc est in non soluendo intra tẽpus conuentũ cum maiore, & finitum cum minore ut latè cõsuluit Cur. sen. cons.58. super præmissa dubitatione ubi dicit communé, & perbellè discutit articulũ, sequitur ĩ minore. Lup. de Sancto Gem. comment.2.§.3. num.95. uers. sed nunquid car 76. col.2. Io. de Deo, antiquus Doctor. in suis cautelis lib.7. c. 3. numero 6. car.103. Federic. Scot. in consilio 10. columna fi. lib.2. car.80. uolum.2. Rolan consilio 10. numero 13.& seq. uol. 2. Mari. Angussol. cons.254 nu.13. & cõs. 264. col.1. Simon de Prætis, consilio 160. numero 69. & 75. car.330. Rui. consilio 119. num.8. uol.5. Bar. in l. sancimus, nu. 6. C. in quib. caus. restit. in integ. Anto.

Cioffi.cons.36.col.1.car.59.quia loquuntur in cōtractu cōuentionali, in quo adest certum tempus expressum, vt puta promisit retrouendere intra tres, quinq;, decem, aut uiginti annos, nam illud tēpus conuētum cæptum cum maiore, & finitum cum minore sine facto minoris currit sine spe restitutionis tam ex capite minoris ętatis, quàm restitutionis, & clausulæ, si qua mihi iusta causa, per supradicta, secus quādo est facta promissio de retrouendendo simpliciter, & quādocunque, uel semper. Nam tunc præscribitur præscriptione legali per triginta, aut quadraginta annos, ut supra dixi, nu.1. sublato de medio tempore pupillaris ætatis, vt per Balb. de præscriptio. in 1.par.6.par.principa.q.1.num. 33.car.203.& in 2.par,6.par. numero 11. & per Hostiens. in summa de præscriptio. rer.immob.numero 45.uers.sed nec fragilitas, qui est positus, post Balb. de pręscrip. car. 297. & isto casu minor uidetur posse uti beneficio minoris ætatis, & restitutionis in integrum ex clausula si qua mihi iusta causa, quia aliquid etiam est gestum cum minore prescriptione legali, ut sentit Bal. in d.cons.417. Magister in fi. ibi, & est tempus statutum ab homine, uolū.4. sentit bene Federic. Scot. in d. cons.10.nu. 4.lib,1.tomo 2.car.79.per tex.in l. properandum, in fi. C. de iudic. & in auct. de hæredi. & Falcid. §. pupillis, & sentit Anton. Cioffi.d.cons.36.num.6.& seq. & Balb. de præscript. ubi supra d.n.32.& 33.car. 211. num.11. per Doct. supra proximè allegatos, & quando tempus certum ad retrouendendum est conditionale, & conditio

23 adimpletur tempore † minoris, aut per minorem, uel tempus certum non incipit currere, nisi post mortem maioris, & in tempore minoris, & ecclesię, aut sumus in pręscriptione legali, semper succurritur minori, & ecclesiæ per restitutionem ex capite minoris, uel clausulæ, si qua mihi iusta causa, per Doct. supra allegatos, & per Bal. in d.l. sancimus, nu.2.& 3, Corn. cons.219.lit.S.uol.2.Mathe. Vesembeci.d. cons.8.nu.38 car.364 Guid. Pap.d. decis. 31 & ibi appostilla, & faciunt bene glo.fi. & Bar. in l.etiam ei & l. minor §.fi. cum l. seq. & ibi glo. in uerbo, plane. ff. de minor. & l. eaque §.1.2.& 3. C. de tempo. in integ. restit. & ibi glo. in uerbo, fuerat, & ibi Bar. & glo. in l. interdum. ff. de minorib. ubi loquuntur, quando præscriptio incipit cum minore, & facto maiore intra tempus restitutionis moriatur relicto herede minore, an post quadriennium possit ipse minor reemere ex capite minoris ætatis, & læsionis per restitutionem, & quando cū maiore, & postea cum ecclesia herede, aut clerico, an statutum, & præscriptio currat sine restitutione, uide Doct. in l. hæres absens. ff. de iudic. Anto. Cioffi. cons.20.uol. 1.car.40. tetigi supra in Repertorio, in uerbo, emphiteota laici, car.950. col.2.

Quarto, quia in instrumento uenditio

24 nis, & pacti de retrouendendo erat † iuramentum, & constitutum, per quod præscriptio non currit, nisi per quadraginta annos, & ultra, secundum magis ueram, & communem opinionem, cùm iuramentum operatur idem, quod contestatio litis, quæ reducit tempus ad quadraginta annos, ut in proposito consuluit Cephal. d.consilio 700.numero 23. & 24. consilio 724.nu.35.& seq.uol.5.car.417. Crau.cōs. 71.nu.2 uol.1. Decian.cons.10.nu.74.car. 213.uol.1.cons.13.nu.59.& nu.69. uolu.2. Rol.cons.25.n.19.& seq uol.2. Laur. Chirchoui. in suis commu.opinio.q.68.car.47. ubi dicit magis communem Petr. Ghirar. singula.18.nota diligenter, nu.13.& seq. Bursa.cons.23 nu.21.uol.1. Rim.iun.cōs. 165.nu.16.& nu.57.uol.2.car.154.& faciunt quę dixi in tract.de vsufru. nu.170. car.638.& Roderic. Soarez. in l. post rem iudicatam notab.2.§. considera ultimo. ff. de re iud.car.489.nu.1.& seq.& Cels. Hugo.cons.58.nu.16.cons.61.nu.4.car. 234. ubi declarat, & uide Lamberting. de contracti. quæ sine cer. solemni. contra glo. & num.82.& 89.car.283.

Quinto, quia talis ueuditio ex modicitate pretii ultra tertiam partem, & quod

25 † emptor erat solitus similes contractus facere, ac bona non erant ad ęstimum emptoris, & uenditor, semper soluit collectas, & onera cum dicto pacto de retrouēdendo, dicebatur simulata, & pignoris, ac in fraudem usurarum facta, per ea quæ dixi supra in decis.2.nu.8.& 15.car.48.& P. Ant. Gomes. de contractib.c.2.sub nu.27. car.173. Matthe. Vesembeci.cons.8.nu.39. & seq car 385.& ideo nō poterat præscribi tale pactum, nisi per centum annos, & sic per tempus immemorabile, per quod præsumitur titulus mutatus, & pactum

extin-

extinctum, ut dixi supra nu. 13. & in decis. 2. nu. 42. car 61. Bal. in l. 1. C. de pig. actio. Alex. cons. 46. num. 6. col. 1. uol 3. Bart in procemio ff §. tertij. & ibi Apostilla & Docto. Mathe. Vesembe. Oltramon. consil. 2. nu. 44. & seq. col. 96. & nu. 9. 10. 11. 22. 48. & 85. col. 121. Bald. de præscr. in 1. par. 6. par. prin. q. 1. num. 29. in casu 23. car. 202. Anch. cons. 257. col. 2. Hiero. Magoni. Rota Luca. decis. 77. num. 18. car. 233. & Lup. de S. Gemi. commen. 2. §. 3. n. 102. car. 78. col. 2. in fi. de usur. vnde ex his, & alijs adductis supra in decis. 1. & 2. patet instrumẽtum emptionis aquarum per D. Martianum de Curte a communitate Salarũ de anno 1559. fuisse mutui, & pignoris, & nõ uenditionis; primò, quia cõitas indigebat pecunijs pro soluendo taliono, balcelló, impositione, & collectis quingentorum mille ducatorum impositorum totius status Mediolani, ut in secundo instrumento ratificationis legitur; secundo propter læsionem, & modicitatem pretij ultra ferè medietatem, ut similiter apparet per dictum instrumentũ ratificationis, in quo d. D. Martianus soluit libras sexcentum ultra octocentum solutas, ad hoc, ut cõitas non redimeret dictas aquas intra annos uiginti. Tertio propter pactum affirmatiuum de reemendo quotiescũque, & quandocunque. Quarto propter pactũ postea factum in alio instrumento negatiuum, quòd nõ possit redimere intra uiginti annos, dando aliquid plus, sed postea quandocunque, & pro utilitate cõitatis, & hominum cõitatis habentium uocem in cõsilio tantùm, ex quo apparet, quod uult p uiginti annos certitudinaliter lucrari fructus suarum pecuniarum. Quinto, quia non uult, quod possit redimere, & cõsummare dictas aquas, nisi pro cõitate, & hominibus de consilio, & sic aufert libertatem redimendi contra naturam pacti de retroemendo. Sexto, quia omnia pacta tẽdunt ad fauorem emptoris, & sunt insolita, quibus coniecturis uidetur satis clarè colligi prauam intentionem ementis uel se lucrari pro dictis pecunijs plusquã 30. & ultra pro centum, prout fecit, & facit mediante Molendino, & alijs causis, quo casu uidetur iste contractus primus esse mutui, & ratificatus urgentioribus coniecturis ex secundo instrumento, & ideo teneri ad restituendum dictas aquas d. cõ-

tati unà cum fructibus, non obstantibus pactis supra positis, quòd sint de per se licita, quia coniunctis cum alijs suspectis fiunt illicita; & usurariam prauitatem pullulant, ut dixi supra in decis. 2. num. 1. 3. 4. 14. 15. 20. 22. & in decis. 1. num. 72. 74. 77. 78. 80. 81. & 82. 83. & in decis. 13. n. 20. 21. & 26. car. 253. in hac 2. par. Bologni. in addi. ad Io. de Ana. consi. 58. visis instrumentis, col. 1. car. 42. Hiero. Gab. cons. 74. nu. 7. & seq. & cons. 77. Anchar. cons. 257. col fi. Paris. cons. 55. nu. 51. uol. 1. & Fran. Zanet. in tract. Fabia. de Mon. de empt. & uendit. sub pacto de retrouendendo, nu. 61. cart. 401. uers. neque repugnat, & nu. 63. & 64. Attento etiam, quòd si non esset mutui, & pignoris posset redimere pro irrigandis hortis, & pratis, & triturandis molendinis territorij Salarum factis, & fiendis, & relatio facta ab architectore fuit nulla, & erronea, cùm non potuerit fieri, attento quod pactum respicit tempus futurũ, & redemptionis, & est successiuum non p manens, quia si hodie non adsunt prata, & molendina, cras esse poterunt, & sufficit adesse intra tempus redimendi, sicut ille, qui est in carceribus. Nam quotidie potest appellare propter grauamen successiuum, quod singulis diebus patitur, & sentit adnotata per Lancello. de attenta. in 2. par. c. 12. nu. 8. car. 190. col. 2. & ideo sententia arbitramentalis inde secuta fuit, & est ipso iure nulla, uti fundata in infecta radice relationis erroneæ, & contra euidentiam facti, quæ omnes alias relationes, & probationes superat, & semper potest fieri, ut dixi in decis. 44. nu. 67. & 68. car. 647. in 1. par. Ac etiam contra expressam formam instrumenti, quod nihil dicit de architectore, & ingignerio, sed quòd teneatur retrouẽdere post uiginti annos dictas aquas. & facta oblatione statim ipso iure resoluta uenditio censeatur, quo casu sententia lata contra uerba clara instrumenti ita dicitur ipso iure nulla, sicut quando est lata contra uerba legis, aut statuti, ut dixi in Repertorio Decisionum, in uerbo, sentẽtia lata cõtra casum legis, car. 1179. col. 2. & tempus ad reemendum uidetur durare ultra 30. annos, per illa uerba, semper, & quandocunque, ut tetigi supra n. 1. uel saltim per restitutionem in integrum adiuuari propter pupillos, & minores in illa communitate existentes, vt latè con-

fuluit Ceph. consi. 40. nu. 54. & seq. uol. 1. & sic communitas quotiescunque poterit consumere aquas in eius territorio, poterit illas redimere, & recuperare, nec silentium perpetuum poterit ab aliquo imponi durante tempore reemendi contra formam, & conuentionem instrumenti, per supradicta.

Et si esset præscriptum, teneretur ad restituendum, uel supplendum pretium propter usuram, læsionem, & peccatum, si nõ de iure ciuili, saltem per denunciationem Euangelicam coram iudice Ecclesiastico producẽdo libellum, iuxta practicam traditam a Maranta in 6. par. nume. 3. & seq. car. 140. & Balb. de præscr. in 2. par. 3. par. q. 10. car. 55. sed uide supra nu. 17. & Inno. in c. cura. col. 2. de iure patr. Abb. in c. nouit. num. 20. de iud. & ibi Doct. & in cons. 60. nu 4. uol. 2. ubi declaratur quando habet locum denunciatio Euangelica.

Ad secundum fundamentum, quòd ex huiusmodi pacto erat nata personalis actio, quæ non sequebatur fundum, & sic
26 secundum emptorem dicebatur † non esse uerum, sed realis tam uirtute pacti, q̃ hipothecæ, & constituti. Secundum magis ueram, æquam, & communem opinionẽ, ut demonstraui sup. num. 7. & 11. & tanto magis in casu isto, vbi in medio instrumenti antequam sit perfectus contractus & ius quæsitum emptori, est positum pactũ, & facta promissio de retrouendendo, quo fit quòd tunc uidetur afficere rem, & cum re postea transire, ut per Pau. de Cast. cõsi. 245. in fi. uol. 2. Ias. consi. 128. num. 4. & seq. consi. 27. num. 11. uolu. 3. Ant. de Fau. de pig. in 4. par. num. 39. & seq. uers. & non obstat illa regula. car. 83. sentit Celsus Hugo. consi. 58. nu. 14. secus si in uenditione, aut locatione perfecta apponeretur pactũ de francando, & retrouendendo, quia finita emphiteosi, aut locatione resoluta per Canonem, non solutum, non esset finitum, & resolutum pactum de francãdo, vt dixi in Reper. Decisionum, in uerbo, cõductor ad nouennium, car. 906. Plo cons. 66. num. 4. Bursat. consi. 60. nu. 30. uolu. 1. & Ceph. consi. 370. nu. 6. & seq. uol. 3.

Quo uerò ad tertium fundamentũ, ꝙ tale pactum de redimendo sit personale, & non transeat ad hęredẽ, nec cedi possit: Respondebatur contrariũ esse uerius, qa in illo instr͞o nõ aderãt illa uerba, q͂ ꝓmisit retrouendere pro eodem pretio d. Lazarino tm̃, & non per procuratorem, nec alteri, & nõ aliter, nec alio mõ, uel tibi solũ, sed simpliciter dixit, quã petiã terræ ꝓmisit retrouẽdere d. Lazarino uẽditori, qñcũq; ꝓ eodẽ pretio, quo casu licèt nõ sit facta mẽtio de hęrede, tñ tam respectu
27 Lazarini uẽditoris, quàm Mariani † emptoris intelligitur facta ꝓmissio redimẽdi, & restituẽdi tã Lazarino, q̃ eius hæredibus ẽt extraneis, & cessionario, & ita tã hæredes Mariani teneri ad restituendum & retrouendẽdum, quàm Marianus emptor, cùm sit nomẽ hęredis in instrumẽto tacitè comprehẽsus, & ẽt expressè uti repetitus, postea q̃ a principio cõtractus quilibet ex cõtrahẽtibus per se, & suos hæredes cõtrahunt, & obligãt, ut cõiter legit̃ in cõtractibus, & ideo licèt non sit expressa persona hæredis cõtrahẽtium intelligitur comprehẽsa in his, quæ de natura cõtractus trãseunt ad hæredes, vt est natura pactorũ. l. si pactum. ff. de prob. l. iurisgentium. §. pactorum, ff. de pact. tradit glo. & Doct. in l. 2. C. de pact. inter empto. & uendi. Pau. de Cast. & Alex. in l. si postulante. ff. ad Treb. Ias. consi. 217. num. 13. uolu. 2. Corne. consi. 11. lit. D. uol. 3. Ioseph Lud. commu. concl. q. 16. car. 42. nisi uerba contractus essent tam prægnantia, & clara, ꝙ tantum personam contrahentium comprehenderent, & non hæredis, ut supra demonstraui, nu. 3. & 4. & per Bal. cons. 112. nu. 1. uol. 2. Ceph. consi. 153. nu. 25. & 26. uolu. 3. & facit dictũ Bar. in q. 2. car. 388. uers. si solutio. lib. 1. diuersorum, & ideo hæres extraneus, & cessionarius potest redimere rem uenditam cum d. pacto, & uenere, & uti iuribus sui principalis, Doct. in d. l. 2. ubi Cag. num. 43. & 44. Dec. in cons 614. nu. 10. & seq. late Roland. consil. 28. numero secundo, & seq. uol. secundo. Franc. Marci. decis. 405. num. 6. in 1. par. car. 121. Boeti. decis. 182. numero 21. Tiraq. de retrac. conuen. §. 1. glo. 6. numero 27. car. 293. Andr. Barb. consi. 52. col. pen. & fi. uol. 3. Bald. in cons. 112. numero 1. uol. secundo. Ioseph Ludouic. d. quæstio. 16. car. 42. Anchara. Regiens. quæstio. 45. columna prima. in secunda par. etiam quòd cessio esset facta ab ecclesia, uel minore sine solemnitati-
28 bus, quia reuendere obligatus † nõ posset opponere de nullitate cessionis, & sic de iure illo tertij, ut dicit Bursa. cõs. 339. n. 45. uol.

vol.3. & in proposito Matth. Vesembeci. cons.8. sub nu.42. vers. nec potest obiicere col.367. & nu. seq. vide quod dixi in Repertorio decisionum in verbo, exceptio de iure tertii, car.956. & maximè quando sumus in pacto affirmatiuo, secus si in negatiuo, vt in casu isto Bar. Alex. & Ias. in l. si sic. ff. de verb. oblig. Cephal. d. cons.353. numero 13. vol.3. Tiraq. d. glo.6. nu.10. & quando verba sunt posita in verbo dispositiuo, & obligatiuo, & non executiuo, Cor. consilio 11. lit. C. in 2. par. & Marc. Mantua. in singula. 275. Quidam, vbi dicit procedere etiam quòd esset dictio tantùm, & ita in foro fuisse IVDICATVM* & sequitur Bernardin. Alphan. in collectis iuris ciuilis, nu.165. car.52. licèt in hoc Cephal. in d. cons.353. nu.18. & 22. uol.3. teneat. cōtra facit Franc. Marc. decis.405. & 406.

29 in 1. par. nā ius implendi conditionis † potestatiuæ, ubi ex implemento conditionis aliquid est peruenturum ad eum, qui in futurū debet obligari actiuè, & passiuè ad hæredes transit, quia emolumentum operatur perpetuo, vt pars censeatur respexisse potius ad commodum ex implemento conditioni percipiendum, quàm ad personam, quę implere debet, vel cui est implendum, ideo non est mirum si ad hæredes ius implendi talem conditionem transit, Cagnol. d. l. 2. sub d. nu.5. & 6. & ibi Ludouic. Gozad. in 5. quæstio. prin. sub nu.117. & seq. Imo. cons.15. nu.2. & 3. Brun. de peremptio. & in terri: in 11. conclus. & Fran. Marc. d. decis.405. & 406. attento quòd in casu isto non potest dici conditio potestatiua, sed mixta, cùm fuerit cum dilatione temporis, ex quo dictio quandocunque, & aliæ important tempus triginta annorum. Docto. in d. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendi. Ceph. cons.43. numero 8. uol. 1. & dixi supra nu.1. & cùm morte præuentus non fecerit, dicitur mixta, & conditio mixta ad hęredes transit. Ias. in l. si decem cum petiero. ff. de uerb. oblig. an uerò iste venditor, hæres, & cessionarius postquam

30 † sciuerint rem esse alienatam in secundum emptorē, teneantur illam reemere infra annum, uide adducta per Ias. in consilio 92. num.4. uol.1. car.89. & uide Dec. cons.445. nu.71. in fi. Pau. de Cast. cons.70. vol.2. & Tiraq. de retract. §.1. glo.10. nu.3. & seq. & §.36. nu.36. & seq.

Nec potest unus hęres, vel venditor partem tantum suam reemere, si sunt plures venditores, aut hæredes, sed omnes debēt concurrere, & si nolunt concurrere, & reemere, tunc vnus potest integrum pretiū offerre, & soluere, & rem totam recuperare, ut per Cagno. d. l. 2. nu.222. q. 76 C. de pact. inter empt. & vendi. car. 172. Barba. in l. qui vsusfructus, ff. de vsufru. & in cōs. 195. Angelottus uol. 1. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur. nu.20. ff. de uerb. obl. Bouer. decis. 251. & in singula. in verbo, mixta, de contractibus, nu.5. Crau. cōs.191. num.4. lib.1. Pau. de Castr. cons.221. uol.1. Alex. cons.27. uolu.6. & Tiraq. de retract. conuentio. §.1. glo.6. nu.30. uers. sed ut iterū, & nu. seq. Rota Peru. decis.112. in 2. par.

Et sic his omnibus maturè pensatis Illustris Dominus Ioseph Malaspina Marchio Foldenoui, ex consilio sapientis IVDICAVIT* ad fauorem Lazarini, & contra tertium possessorem, & in alia causa similii ita IVDICATVM* fuit Petrasanctæ de anno 1565. & CONFIRMATVM* Florentiæ per iudicem appellationis die 2. Decemb. 1566. & ITERVM* Fiuizani per Magnificum D. Albertanum de Colle Valdense anno 1568. Iunij.

Et dato, quod iste Lazarinus, uel eius hæres nō potuisset agere contra tertium possessorem, tn̄ contra Marianum, & eius hæredes posset agere, ut retrouendat, &

31 casu † quo nō retrouendat, (qa facultatem restituendi non hēt, uel si hēt, nō vult restituere) posse agere ad damna, & interesse, aut ad pœnā, & ita vtrumq; in libello cumulare, ut latè tradit Bar. Alex. & Ias. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de uerb. obl. Corn. cons.346. nu.37. uol.1. cōs.246. & cons.256. uol.4. latè Barba. cōs. 52. uol.3. col. pen. & fi. & uide ēt Bero. cōs. 136. nu.1. uol.1. Corn. cons.181. n.64. vol. 2. & Maranta in disputa.7. num.20. & seq. Anto. Gomes. de contractib. c.2. sub nu.28. vers. item quæro si talis emptor. car. 174. col. 2 in fi. Rapha. Cuma cons.170. colu. fi. Plot. in l. si quando, nu.191. C. vnde vi. & nu.676. & seq. Octauia. Pedemonta. decis. 82. num.1.

Et non pōt iste, qui emit cū pacto de retrouendēdo, incidere arbores fructiferas,

32 & ad operā, neq; † deteriorare bona uēdita cū dicto pacto duráte tpe retractus, retroēptionis, & si deteriorat, & īcidit,

netur ad damna, & interesse, quæ reperiétur tempore retroemptionis, Moder. Parisiens. in tracta. de consuetudi. Parisiens. §. 13. sub nu. 85. Tiraq. de retract. Lignag. ad finem tituli, sub nu. 66. & seq. & nu. 85. car. 268. Iacob. Beretta, cons. 112. nume. 6. Cagnol. in l. 2. nu. 184. q. 55. car. 164. q. 84. num. 239. car. 188. C. de pact. inter emp. & vend. sentit Rota Peruſ. decis. 5. in 1. par. vbi ponit etiam quid si vi ventorum euulsæ fuerint arbores, & vide supra in Repertorio, in uerbo, arbor sicca, car. 883. col. 1. & quomodo damnum arboris, & bonorũ istorũ debeat ęstimari, tetigi supra in Repertorio, in verbo, arboris incisi, car. 883. col. 1. Hiero. Magoni. Rota Luca. decisio. 27. in fi. car. 100.

Et si fecit expensas in instrumento, gabellis, & prosenetis, & alias utiles, & necessarias, & melioramenta, debet illas reemere uolens intra tempus restituere; &
33 emptor antequàm retrouendat † recuperare põt, si sunt liquidæ, vel statim liquidandæ, aliàs reemere uolens debent quid minimum deponere, & circa residuũ idoneæ cauere de statim illis restituendis facta liquidatione, ut supra in Repertorio, in uerbo, melioramenta sunt soluenda, car. 1093. col. 2. in 1. par. Rota Purei, decis. 471. lib. 2. car. 32. Guliel. Rodoan. de reb. eccles. non alienan. §. unde. nu. 7. car. 421. debent solui prout ualent tempore restitutionis, & retrouenditionis, cum fecerit illa tanquam dominus, & in re sua. Franc. Zanet. post Fabian. de Monte, in tract. de emptio. & uend. sub pacto de retrouendẽdo. nu. 125. uers. est uerum car. 452. & dixi supra in Repertorio decisionũ, in uerbo, melioramenta. sentit Natta, cons. 601. uol. 3. secus si non fecisset ut dominus, sed ut conductor, emphiteota, maritus in bonis paraphernalibus, filius in bonis, in q̃bus pater habet vsumfructum, quia tunc ad vtilitatem soluere debentis fieret æstimatio & solutio secundum tempus, quo fuerunt facta melioramenta, uel quo restituuntur bona, ut declaraui latè supra in Repertorio, decis. num. in uerbo, melioramenta, expensas, car. 1094. col. 1. Franc. Zanet. ubi supra, sub d. nu. 125. & uide Franc. Marzari. cons. 11. nu. 9. car. 62. & in formula fideicommis. q. 65. nu. 18. Burs. conf. 151. nu. 140. & 141. uol. 2. car. 128. Pau. de Cast. cons. 247. num. 7. uol. 1. & Simon de Prætis, de interpreta. vltima. volunta. lib. 3. solutio. 5. nu. 13. & seq. car. 359. quia non est ęquum, ut rem restituat, & expensas, ac melioramenta apparentia tantum non recuperet, ideo petere illa potest & soluere, aut deponere tenetur emptor, & idem in retractu uirtute statuti. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. glo. 1. nu. 1. & seq. car. 331. Iacob. Nouel. in tract. prothomise. §. 3. nu 4. car. 141. & Cagno. d. l. 2. q. 82. num. 236. & 237. car. 188. C. de pact. inter empto. & uendi. & q. 49. nu. 175. car. 163. ubi dicit, q̃ si esset pactum factum, q̃ non possent fieri, nisi usque ad tantam summam, q̃ pactum esset seruandum, quod est notandum per inuestituras, quæ solent fieri a clericis in bonis ecclesiasticis.

34 Et quando pactum de † retrouendendo est factum simpliciter intra certum tẽpus, intelligitur non pro eodem pretio, sed pro pretio, quo res ualebit tẽpore retrouenditionis, Tiraq. de retract. conuentio. §. 1. glo. 3. car. 280. dixi in tract. de vsufru. nu. 244. car. 794. Rota Peruſ. decis. 79. in 2. par. Cagno. in d. l. 2. nu. 8. C. de pact. inter empto. & uendi. & Ferrant. Gargia. patroci. 34. nu. 5. car. 221. ubi dicit idem in prorogatione sine pretio, licèt in principali pacto esset certum pretium, & tempus incipit currere a die rei traditæ, uel conditionis adimpletæ, aut liquidationis factę, uel solutionis integri pretij fiendæ, nisi
35 statutum, aut pactum † retrouenditionis diceret hinc ad tale tempus. Bar. & Soc. in l. si in diem. ff. de condi. & demõstra. Alex. & Ias. in fi. in l. si cui legetur. ff. de lega. 1. Alex. cons. 61. supra, nu. 4. uol. 5. Tiraquel. de retract. conuentio. §. 2. glo. unica, n. 14. & seq. & nu. 23. uers. 25. car. 304. Io. Lup. post c. per uestras, de dona. inter uir. & uxor. in legib. Tauri lex 63. n. 14. 15. & 16. car. 509. uers. decennium, cõtra ius exequẽdi. Decian. consilio 87. nu. 18. 19. uol. 2. Gozadi. in d. l. 2. nu. 141. q. 8. & nu. seq. & q. 8. & 9. & ibi Cagnol. q. 42. nu. 161. car. 160. & q. 37. & 38. nu. 151. & seq. car. 159. & Bolog. C. de pact. inter empt. & uendi. uide Ceph. consilio 407. numero 23. & sequen. volumine 3. Prosper. Paset. consilio 173. numero 12. lib. 1. Rui. consilio 63. numero 1. uol. 5. Bart. in d. l. si cui legetur. §. ſi. ff. de leg. 1. Anton. Gomes. de contractib. c. 11. numero 33. car. 262. Crot. consi. 400. numero 21. uolumine 3. car. 174. Pancirol. consi-

consi.167.numero 6. Alberic.in 1.par.statuto.q.97.in fin.Simon de Præt. consi.11. Maria. Anguſ.conſ.121.nu.1.& tetigi infra deciſ.18.nu.26.& 27.car.

Si tamen unus ex fratribus, vel condominis uenderet nomine ſuo proprio,& nomine fratrum,& condominorum, ꝑ quibus de rato promitteret, aliàs de ſuo ꝓprio, quòd alij fratres, uel condomini ratificabunt, uel ſimilem contractum faciēt ad omnem ſimplicem requiſitionem ipſius emptoris, ſequuta ratificatione,& cōtractu ab alijs fratribus, & condominis, venditor eſt liberatus, adnotata per Rom. ſing.557. Dec.conſ.313.& Maran.diſputa. 7. num.20. & tempus in prima venditione contentum ſuper pacto de retrouendendo non incipit currere, quo ad partem aliorum fratrum,& condominorum, niſi a die ratificationis, & ratio eſt, quia quo ad iſtos prima uenditio,& emptio non ualebat in eorum præiudicium, nec contractus erat perfectus, & fructus emptor reſtituere tenebatur tanquam malæfidei poſ.Rota Bono.deciſ.38. quidam emerat. Dec.conſ.282.num. 3.& ſeq. Boeri.deciſ. 281.nu.16.& ſeq. car.129. Vergi.Boccaci. in conſti. Aegidia.numero 37.car.219.Rolan.conſ.60.numer.47.56.&ſeq uolu.4.& Corne.consi.275.lit.L.& per tot.uol.3.tetigi.in tract.de tuto.ſub num.35. cart.20. num.123.car.116.&num.155.car.153.nec in præiudicium ipſius uenditoris, niſi quo ad partem ſuam, quia uendidit cum hac conditione, quòd alij ratificabūt, uel ſimilem contractum facient ad omnem ſimplicem requiſitionem emptoris, qua ſequuta, ſtatim cœpit ualere contractus uēditionis, etiam pro parte aliorum reſpectu ratificationis, quæ non retrotrahitur, cum a principio fuerit nulla pro parte fratrum, ut dixi ſupra,& ſentit tex.in c.autē. in fi.de iure patr.& ideo cœpit ualere, ut ex nunc, non ut ex tunc,& maximè quando nomine minorum eſſet facta. Bar.& Doct. in l.obſeruare.in fi.per illum tex.ff.de of. procon.faciunt, quæ dixi in deciſ.25.n.17. 18.& 21.cart.347.in 1.part.& eſt tex. in c. dudum. uerſic.cęterum ex parte, de decimis. Bal.conſ.475.uol.1. Lambertin.de iure patr.in 16.art.q.1.numero 11.& 13.car. 117.& art.20.q.1.ſub numero 12. in 2.par. car.122.Bero.conſ 46.numero 9. conſilio 276.numero 636.uol.1. tetigi in deciſ.46. numero 89.car.799.in 1.par.Rol.d.conſil. 60.numero 53.uol.4.& Pariſ.conſ.49.numero 20.libro primo. Tobi.Noni.conſil. 88.numero 21.vnde ſi ualet ratificatio, ut ex nunc, neceſſario ſequitur, quòd nunc incipit currere tempus ad reemendū pro parte iſtorum ratificantium, quia quo ad ipſos nunc dicitur nouus actus, nouum dominium, noua poſſeſſio, & nouus contractus, quod patet etiam quia in priori contractu facta eſt venditio cum conditione, reſpectu aliorum fratrum, quòd ratificare habeant facta requiſitione, ergo tempus retroemendi quo ad fratres ratificantes non incipit currere, niſi a die purificatæ conditionis, conuentione partiū, l. ubi autem.ff.de in diē adiect.& per ea quæ dixi ſupra in prin.hoc eodem numero,& n. 23.Pariſ.conſ.92.nu.24. uol.3. ſentit Iul. Clar.in §.donat.q.9.uerſ.ſed quæro, cart. 63.col.3.ubi dicit procedere, quia agitur de translatione dominii, Bar.in l.ſequens q.nu.1.ff.de leg. 2. Bero. conſ.54.nu.24 & ſeq.uol.1.& conſ.41.nu.23.eo. uol.1. Decian.conſ.87. nu.18.& 19.uol. 2. car.571. Boui.de ſtatuta præſcri.glo.19. nu.254.& 255.car.229.& optima adducitur ratio in conuincibilis, quia cōditio nihil ponit in eſſe,& ſuſpendit actum uſq; ad ultimum momentum ipſius diei conditionis adimpletæ. Ripa in l.ita ſtipulatus, nu.97.& 98. ff.de uerb.oblig. Ioſeph. Ludo.com.concl. q.8.car.16. col.2. uerſ. ampliatur hoc per tex.l.cedere diem.ff.de uerb.ſign.& natura ſuſpenſionis eſt dormire, adeo ꝙ tempus celebrati contractus cum maiore nomine fratris cæpit dormire ſtatim quoad fratres, & dormiuit uſq; ad requiſitionē, & ratificationem,& tempus ratificationis coniunxit ſe retrotrahendo cum tempore celebrati primi contractus, adeo ꝙ ſublato tempore ſuſpenſo, & dormitionis poterit calculari inſtātia,& tēpus luendi, & retrouendendi, ut dixi ſupra nu. 20. & 27.& Purpu.conſ.54.num.2. & ſeq.uol. 1. car.64.& Balb.dę prę ſcrip.car.295.nu.40. vnde licèt in contractibus conditio retrotrahatur, tamen tempus coniungitur, & currit eo modo, quo ſupra dixi ex natura ſuſpenſionis,& hoc eſt utile ſcire, quia hodie de hoc fui interrogatus Papiæ, & nullus ad hoc animaduerterat,& tanto magis hoc procedit in caſu iſto, in quo ratificatio fit ab homine,& non a lege, quo ca-

su semper ratihabitio, & ratificatio nunquam retrotrahitur, quia homo non põt fingere, & ideo ualet ut ex nunc, non ut ex tunc, secus si a lege fingeretur ratificatio ex longinquitate temporis. nam tunc lex bene potest fingere, & tali casu retrotrahitur re integra, & ante oppositionem, uel ius alteri quæsitum, aliàs secus, ut dixi in tract. de tut. & cura. n. 148. car. 145. & sup. in decis. 46. nu. 89. & 90. car. 779. in 1. par. sequitur Octau. Simoncel. in tract. de decre. minor. lib. 3. tit. 9. in 2. casu, car. 159. Lamberteng. de contracti. eorum sine certa solemni. §. fi. q. 6. nu. 192. & seq. car. 479. & Lau. de Syl. in trac. benefi. in 1. par. q. 6. nu. 11. in fi. car. 64. Ant. Cioffi. cons. 99. n. 9. lib. 1. & Bero. cons. 164. nu. 1. vol. 1. & uide Bar. in l. si quando. num. 3. in prin. ff. de leg. 1. & cum contrahentes a principio expresse uoluerint ratificationem, & similẽ contractum fieri debere per alios fratres, & cõdominos ad omnem requisitionem emptoris, & alter promittat, quod ratificabunt, seu alium similem cõtractum faciẽt respectu eorum partem, clare apparet, ꝙ tempus sex annorum dormiuit usque ad tempus ratificationis, & morè, & quo ad ipsos fratres debere incipere currere a die requisitionis, & ratificationis contractus per supradicta, & per Pau. Cast. cons. 88. nu. 2. uol. 2. & d. Rim. iun. cons. 255. nu. 39. & seq. uol. 3. loquitur circa eandẽ personam, aliàs ipsi ignorantes priorem cõtractum non haberent tempus sex annorum ad retroemendum, ut patet sensui, & ratificatio expressa ex conuentione partium plus operatur, quàm tacita. & facit cessare tacitum. adnotata infra n. 37. & ad propositum uidetur tex. in d. c. dudum. circa med. de decimis. c. quod autem. in fi. de iur. patr. & l. cedere diem. ff. de uerb. signifi. & sentit Bero. cons. 38. n. 42. & cons. 176. nu. 64. uol. 1. & ideo dixi in causa Ill. & Rener. ac celeberrimi I. V. D. Domini Tullij Carrettæ, super prouisione breuis executiui iuris patronatus Canonicorum Regularium, contra R. Panicarolam tempus 30. dierum appositum in literis primi breuis & ratificatum, seu confirmatum in secundis literis, in quibus Papa derogauit iuri patronatus mixti, currere cæpisse quo ad secundas litteras tempore præsentationis illarũ, & non tp̃e pręsentationis primarũ litterarum, & primi breuis, quia secundũ breue erat diuersum a priori, quia primũ loquebatur de iure patronatu Laicorum, secundum de mixto seu ecclesiastico, & secundum faciebat mentionem de primo, & uidebatur reuocare primum, & ideo nõ poterat secundum retrotrahi ad primum uti quid diuersum. Rot. decis. 80. in antiq. de rescr. car. 358. & etiam quia non habuissem tempus 30. dierum ad exequendum hoc secundum breue, si tempus insertum in primo attendi debuisset, & hoc patet sẽsui, & dixi de his duobus breuibus latè supra in decis. 22. per tot. & n. 20. & 21. cart. 322. in 1. par. & sentit Aret. in cons. 21. si diligenter. in 1. dub. & sic executus fui dictũ secundum breue ad fauorem d. R. Do. Tullij, & mea sententia fuit CONFIRMATA * cum condemnatione expensarũ ꝑ Rotam Romanam, die 20. Februa. 1581. Nec dicat quis delicatus Doct. quòd quis ratificando in omnibus, & per omnia, & de verbo ad uerbum omne primum instrũ uidetur nunc conuenisse cum parte, ꝙ tẽpus, ut puta sex annorum ad retrouendẽdum appositum in primo instrumẽto incipiat currere post rem traditam, & a die primi contractus. adnotata per me in decis. 35. nu. 3. car. 470. & in Reper. Decisionum, in uerbo clausulæ, in omnibus & per omnia, car. 897. col. 1. quia prædicta intelliguntur repetita omnia in secundo nouo contractu, ut supra dixi, & incipiunt ualere a die secundi contractus, & eo modo quo ualebant, & currebant cum maiore, eodem modo cum minore facto maiore, & secundo ratificante, incipiendo a die ualiditatis contractus, & non nullitatis, & ita expresse considerauit summus Pontifex in d. c. dudum, de decimis. ubi a die ratificationis, & confirmationis uult currere tempus. Nam ibi erat altercatio, an ꝑ laicos esset decursa præscriptio non soluẽdi decimas clericis, quia fundabant se in constitutione & donatione Regali cõfirmata a summo Pontifice, & dicebant cucurrisse tempus a die constitutionis & donationis factæ, & non a die confirmationis, & ideo tempus cucurrisse, & fuisse ꝑscriptum, & clerici asserebant tempus currere cæpisse a die confirmationis factæ a summo Pontifice, & non a die donationis factæ a Rege, & ob id nondum tempus fuisse præscriptum, unde summus Pontifex ibi in uers. cæterum parte tua, & ibi in

uers.

uerſ.nos igitur,declarauit decimas deberi, & non poſſe præſcriptione allegata ſe tueri illos ruſticos fratrum Hieroſolimitanorum hoſpitalis. & ideo Inno.in c.cura paſtoralis, in uerſ.& eſt ad hoc optimũ argm̃,de iure patr.car.mihi 262.allegans hunc textum,dicit,ꝙ a tp̃e cõfirmationis incepit currere præſcriptio;Aliàs eſſet ineptus intellectus, & ratificatio, ac confirmatio ſemper traheretur retro,& ẽt cõditio,ut tunc,& nõ ut ex nunc,ẽt in actibus a principio nullis, & nunquam tẽpus dormiret,nec de medio tolleretur,quia quis poſſet ſemper dicere ratificauit,& confirmauit cum omnibus qualitatibus in priori contractu exiſtentibus.ergo tẽpus a die prioris contractus cępit currere conuẽtione partiũ ita ratificantiũ,qđ ullo modo ẽ dicendũ,qñ expreſsè ita nõ dixerunt,cum tenderet in damnum,& præiudicium ratificantis,qui nõ hẽret tẽpus integrũ ad retroemendũ,qđ nõ eſt credẽdũ ita uoluiſſe intelligere, & emptor poſſet decipere ratificantem petendo ratificationẽ in fine temporis,uel poſt tempus ad retroemendum, quo in tp̃e non poſſet inuenire pretium,uel eſſet extincta actio ad reemẽdũ, & ideo inanis eſt hic intellectus, & ſophiſticus,& contra rationem naturalẽ, & mẽtem ratificantis,& diſpoſitionẽ iuris,&cũ præiudicio alterius,Bero.q.97. nu.6. car. 102.ideo non eſt mirum,ſi oẽs ſupradictæ auctoritates dicãt actum confirmatum, & ratificatum a principio nullum, incipere ualere,ut ex nunc,non ut ex tunc, tanquã nouus actus,ut ẽt ſequitur Rol.conſil.60. nu.53.uol.4.& in conditionalibus dormire tẽpus uti non ſcriptum, adnotata per Rim.iun.conſi.5.nu.23.uol.1.car.24.&ſic incipere a die confirmationis. d.c. dudũ, de decimis,& l.cedere diem.ff. de uerb. ſignif.l.obſeruare.ff.de offic.procon. & ibi Bar.& Doct.tex.in d.c.quod autem.in fin. de iure patr.& Ant.Gomeſ.tom.2.c.2.ſub nu.17.in fi.car.167.& uidetur tex. in c.qa diuerſitatem. uerſ.ſic tñ tpis, de conceſſ. præben.& Ceph.conſ.66.n.18.uol.1. Meno.cõſ.106.n.75.& ſeq.uolu.2.car.7.facit Machel.patroci.16.nu.4.car.99. & hoc nõ uidetur habere dubium apud reales, & timoratæ conſcientiæ Doctores, ac practicos,& nõ captioſos,& ceruicoſos:Secus ſi in ratificatione,&confirmatione ratificãs, & contrahens dixiſſent cum pacto retrouendendi ſex annorum incipiendorum a die primi contractus,quia tunc eſſemus ĩ claris, quòd reemere habens contentus fuiſſet de illo tempore,ſed ſi in priori cõtractu fuiſſet dictum,cum pacto de retrouendendo quotiens, & quandocunque intra ſex annos proximè futuros, & ratificatio fuiſſet facta in omnibus,& per omnia de uerbo ad uerbum, prout in priori contractu,& nil aliud dictum, ſolùm illa uerba, cum pacto de retrouendendo & cætera, dicerentur de nouo inſerta in dicto ſecundo nouo contractu,& a die noui contractus tempus ſex annorum proximè futurorum inciperet currere, cùm eſſet in ſecundo contractu, & non ſecundus cõtractus in primo,ut dixi ſupra,&in d.deciſio. 22.nu.20.& 21.in 1.par.& ſentit Bello.cõ. 27.nu.11.& Bero.q.97.nu.6.car.102. & in caſu iſto loquuntur dictæ leges, & authoritates ſupra mox allegatæ.Nam relatum,dicitur eſſe in referente cum omnib. qualitatibus,& non referens in relato, ut eſſet ſi ille intellectus acciperetur contra tex.in l.a ſe toto.ff.de hæred.inſti. Dec.cõſi.19.col.3.& conſi.341.num.6.Bal.conſi. 475.num.3.uol.1.imò dicitur reuocatum per referentem,&confirmantem,poſtquã confirmans facit mentionem de primo relato,Rota deciſ.80. Nota quòd ſi fiat mẽtio in antiq.car.358.Pau.de Caſt.conſ.52. col.2.in fi.uol.2.car.25. uerſ.ſi enim foret ſequuta,&præcipue quando eſſet aliquid adimplendum per emptorem, quia tunc non retrotraheretur ratificatio, ut dicit Iacob.Machel.patroci.16.numero 3. & 4. cart.99. & ideo dixi uenditionem factam per Dominum Chriſtophorum de Mutis Papienſem ſuo nomine,ac nomine,& uice Dom.Innocentij,& Hieronymi fratrũ Minorum,uiginti annorum, pro quibus de rato promiſit, quòd ratificabunt omnia,& ſingula ad omnimodam requiſitionem D.Ioan.Baptiſtæ de Mutis, de menſe Aprilis 1577. cum pacto de retrouendendo intra ſex annos proximè futuros, non ualuiſſe reſpectu Fratrum Minorũ a principio ſine mandato, & ſolemnitatibus Minorum,& ratificationem per iſtos fratres factam de menſe Decembr. 1577. cepiſſe ualere,ut ex nũc nõ vt ex tunc, & ſic non retrotrahi potuiſſe ob defectũ nullitatis, & tp̃s reemendi quo ad ipſos Minores fratres cępiſſe currere a die ratificationis, tã

ex

ex causa inualidi contractus prioris, quã ex defectu conditionis non adimpletæ, nisi de mense Decembris post interpellationem, quæ conditio fecit dormire tempus Aprilis usque ad mensem Decembris more Ghirorum, & impuberum, & habetur illud intermedium tempus pro non scripto, & non connumeratur in tempore, ut est de natura conditionis, & latè supra demonstraui, & per Guid. Papa decisio. 31. Balb. de præscr. rer. immob. num. 39. & 40. car. 295. & miror quis fuit ille consciẽtiatus consultor, qui dixerit tempus cucurrisse, & ratificationem retrotrahi, & mandato æquiparari, non distinguendo vt supra dixi, sentit tex. in c. quod autem. in fi. de iur. patr. & tangit Balb. de præscr. in 1. par. 6. par. prin. nu. 16. car. 194. in fi. nu. 39. car. 295. & in 1. par. 6. par. princ. q. 2. nu. 5. car. 210. & in tit. de præscr. rer. immobi. nume. 39. in fi. & nu. 40. car. 295 ubi dicit idẽ in tempore hostilitatis, & uehementis pestis, per quam ius non redditur, & sequitur Paris. cons. 92. nume. 24. & 38. uolu. 3. propterea quod etiam isti fratres, etiã ꝙ essent maiores, potuissent reemere cũ restitutione fructuum, quia ille contractus fuit, & est pignoris, & simulatus, & loco pecuniarum debitarum emptori datus ad gaudimentum, donec creditum cõsequatur, ut esset securus, qđ patet ex quatuor, & ultra urgentissimis coniecturis. Primo, quia isti uenditores non habebant ad manus pecunias pro eum satisfaciendo; secũdo quia bona ualent ultra dimidiũ iusti pretij. Tertio, quia remanserunt ad æstimum, & catastrum dictorum vẽditorum. Quarto, quia fuerunt suorum maiorum. Quinto, quia adest pactum limitatum de retrouendendo. Sexto, quia est solitus similes contractus facere, quibus coniecturis dicitur pignus, & non venditio, quo casu licèt adsit tempus sex annorum, tamen per hoc non censetur exclusum aliud tẽpus concessum a lege, posse quandocunq; repetere, vt dixi supra, nu. 25. & sentit Bero. cons. 136. uol. 1. quia pignus nunquam præscribitur; Bal. in l. 1. C. de pig. acti. Matthe. Vesembeci. cons. 2. n. 9. col 86. & cõs. 8. n. 39. & seq. col. 365. & Decia. cons. 10. n. 57. lib. 1. car. 211. Alex. cõs. 46. n. 6. col. 1. uolu 3. & Bero. cons. 169. n. 12. uol. 1. & sup. in decis. 1. sub nu. 7. car. 10. & in decis. 2. per totũ, & n. 15. & 42. Pau. de Cast. cons. 306. n. 5. uol. 2. & Rim. iun. cõs. 433. col. 1. uol. 4.

36 Et si est † tempus, vt puta decem annorum, prorogatum per tres, aut quatuor annos, tunc incipit prorogatio non a die finis decennij, & sic primi temporis, sed a die factæ nouæ prorogationis, nisi aliud appareat in prorogatione de initio d. prorogationis, ut per Bero. q. 69. pendente adhuc, & in prorogatione cõpromissi, & instãtiæ, hoc potest adaptari, ut ibi ꝑ Bero. tex. in l. sed si manente. ff. de præcar. Bar. Alex. & Doct. in l. 4. in prin. ff. de damno. infe. Abbas, Dec. & Doct. in c. de causis, de offic. deleg. ubi Fel. nu. 4. Abbas, in c. sæpe. nu. 18. de appel. Alex. cons. 75. vol. 2. & consilio 56. vol. 6. sentit Decia. consilio. 87. nũmero 25. & seq. vol. 3. Anto. Gomes. de contractib. c. 11. nu. 35. vers. quatto, singulariter infero, car. 263. col. 4. ꝙ procedit etiam si primum tempus esset statutum a

37 lege, & † prorogatio ab homine, q̃a prouisio hominis facit cessare per confusionẽ prouisionem legis, in non diuersis, & vniformis. latè, & pulchrè Decian. consi. 78. num. 25. & seq. uol. 3. car. 490. secus in suspensione facta a lege, vel ab homine, & postea prorogatione subsequuta, quia tunc suspensione durãte tempus dormit, & prorogatio termini non incipit currere, nisi a die finitæ suspensionis, tanquam quid diuersum, & tempus prorogationis cõiungitur cum priori tꝑe currente ante suspensionẽ factam, cap. quia diuersitatẽ. de concessio. prçben. & per Purpu. consi. 54. nu. 2. & seq. vol. 1. car. 64. Ias. cons. 128. sub numero 4. uol. 4. & nu. 8. Rim. sen. cõs. 763. num. 16. & seq. uol. 4. car. 330. Bero. d. quæstio. 69. quæ sunt notanda præcipuè in instantijs dierum vtilium, & continuorum, quia statim non inciperet currere prorogatio, vti quid diuersum, & ista prorogatio debet apparere per instrumẽtum, vel per testes, non autem per coniecturas, vt dixi supra, decis. 13. nu. 28. car. 255. Decian. consilio 13. numero 32. & seq. uol. 2. car. 138. consilio 64. num. 35. uol. 3. Mari. Angussol. cons. 53. nu. 18. & Anto. Cioffi. præceptor meus, in consilio 79. lib. 2. car. 63. ubi & pactum ipsum de retrouendendo põt probari, ꝑ testes ẽt ex interuallo parte præsente, Boer. decis. 183. numero 4. Dec. cons. 18. in fi. Gozad. in d. l. 2. num. 170. C. de pact. inter empt. & vendi. & põt deferri iuramentum in suplementũ probatio-

bationis, Boeri. d. deci. 183. et Anto. Cioffi. d. consil. 79. nu. 3. et 16. et ista prorogatio, et renouatio, seu confirmatio temporis, si esset fienda a capitulo, collegio, et uniuersitate, uideretur fienda ab omnibus, et nō a maiori parte capituli, et hominum, sicut potest fieri constitutio temporis, quia officium Thesaurerij Administratoris, et alterius officii potest fieri a maiori parte citatis citandis, sed confirmatio non potest fieri nisi omnibus consentientibus, & uno reluctante, confirmatio non ualet, & non potest fieri ultra biennium, & ita limitari Regulam. l. quòd maior. ff. ad municipal. l. aliud. §. refertur. ff. de Reg. iur. c. 1. de his, quæ fiunt a maior. par. c. & sic de iure ciuili, & canonico, ut dicunt Roma. cons. 352. nu. 11. Fely. in c. cùm omnes, sub nume. 18. in 4. fallentia, & ibi Dec. nu. 12. de constit. Ias. in l. iurisgentium. §. fi. sub num. 8. in 5. fallentia. ff. de pact. cart. 156. & late Ripa. in Tract. de peste, tit. de conserua. uberta. cap. 105. nume. 20. & seq. cart. 90. ubi dicit, quòd qui uult destruere communitates, & uniuersitates faciat officiales perpetuos, uel ad longum tempus, & ibi dat alias limitationes, & ideo IVDICAVI* hoc anno 1583. alij, Canonicos Sācti Michaelis non potuisse cōfirmare per triennium Camerarium, & maximè aliquibus Canonicis contradicentibus, & alium eligentibus, qui sunt præferendi, licèt alij sint maior pars capituli, cum Maior pars indignū elegerint: per ea, quæ dixi in Reperterio Decisionum, in uerbo, eligens, & præsentans, cart. 948. col. 2. & ideo an supradicta procedant in prorogatione, & cōfirmatione t. pis pacti de Retrouendēdo cogita, qa est pulchra exitatio, & qñ est factum compromissum cū authoritate prorogādi, nō potest prorogatio fieri pro maiori parte tpis, pro quo est tps expressum in compromisso, Borrel de compromis. §. 3. glo. 4. nu. 30. cart. 128. Ant. Bard. de tēpo. util. & cōti. c. 4. sub num. 7. cart. 50. Bald. consil. 345. & consil. 50. uolum. 5. Hippol. singul. 52. Ias. consil. 30. uolum. 1. Socin. consil. 63. num. 6. uolum. 2. Deci. in capi. de causis, sub nu. 3. de offi. deleg. & idem si simpliciter post certum tempus ad retrouendendum fiat renouatio, uel prorogatio, quia intelligitur intra tempus expressum in priori contractu, ut per Ferrant. Gargia, patroci. 34. nu. 2. cart. 220. & num. 50.

Et debet integrum pretium offerri, deponi, & solui intra statutum tps, et quo ad
38 expensas liquidas; aliàs † emptor non tenetur reuendere, et si partem intra tps recepisset, quia intelligitur recepisse hac conditione, casu quo residuum intra tps sibi soluatur, quod procedit et in transactione, Cagnol. in d. l. 2. nu. 162. quæst. 43. cart. 160. & nume. 163. C. de pact. inter empto. & uendi. Alexand. in consil. 17. in fi. uolum. 4. cart. 14. Practi. Papi. in for. libel. Ad ficti præstatio. in gl. Fictum n. 5. Anchara. Regiens. quæst. 13. num. 12. & 13. in 1. par. Marc. Mātua in suo Theseo, in repeti. l. cui fundus. uersicu. decimo nono. ff. de condi. & demonstra. car. 151. & Anto. Cioffi. cons. 14. nume. 1. & 2. uolum. 1. secus si post tem-
39 pus † recepisset in totum, uel in partem, aut petiisset pretium, & postea noluisset recipere, quia tunc uideretur renuntiasse tempori, Anchara. d. quæst. 13. Bald. consil. 108. iste, uolum. 5. Socin. consil. 145. nume. 86. uolum. 1. Crau. consil. 106. lib. 1. Ruin. cons. 155. num. 5. & seq. uol. 5. Imol. consil. 10. in casu, Alexand. consil. 206. sub num. 1. uersic. Non obstat. uol. 7. Octauia. Pedemonta. decisio. 139. num. 29. car. 563. quæ possunt estendi ad emphiteotam, ad debitorem iuratum ob pęnam. l. si quis maior. C. de transactio, & ad alios casus pœnales, quibus non censetur quis renuntiare per solutionem, aut petitionem partis ante tēpus, secus si post tempus, ut etiam loquitur Alexand. consil. 105. Magnifice, nume. 17. uolum. 3. Plot. consil. 82. car. 355. tetigi supra in Repertorio, in uerbo, lex si quis maior, car. 1055. col. 1. Tiraquel. in Tract. de iudic. in Reb. exigendi, uersi. Quinquagesimo primo, car. 55. Matthesilla, sin. 50. & ibi Addent. nume. 1. Tiraq. de Retract. conuentio. §. 4. glo. 6. nume. 26. car. 318. & uide Iul. Clar. §. Emphiteosis, quæstion. 8. uersic. Sed pone, cum uersic. sequenti, Corne. consil. 40. uiso processu, colum. 1. lit. D. & col. pen. lit. H. uolum. 4. & hæc est communis opinio, (non obstantibus adductis in contrarium per Io. Lup. de Sancto Geminia. in comment. 2. §. 3. sub num. 93. uers. sed quid si pendente, cart. 76. colum. 2. & Gozadi. in d. l. 2. nume. 82. uers. tertio, iuxta pdicta.) Et dēt solutio, & depositio fieri de bona moneta currenti, iusti ponderis, & mēsuræ, ac boni auri, & argēti, aliàs
40 † depositum, & oblatio nihil prodesset, & tempus

tempus laberetur, Tiraquel. de Retract. conuentio.§.4.glo. 6.nume.25.& seq.& in tract.Ligna.§.1.gl.20.nu.11.& 13 Dec.cõsil.668.Secundum ea,cart.633.& creditor non tenetur depositum, & illas pecunias accipere.l.Acceptam,& ibi Bal.& doct.C. de vsur.l.Tutor.§.Lucius.ff.de usur.Alex. consil.98.num.18.uol.6.& consil.75.nu.1. & seq.uol.7.& Matthesila, singula.127.& ibi latè per Addentes, & in causa Retractus statuti nostri Fiuzani de deposito facto in scutis de auro, & moneta tõsa,& non iusti põderis,& mensuræ,ita fuit I V-
* D I C A T V M * de anno 1566. & confirmatum Florẽtiæ per primum Iudicem Appellatiõis,de mẽse Aprilis, anno 1567. ad fauorẽ honorandi Patri mei D. Caroli,contra illos de Fugacina. Quæ moneta
41 † debet solui de currenti,& usuali,ad cõputum antiquę currentis, tpe Retractus, & promissionis pacti de Retrouendendo, & sic contractus,& non solutionis, ut per Docto.in l.cum quid, & l.uinum,& l.cum te.ff.si cer.petat. Rom.singula.519. Quod tps. Nam in moneta consideratur duplex
42 bonitas una, quæ est extrinseca, † altera intrinseca,Intrinseca illa est,cùm valor nõ mutatur, sed materia uel pretiosior, uel uilior efficitur,ut fini auri,Argenti,& Metalli,uel bassi,& infimi, & reprobati, & in casu isto cõis est snía, ꝙ attenditur ualor tpe contractus,& dispositionis:Extrinseca verò bonitas est illa,qñ ipsius monetæ valor augetur,vel minuitur,sed bonitas monetæ & auri stat firma, & non corrumpitur, & in casu isto attenditur tps solutionis,& non contractus,& secundum monetam,& ualorem currentem debet fieri solutio;ideo si tpe contractus Scutus, Ducatus,& Aureus valebat libras sex Imperialium,vel minus,& Iulius Papalis, Florentinus,& Mediolanensis vnũ Realem, grossus solidos quinque, moneta medij scuti Regis Philipi Mediolanensis libras tres, Ducatonus libras quinque,& solidos duodecim,& sic de similibus, & hodie ualeant plus,aut minus(non diminuta tamen,nec aucta materia intrinseca) solutio est fienda de moneta vsuali currente secundum valorem, & æstimationem temporis solutionis debitore non moroso, & ita sunt concilianda adducta per Doct. in d.l.cum quid,pro ut eleganter conciliat, & declarat Menoch.consi.138.per totũ, & nu.19. & sequen.volum.2.car.157.Boeri.decisió. 327.Brun.de augumen. & diminuti.in vltima conclusio.in secundo præsupposito, uers.circa tertium, & in 3.4.6.& 8.Decla. Bart.in l.his.§.mancipia.ff.sol.matr.Egid. Bossi.in Pract. Crimi.tit.de monetis,cart. 394.& in nostro pacto de Retrouendendo & Retractu loquitur Tiraq. de retracta. lib.1.§.1.gl.18.nume.26. Cagnol.d.l.2.nu. 210.&217.Crauet. consil.47.lib.1.latè Bolognet.cõs.11.nu.34.& seq. Neuizan.cõs. 88.nu.14.in Liuello, onere, pensione, & canone loquitur Hiero.Giga.de pensio.q. 98.Natta consi. 302.volum.2.consil.964. volum.4.Cephal. consil.31.vol.1.Hieron. Gabri.consil.164.in dote loquitur.Bal.Nouel.de dote, in 1.part.princi.colum.1.sub nu.2.Pancirol.cons.186. Natta consi.454. volum.2.in Legato, & vltimis uoluntatibus,loquitur Menoch.d.consil.138.uolũ. 2.Bernard. Oltramonta.in Pract.Forens. lib.1.tit.49.obserua.11.car.141.Roman.d. singula.519. Quod tps Socin.consil.6.uolum. 1.& in mutuo loquitur Egidi. Bossi. d.tit.de monet.num. 11.de materia etiam loquitur Oldra.cons.31. Thema tale,Bero.cons.153.nu.28.volum.1. Plot.in consi. 18.cart.112.tetigi supra in Repertorio.in verbo:verba in dubio potius num.17.car. 1245.in 1.par. Petr. Anguss. consil.37.lib. 2.car.38.& cons.50.car.5.Crau.cons.836. col.1.& 2.& cons.887.volum.5.car.251.& Rota Putei.Deci.149 lib.2.car.212.& prædicta procedunt, nisi aliter constaret de
43 mente † contrahentium, ꝙ vellent solui pretium ad monetam currentem tpe contractus,uel solutionis,uel ad rõnem librarum sex imperialium pro quolibet scuto aureo,& sic de similibus.Cepha.d.consil. 31.uolumine 1.Alciat.consil.19.Tomo.3. lib.8.car.206. facit bene dictum Bar.in q. 2.car.388.uers.solutio.lib primo Diuersorum;aut esset consuetudo interpretatiua, quod intelligeretur fieri solutio tali & tali modo, licèt promissio solutionis illud non exprimeret, & ille modus esset alteratus,aliàs secus,vt notat Bologn.in d.cons. 11.nu.38.seq.uer.Si ergo natura,car.188. Bar.d.q 2.uer.solutio. & quando promissio esset facta in libris centum soluendis
44 in tot scutis aureis de Auro † tunc scutus aureus deberet solui scd̃m ualorẽ tpis solutionis, quia nõ est in obligatione, sed in solutione. Menoch.consil.49.volum.1.

Bologn.

Bologn.d.conf.11.num.34.&seq.car.188. bene uerum est, quòd si debitor esset in
45 † mora soluendi, tunc teneretur ad interesse quantiplurimi, ut per Doct. supra allegatos Aret.cons.84.col.1. Bero. consilio 143. nu.27.& seq.uol.1. & Natta d.consi. 454.col.1.uol.2. nisi esset minor debitor, ēt quod creditor esset pariter minor.adnotata per Pau.de Cast. in cons.125 num.1. col. 3. uol.1. & Mantica.de coniectur. vlt. volun.car.160.nu.28.ubi dicunt, quòd licèt quis re ipsa constituatur in mora, quādo est debitor minoris, tamen non procecedit, quando minor est debitor, quia priuilegiatus non utitur suo priuilegio contra æque pariter priuilegiatum. faciunt, quæ tetigi in Repertorio decisionum, in uerbo priuilegiatus. Si tamē uel ducatus, uel scutus largus, aut moneta nominata non reperiretur, aut magna cum difficultate, tunc debitor posset soluere de moneta usuali, & currente ad rationē, & ualorē
46 † monetæ antiquæ. Brun. de Augu. & diminu.in ultima concl. in secundo præmisso uers.circa tertiā. Hiero.Gabr. d. consi. 165.& Bologne.d.cons.11.num.36.& seq. cum aliis supra mox allegatis. Et qñ in il-
47 lo loco moneta † uaria currebat, & non sit expressum de qua sit fiēda solutio, & aliqua sit reprobata, & aucta, uel diminuta; alia non, tunc debitor pōt de moneta currente tpe contractus, & solutionis nō mutata soluere, Bertachi.in Reper.in uerbo.moneta si mutatur nu.20.car.377.col. 4.per glo.in clem.2.q.13.de decimis, ī uerbo obligatio.& ibi Card.in q.12.facit Pau. de Cast.cons.125.nu.1.in fi.uol.1.

Et si res restituenda uirtute dicti pacti de restituēdo casu fortuito in totū, uel in parte deterioretur, nō ex natura rei, tunc
48 periculū cedit emptori † obligato retrouendere, & tali casu ille, qui vult reemere hēt solùm offerre, & soluere pretium rei existētis. ita pulchrè cōsuluit Natta consi. 601. Mouentur uol.3. car.243. ubi reddit rationē, quia dominiū est in eū translatū, & est uerus dominus, & ideo ad eū augumentū, & diminutio, & omne periculum pertinet per ea, quę ēt dixi supra in decis. 9.nu.1.& seq.car.157. Laur. de Pinu.cons. 88.car.126.& Crot.cons.12. col.2.uol. 1. car.17.

Et in restitutione, ac retrouenditione
49 fienda per minoré † nō requiritur solemnitas aliqua requisita in alienationibus rerū minorū, quia dominiū statim facta solutione, uel depositione re trāslatū fuit in uenditorē, ut supra dixi, nu.6. & 12. & per Neuiz.d.cons.88.n.8.& 9. & ideo alia nō requiritur solemnitas, quia sufficit illa solùm, q̄ fuit in cōtractu uēditionis, & pacti de retrouendendo, & tāto magis si fuit facta ꝑmissio a maiore defuncto, cùm sit alienatio necessaria ꝑ ea, q̄ dixi in tract. de tutor.sub nu.161.car.160. Bal. in l.sancimus, nu.30.C.in quib.casibus restit. Cag. in d.l.2.n.243.& seq.C.de pact.inter emp. & uend.car.179. Fran. Zanet. post Fabia. de Monte, in tract.de empt.& uend.sub pacto de retrouendendo, n.83.car.418. Ant. Cioffi. ꝓceptor meus, in cons.37.uol.1.car. 61. Vergini. Boccaci. in constitutio. Egid. nu.64.& 65.car.167. Laur.de Pinu.cōs.74. nu 4.car.103. Tiraq. de legib. connubia. glo.8.nu.184 & seq.car.347. Guid. Papa decis.31.nu.6. Calder.cons.11. Bero.cons. 109.nu.25.uol.1. Hiero.Mago. Rota Luca. decis.14.nu.44.car.52. Ripa responso 2.n. 17.& 18.lib 2.car.84 ubi estendūt ad hipothecam, ad adiudicationem, ad obligationem defuncti, & promissionē factam per maiorem, aut ad solemnitates factas in priori contractu, dummodo in hoc secundo cōtractu forma obligationis prioris in sustantialibus non alteretur, & mutetur, adnotata ēt ꝑ Bal.in c.cùm ordinem, col. 8.de rescript.& præposi.in c.1.in prin.Tit. Epis.uel Abbas.& Ripa responso 2.nu.17. lib.2. car.83. ubi dicunt res ecclesiasticas
50 † alienatas semel cum solennitatibus posse iterum sine solennitatibus alienari, dūmodo nō alteretur, & mutetur forma, substantia & tenor prioris alienationis, & primę inuestituræ, nā restituendo rē subiectam restitutioni se nō obligat in aliquo, sed exequitur tantùm, & ideo ualet restitutio, ut sentit Egid. Bossi. pract. crim.tit. de pace.in fi. aliàs secus, ut supra, numero 22. & nu.23. & Franc. Zanet. ubi supra, sub d.numero 83.uers. pro ista opinione, car. 418.

51 Fructus uero † pendentes non aūt recollecti in hoc pacto de retrouendendo, quando quis vult reemere bona, si est facta promissio pro eodē pretio, secundum ueram, & magis communē opinionem ꝑ rata temporis ueniunt diuidendi inter uenditorem & reemptorem: Raphael.

Cuma.

Cuma.in l.qui Romæ, & ibi Socin.nume. 20.& Iaſ.nume. 37.ff.de uerbo.obli.Fran. Zanet.poſt Fabian. de Monte.de empt.& venditio. ſub pacto de retrouendendo,nu. 134.in fin.car.461.Marian. Anguſſol.conſil.21.& conſ.267. Goza.in l.2.nu.165.C. de pact.inter empt.& vendi. & ibi Cagno. num.101.vbi dicit idem, ſi Redemptor ſoluiſſet totam penſionem pro integro anno, quia poteſt repetere pro rata & pẽſionem,& fructus.Cabal. Milleloqui.7.in fi. in prima par.& ita ſemper IVDICASSE, *dicit Rota. Peruſ. Deciſio.79.in 2. par.ubi etiam circa finem declara.quõ ſit fienda iſta rata fructuum, ut ego ipſe etiã dixi in Tracta.de Vſufru.nu.244.car.793. & nume.245.Si uero intelligitur pro pretio quo ualebit tempore retrouẽditionis, vt ſupra dixi, nu. 34.& tunc Fructus ſunt Reemptoris,quia tunc ſunt pars pretij,vt dixi in Tract.de Vſufru. ſub nume.244.& Rota Peruſi. dicta deciſione.79. Et in iſto pacto de Retrouendendo ſi eſſet facta locatio per nouem(ut puta)annos dicto met retroemere, uel refrãcare uolenti, & ipſe redimeret intra quinque annos, eſſe itidem finita † locatio, & conductio, quia
52 tacitè inter ipſos conuentum uidetur in locatione, & conductione conduxiſſe per nouem annos,caſu, quo intra dictum tp̃s non redimat,& caſu quo redimat,pro tp̃e quo fecerit redemptionem, & ſi eſſet locatio ad lõgum tp̃s, & ceſſaret in ſolutione, & caderet, tñ non caderet a luitione, & qũo, vide ut dixi in deciſio.44.num.95.& 96.car.654.in 1.part.Federic. Scot.conſil. 27.nume.8.uolum.2.& ſi alteri fuerit locata, tunc redemptor erit obligatus ſtare
53 locationi,& non poterit † expellere conductorem, ut per Alexand.in l.cum filiofamilias.§.ſi uir in quinquennium,nu. 11. uerſi.item fallit, quando uendidi.ff.ſolu. matri.Guid.Papa,deciſio.580.ſub num.5. Soci.conſ.25. colum.2.uolum.1.Neuizan. conſil.88.nu.10.Bero.conſ.102.nu.8.uolu. 1.Roland.conſil.49.nu.7.uol.2.Gozadi.in l.2.nu.179. q.26. C.de pact. inter empto. & uendi.Franc.Zanet in tracta.de emptio. & uend.ſub pacto de Retrouendendo,nu. 143.cart.466.& Tiraquel.de Retract. conuen §.3.glo.1.nume. 14.uerſiculo ſed, & illud quærendum,ubi extendit ad emptorem uirtute ſtatuti Retractus. Et hæc omnia de pacto de Retrouendẽdo ꝙ emptor non teneatur retrouendere per lapſum tp̃is,fac ut intelligas in contractu ualido, ſecus ſi ſit nullus, & inualidus, quia tunc omnia pacta, & clauſulæ cenſentur nulla, & nullæ,per ea, quæ dixi ſupra in deciſio. 2.nume.43.car. 62.in hac 2.par.& poterit venditor reemere,nõ obſtante dicto tempore tranſacto: ut per Fran.Crem.ſingula.113.ſtatuto cauetur, & ibi addentes,faciunt,quæ tradit.Iul.Clar.in §.Emphiteoſis,q.13.uer.item quæro,& uide Tiraq.de Retract.Lignag.§.26.gl.2.num.5.& ſeq.facit bene text.in d.capitulo quod autem in fin. de iur. patrona. Et ſic ad laudem Dei ſum expeditus de hac utili, & practicabili, & non uulgari Deciſione hoc anno 1583. Octobris, tempore vbertatis boni vini.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XVII.

ARGVMENTVM.

Ius patronatus perſonarũ priuatarũ probatur per literas ſculptas in lapidibus, & marmoribus in eccleſijs, & locis publicis:& ꝑ inſtrumẽta tria antiquiſſima inſtitutionũ.

Ius patronatus perſonarum potentum, communitatum, & uniuerſitatum non probatur eo modo, quo probatur illud perſonarum priuatarum, ſed ultra poſſeſſionem centum annorum,& alia requiſita, requiritur etiam probatio præſentationum, & inſtitutionum continuatarum per tempus quinquaginta.

Ius patronatus nõ cadit ſub regula Cancellariæ, & priuilegio beneficiorũ reſeruatorũ.

Beneficia prothonotariorum, & eccleſiarum collegiatarum, in quibus unica tantum reperitur dignitas,an ſint reſeruata, hic tractatur.

Fraternitates,Hoſpitalia,& oratorium an ſint loca pia, & Religioſa,& an perſonæ huiuſmodi ſint ſubiectæ iuriſdictioni iudicis eccleſiaſtici, uel ſecularis, unde hic.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 SCRIPTVRA sculpta in lapidibus, & marmoribus, ac lignis positis in ecclesiis, & locis publicis probat ius patronatus, & confinia maximè in tempore immemorabile, & antiquissimo.

Confinia probantur per instrumenta, & lapides antiquos, num. 1.

Ius patronatus probatur per scripturam sculptam in marmore, & lapide in loco publico, quando praecessit tempus antiquum.

Idem per instrumenta antiquissima saltim tria institutionum, & praesentationum, nu. 1. 3. 5. 6. & 12.

Idem per instrumēta Antiqua enuntiatiua, num. 1 35.

Tēpus Antiquum, & immemorabile non requirit tam exactiores probationes, pro ut tempus longum, sed facilioribus lex contentatur probationibus, nu. 1.

2 Mandatū interuenisse, & solemnitas praesumitur ob antiquissimum tempus, & sic post centum annos, secus ante centum annos.

Tempus Antiquissimum, & sic centum annorum facit praesumere mandatum, solemnitates, possessionem & contenta in actu & instrumento fuisse uera, aliquibus coniecturis, maximè existentibus, nume. 2. & 3.

3 Instrumentum locationis Antiquissimum probat Dominium, & possessionem etiam contra Tertium (Tertio, seu alio tunc tempore non possidente.)

4 Instrumentum institutionis iuris patronatus faciens mentionem de aliis instrumentis, & institutionibus antiquis, facit probationem, num. 12.

5 Amissio scripturarum praesumitur probato incendio, bello, vel saccomanno.

6 Verbum, in instrumento Antiquissimo institutionis iuris patronatus, dicens de iure, & cōsuetudine, intelligitur, de iure, hoc est ex fundatione, vel dotatione.

7 Ius patronatus praesumitur ex usurpatione in personis potentibus, communitatibus, & uniuersitatibus, in aliis priuatis praesumitur per antiquissimum tempus ex fundatione, & dotatione, secundum Sacrum Concilium.

Ius patronatus quomodo probetur, quando non constat de instrumento fundationis in personis priuatis, & in personis potentibus, & uniuersitatibus, secundum Sacrū Concilium, vide hic num. 5. 7. & seq.

8 Tempus antiquissimum, & immemorabile dicitur centum annorum, & aliquando sexaginta, & ultra annorum, & quid in personis ecclesiasticis, & ecclesia, nu. 9.

10 Praesentationes, & institutiones iuris patronatus debent fieri coram Episcopo, & iudice ordinario iurisdictionem habente, & nō coram capitulo, aut praeposito, nu. 15.

Praesentatio sine institutione nullum ius tribuit, nu. 10.

11 Praesentationes, & institutiones iuris patronatus omnes debent esse antiquissima, & non una antiqua, alia Moderna, ad hoc ut sit satisfactum menti Concilij.

Qualitates deductae a Sacro Concilio debent uerificari, aliàs non haberet locum dispositio Concilij, num. 11

13 Probationes imperfectae de per se non coniunguntur ad faciēdam unam perfectam probationem.

Testes quando coniunguntur ad faciendum unam perfectam probationem cum fama, & aliis coniecturis, uide nu. 12. & 13.

14 Dictio multiplicatis, multis, plures, & plurima, quot vices faciant, & quomodo intelligatur, vide hic.

16 Possessio sola in praeiudicium ordinarij in iure patronatus nihil ualet, sed alia requiruntur, secus quo ad contrahentes, & compatronos.

17 Tempus antiquissimum consideratum a die litis motae, & non publicati Concilij.

18 Ecclesia iuris patronatus laicorum non est subiecta examinationi per concursum, Nec Regulae cancellariae, de benef. reser. & idem in dignitatibus ecclesiarum collegiatarū, ibi, num 18.

Beneficium iuris patronatus laicorum etiam curatum non uacat in curia, nec cadit sub Regula de Reseruatio. Nec est subiectum examinationi per concursum nu 18. & 21.

Clericus praesentatus nō debet examinari per concursum in ecclesia iuris patronatus curata Laicorum, num. 18.

19 Haeredes primi fundatoris succedunt in iure patronatus in capita, sequentes uero in stirpes.

17 Probationes, & confessiones, quae nocent defuncto, & Authori nocent haeredi, & successori, num. 22.

20 Compatroni, qui sunt in possessione ultimae praesentandi praeferuntur aliis habentibus Titulum non possidentibus, nisi in continenti doceatur de titulo aut possessione eorum.

Ius

pali ecclesiæ collegiatæ non habet locum in dignitate curam animarum habente, nisi de cura animarum fiat expressa mentio, numero 41. 54. 57.

43 Papa præueniendo confert beneficia in mense Episcopi propter maiorem potestatem, quam penes se retinuit, & nu. 56

45 Opinio communis est attendenda etiam quod sit contra textum, & Decisionem Rotæ, quãdo Doctores uiderunt illum textum, & illã Decisionem.

46 Decisiones Rotæ sunt probabiles tantùm, non necessariæ.

47 Decisiones in terminis, quando sunt ulterius de argumentis, non est quærendum.

51 Improprietates excusandæ sunt ex causa, non sequendæ.

53 Stylus, usus, consuetudo Curiæ Romanæ non attenditur, nisi Papa per modum declarationis, uel constitutionis procedat, & nu. 29

Stylus Curiæ est uolubilis, & mutatione pontificum, Auditorum, Aduolatorum Reuoluitur, & modo est Albus, modo Niger, & uolubilis, nu. 53

Iudex in partibus non debet iudicare secundũ stilum Curiæ Romanæ, n si in defectum Canonum, siue consuetudines patriæ, nu. 53

55 Specialia non debent multiplicare, nisi a lege exprimuntur, & tollerantur.

Præpositura sui natura de iure non habet curam Animarum, sed de facto, nu. 55

56 Papa est ordiaarius ordinariorum, & omnia potest in beneficijs, & nu. 43

57 Beneficium non dicitur habere monoculare. qui habet authoritatem conferendi unũ de per se solùm, & alia ipse unà cum capitulo.

58 Ecclesia non præsumitur Reseruata, nec collegiata, & qui dicit, probare debet, & quõ.

59 Prouisus ab ordinario potest in beneficio reseruato ex priuilegio speciali fructus petere, & exigere ante litem motam, & Executor non potest eum impedire, nec priuare sua possessione, nec facere sequestrum nu. 60. & 61.

62 Scire non dicitur, qui scit actum, & ignorat eius qualitates.

63 Bona iuris patronatus dicantur ecclesiastica & laicalia, & Allodialia, quando habent requisita, aliàs secus, nu. xxxiiij.

64 Bona iuris patronatus non possunt alienari sine solemnitatibus, quæ requiruntur in alienatione bonorum ecclesiasticorum, & non requiritur consensus compatroni nu. 34.

Compatroni ex causa possunt reuocare alienationes, & permutationes bonorum factas a Capellanis sine eorum interuentu, secus si tã legitima non adsit nu. 33

Beneficia iuris patronatus an possint permutari sine consensu patronorum, et etiam alienari, uide nu. 33

65 Oratorium, Hospitale & confraternitas quãdo dicatur ecclesiasticum, & Religiosum, et quando non, uide hic, & nu. 35. 38

Bona oratorij, Hospitalis, & confraternitatis an subiaceant solemnitatibus, quibus subiacent bona ecclesiastica, in alienationibus, et administrationibus, uide nu. 34. et 35. 38

66 Fundans, & construens aliquã ecclesiã, uel capellã tenetur illã dotare, sicut pater filiam, secus in oratorio, hospitale, & confraternitate, nu. 67

66 Bona assignata sacerdotibus, & capellano pro Missa dicenda, an sint pro dote capellæ data, uide hic.

69 Confraternitas an dicatur locus Religiosus, & pius, & an possint Disciplinati, & Hospitalerij conueniri coram iudice ecclesiastico & an bona illorum confraternitatum præscribantur eodem tempore quo bona ecclesiastica uide nu 34. 35

70 Iudex ecclesiasticus tanquam dignior debet cognoscere, an causa sit ecclesiastica, uel prophana, & an spectat ad iudicem ecclesiasticum, uel secularem in dubio.

71 Eleemosina, oblationes, & pecuniæ quæ offeruntur in istis hospitalibus, confraternitatibus, & locis administratis a secularibus, quibus & ad quos spectant & pertinent, uide hic.

Oblationes, & Eleemosinę, quæ offeruntur locis gubernatis a secularibus, ad quos pertineãt uide hic nu. 71

72 Episcopus, an possit minuere onus impositum a testatore in fundatione, uel in aliam causam piam mutare, si non sufficit ad celebrationem diuini officij, & missarum, uide hic remissiuè.

73 Clericus potest habere plura beneficia simplicia compatibilia, quando sunt paruis redditus, & non excedunt alimenta, & sunt compatibilia, idem in pensionibus, sed tunc debet facere expressam mẽtionem de omnibus, aliàs non ualet collatio, nu. 74

Episcopus potest dispensare ut quis retineat plura beneficia compatibilia, quando non excedunt Alimenta; secus si excedunt, quia tunc solus Papa dispensat, idem in pensionibus. nu. 73

74 Collatio facta de uno beneficio habenti plura beneficia etiam simplicia, & de omnibus il-

lis non facienti expressam mentionem, est ipso iure nulla, & fructus non facit suos, numero 75. 76

Clericus, si habet plura beneficia, etiam simplicia, tenetur de omnibus facere mentionem, in noua interpretatione beneficij, aliàs collatio, & gratia est subreptitia, & ipso iure nulla, & fructus non facit suos 74. 75. & 76.

75 *Collatio beneficij facta habenti plura beneficia motu proprio, si de alijs omnibus non sit facta mentio, ualet, & non est subreptitia, dummodo obtinens beneficium primum dimittat intra sex menses, secus si ad instātiā alterius Papa cōferat, quia est ipso iure nulla collatio, & gratia, & fructus restituit, numero 75. & 76.*

76 *Clericus, qui habet plura beneficia, & aliud obtineat non facta omnium mentione, furtū committit in fructibus, & tenetur ad restitutionem, & præsumitur dolosè tacuisse, numero 74.*

77 *Episcopus ratione peccati, scandali, publicæ utilitatis, & defectus iurisdictionis potest ex officio apponere manum per modum prouisionis in causis, et beneficijs collatis, et commissis a Papa, nu. 78.*

Clericus, qui retinet plura beneficia sine expressione eorum, et dispensatione peccat mortaliter, et tam diu stat in peccato mortale, quamdiu retinet dicta beneficia, nu. 77

77 *Clausula (perinde ualere) quid importat in confirmatione beneficii inualidè obtenti, et in aliis Actibus inualidis, uide hic remissiuè, & nu. seq.*

80 *Beneficium obtinens per subreptionem, si confirmationem requirat cum clausula (perinde ualere) tenetur omnia narrata in prima gratia, et narranda in secunda exprimere, aliàs, clausula (perinde ualere) nihil ualebit nisi sit clausula generalis, in omnibus, et per omnia acta, et gesta ualeant, ac si expressa fuissent, et nu. 79*

Papa potest fingere expressum, quòd in primis literis, et in gratia non erat expressum, n. 80

81 *Clausula (perinde ualere) Respicit sicut Argus retro, et a die prima gratia, si nulli fiat præiudicium, et ualet, vt ex tunc, non ut ex nunc, quando in medio non est obstaculum, secus si est obstaculum.*

82 *Præsentatio, et collatio facta de duobus, si vnus non est idoneus aut habet plura beneficia, et non fecit mentionem de illis omnibus præfertur alter, etiam si primus obtineat postea confirmationem cum clausula (perinde ualere.)*

83 *Episcopus (lite mota super iure patronatus, et non finita intra quatuor menses inter laicos, et sex inter ecclesiasticas personas) debet prouidere ecclesia patronata de clerico appellatione remota, et quid si postea compatronus unus obtineat.*

84 *Episcopus, qui distulit malitiosè instituere præsentatum idoneum, et secundum præsentatum idoneum approbauerit, et instituerit, tenetur ei prouidere in pœnam de competenti beneficio, secus si non maliciosè.*

85 *Clerici duo præsentati, præfertur ille, qui fuerit institutus, & corporalem tenuerit possessionem, et si erunt pari in uoce, erit locus gratificationi ante institutionem.*

Præsentatus ante institutionem nullum ius est sibi acquisitum in præiudicium secundi præsentati, & qui prius obtinet possessionem, præfertur, nu 84. & 85.

86 *Patronus laicus potest uariare cumulatiuè non priuatiuè in præsentatione, secus in patrono ecclesiastico, qui nō potest uariare; possunt bene ante præsentationē, nominationē, et promissionē mutare, & mandatū ad præsentandum reuocare ante præsentationem.*

Clericus præsentatus, si est de compatronis in pari uoce dicitur habere ius pinguius per eius consensum, & præfertur alteri, nu. 86.

DECISIO. LXIII.

Reuerendus p̄sbiter Melchiō de Media Barba decessit de anno 1582. per cuius obitum uacarunt plura beneficia Iuris patronatus illorum de Media Barba, & de Philibertis; uidelicet, ecclesia S. Marię de Trauacò Curata, Hospitale S. Margaritę, clericatus S. Mariæ, clericatus S. Victoris, & Modesti, clericatus Sanctæ Mariæ de Rocchetta, & clericatus S. Eopoli; Qui cōpatroni p̄sentarunt intra quatuor menses Capellanos, & fuit per Fiscū Cameræ Episcopatus Papiæ oppositū nō cōstare de fundatione, neq; de dotatione Iuris patronatus dictorū beneficiorū p publica documēta, & iō Capellanos nō esse admittēdos, maxime stāte dispositione Sacri Cōcilij Tridentini, annullātis huiusmodi Ius patronatus: ut est uidere in sessio. 25. c. 9. uers. vt igitur debita in oībus car. 251. col. 1. & cōpatroni ad docendū de iuribus eorū iuspatronatus, p duxerūt. Primo, memoriā quādā scriptā in lapide Marmoreo positā, & muratā in ecclesia Sancti Dominici, seu Thomasij Papiæ,

piæ, in qua literis grossis, & formalibus ad æternā rei memoriā strenuus Miles Ardēghus de Philibertis de Media Barba, de anno 1405. inter alia memoratu digna describere fecit omnia supradicta beneficia, & alia ius patronatus illorū de Philibertis de Media Barba, ex fundatione, & dotatione. Secūdo, produxerūt instrumentum unionis factæ inter illos de Media Barba, & de Philibertis, rogatum anno 1407. ubi sunt nominata supradicta beneficia uti iuris patronatus eorum domus. Tertio, produxerunt instrumentū præsentationis, & institutionis supradictorum beneficiorum factæ de anno 1563. per Reuerendum D. Vicarium Papiensē. Quarto, produxerunt plures præsentationes, & institutiones nonnullarum istorum beneficiorum factæusque de anno 1484. 1485. 1527. & 1563. & dixerunt, quod de fundatione non cōstat, quia propter bella, & Ruinas tot uices emanatas in hac misera ciuitate omnia ferè fuerunt combusta & deperdita, & quòd non obstante instrumento fundationis, & dotationis deperdito, & non apparente, tamen eorū intēto est legitimè fundata, & iustificata tam de iure communi, quàm dispositione Sacri Concilij, & ideo præsentatos Capellanos debere admitti, & institui, & præcipuè ex infra dicendis.

Et primo (omissis superfluis,) q̃a de iure patronatus cōstat per literas testimoniales descriptas ad æternā rei memoriā in lapide marmoreo posito in publico, & in ecclesia Sācti Thomasij, ciuitatis Papiæ usq; de anno 1405. vbi inter alia memorata digna sunt descripta omnia supranominata beneficia uti iuris patronatus illorum de Media Barba, & Philibertis, & cū hæc memoria
1 excedat annos centum septuaginta, dicitur † immemorabilis, & pbat ius patronat⁹, q̃a nō est credendū talia uerba descripsisse, & posuisse in publico, si non fuissent uera, nec ordinarius Episcopus tollerasset in præiudicium suæ iurisdictionis, & collationis, & in antiquis excedentibus annos centum lex cōtentatur facilioribus probationibus, & coniecturis, ac uerò similitudinibus, adnotata p me supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, mandatum (uersi. item fallit in antiquissimis, car. 1077. col. 1. & Rota Putei, decis. 355. & 358. car. 132. & decisio. 351. lib. 1. car. 62. Iacob. Beretta, consil. 89. col. 1. & in iure patronatus, ne camus per mendicata suffragia, loquitur de lapide, & marmore Bald. consilio 310. uolumine 5. Dec. cons. 135. Ferret. cons. 293. nu. 9. uolu. 2. car. 61. Craue. de Antiqui. tempo. in prima par. sect. octauo datur limitatio, numero 12. & seq. cart. 92. & Lambertin. in tracta. de iur. patrona. in 2. part. Artic. 9. q. 10. libro 2. car. 200. De scriptura in Albo posita loquitur Socin. Regula Fallentiarum Regula. 238. in uerbo, libri, car. 30. & in probatione confinium loquitur Michael. Gras. commu. opinio. lib. 1. c. 5. q. 7. car. 111. & Laur. de Kirchoui. commu. opinio. centur. 5. lit. L. cōclusio. 66 cart. 83. Iacob. Beretta. cōsilio 89. uolum. 1.

Secundo, quia constat de iure patronatus per instrumentum unionis factæ inter illos de Media Barba, & de Philibertis rogatum de anno 1407. ubi a cart. 7. enuntiātur, & exprimuntur omnia supradicta beneficia uti iuris patronatus ipsorum, & cū sumus in Antiquissimis, & sic ultra annos centum quinquaginta, omnia præsumuntur uera, Adeo quòd non oportet amplius
2 reuangare, cum sit impossibile † ultra centum annos probare contenta in instrumento esse uera, & interuenisse, & omnia de tēpore longissimo, & sic de quadraginta, quinquaginta, sexaginta annis limitatur nō procedere in tempore centum annorum, & ultra, quia tali tempore elapso præsumitur Mandatum interuenisse, aliquibus tamen coniecturis interuenientibus, quæ Mandatarijs communiter solent interuenire, & ita solennitas extrinseca in contractu præsumitur interuenta, adnotata latè per Cassiador. in decisio. iij. de procura. car. 40. Deciā. cons. 21. nu. 26. vol. 1 car. 379. Crauet. consi. 400. nu. 23. uolum. iij. Rota Putei d. decisio. 355. & 358. lib. 1. car. 132. tetigi in Repertorio Decisionum, in uerbo, Mandatum non præsumitur sub num. 2. car. 1077. col. 1. & in uerbo, solēnitas, & in uerbo solēnitas intrinseca, car. 1192. col. 2. & in uerbo, Ratificatio, cart. 1164. col. ij. Hinc uidemus etiam,
3 quod † instrumētum locationis probat possessionem inter contrahentes tantùm, & successores, non aūt contra Tertiū; Tn̄ in Antiquissimis, & sic ultra centū annos, nedū possessionē probat, sed ēt Dominiū contra Tertium (alio tunc temporis non possidente) ut dixi in Repertorio Decisionū in uerbo, instrumentum locationis, & in uerbo, instrumenta antiqua, car. 1022. Nec re-

quiritur alia recognitio de necessitate, Rota Putei dict. decis. 151. lib. 1. cart. 62. & q̃ tale instrumentum unionis antiquissimũ, faciat aliq̃ probationẽ iunctis alijs supra, & infra dictis, & dicendis, tangit Rota dec. 11. de iur. patro. in nouis. car. 327. & in dec. 4. de causa. posses. & propriè, in nouis. cart. 150. Bald cons. 310. uolum. 5. Anchara. consi. 310. & cõ. ult. Abb. in c. post cessionem, nu. 8. de probat. Ferret. d. cons. 293. num. 6. 7. & 8. libr. 2. & Lamberti. de iur. patrona. in 2. part. q. 7. artic. 7. lib. 2. car. 199.

Tertio, quia de anno 1563. R. presbiter Melchion fuit præsentatus a compatronis, & institutus a R. D. Vicario Caballo in, & super omnibus istis beneficijs, & instrumentũ
4 † institutionis facit mentionem ẽt de alijs p̃sentationibus, & institutionibus antiquis, quo fit q̃ illa uerba p̃bãt, ut Bal. cons. 310. vol. 5. p Ferret. d. cons. 293. nu. 6. & seq. & p alios mox supra allegatos, secus, si nõ fecisset mentionẽ, & solũ dixisset spectare iure fundationis, vel dotationis, ut p Ferret. cõsi. 327. nu. 4. consi. 343. nu. 10. uol. 2. car. 88.

Quarto, quia apparet per non nullas præsentationes & institutiones de supradictis beneficijs, de anno 1484. 1485. 1527. & 1563. & etiam quod misera hæc ciuit. Papiæ pluries fuit a Gallis, & aliis propter bella intestina desolata, & destructa, qua de re p̃sumuntur scripturæ authenticę laceratę, &
5 ab igne consumptæ, nam † amissio scripturarũ pręsumitur probato incẽdio, uel bella, aut sacomãno, Afflict. decis. 13. nu. 9. & 10. Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. An verò hæredi. ff. de edendo, num. 3. Crauet. consi. 357. nu. 3. libr. 1. & nume. 16. quibus omnibus simul iunctis cum dictis literis in marmore sculptis, & instrumento vnionis, ac destructione ciuitatis optimè meo iudicio probatur titulum, & possessionem dictis iuris patronatus, per Ferret. dicto consi. 293. nume. 6. & seq. uol. 2. & Dec. consil. 146. nu. 13. & seq. & ex infra adductis, nume. 11. & 12. & ex aliis supra deductis, & hoc non solùm iuris dispositione, sed etiam secundum mentem sacri Concilij Tridentini, sessio. 25. cap. 9. cart. 251. colũ. 1. ubi hæc uerba leguntur (in personis nõ potentibus, & subditos non dominãtibus titulus iuris patronatus ex fundatione, uel dotatione, qui ex auctentico documento, & alijs à iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum tẽporis cursum; qui hominum memoriam excedat, aliàs uel secundum iuris dispositionem: In iis uerò p̃sonis potentibus, seu cõmunitatibus, uel uniuersitatibus, in quibus ius plerunq; ex usurpatione potius q̃ßitum præsumi solet, plenior, & exactior p̃batio docendum uerum titulum requiritur; nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quàm si, præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ, non minori saltem, quàm quinquaginta annorum spacio, quę omnes effectum sortitæ sint, auctenticis scripturis probentur,) cum igitur titulus appareat ex literis sculptis in petra marmorea, & in instrumento unionis, & in aliis instrumentis p̃sentationum, & institutionum antiq̃ssimis, & ex tẽpore immemorabili, & sumus in ciuibus, & nõ dominis Ciuitatis Papiæ, in quibus non præsumitur usurpatio, dicendum est fuisse probatũ titulum, & possessionem etiã contra tertiũ, & sic Episcopũ (ipso tunc temporis non possidente) per supra latè deducta, & per Ferret. d. cons. 293. n. 6. & seq. uol. 2. & in proposito de Sacro Concilio Tridentino per multiplicatas præsentationes, & institutiones, consuluit Federic. Scot. respõso. 27. tomo. 1. lib. 6. cart. 575. & Menoch. consilio 241. uolum. 3. cart. 187. & in tri
6 bus † instrumentis antiquissimus super pręsentatione, & institutione de iure, & præscripta consuetudine, quod intelligatur de iure, hoc est iure fundationis, uel dotationis, est decis. Rotę, Achillis de Grassis decisio. 5. cod. tit. quæ dicit hæc propria uerba.

Ius patronatus ex fundatione, & dotatione sufficiẽter probatum uoluerunt Domini in una Fauẽtina Parochialis corã me ex tribus instrumẽtis antiq̃ssimis, in quibus enũtiabatur spectare ius patronatus de iure, uel de cõsuetudine, & illud uerbum de iure magis uoluerunt Domini intelligere ex fundatione, uel dotatione argumẽto notato per Cassado. decisio. 7. hoc tit. quàm ex priuilegio, uel ad alia) & sentit Ferret. con. 132. num. 9. uol. 1. cart. 113. colum. 4. Lãberti. sentit de iur. patrona. libr. 2. part. 1. Artic. 6. quæst. 6. nume. 36. uers. aut sunt patroni. cart. 48. Mandosi. in pracli. signa. Grati. in uerbo nouę prouisiones, uersic. Noua autem prouisio. cart. 17.

Et q̃uis isti de Media Barba. & d̃ Philibertis ĩ Ciuitate Papiæ sint Ciues Nobiles, & diuites,

uideatur posse dici esse de potentibus, & facile præsumi ex usurpatione acquisiuisse
7 hoc † ius patronatus, ut præsumitur in potentibus, uniuersitatibus, & cõmunitatibus q., & quæ sunt aliis superiores, ut de infante Regis Hispaniarum, de familia Vrsinorum, Colonnensium, est decis. Achillis de Grassis, quæ ita dicit in Parochiali ecclesia Sancti Vincentii coram Sarnense fuit tenta opinio Anto. de Butri. in c. dilectus. uersic. Quæro secundo. decis. Delega. quod, licèt in familia priuata, quæ ab immemorabili tempore præsentauit, si allegant se Patronos ex fundatione, & dotatione, & ad iustificandum hoc allegant immemorabile tempus, quod præsumitur, & iudicatur de beneficio, & de iure patronatus ex fundatione, & dotatione. Secus in uniuersitate, q. a psumitur ex usurpatione. Lamberti. de iur. patrona. lib. 1. Artic. 5. q. 10. sub nu. 47. colum. pen. cart. 103. uersicu. limita primo, & numero 39. & Mandosi. in praxi. signa. grati. in uerbo, nouæ prouisiones, uersiculo Noua autẽ prouisio, car. 17. fuit dictum idẽ & in infante Regis Hispaniarum, nam tunc infans cũ uniuersitate Sancti Vincentii a quo ptẽdebat habere dictum ius patronatus, & dicebatur, q infanti competebat ex fundatione, & dotatione, & Rota uoluit quòd si aliter non probetur, quòd præsumatur ex usurpatione, & idem in familia potẽti, ut dicebãt aliqui Domini fuisse tentũ in familia Vrsinorum, quia militat ratio potentiæ, quæ militat in uniuersitate, & quòd in familia potenti pluries fuerat tentum in Rota, & Reuerendissimus D. Simonetta dũ esset Auditor hoc notauerat.) Tamen istæ familiæ nõ sũt de illis potentibus, qui aliquando dominarunt Ciuitatem, & locum illum, ubi est sita Ecclesia illius iuris patronatus, sed sũt sub eodẽ Principe, quo alii Ciues, adnotata per Carauit. Ritu 49. num. 8. & seq. car. 36. quod secus esset, si essent Feudatarii, & Domini illius loci, tempore dictorum præsentationum, & institutionum, ut sunt Domini de Landrianis in loco Vidigulphi; quia tunc secunda pars Sacri Concilii haberet locum, ut in uniuersitatibus, & communitatibus, quia tũc non sufficeret immemorabile tẽpus, & alia requisita, sed etiam requirerentur præsentationes continuatæ saltim per tempus annorum quinquaginta, & sic in isto tempore antiquissimo, & immemorabile ultra alia requisita vult Concilium, quod de necessitate pbentur continuatæ præsentationes, quæ fortitæ sint eius effectum per annos quinquaginta, quæ nõn requiruntur ita continuatæ in priori capite inter priuatas personas, sed in illis sufficit tempus centum annorum, uel octuaginta, cum tribus instrumentis antiquissimis præsentationum, & institutionum, licèt non continuatis per quinquaginta annos. Nam si in cõmunitatibus, & uniuersitatibus, & personis potentibus intelligeretur solùm de præsentationibus continuatis per annos quinquaginta, & q non deberet etiam adesse tempus antiquissimum, & immemorabile octuaginta, aut centum annorum, vltra alia requisita essent melioris conditionis, quam aliæ personæ priuatæ, in quibus requiritur tempus antiquissimum, & immemorabile, & sic centum, uel octuaginta annorum, & non præsumitur usurpatio, sed titulus fundationis, uel dotationis, & in cõmunitatibus usurpatio, ut dicit etiam Mãdosi. in practi. signa. gratiæ in uerbo: Nouæ prouisiones uersiculo. Noua artem prouisio. cart. 17. & facit dictum Crauet. de antiqui. tempo in 4. part. in uerbo, absolutis numero 6. car. 175. & ista est mera ueritas, meo quidem iudicio; quæ sunt notanda circa personas potentes Ciuitatum, & locorũ vbi contenditur de iure patronatus, ad qđ pauci animaduerterunt, & uide Curt. Sen. consilio. 49. nu. 27. & seq. & Mathe. Vesembeci. cons. 45. col. 1125.

8 Et cum requiratur tẽpus † antiquissimũ, & immemorabile in personis secularibus vti incapacibus, non debet esse secundum magis communem opinionem minus centum annorum; quia tale tempus dicta uerba important. Affli. decisio. 245. numero 4. Capella Tolosa decisio. 439. Alexand cons. 139. col. pẽ. & fi. uol. 6. cõs. 75. n. 2. & seq. uolu. 4. Dec. cons. 42. n. 2. Pãci. cõs. 78. numero 7. Rimin. Iun. consilio 23. numero 279. cõs. 26. n. 25. cõs. 34. n. 31. uol. 1. cõs. 225. nu. 3. li. 2. Ceph. cõs 328. n. 2. li. 3. Hiero. Gabri. consilio 39. numero 13. Simon de Prætis, consilio 132. numero septimo, consilio 167. numero 4. Crot. consilio 34. numero 23. lib. 1. cons. 185. n. 3. libro 2 Hieroni. de Monte. de Finibus. c. 70. num. 4 Crauet. de Antiq. in 1. par. numero secundo & 3. car. 3. & Lamberting. de contractibus qui sine cert. solem. gl. j. n. 307. cart. 123. & in pso

nis ecclesiasticis uti capacibus esse tempus quadraginta annororũ, ut per Lãberting. de iur.patrona.lib.1.Artic.7.q.10. numero 42.& sub nu.47.in 3.limitatione. cart.101. Quamuis alij teneant tẽpus immemorabile esse etiã minus centũ annis, ut latè prosequitur Crauet.de Antiqui.tempo.in 1.par. num.4.& 5.cart.4.& in 4.part.princi.in uerbo, incip. Absolutus.nu.1.2.& seq.car. 574. Menochi.cons.2.nume.309.li.1.& ideo posset uerificari tempus antiquissimum, & im-
9 memorabile, & instrumentũ † antiquissimum in tẽpore septuaginta, uel octuaginta annorum, attenta breui uita hominis, quia ferè nullus viuit usque ad annos centũ, ut dixi supra, in decis.45.num. 23. cart. 729.in 1.part.& in Repertorio Decisionũ, in uerbo, Tempus antiquum, car.1215.colum.1.& Crot.cons.29.in fin.uolum. 1. & præcipuè in locis, vbi quotidie laute epulatur, ut in Lombardia, uel ubi aer non est saluberrima; & bona, sed grossa, intemperata, mala, & quasi pestifera, ut est Clusij, Massæ, & in Marẽmis Senarũ, Sardiniæ, Liburnii, Petræsanctæ, Mutroni, & alijs in locis similibus, ubi hoĩes parũ uiuunt. Nam in istis locis sexaginta, & septuaginta anni est lõgissima hominis uita, secus ubi aer est bona, & tẽperata, ut est Florentiæ, Vulterræ, Venetijs, Ianuæ, Fiuizani, ubi homines uiuũt usq; ad annos Nonaginta, & ultra, & iõ in hoc bonus iudex arbitrio boni uiri iudicabit tps antiquissimũ, & immemorabile, vt pulchrè loquitur Simon de Prætis in tract.de interpræta. vltima. uolunta. lib.5.dubitatio.4.nu.231.& seq. car. 549.& faciunt quæ dixi in tracta.de Tutore, & Curato.nu.229.car.217.Crauet.de antiqui. tẽpo.in 1.part.in uerbo, Circa primam, numero 3.car.3.& in 2.par.in uerbo, ex præmissis, nu.38.car.110.

10 Et iste † præsentationes, & institutiones debent esse ad minus tres cũ effectu, & corã eodẽ iudice, & nõ prima corã ordinario secunda, & tertia corã capitulo uel præposito, aut alio nõ habẽte iurisdictionẽ, quia sola præsẽtatio sine institutione non iuuaret. Lamberti.de iur.patrona.lib.1.Artic.5. q.10.sub nu.47.uer.Amplia. quarto, cart. 103.col.1.Rebuf.in c.cũ ecclesia, de cã poss. & proprie.car.282.col.1.Alexand.consilio 74.uolumine 1. tetigi in Repertorio Decisionum, in uerbo, ius patronatus potest stare, car.1044.col.1.in 1.part.& hoc est de mente Sacri Concilij, ubi supra. d. capitu. 9.colum.1.cart.251.& debent esse antiquissimæ omnes, & nõ una de annis centũ, uel octuaginta, Altera de quinquaginta, & Altera de uiginti, vel triginta, quia non essent antiquissimæ, & immemorabiles, (vt vult Sacrum Concilium, ibi in illis uerbis. Siue etiam ex multiplicatis præsentationibus ꝑ antiquissimũ tẽporis cursum, qui hominum memoriam excedat,) sed una esset tantùm antiqua, aliæ moderniores, Adeo quod nõ
11 esset satisfactum menti † Sacri Concilii, nec haberet locum illius dispositio: per ea, quæ latè dixi supra in decisio.11.nu.25.28. & 59.decis.21.nu.24.25.& 31.in 1.part.sentit Crauet.de Antiqui.in 1.part.numero 5. cart.4.Franc.in c.qua fronte, nu.42.de appella. Cur.Sen.cons.21.nu.5.cart.33.Emilian.cons.26.nu.4.consilio 30.numero primo & 30.cons.106.num.1.& Dec. consilio 400.sub n.8.car.425.Nam ubi duo, uel tres requiruntur, non sufficit unus, l.ubi numerus.ff.de Testib.Decian.cons.61.nu.13. uolum.2.car.468.& hoc intelligo uerũ, quando quis solis præsentationibus, & institutionibus uellet probare ius patronatus iure fundationis, uel dotationis, non constito de instrumẽto auctentico fundationis, sed si quis probaret alijs documentis de iure patronatus, uidelicet per vnã uel binã præsẽ
12 tationẽ, & institutionem † antiquissimam. per librum uisitationum Antiquissimum, in quo diceretur esse ius patronatus, per petrã aliq̃ marmoreã positã ĩ aliqua ecclesia, uel loco publico, q̃ ab omnibus uideri, & legi possit, per aliqua instrumenta antiquissima diuisionum, aut permutationum, in quibus apparet, uel fuisset mentio de huiusmodi iure patronatus, per librum ecclesiæ iuris patronatus, vel Monasterii, aut mẽsæ episcopalis antiquissimũ, ꝑ assertionem Episcopi, aut Vicarii, in aliquibus nõ antiquissimis institutionib⁹, in q̃bus fieret mẽtio de instrumẽto fundationis, uel de pluribus p̃sẽtationibus, & institutionibus antiquissimis, cũ die, mẽse, & anno, ac rogitu ab eo uisis, & lectis, & alus similibus. Nam tali casu esset probatũ ius patronatus, cùm talia tendunt ad eundem finem probationis iuris patronatus, & ideo coniũgũtur, & faciunt plenã probationem, si sunt per plures coniecturæ ut dixi supra. nu.14.& 5.& colligitur ex adductis per me supra in Decisio. 45.numero 94.& 95.fol.719. & in additio

ne

ne.num.1.2.3.& 63.& in repertorio,in verbo: libri canonicorum, cart.1063.col.1.in prima par.Bald.consil.310.vol.5. Decian. consil.146.nume.14.Rimin.iun.consi.7.lib. primo.Craue.consi.158.num.7.lib.primo. Decian.consi.76.nume.20.& 23.uolum.3. Ripa.responso.120.num.15. & sequen.lib. primo,car.166.faciunt adducta per Craue. de antiqui.tempor.in pri.par.nume.4.& 5. cart.4.vbi licèt tẽpus annorum quadraginta non esset antiquissimum,tamen aliquid probaret,& moueret iudicem, iunctis alijs coniecturis.Lamber.de iur.patrona.lib.primo articu.7. quæstio.2.princi.numero.4.5. prima part.cart.14.Crauet.consil.258.nume.13.& sequen.libro.2.Natta consil. 162. nume.26.vol.primo.& Menoch.de recupera.posses.in primo remedio.num.271.car. 34.& ideo dixi iterum de anno 1583.Octobris iuspatronatus capellæ sanctæ Mariæ Magdalenæ de Lumello fuisse probatum ꝑ illos de Lumello de Sartirana, posteaquã produxerunt,notulam antiquissimam annorum tercentorum, vbi fiebat mentio de fundatione iuris patronatus per quondam Petrum,& de rogitu Notarij,licèt non apparebat quis illam scripserat, item duas presentationes & institutiones antiquissimas,unam annorum ducentorum, & aliã annorum centum, & ultra, & aliam annorum sexaginta,& ultra, ac instrumentum permutationis bonorum dictæ capellæ,cum aliis instrumentis tractatuum,cum consensu compatronorum, annorum sexaginta,iunctis sacomanis istius afflictæ ciuitatis Papiæ omni genere uirtutes preditæ & ornatæ, secus si illa deducta essent im-
13 perfecta, & istæ probationes † iuniores,& moderniores, & semiplena probatio facta antiquissima, quia tunc non coniungerentur, nec etiam fieret unum perfectũ ex istis pluribus imperfectis,adnotata supra in decision.13.numero. 78. cart. 280.in hac secunda parte. Alexan.consi.13 Ex his. nume.13.24.uol.1.car.15. Crauet.de antiqui.in 1.par.nume.5.cart.4.& Anto.Ciosti. præceptor meus,consi.79.num.17. uolum. 2.cart.64.Lamberti.de iur.patronat.lib. 1. articu.5.quæstio.10.sub nume.47 uersicu. amplia.4.car.103.colum.1. & ad supradicta faciunt adducta per Nicol.Fastol.de æstim. & colle.nu.54.car.12.Nam Concilium Tridentinum utitur uerbis(multiplicatis præsentationibus)& non dicit (multis præsentationibus) quia perinde est, ac si dixisset per plures & plures præsentationes, quæ
14 † dictio,plures,plura,pluries,significat, ꝑ binas,& dictio,plurima,per tres & ultra,c. 2.de filijs præsbiter.& ibi Archidiacon.Alberic.in dictionario suo,in uerbo,Plura,& in uerbo plurima,& de dictione(multis)loquitur glos.in.§.fin.in uerbo multæ,instit. de iur.patrona.& Cephal.consil.225 num. 43.uol.2.Ias.in l.1.nume.4.C.de fideicommiss.unde si dictio(multis)importat ꝑ duas, uel tres uices, quanto fortius dicendo (multiplicatis) quæ locutio habet geminationem,& maiorem energiam,sicut habet, dictio plurima,per supradicta, & per Alberic.dicto uerbo.plurima. Et ideo Rota Achillis Graffi supra allegata terminauit ex tribus antiquissimis instrumentis præsentationum, & institutionum probari ius patronatus laicorum,unde aliàs ego dixi, ꝙ ad probandum institutionem fiendam a capitulo,uel a præposito non sufficit probare unam,uel duas a capitulo,& alias ab ordinario, quia ius patronatus non esset probatum, ergo nec ius instituendi dependẽs a iure patronatus ex fundatione,uel dotatione,cùm de iure communi,ius instituendi,& præsentandi spectat ad ordinarium,
15 & non ad † capitulum,sede non uacante, & ad alium iudicem iurisdictionem ordinariã non habentẽ, nisi ex fundatione,uel priuilegio hoc appareat.cap.1.& 2.de institu.& ita consuluit Abbas,in consi.106.Casus super quo nume.... versicul. prætereà præsupposito uolum. 2. Lambert. de iur. patrona lib.1.arti.5.q.10.princi.sub nu.47. uersic.amplia quarto,cart.103.colum.1.& lib.2.artic.10.q.1.princip.3.part.cart.208. colu.3.& artic.4. quæst.4.princ.2.part.car. 156.colum 4.

Nec possessio sola ultimò operaretur eius ef-
16 fectum in † præiudiciũ ordinarij absque alijs ꝑsentationibus,& institutionibus antiquissimis, quia posset spoliari uirtute iuris cõmunis,& sacri Concilij,ꝙ uult ita ꝓbari,ut supra dictum est,aliàs irrita,cũ qua si possessione inde secuta intelligantur, & sentit Alexan.cons.75.nu.8. & 9.uolum.4. Gigas consi.18.nume.2.car.18. consi.21.nume.1.& 2.cart.20. Secus quo ad compatronos inter se, quia ius non resistit,& possidens pro illa uice præfertur aliis non possidentibus,ut dicã infra nume.20.Cephal. consil.36.nume.6.& seq. uolum.1 Lap.al-

lega.78.nume.9.& seq. & Rota Bononi.decisio.23.car.32. Et istud tempus immemo-
17 rabile,& † antiquissimum considerari debet tempore litis motæ, & non publicationis sacri Concilii,ut ꝑ Alexã consi.75.nu.2.& 8.uolum.4.

Et ecclesia iuris patronatus laicorũ curata nõ est subiecta examinationi seu examini ꝑ
18 concursum, sc̄d'um † dispositionem sacri Concilij Tridẽtini.Sessio.24.ca.18.ꝑ totũ, & ibi u rs.si ue ò ius patron itus,sed admittitur ille, q intra tp̃s a iure patronis laicis p̃fixum fuerit præsentatus, examinatus, & idoneus reptus, ita declarauit congregatio sacri Cõcilij iã dudũ,& faciunt, q̃ dicã infra nume.21. quod idem est dicendum in dignitatibus curatis collegiatarum ecclesiarum,ut declarauit dicta sacra congregatio de anno 1583.die uigesima Aprilis, ad fauorem Archipræsbiteri ecclesiæ parochialis Bronæ Placentinæ diœcesis, quæ dixit non esse necessarium examen per concursum in dignitatibus curatis collegiatarum ecclesiarum, quale requiritur in parochialibus ecclesiis exConcilio Tridentino, cap.18.sessio.24.quæ sunt notanda.

Et in iure patronatus primi hæredes(si appa-
19 ret de † fundatione, sin autem primi hæredes illorum,qui præsentarunt, & dederunt primum uocem) succedunt in uoce iuris patronatus per capita,cæteri sequentes,& descendentes in stirpes tantùm, & non in capita,uel latè declaraui, supra in repertorio decisionum,in uerbo, ius patronatus, potest stare,car.1044. column.1.& si in pręsentatione concurrunt ueri compatrones, qui prætendunt habere titulum, & non
20 sint in ultima † possessione præsentandi cum alijs, qui sint in possessione ultima præsentandi, pręferri debent illi, qui sunt in ultima possessione præsentandi, alijs prætendentibus habere titulũ, quia possunt præscribere ius præsentandi contra compatronos, ut dixi supra nume.16. & in repertorio decisionũ, in uerbo ius patronatus potest stare, colum. 1.numero.1.& 11.cart.1044.in 1.part.Ferret.consil.343.numer.23.uolum.2.cart 89.Nisi ante institutionem clarè appareret de proprietate, & titulo,aut possessione bona fide illius,q præsentauit, & non erat in ultima possessione præsentandi, ut si presentasset alias cum istis, qui ultimo loco præsentarũt, vel fuissent testes in præsentatione, aut esset hæres, & constaret per testamentum,vel sententia, aut instrumentum celebratum cum aliquo istorum,qui ultimo loco præsentarunt,ita dicit Roch.de Curt.in tracta.de iur.patrona.in uerbo.competens.alicui q.19.nu.45.& seq.car.41.Alexan.consi.75.nu.17.uol.4. Paul. de Castr.consil.253.nu.4.uolum.1.& ita est intelligendus text.ca.ex literis,de iur.patro.sentit Alphons.Mendoz.tracta.de incompatibili. benefi.ca.12.nume.72.& seq.car.28.& faciunt, quæ dixi in repertorio decisionum, in uerbo, ius patronatus cart.1045.num.2. & sequen.in 1.par.& in uerbo,confessio partis,& in uerbo,confessio authoris, cart.908.column.2.in 1.part.Alexand.consi.195.in fin.uolum.6.Soc.in consi.82.nume.4.uolum. 4.ubi loquitur in probationibus factis contra defunctum,& authorem,sentit Decian. cons.44.nume.74.& sequen.uolum.3. cart.311.& si esset finita linea, tamẽ compatroni ad hæredes extraneos transferrẽt ius patronatus,ut ꝑ Ferret.d.consil.343.nume.23.uol.2.cart.89.

Et si ius patronatus esset sacerdotale, ut est
21 quando † testator mãdat p̃sentari,& institui vnũ sacerdotẽ,uel capellanũ, q habeat celebrare Missas,aut diuina officia, debet tp̃e p̃sentationis esse sacerdos, uel pręsbiter,& sic aptus ad celebrãdũ,ut dicit Roch. de Curt.de iur.patron. in verbo honorificũ nu.21.uers.circa aliud, Lambert.de iur.patron.in 1.par.2.lib.artic.27.q.7.cart.78.& artic.24.& artic.29.car.79.Nec habet annum ad ꝓmoueri se faciendum ad sacerdotium,ut habet si a statuto,aut a lege hoc dictaretur,quia tunc sufficit habere tempus, quod requiritur ad consequendum illum ordinem, & dignitatem,& potest postea intra annum consequi ordinem, & dignitatem sacerdotalem,præsbiteratus,& Archipræsbiteratus, ita dicunt supradicti doctores,ubi nec Episcopus potest dispensare,nisi semel * cum consensu patroni. Felyn.in cap.cum accessissent,colum.9. de constitu. sequitur Paul. Borbosi.in tracta.de irregularita.in 6.part.rubri.de iur.patrona.num.4.cart.199.Lambert.de iur.patrona.libr.3.artic.7.quæst.6.car.28.nume.6. & tetigi in concursu;supra in repertorio decisionum, in uerbo p̃sentatus,uel electus cart.1148.column.1.in 1.part.Bursa.consil.238.num.29. uolum. 3. & ideo dixi multum Reuerendo, & excellenti, ac subtili doctori

domi-

domino Vincentio Litardo Honorando Fiscali Cameræ Episcopatus Papiæ, ꝙ ille suus amicus, qui habebat beneficium simplex cum dignitate ordinis Archipræsbiteratus, præsbiteratus, & prępositurę non poterat illud obtinere, nec retinere ultra annum, postquam tetigerit 25. annum, si ordinem Archipræsbiteratus, præsbiteratus, prępositurę nō obtinuerit, licèt sit simplex beneficium, & sine residētia, quia uelit, ac nolit, oportet esse in illo ordine, & ętate illius beneficij, quia tunc non consideratur simplicitas beneficij, sed dignitas, & ordo illi connexa, ut per Bursa. dicto consil. 238. numero. 29. & per magnum practicum Rebuf. in practi. benefici. de resigna. ratio. æta. nume. 4. cart. 291. & in repetit. cap. extirpandæ. §. qui uerò, cart. 366. colum. 1. uersicu. Notetis secundo, & cart. 366. colum. 1. uersicu. aduersatis tamen, de præbend. in antiquis, ibi dicit per illum text. secūdum Hostiens. Ioan. Andre. Petr. de Anchar. Imol. & Abb. ibi, quòd beneficiatus tenetur deseruire in beneficio in ordine secundum qualitatem beneficij, ita quòd si beneficiū requirat ordinem præsbiteratus, debet in sacerdotio deseruire, si ordinem diaconatus, subdiaconatus, aut alium, in eo debet esse ordinatus, & promotus, & ad cognoscendum qualis ordo requiritur in beneficio, dicunt, & concludunt, ꝙ decanus, præpositus, archipræsbiter, & rector parochialis, seu curator debent esse in presbiteratus ordine, archidiaconus in diaconatu, Episcopus in subdiaconatu, canonicus ad hoc, ut habeat uocem in capitulo debet esse in subdiaconatu, & ideo ad hoc debent multum animaduertere curiales, qui uelo leuato consequuntur beneficia simplicia habētis annexas dignitates, & ordines sacros, absque eo quòd hoc exprimant summo Pontifici, & in perditionem eorum animarum, adeo ꝙ ultra annum possunt impetrari ab alijs, & tenenť ad restitutionē fructuū tam ꝙ illiciti detētores, & malęfidei possessores.

Et si uacat tale beneficium iuris patronatus per resignationem, uel mortem in Mense Papæ, aut in curia, non dr̄ reseruatum collationi summi pontificis, nisi esset ecclesiasticum, quia tunc retineret naturā beneficiorū ecclesiasticorum, & non esset necessaria alia derogatio per Papam, ut dixi supra in decisio. 22. nume. 16. cart. 320. in 1. part. in decisio. 4. nume. 53. versi. quòd non uidetur. cart. 91. Lamberti. de iur. patron libr. 2. articu. 13. quæst. 9. in 3. part. car. 24. Ferret. consi. 132. num. 4. & 5. volum. 1. Rota Putei, decisio. 319. lib. 1. car. 121. Ioan. de Selua. in tractat. benefi. in 3. part. nume. 12. cart. 176. Lap. allega. 84. numer. 6. & ibi Mandosi. in additio. cart. 89. & Alexand. consi. 74. num. 18. & sequen. & consil. 75. nume. 1. 2. 4. & 9. uolum. 4. ubi dicit non procedere, quando ex præscriptione, uel priuilegio acquireretur, sed solùm ex dotatione, uel fundatione, & Gomez. in regula de annali possessio: quæst. 27. lit. D. & seq. cart. 267. ubi dicit, ꝙ ordinarius potest instituere non obstante alio intruso, & possidente per annum.

Tamen si prouisus a Papa, uel ab ordinario possideret, & fructus perciperet anteꝗ̄ sciret esse ius patronatus laicorum, & antequam lis esset contestata faceret frūctus
22 suos, sicut facit † prouisus ab ordinario in suo mense de aliquo beneficio reseruato non in corpore iuris clauso, ut sunt, quæ exprimuntur a cap. 2. de præbend. in 6. sed uirtute alicuius specialis priuilegij, ut in priuilegio militum sancti Petri, & đ Lilio, & in prothonotarijs non participantibus, & commorantibus extra curiam Romanā, & in priuilegijs regularum cancellariæ. q. a in his ignorantia præsumitur, & non præsumuntur tales, quales se faciunt, nec faciunt fidem, nisi exhibita, & intimata copia collationis beneficij, regulę cancellarię, & priuilegii prothonotariatus, equitis de Lilio, de sancto Petro, & similibus uerè, & realiter, & non solo uerbo, quia nihil operaretur, ut per Crauet. de antiquit. tempo. in 1. part. cart. 53. nume. 4. 5. & 10. & tetigi in repertorio decisionum in uerbo, instrumētum productum, cart. 1003. & ideo statutū loquens de productione instrumenti, intelligitur de reali, & non uerbali, quia uerba intelliguntur cum effectu, per supradicta, & ita de Anno 1583. fuit Papiæ IVDICATVM * circa statutum Papiense, aduocante doctissimos, & morigeratissimo I. C. domino Papiniano Gherardo. Nam priuilegium est quid facti, & non præsumitur, & post allegationem debet exhiberi, & ꝑduci ad hoc, ut præiudicet tertio; etiam quòd quis esset in quasi possessione priuilegii. Bald. in l. tamen. §. non omnia. ff. de excusa. tuto. Alexand. cons. 138. opportuna. colum. 6 lib. 1. Dec. latè in c. porrò, per illum tex. de priuileg Decian. consi. 21.

nume.

num.10.uolum.1. Purpura. consil.583.nu.
23 15.uolu. 2. & ideo si non ꝓbetur † qualitas,seu causa,ob quam data est gratia , seu priuilegium,succumbit ille, qui se in gratia , & priuilegio fundat Bero. consil.24. num.1.2.& 3.volum. 1.cart.80.& cũ istud priuilegium non sit insertum in corpore iuris,aut in volumine bullarum Pontificum,vel statutorum,aut constitutionũ sta
24 tus Mediolani, debet nõ† solùm allegari, sed etiam produci,&exhiberi,aliàs attendi nõ debet,per ea,quę dixi suprà,in decisio. 6.num.1.in 1.part.cart.74. & Ioseph.Ludoui.commun. conclu.quæst.54. car.135. vbi loquitur etiam de Bullis põtificum,& in Regulis concellariæ loquitur Gomesi. in prohęmio. regula.cãcella. quæst.2. car. 14. & 15.lit. D. & seq. vbi non faciunt fidem,nisi producuntur in actis,& in regula , de annali possess. quæst. 4.cart. 242.lit. A.& B.qa quis iustè pręsumit illud ignorare,etiam si fama esset in illo loco de huiusmodi priuilegiato , cùm non sufficiat
25 præsũpta scientia in tollendo †alteri iure quæsito,vt in prothonotariatu est decisio Rotæ Putei in decis.147. lib.1. cart. 62.& ideo dixit Soci. Iun. cons. 67. pro resolutione uolum. 1.car. 83.& Ferret. in cons. 339.in fi.cart. 85. & alii infra allegati,nu. 22. quòd si cõpareret iste priuilegiatus,& allegaret suum priuilegium,cõtra prouisum ab ordinario , qđ executor nõ debet, nec potest statim exequi literas executoriales,& spoliare eum, sed debet audire prouisum ab ordinario, & priuilegiatus ꝓducere, & exhibere suum priuilegiũ qualificatum, & regulam cancellariæ auctenticã cum termino,& copia parti diuersę petenti ad opponendum , & per Crauet.de antiqui.tẽpo.in 1. part.sectio.Quæritur etiã, nume. 4. 5. & 10. car.53.uersic.Aduertendum hic tamen est,tetigi supra in repertorio Decisionum , in uerbo instrumentum productum,car. 1003. colum.2.Anto.Gomesi. ubi supra.d.quæst.2.car.9.cart. 14.& 15.& d.quæst.4.cart.241.col.2.& seq.Cassador.decisio. 121.num. 6. 10.& seq. super regulis cancellarię. cart. 22. etiam si est merus executor (legitimo contradictore cõparente) quia tunc illũ debet audire,& si exceptiones suæ sunt bonæ supersedere debet,si non requirunt altiorẽ indaginẽ, si requirunt altiorẽ indaginem remittere illas ad superiorem , & non pronuntiare, & assumere partes iudicis si in literis sunt clausulæ importantes indaginem , & formam iudicialem & cognitionem causæ,si non important , sed monitionẽ,& executionẽ merã,tunc debet accipere oẽs exceptiones extraiudicialiter , & si sunt ueræ supersedere , ut supra: si non sunt ueræ,& non obstant exequi, ut latè declaraui in decis.22.nu.1.& seq. cart.316.in 1.par.Bal. consil.428.Delegatus, uolum.1. Paul.Borgosi. de irregulari. in 2. part. de different. nu.30.& 31.cart.41. & Craue.cõs. 556.nu. 7.& seq.uolum.4.car.4.Rebuf.in practi.benefi.tit.de for. nouæ. prouisio. cart.168.in fin.in uerbo contradictores;ideo apparet quã bene iudex Delegatus mixtus , & non merus executor literarum Breuis Apostolici ad prouidendũ de beneficio cum processu fulminato in causa prouisionis beneficij Sancti Cypriani a loci Triuoltij factæ per Reuerendum Episcopum Papiẽsem in suo mẽse mihi Vicario Generali dicti Episcopatus, et per summum Pontificem in Reuerendum D. Aloysium de Sancto Petro,ubi Papa posuerat clausulã(constito tibi summariè prius , quòd R. præsbiter D. Raphael de Curt.fuerit miles de Lilio, & Notarius sanctæ sedis Apostolicæ) iudicauerit, & pronuntiauerit executiuè absque eo,qđ fuerit exhibita ĩ actis regula cãcellarię, in forma auctẽtica,& exhibitum, & productum priuilegium equitum de Lilio,& probatũ , quòd fuerit Notarius sanctæ sedis,nec data copia cũ termino ad opponendũ stante nostra petitione, & exceptionibus, cum dicta clausula cõstito prius &c.importat indaginem,& formam iudi-
26 cialem,&†cognitionẽ causæ legitimo cõtradictore cõparẽte.Rota decisio. 21.de rescript.in antiq.cart. 94.Dec. in cons. 198. colum.fi.Imol.& Docto.in clem. 1. de offi. Deleg.Abbas, Fely. & Docto.in cap.fin.de præsumptio, & tetigi ĩ d. decis.22.& ĩ istis literis executorialibus,& processu fulminato , ac Breuis Cameralibus, quòd legitimus contradictor non possit excommu
27 nicari, & quòd † debeat audiri,& cum cognitione causæ sũmariè ꝓcedi, & ꝓnũciari,& non facto spoliari,latè consuluit Ferret.consil.172. nu. 8. & seq.uolum.1.cart. 138.& in cons.290. uolum. 2. cart. 59.Hiero Gigas in cons.19.cart.18 Fely.in cap.in nostris nume. 34. de rescript. Rebuf. vbi supra,cart.168.in uerbo,cõtradictores,nu.

6. & in

6.& in vers.Amoto ex inde,& Staphil.de liter.grat.& iusti. versic.sequit clausula,col. 2.& seq.cart. 97. & col.2.cart. 98 ad quod Animaduertere deberēt isti iudices extra curiā delegati,& nō formidine pœnæ uelo leuato exequi, nisi auditis partibus, datis copijs processus,cum terminis breuis, & si vident obstare,supersedeant, vel non exequantur, si non obstant exequantur, per ea quæ dixi supra in decisi.28. sub nu. 47. cart.402.col.1.in fin.glo. in cap.cùm uenissent, in verbo iudicari, per illum tex.de iudic. & isto modo non viderentur ignorantes,aut partiales, † & prouisus ab ordinario vsque ad cōtestationē litis,& productionem priuilegij,& regulæ cācellariæ faciet fructus suos,& nō tenebitur illos prouiso à Papa restituere,nec dicetur intrus' propriè postea quam hæc reseruatio beneficiorum, (vt dixi)non est in corpore iuris clausa,& sic in c. 2. de præbend. in 6. vt latè declarat Hierony. Gigas. in tracta. post eius consilia De intruso. numero 43. & seq.& nu.103. & seq. car. 183. Rebuf.in sua practi.Benefi.in regula.de subrogandis collitiga.glo.4.nu.24.car.254.versi.limita. non procedere, vbi dicit idem in reseruatis per regulam cancellariæ: Fely.in c. in nostra.nu. 11.12.& 15. de rescript. Sed procedit a priuilegiis Militum Sancti Petri & de Lilio,& a priuilegio dato per Papam prothonotariis non participantibus, qui nō sunt de illis septē creati ad scribēdū gesta Martirum, qui habent panem,& mēsam in palatio,qui(vt fertur)ex stilo,consuetudine,& tacita interpretatione papæ habent beneficia reseruata contra iura canonica,& regulas cācellariæ, & præcipuè regula 3.& 5. de reserua. vbi tantùm Curialibus,qui in cura cōmorantur,& familiaribus,qui habent panem, & uinum in palatio cōcessa est reseruatio beneficiorū, & non aliis, & contra protonotarios non participantes tenet Magnus practicus curiæ Romanæ.D. Hiero.Paul.in sua pract. Cancella.in Rubr.de benefi. reseruat.versi. per obitum Cardinalium car. 148.in fin. qui liber est approbat' a sede Apostolica,vt dicit Gomesi. in prohæmio cancellariæ. q.2.lit.D.car.15.& contra istos prothonotarios est decisio.Than.xii. ubi i una Astorien.coram Sarnense fuit decisum. & sentit a contrario sensu Mandosi. in regula. 33. de reuocation.nu.1.& seq.in q.6.uersi. sexto quero,car.160 ubi loquitur de participantibus militibus S.Petri,& dicit Hiero.Paul.in d.practi.Cācella.cart.47.uersic. Nec solet multo fortius cancellaria, quòd

29 †stilus cancellariæ facit ius, quando est tali antiquitate approbatus. de cui' contrario non extat memoria hominū,& fuit cōtinuè approbatus, sequus,nec constans,& tenax, sed narius,& nō firmatus, & Boeri. in cons.4.num.47.dicit,quòd aliqui Aduocati Curiæ Romanæ quando deficiunt eis iura dicūt,Ego uidi sic obseruari, & īterloqui per Papam,& ideo non sunt audiendi, & in cons.8.num.7.& seq.& in Grāma.decisio.40.nu.1.& faciunt,quæ dixi in decis.11. num.51.cart. 150. & dicam infra nu... & licèt Rota Putei in decisio. 313. incipi.Die 28. Aprilis 1542. Coram Domino Sarnens.li.1.car.219.dicat in principio. Quòd ille procurator dicebat beneficia prothonotariorū etiam non participantuum esse. Reseruata,& quòd pluries fuit iudicatum in Rota. Quòd Papa faciendo multoties Collationem de beneficiis uacātibus per obitum talium prothonotariorum,contulerat ex iure cōsueto, & sic declarauerat, quòd uoluerat esse reseruata;tamē ibi domini super hoc nihil terminarunt,quia nō erat necesse ex causa ibi narrata; immo ex ratione per eos adducta, nume.2. & 3. uidentur sentire contrarium,cùm ibi dicāt; qd domini inclinarūt,ex quo regula Pauli erat exorbitans, quia faciebat continuum commensalem, qui re uera non erat strictè intelligenda,erat de officialibus,qui panem in palatio accipiūt, aut custodiūt,seu deseruiunt prout regulæ illæ denotāt,& quod qui contrariū prætendebat probare debeat,quę decisio concordat cū illa Ioan. Than.12.& decisio eiusdē Putei 339.in una ualenti lib.2.car.276.loqui uidetur in prothonotario deputato ad scribendum, & sic de participantibus, ut in fine legitur: Aliè decisiones uidelicet Oradini in decisio.Diuersorum 36.in una Auersan.Cassane.decisio.122.prothonotariorum.Caput Aquend.decis.330. prothonotarii lib.1.Peregri.decisio. 106. Paleot. decisi. 20. dubitabatur. Loquuntur de stilo,& consuetudine non declarata a Papa,nec inueterata, nec informe, & ita præsupponit Rebuf. in sua praxi tit.de Reserua.spetial.& general.num.9.cart.87.& ideo a prima opinione uti cōformi iuri communi non uidetur

tur recedendum, cùm ex constitutione, aut
declaratione Pontificis non constet, & ap-
pareat de alijs decisionibus Rotæ in con-
trarium, quòd si non sunt commensales,
aut commorantes vel deseruientes in Cu-
ria, non habeant hoc priuilegium reserua
tionis, & ideo dixit Ioan. Than. in dicta de-
cisione 12. quòd cùm regula sit odiosa,
contra ordinarios, est restringēda, & semp
30 quando datur aliquod † priuilegium vni
negotiationi, vel gestori ꝑsonarum, intel
ligit̃ quaten' ꝑsona priuilegiata exerceat
illam negotiationem. Fely. in rubri. de Ma-
gi. in fin. Barba. consi. 57. volum. 1. facit di-
ctum Anto. Cioffi. cons. 102. & consil. 104.
vbi loquit̃ in Mercatore, & dicit, qđ cōsti-
tutio nō hēt locū, nisi in mercatore exer-
cēte ꝑ se, uel ꝑ aliū, & ob id dixit Thomas
Fast. in decis. antiqs. causa. 2. dub. xi. incip.
quarū dubiū, ĩ fi. car. 634. quòd reseruatio
tātū stabit in terminis suis ad beneficia cō
mensalium, & ibi restringetur, & faciunt
pulchrè adducta per doctū, & magnū pra-
cticū Petr. a Gāb. in tract. de off. leg a late-
re q. 15. n. 134. seq. car. 74. & Paris. conf. 50.
nu. 33. seq. uol. 4. ubi de ueris, & cōmensali
bus familiaribus loquuntur, & non de fi-
ctis, et improprijs. Et uidetur esse declara-
tum, & interpretatum a Papa per Bullam,
& constitutionem Pauli Tertij, incipi. Ad
perpetuam rei memoriam, editam de an-
no 1534. die 22. Decembris, & insertam in
uolumine Bullarum, cart. 235. ubi Papa
declarat omnes officiales, milites Sancti
Petri, & prothonotarios, qui habent panē,
uinum, uel custodiunt, aut deseruiunt
esse ueros, & nō fictos officiales, commen-
sales, & familiares Papæ, & compræhēdi a
regulis cancellariæ; ergo si nō custodiunt,
aut nō deseruiunt, expresse uult Papa con
trario sensu, quòd nō sint ueri familiares,
nec cōprehēsi a dictis regulis cācellariæ, cū
in sensu directo nihil operatur dicta uer-
ba postea quam officiales commorantes
apud Curiam uel custodiētes, aut deseruiē
tes erant comprehensi a dicta regula quin
ta cancellariæ, sub titulo de reseruatio be-
nefi. & notant etiam Docto. ubi Mandosi.
in d. regula quinta, & etiam qa per istud ar
gumentum a contrario sensu reducitur
dispositio ad ius commune, & minus lædi-
tur, quo fit, quòd locum habet argumen-
tum a contrario sensu, etiam ad deroga-
31 tionē ius cōmunis, quādo ĩ sensu † directo
nihil operatur. Anchar. consil. 213. colum.
2. Curt. Iun. consil. 93. uol. 1. Dec. cons 484.
num. 10 Ripa responso. 13. nume. 11. seq.
lib. 2. cart. 52. Alexand. in l. si cū dotem. in
princi. nu. 17. & 18. ff. solu. matrimo. Docto.
ubi Ias. in l. 1. §. eius ff. de offi. eius, & te-
tigi in tracta. de Tuto. & Curat nume. 83.
& 84 cart. 67 & num. 92. car. 78. & in tra-
cta. de usufr. numer. 126. cart. 532. Vnde cū
sensus iste contrarius reducatur ad ius cō
mune, quòd tales nō deseruientes, nec cu-
stodientes, & extra Curiam commorātes,
gaudere non debeant priuilegio reserua-
tionis beneficiorum, per tex. in cap. 2. de ꝓ
bend. ĩ 6. & Hiero. Gigas ĩ tracta. de ĩtruso.
nu. 47. & 48. cart. 183. post eius consilia, &
faciunt quæ dixi supra num. 28. & tanto
magis, quādo ꝓthonotarius esset creatus
a Cardinale, Legato, aut Nuntio, & nō Pa-
pa, quia alia Bulla Pauli Tertij edita de an
no 1543. die 18. Maii, inci. Ad ꝑpetuā rei
memoriā. posita col. 2. cart. 280. declarat
creatos tantū a Papa ꝓthonotarios habe-
re beneficia reseruata, & Bullam supra pri
mo nominatā restringi solū ad Notarios a
Papa tantū creatos, & non a Cardinalibus,
Delegatis, Legatis, Nuntijs, quorum nu-
merus iam excreuisse asseritur, & ideo di-
cta Bulla prima supranominata restringit̃
solùm ad prothonotarios, milites, & offi-
ciales creatos a Papa, ut dicit, & declarat
hæc secunda Bulla Pauli Tertij, siue habe-
ant panem in palatio, siue non, siue habitēt,
& deseruiant, siue non, sed alij creati a Car
dinalibus, Delegatis, Legatis, & Nuntijs nō
comprehēduntur a dicta prima Bulla edi-
ta de anno 1534. die 22. Decembris, unde
cùm multum Reuerēdus D Marcus Anto
nius Cucchus præpositus ecclesię Sanctæ
Mariæ Patronę ciuitatis Papiæ, fuerit crea
tus ꝓthonotarius supra numerarius a Car
dinale, nescio uidere, quomodo per eius
mortem dictum beneficium dictæ ecclesiæ
sit reseruatum per dictam regulā tertiā,
& Quintam tam ex capite ecclesiæ Col-
legiatæ, quàm prothonotariatus, cū habeat
etiam curam animarum parochialium,
quamuis Chisanen. decisio. 122. protho-
notariorum, & caput Aquen. decis. 33 pro
thonotarij lib. 1. sentiant contra, licèt alia
supradicta sint & auctoritatibus, & ra-
tionibus urgentiora, & conformia iuri cō-
muni, & dictis Bullis Pauli Tertij, ideo at
tendenda rationibus etiam in sequenti re
gula

gula deducendis, circa dignitates principales in ecclesiis Collegiatis Curatis, quia aut sũt ante editionem dictarum Bullarũ, aut malè loquuntur per supradicta.

Regula Tertia de Reseruatione beneficiorũ cãcellariæ reseruat oẽs maiores post Pontificales in Cathedralibus, & Metropolitanis; Nec non ualorem Decem Florenorũ Auri cõi æstimatione excedentes principales in Collegiatis, &c.

Modo oritur dubiũ primo, an prædicta Regula tertia habeat locũ in ecclesiis Collegiatis curatis, quæ unicam tantùm dignitatem habere reperiuntur.

Et pro affirmatiua, ꝙ habeat locũ Regula; facit primo tex. in l. proximus. ff. de uer-
32 bo. signifi. & ibi Alciat. ubi uerbum † optimus maximus, supremus, & proximus, licèt sint superlatiua, & præsupponãt etiam positiuum l. illa uerba. ff. eod. Tamen ponũtur etiam pro positiuo, & uerificantur etiã si nullus præcedat, uel sequatur, & sentit. l. ex duobus. ff. de vulga. & pupilla. Secundo
33 per ea, quæ tradit Tiraquel. in tracta. de primo, genitu. q. 1. nu. 3. & seq. ubi † primogenitus dicitur etiam ille, qui solus est filius. Tertio per text. in l. non est sine liberis. ff. de uerb. signif. & Decian. cons. 1. nu. 107. uo-
34 lum. 2. ubi † pluralis numerus uerificatur etiã in singulari, & ideo fideicommissum relictum alicui si institutus decesserit sine filiis deficit ex vno filio supstite relicto. text. in l. pater Seuerinam. §. ita fideicommissa. ff. de condi. & demonstra. Decian. consilio 100. num. 16. uol. 3. & cons. 54. nu. 23. uolumine 2. Quarto per Appostillam, quam dicunt esse Felyn (quod non credo, quia esset sibi contrarius) ad consilia Gemin. in cõs. 36. col. 2. incipiente, Credo, quòd Rota,
35 quæ dicit, quòd dicta † Regula tertia haberet locum, etiam in ecclesia collegiata Monoculari, quæ tantũ unicã haberet dignitatem, & eam refert Mandosi. in d. Regula. 3. in 5. q. nu. 2 car. 36.

Pro negatiua, quòd dicta Regula tertia
36 non habeat locum, Primo facit, quod † Regulæ cancellariæ, quæ sunt contra ius, & Reseruationes sunt odiosæ. Anchara. consil. 297. Efficacibus, col. 1. & Paris. in consil. 19. nu. 4 uol. 4. & ista Regula tertia Reseruatoria est exorbitans, & cõtra ius canonicum in præiudicium ordinarii, & Bullæ Alternatiuæ, Mod. Docto. in c. 1. de electio. Cassador. decisio. 2. super unione nu. 9. cart. 70. & in decisio. 3. de Reseruatio. nu. 5. cart. 86. per tex. & gl. in c. præsenti de offi. lega. in 6. ergo propriè, & strictè debet intelligi, & non extendi ẽt ex idẽptitate rõnis gl in cle. ut hii. uersi. in eisdẽ, de ęta. & qualita. Mandosi in Regula prima, de Reserua. nu. 5. cart. 5. Se-
37 cundo, facit, ꝙ † pluralis locutio requirit ad minus numerũ duorũ, neq; põt in uno verificari, cùm possit in duobus. l. vbi numerus. ff. de Testib. l. fi. ad Treb. Decian. cõs. 61. nu. 13. uol. 2. cart. 469. At in casu isto potest uerificari in duobus dignitatibus, cùm sit cõstitutio uniuersalis, & generalis põtificum, (licèt sub certo modo debeat produ-
38 ci, & exhiberi † in actis ad hoc, ut faciat fidem adnotata per Gomes. in prohemio Regul. cancella. quæstione secunda. cart. 10. colum. 2. lit. F. & sequen. & cart. 14. columna secunda. lit. F. & sequen.) & dicat Regula, quod dignitates principales in collegiatis, & omnes maiores post pontificales in Cathedralibus; ergo præsupponit Regula in cathedralibus adesse alias Minores, & in collegiatis alias non principa-
39 les, cùm maior, & principalior sit † superlatiuum, & præsupponat positiuum l. illa uerba. ff. de uerb. signif. & dicuntur de vno ex multis, qui cæteris præstat, & excellit, cap. principali in princi. 63. distinctio. & semper principalis dicitur respectu aliorũ l. cum principalis. ff. de regul. iur. At cùm hæc Regula tertia reseruat dignitates maiores, & principales, & sit generalis, & comprehendat omnes ecclesias mundi collegiatas habentes plures dignitates, & in illis possit sẽper uerificari, apertè est dicendum, non intellexisse de Monocularibus ecclesijs collegiatis unicam dignitatem habentibus. d. l. ubi numerus. ff. de Testib. & Decian. d. cons. 61. nu. 13. uolumine 3. Tertio, facit, quòd quotiescunque unum uerbum po-
40 test † propriè, & impropriè, largè, & strictè intelligi, & ad duo referri, semper debet intelligi in sensu proprio, & stricto, & ad unũ tantùm referri, maximè quando sumus in materia odiosa, & contra iuris dispositionẽ, ut minus lędať ius cõe, ꝙ̃ fieri põt l. 1. §. si is, q naué. ff. de exercit. Acti. l. si duo patroni. §. 1. ff. de iur. iur. c. ea, quę a iure, de Reg. iur. & Tiracq. de Retract. cõuẽtio. gl. unica. §. 2. n. 8. & 41. ca. 305. & sufficit, qđ aliquid operať ius, ut dixi in decisio. 5. nu. 12. cart. 61. & decisio. 10. numero 36. cart. 131. & decisio. 34. numero 20. cart. 465.

in

in 1.part.Bero.conf.24.num.8.uolum.1. Caffador.de præbend. decifio. 12.num.13. At in cafu iftius tertiæ regulæ referuatio maioris,aut principalis dignitatis fecũdũ fubiectã materiã poteft referri ęquę,ꝓpriè ad illam ecclefiam collegiatam, & cathedralem, quæ habet plures dignitates,& ad illam, quæ habet vnicam tantùm, fed impropriè,& largè,l.1.§. æftas,iuncta glof.in verbo,non proxima.ff.Ne qd in flumi.publ.& Are.in l.qui filiabus.§.1.colum.2.ff. de lega.primo,& Tiraquel.de primo genitu.quæftio.72.cart.147. Ergo debet referri ad eccclefias collegiatas habentes plures dignitates tantùm,cùm illæ propriè,& ftrictè comprehenduntur, & regula aliquid operatur,& minus læditur ius cõmune, & femper poffit in illis ecclefijs verificari,cũ infinitæ reperiãtur. Quarto, facit, quòd quęlibet difpofitio,collatio, & regula facta a Papa de aliqua ecclefia nõ cõprehen-
41 dit ecclefiam †curatam,nifi de illa fit facta exꝑffa mẽtio,& unio facta de ecclefia,& reſeruatio de dignitatem non extenditur ad dignitatem & ecclefiã curatam, clem.1.de præbend. & ibi Viteli Rota,Bifignet.deci. 18.utrum præpofitura,de præbend.in antiquiffi.cart.611.Rebuf.in fua practi.benefi. in titu. form. Nou. prouifio. in uerbo. Nec nõ omnia, & fingula,nu.14.cart.260. fentit Caffador. decifio. 12. fub num. 10. uerf.Nec obftat Bifignet.cart.162. ubi loquit̃ in præpofitura, quæ ex fui natura nõ habet curam animarum, fecus fi haberet curã,ut eft Archidiaconatus, diaconat⁹,& archiꝑsbiteratus, ut innuit ibi Caffador. & Franc. in cap. cùm in illis, in fin.uerfic. fed dicto cafu non infertur,de præbend.in 6.cart.135.colu.2.Rota decif.37.de refcri pt.in antiq. cart.348. quia ad hoc,ut collatio,unio,& referuatio cõprehendat ecclefiam,dignitatem,curam animarum habentem requiritur, quòd de cura animarum fiat expreffa mentio maximè,quãdo inducitur magnum præiudicium ordinario,ut eft in cafu iftius regulæ, Dominic.in d. cap. cùm in illis, quem refert in hoc,& fequitur Franc.fub num. 5. cart. 135. colum.2. uerfic.fed Dominicus contra ꝑ tex. in cap. fuper eo. de offic.delega.& cap.paftoralis, de priuileg. Abbas in cap.ad aures,ubi Felyn.in 5.conclufione, num.6.de refcript. tetigi in repertorio decifionum, in uerbo, unio,fub numero 16.cart. 1253. colum.1. & numero 25.car.1258.colum. 2. & num. 26.cart.1259.colum. 1. Immò fi in eadem ecclefia collegiata effet duplex cura, uidelicet cura collegij in canonicos, Diaconatus,Archidiaconatus, & Archipræfbiteratus,quæ eft cura offitij,& effet cura parochialis animarum, de quibus loquitur Abbas in cap.dubium,il 2.fub numero 7.uerfic. Nota non, quòd cura de electi. fi ambæ æquè principaliter exercerentur, de ambabus effet fienda mentio ad hoc,
42 ut†uterque comꝑhẽderetur,aliàs tãtũ ex preffa uniret in cõftitutione,& refcripto; fi uerò parochialis effet principaliter, tunc de illa effet fienda expreffa mentio: ita Caffador.d.decifio. 12. nume. 5.Franc.in d.cap.cùm in illis,fub num.5.uerfic.fi uerò cura collegiata,de præbend. in fexto,cart. 135.& dixi in repertorio decifionũ in uerbo,unio,cart 1253.colum.1.fub nume.16. uerf.Quod nõ procedit.At in cafu,de quo agitur ecclefia hæc collegiata habet curã quãdã in canonicos certo tempore,& principalem curam animarum parochianorũ, ergo de cura animarum in regula,& referuatione eft fienda mentio; & non eft credendum Papam de dignitatibus habentibus curam animarũ intellexiffe,cùm utilius,& magis tutum fit animabus, ut Epifcopus conferat,qui eft præfens, & cognofcit
43 oues fuas,quàm Papa,licet† per preuentionẽ Papa conferat propter maiorem poteftatẽ,quã penes fe retinuit, cap.dudũ,de præbend.& per Rebuf. in pract. benefi. tit. de expecta.in principi. per ea, quæ dixi in decifio.4.n.10.& feq. cart.82.in hac 2.par. & ideo cenfetur folùm de dignitatibus curam parochialium, & animarum nõ habentibus intellexiffe in dicta regula tertia, quia fi de huiufmodi dignitatibus curatis intelligere uoluiffet,utique expreffiffet,ut requiritur faltim ꝑ uerba ęquipollẽtia nil aliud importantia,ut fupra dixi,& per Rebuf.in 3.part. figna. in uerbo qualitatum nu.4.& n.5.& in indiuiduo de huiufmodi regula ita firmat Cardinal.d. cõfil.30.nu. 25. & feq. Rota. Bifignet.d. decifio.18.ubi hoc fummat Fely.in cap. in noftra corollario decimo de refcript. & facit Rota decifi.37.Nota, quòd quis in antiq.cart.348. cùm ifta cura animarum in præpofitura dicatur impofita de facto ratione ecclefię. Rota decifio.75.Dominus Vrbanus, in antiq. Quinto, quòd dicta regula tertia cancellariæ

cellariæ de reserua.non cóprehendat eccle
44 siam collegiatam unicā tantùm † dignitatē habentē, est cōmunis opinio, & a Doctoribus curialibus approbata, vt in terminis cō suluit Calder.d.cons.30.nu.25. & seq. Gemin.cons.36.quo collatio.Fely.in d.cap. in nostra in 24.corrollario.de rescript.& alios refert, & sequitur Mandosi.in d. Regula. 3. de reserua.in 5.quæstione uersiculo Quinto, iuxta eandem, cart.35. ubi dicit neminē inuenisse, qui hanc quæstionem oppugnet, licèt quidam Appostillator in additione ad Gemi.in d.cons.36.in uerbo.credo, ꝙ Rota, dicat se credere, quòd curiales dicerent contrarium, rationibus per me pro affirmatiua supra deductis, qui nihil allegat, & ideo non est audiendus, & præcipuè contra tantos patres tantæ Auctoritatis, & iuris Canonici professores, qui in terminis loquuntur, & uiderunt dictas rationes, & Responderunt: & adduxerunt inter alias rationem ferè inconuincibilem, quòd si ecclesia, quæ habet unicam dignitatem comprehenderetur, non dignitas esset reseruata, sed ipsa ecclesia, ut dicit Geminia.d.cōsil.36.col.1.in fi & Rota Bisigneti. de præbendis decisio.18.in fin.in antiquioribus, & cùm in terminis habeamus tot patres tantæ Auctoritatis, qui uiderunt has contrarietates, & sequuti fuerunt hanc conclusionem, nullo modo est deuiandum a dicto illorum, etiam quòd textus, & ratio contra-
45 ria aliud uideretur innuere, † quia non est credendum, illos omnia non considerasse, ita dicit Anto.Maria Corraci. in commun. opinio.lib.2.titu.9.casu.25.numero 135.& 136.car.177.& Ari.Pinel.in l.1.in 3.part.nume. 104.propè finē, uer.& reiecta communi.C.de bon.mater.& idem Anto. Maria. Corraci.d.tit 9.casu.10.nu.60. & seq. car. 161. vbi dicit communem opinionem esse attendendam, licèt in contrarium sit deci-
46 sio Rotæ † nam dicit, quòd sunt probabiles tantū, non necessariæ ex quo a pontifice non sunt approbatę, ut etiam dicit Geminia.in c.duobus, colum.6.circa medium, ver.sed Domini de Rota de rescript.in sexto.Fely.in c.ex parte, numero 26.uersiculo decisio.& ibi Ripa.numero 83.de Rescript. Ripa in cap.ex parte nu.83.de rescript.car.
47 27.& quando habemus † decisiones in terminis ulterius de argumentis non est quærendū, neque de alijs rationibus, & Regulis non ex professo loquentibus, Paul.Grilan.de relaxa.carcera.in titu. de absolu. innocen.q.2.in fi.tetigi in decisio.28.nu. 30. & 31.decisio.43.num.10.in 1.part. & in decisio.5.nu.69.in 2.part.

Ad ea, quæ in contrarium fuerunt adducta pro affirmatiua, uidetur satis Responsū ex supradictis fundamentis factis pro negatiua, ꝙ non cōprehēdat ecclesiā collegiatā unicā dignitatē habentē; Tñ specialius Respondendo dico, quo ad primū fundamentū, ꝙ licèt superlatiuū ponatur aliquando propositiuo, tamen id fit impropriè, & quā-
48 do aliter † locutio saluari non pōt, & sic secundum subiectā materiam adaptatur, secus in materia odiosa, & contra ius, & quādo potest in suo sensu operari, nam tunc ꝓpriè, & strictè debet intelligi, & pro ut loquitur, ut minus lædatur ius commune, quàm fieri potest, & quòd frequentius accidit, sed frequentius, & propriè principalis proximus, primus, & primogenitus de pluribus dicuntur l. 1. §. proximus.ff.unde cogna. Tiraquel.de primogeni. quęstione 1.nu.5.& Areti.in l.qui filiabus.§.1. colum. 2.ff.de leg.1.

Ad secundum de primogenito, similiter Respondetur ibi comprehendi etiā ille, qui solus est filius, quia non potest uerificari in
49 aliis, cùm non habeat † testator nisi unicum filium, & ad hoc, ut saluetur uoluntas testatoris, & actus magis ualeat, quàm pareat, nimirum si uerificatur in unico filio, licèt impropriè secundū subiectā materiā, quia rei magis, quàm uerbis est inseruiendum, c.intelligentia, de verbo.sign. Paris. consil. xx.nu.60.& 61.uol i.& Dec.cons.161. col.j. & ita sentit Tiraq.d. q. 1. & in quęstione 72.cart.147.

Ad Tertium, quòd pluralis locutio uerificatur in uno numero Respondetur, ut supra hoc procedere, quando non potest in
50 duabus uerificari, & secundū † subiectā materiā, & ut saluetur dispositio testatoris, & in fauorabilibus in odium fideicōmissi, Aret.d.l.qui filiabus.§.1.col.2.ff.de leg.1.secus quando pōt uerificari in duobus, et pluribus: nam semper duobus numeris debet ad minus adimpleri, et uerificari, et non vno numero odioso.d.l. ubi numerus ff. de testib.Decian.d.consi 61.num.13.vol.2.cart. 468. et præcipuè in odiosis, et contra iur. Dec.consi.361.sub numero 4.ut sunt Regulę cancellarię, et reseruationes, quæ sunt odiosę in pręiudicium ordinariorum, ut supra

pra dixi pro negatiua, in 1. fundamento, & sufficit quod in uno uerificetur regula ad fauorem iuris cõis, per supradicta in iij. fundamento, & dixit Cardinal. d. consi. 30. quòd huiusmodi
51 † in proprietates excusandæ sunt, sed non sequendæ, & hæc regula hæc tertia reseruationum semper potest uerificari in pluribus, & sic in ecclesijs collegiatis habẽtibus plures dignitates, cùm sint infinitę in ecclesia militante, ergo in illis debet uerificari, ut saluetur proprietas uerborum, & minus lædatur in canonicum, per supradicta.

Quo uerò ad quartum, & ultimum fundamẽtum. Respondetur primo, dictam appostillam ad dictum consilium Geminia. 36. nõ esse approbatam, & nihil allegare, & docto
52 res curiales, † & grauiores tenere contrarium, & esse communem in contrarium, vt supra pluries demonstratum fuit pro parte negatiua, & maximè in quinto fundamento, & responsum fuisse rationibus in contrarium allegatis, & de tali usu loquẽdi in curia non constat, nec præsumitur, immò de contrario posteaquam Fely. in d. c. in nostra in 24. corollario, de rescrip. qui fuit magnus curialis, & Zabarel. Geminian. & Mandosi. de isto usu non attestantur, & dicunt communem in contrarium. Nec põt dici ita seruat curia, nisi papa per modum
53 declarationis uel † constitutionis procedat, secus ad instantiam partis Alberi. in dictione in uerbo curia. Fely. cap. 2. nume. 18. versic. & non est necessarium dicere, sic seruat curia, de rescrip. vbi dicit, quòd stylus curiæ est uolubilis, & mutatione põtificum, auditorum, & aduocatorum reuoluitur, qui faciles sunt in mutandis prædecessorum institutis, & Mandosi. in regula prima, de reserua. in quæstion. 4 nume. 8. miratur quòd in eo casu, an id deberet comprehendi nulla super eo hactenus reperiatur declaratio, & faciunt quę dixi supra, nume. 29 quia stylus quandoque est Abbas, quandoque niger, & uolubilis. Io Bapt. Ferr. consi. 11. nu. 8. & sequen. cart. 13. & in consil. 48. nume. 19 lib. 1. car. 49 ubi dicit, quòd iudex in partibus non debet iudicare secundum stylũ curię Romanę, nisi in defectum canonum, siue consuetudinis patriæ, & in cons. 52. nume. 6. eodem lib. 1. Cassiado. decisio. 17. ad fi. de præben. & Gomesi. in prohæ. regul. q. 2. column. penul. uersicu. in regulis tamen, & tetigi in repertorio decisionum in uerbo stylus curiæ Romanæ, car. 1210. colum. 2. in 1. part. sentit Pute. decisio. 127. in una Calaguritan. li. 1. car. 56. ubi loquitur de iudice ordinario, & delegato. Secundo, respõdetur dictam appostillam loqui de dignitate principali Monoculari, quę non habet curam animarum parochialium, cùm de
54 animarum cura † non faciat mentionem, & ita intelligendæ sunt decisiones Montis Flasconensis Guidi boni, & oradini, cùm loquuntur de Archipræsbyteratu ecclesiæ Cathedralis, & alijs dignitatibus ecclesiæ collegiatæ, de quibus etiam loquitur Rota decisio. 451. fuit dubitatum, utrum propositura in nou. & sentit Rebuf. in pract. benefic. in rubric. Formę nouæ prouisionis, in uersicu Nec non, & omnia, numer. 14. car. 160. Abbas in cap. dudum, il 2. de electio. nume. 7. & de cura animarum nulla fit mẽtio. Adeo, quòd in ecclesia curata parochiali collegiata mihi uidetur nullam habere difficultatem, propter utilitatem parochianorum, & quia requiritur expressa mentio, & minus in damnum ordinariorum redũdaret, & ita saluaretur (ut fertur) capra, & cauolus, & sic illa opinio de dignitate unica intelligeretur de simplici, & curam animarum parochialium non habente, ut supra dixi, & per Rebuf. ubi supra dicto nu. 14. cart. 160. alias nimis ampliaretur dicta regula tertia in damnum ordinariorum, & esset reseruare ecclesiam curatam, & non dignitatem, ut dicit Gemi. dicto consil. 36. col. 2. in prin. & Rota Bisign. dec. 18. utrum ppositura, in fi. car. 611. in antiquiori, & in diœcesi Placẽtina audiui huiusmodi ecclesias collegiatas curatas Monocurales conferri per Episcopum ordinarium in eius mẽse, & postea uidi collationes ibi factas, de anno 1505. Aug. 1507 Aprilis 1511. Iulij 1557. Martij 1568. Ianuarij 1578. Septembris, & de anno 1582. Octobris, & ita fuit
* IVDICATVM * de anno 1583. Notarię, cum priuilegium prothonotariatus non fuerit exhibitum, & productum, & quidem bene meo quidem iudicio saiua semper opinionem Sanctæ Matris Ecclesiæ, & interpretatione summi pontificis. Nam si uolumus comprehendere dignitatem in Ecclesia collegiata unicam, & cura
* tam, tria resultarent SPECIALIA *
55 Primum, † quòd collegiata esset reseruata, Secundum, quod habens unicam tantum dignitatem; Tertium, quòd dignitas in collegiata unica, &

curata

curata esset reseruata, quod nõ est ullo modo concedendum, l. singularia ff. si cer. pet. & ibi Doc. Ias. in l. is, qui pro emptore, in ult. q. Bar. ff. de usuc. & per Decia. cons. 74. nu. 51. uol. 3. & tetigi in decis. 1. n. 30. in hac 2. par. nisi a iure hæc tria specialia essent prouisa, & expressa, ut per Decian. in consi. 1. nu. 206. uersi. item respondeo. uol. 2. cart. 33. qui allegat Bal. in l. 1. in fi. C. quando li ci. ab empt. discede. At in casu d. regulæ tertiæ de reseruatio. nullo modo reperitur cautum ecclesiam collegiatam habẽtem unicam dignitatem, & curam animarum esse reseruatam, sed tantùm dignitas simplex in collegiatis. Ergo ad unicam curatam ullo modo est fienda extensio contra mentem, & naturam d. regulæ, & iuris Canonici in præiudicium ordinariorum, & maximè in præpositura quæ habet curam animarum de facto ratione ecclesiæ, & nõ de iure, & sic ratione dignitatis, ut supra dixi nu. 43. in fi. & hæc non possunt cauillari meo quidem iudicio, nisi constitutione, & declaratione summi Pontificis, qui
56 est ordinarius † ordinariorum, & omnia põt in beneficijs, ut sup. dixi n. 43. & tetigi in decis. 4. n. 10. 12. & 15. in hac 2. par. car. 82.

Et ratio Rotæ curialium nouæ, quod quando collator habet alia beneficia conferenda cum alio licèt, habeat unum de per se conferendum, non dicitur beneficium,
57 monoculare, & † cõprehenditur in impetratione, adnotata per Rota decis. 40. Nota, quòd ubi aliquis est, in antiq. cart. 349. & per Fely. in d. c. in nostra, sub n. 23. in corrolario 24. de rescrip. col. 830. uersi. secundo declara, non obstat, quia loquũtur quo ad beneficia, non quo ad dignitates, & ibi aderant alia beneficia eiusdem naturæ excepto uno, quod collator poterat a se ipso conferre, alia a se, & a capitulo, & ibi dicit, quod si alia non adessent, quod nõ cõprehenderetur illud, quod a se ipso solo põt cõferre, at nos sumus in dignitatibus, & ibi unica tñ dignitas reperiebaẽ, & ab ordinario tñ in suo mẽse cõferẽda, & a Papa proueniẽdo separatim, & disiũctiuè, ergo de uno ad aliud in diuersis nõ bene inferẽ, & tãto magis in casu nostro, ubi illi patres tãtæ authoritatis, ut ẽ Card. Gemi. Bisignet. mili. Fely. Ene. de Falconi. & Sarnen. in indiuiduo disputãt articulũ, & resoluunt, quòd est credendũ uidisse has rationes umbratiles, & dato, quod essent veræ, tamen non loquuntur in dignitate habente curam animarum parochialium de facto ratione ecclesiæ, & non de iure, ut est PRAEPOSITVRA * Rota Bisignet. decis. 18. utrum præpositura in antiquiori, car. 611. Rota decis. 37. Nota, quod quis, & decis. 75. Dom. Vrbanus in antiq. car. 348. & 358. cum aliis supra allegatis.

Et ille, qui dicit ecclesiam esse collegiatam, & in casu reseruationis debet proba-
58 re, ut dicatur esse in casu regulæ, & reseruationis. Ferret. consi. 365. num. 12. consil. 376. num. 5. lib. 2. Rota decis. 451. fuit dubitatum in nouis, & Abbas in c. nobis, numero 8. de iure patrona. & in c. cùm dilecta. de excessio. prælat. ubi etiam habetur, quomodo id probetur, & tetigi supra nu. 23. 24. & tangit Alex. cons. 75. uisis ponderatis, num. 2. uol. 4. ubi loquitur etiam in collegiata a principio, & nunc derelicta.

Vnde redeundo ad propositum, cum non sit intrusus propriè iste prouisus ab ordinario, donec lis contestetur, & priuilegium sit exhibitum, & productum, & copia parti petenti data cũ termino ad op-
59 ponendũ † sequitur clara cõclusio, quòd facit fructus suos propter titulum ab authoritate habente ordinariam consequutum, & bonam fidem, ita dicunt supra allegata, num. 28. sequitur latè in proposito Gomesi. in reg. de triennali pos. q. 31. car. 409. col. 2. lit. D. & E. & cart. 413. col. 2. lit. E. & faciunt adducta per Boeri. decisio. 98. & uidetur car. 106. & ante litem motam
60 potest iste prouisus ab † ordinario exigere debita, & fructus, & executor non potest impedire, nec priuare illum sua possessione, secus si esset intrusus propriè. Hiero. Gigas d. trac. de intruso. n. 99. car. 185. col. 2. Rebuf. in d. prac. benefi. tit. in form. nouæ prouisio, n. 6. car. 168. uers. contradictores, & car. 167. uer. amoto exinde, Staphi. de lite grati. & iusti. uersicu. sequitur alia clausula, car. 97. col. 2. & col. seq. & car. 98. col. 2. nec potest fieri sequestrum per su-
61 pradicta, & per † Rotam Putei, deci. 150. lib. 2. cart. 212. & decis. 223. libr. 1. car. 89. & tetigi supra nu. 25. & 27. Nam scientia extraiudicialis non sufficit cum possit esse uana uox populi, & non cum omnibus qualitatibus, & ideo requiritur intima-
62 tio, & exhibitio priuilegij cum † copiatotius tenoris ad constituendum prouisum ab ordinario in mora, & facere transire

O sen-

sententiam in rem iudicatam per supradi
cta. nam scire non dicitur, qui scit actum,
& ignorat eius qualitatem, ut dixi in de-
cis. 12. nu. 37. car. 168. in decis. 46. nu. 102. &
105. car. 780. in 1. par. & in Reper. Decisio
num, in uerbo, scire non dicitur, car. 1176.
col. 2. in fi. Pet. Anch. cons. 372. col. fi. Pet.
Gherard. sing. 87. nota, quòd si quis, Ang.
in l. 2. §. biduum. ff. quando appella. sit. &
in l. si a sententia. §. fi. ff. de appella. & per
Ceph. consi. 441. nu. 93. 94. uolu. 3. & ideo
Afflict. in consti. iuris prothomis. in §. 2.
inci. ut infra triginta dies dixit multũ no-
tabiliter, quòd ille, qui uult alienare rem
immobilem tenetur denuntiare parenti-
bus, socijs, & uicinis taliter, quòd ipsi sciãt
factum, & formam ipsius, & cæterorum,
quæ habent factum substãtiare. & pulchrè
Bal. in consti. de iur. prothomise. & con-
grui, col. 4. uersic. sed pone, Alex. cons. 53.
uol. 2. & decis. Tholosa. q. 407. & ita in hac
causa beneficij Triuoltii COMPO-
* SVIT* Reuerendissimus D. Galera. uti
Dom. meus colẽdissimus, hoc anno 1583.
Et bona, ac introitus istorum beneficio
rum iuris patronatus dicuntur, & sunt ec
63 clesiastica, & † nõ profana, nec allodialia,
cum habeant hæc beneficia formam ec-
clesiarum, campanile, campanas, altare, se
pulturas, & authoritate Episcopi censean
tur cõstructa, & sint ab ipso uisitata, & a-
lia signa denotantia beneficia ecclesiasti-
ca, & non oratoria, de quibus loquitur Fe
ly. in c. de quarta, de præscript. Federic. de
Sen. cons. 11. quæstio talis est, Rota Bono-
ni. decis. 13. nu. 4. uers. unde discutiendum
Rota Perusi. decisio. 40. num. 7. & seq. in 1.
part. Roch. de Curt. de iure patr. in uerbo
construxit, q. 19. nu. 28. car. 63. latè Barba.
cons. 1. col. 9. & seq. vol. 4. & ideo in aliena
tione & præscriptione requiritur eadem
solemnitas, & tempus, quæ & quod requi-
64 ritur † in alijs bonis merè ecclesiasticis,
de quibus sum locutus supra, in decis. 46.
nu. 3. & 4. in 1. par. & per Abb. cons. 54. uo
lu. 2. & non requiritur consensus compa-
tronorum, nisi sint ecclesiastici, licèt patro
nus possit retractare emphiteosim, & alie
nationem, si sine solemnitatibus & causa,
aut euidenti utilitate essent bona aliena-
ta, secundum communem, ut dicit Lam-
berti. de iure patro. lib. 3. art. 7. quæstio. 2.
princip. part. 8. secus in permutatione, in
qua requiritur compatroni consensus,

aliàs possent compatroni ex causa legiti-
ma huiusmodi permutationem annulla-
re, & reuocare, & si in permutatione non
esset facta mentio, quod esset ius patrona
tus laicorum, ipso iure esset nulla permu
tatio, adnotata latè per Lamberti. de iure
patrona. in prima par. 2. lib. art. 6. quæstio.
6. car. 45. & in 3. par. 2. lib. art. 12. quæstio.
9. car. 241. columna tertia, ubi tacitè, &
expressè compatrones possunt ratificare
intra quatuor menses a die scientiæ. Cra-
uet. consi. 82. numero 7. 8. Boeri. decis. 97.
& 98. & sibi præiudicant tantùm in illo a-
ctu, & pro illa uice, per supradicta, & per
Anto. Cioffi. consi. 110. num. 8. & seq. secus
si hæc signa non haberet, sed solùm alta-
re in domo uti oratorium, in quo de licen
tia Episcopi solum missa pro utilitate do
minorum celebraretur, & dotatio non es
set facta, sed solùm salarium, uel introi-
tus quorundam bonorum designatũ Ca-
pellano pro missa celebranda, qui tunc es-
65 set locus †, pfanus, & bona essent allodia
lia, & non subiacerent solemnitatibus iu-
ris Canonici. Adeò, quod dicerentur pro-
pria ipsorum Dominorum, & possent ad
eorum libitum tolli, & per Capellanum,
& Dominos alienari, & dari in emphiteo
sim etiam perpetuam sine causa, & euidẽ
ti utilitate, & solemnitatibus requisitis a
cap. sine exceptione. 12. quæstio 2. & alijs
per me supra allegatis in d. decis. 46 num.
3. & 4. car. 759. columna prima, in 1. par. &
in proposito de oratorio & hospitale, ac
confraternitate loquitur, quo ad bona, &
alienationes. Corn. consi. 206. licèt in hec.
uol. 1. consi. 57. in causa. columna secũda.
lit. F. uol. 3. Roma. consi. 476. Iul. Clar. pra
cti. crim. q. 30. uer. sed quid dicendum, car.
92. Abb. cons. 31. nu. 2. uol. 1. Card. Zabar.
cons. 11. col. fi. Paris. cons. 34. uol. 4. & Grat.
cons. 142. nu. 11. & seq. uol. 2. & Mandosi.
de signatu. grati. uers. si in euidentem, car.
69. col. 1. & faciunt notata per Innocen. in
c. pen. de censib. & Card. Zabarel. consil. 8.
vbi bona data Capellano pro dicendis
66 missis in oratorio non dicuntur ecclesia-
stica, sed prophana, quia non tenebatur
dominus oratorium dotare, quod est no-
tandum pro oratorio Sanctæ Catherinæ
Illustrissimi Domini Comitis Sancti Se-
cundi Domini mei colendissimi. secus
in Ecclesia, & capella, ac altare, seu hospi-
tale posito in aliqua ecclesia, cũ qualita-
tibus

tibus supradictis per supradicta, quia debet dotari a fundatore ante consecratio-
67 nē, & † pōt precisè cogi ab Episcopo. postea quam cōstruxerit ecclesiā, uel capellam, c. cū sicut, & ibi gl. & Doct. de cōsecra. ecclesi. & Altar. Abbas in c. ad audientiam il 1. in 3. notabili, in fi. de eccle. ædifi. & in cons. 89. col. 1. uol. 2. & in cons. 107. uol. 1. Bald. Nouel. in tract. de dote, in 1. par. princi. col. 1. num. 2. & ratio est, quia faciendo, & constituendo ecclesiam, capellam, uel altare censetur quis se tacitè, & eius hæredes obligasse ad dotem, quemadmodū pater carnalis obligatur ad dotem competentem filiæ dandam. l. fi. C. de dot. promis. Bald. Nouel. ubi supra, sub d. numero 2. nam qui fecit ecclesiam, uel capellam construi quodammodo censetur pater, cū deduxerit eam de non esse ad esse, ut per Abba. d. cap. cum sicut. Et in rub. de iur. patrona. & bona assignata sacerdotibus censerentur nomine dotis concessa, non ap-
68 parēte de alia † dotatione. Bal. de Nouel. ubi supra d. nu. 2. uers. Immò dicebat ibi Petrus, intellige, ut per Fel. cons. 41. & cōs. 45. Ripa responso 8. de iur. patro. lib. 2.

In fraternitate, & scholis batutorum, & disciplinatorum prędicta non procederent, quia sunt potius priuatarum per-
69 sonarum congregationes † ad orandū in facie ecclesię, quàm religiosorū & locus dicitur potius secularis, quàm pius, & religiosus, & ideo sub iurisdictione iudicis secularis potius subiacent istæ personæ, q̄ ecclesiastici, c. 2. in fi. & ibi Fely. & Doct. de foro compe. Roma. cons. 377. Bar. in l. 1. §. sed Religiosi. ff. de collegi. illici. Paris. cōs. 34. uol. 4. Rota Perusi. decis. 9. num. 5. 9. & 41. in 1. par. & decis. 93. nume. 55. in 2. par. Anto. Gabri. commu. opini. tit. de pia causa conclus. 1. lib. 6. Tiraq. de priuileg. piæ causę in præfa. uers. item relictum fraternitatibus, car. 4. Mandos. de signatu. gratiæ, car. 69. uers. Quid autem dicendum in uerbo, si in euidentem, quamuis uideatur tutior opinio, quod sit locus pius, si non est Religiosus, quia ibi opere charitatis principaliter exercentur, & diuina officia celebrantur, ut per Abba. in consilio 32. vol. 2. Quicquid sit circa personas, & negotia, ac bona eorum scholariū, & hospitalariorum est dicendum esse seculares, & coram iudice laico debere conueniri, & ita sunt intelligēda adducta p̄ Doct. in cap. 2. in fi. de foro compe. ubi Fely. circa uerò negotium tangens dictam scholam, & exercitium opere charitatis, & bona communia dictæ scholæ, & confraternitatis, ac hospitalis sunt cōueniendi corā iudice ecclesiastico, & maximè cùm confraternitas, & schola est annexa alicui Sancto, uel ecclesiæ, quia cura, & executio dictorū bonorū communiū spectat ad iudicem ecclesiasticum, sicut spectat cura bonorum ecclesiasticorum, & eodem tempore præscribuntur. Bald. in l. si is, qui ad declinandum. §. in omnibus, nume. 19. in fi. uers. deinde quæritur ibi, nec tamen est negandum. C. de episco. & cleri. & Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuilegio 149. car. 173. & priuileg. 139. car. 166. facit Abbas in cap. dudum, nu. 3. de decimis, & in cōs. 54. uol. 2. & ita communiter obseruari distinguit, tenet, & declarat doctus Lamberti. de iur. patrona. in 1. par. in 10. artic. nu. 4. 5. & 6. car. 9. Menoch. de recuperan. possess. remedio 15. q. 5. numero 24. & seq. car. 138. uel saltem haberet locum pręuentio, cum sit de casibus mixtis, attento quòd ex dispositione Sacri Concilij Episcopus potest uisitare omnia loca pia, & hospitalia, & facere reddere rationem, ut tetigi in decisio. 28. num. 45. in 1. par. & tangit Tiraq. ubi supra d. priuilegio 149. in fi. & OB-
* SERVATVR * Mediolani, & Papię, & quando esset altercatio inter iudicem ecclesiasticum, & secularem, & quis nam illorum deberet esse iudex, competens cognitio ad iudicem ecclesiasticum tanquā
70 maiorē spectaret, & non † ad secularem. Lancellot. de attenta. 2. par. c. 20. num. 78. q. 3. car. 399. Dec. in cap. ad audientiam, nu. 3. de appella. & Fernand. Vasq. lib. 3. §. 22. num. 69. limita. 17. car. 548. Abbas in c. nouit. num. 19. 20. de iudic. sentit Egidi. Bossi. pract. tit. de foro compe. numero 21. car. 40.

Et oblationes, eleemosinæ ac pecunię, quæ offeruntur in istis locis, non sunt di-
71 sciplinatorū, sed Rectori † ecclesiæ parochialis illius loci, quia laici non possunt talia accipere, & de illis disponere ad eorū libitum, etiam cum licentia Episcopi, licèt Episcopus possit, & parochus illis dare, vt in reparationem ecclesiæ distribuant, & in usus pios, ut per Abba. in cap. quamuis, in 2. notabi. de decimis. Alphons. Mendoc. in tract. de incompatibil. benefi. c. 24.

nu.70.in fi.car.101.per tex. in cap. nouerint.10.quæstio.1.Octauia.decis.99.numero 16.& seq.car.390.Rebuf.in tract.de decimis, car.6.q.1.nume.26. & seq. vers.nec ualet consuetudo, latè Ferret. consi.141. num.1.& sequen.vol.1.car.119.vbi declarat non procedere, quando Episcopus daret illis,vt distribuerent in pios vsus, & in reparationem ecclesiæ, & quandò esset consuetudo immemorabilis, quæ haberet vim priuilegij,quòd compatrones, & Fabricerij reciperent,custodirent,& dispensarent ad beneficium ecclesiæ, & in vsus pios, non autem vllo modo in proprios vsus,& ad libitum eorum,quæ sunt notanda per & contra disciplinatos, hospitalerios, & administrantes locos pios,ut non comedant,bibant,ditentur,& expendant introitus confraternitatum, & hospitalium,sed bene administrent,& dispensent in vsus pios & fabricæ, & contra compatronos bonorum iuris patronatus,loquitur Abb.in c.cùm uos,num.4. de offi.iudi. ordina. ubi dicit, quòd consuetudo debet esse approbata a Papa, & uide infra sub numero 83.

Et quando apparet de fundatione, & redditus ac dotatio non sufficit ad onera
72 imposita, an Episcopus †possit diminuere onera,& missas,iuxta redditũ,& quantitatem fructuum, aut hæres teneatur de suo supplere,& quid in mercede constituta capellano per testatorem, si non vult missas dicere pro illa mercede declarata, uide quod latè dixi in Repertorio decisionum,in uerbo, uerba,in dubio, car.1238. ubi num.6.etiam posui an Episcopus possit commutare in alium vsum pium, ubi etiam quamplura alia de materia dixi, & in uerbo ius patronatus, & in legato ad vsum pium relicto, loquitur Bertachi. in tract. de Episco. in 4.lib. num. 52. & seq. car.89.& in proposito loquitur Lambert. de iur.patro.artic.21.q.5.princi. in 1.par. lib.1.num.21.car.47.col.4.& lib.3.artic 6. & 7.q.6.car.27. & Ioseph. Ludouic. commun.conclusio.q.42.car.101. colu.2.uers. ampliatur decimo, qui loquuntur in principio fundationis, & dotationis, quando dotatio non erat sufficiens oneribus capellæ iuris patronatus, quod uidetur secus, si a principio erat sufficiens, & postea tractu temporis mutatione uiuendi, aut casu fortuito, non esset sufficiens, quia isto casu non uidetur hæres posse cogi ad supplendum redditum, sed in aliam causam Episcopus posse mutare,uel diminuere numerum missarum,& reducere onera,iuxta competentem mercedem,& redditum, ut dixi supra in d. Repertorio car. 1238.n. 6.& per totum Pau.Burgos.in tract.de irregularita.in 6.par.rubr.de iur. patro.nu. 5.car.199.& uide Lamberti. de iur. patro. lib.3.artic.6.& 7.q.6.car.28.& per quæ patet legatum relictum capellano, de Florenis quadraginta, pro eius mercede singulo anno pro missis dicendis,non posse alterari per Episcopum, nec hæredes cogi ad augendam mercedem, si capellanus non vult omnes illas missas pro illa mercede celebrare,ut dixi in d. Repertorio in d. uerbo,uerba in dubio, car.1238. & ita dicit Bertachi.ubi supra,sub d. num.52.car. 89. ibi. Nec tunc potest Episcopus, quia non sumus in dotatione, & etiam a principio sufficiebat.

Tandem omnibus supradictis perpẽsis, & præcipuè quæ tangunt principalẽ articulum, an sit probatum ius patronatus, ex dotatione, uel fundatione Magnificorum Dominorum de Media Barba, & de Philibertis fuit per me IVDICATVM* de anno 1582.ius patronatus subsistere,& secundum mentem Sacri Concilii fuisse satis sufficienter probatũ,& R.D. Io.Paulum Philibertum,qui habebat alia tria beneficia attenta, illorum, & istorum tenuitate potuisse,& posse cũ dispẽsatione Episcopi mediante tantùm cõsensu illius qui habetur pro dispẽsatione præsentari,& institui debere in istis quatuor cle-
73 ricatibus parui redditus,& sic † plura potuisse habere beneficia non excedentia uictum,& uestitũ, & alimẽta secundũ eius qualitatem,& dignitatem,secus si excederent alimenta, quia tũc requiritur dispensatio a Papa exprimendo omnia beneficia per infra dicẽda,& per Lamberti.in tract. de iur.patro.lib.2.par.1.artic.15.nu.14.& 15. q.7. car.66. ubi dicit se obtinuisse potuisse retinere triginta septem beneficia pp illorum tenuitatem, & modicitatẽ introitus, quæ non sufficiebant ad eum alimentandum, secundum qualitatem suã, & sequitur Alphons. Mendo.in tract. de benefi.incompatibili.c.21.in 1.par.& in 2. par.c.1.& in c.19.& 20.in 1.par. ubi dicit idem in pluribus pensionibus subtitu-

lo

lo concessis in eadem ecclesia uni, uel diuersis personis.& Mandosi. in sua praxi de signatu. grati. & iusti. in uerbo, dispensatio ad plura beneficia, car. 46.

Et licèt quis posit retinere, & habere plura beneficia non excedentia alimenta ipsius impetrantis, c. dudum, de elect. c. si motu proprio, de præben. in 6. tamé debet
74 facere mentionem de omnibus † beneficijs expresè etiam tenuis, & simplicibus, ad hoc ut impetratio, & collatio ultimi beneficij impetrari ualeat, & ipse non sit in dolo, & mala fide, & furtum non committat, ut præsumitur tacendo Dominic. conf. 128. factum tale est, col. 1. uers. item dicédo, aliàs impetratio, & collatio illius beneficij non ualeret, & esset ipso iure nulla, nec sufficeret alia priora demittere, c. de multa. de præben. & ibi gl. & Doct. c. dudum, il 2. & ibi gl. in uerbo intitulatã, ubi etiam Abb. & Doct. de elec. c. is cui, ubi gl. & c. si motu proprio, de præben. lib. 6. nisi motu proprio, & non ad instantiam alte-
75 rius Papa conferet † beneficium, qa tũc primum dimittere debet, si de illo non fecit mentionem, & si non dimittit primũ, Papa in excedentibus alimenta, & in non excedentibus Episcopus potest alteri beneficium impetratum conferre, priuando etiam illum possessione mediante citatione, aut positione ad dicendum causam, quare non dimisit primum beneficium, posteaquàm adeptus fuit possessionem secundi beneficij si nullam iustam causam allegat, nec probat, c. licèt Episcopus, & ibi in summario, & gl. fi. in d. cap. is cui, de præben. lib. 6. & Abb. in c. dudum, num. 7. per illum tex. de elect. & per alia iura supra allegata, ubi etiam declaratur, quomodo intelligatur beneficium collatum motu proprio, & maximè in d. c. si motu proprio, in fi. nec censetur dispensasse Papam, aut Episcopum super alijs beneficijs expressis non canonicè obtentis, quia ta-
76 lis † dispensatio non refertur ad beneficia minus canonicè adepta, nisi aliter fieret expressio magis specialis, tex. est menti tenendus, in c. si gratiosè, in fi. de rescrip. lib. 6. quem refert, & sequitur Abb. in d. c. dudum, il 2. n. 16. uers. nota, prope fi. de elect. car. 177. & nu. 5. ubi dicit, committere furtum graue, & effici infamem, & nu. 19. dicit teneri ad restitutionem fructuum, & hoc sentit etiam Rebuf. in praxi benefi. tit. de rescrip. & perinde uale. num. 47. & 48. car. 242.

Et licèt collatio huiusmodi beneficij esset facta a Papa, & Episcopus, & sic in-
77 ferior non posit apponere † manum alteri conferendo, & annullando gratiam, & collationem per ea, quæ dixi supra in decis. 4. nu. 30. & seq. in hac 2. par. car. 91. & per c. 2. de confir. util. uel inutil. gl. fi. in c. 1. eo. tit. Crau. cons. 813. nu. 1. car. 127. cõ si. 767. nu. 4. uol. 5. tamen ratione peccati, (in quo reperitur ille, qui tenet beneficiũ huiusmodi non canonicè, ut notat text. in c. is cui, & c. si motu proprio, de præbend. lib. 6. & Alphon. Mendo. in tract. de incõpatibili. benefi. in 1. par. cap. 19. col. 1. & 2. car. 48. per gl. in d. c. dudum, in finalib. uerbis ibi, sed credo, quòd si primum beneficium de electio.) potest ordinarius ex officio irritare processum, & per denunciationem Euangelicam remouere illum a peccato citando, ad dicẽdum causam, quare non relaxat beneficium obtentum falsa, & subreptitia collatione, tacendo alia beneficia adnotata per text. in d. c. licèt Episcopus, & ibi per glo. & summarium, in prin. & gl. in c. is cui, in uerbo dimittat, de præben. libr. 6. & ita declarat Abb. in c. ad audientiam, il 2. nu. 7. & nu. 11. & ibi, Imo. sub nu. 8. uersi. si autem uitium, car. 90. & Fely. nume. 21. uers. fallit octauo, col. 807. de rescrip. nam ex causa, & ubi est pericu-
78 lum † animæ, & in mora, potest Episcopus, & ordinarius apponere manum per modum prouisionis, remittendo postea finalem cognitionem causæ ad superiorẽ. Rom. cons. 428. nu. 13. & seq. gl. in d. c. 1. & tex. in d c. 2. & ibi Dec. de confir. util & inutil. & ideo ratione scandali euitandi potest inferior apponere manum propter periculum moræ. Fely. in c. 2. nu. 2. in 15. speciale, de præscrip. col. 167. & etiã quãdo esset defectus potestatis, & iurisdictionis, ut per Rom. consi. 335. nu. 11. & seq. & Grat. consi. 36. ut fructus, in fi. lib. 2.

Et si post collationem, & possessionem adeptam iste, qui obtinuit hoc beneficiũ subreptitiũ, supplicauerit Papæ, & omnia beneficia expresserit, & obtinuerit confirmationem collationis cum clausula, (per-
79 inde † ualere) talis confirmatio non præiudicabit iuri alteri quæsito, nec si omnia in priori collatione narrata, uel postea narranda, & possessionem, ac perceptio-

nem fructuum, nõ expresserit, Dominic. in cons. 11. lite pendente, & cons. 128. factum tale, per totum, & col. fi. per c. quamuis, de rescript. lib. 6. & Rebuf. in praxi benefi. in rubr. de rescrip. & perinde ualere, nu. 29. car. 240. & nu. 38. & seq. & num. 45. 52. 63. & 64. nisi esset posita clausula generalis, (vt perinde † in omnibus, & per omnia acta, & gesta valeant, ac si de his expressa mentio facta fuisset) quia tunc ualebit gratia, & confirmatio, licèt narrata, & narranda in prima gratia, & secunda non essent expressa, dummodo ius tertio non sit quæsitum, quia Papa potest fingere expressum, quod in primis literis non est expressum. Ant. But. cons. 2. refert Rebuf. ubi supra, nu. 59. vers. & quando ponitur, car. 243. & de ista clausula (perinde ualere) quando valet, & in quibus casibus conceditur tale remedium tradit Rebuf. vbi supra, de rescript. & perinde ualere n. 2. & seq. car. 237. & seq. & Mandosi. in praxi signatu. & Grati. in verbo. Perinde valere, car. 17. & seq. & retrotrahitur, & ualet

80

31 † vt ex tunc, non ut ex nunc, qñ in medio non est obstaculum, & respicit sicut argustetio,, & valet a die primæ gratiæ, si nulli fiat præiudiciũ, secus si in medio est obstaculũ, aut alteri fit prẹiudiciũ, quia ualet ut ex nũc, & non vt ex tunc, & ita differt a confirmatione, quæ conualidat actum inualidum, vt ex nunc, non ut ex tunc, ita declarat Rebuf. vbi supra, nu. 4. & nu. 32. car. 241. & sentit Io. de Sylu. in tract. de benefi. in 1. par. q. 6. sub nu. 11. & nu. 15. car. 65. & ideo si duo fuerunt præsentati,

32 † uel habuerunt collationem beneficiorum, & vnus non haberet alia beneficia, & alter alia plura, & non expresserit omnia, erit præferendus ille, qui obtinuerit beneficiũ, & præsentationem sine aliis beneficijs, & sic ille, qui nulla alia habuerit beneficia, licèt alter postea obtineat confirmationem cum clausula (perinde ualere) quia prima electio, præsentatio, & collatio erat inualida, & nulla, & non erat in consideratione, & non faciebat concursũ, per tex. in c. quod aũt, in fi. de iur. patro. ita dicit Dominic. in d. cons. 11. & cons. 128. & Rebuf. vbi supra, etiam ꝙ haberet minorem partem eligentium, & prẹsentãtium per ea, quæ dixi in Repertorio decisionum, in uerbo, eligens, & præsentans, car. 948. col. 2. & sentit tex. in cap. quoniã in quibusdam, & ibi Doct. de iur. patr. & faciunt adducta per Lamberti. de iur. patrona. artic. 5. q. 7. principa. 2. par. lib. 2. car. 179.

Et si intra quatuor menses laicus, & sex ecclesiasticus compatronus non docuerit de suo iure patronatus & legitima

83 præsentatione, † siue litigauerit cũ alio cõpatrono, siue cũ extraneo, post mortẽ Rectoris, & Capellani, a die scientię uerę, vel pſumptæ, poterit Episcopus appellatione remota de præsbytero prouidere saluo iure vincẽtis, ne ecclesia patiatur in diuinis, & lite finita (licèt compatronus vnus obtineat) non remouetur institutus, & prouisus ab Episcopo, sed a cõpatrono obtinente represẽtetur, vt suã obtineat possessionẽ, & ipse erit obligatus recognoscere istum compatronũ in dominum, ita hæc probantur per tex. in c. quoniam, in fi. c. si verò ordinatio, c. cum p p laicorum, & in c. cũ te decet, de iur. patro. & per Lancel. in sua insti. canoni. §. quod si ita, de institu. & iur. patro. car. 59. si uerò lis, & contentio esset inter patronos, & Episcopũ, uel inter cõpatronos post præsentationẽ, & inter quatuor, aut sex mẽses nõ esset lis finita, nõ poterit ob hoc Episcopus, uel habẽs instituendi prouidere de Rectore, sed tantùm ponerẽ Economũ, qui habeat curam fructuum, & bonorum, donec cõstet de iure Vincẽtis, & fuerit prouisus de Rectore. Nam huiusmodi Economũ solùm potest ponere ille, qui habet ius instituendi, & non ordinarius, adeò ꝙ si capitulũ, vel Abbas, aut plebanus ex fundatione habet ius instituendi ad ipsum & nõ ad Episcopum ordinarium, spectat ius ponendi Economum, glo. & Abbas, in c. cùm uos, per illũ tex. de offi. iud. ordina. & ibi Doct. Lap. allega. 78. nu. 18. car. 79. & ibi Mandosi. & laicus cõpatronus non potest vllo modo retinere dicta bona, nec in aliquo se impedire in dictis fructibus, sub pęna, excommunicationis, sed solùm habet defendere ius patronatus, glo. & Abbas in d. c. cùm uos, nu. 4. & Lap. d. allega. 78. nu. 18. & ibi Mandosi. secus in patrono ecclesiastico, ut sequitur Lancellot. in d. sua instit. car. 59. §. eirt enim de inst. & iur. patr. car. 59. & ibi glo. quod est notandum contra illos de Landriano, qui lite durante supra uiribus iuris patronatus Vidigulphi noluerunt soluere fructus, & fictus dicti bene-

beneficii, & sibi retinere ét quod pluries fuissent requisiti, & licèt ad capitulũ, uel Abbatem, & Plebanum spectaret ius prouidendi de Rectore præsentatione nõ facta per compatronos, ob eorum simultates, & discordias, tamen Episcopus poterit præsentare Rectorem capitulo, & capitulum prouidebit, & instituet. ita dicit Lap. in d.allega.78.nu.15.car.79. & si cõtrarius pręsentauerit unum clericum idoneum,
84 & Diocesanus † Episcopus noluerit eum admittere, postea alium idoneum pręsentatum instituerit, & admiserit, qui possessionem tenuerit corporalem, iste secũdus, & non primus præsentatus præferetur, & non remouetur, quoniam antequàm præsentatio per Diocesanum Episcopum approbetur, ratum non est, quod a patrono fuerit inchoatũ, tex. est in c. quòd autem, & in cap. pastoralis, de iur. patr. vbi dicit, ꝙ si Episcopos clericũ idoneum primo loco præsentatum malitiose recusauerit, & secundũ admiserit in pęnã eũ de competenti beneficio prouidere erit obligatus, & cõpelli potest. & Lambertin. de iur. patro.art.8.q.7.par.2.li.2. car.163. quod est notandum per ecclesiam illam Tordonẽsem uacantem iuris patronatus illorum de campo Beato, & notat Pau. Lancelo. in insti. Canoni. §. sed si laicus, & §. sunt tamẽ. de inst. & iur. patr. car.57.col.1. & 2. & ibi. gl.1. secus si non malitiosè, sed ex causa, quia sit aliqua infamia notatus, rixosus, processatus, aut clarè tunc non constet de iure patronatus, & quid simile, ex quibus
85 colligitur, quòd laicus potest uariare in† præsentatione antequam præsentatus sit admissus, quia nullum ius est præsentato acquisitum ante institutionem, secus in ꝑsona ecclesiastica, quæ non potest uariare, & ideo primus præfertur præsentatus, & in pari uoce locus est gratificationi Episcopo. d.c. quòd autem consulis, & ibi gl. & in c. cùm autem aduocatus, de iur. patr. & licèt laicus potest uariare, tamen hoc
86 intelligitur † cumulatiuè non priuatiuè in idoneo, nam primo præsentatus habebit uocem. Adeò quòd præfereretur secũdo, si haberet etiam uocem alterius compatroni, uel ipse pręsentatus esset unus de compatronis, & consentiret præsentationi, & electioni de se factæ, quia haberet ius pinguius alterius secundo loco præsentati, ita declarat Lamberti. de iur. patro. art.8.q.5.princ.2.par. lib.2. per totum, & numero 3. & sequen. car.163.13.art. quæstio.7. numero 2. & 3. car.186. col.3. & art. 5.q.5. numero 2. car.162. faciunt, quæ dixi in Reper. Decisionum, in uerbo ius patronatus, numero 2.13. & 14. cart.1045. tex. in c. per nostras. ubi Abb. de iur. patro. & Pau. Lancelot. in sua insti. Canoni. §. si tamen, & ibi glo.1. & 2. de insti. & iur. pat. car.57. ubi extendit ad clericos patronos, qui habent ius patronatus seculare, & tetigi in decis.40.num.4. in 1. par. quæ fac, ut intelligas in præsentatione, & sic in actu perfecto compatroni, quo ad variationẽ cumulatiuè, & non priuatiuè, secus in nominatione ad præsentandum, nam antequàm præsentetur actus, non est perfectus quo ad compatronum, quia restat aliquid perficere, hoc est præsentare, quæ spectat solùm ad compatronum, & institutio ad ordinarium, & ideo poterit uariare priuatiuè, & sic uerti ad inchoandum alium actum, & reuocare mandatum ad nominandum, & præsentandum, antequam nominet, & præsentet procurator, ita declarat Lambertin. de iur. patro. art.2. quæstio.7. princip. par. secunda, libro secundo, numero 5. uers. tu considera, car.178. col. 3. & 4. ubi dicit procedere etiam in personis ecclesiasticis, quia non dicitur propriè uariatio hæc, sed noui actus inhoatio, & translatio ad alium actum, quæ sunt notanda, quia quotidie contingunt, & habeo de facto in iure patronatus illorum de Lumello Sartirana ecclesiæ Sanctæ Mariæ Magdalenæ, vbi aliqui constituerunt proceratorem ad nominandum, & præsentandum, & ante præsentationẽ reuocarunt mandatum, & alium nominarunt, alii reuocarunt præsentationem de primo, & alium præsentarunt compatronum, qui consentit electioni de se factæ, & obtinuit.

Et circa patronũ ecclesiasticum, ꝙ non possit uariare, quia eius ꝑsentatio habetur pro institutione & electione, in q bus non admittitur uariatio, ut supra dixi, nu.85. & sequitur Pau. Lancelo. in institu. Canoni. §. sunt tamẽ, glo.1. intellige qñ isti clerici, & Religiosi habẽt ius patronatus ecclesiasticũ, & sic eis cõpetit præsentatio iure ecclesiæ, secus si cõpeteret iure patrimonii, & sic esset ius patronatus seculare, nã tunc haberentur illi clerici pro seculari-

bus, & possent uariare, & intra quatuor mēses tenerentur præsentare, per ea, quæ dixi in decis. 22. num. 16. in 1. par. car. 320. col. 2. & ita declarat Pau. Lancelot. in sua insti. Canoni. §. si tamen, in glo. in uerbo, statuitur. car. 57. col. 2. & dicit hoc notare Abba. in d. c. cùm aūt. de iur. patro. & idē dicit Abbas in c. cum uos, n. 4. de offi. iudi. ordina. ꝙ est notandū, quia pauci iuuenes hoc considerāt, & mortuo Episcopo præ-
87 sentatio, & collatio † beneficiorū nō pōt fieri per capitulum, sed solùm hēt ponere custodē, & œconomum, qui habeat curā fructuū, & bonorū dicti beneficii, & (creato Episcopo, & collatione facta) postea restituere fructus, & bona Rectori prouiso de dicto beneficio, qui habeat in utilitatē ecclesiæ, & pro alimentis suis dictos fructus cōuertere, si uerò præsentatio fuerit facta coram Episcopo, eo mortuo, bene sede uacante poterit capitulum instituere, ita hæc notantur in c. cùm uos, & ibi Abbas, nu. 2. de offi. iudi. ordina. Pau. Lācelo. in sua institu. canoni. §. dissimiles sunt, de institu. & iuris patrona. car. 60. quod esten
88 dit ad Vicariū Episcopi † si non haberet in suo priuilegio speciale mandatū, quia licèt non possit recipere præsentationes, tamen posset instituere factis præsentationibus coram Episcopo, & sequitur Appostilla ad Abba. in c. cum uos. in fi. de offi. iudi. ordina. per tex. in c. pen. & fi. de off. Vicar. lib. 6.

Et est aduertendum, ꝙ licèt clericus habeat sex, & laicus quatuor menses ad præsentandum, tamen facta præsentatione, & docto de iure patronatus, iuxta supra allegata, debet edictum proponi cum
89 termino ad † opponendum, aliàs institutio esset nulla, cap. fi. de electio. in 6. & ibi glo. & Doct. Lamberti. de iur. patro. artic. 12. 16. q. 6. princi. in 2. par. lib. 2. car. 170. & post tempus edicti fiet institutio, quā primū fieri poterit, & Episcopus poterit statuere terminum ad instituendum præsentatum, ne ecclesia, uel capella patiatur in diuinis, cum a iure non sit cautum intra quantum tempus debeat fieri institutio,
90 † & si intra statutum tempus compatronus non instituat præsentatum, ipse Episcopus poterit instituere. Lambertin. de iur. patrona. artic. 6. q. 2. princi. in 3. par. lib. 2. nu. 2. & 3. car. 21. & Abba. in c. pastorales, super glo. 1. de iur. patrona. & durā-
91 te termino edicti non poterit † deueniri ad institutionem. & si deuenitur, erit nulla institutio, tanquam facta in termino suspensæ iurisdictionis institutionis, qa sententia, & actus factus per iudicem tpe suspensæ iurisdictionis, est nullus, ut dixi supra in decis. 24. nu. 8. car. 338. in 1. par. & in decis. 16. nu. 37. in hac 2. par. car. 337. & habetur in proposito per Docto. in d. c. fi. de electio. in sexto, & comprobat Lambertin. ubi supra, in artic. 24. & 25. q. 6. in 2. par. lib. 2. car. 175. ubi dicit, ꝙ si nullus comparuerit intra terminum præfixum, in edicto, ꝙ bene institutio facta intra ter-
92 minum † edicti confirmabitur, & ualebit ut ex nunc, non, vt ex tunc, quia a principio non ualebat, & non retrotrahitur ad tempus inualidum, & nullum, quia habetur pro non scripto. C. quid autem, in fi. de iur. patr. quod est notandum ad confirmationē quęstionis nostræ supra propositæ in decis. 16. sub num. 35. car. 336. col. 1. uers. & ideo dixi uenditionē in hac 2. par. ubi dixi tempus sex annorum ad retrouendendum datum maiori uendendi nomine suo, & suorum fratrum minorum, pro quibus de rato promisit ad omnē simplicem requisitionem emptoris, non cæpisse currere (quo ad ipsos fratres minores, & postea pronuntiatos maiores) nisi a die ratificationis, & noui contractus, quia a principio uenditio illa facta a fratre maiore respectu partis diuisibilis fratrum minorum sine mandato, & solemnitate, erat ipso iure nulla, & non potuit retrotrahi, & ualuit ut ex nunc, non ut ex tunc, & allegaui tex. pulchrum, in c. dudū, de decimis, & quamplures alias allegationes, & præcipuè ibi in uers. & sic incipere a die confirmationis, a car. 339. col. 1. in fi. & sentit Geminia. in c. si pro te, nu. 8. & ibi Fran. nu. 3. de rescript. lib. 6. Cassiador. decis. 3. nu. 17. de præben. & pulchrè paucis uerbis sentit Anto. Gomesi. de contract. tomo 2. c. 2. sub num. 17. in fi. car. 167. & in proposito de ratificatione facta ab uxore in uenditione facta a marito, qui non habebat mandatum, loquitur Iacob. Beret. cons. 50. num. 12. car. 99. ubi ostendit esse communem.

Et si post terminū edicti cōparuerit alter ex cōpatronis, poterit si uoluerit ex ur-
93 banitate instituere † habēs & re integra audire cōtradictorem, & compatronum,

&

& cognoscere de omnibus, si uerò non vult, non potest cogi, & transacto dicto tẽpore nullus debet audiri, cũ in edicto adsit peremptorium glo. in d.c. fi. in uerbo, peremptoriũ, de electio. in sexto, pulchrè Oldrad. cons. 3. inci. cum causa electionis, & Lamber. artic. 26. q. 6. in 2. par. lib. 2. car. 174. num. 2. nisi huiusmodi edictum esset contra formam d.c. fi. de electio. in 6. & iure canonico factum, & sic esset nullũ, quia tunc quis potest post terminum edicti cõponere, & dicere de nullitate, & excipere. Lambertin. d. artic. 26 col. 2. sub nu. 2. car. 174. ubi dicit idem, si fuisset contradictor impeditus, uel ignarus, & ponit num. 4. & 5. causas impedimenti, & ignorantiæ, & circa nullitatem faciunt, quæ dixi in Repertorio decisionum mearum, in uerbo, folla facta, car. 974. col. 2. & Mari Angussol. consi. 275. nu. 12. & seq. car. 477.

Et ista institutio potest fieri in quocunque loco, & die feriata, & etiam extra ter
94 ritorium, licèt † cognitio causæ, & diffinitio (quando adsunt cõtradictores) debeat fieri in sua iurisdictione, Lamberti. arti. 9. 10. & 11. q. 1. in 3. par. prin. lib. 2. car. 217. ubi col. 2. dicit etiam, quid in præsentatione, & maximè accedente licentia ordinarii illius diœcesis, nam Episcopus potest ẽt ordinare suum clericum in diœcesi aliena, & alia facere, cum dicta licentia, aliàs nõ. 70. distinctio. c. 2. & 3. Bertach. in tract. de Episc. in 3. par. 3. lib. nu. 5. uers. incidenter hic, car. mihi 48.

Et institutio faciens mentionem de p̃sentatione in antiquis, si nõ appareret de præsentatione, & tempus esset sexaginta
95 annorum, & ultra, probaret † præsentationem, & tanto magis si diceret, & exprimeret tempus, locum, & notarium, & diceret uidisse, & legisse instrumentum præsentationis, ut per Lamberti. de iur. patro. arti. 4. q. 10. per totum, & nu. 10. & artic. seq. car. 196. in 2. par. lib. 2. quia si probatur ius patronatus per instrumentum institutionis non antiquum faciens mentionem de instrumento fundationis ab eo viso, & lecto, cum anno, & notario, ut supra dixi, nu. 4. quãto fortius instrumento institutionis antiquo, quod intelligo in institutione facta ab Episcopo, uel eius Vicario, & sic ab ordinario, secus si a capitulo, ab Abbate, uel præposito non ordinario, sed habẽte authoritatẽ instituẽdi ex fundatione, uel p̃scriptione, qui non possunt p̃iudicare iuribus ordinarij in institutione, quia qñ instrumentũ institutionis est factũ ab ordinario, tũc dr̃ factũ inter partes, hoc est inter cõpatronos, & p̃sentatũ ex una, & ordinarium respectu suæ iurisdictionis ex altera, & qñ sententia, & instrumentũ est lata, & rogatũ, & enũtiat alia instrumẽta, citationẽ, laudũ, & processum, licèt de illis nõ appareat talia enũtiata ꝓbant, & præsumũtur producta, & uera, & enũtians ꝓbat, & sibi p̃iudicat, qñ fuit p̃sens, uel sibi enuntiatũ, intimatũ, Corn. cõs. 22. col. 2. uol. 3. sicut uidemus in s̃nĩa, ut tetigi, & declaraui, in Repertorio decisionum, in uerbo, uerba enuntiatiua, car. 1237. in 1. par. & Dec. & Doct. in c. quoniã contra, n. 42. de prob. quod est notandum ꝑ Rectores circa bona ecclesiastica cõtra peruersos emphiteotas volẽtes vsurpare bona Christi, asserentes nõ apparere de inuestitura, licèt aliquę confessiones aut recognitiones faciãt de illa mentionem, & contra auaros clericos, q uolunt bona auferre emphiteotis possidẽtibus sub prætextu, quod sit finita emphiteosis, & facta ad tẽpus posteaquã de inuestitura perpetua nõ apparet, nisi per cõfessiones solutionũ Canonis, uel recognitiones faciẽtes mentionẽ de instrumẽto inuestituræ ꝑpetuæ, modo quo supra, qa cùm inter partes, & p̃sentes sit facta ista enũtiatio, sibi ipsis p̃iudicat, & p̃sumitur uisa, & lecta ac ꝓducta, aliàs non est credendũ notariũ fecisse de illa mentionẽ, cum anno, & notario, si nẽ uidisset, & fuisset ꝓducta, nec Rector, aut emphiteota supportasset, ut patet sensui, & tetigi supra, n. 1. bene uerũ est, quod si in s̃nĩa, vel instrumẽto rogato parte p̃sente, uel ei intimata nõ fieret mentio de omnibus qualitatibus, & pactis positis in dicta enunciata inuestitura, quòd solùm
96 † enuntiatio probaret enuntiatũ solùm in eo, in quo loquitur, & sic ꝙ inuestitura adsit, & quod sit perpetua, & per Corn. cõs. 22. col. 2. uol. 3. & si nihil aliud enũtiatur, præsumitur perpetua vsq; ad tertiam generationem tantũ, & sine clausula cui, uel q̃bus, adeò ꝙ nõ trãsibit ad extraneas ꝑsonas, cùm non p̃sumatur facta contra ius canonicũ, nisi in enũtiatis, ad hoc, ut sit minus p̃iudicialis ecclesiæ, ꝑ ea, quæ in simili latè deduxi in decis. 45. n. 17. seq. in 1. par. car. 685. & ꝑ Alex. cõs. 103. n. 8. uol. 3.

DE

ARGVMENTVM.

Matrimonium contractum inter maleficiatum, aut frigidum, uel impotentem, & nõ impotentem, nec maleficiatum, si post triennium remanet maleficium, aut statim appareat de impotentia naturali, & perpetua, potest dirimi matrimonium.

Dos, iocalia, uestes, & donamenta restituuntur soluto matrimonio propter impotentiam, & affinitatem, & quæ, & quomodo, uide hic.

SVMMARIVM.

1 *Maleficiatus non potest contrahere matrimonium, si est perpetuum, et post triennium peracta pœnitentia a die monitionis iudicis dissoluetur matrimonium.*

2 *Impedimentum coeundi, quando prouenit a natura, & statim appareat de impedimento perpetuo facit dirimere matrimonium, incontinenti non expectato triennio.*

3 *Impotens propter naturam arctam si ope medicorum sine periculo mortis potest liberari, & fieri potens non potest dirimere matrimonium, aliàs secus, & statim, tunc dirimitur.*

4 *Medicus, qui promisit liberare podagrosum, & infirmum pro decem, non potest illa decem petere, si liberauit, sed postea reuersa est eadem podagra, & infirmitas.*

Curasse non dicitur, cùm non durat curatio, num. 4.

5 *Frigidus quando non potest contrahere matrimonium, & contractum dissoluit, uide hic.*

6 *Habens uirgam erectam, & non emittens semen, non potest contrahere matrimonium.*

Senex potest generare, & matrimonium contrahere, num. 6.

7 *Matrimonium quando ante triennium, & quando statim potest dirimi ob impedimentum, & impotentiam, & numero 1. & 2.*

8 *Maleficiatus, & impotens, si post matrimonium dissolutum efficitur potens, & non maleficiatus, an possit reuocare eius coniugem, & alteri copulatam, uide hic.*

9 *Matrimonium contractum per verba de præsenti copula carnali non sequuta, potest dissolui altero ingrediente monasterio, & professionem faciente uoluntariè.*

10 *Dos, iocalia, & donamenta non repetuntur per illum, qui dolosè contraxit matrimonium inualidum, et soluendum ex defectu impotentiæ, & maleficij, & nu. 23.*

11 *Dos, & iocalia, ac donamenta restitui debẽt pretiosa, & festiua quando matrimonium soluitur per mortem, uel impotentiam, & intra triennium soluuntur alimenta, & nu. 12. & seq.*

12 *Iocalia, uestes, & donamenta donata ab uxore marito, & econtra solùm pretiosa, & festiua restituuntur, & quæ sint, uide nu. 13. 18. & seq.*

14 *Lex adaptatur ad ea, quæ frequentius accidunt, & non quæ de raro contingunt.*

15 *Donatio præsumitur facta secundum morem ciuitatis.*

16 *Conuentum præsumitur, quod est solitum.*

17 *Doctor debet melius uestiri, quàm Scholaris, Abbas, quam Monachus, Dominus, quàm seruus.*

19 *Iocalia missa per sponsum sponsæ cum his uerbis, quòd donat uestes, & iocalia, non præsumuntur uerè donata, sed data ad utendum, ut ornatior incedat.*

20 *Iocalia, uestes, & donamenta data sponsæ non confirmantur morte, nisi uerè sint donata.*

Donamenta uerè facta per sponsum sponsæ, & econtra, ualent, si iuramento sunt uallata, nu. 20.

21 *Iocalia, & donamenta facta a consanguineis uiri sponsæ, & ab illis uxoris sponso dicuntur facta contemplatione mariti, aut uxoris, & sunt restituenda uiro, aut sponsæ secundum facti speciem.*

22 *Iocalia, & donamenta præsumuntur extare, & qui dicit consumpta, debet probare, & quomodo probatur.*

Iocalia, donamenta, & uestes quando sunt restituenda, debent restitui talia, qualia repe-

reperiũtur, nisi sint data æstimata, nu. 22.
Vestes, & iocalia donata quando, & quæ restituũtur, & quãdo æstimatio facit emptionem, uide nu. 12. & seq. & nu. 22. & 23.
23 *Iocalia, uestes, & donamẽta soluto matrimonio per impotentiam, uel affinitatem, & ipso sciente impedimentum non restituuntur, secus si ignorauerit, & nume. 1.*
Dos restituenda per solutionem Matrimonij, propter impotentiam coeundi, gaudet priuilegio vere dotis, nume. 23.
24 *Maritus non lucratur dotem datam, si uxor moritur ante solutionem Matrimonij, propter impedimentum impotentiæ, & quando dos est putatiua.*
Statutum de lucro dotis non habet locum in Matrimonio soluendo propter Maleficiũ, impotentiam, aut affinitatem, nume. 24.
25 *Maritus lucratur fructus dotis, licèt soluitur matrimonium propter impotentiam, uel affinitatem, bona fide existente.*
26 *Matrimonium non dissoluitur, licèt quis sit leprosus, Eticus, Tisicus, hidropicus, malè oleat, et laboret morbo Gallico, sit furiosus & mẽte captus, et an fiat separatio Thori.*
Dos restituitur quãdo fit separatio Thori ꝑꝑ leprã, morbũ Gallicũ, furorem, demẽtiam, Adulterium, & quid simile, nume. 26.
Matrimonium quando separatur per diuortium, dos restitui debet, num. 26.
27 *Iudex Ecclesiasticus est iudex cõpetens super dote, et Alimẽtis, quãdo accessoriè de illis, & principaliter de matrimonio cognoscit.*
27 *Vxor an teneatur redire ad uirum eam uerberante, & sæuientem in eam, uide hic.*
29 *Maritus non habet annum ad restituendam dotem, quando soluitur Matrimoniũ ꝑꝑ impotentiã, vel restituitur iusta de causa.*
30 *Vxor ante Restitutionem dotis lite non mota, nihil potest petere pro interesse, & alimentis, nisi esset pauper, & non haberet vnde uiuere posset, et qũo dicatur nõ habere.*

DECISIO LXIIII.

D. A. Contraxit Matrimoniũ cum B. Tintore S. Angelis, & cum pluries simul dormiissent, dictus eius uir nũquã potuit illã carnaliter cognoscere, & sic Mẽbrũ mittere intra Vuluã, licèt ex sui parte fecisset oẽ conatũ, nec uxor poterat pati introire d. Mẽbrũ ultra os cũni, & cũ uir instaret corã me Vic. Papiẽse, ut dictũ Matrimoniũ dissoluere uellẽ ob impe-
1 dimẽtũ † ꝑpetuũ d. mulieris seruatis seruãdis, misi quatuor mulieres obstetrices, & ꝑsonas ꝑitas in arte a partib. electas, ut viderẽt, tãgerẽt, & referrẽt hmõi impedimẽtũ, & an sit reparabile, vel nõ; & tandẽ oĩb. uisis, & consideratis, retulerũt inuenisse os cũni Mulieris fuisse uulsũ, Archatũ, & curuũ ita, & taliter, ꝙ ne digitũ qui dẽ minimum mittere potuerũt, neq; Mulier poterat hoc pati, & hoc euenisse iudicarũt ob aliquã per cussionẽ factã, qñ erat in ętate infantili, quo tp̃e os ille erat tenellus, & ętate crescente os creuit, & fecit os supra os durũ, & immobile, & iõ nullo mõ posse dictũ uirũ carnaliter cognoscere dictã Mulierẽ, & ꝙ si forte fortuna per claustra (semine emisso) dicta Mulier fieret granida, ꝙ impossibile esset parturire, nõ scisso uentre, aut uulua, & ipsam moriturã aiebant, qua de re dictũ Matrimoniũ
* fuit dissolutũ & ita IVDICAVI * Papiæ de anno 1583. & partes acquieuerũt. Et quidem hoc Matrimonium rectè fuis-
2 se dissolutum ego existimaui, non † expectato triẽnio; quia licèt qñ impedimentum Matrimonii proueniat a maleficio & frigiditate debeat expectari tp̃s trium annorum, si fuit maleficiatus ante Matrimonium cũ ieiuniis, orationibus, pęnitentia, confessionibus, & cõione deuotè coeundo, si possunt simul cõpati habitatione & amplexu, aliàs secus si maleficiũ esset ita iniquum, ꝙ illi cohabitando, & coeundo alter cõiugũ incurreret periculũ uitæ, quia tunc pñt seorsum & separatim habitare, & nõ coire, sed cũ pęnitẽtia expectare triẽniũ, adnotata per Ang. in uerbo delictum cõiugale n. 3. & Appostilla ad Bertaz. cõs. 228. nu. 19. lit. D. car. 302. col. 3. & dixi supra in Repert. Decisionũ, in uerbo, Matrimoniũ filios. car. 1091. per tex. in c. 1. & ibi Henric. Boich. & Doct. de frigid. & malef. & Capel. Tolosa. dec. 380. Tñ quando fri-
3 giditas, & † impotẽtia est natura, & irremediabilis, aut ab accidẽte effecto immutabile, & irreparabile, nisi cũ uitæ periculo, & statim pt̃ apparere, & uerificari absq; spe habilitationis, tũc nõ est expectãdũ triẽniũ cũ penitẽtia, sed statim est matrimoniũ dirimẽdũ. Henric. Boich. in d. c. 1. & 2. & idẽ si natura Mulieris adeò est arcta, ut Mulier alteri carnaliter cõmisceri nõ possit nisi ꝑ incisionẽ ꝑiculosam ad Matrimonium contrahendum non dẽt idonea Mulier iudicari, at in casu isto hæc mulier tã arcta erat, ꝙ alteri carnaliter commisceri

non

non poterat,& cum periculo mortis,ergo ad Matrimoniũ contrahendũ idonea non erat,c.fraternitatis,in fi.de frigi.& maleficia,& ibi Doct. Lancelot.in sua institu.Canoni.§.item frigiditas,& ibi glo.de frigi.& malefi.cart 96.secus si incisione,& ope medicorum sine periculo mortis, posset fieri hæc mulier habilis, & alteri carnaliter se immisceri,quia tunc posset contrahi Matrimonium,nam modicam uexatione, & molestiam dñt cõiuges sustinere,ut matrimoniũ sortiatur effectũ.c.fraternitatis,& c.ex literis de frigi.& malefi.& Lancelot.in d.§.idem frigiditas in glo.in uerbo,ope Medicorũ,qđ ego intelligo si ope medicorũ, & incisione remaneat habilis ad coeũdũ perpetuo alio nõ superueniente de nouo impedimẽto, secus si statim facta incisione, uel ope medicorũ alteri carnaliter cõmisceri posset per breue tp̃is spatiũ arbitrio iudicis iudicãdũ,& postea ex eademmet cã primęua arcta adeo reuerteretur,uel impotens,ꝙ alteri immisceri nõ posset, uel nisi cum mortis periculo,quia tunc idẽ esset,ac si a principio adesset impedimentũ, & arcta esset uia,ut per Doct. in d.c.fraternitatis, & c.ex literis.de frigi.& malefi.quia non dicitur cessare impedimentum,quando non durat,sicut non dicitur medicum curasse infirmũ, iuxta conuenta,qui liberauit, sed statim intra modicum tp̃s uulnus,& † morbus idem ac podagra eadẽ rediit,quia non dicitur curasse, cùm non durat curatio,sed solum fecit cessare angustias infirmitatis, non autem eas extinxit, ita dicit glo.unica in l.Maritus.ff.loca.& condu.& ibi Bar.& Docto.si

4 (margin, beside "dicum tp̃s uulnus")

5 uero frigiditas † esset in minoribus quindecim,decem & octo,aut uigintiquinque annis, quia posset ętate crescente crescere caliditas,ideo esset expectandũ trienniũ a die pęnitẽtiæ factæ, & iudicis monitione, quod triennium non potest iudice abbreuiari c.fi.de frigi.& malefi. Henric.Boich. in d.c.1.nume.1.eod.tit.quòd idem est di

6 cendum in eo,qui habet † uirgam erectã, sed non potest semen emittere, de quo loquitur Abba.in capi.quod sedem,eod.tit. & Lancelot.in sua practi. Canoni.§.item frigiditas,in glo in uerbo, natura,car 96. nisi essemus in sene,cum quo potest contrahi Matrimonium,quia senibus Matrimonium dicitur esse legis obsequium, & humanitatis solatium, & quandoque habet habitum reducibilẽ ad exercitium, sicut spado,qui habet unum testiculũ,Lancel.d.§.item frigiditas,in d.glos in uerbo, natura, Soci.in conf.65.uolum.3.in principio,ubi loquitur in octuagenario, ubi dicit,quod potest generare,licet ex aliis cõiecturis teneat,quo ad successionem,filiũ illum non potuisse esse illius senis, & latè cõsuluit Parts. consi.29. Catto.& consi.26. uolu.2.& uide Petr.Duen.in Regula.350. filius naturalis, nu.1.limi.1.& nume.10.& dictum Socini sequitur Neuizan. in consil.34.& faciunt tradita per Roland.a Val.de luc. dot. quæstio. 14. nume.18.ubi dicit,ꝙ nemo est adeo senex, quin aliquando calere possit natura, uel Artificio,& generare potest, cùm sit aptus ad coeundũ, & maximè quando est podagrosus, quia talis infirmitas reddit uiros magis luxuriosos, & aptos ad generandum, ut aiunt Phisici,& sequitur Neuizan.d.cõs.34.sub nume.10.11.& 18.& Menochi.de arbit.iudic.casu. 89.cart.163.& in septuagenario

* fuit IVDICATVM * Fiuizani, & Florentiæ ad fauorem Ioannis Angeli filii Magistri Ioannis Marci excellentis Artium Doctoris Podagrosi de Mezana de Fiuizano, & Iacopinus Patruelis meus generauit in anno octuagenario quarto,& in nonagesimo,andaua a Caccia a piedi,& portaua le rete in spalla,ut manifestum est in Patria mea, & ita facit hodie Ludouicus septuagenarius filius. Et sic cõcluditur,ꝙ in maleficiatio ante Matrimoniũ,ut præsu

7 mitur,& in frigido dẽt stari per † trienniũ a die penitentiæ factæ, & monitionis iudicis,in impotente ob mẽbrũ paruũ,uel nimis grossum, aut carnosum,ob arcturam naturæ,& scissionẽ ꝑiculosam,& alio impedimento nãli perpetuo, si statim põt cõstare de hmõi impedimẽto,dẽt quam primum dirimi Matrimonium,si autem non potest constare per peritos,& euidentiam facti, dẽt cum pęnitentia expectari triennium,ut per tex.in capi.1.capi.fraternitatis,& capit.ex literis, de frigi.et malefi.et ibi Henric.Boich.et doct.Sed oriri p̃t pulchrum dubiũ,et maximè inter potentes, an si aliquo casu miraculoso, uel incognito, aut assidua copula, et continuo coitu de arcta fieret lata et larga natura, et de grosso,et carnoso fieret mediocre,et habi

8 le mẽbrũ,et sic de impotẽte † potẽs,et de maleficiato liber, et sanus an cõiunx talis

debeat

debeat reuerti ad primam uxorem, uel ipsam factam habilem remanere cũ secũdo viro, te remitto ad notata per Doct. in d. c. fraternitatis, ubi Henric. Boich. n. 12. & seq. de frig. & malefi. & per Angel. de Castro cons. 30. nu. 3. & seq. volu. 1. consiliorũ matrimo. diuersorum, car. 76. Cautela tamen esset, meo quidem iudicio, (remittendo tamen semper me ad id quod tenet sancta Mater Ecclesia) quod alter coniu-
9 gum facta solutione matrimonij † ingrederetur uoluntariè religionem, faciendo professionem, quia tunc alter poterit liberè contrahere matrimonium, non sequuta copula carnali, (ut semper hoc in casu præsupponitur) secus si non uoluntariè, sed cum protestatione, & in uitã ingreditur Monasteriũ, adnotata in cap. ex parte il 1. cap. cùm sis, & cap. vxoribus, de conuersa. coniug. Lancelot. in sua institu. Canoni. §. sciendum est, de diuorti. car. 105. & ibi glo. Fel. in cons. 26. Abba. in c. 2. nu. 5. de sponsali. Hugo. Cels. cons. 105. num. 11. car. 359. & Purpura. cons. 437. consultus, vol. 2. car. 59. quia ecclesia decepta fuisset, vt per Angel. de Cast. d. cons. 30. numero 3. car. 76. quæ sunt notanda, quia sæpissimè eueniunt tam ex defectu frigiditatis, & impotentiæ, quàm ex defectu maleficiorum, & præcipue in Lombardia, quãdo in ecclesijs desponsantur coniuges.

Et dissoluto matrimonio propter impotentiam, & maleficium debent data, & recepta restituta coniugibus, si ignorarunt a principio huiusmodi impedimentum, si verò alter eorum dolosè cõtrahit, & sciat
10 impedimentum, non potest † repetere datum, & tenetur acceptum restituere, & maritus dolosus non lucraretur doté, nec mulier dolosa iocalia, & dotationes propter nuptias, ut dixi supra in Repertorio decisionũ, in uerbo matrimonium, vltra filios, car. 1091. col. 1. ubi allegant scientiam, & dolũ incumbit onus probandi, & infra nu. 23. & durante triennio si nõ possunt simul cohabitare, debet maritus de
11 fructibus dotis uxorem † alimentare, cùm stet separata lege permittente, & nõ culpa sua, & idem si litigant super matrimonio, ut per appostillam ad Bertazzol. in d. cons. 228. sub num. 19. lit. D. car. 302. sentit a contrario Roma. cõs. 146. ista quæstio. sub nu. 2. in fi. & Angel. de Castr. cõs. 31. & cons. 32. uol. 1. cons. matri. diuerso. car. 78. sentit Pau. de Castr. cons. 65. in fi. vol. 1. triennio transacto, & soluto matri-
12 monio hinc inde data, & † recepta debẽt restitui iugalibus, & pater nõ habet vsumfructum in donatis iugalibus, quia sunt data ad utendum adnotata per Crot. in l. frater a fratre quæst. 29. ff. de condi. indebi. & illa donamenta, & iocalia ueniunt restituenda tantũ pretiosa, & festiua, non autem uilia, & vsualia, considerata persona cui donata sunt, & qui ea donauit, quia se-
13 cundum † qualitatẽ, & dignitatem personæ reputabuntur ista donamenta vsualia, vel p̃tiosa, sicut uidemus in matrimonio soluto per mortem mariti, uel uxoris, ut per Corse. singula. in uerbo, conditio personæ, appostilla ad decisio. Tolosa. q. 88. vbi dicitur ꝙ uestes, & alimenta debent esse secundũ dignitatem illius, cui sunt præstanda, & illius, a quo debent præstari, ergo si ista donamenta fuerunt uxoris Ducis, Marchionis, Comitis, aut Baroni, qui non sint nulla tenẽtes, de quibus loquitur Ias. in l. id quod apud hostes, nu. 12. & seq. ff. de lega. primo, certum est, ꝙ uestes panni fini, subtanæ sericeæ, zimaræ, mocaiardi, grossæ granæ, & ormesini, ac colanæ paruulæ, gorzeræ, pendentes, & alia non valoris notabilis non erunt restituenda, quia vsualia censerentur in huiusmodi muliere, & idẽ in uiro de donatis ab vxore, & parẽtibus uxoris, alia uerò pretiosa bene restituet coniux, si uerò erit uxor Doctoris, nobilis, & ciuis diuitis, tũc erit considerandum an sint de ciuitate aliqua Nobili, & magnanima, ut est Florẽtia, Roma, Neapolis, Venetia, Mediolanum, & quid simile. & quomodo in dictis ciuitatibus uestitur in domo, & in ecclesijs, & tripudijs, & in diebus festiuis, & ferialibus, & secundũ d. Ritum debent tales uestes, & iocalia reputari vsualia, & pretiosa, quia istæ mulieres aliquãdo in domo uestiuntur de subtanis sericeis, & pannis finibus nõ affloratis, nec recamatis, si aũt sunt de ciuitate inferiori, & mediocri, & castellis grossis, & nobilibus, tũc humilioribus, & vilioribus vestibus induuntur, & uestes ornatæ panni fini, & serici, ac annuli magni valoris, & iocalia erũt restituẽda uti pretiosa, cõsiderato ritu illius loci, si erit de villa, ac Castro basso, & parũ ciuile uestes pãni colorati alicuius ualoris, & anuli aurei excedẽtes summã scutorũ quatuor, &

rezzi,

uezzi, ac ꝑlę, & alia iocalia erũt restituenda, & sic omnia ista erũt usualia, uel preciosa habita consideratione personarum, locorũ & morũ, arbitrio iudicis, ut cõsiderat Doctus, & bene ordinatus Dominus Menoch. in suo Aureo tracta. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 3. casu. 218. cart. 299. & Iul. Clar. §. donatio. quæstio. 10. cart. 63.
14 quia † lex adaptatur ad ea, quæ frequentius accidunt, & non quæ de raro contingunt. Auct. ut sine prohibi. Matr. debi. §. quia uero. col. 2. uers. Non ꝙ raro, & dona
15 tio ꝑsumitur facta secundũ morẽ † ciuitatis. §. officium. ff. de Tuto. & Ratio. distra. Bart. in l. nemo est, qui nesciat. ff. de duob. Reis Deci. in l. semper in stipulationibus, nu. 12. ff. de Regul. iur. & ibi Cagnol. nu. 9.
16 & illud quod est solitũ † præsumitur conuentum. Cagno. d. l. semper in stipulationibus, nu. 9. Afflict. decisio 315. per totum, & nu. 14. & 15. Nam quę sunt ex usu quotidiano habentur pro expressis l. fi. C. de fideiussori. Corne. consi. 28. uolum. 3. Bald. in l. error. C. de fideiussor. & Corneli. Benincas. in tracta. de pauperta. quæstio. 8. in specia. 8. nume. 12. car. 151. & confirmantur prædicta per Dyn. & Bald. in l. sed, & si quidem §. primo. ff. de usufru. ubi dicũt, quòd Abbas debet melius uestiri, quàm Monachus, Magister in Theologia, q̃ alii
17 fratres, & † Doctor, q̃ Scholaris, & Dña, q̃ Donzella, & serua. & sequitur Appostilla ad decis. Tholosa. q. 88. Corne. cons. 81. in 1. par. Affl. deci. 315. quæ sunt notãda per hæredes Mariti, & uxoris, quando hęc
18 iocalia, & donamenta † restituuntur per mortem coniugum, et de materia loquitur Barto in l. in his rebus. §. 1. et ibi longa Appostilla, ubi etiam Docto. ff. solu. matr. in l. sed si plures. §. fi. de uulga. et pupilla. in l. et qui. §. si is, qui, ubi etiam addentes. ff. de munerib. et honor. Roma. consil. 147. colum. 2. Alexand. consil. 42. uolum. 5. consil. 31. nume. 4. uolum. 4. Roland. cons. 10. nume. 11. et seq. uolum. primo, Aret. §. fin. nume. 9. insti. de societa. in §. fuerat, numero 26. instit. de actio. Christo Porci. in §. Est et aliud, nume. 9. instit. de donatio. Sylua. Nuptial. lib. 2. num. 63. car. 164. Cagnol. in l. cõtractus, nu. 44. ff. de Regul. iur. Boer. in additi. ad Dyn. in c. certũ. de Reg. iur. in sexto, Iul. Clar. de donatio. quæstio. 10. uers. successiuè quæro, cart. 179. et Capella Tholosa. decisio. 387. et decisio. 388. ubi dicit procedere etiam in uestibus, et iocalibus existentibus apud sartorem, et nondum satis, sed destinatis iugalibus, et sentit Alberic. de statut. in 2 par. q. 205. car. 44. et faciunt quæ dixi in tract. de usu fru. sub numer. 85. car. 436. et numero 93. cart. 454. Ias. in l. huiusmodi. §. legatum, numero 6. et sequen. ff. de leg. primo, car. 133. nisi esset anulus sponsalitius, qui non potest repeti, ut dicit Roman. dict. consil. 146. colum. 3. sub numero secundo, uersiculo Nunc uero in isto.

Et prædicta procedunt etiam, ꝙ fuisset dictum per iugales, uel nuntium portan-
19 tem † iocalia, et donamenta, quòd talia donamenta sponsus donat; Nam præsumuntur magis concessa ad usum, ut ipsa honestior, et ornatior incedere possit, q̃ donata, et tale uerbum impropriatur propter communem usum loquendi, ut per Benincas. in d. tracta. de pauperta. in 5. q. spetia. primo, de Cõtractibus num. 6. cart. 114. vbi dicit cõmunem secundum Corne. in d. consi. 81. col. 3. uol. 1. Cardinal. consil. 14. Appostilla ad Barto. in d. l. in Rebus. §. seruus, Alexand. consil. 55. nume. 11. uolu. 7. Roland. d. consi. 10. nume. 15. uolumine primo, Ioan. de Amic. cons. 68. colum fin. licèt Roma. in cons. 146. sub num. 3. teneat
20 contra. Nec talia † donamẽta morte confirmantur, aut solutione Matrimonii ob causam licitam, quia (ut dixi) non donata, sed ad usum concessa censentur, ut dicit pract. Papi. in form. libe. pro hære. uel Re. singu. di. in glo. communiter, nu. 22. et 23. uers. ex his patet. Roland. d. cons. 10 num. 11. quia quod non est donatum, non potest morte confirmari, Bar. in cons. 87. uolum. 2. secus si appareret uerè, ꝙ sponsus, aut consanguinei sponsi uoluerint donare, quia tunc morte confirmarentur talia donata, nisi appareret de tacita, aut expressa reuocatione ita distinguit Ro. cõs. 146. nu. 1. Cagnol. in d. l. contractus, num. 44. et seq. ff. de Reg. iur. et Iul. Clar. in d. §. donatio. d. quæst. 10. uersi. successiuè quæro, colum. fin. nisi iuramento esset uallata hmõi donatio per ea, quæ dixi supra deci. 30. nume. 28. cart. 420. in 1. part. Et non solùm tenentur iugales alter alteri restituere ista iocalia ad inuicem data, et missa ꝑ nuntios, et parentes, sed etiam quæ dede-
21 runt, et donarunt agnati, et affines † mulieris uiro, et illi uiri uxori, quia contemplatione

platione Mariti fuerunt ab eis data uxori. & idem econtra, licèt contrariũ teneat Alciat. de præsumptio. regul. prima, præsumptio. 17. & ibi ad dentes, facit dictũ Odofred. in l. cùm in te. C. de donatio. ante nupti. car. 282. quia cõis opinio est in contrariũ, ut dicit Villalob. cõmu. opi. in uerbo, donata nu. 155. Roland. d. conf. 10. nu. 8. 9. & 11. uolu. primo, Tobi. Noni. consil. 111. nume. 6. & seq. Corne d. conf. 81. in dubio lit. G. uolu. primo. Iul. Clar. d. §. donatio. quæst. 10. Paul. de Cast. pulchrè in consilio 428. uol. 2. Rimi. Iuni. consil. 42. nume. 83. & seq. lib. primo, ubi de datis uxori, & marito, & per istos affines, & socerũ, & soceram loquitur. & Cagnol. in l. contractus, nu. 48. ff. de Regul. iur. Ias. & Dec. in l. ut liberis. C. de collatio. & Ias. in l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulga. & pupill. Et si ab uxore, uel a Marito, aut ab eorũ

22 hæredibus diceretur talia donamẽta † nõ extare, & esse consumpta, sibi incumberet onus probandi, cum semel extiterint. Ro. consil. 254. Ruin. consil. 69. num. 4. uolum. 2. Alciat. de præsumptio. Regula. 2. præsumptio. 25. Plot. in l. si quando num. 750. & num. 752. C. vnd. ui, Afflict. decisio 13. nume. 1. & nume. 27. Quæ probatio quomodo sit fienda, colligitur ex traditis per Afflict. d. decisio. 13. nume. 27. & in consti. cum noua. nume. 9. car. 163. Corset. singula. in uerbo, mors, nume. 5. Alexand. conf. 45. sub nume. 3. uersicul. probatur autem. lib. primo, Franc. Marci. decis. 818. in fi. in 1. part. Roder. Soarez. tit. de las guanancias, numero 24 in fin. cart. 367. Bartò. in leg. quod ad præsens. Cod. de murilegul. lib. 11. Et restitui debent eo modo, quo

23 reperiuntur, cum fuerint † data ad utendum. Pet. de Vbald. in trac. de duob. fratri. in 6. part. q. 20. nu. 21. car. 73. pro ut etiam dicitur de bonis paraphernalibus, secundum Aret d. §. fuerat, sub num. 26. insti. de actio. Tiraq. de Retract. conuentio. ad finẽ tit. nu. 86. Fran. Crem. sing. 142. si Paraphernalia sentit Afflict. decis. 247. Sylua. Nuptial. lib 2. nu. 71. car. 167. Deci. in d. l. contractus, nu. 25. ff. de Regu. iur. tetigi in tracta. de vsufr. nu. 246. car 595. & deci. 11. nume. 6. & 7. car. 196. in hac. 2 par. Soci cons. 9. postremo volu. 4. Laur. Silua. consil. 37. nume. 3. & Paul. de Castr. consil. 242. colum. fina. uolum. 2. nisi æstimata essent data quia tunc æstimatio faceret emptionẽ, & ueniret in restitutione, ut per Pari. consil. 64. nu. 17. & seq. volum. 4. & Sylua. Nuptial. lib. 2. nume. 71. car. 167. & supra in d. decisio. 11. sub num. 7. Et quamuis aliqui uideantur tenere prædicta de Restitutione iocalium, & donamentorum non habere locum in casu isto, quãdo Matrimoniũ de præsenti esset contractum cum uiro nõ potente, & maleficiato, quia tali casu nul-

23 la † iocalia restituuntur, vt videtur text. in l. ante penul. ff. de donatio. inter uir. & uxor. Roma. d. consil. 146. nume. 2. & 3. & Appostilla ad Bart. in d. l. in Reb. §. seruus. ff. sol. matri. & per alios supra allegatos, & per Hippoli. in singula. 481. communis opinio. & Ruin. consil. 58. nume. 24 uolu. 2. Tamen prædicta procedunt in sciente impedimentum impotentiæ, quia tunc uidetur donare, & uti dolosus non repetit. l. si quis alumnam C. de nupti. Docto. in d. l. si cum dotem. §. si mulier. ff. solu. matr. & in l. auunculo. ff. de condi. sine causa. Phanuci. de luc. dot. glo. 3. a num. 11. usque ad finem. Bello. cons. 84. Roderic. Soarez. tit. de las ganancias, nu. 27. versicu. cogitabam, cart. 359. Iacob. de Bellouisie. in sua practi. tit. de iniur. nume. 36. cart. 16. & dixi supra nume. 10. secus si ignorauerit factũ, & non ius, & existimauerit se esse potentem, & actum ad Matrimonium cõtrahendum, quia tunc est in bona fide, & ille, qui est in bona fide prædicta iocalia. & dotem, ac paraphernalia repetit iuxta supradicta, & in dote cõsuluit Purpura. cõs. 366. nume. 3. vol. primo, cart. 342. Cephal. consilio 444. uolum. 3. Abba. capitul. 1. de dona. inter vir. & uxor. & Bald. in consilio 3. car. 4. in fin. volum. primo, consil. matrimo. diuersorum, per tex. in ca. 2. de coniu. seruo. ubi dicit, quòd diceretur quasi dos, & esset priuilegiata sicut uera dos, uti dos putatiua. adnotata etiam per Bart. Alex. & Docto. in l. si cùm dotem §. si mulier. ff.

24 solu. matri. licet † Maritus non lucraretur dotem, secundum statutum, si uxor moreretur ante solutionem Matrimonij, ut in maleficiato consuluit Ias. consi. 58. ad idẽ, & consilio. 59 uolum. primo, cart. 59. & de materia loquitur Abba. in d. c. 1. & ibi Appostilla, lit. F. de donatio. inter vir. & uxor. vbi latè Roderic. Soarez. titul. de las ganancias, nume. 10. & seq. & nume. 16. cart. 357. & Phanuci. de luc. dot. gl. 3. sub nu. 19.

25 cart. 172. Fructus † uero dotis bene Maritus

tus lucratur ante solutum Matrimonium uti bonæ fidei possessor, & ignorans impedimentum. Roland. de luc.dot. quæst. 97. nume. 9. Alexand. & Paul. de Castr. in d. §. si mulier, & Phanuci. d. glo. 3. nu. 19. & in non uiro potente loquitur Ioan. Bocca. singul. 5. & ibi addentes Cin. in l. 1. §. exactio. colum. 2. uersic. Quarto, quæritur. C. de Rei uxor. actio. car. mihi 189. facit dictũ Curt. Iun. consi. 275. nume. 76. uolum. 3. secus si non ignoraret factum, sed ius, quia tũc nihil lucratur, ut per tex. in d. l. si quis alumnum. C. de nupti. & dixi supra, n. 23. Et aduerte, quòd si impedimentum non esset impotentiæ, & coeundi ante Matri-
26 monium, sed uirtute † Morbi, & infirmitatis lepræ, morbi Gallici, aut esset eticus, tisicus, hidropicus, furiosus, mẽtecaptus, uel malè oleret, aut Adulterium committeret, quòd non propter hunc morbum solueretur Matrimonium, sed solùm fieret separatio Thori, & non redderet debitum sanus, si periculũ vitæ immineret, & separatione facta arbitrio iudicis, bene dos esset restituenda, ut de leproso, morboso, & etico loquitur capi. horrendus, & capit. seq. & ibi glo. 32. quęst. 6. Natta cons. 24. volum. primo, latè Appostilla ad Bertazzol. consil. 224. lit. C. & D. car. 302. de morbo Gallico loquitur Natta d. cõs. 24. uolum. primo, Appostilla ad Bertazzol. d. cons. 228. lit. D. ubi latè car. 302. De illo, qui malè olet loquitur c. si quis uxorem. 32. quæst. 5. cap. primo, & quæst. 7. cap. qui sani, & Lancel. in sua insti. Canoni. §. fi. de sponsali. cart. 90. de furioso, demente, ac mentecapto, loquitur Rota Luca. decisio. 22. in 1. part. & latè per Bertazzol. d. consil. 228. nume. 18. & seq. & ibi Appostilla cart. 301. vbi etiam habetur quomódo probatur furor, & dementia, & Alexand. consil. 54. Ad quæsitum, volu. primo, & Decian. consil. 127. nume. 30. uolum. 3. & in Adulterio loquitur Bero. consil. 45. num. 5. uolum. 1. Hieron. Gabri. consil. 161. cart. 203. Ferrant. Gargia. patroci. 97. cart. 406. & latè de modo agendi loquitur Claudi. Cantiuncul. consil. 31. & 32. cart. 497. & idem in uitio sodomitico, si Maritus tentaret vxorem, quia posset petere diuortium, & sic separationem. Deci. in l. si qua mulier, nu. 8. C. de secund. nupt. Emanul. Soarez. commu. opinio. in verbo, sodomia, seu uitium; Nec teneretur vxor redire ad uirũ,
27 si illam † verberasset acriter, & propter sæuitiam uiri Adulterantis, etiam quòd uir uellet dare fideiussorem de bene eam tractando, & non verberando, quando esset periculum de morte, vt per Riminald. Iun. consi. 189. nu. 23. vol. 3. Rimi. Seni. cõs. 174. vol. 2. Craue. consil. 31. vol. 1. Emilia. cons. 151. nu. 6. & 7. car 266. Alex. consil. 115. viso nu. 2. & 3. vol. 4. Menoch. de arbit. iudi. lib. 2. centu. 2. casu. 139. cart. 206. & Sylua. Nuptia. lib. primo, nu. 36. & seq. car. 34. licèt contrarium sentiat idem Rimi. Iuni. cons. 174. volu. 2. & in consil. 81. inter consilia Matrimonialia. li. primo, diuerso. car. 260. Paris. consil. 54. numer. 7. & sequent. & nume. 54. & seq. uolum. 4. Roland. consil. 27. volum. 3. car. 64. Tamen hoc totum erit remittendum arbitrio prudentis iudicis, qui considerata qualitate sæuitiæ, & verberum, ac causæ, poterit iubere vt mulier redeat, vel nõ, ad virũ cum bona cautione, & an vir sit diues, & habeat in bonis, vel non, & an sit solitus minas mittere executioni de facili, & caueat ab istis furfantonibus pauperib. & concubinarijs, ac lusoribus, qui sæpissime verberant, vulnerant, & malè tractant pauperculas mulieres, quando domum reuertuntur pleni potu, & cibo, bursa vacua, & blandimentis concubinarum, & ab istis inhonestis santolastris, & bassis mulieribus, quæ a Dominis, Bertonis, Amasiis, & concubinarijs maritantur, vt videantur ab hominibus viro copulatæ, & ad bonam frugem reuersę, & statim ad vomitũ reuertũtur, & curant tossicare Maritum, & dicunt ei mille iniurias, & faciunt a Bertonis, & brauis, ac Amasiis percutere, & electo exire dictum misellũ Maritũ, quia his oĩbus considera tis dẽt bonus iudex prouidere, et nihil talib. personis dolosis restituere, iuxta supra allegata. Et in casu dotis restituẽdæ secundum supra deducta, vir talis non haberet
28 † annum ad dotem soluendam, & restituendum, sed statim illam restituere haberet, quia non gaudet priuilegio dotis in restitutione, licèt mulier habeat in recuperatione priuilegia dotis, vt dixi supra, nu. 24. ita dicit Roland. de luc. dot. q. 97. nume. 7. et faciunt adducta per Abba. in d. c. 1. et ibi Appostilla, de donatio. inter vir. et uxor. Roderic. Soarez. tit. de las ganancias, nu. 10 & seq. et nu 16. car. 357. Phanuci. de luc. dot. d. gloss. 3. nume. 19. cart. 172.

Et

Et ista mulier deberet petere suas dotes
29 instanter, & lite mota poterit † petere interesse,& usuras,& non ante ullo modo, ut per Roland consi.55.uolum. 2.ubi dicit magis communé,& dixi in decisio.3. num. 30.& in reperto. in uerbo, interesse, in 1. part.nisi esset pauper, & non haberet aliū de unde uiuere posset,quia tunc potest pacisci cum uiro,aut hrde,ut donec dotes restituet ꝑ aliméntis soluere habeat quinque, uel aliquid, nam cū nihil habeat unde uiuere, nisi suas dotes, & illas habere non possit,& non teneat laborare, nec stare cū alijs ad seruiendum, potest licitè aliméta conuéta honesta consequi,& petere, ut latè cōsuluit Bertaz.in cons.226.& cons.227. & ibi appostilla,car.296.ubi ostēdit bis ita * IVDICATVM * & latè ꝑ Didac.variar.resolu.cap.1.nu.8.uersi.6.lib.3. Plo.in l.si quando,nu.465.in fi.& Afflict. decisio. 284.ubi dicit ita IVDICATVM * q̄ sunt notāda per mulieres pauperes Ianuēses,& illas q̄ dant suas dotes ad cēsum, aut ponunt super monte; & loco, ubi recipiūt aliquid pro alimentis.

Et in restitutione dotis,iocalium,& corredorum esset iudex competens iudex ec-
30 clesiasticus,quando † una cum solutione, uel separatione matrimonij & Thori iudicaret, & sic causa dotis esset accessoria, & solutio, uel separatio Thori principalis, aliàs secus, si solū de dotis restitutione, & alimētis ageretur, cap.2.de donatio. inter et uir.uxor. Ang.de Vbald.in consil.44.nu. 57.& 58.lib.1.cons.matrimon. diuersorū, cart.121.Sylua.Nupti.lib.1.nu.46.car.371. Bernard.Diaz.in pract.canonica.criminal. in rubr.stupri.cap.77.column.4. cart.76.& ideo omnibus supra Perpensis * IVDICAVI * hoc Anno 1583. impedimentum irreparabile esse, matrimonium soluendum, dotem, & iocalia restituenda modo quo supra habita qualitate istorum coniugum artificum, & ita acquieuerunt.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XIX.

ARGVMENTVM.

Statutum Finizani de venditione fienda in Agnatos,& confines,& participes, & superficiarios quomodo intelligatur, hic late discutitur.

Scientia uenditionis, uel alicuius rei quando est probanda est publicam uocem, & famam, & quomodo est probanda tunc temporis fama, & scientia,uide hic.

Scire quando quis dicatur perfecte, uide hic.

Dominus soli,& dominus superficiei, qui dicātur ad hoc ut habeat locum statutum in uenditione, & alter eorum præferatur emptori, uide hic.

Tempus scientiæ in statuto ad retroemendum quando dicatur currere,uide hic.

SVMMARIVM.

1 *FRATER Patrueles secundum decreta iuris canoni.sunt in secundo gradu.*

2 *Venditio dicitur facta inscio agnato,quādo de aliqua denunciatione, seu notificatione non constat.*

3 *Dictio aliqua comprehendit quamlibet rem, & eius partem quamtumcunque minimā, quod procedit etiam si sit posita in statuto.*

4 *Statutum cum facit differentiam inter solum,& ædificium,tunc non potest uerificari,nisi in altero eorum, & sic in dominio soli tantum,siue in domino, ædificij, uel superficiei tantum,& nu.34.*

5 *Feudatarius emphiteota, uel superficiarius, qui domini utiles dicuntur, præferuntur cæteris,circa ius congrui.*

6 *Alienatio partis inducit separationē unius partis ab altera,ut puta ex una domo, & fundo fiunt plures separationes.*

7 *Particeps propriè dicitur ille, qui habet partem pro indiuiso cum uendente,& ita intelligitur statutū ꝑferes particepe i certo casu.*

8 *Sequentia declarantur per præcedentia.*

9 *Statutum aliquos casus,tantum excipiēs,cæteros qui remanserunt sub regula, & generali dispositione confirmare dicitur.*

10 *Ablatiui absoluti resoluuntur in cõditionem.*
11 *Tempus currit a die scientia, non autẽ a die contractus celebrari in iure congrui.*
12 *Venditor non est idoneus testis pro emptore.*
13 *Testis non est idoneus, quando agitur de se exonerando.*
14 *Nemo credere tenetur de facto alieno.*
15 *Notificatio non potest fieri ab alio, quàm a domino, vel à procuratore habente speciale mandatum.*
16 *Mandatum debet ostendi, legi, ac eius exemplum per procuratorẽ tradi, ad hoc, ut operetur scientiam.*
17 *Testis unicus de se tantum deponens nihil probat.*
18 *Denũciatio, & notificatio, nihil releuat, quã do non continet ea qua habent substantiare ipsum actum.*
19 *Publica vox, & fama a statuto requisita nõ dicitur probata, quando requisita ad eius probationẽ non fuerunt ꝓbata, nec deducta.*
20 *Ignoratis principijs, necesse est ignorare, qua determinantur ab eis.*
21 *Vicinus prasumitur scire facta uicini, quando est publica vox, & fama in uicinia, & ita debet intelligi de scientia agnati.*
22 *Publica vox & fama, quo ad faciendam plenam probationem vigore statuti, plura requisita ex postulat, q̃ al às nõ reqreretur.*
23 *Idem est probare famam uenditionis, quod uenditionem per famam, quo ad effectum.*
24 *Scire factum non dicitur qui nescit eius substantiam, & qualitates.*
25 *Scientia presumpta inducitur ex publica uoce, & fama, post cursum temporis limitati a statuto, & non aliter, quo termino elapso nihilominus remanet alius terminus statutus agnato ad recuperandum.*
26 *Terminus prafixus a statuto ad recuperandum debet intelligi a die scientia habita uẽditionis perfecta, & sic a die traditionis rei, & non prius, & nume. 82.*
27 *Nemo restituere potest quod non habet.*
28 *Tempus appositum in contractu uenditionis ad soluendum pratium, non currit nisi a die traditionis facta.*
29 *Statutum facilius adaptatur ad ea q̃ frequẽter, & facile accidunt, quàm ad ea qua de raro contingunt.*
30 *Dominus soli dicitur qui est dominus terra, cum solum terram significet.*
31 *Statutum seruandum est, prout iacet.*
32 *Verba statuti necessario trahi debent ad illũ casum, cui verba conueniunt.*
33 *Specialis prouisio ubi facta est, non potest adaptari ad alium casum.*
34 *Statutum Fiuizani de retractu, intelligitur in domino soli tantùm, & supra nu. 4.*
35 *Condemnatio in expensis non fit, ubi probabilis dubitatio adfuisset sup itellectu statuti.*
36 *Pars superior cedit parti inferiori.*
37 *Verba debent intelligi per prius, & in potentiori significatu.*
38 *Statutum loquens de confine, intelligitur de primo proximo, & immediato.*
39 *Verba debent intelligi in specie, & non in genere.*
40 *Statutum tantum disponit, quantum loquitur, maximè cùm sit odiosum, & exorbitãs.*
41 *Vendere, nec alienare quis potest ius suum sine domino directo, & tenetur ei emere uolenti uendere.*
42 *Ædificium cum exprimitur a lege, intelligitur de adificio super solo alieno, & sic quod unus habeat solum, alter adificium quod cedit solo.*
43 *Vẽditor ad modicum tempus, nullum ius habet in re conducta, secus est in conductore ad longum tempus, prout in emphiteota, & feudatario.*
44 *Superficiarius dicitur qui habet adificium sup solum alienum, quia sui soli, & proprietatis nemo est superficiarius.*
45 *Nemo est uassallus sui ipsius.*
46 *Quis non potest obligari sibi ipsi.*
47 *Nemo potest se ipsum recompensare.*
48 *Vendens partem adificij, dicitur uendere eã iure proprio, & liberè sine aliquo onere, & seruitute.*
49 *Vendere uolens tantum superficiem habet uendere cum pacto, quod non transeat dominium, aliàs non impeditur translatio ipsius dominij.*
50 *Traditio alicuius rei uel partis per dominũ, tunc facit dominum ipsum accipientem.*
51 *Emptor succedit in locum uenditoris, respectu dominij, & proprietatis.*
52 *Emẽs partem efficitur, & dicitur uerus dñs.*
53 *Aditus non uenit in diuisione facta inter plures fratres alicuius domus, uel fundi, nisi hoc specialiter sit conuentum.*
54 *Domus plures fiunt de una & eadem domo diuidendo in plures, & qualibet pars dicitur vna domus.*
55 *Dare, est dominium transferre.*
56 *Veditor cedens oĩa iura emptori eũq; faciẽs procuratorẽ in rem suam dicitur vendidisse omne ius ꝙ habet, adeo quod in emptorẽ*

transeunt

transeunt directa actiones.

57 Statutum loquens de simplicibus, non habet locum in casu misto.

58 Tex. in l si super ædes, loquitur in habente cenaculum supra alienum iure superficiei.

59 Differentia inter partem superiorem iure superficiario, & de habente eam proprio iure pleni dominij probatur in l. si fundum.

60 Dispositio contrahentis facit cessare dispositionem legis.

61 Diuisio facta per solaria, & mansiones partẽ vnam separat ab alia, & pro diuiso habetur, & quelibet pars facta est vna domus, & nume. 54.

62 Diuisio domus per solaria admittitur, & tũc solarium loco parietis habetur.

63 Emptor succedit in omnibus loco venditoris, & nu. 51.

64 Venditor non admittitur ad retractum.

65 Appellatione rei in statuto uenit etiam pars.

66 Domus refirmata in emphiteosim hoc modo, refirmamus tibi in emphiteosim talem domum, videlicet solum iure emphiteutico, superficiem iure proprio, nihilominus tota domus est emphiteota, quia nõ potest alterius esse ædificium, quàm eius cuius est solum.

67 Quando res conceditur diuerso iure inducitur imperfectio.

68 Pactum contra substantiam, & naturam cõtractus non valet.

69 Cornei consultatio non uidetur procedere in casu, de quo loquitur author, quod an sit uerum, quod quando diuiditur domus per solaria habens partem inferiorem, habeat dominium directum in parte superiori.

70 Dominium directum, & vtile habet, qui tenet domum pro indiuiso.

71 Dominium directum, & utile per diuisionem factam transfertur ad inuicem per diuidentes, & quilibet transfert omne ius suum in alium, quia una pars vicissim in locum alterius succedit.

72 Diuisio habet uim permutationis.

73 Solarium quasi solum dicitur, soli enim vice fungitur, & eundẽ effectum quod solum operatur, quando domus venditur, uel diuiditur per solaria.

74 Domus habet quasdam partes substantiales, & integrales, & quasdam accidẽtales; substantiales sunt solũ, & superficies, accidẽtales sunt camera, sala, coquina, & similia.

75 Dominus soli qui admittitur, & præfertur agnato uirtute statuti, pariter de iure communi anteponitur.

76 Accidentales & quotatiuæ partes ex quo separari possunt destinatione, & terminatione patrisfamil. & domini, possunt esse alterius, quàm sit solum, & inferior pars soli.

77 Sapientis est mutare propositum, & consulere veritatem detectam.

78 Consors volens vendere rem aliquam immobilem non haberet reemere volens tempus trium annorum, secundum statutum Florẽtinum.

Confinans a duobus, & tribus lateribus non potest cogere vicinum, & confinantem ad retrouendendum, secundũ dispositionẽ statuti Florentini in foro Fiuizanense; nu. 78.

79 Agnatus, & confinans si post uenditionem, et sibi ius quæsitum moritur, transmittit ius congrui, & recuperandi suo ad hæres nisi statutum aut consuetudo obstaret.

80 Ius congrui, & retractus an possit cedi extraneo, & maxime in præiudiciũ alterius agnatis, & confinantis, vide hic.

81 Proximior agnatus, & magis confinans potest retrahere ab alio proximo, & confinante, & pares admittuntur æqualiter.

Agnatus, & confinans præstans consensum in venditione an, & quando possit retrahere non obstante consensu, nu. 81.

82 Statutum non præfigẽs certum tempus ad retractum intelligitur intra annum, si est facta uenditio alteri agnato, aut confinanti, si est facta extraneo intra triginta annos, & si agitur contra tertium possessorem intra decem inter præsentes, & uiginti inter absentes.

83 Venditio facta sine notificatione requisita a statuto est nulla, & potest infringi ab agnato, & confine quandocunque.

84 Rubrica declarat nigrum, & econtra.

85 Agnatus, qui est etiam confinans præfertur agnato non confinanti.

86 Minor habet restitutionem aduersus tempus retractus elapsum usque ad 25. annum siue ueniat ut hæres, siue ut ex propria persona, nume. 90.

Idem si esset in vtero tpe venditionis, quia haberetur pro nato, secus si non esset in vtero, sed intra tempus fieret, nu. 87.

88 Agnatus nõ natus tpe mortis illius de cuius hæreditate agitur, non succedit cum alijs natis illo tempore, & nu. 87.

Filius nõ natus tempore mortis aui, uel patrui non succedit cum alijs natis illo tempore dicto auo, & patruo, nu. 87. 88.

89 Maior succedens minori, a cui erat ius quæsi-

tum, retractus debet intra tempus statuti retrahere, quia sibi statim currit restitutio.

90 *Quadriennium Restitutionis an detur minori effecto maiore post xxv. annum in tempore retractus, an solùm tempus a statuto concessum, uide hic.*

91 *Statutum potest abbreuiare tempus ætatis, xxv. annis, & reducere ad xviij. & xx.*

Restitutio in integrum datur etiam maiori pnuntiatio a statuto, si de illa statutum non facit mentionem, nu. 91.

92 *Etas Minor potest abbreuiari à statuto, tamen datur restitutio in integrum, & non cōprehendit, nec tollit solemnitates iuris in alienationibus rerum Minorum, si de illa, & illis non facit expressam mentionem, nu. 91.*

Statutum faciens maiorem minorem. 25. annis, non tollit restitutionem in integrum, nec solemnitates iuris in alienationibus bonorū talis minoris, nisi de illa, & illis faciat expressam mentionem, numero 91. & 92.

DECISIO. LXV.

IAcopinus Antonii de Fiuizano habens stabulum seu caneuetam, super quo Zanettinus de Seffalbo habebat domum, uendidit de mense Maii anni 1505. dictum stabulum dicto Zanettino absque eo, quod prius denuntiaret Domino Iacopo Filippi Nante eius fratri Patruelli Agnato, qui Iacobus uirtute statuti Fiuizani, sub Rubrica, de uendi. fien. in Agnatos, & confines facto deposito intra mensem a die scientię petiit d. Dominus Iacobus sibi retrouendi dictum stabulum, seu caneuetam, qui Zanettinus opposuit non teneri ad retrouendendum, quia est superficiarius, & præfertur cuicunque agnato, & cofinanti, & cum lis sub iudice esset, Venerandus Pater meꝰ Dominus Carolus ad fauorem d. Domini Iacobi consuluit d. Zanettinum teneri ad Retrouendendum, & causa missa per bonos uiros, & partiales Fiuizani ad consiliū sapientis fuit RELATVM * petita per D. Iacobum fieri non debere, absoluendo dictum Zanettinum a petitis. condemnādo uictum uictori in expensis, a qua sententia fuit reclamatum, & appellatum ad Rotam Florentinam, modo uidendum est, quis tutius figit pedem, & an Agnatus possit virtute dicti statuti Retroemere domum emptam ab isto superficiario, & ne uidear aliis pennis, & uestibus uelle me indui, & uestiri, ideo adducta pro utraque parte per Honorandum Patrem meum in medium deducam, nonnulla locis opportunis addendo.

Intentio Iacobi Agentis fundata est super statuto Fiuizani sub Rubrica de immobili diuidendo, & de uenditione fienda in agnatos, uel confines, & patet esse probatam, iusta qualitates dicti statuti, Dum tractat de fienda in Agnatos, quia constat, quòd Iacobus Filippi, & Iacoponus Antonii sunt † fratres Patrueles, qui secundum decreta, quæ sunt illa, quæ continent iura canonica, sunt in secundo gradu consanguinitatis, ut habetur in capitulo finali per glo. & Docto. de consangui. & affini. & est apertus tex. propriè in decreto, in causa 35. quæstione secunda. & tetigi supra, in decisione 12. numero secundo in hac 2. parte. & apparet de uenditione facta per Iacoponum Zanettino de parte domus pro pretio scutorum 25. per instrumentum publicum, & etiam per confessionem ipsius Zanetti, prout in actis, & constat uenditionē de ea factam fuisse ipso Iacopo inscio, & ignorante, eo ipso, quod de aliqua denuntiatione facta, seu notificatione per dictum Iacoponum dicto Iacobo Filippi non constat † & scientia eius non extitit probata capitulo ignorantia de regulis iuris in 6. & l. uerius. C. de probatio. & etiam cōstat quod statutum habet locum in uenditione facta, ne dum de toto, sed de qualibet eius parte; quia dicit (dum tractat de dicta uenditione fienda Agnato) quod si contingat aliquem uelle uendere aliquam domum, ædificium terram, seu possessionem aliquam, uel aliquam eius partem, & per quam dictionem † aliquam includitur, quælibet res, & eius pars quantumcunque minima, quæ uendi contingeret per glos. in clementina prima de foro competen. & tradit Felyn. in capitulo pastorali, sub numero 8. de officio. delegatis & tradit dec. in l. prima. ff. quod quisque iur. & in l. secunda. numero 46. C. de edendo, & latissimè per And. Tiraquel. in repet. l. si unquam. in uerbo, omnia sub numero 14. & 15. C. de reuoc. dona. & in Reperto. decisionum, in uerbo, dicto aliquid, cart. 930. in prima part. & fundata intentione agentis, uidendum est de intentione excipientis, & solùm insistendum uidetur circa quædam excepta

per-

per dictum Zanettinum, an obstent, uel non Et quidem nullo modo obstare videntur.

Et primo non obstat, quòd dictus Zanettinus allegauerit, & ia probauerit se esse confinem a parte superiori dictę parti inferiori vēditę, & statutum (dum tractat de vendi fienda in confi. in vers. & codē modo) disponat, quòd Dominus soli pręferatur in habendo ędificium supra positum, & Dominus ędificii in habendo solum, & antecedat quibuscunque aliis, etiam si essent agnati, vel confines, aliquo alio capitulo nō obstante, per quod videbatur Zanettinum habentem partem superiorem, hoc est solarium superius debere præferri agnato; Quia Respōdetur, quod statutum in d. versi. loquitur de Domino soli, & de domino ædificii, & sic eo casu, quo quis est Dominus soli, qui est ille, qui tantùm est Dominus Terreni, & de Domino ędificii, qui est tantùm ille, qui est Dominus superficiei istius statuti. Nam domus conficitur ex solo, & superficie, & cum statutum differat
4 †solum ab ædificio, & ædificium a solo non potest aliter intelligi, nisi de Domino ædificii, hoc est superficiei tantū per tradita ꝑ Ias. in l. si fundū, sub conditione. §. qui fundum, sub nu. 2. & in l grege. ff de leg. primo per Cæpol. tract. de seruit., rubrica, quibus possit constitui seruit. cap. 14. & rubrica in quibus rebus capit. 16. & per Bero. quæstione 95. & verificatur talis dispositio in Feudatario, emphiteota, conductore ad longū tempus, in habente seruitutem, rem communem, & in superficiario, aut alio, qui ædificasset in mero solo alterius, qui ædificium per eos factum alienasset, vt Domin⁹ soli tunc præferatur, vel econtra, quando Dominus soli alienasset, vt talis feudatarius
5 †emphiteota, vel superficiarius, qui domini vtiles dicuntur, præferantur tunc cæteris, vt de his casibus habetur per Afflict. in tract. prothomis. in §. tertio noto, et per And. Tiraq in tract. de retract. §. 1 glos. 3. et glo. 7. numero 55. et seq. et §. 21. et per Alexand. cons. 27. vol. 6. Iacob. Nouel. de iur. ꝓthomise. § 2. numero 134. et numero 136 cart. 13 ; et in §. primo nume. 226. et seq. cart. 84. Boeri decis. 107. nume. 1. Ias. in l. 3. nume. 12. C. de iur emphi. Maranta. disputa. 8. numero 29. et seq. et nu. 40. car. 222. Hippol. singula. 441. num. 2. Anchara. consilio 150. et late loquitur Franc. Vegi. consilio 2. numero 5. 6. et seq. et nume. 18. et seq. cart.

10. Sed nos non sumus in his casibus, sed in Domino partis domus inferioris, qui erat Dominus soli, et superficiei ipsius partis, et tali casu præferatur agnatus, et non confinans partis superioris, et verificatur statutum supra in princi. dum loquitur de alienante aliquam domum, vel aliquam par-
6 tem eius, vt supra dixi. Nam per †alienationem partis separatur vna pars ab alia, et ex vna domo, et fundo separationes fiunt. plures. l. locus, & l. appellatione. ff. de verb. significatione et in l. plane. §. fin. ff. de lega. primo, l. si qui duos §. si quis partem, et ibi Bart. ff. commun. prædio. et infra decis. 20. numero 4. hac 2. part. et de tali parte agitur, in qua statutū præfert agnatū etiā confinantibus a quocunque latere, cùm verificetur in qualibet parte vendita, vt supra deduxi per gl. in d. clem. 1. de foro compet. & per alios in locis supra allegatis. num. 3.

Nec secundo obstat, quòd Zanettinus videatur particeps, & statutum præferat participem in certo casu, quia statutum loquitur in participe, qui propriè dicitur ille
7 qui habet †partem pro indiuiso cum uendēte, ut not. Ang. in l. hoc quod dictum. §. si ex tribus. ff. de seruit. vrba. prædi. vbi dicitur, quòd commune dicitur propriè, quod est pro indiuiso cum alio, & impropriam esse locutionem dicere commune pro diuiso, & sequitur Dec. consilio 388. numero secundo & uide Paul. de Castr. consilio 334. volumine secundo Corne. consilio 184. volumine primo, & idem videtur esse in partecipe, quia mihi videtur, quod habens aliquid commune, uel esse participem, sit idem, & statuta sunt propriè intelligenda. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. & l. quicquid astringendæ, vbi Ias. ff. de uerborum obligatione & ista pars alienata est diuisa, & ita fuit per plures annos ab aliis partibus dictæ domus aliàs alienatis per dictum Iacoponum, unde de ea non loquitur & etiam quia talis particeps non præfertur agnatis, sed solùm confinantibus; Nam statutum dicit, ac etiam præferuntur, & præferri debeant quibuscunque confinantibus, non agnatis de quorum singulis in specie supra particulariter disposuerat, quod primo uendere uolens tenetur uendere agnato & agnato nolente emere; confinanti, & solū in casu isto ꝓuidet, ꝙ particeps ꝓferatur cōfinantibus, & nō in casu, quo ad retractū ueniat agnat⁹, quē prio su-

pra uoluit omnibus præferri in uenditione alicuius rei, uel alicuius eius partis, excepto quando concurreret dominus soli, hoc est terreni, & sic directus, & dominus superficiei, & sic utilis, ut supra dictum est, & declaratur, quia supra proximè, & immediatè, dum disposuit de dominis directis, & utilibus, quòd præferantur quibuscũque aliis, exprimitur etiã si essent agnati, uel confines, & aliquo modo & continuatiuè sequitur, & dicitur, ac etiã præferantur, & præferri debeant quibuscũq; cõfinibus, non agnatis, participes domus. Illa enim uerba, Non agnatis importare uidentur, qđ præferantur quibuscunque cõfinibus, qui non sint agnati, tum quia indistinctè tales agnati etiã non confines præferũtur cõfinibus, ut supra distinctè de eis dixerat, & † sequentia declarantur per præcedẽtia, l. qui filiabus, & l. qui seruus. §. fui. ff. de leg. primo, & l. utrum. ff. de peti. hæred. tum etiam, qui multo magis, in confinantibus agnatis procedere debet cùm exceptio de participibus facta fuerit solùm de simpliciter cõfinantibus, qui essent agnati. & per hoc nõ uidetur, nec dici potest, quòd debeant præferri participes agnatis simpliciter, quia tantùm de simpliciter confinantibus loquitur, & exceptio facta in uno casu, nõ trahitur ad alios, sed cæteri remanent sub regula generali præcedenti facta a statuto, quæ fuit, & est, quòd primo agnatus simpliciter, & postea confinans admittatur ad recumpram rei alienatę eis insciis, & ignorantibus, à qua regula statutum excipit Dominos directos, & utiles, quos uult præferri quibuscunque, etiam si essent agnati. Item excipit, participes, quos uult solùm præferri cofinantibus, qui non sint agnati, & nihil aliud excipit † unde cæteri casus sub regula, & generali dispositione remanserunt, & censentur in ea confirmari, ut habetur per Dec. & Cagnol. in l. 1. ff. de reg. iur. tetigi in decis. 38. nu. 12. in 1. par. maximè qa illa uerba, nõ agnatis, cùm sint † ablatiui casus, resoluuntur in conditionem, idest si non sint agnati. l. a testatore. ff. de condi. & demonstra. dixi supra in decisio. 21. n. 4. in 1. par.

8 (margin, at "dixerat")
9 (margin, at "non sint agnati")
10 (margin, at "tis, cùm sint")

Nec etiã obstat, q̃ tẽpus mẽsis datũ à statuto agnato ad recũprandũ rem uenditã, fuerit lapsum cùm ex tenore instrumenti appareat factã fuisse uenditioné de dicta parte domus, sub die 31. Maii, & Iacobũ egisse ex processu, appareat die 10. Septembris, & sic nedum lapsus sit unus mensis, sed tres, & ultra. Quia respõdetur, quòd tẽpus dicti mensis non currit a die contractus celebrati, sed a † die scientię; Nam dicitur (si uerò alienatio facta esset de rebus p̃dictis, uel aliqua ipsarum dicto agnato inscio, uel ignorante teneatur ille, in quem facta est alienatio, rem ipsam restituere dicto proximiori agnato infra mẽsem a die scientiæ alienationis dictæ computandũ) & constat, quòd dicta alienatio facta fuit ipso Iacobo inscio, & ignorante, eo ipso, quòd de scientia non extitit probatum, ut supra dixi nu. 2. & etiam probatũ est p̃ iuramentum ipsius Iacobi, per qđ etiã tali casu probatur talis ignorantia, ut habetur per Doct. ubi Dec. in ca. cùm omnes, de cõstit. tetigi in repertorio decisio. num. 1 in uerbo, ignorantia præsumitur, in 1. part. cart. 991. Nec obstat, quòd Zanetinus uideatur uoluisse probare per Iacoponum uẽditorem, quòd ei fuit facta denuntiatio p̃ eum, si uellet emere dictam caneuetã, tum quia † uenditor non est idoneus testis pro emptore, ut not. glo. in l. nullus. Cod. de testib. Cyn. Bal. & Paul. de Castr. in l. omnibus. C. eod. Paul. de Castr. cons. 74. in causa mota, sub num. 2. uolum. 2. licet Ioan. de Amic. in cons. 146. colum. 7. uersic. Nec obstat teneat cõtra, tamen quod uenditor non sit testis idoneus ad fauorem emptoris post cessionem, & rem traditã tenet Bart. in l. facta §. si hæres. ff. ad trebel. Paul. de Castr. cons. 134. num. 2. uolum. 1. Alexã. cons. 176. nume. 3. uolum. 6. Paris. consil. 19. num. 59. uolum. 3. Iacob. Machel. patroci. 29. nu. 1. Bero. cons. 124. numer. 28. consil. 187. num. 5. cons. 153. num. 76. consil. 152. numero 10. uolum. 1. Paris. cons. 58. numero 8. & seq. consil. 19. num. 59. & seq. uolum. 1. Affilict. decisio. 163. nume. 5. Iacob. Nouel. in regula. 216. in uerbo, uenditor, nu. 16. Bald. in auct. quod obtinet. C. de proba. Bart. in l. si partem ff. quemadmo. seruit. amitta. Roland. cons. 58. cons. 85. numero 7. uolumine 2. & Hippol. Riminal. cons. 37. nu. 52. & 53. uol. 1. & uide Afflict. decisio. 369. nume. 6. & seq. & Crauet. consil. 282. sub num. 6. uers. Non obstat quintum uol. 2. & ita aliàs in contingentia facti super tali retractu occasione dicti statuti fuit consultum uenditorem non esse idoneum testem pro emptore, p̃ excell. Virũ

11 (margin, at "lebrati")
12 (margin, at "quia † uenditor")

D. Matthcum

D. Mattheum de Nicolinis ciuē, & Aduocatum Florentinum, & ita IVDICATVM per dictos bonos uiros inter Simonē olim Francisci de Vercusio Agentem ex una, & Blaxium quōdam Lazarini de Collegnaco conuentum ex altera, nam non potest negari, quin uēditor teneatur ĩterpellare, & requirere agnatum, si uult emere, & si non facit, facit contra dispositionē statuti, & ne uideatur ita fecisse agit de se exone-
13 rando, quo casu † testis nunquam uidetur idoneus, ut tradit Bar. ĩ l. deferre, ff. de iur. fisci, & Crauet. cons. 112. num. 10. & tradit deci. cons. 256. nu. 7. tum quia etiam dictus Iaconus nihil de hoc deponit, sed tantum dicit (che Lodouico suo figliuolo gli ha detto, & referto, che andò a trouar Iacopo del Parmesano, & li disse, come esso uoleua alienare, & uendere la detta Caneuetta, & pregollo che la pigliasse, & detto Iacopo recusò, & disse nō la uolere, & che per questo poi la uendette a Zanetino) & ista non arguunt aliquam scientiā dicti Iacobi. Nec obstat, quòd Ludouicus examinatus dicat, quòd ipse ita dixit dicto Iacopo, quia non dicit, q̄d cōmissione dicti Iaconi ita dixerit, sed dicit (che tornando esso testimonio da Bagnone andò a trouare l'articulato Iacopo, & li disse, come lui uoleua uēdere la caneuetta articulata, & che uolendola comprare lui glie la darebbe, & che all'hora detto Iacopo li disse non la uolere; ma che uoleua li suoi dinari, & che Iacopone suo Padre l'haueua fatto procuratore suo; ma che non li denuntiò tal caneuetta per special cōmissione di suo Padre) & per hoc non infertur, quòd Iacobus fuerit requisitus, nec habuerit scientiam aliquam q̄ Iacoponus ipse uellet uendere, quia Ludouicus diceret quòd ipse uenderet dicto Iacobo ad eum non spectabat uendere, sed ad dictum eius patrem, & ideo licitè potuisset recusare, cū ipse Ludouicus nō posset uendere, & quia Iacobus non tenebatur ei credere, cùm
14 quis alicui de facto alterius credere † non teneatur, ut tradit Bal. cons. 27. uolum. 2. & sicut Iacopono non crederetur de dicta notificatione, ita Ludouico de ea credi nō debet. Crauet. consil. 6. num. 67. lib. 1. Purpura. consil. 154. numero 5. & seq. cart. 158. tetigi supra in decisio. 1. nu. 47. cart. 22. in hac 2. par. Et etiā esset nulla, quia nomine proprio, & non de cōmissione pa-
15 tris dicit eam fecisse, Nam † notificatio nō potest fieri ab alio, quàm a domino, uel a procuratore habente speciale mandatū, per tradita per Bart. & Doct. in leg. non solùm. §. morte. ff. de nou. oper. nuntia.
16 Et requiritur in ꝓcuratore, quòd † ostēdat mandatum & legatur, & eius exemplum tradatur ad hoc, vt operetur scientiam, ut dicit Bar. ibi in materia protestationis, & in l. qui in alterius. ff. de reg. iur & sequuntur Doct. maximè Ripa. in capit. cū Marcus Ferrariens. de constit. & tradit Andr. Tiraq. in tract. de retract. §. 1. in glo. 10. nu. 99. & in §. 36. glo. 2. sub nume. 3. & tetigi in decis. 14. numero 17. cart. 291. Bursa. cons. 233. nume. 10. uolum. 3. & Simon. de Pretis cons. 132. nu. 85. cart. 254. Item dictus Ludouicus nihil probat, quia est unicus, & interrogatus de præsentibus dixit
17 de se teste tm̄, & dicto Iacobo, & talis † testis non probat etiam semiplenè quantumcumque magna fulgeret dignitate, ut tradit Mari. Soci. in cap. fin. de iuriuran. & dixi supra in Reperto. decisionum, in uerbo, testis unicus, car. 1222. in 1. par. Et dicta
18 † denuntiatio, & notificatio fuit etiam nulla, quia non substātiat totum fiendū, nam debet continere ea, quæ habent substantia rei ipsum factum fiendum, aliàs illa nihil releuat, ut tradit Afflict. in tract. 11. de iure prothomis. in §. ut infra triginta dies, & Tiraquel. de retract. §. 36. glo. 2. nu. 30. & seq. & Octauia. Pedemonta. decis. 174. nu. 3. & 4. cart. 711. Nam requiritur, quòd ipse Iacoponus denuntiat ipsi Iacobo se uelle uenderē dictam domum, seu cellam uinariam pro scutis 25. & si uellet eam emere ei uenderet pro tali pretio, aliter denuntiatio nō ualet, & nō dicitur quem constituere in scientia, quia non sufficit scire factum, sed requiritur scientia cum eius modo, & qualitatibus, ut ibi tradit Afflict. Alexand. in consil. 114. in primo uolum. Felyn. in cap. quo ad cōsultatione, num. 2. & 23. de re iudi. Ias. in l. qui Romæ. §. duo fratres, sub numero 108. ff. de uerb. oblig. & in proposito tradit Dec. in cons. 222. sub nu. 5. & etiam tradit Aret. cōsi. 68. & latè Tiraq. in tract. de retract. §. 36. in glo. 2. sub num. 30. & dicam infra num. 24. tetigi in decisio. 12. nume. 37. & seq. in 1. part. Nec etiam obstat, quòd uideatur constare de scientia saltim præsumpta, quæ inducitur ex publica uoce, & fama a statuto, quia ta-

19† lis publica vox, & fama ĩ effectu nõ uidetur probata, quoniam requisita ad eius probationem, de quibus per Bart. in l. de minore. §. plurium ff. de quæst. per Dec. in c. 1. de app. & in cons. 36. & in cõs. 57. & tetigi supra decisio. 12. numero 26. & seq. in 1. part. non sunt probata, nec deducta, Nam aduertẽdum est primo, quòd capitulum, quod est decimum in ordine capitulorum dicti Goratij, in quo talis fama fuit, & est articulata, non est uerũ, quatenus dicitur, quòd uẽditio facta fuit sub die 21. Maii, quia, ut patet per instrumẽtum dictæ uenditionis, fuit facta die 31. & sic ultima die dicti mẽsis Maii, & ꝙ ꝓpterea omnes testes deponentes, quòd ipsi sciuerint talem uenditionẽ fuisse factam ex eo, quia sibi dictũ fuit de mense Maii, & talem famam fuisse, & incępisse de dicto mense necesse est, quòd deponant falsum, cùm de necessitate qs nõ possit scire actum nec de eo oriri publica vox, & fama, antequam illud actum factum fuerit, & potissimè cùm dicant se sciuisse, & audiuisse talẽ publicam vocem, & famã, post tres, aut quatuor dies facta uenditione, vt de se patet. Secundo aduertendũ est, quòd tales testes non deponunt, quòd talem famam audiuerint à maiori parte, nec quòd eam audierint in vicinia Iacobi, & sic ĩ tali loco, & dicunt nescire diem factæ uenditionis, & ꝓpterea nullo modo possunt dicere ꝓbare aliquam famam, quia si nesciunt diem factæ uenditionis, non possunt dicere, quòd post tot dies post factam uenditionẽ talis fama nacta fuerit, quia ignorato principio, nõ potest certè determinari quot dies
20 ab eo cucurrerint, quia † ignoratis principiis, necesse est ignorare, quæ determinãtur ab eis, & ideo infertur, quòd denuntiatio, accusatio, & querella sine die, & mẽse non ualet, quia nõ potest apparere de ueritate, neque de contrario, Alex. cons. 72. inspecto num. 7. & seq. versic. his pręsuppositis, volum. primo. Plot. in l. si quãdo, n. 824. versic. vigesimosexto, C. vnde vi, & vide glo. in l. in causis, in verbo, secretarium. C. de accusa. & inscript. Et cùm agatur de scientia agnati, videtur debere intelligi de publica uoce, & fama, quæ esset in ui
21 cinia ipsius agnati, quia tunc † uicinus p̃sumitur scire facta uicini. l. octaui gradus. ff. unde cogna. l. 1. §. 2. ff. de flumi. & tradũt Doct. in l. 1. ff. si cer. peta. & declaratur ex dictis Socy. in cons. 187. col. 5. uolum. 2. & per Alexand. cons. 151. colum. penul. uersic. subiungo, uolum. 5. Roland. consil. 3. num. 16. & sequen. uolum. 3. & testis, qui non deponit se audiuisse a maiori parte, non probat publicam uocem, & famam, ut per Bart. in d. §. plurium, & ideo testes, qui deponunt se audiuisse a pluribus personis, & pluries, non probat, ut not. in l. 3. §. eiusdem ff. de testib. & per Bart. in d. §. pluriũ, & Franc. Curt. in l. admonendi, sub nume. 182. ff. de iure iuran. & pulchrè Bal. in consil. 407. nume. 3. in 1. part. & quidem non probat testis ita, ut supra simpliciter deponens audiuisse a pluribus personis, & pluries, sed etiam si dixisset audiuisse a pluribus personis publicè dicit, non probat famã, quia potuit dici publicè ab uno, uel duobus, ut dicit Bart. in d. §. plurium, ut ꝑ Dec. & Matthe. Nerruci. in d. cap. 1. ubi supra, de appel. & etiam sequitur Alexand. in cons. 184. nume. 8. uolum. 7. dum expressè dicit, quòd testis licèt dicat, quòd audiuit a pluribus personis publicè dici, non probat, & ibi num. 11. etiam dicit, quòd testis, qui deposuit, qđ audiuit dici mille uicibus, & ultra publicè à multis, & diuersis personis, non probat publicam uocem, & famam, & idem tradit etiam Alexand. in consil. 2. numer. 16. in consil. 24. uolum. 6. in cons. 35. num. 6. & in consil. 123. uolum. 7. & passim ubique in multis aliis sequitur, & idẽ etiam tradit Corne. cõs. 68. ubi dicit, quòd testis, qui deponit, quòd est publica uox, & fama, & ita audiuit dici à maiori parte hominum de prædictis notitiam habentiũ, & in causa scientiæ respondit, vt supra, quia uidit, audiuit, & interfuit, nõ probat & idem in consil. 232. in 2. part. & in cons. 128. litera F. & seq. in 4. par & Bald. etiam prædicta sequitur in d. consil. 406. numero 3. in 1. part. in cons. 267. in 3. part. & in cons. 467. in 4. part. Paul. de Castr. in consil. 141. nu. 6. & 7. in 1. part. & in effectu omnes sequuntur Bart. in d. §. plurium, & tetigi supra decisio. 12. num. 26. & seq. in 1. par. Rolan. cons 11. uolum. 4. Decian. cons. 4. numero 48. & 49 uolum. 3. & App. stilla ad Bertazzol. in consil. 162. lit. B. cart. 221. Item nõ probat testis, qui interrogatus a quibus audiuit, dicit se non recordari etiam si prius audiuisse dixisset à maiori parte, ut dicit Bart. in d. §. plurium nu. 23. sequitur Alexand. cons. 3. uol. 4.

in conf.101.num.9.uersi. tertius testis, oin 6.uolum.Dec.& Nerruci.in d.ca.primo, de appel.Dec.d.consilio 36.& in consilio 429. numero 9. Item non probat testis, qui dicit pluries,& multoties audiuisse dici,& ita credit per tradita per Ias.in rubrica. ff. de iureiurando, & etiam si dicit, quod fuit publica vox,& fama, non probat, quia testis non debet esse iudex, an ex tali auditu resultet publica uox,& fama, sed habet testificari,& deponere de his, quæ sunt facti, & percipiuntur sensu corporis. l. qui testamēto.§.fin.ff.de testam.& ratio reddita per testem debet de necessitate concludere, capitulo in præsentia, de proba.l. neque natales.C.de probatio.& l.unde hoc.C.unde legit.& dicit Alex.in consi.59.nu.3. volumine 6.& talem rationem concludentem testis deponens de fama etiam non interrogatus debet assignare,& dicere, à quibus audiuit, aliàs non probat famam, ut dicit Bart.in d.§.plurium, sub nume.23. cum simili, ut per Dec.in d.c.1.ubi supra, & in d. consilio 36.& Franc.Curt.in l.admonendi sub numero 182.& etiam per alios in locis supra allegatis, (sed quid quādo per numerum septē, aut decem testium esset probatū hanc publicam uocem & famā informem, uide Bald.in auct.q̄d locum, col.fi.numero 13.uersi.decimo, quæritur. C. de collatio. Hippoli.singula.477.in testibus.Bero. ca. 1. nu.55.& 56.de appella.Alba.consilio 72.numero 4.Roland consi.82.numero 60.uolumine 2.Tobi.Noni.consilio 111.nu.5. Burs. conf.87.nu.45.lib.1.Grama.conf.57. num. 18.& 19. ubi dicunt probare famam informem, licèt Paris.conf 67.nume.108.uol. 3. Natta conf.473.nu.22.col.2.& Bursa. consilio 35.num.25.teneant contra)& in casu istius statuti consuluit Anto.Cioss. consilio 14.num.9.& seq.uolum.primo, car.34. qui an bene retulerit colliges ex ista decisione.

Tertio aduertendum est, quod etiam d. publica uox,& fama nullo modo potest di-
22 ci probari, quia hoc casu agitur de probatione† publicæ vocis,& famæ, quo ad faciēdum plenam probationem, uigore dicti statuti, quo casu etiam in casu, quo fama aliàs sufficienter posset dici probata, non dicitur probata, nec probatur, quia statutum strictè intelligitur, adeo quod plura requisita sunt necessaria, quæ aliàs non requirerentur probari, Nam requiruntur sex ad probationem huiusmodi famæ. Primo, ꝙ fama probetur saltē duobus testibus, & stante dicto statuto vnus nō facit semiplenā ꝓbationē. Secundo, q̄d adducāt rationē nō interrogari. Tertio, ꝙ ꝓbetur, ꝙ talis fama originē habuerit a personis fidedignis & ex causis probabilibus. quæ populum ad sic credendum inducunt. Quarto, quod testes qui tali casu inducuntur ad probandū famam, sint fidedigni, & optimæ opinionis, quia talis probatio irregularis & specialis, ac priuilegiata est, & tali casu quando testes optimæ opinionis requiruntur, illa qualitas articulari,& probari debet. Quinto, quod de contraria fama non probetur. Sexto, quòd per famam id, quod per eam probandum est, immediatè probetur, secus in aliis adminiculis, quia illa debent legitimè probari, ita latè probant Ceph.conf. 65.nu.52.& seq.uolum.1.Dec. & Nerruci. in d.cap.1.de appel.Angel.in l. 2.§. dic autem.ff.quemadmo.testa.aperian.Ancha. cō silio 254.Alexand.consilio 272. uolumine 1.& pulchrè loquitur Anchara. Regiens. quæst.55.in 1.par.Arnol.cpito.14.Hippoli.singula.188.Menoch.conf.175. numero 100.volumine 1.car.241. ubi reddit rationem Dec.conf.37.numero 8.& num.11.& per totum faciunt adducta per Paris.consi. 24.nume.13.& seq.uolum.3.Bero.consilio 95.nu.8.consi.87.num.44.uolumine 3. Roland.conf.3.nu.55.& seq.uolum.1. & Menoch.de adepis.posses.remedio 4. quæstione 77.nu.66. Septimo, requiritur quod deponant de perfecta uenditione, uidelicet de certo pretio, & qualitate in uenditione contenta, ut dicit Alexand.consilio 20. in causa, nu.11.uer.secundus testis, uolumine 4.Dec.consilio 57.num.5.Boeri.consi. 18. numero 13.& Hippoli.singula.38.licèt in casu nostri statuti uideatur sufficere solam scientiam venditionis absque alia qualitate, cùm det statutum modum & formam sciendi factum emptionis, ut per Hippo.d. sing.38.Rimi.iun.conf.7.uol.1.& uide Petr. de Mōcha.in addit.ad Io.Crot.de testib.nu. 396.& seq.Alc.2.Reg.præsumpt.2. tū hoc idē nō uidetur sufficere, qa idē est dicere, ꝓbare famam uenditionis, quàm uenditionē per famā,& sic debere probari cū suis qualitatibus, & pretio iuxta supradicta,& ita in proposito nostri statuti loquitur decis. consilio 222.numero 5.& est similis glo.in cle.1.de procura.quam allegat, & ex multis

tis comprobat Aret. in consil. 68. pulchre Bal. de iur. prothomis. colum. 4. uersic. sed pone, et Afflic. de iur. prothomise. §. 2. uersic. ut infra triginta dies. Alexan. d. consil. 20. num. 11. uolum. 4. Abba. cons. 42. uolu. 2. et Rimin. Iun. d. cons. 7. num. 52. uolum. 1. et tetigi supra in decisio. 12. nume 32. et seq. in 1. part. car. 167. Et testes examinati in pluribus requisitis deficiunt, nam nullam bonam rationem adducunt, nec dicunt, quòd talis fama habuerit originem a personis fide dignis, eas specificando, et ex probabilibus causis, item de qualitate testium, quòd essent optimæ opinionis, nõ fuit nedum probatum, sed nec capitulatum, nec ullo modo allegatũ. Et ulterius testes non deponunt, q talis fama esset, q dicta caneuetta fuisset uendita pro tanto pretio, et cùm pretium sit de substantia uenditionis, et ad hoc ut uenditio probetur, requiritur, q testes deponunt de eo quod non sufficit simpliciter deponere, de uenditione sine qualitate pretii, et qñ probatio dēt fieri per famã, ita pro singulari tradit Hippol. in singul. 38. qui allegat Alexand. in cons. 20. in causa appellationis in 3. uol. et dixi mox supra, et in dec. 12. nu. 32. et seq. in 1. par. car. 168. Nec põt dici aliud esse probare uenditionem per famam, aliud famam uenditionis ad effectũ sciẽtiæ prędictæ præsumptæ, quia uerba statuti ita expresse cantant (et intelligatur sciuisse si probatum fuerit per publicam uocem, et famam, fuisse in uicinia, quòd dicta res fuerit uendita) et sic statutum disponit expresse uenditionẽ debere probari per publicam uocem, et famam, sicut loquitur Hippo. d. sing. 38. post alios, quos ibi allegat, et tetigi mox supra i uersic. octauo requiritur, et quia ẽt si statutũ disponeret famam uenditionis etiam probandam, idem dicendum esset, quia quo
23 ad effectum idem est † probare famam uenditionis, q uenditionem per famam, nec iudicio meo capitulari, et probari potest unũ, quin alterius probatio resultet, et licèt agatur ad effectum sciẽtiæ præsumptæ, tamen non potest dici, quòd non sit necesse probare substantiam uenditionis, quia quando agitur de probanda scientia alicuius facti, non sufficit probare factum simpliciter, sed est necesse ꝓbare eius mo-
24 dum et qualitates, quia non dicitur † scire factum, qui non scit eius substantiam, et qualitates, ut est glo. notab. in c. cohortationi, in uerbo, sciuit, de appellat. quam sequuntur Doct. ut supra dictum est, et eam comprobat Aret. in cons. 68. et Dec. d. cõsi. 222. sub nu. 5. Octauia. Pedemonta. d. decis. 174. num. 3. et 4. car. 711. tetigi supra, num. 18. et in decisio. 12. num. 23. et seq. car. 168. qui enim nõ habet scientiam earum rerũ, quæ sunt de substantia, non dicitur scire, sed ignorare. l. multũ. ff. de condi. et demonstra. l. sed si de sua. ff. de hæred. actio. uendi. et ita in proposito tradit Bald. in consti. de iure prothomis. colum. 4. uersic. sed pone, et ita etiam in terminis nostris, quando agitur de probanda scientia præsumpta, tenet Afflict. in d. §. ut infra triginta dies sentit Tiraquel. de Retract. §. 36. gl. 2. nume. 30. et seq. aliàs cùm casus occurreret, consuluit Pater meus, cui consilio se subscripserunt excellentissimi Viri D. Lazarius de Arnolphis de Luca. D. Alexander Malagonnella, et D. Bardus Altouita, et maximè prædicta procedunt etiam, quia dicta uenditio fuit facta clam, cùm facta fuerit in Apotheca d. Zanetini, et coram testibus forensibus, per tradita per Bart. in l. prohibere. ff. quod ui, aut clam, & in l. 2. C. de his, qui ex pub. ratio. lib. 11. cum similib. Sed quid plura, quia etiam si talis scientia præsumpta fuisset probata, nihil releuaret, quia statutum non inducit talem scientiam a die publicæ uocis, & famæ habitæ in uicinia simpliciter, sed postquam lapsi fuerint tres menses a dicta die publicæ uocis, et famæ. Nam dicit, (et intelligitur sciuisse, si probatum fuerit fuisse publicam] uocem, et famã, quod dicta domus, siue possessio fuerit uendita, si agnatus fuerit præsens, postquam elapsi fuerint tres menses à die dictæ habitæ fa-
24 mæ connumerandi) et sic † scientia præsumpta inducitur ex publica uoce, et fama cum concursu trium mensium, et non aliter, et postquam inducta est talis scientia, et sic post dictos tres menses elapsos statutum uult, quòd habeat mensem ad recuperandum rem uenditam ab emptore. Vnde ad hoc, ut agnatus exclusus dicatur, requiritur, quod lapsi fuerint tres menses ad inducendum scientiam, et unus alius ad recuperandam rem uenditam, et sic in totum requiruntur quatuor menses, et non tres, et quòd fiat connumeratio a die factæ uenditionis, quæ fuit facta, ut dictum est, die 31. et sic vltima Maii, ergo non fuerunt elapsi,

psi, quando Iacobus petijt recumpram, & fecit depositum, quia hæc facta fuerunt sub die 10. Septembris, & sic in die 10. Mensis dati ad recumperam, ut patet ex processu, & sic nihil releuaret.

Præterea aduertendum est, quod Mensis, qui datur a die habitæ famæ ad retrahendum rē uenditā ab emptore, non debet intelligi ita simpliciter, sed debet suppleri, ꝙ currat
26 † a die scientię, & factæ traditionis rei, qa debet intelligi de scientia habita uenditionis ꝑfectæ, & uenditio ꝑfecta non dicitur nisi postquam est facta traditio rei uenditæ, maximè in terminis statuti nostri, de quo agitur, quia statutum ꝓuidet in duobus casibus. Primò, quando uenditor uult uendere, antequam uendat contra uenditorem, & disponit hoc casu (ꝙ teneatur uēdere eius agnato pro eodē pretio, & modis, & formis, quibus reperiret uendere alteri personæ posse.) Scd'o, statutum prouidet quando uenditor uendit rem, & tali casu disponit contra emptorem, (quod teneatur rem restituere pro eodem prætio, & modis, & formis, quibus emit) & isto casu, quo statutum contra emptorem prouidet, prouidet eo casu, quo translatum fuit dominium in eum, & possessio, quia dicit (si uerò alienatio facta sit) & alienatio facta dicitur, quando dominium est translatum in emptorem, & illud translatum non dicitur, nisi facta traditione. l. alienatum. ff. de uerb. significa. & l. traditionibus. C. đ pact. quod etiam patet, quia statutum mandat, quod emptor teneatur rem restituere agnato. Nam ad hoc, ut emptor rem restituere possit, requiritur, quod prius effe-
27 ctus sit possessor rei, cùm rem† restituere non possit, qui rem non habet. l. filius. C. de donatio. l. obseruare, & ibi not. Bart. & Bal. ff. de offi. proconsu. Vnde requiritur, quod emptor effectus sit possesor, & contra talem emptorem posessorem actio quantumcumq; sit personalis, quia descendit ex statuto isto casu, quia afficit rem, competit, & ita tradit Affl ct. dicto tractat. de iure prothomis. d. §. infra 30. dies in 10. notabili, & tetigi supra in decis. 16. in hac 2. par. Donec enim uenditor stat enim in posesfione rei suæ, non censetur alienasse, ut ꝑ Curt. Iuni. in consi. 109. nume. 16. Non uidetur igitur tēpus dicti mensis prius currere agnato, ꝙ̄ fuerit facta traditio emptori, & sciuerit utramq; factam uenditionem & factam traditionem, & sic a die habitæ scientiæ, & factæ traditionis, & ita in effectu tenet Bald. in tract. de iur. prothomis. & ibi eum sequitur Afflict. ubi supra, & idem tenet Io. Iacob. instit. de contra. empt. in princi. & Paul. de Cast. in cōs. 74. in 2. part. Pancirol. consil. 167. nu. 6. Paset. cons. 173. nume. 22. tetigi supra in decisio. 16. nu. 35. cart. 330. in hac 2. part. Nec obstat quod Tiraq. in trac. de retract. in §. 1. glo. 10. quæst. 20. sub nu. 188. uideatur tenere cōtrariū, qa illud ꝓcedit in terminis eius cōsuetudinis, loquitur simpliciter de uenditione, quo casu uerificatur etiam quòd non sit translatum dominium. d. l. alienatum, Non autem loquitur in terminis statuti nostri loquentis nedum de uenditione, sed etiam de alienatione, & simpliciter mandatis emptorem restituere debere rem emptam, quæ restitutio præsupponit factam fuisse traditionem, ut dictū est per tex. in l. qui restituere, & in l. qui petitorio. ff. de rei uendi. iuncta. l. decem. ff. de uerbo. oblig. Et attēto, quòd dictus Iacoponus uenditor remansit in possessione dictæ domus, siue caneuettæ usque ad mensem Septembris, in quo fuit disgombrata per Ludouicum eius filium, & tradita eius possessio dicto Zanettino, non potest dici, quòd dictus mensis cucurrerit, nisi a die dictæ factæ traditionis per supradicta, & faciunt tradita per Bar. in l. si cui. ff. de leg. 1. & Pancirol. d. consil. 167. ubi uolunt,
28 quòd † tempus appositum in contractu uenditionis ad soluendū pretium non currat, nisi a die factæ traditionis, & sic cū Iacobus sub die 10. dicti mensis Septembris fecerit depositum, & petierit restitutionē rei, uidetur in tēpore legitimo ea fecisse.

Et causa uertente coram bonis uiris & partialibus Friuzani lata fuit sententia de
* cōsilio Sapientis, secūdū ꝙ RELATVM * fuit de Magnificū D. Consultorē, petita ꝑ D. Iacobū fieri non debere, absoluendo dictum Zanetinum, seu Horatiū eius procuratorem a petitis, condemnando uictum uictoris in expensis.

Verū, q̄a uisū fuit cōtrariū uerius, & d. Magnificu D Cōsultorē, cōsideratis eius rationibus non bene retulisse, & tale eius cōsiliū fuisse, & esse erroneū, & cōtra uerba & mentē statuti in causa cōmissa ex rescripto Magnificis Dominis Rotæ Florentinę, placuit uenerando Patri meo hæc pauca

contra

contra talem relationem, & consilium in medium afferre. Nam in effectu dicit iste relator se moueri, quòd uigore dicti statuti Fruizani, sub rubrica de immob. diuid. & de uendi.fien.in agna. & consi. Zanettinus præferebatur, quia licèt.d.statutum regulariter præferat in emptione rei immobilis agnatū usque in tertium gradū attamen (in uers.& eodem modo &c.) præfertur Dominus Soli in habendo ædificium suprapositū, & Dñus ædificii in habendo solū formaliter dicens,(& antecedat quibuscunque aliis, etiam si essent agnati, uel confitens aliquo alio capitulo nō obstante) unde dicit; cùm constet in processu, quod Iacoponus haberet mansionem inferiorem, & Zanettinus mansiones superiores, & ex consequendi superficiem.d.domus, sumus propriè in exceptione posita in statuto, quia Zanettinus erat Dominus ędificii positi super solum, & ideo præferendus erat in emptione Iacobo Agnato, Nec obstat, dicit, si dicatur, q̃ Zanettinus nō erat D. etiā ædificii supra solum, quia Iacobus ultra solum, habebat ædificiū ipsius ca neuetæ usq; ad primum solarium, quia dicit statutum debet intelligi de partibus inferioribus, & superioribus, ut habens partes inferiores domus præfertur in acquisitione partis superioris quibuscunque aliis, quamuis agnatis, uel confinantibus a lateribus, & pariter pręferatur habens partes superiores in acquisitione partis inferiorum, quibuscunque aliis tam agnatis, quàm confinantibus à lateribus, aliàs dicit, si intelligeremus statutum in d.parte de eo, qui haberet duntaxat solum, & de eo, qui haberet omnem superficiem raro, aut ferè nunquam casus iste eueniret, quia rarissimè inuenitur, quod unus habeat solum, alter superficiē, sed bene inuenitur, & sępissimè, quòd unus habet in eadem domo partes inferiores, & alius partes superiores, ut experientia docet, quę est rerum magistra capitu. quam
29 sit de electio.in 6. leges autem, & † statuta potius adaptari debent ad ea, quæ frequenter, & facilè accidunt, quàm ad ea, quę de raro eueniunt l.3. cum duobus sequentib. ff de legi.tetigi supra, decis.18. numero & ita Magnificus D.Consultor residet, nec aliter respōdet, hisque adduxit Pater meus in contrarium, quòd dictus uersi. (& eodē modo &c) loquitur solùm in Domino soli tantùm, & in domino ędificii tantum, & uerificari in emphiteota feudatario, & superficiario, vt dixi supra nu.4.

Quibus adductis per d. D. Consultorem non obstantibus, adhuc Pater meus erat in ea opinione, quòd dictum statutum in d.uersic.loquatur, & uerificetur, ut dixit & non posse intelligi vllo modo de partibus inferioribus, & de partibus superioribus, prout dixit debere intelligi dictus D. Magnificus Consultor, & talem eius intellectum visum fuit esse penitus erroneum, & contra verba, & mentem ipsius statuti, causis, & rationibus supra deductis.

Et ulterius, quia verba statuti sunt clara: Nam dicunt (& eodem modo pręferatur D.Soli in habēdo ędificiū supra positum, & D.Edificij in habendo solū, & antecedat quibuscunque aliis, etiam si essent agnati, vel confines, aliquo alio capitulo non ob-
30 stante) & Dominus † Soli dicitur, qui est Dominus terrę, cū solū terrā significat.l. qui tabernas.ff.de contra.emptio.& Dominus ędificij dicitur isto casu, qui est D.superficiei, quia statutū differt vnum ab altero, & propter hoc de Domino soli tantùm, & de Domino superficiei tantùm loqui dicendum est, quia remoto ędificio a solo, remanet solum tantùm, & remoto solo ab ędificio remanet sola superficies, quę isto casu appellatur ędificium a statuto, & solum superficiem significat propter prædictam singularem expressionē, & differentiam factā de quolibet, & cùm uerba statuti in hoc clara sint, ab eis non erat recedendum.l. ille, aut ille.ff.de leg.3.& not.Bart.in l.quòd
31 constitutum.ff.de testam.milit.Nam † statutum seruandum est, prout iacet, ut dicit Bald. in l. cùm ancillis, in vltima colum.ff.de incest.nupt.& ad eius verba nihil est subintelligendum, sed ea simpliciter intelligi debent, vt iacent.not.Bal.in l.3.§. quòd pretor.ff. ne quis eum, qui in ius voca.& debemus inhęrere verbis statutorum nec aliter interpretari, quàm statuta loquūtur, vt tradit Bald.in capitu significante in 2.columna de appella.& in l. maximum vitium.C.de lib.pręteri.nec debemus addere ad textum, nec requirere plusquàm litera requirat.l.gallus.§ videndū est, & ibi not. Bald.in 5.notab.ff.de lib.& posthum. & ibi sequitur Ang.& Imol.Bald.in l.1.ff.de curafurio.& in l.omnes populi, col.1.& 7.versi. dico ergo.ff.de instit.et iur.etiam dicit Bal. in dicto cap.significante, quòd omnis as-

scf.

ſeſſor debet habere præoculis legem, quæ dicit, quòd melius eſt edict s deſeruire, l.1.§. ſi quis. ff. de exercit. & dixit Paul. de Caſtr. in conſil. 83. in 2. part. quòd debemus ſequi realitatem, & mentem ſtatutorum, nec propter contentionem verborum, quæ pertinacibus eſt relinquenda, recedere debemus ab eo, quod eſt euidēter verum, & ſequi illud, quod eſt euidēter falſum, vt ibi per eum. Vnde intelligendo ſtatutum prędictum (in d. verſic. & eodem modo &c.) ſecundum quòd ad literam loquitur realiter, & verè, nunquā intelligetur de partibus inferioribus, & de partibus ſuperioribus, vt dicit Dominus Conſultor, quia dicta verba hoc non patiuntur, nec importare poſsunt, ſed intelligetur in domino ſoli tātū, & in domino ſuperficiei tantùm, & verificabitur in ſuperficiario actiuè & paſſiuè, & alijs Dominis directis, & vtilibus, de quibus ſupra

32 dixi, quia† uerba bene in his conueniunt, & uerba ſtatuti neceſſario trahi debent ad illum caſum, cui uerba conueniunt, ut per Alexand. conſ. 97. num.6. in 7. uolum. & de dictis partibus fuerat etiam ſuperius in ſtatuto diſpoſitū, cùm de qualibet parte alienata dixerat, ut dixi ſupra, nume.3. & etiam patet, quia ſtatutum ſuperius loquutum eſt de prælatione agnatorū, & cōfinantium indefinitè, & ſic de omnibus cōfinantibus a quocunque latere etiam inferiori, & ſuperiori, & indefinita etiam in ſtatutis ęquipollet uniuerſali, ut per Dec. in l.1.§. de reg. iur. Item quia in confinibus ſtatutū mandat ſeruari cōditionem, ꝙ ille confinis ſit potior in emendo, quia maiori partę, & quantitate ſit reſpectu mēſuræ, & iſta uerba a maiori parte etiā ueri ficantur in habente plures confines ab inferiori a ſuperiori, & iam diſpoſitum fuerat & nō eſt ueroſimile, quòd incōtinenti ſtatutum ſe corrigat. l. nam ad ea. ff. de condit. & demonſtra. Item quia ſucceſſiuā (in d. uerſ. & eodē modo &c.) augumētatiuè uenit ad prælationē alterius iuris, & nō ad limitationem præcedentis, quia dictio, &, auget. l. ea tamen adiectio. ff. de leg.3. Item etiam, quia in uerſiculo ſequenti, dum loquitur de participe, ſtatutum diſponit, quod talis particeps præferatur cōfinātibus, ſed non ꝑferat̄ agnatis, & maior ratio ꝑferendi agnatis uidebatur in tali participe proindiuiſo, quā in alio, q. partē diuiſam habet, quia iſte habens partem diuiſam impropriè particeps dicitur, ut dixi ſupra nu.7. unde ſi particeps pro indiuiſo, qui propriè particeps dicitur, ut ibi dixi, non præfertur ex diſpoſitione dicti ſtatuti agnatis, multo minus dicendum eſt ꝓferendum eſſe participem prodiuiſo, quia impropriè particeps eſt, & quia maior ratio militat in participe pro indiuiſo, propter concurſum iuris indiuiſi, quàm in participe ꝓ diuiſo, in quo ceſſat talis cōcurſ⁹.

Nec ratio conſideratæ ſeruitutis quicquam uidetur facere, quia eſt imaginaria, cùm nulla ſeruitus uerè debeatur. Sunt enim integræ diuiſæ, & liberæ nulla ſeruit alteri, ſed quælibet eius introitus oſtiū habet ſeparatim in uia publica, immo in participe ꝓ indiuiſo poteſt cōſiderari aliquid impedimenti per occurſum, & tamen ſtatutū non uult ꝑferri agnatis, ſed agnatos ꝑferēdos eſſe ei, ut dictū eſt.

Nec verum eſt, quòd frequenter, & facile iſte caſus nō eueniat, quia imò uidetur ſępe euenire, cū Doctores undiq; ꝗ tali caſu de prædictis emphiteota, Feudatariæ, & ſuperficiario tractent, ut adduxi ſupra. d. nu.4. & q. a in ſpecie facta eſt ꝓuiſio, ut patet ex ſupradictis, & ubi facta eſt ſpecialis

33 † prouiſio ea non poteſt adaptari ad aliū caſū, iuxta tradita in l. talis ſcriptura ff. de leg. primo, Nam & lex aliquando diſponit de eo, quod rarò cōtingit, ut declarat Fely. in c. corā. de officio, & poteſt. iud. deleg. & faciūt q̄ ego BORGNINVS Fili⁹ dixi in tract ꝗ uſufru. ſub n.95. Nā Doct. car. 463.

Vnde ex prædictis iure optimo uidetur defendi, quòd ſtatutum loquatur in

34 † domino ſoli tantum, & in domino ſuperficiei tātū, & uerificat̄ i ſuperficiario ex alijs ſupradictis, & non prout intellexit, & retulit dictus Magnificus D. Conſultor, & ne uideat ſolus in hac mea opinione, nunc adduco, & reperij ita in indiuiduo conſuluiſſe D. Iaſ. in conſ. 224. colum.2. uerſic. quinto præſens ſtatutum, uolum.2. & conſilium D. Franc. Vegij, in conſ.2. de alienatione non fienda irrequiſito conſorte, nu.13. & ſeq. non nocet, quia loq̄tur in conſorte habente murū communem, & non in domino ſoli, & ſuperficiario, ut in caſu noſtri ſtatuti. & tetigi infra nu.52. & ab iſta ſentētia, quæ aliàs fuit obſeruata, & habet auctoritatem in terminis, nō uidetur ullo modo recedēdum. l. minimè. ff. de legib.

legib.cum ſimi.& tetigi in deciſio.15.num. 4.car.217.& deciſio.28.num.16.& 30.& ſequen.in 1.part. & per conſequens apparet cauſam ipſam non fuiſſe bene deciſam, & ſententiam reformandam eſſe declarando petita per Iacobum fieri debere,& dictum Zanetinum ad ea condemnandum eſſe, & in expenſis, cum nulla probabilis dubitatio videatur eſſe pro eo per ſupradicta, & per quæ Iacobus nullo modo poterat
35 † condemnari in expenſis, etiam ubi talis probabilis dubitatio adfuiſſet ſuper huiuſmodi intellectu dicti ſtatuti,ut tradunt docto.in l. properandum.§.ſin autem alterutra.C.de iudi.cap.finem litibus, de dolo,& contum.rubrica.ff.de reb. dub. & in l.iuris ignorantiam.C.qui admitti. & per ea quæ ego BORGNINVS dixi in tracta.de tutore,nume.fina.& per Emilia.conſi.109. nume.3.& 4.& Boeri. deciſio. 42.numero 39. Non obſtat,quod Zanetinus, eo quia habet partem ſuperiorem,uideatur ſuperfi
36 ciarius , quia † pars ſuperior cedit parti inferiori,ut habetur in l.ſi duo.§. ſic ſupra ędes.ff.uti poſſide.in l.2.C. de rei uend.l.ſi ſuper tuam parietem. ff. de acquiren.rerũ dominio, & ideo in eo uidetur habere locum ſtatutum in dicto uerſicu. & eodem modo,& uide latè per Capici. deciſion.17. cart.16.Soci.Iun.conſil.76.uolum. 2. Quia reſpondetur, quòd licèt Zanetinus habens partem ſuperiorem diceretur ſuperficiari' partis inferioris, non tamen diceretur ſuperficiarius ſoli dictę partis inferioris, ſed ædificij ſuper ipſo ſolo , & iſto caſu loquitur Franc.Vegi.d.conſi.2.Et uerſ.& eodem modo;loquitur de ſuperficiario ſoli,ſeu dē ædificio poſito ſuper ſolo,& non de ſuperficiario ædificij poſiti ſuper ædificio ſoli: Nam loquitur præciſè de ædificio poſito ſupra ſolum,& intelligitur de poſito imme
37 diato,& affixo terræ Quia † uerba debent intelligi per prius,& in potiori ſignificatu ut l.Lutius.§.quæſitum.ff.de legat. 3.l.1.§. perpetuum.ff.ſi ager uectigal.& l.boues.§. hoc ſermone.ff.de uerbo.ſignific. & ita tradit Alexand.in conſil.81.in fin.in 7.uolum.
38 ubi dicit,quod ſtatutum † loquens de confine, intelligitur de primo proximo,& immediato,& in conſ.150.col.5.circa finem , & conſ.151.col.pen.uerſi.ſubiungo,uol.5. & Salice.in d.l.2.C.de rei uendi.dicit,quod pars ſuperior inferiori cohærere dicitur , quando pars ſuperior ſine inferiori ſubſtẽtationem habere non põt l.ſi ſupra. ff.de acquir.rerum domin.& ſolo dicitur cohærere quando terræ eſt affixum. l. granaria, & l.fundi.de action.emptio.& etiam uerba
39 † debent intelligi in ſpecie,& non in genere l.legatum,ubi Bart.ff.de legat.3.Gomeſ.in regu.cancellariæ, de pub.reſigna.& Ruin.conſ.15.n.14.in 3.uol.& in conſ.152. nume.2.in 5. uol. & cum ſtatutum in dicto uerſi.loquitur de habente ædificium ſuper ſolo coherẽtiæ in alio non procedit,qa de eo ſtatutum non loquitur , & ſtatuta
40 † tantum diſponunt,quãtũ nõ loquuntur, maximè cum tale ſtatutum ſit exorbitans, & odioſum,ut dixi ſupra nume.. .. & latè tradit Soc.Iunior in conſ.1.colum.5. num. 21.in 2.uolum.Franc. Vegi.d.conſil.2.ubi latè. Secundo reſpondetur , quod dictus uerſicu.loquitur in ſuperficiario recognoſcente alium in dominum mediante penſione , quia debet intelligi ſecundum ius commune,& talis eſt ille,qui de iure com-
41 muni non poteſt † uendere , nec alienare ius ſuum ſine domino directo,& tenetur ei emere uolenti uendere,ut tradit Bart. in l. 1.§.quod autem il 2.ff.dē ſuperfi. Afflict.deciſio.119.numer.8.& declarat Auerard.in ſua centuria in loco a feudo ad emphiteo. in litera. D. ſed Zanetinus nunquam dictum Iacoponum recognouit, nec cum pẽſione, nec ſine , & ideo in eo non habet locum, cum propriè ſuperficiarius dici non uideatur, ut in ſimilis,tradit Soci.in conſi. 252.colum.penult.& in conſil.257.colum. 5.in 2.par.Nam ubi quis habet dominium utile,quid occidit directum, ut præſcriptione acquiſitum,uel uincit illud alio modo , ita quod non recognoſcit alium in dominium,uidetur habere uerum dominium , & proprietatem per tradita per Bar.& Alexand.in l.ſi quis differentia.ff. de acquirer. poſſeſ.per Moder.Pariſ.in conſuetu.Pariſi. §.37.glo.2 Tertiò reſpondetur, quòd iſte Zanetinus non eſt ſuperficiarius,ſed uerus dominus partis ſuperioris. Quia eam emerat per prius ab ipſo Iacopono uero domino totius domus,vt patet per inſtrumentũ, de quo in actis,& non ab alio,qui haberet talem partem ſuperiorem ſuper ſolo Iacoponi ædificatam, qui eſt ille, qui ſuperficiarius dicitur ; Nam ubi de ſuperficie leges loquuntur,de ædificio loquuntur facto ſup ſolo,& ſeu pariete alieno,adeo quod unus
42 habet ſolum , & alter † ædificium, quod

cedit

cessit solo, seu parieti, pro ut reperitur supra positum, ut probatur in d. iuribus, & in l. 1. & fina. ff. de superfic. in l. superficiario. ff. de rei uendi. & hoc exemplificatur in emphiteota, in feudatario, & in conductore ad longũ tempus, ut dixi supra numero 4. Nam isti in re sibi concessa dicuntur habere dominium utile, & pariter dicuntur illud habere in ædificio super tali re per eos ædificato, quod superficiarium dicitur, ut habetur in d. iuribus. Quod secus est in cõ-
43 ductore ad † modicum tempus, qui nullum ius habet, & statim potest expelli, ut l. emptor. C. loca. & declarat Barto. in l. 1. §. quod autem il primo, ff. de superfic. sed ubi superficies non est super solo alieno, sed super proprio ipsius ædificantis, iste non dicitur
44 † superficiarius, sed uerus dominus, quia sui soli & proprietatis nemo est superficiarius, ut not. glo. in l. 1. in princi. in uerbo; si
45 emit. ff. de superfic. & sui ipsius † nemo est vassallus. Moder. Parisiens. in consuetu. Pa-
46 ris. §. 13. sub nu. 42. Nam quis non † potest obligari sibi ipsi. l. uranius. ff. de fideiuss. l. frater a fratre. ff. de condit. inde. & l. debitori.
47 C. de pact. Ne se ipsum † recompẽsare. Crauet. consilio 310. numero 1. cum simil. Et si
48 talis † uendiderit partem ædificii, dicitur uendere eam iure proprio, & liberè, sine aliquo onere, & seruitute, ut tradit Ias. in l. ab emptione, nu. 13. ff. de pact. & in l si tibi homo. ff. de legat. primo, numero 5. & Tiraq. de retract. tradit. in §. primo glo. nona, sub numero 56. & Cepol. in tracta. de seruit. rustic. præd. in Rubrica de seruit. itine. & Bald. in consilio 367. in 3. part. & est text. in l. si in conditione & l. quicquid. ff. commun. præd. ubi habetur, quod uenditor, q c quid sibi reseruare intendit, debet nominatim excipere, Adeoque eius respectu non sufficit generaliter excipere, & ibi uolunt Bar. & alii quia uenditor censetur rem liberè vendidisse etiam si dictum non fuerit ut tradit Bar. & Docto. in l. quod conclaue, ff. de damno. infect. & alii supra infra locis
49 allegatis, & ubi solã superficiem quis † uellet uendere, tunc habet eam uendere cum pacto, quod non transeat dominium, quia aliàs non impediretur translatio dominii, ut l. species, ff. de auro & argen. legat. & qđ not. per Docto. in l. si mulier. C. de iure dotium, & declarat Barto. in l. prima §. si quis superficiem columna secunda uer. ulterius dicitur hic, si emit superficiẽ de superficie, vbi dicit, quod si emit superficiem sine solo talis superficies potest ratione utilis dominii expectare ad alium quàm pertineat solum, sed quando emit solum, ut ponam superficiem, intelligas (dicit Bart. hoc acto, vt dominiũ soli non transeat, aliàs ista uerba, vt ponam superficiem, uel ad ponendũ superficiem, translationem dominii nõ impediunt, & idem dicit Barto. in l. fin. in principio. ff. eod. tit. & sic, vbi quis vendit ædificium, vel eius partẽ, quod sit in proprio solo, & non reseruat sibi dominium, seu dicat, quod non transeat dominiũ, tunc liberè omne ius, quod haberet uenditor in eo, vendidisse censetur, & transtulisse omne dominium, sequuta traditione, iuxta naturã contractus emptionis, & uenditionis, Et iste emens dicitur uerus dominus, & non superficiarius quia dominus tradendo rem
50 suam, uel partem eius, facit † domum accipientem l. cùm manus facta. ff. de contrahen. emptio. & not. Barto. in l. prima. ff. de actio. empt. & Angel. Aret. in §. item pretium, inst. de emptio. & venditio. in locum enim uenditoris succedit emptor respectu dominii, & respectu possessionis. tot. titu. ff. & C. de contrahen. emptio. maximè in l. exemplo, & in l. Iulianus. §. ex uendito. & l. prædia. ff. de actio. emptio. iunctis his, quæ
51 habentur per omnes. in l. quòd † meo. ff. de acquir. posses. & per Barto. & alios in l. ab emptione, ff. de pact. & ita tradit Paris. cõsilio 104. sub numero 56. in primo uolumine. Nam subrogatur emptor in locum uenditoris, ideo eius naturam sequitur, assumitque omnes qualitates, conditiones, & vires, l. si eum §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio, vbi Ias & c. ecclesia, vt lite penden-
52 te; & qđ † emens partem efficiatur, & dicatur uerus dominus talis partis, probatur in l. sicut §. Aristo. ff. si seruit. uendic. ubi habens partem superiorem dicitur dominus, & habens partem inferiorem, etiam dicitur dominus, & sic quilibet respectu suę partis dominus dicitur, & non superficiarius, & isto casu uerificatur, quod dicit Franc. Vegedi. d consilio 2. numero 23. & 24. & Barto. & Docto. in l. binas ędes. ff. de seruit. vrba. præd. dum quærunt, quòd si sunt plures habentes domum vel fundum communem, & veniant ad diuisionem, an videa-
53 tur actum, quod vnus habeat † aditum per partem alterius, sicut prius habebat, & concludunt, quòd non, nisi hoc inter eos spe-

cia-

cialiter conuentum sit, & dicunt hoc esse vtile, maximè inter fratres diuidentes domum per partes, ad quas non poterat haberi aditus, nisi per aliàs partes, ponuntq; exemplum, quod tres erant fratres, & domum communem habebant tria solaria habentem; venerunt ad eius diuisionem, & cuilibet fratrum assignatum est vnum solarium, postea fratres, qui habebant solaria superiora, & solebant ire solarium inferius, quæritur an possint ire per solarium inferius prout solebant ante diuisionem, & concludunt, quòd non, pro vt etiam habetur latè per Petr. de Vbal. in tractat. de duobus fratribus, in undecima part. princ. in 8. quæst. sub num. 9. & tradit Cepol. in d. tracta. de seruit. in dicta Rubrica, de seruit. itiner. ea ratione, quia quælibet pars diuisa censetur liberè facta, hoc est pleno iure ei⁹, cui tetigit in partem, & idem dicunt esse in venditione & aliis cōtractibus inter uiuos, & tradit Corne. in cons. 154. in 2. part. tetigi ego Borgni. Filius, in decisio. 6. cart. 127. & supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, vendens domum, in 1. part. car. 1235. & per Marc. Mantua singula. 280. Tres erant fratres, & sic quando domus diuiditur per partes, vel venditur quælibet pars cum omni suo iure dominii, & possessionis secuta traditione transfertur in accipientem & acquirentem eam, & isti non dicuntur superficiarii, sed veri domini ipsarum partium. & verificatur, quod de vna domo pos
54 sunt plures † fieri, diuidendo, & alienando domum per partes, & quælibet pars dicitur una domus, facta alienatione, ut habetur in l. planè. §. fin. ff. de legat. primo, cum simil. ut dixi supra nu. 6. Et isto casu non potest dici, quod uenditor talis partis superioris sibi retinuerit dominium directum in ipsa parte superiori uendita, quia tale dominium transfertur, secuta traditione, ut l. traditionibus. C. de pact. & l. traditio. ff. de acquir. rerum domin. & maximè cùm dica-
55 tur dedit, uendidit, & tradidit. & † dare sit dominium transferre §. sic itaque. instit. de actio. cum simil. ibi traditis per Aret. Ias. & Gomes. post Bart. in l. ex empto. in fi. ff. de actio. emptio. & intelligitur de directo, ut dicit Bald. in l. fin. colum. fin. C. de sacrosan. eccles. & uolunt Docto. in d. §. sic itaque, & in l. traditionibus. C. de pact. & Barto. & ibi Alexand. in l. si quis. §. differentia. ff. de acquir. posses. & maximè etiam cum in instrumento uenditionis, uenditor cedat omnia iura emptori, & faciat eum procuratorem in rem suam, & etiam dicatur,
56 uendidit † omne ius, & actiones, quas habet, quo casu in emptorem transeunt directæ actiones, ut per Barto. in l. creditor. §. penult. ff de actio. emptio. et in l. si ager. ff. de rei uendit. pro ut factum apparet in casu nostro. et quia aliàs habens partem superiorem uideretur teneri eam uendere habenti inferiorem (etiam semoto statuto) qđ tñ negatur respectu rerū. l. nec emere. C. de iure deliberandi, & tradit Afflict. d. prohibi. feud. aliena. in 2. notabi. & uide Franc. Vegi. d. cōs. 2. nume. 24 & uendens partem superiorem, nunquam diceretur eam liberè vendidisse, nec posse uēdere pleno iure, quod tamen est falsum, cum quilibet liberam habeat dispositionem rei suæ. ff. si quis a patro. fuer. manumis. l. 2. & sit moderator, & arbiter. ut etiam ab utendo. l. in re mandata. C. mand. & l. dudum. C. de contrahend. emptio. & patet ex supradict. & isto casu non loquitur d. uersi. (& eodem modo) sed de domino soli simpliciter, & de
57 domino superficiei simpliciter, & † statutum loquens de simplicibus non habet locum in casu misto, ut per Doct. in l. 2. ff. de uerbo. oblig. & in proposito tradit Ruin. in cō silio 113 sub numero 7. in primo uolum. tetigi in Repertorio Decisionum, in uerbo statutum.

Nec modo habet obstare tex. in l. si duo.
58 §. si supra ędes. ff. uti possid. quia † loquitur in habēte cenaculum supra alienum iure superficiei, tam in primo casu, quando illud habet super ædificio alieno, siue cōducto, a non domino, sed ab alio, ut ibi sentit gl. in uerbo; quasi dominus, siue a nemine, quàm quando illud habet super ædificio alieno conducto a domino, ut ibi declarat Barto. & ibi solum deciditur. quod in primo casu interdictum illud non competit tali habenti cenaculum contra dominum, sed bene domino contra eum; In secundo uerò casu deciditur tale interdictum non competere domino, quia locauit ædificiū tali superficiario, & superficiarius tuetur secundum legem locationis, & isto casu posset quæri an facta alienatione de cenaculo dictus uersiculo statuti, & eodem modo habeat locum in tali superficiario non cohærenti solo, in quo uidetur, quod non ut supra dixi numero 7. Sed nos non sumus

mus in tali superficiario, sed sumus in habente cænaculum, seu partem superiorẽ, iure proprio pleni dominij, quo casu dictus vers. non loquitur, sed de hoc loquitur statutum. in princ. vt dixi supra, n.3. & etiam patet, quia in tali principio, loquitur de vendente domum, ædificium, terram, & possessionem, & sic de rebus corporalibus pleno iure ad venditorem spectantibus, & considerauit statutum solùm fauorem, & commodum agnati, præferendo eum quibuscunque alijs, & propter tale commodum non considerauit vnionẽ ipsorum corporum, quia ipsa sunt corpora perfecta in se, & similiter quælibet partes in se sunt perfectæ cùm spectent ad eorum dominum, eodem pleno iure. Sed in d. versi. (& eodem modo) statutum loquitur de solo tantùm, & de ædificio tantũ, hoc est de sola superficie, quæ sunt corpora imperfecta, & in quibus sunt duo domini diuerso iure, & non considerauit in his commodum agnati, quasi parum ei esset in fructu, & sine sua substantia, sed vtilitatem vnionis, & quę ex vnione resultat ꝑ consolidationem, quæ fructum affert in totum, & ideo tali casu prætulit dominũ soli in habendo ædificium super eo positum, & dominum ædificij in habendo solum, quia per hoc consolidatur dominiũ directum, cum vtili, & dominium vtile cũ directo, & sic dictæ res in totum consolidantur eodem iure in vna persona tantũ, quod non fieret si agnatus admitteretur, quia res nihilominus remansisset diuerso iure in duabus personis, prout esset ante venditionem, & ne res diuerso iure censeatur, isto casu statutum prætulit dominum soli, & dominum ædificij ad inuicem in recuperando rem alienatam, vt fiat cõsolidatio supradicta ad perficiendum corpus in vna persona eodem iure, vniuntur enim propriè corpora, & consolidantur iura, vnde vnio corporum non consideratur, sed commodum agnati, qui admittitur ad quamlibet partem, licèt non sit cõfinans, nec particeps, sed consolidatio bene in se consideratur, & non commodũ agnati, quia illa admittitur, & præfertur commodo agnati, & ita mens statuti videtur esse admittere agnatum ad corpora perfecta, & ad partes perfectas in se eodẽ iure, & consolidare imperfecta. Vnde alia est ratio admittendi quem ad corpus ꝑfectum, vel ad aliquam eius partem in se ꝑfectam eodem iure, & alia est ratio admittendi aliquem ad corpus imperfectum ꝓpter suum corpus imperfectum in se diuerso iure existentia ad consolidationem faciendam eodem iure, ne res diuerso iure censeatur propter commodum ex consolidatione resultans, vt patet ex ṗdictis.

59 Et prædicta † differentia de habente partem superiorem iure superficiario, & de habente eam proprio iure pleni dominij, videtur etiam probari in l. si fundum, sub conditione, §. qui fundum. ff. de leg. 1. dum ibi dicitur, quòd qui legauit fundum excepto ædificio, si intelligitur, ædificio, idest superficie, & sic ibi accipitur ædificium pro superficie, tunc, quia respectu superficiei dominiũ utile legatum non dicitur, sed tantum directum, dẽt hæres præstare legatario aditum, seu iter ꝑ viam cõmoditatis, non iure seruitutis, q̄a cùm ipsa superficies iure directi dominij spectet ad legatarium, non potest seruitus in re sua sibi deberi, sed si intelligitur ædificio pro ipso toto ædificio, & sic de superficie, & solo simul vnitis, tunc iura, seu iter debetur iure seruitutis, cùm tunc hæres sit dominus totius ędificij, & non superficiei tantùm, & seruitus non dicitur esse in rem legatarij, sed hæredis, & tex. ibi decidit, ꝙ talis exceptio facta de ędificio debet intelligi de ædificiorum solo, & sic pleno, & non de superficie tantùm, facit Fran. Vegi. d. consi. 2. nu. 36. car. 95. & ratio uidetur, quã supra diximus, quia quis in dubio censetur de re sua liberè disponere, & nihil sibi retinere, & si quod intendit reseruare, habet expresse illud dicere, & excipere, ut supra dixi, & sic ille tex. uidetur utrunque quod diximus de habente cenaculum iure superficiario, & de habente cenaculum iure proprio pleni dominii probare, & de habente partem iure proprio, probatur ẽt in l. quod conclaue. ff. de dãno infecto, ubi cõclaue, porticus, & cenaculum sunt partes domus, & dicuntur esse partes eius domus, ad cuius vsum per dominum destinantur, vt ibi habetur per Doct. ubi Pau. Castren. dicit, ꝙ licèt cenaculum sit eius domus, cui supra positum est, tamen nulla est differentia inter illud, & conclaue, & porticum, ubi de destinatione, & dispositione domini apparet quia tũc dicitur esse eius, cui fuerit assigna-

gnatum, & idem probatur in l. prędijs. §. balnea. ff. de leg. 3. ubi balneę, quę sũt pars domus, iudicantur esse eius, ex cuius aditu domus ad eius vsum habuit, & sic attē-
60 ditur libera † dispositio contrahentis, & disponentis, quæ facit cessare dispositionem legis. l. fi. C. de pact. conuent. maximè ex prouisione legis, & contrahentium, ꝑ tradita per Fan. de pigno. & Hippo. in 2. par. in 3 memb. nu. 13. post Bald. quē ibi allegat, & tetigi supra decis. 16. num. 37. nam per venditionem partis certæ fit se-
61 paratio ab aliis partibus, & per † diuisionem factam per solaria, & mansiones, vna pars separaretur ab alia, & pro diuiso habetur, & quælibet pars facta est una domus, ut supra dixi, nu. 54. & clarè habetur in l. si duas ædes. §. si quis partem. ff. commu. prædi. & faciunt adducta per Franc. Vegi. d. cons. 2. nu. 24. & dũ tex. de domo, loquens, videtur requirere parietē in medio ædificatã, vt diuisa dicatur, tamen idē dicendum est, posito aliquo in medio, qđ loco parietis habeatur, & eundem effectũ operetur, vt ibi uidetur sentire Pau. Cast. & pro ut apparet, quando domus diuidi-
62 tur per solaria, quæ † diuisio admittitur ab omnibus, vt supra dictum est; nam tunc solarium loco parietis habetur, & diuidit vnam mansionem ab alia, & tale solarium cùm sit proprium, videtur etiam loco soli haberi, quantum ad superficiem super eo positam, vsque ad aliud solarium ei superius positum, sicut se habet solum ad superficiem supra eo positam, & connexum, quando nõ refert, quod ex equipollentibus fiat l. Gallus § & quod si tantũ, de lib. & posthu. cum simili, & in proposito loquitur Capici. decis. 117. in causa, car. 116. Cepol. de serui. vrba. prædi. c. 41. de stillicidio, col. 4. uers. quęro sexto, ubi etiam habetur, an possit superædificare sine consensu domini partis inferioris, & an tenetur cooperire tectum suis expensis, & cogi ad cooperiendum a domino solarij inferioris. Nec refragatur lex 2. C. de rei vendic. & similes, quia loquuntur in re, seu parte superiori, quod sit superficiaria, & non propria, & sic ubi solarium esset superficiarium, & non proprium, ut patet ex supradictis. Nam uendens rem, seu aliquã eius partē, quę sit eius propria, liberè vendere dicitur, & omne ius, & dominiũ transfert in emptorē, prout erat penes ip-
63 sum, adeò ꝙ † emptor succedit in omnibus loco uenditoris, ut dixi supra, nu. 51. & non dicitur tertius, * ut tradit Crau. de antiq. tempo. car. 25. sub num. 23. & 24. & non debet esse melioris conditionis, quàm auctor suus l. non debeo. ff. de reg. iur. qđ esset, si agnatus nõ posset retrahere. Quia certum est ꝙ si Iacoponus non uendidisset talē partem superiorem Zanetino, & sic esset adhuc ipsius Iacoponi, ꝙ Iacobus agnatus ad hanc partem, de qua agitur, admittetur, & nullus negaret, quia uēditor
64 ipse non † admittitur ad retractum, vt ꝑ Tiraq. in tract. de retract. §. 1. glo. nona, sub nu. 30. 37. & seq. Ripa l. cùm bona, nu. 20. ff. de priuileg. credi. Ange. de Gambilio. cons. 127. car. 483. & Ioseph. Cumi. in Ritib. Curiæ Siciliæ, c. 106. nu. 30. car. 468. dixi in Repertorio decisionum, in uerbo, ius congrui, nu 6. car. 1040. nec eius successor ex persona uenditoris, & eius iure, & non emptoris, adnotata per Tiraq. de retract. §. 1. glo. 9. & nu. 45. & seq. unde eodē modo non debet admitti stante in ea Zanetino eius successore, ne Zanetinus sit melioris conditionis, quam Iacoponus uenditor, contra dictam legem, non dēt, cum simil. attento maxi. quòd Iacoponus uendidit partem superiorem in fraudem agnati, & postea partem inferiorē. adnotata per Anchara. cons. 160. præsuppono, ubi uendens partem non cõfinantem tertio, & postea residuum, & sic aliam confinantem, confinans primus potest recuperare, ut uenditionem factam in fraudem statuti, & confinantis. Vnde ēt, cùm in casu nostro dictam partem superiorem habuerit, & habeat a Iacopono uero domino, qui nullum ius sibi retinuit, sed liberè iure proprio eam uendidit, non dicitur superficiarius, sed uerus dominus dictæ partis, & nõ agitur de auocanda tali parte superiori, sed de retrahenda parte inferiori, modo uendita. Et ideo ad ipsam partem inferiorem modo uenditã per Iacoponum, debet admitti agnatus, & non Zanetinus, qª ipse Zanetinus nullum ius habuit, nec habet in tali parte inferiori, nisi quòd est ei confinãs, & particeps pro diuiso, & ei agnatus a statuto præferatur. Et ꝙ de tali parte statutum intellexerit patet, quia appel-
65 latione rei in statuto † uenit etiam pars. l. ait pretor. ubi Alex. & Ias. ff. de iur. iuran. & statutum dixit (uel aliquam partem) ut

ut nihil intelligeretur exceptum, prout significat uerbum (aliquam) ut dixi supra num. 1.& tradit Rui.consil.116.nu.3. in 2. uolu.& eo magis, cùm hoc dixerit in toto & in parte, & sic geminatè per notata in l.balista.ff.ad Treb. Et ex prædictis etiam patet, non obstare doctrinam Bar. in l.1.§. qui superficiem. ff.de superfic. dum dicit,
66 quòd si † refirmatur domus in emphiteosim, & dicatur hoc modo, refirmamus tibi in emphiteosim talem domum, uidelicet solùm iure emphiteotico, superficiem iure ꝓprio, quod nihilominus tota domus est emphiteotica, quia non potest alterius esse ædificium, quàm eius, cuius est solùm, per tex.in l.obligationum fere.§.placet.ff. de act.& oblig.Fran.Vegi. d.cons.2.n.36. car.95. quia illud procedit de rigore iuris, & secus est de æquitate, ut ibi dicit glo.& contra Bar. tenet Bal.in pluribus locis, ut eum refert, & sequitur Ias.in l.1.sub num. 46.& 47.C.de iure emphiteo. & habetur per Afflict. in c.1.§.si quis, de manso.sub num.98.de controuer.inuestit. ex quo eũ non impugnat, & ubi non est aliter ex cõuentione dispositum, ita est tenendum ꝑ superiora, & ita etiam tenet, & declarat Bal.in consi.134.in 5.uol.& quia Bart. loquitur in refirmante domum iam effectã ab initio suæ ædificationis emphiteoticam, quod non possit diuerso iure concedi, & nos sumus in concedente domum in totum propriam eodem iure. Nam pri-
67 mo, † quando res conceditur diuerso iure inducitur imperfectio, quando uerò cõceditur eodem iure inducitur perfectio, & isto casu non loquitur Bart. nec militat ratio imperfecti, seu consolidandi imperfecta, ad quæ admittuntur dominus directus, uel dominus utilis, sed militat ratio perfecti, hoc est plenæ proprietatis, seu pleni dominij, ad quod, & quamlibet eius partem admittitur agnatus, & omnibus alijs præfertur, ut dictum est, & Bar. loquitur in ecclesia, cuius conditio non potest fieri deterior, & in pacto, quod erat cõtra
68 † substantiam, & naturam contractus, ꝙ non ualet.l.cùm præcario. ff. de præca. & habetur per Bar.in l.ubi donatur.ff.de dona.cau.mor.& per Ant.de Fan.in tract.de pig.& hip.in 4.par.nu.46.& seq.& non in uero domino concedente pleno iure secũdum naturam contractus. Nec dicit Bart. quod postquam ex mixtura superficiei, & sola facta est domus, iuxta eorum mixturam, non possit vna pars accidentalis uno iure concedi, & alia, alio iure, sed loquitur in superficie singulariter considerata, ut pars integralis unita solo, ut infra dicã, & ita tradit Bal. in d.cons.134. in 2.uolu. ubi declarat text. in d.l.obligationum ferè.§.placet, non peredere, ubi conuentione partium, & a parte aliter sit dispositũ, & actum. Et quia ex supra deductis patet non esse uerum, quod quando diuiditur domus per solaria habens partem inferiorem, habeat dominium directum in parte
69 superiori, † uidetur posse dici isto casu non procedere consultationem Cornei, Bal.& Soc. de qua in consilijs Socini, 37. 38.& 39. quantum ad eorum præsuppositum de dominio directo in parte superiori, cùm tali casu illud cesset, & etiam patet, quia ex quo omnes fratres erãt domini totius domus pro indiuiso habebãt
70 † dominium directum, & utile in ea, & in quolibet palmo, & parte eius.l.nam, & si fur.ff.si cer.peta.& l.cùm pater.in 1.respon.ff. de leg.1. adeò quòd obligatio facta ab aliquo fratre de eius parte, quamlibet partem afficit, per tradita per Bar.in l. si consensit.§.fi.ff.quib.mod. pig. uel hip. sol.per Bal.& Sal.in l unica.C.si commu. res.pigno.data sit.& per Bar. in l. qui Romæ.§.duo fratres.in 9.q.ff.de uerb.oblig. cũ simi.ut per Ant.de Fan.in tract.de pig. & hip.in 2.par.in 3 memb.nu.36.& 37.& per Moder.Parisi.§.i.gl.9.sub nu.44.& Be-
71 ro.in q.116.& per † diuisionem postea factam per eos sibi ad inuicem transferunt, & quilibet transfert in alium omne ius suum directi, & utilis dominij, quia una pars uicissim in locum portionis alterius succedit.l.deducta.§.minus.ff.ad Treb.l.si rem & pretium.ff de peti.hæred.& tradit in proposito Bero.in d.q.116. Nam diuisio habet uim permutationis. l. cùm pater.§.hæreditatem. ff. de legat.1. & etiam
72 † habet uim emptionis, & uenditionis.l. 1.& l.fratres.C.commu.utriusque iudi. & causat effectus, quos permutatio, & emptio, & uenditio, ut per Corne.in consilio 105.lit.B.& in cons.138. lit.R. & in consil. 278.lit.M.in 4.par.Ioan.Crot.in l.qui Romæ.§ duo fratres.ff.de uerb.oblig.& Deci.consi.41. col.fi. sed illa consultatio procedit, quando habens partem superiorem est superficiarius, & non uerus dominus,

Q 2 prout

prout ipsi loquuntur, si rectè considerentur, & ita etiam procedunt dicta Capi. in d.decis. 117. Aliud enim considerant partem superiorem & cenaculum, ut superficiem partem accessoriam soli, & aliud cõsiderant tam ut partem domus, ut patet ex prædictis, & per tradita in d.l.eum qui ædes, per gl. in uerbo, mutare, ff.de usuca. Et quòd quando diuiditur domus per solaria, uel uenditur pars superioris solarij, dictum solarium habeatur loco soli fa-
73 cit, quia † solarium, quasi solum dici uidetur, quasi sit positum loco soli, eius .n. uice fungitur, & eundem effectum, quod solum operatur, sicut aliàs solarium dicitur uectigal a solo, quòd pro solo pendatur, ut l.2.§.si quis nemine, & ibi glo.ff.ne quid in loco pub. & tale solarium etiã habetur pro tecto partis inferioris, quia eã tegit, & latini solaria appellant plana tecta. ita declarat Calepin. in suo uocab. in uerbo, solarium. unde ideo videtur, quòd quælibet mansio, & pars domus, quæ sit pro diuiso, dicatur una domus, ut supra dixi num. . . . quia uidetur constare ex solo pariete, & tecto, cùm solarium operetur tres istos effectus; nam habetur loco soli respectu partis ei superioris, usque ad aliud solarium, habetur etiam loco parietis, quia intermediat ipsam partem superiorem in parte inferiori, & habetur loco tecti, quia tegit eam partem inferiorem, & istæ dicuntur domus, & partes domus propriè. & non superficiariè, & leges dicunt, esse illius talis, quòd intelligitur iure proprio, & non iure superficiei, uel seruitutis, ut declarat Deci. in d.consil.41.& per ea, quæ supra dixi, nu. . . . & loquuntur in habente, quod etiam iure proprij dominij verificatur. l.habere.ff.de verb.signif. cum simi.

Et in summa domus habet plures par-
74 tes † quædam sunt substantiales, siue integrales, & quædam sunt accidentales, substantiales sunt in domo, solum, & superficies ex quibus secũdum legistas domus consistit, & tectum, secundum logicos. l. eum qui ædes.ff.de vsu. vt dicit Ias. in l. si fundum, sub conditione. § qui fundum, sub nu. 2.ff.de leg.1.cum simi. & dixi sup. nu. . . . in fundo autem sunt vsufructus, & proprietas, accidẽtales uerò sunt in domo cameræ, sala, coquina, cella vinaria, stabulum, & similes mansiones, in fundo partes quotatiuæ, 1.2.& 3. vt declarat Bar. & Doct. in l.si finita. §.ex hoc edicto. ff.de dam.infec.& in l.si alij.ff.de vsufr.lega. & in l.re coniuncti.in 4.col. vers.quarto dubitatur, n. 10.ff.de leg. 3. & de parte superiori, & inferiori in notabi.q.tradit Bal.in l.& si seuerior.C.ex quib.cau.infam.irroge.Bar.in l.at eius.§.1.ff.de acq plu.arcen. & Corset.in sing.in verbo, communitas. Et principium statuti, de quo agitur loquens de aliqua domo, ædificio, terra, & possessione, & de aliqua eorum parte loquitur, & loqui intelligi debet, de partibus accidentalibus, ad quas vocat agnatũ confinantem, & participem, quorum cõmodo, & vtilitati intendit prouidere, & præfert agnatum omnibus alijs. & postea versiculus, (& eodem modo) loquens de domino soli, & de domino ædificij loquitur de partibus substantialibus, & ad eas vocat dominum soli, & dominum superficiei; Alterum in alienatione alterius, & præfert eos in talibus partibus substantialibus omnibus alijs ẽt agnatis. Et non mi-
75 rum, quia quantum, quod † dominus soli admittatur, & præferatur agnato, stante ẽt dicto statuto, idem est de iure cõi, & tradit Ias.in l.fi.in 3.no.vers.iuxta supradictũ notabile, n.12.C. de iur.emphi. ubi cæteros allegat, & vltra idem tenet Boer.in cõsue.Bitur.in tit.de retrac. §.5.in prin.Moder.Paris.in consue.Pari.§.15. sub n.13. & Tiraq.de retrac.§.21. sed quantũ, ꝙ dominus ædificij admittatur, & præferatur, hoc nõ est de iure cõi, quia ipse dominus directus potest alienare sine consensu dicti emphiteotæ, vt per Ias.in d.l.3. in 5.notab.sub numero 17. C.de iure emphi. vide Boeri.decis.107.nu.1. & quod dixi in trac. de vsufr. nup. & in hac parte statutum in d.versic.operatur, quia derogat iuri communi auferendo dictam liberam potestatem disponendi d.domino directo, & eũ æquiparando emphiteotæ, vt pariter sicut emphiteota non possit alienare sine consensu eius, & de parte substantiali loquitur Bar. in d.l.1. quia superficies non potest separari a solo, vt superficies remaneat, quia per separationem dissolueretur, & rediret ad materiam, & domus deficeret, ideo diuerso iure concedi nõ põt, quin concedatur solum, & sic non potest alterius esse, quo ad directum dominiũ, q̃ quã eius cuius est solum; superficie enim

detracta

detracta, & dissoluta domus non remaneret, & amitteret nomen domus, & sentit Franc. Veg. d. cons. 2. nu. 36. car. 95. col. 3.
76 Sed partes † accidentales, & quotatiuæ, quia separari possunt destinatione, & terminatione patrisfamilias, & domini possunt bene esse alterius, quàm eius, cuius sit solũ, & ipsa pars inferior soli, ut habetur, ex traditis per Bar. & Doct. in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de damno infect. & Bar. in l. si alij. ff. de usufruct. lega. & in l. re coniuncti, col. 4. uers. 4. dubitatur, num. 10. ff. de lega. 3. Et idem est in fundo, qui cõsistit, ex duabus partibus integralibus, uidelicet in usufructu, & proprietate, & remota parte integrali, scilicet usufructu, non dicitur fundus, sed nuda proprietas, & ẽt habet partes accidẽtales, seu quotatiuas, & una potest esse unius, & altera alterius, ut per Bar. & Docto. in d. locis, maximè in d. l. re coniuncti, ubi supra, ubi maximè per Ripa col. 8. numero 34. & seq. & patet ex alijs supra deductis, & ideo in terminis illius statuti rectè consuluit Ias. in d. cons. 224. col. 2 uol. 2. unde ex his, & alijs supra deductis satis sufficienter apparet esse responsum d. §. si super ædes, & d. Doctrina Bar. in l. 1. d. §. qui superficiem. ff. de superficie, & D. Iacobum fratrem, & agnatum fouere iustitiam, & quando de
77 ueritate, & iustitia apparet † sapientis est mutare propositum, & consulere ueritatem detectam. Bald. in consilio 447. nu. 3. uol. 4. & Soc. iun. cons. 114. nu. . . . . uol. 5. car. 140. finaliter Iacobus fuerit absolutus ab expẽsis, & amicabili cõpositione, quia res erat de paupere Regno precibus amicorum D. Iacobus acquieuit de anno 1556.

Aduertendum est in materia iuris con-
78 grui, ꝙ si consors aliquis uellet † vendere rẽ aliquam immobilẽ non haberet reemere, uolens tẽpus trium annorũ secundum statutũ Florentinũ de alienatione fienda irrequisito consorte, de quo loquitur latè ẽt Franc. Vegi. in cõs. 2. & idem si quis esset confinans a duabus, uel tribus lateribus nõ posset cogere confinantẽ ad uendẽdum, ut vult illud statutũ, quia statutũ nostrum Fiuizani a cõtrario sensu disponit, & loquitur de his casibus, & omnibus alijs, ꝑ illa uerba, quæ profert in uers. (si quis uoluerit uẽdere, uel alienare teneatur denuntiare, &c.) ergo si non uoluerit uendere, uel alienare, non teneatur uẽdere agnato, & confinanti, nec aliis personis, ut dixi supra in Repertorio decisionũ in uerbo, ius congrui, sub nu. 14. & 15. car. 1043. ubi etiam quam plura alia ad materiã statuti nostri ego BORGNINVS filius posui, & infra in decisione sequenti 20. nisi statutũ nostrũ Fiuizani esset mortuum, & indigeret approbatione, quia tũc attenditur statutũ Florentinum Ciuitatis prædominantis, ut dixi latè supra in Repertorio decisionũ, in uerbo, statutum in 1. par. & in decis. 11. num. 53. & seq. in hac 2. par. & Anto. Cioffi. cõs. 49. lib. 2. car. 42.
79 Et si † agnatus, uel confinans postquam sibi fuerit acquisitum ius per uenditionẽ factam ipso non monito, & inscio moriatur hæres eius poterit acquirere, & retroemere rem uenditam, uirtute nostri statuti, quia defunctus iste transmisit ius recuperandi ad hæredes, ut consuluit Pau. de Cast. cons. 249. per totum. uol. 2. Maran. Spec. Aur. disputa. 8. nu. 58. & 59. nisi statutum, uel consuetudo dictaret, quòd non posset cedi, aut ad extraneos transire, ut loquitur Tiraq. de retract. lignag. §. 26. glo. 1. nu. 6. & seq. uers. sed quod diximus, car. 205. col. 2. & nu. 1. & seq. ponit, an pos-
80 sit cedi hoc † ius retractus extraneo, pro quo uide Boeri. decis. 139. Alex. in l. post dotem, sub nume. 34. ff. sol. matri. Aret. §. actionum quiquẽ, col. 9. uers. Quæro, an istud ius, insti. de act. Pau. de Cas. in l. apud antiquos. C. de fur. in cons. 430. circa primum. in 2. dub. uol. 2. Paris. cons. 82. numero 26. uol. 3. Roland. cons. 28. uolu. 2. Cag. in l. 2. nu. 37. C. de pact. inter emp. & uend. car. 138. & ibi Gozadi. numero 119. & 120. & seq. uersic. sexto quæro, & Hippo. sing. 64. numero 3. ubi uidentur tenere, quòd possit unà cum ipsa re cædi, & non ius retractus de per se, & tetigi supra in decisio. 16. numero 3. & 27. & 28. car. 106. in hac secunda part. quamuis uideatur posse dici non posse cædi, & transmitti ad extraneũ, & remotum agnatum, & confinantem in præiudicium aliorum agnatorum, usque ad tertium gradum, & proximorum confinantium, ut per Tiraq. ubi supra d. §. 26. glo. 2. numero 2. & sequen. car. 214. & sentit Iul. Clar. in §. feudum. quæstio. 42 uersicu. sed maior. facit idem Tiraquel. §. 11. glo. 6. numero 6. & glo. 7. num. 1. & glo. 10. num. 2. & 3. & uide Alexand. consilio 27.

nu.6.vol.6.Benedict.in c.Rainu.in verbo. Et vxorem adelasiam num. 606.& seq.de testamen.car.... Pau.de Cas.cons. 221.in 1.parte,consi.430.in 2.parte.Ruin.consi. 27.sub nume.12.volum. 4.vbi proximior potest retrahere ab alio proximo, & pa-
81 res admittuntur æqualiter,nisi iste† proximior, & confinans præstasset cōsensum voluntarium in venditione,aut ei successisset præstito cōsensu necessario adnotata per Crau. de indemnita mulier.nu.1.& seq.Bero.cōsi.172.nu.8.& 9.vol.1.& vide Ripa.in Responso 3.de legib. car. 3.col.2. vol.2.& in l.cùm bona,sub num 20.ff. de priuileg.credi. Tiraq.de Retract.§.1.gl.9. num.139.Moder. Parisien.in consuetudi. Paris.§.13.glo.1.nume.10. & seq. Ancha. Regiens.q.17.in 2.parte, vbi distinguunt inter consensum voluntarium,& necessarium,& an consentiens necessario efficiatur illius heres,vel non,& tetigi supra in decis.33.car.456.in 1.par. & latè per Dec. consi.105.car.606.vol.3.

82 Et quando † statutum non præfigeret, & statueret certum tempus, posset agnatus,& cōfinans vocatus a statuto sine tempore,& eius hæres intra triginta annos a die scientiæ venditionis qualificatę,vt supra dixi, nu.24.& seq. recuperare,& agere si emptor est extraneus,si verò est proximus,vel cōfinans, & sic de vocatis a statuto,tūc intra annum debet agere ad recumprā, si agit cōtra tertiū possessorem, debet intra decem annos inter pręsentes, & viginti inter absentes agere, si emptor fuerit in bona fide.gl.in c.1.§.si Titius,si de feu.fue.cōtrouer.inter dom.& agna.& ibi Bal.& Afflict.in fi.Mandos. in addi.ad Rom.consi 22.lit.k.in 8.limita.Dec.cōsi. 395.num.12.Tiraq.de Retract. legnag.§. 1.glo.10. num.6. versic.præterea,& num. seq.car.79.& §.36.num.36. & seq. vbi loquuntur etiam de hærede, & sentit Pau. de Cast.consi.70.nume.2.volu.2.quod est notandum per statutum Vulgiani, quod nullum præfigit tempus retrahendi agnatis,& proximioribus,ac confinantibus.& ita in dicto statuto Vulgiani fuit IVDICATVM * Florentiæ, per excellentem I.C. Dominum Ioan. Baptistam Asinium,vti fratrem honorandum,cuius tenor sententiæ est huiusmodi.

In causa,quę vertitur inter Magistrum Petrum de Vulgiano,& Ioan.Andreæ Tagninæ de d.loco, mihi ad cōsilium sapientis demandata,vt Referam quid mihi iuris esse videatur,viso statuto,& omnibus diligenter cōsideratis, dico partes dominationis vestræ esse condemnandi dictum Ioannē ad relaxandum dictā terram,acceptis tamen prius melioramentis, & victū victori in expensis condemnandi.

Et moueor, primo,quia uenditio ritè facta non est,cùm forma nō sit obseruata,de qua in statuto, dum in eo dicitur, (Che persona nessuna della Terra di Vulgiano non possa vendere possessione alcuna, ne luogo nessuno domestico, ne saluatico a persona alcuna, se prima non lo noncia alli suoi parenti prossimi, & non la volendo comperare li parenti,alli confinanti) Cum igitur hæc forma a statuto
83 requisita obseruata non sit,videtur† venditio nulla,vt inquit latè Tiraq.de retrac. in §.36.gl.2.nu.28.cum multis alijs (& tetigi infra decis.20.n.53.in hac 2.p.) Præterea, licèt multis iam annis talis vēditio celebrata sit; Tñ quia cōpetit redhibitio vsq; ad triginta annos,vt dicit Tiraquel. in loco supradicto nu.56.merito tempus lapsum nō est;Pręterea nō prodest, si dictus Ioannes sit gener ipsius venditoris; quia statutum videtur se referre ad agnatos,seu cognatos,vt patet ex Rub. statuti,
84 perfecta,quę solet† nigrum declarare,vt not.Abb.in c.ad audientiam, de reb. eccl. non alien.& Alex.in l.1.vbi latè Ias.nu.2. ff.si cer.peta. cum multis similibus (idem Alexan.consi.70. num.8.volum.7.consil. 109.num.3.volum.5.consi.42.num.5.consil.89.nume.14.& 27. volum.6. consil.13. nume.8.volum.3. Rolan.consi.86. nume. 59.seq.volumi.1.Gherard.Mazzol.consil. 23.nu.26.& 27.& Pau. de Cast.consil.83. volumi.2.Roma.consil.15. nume.4. & ibi Mandosi.) Præterea cùm dictus Magister
85 Petrus sit † agnatus, item habeat fundum vicinum,cùm reperiantur duæ qualitates in eo, dato quod aduersarius tanquam cognatus admitteretur, deberet tamen pręferri,vt dicit Matthe de Afflic.in tract.de iur.prothomis.in princ.num.36. (tetigi infra decisio.20. nu 1.26. & 27.in hac 2.par.)& ex his ita iuris esse existimo. Ego Io.Baptista Asinius Pisis ordinariam vespertinam legens.

86 Et † minori daretur restitutio in integrum aduersus tempus mensis, anni, & triginta

triginta annorum, vt per Boer. decis.63. sub num.2.& 3.decis.140.& decisio.141. Didac.pract.q.c.26.versic.Quarto ex eo, car.411.Alcia.Regula 1.præsumptio. 20. nu.2.Craue.consi.271.volu.2.Appostilla ad Dec. consil. 647. Requisitus Mantua. consi.80.nu.29.vol.1. & Tiraq. §.35.gl.2. & Afflic.de iur.prothomise.§.1.nu.41.& 43. ubi dicit tempus non currere Minori annorum quatuordecim, sed dormire, vt tetigi etiam supra in decis.16.num.20. & 21. car. 320. vbi post decimum quartum annum currit, sed datur restitutio in integrum; quod verum est in tempore longissimo,& dato a lege, secus in tempore breui,vt puta mensis,& anni,& intra nouennium,& datum ab homine, quia tunc currere incipit etiam intra decimũ quartum annum, sed datur restitutio, Natta consi.492.vol.3.& Balb.de præscriptio.1. par.6 par.princ.in 23.casu, nume.34.car. 203.& in agnato,qui est in vtero tempo-
87 re † vẽditionis loquitur Tiraq.de Retrac. §.1.glo.9.num.77.& seq. versic. sed ut ad institutum,& Dec.consl.222.viso puncto, secus si non esset in vtero tempore venditionis,aut confinans, vel cognatus, sed intra mensem,& tempus retrahendi efficeretur, quia tunc non posset retrahere, cùm non haberet illam qualitatem tempore venditionis per supradicta,& infra in decis.20.nume.1.in hac 2.par. & sentit Rom.consil.408.in proposita quæstione, num.9.& in sing.299.conceptus, & Anto. Gomesi.de testa.c.1.lib.1.nu. 8.& 9.col.1. & 2.car. 4. vbi filius, qui non est natus, neq; conceptus tempore mortis aui, aut agnati non succedit cum aliis fratribus
88 † natis tempore mortis illius, de cuius hæreditate agitur,& est tex.in §.cùm autem,versic.planè instit.de hęredi. quæ ab intesta.defe. Alexan.consi.13.super quęstione,colum.3.versic.in contrarium,vol. 4.& Ruin.consi.36.sub num.10.volum.2.

Si verò venditio esset facta tempore minoris ætatis, & decederet intra mensem, vel tempus statuti ad retroemendũ,
89 & ei succederet † maior, deberet a die scientiæ petere intra mensem, aut tẽpus statuti,& non intra quadriẽnium datum restitutioni in integrum,vt per gl.in l.ea, quæ. §.quòd si maioris,in verbo fuerat, & ibi Bar. & Bal.C.de tempo.in integ.restitu.& glo.in l.minor autem.§.fi.& l.seq. in verbo,plane.ff.de minorib.secus si succedat minor maiori intra dictum tẽpus, quia datur restitutio vsque ad 25.annum,
90 & vltra per † quadriennium d.glo.in verbo,planè,& d.glo.in verbo, fuerat, & est tex.in d.l.ea,quæ §.1.2.& fi.in verbo,fuerat,& ibi Bar.Craue.consi.736.nume.2.& seq.volu.5.Abb.consi.32.nume.3.volum. primo, & glo. in l.si quis suus, in verbo venierint.ff.de iure deliberan.Bero.consi. 68.num.83. volum.1.licèt in iure deliberandi, & conficiendi inuentarium videatur velle Paul.de Cast. in consil. 334. sub nume.8.volumi.1.& in consi.405.in fine volumi. 2. quod debeat post 25. annum, adire,& petere intra mẽsem,aut annum, & tetigi in tracta.de tutore, nu. 205.car. 102.sed vide Alexan. de Neuo, consi.38. num.21.Phanuci.de inuenta. hæred. par. 11.nu.29.car.21.Afflict.decisio.175.Bart. in l.sancimus, num.4. C.in quibus cau.in integ.restit. Stepha.Aufreri.in additio.ad Capel.Tolosa.quæst.55.colum.3.Neuiza. consi.41.num.5.& 6.Federic.Schench.de in integ.restitu.colum.penulti. Graua.ad vestr.in sua praxi,car.254.num.23. Inno. in cap.ex ratione,num.2.in fi. de appell. Guliel.Rodoan. de rebus eccle.non alie. car.478.num.1. Tancred. in sua practica car.mihi 690.Purpura. consilio 41.lib.1. Simon.de Prætis,consil.3 num.1.car.6.& Bal.in l.si superuacuam, num.9.& 10.C. de tempo.in integ.restit. & Diaz Regula 653. restitutio in 9.fallent. vbi multi multa loquuntur, & tñ videtur verius, quod minor habeat quadriennium restitutionis post xxv.annum, ad recumprandum, postquam lęsio,& tempus,& sic venditio fuit inchoatum, & facta tempore minoris ętatis, & non in anno 26. Nisi statutum abbreuiaret tempus ętatis, vt est statutum Florentinum, Vulterranum, Fiuizanense,Mediolanense,& Papiense,disponens vltra annum decimum octauum, & vigesimum haberi pro maiori 25.an.quia tunc inciperet restitutio a die, quo ipse est factus maior à statuto,& duraret vsq;
91 ad † uigesimum quintum annum,& idẽ si venditio esset facta post decimũ octauum annum intra vigesimum quintum, quia daretur restitutio in integrum vsq;ad annum vigesimum quintum,& vltra,si quadriennium excederet 25.annũ a die maioris ętatis factæ a statuto, nisi statutũ auferret

ferret restitutionem in integrum; nam licèt abbreuiant ætatem, & reducat ad annum 16.18.20.&22.ut potest facere, tamē si nullam facit mentionem de restitutione in integrum, poterit ille maior factus a statuto illam petere vsque ad 25. annum, ac si esset (quo ad hoc) minor 25. annis, & si statutum faciet maiorem minorem sexdecim annis durabit quadriennium usque ad 25. annum, si minorem 18. idem, si 20. idem, si 22. vsque annum 26. & idem erit computandum in quinquennio dato a lege, quo ad ratificationem tacitam, tex. gl. & Doct. in l. ea quæ. C. de tempo. in integ. resti. in uerbo, ita tamen. Diaz. reg. 653. in 5. fallen. tetigi in meo tract. de tutore, nu. 7. car. 3. & nu. 99. car. 96. nu. 142. cart. 134. & in Reperto. in uerbo, minor 25. annorū & in uerbo, restitutio in integrum non datur, & ita sunt declaranda dicta Menoc. in tract. de recu. pos. remed. 15. n. 152. uersic. quod sanè quinquennium, car. 146. & Octauia. Simoncel. in tract. de decreto. in cōtract. minor. lib. 3. tit. 9. casu 1. nu. 12. & 13. uers. quod tamen declara, car. 159. qui hoc non explicant, videlicet, quòd duret vsq; ad 25. annum & ultra a die maioris ætatis a statuto decretæ, ut supra demonstraui, & si statutum non disponit etiam su-
92 per solemnitatibus † minorum in alienationibus, & obligationibus, (licèt solēnitates statutariæ uideantur sublatæ a statuto, pronunciando illum maiorem) tamen solemnitates iuris uidentur non sublatæ, & incorrectè, & requiri deberent in alienatione bonorum immobilium, Dec. consil. 39. nu. 3. Rim. iun. cons. 5. num. 207. & seq. lib. 1. & Simon ubi supra, nu. 13. car. 159. & & nu. 24. & seq. car. 122. quę sunt digito liganda per iuniores, quia facient honorē.

Vnde ex supradictis colligitur, quod restitutio in integrum tribus consideratur modis, primo modo, quando tempus retrahendi, deliberandi, conficiendi inuentarium, uel adeundi hæreditatem cæpit cum maiore, & finitur cum hærede minore, secundo modo quando cæpit cum minore, & finitur cum maiore, tertio modo quando cępit cum minore, & finitur cum hærede alio minore, nam primo modo datur minori restitutio in integrum usq; ad annum 25. & intra 29. (statuto aliquo non contradicente) Rol. cons. 40. num. 12. uol. 3. & per Balb. de prę scrip. car. 204. nu. 37. in fi. secundo modo datur maiori statim mortuo minore auctore, tertio modo datur post 25. annum hæredis minoris, quia non currit defuncto minori, nec hęredi suo minori tale tēpus sine spe restitutionis, & ideo datur restitutio usque ad dictum tempus 25. annorum, ut supra latè
93 demōstraui, & datur † solum pro residuo tp̄is, Vergi. Boccaci. d. n. 218 car. 185. Balb. de præscri. nu. 38. car. 204. & infra dicā, ut puta si tempus cæpisset currere maiori, & cucurrisset p̄ quindecim dies in retractu, per quinquaginta dies, uel sex mēses in iure deliberādi, per 30. dies in cōfectione inuētarij, & per duos annos post 25. annum in aditione hæreditatis per uiā restitutionis in integrum, statim hęredibus factis maioribus currit residuum tp̄is, & non totum, & integrum, nā coniungitur tempus defuncti maioris cum tp̄e hæredis minoris facti maioris, per supra allegata a nu. 86. usque ad finem, & per Aemilian. cons. 127. nu. 4. car. 232. & Guliel. Benedi. in c. Rainutius, in uerbo, mortuo itaque testatore il 2. lib. 2. num. 183. & 184. de testam. car. 127. & faciunt quæ dicit Ant. Cioffi. in cons. 36. nu. 7. & seq. uol. 1. & Bernar. Oltramon. in pract. Forens. de resti. in integ. tit. 25. obseru. 4. colum. 2. cart. 82. & tetigi supra decis. 16. nu. 20. 21. 22. & 23. car. 320. in hac 2. par. unde infertur, quod hæreditas materna, & trāsuersalis delata infanti, & minori nō adita p̄ patrē, aut minorem nō transmittitur, sed beneficiū hoc restitu-
94 tionis in integrū, uti † adeundā hæreditatē transmittitur aduersus hæreditatem hac nō aditā ad hæredes nomine ipsius infantis, aut minoris, qua obtēta aditur postea, & cōsequitur illa hæreditas per hæredē, ét ꝙ pater. aut tutor essent soluendo, & negligentes in non adeūdo, tp̄e quo infans, aut minor erat uiuus, & maximè si intra centum dies, aut annum datum ad deliberandum non adiuissent, quia non possent dici negligentes, cùm haberent tēpus concessum a lege, adnotata per tex. in l. gracchus. C. de adulter. pulchrè Io. Maria Riminal. in cons. 14 lib. 1. responsorum diuersorum, car. 40. per totum, & nu. 12. ubi dicit communem, & ita in practica obseruari, & per Anchara. cons. 104. col. fi. uers. ista est eius distinctio. Cur. iun. cons. 231. nu. 79. & seq. uol. 3. Duran. de arte testan. tit. 11. caute. 7. numero 2. car. 191. & cautel. 1.

tel.1.cart.185. Monticul.in tract.de inuentar.hęred.nu.242.& num.243. car.223.& Roland.in tract.de confectio.inuentar.ca.71.cart. 58. quamuis etiam ultra centum dies, uel ultra annum, & durante minori ętate daretur ista restitutio in in tegrum (etiam negligentia supradicta non obstante) secũdum communionem opinionem, ut per Docto.in l.si infanti. C de iur.deliberan. Bald.in cons.88.uolum.5.nume.4. tex.& glo.in l.interdum. §.planè.ff.de minorib. & l.ea quæ.§.1.2.& 3. C.de tempo. in integ.resti. & ibi glo. in uerbo fuerat, ubi etiam Bart.Fulgosi. consil.74.infans, in fine, Crauet.consil.17.in fin.uolum.primo, Rimin.Iun. consil.524.numero 72.& 73.uolum.1. Franc.Vegi. in consil.17.nume.8.Rom. cons.58.in tertio dubio,& ibi Mandosi.vbi dicit communem in infante, & impubere, Purpura.cons.198.nume.3.& 4.uol.1. Benedict.in capitu. Rainutius, in 2.par.car.126.numero 172. & nume.178. & seq.in uerbo, mortuo itaque testatore, il 2.de testam. Anto. Gomesi. Tomo primo,cap.9.nume.56.car. 93.& nume.46.& nume. 50.& 51. cart.90. Simon.de Pretis de interpræta. ultima. uolunta. cart.215. nu.36.& 37.lib.3.solu.4.in 2.part. Duran. de arte testan.tit.11.caute.1.car.185. Ascani.clem.de patri.potesta. effectu.13.num. 5.& seq.& num.9.car.140.& Roland.consil.40.num.12.&13.uolum.3. Cephal.cõs. 56.col.2.uolum.1. Simon de Pretis consil. 22.num.11.& 12.& debet peti ista restitutio in integrum per hæredem nomine de-
95 functi, qui non † adiuit, & non nomine proprio, aliàs succũberet, per supradicta, & per ea, quæ dixi in tract. de Tutore, numero 72.cart.451.per tex.in leg.minor.§. non solùm, cum l.seq ff.de minorib.& ibi glos.& Docto. Bero. quæstio.115.nume.2. Afflict.decisio.370.nu.6.licet Bald.consil. 390.nume.4.& 5.uolum.5. Fulgosi.consi. 85.in proposita. Prosper. Paset.consil.81. cart.74. Mathe.Brun.consil.36.cart. 82.& Rolan.cons.10. nume.18.& seq. uolum.2. uoluerint contrarium in parte, & Tutore negligente si sunt soluendo ultra centum dies, uel annum, de quibus authoritatibus puto non esse curandum additione hæreditatis, cum sint contra communem per supradicta, & per Duran.d.Cautell. 1.numero secundo. & Fulgosi.d.consilio 74.in fin.& Ascani. clementi.in tracta. de patri. potesta. in effectu 13. numero quinto, & sequent.cart.140.& Ioan.Mari. Rimin.d.consil.14.& latè in duobus minoribus cõsuluit Crauet.cons.736.uol.4.& Anchara.d.cons.104.colũ. fin.& per ea, quæ dixi in tracta.de Tutore, nume.100.car.98.& per Alexand.consil.115.uolu.5. Octauia.Pedemonta.decis.157. Franc.Becci.cons 59.numero 2.7.& 8.& seq. Socin.consil. 299.capio primum, colum.1.uolum.2.& Iaffred. decisio.319.car. 120.ubi loquuntur etiam in tempore instantiæ elapso, & ideo dixi D.Emilium,& D.Lucillam filios meos legitimos,& naturales minores potuisse, & posse petere restitutionem in integrum, nomine Claricæ filiæ meæ infantis mortuæ intra centũ dies in cunabulis post mortem suæ matris, aduersus hæreditatem D. Elisabet uxoris meæ,& matris eorum nõ aditæ, etiam in pręiudicium cohæredis,& substituti, si ad fuisset vsque & intra 29. annum, cùm sit potentius ius trãsmissionis, quàm substitutionis,& cohæredis secundum communem opinionem, ut per Fernand. Vasq.lib. primo.§.6.de transmissio. nume.11.& seq.uersic.an ista transmissio, cart 96. licèt disputet, & in substituto loquitur Duran.de arte testan.titul.quinto, de substit.cautel.26 num.6.car. 95.& ideo male loquutus est Matth.Brun.d.cons.36. & postea illi succedere,& præferre fratri uterino, cùm sint frater, et soror germani,
96 et † utrinq; cõiuncti, adnotata p Fulgosi. cons.85.in proposita, colum.1. Paris.cons. 84 nume.2.uolum.2. Deci.consil.443.nume.11.et practi. Papi.in for.libel.pro hæred.ab intesta.in glo.nullius, nu.28.et Rube.cons.56.nume.1.et Tiraquel.de retract. Lignag.glo.2.§.14.et Bocri.decisio.185.cũ alijs similibus, ubi frater utrinque coniunctus succedit, et præfertur uterino, et consanguineo in omnibus bonis undecunque quæsitis, siue a patre, siue a matre, siue ab alia persona, et in casu isto non loquitur Barba.d.consil.60.et Bursa.d.consilio 61. numero 21.volum.1.sed quando petens restitutionẽ nomine infantis, aut minoris esset remotior priori defuncto, de cuius hæreditate ageretur, quàm frater, et proximior illius primi defuncti, licèt eorum opinio sit contra cõmunem practicam, ut dicit Cephal.d.consil.56.et Simon de Pretis.d.consil.22. numero 11.et Ioan.Maria. Riminal.d.consil.14 supra allegati, et per alios

alios supra allegatos, licèt ego vti pater non possem amplius huiusmodi restitu-
97 tionem in integrum petere, cùm sit † elapsum quadriennium a die mortis dictæ meę filiæ infantis, & sim maior 25. annis, & ultra, vt per Prosper. Pafet. d. conf. 81. nu. 1. & 2. Bal. conf. 390. nu. 4. & 5. uolu. 5. per tex. in l. fi. C. de tempo. restit. in integ. & c. 1. de restit. in integ. in 6. & per Doct. in d. l. si infanti. C. de iur. deliber. nisi adiuissem hæreditatem iure patrio, aut nomine ipsius infantis eo uiuo, ut præsumitur
98 † me adiuisse beneficio abstinendi, & ēt retinendo bona materna, & dando de dictis bonis mobilibus nutrici ipsius filię infantis, & alijs filijs meis minoribus, vt latè, & pulchrè cōsuluit Ang. de Gambilio. in conf. 40. sub nu. 56. & seq. versi. capio secundam consultationem, car. 169. qui ostēdit esse magis ueram, & communem opinionem, quàm illam Iosephi Ludouici, in suis communi. conclus. q. 16. col. 3. uers. itidem ponunt, car. 50. & Tobi. Noni. in cōs. 27. nu. 11. & 12. & hanc opinionem etiam sequitur Soc. iun. conf. 19. nume. 12. & seq. uol. 2. car. 24. Franc. Vegi. conf. 17. num. 7. car. 34. Simon de Pretis de interpreta. vltima uolunta. lib. 5. dubita. 3. car. 495. in 2. par. nu. 54. 55. & seq. & uidetur tex. in d. l. si infanti, & per Ascani. clementi. in tract. de patri. potesta. effectu 13. num. 4. car. 140. Bene dict. in d. c. Rainutius, in uerbo, mortuo itaque testatore, il 2. numero 172. & seq. car. 126. in 2. par. de testam. & Fernād. Vasquez in lib. 1. §. 8. uer. Quæro an hæreditas, col. 1. car. 106. cum uti aditam reuocabiliter beneficio abstinēdi transmiserit infans patri suo, & fratribus utrinque coniunctis d. l. si infanti, & ibi Doct. & per Doctores mox supra allegatos, & sequitur Dec. in conf. 87. num. 2. Neuizan. consilio 45. nu. 37. Bursa. conf. 61. num. 14. uol. 1. & Rui. conf. 39. sub num. 8. uersi. preterea in casu, & sic in casu isto non procedunt adducta per Barba. in d. conf. 60. in tertio dubio, uol. 3. & Bursa. conf. 60. num. 3. & 6. & conf. 61 nu. 21. & seq. uol. 1. quia loquuntur in hæreditate delata, & transmissa, ut ad eunda, & non ut adita, & acquisita reuocabiliter, ut est ista, in qua pater succedit filio infanti beneficio d. l. si infanti, iure patrio, ut est uidere per Doct. supra allegatos, quamuis opinio dicti Barba. in d. conf. 60. non sit tuta, & uerior uidetur contraria opinio, & maximè quando adsunt fratres infantis vtrinque coniuncti, & uterini, aut consanguinei tantùm, quia infans ad fratres utrūque coniunctos trāsmittit restitutio in integrum uti proximiores infantis, & pares in hæreditate materna, per iura supra allegata, nu. 96. & seq. q̄ omnia sunt menti tenenda per iuniores nondū capaces istis difficultatibus, & subtilitatib. ac contrarietatibus Doctorum.

DE CONTRACTIBVS, DECIS. XX.

ARGVMENTVM.

Statutum de retractu in ciuitate Cortonæ habet locum tam in domibus, quàm prędiis rusticis, & uocat gradatim proximiores, affines, attinentes, & magis confirmantes, & de intellectu illius statuti hic latè examinatur.

Testes an, & quando super iisdemmet articulis, & capitulis, publicatis attestationibus & diuicitis testificatis in causa principali, & in causa appellationis examinari possint, vide hic.

Testis quando deponit per verbum veritatis, & videtur, an, & quando probat, vide hic.

SVMMARIVM.

1 *Venditione facta de aliqua domo, uel prædio statim est ius quæsitum proximiori, vicino, et confinanti, stante statuto retractus.*

Statutum praferens in emptione agnatum, affinem, vicinum, et confinantem statim est sibi ius quæsitum venditione facta numero 1.

2 *Statutum retractus loquens de proximo, vicino, et cōfine intelligitur de immediato, et proximo*

proximo si adest, aliàs de mediato, & remoto, & nume. 3.

4 *Domus plures, & prædia, ac petiæ terrarum possunt fieri de vna domo, & prædio, diuisione, venditione, & destinatione patrisfamilias.*

Prædia plura, ac petiæ terræ de vno prædio, & terreno possunt fieri destinatione & uenditione patrisfamilias, nu. 4.

Contractus correspectiuus quando dicatur, nume. 4.

5 *Venditiones factæ eodem die, loco, & testibus dicuntur factæ eodem contestu, & sunt correspectiuè.*

Emens eodem tempore, loco, & contestu plures petias terrarum, aut domorum, non dicitur confinare, alicui illarum, nec in eo habet locum statutum de Retractu, numero 4 & 5.

6 *Qualitas adiuncta verbo, intelligitur secundum tempus uerbi.*

7 *Qualitas non præsumitur, & qui se fundat in illa debet probare.*

8 *Proximiorum, & affinium appellatione in statuto de Retractu intelligitur vsque ad Decimum gradum.*

9 *Affines dicuntur attinentes.*

10 *Domus appellatione in statutis non venit prædium Rusticum & 12.*

11 *Statuti verba sunt propriè, & strictè intelligenda.*

12 *Prædium vrbanum non trahit ad se Rusticum, & quid in Molendino, Frantorio, & Capanna.*

13 *Qui non vult videre, non videt.*

14 *Inciuile est, nisi tota lege perspecta iudicare.*

15 *Media declarantur ex præcedentibus, & sequentibus.*

16 *Statuentes incontinenti se corrigere uoluisse, non est credendum.*

17 *Verba potius demonstratiuè, quàm dispositiuè, aut restrictiuè posita cēsētur in dubio.*

18 *Statutum quando duo per viā Regulæ æquiparat, valet Argumentū de vno ad aliud, & dispositum in vno censetur dispositum, & in alio, & nu. 19. & 22.*

Vna & eadem dispositio non debet diuerso iure censeri, nu. 18.

20 *Lex, & statutum quando format duas quæstiones, & Respondet tātum ad unam, idē Respondet ad aliam.*

21 *Dictio: Dicta & alia, est repetitiua præcedentium cum omnibus qualitatibus.*

22 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia, pariter omnia determinat, etiam in statutis, & num. 18.*

23 *Relatum dicitur esse in referente cum omnibus suis qualitatibus, & conditionibus, & apparere debet, aliàs nihil operatur, num. 22. & 45.*

24 *Statutum gradatim loquens, gradatim debet intelligi.*

25 *Primus in ordine p̄sumitur magis dilectus, & præfertur alijs.*

26 *Qualitates plures habens etiam in materia Retractus præfertur alijs pauciores habentibus, & num. 1. & 27.*

Dignitates plures habens præfertur alteri anteriori pauciores habenti, num. 26.

Statutum de Retractu præferens agnatum, vicino, & magis confinans minus confinanti, videtur præferre agnatum remotiorem & vicinum, ac confinantem proximiori tantùm, aut magis confinanti tantum, nume 1. 26. & 27.

Doctor legis præfertur Doctori philosophiæ, & medicinæ, nume. 26.

28 *Seruitus est difficilis probationis, & constituitur pactionibus, vltimis voluntatibus, & præscriptione, vel consuetudine.*

29 *Seruitus censetur pactis constituta per clausulam cum omnibus iuribus, pertinentijs, accessibus, & egressibus.*

Clausula apposita in contractu, cum omnibus suis iuribus, accessibus, egressibus, & pertinentijs, quid importat, vide nume. 29.

30 *Seruitutem habens in aliqua domo, vel possessione præfertur quibuscunque alijs agnatis, & confinātibus in materia Retractus, nume. 48.*

31 *Esse nō dicuntur, q̄ in iudicijs non apparent.*

32 *Testis deponens per verbum uidetur, iudicio suo, aut conscientiam suam nō probat: Declara, ut nume. 38.*

33 *Positio impertinens, alternatiua, multiplex, aut incerta confessata non nocet. Declara, vt numero 39.*

34 *Testis examinatus post publicationem, didicitis attestationibus, & super similibus capitulis tā in principali causa, quam in causa appellationis, non probat. Declara, vt nume. 42.*

35 *Statuti verba propriè, & strictè debent intelligi, et nume 12 et 26.*

36 *Iudicare nil aliud est, quàm iniquum ab æquo separare.*

Iudex, qui hīt iudicare quō segerere debeat, et quid habere debeat, vide nu. 36. et 49.

Iustitia

37 *Iustitia propter prauum ministerium aliquando fit inconstans.*

Causæ subtiles non sunt committendæ grossis iudicibus, num. 37.

Iudices grossi, et ignorantes parum meruerunt, et non sunt præferendi, num. 37.

40 *Quilibet præsumitur habere notitiam de finibus, et circunstantijs rerum suarum.*

41 *Probatio nulla maior est, quam propria oris confessio, quæ superat oẽs ꝓbationes mũdi.*

43 *Probatio, quæ fit per euidentiam facti, et inspectionem oculorum, nunquam censetur exclusa, licèt a statuto probatio censeretur exclusa, et præfertur quibuscunque aliis probationibus, et potest probari in quacunque parte iudicij, ẽt post conclusum in cã.*

44 *Mensuratio, et æstimatio Rei potest reiterari, quando vna partium prætendit lædi, et malè mensuratum, et æstimatum.*

Æstimatores possunt variare, et vno æstimante potest appellari, et per alium fieri æstimatio, et si non appellatur, transit in rem iudicatum, nume. 44.

46 *Vsus appellatione continetur seruitus, et e contra.*

Seruitus continetur sub appellatione usus, nume 46.

47 *Omissum a statuto censetur remissum sub dispositione iuris communis.*

50 *Mensis, quomodo intelligatur in Retractu, et dilatione, vide hic.*

51 *Notificatio debet apparere in actis, et ita denuntiatio, et intimatio, et si Notarius per errorem non scripserit, an iuuat.*

52 *Notificatio, denuntiatio, et intimatio alicuius actus, et venditionis potest fieri in die festo, et feriato, et in actis scribi.*

53 *Scientia sola non sufficit, quando denuntiatio, et notificatio est fiẽda ex forma statuti.*

54 *Agnatio, et proximitas, aut magis confinare quomodo est in statuto de Retractu præferente agnatos proximiores, et magis confinantes probanda.*

Parentela, et affinitas quomodo probetur in statuto de Retractu præferente agnatum proximiorem, et vicinum magis confinantem, vide hic remissiuè, num. 54.

DECISIO LXVI.

IN causa Dominæ Iulianę uxoris olim Sebastiani de Barbinis, & suorum filiorum agentium coniunctim & diuisim omni meliori modo &c. ad Retractũ cuiusdam terreni empti per Nicolaũ Bucci scd'm formam statuti de materia loquentis D. Iudex a quo absoluit Reũ conuentũ a petitis, a qua sñia fuit appellatũ, & de nullitate dictũ, dictũque Nicolaum teneri ad retrouendẽdũ dictũ terrenũ petitũ dictę D. Iulianę seu eius filijs cũ uictoria expensarũ vtriusq; causæ. Et hoc quia statutũ arctat vẽditorem prius requirere in iudicio vicinum, aliàs dicta venditio sit nulla ipso iure, & emptorẽ retrouendere viciniori, quod non fuit factum hoc casu,
1 ergo statim facta dicta † uenditione fuit ius quæsitũ dicto viciniori, & habenti plures qualitates statutarias, ut dicit Matan. Spec. Aur. in disputa. 8. in 2. & 3. conclusione, ubi pulchrè in proposito, & dicã infra nu. 26. & 27. & cũ isti actores habeant plures qualitates & potiora iura sibi cõpetebant, & cõpetit ius retractus, & quod habeant potiora iura, patet ex infrascriptis. Primo, quia d. D. Iuliana de per se magis confinat terreno petito (uero confine considerato) quã dictus Nicolaus emptor, & ita ẽt eius filij de ꝑ se, & sic quilibet eorũ, quia ipsi confinant per lineam directam, æqualem, & cõnexam, & dictus Nicolaus parũ, aut nihil confinat dicto terreno, accipiendo caput confinis, & dilatando se penes dictũ terrenũ, illud tangendo, & con-
2 iungendo cũ suo confine, quia qñ † statutũ loquit̃ de cõfine, & uicino intelligitur de illo immediato, & ꝓximo, ut per Alex. in cons. 81. in fi. uol. 7. Boeri. decisi. 3 22. in princ. & tetigi supra deci. 19. nu. 38. in hac 2. par. & licèt ẽt posset intelligi de vicino, & confine remoto, & nõ proximo, & immediato, ut latè consuluit Corn. cons. 29. incip. in præsenti consultatione, uol. 3. & Tiraq. de Retract. consangui. §. 1. glo. 9. nu. 21. & 26. & §. 11. gl. 4. nu. 2. & 3. Tñ illud intelligitur, & intelligi dẽt, qñ non adsunt alij proximiores, & uiciniores immediatè, nam quando adsunt isti tales, tunc ipsi
3 † præferri debent aliis remotioribus, ut ꝑ Tiraq. ubi supra §. 11. gl. 4. nu. 2. & 3. & ab ipsis possunt recuperare intra dictum tp̃s tm̃, ut per Pau. de Cast. in cons. 430. vol. 2. Ruin. cons. 27. sub nu. 12. uol. 4. Iacob. Nouel. tract. prothomis. §. 2. n. 75. 76. car. 114. & Tiraq. d. gl. 4. ẽt hoc innuit statutum, in uers. uerũ si essent duo vicini, & tetigi supra decis. 19. n. 80. Hinc manifestè apparet, relatorem malè intellexisse confinia dicti Nicolai emptoris, & tabulã dicti Iulii nõ fideliter fuisse traditã, posteaquam asserit in

in sua relatione dictum Nicolaum magis attingere, q̃ attingit D. Iuliana aut eius filij, ut patet ex tabula, & mensura dicti Iulij, quia non acceperant tabulā, & mensurā per sensum, & lineā directā, sed per obliquam, & falsò, ac iniustè, & contra oēm iuris, & æquitatis ueritatem; nā dixerūt, q̧ linea longa erat totus confinis terreni petiti, & non alia paruula linea contigua & connexa dicto terreno petito; quod q̃ iuris consonū sit, uestri sit iudicij. Et alij confines uidelicet, d. Iuliani, & eorū filiorū sunt alij hic descripti, quamuis dominatio uestra melius percipere, & cōsiderare poterit in descriptione, & planta per actores (ut fertur) facta, & uobis transmissa, vt magis appareat de iniustitia facta dictis actoribus, & q̧ quilibet eorū de per se magis attingebat d. cto terreno. q̃ ipse Nicolaus emptor, ēt q̧ dictus Nicolaus coniungeret cōfinē antiquū cū nouo, ut patet, & patebit ex designatione tabularū omniū confiniū vbiq; positorū, licèt confinis nouus dicti Nicolai non debeat haberi in cōsideratione, quia in veritate non facit cōfinem terreno petito, cū ipse Nicolaus eadē hora, die, instrō, & testib. emerit terrenū petitū in vna manu pro certo pretio, & postea incontinēti aliud terrenū nouū cōtiguū in alia manu pro alio p̄tio, vt ex tenore dictorū instrorū apparet, qđ fieri p̄t, quia de vno eodemmet terreno, & po-
4 dere possunt fieri † plura terrena, & p̄dia, quia fundi sola destinatione domini constituuntur, l. quod in rerū. §. si quis post. ff. de leg. 1. l. si quis duas. §. si quis partem. ff. cōia prædio. Hiero. de Mōte tract. de finibus c. 87. nu. 1. & seq. car. 161. & Corn. d. cōsil. 29. col. 2. uer. His tamen non obstantib. & Corset. sing. in verbo, venditio. il 3. n. 1. & ea, q̃ fiunt eadem die & loco, & coram
5 eisdem testibus † censentur facta eodem contestu. Bal. in l. 1. circa finē C. de ope. liber. in l. pen §. mulier. circa finē. ff. sol. mat. Ias. cons. 230. vol. 1. Rota Bononi. dec. 29. vbi dicuntur contractus correspectiui. & vide Rota Putei, dec. 171. & 490. lib. 2. car. 336. & quod dixi supra in deci. 13. nu. 27. in hac 2. par. cart. 255. & emendo vno contestu dicta terrena, non p̄t dici vllo modo ante emptionem cōfinasse in illa parte tūc t̄pis empta. facit Corn. cons. 29. col. 2. uol. 3. lit. B. in fi. quia in nō entis nullę sunt qualitates. l. 1. ff. de actio. empti. & in fraudem statuti fecisse dicetur Ancha. cons. 160. pręsuppono in Themate, & uerba statuti in hoc non verificātur, quia dicunt. (Verùm si essent duo uicini ad eandē rem, ille præferatur, qui maiorem partem attigerit rei uenalis, uel uendendæ) & apparet, q̧ t̄pe emptionis, hoc est quādo uult emere, nō attingit rei uenalis, uel vēdendæ, quia non dum emerat, ideo intelligit de vicino, qui confinat t̄pe venditionis, & non postea,
6 nam † qualitas adiuncta uerbo intelligitē secundum tempus uerbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. actio. Gramat. decisio. 57. nume. 18. & decisio. 65. numer. 1. Iac. Noue. Reg. 166. qualitas, & faciunt optimè tradita per Dec. consil. 90. & pro tenui. in fin. Collegi. Pisa. in cons. 104 num. 2. in primo uolum. consi. crim. diuerso. nec
7 † præsumitur, nisi probetur per fundantē se in ea. & nisi allegatur, vt per Dec. in capi. dilecti, nume. 14. & ibi appostilla de appella. Hippoli. practi. crimin. §. quoniam nume. 52. & seq. & sing. 187 qualitas apposita, & ratio colligitur ex traditis per Bar. in l. ait prætor. § quod autē. ff. ne quid in flum. publi. & Mathesi. sing. primo, ubi adden. circa fi. nu. 30. & in terminis ita etiam tenet Maran. in sua disputa. 8. num. 58. 59. cart. 308. & tetigi supra in decisio. 19. nume. 87 & 88. in hac 2. par. ergo parum, aut nihil confinat terreno petito, & etiam dato, & non concesso, q̧ confinaret cum alio terreno empto, apparet manifestè, quòd non attingit maiorem partem, secundum uerum cōfinem hic designatum, ita quòd ex hoc capite euidenter, & oculis, & ratione apparet dictam D. Iulianam de per se, seu eius filios de per se magis attingere. d. terreno petito empto per dictum Nicolaum, & sic præferri debere. Secūdo, quia terrenum d. D. Iulianæ fuit, & erat olim vnum, & idemmet terrenum cum terreno empto per dictum Nicolaum, & petitum per d. D. Iulianam, & eius filios, ut etiam hodie apparet, sulco mediā e, nam Mariotus Saluatoris pater d. D. Iulianę possidebat, & erat Dominus totius terreni de pręsenti possessi per d. D. Iulianā, & empti p̄ dictum Nicolaum, & quod terrenum erat vnum corpus, & vnitum, & nō diuisum, ut clarè de hoc deponunt testes, & patet ex instrumentis, quia dictus Mariotus, maritādo d. D. Iulianā eius filiā dedit partem d. terreni uniti in dote, & pro dote D. Iulianæ,

lianæ, et sic diuisit tunc temporis dictum terrenum, et residuum postea deuenit in plures manus, et modo reperitur penes d. Nicolaum, et filios d. D. Iulianæ, et sic etiã ex hoc capite, cùm appareat fuisse unum, et idẽmet terrenum, deberent ipsi actores obtinere, etiam quia sunt de attinẽtibus, et proximioribus terreni uẽditi, et empti per dictum Nicolaum, quod patet ex depositione testium, quia D. Iuliana erat filia d. Marioti primi uenditoris, et eius filij nepotes, et postea cõsobrini ultimi venditoris, et statutum dicit quod si terrenũ fuerit olim attinentium, uel consortium talis uicini emere, uel acquirere uolentis tunc ipse attinens præferri debeat cæteris emptoribus, et appellatione attinentium,
8 et proximiorum intelligitur usque † ad decimum gradum, vsque quo possunt succedere ab intestato, vt per Tiraq. in d. tracta. de Retract. §. 1. glos. 9. nume. 25. et §. 1. glo. 16. nume. 4. et tam ex linea masculina et descendenti, quam feminina, et trãsuersali, quia appellatione attinentium tam masculi, quam feminę comprehẽduntur, et tam descendentes, quam transuersales:
9 quia † affines dicũtur attinẽtes, ut per practi. Pap. in for. lib. quo uxor agit in glos. matrimonium nu. 24. et uide Paris. consil. 49. nu. 20. uol. 2. et quę dixi in decis. 12. n. 1. et seq. in deci. 19. nu. 84 et 85. in hac 2. par. et apparet hoc casu fuisse istos actores attinentes olim, et de præsenti uenditorib. in 1. 2. et 3. gradu affinitatis, et consanguinitatis, ergo debent præferri, ut dictat statutum. Nec habẽt obstare adducta per D. Consultorem referentem in prima sententia dictos actores non fuisse de attinentibus, nec terrenũ unũ, et idemmet, et dato quod fuissent, dicebat quod prædictæ qualitates non habebant locum in casu nostro, quia loquebantur in domo uendenda, et uenali, et non in rebus, et terrenis,
10 quia in statutis † appellatione domus, nõ uenit terrenum, et sic prædium Rusticũ, et maximè hoc casu, ubi statutũ est odiosum & exorbitans a iure communi, ut p Tiraq. in d. tract. in præfatio. n. 60. et ideo
11 propriè, et strictè est † intelligendum. l. dudum. C. de contrahen. empt. nec de vna re ad aliam extendi debet, ut latè in simili habetur per Paris. cons. 49. nu. 50. et seq. et cons. 50. num. 54 vol. 3. Corne. consil. 308. colum. 1. vol. 4. et maximè quando verba statuti etiam secundum latam, et impropriam significationẽ eorũ ad casum omissum trahi non potest, vt voluit glo. in verbo, ad curationem, & ibi hoc dicũt Doct. in auct. vt hi, qui oblig. pos. res. mino. colum. 6. sequitur Alexand. in cons. 63. stantibus his, colum. 2. versic. per hoc facit. vol. 4. & in consil. 224. consideratis verbis col. 2. versic. quia Respondeo, volum. 2. Soci. cons. 122. circa primum, col. 3. versic. non obstat secunda ratio, vol. 3. vbi hoc extendunt etiam quòd statutum esset fauorabile, & adesset non solùm eadem ratio, sed etiam maior, & in casu nostro clarè apparet, quòd appellatione domus neque de proprietate sermonis, neque de lata, ac largissima significatione comprehendi potest terrenum, & prædium Rusticũ, ergo
12 nõ est ullo modo extendendũ, quia † prędium urbanũ non trahit ad se prædiũ Rusticũ, ut per Afflict. deci. 223. & de iur. prothomis. in princi. colum. 13. & statutum loquens de domibus non habet locũ in Molendino, Frantorio, Capanna, & capsina, ut per Corn. cons. 203. nume. 4. uolum. primo. Roland. de luc. dot. quæstio. 106. numero 29. Bertach. in Repertorio, in uerbo, bona immobilia, nume. fin. uide Alberic. de stat. in 2. part. quæst. 203. & quæst. 35. Tiraquel. de Retract. Lignag. §. 1. glo. 7. sub nume. 92. in fin. & Ias. in l. plerique, in princ. ff. de in ius. uocan. Quia Respondeo, quòd (salua pace) non bene uidit, neque perle
13 git statutũ, quia qui non uult uidere † nõ uidet, ut dicit Bald. in consi. 285. in fin. uolum. 1. & inciuile est, nisi tota lege perspe
14 cta † iudicare. l. inciuile, de legib. nam statutum nedum loquitur de domibus, sed ẽt de Rebus, ut patet ex lectura totius statuti, quod solum dirigit uerba, & mentem ad res, & ad domos, & ferè semper quãdo legitur de rebus, loquitur etiam de domibus, & sic apparet, quòd posuerit regulã Retractus uidetur, quòd ille, qui uẽdere uoluerit aliquam rem, seu domum, teneatur uendere uiciniori, & maximè etiam sequitur ibi, in uersic. Si uerò talis citatus, ubi dicit, quod si uendere uolẽs citauerit uicinũ, & nõ comparuerit infra terminũ octo dierum ad retrahendum, quòd tunc possit talis uenditor uẽdere dictam rem, seu ius cui sibi placuerit, & quia poterat oriri aliqua altercatio, & dubitatio inter uicinos uolẽtes oẽs uenire ad dictum retractum,

tractum, ideo optima ratione statuentes posuerunt personas gradatim ad retractũ præferendas, uidelicet primo, qui habet communionem, secundo usumfructum usu uel habitatione, tertio uerò vicini p̃dicti, & sequitur statutum continuatiuè, & eadem ratione, & si essent plures uicini ad eandem domum venalem, uel uendendam, & constaret per euidentiam facti, quòd olim fuerat una, & eadem habitatio, uel fuerit olim attinentium, uel consortium, ut quia sunt in muro inter media ostia murata, siue non murata, uel alia signa uerosimilia, ipse uicinus habens talia signa, & uerosimilia omnibus alijs uicinis præferatur, & postea subsequitur usque ad finem semper loquendo de domibus, & rebus, qua de re nulli dubium est, quòd statuentes exemplificando in domibus signa plurium vicinorum, & loquendo superius de uicinis domorum, & rerum, & subsequendo postea de dictis uicinis dictarum domorum, & rerum uoluerunt intelligere, & intellexerunt de qualitatibus etiam competentibus rebus, sicut domibus, hoc est, quòd si eueniret casus, quod plures essent uicini ad retractũ rei uenditæ, ille præferri debeat, qui habebit olim dictum terrenum unitum, & erit de attinentibus, aut consortibus, quod ut dixi demonstratur ex præcedentibus, & sequentibus, & probatis extremis media ẽt dicuntur probata, quia ex præcedentibus,
15 & sequentibus † media declarantur, ut p Corset. sing. in uerbo, probatio possessionis, & ibi adden. Corn. consi. 139. n. 9. uol. 1. & consi. 217. nu. 5. uol. 2. Rol. consi. 25. uol. 4. & non est dicendum ullo modo, quòd
16 † statuentes uoluerint incontinenti se corrigere, & postea iterum, & de nouo mutare propositum, & ad priorem opinionẽ reuertere, hoc est ad domos, & ad res secundum Cy. & Bal. in l fi. C. per quas perso. nob. acquir. Rom. consi. 14. & Ias. consi. 18. & consi. 38. sub nu. 2. uol. 1. & Rui. consi. 138. nu. 10. vol 5. & dicta verba de domibus tantùm exemplificatiuè posita sub d. vers. & si essent plures vicini, videntur
17 † potius demõstratiuè adiecta, quàm dispositiuè, l. fi. § titia ff. de lib. lega. Ias. in l. centurio, nu. 51. ff. de vulg. & pupil. substit. Paris. consi. 92. num. 42. vol. 1. & potius demonstratiuè, quàm restrictiuè apposita cẽsentur, vt per Crau. in consi. 301. nu. 5. vol. 2. & quod dispositum sub d. uers. (& si essent plures vicini, vsque ad versi. si uerò res vendita, seu uendẽda esset inter dictos vicinos) sit & censeatur etiam dispositum in rebus, sicut in domibus cũ dictis qualitatibus comprobatur primo, quia quotiescunque uidemus ꝙ lex, seu statutũ duas res in principio, aut in aliqua eius parte per uiã regulæ ęquiparat, puta de eis disponendo uno, & eodem modo, tunc ualet argumentum de una ex illis rebus ad
18 aliam, & quod habet locum in † vno dicitur habere locum, & in alio per regulam. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupi. ubi Ias. col. pen. in 6. not. & idem Ias. in l. in test. la 1. 2. not. C. de testam. milit. & ita tradit Franc. Viui. in suis commu. opinio. in uerbo, statutum, quando duo, car 223. Alex. in l. centurio, nu. ... ff. de vulg. & pupil. Iac. Mach. in patroci. 40. gaudeo, car. 253. Secundo, quia una, & eadem dispositio nõ debet diuerso iure cẽseri. l. eum, qui ædes. ff. de vsucapio. l. 1. ff. de rer. permuta. ubi Ias. in 2. not. tertio, quia quando plura sunt sub eodẽ constructu verborum, debent omnia pariformiter intelligi c. maiores, in uerbo, similiter, de Baptis. Bar. in l. talis scriptura, post medium. ff. de leg. 1. Dec. in rubrica, de probatio. columna 33. uersi. non obstat, quia non est conueniẽs, quòd unus intellectus detur ad caput, alius ad pedes d. c. maiores, cũ simili. quarto, quia quando duo paribus ambulant,
19 quod obseruatur † in vno, obseruari debet, & in alio. l. cùm emptor. ff. de rei uendi. glo. in l. assiduis. C. qui potio. in pign. hab. & incer. auctor. in tract. de crim. læsæ maiest. in prin. nu. 5. car. 23. quinto, & ulti
20 mo, quia † quando lex format duas quæstiones, & respondet solùm ad unam (vt in casu nostro) illud idem respondet ad al ã l. 1. C. de diuer. rescrip. Ias. in l. in substitutione, col. fi. ff. de vulg. & pupi. & late prędicta omnia approbat Syl. Nupt. lib. 1. nu. 185. & seq. car. mihi 90. & sic his medijs apparet dictum vers. d. statuti & (si essent plures uicini) habere locum ẽt in rebus, sicut in domibus, & sic in casu nostro, & dato ꝙ prædicta non procederent, quæ uerè procedunt, si verum amamus, tamen apertissimè apparet & ex uerbis expressis, & ex clara, & lucida mente dictorum statuentiũ prædicta intelligi ẽt de rebus, quod verificatur ex uerbis subsequentibus in illo

uers.

vers.(& ille vicinus in domibus præferatur, vsq; ad uers. & in omnibus alijs prædictis, ibi in illis uerbis, si uerò domus, uel alia RES Venalis, uel uendenda petita esset inter plures uicinos,) & nullus ex iam dictis SIGNIS sit, uel q̄ vnus alteri pferatur in emendo, uel acquirendo, sed essent plures, sorte dirimatur, dicendo statutũ, q̄ domus, aut alia res petita inter plures uicinos, si non habet ex iam dictis signis sorte dirimatur, clarè apparet, q̄ si habet ex iã dictis signis ista domus, aut alia res, q̄ non debeat sorte dirimi, sed præferri debeat ille, qui qualitatem maiorem supradictam habuerit, ut dictat statutum, quia ista iam signa sunt illa, quæ ponũtur in d. uers. & si essent plures uicini, & sunt repetita una cum illis uerbis plures uicini, &c. in isto uers. si uerò domus, & alia
21 res per illa uerba † dicta, & alia, ut consuluit Rui. cons. 206. num. 5. uol. 2. & Crau. cons. 231. nu. 11. uers. rursus quando fit uol. 2. ergo, ut aliquid operentur, dicendum est, q̄ prædicta signa habeant locum etiã in prædijs rusticis, & sic in rebus, q̄a uerba statuti debent aliquid operari, & non seruire de uento, ut dicit Ias. in l. si. constãte, num. 90. & seq. ff. sol. matr. & in proposito consuluit Alex. cons. 23. nu. 4. & in consilio 176. numero 6. uol. 7. & Ias. in l. filio familias. §. diui. numero 107. limita istam conclusionem in 2. le. ff. de leg. primo, & Paris. consilio 80. numero 49. & 50. uol. 2. & melius cons. 21. nu. 37. & seq. uol. 3. & quia uerba sunt clara super hoc non insistam amplius, solùm concludo, quod omnes qualitates positę sub d. uers. & si essent plures uicini, usque ad uers. si res uenalis, habent locum, & expresè repetitæ apparent in rebus & terrenis, ibi in d. uersi. si uerò domus, uel alia res, propter illa uerba, ex iam dictis signis, uel quòd unus alteri pręferatur, & pariformiter debent de
22 terminari, quia † una determinatio etiã in statutis respiciens plura determinabilia pariformiter ea determinat l. iam hoc iure, cum simi. ff. de vulg. & pupi. substi. Diaz. Reg. 188. in uerbo, determinatio, & relatum debet esse in referente cum omnibus suis qualitatibus. Ias. in l. Marcellus, numero 14. ff. ad Trebel. Petr. Calepha. in cons. 87. nu. 1. & 2. uol. 2. cons. crim. diuerso. Autorum. Paris. d. cons. 21. num. 39. seq. uol. 3. & exhiberi, ac apparere debet, aliàs
23 talis † relatio nihil operaretur, ut habetur per Ias. in l. pen. C. de iusti. & substit. Guliel. Rodoan. de reb. eccle. non alien. car. 163. nu. 34. & Fely. in c. 2. col. 5. de rescript. nisi essemus in antiquis, ut tetigi supra in decis. 17. num. 95. in hac 2. par. aut essemus inter contrahentes, uel auctores, aut habentes causam ab eis, quia tunc nõ debet exhiberi. & probat, ut tetigi in d. decisio. 17. nu. 95. & per Alex. cons. 206. nu. 7. & 8. uol. 7. Neuiza. cons. 93. num. 15. tetigi supra in decis. 19. nu. 63. quia subintrat in locum relati, & sapit eius naturam cum omnibus appenditijs, & qualitatibus, ut dicit Panormi. in cap. 1. in pen. col. de muta. peti. & potest omnia, quæ poterat relatus, ut per Alex. in cons. 89. uol. 3. & Io. de Amic. consilio 94. col. 2. & pulchrè per Ias. cons. 161. circa primum articulum, sub numero 1. uol. 2. cùm ergo habeat locum dictum statutum in prædijs rusticis, apparet istos actores fuisse, & esse de attinẽtibus, & terrenum fuisse olim unũ, & idemmet terrenum cum terreno, de quo in petitione, ergo obtinere debeant, & quilibet eorum de per se obtinere debet in causa.

Nec habet obstare, quod dictus emptor sit confinis uersus uiam publicam a parte anteriori, aut posteriori, & quòd terrenum petitum fuerit idemmet terrenũ cum terreno alio in eo instanti empto, quia non excludit uicinum, qui sit de attinentibus, nec vicinum, qui habeat terrenum, quod olim fuerit unum, & idemmet terrenum cum petito, sed habet locum in casu suo, uidelicet, quando isti non adsint, tunc ille, qui est uicinus uersus uiam publicam a parte anteriori præfertur alijs uicinis uersus uiam publicam a parte posteriori, etiam quòd uicinus posterior maiorem partem attingeret, aliàs dicta uerba dicti uersiculi nihil operarentur, nec aliquam prerogatiuam haberent, ut in hoc bene considerauit consultor sapiens in prima relatione, & si uicinus non erit uersus uiam publicam a parte anteriori, tunc habet locum subsequens uersiculus, q̄ ille, qui maiorem partem attigerit pre-
24 ferri debeat, & sic statutum † gradatim procedit, & gradatim debet intelligi, ut p Ias. in l. suggestioni, num. 27. ff. de uerb. si-
25 gnif. & qui est † primus in ordine cẽsetur magis dilectus, & est pferendus cæteris, ut per Ias. in l. moribus §. prius autẽ, nu. 20.

&

& seq. ff. de vulg. & pup. Bar. in l. 1. C. de sacrosan. eccl. & in proposito sentit Ruinus consil. 27. num. 12. volum. 4. & si isti vicini sint pares in qualitatibus, tunc sorte lis est dirimēda, & terrenum reuendi debet ei, super quē sors ceciderit, & ita intelligi debet statutum non cauillando verba statuti, nec pōt dici fuisse vnum, & idemmet terrenum cū empto, quia obstāt ea, quæ supra dixi de confine, cū vno, & eodēmet tpe prædicta terrena emerit, quæ qualitas non aderat tpe contractus, ideo non potest verificari per supradicta.

Et dato, q prædicta procederent, reperiretur iste Nicolaus solùm duas habere qualitates, prima erit, quia cōfinat versus viam publicam a parte anteriori, secunda quia fuit vnū, & idēmet terrenū, licèt hoc non fuit ꝓbatum, vt puto, nec deductū & ista D. Iuliana, & eius filii tres habēt qualitates, prima est qa sunt de attinentibus, secūda quia magis confinant, tertia, quia fuit vnū olim, & idēmet terrenū, & certū
26 est q † habens plures qualitates debet pręferri cęteris oībus, qui pauciores qualitates haberent, qa duo vincula magis ligant, q̃ vnū, & tria q̃ duo, & sic de similibus, arg. Auct. itaq;. C. communia, de succes. & l. re coniuncti, ff. de reb. duob. §. adoptio. institu. de adoptio. & ideo videmus, qđ Doctor prius Doctoratus præfertur alteri posteriori, licèt seniori, tñ si posterior esset Doctoratus in vtroq; iure, & alter anterior in iure Canonico tantū, vel esset Eques aureat⁹, aut Comes, vel aliā dignitatem haberet, esset ꝓferendus, quia præcederet alterū in dignitate, & sic ille, qui habet plures dignitates, & qualitates præfertur alteri habēti minores, & pauciores, licèt esset posterior, nisi ille prior postea alias cōsequeretur dignitates, aut qualitates, ita hæc colligitur per Bar. in l. 1. & ibi Appostilla. ff. de obsequi. & in l. 1. & ibi Appostilla. ff. de Albo. scrib. & in l. 1. C. de cōsulib. & nō spargen. lib. 12. vbi Ioā. de Platea, car. 153. Bal. in c. cum olim de consuetu. vbi etiā habetur, q si eodem tpe sunt Doctorati, præfertur senior, vel filius Doctoris, aut qui alias habet qualitates, vel vnus in actu, alter in habitu, & tangit Aret. in §. quædā, nu. 10. Christo. Porci. in §. aliā verò, nu. 6. instit. de bono. poss. & per hec media potest etiam decidi illa ardua quęstio, inter Doctores legum, & philosophię, quia ille, qui plures dignitates habebit, pręferetur alteri, per sit pradicta, licèt in parib. dignitatibus præferetur Doctor legum & canonū, tanquam ille, qui gubernat corpus, & aīam, & totum mundum, secundum veram, & magis communem opinionē Doctorum, & Auctorum. cap. clerici, de iudic. Abb. in prohęmio Decreta. colum. 4. Plato lib. 9. de legib. & latissimè omnium ponit, disputat, & concludit Fortuni. in tract. de ultimosi ne iur. canoni. & ciui. colum. 18. car. mihi 7. & in l. 1. col. 21. ff. de institu. & iur. car. 44. & Plot. in cons. 15. car. 80. & D. Rogeri. de Mediolano, & Plot. inter consilia matrimonialia diuersorum, in consil. 87. & seq. lib. 1. car. 293. ubi exactissimè hæc dilucidantur, & enucleantur, & annis pręteritis ita consului ad fauorem excellentis I. V. Doctoris Domini Ioan. Simonis Turriani de Petrasancta cōtra philosophum Medicū illius loci, & tanto magis qa erat ēt Eques aureat⁹, vnde si Doctoratus a Papa, vel ab Imperatore esset sine legibus, vel Comes sine Comitatus, eques sine equitatu, canonicus sine præbēda, & Eps sine Episcopatu, & alter haberet exercitiū, introitus, & administrationē, & sic leges, Comitatū, equitatū, prębendā, & Episcopatum, iste præferetur, licèt posterior, vt per Ioan. de Platea. d. l. 1. col. 1. C. de consul. non spargen. & l. 2. C. vt digni. ordi. serue. lib. 12. car. 153. & per Doctores supra allegatos. & infra allegandos. Nam isti dñr nulla tenētes, & equites in herba, Ias. in l. id qđ apud hostes, nu. 12. & seq. ff. de leg. 1. Gomes. in tract. de Grati. & expecta. nu. 37. Bart. in l. 1. C. de digni. lib. 12. Doc. in l. 1. ff. de nou. ope. nuncia. vbi Cur. Iun. nume. 18. & Schala Pataui. in trac. de consilio sapientis. c. 16. & faciunt adducta per Ioan. Guteri. in allegationibus suis. Allegatio. 8. car. 474. ubi ecclesia in habitu collegiata nō gaudet priuilegio ecclesiæ nō collegiatæ in actu, nec comprehenditur, & ideo beneficium illud non esset reseruatum sub Regula tertia cancellariæ, ut sentit ēt Appostilla ad Alexan. in consi. 75. uolu 4. nu. 8. & tetigi supra in decisio. 17. nu. 58. in hac 2. parte & in materia præcedentiæ Magni Ducis Florentiæ, & Ducis Ferrariæ latissimè oīum ad fauorē Serenissimi Magni Ducis Florentiæ Dñi mei iustissimi consuluit

R

fuluit doctissimè, ordinatè, & eleganter omnes ferè Doctores, Philosophos, & Historiographos, ac Authores approbatos allegando, & Latinos, ac Vulgares, excellens, & doctus D. Io. Baptista Stratella Aduocatus Fiuizanensis, & cõsobrinus meus semper honorandus, qui optimis, & melioribus rationibus superat. Natta consil. 63. uol. 3. Hiero. Gigas cons. 70. Porci. consi. 167. uol. 2. car. 367. Federic. Scot. consi. 28. vol. 1. & Decian. consi. 19. uol. 3. qui cõsuluerunt pro Duce Ferrariæ, & certe in illo consilio, seu potius tractatu magna dignoscitur doctrina, magnum iudicium, & pulchra series dicendi, & idem consuluit Fran Marza. cons. 26. quæ omnia videto in materia præcedentiæ Doctorum, Ducum, Consulum, & Senatorum, & in proposito nostro de retractu, tradit Afflict. in consti. prothomis. in verbo, item de ipso, versi. sed iuxta materiam, & Iaco. Nouel. in d. tract. prothomis. §. 2. nu. 75. 76. & ita etiam retulit consultor in sua relatione, & tetigi supra decis. 19. nu. 85. in hac 2. par. vbi ita IUDICATUM* fuit.

Nec etiam obstaret, si allegatum fuisset statutum non habere locum, quando
27 quis vendit vicino, sed quando † vendit alteri non vicino, & sic extraneo per tradita per Tiraq. in d. tract. §. 11. gl. 6. nu. 6. & seq. quia contrarium est verius, vt ibi concludit Tiraq nu. 19 Pau. de Cast. d. cõsi. 221. in 1. par. & Rui. d. cons. 27. sub nu. 12. vol. 4. & maximè in termino istius statuti, quod vult expressè, quòd ille qui est magis vicinus, & plures habeat qualitates, habere debeat dictam rem venalem, aut vendendam, quòd non esset satisfactũ dicto statuto, si vicinus minus confinans, aut minus qualificatus non teneretur retrouendere vicino magis qualificato, & ita etiam apparet esse ex mente omnium Doctorum allegatorum per Tiraq. vbi supra tenentium contrarium, quando constat de mente statuentium in contrarium saltim ex coniecturis, & tetigi supra d. decis. 19. nu. 85.

Vlterius quando prædicta non essent vera, tamen d. D Iuliana deberet obtinere, quia ipsa habuit a patre suo partem dicti terreni, per quam est vicina, & habet ius recompræ, vt petiit, & etiam habuit iter, & viam per d. terrenum nunc petitũ, & semper perseuerauit vsque adhuc ire, & transire per dictum terrenum ad suum ex eo, quia dictum suum terrenum receptum in dote a patre suo non habebat, nec habet aliquam viam, & aditum, nisi per dictum terrenum, & quòd nõ habeat aliud iter, & passum, nisi per alienum, & quòd transierit per d. terrenum eundo, & redeũdo per suum terrenum, testes deponunt, per quos postea optimè probatur seruitus itineris, & viæ mediante instrumento celebrato inter d Mariotum patrẽ d. D. Iulianæ, & ipsam Iulianam in constitutione d. terreni, licèt de iure per testes
28 nõ esset probata seruitus, quæ est † difficilis probationis, secundũ allegata p Pau. de Cast. cons. 179. col. 4. vol. 1. Io. de Amic. cons. 50. col. 2. Feiy. in c. de quarta, sub nu. 40. de præscr. & Abb. in c. cùm olim inter nu. 8 de resti. spol. Nam constituitur alterum ex tribus modis, uidelicet pactionib. vltimis volũtatibus & præscriptione, aut consuetudine, vt per Dec. in cons. 483. sub num. 13 & cons. 550. & in casu nostro fuit constituta pactionibus, vt per d. instrumentum in actis productum clarè dicitur contineri, & maximè in illis verbis, cũ omni-
29 bus d. petii terreni † iuribus, & pertinentiis, accessibus, & egressibus suis, & cũ omnibus &c. usu &c. & sibi ex se aliquo modo pertinente &c. quę verba importãt seruitutem itineris, & viæ, & sic passum eundi, & redeũdi per d. terrenum, vt tradit Cępol. in tract. de ser. vrb. præd. cap. 38. tit. de ser. itine. seu actus, n. 3. & Boeri. decis. 322. n. 6. cum simi. & tetigi supra decis. 19. nu. 53. in hac 2. par. & in Reper. Decisionum, in verbo, qui vult consequens, nu. 4. & 5. car. 163. in 1. par. Crau. cons. 842 n. 2. & 3. vol. 5. car. 170. & Marc. Mantua sing. 280. & cùm fuerit sibi data, & concessa seruitus transeundi per dictum terrenum nunc petitum, & illa seruitute vsa fuerit vsque adhuc, debet cæteris vicinis præferri etiã, quòd plures subsequentes qualitates ha-
30 berent, quia † habens seruitutem in aliqua re est præferendus cęteris proximiori bus, & vicinioribus, non obstante statuto de retractu loquente, nisi in specie aliud disponeret, quia hoc procedit de iure communi, ita in proposito retractus loquitur Iacob. Nouel. in dicto tracta. prothomis. § secundo, numero 136. cart. mihi 130. qui cæteros allegat. facit Bald. in l. 2. columna si. C. de rescinden. vendi.

Mar

Maranta Spec. Auri disputa. 8. num. 29. & seq. & nu. 40. & sic ex omnibus supradictis concluditur dictos actores habuisse, & habere potiora iura, & dictum Nicolaum teneri ad retrouendendum dictum terrenum, secundum formam statuti.

b Magnificus D. Iudex appellationis sub die 26. Maii 1565. sententiauit* malè appellatum, & bene iudicatũ, saluo dictis actoribus iure seruitutis, si quam habent in dictis terris, & motus fuit. Primo, quia non uidetur fuisse probatam ex parte actorum intentionem suam effectualiter, & si pro-
31 bata fuisset, non releuare, & ideo † quæ in iudiciis non apparent, præsumuntur non esse, Bald. in lege prima numero septimo, Cod. de procura. & actore non probante reus debet absolui. l. qui accusare. C. de edendo, & quòd non probauerit intentionem, dicit apparere, quia testes dicunt, quòd dicti actores magis confinant secundum quod ad oculos sibi uidetur, & testis non uidetur probare per uerbum
32 † uidetur, sicut si deposuisset iudicio suo, uel secundum conscientiam suam, ut per Ias. in l. 1. num. 18. ff. de iust. & iur. & Alex. cons. 74. num. 9. uol. 1. & quòd uidentur sibi contrarii, quia in capitulis deponunt per uerbum ueritatis, & in interrogatoriis per uerbum uidetur, & quod non habet obstare, quod dictus Nicolaus reus in positionibus actorum fassus fuerit se parum cõfinare terreno, de quo agitur, quia eius
33 responsio fuit facta saluo iure † impertinentiarum, & fuit impertinẽs, quia subalternatiuè fuit facta, & etiam non uera, ut apparet ex mensuratione facta, & illa positio multiplex fuerit per tradita per Bar. cons. 193. nu. 3. uol. 1. & Pract. Pap. in for. except. contra positio. in glo. incerti, & in glo. multiplices. Secundo, quia licèt testes in causa appellationis deponãt dictos actores magis cõfinare, quàm dictus Nicolaus reus conuentus, non debet attendi eorum
34 dictum tanquam testificatum, post † publicationem testium, & didicitis attestationibus, & quia examinati fuerunt super facto iam deducto, atque tendente ad declarationem prioris facti super similibus capitulis, iuxta tradita per Crau. cons. 134. nu. 47. Roma. cons. 479. & Cur. iun. in l. 2. nu. 54. & 110. C. de edendo, quod procedit etiam in causa appellationis tam de iure ciuili, quàm Canonico, vt per Fely. in c. fraternitatis, extra de testib. & ibi Doct. ubi est magis communis opinio, & sequẽda est, ut per Ias. in l. præscriptione, nu. 23. C. si contra ius, uel utili. publi tertio, quia statutũ, sub uers. & si essent plures uicini, loquitur de domibus, & nõ de terrenis, & de uno ad aliud non bene infertur, quia
35 † propriè, & strictè, & prout iacẽt uerba statuti sunt intelligẽda. Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & in l. quicquid astri ingendæ de uerb. obli. ubi et Ias. num. 10. & ideo non obstat, quod agentes conati fuerint probare terrenũ fuisse, & esse vnummet, & proprium maiori patris, & aui dictorũ respectiuè agentium, & sic præferri debere secundum statutum, ut etiam tradit Afflict. decis. 223. & supra dixi nu. 1. 26. & 27. Quarto, quia licèt fuerit probatũ dictos actores esse coniunctos d. D. Margaritæ uenditrici, non debent obtinere, quia statutum (in uers. item quòd nulla, & ibi saluo, & exceptis,) loquitur circa alienationẽ, quod possit fieri irrequisitis uicinis, dummodo fiat alicui de agnatis, & non dicit, quod de necessitate debeant præferri, & quod alienatio illis sit fienda, ergo.

Quinto, quia statutum nullum uerbũ dicit de seruitute simpliciter, sed loquitur de communione, usufructu, usu, & habitatione, ergo habens seruitutem uiæ, uel itineris, non debet præferri. Sexto, quia reus probauit se cõfinare dicto terreno uersus uiam publicam, & ideo debet præferri secundum dictum statutum sub uers. si uerò res uenalis. Et hæc sunt, quæ in effectu mouerunt dictum consultorem ad ita referendum.

36 Verùm, quia † iudicare nihil aliud est quàm æquum ab iniquo separare l. 1. ff. de iust. & iur. idcirco iudicantẽ conuenit esse rationis capacẽ, idest primo habere organa disposita ad audiendum, quia per illũ sensum obiectus primo potentiis intellectus repræsentatur, secundo dẽt esse dispositio ad cognoscendum, & intelligendum obiectũ repræsentatum, tertio ad reminiscendum, & operationem intellectũ enunciandum, ut dicit Sebast. Vant. de nullit. sent. ex defe. iurisd. ordina. numero 134. car. mihi 97. Hinc est, quod iustitia licèt sit cõ
37 stans, tamen propter † prauum ministeriũ aliquando efficitur inconstans, vt per Ias. in l. iustitia, sub nu. 11. prope fi. ff. de iust. & iur. & in l. si ex toto. §. si ita legatum, n. 30.

ff.de leg.1.& dicit Maran. Spec. Aur.in 6. par.& in secundo actu principa. num.67. car.mihi 227. ꝙ causæ subtiles non sunt committendæ grossis iudicibus, quia parũ meruerunt, & non sunt proponendi, ut ꝑ Alex.in l.centurio.n.10.ff.de vulg.& pup. subst.& ideo non est mirum, si iste consultor retulit, ut supra. Tamen, ut ueritas magis elucescat, & appareat an benè, uel malè fuerit iudicatum mihi uisum fuit in respondendo fundamentis relatoris hoc demonstrare, quia quandoque bonus dormitat Homerus. Et hoc clarissimè constat ꝑ latè deducta, & allegata supra, numero 1. & sequen.

Probatur autem malè fuisse iudicatũ ex fundamentis deductis per dictum consulẽtem, iuxta notata per me supra in Reper.in uerbo, iudicis motiua car. 1022.ꝗ retorquentur contra ipsum, nam non est uerum, quòd testes quo ad primum fundamentum sint sibi contrarii, & quòd nõ concludant ex eo, quia deponunt per uerbum ueritatis, & per uerbum uidetur, qꝛ quotiescunque testis prius deponit ꝑ sensum corporeum,

38 † & postea dicat prædicta scire quia uidit, & ita sibi esse uidetur, dicit͂ rectè deponere, & ualet eius dictũ, uel quando reddit bonam rationem dicti sui, ita dicit Alex.in d.cons.74. nu.8.cons. 76.nu.4 5.uol.1. allegato per dictum consulentem, & sequitur Lancelot. Conrad. de offitio præto.lib.1.c.9.§.2.tit.de testib. nu.40.in prima limit.car.131.& Fely.in c. quotiens, de testibus, & Dec. in cons.363. in causa quæ agitatur, nu.4.& cùm isti testes dixerint uidisse dictum terrenum pluries, & dictos actores magis confinare dicto terreno, quàm dictus Nicolaus reus conuentus, & ita sibi uideri, nulli dubium est, quòd rectè deposuerunt, per supradicta. Nec uerum est, quòd confessio facta per rerum conuentum dictę positioni, qualiter ipse reus parum confinat dicto terreno, de quo lis vertitur, sit incerta, multiplex, & alternatiua, ut ex confessione ipsius apparet, & quando fuisset multiplex, tamen

39 † potuisset diuidi per respondẽtem, & in parte fateri, in parte negari, ut dicit Pap.in sua pract.in for.except cõtra posi.in glo.multiplices, & ꝙ non fuerit incerta apparet tam ex certa respõsione, quã ex legis pręsumptione, quia

40 † quilibet præsumitur scire, & notitiam habere de finibus, & circunstantiis rerum suarum l.quisquis.C.de rescin. vend.Dec. in cons.583.nu.1.Bal.in cons.446. nu.5.uol.2.& nulla dicitur

41 † maior probatio, quã propria oris confessio, quę superat omnes probationes mundi l. generaliter in fi. C. de non numer.pecun.Ias.in l.cum te transegisse, in 3.notab.C. de transact.& dixi in Repertorio decisionum, in uerbo, probatio nulla est maior, car.1151.

Secundo non obstet, ꝙ testes in causa appellationis examinati super iisdemmet capitulis, & articulis, & super eodem facto non probant, nec possint examinari, quia non fuerunt examinati simpliciter super eodem facto, sed diuerso, vt ex actis apparet, & dato quòd super nouis capitulis tendentibus ad idem fuissent examinati, tamen eorum dictum debebat attendi, tum quia ueniebant ad coadiuuandos

42 † veteres testes, & ad declarandum magis specificè, & distinctè eorum dictum, cùm in principali causa fuerat capitulatũ dictam D. Iulianam, & filios simul magis cõfinare terreno, de quo agitur, ꝗ̃ dictus Nicolaus emptor, & in causa appellationis distinctè fuerat capitulatũ quemlibet eorũ de per se magis confinare, ut ibi apparet, ergo eorũ dictũ debebat attendi, ut dicit Soc.in regula 403.uers. Fallit qñ testes, Afflict.decis.116.Dec.cõs.517.& Lancel.Conrad.ubi supra, nu.47. limit.29.& limit.49.attento ẽt, ꝙ in causa appellationis super iisdemmet articulis, uel directo contrariis possunt testes de nouo examinari de iure ciuili, ut dicit Bal.in l. per hanc. C.de temp.appel. & Misinger. in suis sing. obserua.cent. prima, obseruat.41. magna est, dicit assessores in camera aliquot uicibus obseruasse, & iudicasse, * & ita seruat cõsuetudo, & practica, ut dicit Marti.Grana.in tract.de opinionibus Bartolomei reprobatis, & sequitur Fran.Viui. in suis cõmun.opin.in uerbo, testes in causa principali, car.mihi 267.ubi dicit, procedere in terris Imperii, & ita iudicasse in ciuitate Terami, de anno 1560.& sentit Bello.cõs. 25.sub nu.7.& ẽt, quia tam primi testes, ꝗ̃ secundi deponunt per sensum corporeum ad oculum, quæ probatio nunquam intelligitur exclusa, nam probatio, quæ fit per rei euidentiam oculorum, nunquam intelligitur exclusa a lege, nec a statuto, ẽt ꝙ sit exclusa alia probatio, & probatio quæ fit

per

43 † per inspectionē loci præfertur quibuscunq; aliis probationibus, Alex.consi.186. uisis,col.pen.ad fi.uol.2.Cępol.caut.16.& oīs probatio uincitur,si aspectus in contrarium testificatur. Bal. in l. Deo nobis, col.11.uers. ulterius nota. C.de episco.& cle.& latè sequitur Plot.in l si qn̄,nu.777. uers.ꝓbatur aūt.C.unde ui,car.459 & dixi in Repertorio, Decisionū,in uerbo,ꝓbatio,quæ fit per inspectionem,car.1151.

Nec habet obstare, quòd mēsuratores finium in prima instantia retulerint dictum Nicolaum magis cōfinare, & quòd illis standum est magis,quam aliis in causa appellationis electis. Quia respondetur,quòd quando una partium dicit fuisse deceptam in mensuratione,& petit no

44 uos finium mensores, tunc † mensuratio reiterari debet,ut per Barto. in l.1.ff. mens.fal.mo.dixe.& sequitur Hierony.de Monte, in trac. de finibus, c.26.in terminis autem,nu.10.facit Paris.cons.131.nu. 27.seq.consi.79.num.35.uolu.1. & consi. 55.núme.28.uolum.3. quia demonstratio falsæ mensuræ non minuit,aut uitiat rem mensuratam,ut dicit Hieron. de Monte, ubi supra num.9. & si non appellatur,sequenda est, ut latè per Alexan. in consil. 25.uiso processu,uolum.6.propterea ꝙ in plantis, & de signis factis ꝑ dictos tabulatores,& actores,clarissimè cōstat ad oculum cōsiderando lineas directas, & transuersales,dictos Actores, & quēlibet eorū de per se magis confinare, quod sufficit, & probatio in cōtrarium non admittitur, quia præfertur quibuscunq; aliis probationibus, ut supra proximè dixi num.43.

Tertio,nō obstat,ꝙ statutū sub uers.& si essent plures uicini,loquitur de domibus,& nō de terrenis,& ꝙ prędiū urbanū non trahit ad se Rusticanum, & quia d. statutum etiam cōprehendit sub d.uersi. terrena,& prædia Rustica,ut latè,& clarè supra nu.12.demonstraui, & ēt quia declaratur per d.statutum, sub uersic.si uerò domus, uel alia res uenalis,uel uēdenda petita esset inter plures uicinos,& nullus ex iam dictis signis sit, sorte dirimatur,& ista sunt posita sub d.uersic.& si essent plures uicini,& cùm in d.uersic.si uerò domus per uiam relationis ponantur, perinde est ac si ibi expressè, & specificè

45 essent relata,cùm relatū sit in† referente cum omnibus suis qualitatibus, ut per Alex.consi.136.sub num.1.uolum.6.Deci consi.587.nu.3.&.consi.647.nu.2.& supra dixi num.23.& in proposito tradit Paris. consi.21.num.37.& seq.uolum.3. Et ideo cùm iste Relator fateatur dictos Actores fuisse de attinentibus uenditoris,& quòd terrenum uenditum iam fuerit unum,& idemmet terrenum cum terreno d.D.Iuliane,ut etiam clarissimè per testes primę, & secūdæ instantię apparet, uidetur probari dictos Actores præferri debuisse, ac debere d.Nicolao,per supra latè deducta.

Quarto,minus obstat,ꝙ statutum sub uersi.item ꝙ nulla loquatur,quod si fuerit facta alienatio in agnatos, nō sit necessaria requisitio uicinorum, & ꝙ per hoc statutum non arctat ad uendendum agnatis,quia non fuit intentata hęc pars statuti,sed illa sub uers. & si essent plures uicini, ubi de attinētibus loquitur statutū,& ideo super hoc non est insistendum.

Quinto,non obstat,ꝙ statutum sub d. uersi.si uerò essent plures uicini, non loquitur de seruitute itineris,& uiæ. Nā clarissimè ex uerbis statuti apparet, statutū loqui etiam de seruitute itineris,& uiæ, quia dicit. (Quod ille,qui habet communionem,usumfructum,& usum, & habitationem pręferri debeat cæteris uicinis)

46 & appellatione † usus cōtinetur seruitus itineris,& uiæ, quia usus nihil aliud est, quia seruitus alienis Rebus utendi salua rerū substantia.l.1.ff.de usufr. ubi ēt glo. in uerbo,utēdi,& sequitur Cępol. de ser. urb præd.c.5.ti.de serui.usus,in prin.quę diffinitio competit etiam seruituti itineris,& uię,& appellatur usus uiæ,& itineris,ut sentit Cępol.de seruit. Rusti.præd. c.11.titu.de serui.itineris num. 29.& 30. car.65.& c.5.tit.de serui.uię car.68.& cui competit diffinitio,competit etiam diffinitum,& econuerso l.1.§.dolum.ff.de dolo.ubi Doc.& hoc patet sensui,quia usus est nomen generale,& adaptatur ad rem, & ad domum, ut est usus domus, usus fundi,usus uiæ,& itineris, vsus aquæductus,& usus haustus aquæ, & sic de similibus,& colligitur per Cępol.in d.tracta.de seruitu.urba.prædio.& rusti. prædio.titu. de seruit.usu,& habita.de seruit. itineris, & uiæ,tit.de aquęductu,titu.de seruitute haustus aquę,& est tex.in insti. de usu & habita.in princ.& ibi Docto.& Plot.in l.si quādo,nu.98.uers. & ille, qui est in posse-

sessione.C.unde vi. Et dato, quod non esset dispositum a statuto de tali seruitute itineris, & viæ, certum est, ꝙ esset relictũ sub dispositione iuris communis, nam
47 † omissum a statuto censetur relictũ sub dispositione iuris cõis. l. commodissimè. ff. de lib. & posthu. & Alexan. in cons. 130. num. 9. & consi. 54. num. 13. volum. 4. cum simi. sed de iure communi habens seruitutem itineris, & viæ in fundo venditoris præfertur cæteris vicinis, & proximiorib. non obstante aliquo statuto de uicino, &
48 proximiore loquente, ut supra dixi, † nu. 30. cui Decisioni iste relator non respondet, sicut non respondet aliis fundamentis per me ibi adductis, vt est uidere in suis allegationibus, & sic sola ista cã erat inexpugnabilis, & sufficiẽs ad victoriam.

Sexto, minus habet obstare, ꝙ dictus Nicolaus sit vicinus, & confinat d. terreno uersus uiã publicam, & ideo sit prçferendus secũdum formam d. statuti, quia animaduertendum erat pro ut ego cõsideraui supra, quod statutũ dat modũ retrahendi rem uenditam sub certis modis, & gradibus, nam vult, ꝙ ille, qui habet communionem, primo præferatur, secundo habens usumfructum, vsum, uel habitationem, tertio uerò uicini prædicti, & postea circa vicinos, dicit (ꝙ si sunt plures uicini, ille præferri debet, qui habet terrenũ, quod iam fuerat unum, & idemmet terrenum cum terreno uendito, uel si est de attinentibus, aut consortibus suis, & si nõ est de istis, & unus sit uicinus a parte anteriori uersus stratam, seu uiam publicã, & alter a parte posteriori, ille, qui erit a parte anteriori præferri debet, & si non sunt de istis, & unus attingat maiorẽ partem alteri, ille, qui maiorẽ partem attingit præferri debet, & si isti uicini in istis qualitatibus essent pares, hoc est quilibet in eadẽmet qualitate distincta sup. deducta, tũc sorte dirimatur) ex quibus uerbis clarissimè apparet, ꝙ ille uicinus, qui est a parte anteriori uersus uiam publicam, nõ prçfertur, nisi uicino a parte posteriori, & aliis uicinis, qui maiorem partem attingerẽt, cùm sit positus a statuto gradatim, & sub gradu attinentium, consortium, & illorum, qui habuerunt terrenum iam unitum cum terreno uendito, ut considerat statutum, & supra latè deduxi, & declaraui, cui non fuit responsum, nec aliquid allegatum, & uide Alexan. consil. 8. uidetur, num. 7. uolu. 4. Iac. Nouel. de iure prothomis. §. 2. n. 75. seq. car. 114. Ex quibus omnibus apertè constat, quod dicti Actores debebant obtinere tam in prima instantia, q̃ in secunda, tum quia habebãt usum itineris, & viæ, erant de attinentibus, olim fuerat unum, & idemmet cum terreno vendito, cùm ẽt quia magis confinabant d. terreno, & cùm hoc non fuerit iudicatum, iustitia non fuit constans, sed inconstans, p̱ p̱ tale prauum ministeriũ, & contra tex. clarum, & digito ligandum in c. 1. de sent. rei iud. in 6. ubi dicit textus;
49 caueant ecclesiastici † iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nihil uendicet odium, uel fauor usurpet, timor exulet, prçmiũ, aut expectatio præmij iustitiam non euertat, sed staterã gestent in manib. lances appendant çquo libramine, ut in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiẽdis sententijs, & ferendis prç oculis habeant solum Deũ, illius imitantes exemplum, qui querelas populi tabernaculũ ingressus ad dñm referebat, ut secundum eius imperium iudicaret, quod uidetur etiam decidi per tex. in l. obseruandum. ff. de off. præsid. & pulchrè loquitur Iac. de Belloui su, in sua pract. iudi. titu. quotuplices sunt causæ, num. 169. & seq. uersicu. sola enim iustitia, car. 76. quem fac ut uideas. Aduertant ergo diligenter causidici, & iudices Cortonenses, & circunuicini super intelligentia istius statuti, ne nouissima sint peiora prioribus, & faciant iustitiam secundum leges, canones, & statuta.

In causa statuti de retractu, & p̃cipuè ubi tẽpus, mẽsis, & notificatio requirit, ut est in statuto nostro fori Fiuizanensis, sciendum est Quod mẽsis intelligitur triginta dierum, cum nõ faciat mentionem,
50 & expressionem noĩs † mensis, & ideo a principio est utile, & postea continuum, quia non currit nisi a die sciæ probabilis, & notificationis, ut dixi supra, nu. 11. 24. & 26. in 1. par. & tetigi in tracta. de Tutore, nu. 142. car. 135. Iul. Clar. §. feudum q. 49. uersicu. scias etiam. quo fit, quod mensis tunc est dierum triginta, ut latè distinguendo tradit Maria. Socy. in c. sacro, nu. 240. & seq. de sent. excom. car. 288. & Tiraq. de retract. Lignag §. 1. gl. 11. num. 19. uers. Et huic sententiæ, car. 92. col. 3.

Et

51 Et notificatio debet † apparere in actis, & si emptor, vel venditor iuerit ad notarium, & dixerit, q̃ scribat notificationẽ, & interpellationem in actis, & ipse per errorem non scripserit in actis, an tẽpus cucurrerit agnato proximiori, uel confinanti, vide Tiraq. de retract. §. 36. glo. 3. q. 15. nu. 43. & seq. car. 256. & potest fieri in die fe-
52 sto, & in † actis scribi, ut per Tiraq. §. 37. glo. 2. q. 17. nu. 54. car. 257. Guid. Papa, singu. 469. & Fely. in c. fi. in prin. vers. 5. fallit de foro compe. & Bal. in l. uerum est, nu. 2. ff. de compensatio.

Et qñ denuntiatio, & notificatio requi-
53 ritur a statuto, tũc † sola scientia non sufficit, quia requiritur pro forma, & ad effectum, ut incitetur, & moueatur ad emẽdum intra dictum tempus, nisi statutum de scientia ẽt faceret mentionem tradendo modum, ut facit nostrum statutum Finizanense, ut dixi supra in decis. 19. num. ... & per Capra, in tract. regula, concl. 28. nu. 6. car. 69. Iacob. Nouel. de iur. prothomise. §. 2. sub nu. 142. car. 131. & in §. 17. nu. 7. & seq. car. 218. & in §. 3. nu. 5. & seq. & nu. 29. car. 142. Marc. Mantua. de iur. prothomise, nu. 29. & seq. & uide de sciẽtia, Alex. cons. 138. uiso puncto, uol. 7. cons. 24. inspecto processu, uol. 4. Marc. Mantua. cõs. 80. uol. 1. nu. 16. & seq. Io. de Amic. consi. 146. col. 2. & Dec. cons. 222. num. 5. & facta procuratori an præiudicet Domino, uide Moder. Parisiens. in consuetu. Parisiens. §. 14. per totum, & faciunt quę dixi supra dicta decis. 19. nu. 15. in hac 2. par. nec requiritur probare se esse proximiorem agnatum, aut magis confinare, sed sufficit pro-
54 bare se esse † agnatum, aut confinem, & uocatum a statuto, & qui contrarium dixerit, habebit probare, Alex. cons. 124. nu. 1. & 2 vol. 7. cons. 51. nu. 5. 7. uol. 1. Tiraq. de retract. Lignag. §. 11. glo. 1. nu. 5. & seq. uers. quid autẽ si quis, car. 173. & §. 1. glo. 16. car. 117. Crau. cons. 249. n. 2. & seq. uol. 2. Fran. Marc. decis. 457. in fi. in secunda parte.

DE CONTRACTIBVS, DECIS. XX.

ARGVMENTVM.

Iudæus factus Christianus non tenetur dotem vxori restituere permanenti in infidelitate, & nolenti cohabitare cum eius viro facto Christiano.

Vxor Iudæa facta Christiana potest dotem repetere, si maritus infidelis non vult cohabitare cum eius vxore.

Maritus non tenetur dotem, nec alimenta restituere, & præstare vxori seorsum à marito habitanti absque culpa mariti.

Iudæus tenetur ire ad audiendam prædicationem Episcopo iubente.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium inter Iudæum factum Christianum, & vxorem infidelem, non dissoluitur, sed ius matrimonii.*

Maritus Iudæus potest cohabitare cum eius vxore facta Christiana, & filiis, & supportare onera matrimonii, sed debitum non potest petere, nu. 1.

Dos restitui non debet uxori Iudeæ per maritum factum Christianum volentem illam secum tenere ad cohabitandum, sed debet inseruire oneribus matrimonii, n. 1. 5 & 8.

Iudæus factus Christianus non tenetur dotẽ restituere uxori Iudeæ nolenti cum marito, & filiis cohabitare, n. 1. vide nu. 5. & 8.

2 *Iudeus factus Christianus potest omnia iuste quæsita retinere, & restituere non tenetur.*

3 *Dos debet deseruire oneribus matrimonii pro filiis vxoris, & mariti, ac expensis, & numero 8.*

4 *Iudæi filij facti Christiani debent succedere in dote, & bonis matris, & patris infidelis.*

6 *Maritus non tenetur dotẽ, paraphernalia, nec alimẽta dare, & præstare uxori seorsũ à marito habitãti absque causa legitima.*

7 *Vxor Iudaa facta Christiana pōt dotem, & paraphernalia repetere eius viro Iudao nolenti cohabitare cum ea, et vide nu. 1. & 5.*
9 *Vxor Iudaa non pōt alienare dotem, sed tenetur reseruare illam filiis suis factis christianis.*
10 *Maritus, pater, & filius Christianus tenetur alere vxorem, patrem, & filium, ascendentes & descendentes.*
11 *Filius Iudaus factus Christianus potest in vita petere patri & matri eius legitimā.*
12 *Opinio aquior est tenenda, licèt alia sit cōis.*
13 *Legitima est semis, & non triens, quando filii sunt ultra quatuor.*
14 *Iudai non possunt cogi ad se baptizandum, quando sunt adulti, nec eis fieri violentia, nec bona possunt auferri, ut ad fidē Christi cōuertantur, n. 15. 16. et 17. uide nu. 18.*
18 *Iudai, et pagani possunt ingredi ecclesias Christianorum, et audire pradicationes, non autem diuina officia. nu. 18.*

DECISIO LXVII.

AN iudæus effectus Christianus unà cum filiis, (uxore remanente in infidelitate, & cohabitare nolente cum eius marito, & filiis) teneatur dotem uxori Hebreæ restituere, & dato ꝙ sic, an legitimam pro filiis possit retinere?

Breuiter dico, ꝙ iste iudæus maritus effectus Christianus, & paratus vxorem recipere in eius domo, & eam alimentare, ipso non transeunte ad alias nuptias, non tenetur ad dotis restitutionem.

1 Primo, quia † matrimoniū inter ipsos non est dissolutum, sed ius matrimonii, glo. in c. gaudemus §. qui aūt. per illū tex. in uerbo, compelletur. de diuorti. & ideo poterit uxor Hebræa cohabitare cū dicto eius uiro effecto Christiano, & filiis, & supportare onera matrimonii, præterquā ad petendum debitum, c. quanto, & d. c. gaudemus d. §. qui aūt, eo. tit. de diuorti. & ibi Abba. latè Marquard. in tract. de iudęis in 3. par. c. 7. nu. 1. 2. car. 167. pulchrè nouissimè Marc. Anto. Cucch. in sua institu. maiore canonica lib. 5. tit. 12. num. 99. & seq. car. 613. si matrimonium non est dissolutum, & ipsa possit cohabitare cū uiro, & filiis, & noluerit, sequitur ꝙ damnum sua culpa sentit, & dos restitui non dēt constāte matrimonio l. 1. C. si dos constare mani. Bar. & Doct. in l. si constante. ff. sol. matri. Pau. de Cast. cons. 250. uol. 2. facit tex. in regula damnum, ꝙ quis de reg. iur. in 6. inseruiunt tradita per Iacob. Machel. pro troci. 47. num. 1. seq. Pau. de Cast. in l ꝙ in vxorem. C. de neg. gest. Boer. decis. 22. nu. 39. & seq. Franc. Marc. decis. 514. in 1. par. aliàs conditio istius mariti conuersi efficeretur deterior, quia cogeretur dotem restituere per conuersionem, quod facere non tenebatur stante in infidelitate, & tamen conditio istius cōuersi debet melior fieri, ut dicit expresse tex. in c. iudæi il 2. de iudæis.

2 Secūdo, quia iudęus factus Christianus † potest omnia iustè quęsita retinere, & restituere nō tenetur, nec alicui relaxare, d. c. Iudæi il 2. & ibi Abbas. Fely. & Docto. de Iudęis, at dotem acceptatam tempore infidelitatis iustè acquisiuit per legem Mosaicam, ergo eā retinere potuit, & potest l. dotis fructus. C. de iure dotis. Marquar. de Iudæis, car. 169. c. 8.

3 Tertio, quia † dos debet deseruire oneribus matrimonii, & sic pro alimentis uxoris, filiorū, & mariti, ac aliis expensis, & ideo ibi esse debet ubi sunt onera matrimonii. Doc. in d. l. si cōstante. ff. sol. mat. Ias. in l. 2. nu. 14. ff. eo. Boe. decis. 195. Plot. l. si qn̄ nu. 435. & seq. C. vnde ui. Natta cōs. 81. uol. 1. Alba. cōs. 80. nu. 3. Alex. cōs. 142. sub nu. 5. uol. 5. & uidetur tex. in l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & ibi Bal. At si dos restitueretur uxori Hebreæ, non deseruiret onerib. matrimonii, sed sibiipsi solùm, & maritus non haberet plenū usumfructū seruiendi oneribus matrimonii, iuxta tradita per tex. in d. l. 2. & ibi Ias. nu. 14. ff. sol. mat. & l. dotis fructus. ff. de iur. dot.

4 Quarto, quia filii effecti Christiani debēt † succedere in d. dote. §. si q̄s de prædictis, auct. ut cū, de appel. cogno. Ascan. clem. in trac. de par. potesta. effectu 7. sub nu. 7. car. 107. si dos restitueretur huic mulieri Hebręę in odiū fidei, & filiorū, ipsa dissiparet eā, & aliis traderet, ergo ut cōdō istorū melior fiet in tuto dos remanere dēt, & sic penes patrē Christianū, d. c. Iudæi, il 2. de Iudæis, nam fauore fidei multa conceduntur dotis priuilegia Iudæis, & aliis ad fidē reuersis, quę non conceduntur stantibus in infidelitate, ut p Nouel. in tract. de dote in 11. par. princi. in 3. memb. 14. membri, in 21. differentia.

Nec hēt obstare dictum Bal. Nouel. in tract. de dote, in 11. par. princi. in 3. membro,

bro,uerſ.ſed uidi aliàs dubitatum,car.69.
col.3. qui uř tenere hũc Iudæũ effectum
Chriſtianũ debere dotẽ reſtituere,q̃a ma
5 lè ſentit in iſto caſu,cũ † nõ ſit cã urgens,
& ſufficiens ad dotis reſtitutionem duráte
matrimonio ex eo,q̃ a mulier põt ſtare cũ
Iudæo effecto Chriſtiano eius viro, vt di-
xi ſupra, & cũ noluerit cohabitare cũ eius
viro,per eã dř ſtetiſſe, & ſtare, quo fit, ꝙ
maritus tũc nõ tenetur dotẽ,& parapher
nalia reſtituere, ſicut non tenetur eam ali
6 mentare,qñ abſq; cauſa † vult ſtare ſepa-
rata a viro adnotata latè per Boer. deciſ.
22.n.39.& ſeq.Pau.de Caſt.in l.ꝙ in uxo
ré.C.de nego.geſt.& Are.in §. fuerat, nu.
9.inſti.de actio. Mattheſila. ſing 74. in fi.
Porci.conſ.160.in negotio,car.334.Ferre.
cõſ 97.lib.1.car.86.licet quo ad alimẽta in
caſu iſto puto maritũ teneri eã alimẽtare
cũ nõ ſit obligata venire ad fidẽ Chriſti,ſi
nõ vult,& fieri fidelis, & Chriſtiana p̃ ſu-
pradicta,nu.1.& c.Iudæi,de conſe.diſt 4.&
Abba.in c.ſicut Iudæi,de iud.& ꝑ Pau. de
Caſt.conſ.65.in fi.vol.1.& ꝑ ea, quę proxi
mè infra dicã,n.8.quãuis maritus Iudęus
7 bene teneatur † dotẽ reſtituere eius uxo
ri factæ Chriſtianę fauore fidei,q̃a ad me
liorẽ vitã reuerſa dř marito Iudæo nolen
te cohabitare cũ dicta eius vxore Chriſtia
na,ut per Abb.in cap.1.de donatio.inter
vir.& vxor.& faciunt,quæ dixi ſupra n.11.

Et dato, ꝙ maritus reſtituere deberet
dotẽ vxori Iudææ,tñ illa deberet ſtare pe
nes idoneã perſonã in tuto.& de fructibus
prouidere oneribus matrimonij,& ſic ipſi
mulieri & filijs ac marito, & ſi excedent
onera, illud plus dẽt hře maritus, donec
8 aliã non acceperit vxorem,& † matrimo-
niũ in totũ non fuit diſſolutũ l.dotes fru-
ctus.C.de iure doti Bar.d.l.ſi cõſtante,nu.
102.& ſeq.verſ.6.quæro, & ibi Alex.Pau.
de Caſt.conſ.65.nu.3.col.fi.vol.1.facit glo.
in d.c.gaudemus § qui aũt in verbo com-
pelletur,de diuortio.& dixi ſupra,nu.3.&
tãto magis,cũ nõ poſſit alienare eã,ſed re
9 ſeruare † teneatur marito,& filiis.Alex.d.
l.ſi conſtante,nu.1.in fi & Aſcani.clem.de
patri.poteſta.d.7.effectu ſub d. nu.7.ibi,ſi
aũt filius hęretici,vel Iudæi.car.107. facit
Bal.conſ.53.lib.5. quo caſu capitale dotis
dẽt ſtare in tuto,& ſic penes vxorẽ vel ma
ritũ cũ fideiuſſore idoneo de illo ſaluãdo
& reſtituẽdo,uel apud aliã perſonã,ita di
cit Lup.in repeti.cap.per veſtras §.44.car.
235.de donatio.inter vir.& uxor.& ꝑ ea q̃
dixi in tract.de vſufru.nu.148. & nu.150.
car.600.in 1.par.& ꝑ Cæſar. Contard. de
momen.poſſeſ.in notabi.nu.13.car.45.nã
æquũ eſt & in iure uerum,ꝙ maritus chri
10 ſtianus tenetur alere † uxorẽ infidelem,&
filius patrem,& aſcendentes deſcendẽtes,
& è contra,ut ꝑ Marquar.tract.de Iudæis,
3.par.c.4.car.161. Aſca.clem.d.eſſe 7.in fi.

Ad ſecundũ an filii cõuerſis in uita ma
11 tris poſſint petere legitimã pro ſe † ſuſtẽ
tãdo,dubia vř cõcluſio,nam Io. Locircir.
in tract.de primoge. q. 17. lib.1. tenet, ꝙ
non,per tex.in l.1.§.ſi impuberi.ff.de col
la.bono.& Fel.in c.iudęi il 2. nu. 2. de iu-
dæis,nõ firmat pedẽ,nec Aſcani.clem.d.ef
fect.7.ſub d.nu.7.car.107.tñ mihi uidetur
contrariã opinionẽ eſſe tenẽdam uti tutio
rem,& æquiorẽ,per tex.in d.c.Iudæi.il 2.
de iudęis,ubi generaliter loquendo dicit,
ꝙ cõditio Iudęi cõuerſi dẽt fieri melior ,
aliàs nõ fieret melior, & ideo per illũ tex.
Io de Ana.in d.ca.Iudæi il.2.hoc expreſſe
tenet,ſequiť addit.ad Fel.in d.c. Iudæi, in
uerbo ſufficiãt,Bru.de ſtatu.excl.fæm.art.
6.q.3.car.25.nu.62.& Marq.in tract.de Iu
dæis in 3.par.c.6.nu.3.car.166.ubi dicit ue
riorẽ,& æquiorẽ,& ita obſeruatur,ut in fi
liis leonis hebræi euenit, & nimirũ, quia
& ſi altera eſſet cõis, cùm iſta ſit æquior,
12 deberet hæc,& † nõ illa attẽdi.Dec.ĩ l.om
nib.ff de reg iur.Corſe.ſing.in uerbo,opi.
la 2.nu.1.& Syl.Nupt.lib.6.in 3. limit.nu.
13 33.car.452. Et iſto caſu † legitima eſt ſe
mis,& nõ triens, & ſic medietas dotis , cũ
filii ſint ſex numero,auct.nouiſſima.C.de
inof.teſt.Deci.cõſ.89.& Crau.cõſ.236.n.1.
Vnde omnibus iſtis pẽſatis in cã Nob.D.
Petri fidelis iam Iudæi effecti Chriſtiani,
* fuit CONCLVSVM * ꝑ Excel.D.Gra
tianũ,& Iacobũ Berettam,& me,Papię de
anno 1580.ipſũ nõ teneri ad dotis reſtitu
tionẽ iuſtè acquiſitã uxori ĩfideli nolenti
cohabitare cũ eius viro,& filiis, ſed illã de
bere ĩſeruire onerib.matrimonii,& fuit ꝑ
alimẽtis certa pars dotis aſſignata uxori
D.Petri nolẽti cohabitare cũ dicto eius ui-
ro,& filiis.Poſteaq̃ de Iudęis è hic ſermo,
fuit dubitatũ anno p̃terito 1583.Papiæ,an
poſſint cogi ab Ep̃o ſub pęnis ire ad audiẽ
dã ꝑdicationẽ aliqb. tpib. Et dicebať, qđ
nõ,primo ꝑ tex.ĩ c.ſincera, &c.de Iudæis,
diſt.45.& ibi Gem.car 90.ubi Iudęi nõ pñt
cogi ẽt a parẽtib.ad ſe baptizãdũ,qñ ſunt

adulti

24 adulti, nec † cōpellendi ad fidē, secus si uolunt, ut c. iudæi, c. nequod absit, de cōse. d. 4. Abb. in c. sicut iudæi. de iudę. Pancirol. cons. 101. & Syluestri. in uerbo. iudæi. Marquar. de iudæis post, c. 8. car. 172. in 3. par. Secūdo, quia iudæis nō pt fieri uiolentia
25 † in personam, nec in bonis auferendo eis bona, ut ad fidē Christi conuertantur. d. c. de iudæis, & ibi Geminia. n. 2. Tertio,
26 quia iudęi non psit cogi † ad aliquid faciendū, ut per indirectum cogantur Baptizari, & conuerti ad fidē, Gemi. d. c. qui sincera. sub nu. 1. & 2. Abb. d. c. sicut Iudæi nu. 3. Quarto per doctrinā. Sot. in 4. sent. d. 5. q. unica, art. 10. col. 2. car. 293. uers. unde-
27 cimo si fides, † ubi dicit, quod si fides per uiolentiam gentibus prædicaretur, uel ipsa exosa fieret, & quasi Tirannis existimaretur, & Diaboli figmētū rōni repugnās, uel Deus inde blasphemaretur, quòd infideles putarent nō fuisse potentē legē suā, si sancta esset, sanctiori uia in orbē introducere & a car. 291. col. 1. dicit illos aūt. q. nos audire nollent, cōpellere, ut nos audirent, non possumus, qm ius nobis tm̄ idest pdicandi, cogere aūt, ut credāt, uel ut audiant, esset ad fidē perstringere, quod non licet, & car. 292. col. 2. circa finē dicit: uindicta illius repulsæ non ad uestrū, sed ad meū attinet supremum iudiciū, qua utiq; de causa diximus, q non possumus infideles, ut nos audiant, cōpellere. Tamen uirtute Concili Basiliensis, sessio. 19. Tomo 4. Cōciliorū. fol. 57. col. 5. incip. sacros. gene-
18 ralis, quod dicit posse † cōpelli, & tex. in c. Episcopus nullum, de conse. dist. 1. & per D. Fran. de Victoria, in repeti. de insulanis.
* Fuit CONCLVSVM * posse compelli, & ita Papię obseruat, & alibi. Tāetsi dictū Cōciliū Basiliense nō est in oīb. approbatum, ut dicit Marq. in tract. de Iud. in 3. par. c. 8. cart. 170. colum. 1. & car. 173. col. 1.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXI.

ARGVMENTVM.

Capitulum, Collegium, & uniuersitas si habet dedita, debet in primis, & ante omnia illa de suis introitibus, & bonis soluere, & postea residuum introitus bonorum suorū communalium distribuere inter residentes per capita, si uerò introitus non sufficiūt, debent debita solui per solidum, & libram, & non per capita, & idem quando illa tenetur pro danno, & incendio dato.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum, collegium, & uniuersitas potest habere bona in cōe, & si propria.*
Vniuersitas habere pt bona cōalia n. 1.
2 *Bona uniuersitatis non dūr bona singularum personarum, nec bona singularum uniuersitatis, nec unus poterit pro alio grauari, statuto, aut consuetudine non existente.*
Singulares personæ non possunt grauari pro uniuersitate, nec econtra, num. 2.
3 *Capitulū, & uniuersitas debet in primis de bursa sua, & bonis suis soluere debita sua, de residuo debitorum debet per solidum, & libram, & non per capita collectam imponere saluis exemptis, nume. 4. 12. & 21.*
4 *Collecta, & impositio quando est fienda per uniuersitatem pro debito soluendo debent citari omnes de uniuersitate, & de consensu omnium imponi, & fieri, & possessores bonorum, & exempti etiam sunt uocandi, & postea publicari, populis, vt præparent se ad soluendum, & æqualiter debet fieri super bonis. nu. 5. 6. 7. & 11.*
8 *Liber æstimi, & collectarum debet ostendi, & edi cuilibet petenti pro suo interesse, ut possit videre, an sit grauatus iniustè.*
9 *Collecta imposita, & æstimo facto non potest amplius augeri alicui collecta, donec æstimum in genere de nouo fiat.*
10 *Bona liuellaria, et feudalia, et seruituti subiecta minus ualēt, et debent possidenti grauari solum pro duabus partibus. ex tribus deducto canone, et onere.*
11 *Villæ, quando sunt plures unitæ, et incorporatæ non potest collecta imponi, nisi oibus uocatis, et inter sit maior pars cuiuslibet earū.*
12 *Minores, infantes, absentes, mulieres, senes, clerici, et infirmi non comprehenduntur à statuto uolente, quod uilla, et plebania teneatur capere malefactorem, uel damnum dantem, et incendium. aliàs damnum de suo tenentur resarcire.*
13 *Statutum quod uelle teneatur pro damno, et incen*

incendio dato, et bannito nō capto, nō cōprehēdit minores, infantes, mulieres, clericos, senes, infirmos, et absentes de iure, nec eorum bona poterunt collectari pro damno illo dato, et expensis num. 12. 13. et 14. et an cōprehēdat, qui passus est dānū. uide n. 20.

14 *Qui non tenetur ad onera, et expensas, non tenetur etiam ad collectam eorum loco impositam, sed alio debet augeri. num. 15.*

15 *Exemptus non potest collectari pro causa, in qua est exemptus, sed debet aliis augeri, nisi essent exempti ab uniuersitate, uel principe. nume. 13. 14.*

16 *Damnum datum, et expensa in litigio facta, et resarciendum per uniuersitatem debēt, et debet collectari super bonis per solidum et libram non exemptis, et non per capita, et ad ratam bonorum. nu. 21.*

17 *Bona clericorū non possunt collectari pro dāno dato, et incendio, aut bannito non capto.*

18 *Statutum laicorum quando cōprehēdit clericos, et eorum bona, et quando non, vide hic remissiuè. num. 17.*

Bona ecclesiastica, et patrimonialia clericorū, an possint collectari ꝓ oneribus ordinarijs. et extraordinarijs. num. 18.

19 *Onera ordinaria, et extraordinaria, quæ dicatur.*

21 *Canonici non possunt distribuere distributiones, quæ sunt in massa, et nascuntur ex bonis capituli, per capita, et postea soluere debita capituli per solidum, et libram, sed in primis debent fructus, et bona capituli dari pro debitis capituli, residuum per capita residentium distribui. nu. 1. et seq.*

22 *Canonici, et clerici, qui sunt ad seruitiū Episcopi non perdunt distributiones quotidianas, et grossas, licèt non resideant.*

Distributiones fiendæ per residentiam sunt duplicis generis, et an ueniant appellatione fructuum beneficiorum, et transeant ad hæredes clericorū, et quomodo ac cui debeantur, uide nume. 22.

23 *Consuetudo et constitutio potest induci et fieri à capitulo distribuendi distributiones, et præsumitur ita à capitulo à principio ordinatum, et conuentum.*

Conuentum inter partes à principio præsumitur secundum consuetudinem sequentem. nume. 23.

24 *Distributio introitus, et fructuum uniuersitatis, et capituli debet fieri eo modo, quo fit solutio debitorum, nisi consuetudo aliter suaderet.*

DECISIO LXVIII.

OMISSIS superfluis dico, quòd Canonici ecclesiæ Vercellensis, q̃ habent suas præbendas tenuiores alijs, nullo modo possunt ex redditib. bonorum capituli petere, ut illi introitus distribuantur per capita residentiū, uti aliæ distributiones quotidianæ, & residuū introitus dictorum bonorum cōmunalium ipsius capituli, nec dicere, ꝙ æs alienum ipsius capituli soluatur, & distribuatur inter oēs ipsos Canonicos per æs, & libram, & sic ad ratam præbendarum: Adeo ꝙ ille, qui habet prebendam pinguiorem, maiorem partē debiti soluere teneatur, duabus ex causis. Prima quarum est, quia col-
1 legium, uniuersitas, & † capitulum potest habere bona in cōe, sicut quælibet persona singularis bona propria. l. 1. §. quib. autem. ff qđ cuiusq; uniuersi, & ibi scribentes & bona uniuersitatis non erunt singu-
2 lorum, nec † bona singulorum erunt uniuersitatis, nec unus erit obligatus ꝓ alio, nec poterit grauari, statuto, cōsuetudine, uel alio documento non apparente. l. sicut municipium, uers. sed qđ uniuersitati. ff. eod. & ibi glo. Bal. in l. ēt nu. 25. uers. mō. C. de executio. rei iudica. Bursa. consil. 41. nu. 1. & 5. uol. 1. & ideo Canonici Vercellenses, ut Canonici respectu earum præbendarum sunt singulares personæ, & habent earum præbendas, ut bona propria, & nō cōia. Toto titulo, extra, & in sexto; de præbend. & quando capitulum contrahit æs alienum, tenetur in primis, & ante oīa il-
3 lud soluere † de bursa sua cōi, & sic de bonis suis mobilibus, postea immobilibus, deinde de nominibus debitorum ēt bona alienando, anteq̃ deueniat ad bursam singularum ꝓsonarum, quibus cessantibus, tunc postea cōitas, & capitulum uenit ad collectam per solidum, & libram, ꝙ sic ad ratā bonorum, & fructuum ꝑbendarum, l. 1. §. ꝙ si nemo, & ibi glo. in uerbo, proconsul. & l. ciuitates. §. ꝙ cuiusque uniuersi. nom. l. 2. C. de prædi. decurio. sine decre. alien. in fi. l. ad reparationem. C. de aquedu. Doct. in l. fi. C. de quib. mu. uel perstat. lib. 10. Bal. in d. l. ēt sub n. 12. in fi. C. de execu. rei iudica. sentit Egid. Tom. in tract. de munerib. & collectis. §. exposuimus col. 1. & 2. car. 520. At in casu isto capitulum habet bona cōia, ergo in primis, de illis est soluendum æs alienum capituli & uniuersitatis,

sitatis,& si nō sufficiunt, postea ad fructus canonicorum per æs,& libram, per supradicta & infra dicam, & per tex.in l.1.C.de mun.patrimo.lib.10.Egid. Toma. ubi supra.§.sanè si negotium, nu.20.uersi.Hinc est, quod Forensi.cart.471.Nico.Festasi.de collect.in 1.par.nu.38.car.18.& nu.45.per doctrinam Bart.in l.4.§.Actor in fin. ff.de re iudic. Decian. consi.69.nu.3.uol.3.Cra. cons.872.nu.11.uol.5.& in proposito uidetur decisio.Franc. Marc. deci.835.nu.4.in 2.par.cart.881. quæ omnia extenduntur ad debita ordinaria,& extraordinaria uniuersitatis,& collegij, ut ibi loquūtur Doctores, Nam uniuersitas non potest † col-
4 lectas imponere pro soluēdis debitis uniuersitatis, nisi in defectum Bursæ uniuersitatis. Bar.in l.3 §.1.ff.de re iudica. & per supradicta, Franc.Marc.decis.835.nu.4.in 2.par.car.881. & debet fieri uocatis oībus de uniuersitate,& de cōsensu omniū, nec sufficeret consensus maioris partis.l. per fundum. ff de seruitu. rust. prædio.l. si C. de Auct.præstan.l.quicunque.C.de omni. agr.deser. per quæ iura ita tradit Luc.de Penna.in l.fin.C.de quib.munerib.& præstati.col.pen.q.24.li.10.car.... Guid.Papa. decis.424.& uide Franc.Mar.decis.885.in 2.par.& faciunt, quæ dixi supra in decisio. 4.nu.44.in hac 2.par.& debēt citari,& vo-
5 cari Domini † possessionum, ut per Bart. in l.susceptores. C.de suscepto.& Arch li. 10.etiam si fuissent exempti, feudatarii,& liuellarij, ut per Cardin.post glo.in clem. 2.de censib.& facta collecta, impositio, &
6 æstimum, debet notificari † populis,& comitatiuis, ut præparent se ad soluendum, & non illos grauare ex abrupto, & ignoranter, & magnis sumptibus executionū, ut per Bar.in l.1.C.de Apoch.& publi.lib. 11.tex.in l.2.& ibi gl.& Bar. C.de indict. lib.10.& fieri debet æqualiter,& contine-
7 re † æqualitatem per solidum & librā, & non facere quòd pisces grossi mangiāt & comedant picolinos, & paruulos, ut per Bar.& Doct.ubi supra,& p Bart.in l.1.C. de munerib.& in quo loco,& tradit Guid. Papa in dec.87.Bar.& Doct.in d.l.3.§.1.ff.
8 de re iudi.& debet † liber æstimi,& collectarum sic factus ostendi, & edi cuilibet petēti ad hoc, ut possit cognosci, an unus sit magis grauatus, quàm alter,& pauper, quàm diues, ut sæpe euenit, quia contra maiorem nemo præsumit honorem, ut hæc pulchrè tradit Cagn. in l.2.C.de pact. inter empt.& uend.q.78.num.226.uer.& pro complemento, car.175.Egid.Bossi.in sua pract.crim.tit.de principe, n.124.cart.
9 355.& facto æstimo, & indicta, ac † collecta īposita nō pt ampli⁹ alicui augeri collecta pro aliqua re ibi posita, donec æstimū in genere de nouo fiat.Laur.Syl.cons.99. nu.21.uol.2.cart.129.et exempti gaudent beneficio ciuitatis, ut per Bar.in tract.de Represal.in 5.q.princ.qđ intellige, ut per Ale.cons.178.nu.20.& 21.uol.2.Nicol.Festasi.de collect. in 4.part.c.2.nu.67.& seq. car.67.& Bello.cons.28.nu.5.& seq.unde
10 uidemus, ꝙ bona † liuellaria, feudalia,& seruituti subiecta minus ualēt, et collectātur, q̄ allodialia, nam deducto canone,& grauamine collectātur solū pro duab.partib.ex trib.Bal.cons.104.Quæritur, uol.1. dixi supra in dec.1. nu.26.cart.16.in hac 2. par.& in Repertorio deci.in uerbo, bona
11 fideicōmisso, car.886.& si sunt plures † uillæ unitæ,& plura corpora locorum simul vnitorū non pt aliquid collectari,& disponi, nisi intersit maior pars cuiuslibet corporis,& uillę, ut per Abb.Fel.in c.pastoralis.de rescr.& per Fel.in c.cū oēs, in 8.fallētia, nu.18.de cōstit.& dixi suprà d.deci.4. nu 39 in hac 2.par.Ro. cōs.352.quæritur, nu.11.quæ sunt notanda per Vicariā capitaneatus Petræsāctæ, & uillas Momij, Vēdasij, Ceri,& vercusij Fiuizani. Et qn collecta,& indicta imponeretur p p damnū datū, aut maleficiū,& bannitū non captū p uillā,& uniuersitatē, si teneretur ad damnum,& custodiā uirtute statutorū, ut Mediolani, Papiæ, Florentiæ, et Petrę sanctę, ex eo, quia nō haberet bona propria, uel non sufficientia, et sic non esset soluēdo,
12 et in subsidiū ad ciuitatē deberet † recurri, ut dicit Alb.de Rosa.de statut.in 2.par. q.84 car.80.quē sequitur Hippo Bonacossa, in q.crim.Rub.de dāno, et incēdio.col. 2.car.58.tetigi supra, n.3.et 4.tali casu ad custodiā, et capturā nō tenerētur de iure cōi minores uiginti annis mulieres clerici, senes, infirmi, et absentes, nec ī statu Florētino milites uirtute capitulorū bādarū. l.ī testimoniū, ubi gl.l.iuiti.ff.de testib. Albe.ubi supra q.63.et 71.car.31.Bal.in Rub. C.q accusa.nō pos.n.15.Plot.in l.si qn̄, nu. 86 3.uer.quinquagesimo sexto. C.unde ui, Hippoli.Bonacossa, ubi supra cart.58. col. 2.in fin.Rom. cons.7.nume.1.et 9.et ideo

corum

eorum bona non possunt hac de causa col lectari,& grauari, sed omne damnum, &
13 expensa litigii facta,& datũ † dẽt emenda ri,& solui per alios de ciuitate habiles, & præsentes tpe delicti,& maleficii, & obligatos ad custodiam & capturã, adnotata per Inno.in c.graui,de sent.excõmu.Affli. in cõsti. gñalia iura, nu.3.in 2.lib.Albe.de Rosa.de statu.in 2.par.q.71.Tob.Nõ.cõs. 46.col.2.& 3.car.96.& multũ notabiliter dixit Bal.in l.ẽt,in fi.C.de exceptio.rei iudica.ꝙ ille,qui non tenetur ad onera, non
14 † tenetur ẽt ad collectam eorum loco impositam,& eum sequitur Plot. in l.si quando.C.und.ui, in Rubri.de oneribus,in fin. cart.mihi 45.& sic non tenetur etiã ad expensas,quia non tenetur litigare, cùm nõ possit condemnari, & conueniri noĩe proprio,nec uniuersitatis tanquam exemptus à captura & custodia, per supradicta,& ꝑ tex.in l.si pupilli.§.fin.& ibi gl.ff.de nego. gest.& ideo augeri debet onus,& collecta
15 aliis non † exemptis,& cõprehẽsis à statuto.l.ab oĩbus,in prin.ff.de l.1.tradit Petr. de Vbal.in trac.de collect.nu.31.& 32.uers.dubitatur,cart.153.ubi dicit etiam,quid si illi,qui contribuere tenerentur,non sint soluendo, & Bal.in l.etiam,num.29.C.de execu.rei iudic.Alex. cons.178.num.20.& 21.uolu.2.Alberic.de Rosa.de statut.in 2. par.q.95.uersic.Quid si statuto,Tobi.Nõ. cons.46.colũ.2.nisi ista exẽptio esset facta alicui particulari priuilegio uniuersitatis, uel principes,quia non augeretur impositio,& collecta aliis,sed in damnũ cõcedentis hoc redundaret.Bello.cons.28.nu.5.& 6.Franc. Plot.in addit.ad Marti.Laudens. cons.29.nu.55.& seq.cart.110.latè Nicola. Festasi.in tracta. de collectis,cap.2.nu.67. & seq.cart.67.& damnum hoc, & expensa facta in lite,& custodia debet(Bursa com
16 muni euacuata)resarciri † per impositionẽ & collectam super bonis illorum , qui tenebantur ad custodiam , & capturã per solidũ,& libram,ad ratam bonorũ, & non per capita personarũ,scd̃m cõem opinionem,licèt onus capiendi,& custodiendi sit personale, l.fin.C.de naufragi.lib.11.& l. 1.C.de muneri.patri.lib.10.Alberi.de Rosa. de statu.in 2.par.q.66.ver.item quęro, quomodo fiet,& quęst.67.car.30.& Ang. Arct.in tract.malef.Rubri.quod fama publica.q.12.nu.70.uers.sed tũc insurgit dubiũ,& colligit ex supra allegatis.Nec bo-
17 na clericorũ † poterũt collectari,quia nõ tenẽtur ad hmõi custodiam, & capturam. Albe.ubi supra q.90. uers.si statuto caueatur,ubi etiã dicit idem e contra,quòd laici non tenetur pro damno dato in bonis clericorum,ut seruetur æqualitas,de quo dubito, qñ statutũ simpliciter loquitur,& non excluditur clericorum bona, adnotata per tex.in c.non minus, de immuni.cleri.& ibi Doct. Paul.de Cast.consil.157.uolum.2.& uide Rim.Iun.cons.368.col.1.& nu.45.& seq.uol.4. car.87.Corset.in addi. ad Repertoriũ Abbatis, in uerbo , iudicis in cõpetentia,limita.7.Dec.cons.700.Bertazzol.cons.87. sub n.10.lit.A.car.128.& q̃ dixi in Repertorio Decisionũ,in uerbo, Banna,car.885.& in uerbo,statutum,ꝙ locationes,car.1209.Ferret. cons.252 lib.2. car.30.& Ant. Cioffi.cons.20. uol.1.quib.
18 in locis habetur qñ † statutum ligat,& cõprehẽditur clericos, & eorum bona & colonos,& qñ non,& an bona clericorum ẽt patrimonialia possint collectari pro extraordinariis,& ordinariis oneribus,uide Emilia. consil.102.cart. 192.Egid. Toma. de munc. in §. pauperes.num.21. colum. 2.car.422.Crau.cons.872.nu.4.uol.5.car. 227.& Michael.de Gras.in suis commun. opin.lib.1.q.1.& q.2.car.149.ubi cõem dicit,ꝙ non, saltim quo ad onera extraordĩ
19 naria, q̃ autẽ sint onera † ordinaria, & q̃ extra ordinaria,ponit Pet.de Vbal.in tracta.de collect.q.11.n.39.Rui.cons.117.uolum.4.Nico. Festasi.de collect. in 4.par.c. 2.car.62.Fel. cons.46.nu.7.et seq.Octa.Pedemonta.dec.95.nu.43.& 44 Nec ẽt poterunt collectari bona illius,qui passus fuit
20 dãnum,et expẽsas,nã iste † talis non tenet̃ contribuere, adnotata per Belt.cons.227. nu.8.in 1.par.ubi dicit, ꝙ uniuersitas,q̃ litigauit cum particulari, et fuit condẽnata in expensis , non ṗt grauare talẽ particularem,ut contribuat ad expensas.Tamẽ communis est in cõtrarium,quòd tenetur iste,qui passus est incẽdium, et damnum, contribuere partem suã pro modo facultatum suarum.l.2.§.cùm in eadẽ naue.ff. ad l.Rho.de iact. Bal. in l.ab oib.§.si titio. ff.de l.1. Albe.de statut.in 2.par.q.67.uers. item quæritur, cart. 30.colum.4. Arct.de malef.in Rub.Et Andream Marci lanificẽ, nu.30.uers.quid autem si pluries tenẽtur, car.61.col.4.Rol. cons.69.n.34.et 35.uol. 2.Hippoli.Bonacos.in quęst.crim.Rub de

damno

damno dato, colum. 1. in fin. cart. 59. Egid. Bossi. pract. crim. tit. de captura, numero 53. uersi. & ubi damnum, cart. 11.

Patet ergo, quòd isti Canonici, qui habent præbendas tenus, non possunt inprimis, & ante oīa distribuere introitus, & distributiones, ac fructus bonorū capituli ꝑ
21 capita cum alijs † Canonicis, & postea soluere debita capituli ꝑ æs, solidū, & librā, quia esset Leonina societas, & cōtra iura, & bursam capituli, & uniuersitatis, sed bene debēt prius solui debita capituli ex fructibus, & redditibus bonorū capituli, & sic de bursa capituli, & cōitatis, & residuum fructuū postea distribui per capita Canonicorū residentiū, & si debita absorbent introitus, & fructus capituli, & uniuersitatis (Bursa illa euacuata) dēt postea per Canonicos, & uniuersitatem solui residuum debitorū per æs, solidū, & librā, & nō per capita, ad ratam bonorū, ut supra dictum fuit, & per tex. à simil. in l. cùm à matre. C. de rei uendica. & ibi Doct. & per ea, quæ infra dicā, quæ distributiones, & fructus capituli sunt duplici generis, s. in massa cōmuni, & grossa, ut sunt fructus, & introitus bonorum immobilium, & in distributionibus diurnis, & quotidianis, vt in oblationibus, offertis, eleemosinis, & similib⁹, ut per Purpura. consil. 576. nume. 7. in fin. & nume. 8. uolum. 2. car. 295. & latè per Parisi. consil. 32. & consil. 33. uolum. 4. cum aliis. à quibus distributionibus grossis, & in massa cōi non uidentur exclusi illi, qui sunt ad seruitium Episcopi, uel ecclesiæ, aut Papæ, ut sunt Vicarius, Fiscalis, Magister clericorum Seminarij, & alij seruientes Episcopo in domo, uel in curia Romana, aut in alio loco etiā cū salario, posteaquam de illo non faciunt mētionem, sine quibus eius officium exerceri non posset, nec eius dignitas conseruari, c. de cetero, & c. dilectus, & ibi Imol. de cleri. non residen. & c. ad audientiam, eod. tit. ubi Abba. & Doct. Io. de Sylua. in tract. de benefi. in 4. part. quæst. 6. sub nu. 4. uersicu. decimus sextus casus est. & nume. 10. car. 171. & nu. 12 & 13. & uide Cassiador. decis. unica, de cleri. non residen. cart. 135. & Rebuf. in Rubri. de dispensa. de non residen. nu. 33. & seq. car. 350 & latissime cōsuluit in proposito Parisi. in consil. 32. & consil. 33. vol. 4. Gigas, in tracta. de pensio. quæst. 63. nu. 16. vbi loquitur in opinione fienda per residentes uirtute statutorum, ut est statutum ecclesiæ Sancti Michaëlis, an istæ personæ possint optare, Franc. in capit. fina. num. 7. de consuetudi. lib. 6. per quæ apparet bene consuluisse doctissimum D. Ioā. Petrū Contenniū Aduocatum Papiensem ad fauorem Multū Reuerēdi D. Augusti Barbotti præceptoris clericorum Seminarij, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis Ciuitatis Papiæ, & de materia distributionum, uide Doctor. in cap. de cætero, & c. cum ad audientiam. de cleri. nō residen. Didac. Variar. resolut. lib. 3. cap. 13. car. mihi 298. vbi etiam habetur, an appellatione fructuum beneficiorum cōtineantur Hieron. Gigas consi. 144. car. 161. ubi pertinēt ad hæredes clericorū, quæ sunt ꝑsonales. Henric. Boich. in capi. cum omnes, nume. 18. & 19. de constitū. lib. 6. car. 8. Rota Putei. decis. 375. lib. 2. cart. 291. Franc. Marc. decis. 848. decisio. 881. numer. 4. & 7. in 2. part. vbi & interdictus, suspensus, & excōmunicatus non participiant, & an accrescant alijs residentibus, uel ecclesiæ, uide Didac. ubi supra, & Fran. Marc. dec. 881. nume. 7. in 2. par. & Cepol. de serui. Rusti. prædio. cap. 4. tit. de serui. Aqueductus. nume. 15. car. 79. ubi dicit, quomodo distribuuntur, & uide Imol. & Doct. in cap. ad audientiam, nume. 7. de cler. non residen. & cā. de cætero. in fi. & ibi Doct. eod. tit. Et est aduertendum, ꝙ si capitulū contraxisset æs alienum, & fecisset expensas utiles, aut necessarias in ecclesia, uel in bonis ecclesiæ, qđ illi tm̄ Canonici, & clerici tenerentur (post bursam cōem capituli) qui reperirentur habere ꝑbendas, & fructus tp̄e contractū debiti habiles (deductis necessariis) ad soluendum hmōi debitum, & expensas, si verò illi fructus, & introitus nō sufficerēt (deductis necessariis) tunc ad ratam, & ipsi. & successores tenerentur † de anno in
23 annū vsq; ad totalē solutionē, posteaquā omnes commodum hoc tāgeret, quia quilibet clericus & pensionarius tenetur certam partem fructuum eius beneficij (deductis necessariis) distribuere, & ponere pro expensis & melioramentis factis, & fiendis utilibus, & necessariis ex identitate rationis, ut supra dixi, nu. 16. per tex. & Docto. in d. c. 1. & d. c. de his. de eccle. ædifi. & reparan. Ripa. Responso. 21. ex præmisso Themate in primo dubio, de rescrip. & præla. ac prin gra. c. 12. & Responso 26. de consue-

consuetudine, col. 1. & 2. li. 1. car. 113. Porci. consil. 195. col. 1. & 2. car. 388. & Hiero. Gigas cons. 117. car. 142. Ferret. cons. 368. numero 10. cons. 369. nume. 1. & 2. & consil. 370. num. 1. vol. 2. conferunt latè tradita per Franc. Sarmenta, in tracta. de redditibus eccle. in 3. par. c. 1. cart. 106. ubi dicit ex lege iustitiæ teneri ad restitutioné. Et intellige illud (deductis necessarijs) in his, qui resident, secus si non residerent, quia tenerentur etiam non deductis oībus necessarijs, cùm de altare uiuere non debet, qui altari non seruit, ut per Io. Petr. Surd. in consil. 62. nume. 11. & 12. & nu. 20. car. 180. per tex. in c. pen. de cleri. non residen. & ideo amittit fructus, vt ibi; sicut ille, qui non dicit officium licet de iure Canonico sit controuersia inter Doctores, ut notat Syluestri. in uerbo. clericus. il 4. nu. 16 questio. 23. cart. 244 Appostilla ad Abba. in c. 1. de celebra missa. nume. 8. quia hodie est expeditum per Concilium Lateranense. in 9. session. vt refert Hieron. Gigas. de pensio. quæst. 30. num. 1. car. 124. & Reuer. D. Marc. Anton. Cucch. in sua aurea instit. canoni. Maiori. lib. 5. Tit. 7. nu. 39. car. 535. uersic. Mulctatur ergo, & ideo condemnaui, * de anno 1584. Nouembris R D. Petrum Custodengum clericum beneficiatum in loco sancti Saluatoris ad restitutionem fructuū per annos quindecim & ultra, ex eo quia nūquam dixerat officiū, & sic horas Canonicas, nec etiam dicere sciebat, ut fuit confessus in suo constitutò, & etiā hoc est Decisum per Bullā Sanctissimi D Papæ Pii Quinti, editā de anno 1571. Octobris, & licèt à capitulo, uel uniuersitate cogeretur possessores beneficiati pro t.pe præterito præsenti, & futuro, iuxta magnitudinem expensarum, tñ posset talis clericus beneficiatus possessor
24 postea (cessa, uel non, sibi † actione à capitulo, uel vniuersitate) contra hæredes, & bona prælati defuncti præteriti, & futuri respectiuè pro rata eorū sibi tangente agere, Gemin. in c. præsenti §. porro, nu. 3. & 4. de offi. ordin. lib. 6. cart. 118. Rota Putei, decisio. 40 lib. 3. car. 365. Petr. à Gambara, in tracta. de offi. lega. à latè. nume. 463. & seq. cart. 190. libr. 6. Lambertin. de iur. patron. lib. 3 cart. 9. artic. 8. quæstio. 2. princi. numero 5. in fin. Decian. consil. 37. nume. 14. & seq. uolum. 2. Bursat. consil. 238. nu. 12. & seq. uolum. tertio, Cephal. consilio 636. num. 53. & seq. uolum. 5. car. 118. & in proposito tetigi in tracta. de vsufruct. sub num. 162. cart. 623. & supra in Repertorio Decisionum in verbo, fructus, nume. 12. car. 983. & bene loquitur Ioan. Guteri. Hispan. in sua allega. 10. per totū, & sub nu. 7. col. pen. cart. 484. ubi dicit ita IVDICATVM * & uide Crauet. cōsi. 872. uolum. quinto, quæ sunt notanda per presbiteros, & canonicos successores in beneficio, circa edificia, melioramenta, expensas utiles, & necessarias facta, & factas in ecclesia, & bonis ecclesiæ, & non solutas per Rectores antecessores, cùm teneātur de iure fructus (deductis necessariis) excōputare aliqua in parte singulo anno cum dictis melioramentis, & expensis, q̃ si non fecerit, poterunt illius bona obligata pro administratione hmōi vendicari, et eius hæres cogi ad soluendum per supradicta, et per Ioan. Guteri. in d. allegatio. 10. sub nu. 7. et Sarmenta d. c. 1. nu. 3. et seq. et per ea quæ dixi in decisio. 46. nu. 49 et 50. in 1. par. et in tract. de Tutore, nu. 187. et nu. 225. cart. 212. et in prælato loquitur Menoch. consi. 114. nu. 27. uol. 2. car. 67. et per Soc. in c. si de terra. nu. 6. et 7. de priuilegi. car. 101. et sentit Auerar. consi. 147. colum. 1. et 2. cart. 394. ubi pulchrè quando fructus essent obligati, Menoch. consil. 64. nume. 24. vol. 1. car. 214. cùm sit debitum Rectoris factum suo tempore, quia ipse dum possidet, debet de fructibus soluere (deductis necessariis) ad notata per Guliel. Rodoan. de reb. eccles. non alienan. tit. de fructib. eccl. non alienan. nume. 22. uersic. sed ista distinctio, et nu. seq. car. 58. et car. 333. sub nume. 14. uersic. Ego intelligerem, et cart. 336. nu. 10. 15. et 16. Abba. in cap. fina. de Pecul. clerico. in fin. et facit dictum Io. Petr. Surd. consil. 62. nu. 11. et nu. 20. 21. et 24. car. 180. et consilio 146. numero vigesimosecundo, et sequent. cart. 418. et uide Ferret. consilio 317. numero 3. libr. 2 Crauet. consilio 872. libr. 5. quia idem ius est in prædiis Rusticis, quod urbanis, ut dicit Simon de Prætis, de interpre. ultim. uolunta. lib. 3. solu. 5. numero 26. circa finem cart. 361. colum. 4. sed in prædio urbano in ædificando, reparando, et ornando Ecclesiam, etiam cum calicis, et paramentis debet quilibet præsbiter beneficiatus expendere quartam partem fructuū sui redditus quolibet anno, et non solùm fructus

ctus præsentes, sed etiam præteritos uti obligatos dictis reparationib. ornamẽtis, ędificijs, vt dñt Docto. supra allegati, & pręcipuè Io. Pet. Surd. d. cons. 62. num. 4. & seq. & nu. 24. qui etiam perbellè declaratum, nu. 1. & nu. 16. & seq. & nu. 23. quas personas possit cogere Eps ad hmõi reparationes, ornaméta, & ędificia ecclesiarũ, & dicit ẽt non compatronos, sed capellanum iurispatronatus teneri, ad quẽ semp incõtingentia facti fac vt recurras, vbi dicit nõ valere ẽt cõsuetudinem in contrariũ, ꝙ quarta pars fructuũ non distribuatur in talibus ornamẽtis, & ædificiis; ergo idẽ est dicẽdum in expẽsis vtilib. & necessarijs fiendis in bonis ecclesiasticis, ꝑ supradicta, & quomodo illa verba (deductis necessarijs) sint intelligenda, vide qđ dixi infra. decis. 8. num. 75. 76. & seq. in 3. par. vbi declaratur etiam quando fructus non exacti nõ transeunt ad successorẽ in beneficio, & ratio est, ꝙ clericus non tenetur ad reparationes ornamẽta, & ædificia qñ redditus suis beneficiis non excedunt alimenta, & quia illi redditus, & illi fructus in primis sunt obligati alimentis Rectoris beneficiati, & dr̃ propriũ illius patrimonium, & trãseunt ad hęredes extraneos d. clerici, vt dixi latè infra in d. decisio. 8. num. 72. & seq. & num. 76. in 3. par. at clericus de suo proprio patrimonio nõ tenetur ecclesiam, in qua habet beneficium reparare, reędificare, nec ornamenta calices, & paramẽta emere, ut per Abb. in d. c. de his. num. 4. de eccl. ędif. sequitur Ioan. Pet. Surd. consi. 62. num. 10. car. 179. ergo nec de fructibus necessariis ad victum adnotata per Tobi. Noni. cons. 59. nu. 4. 5. & 6. car. 118. Nauarra. in tract. de spolio. §. 1. num. 3. car. 5. colum. 1. in fi. versicu. dixi, & non facta, & vers. secundo noto; sed solùm tenetur in subsidium vti vnus de parochia, iuxta ordinem traditum per Ioan. Pet. Surd. d. consi. 62. & per ea, quæ dixi supra. nu. 20. & per Vitel. in clem. verum. nu. 6. de sep. ex quibus potest declarari spolia clericorum non esse, nec comprehendi in fructibus, & redditibus necessarijs clericis pro alimentis iuxta qualitatem, & conditionem suam, vti bona propria ipsius clerici, de quibus potest testari, & disponere ad eius libitum, & nõ transeunt ad successorem in beneficio, ut dixi infra d. decis. 8. nu. 75. & 76. & seq. & tradit Doctus Nauarra, in tract. de spolio, §. 1. nu. 3. car. 5. Franc. Sarmenta, in tracta. de Reditib. eccl. in 2. par. c. 2. car. 78. & c. 8. nume. 15. car. 101. Quamuis in statu Mediolani spolia non transeunt ad sanctam Sedem Apostolicam, neque ad successorẽ in beneficio, sed sunt omnia ipsius pręsbiteri beneficiati, & potest de illis testari, & transeunt ad eius hæredes vniuersales ab intestato uirtute antiquissimæ consuetudinis, ut etiam uidimus de Mense Nouembris 1584. fuisse obseruatũ per Illustrissimum Cardinalẽ Borromeũ Archiepiscopum Mediolanẽsem in eius morte, qui spolia reliquit hospitali Mediolani, & executũ fuit legatũ, de qua ẽt per uiam tacitæ cõfirmationis fecit mẽtionẽ Iulius Papa Tertius, in quodã breue transmisso Epo Terracinensi in Dominio Mediolan. Nuncio; Cuius Tenor talis est.

Venerabili fratri Octauiano Epo Terracin. nostro in Dñio Med. Nũcio Iulius Papa &c. Venerab. fratri S. &c. Paulũ, cũ accepissemus, ꝙ nonnulli iniquitatis filij maiorem partem pecuniarum, rerum, & bonorum mobilium, & immobilium, ac se mouentiũ per quondã Alexandrum de Letanis olim Canonicũ Laudensem, & militem Sancti Petri, familiarem nostrum, tpe eius obitus relictorũ, & ad nos, & Cameram nostram Apostolicam (ut tunc dicebatur) spectantium, occupare, & occultare, ac occupata, & occultata retinere, atque ẽt te, qui tunc spoliorum, & aliorum uirũ Cameræ Apostolicę pro tpe debitorũ collector generalis existebas, atq; existis, quominus ea nomine nostro consequi posses, impedire ꝓsumpserãt, nos tibi ꝑ alias nostras in forma breuis literas dedimus in mandatis, quatenus per te, uel alium, seu alios, pecunias, res, & bona huiusmodi, quæ tunc extabant, & de mandato tuo in inuentario posita esse dicebantur, ad manus tuas redigeres, & nostro, ac dictę camerę nomine conseruares, eorumq; fructus, redditus, & prouentus, ac annuos affictus exigeres, & seruares, seu si tibi uideretur, sub hastares, & certa alia tũc expressa faceres, prout in eisdem literis plenius cõtinetur, cùm aũt postmodum pro parte hæredum dicti Alexandri coram agentibus pro camera nostra legitimè probatum, sit dictum Alexandrum uigoris facultatis sibi a fel. record. Leone

Papa

Papa Decimo prædecessore nostro, vt de bonis suis ad quancunque summam ascẽdẽtibus liberè testari posset, apostolica auctoritate cõcessę, de omnibus suis bonis prædictis testatũ fuisse: & insuper deductum fuerit, quòd in statu Mediolanẽsi antiquissima viget consuetudo, qđ *SPOLIA* personarum ecclesiasticarũ ad eorũ hęredes etiã ab intestato transeãt; Nos neminem contra iustitiam, & consuetudinẽ ipsam, etiam in futurum vexari, aut grauari volentes, tibi per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ab executione dictarum nostrarũ litterarum, & ab omnia alia spoliorum executione in futurum abstineas, & si quid literarum huiusmodi prætextu gestum est, reuoces, & irrites, in cõtrarium facientibus non obstãtibus quibuscunque. Datas Romæ apud &c. sub &c. die 29. Maij anno 4. &c.

Quę tacita cõfirmatio, & approbatio viã iustitię est adeo efficax, q̃ dicit ius nõ scriptũ Põtificis, adeò q̃ vti canonizatũ debet obseruari, & clerici Ducatus Mediolani in spolijs suis, & eius hæredes in pace dimitti debent, & non molestari, per tex. in cap. dudum, de decimis, & per ea quæ tetigi supra decisio. 15. sub num. 35. car. 334. colum. 1. in fin. & colum. 2. hac 2. par. & per Natta cons. 647. num. 12. & 13. uolum. 4. car. 7. Abbas cons. 101. num 9. & 10. & cons. 102. num. 3. & in fi vol. primo, Bertazzol. cons. 125. num. 15. & 16. volum. primo, in ciuil. lib. Sarmenta. reditib. eccles. in 2. par. cap. 6. car. 93. & bonæ conscientiæ. Vener. Nauarra in d. suo tract. de Spolio. §. 6. num. 7. car. 44. Ideo fuit dictũ Epos, & clericos status Mediolani potuisse, & posse de fructibus sui Episcopatus, & beneficij, ac de pecunijs, & bonis acquisitis de dictis fructibus nomine proprio, & suorum hęredum testari sine dispensatione, & disponere etiã inter viuos, & erigere ius patronatus, qđ erit seculare, & nõ ecclesiasticum, licèt fuerit à clerico, & de fructibus beneficij constitutum, & fundatum, cùm dicta bona habeantur pro bonis prophanis, & patrimonialibus ipsius clerici, vt supra fuit ostensum, qđ secus esset, si non emisset nomine proprio, sed nomine, aut intuitu ecclesiæ vti ecclesiasticum adnotata per Lamberti. in tract. de iur. patrona. Artic. 5. quæst. 1. part. 1. lib. primo, & per ea, quæ dixi supra in decis. 22. nu. 16. & decis. 44. nu. 120. in 1. par. Didac. pract. quæst. 36. sub nu. 5. versic. secundo, illud erit, car. 777. Ferret. cons. 132. num. 4. & 5. uolum. 1. & pulchrè doctus R. Mascard. in tract. de proba. conclusio. 957. incip. diximus supra per totũ, & numero 7. cart. 306. uolum. 2. per glo. in clem. plures. in uerbo, præsentare. de iur. patrona., & colligitur optimè ex adductis per R. Nauarra, in d. tract. de Spolio clerico. §. primo, sub num. 3. uersic. dixi, & non facta, & nu. 4. uers. secundo noto, & uersic. tertio, quòd bona, cart. 6. & §. 6. nume. 4. uersic. noto primo, cart. 40. ubi concludit, quòd reditus beneficiornm usque ad necessariã sustentationem dici bona propria ipsius clerici & bona empta ex redditibus ecclesiasticis a beneficiario sibi, & in usus suos, & sic pro se, & suis hæredibus uenire sub nomine spolij, secus si emisset pro sua ecclesia, quia iam esset ius quæsitum ecclesiæ ante mortem prælati, unde infertur ex illius dicto, quòd empta ex redditib. ecclesiæ nomine proprio sunt spolia, si sunt spolia, & spolia in Ducatu Mediolanensi sunt propria ipsius beneficiati, & suorum hæredum, & non successores in beneficio, ergo ius patronatus fundatum ex illis bonis patrimonialibus, & proprijs ipsius Episcopi erit seculare, & non ecclesiasticum, qđ secus erit in alijs locis, ubi nõ uigeret talis consuetudo approbata a sũmo Põtifice, quia esset ecclesiasticum, per supradicta, & posset ĩpetrari ante institutionẽ, sicut potest aliud beneficiũ ecclesiasticum per supradicta, q̃ sunt notanda, & maximè per clericos, stat⁹ Mediolani beneficiatos, ut possint se defendere ab istis Acconomis, & delegatis spoliorũ, & maximè qñ Episcopus, & clericus disponeret inter uiuos, & in ultimis uoluntatibus in pauperes, uel in pios usus, nã tunc talis consuetudo sic testandi omnino ualeret, uti nõ cõtra ius naturale, nec diuinũ, seu solùm cõtra ius humanum; per latè tradita per D. Nauarra ĩ d. tract. đ spolio. clerico. §. 5. car. 29. & §. 14. & §. 15. cart. 82. ubi concludit, non ualere ad beneficium secularium diuitũ, nec ut dispẽsentur in usus prophanos, & ibi plura exempla adducit, & demonstrat Abbates, & pręlatos non posse facere remissionẽ, & quietãtiã cõductoribus, & administratoribus redditum eorum bonorum ecclesiasticorũ, si uerè non soluerint, quia dicuntur donare, & sic disponere in

prophanos vsus, sentit Francisc. Sarmenta. de redditib. eccle. in 2. par. cap. 7. nu. 17. uersic. uigesimaquarta opinio. car. 102. q̄ est ualde notandum, quia multi illaqueātur, & in foueam cadūt, licet Frāc. Sarmenta. in tract. de redtib. eccle. in 2. par. cap 6. & 7. cart. 93. demonstrat talem cōsuetudinem pluribus in locis obseruari, & ostēdit illius intelligentiam, ideo bonum esset se postea componere cum camera Apostolica, uel habere dispensationem a Summo Pōtifice, circa spolia, & bona Ecclesiastica, & ideo infertur constitutiones sinodales
25 factas per Archiepiscopos, † & Episcopos super compensatione, & extinctione melioramentorum ualere, & esse conformes iuri communi, & posse ampliare, & moderare ius commune ex causa rationabili, & sic de quarta parte fructuum ampliare ad tertiam, ut per Appostil. ad Abba. in cap. quoniā. sub nu. 1. uersic. circa hoc, de Episcopis, de ferijs, & facit Marāta, in sua disputa. 5. nu. 15. cart. 506. & per Roman. consil. 428. n. 13. cart. 308. sentit Bertachi. in tracta. de Episco. in 2. part. 3. libri, nu. 22. & seq. uers. Decimoquinto quæro, car. 59. Ferret. cons. 38. nu. 14. cart. 40. lib. 1. licèt in totū auferre nō possit ius cōe, nec cōtra illud statuere, c. q̄d sup his, de maiori. & obe. Ferret. cōs. 309. n. 2. uol. 2. car. 69.

Secūda causa est, q̄a secundū ea, quæ ꝓponūtur semper, & ꝑ tēpus immemorabile capitulū, & canonici illius capituli d̄ redditibus bonorū capituli in primis deduxerunt æs alienum capituli, postea residuū diuiserūt inter ipsos canonicos residētes ęqualiter eo mō, quo diuidebāt alias distributiones residentiæ quotidianas, quo casu ṗsumit ita à principio īter ipsos cōuē
26 tum, & ideo † nō potest amplius hoc reuāgari, Bertrand. consi. 125. lib. 1. Bertazzol. consil. 27. num. 10. seq. lib. 1. in ciuilib. Decian. consil. 41. num. 130. uol. 2. adnotato ꝑ Rota Putei, decis. 375. num. 8. lib. & Franc. Marc. decis. 885. in 2. part. cart. 881. Neuizan. consil. 91. numero 26. in fin. cart. 749. & Tobi. Noni. d. consilio. 46. colum. 3. & 4. Didac. uariar. resolut. lib 1. cap. 13. numero 6. & seq. Deci. consil. 280. col. 1. & uide Cranet. consil. 195. numero 5. & 6. lib. 1. & ista consuetudo soluendi, & distribuendi debita, & residuum fructuum tēdit ad utilitatē ipsorū canonicorū habentiū præbendas tenuiores, q̄a de iure illud residuum fructuū bonorū capituli deberet distribui, & diuidi inter ipsos oēs canonicos ꝑ æs, & librā, & ad ratā bonorū ṗbendarū, & nō ī capita ꝑsonarū, q̄a sicut canonici habentes pinguiores ṗbendas tenerentur ad ratā bonorū, & fructuū soluere ęs alienū capituli, si redditos nō suppeditarent, ut dixi supra, ita deberet fieri distributio sup̄flui, q̄n su-
27 perabundat introitus, † ita cōcludit, Io. de Platea, in l. fina. nu. 2. C. de immu. men. cōced. & l. 1. nume. 8. C. de Apoch. pub. libr. x. Surd. consil. 150. numer. 38. 39. Bal. in d. l. 1. §. q̄d si nemo in fi. uers. super sextaq. C. q̄d cuiusq; uniuersi. Nomi. facit Purpura. consil. 576 nume. 3. & 4. uol. 2. & sic patet per Io. Petr. Surd. consil. 65. nu. 76. car. 186. & sic patet, quā iniustè conqueruntur Canonici Vercellenses habētes tenuiores præbendas, quia petunt, & sunt debitores, & quòd debeant de d. distributionibus & fructibus solui debita capituli, & Fabricæ est decisio Franc. Marc. d. decis. 885. num. 4. cart. 881. in 2. par. & Io. Gute Hisp. in sua alleg. x. nu. 4. cart. 483. inserta post suas repetitiones, & facit Crau. cons. 195. lib. primo, Ioan. Petr. Surd. d. cons. 62. nume. 22. cart. 180. & ideo patet istos Canonicos, qui contra ius, & consuetudinē litigant, debere de eorum proprijs pecunijs soluere expensas, & non de massa capituli, adnotata per Egid. Thoma, tract. de Muner. & collect §. exposuimus, num. 27. ibi, Tunc si est collegium, punirentur, per tex. in l. 1. §. sed si ordo. ff. de Magistr. conueniend.

SVMMARIVM.

1 *AQVA vniuersitatis conducta per rugias & fossata præsumitur ex oneribus personalibus, & non realibus, conducta, & acquisita, ideo ad omnes spectat.*

Fossata, & argines facta ab vniuersitate præsumuntur ex operibus, & oneribus personalibus, & non realibus factis nume. 1.

2 *Bona vniuersitatis acquisita ex operibus, & oneribus personalibus, debent ad onera personalia distribui, & non realia, si sunt acquisita per as, & libram, & propter onus reale, ad onera realia compartiri debent, num. 1. & 13.*

3 *Debitum communitatis debet solui in primis de bursa communi, si adest redditus, & illa euacuata postea per as, & libram*

bram debet solui, etiam si onus & debitum esset personale, secus si respiceret debitum singularium in vniuerso, & nu. 4.

5 *Onus capitationis dicitur onus reale, & imponitur pro industria, & laborerio, & iuxta vires laborum.*

6 *Paria sunt percipere fructus, & posse percipere, sed negligentia omittere.*

Paria sunt aliquid posse facere, vel facere, & habere conductores, vel posse habere, numero. 6.

7 *Collecta pro onere reali non debet imponi super onere personali, nec econtra, vt faciunt magnati, & administratores.*

Onus personale non debet imponi pro onere reali, nec econtra, nisi in connexis ad ratam. nume. 7.

8 *Prata, quæ irrigantur ab aquis, sunt maioris æstimationis, & æstimi, quàm aliæ petiæ terrarum, quæ sunt sine aquis.*

9 *Aqua est in consideratione, quando bona ecclesiastica alienantur ad hoc, vt alienatio dicatur facta in euidentem vtilitatem ecclesiæ.*

Bona ecclesiastica possunt alienari pro emẽdis aquis causa irrigandi parata. Et dicitur alienatio cedere in euidentem vtilitatem ecclesiæ. nume. 9.

Bona subiecta alicui oneri, & ficto perpetuo, aut seruituti minus æstimantur, quam libera. nume. 9.

Ratio naturalis ubi reperitur præualet, & pro lege habetur, nu. 9.

10 *Emens, & vendens scienter bona alterius, vel alteri obligata, non potest agere de euictione, neque tenetur, & non valet venditio in præiudicium ueri domini, & nu. 11.*

12 *Vniuersitas dicitur possidere, licèt singuli de vniuersitate pasculent, & possideant bona communitatis & vniuersitatis.*

Vniuersitas potest alienare bona vniuersitatis possessa a singularibus in vniuerso, nisi ad vsum publicum sint illa bona destinata. nume. 12.

14 *Nemo tenetur alterum adiuuare, & defendere.*

15 *Onus suum quilibet debet sufferre, & non alienum.*

ADDITIO CIRCA eandem materiam,

SECVNDVM ea, quæ proponuntur, mihi uidetur in casu isto non esse disputandum, an introitus, & redditus ac prouentus communitatis Mortariæ sup aquis extractis ex flumine Agogniæ, & conductis ad molendina uniuersitatis Mortariæ sint diuidendi, ad beneficium oneris realis, & personalis, prout hucusque fuit diuisum, & sic ad imparia, sed an prius debeant isti redditus, & fructus deduci, & reponi in bursa uniuersitatis, & de illis unà cum alijs introitibus uniuersitatis (si quos habet) solui onus ordinarium, & extraordinarium communitatis ad beneficium omnium de uniuersitate, quos tangit introitus, & puentus communitatis, & hic est scopus totius controuersiæ istarum personarum soluentium onus reale, & personale.

Et antequàm ad hanc decisionem deueniam, prius præmitto, quod aqua extracta ex flumine Gogniæ, & conducta per territorium Mortariæ mediantibus fossatis, & cauamentis ad molendina, & loca communitatis Mortariæ, fuit extracta, & conducta ex operibus, & oneribus personalibus, & non realibus, & ita præsumitur, cũ
1 respiciat † quid facti, & omnes de uniuersitate tangat corpore, & solicitudine, ac uigilantia animi. l. 1. §. illud l. fina §. 1. ff. de muneribus, & honori. & ideo forensibus imponi non potest l. cum neque, ubi gloss. C. de ciui. & incoli. libr. 10. & quod sit onus personale, & non reale, tenet Natta, consil. 157. numer. 2. & 3. libr. 1. Egid. Bossi. in suo tracta. titulo de principe, & eius priuileg. num. 100. & pulchrè nouissimè Bertazzol. consil. 27. num. 1. & seq. lib. primo, in ciuilibus. cart. 89. facit Bursa. consil. 186 num. 3. lib. 20. Rimin. Sen. consil. 313 nume. 11. lib. secundo.

Secundo præmitto, quòd onus personale, & lucrum, ac ædificium factum, & acquisitum cũ operibus, & laboribus personalibus, ac cum solicitudine animi, & uigilan-
2 tia hominum † uniuersitatis, debet diuidi inter ipsos homines de uniuersitate, & redundari solum ad beneficium, & commodum oneris personalis, & non realis, tangẽdo omnes in capite, & in personis, ut infra, ut contrariorum eadem sit disciplina, regula, qui sentit, de regul iur. in 6. l. secundum naturam. ff. eodem, & Ioan. Petr. Surd. consil. 150. numer. 37. & sequen. cart. 426. facit Ioan. de Platea, in l. fina. nu. 2. C. de immu. mem. Conce. & l. 1. C. de Apoch. publi. libr. 10. Bursa. cõsi. 161. nu. 43. lib. 2 Rimin. Sen.

consi.772.nu.96.uol.4.cart.201. per tex.in cap.immo.10.quæstio.3.& Innoc. in cap.1. de statu.regula.Purpura.consi.483.num.2. uol.2.facit Io.Petr.Sur.consi.65.nume.26. cart.186.

Tertio p̄mitto, quòd qn̄ cōmunitas aliqua habet aliqđ debitū,si habet bursā cōmunē,& introitus,in primis, & ante om-
3 nia debet soluere illud † debitum de sua bursa cōmuni. At si non sufficit,debet residuum distribui per æs, & libram,imponendo collectas,ēt ꝙ debitum esset personale, & sic respiceret onus personale,secundum communem opinionē,licèt multi teneant contra in onere personale,l.1.§.quòd si nemo,& ibi gloss.in uerbo, proconsul.& l.ciuitates.C.de prædi.decurio.ff. quod cuiusque uniuersi.nomi.l.ad reparationem.C.đ aquęduct. Bald.in l. etiam sub nume.12.in fin. C.de execu.rei iudica. Bart. in l.3.§.1 ff. de re iudi.gloss.in l.1.ff.quòd cuiusque uniuersi.& ibi Alberic.ubi dicit gloss.esse singularem,& gloss.in cap.cùm dilecta.extra. de rescript.Decian.consil.69.numero 6.uolum.3.cart.450.Angel.Areti.in tracta.Malefi.rubric.quod fama publica,quæstio.12. nume.70.versicu.sed tunc insurgit dubium ut latè dixi supra hac decisio.22.per totū, & maximè nume 16.cart.487.secus si non esset debitum communitatis, sed singularium,ut soluere curatori,& rectori pro diuinis,scilicet decimas,& mercedem,rectori pro iure reddendo,campanario pro campanis, Sacristano pro Sacristia, campario,& porcario pro campis & animalibus custodiendis,& sic de similibus, quia tunc omnes tangeret in capita per supradicta, & Bertazzol.cōsilio 27.columnn. secunda, numero 6.in ciuilib.facit Egid. Thoma.in tracta.de collectis.§. exposuimus, numero 21.& sequen.cart.539.& Marcabrun.consil.40.nume.35.

Stantibus modo supradictis,dico,quod uniuersitas Mortariæ ꝓ oneribus, & taxis equorum, ac impositionibus sibi factis à ciuitate prædominante, per quæ debitum istud soluere debet, in primis,& ante omnia debet ponere manum ad suam bursam, & introitus, ac redditus suæ uniuersitatis expendere,& dare pro extinctio-
4 ne dicti † sui debiti,postea si non sufficiūt, redire ad suam ciuitatem,&Castrum,& imponere collectā per æs,& libram,super bonis ad ratam bonorum, & super capitibus modo solito, & consueto per supradicta,
5 nu.3.quia onus capitationis dicitur † onus reale,& imponitur pro industria, & laborerio,& iuxta uires laborum, ut dicit tex. in d.l.fin.in princip.ff.de munerib. Decian. cōs.55.nu.1.& 2.lib.1.& Ioā Botta cons.87. numero.26.At cum reperitur uniuersitatem Mortarię habere quid ꝓprium, & bona communalia apta ad producendum fructus, & sic molendina, & aquas, debet de istis bonis fructus,& introitus colligere, & exigere, & postea de illis debitum istud soluere,& de residuo (bursa sua euacuata) ponere manū ad bursam suorum ciuium, & municipum modo solito per supradicta.

Nec habet obstare,dicere,quòd non percipit fructus de istis aquis,quia uadunt ad beneficiū suorū ciuium habentiū prata,qa
6 sibi imputet,cum possit † percipere,& colligere fructus,& eius negligentia,& culpa dimittit,adnotata per Neuizan. consil.67. numero 12.uersicu.Non obstat,quòd fundi steriles, & paria sunt aliquid facere,uel posse facere,& cōductores accipere, & posse conducere,c. qui potest facere,de regu. iur.in 6.Iacob.Machel.patrocin.9. num.6. cart.59.facit text.in l.cum in plures,in princip.ff. loca. Tiraquel. de retract.§.11.gloss. prima, numero nono, uersiculo, & ad id quod,Ruin.consilio 131. numero 12.uolu. 1.Capici.decision.87.sub numero 8. & potest imponere illis,qui irrigant eorum prata, maiorem collectam, iuxta ualorem dictæ aque, diminuendo illud minus super æstimatione dictorum bonorum, adnotata per Neuizan. dicto consilio 67.numero quinto,uersiculo secundo quia,& per ea, quæ dixi in decisio.36.numero quinto, in prima part.quia non est equū,& iuris consonum,ut quis locupletetur iactura aliena,& ꝙ pauper supportet onera diuitis, & qui habet onus capitationis, & personale soluat pro onere reali, & pro illo, qui habet prædia,ut faciunt fieri, & sępe isti magnates,& administratores, ac sindici ciuitatum, & Castrorum in æstimis conficiēdis,
7 & † collectis imponendis,ut dicit Ioan.de Platea,in d.l 1.col.2.C.de Apoch.publi.libro 10.Neuizan.d consil.67.nu.7. Crauet. consi.643.nu.21.uol.4.

8 Et minus habet obstare, quod † prata irriganda sunt posita ad æstimum pro maiori æstimatione, quàm sunt terræ cultiuæ uirtutes dictæ irrigationis,qa de iure

debent

debent etiam ita æstimari ex eo, quia bis, & ter in anno colligitur fructus propter dictas aquas, ut dicit Neuizan. dicto consilio 67. numero quinto, uersic. secundo, & uerum est, quòd debet communitas habere considerationem ad fictum aquarum,
9 & illud minus † deducere de æstimatione, si æstimatio esset facta sine illo onere iustè. secus si iniustè, & illa prata supportarent illam æstimationem, etiam cum solutione pẽsionis d. aquarum per ea, quæ supra paulò ante dixi, & per Purpura. cõsilio 543. numero 7. uolum. 2 Bursa. consil. 504. numero 23 uolum. 3. & tetigi supra, in decisio 2. numero 26. hac secunda par. et per Egid. Thom. d. tract. de Muneri. et collect. § retenta proxima, numero 7. uersiculo, dependet à proxima car. 489. Neuizan. dicto consilio. 67. numero quinto, uersiculo secundo, quia tetigi in decisio. 36. numero quinto, in prima part. Nam est magna utilitas aqua quãdo prata possunt irrigari, et adaquari, et dicuntur ualereq; ferè duplũ pretiũ, sicut augẽt duplex fictus, et ideo ꝯ annis preteritis in una placentina bonorũ coram R. P. Domino Seraphino contra Illustrissimũ Cardinalem Albanũ, fuit decisum, quòd utile fuit ecclesiæ alienare bona, ut emerent aq. ꝓ irrigandis bonis eiusdẽ ecclesię, ut inde meliores fierẽt. & etiã de anno 1584. fuit per Delegatos Iudicatum, *& à Papa confirmatum cõtractum alienationum bonorum ecclesiasticorũ, factum inter Illustrissimũ Cardinalem Gãbaram, & oppidanos Cremonenses pro emptione unciarum duodecim aquarum cessisse, & cedere in euidentem utilitatem ecclesię, & alienationem subsistere, & alia bona prædictis aquis euasisse fertiliora, & pretiosiora. quod patet sensui, & naturali ratione conuincitur. quod sufficit, ut per Decian. cõs. 62. nu. 76. & seq. uol. 3. per tex. in l. 1. §. si id quod ff. de actio. & obliga. ubi naturalis ratio omne iudicium dirigit humanum, & ꝑ Ias. in l. illam colum. 3. uers. limita. tamen. C. de collatio.

Nec obstat dicere, ꝙ si aqua dictę cõmunitatis alienaretur, uel locaretur ꝓ soluẽdis oneribus uniuersitatis (ut põt, l. sicut §. si q d ff. ꝙ cuiusque uniuersi. nomi. & ibi Alberic. Iacob. de Are. & Docto.) esset reuangare mũdum, quia emptores pratorũ possunt agere de euictione contra uenditores, quia hoc non debet haberi in consideratione, quo ad dictam uniuersitatem
10 dominam, & † proprietariam dictarum aquarũ, adnotata per tex. in l. rem alienam ff. de contra. emptio. Rolan. cõs. 60. nu. 56. uolum. 4. tetigi in tract. de Tutore, sub num. 123. car. 116 ubi res aliena uendi, nec alienari potest ad præiudicium ueri domini. Quamuis etiam fortasse de euictione agi non posse existimem, cùm & uẽditores & emptores sciuerint, aut scire potuerint, aquas illas esse communitatis, & ad usum uniuersitatis, quo fit, quòd dicto nomi-
11 ne emisse uideatur, † & cessat euictio, Alexãd. consil. 154. uol. 6. Paul. de Cast. cons. 247. num. 6. & 7. uolum. primo, & Simõ de Pretis, de interpreta. ultima. uolunta. lib. 3. solu. 5. num. 3. & 4. cart. 358. & tetigi in repertorio mearum decisionum, in uerbo, Melioramenta, num. 6 car. 1096. in 1. par.

Nec releuaret dicere has aquas uniuersitatis, posteaq̃ ad usũ Molẽdinorũ cucurrerunt, ad usum singularium de uniuersitate fuerunt uariæ scientiæ, & patiente uniuersitate, q a animaduertẽdũ est, has aquas fuisse, & esse uniuersitatis, & nullus contradicit, & licèt illi de uniuersitate usui fuerint dictis aquis faciendo prata, & illa irrigando, Tamen uti homines de uniuersi-
12 tate hoc fecerunt, in quibus bonis † uniuersitatis, quis accipit cõmodũ, & utile singulare, sicut etiam in usu nemoris, & pasculi publici, & isto casu ipsa communitas dicitur semper possedisse, & uti pia Mater, donec sibi placuit, permisit dictas aquas suis filijs accipere; Nunc uerò uidens filios suos in reprobum sensum accipere uelle, & partem aliorum filiorum usurpare, ne uideatur facere uelle unum legitimũ, & alterum bastardum, in animum suum induxit dictas aquas ad se uelle reducere, & ad utilitatem omniũ suorum filiorum seruãdo æqualitatem uelle disponere soluẽdo onera, & debita ipsius uniuersitatis, q̃ inequaliter distribuebantur per potentes, & diuites, ponendo introitus, & redditus d. uniuersitatis super onera realia, & personalia, adeo qꝺ onus personale mirũ in modum grauabatur, ut fieri solet, ut supra dixi, & sic uult de bonis suis disponere ad usum, & cõmodum singularium hominũ suæ uniuersitatis æqua lance. Nam uult dicta Molendina, & aquas locare, & affictare plus offerenti, & de illo redditu imprimis, & ante omnia soluere grauedines, &

onera uniuersitatis, & hoc modo equaliter omnes sentient cõmodum, & utilitatem, de residuo uerò postea imponere collectas super estimo reale, & personale iuxta consuetudinem regionis, & hoc potest facere de iure, nõ obstãte dicto usu, seu potius abusu hucusque sequuto uniuersitatis nomine, vt præsumitur; & eo maximè cùm istæ aquæ non sunt fontes, & aquæ ductus ad vsum publicum pro expurgãdis necessarijs, & rebus fetidis, pro animalibus beuerãdis, pro aquis ducendis ad domum vniuscuiusque necessitatis, causa uiuendi, & similibus, ita perbellè declarat Egid. Thoma. d tracta. de Munerib. & collect. d § exposuimus, nu. 1. col. 1. 2. & 3. car. 520. sentit tex. in l. ciuitates, & l. sicut ff. qđ cuiusque vniuersi. nomi. & ibi Docto. faciunt, quæ dixit Egid. Thoma. vbi supra §. sanè si negotium, nu. 20. versic. hinc est, quòd forẽsi, cart. 471. & Crauet. cõsil. 945. n. 9. vol. 5. cart. 342. & ĩ vniuersitate loquaẽ Ioã. Petr. Surd. cõs. 13. n. 33. & seq. cart. 83.

Et etiam friuolè est dicere, quòd Molendina communitatis Mortarie fuerunt alienata in R. D. Præsbiterum Octauianum del Cõte, qui postea donauit, vel legauit communitati, cum hoc, quod ipsa communitas deberet conditiones, & onera ibi imposita soluere, & adimplere singulo anno, & inter cætera, quòd faceret exẽptum ipsum in vita sua de oneribus spectantibus ad æstimum pro possessionibus Domini Ioannis Baptistæ de Tignoso, de quibus ipse R. D. Octauianus erat Administrator, vt in facto præsupponitur, q̃ possessiones postea deuenerunt iure hæreditario in dictam vniuersitatem, & cùm sit remuneratoria donatio, vel legatum, & illa exemptio redundet in præiudiciũ oneris realis, cùm tantò magis imponatur æstimo reali sequitur cõclusio, quòd ad cõmodum æstimi realis debet hæc donatio, & concessio redundare, & non ad vtilitatem æstimi ꝑsonalis, cũ videatur hoc quasi emptum, & redemptũ de pecunijs suis,
13 postea quàm † ipsi soluebant onera dictarum possessionum de æstimo eorum reale, adnotata per Bart. in l. 2. C. de donatio. ob causa. & per Ioan. de Platea, d. l. fi. C. de immu. mem. conced. colum. 2. & in l. 1. nu. 8. in fi. C. de Apoch. pub lib. 10. & Io. Petr. Surd. d. cons. 95. num. 36. cart. 186. quia respondetur primo, quòd aque remanserunt communitati post vsum Molendinorum, secundo, quòd estimũ reale nullum damnũ passus fuit, nec est, qa voluit R. D. Octauianus, quòd ꝑ quatuor annos introitus distribuerentur ad cõmodũ uniuersitatis, soluẽdo debita, & onera, & grauedines, & posteà aliæ conditiones adimplerẽtur post dictos annos quatuor. Tertio, quia ista exemptio super imponebatur etiam super æstimo personali ad ratã. Quarto, quia Reu. D. Octauianus statim mortuus est, adeò quòd ferè nullũ damnum passa fuit communitas, & estimum reale pro dicta exemptione adnotata per Tiraquel. in l. si unquam, in uerbo, donatio. largi. n. 79. 81. 109. & 142. de reuocan. donat. Quinto, qa de pecunijs Administrationis, & redditus dictarum possessionum D. Io. Baptistæ de Tignosis emerat d. R. D. Octauianus, licèt ipse aliter uideatur dicere in instrumento rogato de anno 1570. qđ patet ex coniecturis, & uerbis dicti instrumenti, ibi (Ogn'anno la possessione altre volte del quõdã Io. Battista Tignoso) & ibi sub Rubrica per l'incontro de questo peso, & ibi, vn reddito de libre trecẽto quarãta otto alla cõmunita, ouero suoi antecessori, & ibi per la redentione de tutti li Molini, de il reddito delle lire trecento ꝑ la communità habbia da cedere à vtile delli heredi del predetto quondam SerGio. Battista Tignoso: Ecce quòd exemptio est circa possessiones D. Io. Baptiste de Tignosis, & suorum hæredum, & hæredes Tignosi, est communitas Mortariæ, ergo sibi ipsi fecit exẽptionẽ, & sic omnibus de vniuersitate, & redemptio, ac alienatio fuit facta de dictis Molendinis dicto suo antecessori, cui ipsa venditrix successit, & sic nihil damni sentit, cum maximè, vt dixi, ipse R. D. Octauianus statim mortuus est, ex quibus omnibus videntur illi, qui defendunt æstimum personale esse audiendi, & fouere iustitiam, & onera esse imponenda, iuxta solitum solutis prius debitis vniuersitatis per introitus, & redditus molendinorum, aquarũ, & aliorum bonorum communitatis, per supradicta, numero tertio, & per Egid. Thoma. dicto tracta. de Munerib. & Collect. dicto §. exposuimus, col. prima, secũda, & tertia, car. 520. & consequenter potuisse, & posse de nouo locare, & affictare ac alienare dicta molendina, & aquas ad beneficium ipsius cõmunitatis.

munitatis, pro soluendis oneribus, grauedinibus modo prædicto, & ita faciendo, & distribuendo omnes æqualiter sentient commodum, & utilitatem quia tanto mi-
14 nus super imponetur de collecta: & † nemo tenetur alterum iuuare, & defendere, ut in proposito dicit Natta, consi. 158. in fi.
15 vol. 1. & quilibet suum onus, & non † alienũ sufferre debet. Crauet. consi. 643. nu. 21. uol. 4. Quibus omnibus pẽsatis arbitri cõposuerunt partes de anno 1584. & ita sensisse ẽt excellentissimus per prius audiui.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO. XXIII.

ARGVMENTVM.

Nunciatio noui operis quomodo, & qñ fieri debeat, & quid operatur hic latè tractatur.

Præceptum de non ædificando reuocatum, non potest amplius fieri, sed agi debet uia ordinaria, & est sententia interlocutoria.

Opus ædificatum non demolitur, si est factum ante nunciationem noui operis.

Possessorium summarijssimum ad iudicium extraordinarium, & in illo iudicio proceditur per uiam informationum, nec admittuntur capitula, & positiones, nec reprobatio testium, nec appellatio, sed quando, & quomodo uide hic.

In interdicto uti posidetis præfertur ille qui est in pari possessione, & habet antiquiorẽ possessionem aut titulum, plures testes, nobiliores, & pręsumptionem pro se.

Agens publiciana, & rei uendicatione quid probare habeat, ad hoc, ut obtineat, uide hic.

Dominiũ directum, & utile principaliter, & incidenter, quomodo probatur, uide hic.

SVMMARIVM.

1 *PRÆCEPTVM de non ædificando fieri potest ante libelli oblationem, secus est lite pendente, quoties à principio extiterit factum, & reuocatum, nec appellatum.*

Inhibitio, excommunicatio, & preceptum reiteratum, & facta post iudicium ordinarium motum, & sic lite pendente, non ualet, nec ligat, nu. 5.

2 *Appellari potest à reuocatione præcepti de nõ ædificando, cum sit sententia interlocutoria habens uim diffinitiua.*

3 *Fideiussio præstita de demoliendo in casu succumbentia tollit præceptum de amplius non ædificando, nu. 9.*

4 *Statutum loquens de executione, & sic de iudicio extraordinario, non habet locum in iudicio ordinario.*

5 *Agens uia ordinaria non potest ea omissa reuerti ad uiam extraordinariam, & nume. 107.*

6 *Præceptum de nõ ædificando fieri debet in opere, & dum ædificatur, num. 12.*

7 *Receditur à regulis iuris, quando periculum est in mora.*

8 *Iudicium nunq̃ ab executione incipere debet.*

9 *Satisdatio tollit nunciationem, adeo quòd ille, cui fuit nunciatum nouum opus, potest perseuerare in opere nu. 3.*

10 *Quilibet est manutenẽdus in sua possessione, donec contrarium constiterit.*

Possidere præsumitur ille, cui factum pręceptũ de non ædificando, uel aliquid faciundo.

11 *Quilibet præsumitur ædificare in suo, & non ad iniuriam alterius.*

12 *Ædificans potest perseuerare in opere, nec pæna ulla debetur, quando præceptum est nullum, maximè parte opponente, ac petente remissionẽ, & reuocationẽ, & nu. 119. & 120.*

13 *Præceptum de non ædificando, non tenet, non inuẽtis operarijs in opere, uel domino in ædificio, nume. 6.*

14 *Actores de nouo inchoantes iudicium debẽt condemnari in expensis.*

15 *Ædificãs post denunciationẽ sibi factã, ẽt ꝙ in suo ædificasset, & nuncians nullũ ius nunciandi habuisset, habet demolire totum illud quod super ædificauit suis expensis.*

16 *Interdictum demolitorium non datur contra eum, qui post denunciationẽ non ꝑseuerauit in opere, sed aliud interdictũ, ꝙ ꝛi aut clã.*

17 *Asserenti fuisse ædificatum post denuntiatio-*

 nem

nem incumbit onus probandi.

18 Præsumptio est, quod delictum commissum non fuerit.

19 Præsumptionem aliquam habens pro sua negatione non tenetur illã probare, sed aduersarius.

20 Conclusio & non narratio in libello attendi debet.

21 Sententia debet esse conformis libello, & petitioni, vide nu. 24. & seq.

22 Iudex nõ põt plus inferre, q̃ ꝙ sit in petitione.

23 Nemo sine actione experitur.

24 Sententia ferri proterit super alio contento in narratis.

25 Clausula, summariè, simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & sola facti ueritate inspecta, cuius virtutis sint, uide hic remissiuè.

26 Sententiæ conformitas in tribus cõsistere dẽt.

27 Qualibet dispositio dẽt ẽm suã cãm iudicari.

28 Iudex in casu actionis deficientis, uel ex defectu solemnitatis substantialis debet absoluere ab obseruatione iudicij, cũ condenatione expẽsarũ, reseruato iure agendi ex alia causa apta.

29 Publicianam intentans tria necessario probare debet, seu quatuor, uidelicet titulũ, traditionem, bonam fidem, & possessionem rei conuenti, & q̃d in bonis ecclesiasticis, & loci pij.

30 Bona fides licèt p̃sumeretur, tamẽ debet allegari, & articulari, aliàs nõ ꝓcedet in publiciana.

31 Rei uendicationem intentare uolens quinque necessario articulare, & ꝓbare debet, aliàs altero eorum deficiente succumberet.

32 Dominium potest probari per confessionẽ partis factam in iudicio, & extra, prout ibi.

33 Dominiũ de iure ciuili probatur ꝑ vsucapionẽ, si est res mobilis, si imobilis ꝑ p̃scriptionẽ.

34 Dominium si obijcitur incidenter per uiam exceptionis, tunc probando uenditorem possedisse bona fide, ex tali possessione præsumeretur titulus, & dominium.

35 Rei vendicatio, & publiciana in uno, & eodemmet libello intentari potest, prout obseruatur, & nu, 43.

36 Agẽs publiciana, vel rei uẽdicatione, aut possessorio reintegratorio, si ꝓbauerit titulũ directũ, uel utile, traditionẽ, et possessionẽ obtinere debet, licèt nõ ꝓbet reũ cõuẽtũ poss. dre.

Iudex in possessorio, & petitorio debet indicare ad fauorẽ actoris, si probatũ fuerit dñiũ vel possessionẽ actoris lic. et non sit probatũ, reũ possidere, & quomodo, vide hic. nu. 36.

37 Possessorium recuperãdæ intẽtare uolẽs duo debet ꝓbare, scilicet cecidisse à possessione, et aduersarium possidere de præsenti.

38 Possidens prius, præsumitur, quod tempore factæ spoliationis semꝑ possederit, n. 63 & 84.

39 Possessio iunior p̃sumitur clandestina, & iniusta respectu prioris possessionis, & nu. 100.

40 Accusari non potest de turbata possessione, quando res habet originem à contractu, & contractus non est ipso iure nullus.

Possidens non potest accusari de damno dato, et ꝙ accusans postea possideret cũ titulo, n. 40.

41 Remedium recuperandæ, & reinteg. dicitur summarium, & in eo sufficiunt semip'enæ probationes, cum iuramento, limita pro ut ibi uersi. sed quando constat.

42 Possessorium remedium tollitur spatio 30. annorum, contra seculares, secundum ueram, & magis communem opinionem, contra ecsiam cursu quadraginta annorum.

43 Remedium recuperandæ intentari potest unà cum petitorio, & in quo [illegible] eo sententia ferri debet, & ualebit, & n. 25.

44 Possessorium dicitur intentatum per clausulas salutares, nu. 43.

Constitutum non transfert possessionem, nisi ꝓbetur uenditorẽ possedisse rem uenditam, tempore constituti celebrati.

45 Constitutaria possessio ex negligentiæ decennij censetur derelicta, ita quòd per constitutum non potest ampliùs dici fuisse translatam possessionem, sed potius amissum.

46 Hipotheca an tollatur spacio decem annorũ inter præsentes, vide nu. 45.

Constitutum licèt transferat possessionem, tamen non procedit in hæredibus, & singularibus possessoribus.

47 Publiciana non habet locũ, qñ rei conuenti mediante possessione suorũ auctorũ possiderunt pacificè vsq; ad litem per 30. annos.

48 Titulus allegatus præsumitur ex longa possessione.

49 Publiciana non datur cõtra titulo possidẽtẽ.

50 Publiciana, & præscribendi conditio à pari procedunt affirmatiuè.

51 Instrumentum in præiudicium tertij non probat dominium nec possessionem.

52 Dominium non probatur in rei uendicatione per possessionem venditoris, contra tertiũ.

53 Instrumentum inter contrahentes probat dominium, & possessionem.

54 Instrumentum inter contrahentes non simpliciter probat dominium, & possessionem, sed solum in præiudicium uenditoris.

55 Emptor

55 *Emptor poterit contra uenditorem, & eius successorem negare uenditorem fuisse dominum rei uenditæ.*

56 *Instrumentum probat dominium, & possessionem venditoris, quoties emptor uult fundare eius intentionem in tali uenditione, & idem quando approbaret confectionem instrumenti, sed diceret de nullitate, & inualiditate instrumenti.*

57 *Actus agentium non operatur ultra eius intentionem.*

58 *Qualibet dispositio debet potius intelligi, ut sit superflua, & quod nihil operetur, quam quod quis indebitè damnum patiatur.*

59 *Possidens per annos 30. dicitur acquirere utile dominium, adeò quod publiciana contra eos non habet locum, & maximè stante statuto, quod non possit molestari, & inquietari ultra illud tempus, & nu. 60.*

Statutum, quod possidens per decem annos inter præsentes, & viginti inter absentes bona fide, & iusto titulo non possit ab aliquo molestari ualet, & probat utile dominiũ n. 60.

60 *Dominium utile quæsitum ex præscriptione occidit antiquum, & directũ dominium.*

61 *Probata possessione de præsenti, præsumitur etiam dominium, cum de dominio incidenter quæritur.*

62 *Præsumitur iustè possidere, qui rem aliquam possidet.*

63 *Possidere probans de præsenti, præsumitur per totum tempus allegatum possedisse, nu. 38. & nu. 84.*

64 *Possessorium reintegrandæ, & recuperandæ, non possidenti non datur.*

65 *Possessio non transmittitur ad hæredes ẽt filios, cum possessio sit quid facti.*

66 *Statutum, quod possessio continuetur in hæredem, non procedit, quando ante mortem defuncti, uel statim post mortem à tertio fuisset apprahensa.*

67 *Nunciando nouum opus contra possessores dicitur eos turbare, ac eis vim inferre.*

68 *Actor debet ire instructus ad iudicium, & si non probauerit, reus erit absoluendus.*

69 *Actor intentans petitorium, & sic rei uendicationem, plura probare debet, ut ibi.*

70 *Ecclesias habere, nec donare põt uniuersitas.*

71 *Terrenum fit ecclesiæ per ædificationem.*

Edificans ecclesiã in solo alieno, solum efficitur ecclesiæ, nu. 71.

72 *Ecclesiastica loca spectant iure ordinario ad Archiepiscopum, & Episcopum, alio non apparente.*

73 *Instrumentum antiquum probat dominiũ, & possessionem.*

74 *Mala fides, & uitium apparet, cum quis donat rem spiritualem, quæ non erat sua.*

75 *Locus dicitur separatus, & non monasterij, quando ostium non sit uersus dictam ecclesiam, sed alium locum, & nu. 90.*

76 *Possessio non probatur per instrumentum, sed requiritur dictæ possessionis apprahensio.*

77 *Literæ positæ in calice, & ancona probant in antiquis.*

78 *Possessor anterior debet obtinere, & manuteneri in summarijssimo, & plenario.*

79 *Scholares possunt retinere ecclesiam causa exercendi actus pios, & opera charitatis.*

80 *Verba in præcepto, & petitione posita (spoliastis, priuastis, & occupastis) denotant possessorium fuisse intentatum.*

81 *Instrumentum nedum dominium, sed ẽt possessionem probat contra tertium non possidẽtẽ illo in tpe, cum sumus in antiquissimis, & sic ultra annos quatuorcentum, & nu. 93.*

82 *Recognitio Notarij, & scripturæ non requiritur in antiquissimis.*

Instrumentum non solemne, & scripta priuata in antiquissimis an probat, vide nu. 81. 82. 83. & 93.

83 *Dominium & possessio probatur ẽt in præiudicium tertij tunc temporis non possidentis, quando instrumentum est antiquum annorum sexaginta, & ultra, & nu. 81. 87.*

84 *Possessio à tempore quo fuit cepta, semper præsumitur ita continuata, nu. 63.*

85 *Possessio iunior præsumitur dolosa, uiolenta, & clandestina, & ultimum spolium debet purgari cum omnibus fructibus.*

86 *Publiciana requisita qũo probẽtur, uide hic.*

88 *Fama inducitur per duo instrumenta antiqua, quæ fama in antiquis probat dominiũ.*

Locus præsumitur esse illius, cuius nomine exercetur iurisdictio, nu. 89.

89 *Superioritas, & dominium demonstratur ex actibus, & iurisdictione, & exercitio.*

90 *Accessus, & aditus liber arguit iura esse illius loci, ad quem peruenitur, & num. 75.*

91 *Actor pbãs eius intẽtionẽ, obtinere debet.*

92 *Hospitale & ecclesia præsumuntur uniuersitatis, tunc tẽporis, cum non appareat esse aliorium particularium.*

93 *Instrumentum seu scripta quando est factũ à consulibus reip. cum præsentia iudicis, & est antiquissimum, probat titulum.*

Scriptura

Scriptura priuata in antiquissimis, an probat, nume 93.

94 *Tituli inualiditas allegari non potest à non habente causam ab illo, qui fecit instrumentũ inualidum.*

Titulus etiam inualidus propter antiquitatem temporis confirmatur, nu. 94.

95 *Praescriptio contra ecclesiam requirit cursũ quadraginta annorum à die mortis praelati, qui tollerauit praescriptionem scienter.*

96 *Restitutio in integrum datur ecclesiae post lapsu temporis.*

97 *Praescriptio contra ecclesiã non continuatur tpe Pestis Belli, ex illij, & feriarũ repentinarum, sed dicta tempora deducuntur.*

98 *Praescriptio contra ecclesiam Romanam requirit ad minus lapsum tpis annorũ centũ.*

99 *Possessio ecclesiae sine alia apprehensione transit in successorem.*

100 *Possessor in possessorio summarijssimo praeualet ille, qui habet possessionem de praesenti, & ẽt antiquiorẽ, aut titulũ, ẽt si iunior possessor haberet titulũ posteriorẽ, nu. 39. et n. 110*

101 *Possidens tempore turbationis, & litis contestatae non potest turbari in sua possessione, neque accusari de turbata possessione, nu. 100*

Interdictum retinendae, & sic uti possidetis, nõ datur contra possidentem tempore turbationis, & litis contestatae, nu. 101.

102 *Possessio dicitur continuata, secundum naturam possessionis continuae, & discontinuae, nume. 101. 103.*

103 *Possidere dicitur in discontinua possessione; si tempore seminandi, laborandi, adaquandi, aut recolligendi fructus possederit, licet semper non steterit in possessione, & nu. 102*

Praescriptio seruitutis continuae & discontinuae diuersimodè consideratur, nu. 102.

Contractus quando fit propter pacta, & conditiones, etiam quod sit nominatus, resoluitur statim pactis, & conditionibus non impletis, nu. 104.

104 *Possidens in principio, medio, aut fine aquas petiam terrae uel locum fluminis, & lacus cõtinuati dicitur totum possidere, secus si sint separati, & diuersi, fallit in ecclesia.*

Aqua Domini superioris, si in cursu se immiscuit, & incorporat cum alia alterius, quomodo agendum est, & fienda diuisio, uide nume. 104.

105 *Possessoriũ summarijssimũ nõ requirit modũ nec formã iudicij, nec capitula, positiones, et reprobationes testiũ, nec appellationẽ, quando proceditur secundũ formã illius iudicij: aliàs secus, nu. 106. 107 108. & 114.*

Capitula, positiones, & interrogatoria non dantur in summarijssimo iudicio nu. 105. & nume. 108.

106 *Sententia in iudicio summarissimo est interlocutoria expectans aliam post se sententiã diffinitiuam possessorii plenarii, uel petitorii.*

107 *Testes reprobatorii non dantur in possessorio summarissimo, nu. 105.*

109 *Iudex in possessorio summariissimo debet sumere summarias informationes parte, non citata, & sine capitulis, & positionibus intra breue tempus assignandum partibus, et manu tenere possidentem cum praecepto poenali, ne eum molestet, & agat ordinario iure super possessorio plenario, uel petitorio.*

Informationes summariae quomodo sunt accipiendae in possessorio summariissimo, uide nume. 109.

111 *Possidere, uel quasi non dicitur, qui tantum possedit tempore praecepti, & non ante, & nume. 105. & 108.*

112 *Possidere, non desinit, qui claustra, clausas hostia, & impedimenta clam sibi facta statim rumpit, & tollit, & idem quando uiolẽtiam, metum, aut excommunicationem tollere non desinit, & nu. 111.*

Successor in beneficio, & haeres succedunt in uitio spolii antecessoris, nu. 11.

113 *Possidens aquam uiuam in suo, uel aliam ibi conductam, non dicitur perdere possessionem licèt eam ad inferiora loca discurrere permittat, nec inferior dicitur acquirere aliquam possessionem.*

Possidens aquam in inferiori loco descendens à loco superiori, dicitur possidere iure familiaritatis, & facultatis, & non seruitutis, & Dominii, nu. 113.

Aqua pullulans, & oriens ex loco superiori, & descendens ad locum inferiorẽ, dicitur esse Domini loci superioris, & potest diuertere ubi uult, nisi inferior immiserit in alienum s 113.

114 *Appellatio non datur in possessorio summariissimo quoad utrunque effectum de iure Ciuili, nec quoad suspensiuum de iure Canonico, nisi excedatur modus, & forma in procedendo, & nu. 107.*

115 *Secus possidens pro indiuiso habet remediũ possessoriũ summariissimi, nõ tatũ pro sua parte indiuisa, sed etiam pro tota petia terrae.*

Possi-

Possidens pro indiuiso dicitur totam rem, & insolidum possidere, & mortuo consocio tota possessio ad ipsum est deuoluta, nu. 115.

116 *Possessio aquarum non præsumitur per rugiam, cauamentum, & bucchellum, nisi probetur etiam cursus aquarum.*

Aquarum cursus per cauum, rugiam, & bucchellum factum non præsumitur, nisi de aquarum discursu verè probetur, nu. 116.

117 *Iudex ecclesiasticus, & non secularis in possessorio summariissimo debet cognoscere, quæ tägeret plenarium, aut petitorium in bonis ecclesiasticis.*

118 *Attentata non possunt peti reuocari in iudicio restituenda, nisi prius sit iudicatum sup possessorio retinenda.*

119 *Possessor non facit contra præceptum, & inhibitionem, nec potest excommunicari.*

120 *Iudicis ecclesiastici debent inhibitiones, & censuras cum grano satis concedere, aliàs puniuntur.*

DECISIO LXIX.

PROPONITVR mihi in facto, quod Magnificus D. Benedictus de Bauis legum doctor, mediante persona suorum autorum, & sua ac suorum fratrum per plures annos tenuit, & possedit, ac de præsenti tenet, & possidet unum terrenum positũ à parte posteriori suæ domus, & contiguum claustro dictæ domus, & cũ cæpisset ædificare murum causa faciendi unam domunculam, & iam per aliquãtulum ædificasset, hæredes magnifici D. Pauli de Maffeis nunciarunt sibi nouum opus per uiam curiæ, cũ clausula iustificatiua, quia prætendebant ipsum ædificare in bonis dictorum hæredũ, comparuitque dictus magnificus D. Benedictus, & petijt reuocari dictum præceptũ, tamquam de facto factũ, & maximè cùm non appareat de iure nunciantis, & obtulit se paratum præstare fideiussorem de opere demoliendo in casu succumbentiæ, & nominauit in fideiussorem magnificum D. Paulum de Bonamicis eius cognatũ, qui promisit in forma, & deinde productis replicationibus per dictos hæredes, magnificus D. Iudex reuocauit dictum præceptum, & reduxit cãm ad uiã iuris, quo uiso dicti hæredes statim produxerunt libellum, & inter cætera in libello contẽta continebatur, quod durante lite fieret præceptum dicto domino Benedicto, & fratribus, ut nõ ædificarent, neque nihil innouarent, sub pœnis, &c. fuit replicatum per dictum Domino Benedictum, causam fuisse remissam ad uiam iuris, & tale præceptum fieri non debere cùm sit remedium extraordinarium, & executiuum, & nihilominus magnificus dominus Iudex admisit dictum libellum, & statim fecit præceptum de non ædificando lite durante, & cum causa sub iudice esset, de infrascriptis fuit dubitatum.

Et primo, an tale præceptũ potuerit fieri, & factum reuocari.

Secundo, an non obstante tali præcepto dictus D. Benedictus potuerit impunè prosequi ædificium vsque ad finem causæ.

Tertio, quę requiruntur ad hoc, ut dicti hæredes obtinere debeant in prędicta causa, & sic circa merita causæ.

Quo ad primum dubium indubitanter dicebatur, tale præceptum non potuisse, nec posse fieri pluribus de causis.

Primo, quia à principio, ante iudicium motum, & libelli oblationem fuit factum
1 aliud simile, † pręceptum, pro ut fieri poterat, iuxta tradita per doctor. in l. 1. ff. de nou. oper. nuntia. & est text. in l. pretor ait, in princi. ff. eod. tit. & in capit. 1 & 2. extra, de nou. oper. nuntia. Plot. in l. si quando nume. 96. uersi. & ubi, & nu. seq. C. und. vi, vbi latè de materia Gherard. Mazzol. consi. 91. cart. 215. & per satisdationem partis aduersę reuocatum fuit, & causa reducta ad uiã iuris, unde cum iudex iam functus sit officio suo, in reuocando dictum præceptum,
2 & à dicta † reuocatione non fuerit appellatum, pro ut poterat, licèt sit sententia interlocutoria habens uim diffinitiuæ circa illud negotium, ut per Spec. tit. de sentent. nu. 4. & ibi Ioan. And. in addi. & Plot. in l. si quando, nu. 102. & seq. C. vnd. vi. & Maran. Specul. Aur. in 3. part. 6. par. princi. nu. 27. & 28. cart. 208. uersi. 3. quæro, adden. ad Mathesila, singula. 39. nume. 19. Fely. in rubric. de re iudica. Bald. consi. 201. uolum. 5. & Alexand. consil. 50. uolum. 2. & statutum nostrum Fiuizani, sub rubri. de appella. idẽ dicere uidetur. Iacob. Machel. patrocin. 5. numer. 3. & sequen. Rimin Sen. consil. 270. uol. 2. nu. 11. & 12. uol. 3. non poterat amplius stãte re iudicata dictũ præceptũ de nouo fieri, & maximè cũ reuocatio fuerit facta cum cognitione causæ, & cã remissa ad uiã iuris ordinariã, iuxta tradita per Fel. in c. quęrenti col. fi. de officio deleg. & in rub. de re iudi. col.

di.col.4. & 5.& Marā.ubi supra sub d.n.28. circa finē,cart.261.in 1.par.& per Ripa.Respon.1.numero 1.& 6.de interdi.lib.2.cart. 66.Hier.Magoni in Rota Luca decisio. 54. sub num.6.& 8.car.184.quia prima sententia posset præiudicare huic secundo præcepto,ut dixi in decisio.1.nume.16.in 1.part. & tetigi infra,nu.5.

Secundo,quia causa iam fuerat remissa ad uiam iuris, & libellus productus secundum dispositionem statuti, & iuris communis, præstita dicta † fideiussione de de-
3 moliendo in casu succumbentiæ,pro ut notant Doct.in d.l.1.& est text.in l. prætor §. deinde,& §.seq.ff.de nou.oper.nuncia.Barto.& Doct.in l.de pupillo.§.15. cui per illū tex.ff.eod.cum simili. Et quando causa est remissa ad uiam iuris,& libellus productus non potest in eodemmet libello amplius peti tale præceptum de non ædificando, ut dixi supra,in decisio.18.nu.12. in 1. parte cart.261.& per Ripa.d.Responso.1.numero 1.& 6.libr.2.car.66 Magoni.Rota Luca. d.decisio.54.sub nu.6.& 8.quia sunt diuersa libelli productio, & præcepti petitio, nam unum tendit ad iudicium ordinariū, alíud ad extraordinarium,ideo concurrere non possunt,quia sunt incompatibilia, adnotata per Natta consilio 121. numero 3.
4 sequen.libro primo,hinc est, quòd statutū † loquens de executione, & si de iudicio extraordinario, non habet locum in iudicio ordinario,ut per Roma.cons.300.in ca
4 su † proposito Ant.Mas.ad for.Came.oblig. in 1.q.2.par.uers.iuxta secundum.cart.mihi 67.in parua impres. ubi extendunt etiā idem esse in constitutione,licentia, & concessione, & Agens uia ordinaria non po-
5 test omissa † uia ordinaria, reuerti ad uiam extraordinariam,et executiuam, ut per Alex.in cons.99.nu.6.& in fi.uol.3. et Anto. Mas.ubi supra in 2.q.3.par.uers. 2. quæritur cart.78.nu.4.et dixit Maran.in disputa. sua.6 num.24.cart.mihi 294. quod agens uia ordinaria censetur renuntiare extraordinariæ,& dicit ita tenere glos.in l.proinde §.notandum,in gl.fi.in fi.ad leg. Aquil. et idem dicit in 6.part.iudi.ordina.in 8. actu. numero 14.cart.186. et in proposito tradit pract.Pap.in for.lib.execu. sent. diffinit. in uerbo,sapiens numero 3.car .... merito tale præceptum fieri non poterat stante pronuntia Domini Iudicis, quòd causa sit remissa ad uiā iuris,donec causa fuerit diffinitiuè terminata, postea quàm perseuerare dicetur in sua possessione facta remissione præcepti, et causæ ad iudicium ordinariū,alias esset turbare,et molestare eum in sua possessione de nouo ex eademmet causa,et sic innouare lite pendente, quod non est permissum ꝑ supradicta, et per Ripa.d.Responso.1.nu.1.et de interdi. posses. lib.2.car.66.et tit. supra nu.2. et in Reper. Decisionum.in uerbo,lite pendente. et decisio.1 num.17.in 1.part. per quæ apparet præceptum,& prohibitionem de nouo factam sub pena excommunicationis à Curia Archiepiscopali Mediolani Illustrissimæ Marchionissæ Soncini,ad instantiam R.Patrum Iesuitarum, post sententiam latam, & sic lite pendente,fuisse nullum,& nullā, fieri non debuisse,&(appellatione interposita) non ligare inhibitionem præcedentem, & excommunicationem sequentem. Rota Putei,decis.223.lib.1.car.89.tex.in c. sacro,& cap.per tuas,et ibi Docto. de sent. excommu.Domini.cons.99. Lancel. de Attent.cart.115.limita 1.per totum,et num.8. sequen.

Et aduertendum est, quòd licèt fratres Domini Benedicti fuerint,et sint descripti in militia, et miles non possit cōueniri ullo modo,nisi prius sibi facta notificatione capitulorum bandarū,pro ut in dictis capitulis continetur,tamen hoc casu poterat ipsis fieri primum tale præceptum de non ædificando,cum clausula iustificatiua, non obstantibus dictis capitulis, quia si prius notificatio bandarum hoc casu fuisset fienda, ipsi cæpissent reæd ficare, et ædificium in illo tempore quindecim dierum perfecissent,et nō potuissent postea amplius dicti hæredes dictum præceptum facere,cū inope-
6 re,et dum † ædificatur fieri debeat.d.l.de pupillo §.in re.n.præsenti.ff.eod.tit. glo.1. in cap.2.de nou.oper.nuntia.et sic periculum esset in mora, et quando periculū est
7 in mora † receditur à regulis iuris d.l. pupillo.§.si quis riuos,ubi latè Ias. & idē Ias. in l.Naturaliter §.nihil commune, uersicu. sed tu tene,numero ... ff.de acquiren.possess.pulchre Caballi.in constitu.Egidia.lib. 6.cap.2.glo.K.num.11.& glo.F.cart.368.Decisio.in l.iubere cauere,numero 15.ff.de iuris.omni.iudi & citatio,seu notificatio nō requiritur,vt per Maran.Spec.Aur.in 6.parte in princi.nu 15.& cart..144.Alex. & Ias. ī l.si fideiussor.§. si satisdatum,col. 1.ff.qui

sa-

satisda.cogant.& Tiraq. in tract. res inter alios acta in 3.limit.car.13.& in proposito tradit Hypp.in l.qui cædē,nu.15.uers. facit
8 etiam ff.de sica.hinc est, ꝙ licèt †iudicium nunquā ab executione incipere debeat,l. j. in fi.ff.de in ius.vocan.l.libellorum, de act. tamen quando est periculū in mora incipi potest,& ideo iudices possunt facere præcepta executiua, ut non ingredaris talem possessionem,vt non ædifices, ut non molestas, aut turbas talem sua pacifica possessione,ut compareas coram iudice, ut soluas,ut restituas,& sic de similibus, vt habetur per Bal. in l.sed & si quis.ff.quemadmo.testa.aperi.Rip.Respons.21.sub num.3. uer.spoliatio patet euidenter,lib.2. car.74. de interdi.pos.Hippoli.in sing. 648. incip. causæ cognitio,& Plot.in l.si quando, nu. 102.versi. ubi aūt possessor,nu.118.& seq. uers.nota tamen.C.unde ui,& Pau.de Cas. in cons.3.in cā,quæ uertitur in 2.par. & late ꝑ Ioan.de Amic.cons.35.pract. Pap. in d.for.lib.nou.oper.nuntia.in glo.in uerbo nouū opus,nu.3.car.253.in folio, & plura adducit Marc.Mant.sing.118.habemus tex. & cū recedimus à regulis iuris,nimirum si potuerit fieri tale præceptū, non obstantibus dictis capitulis,qui loquuntur in casu, in quo non est periculum in mora, & sic loquuntur,qn̄ aliquis vellet talē militem cōuenire,& docere de iuribus suis in forma iudicii ordinarii coram iudice, ad perpetuandā sibi actionem,& cogere eum ad dādum,restituendum, uel soluendum aliq̄d sibi per sententiam iudicis diffinitiuā, quia tunc bene requiritur talis notificatio,aliàs iudicium esset nullū,si exceptio ante litem contestatam à milite sit opposita, secus si post,ut dicunt capitula bandarum.

Ad secundum etiam conclusiuè loquendo dixi dictum Dominum Benedictum nō obstante dicto secundo præcepto potuisse perseuerare,& finire ædificium absque aliqua pœna,& mulcta, primo quia fuit data fideiussio de opere demoliendo in casu succumbentiæ,& acceptata à iudice, & remis-
9 sa causa ad viam iuris,quo casu per dictam †satisdationem fuit sublata talis nuntiatio, & ille cui fuit nunciatum potuit perseuerare in opere.d.l.prætor.§.deinde,& §.seq. ff.de nou.oper. nuntia. & maxime quia à parte non fuit replicatum supersedere debere in opere,quia hodie constat,hodie agere prætendo, & docere uolo de iuribus meis,ut traditur pro cautela à Bart.& Docto.in l.prætor.§.si quis paratus.ff.eo.prædi.Pap.in form.lib. in actio. nou. oper. in gl.ante aliquā,nu.3.car.254.in folio, bene Ang.de Gābilio.cons. 19.nu. 9. & seq. vol. 3. car. 76.& Ias.in l.1.col.10.nu.19.uers.tertio habes.ff.eo. tit. ubi dicit esse cōmunem opinionem,& sequitur Plot.in d.l.si quando,nu.119.uers.cautela tamē est.C.und.vi, Mayner.in l.quo tutela §.6.factum videtur nu.58.ff.d̄ reg.iur.& nouissimè tradit Frāc. Viui.in suis cōmuni.opinioni.in uerbo,nūciatio, cart. 164. ubi attestatur etiam ipse de communi,licèt ipse teneat contrarium, & dicat sæpissimè contrarium iudicasse ꝑ pulchra fundamenta tradita à Gramati. in cons.73.incip.super dubio pridie transmisso,ubi concludit præceptum super nunciatione noui operis reo comparente resolui in uim simplicis citationis,& si posse perseuerare in opere,& possessione sua,non obstante dicto præcepto, & iudicis inhibitione,quia non dicitur damnificare,nec spoliare, nec innouare, nec turbare alium,ille, qui perseuerat in eius possessione, & inhibitio iudicis facta in contrarium nō ualet, & ita sentit Dec.in cons.460.uiso col. 3. in fin.& col.4.in princi.nu.2.uers.& qui continuat,& sequitur Ant.Bard.in tract. de tempo.utili.& conti.cap.14.incip. sequitur secunda pars,nu.3.car.129. Capici decisio. 72.in causa notarii,num.2.& seq.& Plot.in d.l.si quando,nume.105.versic. ubi autem citatus.C.unde ui,& hanc opinionem arbitror multum æquam, & tenendam, maximè non apparente à principio de aliquo iure nunciantis,& dicta fideiussione præstita, & prosecutione processus, ut colligitur ex supra relatis, & per Angel. de Gambilio d. consilio 19. numero 7.& sequen.uolum.3.car.76.& per Paris.consi.126.nume.
10 13.& 14.uol.4.quia†quilibet est manutenendus in sua possessione,donec contrariū fuerit probatum, etiam quod talis possidens esset detentor,seu prædo,ut est text. in l.1.§.q à me.vi.ff.de vi,& vi arma.Alexā. in cons.117.col.2.uol.2.Maran.Specu.Aur. in 4.part.dist.7.sub num.50.uers.competit etiam,& Plot.in d.l.si quando nume. 732. versiculo spoliatus possessione,& de possessione ædificantis apparet per ædificium, Bald.in l.2.C.de rei uendi. & ibi Alexand. in additio.ad Barto.Ias.in l.1. §. in operis, nu.3.ff.de nou.oper.nuntia.& est glo.j.uersi-

ſiculo & qui ſimplici uerbo, in capitu. 2.
11 de oper.noui nuncia.quia† quilibet præſumitur ædificare in ſuo,& non ad iniuriam alterius,vt per Iaſ.in l.ex hoc iure, ſub nu. 11.ff.de iuſti.& iur.Crau.conſ.4.nume.3. & Bal.in conſ.311.ſub nu.5.in 3.par.& in conſil.377.num.1.in 1.part. & in propoſito per Paul.de Caſt.conſ.140.nu.1.col.2.& apparente de tali poſſeſſione debebat fieri præceptũ pœnale dictis hæredibus,ut non moleſtarent dictum D.Benedictum in ſua poſſeſſione lite durante, ita dicunt Dec. nu. 7. Iaſ.Alexand.& Doct.in l.ſuper C. de tranſact.Petr.Ancha.q.familia.25.in 1.par. Bal. in conſ 58.volum.5.& tetigi in Repert. Deciſionum,in uerbo,poſſidens ſi moleſtatur in 1.part.Crau.conſ.717.num.5.& 6. uolu. 4.Decian.conſ.37.nu.72. & 73. uolumin. 3.& Natta.conſ.121.per totum,& maxime nu.3.& 11.uol.1.

Secundo,quia tale præceptum non poterat fieri poſt cauſã remiſſam ad uiã iuris, ut ſupra in 1.concluſione demonſtraui,nu. 3.& 3.& quando præceptum eſt nullum,&
12 nõ releuat,tunc† ædificans poteſt perſeuerare in opere,& pœna nulla debetur,& maximè parte cõparente,& opponente,& petente remiſſionẽ ut latè cõſuluit Io. de Amic.cõſ.35.per totum,& Spec.in d.tit.de ſẽten.§.ſpecies nu.4.& ibi Ioã.And. in addi. & Hippoli.ſentit in ſingul.648.incip.cauſæ cognitio.& ſingul.491.& Plot.in d.l.ſi quã do,d.num.105. uer. citatus,Alexan.conſilio 143.in fin.uolum.7.Rim. Sen. conſilio 270.uolum 2.Rimin.Iun.conſ.337.uolu.3. cart.348.& Iacob.Machel.d.patroci.5.& ui de Ripa.in c.ſi quando,nu. 17. de reſcript. libr.2.

13 Tertio quia, dato quòd tale† præceptũ potuiſſet fieri,non fuit factum potuiſſet fieri,non fuit factum ſecundum formam à lege traditã,hoc eſt ipſis operariis in opere, vel domino in ædificio,ut dicit tex.in d. l. de pupillo.§.in re enim præſenti.ff.eo.tit. ſed dicto Domino Benedicto, & fratribus fuit factum extra domum,& locum operis ergo fuit nullum,& nullo unquam tempore ualuit,& ualebit,ſicut illa,quæ fit à prælato,& priuato nomine proprio,& non eccleſiæ,& cõmunitatis d §. in re enim præſenti,nec in aliquo aſtringere potuit, nec aſtringit dictos Dominum Benedictum, & eius fratres,ut per Iaſ.in d.l.de pupillo.§. ſi quis forte,numero 3.ubi dicit communẽ, & ſequitur Plot.in d.l ſi quando, numero 120.uerſiculo opus autem,& numero ſequen.iccirco poterat perſeuerare in opere uſq; ad finem cauſæ,pro ut ét põt impune Ripa.d.Reſponſo.1.de interdi.nume.7.libr. car.66.& 87.& ét de materia, loquitur Syl. Spanocchi.in ſuis q.publ.tracta.lib.4.num. 114.car.97.lib.7.nu.1.& ſeq.car.13. & num. 52.102.& 109.lib.8.nu.14.car.147 Nam iudices vt plurimum faciunt præcepta ex abrupto ſine aliqua cauſæ cognitione,ſed ſolùm prolibito, & uoluntate eorum, & putant fore licita, quando in eis eſt inſerta clauſula iuſtificatiua,ſi ſenſeris te grauatũ compareas,&c.Sed profecto ſe ipſos decipiunt,ut dicit Hippoli.in d.ſing.643. incip. Magnæ operationis.in fi.& in ſing.648. incip.cauſæ cognitio.in fi.

Et quod rei conuenti omnino debeant abſolui ab obſeruatione ſaltim præſentis nulli iudicii cũ uictoria expenſarum, clariſſimè patet ex nouiter deductis, quia iſti
14 †Actores de nouo inchoarunt judicium, & produxerunt libellum in actione noui operis nuntiatione ſecundum formam traditã à Rofre.in ſuis libellis,Rubrica de interdi.noui oper.nuntia.& à pract. Pap. in for.lib.in actio.noui.oper.nuntia.& petierunt per uos,& officium ueſtrum pronuntiari dictum opus ædificatum demoliri, & prout in dicto libello latius dicitur contineri,quo caſu dictum remedium dicitur habere locum, quando is cui fuit denuntiatum ſiue iuſtè ſiue iniuſtè perſeuerauit in opere,& ædificauit,& propter ſpretum iudicis mandatum contra eum datur interdictum demolitorium,quia ante omnia habet demoliri ſuis expenſis totum illud, qđ
15 ſuper† ædificauit poſt denuntiationem ſibi factam,etiam quod ædificaſſet in ſuo, & nuncians nullum ius nunciandi habuiſſet.l. 1.in princi.& l.prætor.ff.eod.tit.ubi late per Doct.tex.in c.2.& ibi gl.1.de noui.ope. nũtia.& ſequitur pract.Pap.ubi ſupra,in gloſ. Ante aliquam remiſſionem,& Rofred. ubi ſupra.& nouiſſimè tradit Franc.Viu.in ſuis commu.opinio.in uerbo,nuntiatio, & eſt clarum in iure,ut etiam latè tradit Plot. in d.l.ſi quando d.nu.118.uerſ.nota tamen Cõ vnde vi,& Aret.in §.præterea nu.15 uerſic. quæro igitur primo,inſtitu.de actio.& Villalob.in ſuis cõmuni.opin. in uerbo, nouũ opus,nu.42.uide pract.Pap.ubi ſupra gloſa quendã,ſub nu.3.car.220. Si aũt is cui, fuit

fuit denuntiatũ, non perseuerauit amplius in ipso opere, sed dicto præcepto obtemperauit, tunc contra eum non datur hoc in-
16 terdictum † noui operis nũtiationis demolitorium, sed aliud, uidelicet interdictum quod vi, aut clam, ut d.l.1.§.1.ff.eo.ti. & sic non pōt agi contra illũ, qui non spreuit iudicis mandatũ hoc remedio, petendo opus demoliri, quia hæc nũtiatio fit, ut impediatur opus futurũ, non ut tollatur iã factum ante denuntiationẽ, ut dicit pract. Pap. ubi supra, in gl. quandã parietẽ, nu.2.& alii supra allegati. facit Crauet.cons.124.num.10 lib.1.cons.204.nu.19.cons.226.nu.10.uersic. sed tamen scientia, lib.2.Ioan.de Amic.cōs. 76.Ripa.Responso.150.nu.13.car.188.lib.j. Marcabrun.cons.49.in fi.car.202.ubi ædificium factum non demolitur, sed agi ut ad damnũ præcipue Domino sciente, & tacente, & vide Ruin.cons.95.nu.5.uol.4.Ias.l.1. §.in operis, nu.3.ff. de noui.oper. nuntia. Bal.cons.478.super hoc, uol.2.Crot.consil. 54.nu.8.& 9.vol.1.Roderic.Soarez. alleg. 15.nu.7.& seq.car.165.Boeri.consil.6.num. 28.car.24.Ang. de Gambilio.cons. 41.nu. 40.& seq.car.174.cum aliis, ubi de ueritate habetur, & S.gismund.Lofred.cōs.13.nu. 11.car.46.hinc est, quod quando nuntiatur nouum opus, de consilio Sapientis ille, q̃ nunt at, habere debet suum tabellionum, & testes, & coram illis facere debet mensurari ædificium in longitudine, latitudine, & altitudine, ad hoc vt opus, quod post nũtiationem factum est, debeat destrui, etiam si iure sit ædificatum.d.l.ait prætor. in princi. ita dicit se fecisse fieri in causa Canonicorum de Aretio, Rofred. ubi supra, uersic. illud autem procedit, & ita dicit pract. Pap. ubi supra, in glo. Nouum opus, sub nu.6.& Aret.in d.§. præterea, nu. 19.uersic. ultimo quæro, & Doct.in locis supra allegatis.

17 Et ei, qui dici fuisse super † ædificatum post renuntiationem, incumbit onus probandi, cùm sit fundamentum suæ intentionis.l.qui accusare, & ibi omnes. C. de edendo.l.2.l.ab ea parte, & l. in exceptionibus. ff de probatio.& etiam quia aduersarii negant factum, & sic nouum opus, & ille, qui dicit factum, probare debet.l.ei.qui cum fimili.ff.de probatio, & latè per Franc. Hercula.in tracta.de non proban.negati. num. 54 ver quarto, Regula nostra principaliter limitat ac ẽt quia delictum sequeretur, q̃ a tenerentur demoliri, & destruere opus, & ad pœnam, vt supra fuit ostensum in contemptum talis præcepti, & dicens se delictũ non commisisse, hoc probare non tenetur
18 quia † præsumptio est semper, quod delictum commissum non fuerit l.merito.ff. p̄ socio.Barto.in l.non solum.§.sed vt probari.ff.de ope.noui.nunciat. Alexand. consilio 24.numero 23.volumine secundo.& Ias. in l.rogati.§.si sibi dedero, numero 6. ff. si cert.petat. & quotiescunque quis pro sua
19 negatione habet aliquam † præsumptionem, non tenetur illam probare, sed aduersarius l.cum pater.§ rogo.versiculo ibi nō offenderet.ff.de leg.primo.l.quicunque C. de Apoch.publi.lib.10.Alexan. in consilio 190.col.6.volu 6.& Franc.Hercul. vbi supra, nu 44.& 45.ver.tertio, Regula hæc, & maximè cũ isti rei cōuenti negauerint non ædificasse post denuntiationem factã, & allegauerint nō p̄sumi tale ædificiũ.p̄ tex. in l.si adulteriũ cũ incestu.§.idẽ pollioni, ibi si error a llegetur.ff.de adult.& Franc.Hercu. vbi supra, nu.48.ver.sublimitatur hæc regula, cùm igitur non fuerit probatũ dictos conuentos sup̄ ædificasse non pōt vllo mō habere loci iudiciũ demolitoriũ, & iō absolui debẽt isti rei conuenti à petitis cũ victoria expẽsarũ reseruatis iuribus dictis Actoribus iterum agẽdi p̄ supradicta, & per Docto.in l.properandum.§.sin autem alterutrum.ubi Ias.de iudici.

Et eo maximè quia virtus libelli in con-
20 clusione consistit, nam † conclusio, & non narratio in libello attendi debet, vt per Guid.Pap.sing.466.uersi.in libello, & allegat gl.4.q.5.c.hoc quippe, ubi dicit, q̃ conclusio restringit narrata ad ea, quæ in conclusione petuntur, quia in conclusione stat modus agendi, & sequitur Panor. in cap. ex parte, col.1.de rescript. & Boeri. sing.in uerbo, libellus, numero 3.& est text. in l. si præses.ff. de officio præsid. secundum Amanel.de declar.aquis in sing.46. incipien. leges sunt, & Alexand.in consilio 121.uiso processu, uol.1.

21 † Et sententia debet esse conformis libello, & petitioni, capitulo licèt Hely. de Simon.clemen.sępæ, uersiculo uerum quia & de uerbo. significatione capitulo qualiter
22 il 2.circa finem, de accusa.& iudex † nō pōt plus inferre, quàm quod sit in petitione, quia super non deductis potestatem non habet l. ut fundus. C. commu. diuid. nec diceretur talis sententia petitionem dirimere

mere,& controuersiam diffinire, cap. inter dilectos. vbi glo. in verbo, petitionis, de fide instru. & consueuit dici, quod fatuus est iudex, qui in aliud condemnat, quàm ab eo fuerit petitum, vt dicit tex. in l. fin. C. de fideicommis. liber. & prædicta refert, & sequtur Sebast. Vant. de nullit. sent. tit. de nullit. sent. ex defe. proces. num. 97. uers. idcirco, cart. 229. Cùm ergo fuerit conclusum dictos reos conuentos condemnari ad dictum ædificium destruendum, & demoliendum propter præceptum spretum, & non competat dictis actoribus hoc interdi-
32 ctum, ideo succumbi debent, quia † nemo sine actione experitur l. si pupilli. §. uideamus. ff. de nego. gest. & quando ex actis de actione actoris non constat iudici. potest iudex eum repellere ex officio etiam Reo non petente, vt per Alexan. in l. ubi pactum, col. 5. C. de transact. Mathesi. singu. 7.

Nec habent obstare clausulæ insertæ in dicto libello, uidelicet non tantùm dicto modo &c. sed omni meliori modo &c. saluo &c. nec se astringens &c. quia solùm operantur, quod si fuerint plura narrata in libello, & unũ tantum conclusum, quod po-
24 terit nihilominus † sententia ferri super alio contento in narratis, ut dicunt Docto. in c. 2. de ordi. cogni. & tradit Socin. & ibi latè Hormano Detus in l naturaliter §. nihil commune. ff. de acq. hæred. Dec. in cons. 221. nume. 4. Hippoli. sing. 36. clausula, Alexan. consi. 121. uiso processu, uolumine primo, colum. 2. & 5. Afflict. decis. 95. nume. 7. & 8. Crauet. cons. 278. colum. fin. uolumine 2. dixi latè supra in Reperto. Decisionum, in uerbo, libellus, in 1. part. non autem operantur, quod super non narratis, nec deductis, & conclusis sit sententia ferenda, ut in casu nostro, vbi non fuit narratum rē ad se pertinere iure dominii, uel quasi possessionis, uel quasi, nec dictos reos teneri ad destruendum opus factum pluribus de causis, & postea in conclusione unam solã causam proposuerint, quia tunc bene uerũ esset, quod super narratis, & non conclusis posset ferri sententia, uerbi gratia si in libello narrasset, quod vi, aut clam ædificauit, & nunciauit dictum opus, & spreuit pceptum, & postea concluderetur, q̃ propter tale præceptum spretum condemnaretur ad opus factum destruendum suis sũptibus, quia licèt post denuntiam non fuerit ædificatũ, nihilominus posset condénari ad destruendũ opus factum ui, aut clam in solo alterius, quia datur interdictũ, quod vi aut clam, contra eum, qui ædificauit ante nunciationem, ut per pract. Pap. ubi supra d. gl. quendam parietem, num. 1. & latè per Rofred. de libel. Rubrica de interdi. q̃d vi, aut clam, cart. 74. per tex. in l. j. §. quod si vi, & l. uim facit. ff. quod vi, aut clam, & hoc esset quia in libello hoc fuisset narratum, aliàs secus per supradicta, & sequitur Iac. Machel. d. patrocin. 29. num. 20. & patroci. 33. numero 3. & seq. ubi dicit, non procedere etiam quando ad certum certa fuisset intentata actio, ut in casu isto. Sed quando non est narratum, nec conclusum illud, q̃d extitit probatum, tunc super probato non potest ferri sententia etiam uirtute clausu-
25 larum, † Summariè, simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura iudicii, & sola facti veritate inspecta, de quarum uirtute uide latè per † Maran. Spec. Aur. in 4. par. 9. distin. nu. 8. & seq. car. 75. Lancelot. Corrad. de officio prætor. lib. j. cap. 9. §. 2. titu. de libello, & tit. clausulis summariè &c. car. 30. & 33. pract. Pap. for. Actio. real. in glos. summariè cart. 51. Blanc. de compromis. quæstione 1. nu. 37 car. 57. quia nõ intelliguntur ita simpliciter, ut operentur etiam super diuerso facto non petito, sed tantummodo operantur super eodem facto deducto ex una causa, & probato ex alia, puta quando actum sit ad decem, ad aliquam rem ex mutuo, & non probetur mutuum, & sic ex causa mutui deberi, sed ex causa depositi probatum sit debitum, tunc operantur, quod super tali re petita possit iudicari ex tali causa non petita, uel si petii Bouem ex causa uenditionis, & probatum sit, non ex causa uenditionis, sed ex causa donationis eum mihi deberi, potest iudicari super Boue eũ mihi deberi ex causa donationis probata, licèt non deducta, quia sententia in qualibet causa debet esse conformis petitioni respectu rei petitæ, & solũ respectu causæ virtute dictarũ clausularũ potest ex alia non deducta, sed probata iudicari, & huius respectu tantùm loquuntur Doctores, & non re-
26 spectu rei, uel actionis, nam † conformitas sententiæ in tribus consistere debet, primo in re petita, ut pbatur in l. fi. C. de fideicõmis. lib. & in l. hæreditas materteræ. C. de peti. hæred. Secundo in causa, ut l. qui hēat. ff. de iusti. actio. Tertio in actione, ut in l. edita. C. de edendo, ita dicit Bald. de-

declarat in l.1. col.1. in 1.q. C. si plur.vn. sent.& in cons.270.in primo vol.ubi dicit, quòd quilibet agens debet probare rem, causam,& actionem,unde dicta clausula sola facti veritate inspecta,& aliæ supradictę tollunt ineptitudinē causæ, non aūt rem, nec actionem, & ideo quando ꝑctum est ad unam rem, puta ad bouem, & probatū sit de alia,puta de asino, uigore dictarum clausularū, non potest sequi sententia super asino non petito,cùm actum sit ad bouem,nec Doct. hoc dicunt,sed totum contrarium,ut dicit Bal.in l.edicta, n.30.vers. sexta,princi.q.C.de edendo, & in addi. ad Spec.tit.de appella. incip. confessus in tormentis,col.17.car.193. uers. petii a te bouem, quia probatio debet esse de re, quę petitur,& non de diuersa,vt ibi per Bal. in d.addi.& prædicta latè tangit Paris. de sindica.in c.utrum iudex, & cap. seq. & Ioan. Crot.in l.1.§.si quis ita,sub numero 11.propè finem.ff de uerb.oblig. Corne. consilio 138.lit.N.in 1. par. Fely. in cap.primo,de probatio.sub num.2.Ias. consi.158. uersi. præterea & tertio, uol.2. Alex. cons.181. uol.primo.Rui consilio 36. numero 7.uolumine 3.& Gozadin.in consilio 39.& sentit Blan.de compromis. in 1. quæst. nume. 38.car.59.uide Paris.cons.113.num.1.uol. 1.& faciunt bene tradita per Capi.decisio. 96.num.8. & dixi latè de materia in d. Reperto.decisionum,in uerbo, libellus, in 1. par.unde infertur,quòd si defunctus in uita fuerit spoliatus, & hæres agat remedio reintegratorio nomine proprio, & nō defuncti, quòd licet probauerit defunctum spoliatum,nō poterit obtinere, ut ꝑ Cro. consilio 87.num.9.& 10.lib.1.car.110.Natta consilio 138 numero 18. uolum.1.Alex.
27 cons.150.num.23.uol.5. & quælibet † dispositio debet secundum suam causam iudicari.Crau.cons.3.lib.primo, Beltran. in cons.46.num.11.uol.1.Soc.iun.cons.181.numero 8.uol.2.& ideo dicendum est in casu nostro, sententiam ferri non posse super petitorio,aut possessorio, licèt fuerit probatum super eis, cùm hoc non petitur declarari,sed solùm petitur,& narratur opus factum demoliri propter mandatum spretum in primis,& ante omnia, & antequā ipsi rei audiantur in aliquo,& non dicunt dicti actores dictos reos ędificasse in suo, & dictum terrenum ad ipsos spectasse, & pertinere iure dominii,uel quasi,possessionis,uel quasi, sed solùm quòd demoliatur opus factum.& cum sumus in re,& in actione diuersa, non potest ferri sententia super alio probato,& non deducto, quia suprascripta tendebant ad idem, hoc est ad rem petitam, sed in casu nostro iste causæ non tendunt ad idem,hoc est ad restitutionem rei,sed ad destructionē muri ædificati in contemptum iudicis. Alias sequeretur absurdissimum,quod qui petiisset communi diuidundo diuidi domum, & non probasset talem domum communem, sed fundum,iudex posset super fundo, non petito diuidi,iudicare, ut est etiā in casu nostro, ubi agitur ad demoliendum murum,& sic ædificium, & postea probatur de terreno. debet itaque iudex pro iustitia pronuntiare, ut supra dixi, cum victoria expensarū, quia quando actor producit libellum ineptum,puta ex carentia actionis, iuxta l. si pupilli.§.uideamus.ff.de nego.gest.vt in casu nostro, uel ex defectu solemnitatis,uel
28 alio modo simili,tunc † iudex debet ferre sententiam absolutoriam ab obseruatione iudicii, uel pręsentis instantiæ, cum condemnatione expensarum, & reseruare ius agendi iterum ex alia causa apta,secundum Bal.in auct.sed si quis,colu. pen.uers. item illa.C.de secund.nupt. & in l.2.in 14. quęstio.C.de rescind uend.& non debet audiri,nisi refectis expensis,cum sit sententia interlocutoria, & non diffiniat iudicium, ita dicit Maran.Spec.Aur.in 5. par. nu.49. uers.uenio ad 3. quæst. principalem, car. 110.& cum simili. Et si esset clericus, qui nunciat, uel cui est nunciatum nouū opus super re non ecclesiastica,sed prophana,& patrimonio proprio ipsius clerici, debet fieri ad hoc ut ualeat coram iudice ecclesiastico,et non seculari,quia in bonis ꝓphanis,et sui patrimonii gaudet clericus priuilegio fori.cap.si clericus, de foro comp. et ibi Doct.ubi Abba.nu.12.13. et Soc.numero 2.15.et 16.car.82.et in cap.sanè,numero 10. de foro compe. car. 80. Emilia. cons.102.nu.6.car.192. et Rol. cons.12.nu. 60. et 61 uol 4.

Circa tertiū, quæ requirūtur ad hoc ut dicti hęredes obtinere debeāt circa merita cāæ, breuiter multa cōsiderāda esse existimaui,et primo quā actionē intētare uoluerit,uidelicet petitoriū, uel possessoriū.Nā
29 si i petitorio † intentassent publicianā,debuissēt ꝓbare necessario tria,seu quatuor,

uidelicet titulũ, traditionem, bonam fidẽ, & possessionem rei cõuenti, hoc est rem de qua agitur habuisse à Titio ti. emptionis donationis legati, aut ultimæ uoluntatis, vel alterius tituli habilis ad translationẽ dominij, item ꝙ postea ille Titius mediante d. titulo dictam rem sibi effectualiter tradidit, & eã possedit, nisi esset ecclesia, hospitalis, locus pius, uniuersitas, & minor, quibus transfertur dñium, & possessio statim absque aliqua traditione D. Ant. Cioffi. consi. 32. nu. 17. & 18. lib. 2. tetigi in tracta de Tutore, num. 258 car. 244. Alba. consi. 36. nu. 13. Soc. in l. 1. §. sed & quotiens, num. 7 ff ad Treb. & Hyppol. singula. 82. uolo tibi, & uide Bertachi. in Reperto. in uerbo, publiciana non datur, car. 245. col. 1. qui tenet isto casu, etiam sine actuali traditione non dari publicianam, & Alex. cons. 98. uiso, num. 9. uol. 2. item quòd emit, habuit & recepit dictam rem bona fide, & sic quòd est quasi dominus dictæ rei, item quòd hodie dictã rem dictus Reus conuentus tenet, & possidet, seu potius occupat, omissis aliis requisitis ad idem tendentibus traditis per Are. in §. sed iste, num. 6. usque ad nu. 11. insti. de act. ita docet ibi Aret. num. 6. prope finẽ, & ante eum Rofre. in sua pract. tit. de actione publiciana, car. mihi 17. Alexan. consi. 98. inci. uiso, & considerato integro processu, col. 2. nu. 7. uers. restat ut uideamus, cons. 90. nu. 1. 7. & seq. uol. 2. Afflict. decis. 40. num. 3 & 4. Vilalob. in suis com. opi. in uerbo, publicianã, nu. 389. car. 355. Bar. & Ias. in l. cum res. C. de proba. Corn. cons. 110. in iudicio, uol. 2. Rom. cõs. 424. Spec. in tit. de act. seu petit. §. sequitur, nu. 40. uers. q d si uelis intentare, & ibi adden. uide omnino Anto. de Prato Veteri. cõsi. 70. num. 28. & seq. & colum. 1. 2. seq. uol. 1. diuersor. Author. car. 155. & Socyn. Iun. consi. 128. num. 12. & seq. uolu. 2. car. 150. Sory. consi. 39. col. 1. & 2. uolu. 3. consi. 56. uolu. 4. Rimi. Sen. cons. 93. num. 23. uol. 1. Thom. Docci. cons. 46. num. 10. & seq. car. 99. Ant. Cioffi. cons. 93. nu. 8. car. 113. cons. 125. nu. 14. lib. 1. consi. 86. nu. 6. & cons. 32. num. 2. Bertachi. Repertorio, in uerbo, publiciana non datur, col. 1. & in uerbo, publiciana non competit, car. 245. col. 2. & in uerbo publiciana requirit, col. 3. & pulchrè Vergi. Boccati. in tracta. de interdi. uti. posid. c. 23. per totum, & nu. 3. car. 191. Aliàs si hæc omnia non probassent, succumbere deberent, quia altera ex illis deficiente non habet locum publiciana, ut per Rofred. & Aret. ubi supra, & alios pręallegatos & sequitur Ioseph. Ludo. in Rota Luca. decis. 65. nu. 29. car. 321. Tho. Docci. cons. 86. nu 10. & seq. car. 99.

30 Et licèt † bona fides præsumeretur, tamen debet allegari, & articulari, aliàs non prodesset, quia bona fides non prȩsumitur, nisi allegetur cum iuramento, concurrente tamen aliquo adminiculo tendente in oppositum, ut est tex. & in l. si adulterium cum incestu. §. idem pollioni. ff. de adulte. & ideo dixit Ang. in l. eum qui, §. fi. ff. de publi. ꝙ agens publiciana sit cautus in allegando bonam fidem suam, aliàs succumberet, & eum sequuntur ibi Doc. & Are. ubi supra, nu. 10. & Afflict. d. decis. 40. nu. 5. & uide Franc. Hercul. in trac. de modo proban. negat. num. 48. & seq. uers. sublimitatur, car. 57. & Dec. cons. 267. nu. 5. ubi dicit posse allegari etiã post cõclusum in cã, Vergi. Bocca. in trac. de interd. uti. possid. c. 23. nu. 21. 22. & seq. car. 192.

31 Si uero † rei uendicationem intentare uoluerint, quinque necessario articulare, & probare debent, aliàs altera earum deficiente succumbere deberent; Primo dominium utile uel directum de iure ciuili, ut per usucapionem, seu per præscriptionem, uel dominium de iure gẽtium, & quãdo de iure gẽtium uolunt intentare rei uẽdicationem directam, primo habent probare titulum certum, uidelicet emptionis, pmutationis, donationis, uel alterius contractus, aut ultimę uolũtatis, ut supra dixi; Secundo, traditionem rei, & sic possessionẽ; Tertio precii solutionem uel fidẽ habitam de pretio; Quarto uenditorem, uel tradentem fuisse dñm rei traditæ; Quinto aduersarium possidere, aut detinere, uel dolo desisse posidere, ut dicit Rofre. de libel. in Rubrica de rei uendica. car. mihi 133. Spec. d. ti. de actio. & petit. §. sequitur, nu. 24 uersic. si autem uelis, & est gl. in §. omnium autem, in uerbo, possidere, ubi etiam Are. num. 8. insti. de actio. Bart. & Doct. in d. l. cum res. C. de probatio. Boeri. decisio. 42. dico, quod gl. nume. 29. Socy. Iun. consi. 128 num. 12. & seq. uolum. 2. Roma. consi. 424 num. 4. & seq. Rimin. Iun. consil. 66. colum. 1. & 2. uolu. 3. car. 163. Thoma. Docci. consi. 80. nu. 3.

num.3.& seq.car.98.Ant.Cioffi.consi.93. colum.1.& 2.cõsi.4.num.22.& 23.lib.1. consi.32.num.6.& seq.uolu.2. Bero.cons. 79.& cons.63.num.15.& in cons.52. nu.5. volum.3.Bertachin.in Repertorio,in uerbo,rei uendicatione agens,car.280.col.4. & in uerbo,rei uendicatio utilis, d.col.4. & colum.1.car.281. & licèt aliqui uoluerint solùm sufficere probare uenditorem possedisse dictam rem tempore uenditionis,& ante,& allegare dominium ad hoc, ut dominium præsumatur, & maximè quando intentatur rei uendicatio contra possessorem habentem causam à debitore, ut dicit Cy.& Bald.in d.l.cùm res.C.si alie.res.pigno.data sit,& ibi Bart. Tamen quando agitur contra tertium possessorẽ non habentem causam à uenditore, omnes dicunt actorem debere probare de dominio,immo fortius uolunt etiam, ꝙ haberet causam à debitore titulo emptionis, uel alterius tituli habilis ad translationem dominij debere probari de dominio directo, nisi ageretur hypothecaria, ita cõcludit Afflict.latè in d.decis.40.nu.1.

32 & seq. Et aduerte,ꝙ dominium † potest etiam probari per cõfessionem partis factam in iudicio,vel extra,hoc modo, Authorem meũ fuisse patronũ istius rei, uel hãc rem fuisse & esse illius, uel meam, ut pulchrè notat Ant. de Prato Veteri.cõsil. 70.col.1.2.seq.uol.1.diuerso. Author.car. 154.& uide Soc.Iun.d.cons.128.num.15. & 16.uol.2.& Rimi.Iun.consi.266.colum. 1.& 2.uol.3.car. 164. ubi potest etiam ex indiciis,& coniecturis ꝓbari,& per Bero. consi.79.num.6.& 10.uol.3.car.256. & dicam infra, nu.& nõ probato de dominio agens obtinere non debet.Rom.cõs.434. num.4.& seq.car.305.Soc.cons.39.col.2. uolum.3.consi.56.uolu.4. quia res aliena etiam uendi,& alienari potest à non domino l.rem alienã,ff.de contrah. emp.& d.l. cũ res.C.de ꝓba.& ibi Doct. & uide Soc. Iun.cons.128.nu.14.uol.2.ubi locans rem alienam, potest declarare caducitatem.

33 Quod † Dominium de iure ciuili probatur per usucapionem,si est res mobilis, si immobilis, ꝑ præscriptionem, ut puta possidẽdo rem per tres annos, uel decem annos inter ꝑsentes.& xx. inter absentes bona fide,& tit.uel xxx.annos,sine tit.ut per Rofre.ubi supra & Alex.in cons.24.& cons.182.uolu.7.& latè per Franc.Barb.de præscri.in 2.par. 3.par.prin.uersic.2 quæro,in 2.q.nu.1.& ibi adden.& nu.5.& seq. & alios supra allegatos,nu.... & põt lite cõtestata reus cogi ad fideiubendũ de re nõ alienãda,uel baratãda, ut ꝑ Bertach. in uerbo,rei uendicatio.car.280.col.4.de iure uerò gẽtium probatur per titulum, ut qñ uẽditor rem uẽditam emit ab alio, uel habuit titulo singulari,ut per Bart.& Ang.in l.1.in fi.ff.pro suo,& Alex d.cons. 24.col.2.& per Docto.in d.l.cùm res, ac alios supra allegatos nu... ubi dicunt talem probationem dominij esse difficilẽ. ad quam probationem cognoscendam uidendi sunt Alex.d cons.182.Paul. de Cast. cons.169.num.2.& seq.uolu.1.Corn.cons. 63.in 3.par.& in consil. 24.in 4.par. Dec. consi.146.num.12.& in consi. 42.num.10. & in consi 221. nume.7.Ias.in l.si is apud quem,nu.11.ff.de acq hered.& in l.remq; nobis,nume.28.& 29.ff.de acqui.possess. Socy.Iun.d.consi.128.num.12.& seq.uol. 2.& prædicta procedunt,quando principaliter per uiam petitionis agitur de dominio;si uerò incidenter, & per uiam ex-

34 ceptionis † obiiceretur de dominio, tũc probando uenditorem possedisse bona fide,& allegando titulum, præsumeretur titulus, & dominium ex tali possessione, ut sentit Alex.in d.cons.10.colum. 1.nu.3. uol.4.Bar.in l.quidam in suo. ff.de condi. insti.& in l.si prius,in opposi.3.par. prin. & ibi Docto. maximè Ias.nu.29.& nu.36. ff.de no.ope.nuntia.& Corn.cons.47.lit. D in 3.par.& dixi in cons.50.in 2.uolu.in meis,& dicam infra,nu.61. Lanfranc.in c. quoniam contra,uerbo, testi.deposi. sub nu.95.de proba. car.119.

Et licèt aliqua sit inter Doctores controuersia,an agere uolens cõtra tertium possessorem possit in uno, & eodemmet

35 libello intentare rei † uendicationem,& publicianam,tamen de facto obseruatur, ꝙ possit, & sustinetur libellus, ut dicit Rofred.ubi supra Rubrica de actione publiciana,nu.10.uers. item secundo, quæritur,& Are.d.§.sed iste,sub nu.6.uers.in ea gl.ibi.§ quoties, & sentit Alexan.in d. cons.24.nu 1.uolum 7.& consi.90 num.1. uol.2.ubi dicunt intẽtatam fuisse rei uendicationem & publicianam directam, & utilem,sicut quando agens dixit d.rem ad se pertinere iure dominij, uel quasi directi,uel utilis, & ponunt etiam formam

T 2 libelli

libelli istarum actionũ, & Anton. de Prato Veteri d. cons. 70. num. 28. & seq. cart. 156. Socin. Iun. d. cons. 128. num. 3. & seq. vol. 2. car. 15. & per Bertachin. in Reperto. in uerbo, publiciana & rei uendicatio. pos sunt, cart. 245. colum. 2. Vergi. Boccati. in tracta. de interdict. uti. possid. capit. 23. nu.
36 35 cart. 191. Et nota, quòd si agens † publiciana uel rei uendicatione, aut possessorio reintegratorio probauerit titulum directum, uel utile, traditionem, & possessionem, licèt non probet reum conuentũ possidere, debet obtinere, & declarari Dominum, & anteriorem possessorem, & rẽ ad eum pertinere, & reum absolui, quia non probatum possidere, & ista sententia operatur eius effectum, si postea possidet reus, ut per Bar. in l. si a te §. si quis fundũ, nu. 2. & ibi Appostilla ff. de excepti. rei iudica. Bertachi. in Reperto. in uerbo, rei, uẽdicatio datur, 281. col. 2. & faciunt bene q̃ dixi in Reperto. Decisionum, in uerbo, Actor agens, car. 870. col. 2. & in uerbo, libellus, in fine, licèt Simon de Pretis, in cons. 152. nu. 28. car. 315. teneat contra in possessorio, & malè ad euitandum circuitus, postea quam constat de iure Agentis, & ita
* IVDICAVI * & fuit confirmatum Papiæ, ut dixi in decisio. 7. numero 24. in 1.
37 part. Si autem intentare uoluerint † possessorium recuperandæ, & reintegrandæ, quod est possessoriũ amplissimum, & plenarium, deberent probare plenè, & legitimè necessario duo, videlicet se possedisse, & cecidisse à possessione, secundo aduersarium possidere de præsenti, & recusare uelle restitu. sibi dictam possessionem, ut per Aret. in § quadrupli. institu. de actio. Soc. in l. remq̃ue nobis, nu. 47. ff. de acqui. possess. Rota Perusi. decis. 59 in 1. par. Roland. cons. 9. nu. 28. volum. 3. Dec. cons. 56. & 57. & cons. 262. & cons. 136. in fin. & Andre. Barba. in cons. 24 in 4. uol. cum simili. & eo ipso, quòd possidens recusat uelle restituere talem possessionem, dicitur illum petentem spoliare, & sua possessione priuare, ut tradit Alexand. in consil. 11. in 5. uol. & in consil. 33. sub nume. 2 uolum. 6. Socin. consi. 287. & Petr. de Ancha. consil. 205. Paul. de Castr. in l. cum in plures. §. hæredem. ff. locati. & latè per Crau. consi. 108. nume. 3. & cons. 140. nu. 1. & Ioan. de Ami. cons. 123. & probata antiquiori possessione, spoliatio dr̃ probata, ut per Docto. supra allegatos, & Dec. cons. 57. numero 6. Afflict. decisio. 327. & per Alciat. de præsumpt. Regula 21. & per Socin. d. l. remq̃ue nobis, q. 7. nu. 15. & Rota Bononi. decisio. 10. in remedio. Socin. Iun. d. consi. 128. nume. 20. & seq. uol. 2 & præsumitur continuata talis antiquior possessio, usq; ad tp̃s spoliationis & præcepti, quia qui prius quandoque possedit, p̃sumitur tempore factę deiectionis, seu spoliationis sp
38 possedisse, nisi probetur aliũ per † prius possedisse insolidum, ut infra, nume. 63. & per Alex. cons. 33. uol. primo, Pari. cons. 26. nu. 4 & seq. uol. 4. Octauia. Pedemont. decis. 43. car. 169. Natta cons. 572. num. 17. & seq. uolum. 3. per Abba. & Doct. in cap. quòd idem. de resti. spolia. Neuizan. cons. 81. numero 23. 24. 25. & 26. Alcia. & alij
39 supra allegati, & possessio † iunior præsumit̃ clandestina, & iniusta respectu prioris possessionis, & attendi non debet, cap. licèt, & ibi Doct. de probatio. per Alexan. consil. 7. sub nu. 9. & in consil. 105. uolum. 7. Tobi. Noni. consi. 24 & Roland. consil. 9. nume. 30. uolum. 3. per Cephal. cons. 289. nume. 15. 16. uolum. 2 & Craue. cons. 134. num. 27. uolum. 1. nisi haberet titulum anteriorem, & possessionem corporalem iuniorem. Purpura. cons. 81. uolum. 1. uel nisi haberet titulum etiam posteriorẽ, quia tunc cessat clandestinitatis, nisi etiam alter possidet. Ant. Cioffi. cons. 4. num. 27. & 28. uolum. primo, Natta consi. 172. nu. 29. Octauia. Pedemont. decisio 55. nu. 1. Socin. in cons. 146. nu. 16. uol. primo, Paris. cons.
40 112. num. 75. uolum. 1. & non prodest † accusatori, de turbata possessione ex eo, q̃a res, hoc est possessio ultima, habet originem à contractu. nam satis est esse in possessione. Bal. cons. 58. uolu. 5. & Plot. in l. si quãdo, num. 736. uersic. secundo, fallit, nume. 737. C. und. ui, & faciunt tradita supra in Reperto. Decisionũ, in uerbo, possidens tempore præcepti, & in uerbo, possidens non potest, in 1. part. & per Roland. cons. 9. uolum. 3. licèt intelligeretur de contractu ualido, ut dixi in decisio. 11. nu. 59. in 1. part. & per Alexand. consil. 59. numero primo, & 9. lib. 4. & uide Plot. d. l. si quando, nume. 315. uersi. 5. Tamen daretur, & nu. seq. C. unde ui, ubi declarat perbellè.
41 Et licèt dicãt multi, quod hoc † remediũ recuperandæ, & reintegrandę sit remediũ summarium, & in eo sufficiant semiplenę pro-

næ probationes cum iuramento suppletorio, ut per Hyppo. sing. 220. per Dec in l. Carboniana. C. de carbo. edi. & in consi. 56. & 57. & consil. 136. cum si. Tamen non est simpliciter uerum, sed quando ageretur de possessione summarijssima de præsenti, & sic de possessorio summarijssimo Asinario, & quilibet diceret se esse in possessione, & neuter eorũ uellet offerre libellum, fateretur aduersarium possidere, tunc bene uerum est, q̃ summariè iudex de possessione, cognoscere põt, assignando utriq; parti certum tp̃s ad probãdum summariè, & constito sibi quis possideat, debet absq; reprobatione testiũ, & appellationis suspensione, si ordinatè procedatur, aliàs secus illum manutere in sua possessione, & præcipere alteri ẽt habẽti anteriorem titulum, & possessionem, nõ autem præsentaneum, ne illum molestet in sua possessione cum cõminatione, & clausula, si aliquod ius prætendis, agas ordinario iure, q̃ iustitia tibi administrabit, faciendo etiam, illum cauere de non molestando in d. summarijssimo possessorio, ut tetigi in Repertorio Decisionum, in uerbo, possidens tpe præcepti, in 1. parte. Rota Putei, decis. 61. lib. 3. car. 372. Ceph. cons. 26. num. 8. & seq. uolu. 1. Rol. cons. 8. uolu. 4. num. 23. & seq. & tetigi in Repert. Decisio. in uerbo, appellatio non datur, in 1. par. Octauia. Pedemonta. decisio. 25. sub nu. 20. & sub num. 14. car. 97. Cephal. cons. 317. num. 17. uolu. 3. Caballi. in constit. Egidia. lib. 6. c. 2. glo. k. nu. 11. car. 370. & in glo. 1. car. 368. Rui. consil. 28. num. 5. uolum. 4. Paris. consil. 112. num. 3. ita tradit Bal. in l. ordinarij, in 5. columna, C. de rei uend. Spec. tit. de libe. obla. §. nunc dicendum, uers. 22. & Innoc. in cap. in præsentia, colum. 1. de proba. Bart. in l. si ususfructus. §. sed inter duos. ff. de usufr. Paul. de Cast. consil. 3. & consil. 442. in 2. par. & Aret d. §. quadrupli. sub nume. 49. Alciat. consi. 37. in fi. car. 162. lib. 6. Tom. 2. Natta consi. 121. num. 4. uolum. 1. & per totum, & per Pet. Ancha. in suis quæstio. familia. quæst. 25. nume. 6. & seq. lib. 1. latè Gherar. Mazzol. consil. 91. per totum, & nume. 46. & seq. car. 217. & latè per Rota Bonon. decisio. 73. per totum, incip. orta fuit. & in decisio. 79. mota lite, cùm sit interlocutoria sententia, postquam aliam spectat sententiam post, se diffinitiuam, ut per Hypp. Rubrica de proba. num. 443. & seq. uersi. ultimo. Roland. d. consi. 8. nu. 24 uolum. 4. & latè per Vergi. Boccati. in tract. de interdi. uti. possideris, c. 10., car. 49. & c. 17. car. 82. sed quando constat de possessione alterius, tunc intentans ordinario iure remedium recuperandæ, seu reintegrandæ, dicitur intentare possessoriũ plenariũ, & ordinariũ & in eo requiruntur legitimæ probationes, uidelicet probatio duorũ, uel trium testium, ut per Alex. in cons. 139. nu. 14. uolu. 6. adden. ad Mathesi. sing. 2. num. 1. 4. & 5. & plene per Plot. in l. si quando, nu. 112. & seq. uers. in hoc possessorio. C. unde ui, ubi ad saturitatem Rota Perusi. decisi. 59. num. 2. in 1. par. & Pet. Anch. d. cons. 25. & Hyppol. in Rubrica de proba. num. 445. & seq. uersi. ultimo pro complementi, car. 21. Rolan. a Valle. consi. 50. sub num. 16. & seq. uol. 2. & Bal. consi. 285. nu. 3. uol. 1.

42 Quod † remedium secundum uerã, & magis cõem opinionẽ tollitur spacio 30. annorum contra seculares, ut consuluit Dec. consi. 302. num. 24 & Soc. d. l. remq; nobis, q. 8. num. 18. Crauc. consil. 124. nu. 14. Plot. d. l. si quando, num. 71. uersic. illi autem ubi attestatur, de communi, Rota Perus. decis. 59. ubi dicit Romæ nõ obseruari, Franc. Viui. in suis commun. opin. in uerbo, spoliatus quandocunq; & quando spatio x. anno. tollitur, vide Rota. Bonon. decis. 10. & pulchrè per Iaco. Menoch. de recuper. pos. in 15. remedio, nume. 415. in quæst. 33. car. 161. & Rol. à Val. consil. 72. nume. 21. seq. uolum. 2. & consi. 50. nu. 26. eo. uolum. Rota. Perus. decis. 59. num. 9. in 1. par. Cumia. de Ritib. Siciliæ, car. 220. num. 348. c. 38. contra uerò ecclesiam Romanam non tollitur nisi spatio centum annorum, & aliam ecclesiam idem priuilegium habentem, ut est ecclesia cruciferorum, ut per Abb. in consi. 101. & consil. 102. uolu. 1. si uerò est alia inferior ecclesia uel locus pius, non tollitur, nisi post spatium quadraginta annorum, cũ bona fide à die mortis illius prælati, & monaci, qui tollerauit scienter spolium bonorum ecclesiasticorũ, c. 1. & fi. de pscr. c. de quarta, & c. ad aures, de pb. dixi infra, nu. 47.

43 Et potest † intentari unà cum petitorio, & in quo fuerit probatum super eo sententia ferri debet, & ualebit, ut habetur latè per Alex. in cons. 107. n. 3. uol. 3.

Iaſ.in conſ.170.in 2.par.& Soc. in cõſ.90. in 3.uol.per Soc.iun.d.conſ.128.uol.2.& dicitur intentatum petitorium,&poſſeſſorium, quando concluditur dictam rem pertinuiſſe,& ſpectaſſe, ac hodie pertinere,&ſpectare ad ipſum agentẽ iure domini,uel quaſi, ſeu poſſeſſionis, uel quaſi, & ideo ipſum cogi ad reſtituendum, & relaxandum dictam rem, ſeu poſſeſſionem illius ſibi actori uti domino, vel quaſi, poſſeſſori, uel quaſi, ut ꝑ Afflict. in deciſ.77. n.6.& ſeq. qui allegat Federic. de Senis, in conſ.273. & Ant.de Butri.in c.ſæpe, de reſti.ſpolia. & per Doct. ſupra allegatos. Et idem quando eſſet petitum dicta bona reſtitui,& relaxari omni meliori modo,&c. cum aliis clauſulis ſalutaribus. Soc.iun.d. conſ.128.nu.6.& ſeq.uol.2.faciunt quæ dixi ſupra in Reperto.deciſ.in uerbo, libellus,col.1.& 2.in 1.par. Proſper Paſet.cõſ. 11.num.6.& Rolan.conſ.41.nu.26.& ſeq. uolumine 3.

Stantibus modo firmis ſupradictis uidendum eſt, quam actionem iſti hæredes de Mapheis poſſint intentare ad obtinendum in cauſa. Et primo, uidendum eſt de publiciana, quæ non uidetur competere dictis hæredibus duabus de cauſis, prima eſt, quia non probatur de traditione vacua,& non probata traditione, non habet locum publiciana, cum ſit de ſubſtantia publicianæ talis traditio, ut ſupra oſtensũ fuit in actione publiciana, num.29.& Bertachi.in Repertorio, in uerbo, publiciana non datur, car. 245.col.1. nec habet obſtare prçcarium, ſeu conſtitutum poſitum in inſtrumento emptionis. primò, quia per
44 † conſtitutum non transfertur poſſeſſio, niſi probetur venditorem poſſediſſe rem venditam tempore conſtituti celebrati, ut dicit Alex.in d. conſ.24. nu.5. uol.7. & latè per Dec.in l.contractus, nu.14. uerſ. 1.quando poſſeſſio.ff.de reg.iur.Plot.in l. ſi quando, nu.172. uerſ. nec liberatur. C. vnde vi,& Tiraq.de iure conſti. in 1. par. nu.33.uerſ.ſed id tamen car.15. ubi cæteros allegat,& latius in 3.par.limi.1.car.64. vbi dicit, non ſolùm procedere in conſtituto, ſed etiam in omnibus aliis caſibus, in quibus per traditionem trãsfertur poſſeſſio, quia ſi poſſeſſio non reperitur penes tradentem, non dicitur translata, cùm nemo poſſit plus iuris in alium transferre, quàm quod ipſe habet,& per Anto.Cioffi.præceptorem meum, in conſ.32. nu.8.& 9.lib.2.niſi eſſemus in antiquis, ut ſupra in Repertorio deciſionum, in verbo, inſtrumentum, in 1.par. Dec.conſ.302. ſub num.9.& 10.Hippol.ſing.521.nu.2. Soc. iun.d.conſ.128.n.15.& 16.uol.2.quç poſſeſſio per conſtitutum non tranſit ad ſecũdum & tertium emptorem, primo venditore ignorante huiuſmodi emptiones, ut per tex.in l.1.§.fi.& l.2. ff. uti. poſſide. Iacob.Machel.patroci.24 nu.2.car.135. ſentit Ruin. conſ.28. nu.5. uerſ. ſecundus caſus, uol.4. Cur.ſen.conſ.22.nu.3.& 4.Pau. de Caſt.conſ.10.ſi uera, uol.1.& facit dictum Vincen.Fran.deciſ.74 car.72. Appoſtilla ad Dec.conſ.239.lit. H. & dicam infra n. 46. ſecundo quia autores dictorum hæredum nedum per decem annos, ſed ꝑ 20.& vltra non petierunt a dicto uenditore rem ſibi realiter traditam, nec realem rei poſſeſſionem acceperunt, quo caſu ꝑ negligentiam tanti temporis decennii cẽſentur amiſiſſe, ac ueluti derelictam ha-
45 buiſſe illam † conſtitutariam poſſeſſionẽ, ita quòd per conſtitutum non poteſt amplius dici fuiſſe translatam poſſeſſionem, ſed potius amiſſam & hipothecam, ut per Bald.in conſ.325.dubitabatur, col. 2.uerſ. tũc arguo ſic lib.1.& conſ.150. caſus actualiter de facto emergens, col. pen. uerſ. capio tantum lib.2 Ancha.conſ.133.ſatis aduertetur circa medium, Iaſ. in l.3.§.ex cõtrario, col.13.uerſ.ſed aduerte num. . . . ff. de acq. poſſeſ.& latiſſimè per Tiraq.de iure conſti.in 21.limita.car.119.uide etiam Rolan.conſ.79.nu.12.uol.1.Pau.de Caſtr. conſ.70.nu.2.& 3. uol.2. Boer. deciſ.250. col.2.& deciſ.328.tertio, quia iſti hæredes emptoris nunquam corporalem apprehẽderunt poſſeſſionem iſtius rei, de qua agitur, quo fit, quòd licèt per conſtitutũ transferatur poſſeſſio, tamen hoc non procedit in hæredibus & ſingularibus ſucceſſori-
46 bus emptoris, † quia ipſi debent corporalem accipere poſſeſſionẽ, ut latè per Cagnol.in d.l.contractus, num.34.ff.de reg. iur.& Tiraq.ubi ſupra 12. amplia.num. 2. verſ.contra tamen, car.35 qui alios allegat Iacob.Machel.d.patrocin.24.num. 2. & per alios ſupra allegatos, ſub numero 44.in fi & ſic hoc videtur procedere in fi-cta poſſeſſione per cõſtitutum, ſecus ſi defunctus & author realem habuiſſet poſſeſſionem, ut per Alex.in d.conſ.90. colu.2. uol.

vol.2.ubi dicit competere publicianam, facit Alba. conf. 78. in fi.

47 Secundo non habet † locum publiciana, quia rei conuenti mediante possessione eorum, & suorum autorum tenuerunt, & possiderunt vsque ad præsentem diem, & litis motæ pacificè, & quietè bona fide dictum terrenum litigiosum, per spatiũ 30. annorum & vltra, & sic acquisiuerunt sibi vtile dominium l. si quis emptionis. §. 1. C. de præscript. 30. anno. & ibi Doct. & potuerunt, ac possunt vti re præscripta, & disponere, vt volunt, & vt quilibet de re sua potest, vt dicit Io. And. & post eũ Alberic. de Rosa. in c. possessor col 8. vers 4. proponebatur, de reg. iur. in 6. & Fel. in rubrica, de prescrip. col. 1. uers. directum dominium, & Afflict. decis. 40. nume. 5. seq. nisi essemus in re ecclesiæ, quia requiruntur anni 44. a die scientię, & mortis Rectoris, qui tolleraauit scienter præscriptionem, mediante etiam restitutione in integrum, cap. de quarta, & cap. ad aures, de præscript. & ibi Doct. Fel. consi. 2. Dec. cõs. 36. tetigi supra, decis. 45. in additio. num. 53. & 55. in 1. par. & dixi supra, num. 42. &

48 ex tali longa possessione præsumitur † titulus allegatus, & videtur bonus tex. in c. potest 16. q. 3. & declarat Abba. Panor. in c. illud, ad si in 2. col. vers. præterea dubitatur de præscriptio. & Pau. de Cast. in l. fi § 1. ff. rem ra. hab. & docet Bar. in l. Celsus, num. 5. vers. & istud est vtile, pone pater tuus. ff. de vsucapio. dummodo nõ sit allegatus titulus pro hęrede, & pro suo, quia talis titulus in suo hærede nõ potest allegari. Bar. in d. l. Celsus d. num. 5. & sequitur Cæpol. in suo tract. tit. de vsucap. pro suo, num. 13. car. mihi 156. vide Alex. cons. 90. num. 7. & seq. vol. 2. Anto. Cioffi. cons. 86. num. 6. 7. uol. 2. car. 71. ubi loquuntur in actore contra reum, & Vergi. Boccatii. in tract. de interdict. vti possid. c. 23. num. 31. car. 193. & quod titulus pręsumatur ex tali possessione, maxime allegata p̄sona, a quo habuit titulum, sequitur idẽ Bar. & Doct. in l. si certis annis. C. de pact. in l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. Alex. consilio 136. columna 2. & 3. uol. primo, consilio 113. col. 4. uol. 4. & Soc. iun. in consilio 49. numero 24. uol. 1. Et quando quis habet titulum, & est in possessione, nõ potest priuari quasi dominio, & possessione

49 per publicianam, quia † publiciana non datur contra titulo possidentem, vt cõcludit Soc. cons. 39. col. 1. & 2. uol. 3. consi. 56. vol. 4. Rim. sen. cons. 93. numero 22. consilio 14. uol. 1. Afflict. d. decis. 40. nu. 5. 6. & videtur tex. in l. paulus notat, seu incip. exceptio. dominij. ff. de publicia. Ant. Cioffi. consilio 4. numero 24. lib. 1. & per glo. magistralem, Bar. & Doct. in l. fin autem §. si duobus. ff. eo. tit. Aret. d. §. sed iste, sub nu. 7. uers. octauo, pręmitte, insti. de actio. nisi esset titulus procuratus, & vitiosus, aut malæ fidei. Roma. cons. 424. circa propositum, num. 1. uide Alexan. consilio 90. numero 2. 7. 9. uol. 2. Bertachin. Reperto. in verbo, publiciana an detur, columna 2. & in uerbo, publiciana datur, col 3. Alexan. consilio 83. numero 5. uolu. 3. consi. 184. numero 2. uol. 5. & Dec. consilio 144. numero 8. latè Rim. sen consilio 738. numero 8. & seq. uol 4. car. 148. consilio 98. nu. 34. uol. 1. vel nisi titulus procederet ab eadem persona, & authore, illius, qui agit, vt per Alexan consilio 71. videtur prima, nu mero 9. volumine 1. car. 61. aut post mortem defuncti, Alex. consilio 90. numero 7. & seq. uol. 2. facit dictum Simeonde Perusio, consilio 49. numero 7. car. 92. uol. 2. cõ

50 silio crimina. diuersorum. Et † publiciana, & pręscribendi conditio a pari procedunt affirmatiuè, l. eum qui, in princip. ff. de publi. & sequitur Balb. de præscript. in 2. par. 4. par. prin. in 1. q. num. 4. patet igitur ex supradictis, tales hæredes ac successores nõ posse intentare publicianã in hoc iudicio.

Modo videndum est, an rei uendicationem intẽtare possint, & obtinere debeãt, & certè dicendum est non posse, & si eam intentauerint obtinere nullo modo debere, iuxta tex. in l. qui accusare, C. de edendo, quia per instrumentum emptionis celebratum cum Vincentio de Leonoris, nõ probatur dominium dicti Vincentii, neq;

51 illius possessio, nam † instrumentum in præiudicium tertii, & sic dictorum reorũ conuentorum non probat dominium, neque possessionem, cùm non sumus in antiquis, nec aliqua soluta est pensio, vt de dominio habetur in l. cum res. C. de probatio. & ibi per Doct. tradit Alex. in cõs. 84. nu. 4. uol. 3. & in cons. 35. uol. 7. & dixi supra, nu. 44. & de possessione habetur per Bar. & Doct. in l. prædia. ff. de acq. possess. Fel. in c. dilectos, de fid. instrum. per Bald. cons. 507. uolu. 5. & per Alex. in cons. 97.

vol.7.dixi supra d.nu.42.probatur solùm titulus per supradicta, ergo habent proba re Vincentium venditorem tempore uenditionis fuisse dominium rei uenditæ, ad hoc, ut potuerit transferre dominium in emptorem, videlicet pro bando se emisse, uel habuisse titulo donationis, legati, vel fideicommissi ab alio, & nō titulo pro hærede, vt supra latè dixi, nu.48. & non probato de dominio rei, vendicatio non dicitur habere locum, nec hoc casu potest pro bari per possessionem dicti venditoris, q̃a
52 per dictam possessionem non † probatur dominium in rei vendicatione contra tertium possessorem, ut per Afflict. d. decis. 40.& per latè supra deducta, & allegata, & num.31. nec minus obstat velle probare Vincentium venditorem fuisse dominum, vel Franciscum de Leonoris, a quo habuit causam dictus Vincentius, producendo quoddã (vt asseritur) instrumẽtum venditionis celebratum inter dictũ Franciscum uenditorem, & Michaellem de Bauis, de anno 1511. in quo dicitur apparere dictum Franciscum vendidisse partem terreni, de quo agitur, & non illa pars, q̃ litigatur, & certum sit, q; licèt instrumentum in præiudicium tertii non probat do-
53 minium, neque possessionem, tamen † inter contrahentes probat dominium, & possessionem, iuxta tex.in l. optimè.C. de cõtra.emp.& ibi per Doct.& tradũt Doct. supra proximè allegati, & dixi in Reper. decis.in verbo, instrumentũ, in 1.par. Et sic inter ipsos contrahentes per dictũ instrumentum probatur dominium & possessio dicti terreni hortiui, quia duobus modis respondetur. uno modo, q; non est simpli
54 citer verum † instrumentum inter cõtrahentes probare dominium, & possessionẽ, sed solùm in præiudicium venditoris, q̃a bene uerum est, q; si venditor, vel habens causam ab ipso vellet dicere non fuisse dominum rei uenditæ, tunc producendo instrumentum emptor, dicitur probatum dominium uenditoris, & sic instrumentũ quo ad uenditorem probat dominium, aliàs ipse venditor allegaret eius turpitudinem, quod non licet. l. si creditoribus. C.de ser.pign.da.ma. ita tenet glo. in d. l. cùm res.ubi Bar Bald.& Sali.C. de probatio.& Alex.in l.si alienam, in 1.colu.num. .. ff.sol. mat. Beltrand. cons.55.nume.1. uol.3.Anto.de Fan. de pigno. in 2.par. 3. memb.nu.64.& in 8.memb.n.90. Gherar Mazzol.cons.107.nu.32.seq.nu.64.& seq lib.1.uide in Reperto.decisionum, in uerbo, emptor per instrumentum, car.949.in 1.par. quod secus est circa emptorem, quia contra emptorem tale instrumentum nō probat dominium, quia emptor non uidetur fateri uenditorem fuisse dominum,
55 & ideo † poterit emptor contra uenditorem, uel eius successorem negare uenditorem fuisse dominum rei uenditę, nam hoc negando, nullam allegat turpitudinem suam, ita tenet glo.& Ang.in l.1. in uers.a non domino.ff.de publicia.& Parisiens.in consuet.Paris.§.13.in glo.6.nu.3.Rim.sen. cons.166.num.7.uol.1.Dec.in l.a furioso, in fi.ff si cer.peta.& Crau.cons.157.nu.5. Afflict.decis.14.sub nu.8.& decis.40.nu.2. uide nu.6.& seq.maximè quando emptor non uult ius suum in tali emptione fundare, quod secus esset si vellet fundare in tali uenditione, quia tunc per tale instrumentum probaretur dominium, ut p̃ Soc.in cons.11.in 3.uol. & per Bened. in cap.Rainutius, uers.& uxor.nomine Adeles. num. .. de testam. Ang.in consi. 229. col.2.circa medium, & supra num.32. & Soc.iun.consilio 128.num.15.& 16.vol.2. & tunc non solum probatur dominium,
56 sed etiam possessio, etiam si † approbaret confectionem instrumenti, sed dixisset illud nullum defectu solemnitatis, adnotata supra in Repertorio decisionum, in uerbo, instr̃m locationis, car.1002. in 1.par.& Crau.cons.147.n.15.cõs.61.sub n. 2.lib.1.Io.Petr.Surd.cons.61.numero 33. Crot.consilio 212.num.8.uol.2.Rodoric. Soarez, allega.27.sub nu.10.car.285.Soc. consilio 13.uol.4 & Capici.decis.71.nu.1. & ideo fuit IVDICATVM* Mediolani de anno 1584. Rectorem probare possessionẽ bonorũ datorũ in emphiteosim, p̃ instrumentum, licèt dixerit de nullitate inuestituræ, & locationis, quod est notandũ per Rectores, & locatores, quia licèt dicat locator de nullitate contractus, tamen non oppugnat confessionem locationis, & maximè qñ impugnatio non est acceptata, Rui.cons.21. nu.6. uol.1. & Fel. c.ex animata, nu.3. de iudici. Cùm igitur rei conuenti nō fundant se in tali uenditione, sed in præscriptione, & possessione eorũ, & suorum authorum, dicendum est tale instrumentum nihil operari in eorum

rum præiudicium, vt etiam dicit Ant. de Fan. de pign. & hypo. in d. 2. par. 3. memb. nu. 63. & 64. versic. & ideo pro conclusione & in 8. par. 3. memb. num. 10. versic. dictam etiam opinionem & in conductore contra locatorem loquitur Cur. Iun. consi. 312. num. 39. & seq. vol. 3. & in emptore cōtra venditoris loquitur Gherar. Mazzol. consi. 107. nu. 32. seq. nu. 64. seq.

Secundo modo respondetur, dato, ꝙ per dictum instrumentum probaretur dominium, tñ non se extēderet, nisi ad contenta in instrumento, quia † actus agentium non operantur vltra intentionem l.
57
non oīs. ff. si cer. pet. & maximè in actu voluntario, quia actus voluntarij nō extenduntur vltra uoluntatem nostrā. l. fi. C. ne uxor pro mari. Bar. in l. Titiū, aut Meuiū §. altero. ff. adim. tut. sed in d. instrumento nulla fiat mentio de terreno, de quo litigatur, ergo &c. adnotata per Laur. Sylua. consi. 91. num. 15. & seq. volu. 1. car. 105. versic. Quinimo fortius putauerim, & licèt instrumentum dicat; Item vendidit tantum horti versus partem claustri uenditi &c. non per hoc uidetur dicere, ꝙ ab alia parte habeat aliud terrenū hortiuū, cùm illa pars terreni uenditi uersus claustrum possit se extendere vsque ad viam, & ideo solùm tanta pars intelligeretur vendita, quæ sufficeret ad stabulū faciendum uersus illam partem, & ista interpretatio oīno est amplectenda, aliàs isti rei conuenti indebitè damnum paterētur, &
58 quælibet † dispositio potius debet intelligi, vt sit superflua, & ꝙ nihil operatur, quā quod quis indebitè damnum patiatur, ita dixit gl. sing. in l. fi. §. in cōputatione. C. de iur. delib. sequitur Hyppol. sing. 630. generalitas nu. 5. Dec consi. 445. num. 50. Franc. Viui. in suis commu. opi. in verbo, statuta potius, car. 202. & ideo cùm de dñio venditoris nō fuerit probatum, non possunt obtinere isti hæredes. Nec ēt obtinere debent, dato, ꝙ probassent directum dominiū, quia apparet, ut dixi, reos conuentos mediante eorum possessione,
59 & suorum Autorum † possedisse ante litē motam per annos x. xx. xxx. xxxv. & vltra bona fide, pacificè, & quietè, & sic acquisiuisse vtile dñium, ut supra fuit dictum, & est communis opinio, ut dicunt Doct. in auct. nisi tricennale. C. de bon. mat. post ibi glo. & Bar. & Ari. Pinel. & glo. insti. de vsucap. in princi. in verbo, Dominium, & ibi not. Aret. in fi. col. 5. & 6. & Doct. in l. j. C. de pręscrip. long. temp. & tale dominiū
60 † vtile quęsitum ex præscriptione, occidit antiquum, & directum dominium, vt dicit gl. not. in l. 3. §. ex pluribus, in uerbo, possidet. ff. de acqui. poss. & in l. si ędes. la 1. in glo. fin. ff. de serui. urb. præd. & Alex. in d. §. ex pluribus; ideo Dominus ratione directi Dominij agere volens rei uendicatione contra eum. qui pręscripsit vtile dominium succumbi debet, quia non potest contra ipsum agere d. l. si quis emptionis. §. 1. C. de præscrip. 30. ann. & Dy. in d. c. possessor, colum. 1. circa fin. & hoc pulchrè, & latè declarat ita tenēdo Fran. Balb. in dicta 2. par. princ. quæst. 2. num. 7. & seq. vbi sub nume. 9. dicit, quod si iste qui præscripsit possedit sciente, & patiente directo domino, quòd ex tacito illius consensu præscribēs acquisiuit directum dominium, sin autem ipso ignorante, vtile tantùm dominium, quod vtile dominium, dicit idem operari quod directum, & maximè in casu nostro, vbi præscribēs est in possessione, vt nu. 7. & 8. & idem sentire videtur Vergi. Boccati. in tract. de interdict. vti. posside. c. 23. num. 20. car. 192. quod est notandum, & digito litigādum, & maximè stante statuto, ꝙ ille, qui possederit per decem annos inter pręsentes, & viginti inter absentes, bona fide, & titulo, non possit molestari, & inquietari, vt per Are. cons. 103. in 2. dubio, Dec. cōs. 272. in fi. Alex. cons. 165. dubitatur uol. 6. vbi dicunt ligare etiam ignorantes maiores, nec dari restitutionem in integrum, & de tali statuto loquitur etiam Paul. de Cast. cons. 298. ad primum quæsitū, vol. 1. Paris. consi. 93. nume. 19. & seq. uolum. 3. ubi dicit cōem, & Thom. Decci. consi. 86. nume. 11. car. 99. Et prædicta procedunt, quando Actor vult probare de dominio, uel quasi, sed quando non probat dñium, uel quasi, tunc sufficit dictis reis conuentis esse in possessione, & probare de possessione aliqua tempore litis motæ, & sic
61 de præsenti esse in possessione, quia † probata tali possessione lege non resistente, pręsumitur de eorum dñio, cùm de eorū dñio incidenter quęratur, iuxta not. in l. quidam in suo. ff. de condi. insti. & ita dicit Pract. Pap. in for. libel. in actio. negat. in glo. per quandam, num. 4. & supra dixi num.

nu.34. vbi loquutus sum de probando dominium per viam exceptionis, vel incidēter. & per Bar. in l. si prius. nu. 16. & seq. ff. de ope no. nun Bal. in l. bona mariti. n. 2. C. de priui. fisci. Nat. cons. 23. nu. 4. & 5. uo lu. 1. Lup. in c. per vestras, n. 43. & 44. de dona. inter vir. & vxo. car. 257. Corne. consil. 47. lit. D. uol. 3. pulchrè Ang. de Gambilio. in consi. 19. n. 14. & seq. & cons. 20. n. 13. &
62 seq. car. 86. etiam præsumitur † iustè possidere, qui rem aliquam possidet. Bar. in l. communi. §. 1. ff. de commu. diui. & ibi Alex. Brun. in consi. 108. in 1. q. Soc. cons. 15. Alex. in cons. 98. vol. 5. & Gomes. in §. sed iste, sub nu. 13. Insti. de act. & dixit Alex. in cons. 136. col. 1. uol. 1. quòd quis in dubio præsumitur pro suo possidere, & sequitur Moder. Paris. in consue. Paris. §. 8. num. 9. & præsumitur continuatio eiusdem qualitatis, ut ibi per Parisien. sub d. nu. 9. Barto. in l. quod re. & ibi Sadolet. sub nume. 106. ff. si cer. pet. & Boeri. decis. 58. nu. 9. &
63 probando se † possidere ius, præsumit ipsum semper per totum tempus allegatū possedisse, cum de eius commodo tractatur, ut per Neuiz. consi. 80. Nat. cons. 572. num. 18. & seq. uol. 3. nisi contrariū probetur, ut per Soc. in consi. 15. incipien. insignis Doctor. uol. 4. & latè per Mathesi. singu. 116. & ibi adden. & Aret. in §. sic itaq; versi. secundo aduertas ad gl. insti. de act. & probando etiam initium, & finem possessionis dicitur probata continua possessio, ut tradit Paris. consi. 104. in præsenti causa, num. 92. & cons. 107. laboriosa, nu. 12. uol. 1. latè, & pulchrè habetur per Do. Anto. Bard. in suo tract. de temp. util. & cōti. in c. 14. & Alc. de presump. in 2. reg presump 22. vbi etiam docent, quòd reus sit cautus in articulando se per tempus 30. & 40. annos, & citra ante litem motam possedisse, & de præsenti possidere, & sequitur Anch. in c. licèt causam, & ibi Fel. col. 5. nu. . . . de proba. Alexan. consi. 108. sub num. 7. uol. 2. & consi. 92. uol. 5. in fi. & Lāfran. in c. quoniam contra, in uerbo, de testi. depositio. c. 8. num. 94. uersi. & sic probato, quòd iam sunt decem, de proba. car. 117. & faciunt supra deducta, nume. 38. & infra num. 84. Cùm igitur isti rei allegauerint possedisse per annos 10. 20. 30. 40. & ultra, mediante persona suorum auctorum, quæ coniungitur cum eorum possessione, ut dicit Anto. Bard. in d. c. 14. in princip cum simi. & probauerint, ne dum per dictum tēpus possedisse, sed etiam, quòd sunt in possessione, dicitur probata eorū intentio, & obtinere debent in hoc per su prædicta.

Restat modò solùm uidere, an possint obtinere in possessorio, & dicendum est, quòd non, pluribus de causis.

Prima est, quia non fuit probatum requisita ad possessorium, uidelicet emptores possedisse, & non possidenti non da-
64 tur † possessorium recuperandæ, & reintegranda, quia præsupponunt possessionē antiquiorem fuisse apud Actores, ut per Dec. d. consi. 56. & consi. 57. Rolan. consil. 46. num. 24. 25. uol. 2. & supra dixi in materia possessorij, numero 37. nec per constitutum dicitur probata talis possessio, nō probata prius possessione venditoris tempore constituti, ut supra dixi nu. 44.

Secunda est causa, quia dato, quòd emptores possedissent, tamen requiritur, q̄ isti hæredes dictam possessionem apprehendissent, aliàs non possent obtinere in
65 possessorio, nam cùm † possessio sit quid facti non transmittitur ad hæredes, etiam filios, l. cum hæredes, & ibi Docto. ff. de acqui. poss. Alex. in l. possideri, & ibi Ias. nu. 30. & 31. ff. eo. tit. ubi dicunt requiri apprehensionem possessionis cuiuslibet rei particularis, & dixi supra, nu. 46. & filio non possidenti non datur nomine proprio remedium possessorij recuperandæ, & reintegranda, 3. q. 1. & sic non potest agi hoc remedio, ut per Afflict. decis. 167. nume. 3. qui allegat Alex. in consi. 199. columna 1. volum. 2. & idem dicit in decis. 145. num. 1. & 2. Ant. Bard. ubi supra c. 13. Tiraq. de iur. consti. in 2. par. in 12. ampl. numero 1. & seq. & Plot. in l. si quando, nu. 838. versic. fallit in dominio. C. unde ui. & nume. 847. & seq. ubi dicit communem, q̄ proce-
66 dit etiam stante † statuto, quod possessio continuetur in hæredem, quia non intelligitur, quādo ante mortem defuncti, uel statim post mortem a tertio fuisset apprehensa, per tex. in l. quamuis. ff. de acq. pos. Panor. in c. 1. col. pen. uers. item intelligo. extra de consue. & Alex. consi. 153. circa litem uertentem, col. 2. uers. item in proposito nostro, uol. 6. Dec. consi. 467. incip. bene, & consultè, col. 2. uers. similiter in directo. Rim. iun. consi. 44. nu. 68 & seq. uol. 1. & latissimè per Tiraq. in tracta. Le mort

saisit,

faisit, in 5.par.in declara.3. Rim. Iun.cõs. 44.num.68.seq.uolum.1. nec etiam quando in hærede hæredis diceretur continuata, quia tale statutum, cùm sit odiosum, intelligitur solùm de primo hærede, ut ibi per Tiraq.Mari Angussol. consil.106. Alex.cõs.37 n.4.uol. 1. & latè per Plot.in d.l.si quando, nu.847.uersicu. quadragesimo quarto, C.unde ui, Ias.consi.146.colum.3. nume.2.uolum.4.Cattella. Cotta in memorial.in uerbo, Decreto Mediolani, nisi statutum diceret, quòd continuetur in quoscunque hæredes, quo ad omnem iuris effectum, ut per Paris. consilio 41.nume.6.& seq.volum.1.cart.97.Achil. Persona,Mirandul.in tract. Quorum bonorum, numero 515.& seq.cart.412.& de materia huiusmodi statuti,uide etiã Prosper. Paset.consi.140.& consi.172.& Rimin. Iun.consi.44.nu.68.& seq. uolum.primo, & prædictam conclusionem,quòd possessio defuncti non transit in hæredem sine noua apprehensione,& ideo nõ posse agere remedio possessorio, intellige, ut dixi, quãdo uult agere nomine proprio, secus si uult agere nomine defuncti, & fuerit probatũ vsq; ad mortẽ defuncti, & intra annũ,si est maior hæres,uel post 29.annũ, si est minor,egerit,quia tunc poterit noĩe defuncti agere remedio reintegrãda,alias remedio adipiscendæ noĩe proprio,ut hęres agere necesse erit non obstante dicto statuto,aliàs succumberet,vt per Affli.decisio 167.nu.3. decis.145. nu. 1.& 2.Alex. consil.37.nume.4.uolum.1. Rimin. Iun.d. cons.44 num 67 68.& seq.uol. primo,Rota Bononi decis.12. nume.3. ubi dicit ita
* Iudicatum * Natta cons. 562.nu.17.uol.3. Roland. consi.6.nume.14.& 15.volum.3. cons.32.nu.4 & seq.uolum.4.Tiraquel.in tract.le Mor.saisit.in 5 part.declara.3. nu. 14.cart 75.& in 4.declara.6.par.num 8.9. cart.81 Menoch.de recuperand.possess.remedio primo,nume.348.& nume.363.& seq.cart.4 & remedio 13.nume.54.& 55. cart.116.Socin.in l.remque nobis, nume. 13.uers. Quarto,& ultimo.ff.de acquiren. pos.Cumia.de Ritib.Siciliæ,cap 38.nume. 379.& seq.cart.223.Cagno.in l.hæredem, nume.22.ff.de reg.iur.& Didac.pract.questio.cap.26.uersic quinto,ex eo,cart.411. & si sunt plures hæredes,oẽs debent simul agere,aut unus nomine omnium ad totũ, non ad partem,possessore nolente Dec.in l.eius §.quos uerò, numero 8 ff.si cer.pet. Boeri.decis.251.Tiraquel.de Retract.conuen.§.glos.6.nume.30.uers.sed ut iterũ, & nume.seq.Alexand. consil.27.lib.6.Barto. cons.195.lib.1.& Crauet. cons.191.num. 4.lib.1.Tertia causa est,quia tale remediũ fuit præscriptum ex eo,quia infra tempus 30.annorum non fuit intentatum, ut supra dixi, numero 42. & latè tradit Rota Perusi.decisio.59.nume.9.in 1.part.ubi dicit, quòd in Curia Romana nunquam præscribitur remedium reintegranda, & esse perpetuum, licèt sit contra communissimam opinionem, circunscripta mala fide.Patet igitur ex omnibus suprascriptis istos Actores obtinere non posse, & non fuisse, nec esse legitimos contradictores, & calumniosè talia præcepta fieri fecisse, & condemnari debere ad damna, expensas,& interesse,qa dicuntur turbasse,& ip
67 sis reis uim intulisse † nũciãdo nouũ opus cõtra ipsos in solo ab ipsis possesso. l. uim facit.ff.de ui, & ui arma. Horma.Det.in repet.l.1.colum.23.nume.24 ff.de nou.ope. nuntia.Ias.Ruin.& Mod.d.l.1.ff. eod.tit.Paris.consil.26.uolum.4.& in proposito nostro etiam latè firmat Plot. d.l.si quando, nume.122.uersicu.ille autem, & numero seq.uersi.aut ego nunciatus.C.und.ui,ubi dicit, quòd stabitur iuramento reorũ conuentorum de quantitate, & extimatione damnorum, præuia tamen taxatione iudicis,& probata prohibitione per testes,uel acta, ut etiam dicit sentire Ias.in d.leg.si quando,colum.1.& num.44 Fuit supradictum præceptum secundo loco nulliter fa
* ctum Reuocatum * & super meritis prosequutũ iudiciũ de anno 1565. & quia partes erant affines per amicabiles cõpositores se cõcordarũt;Tamen eademmet ferè cã uertẽte Mediolani,de anno 1580.inter R. Fratres Cruciferos Sanctæ Crucis Vete
* ris Mediolani,& Scholares Sanctę Marię Virtutum,fuit IVDICATVM * sm supra allegata, & causa à summo Pontifi.e postea mihi delegata,an ecclesia Sanctæ Marię Virtutum sit R.Fratrum Cruciferorũ, vel Scholariorum, infrascripta dedi dubia utrique parte.1.Et primo contra Cruciferos adduxi tex.in l.qui accusare. Cod. de eden.l.ei, qui incumbit, ubi gloss.ff.de
68 probatio ubi † Actor debet ire instructus ad iudicium, & si non probauerit, reus erit absoluendus; At per R.Fratres Cruciferos

ciferos

ciferos Actores non uidetur probatũ con
tra Scholares,ergo Scholares sunt absol-
uendi,quòd non probarunt eorum inten
tionem, uidetur apparere ex infra dicen-
69 dis. Nã † intentarũt petitorium,& sic rei
uendicationem , & in isto remedio debet
probari primo dominium per titulum ha
bilem ad translationem Dominij,ut em-
ptionis, ꝑmutationis, & donationis,sc̃d'o
traditionẽ rei,& sic possessionẽ,tertio uẽ-
ditorem , uel donatorẽ fuisse Dominũ rei
traditæ, quarto reũ conuentũ possidere ,
uel dolo desijsse possidere, glo.in §.oĩum
autem,in uerbo,possidere,ubi ẽt, Areti.nu
me.8.instit.de actio.Bart.& Docto.in l.cũ
res C.de proba.Boeri.decisio.42.num.29.
& Bertachin.Repertor.in uerbo,rei uen-
dicatione agens, colum.4.cart.280.& dixi
supra num. . . At isti R. Fratres non pro-
barunt hanc ecclesiã Sanctæ Mariæ Virtu
tum peruenisse ad eos per titulum dona-
tionis, quia instrumentum illud donatio-
nis(ut asseritur)factum per Sindicos iu-
stitiæ Mediolani de anno 1117. non facit
mentionem de ecclesia ista , nec quòd do-
nat ecclesiam Sanctæ Mariæ Fratribus, &
Monasterio,sed dicit ꝙ donat terrenũ,seu
solum , super quo ędificatũ est hospitale,
& ecclesia Sanctæ Mariæ,de quo est in te-
nuta Frater Iacobus administrator, & sic
non donarunt dictam ecclesiam, quæ præ
sumitur esse Archiepiscopi, & sic ordina-
rii Mediolani,&.non uniuersitatis,cùm ip
70 sa sit incapax, & non possit † habere nec
donare ecclesias, & spiritualia,cap.noue-
rint.10.quæst.1.c.causam, de præscriptio.
pulchrè Lamberti.de iur.patro.lib.1.arti.
9.quæst.1.2.part.num. 25.;& 26.& per to-
tum , cart.112. facit Bertachin. in uerbo,
publiciana non quæritur,car.245.colum.
1.Non probarunt Dominium dictæ eccle
siæ Sanctæ Mariæ etiam fuisse penes uni-
uersitatẽ Mediolani tꝑe donationis , nec
ipsam uniuersitatẽ habuisse ab alio aliquo
titulo habili ad transferendum dñium,ut
requiritur Rom.cons.424.nume.4.& seq.
Afflict. decis. 40. quia res aliena uendi, &
donari ꝑt l.rem alienam.ff.de cõtra.empt.
& ideo, ut dixi, est necesse probare titulũ
donatoris,per supradicta, & per Alexand.
cons.24.colum.2.uol.7.Paul.de Castr.con
sil.169.nu.2.& seq.uolum.1.Dec.consilio
146.num.12.& Ias.in l.remque nobis,nu.
28.& 29.ff.de acquir. possess. & dixi supra
nu.52.54.& seq.Traditionem similiter nõ
probarunt,quia non apparet hanc uniuer
sitatem Mediolani unquam possedisse,ne
que solum,neque ecclesiam, immo ex illo
instrumento donationis apparet contra-
riũ,quia dicit, quòd super eo est constru-
ctum hospitale , & ecclesia , & qđ Frater
Iacobus est in tenuta, & sic probat eccle-
siã possidere terrenum, super quo est ædi
71 ficata , & Frater Iacobus , cum † terrenũ
iã fuerit ecclesiæ ꝑ ędificationẽ ecclesiæ,
quia solũ cedit ecclesiæ , ut dicit Armilla,
in uerbo, ecclesia.nu.6.donauit rẽ alienã,
& sic non probauit traditionem,nec ẽt ap
paret R. fratres Cruciferos accepisse pos-
sessionem tũc tꝑis,& licèt ibi adesset Fra-
ter Iacobus Cruciferus,Tamen erat tam-
quam Administrator hospitalis , & sic ut
Hospitalerius,quod est intelligendum no
72 mine Archiepiscopi,ad quem talia † loca
iure ordinario spectant,& pertinent,alio
non apparente, cum habeat ius suum fun
datum in iure d.cap.nouerint.10. quæst.1.
& cap.causam, de præscript.Docto.in cap.
cùm uenerabilis, de exceptio.& per Deci.
in consil.152.in principio, & sic de aliqua
traditione non uidetur esse probatum. So
lùm est probata possessio Scholariorum,
qui etiam hoc fatentur , ne dũ per 30 an-
nos, sed 50.& ultra ab anno 1511. usq; in
73 præsentiarũ possedisse. Et licèt illud † in-
strumentum sit antiquissimum, & uidea-
tur probare Dominium, & possessionem,
per ea,quæ dicit Deci. in consil. 302.,sub
nu.9.& 10.consil.638.nume.6. & Hippoli.
singula.521. Tamen in isto iudicio nihil ui
detur obesse,primo quia est scriptura pri
uata sine testibus,& notario ac recognitio
ne,Capra.cons.57. Doct.in l.sciendum.ff.
de uerbo. obliga. Angel. consilio 220.ad
hoc,ut scriptũ,& Alex.consil.97.num.3.&
seq.uol.7.& latè per Paul.Granuti. Theo-
rema.15.Bertazzol.consil.1.nu 78.seq.lib.
1.in ciuilib.& Ioan.de Platea in l.1.colum.
3.uersicu.& primo debet apponi. Cod.de
Apochi.publi.lib.10.car.34.ubi etiam non
probaret , si esset reperta in Archiuio , &
non haberet requisita archiui, & idẽ sen-
tit Bertazzol.consi.14.nu.22.& 23.car.53.
in ciuilib.secundo quia probat contrariũ,
ꝙ ecclesia & hospitale non erat uniuersi-
tatis, nec esse poterat, uti incapax, ut su-
pra dixi,& sic,ꝙ non habebat dominium,
neq; possessionem, nec titulum ualidum.

Neque

Neque etiam uidetur posse obtinere per Publicianam, tum quia non intentarunt hoc remedium, sed rei uendicationem, cũ ẽt quia non probarunt requisita in publiciana; Nam non probarunt primo titulũ, quia ut dixi, uniuersitas non donauit dictã ecclesiã iã constructã, cui solus cædit, Armilla.d.uerbo, ecclesia, num.6. secundo non probarũt traditionem, vt supra dixi, num.71.& 72.& per Bertachi.in Repertorio, in uerbo, publiciana non competit, car.245.col.2. Tertio nõ ꝓbarũt, nec allegarunt bonam fidem tradẽtis, & sic donatoris, immò apparet de cõtrario, & sic de
74 † mala fide, & de uitio, cùm uniuersitas donauerit rem spiritualem, & sacram, & quæ nõ sua, sed ecclesiæ, & de qua erat incapax, ut supra demonstraui nu.70.& per Doct.in d.c.causam, de præscriptio, & per Lamberti.d.art.9.q.1.2.par. nu.25.& seq. car.112.& per Roma. d.cons.224.col.1.& 2.ubi loquitur de publiciana, & Titulo vitioso, & Socin.cons.39 in quæstione, quæ uertitur, num.2.in fin.& num 3.uol.3.car. 31.& cons.56.colum.1.uol.4. & per Bertachi. in Repertorio, in uerbo, publiciana, non quæritur, car.245.colum.1.ubi loquitur de titulo inualido, & tetigi supra, nu. 29 Et minus uideretur R. Fratres Cruciferos obtinere in possessorio, Primo, quia illud remedium non intentarunt, ut etiã ipsi fatentur, & eorum Aduocati, & causidici in allegationibus, & ĩformationibus. Secundo, quia non probarunt possessionẽ dictæ ecclesiæ Sanctæ Mariæ Virtutũ concludenter, quia Testes licet dicant R. Fratres ad eorum libitum iuisse ad celebrandum in dicta ecclesia, & cum eorum paramẽtis, & quòd adest anditus, & porta quæ uadit de Monasterio, & ecclesia Sãctę Crucis in dictam ecclesiam Sanctæ Marię; Tamen per hoc non infertur possedisse dictam ecclesiam apparẽtibus Scholaribus tenere, & gubernare dictam ecclesiam, & in illa eorum officia, & diuina celebrare, & facere celebrare per ipsosmet fratres, & alios diuersos Religiosos, & clericos, quia familiaritatis causa iuisse, & redijsse, ac celebrasse præsumitur, & etiã causa mercedis, & nomine dictorum Scholarium, ut ex libris dictæ Scholæ apparet, & ex confessionibus factis per dictosmet R. Fratres, & sentit Crauet.consil. 61.numero 2.& 3. lib.1.cart.65.& tantò magis, cum Scholares semper tenuerint claues portæ principalis dictæ ecclesiæ Sanctę Mariæ, illam aperiendo singulis diebus, & quod transitus per quod itur ad Monasterium, & ecclesiam Sanctæ Crucis est uersus dictam ecclesiam dictorum Scholarium, quo fit,
75 ꝙ dr̃ † locus separatus, & non de iuribus, & pertinentijs Monasterij Sanctę Crucis, adnotata per Pari.cõs.80.uol.2.Crau.cõs. 105.nu.12.uol.1.cõs.234.uol.2 latè Bero. cons.160.uol.1.Ceph.cons.154.n.13.& seq. uol.2.per text in l.locus.ff.de uerb.signifi. cum alijs, & uide infra, nu.90. Nec instrumentum inuestituræ factũ de ecclesia Sanctæ Mariæ, & Sanctæ Crucis per priorem Cruciferorum presbitero Francisco de anno 1516.probat aliquod dominiũ, & possessionem, quia est unicum instrumẽtum, & non probatur R. Fratres tunc temporis possedisse dictam ecclesiam Sanctę Mariæ Virtutum, nec ꝙ iste presbiter Franciscus
76 † possessionem acceperit, ut requiritur Tiraquel. de iur.constit.in 1.part.nume.33. uersicu. sed id tamen, cart.15. & in 3.par. limita 1.car.64. Plot.in l si quando, num. 172.uersic.Nec liberatur C.und.ui, & Alexan.cons.24.nu.5. uolum.7.& per Iacob. Beretta, cons.89.nu.53 & seq.cart.157.& dixi supra, num.29. Imo apparet Scholares per prius fuisse in possessione d. ecclesię usque de anno 1511.& de anno 1524.vt
77 per inscriptionem, & † literas positas in Calice, & in Ancona, quę probant in antiquis per ea, quę adducit Bal.in cons.310. vol.5.Dec.cons.135.Ferret.cons.293.nu.9. uol.2.cart.61.& Lamberti.de iur.patrona. in 2.part.articu.9.quęst 10.lib.2.cart.200. Socin.Regula Fallentiarum, Regula 238. in uerbo, libri, cart.30.ubi probatur etiã ius patronatus. Et apparet dictos Scholares stetisse in dicta ecclesia ꝑ annos quinquaginta, sexaginta, & septuaginta, usque in presentiarum, & ibi exercuisse actus charitatis, & pios, & fecisse sp̃ officiare dictam ecclesiam eorum expensis, Campanile ędificasse, locum Campanilis pro illo construendo emisse à dictis R. Fratribus, et singulo anno soluere pro dicto loco libras duas cerę Albę, et fuisse factam transactionẽ inter Monasteriũ et dictos Scholares, et de anno 1560 R. Fratres fuisse cõdẽnatos ad restituendũ malè ablata, et Indulgentias à summis Põtific b.obtinuisse,
78 Adeo, qd uti anteriores † possessores etiã debe-

deberent obtinere, & manuteneri in hac eorum possessione. Lap. Alleg. 58. nume. 6. & 7. cart. 232. Neuizan. consil. 81. nu. 26. & seq. car 677. Ruin. cons. 28. nu. 5 uolum. 4. Paris. consi. 112. nume. 72. & seq. uolu. 1. cons. 126. uol. 4. Alex. consi. 99 nu. 6. uol. 5. Alba. cons. 78. & Roland. consil. 9. num. 29. & 30. uolum. 3. Plot. l. si quando, nu. 100. uersi. ubi uerò. C. unde ui. cum aliis, & sic ex prædictis uideretur dicendum obtinere non debere istos Reueren. Fratres
79 Cruciferos, cum maximè isti † Scholares possint retinere hanc ecclesiã, causa exercendi actus pios, & opera charitatis, adnotata per Lãberti. de iur. patro. in 1. par. art. 10. n. 4. 5. & 6. car. 9. & præcipuè Epõ nõ cõtradicente, ut per Lãberti. ubi supra, libr. 1. artic. 1. q. 10. car. 112. sub nu. 25. per text. capitul. omnes basilicę 17. quæstio. 7. Lap. Allega. 54. contra Scholares, seu Batutos ecclesiæ Sanctæ Mariæ Virtutum, dixi, ꝙ si uolumus considerare possessorium (qđ
80 uidetur posse dici intentatũ per illa † uerba in præcepto, & petitione posita, spoliastis, & priuastis Monasterium iure ipsius ecclesiæ Sanctæ Mariæ, & ipsa ecclesia, & occupastis, & illam restituere, & relaxare cum clausulis salutaribus, & inde, &c. ut per Grama. decis. 19. in fin. Ruin. cons. 18. num. 21. colum. fin. uolum. 1. Rolan. consil. 41. nume. 26. & seq. uolum. 3. & Socin. Iun. consil. 128. colum. 2. uolum. 2. cum alijs à me congestis in Repertorio Decisionum, in uerbo, libellus, colum. 2. car. 1058. in 1. par. Nam satis est eo in casu, quòd iudex pronuntiet iuxta petita, licèt non sit secundũ petita, clem. sæpe, & ibi Doct. de uerb. signifi. & Marcabrun. cons. 75. num. 156. car. 300.) dicendum uidetur Monasterium obtinere debere, quia ex processu apparere uidetur Monasterium Sanctæ Crucis Veteris fuisse in possessione hospitalis, & ecclesiæ Sanctæ Mariæ connexæ, & unitæ cũ dicto hospitali, usque de anno 1172. & de anno 1517. usque de anno 1560. & 1577. singula singulis congruè referendo. Nam quo ad annum 1172. apparet de possessione per instr̃m donationis factę per cõsules cõitatis Mediolani dicto Monasterio, & Fratribus Cruciatis de sito & sic Terreno d. Hospitalis, & ecclesiæ Sanctæ Mariæ, in quo ẽt asserit R. Fratrẽ Iacobũ Cruciatũ esse in tenutã & possessionẽ dicti Hospitalis, & ecclesiæ, quod instr̃m uidetur probare possessionem inter cõtrahentes, & etiã ad præiudicium Tertij non possidentis il-
81 lo in tempore, nedum † dominium, cùm sumus in antiquissimis, & sic ultra annos quatuorcentum, & in uniuersitate Mediolani, etiam si essent uerba enuntiatiua, Soci. cons. 187 in controuersia, uersic. Tertio probatur, uolum. 1. Deci. cons. 302. nu. 9. & 10. uers. Non obstat, cart. 331. cons. 146. nu. 14. Alba. cons. 84. nu. 4. & seq. pro singulari tradit Hippoli. singula. 521. num. 2. Hiero. Mago. Rota Luca. decisio. 54. nume. 13. & 14. cart. 185. Bertazzol. cons. 1. nu. 4. 67. 94. & 95. lib. 1. in ciui. lib. & tantæ est importantiæ hæc antiquitas ita antiquissima, ꝙ
82 non requiritur aliqua † recognitio Notarii, & scripturæ, ut dicit Rota Putei decisio. 151. lib. 1. cart. 63. sentit Deci. consilio 638. nu. 6. & Paul Granuti. in Theorema 15. num. 35 car. 85. & etiam probaret, aut induceret uehementem præsumptionem ueritatis, si in aliquo deficeret, & esset registrũ alicuius Notarij, Cõitatis, uel monasterij, sine die etiam & consule, Roma. cons. 165. & ibi Mandosi & Nicola. Festasi. in tract. de collect. in 1. par. num. 53 & 54. cart. 12. Crauet. cons. 158. nume 4. lib. 1. & tetigi supra, decisio. 17. nume. 2. uersiculo, secundo constat hac 2. part. Quo uerò ad annũ 1516. apparet Ill. D. Laurentium Cardinalem Campegium priorem Sãctæ Crucis Veteris, & Hospitalis Sanctæ Mariæ ordinis Cruciferorũ; locasse, & inuestiuisse Venerabilem D. Præsbiterum Franciscũ de Gallarate de ecclesia Sanctæ Crucis, & de Hospitale Sanctæ Marię, cum earum introitibus, & cum pactis, & modis, quib in dicto instrumẽto apparet, & ibi dictus præsbiter Frãciscus soluit primũ terminũ Natalis, per quod instr̃m antiquum annorum sexaginta, & ultra probatur ẽt
83 possessio, & quasi † dominium in præiudicium tertii, qui tunc temporis non erat in possessione, per supra mox proximè allegata, nu. 81. & 82. quæ dicunt etiam, ꝙ ista duo instrumenta inducunt famam, cùm sint facta à diuersis Notarijs, & personis, ꝑ quã in antiquis probatur dñium, Immò cùm in casu isto appareat de solutione affictus, & de non possessione Tertij illo in tpe, etiam ꝙ non essemus in antiquis, præiudicaret Tertio, & ꝓbaret possessionem antiquiorẽ secus si ille Tertius tunc tp̃is possideret, pulchrè Paris. consil. 104.

104.nu.81.& seq.vol.1. Boer.decis.239.numer. 5.vers. & pro hoc facit car 65. Cro. cons.29.per totum,& num.7 & 8. car.37. volum.1. & Rebuf.in constitu. Regni. Tomo.3. tit. de materia possessor. in pfatio. nu.100.vers. tamen per locationem, car. 234.& Ant.Ciof.cons.32.nu.10.& seq.vol. 2.Bertazzol.cons.1.nu.60.lib.1.in ciuilib.

De possessione etiam apparet per capsam,& paramenta, ac alia ex dicta ecclesia Hospitalis Sanctæ Mariæ accepta, & eleuata, ac exportata in ecclesia Sanctæ, Crucis, de anno 1560. & per missas celebratas,& cantatas, ac incensum datum in dicta ecclesia Sanctæ Mariæ dicti Hospitalis,quando in Ecclesia Sanctæ Crucis celebrabātur diuina,& solemnia, & præcipue de mense Augusti,infestiuitate Sāctæ Mariæ,&in festiuitate Sāctæ Crucis, & Scholares non faciebant tunc temporis ibi celebrare talia diuina festiua, vt dicunt testes, & sic semper etiam dicti Reuerendi Fratres steterunt seu perseuerauerunt in possessione dictæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ dicti Hospitalis vsque quo isti Scholares cæperunt interuertere possessionem, & refricare quæstionem dominii dicti monasterij,& fratrum,de anno 1576.& postea,
84 prout etiam † præsumitur ita continuasse,vt per Dec.consi.57.num.6. Afflict.decisio.327.Alex.cons.33.volum.1. Abba.& Doct.in cap. quo ad sedem.de resti.spolia. Natta consi.572.num.17.& seq. volum.3. Alcia.de præsumptio.reg.2. præsumptio. 21.Cæphal.cons.289.num.15. & 16.uol.2. & Crau.cons.134.num.27 vol 1.cum aliis adductis supra,num.38.& 73. Cùm igitur appareat de antiquiori possessione R.Fratrum Cruciferorum,& de iuniori per dictos scholares,sequitur conclusio, quòd
85 præsumitur † iunior dolosa violēta & clādestina respectu prioris possessionis,& qđ vltimum spolium debet purgari cum omnibus fratribus,cap.licet causam,& ibi Docto.de proba. Alex. cons.71.sub num.9. & cons.105 uol.7. Afflict.decis.404. num.18. Crau.cons.140.lib.1. & Rota Bononiens. decis.8. fuit intentatum, & tetigi in tract. de vsufru.sub nu.6.car.317. & in decis.45. in additione,nu.61.car.743.in 1.par.& dixi supra,nu.37 & 38.

Si consideremus petitorium tam respectu rei uēdicationis,q̄ publicianæ, similiter attenta antiquitate tpis,videtur dicēdum R. Fratres Cruciferos obtinere de-
86 bere,quia in † publiciana tria ad minus, aut quatuor requiruntur,s.titulus, traditio, bona fides, & possessio rei conuenti, de titulo apparet per instrumentū donationis,de traditione apparet illū R. Fratrē Iacobū accepisse possessionē,& postea monasteriū, & fratres continuasse in possessione,de bona fide ēt apparet, quia habuerunt ab hominibus vniuersitatis Mediolani,alio non possidente,de occupatione,& possessione rei conuenti, & sic Scholariū similiter constat,quo casu obtinere debent fratres cruciferi, vt per Are. §. sed iste,num.6.vsque ad num.11.inst.de actio. Afflict.decis.40.n.4.Bar.& Doct. in l.cum res.C.de probatio.Spec.tit.de actio.seu petitio.§.sequitur,nu.40.uers.quid si velis intentare,& ibi adden. Soc.iun. cons.128.n. 12.& seq.uol.2.& dixi supra, nu.29.

In rei vendicatione probarunt de titulo donationis,de traditione, & sic possessione R.Fratrum, & de dominio uniuersitatis Mediolani, quia dominium probat per illud instrumentū donationis tam an-
87 tiquissimum, non apparente † tunc tpis alio possessore, per ea, quæ dicta fuere supra in principio,de possessorio,& per Pau. Granuti.in Theorema 15.nu.35.& supra dixi,nu.81.& 82.nec releuare uidetur pallegatum instrumentum non esse perfectū nec solemne,& non facere fidem, quia loquitur sine expressione loci, & de re incerta,& videtur quædam scriptura priuata, & q̄ non habet nomen notarii, adnotata per Capra cons.57. Quia videtur posse dici facere fidem, & omnia continere, quia continet annum,mensem, diem, inditionem,& locum,& a quibus,& habet nomē iudicis,& sic personæ publicæ,& exprimit locum, quē vniuersitas Mediolani donat monasterio Sanctæ Crucis,scilicet sitū super quo hospitale, & ecclesia Sanctę Mariæ dicti hospitalis est ædificatum, & cum sit tam antiquissimū ultra annos quatuor centum probat,ita,& taliter, q̄ transfert onus probandi contrarium in aduersariū, & cum Scholares nihil probauerint in contrarium de illo tempore,dictū instrumentum videtur præualere per supra allegata in materia possessorii nu.82.& per Roma.consi.165.& ibi Mandosi.& Nicola. Festasi.in tract. de coll. ct.in 1. par. num. 53.& 54.Rota Putei decis.151.lib.1.car.62.

&

& Dec.cons.638.nu.5.& 6. Paul. Granuti. d.Theorema 15.nu.35.& Crau.cons.158. nu.4. lib.1.

De dominio ipsorum R. Fratrum appa ret per dictum instrumētum donationis, & per inuestiturā factam de dicta ecclesia Sanctę Mariæ hospitalis in præsbyterum Franciscum, de anno 1516. cum solutione affictus, quæ duo instrumenta ita antiqua
88 † inducunt famam, & fama in antiquis pbat dominium, ut dixi supra in principio, & per Dec.cōs.638.nu.5.& 6.Soc. iun cōs. 128.col.2.& 3.cons.58.nu.5. uol.2. cōs.44. nu.30.uol.3.& Gram decis.59. num.19.& Bero.cons.130.nu.71.uol.2. qui loquuntur etiam in donatione.item probatur do minium per missas ibi celebratas a R. Fra tribus, & per incensum datum Altari d. ecclesię Sanctæ Mariæ singulo anno, in fe stiuitate Sanctæ Marię de mense Augusti, & Sanctę Crucis, ac aliis diebus solemni-
89 bus, qui actus demonstrant † superioritatem, & dominium, adnotata per Hiero.de Monte, in tract.de finibus, c.52.car.73.ubi dicit, quòd ratione exercitii iurisdictionis ille locus præsumitur esse illius, qui iurisdictionem exercet, & allegat Abba. in cōs. 62.nu.18. uol.2. & Brun.cons.34. nu.6.itē apparet per alia instrumēta, & priuilegia Pontificum in actis exhibita, in quibus fit mentio de dicta ecclesia Sanctæ Mariæ dicti hospitalis per tempus 40.& 50.annos, & ultra, quibus omnibus simul iunctis, cō iecturis, inditiis, & præsumptionibus pro batur dominium R.Fratrum Cruciferorū, ut dicit etiam ultra supra allegatos Soc. iun.d.cons.128.cons.135. num.14 uolu.2. Rui.cons.167.num.26.uol.1. Sylua.consi. 36.num.14.vol.1.Alba.cons.16.numero 5. & seq.Rim.sen.cons.410.nu.12.uol.3.consilio 227.num.1.uol.2.cons.166.nu.4.uol. 1.Bero.cons.79.nu.5.& 6.& seq.uol.3.car. 256.& supra, num, 78.& per Rim. sen cōs. 410.nu.12.uol.2.Bertazzol.cons.41.num. 109. lib. 1. in ciuili.& ideo, cùm constet de dominio, & possessione d.ecclesiæ Sanctæ Mariæ d.hospitalis per documēta anti quissima, & antiqua, per priuilegia, per in
90 ditia, & coniecturas, & et per † accessum, & aditū de ecclesia Sanctę Crucis, & de d. hospitale in dictā Ecclesiā Sanctæ Mariæ connexæ d. hospitali ad omne libitum di ctorum R. Fratrum, per quem pręsumitur dicta Ecclesia Sanctę Marię esse de iuribus dicti monasterii, & Ecclesiæ Sanctæ Crucis & hospitalis, per tex.in l. qui binas ędes, in fi.ff de serui. urba. prædio. Anto. Gomes.de contractib.c.2. numero 13.car. 167. Ioseph. Ludo. Rota Luca. decis.58. nu,7.car.290.Alex.cons.223.uisis uerbis, vol.2.Hiero.de Monte, in tract.de finib.c. 80.car.138.late Fran. Vegi. cons.54.num. 14.18.& seq.car.96.& tetigi in decis.6.co lumna 2.& seq.in 2 par. car.128. & Bero. q.48.num.2.cum aliis similibus supra, nu me. 75.deductis, uidetur posse dici dictos R.fratres probasse dominium directum, & utile, & possessionē antiquiorem, & sic
91 eorum intentionem, & † obtinere debe re per supra deducta, & per ea, quæ dixi in decis.45.in additione, per totum, & num. 56.uers.& ita remotis, & num.63.uers. & ita ex his non obstantibus, in 1.par. car. 743.& per Alexand.consilio 76.uolum.2. per Marcabru.cons.52.car.216.cùm dictū hospitale, & Ecclesia Sanctæ Mariæ præ-
92 sumatur esse † uniuersitatis Mediolani, si non apparet tūc temporis fuisse aliorum particulariū, ut per Pau.de Castr.in prin ci. ff. de acquir. posses.& esse capacem ta lis loci quo ad exercitium operis charitatis per adducta supra, num.79.& tetigi supra, in decis.17.nu.69.& seq.hac 2. par. & per Dec.cons.148.nu.3.

Nec uidetur obstare, quòd illud instru mentum donationis non sit ualidum, nec faciat fidem, cùm, ut dixi supra, careat notario, & substantialibus, & sic non tribuat titulum, quia ut supra fuit dictum, nume.
93 81.& 82. cùm sit † factum a consultibus, & a iudice reipublicæ Mediolani, & sit an tiquissimum, probat titulum, & titulus an sit ualidus nec ne, & an potuerit donare si tum hospitalis, & Ecclesiæ, & Ecclesiam, ac hospitale R. Fratres accipere in præiudicium ordinarii, hoc nō spectat ad scho lares, quia nō habuerunt cām ab uniuersi tate, nec ab Archiepiscopo. satis est, q̄ ap pareat de titulo per instrumētum Gram. decis.59.num.19.& supra dixi nu.88. quo fit, q̄ alius, qui non habet causam ab illo, qui fecit donationem, & instrumentum
94 † donationis non potest dicere de titulo inualido, et instrumento nullo, quia satis est, quod probat titulum ad exclusionē iu nioris possessoris, ut per Soc. cons.13. numero 18.uers.sed quando fratres, uol. 4. car.12.et Crau.consilio 61.sub numero 2.

uol.

uolum.1.Franc.Becci.consi.25. cum similibus,uide Bertachi. in Repertorio, in uerbo, publiciana nō q̄ritur, cart. 245 col.1. sicut quis non potest dicere furi rem non esse suā, sed alterius, & sibi illā retinere uelle, Lap.Allega.54 Franc.Aluarot. consilio 74.uolum.primo,consil.crimi. Diuersorū, & est uidendus Didac. Variar. resolu.cap. 20.num.15. uersic. uigesimooctauo, in fi. car.212.lib.2. Attento etiam, qđ propter antiquitatem temporis, titulus ēt inualidus cōfirmat̃,ut dicit Crauet.de antiq.tépor.part.3.num.28.uers.Quinto,& sic apparet donationis titulum iuuare, & ostendere R.Fratres fuisse, & esse in possessione,usque de anno 1172.& etiam quia fuit ab Innocentio octauo confirmata, ut ex priuilegio apparet, qui est ordinarius ordinariorum & fabricata præsumitur * dicta ecclesia à dictis R.Fratribus Cruciferis, posteaquā erant in possessione. Rota Luca. decisio.58.num.7.Bero.quæst.48.

Et minus uidetur obstare p̄scriptioné allegatā p Scholares,q̄a ī casu isto nō est cōcludenter probata, cùm duo Testes deponāt ab annis quadraginta intra, & alii duo sunt singulares, & unus deponit de duobus annis,de anno 1524.& 25.& concurrit mala fides,stante titulo, & antiquiori possessione R.Fratrū,& inscriptio Scolarium facta in illo calice,de anno 1511. & in Ancona picta non probat possessioné ecclesiæ, sed oblationem, & eleemosinā factam dictæ ecclesiæ. adnotata per Syl. Nuptiali lib... num..., car... & per ea, quæ dixi supra,decisi.17.num.71.hac 2.par.& clarum
95 est,quoad † præscribendum contra ecclesiā, quòd requiritur cursus quadraginta annorum,cum bona fide,cap.1.& fina.de p̄scriptio.cap.de quarta,& cap. ad aures, de præbend. & ibi Docto. Felin. consi.2 Dec. consi.36.Menochi.consi.291. nume.13.37.& 40.uolum.3.cart.350.& incipit currere solùm post mortem,& recessū illius Rectoris,uel prioris,qui fuit negligens,&tollerauit præscriptionis initiū,& post scientiam successoris tacentis,Abba.consi.32.num.1. & 3.uol.1.Sforza.Oddo.de restit. in integ. par.1.quęst.19.artic.9. nume.78. cart.195. Octauus.decisio.174.num.3.car. 711.Bertazzol.consi.123.num. 23.cart. 365.in ciuilib. dixi in decisio.45.num.61.car.703.& ibi in additio.numer.54.cart. 742.in 1.par.& supra,numer.... & post dictum tempus da-
96 tur † restitutio in integrum, Maran Spec. Aur.in 6.part versic.appellatio,num.83.in 2.actu.cart 228.& dixi in d.decis.45. in additio.numero 53.et numero 55. per Felin. in cap.1.de restitu.in integ.& Socin.consi. 226.vol.2.cum aliis, & deducuntur de me-
97 dio tempore † pestis, belli, exilij, & feriarum repentinarum. Abba,consi.32 num.1. & 3.consil 101.numer.8. volum.1. Roland. consi.79 nume.27. consi 81. num.38. & 41. volum.1.& clarum est,quòd ab anno 1524. vsque ad annum 1560. fuerunt bella, & pestes in Ciuitate,& Territorio Mediolani. Adeo quòd omnibus istis computatis non cucurrerunt triginta anni, & tāto magis cū,(vt dixi)de anno 1560. videtur interrupta p̄scriptio,vt ex illa cōtrouersia nata inter Scholares, & Reuerēdos Fr.apparet.

Vlterius nulla videtur probata pręscriptio possessionis,etiam quòd cucurrissent anni quadraginta,et q̄nquaginta,q̄a req̄ritur ad pręscribendū contra iura,et ecclesias istorum R.Fratrum Cruciferorum tēpus centum annorum, cū sint incorporati cum ecclesia Romana,vt ex eorum priuilegijs apparet,et certū est,quòd contra ec-
98 clesiam Romanā non † pręscribitur minori spatio annorum centum,etiam in seruitutibus. Abbas,consi.101. numer.9.et consi. 102.vol.1.vbi propriè loquitur de ecclesia Romana,&de ecclesia, et iuribus istorum R. Fratrum Cruciferorum,et dicit, quòd cōtra eos non pręscribitur, nisi per tēpus centum annorum, et per Ruin. consi.118. num.1.volum. 4. qui loquitur in seruitute. Et etiam,quia potest dici Monasterium Cruciferorum semper fuisse,et esse in possessione Hospitalis,et ecclesię Sanctę Marię Virtutū,postea q̄ semel possedit, licèt fratres,et Rectores mortui sint et desierint possidere corporaliter,quia ecclesia semel possidens per mortē,vel renuntiā Rectoris,et vel Religiosi, nunquam desinit
99 possidere,sed illa possessio sine alia appręhēsione trāsit in successorē,et sic in fratres successores,q̄a est in anima viuentis,et nūquam moritur, et vacat possessio prelaturę,nō autem possessio bonorū ecclesię, saltim ciuilis,vt dixi supra,decis.45.num.5. et 6.cart. 677. et in additione, numer.57. cart.743.ī 1.part. Innoc.in cap. cura,col.2. de iur.patrona.Guid.Papa,decisio.355. utrum prelatus.Rim.Iun. consi.447. nu.29. volum. 4. cart. 305. et in proposito sentit

etiam Vergi. Boccati. ubi infra ca.2.nu.24. car.14. Et cùm dictum Monasterium Sanctæ Crucis Veteris sit etiam ipse in momentanea & præsentanea possessione, & habeat anteriorem etiam possessionem, & titulum, nulli dubium est, quod obtinere de
100 bet in† possessorio etiam summariissimo quia iunior possessio præsumitur clandestina, & uitiosa, ut dixi supra nume.39. & per Plot.cons.49.num.6.cart.240. & hoc procedit etiam, quod iunior possessor haberet titulum, sed posteriorem, Bal.in consilio.58. volum.5.Paris.consi.126.uolumine 4. consilio 112.nu.73.uol.1. Alex.cons.99.numero 6.vol.5.Rota Bononi. decisio. 73. numero 8.& seq.cart.114.Roland.cons 9.nume.29. & 30.volum.3.Angel.de Gambilio. consilio 19.num.7 & seq.& num.54.55.56. cart. 77.Boeri.decisio.239.nume.4.5.& 6. Lap. allega.58.nu.6.& 7.allega.64.col.1.& alleg. 65.& Neuizan.consilio 81. numero 26. & sequen car.677.Natta cons.572.nu.29.uol. 3.& nouissime Vergi.Boccati.in tract.de interdict.uti.poside.cap.10.cart.49.& capitulo 2.num.24.car.14. ubi loquitur in ecclesia, & Simon de Perusio, in cons.49. nume.7.vol.2.consilio Crimina.Diuersorum, car.92. quæ præsentanea possessio potest considerari secũdum naturam possessionis, Nam si est possessio cõtinua, hoc est, quod cõtinuo debeat posideri, & producat fructus, semper ille debet posidere usque ad
101 diem† turbationis, & litis contestatę, aliàs nõ daretur hoc interdictum per supra allegata, & maximè Angel.de Gambilio.d.cons. 19.num.16.& seq.car.77.Mangoni.in Rota Luca.decisio.54.num.3.& 4.cart.184. Roland.cons.9.uol.3.Octauia.Pedemonta.decisio.43.nu.1.cart.169 & Vergi.Boccati.ubi supra, c.2.nu.1.cart.10.si uerò est discontinua hoc est, quod continuo non producat fructus, & non sit necesse habitare, & possidere, sed ad tempus, ut est uinea tempore putationis, plantationis, occationis, & zapaturæ. si pratum tempore adaquationis, remondationis, & secationis, & recollectionis, si campus, & terrenus laboratiuus tempore quo solet laborari, seminari, occari, & secari, ac triturari, si boschus, & oliuetum tempore quo solet remondari, scalnari, & recolligi fructus, & lignamina, & sic de similibus l.prima.§. hoc interdictum.§. duo autem.§.æstiua autem.§ illud quæritur.§ quod autem diximus.ff.de aqua. quoti.æsti.& per ea, quæ dixi supra in decisio. 43.numero 59.cart. 612. in prima part. & Hiero Gabri.cons.68.cart. 82. vbi annus, & biennium ad effectum inducendi caducitatem intelligitur secundum naturam recolligendorum fructuum, & non secundum cursum mensium, & anni, ut etiam uidemus in inducenda seruitute continua, & discontinua, quia uno tempore præscribi-
102 tur† continua, quia semper posidetur, & sic spatio x.xx.xxx.& 40.annorũ bonafide, sciente, & patiente Domino. Alio tempore discontinua, quia non semper posidetur necessario, & sic spatio centum annorũ, seu octuaginta, uel nonaginta, & sic tempore immemorabili adnotata per Cepol.de seruit.cap.4.num.4. & seq.tit. de aqueductu car.83.Sigis.Lofred.consilio 13.Rimi. Iuncon.86.num.3.lib.1.Bero.consilio 144. nu. 76.& seq.volum.3.Ioã.de Amic.consil. 51. & cons.55.facit Franc.Marc. decis. 590. in 1.part.Cur.Sen.cons.33.Crauet consi.124. num.3.vol.1.& Bursa.cons.87. numero 22. & 29.lib.1.Ioan.Petr. Surd. consilio 130. num 16.& seq.cart.364.Calca.cons.56. nu. 5.infin.isto casu dicetur esse in possessione, & posidere tempore turbationis, præcepti & litis contestatæ ille, qui prædium Rusticum possedit tempore laborandi, seminandi, adaquandi, & recolligendi fructus, licèt
103 non semper steterit in † possessione illa, & ad agrum non redierit tempore turbationis, præcepti, & recollectionis fructuũ, dummodo sit intra illum annũ, aut æstatẽ recolligendorũ fructuum, & adaquationis agrorum l.1.§.item quæsitum & §.illud ff. de aqua quotidia.æsti.§.quod autem, & per Cepol.de seruitu.Rustico.prædio.cap.4.de serui.aquæductus, numero 53.cart.85. col. 1.& in cap.9.titu.de seruitu.iur.pascen. nume.50.cart.104.& cap.1.tit.de serui. itine. nu.36.vers.secundo, Nota in istis seruitutibus cart... tetigi supra in decisio.18. nu. vij.in prima par.Grat.cons.119. num. 50. vol.2.Ripa.Responso.7.& Responso.21.numero 3.de interdict.lib.2.cart. 68. Franc. Marc.decisio 590.in prima part.Plot.consilio 49.nu.5.car.239.Socin.Iun.consil. 105. nu.35.uolum.2.cart.125. Gherard. Mazzol.cons.91.num.42.& pro singulari tradit Crement.singula.133. Si probo, & facit tex.in l.iij §.saltus ff.de acquiren pos.& l.si locus.ff.quemadmo.serui.amitta. & sufficit esse in possessione vnius capitis illius Terreni,

104 reni, & petiæ terræ, ac lacus † q. a dicet esse in possessione totius terræ vnitæ, & lacus, & fluminis ac Rugiæ super qua aqua fluit & est terrenum. Bertazzol. cons. 20. nu. 44. volum. 1. in ciuilib. Prosper. Paset. consil. 15. num. 4. & 5. & cons. 16. cart. 10. Crauet. cons. 124. num. 15. versic. secundo dico lib. primo, Rebuf. in cōstitu. Regni. Tomo 3. de materia possessio. in præfatio. numer. 156. car. 241. Lancel. de Attenta. in 2. part. cap. 4. limita. 1. num. 46 47. 57. & 58. car. 118. & Ruin. cons. 5. nu. 14. volum. 4. & Paris. cōs. 112. num. 74. volum. primo, secus si petiæ terrarum, & possessiones ac aquæ essent separatæ, q. a requireretur possessio omniū, vt per Ioā. Petr. Surd. cons. 135. num 62. & nume. 64. cart. 379 & per Virgi Boccati. in tract. de interdict. vt: possidе. cap. 2. nume. 73. versic. secus uerò car. 25. ubi nu. 72. dicit secus esse in ecclesia, quia possessionem accipiens ecclesiæ præsumit accepisse omnium bonorum ecclesiæ possessionem, & illa possidere per decisio. Rotæ 18. de restit. spoliat. in antiq. secus si alicuius possessionis acciperet, ut p Natta, cōs. 429. lib. 3. Ioā. Petr. Surd. cōs. 315. n. 64. & 65. car. 383.

Vnde infertur, quòd si sunt duo Riui, aut duo Rami, uel canales aquarum descēdētes ex diuersis fontibus, & principiis, & in medio, aut in fine vniuntur, & confunduntur, & postea separentur, & unus accipiat de aqua alterius, non dicitur alter Dominus esse in possessione aquæ alterius confusæ cum sua, & postea separatę, sed quilibet est in possessione suæ aquæ, & alter, qui accipit de aqua alterius p suū bocchellum tenetur illam restituere, & relaxare uero Domino, & potest fieri diuisio etiā, quòd una uniretur in cursu cum altera, Nam quilibet accipiet suas uncias aquarū, & non plus, & non poterit aliquam seruitutē acquirere, per ea quæ dixi infra, numero 113. cùm uirtualiter in illa unione, & īcorporatione dictarū aquarū insit quęlibet aqua separata respectu initii, & finis, & alter dicitur habere illā aqua non bene fitto canalis & prædii sui, sed alterius p dii, & loci superioris uel alterius conducti, & canalis, ac seriolæ, ut dicit Bal. in l. item Lapilli sub num. 4. uersic. item quia tenetur quis pcurare. ff. d rer. diuisio. Rimin. Sen. consil. 624. sub num. 7. uersic. & tanto magis ista, uol. 4. car. 26. & ideo debet diuidi, & qlibet accipere suas uncias, aliàs alter potest impedire cursus aquarum, maximè quando damnum sentiret, & non teneret recipere dictam immistionem aquarum. l. Lutio Titio, & l. hoc iure. §. si aqua ducatur. ff. de aqua. quoti. esti. Ripa Respons. 7. de interdi. num. 8. lib. 2. car. 67. & per Bar. in l. quominus, num. 11. uersic. Hic ergo est punctus. ff. de fluminib. ubi Ripa. Ioan. Pet. Surd. cons. 130. numer. 13. & seq cart. 363. Marcabrun. consil. 49. nu. 89. & seq. uersic. Quarto moueor, cart. 202. sentit Calcan. cons. 55 faciunt latè adducta per Cæpol. de serui. Rusti. prædio. cap. 4. tit. de serui. aquæ ductus, num. 51. & seq. & num. 55. & 60. car. 85. & nu. 12. 13. & 14. cart. 79. ubi dicit, quòd aqua diuiditur per mēsuram, & uncias, secundū quantitatem Terreni, & non qualitatem, ideo ex prædictis apparet Magnificum D. Alexandrū Cantianum nō teneri dare illas decem uncias aquarum Illustrissimo Cardinali Theano, iuxta conuentionē, nisi Illustrissimus Cardinalis remoueat impedimentū alterius aquæ suæ, quę descendit in Rugiam D. Cantiani, & se immiscuit cū aquis. d. D. Cantiani, & trahit secum de aquis D. Cantiani, uel nisi ad bonum computum dictarum unciarum decem accipiat illā aquam incorporatam d. Domini Cantiani, quæ uadit cum alia pro indiuiso Illustrissimi Cardinali ad aliū bucchellum possessionis Abbatiæ Sancti Abundii Illustr. Cardinalis, quia non debet locupletari iactura aliena, & debet Illu. Cardinalis solùm pro suo bucchello accipere suā aquā seriolæ, & non illā D. Alexandri Cantiani, aut illam diuidere p mensuram, & uncias, habita quantitate ambarum aquarum separatim discurrentium, aliàs non dicetur D. Cantianus contrauenire cōuentioni, sed Illustrissimus Cardinalis, per supradicta, & p l. Lucius ff de aqua. quoti. æsti. & Marcabrun. d. cons. 49. num. 89. & seq. cart. 201. & Calcane. cons. 55. ac Ripa. d. Responso 7. num. 8. & tanto magis, quia hoc uidetur uenire ex pacto, & cōuentione inter ipsos facta, & inita, postea quàm D. Cātianus se offert dare dictas decem uncias aquarum intra illud tēpus, secundum quòd aquæ seriolæ Talamatiæ se introducent, & currere ceperint, & aquæ seriolæ nō se introducūt, neque currūt, ita taliter, qd Illustrissimus Cardinalis habeat suas uncias quindecim pro suo bucchello, ut haberet, si currere oēs pmitterentur

ab illis, qui impediunt & restringunt cursum d. Aquarum, per quod impedimentū Illustrissimus Cardinalis consequitur de aquis dicti D. Cātiani in illa vnione, & mixtura, ac incorporatione, adeo q non solū haberet illas vncias decem sibi obligatas ex conuētione, sed ēt plures alias pro alio suo bucchello, propter d ctam unionem, & quando pactum, & conuentio est causa cōtractus, & obligationis, tunc est locus penitentiæ ēt in cōtractibus nominatis ultro citroque obligatoriis, & soluendo interesse non liberatur, sed resoluitur contractus ex pacto, hoc est casu, quo prædicta non sequantur, presens contractus inter nos celebratus habeatur pro non facto, & non teneatur, ita dicit Bursa. consf. 191. uol. 2. Ruin. consilio 68. num. 18. & consf. 167. num. 18. uol. 1. Vincen. Carroci in tract. de loca. & condu. in 2. par. tit. de pactis conuent. num. 3. car. 34. Decia. consf. 1. num. 17. & seq. uol. 3. car. 10. & tetigi supra, decisf. 45. in additione, num. 41. in prima par. car. 738. & Bar. in l. si conuenerit. §. idemque. uersi. ad contrarium. ff. de pigno. actio.

105 Et in isto possessorio † summariissimo asinario non requiritur libellus, nec forma iudicii ordinarii, sed celeritas desideratur ob moræ periculum, & datur sententia quodammodo precipitanter, hoc est intra breue tempus, & per uiam præcepti, & interdicti, officio iudicis, & non diffinitiuè per uerbum condemno, & absoluo in scriptis, nec admittitur reprobatio testiū, nec admissio capitulorum, interrogatoriorum, & positionum, nec appellatio aliqua etiam de iure canonico, quoad effectum suspensiuum, quia est iudicium parui præiudicii, et nō durat nisi donec agatur ordinariè possessorio plenario, uel petitorio. Pau. de Cast. consf. 3 uol. 2. consf. 39. uol. primo. Innoc. in cap. in præsentia, numero 2. de proba. Rui. consf. 28. uol. 4. Didac. pract. quæst. cap. 17 Rota Bononi. decisf. 17. et decisio. 79. Cur. iun. consilio 207. consilio 213. uolumine 2. Rolan. consilio 8. uolumine 4. Bald. consilio 337. et consilio 338. uolumine 5. Plot. l. si quando, nume. 96. uersf. et ubi, et num. seq. C. unde ui, Menoch de retinen. possesf. in 3. memb. colu. 2. numero 12. et 13. car. 103. Achil. Mirandul. de adipiscen. possesf. car. 7. et seq. Cumia. de Ritib. Siciliæ cap. 38. nu 439. car. 227. Prosper. Paset. consf. 142. car. 137. Rim. iun. consf. 134. uol. 2. in consf. 336. num. 40. et consf. 337. uolumine 4. Neuizan. consf. 81. per totum, et numero 32. in fi. Natta consilio 121. uol. 1. late Gherar. Mazzo. consf. 91. et Alex. Stiati in sua pract. ciuil. c. 12. car. 30. ubi latè et numero 12. tetigi supra in Repertorio, decisionū, in uerbo, appellatio, in prima par. et nouissime Vergi. Boccati. in tract. de interdict. uti posside. cap. 14. numero 43. et seq. et cap. 16. et cap. 17. car. 72. cum mille similibus, ubi dicunt etiam, quòd in alio iudicio ordinario postea illi testes repro-

106 bari poterunt, cùm ista sit † sententia interlocutoria expectans post se aliam sententiam diffinitiuam super possessorio plenario, aut petitorio, ut latè per Prosper Paset. d. consf. 142. Rim. iun. consf. 134. nume. 2. uol. 2. Mari. Angustol. consf. 187. uol. 1. et Virgi. Bocca. ubi supra, c. 17. num. 2. et seq. car. 81. et Capici. decisf. 55. ubi etiam demonstrant, quando est interlocutoria, & quando diffinitiua, et dant modum, et formam sententiandi, et iudicandi, ad euitandum iudicium ordinarium, reprobationem testium, et appellationem, capitula, et positiones. quia quando intentans hoc remedium summariissimum asinarium, (vt vocat Bal. consf. 417. nu. 3. uol. 5.) non procedit secundum formā talis iudicii, sed inordinate procedatur admittendo ea, quæ admitti non debent, & omittendo non omit-

107 tenda † tunc potest appellari, & admitti reprobatio testium, & alia ordinatoria iudicii ordinarii, quia uidetur recessum ab extraordinario hoc iudicio summariissimo, & retinende, ita dicit Natta consf. 121. nu. 3. & 4. uol. 1. Alcia. consf. 37. in fi. lib. 6. Tomo. 2. car. 162. Alex. Stiati. in sua praxi ciuil. c. 12. num. 15. col. 1 car. 31. Crau. consi. 751. nu. 15. in fi. uol. 5. car. 22 Neuizan. cōsi. 81. nu. 22. & 32. in fi & nouissimè per Vergi. Boccati. in tract. de interdict. uti posside. c. 17. nu. 5. & seq. car. 82. tetigi supra, numero 5. & infra, numero 114. ideo qui intentat hoc remedium, non debet permittere aduersarium capitulare, & producere positiones super petitorio, & possessorio plena-

108 rio, & semper debet † protestari usque ad finem, aliàs si semper non esset protestatus capitula, positiones, & testes examinati super petitorio, aut possessorio plenario valerent, & sententia super inde lata, & iudiciū diceretur ordinarium, ut per Natta d. consi. 121. numero 3. 4. & seq. & pul-

chriè

chrè sentit Angel.de Gambilio. in consil. 19.num.7.et seq.cart.76.tetigi supra in decis.44. nu.110. et seq.cart. 661. in 1.part.et tetigi supra num.5.et prædicta uidentur intelligi, quando ille, qui uult capitulare, et producere positiones respicientes ēt possessorium plenarium, et petitorium, non esset in momentanea et presentanea possessione, secus si esset, quia si de præsenti etiā ipse possideret, posset ad corroborādam, et conualidandam eius possessionem p̄sentaneā probare etiā per articulos, & testes ac positiones, & alia documenta de antiqori sua possessione, et de titulo ualido, et sic incidenter ad excludēdū iuniorē possessorem, melius non probantem, de titulo, et antiquiori possessione, ita dicit, et cōcordat Bal.in l.ordinarij iuris, nume.10.C. de rei uendica. Achil.Mirandul.in tract.de adipis.posses.nu. 42.et seq.uers.si autē uterque. cart. 15.& Ioseph. Cumia.in Ritib. Siciliæ cap.38.num.150.uersic. Tertio ampliatur,& nume. 146. & seq. cart.201.facit Paris.cons.112.nume. 79.uolum. 1.& quia quilibet posset dicere se esse in possessione præsentanea,& uelle capitulare,& positiones facere ad colorandā,& iuuādā eius possessionem, debet in hoc bonus,& practicus iudex admittere capitula, & positiones,& si in examine capituli de p̄sentanea possessione uidet, & cognoscit capitulātē non probasse momentaneam possessionē, nō debet ad ulteriores examinationes super plenario,& petitorio procedere, sed quiescere, secus si sit probatum per supradicta,& per Bald.d.l.ordinarij, num. 10. Et ideo iudex in hoc iudicio, maximè quādo intentatur officium iudicis solū debet mādare partibus, ut intra breue tempus, puta octo, aut decem dierum sibi dent infor-
109 mationes † summarias sup possessione facti tantùm,& si non est urgens periculū in mora, pars debet citari in receptione informationum, secundū aliquos, quos refert, & sequitur latè Gherard.Mazzol. cons.91. per totum,& num.45.53.& 54.& Alexād. Striati.in d.sua pract.Ciuil.cap.12. nume.5. & seq.cart.30.licèt multi alij teneāt cōtra, postea quam non admittitur reprobatio testium, nam si requireretur partis citatio, non esset summaria, sed plenaria probatio & īformatio, vt dicit Caccialup. in trac.de debito, suspe. & fugiti. quæstio.6. num.12. cart.464.& Petr. Pechi.de iure assisten. ca. 11.num.4.cart.494.in tract.de assecura.lib. primo, Diuersorum, licèt laudarem citare partem ad uidendū iurari testes ad hoc, ut sciret cōditionem,& numerum Testium, & iudicis informationem, quæ in scriptis debet apparere, de qbus informationibus loquitur etiam Curt.Iun.consil.207.& cōsilio.213.uolum.3.Bart.in l.Carbonianum. §.1.nu.3.ff.de Carbo.edi.Guid.Pap.decisio. 578.Roland.cons.8.num.17.& seq.uolum. 4.Ioseph Ludouic. in Rota Luca. decisio. 20.num.3. Rimin.Iun.cons.337.num.7.& seq.uolum.3.& Natta. d.consil. 121.nu.2. & tetigi supra in reperto. decisio. in uerbo, informatio sūmaria, cart.994. in 1.par. & in decisio.5.num.24. cart 67.d.1.part.& quem uiderit possidere, illum manutenere sua in possessione, & per uiam decreti præcipere alteri parti non possidenti, ne accedat ad dictum locum, & possessorem non molestet, aliàs ex nunc prout ex tūc, & econtra, illum excōmunicet, uel puniat in scutis centū, & reseruare utrique parti iura sup possessorio plenario,& petitorio, & idem facere si ambo possident, manutenendo antiquiorem, uel habentem titulū, p supradicta,& n.38. & 100. & p Verg. Boccati.d.cap.17.num.8.& Capici.d.decis. 55. in quo casu non loquitur Mazzol. in cons.91.& in istis informationibus præualet ille, qui habet antiquiorē possessionē cū p̄senti possessione, aut titulum, & qui
110 maiorem † numerū Testiū, nisi alij sint digniores, nobiliores, aut uerosimiliora deponerent, uel haberēt præsumptionem p se, aut bonā fidem,& alter malam, aut esset ecclesia, quæ concurrere, cum seculari,& essent pares in pbatione, aliàs secus. Bald. in l.ordinarij iuris, num. 10. C.de rei uendica. Rebuf. in cap. cùm ecclesia, car.286. colum.2.uers. uigesimooctauo, de causa. pos.& proprie. Gherar. Mazzol.cō 91 p totum,& nu.19. & 21. cart. 217. Ruin. cons. 28.num.5.uolum.4. Natta consi.572.lib.3. Rota Bonons. decisio. 73. Prosper. Paset. cons. 15.& cons. 16. Bald. consil.420.uol. primo, Rolan.cons.9.uol.3.Mago Rota Luca.decis.54.num.5.& 6.7. Curr. Sen.cons. 24.super eo, colum.1.& 2.cart.31. Alexand. de Neuo, consil. 77. Octauia. Pedemonta. decisio.55.num.1.& decisio.43.latè Achil. Mirandul.in tract.de adipis.pos.num.42.& seq.car.15.& Verg. Boccati. ubi supra, cap. 10. cart. 49. & ideo de anno 1572. fuit

* IVDICATVM * Fiuizani ad fauorē Tonij, & Lazarini de Collegnacco, cōtra Baptistā, & Hippolitū, q. a erāt ī possessione, & habebāt antiquiorem possessionem, & maiorem numerū Testium, & ita IVDI
* CAVI * de anno 1583. Papię, cōtra R. fratres Iesuitas, & ad fauorem Ill. Marchionissę Soncini, super quibusdam aquis, quia melius ꝓbauerat de eius possessione antiquiori, & præsentanea per instrumēta, & testes, & de anno 1584. Decēbris fuit confir
* mata * super hoc possessorio ꝑ Rotā Ro-
* manam, & idem iudicauit * Fiuizani D. Iudex Maleficiorū, de anno 1577. ad fauorem Tamburelli, contra præsbiterum Galeatium de Veruncula, in causa turbatæ possessionis, quia erat ī possessione tēpore accusationis, & laborauerat, ac seminauerat terras, ergo recolligere debebat per su pradicta, num. 103. & per Bal. in cons. 58. vol. 5. Est verum, quòd bene debet prudēs iudex animaduertere, an ille, qui accedit ad iudicem pro fiendo præcepto alteri parti, ne accedat ad locū, ne molestat, ne ībet cum in sua possessione, vel quasi sit in possessione, vel quasi, & pro quanto tēpore, quia si vsus fuisset cautela plotina, ad loquitur Plot. in l. si quando, nu. 102. & 103. versic. vbi autem possessor. C. vnd. vi, vbi ad demonstrādum, quòd est in possessione, vel quasi, facit laborare, vel adaquare illa die tantùm dedita opera ignorāte Domino, uel antiquori possessore, & postea statim uocat duos, uel tres testes, & conducat ad locum, uel iudicem, aut Nuntium iussu iudicis parte nō citata, & dicat, uideatis qualiter ego sū in possessione, uel quasi sic faciendi, estote boni Testes uel in actis hæc reducantur, & postea statim mittit ꝓceptū supradictum. & docet de illo tēpore tantū, nam non deberet illū audire uti clandestinus possessor, nec manuteneri, sed expellere, si alter statim doceat se possedisse paulò ante præceptum, & litem motā, & conatur uelle ꝑseuerare in sua possessione fraudulenter occupata, & impedimēta tollere, quia non dicitur amisisse eius possessionē saltim ciuilem, & statim occurrendo dicitur, perseuerare in eius possessione, po-
111 steaquam nō † habet illam pro derelicti, nec alter, qui fecit fieri huiusmodi ꝓceptū, dicitur acquisiuisse aliquā possessionem. Bald. in l. unica, col. 1. num. 3. uersic. Tertio in interdicto. C. uti. possidet attento ēe, quòd per triginta dies non possedit, iuxta tex. in l. 1. §. hoc interdictum. ubi Bart. nu. 12. & in l. 2. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuque priua. Frāc. Marc. decis. 590. num. 3. in prima par. Natta cons. 69. in fi. uolum. 1. & Bursa. cons. 156. num. 46. uolum. 2. licèt in aquæductu sufficiat una dies. Franc. Marc. d. decisio. 560. Cepol. de seruit. Rusti. prædio cap. 4. de serui. aquæ ductus, num. 53. cart. 84. ubi de tex. in l. unica. § qui hac æstate, & ibi glo. ff. de aqua. quoti. æstiua. ubi loquit ꝗ triginta dieb⁹. faciūt notata ꝑ glo. solemnem, in l. 1. in glo. Magna, circa principium. C. de seruitu. & aqua. Bald. in l. ordinarij, colum. 4. num. 10. C. de rei uendica. Bart. in l. si prius, in 7. opposi. ff. de noui. oper. nuncia. Calcane. consi. 55. & cons. 56. Octauia. Pedemo. Decis. 43. Alex. de Neuo. consil. 77. nume. 9. Natta. consi. 572. num. 24. & n. 32. uol. 3. & consi. 227. nu. 24. uol. 1. Bursat. consi. 41. nu. 16. & 17. uol. 1. Robuf. in c. cum Ecclesia. num. uer. trigesimo primo, de caus. & propri. car. 287. pulchrè Cassane. in consuetudi Burgundi. Descenses. Rubri. 11. §. 11. uersi. Nunc, ut dictum est, colu. 2. in fin. cart. 368. Neuiza. consilio 81. nume. 23. & seq. Prosper. Pasct. d. cons. 15. nu 14 & consi. 16. nu. 8. & seq cart. 11. Bertazzol. consi. 71. lib. primo, in ciuilib. Boeri. decis. 239. nu. 6. uersic consequēter, cùm homines, col. 1. & per Ripa. in responso 22 num. 4. 5. & 6. de interdi. pos. & proprie. lib. 2. cart 76. ubi quis rumpēdo claustra, clausas ostia, & tollendo impedimenta, statim qđ sciuit, non dicitur turbare, sed ꝑseuerare in sua possessione, & uitiosū possessorē eijcere, & suū successorem, faciunt bene adducta per Vergi. Boccati. in d. tract. de interdict. uti. posside. cap. 3. nu. 12. 13. 20. & cap. 4. num. 1. cart 36. Neuizan. d. cons. 81. num. 29 35. & glos. 1. in cap. 2. de nou. oper. nuntia. ubi loqtur etiam in successore in beneficio, & in hærede, & Felyn. in cap. de quarta, num 23. de prescript. tex. in §. possidere, instit. de interdi. ꝙ procedit etiam si statim non posset ob potētiā magnā aduersarij, & fortilitiū clausum, uel ob cēsurā à iudice de facto cōminatā cā recuperare, sed appellaret se, & protestare tur hoc facere metu pęnæ, & impedimēti, nō autem animo ꝑdendi eius possessionē,
112 & statim quærat ꝑ † uiam appellationis, aut rescripti superioris obtinere suam possessionem, uel tollere impedimētum, nam tali

tali casu dicetur etiam ipse esse in possessio
ne saltim ciuili, & obtinebit si potiora iura
habet, ut per Docto. supra allegatos, & per
Alba. cons. 78. sub nu. 4. & seq. uersi. Cæterũ
si diligentius, cart 90. Angel. de Gambilio.
in d. consi. 19 numero 20. & 21. cart. 77. Ri-
pa. Responso. 22. nume. 7. & 8. de interdict.
posses. lib. 2. car. 75. Paris. con. 126. nume. 11.
vo. 4. car. 138. & sentit Bertaz. in d. cons. 71.
lib. 1. in ciuilib. cart. 23?. & maximè nu. 10.

Et quando ille, qui fecit præceptum, ne
impediatur sibi cursus aquarum, est à par-
te inferiori, & alter à parte superiori, & ha
113 bet superior † Aquam uiuam oriens ex
suo loco, uel facto suo fecit in suum locum
scaturire, & currere causa, ut puta irrigan-
di prata, & hortos, & deinde permittit d.
Aquam currere deorsum, ille inferior non
potest manuteneri in sua possessione hoc
interdicto uti possidetis, licèt aqua descen-
dat ad loca sua, quia familiaritatis cã curre
re dicitur ad loca inferiora, & iure supe-
rioris habet, nec aliquam dicitur acquisi-
uisse possessionem inferior, si in alienum
aliquid non immisit iure seruitutis, hoc est
non iuit in locum Domini superioris ad
accipiendum Aquam, aut ibi conductum,
& canale non fecit, uel Rugiam non purga
uit nomine proprio suis expensis, cùm sit
meræ facultatis: aliàs secus, Bald. in l. item
Lapilli, sub nume. 4. ff. de rer. diuisio. & per
Cepol. in tracta. de Rusti. prædio. c. 4. tit. de
aquæ ductu, num. 51. & sequen. & etiam sub
nume 58 & 59. cart. 84. Roland. cons. 53. nu
me. 26 volu. 2. Plot. in Repertorio, in uer-
bo, decretum vult, car. 59. Bursa consilio
41. nu. 16. & 17. uol. primo, facit Ripa. in Re
sponso. 21 sub nu. 3. uers. sed quia tam sen-
tio, & numero 10. & Responso 7. numero 5.
libr. 2 cart. 67. Rim. Sen. consilio 623. nume.
9. cons 624. num. 7. uolum. 4. Bero. consilio
* 144. nu. 73. uol. 3. & ita fuit Iudicatum * hoc
anno 1584. Papiæ ad fauorem R. Fratrum
Cartusiensium contra Nobilem Mediola-
nensem; ideo fac, ut bene prius consules pe
ritiores antequam intentes hoc iudi-
cium retinendæ possessionis, & ritè, ac re-
ctè instruas processũ secundum formam ta
lis interdicti uti possidetis, & sententiam,
& non excedas formam, ne transeat iudi-
ciũ extraordinarium, in ordinarium, ut fa
cit ille, qui non obseruat formam legis hu
manitatis. C. de impube. & aliis substitut.
quia tunc nõ habet locum exemplaris sub-
stitutio, sed fideicõmissaria, ut latè per Do
cto. in d. l. humanitatis, & per D. Ioan. Bot-
ta Cremonens in cons. 27. nu. 115. & sequ.
car. 57. & ne detur materia appellandi, quo
ad utrunque effectũ, quia ab excessu, & in
ordinato processu potest appellari, quo
ad utrũque effectum, ut dixi supra, nume.
107. & multi Baccalares in hoc decipiũtur,
114 putãtes nõ posse appellari à sententia † pos
sessorii summariissimi, quo ad utrũque ef-
fectũ, et de iure Canonico, ut dixi supra in
Reperto. Decisionum, in uerbo, appellatio
nõ datur, in 1. part. cart. 882. Octauia. Pede-
monta decisio. 25. sub nu. 20. & sub nu. 14.
car. 97. Cephal. cons. 317. nume. 17. uolu. 3.
Bero. quæstione 52. nume. 3. latè Gherard.
Mazzol cons. 91. car. 215. Caballi. in consti-
tu. Egidia. libr. 6. c. 2. gl. k. nu 11. cart. 370.
& in gl. F. car. 368. Rolan cons. 8. nu. 33. uol.
4. & Alexand. Stiati. in pract. Ciuil. cap. 12.
num. 14. & 15. quia non procedit, quando
non fuit seruata forma talis interdicti uti
possidetis, sed processus inordinatus factus
admittendo non admittenda, & omittendo
non omittenda, vt supra dixi, nume. 107. &
108. & per Natta d. cons. 121. n. 3. & 4. uo. 1.
quia tũc iudex grauat partẽ, & à tali graua
mine põt appellari, Bal. cõ. 337. & cõs. seq. u. 5

Et competit hoc remedium cuilibet so-
cio & fratri communi habenti, & possiden
115 ti rem communem pro † indiuiso, & non
pro sua rata, sed pro re tota insolidum, ut
per Petr. Beniutend. Rota Bonon. decisio.
33. dubitandum fuit, numero 2. in fi. car. 46.
ubi dicit ita Iudicatum * Soci in l. si quis cũ
totum. ff de exceptio. rei iudica. Abbas con
silio 33 num. 7. in fin. & num. 8. uolu. 2 ubi
dicit, quod mortuo consocio tota possessio
ad alium est deuoluta, & idem dicit Lancel.
de Attenta. in 2. part. cap. 4. limita. 1. nume
ro 63. & 64. cart. 121. & ex hoc apparet ma-
lè sentire Alexand. consilio 86. ponderatis,
numero 6. in fi. vol. 6. & Curt. Sen. cons. 22.
numero 3. & 4. car. 6. colum 3. uers. cùm er-
go non deuenerit, quod est notandum, &
digito ligandum Ex quibus de mense De
cembris 1584. Iudicaui * ad fauorem R.
* Fratrum Cruciferorum, condẽnando Scho
lares, ad relaxandum, & restituendum ec-
clesiam Sanctæ Mariæ mille Virtutum so-
lutis melioramentis, si quæ facta reperien-
tur, confirmando primam sententiam, quia
apparebat de titulo, & possessione antiqs-
sima, & de dominio, ac de possessione ho-

V 4 spi-

ſpitalis uniti, & connexi d. eccleſiæ Sanctæ Mariæ, & etiam dicto menſe Iudicaui * ad fauorē D. Achillis de Aduogadris Nouariēſis, contra R. D. Bouum Canonicū, circa Aquas uiuas naſcentes in loco D. Achillis, in quibus prædictus R. Canonicus prætendebat eſſe in poſſeſſione, uel quaſi irrigandi à parte inferiori ſua prata, & dixi D. Achillē Nouarienſem præferendum, & manutenēdū eſſe in poſſeſſione præſentanea dictarū Aquarum. Primo, quia ambo probarunt poſſeſſionem de præſenti. Secundo, quia D. Achilles apparebat Dominus dictarum Aquarū, quia in ſuo naſcebātur. Tertia, quia apparebat de inueſtitura, & locatione dictarum Aquarum factarum per D. Achillem, de anno 1574. pro annis duodecim anteceſſoribus Canonici dicti R. Boui, & de uitioſa & non pacifica poſſeſſione R. Boui. Quarto, quia melius probauit ſuā intentionē tam in p̄ſentaneo poſſeſſorio, quam petitorio, & per uiginti teſtes, & ſic per plures idoneiores. Quinto, quia iudicium ſūmariiſſimum fuit conuerſum in ordinariū, tam reſpectu requiſitionis, & replicationis, quàm capitulorum, interrogatorū, & actorum factorum, & præcepti reducti ad uiam iuris, & probatione ſententiæ latæ ſolemniter per uerba condemno, & declaro, ex quibus cauſis D. Achilles ueniebat præferēdus, & R. D. Bouus excludendus, cum nullā antiquam poſſeſſionem, nec titulum allegauerit, nec probauerit, per ea quæ dixi ſupra à num. 99. uſque ad finem. Nam in iſto poſſeſſorio ſummariiſſimo non ſufficit pro-
216 bare ſe habere † Rugiam, cauum, ſerioiā, et bucchellū pro Aquis ducendis, & irrigandis pratis, ſi non probatur etiam curſus Aquarum per dicta loca, & cauamenta, licèt ſint præparatoria ad præparatum: ita in p̄poſito dicit Dec. in conſ. 103. col. 2. in princi. Octauia. Veſtr. in practica ſua, tit. ut lite pendente, de attentatis, lib. 8. col. 8. Innoc. in cap dilecti, de Maiori. & obedien. & Natta. conſi. 606. numero 10. uolumine 3. & ita eſt intelligendus Gherard. Mazzol. d. conſilio 91. nu. 10. & 11. car. 216. & nume. 30. & Ripa. Reſponſo. 21. nu. 7. libro 2. de interdict. car. 75.

Quibus omnibus ſupradictis apparet, quando non eſt ſeruata forma iudicii extraordinarii, & ſic. poſſeſſorii ſummariiſſimi ſuper facto tm̄, aut inordinatus eſt fact⁹ p̄ceſſus cumulando ēt plenarium poſſeſſoriū, & petitoriū, qđ iudices ſeculares vllo
217 mō nō poſſunt ſe † intromittere, & cognoſcere ſub pęna excōmunicationis, & Bullæ in cęna Domini, qn̄ cā poſſeſſoria uertitur inter Laicū, & clericū per ea q̄ dixi ſupra decisio. 45. nu. 75. cart. 710. in 1. par. ubi quàm plures allegaui tenentes poſſe iudices ſeculares ſe intromittere, quando eſt contentio ſolùm de poſſeſſione nuda, & facti, ut ſequtur etiam Bero. conſ. 56. nu. 13. uolu. 3. Afflict. deciſio. 24. num. 9. Grama. deciſio. 78. Caſtane. conſ. 45. num. 13. Octauia. Pedemō. deciſio. 116. car. 467. Natta. conſil. 411. uolum. 3. cart. 336. Crauet. conſil. 633. num. 3. cart. 148. volumine 4. conſilio 783. numero 8. volum 5. Guliel. Benedi. in c. Raynutius, in uerbo, nomine adeleſiam, num. 38. de teſtam. car. licèt contrarium (ultra per me allegatos in d. deciſ. 45. ſub d. nu. 75.) tenuerit Hier. de Mōte, q. 20. nu. 19. & ſeq. & Gigas in conſilio 19. nnmero. 10. & ſequen. cart. 19. & Rota Putei, deciſio. 361. lib. 1. car. 134. & Vergi. Boccati. in tract. de interdict. uti poſſidetis, numero 3. & 4. cart. 175. ubi oſtēdit hodie hanc eſſe ueram opinionem, & ſequendam, & ſupradicta tolli per Sacrum Conciliū Tridentinum, uide ibi. Tamen licèt iudex ſecularis de facto ſuper poſſeſſorio facti poſſet ſe intromittere. Primo non procederet, nec poſſet ſe intromittere, quādo directè per indirectum iudicium tangeret plenarium poſſeſſorium, uel petitoriū, vt dixi in d. deciſio. 45. nu. 76. in prima part. ſentit Octauia. Pedemonta. deciſio. 116. nume. 3. & 9. car. 468. Soc. in c. quoniam frequēter §. quod ſi ſuper, nu. 17. col. 2. ut lite conteſta. car. 280. Ameda. à Ponte in tracta. de Laudemio, tit. quis ſit iudex in cauſa feudi. cart. 68. Secundo non procederet, quando non eſſet ſeruata forma puta iudicii ſūmariiſſimi extraordinarii, & inordinatè eſſet proceſſum, quia eſſet mixtum poſſeſſorium plenarium, aut petitorium, & proſequutum in hac mixtura iudicium per ea quæ dixi nume. 106. 107. 108. & 1141. & per Pariſ. conſi. 126. num. 13. & 14. volu. 4. quia quomodo tāgeretur, tunc p̄prietas eccleſiaſtica, aut prophana clericorum, & tunc non poſſet ſe intromittere per ſupra proximè allegata, & per Rota Putei deciſio. 361. num. 3. & 4. lib. 1. cart. 135. Tertio non procederet, quando Laicus, uel clericus emphiteota, uel Directus Dominus prætenderet habere utile, uel directum Dominium, in

re,

re, uel aliquod ius, super qua contenditur per uiam spolii, vel summariissimi possesso rii quia tunc nullo modo potest iudex Laicus se intromittere, exemplum est, quando aliquis secularis ageret contra alium secularem, vel clericum, interdicto retinendæ, & vti possidetis, & sic possessorio summariissimo, & alter eorũ vti cõductor, vel emphiteota clerici, vel ecclesiæ nominaret in Dominum clericum, vel ecclesiam, qui nominatus compareret, & opponeret declinatoriam, vti Dominus vtilis, vel directi Dominii, & obtineret à iudice ecclesiastico inhibitionem, & iudex secularis, uel Laicus negaret nominatũ esse Dominũ, & rẽ nõ esse emphiteoticã, sed suã propriam, & instaret pro reuocatione inhibitionis, & causã relaxari ad iudicẽ secularem, cùm sit merè possessoria, quia isto casu nõ debet reuocari inhibitio ullo modo à iudice ecclesiastico, sed firmiter perseuerare in sua iurisdictione, & procedere ad pœnas comminatorias, qa luce clarius apparet agi de plenario, et petitorio, et sic de dominio utile, et directo respectu emphiteotæ, & directi Dominii, posteaquam alter negat bona esse emphiteotica, et ecclesiastica, sed sua, et fuisse in possessione, et in illa turbatũ esse, nã si obtineret in remedio retinẽdę uti possidetis Laicus, Clericus et ecclesia agẽdo cõtra Laicũ grauaret̃ probationibus sup plenario possessorio, et petitorio, et ꝑ indirectũ priuaretur suo dominio, et re sua patrimoniali, uel ecclesiastica, ac possessione, qđ ullo modo est concedendum, per ea quæ dixi in d. decisio. 45. numero 74. in prima part. cart. 708. Rota Putei d. decisio. 361. li. 1. cart. 135 & ita sentit Bar. in l. 2. num. 6. & ibi Paul. de Castr. & Docto. C. vbi in rem actio. pulchrè Socin. in c. quoniam frequenter, quæstio. 4. sub num. 17. col. 2. vt lite nõ contesta. car. 280. & ideo, si bona petita per illos de Burgo Franco contra illos de Bassignana remedio summariissimo uti possidetis, & officio iudicis fuissent posita ĩ Territorio Bassignanæ, (pro vt non erant ex uisitatione, descriptione, & designatione loci, quibus est standum, donec de contrario non appareat. Paris. consilio 104. nu. 28. volum. primo, & Bertazzol. consilio 1. numero 57. consi. 41. nume. 20. lib. 1. in ciuilib. facit Plo. consi. 13. colum. 1.) Ego de anno 1583. vti iudex ecclesiasticus, & Vicarius Generalis Episcopatus Papiæ ullo mõ reuocassem inhibitionẽ ad instantiã illorũ de Burgo Frãco, posteaq̃ illi de Bassignana erant emphiteotę Episcopatus Papię, & illi de Burgo Franco hoc negabant, & dicebant bona esse eorum propria.

118 Et pendente hoc iudicio † summarijssimo, retinẽdę, & officio iudicis, nõ põt ꝓcedi ꝑ uiã attentatorũ, quia unus dependet ab alio, nã si remediũ attentatorũ non habet locũ, nisi lite contestata aliqđ sit innouatũ, ergo ꝓsupponit alterũ non esse in possessione tpe moti iudicij, & litis contestatæ, ꝙ totum contrariũ dicit, q defendendo se dicit nihil innouasse, sed suã cõtinuasse possessionẽ, & ideo de hoc prius esset cognoscẽdũ, ita dicit Capici. deci 72. in causa * Bernardini. ubi ita fuit Iudicatũ* & sentit Rota Putei, decisi. 223. cart. 89. lib. 1. ubi nõ
119 dicitur † facere cõtra inhibitionẽ, q suã continuat possessionẽ, nec põt excõmunicari, quia nõ turbat, nec spernit, sequitur Lancelot. in tracta. Attenta. in 2. part. c. 4. in prima limita. nu. 2. & seq. cart. 115. & Paul. de Castr. in consi. 395. ante numerũ primũ, col. 1. uers. cõstat aũt, lib. 2. cart. 182. sed bene dicitur turbari, & molestari ab illo, qui petit attẽtata reuocari, præceptũ, inhibitionem, & excommunicationem fieri, etiã si ignoraret à principio, quo ipse cæpit possidere alterũ possedisse, Roderic. Soarez. titu. de las henrentias, in primo notabi. nu. 5. car. 888. faciunt, quæ dixi supra, nu. 101. & in decisio. 16. nu. 12. & 13. in 1. part. Bald. consil. 447. in puncto, uol. 3. & cons. 58. uol. 5. & ideo dixi anno 1583. non potuisse fieri ꝓceptũ ad instantiã R. Fratrũ Iesuitarũ Illustrissimæ Marchionissæ Soncini, sub cẽsuris, ne aquas suas aliunde diuerteret, cũ esset in possessione tpe ꝓcepti, & litis motæ, ac antea, ut Iudicaui * quæ sentẽtia in hoc possessorio ob multa disputationes fuit cõfirmata * ꝑ Rotã Romanã, de anno 1584. mensis Nouẽbris, uel Decẽbris, ideo
120 deberent cum grano salis † iudices ecclesiastici inhibitiones, & cẽsuras cõcedere, & non uelo leuato, & contra mẽtẽ Sacri Cõcilij fulminare ob pœnas, quas incurrunt, & ob damnũ, ac præiudiciũ tertij, ut loquitur Lap. Allega. 13. & ibi Mandosi. Geminia. cap. cũ Medicinalis. §. superior. de sentent. excom. lib 6. nu. 2. & seq. Tomas. Fastol. decisio. 4. dubio 14. cart. 635. Fely. consi. 5. col. fin. & Nauarra, in Manual. confessio. cap. 27. nu. 4. & 8. cart. 685. cum alijs.

D E

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXIIII.

ARGVMENTVM.

Contractus uenditionis cum pacto de retrouendendo, modicitate pretij, retentione bonorum ad eius æstimum, solutione oneris, & cum pacto lucrandi omnes fructus ultimi anni præsumitur simulatus, & usurarius, & fructus compensatur cũ uera sorte.

Tempus in pacto de retrouendendo nunquam currit, quando contractus est simulatus, & pignoris, licet cantet in uenditionem.

Contractus in totum non annullatur, quando est suspectus de usuraria prauitate, sed solùm pacta illicita habentur pro non scriptis, & de medio tolluntur, & licita firma remanent.

SVMMARIVM.

1 *FAMA producit coniecturam simulationis contractus.*

Testis unicus de auditu a parte iunctis alijs coniecturis probat instrumentum esse pignoris, & faneratitium, num. 1.

2 *Contractus præsumitur faneratitius, quando habet originem à mutuo, nume. 1.*

3 *Contractus præsumitur faneratitius, & pignoratitius propter pactum de retrouendendo, cum pacto de lucrando fructus ultimi anni, & nu. 9.*

Idem quando pactum de retrouendendo est negatiuum, ut ibi.

Idem propter læsionem in pretio, nu. 5. & 15.

4 *Valor bonorum probatur etiam per instrumenta uenditionum aliorum bonorum conuicinorum trasumptiuè, quando sunt eiusdem bonitatis, & qualitatis, aliàs secus.*

Instrumenta conditionum probant valorem bonorum conuiciniorum, quando sunt eiusdem, qualitatis, et bonitatis, aliàs secus, n. 4

Testis partis aduersæ deponens per uerbum uidetur, vel credit, aut de auditu ad fauorẽ alterius partis plenè probat contra producentem, nu. 5.

Testes cõtractus, & affines, aut coloni, uel massarij utriusque partis magis probant, & nobiliores, aut maiores, nu. 5.

6 *Pactum de retrouendendo non est pars pretij in materia pignoris, & usurarum, quando agitur solum ad rei restitutionem.*

7 *Contractus præsumitur simulatus, & faneratitius, quando bona uendita remanent ad catastrum, & æstimum uenditoris, et quando uenditor ipse soluit collectas.*

8 *Solutio onerum, & collectarum vel non, per aliquem probatur per librum argentarij, cõmunitatis & æstimi.*

Bona fuisse, & esse posita ad æstimum alicuius probatur per productionem libri, & æstimi, num 8.

Liber æstimi, & archiuij probat bona esse, vel non ad partitam alicuius, & collectam fuisse, vel non solutam, nu. 9.

9 *Fructus restituuntur solum pro rata temporis, quando bona reuẽduntur, aut restituuntur ex pacto licito.*

Emens cum pacto de retrouendendo lucratur fructus ultimi anni pro rata temporis, & nõ in totum, nu. 9.

Pacta licita, & permissa sui natura de per se (suspecta tamen) in materia usurarum de licitis fiunt illicita, & non augent præsumptionem fanoris.

17 *Regula, quòd abundare cautelis non nocet, non procedit in materia pignoris, & usurarum, immo auget præsumptionem.*

18 *Dominium non transfertur in contractu pignoratitio, & simulato, nec tempus retrouẽdendi currit.*

Tempus in pacto de retrouendendo nunquam currit, quando contractus est pignoratitius uel simulatus, nu. 18.

Fructus in contractus pignoris, & simulato restituuntur, & compensatur cum capitale, num. 18.

19 *Contractus præsumitur pignoratitius, & faneratitius, quando per prius uenditor dedisset in pignus bona, & postea pro eodem pretio alteri uendidisset, nu. 2.*

Idem quando ratio naturalis, & non uerisimilitudo [illegible] cõtrahit, & [illegible] nu. 19.

Idem

Idem quando bona essent ad catastrum, & æstimum venditoris, aut ipse uenditor solueret collectas, nu 7.

Idem quando pactum de retrouendendo esset negatiuum, & læsio magna in pretio, nume. 3. & 5.

Idem quando emptor vellet lucrari omnes fructus vltimi anni, quando bona fuissent suorum maiorum, quando esset renunciatum omnibus exceptionibus iuris, & beneficio legis, & statuti, nu. 9. 10. 11.

Idem quando omnia ferè pacta tenderent ad utilitatem emptoris, aut essent contra naturã contractus, uel naturalis ratio repugnaret, nu 12. 19.

Idem quando emptor tempore brinæ, aut sterilitatis vellet interesse, et non fructus, & quãdo bona remanerent penes massarios uenditoris, & quando emptor vellet moueri per duos menses ante, et pretium non esset iustũ, nu. 13. 14 & 15.

20 *Ratio naturalis habetur ꝑ lege, & nil aliud quæritur, & superat omne iudicium humanum.*

21 *Contractus, in quo plura reperiuntur pacta, & qualitates illicitæ, & suspectæ redditur simulatus, & nullus solum in parte suspecta, in alijs verò ualet, & dicitur licitus, & meretur executionem, & nu. 24. fallit, quãdo pactum, & conditio esset causa potissima contractus, ut ibi.*

Contractus fœneratitius ualet saltim respectu capitalis, & in illo potest exequi. num. 21. & 24.

Pactum, & conditio quando est causa contractus non est locus pœnitentiæ, nu. 21.

22 *Vtile per inutile non uitiatur in materia vsurarum, & in diuiduis.*

Promittens soluere uxori mortuo marito quinque pro alimentis, donec dos restituatur, si est pauper, & non habeat aliunde vnde viuere possit, tenetur soluere, & ual.t promissio, & statutum, nume 22 & 23.

Statutum, quod soluto matrimonio vxor pauper, & egena lucretur quinque, aut sex pro centenario pro alimentis donec dos restituatur, valet, secus si non esset pauper num. 22.

23 *Statutum, & pactum, quod maritus habeat quinque, uel sex pro alimentis, donec dos sibi soluatur, valet propter onera matrimonij, idem in uenditore, pretio non soluto.*

24 *Contractus aliquando ex duobus tantum coniecturis præsumitur simulatus, & fœneratitius, & aliquando requiruntur tres coniecturæ, & quando.*

Vxor vidua, quando non habet aliunde unde uiuere potest, pacisci potest de consequendo quinque pro centenario pro alimentis donec dos sibi restituatur, nu. 22.

Liquidum per illiquidum non retardatur, etiã in materia usurarum, præstito fideiussore de soluendo, facta liquidatione, nu. 24.

25 *Iudex ecclesiasticus, & non secularis debet cognoscere de contractu usurario, nisi statutum imponere pœnam vsurarijs, aut ageretur ad declarationem pignoris solùm, vel notorium, aut manifestum esset contractũ esse vsurarium, uel iuramentum nullum, nu. 26. & 27.*

DECISIO. LXIX.

CONTRACTVS initus inter magnificum D. Briuium, & D. Ioan Mariam della Molla Papienses, uidetur esse pignoris, & non uenditionis, licèt cantet in uẽditionem, & ideo nullum tempus cucurrisse ad reemendum, & consequenter D. Ioan. Mariam della Molla, & illos de Canibus teneri ad retrouendendum dictas ꝑticas uigintiquinque pignoratas uirtute depositi facti unà cum fructibus perceptis à die contractus ex pluribus.

Et primo, quia per testes duos magnifi-
1 ci Briuij apparet fuisse † famam in dicto loco magnifici D. Briuium pignorasse dictas terras dicto D. Molle, & unus ex illis testibus dicit audiuisse dici etiam à d. Domino Molla, qui licèt sit singularis, tamen facit semiplenam probationem, & maximè in foro ecclesiastico, Rota Peru. decisio. 9. nume. 4. & 9. in 1. part. ubi etiam unicus testis ꝑbat de iure canonico, iunctis alijs cõiecturis. Paul. de Castr. consil. 169 nume. 4. uolum. 2. Mascar. de probatio. conclusio. 448. nume. 4. & 5. uolum. 1. car. 344. pulchrè Alexand. consi. 46. nume. 6. uersicu. concurrit et
2 uolum. 3. ubi in proposito & quando † instrumentum habet originem à mutuo, & pignore, tunc instrumentum dicitur pignoris, & non uenditionis, licèt cantet in uẽditionem. Bal. in l. multum. C. si quis sibi uel alteri Bologni. in additio. ad Anani. in consil. 58. uisis instrumentis, colum. 1. cart. 42. Bald. in l. 3. C. plus uale. quod agi. tetigi in decisio. 2. nume. 1. in 2. part. Franc. Marc. decisio. 484. nume. 3. & sequen. in prima par. cart. 166. & nume. 24. uide Paul. de Cast. in

l.pacta nouissima nume.6 & 7.C.de pact.

Secundo, quia adest pactum de retrouēdēdo affirmatiuum, & negatiuum, hoc est quòd promittit retrouendere intra quinq; annos, cum hoc quòd ultimus annus non possit retroemere uenditor nisi fructibus omnibus collectis illius anni, quo uoluerit reemere, & sibi datis, quo fit, quòd certitudinaliter uult fructus lucrari ante redemptionem etiam uolūtariam, quod pa-
3 ctum de retrouendendo † inducit præsumptionem pignoris, cap.ad nostram, de emptio.& uendi.& ibi doct.& iuncto cum pacto negatiuo, quod uult lucrari fructus illius anni omnino, & non ad ratam, inducit aliam præsumptionem fœnoris urgentiorem, adeo, quod cum alia sola præsumptione facit contractum fœneratitium.& pignoris, licèt sine illo pacto negatiuo requirerentur tres coniecturæ, quia tale pactū nil aliud uidetur esse, quam quædam usura saluo capitale, ut ad literam dicit Bald. consilio.487.apparet lib.1.Franc.Marc.decisio.484.nume.6.in prima part.Cagnol.in l.2.nume.60.61.C.de pact. inter empto. & uendi.Crauet.consil.156.numero.5.lib.1. Lup.in tracta.de usur. nume.40.& 42.cart. 62.& latè per Hiero.Gabr.consil.74.num. 5.9.& 10.& Corne.consil.23.nume.8.libr. 3.ubi dicit, quòd hoc pactum esset sufficiens ad inducendum contractum fœneratitium, tetigi in decisio.1.nume.8. & nume. 73.& sequen.in 2.part.& Mascard. de probatio.conclusio.447.numero.14.uolum.1. Riminal.Iun.consil.433.colum.1. & nume. 18.19.uol.4.

Tertio, quia adest paruitas pretij secundum testes magnifici D. Briuij in magna quantitate, ultra tertiam partem, & dimidiam, & secundum testes, & instrumenta producta & examinatos per D.Mollam, & de Canibus in tertia parte, quia deponunt de libris 18.& 20.pro pertica, & non sunt de bonitate, & qualitate in specie saltim separata, quia sunt istę tertiæ Briuij, ut requiritur ad hoc, ut instrumenta de pro-
4 ximo confecta † probent præsumptiuè ualorem bonorum conuicinorum, per ea quę dixi in decision.45.nume.48.in prima par. & Lup.in tracta.de usur.nume.118.& 119. cart.83. Mascard.de probatio. conclusio. 650.nume.8.in uerbo, æstimatio.car.50.& per totum, & conclusio. 651.& 656.& 657. uolum.2.ubi numer. 11. idem quod supra dixi declarat, & cum testes isti sint producti à parte, plenè probant contra eam etiā,
5 quod deponerent per uerbum † auditus, & credulitatis, Roman.consil.104.& Crau. consi.201.nume.5.& seq.lib.2.& sic probāt de tertia parte pluris ualoris, non obstantibus testibus magnifici D.Briuij, qui deponunt de medietate ualoris, & ultra, & sic ultra dimidium iusti pretij, qui melius probant, & sunt idoneiores testibus partis diuersæ cum sint etiam massarij illorum de Canibus, sicut probant affines, & instrumētarij utriusq; partis propter parem affectionem.Bart.in l.qui testamento.§. quicunq; in fi ff.de testam.Crot.in tracta.de testibus nume.75.uersi.primo fallit, & ibi additio. cart.592.& Egid.Bossi.de testib.numer.20. cart.764.diuersorum auctorum, & sunt ēt plures numero, adnotata per Ruin. consil. 28.nu.5.vol.4.Rota Bononi.decisio. 73.orta, numer.8.& Roland.consil.29.& 30.uol. 3.tetigi in decisio.46.num.299.337.& 339. in prima part. & decisio prima numer. 36. in 2 part.& deponunt etiam, quod excessiuos fructus producebant, & quod communiter darentur ad affictum pro solidis quadraginta, & ultra, & sic quod ualebāt libras quadraginta pro qualibet pertica, Ari.Pinel.in l.2.cap.4.part.3.nu.28.& 29.C.de rescind.vend.caret.195.RiminSen.consilio. 229.nu.10.lib.4.tetigi in decisio.1.nu.21.in 2.part.& in materia vsurarum sufficit probare modicitatem pretij in tertia, quarta, & sexta parte, iunctis alijs coniecturis. Affl.ct.decisio.40.sub num.19.Bero.consi.165. nume.25.lib.1.ubi dicit communem, & Socin.Iun.consi.48.nume.22.uolum.1 & consil.104.nu.5.& 6.lib.3.& dixi in decisio.pri-
6 ma, nume.65.& 66. in 2.par. nec † pactum de retrouendendo est pars pretii in casu isto fœnoris, quando agitur ad rei restitutionem, & non ad infamiam, & pœnā corporalē fauore animæ stantibus alijs coniecturis Ari.Pinel.d.l.2.part.3.capit.4.num. 19.car.19.. Lup.de usur commen.2. §.5.nu. 123.cart.84.& Hiero.Gabri.consi.74.num. 21.cart.87.dixi in d.decisi.16.nume.8. in 2. part.facit Bertazzol.consil. 229.nume.19. & 20.car.304.in Criminali.

Quarto, quia dicta bona non fuerunt posita ad æstimū, & Catastrū illorum de Molla, & de Canibus, nec soluerūt onera,
7 & grauedines, sed † remāserūt ad Catastrū d.Briuij, & soluit mēsuale, & collectas

quo

quo fit, ꝙ præsumitur pignus, & non uenditio, & est coniectura uiolenta, quia de iure cõmuni, ille, q possidet, & emit soluere debet onera, & collectas, & non uenditor, nec ualeret pactum in contrarium per ea, quæ dixi in tracta. de usufruct. nu. 162. cart. 623. Paris. consi. 55. nume. 54. & 56. uolum. 1. Roland. consi. 40. nume. 33. & seq. uolum. 2. Iacob Beretta consil. 10. nu. 10. car. 30. & dixi in decisio. 2. nume. 8. & 9. in hac 2. par. cart. 48. & hoc potest probari per fidem officialium tenentium cattastrum, & exigentiũ, ac describentium † huiusmodi onera. Bertazzol. consi. 42. nu. 36 & consil. 99. nu. 26. & 27. in ciuilib. cart 306. Mascard. tracta. de probatio. conclusio. 316. collecta nume. 4. & sequen. cart. 238. uol. 1. ubi liber cattastri, & communitatis probat positionem, & non positionem bonorum ad aestimum, & solutionem, & non; onerum, & quorũ nomine soluatur.

8

Quinto, quia iste emptor Molla, & d Canibus uoluit emere dicta bona seminata, & illa restituere sine fructibus illius anni, quo redimerentur, quia fecit pactum expressum, ꝙ uult lucrari in totum † fructus ultimi anni, & nõ ad ratã, ut est de iure Raphael. Cuma. in l. qui Romæ, & ibi Socin. nu. 20. & Ias. nu. 37. ff. de uerb. oblig. Rolãd. consi. 27. uolum. 2. & dixi in decisio. 16. nume. 51. in hac 2. par. & sic uoluit plus recipere, & minus restituere, hoc est bona seminata, & fructus ultimi anni ullo modo restituere ad ratam temporis, quo casu contractus arguitur pignoris, & fæneratitius, quia uult, ut sibi aliquid detur ultra sortẽ, tex. in cap. illo nos, de pignorib. & ibi Ioã. Andr. Franc. Marc. decisio. 484. nu. 6. in prima part. cart. 167. Anchara. consil. 257. col. 2. post medium, Crauet. consil. 156. nu. 12. uol. 1. Lupus, tracta. de usur. comment. 2. §. 1. nume. 43. cart. 63. Mascard. de probatio. conclusio. 447. nu. 36. uol. 1. car. 343. & tetigi in decisio. 1. nu. 74 in hac 2. part.

9

Sexto, quia ista bona fuerunt maiorum dicti D. Briuij, ut per cattastrum probatur, quo fit, quòd propter affectionem præsumitur illa bona pignorasse, † & non in totum alienasse, & uendidisse. Ancha. Regiẽs. quæst. 75. nu. 4. in prima part. dixi in decisi. 2. nu. 7. in hac 2. par. Socin. Iun. consil. 104. nu. 10. & 12. lib. 3.

10

Septimo, quia emptor uoluit, ꝙ uenditor transacto dicto tempore redimendi nõ possit dicere, opponere, & excipere, † qđ fuerit in aliquo læsus, nec ultra dimidiã iusti pretij, & tam ex clausula, si qua mihi &c. & omnibus alijs legũ auxilijs, & fauoribus, quibus omnibus renuntiauit, & renunciat, q̃ renũciatio arguit contractũ pignoris, & fęnoris iunctis alijs coniecturis, ut p Tiraq. de retract. conuẽtio. in præfatio. nu. 16. & 19. Bald consi. 275. præmisso statuto, column. 2. versicu. Nec præmissis obstantibus, uolum. 5. ubi dicit uiolentam esse præsumptionem.

11

Octauo, quia omnia pacta sunt ad utilitatẽ emptoris, & intricata, ac ferè contra naturã contractus, quo casu magna † resultat p̃sumptio fænoris, & pignoris. Anchar. consi. 257 col. fi. Lup. de vsur. nu. 42. car. 63. & nu. 49. cart. 64. Mascar. de probatio. conclusio. 448. nu. 6. uol. 1. car. 344. Franc. Marc. decisi. 484. nume. 3. & seq. in prima part. tetigi in d. decis. 2. nu. 22. car. 53. in hac 2. par.

12

Nono, quia de anno 1578. ꝓpter brinã, & sterilitatem noluit emptor fructus, † sed interesse, & relaxauit uenditori pro illo anno fructus d. bonorum, signum euidentissimũ ꝙ non erat uenditio, quia omne damnum, & commodum ad emptorem spectasset. Rimin. Iun. consil. 433. nu. 5. & 17. uol. 4. Hier. Mago. decisi 25. nume. 19.

13

Decimo, quia ista bona illi de Canibus non curarunt unire cum sua possessione, & dare suo massario ad laborandum, ut fit communiter ab omnibus, sed relaxarunt laboranda massario D. Briuij, qui laborauit totam suam possessionem eo modo, quo prius, & solùm dabat partem dominicam illis de Canibus, quo fit, quod non uenditio, sed pignus fuit, adnotata supra, num. 7.

14

Vndecimo, quia uoluit moneri per tres † menses ante, ut per Rimin. Iun. consil. 433. nume. 10. uolu. 4. cart. 271. ubi inducit pręsumptionem fænoris, & maximè quando pretium non est iustum. Decian. consil. 2. nume. 36. & nu. 136. uol. 1. Conrad. de contracti. lici. & illici. q. 83. conclusio. 8. col. 2. cart. 426.

15

Nec obstat, ꝙ pactum de retrouendendo, renunciatio læsionis, & alia similia de per se non † sunt ꝓhibita à iure, & ꝙ abũdare cautelis nõ nocet, & ꝙ licitũ est se decipere usq; ad dimidiũ iusti pretij, qa respondetur supradicta procedere de per se, non autem, quando cum alijs pactis suspectis, concurrunt, quia tunc in materia usurarũ

16

de

de licitis fiunt illicita, & vsuraria, si sunt vltra duas coniecturas, appostilla ad Dec. in consi.210.nu.4.in fi. in verbo, inequalitas, vbi dicit, ꝙ illæ coniecturæ non inducunt fraudem, sed bene ex pluribus simul iunctis inducitur fraus. Lup. de Sancto Geminia.de vsur. comen.2.§.1. nu.28. & 40. vers.intelligas tamen, car 63. Anto. Burgo. in c.ad nostram, num.4.& 5. de emptio & vendi. Hiero. Gabr.d.cons.74.nu.23.& 24. car.88. & dixi in decis.13. numero 20.25. & 26.in 2.par.car.254 nam in materia vsu
17 rarum regula illa, quod abundare † cautelis non nocet, non procedit, quia magis illaqueat, & nocet. Ancha.cons.257. colu.fi. Dec.in l. quæ dubitationis, nu.4.ff.de reg. iur.& Rim.iun.cons.433.nu.15. vol.4.car. 272.tetigi supra decis.13. nu.21.hac 2.par.

Cùm igitur hic appareant non solùm duæ, & tres p̃sumptiones pignoris, sed sex, & vltra, sequitur, ꝙ nõ fuit translatũ aliquod dominium per venditorem in emptorem, & consequenter nullum tempus cucurrisse, & potuisse, ac posse agere ad rei restitutionem vnà cum fructibus computãdis in sortem perceptis, & consumptis, po
18 steaquam ex pignore non † transfertur dominium, sed cautio, nec currit præscriptio. Bald.in l.1.C.de pigno.actio. Alexan. cons.46.num.6.uol.3. Anchar.d.cons.257. col.2. Decian.cons.10.nu.57.lib.1. Mathe. Vesembe.cons.11.nu.9. & cons.8.nu.39. & seq.uol.1.car.365. Lup.de vsur.comen.2.§. 3.nu.102.car.78.col.2.in fi. Hiero. Mago. Rota Luca. decis.77.num.18. car.233. Bero.cons.169.num.12.uol.1.tetigi in decis.2. num.32.& num.42.vers.& aduerte, & decisio.16.num.25.& num.35.hac 2.par. Petr. Gherard. singula.18. num.2.& quo ad fructus est etiam tex.in c.1.& cáp. conquestus, de vsur.& ibi Doct glo.fi. Imo.& Abba.in c.cum causa, de offi.delega. Sebastia. Medice.tract. de compensa. in prima par. quæstio.9.numero 7.car.21.tetigi in decis. prima, numero 108. & 109. decisione secunda, sub numero trigesimosecundo, vers.immo omnes solutum, decis.13.num. 24.25.& 33.in 2.par.& Rim. iun. consilio 433.nu.21.uol.4. & pulchrè loquitur Abba.in cons.76.tria succinctè, num.2. col.2. vers.nam dico, ꝙ debet, lib.1. vnde omni-
* bus ita perpensis fuit IVDICATVM * Papiæ hoc anno 1585. hoc instrumentum esse pignoratitium, bona esse relaxanda vna cum fructibus perceptis a die contractus, prout etiam alijs in locis pluries fuis-
* se iudicatum * demonstraui supra in decis. 1.& 2.hac 2. par.

Potest etiam oriri, pręsumptio fænoris, quando venditor prius dedisset in pignus bona, & postea pro eodem pretio alteri,
19 † vendidisset, ita dicit Mathe. Bru. Ariminens.in cons.91.nu.8.car.205. Iac. Henricmar.cons.44.nu.3.uol.1.car.174.faciunt q̃
20 dixi supra, num.2. & etiam quando † ratio naturalis, & inuerosimilitudo oppugnaret contractui, & pactis, vt dicit Decia. cons.62.num.72. & seq.vol.3. vbi habetur pro lege, & omne iudicium humanum superat, & quòd quærere legem, ubi se ostendit naturalis ratio, infirmitas est intellectus, vt dicit etiam Angel.cons.274. prope finé, uersicu.& eodem modo respondetur.

Et ad vnum est aduertendum in hac materia pignoris, & fænoris, ad quod pauci animaduertunt, quòd licèt in contractu uenditionis, & dationis insoluti adsit aliquod pactum pignoris, uel fænoris, quòd propter hoc contractus in totum non an-
21 nullatur, neque dicitur † simulatus, sed tantùm tollitur de medio illud pactum reprobatum, & habetur pro non apposito, & circa residuum ualidum, & permissum contractus, & clausulæ, ac alia contenta in contractu firmus, & firma remanent, & merentur executionem, nam tali casu vtile p̃ inutile non vitiatur, cùm sumus in diuiduis, & tot dicantur contractus & rogitus quot pacta, capitula & conditiones. per ea quæ dixi supra in decis.9.num.25. & decis. 35.nu.32.in 1.par.& decis.2.nume.37.hac 2.par. Natta cons.497.num.11. & seq.uol. 3.facit Ferret.cons.40.num.12. cons.178. num.18.uol.1.car.142.tetigi supra in decis. 8.num.9.& 10.hac 2.par.& Iacob. Beretta, cons.112. nisi pacta illicita cum licitis essent causa huiusmodi contractus, quia tali casu non teneretur obseruare licita cõtra se ex eo, quia aliter & alio modo non fecisset huiusmodi contractum, & quando pactum, & condutio est causa impulsiua, & potissima contractus, tunc vno deficiente corruit totus contractus, si alter partium non vult obseruare, quod secus esset si pactum, & conditio non essent causa immediata contractus, quia tunc non esset locus penitentiæ in contractibus nominatis, sed posset quis cogi ad obseruan-

uantiam contractus, ita distinguunt Rui. cons.167. num. 18. uolum. 1. Bursa. consi. 191. uol. 2. Decian. cons. 1. nume. 27. & seq. uol. 3. car. 10. & Vincen. Carroci. in tract. de loca. & condu. in 2. par. tit. de pact. conuentis, car. 34. nume. 3. & tetigi supra decis. 24. numero 104. hac 2. par. Adeo quòd si omnia pacta saperent vsurariam prauitatem saltim, pro vera sorte, & capitale mereretur executionem, uti rogitus super illo factus, licèt alia haberentur pro non appositis, vt dixi supra d. decis. 35. num. 32. & decis. 2. nu. 37. cum aliis, & si pactum appositum esset permissum a iure generaliter, & a partibus excessum vltra ius commune, valeret, & reduceretur ad ius commune, & residuum tolleretur de medio; Hinc est, qd

22 pactum, & † statutum factum, quòd mortuo marito, uel soluto matrimonio soluãtur vxori quinque, vel sex pro centenario pro alimentis, donec dos sibi restituatur, ita simpliciter intellectum, non valet, sed reducitur ad ius cõmune, hoc est casu, quo hæc uxor non habeat aliunde vnde uiuere possit, quia non tenetur uiuere de uento, ita consuluit Paul. de Castr. cons. 53. & ibi Apostil. vol. 3. car. 56. ubi dicit ita ter fuisse IVDICATVM, * & ita etiam latè sequitur Bertazzol. cons. 127. & ibi Apostil. car. 297. in criminalib. ubi ita IVDICATVM * affirmat, Bero. cons. 130. nu. 5. & seq. uol. 3. & faciunt quæ dixi sup. in decis. 13. nu. 51. 52. & 53. in hac 2. par. & in decis. 8. num. 55. & 56. in 3. par, car. 247. similiter videmus, quòd si propter onera matrimonij supportanda, de dote soluenda marito, & pretio non soluto venditori factum est

23 pactum † quòd donec soluatur dos, vel p̃tium rei, soluantur octo, aut decem pro alimentis & fructibus rei, quòd ualet pactũ, & promissio usque ad summam librarum quinque pro cẽtenario librarum, quia ita a iure reperitur taxatum; vltra uerò summam librarum quinque non valet, nec debetur uti reprobatum a iure, & habetur illud excessiuum numerum pro nõ scripto, nisi adsit statutum, vel consuetudo hoc taxans, uel non sit probatum hoc tantũ sua ĩteresse, ut dixi supra in Reper. Decisio num. in uerbo, executio & interesse, cart. 919. in 1. par. Alex. consi. 178. nu. 10. uol. 7. Ioseph Lud commu. concl. q. 38. car. 88. colu. 2 Rota Genuæ, decis. 184. car. 257. Nat. cons. 498. nu. 23. uol. 3. & tetigi supra in d. decis. 13. n. 51. & seq. hac 2. par. pulchrè Io. And. Alferi. cons. 35. car. 121. ubi non procedunt cessantibus oneribus matrimonij etiam intra annum luctus, secus si non cessarent mortuo marito, ut per Cumia. in ritib. Siciliȩ, car. 443. num. 22. si uero in dicto

24 contractu adsint † duæ præsumptiones, s. pactum de retrouẽdendo negatiuum, hoc est, quòd non possit retroemere, vel retrouendere, nisi post tres, aut decem annos, & quòd debeat soluere uenditor onera, uel tenere ea ad suũ æstimũ, & quid simile suspectum, aut adsit læsio ĩ pretio in magna quantitate, ut puta ultra tertiam partem, & pactum de retrouendendo affirmatiuũ ad certum tempus, vel quòd lucretur fructus ultimi anni in totum, & quid simile; nam his duobus casibus duæ tantum præsumptiones sufficiunt, aut alio in casu adsint tres præsumptiones, de quibus dixi in 1. & 2. decisio. hac 2. par. tunc contractus in totum erit illicitus, & simulatus, & nullã meretur executionem, & omnes clausulæ, obligationes, & conuenta erunt nullæ, & nulla, & simulata, & solùm, ut dixi, pro uera sorte, & capitale ualebit contractus, ut simplex confessio de capitale recepto, & uera sorte, uti de his omnibus rogatus, & celebratus, ut dixi d. decis. 35. num. 32. in 1. par. & decis. 8. nume. 9. & 10. hac 2. par. & p̃ supra allegata, etiam quòd debitor opponeret interesse, & usuras solutas debere cõpensari cum uera sorte, iuxta notata sup. num. 18. nisi essent liquidæ, & declaratum contractum usurarium, & appareret de solutione, maximè præstita fideiussione de illis restituendis in casu succumbentiæ per ea, quæ dixi supra in decis. 28. in addi. nu. 5. & 6. & decis. 44. nu. 56. & 67. in 1. par. & in decis. 13. nu. 49. & 50. hac 2. par.

Verùm quia in alia mea Decisione secunda supra sub nu. 38. car. 59. hac 2. par. te-

25 tigi † iudicem ecclesiasticum solũm, & nõ secularem posse principaliter, & incidẽter cognoscere de usuraria prauitate, tamen si statutum imponeret pęnam istis usurariis, posset iudex laicus punire hunc usurariũ in pœnam statuti, & sic ad fauorem usurarum, & iurisdictionis ecclesiasticæ pronunciare, sicut super periurio ad fauorem iuramenti seruandi, non autem contra, ut per Rim. iun. consi. 399 n. 19. & seq. uolu. 4. cart 181. Octa. Pedem. decis. 137. n. 12 Bertazzo. cons. 238. lit. A. car. 318. in criminalib. & te-

tigi-

tigi supra in decis. 9. numer. 44. & 45. in 1. par. & idem posset iudex laicus cognoscere quando iudicium esset super declaratio
26 ne pignoris, aut † uenditionis tantùm, & non super fœnore, & usura, ut per Iac. de Fran. Neapo. de feu tit. si quis inuestit. interpre. §. similiter. nu. 2. car. 27. positū post Decisiones Vincentij Franchi Neapolitani, & per Bero. consi. 210, nu. 16. uol. 3. cart. 603. faciunt notata supra in decis. 13. n. 25. hac 2. par. & etiam quando esset notorium, & manifestum iuramentum esse nullum, & contractum usurarium, ut per Rom. sin gu. 498. Affli&t. decis. 263. Fel. in c. 1. nu. 22 & Abb. in c. 2. nu. 3. de iureiu. & uide Bero. cons. 8. numero trigesimotertio, uolum. 3. car. 23.

Et hæc omnia bene nota tu qui uis arguere contractum de usuraria prauitate, uel pignore, quia si bene perleges Decisiones meas de hac materia loquentes, scilicet decis. 3. num. 30. & seq. decis. 35. in 1. par. & decis. 1. 2. 3. 13. & 14. in hac 2 par. ueritatem omnium, quæ ferè tibi contingent reperire poteris fideliter, & practicabiliter narrata, & expressa.

DE CONTRACTIBVS, DECIS. XXV.

ARGVMENTVM.

Potestas, & officialis, qui obtinuit officium, & patentem officij a contutore, administratore, domino, & feudatario, an mortuo feudatario uel contutore, aut domino nolente approbare, debeat consequi officium & damna petere, vide hic latè.

Successor an, & quando teneatur stare locationi, vide hic.

Pœna promissa in contractu, & in compromisso, quando ob contemptum, & in obseruantiam debeat peti, vide hic.

SVMMARIVM.

1 *Contutor, & pupillus tenetur approbare locationem factam, & officium datum a contutore, & post ius quasitum conductori, & nu. 2.*

Minor tenetur approbare locationem factam, & officium datum a contutore, & non potest praiudicare iuri quasito conductori, nu. 1. & 2.

2 *Persona, qua tenentur stare locationi facta per antecessorem hic notantur.*

3 *Papa, & Imperator an possint auferre officiū, & beneficium datum alicui absque alia recompensatione, & interesse, vide hic.*

4 *Pensio soluta anticipata locatori non nocet successori non haredi, licèt teneatur stare locationi, sed de nouo pro tempore futuro debet solui.*

5 *Conductor, qui fuit impeditus culpa locatoris, non potest rem conductam tenere pro tēpore, quo conduxit, si a principio illam non habuit, sed solùm pro residuo temporis potest agere ad damna, & interesse, secus si sine culpa locatoris non habuit a principio officium, & rem conductam.*

6 *Conductor non potest renunciare, & relaxare officium, & rem conductam ante tempus sine causa. fallit, ut infra, nu. 9.*

7 *Locator non potest locare secundo conductori in praiudicium priori, et quando potest, vide hic.*

Successor an, et quando teneatur stare locationi, et qua persona non tenentur, uide numero 2. et 7.

8 *Locator, et eius hares quando tenentur de euictione, et quando non, si successor non tenetur stare locationi, uide hic.*

Hares locatoris an, et quando teneatur de euictione re locata euicta per successorem, uide hic nu. 8.

9 *Vsufructuarius locans bona vsusfructus ad certum tēpus, intelligitur solùm locatio facta pro tempore, quo viuet, si ante tempus moritur.*

Locatio extinguitur per mortem usufructuarij, licèt sit facta pro maiori tempore, n. 9.

10 *Officialis, qui emit, et conducit officium pretio*

misit, & qui contra dicit, & recusat adimplere promissa, & excipit contra ea.

32 *Pœna in contractibus, & in compromisso adiecta dationi nō censetur adiecta in fraudem usurarum.*

34 *Pœna potest peti etiam, quod iste petens secūdo contrauenisset, maximè si adest iuramentum, uel clausula (rato manente pacto) numero 35.*

Clausula, Rato manente pacto, operatur quod potest peti pœna, & interesse, etiam quòd ipse secundario contrauenisset, nu. 34. & 35.

36 *Pęna non debetur ex contractu nullo, & inualido.*

37 *Iusta causa non ratificandi an excusat à pęna.*

38 *Locatio facta de aliquo officio, & persona extinguitur mortua persona conductoris, et nō transit ad hæredes, fallit, ut hic.*

Officium datum alicui ad quinquennium extinguitur mortuo conductore ante quinquēnium, & non transit ad hæredes, fallit ut hic, nu 38.

Conductor potest seruire per substitutum, quādo non est electa industria personæ, & quando conductio est facta pro se, & suis hæredibus, nu. 38.

39 *Remissio pensionis à locatore non fit quando locatio fit tempore belli, pestis, & solitæ brinæ.*

40 *Legatum dotis factum ab Auo nepti non censetur factum animo compensandi cum legitima filij, si neptis erat infans, & non nubilis, aliàs secus.*

41 *Contractus permutationis, uenditionis, locationis, & alterius rei nominatæ rescinditur, quando pacta, & conditiones sunt causa finalis contractus, & non obseruantur ad unguem, aliàs secus, quia soluendo interesse quis liberatur.*

42 *Permutatio beneficiorum, & alterius rei quādo rescinditur, uide hic.*

Pacta quando sunt causa finalis contractus, si non obseruantur contractus rescinditur, nu. 41 & 42.

46 *Permutatio, & resignatio non ualet non facta mentione alijs beneficiis, & pēsionibus, de iure patronatu, de cura animarum, de triāgulari, aut quadrangulari permutatione.*

Permutatio, & resignatio non ualet, si non est facta mentio de qualitatibus, & coniecturis omnibus, quibus Papa non esset concessurus, si expressæ fuissent, nu. 46.

Permutatio quando, & quibus coniecturis præsumatur fraudulosa, & simoniaca, uide hic remissiuè, nu. 46. & 48.

47 *Permutationes, & resignationes debent publicari, aliàs non ualent.*

Resignationes, quæ fiunt, debent intra certum tempus post collationem publicari, aliàs nō ualent, nu. 47.

48 *Permutationes propter inæqualitatem beneficiorum non annullantur, nec rescinduntur, nisi coniecturis præsumerentur fraudulosæ, aut simoniacæ.*

49 *Optio non habet locum regulariter in permutationibus.*

43 *Collatio, & supplicatio dicitur obreptitia, quando omnes qualitates non sunt expressæ in resignatione, aut supplicatione.*

Rescriptum beneficij permutati quando est obreptitium, uide nu. 43. 46 & 48.

44 *Permutans beneficium, quando possit ad suū redire beneficium, uel petere interesse sine noua collatione, & nu. 45.*

DECISIO LXX.

DE Anno 1581. Magnificus Dominus Baldassar Abdua Contutor, & administrator Illustris D. Comitis Salarū concessit Magnifico D. Ioan. Mariæ Landino sororio meo præturam Castri Salarum, & de mense Augusti fecit patētem ad hoc, ut postea de mense Ianuarii anni 1582. posset accipere possessionē dicti officii, & p̄turæ, de mēse Octobris. d. anni 1581 Magnificus D. Theodorus Abdua alter Cōtutor iussu Eccellētissimi Senatus Mediolani cępit exercere p̄ sui parte offitiū dictæ Tutelæ, & administrationis, & de mēse Nouembris p̄misit alteri Doctori Alexandrino dictum officium præturæ. & dedit patētē De dicto anno 1581. Illust. Marchionissa Mortarę Ducatus Mediolani promisit officium præturæ, & potestariæ Magnifico D. Octauiano de Medda Doctori Papiensi, & dedit patentem, ut & ipse acciperet possessionem dicti officii de mense Ianuarii anni 1582. Deinde de mense Decembris mortua est Marchionissa sine hæredibus, adeo quod feudum Castri Mortaræ deuolutum fuit ad Cameram Ducalem, & ususfructus fuit consolidatus cum proprietate, quæ Ducalis Camera

ra accepit possessionem, & alium creauit prætorem.

Vnde fuit dubitatum de duobus, primo, an Magnificus D. Theodorus Abdua Contutor potuerit alium facere prætorem in præiudicium prioris prætoris iam electi, & sic Magnifici D. Ioan. Mariæ sororii mei, & quis istorum prætorum præferri debeat in officio.

Secundo, an Ducalis Camera itidem potuerit alium potestatem creare in præiudicium prioris potestatis iam electi à feudatario.

Quo uerò ad primum pro defensione Magnifici D. Ioan. Mariæ sororii mei plura adduxi, & demonstraui
1 † Contutorem, & Comitem Minorem Salarum teneri, & esse obligatos approbare, & confirmare locationē, & conductionem, ac contractum factum per Contutorem, quando vtiliter est facta, per tex. in l. cùm filius familias. §. si uir in quinquénium. ubi Alexan. & Doct. in l. diuortio. ff. solu. matri. Angel. consilio 245. sub uersic. quinto, videndū. Cephal. cō sil. 245. num. 12. & seq. uol. 2. cart. 193. Paul. Granuti in Theorema. 8. car. 38. cùm præcipue per patentem, & literas obedientiales fuerit ius quæsitū Magnifico D. Ioan. Mariæ, cui non potuit præiudicari per secun-
2 dam † locationem alteri factam, ut per Bar. in L. absenti, nu. 2. ff. de donatio. Abba. in c. constitutus il 2. num. 6. de appella. Socin. cō silio 125. colum. 2. uol. 1. car. 153. & faciunt adducta per Paul. Pic. in cons. 6. nume. 28. 29. & 45. & 46. cart. 37. & ea, quæ dicam infra numero 7. & in proposito nostro de officiale loquitur Vincenti. Franc. decis. 216. cart. 193. ubi ad fauorem officialis fuit IVDICATVM * & ita etiam de mense Ianuarii 1582. ad fauorem Magnifici D. Ioā. Marię sororii mei IVDICAVIT * Excellentissimus Senatus Mediolani, & rationes, ac alias allegationes, & argumenta satis prolixè deduxi, & allegaui supra in Repertorio mearū Decisionum in verbo, electio, & extractio, cart. 942. colum 2. in 1. par. quas ibi uidere poteris benigne lector, quando casus occurrerit, ubi posui quàm plures personas, quæ tenentur stare locationi, & regulam affirmatiuam, per quam successor tenetur stare locationi factæ per defunctum, & Auctorem suum, Nam tenentur stare locationi infrascriptæ personæ, & aliæ similes, videlicet.

Hæres vniuersalis.
Mulier causatiuè.
Contutor.
Pupillus.
Maritus causatiuè.
Fiscus.
Emptor bonorum ecclesiæ.
Reemens cum pacto de Retrouendēdo.
Fideicommissarius.
Filius successor in legitima, in bonis maternis, fideicommissi, & castrensibus mortuo patre.
Emphiteota.
Conductor uniuersalis, &
Secundus particularis.
Successor ex necessitate legis, aut statuti.
Depositarius.
Vsuarius.
Creditor pignoris.
Feudatarius.
Non habens plenum ius in re.
Abbas, Monachus.
Rector hospitalis, & fraternitatum.
Sindicus ciuitatis.
Emptor fructuum.
Prælatus alienans ad utilitatem ecclesiæ nomine ecclesiæ, nam eius successor teneretur stare locationi.
Successor in re titulo inualido.
Princeps, & successor in dignitate.

Et ultra allegata in dicto Repertorio addi pōt Paul. Pic. d. cons. 6. cart. 37. Vincent. Coraci in tracta. de loca. & condu. part. 1. ti. de Tutore, & Curatore, & tit. de patria potesta. car. 12. & tit. de iure dotiū, car. 14. & in tit. de singulari successore, cart. 46. per totum, & nu. 41. & in discursu illius tractatus Paris. consi. 98. uolum. 4. Didac. Variar. resolu. lib. 2. c. 15. sub nu. 6 in fi. Soc. consil. 34. uolum. 3. Mari. Anguslol. cons. 258. uol. 1. & Ari. Pinel. in l. 1. in 3. part. sub nu 68. vers. infertur Nono. C. de bō. mater. car. 481. Grat consi 95. nu. 21. 22. & 27. uol 1. Aschara. cō sil. 116. col. 3. & Riminal. Sen. cōs. 743. uolu. 4. Anto. Gomesi. de cōtract. b. tit 3. de loca. nu. 8. car. 191. col 4. & Doctus Nauarra, in suo tract. de Spolio clerico. §. 3. sub num 9. uers. septimo, infertur cart. 25. ubi etiam di-
3 cit de rigore iuris † quod Papa, qui pro libito sine culpa, & causa tollit beneficium alicui, & Rex, officia non uidentur teneri ad restituēdū dānū, qđ ob id patiuntur ij, qui bus illa sic tollunt, licèt in eo peccent, quia tollunt ea, q̄ sunt sua, uel quorū liberā ad-

ministrationem habent, sed de æquitate tãquã peccãter cõtra legẽ charitatis aliq̃ cõpẽsationẽ deberẽt facere & seq.tur Crau in tracta.de antiqui.tempo. nu. 37.in prima sectione, Felyn.in cap. quæ in ecclesiarũ,col.14 in prima declaratione, versic.& communiter dicitur de constit. Dec. consi. 367 nu.6.& in d.c.q̃ ĩn ecclesiarum, in fi.ni si tale officium esset quæsitum per contractum,ut per Brun. consi.7. nu.8.& in consi. 114.nu. 188.& consi.192. Crauet. d.tracta. de antiq. tempo. in princi.numero 46.& in prima sectione,nu. 29 uersic. sed aduerte, & latè tradit excellẽs Doctor D. Anton. Mari.Canis in consil.primo,numer.80.& seq.cart.29.facto ad fauorem Illustrissimi, ac Reuerẽdissimi Domini Hippoliti de Rubeis Episcopi Papiẽsis Domini mei colẽdissimi super feudo Castri Tegolarum, & in hoc decipiebantur aliqui Doctores de collegio,qui afferebãt potuisse,& posse ad libitum expellere clericos, & laicos de d.Collegio,quia non procedit in gratiosis sine peccato, & in onerosis per uiã solutionis introitus,& sic cõtractus per supradicta,& per ea, quę dixi in decisio.41.in 1. part.ubi ita fuit IVDICATVM*

Et licèt supradictæ p̃sonę teneãtur stare locationi,tamẽ solutio pẽsionis debet sibi

4 † solui tẽpore futuro, & si pro toto tempore conducturo, soluerint pensionem locatori, poterunt repetere,& soluere nouis locatoribus. Alex.in l. diuortio, in princ. num.30.uersic.in ea glosa,ibi, & e statim pecuniã soluant. ff. sol. matrim. Angel.d. cõs. 245.uers 6.& uers. septimo,& Egid.Bossi.ĩ sua practi.tit.debit.an d̃linq.solui.poss. num. 8. uersicu.& aduerte in causis,& nu. seq. & Hiero. Gigas, in tract.de pensione. quæst.88.& quæstio. 53. Ruin.consi.60.nu. 1.uolum primo. Si tamen nõ posset exercere officium potestariæ intra biẽnium propter impedimentum Domini,uel illius culpam, transacto biennio non posset per

5 aliud biẽnium † perseuerare in officio loco præcedentis biennij, sed poterit agere ad æstimationem,& ad damnum, secus si sine culpa illius. Abbas in consi. 93.nu. 2.lib.1. & in cap.aduersus,num 18. de immuni.eccle. & ita IVDICAVIT* Sacrum Cõcilium Neapolitanũ, ut dicit Vincẽ. Frãc. d.decisio.216.in fin.cart.193.facit Bal.cõs. 284.uol.primo,Alexand. consi.20.numero 11.& 12.uolum.5.& consi. 191.numer.8.& 9.volum.6.Roman singu.441.& sing. 186. Bello.consi.45.numer.7. & Paris. consi. 38. nume.15.& seq.& consi. 40.nu. 3.& 6.vol. primo. Nec potestas, officialis, & condu-

6 ctor † renuntiare potest officium,& conducta absq; causa, aliàs, & ipse teneretur ad dãna, & ad mercedem per supradicta, & per Iacob.de Bellouisu, in pract.crimin.tit. de iniur.nu.34. versic. ex quibus iuribus,cart. 12.Roland.consil.69.num.24.volum.4.car. 137.& vide infra, num.9. Vnde ex supradictis potuisset decidi quæstio inter Magnificũ D.Codaciã,& referendarium circa iudicaturam iudicis Referendarię.

Circa verò secundum dubium, an Camera Ducalis directa domina Castri Mortariæ potuerit in præiudicium Magnifici D. Mede primi conductoris dictæ pote-

7 stariæ secundo,& sic alteri † locaro,& dare dictam potestariam, & officium; Breuiter fuit dictũ,quòd sic,per ea,quæ à Doctoribus traduntur in dict. l. cùm filiusfamilias. §.si uir in quinquẽnium.ubi latè per Alexand.& in l.diuortio.ff. sol.matri. Octauia. Pedemonta.decisio.155.nu.8.9.& seq.car. 635. Vincenti.Caroci.in tracta. de loca. & condu. tit. de singulari. successore, cart. 46.& per ea,quæ allegaui supra,n.3.& dixi in d. Repertorio mearum Decisionum,in uerbo,electio,numer.5. & seq.& maximẽ num.14.cart. 946. in j. part. ubi distinguitur,an successor habeat causam à locatore, & illius personam repręsentet,uel nõ. Nã quando repræsentat personam locatoris, aut ex causa necessaria facta est locatio,& tũc successor tenetur stare locationi,& procedunt supradicta; quando uerò non repręsentat personam,& locatio est uoluntaria, & usufructus cum proprietate cõsolidatur,uel ab illa separatur,tũc successor non tenetur stare locationi, & isto casu procedit regula negatiua, sub qua regula negatiua comprehendũtur infrascriptę personę,& alię similes,uidelicet.

Filius in bonis aduentitijs non hæres patris.

Vsufructuarius mortuo Testatore. Legatarius.

Proprietarius mortuo usufructuario.

Singularis successor.

Successor non hæreditarius.

Emptor usufructus.

Prælatus.

Dñs directus mortuo emphiteota, feudatario,

datario, liuellario, & conductore ad longũ tempus.
Iniustus detentor inualidus.
Conductor, &
Feudatarius.
Nec isti locatores tenentur de euictione, po-
8 steaq̃ ex natura rei † cessat locatio, & cõductio, nisi in fraudem successoris hoc factum fuisset, uel ꝓmissum, aut bona essent obligata pro toto tempore, ut dixi in d. repertorio, in uerbo, electio. nu. 14. & in decisio. 36. nu. 9 & 33. & decisio. 45. in additione, nu. 748. in 1. part. Marcabrun. consil. 64. nu. 26. & seq. car. 253. Grat. consi. 95. nu. 27. seq. uolum. 1. & facit Pau. de Cast. cõs. 333.

Cùm igitur ista illustris Marchionissa Mortariæ esset feudataria, & sic usufructuaria, & camera ducalis directa domina, & sic proprietaria, sequitur, quòd non potuit locare dictam potestariam, & ea, quę sunt iurisdictionis dicti feudi nisi pro tempore,
9 quo uixerit, & † feudum non fuerit apertũ, aut non resignauerit, etiam q certũ tẽpus esset expressum in instrumento locationis, quia subintelligitur semper illa conditio, & clausula, rebus sic stantibus, & durãte usufructu, & feudo, ut dicunt supradicti doctores allegati in dicto repertorio meo, & in decisio. 45. in additione, num. 71. cart. 748. in 1. part. & Octauia. Pedemont. d. decisio. 155. car. 635.

Vnde ex prædictis patet bene fuisse prouisum de nouo potestate, & IVDICATVM * Mediolani dicto anno 1581. Decembris, q. a et ipse officialis Meda primus conductor, si noluisset dictum officium potestarię exercere, & conductionẽ acceptare, non poterat à proprietario dño nouo successore cogi, ut correlatiuorum sit eadẽ dispositio, ita dicit Socin. consil. 32. col. 4. versi. & ideo locatio, uol. 1. sentit Rota Bononi. decisio. 19. nu. 2. Rodoan. de reb. eccle si. non alienan. §. 1. nu. 5. & 6. car. 341. & dixi in repertorio decisionũ, in uerbo, locator prælatus, nu. 7. in 1. par. cart. 1071. & considera, quæ dixi supra, nume. 6.

Et debent cauere isti feudatarij, & alij, q dant officia, ut non illa uendant, quia malè faciunt, & possunt puniri ipsi, & officiales, quia uidentur uendere iustitiam, & sanguinem pauperum, nam iudices ementes officia uolunt in primis, & ante omnia seruare æqualitatem, & se reimbursare de salario soluto per phas, & nephas, antequã incipiant facere capitale de redditu officij, ut experientia docet, & ideo leges contra tales præsumunt omne malũ & sicut in du
10 bio pręsumitur pro iudice, quando † emit officium totum contrarium præsumitur, & omnem contra se habet pręsumptionem. l. fin. C. de ambi. l. 1. ubi gloss. ff. ad l. Iuli. de ambi. l. 1. Bar. Bald. & doctor. ff. de offi. prætor. pulchrè Pari. de Sindica. in ca. & primo uidendum, de quibus sindicantur, per totũ, & dicit, quòd Bar. in l. procurator. C. de Marile. libr. 11. dixit, quòd qui dat pecuniam, ut habeat officium, habet animum indebitè lucrandi, & malefaciendi, & datur materia iudicibus obtinentibus officia per pecuniam furandi impunè.

Et quando potestaria, & locatio esset data, & facta ab uno ex cõfratribus, uel socijs, cum promissione de rato sub pœna dupli, & obligatione bonorum, & alter frater uel consocius nollet ratificare, sed vellet suam partem indiuisam pro se retinere, uel alteri locare, & dare, si res, & iurisdictio esset
11 solita sic locari, ualeret in totũ locatio † facta ab uno ex fratribus & consocijs, & præcipuè quando ab illo, qui solet administrare, & locare esset facta locatio, aut esset senior per ea, quæ dixi in d. repertorio mearum decisionum, in uerbo, electio, numer. 5. in 1. part. Barto. in l. & hæc distinctio, §. fin. ff. loca. Docto. ubi Aret in l. duo fratres. ff. de acquirend. hæredi. Angel. in l. 1. C. qui testamen. face. poss. & ibi Iason per text. in l. procuratorem. § si ignorantes. ff. manda. Alexand. Socin. Iason. & Ruin. in l. serui electione, § Labeo. ff. de leg. primo, Socin. consilio. 58. uolum. 4. Dec. consil. 282. Petr. de Vbald. de duobus fratribus in 5. part. num. 12. pro singulari tradi Guid. Papa, singul. 639. si tres, & Hippoli. singul 639. & ui de Vincenti. Caroci. de locatio. & conduct. titul. de communi diuidundo, carte 17. &
12 dicitur † solita locari, quando per unam uicem cum solemnitatibus fuerit locata, uel per duas uices per tempus triginta, & quadraginta annorum uniformiter, ut per Afflict. in decisio. 305. numer. 9. & sequen. & ibi Appostilla, numero. 7. & sequen. cart. 243. & per Vincenti. Caroci. in tracta. de locatio. & conduct. titul. de solito. cart. 27. Bart. l. naturalis. §. At cum. ff. de præscript. uerbo. & Areti. in §. locatio. nume. 5. instit.
13 de loca. & conduct. Hinc fit quòd † bona ecclesiastica solita locari in perpettuum

possunt de nouo concedi, sine solennitatibus, ut ibi dicunt doctores, Roman. consil. 70. column. 1. & ibi Mendosi. Iuli. Clar. in §. emphiteosis, quęstio. 28. column. 4. cart. 91. & quæst. 6. cart. 78. tetigi in tracta. de tuto. & cura. nume. 161. cart. 160. dummodo, ut dixi, sit uniformis concessio, & alienatio, & sic eo modo, quo fuit facta prima locatio, & inuestitura, secus si excederetur modus in substantia, etiam in re minima alterando, uel diminuendo, quia tunc omnes solẽnitates requirerentur, & non diceretur sic solita locari, Ripa. responso. 2. nume. 17. & 18. lib. 2. cart. 84. Rimin. Iun. consi. 32. num. 14. & sequen. uolum. primo, Abba. in cap. vt super, nume. 11. de rebus eccle. non alienã. & nume. 14. Octauia Pedemonta. decisi. 23. nume. 20. & sequen. Bald. in cap. cum ordinem, column. 8. de rescriptio. Hiero. Magoni. in Rota Luca. decisio. 14. nume. 14. & sequen. car. 49. Appostilla ad Afflict. dicta decisio. 305. numer. 7. & sequen. uel non sint bona ecclesiastica, uel feudalia reincorporata ecclesiæ, uel feudo per annalem possessionem, secus si essent incorporata, quia tunc requiritur solemnitas omnis solita, uti nouus contractus, & noua inuestitura, Abba. d. c. vt super nu. 10. Alexand. consi. vltimo, nume. 7. uolum. 4. Roman. dicto consil. 70. column. 1. Corn. consil. 181. lib. secundus. Guid. Papa. decisio. 154. nu. 3. Crauet. consil. 24. nume. 14. consi. 80. nume. 3. lib. 1. consi. 910. nume. 3. uolum. 5. Bero. consilio 159. num. 11. uol. 1. Ferret. consi. 248. num. 14. & seq. uol. 2. Rimin. Sen. consil. 34. num. 13. in fi. vol. 2. Bursa. consi. 127. num. 102. & & nu. 122. uol. 2. Cur. in tracta. de feud. q. 1. part. 2. nume. 11. Bertran. consil. 256. uol. 2. Rota Bonon. decisio. 13. numer. 8. Rebuf. in tracta. de aliena. rer. eccle. nume. 8. in octauo casu, cart. 99. Guliel. Rodoan. de reb. eccle. non alien. §. item alio casu, nume. 20. & sequẽ. uersicu. & dic pro intelligentia, cart. 248. & §. verum quia, num. 4. & sequen. uersicu. Non infeudat rem reuersam, car. 360. quæ procedunt etiam in bonis feudalibus dotalibus, & minorum, per supra deducta. & allegata.

Et supradicta de re communi locata ab uno ex socijs sunt intelligenda, quñ locatio contineret totam domũ, possessionẽ, uel iurisdictionẽ, aliàs in dubio solũ de sua par-
14 te intelligeretur facta † locatio, & non de parte consocij, & confratris communi, ut ut per Bald. in l. 1. nume. 31. C. quando non peten. part. peten. accres. Barto. in l. prædia in fi. C. de loca. prædio. fisca. ciui. lib. 11. Iacob. Nouel. in tracta. de prothomisæ. §. 1. nume. 68. & 69. Franc. Marci. decisi. 574. nu. 2. in 1. part. Alexand. in l. 1. nume. 5. C. qui testa. fac. pos. facit dictum Dec. in consil. 282. sub nume. 5. versicu. sequitur tertium dubiũ Bald. in l. si fratres. C. communia utriusque, gloss. in l. cum proponas. C. de pact. facit text. in l. quod nostrum est, ubi etiã Cagnol. nu. 24. ff. de regul. iur.

Et si alter ex fratribus uellet pro se retinere partem suam, & aliam conducere,
15 esset † præferendus cæteris omnibus, per supra deducta, & per Vincenti. Caroci. in dicto tracta. de loca. & condu. in 1. part. tit. commu. diuidundo, num. 3. cart. 17. colum. 2. Ias. in l. 1. nume. 5. & 15. C. qui testa. fac. poss. & Socin. consil. 58. column. 2. uersicu. circa tertium casum in 4. part.

Si nollet conducere, sed suam tantùm partem retinere, tunc poterit illam retinere, si recipit commodam diuisionẽ, sin autem tenebitur stare locationi factæ à maiori parte, nec poterit alteri locare, quia plu-
16 res personæ præferũtur, & quñ † sunt pares ille, qui habet maiorem partem præfertur in indiuiduis, aut non recipientibus commodam diuisionem, ut dicunt supradicti doctores, & per doctores in l. serui electione. §. Labeo. ff. de lega. primo. Iacob. Nouel. in d. tracta. de Prothomisæ. § primo, nu. 62. Guid. Papa, singula. 639. Si tres personę, pulchrè Aret. consi. 156. uisis diligẽter, sub nu. 2. & seq. Capici. decisio. 36. num. 3. & per totum, ubi dicit, posse etiam cogi cõfratrẽ, & consocium malignum ad uendendum suã partem communem non recipientem commodam diuisionem, & sentit Aret. in §. pro usu. sub nume. 3. instit. de loca. & condu. quod est notandum in casu fratrũ malignantium. Angel. consil. 381. viso dicto statuto Franc. Marc. decisio. 512. in 2. par. cart. 559. Ruin. consil. 75. in 2. dubio, nume. 10. uolum. 1. & in pari casu pręfertur senior, & dignior, Aret. §. fina. institut. de iur. natu. genti. & ciuil nu. 2. uidetur tex. in l. maiorẽ ff. de pact. & Sylu. Nuptial. lib. 6 nume. 34.
17 cart. 578. & tenere debet † claues castri, uel domus, & libros, ac instrumenta iurisdictionis, ut per Petr. de Vbald. de duob. fratri. in 11. par. nume. 22. quæstio. 21. Lancel. Conrad. in tract. de offi. prætor. §. 2. capit. 9. lib.

libr. primo, titu. de instrumentis, nume. 8. Misingeri. in suis obseruatio. centuria. 4. obseru. 37. n. 2. Salic. in l. ꝓcurator, n. 1. & 4. C. de edendo, & Ioan. Saison. in consuetudi. Turon. Rubrica des Droit de Castellanie, Artic. 10. cart. 51. versic. Hodie in nūdinis, nisi inter fratres, Dominos, & socios esset aliqua suspitio, q.a tunc qlibet eorū teneret claues, & in loco cōmuni, & nō suspecto reponerentur libri, & instrumenta communia, vt consuluit Natta, cons. 190. licèt claues, volum. 1. car. 424. & quādo alter fratrum cohabitat domum, aut ca-

18 strum commune in totum nō† teneē ad pēsionē pro parte aliorum sociorū, quia vsus non potest diuidi, vt per Petr. de Vbald. de duob. fratri. in 5. part. numero 12. addi. ad Dyn. in cap in re cōmuni, ī verbo, adde Angel. Areti. circa medium, de reg. iur. in 6. Dec. in l. quāquam, num. 27. & 28. C. qui testam. face. pos. & in cons. 249. col. fi. Corn. consil. 221. volum. 2. vbi etiam loquitur de expensis ibi factis, & Franc. Marci. d. decisio. 512. in 2. part. Et si locatio officij, &

19 domus est † facta duobus præfertur ille, cui prius res & possessio fuerit tradita, & non cui fuit prius promissa, & locata, quia lex quotiens. C. de rei vendi. non habet locum in contractu locationis, Alexand. consilio. 122. col. 2. uolum. 5. Vincenti. Caroci. in tracta. de loca. & condu. part. 2. tit. de locatione duobus, car. 28. vbi dicit magis communem, licèt Ias. in d. l. quotiens, limita. 13. num. 32. cum alijs teneat contrarium, & Cephal. consil. 518. nu. 37. volum. 5. tamen quando locatio non est ad lōgum tēpus, & non transfertur dominium vtile, dicta lex quotiens; non habet locum, sed quando est facta vltra nouennium, & sic ad longum tempus, quia tunc sapit alienationem, & transfertur dominium vtile, tūc habet locum, & præfertur primus conductor, ita conciliat nouissimè has opiniones Petr. Nicola. Mozzi. in tract. de contractib. tit. de loca. & condu. car. 94. nume. 11. versiculo præterea ex natura; & colligitur ex adductis per Vincent. Caroci. in d. titu. de locatione duobus, vbi tacitè innuit, ꝙ si transfertur dominium, quod habet locum. d. l. quotiens, & faciunt, quæ dixi in tracta. de Tutore, & Curatore, n. 258. car. 244. vbi posui limitationes aliquas, & Ant. Gomesi. lib. 2. c. 2. de emptio. num. 20. versic. item quæro, cart. 169. & Alphan. in recollect. Bart. in d. l. quotiens, num. 189 & vide Appostilla ad Afflict. decisio. 238. nu. 7. cart. 181.

Et quādo est facta huiusmodi locatio, & lis esset inter condominos, & cōsocios, nō propter hoc deberet cōductor cessare à cō-

20 ductione, & † solutione mercedis, sed debet præstare cautionē de soluendo cui, & quatenus, de iure teneretur, vt per Bart. in l. litibus, num. 14. C. de Agric. & censit. lib. 11. sequitur Vincent. Caroci. d. tract. de loca. & condu. tit. ne lite pendente, cart. 37. & Boeri. decis. 106. facit Imol. in c. bona fides, nu. 20. de depos. q̄ sunt intelligēda durāte locatione & cōductione, sed si esset finita, & factū ꝑceptū, aut sequestrū à iudice ad īstātiā cōsocij cōductori, ne solueret locatori capitale, & interesse sub pænis, tunc cōductor nō tenereē ad interesse, & vsuras lite pēdēte, & ꝑcepto nō reuocato, q.a ꝑceptū, & sequestrū iudicis excusat à mo-

21 ra, & ab interesse † qn̄ est factum ante moram commissam, & tēpus soluendi, vt dixi in Repertorio mearum Decisionum, in verbo, præceptum, & sequestrū iudicis. car. 1144. colum. 1. in 1. part. Iacob. Machel. patroci. 5. numero 3. & seq. cart. 33. Rebuf. in l. vnica in glo. dupli. nu. 59. C. de sent. quæ pro eo, quod intere. cart. 198. Iaffred. decis. 249. car. 95. Rota Genuę, decisio. 33. num. 6. & 8. car. 108. & decisio. 61. num. 4. 6. & 9. cart. 136. secus si esset factum à parte, quia non tenetur ei credere, ut per Natta, cons. 348. numer. 4. cart. 201. uol. 2. aut illo interim emolumentum & fructus perciperet ex re mea, ne aliena iactura locupletetur, quia tali casu semper dicitur esse in mora, cùm possideat sine titulo ualido, & fructus percipiat ex re mea, l. unum. & ibi Docto. ff. si cer. pet. Bart. & Docto. in l. unica, ubi Rebuf. in glo. dupli. nu. 47. & seq. C. de sent. quæ pro eo quod inter cart. 198. & Rimin. Iun. cons. 177. nu. 17. uolum. 2. cart. 181. & ideo si pactum inter cōtrahentes factum non ualeret de consequendo certum quid pro pretio rei traditæ & mercibus uenditis, tamen posset consequi illud, quod ex re tradita perceperit ille, qui uellet reprobare contractum, per supradicta, & per Lup. in tract. de vsur. in cōmen. primo. §. 6. num. 126. & seq. cart. 38. ubi dicit iudicem posse ex officio etiā taxare hoc interesse fructuum, & nu. 142. cart. 41. & dicit communem, & faciunt tradita per

Alex.de Neuo,in cons.95 car.107.in primo dubio,vbi dicunt etiam,quod licèt pecuniæ,nõ producunt pecunias,tñ si nõ immediatè, saltim mediatè,hoc est mediãte re tradita producunt , nam ex pretio rei traditæ nascuntur fructus,qui non nascerentur,si res mea non esset tradita.

Præcepto vero isto, & sequestro nõ verificato à parte poterit locator, & creditor agere cõtra eum, qui fecit fieri hmõi
22 præceptũ,&† sequestrum calũniosum ad dãna,expẽsas,& interesse,vt dixi in decis. 1 nu.37. & in decis.3. n.35.uers. Aliàs teneretur in 1.par.Veral.deci. 183.li. 1.Benuenu. Strac. de Mercatura,in 3.particula. ultima par.nu. 18.car.271.facit Bal. consi. 195.punctus talis, lib.1.car.43. & Craue. consi.325.plura,num.2.volu.2. quæ sunt notanda contra D.Ioãnem Pichinesium Vulterranũ, qui fecit sequestrum in manibus Do. Ludouici de Incontris sororij mei adhoc,ut ipse debitor mihi nõ solueret, quod manifestè ẽt colligitur ex lõga mora facta per d.D.Pichiuesiũ,qui nunquam uerificauit sequestrũ, neq; mouit iudiciũ.Adeò ꝙ fui coactus mouere iudi-
23 cium.l.†diffamari.ff.de ingenu.& manumissio; in foro meo, postea quã remaneo Reus necessarius, ut ibi notant Doc.Dec. consi.118.nu.14.vol.3.& tetigi in decisio. 17.num.14.in 1.par .car.243.& facere imponere perpetuum silentium, aut declarare omni in tempore me esse tutum exceptione per ea, quæ dixi in tract.de vsufru.nu. 194.car.676 Ioan. Monach. & ibi Prob.in additio.in c.Romana,num.3.car. 402.de sent.excommu.latè Ioseph. Lud. commu. concl. q.8.colum.3. car.13. & q. 14.car. 34.uers. infertur 148. quo is col.1. facit dictum Afflict.in decisio. 279 in fi.& ibi noua Appostilla, num.1.pulchrè Abb. in c.in nostra,num.6.de sepul.Et quando quis non est diffamatus,& timet post longum tempus,aut eius mortem se,aut suos filios minores molestari ab aliquo,cautela est , ut moueat iudicium , & narret fa-
24 ctum,&†faciat citare eos, qui molestare possunt, uel interesse prætendunt etiam per edictum , si non sunt certi , & finito processu faciat declarare se esse tutũ exceptione in casu molestationis, & in omni tempore dicta de causa, ita tradit Bart.in l.si pater , C. qui bonis cedere possunt, Didac.Varia.resolu.lib.1.cap.18,car.102. Rota de rer. permut.decisio.10.aliàs.404. Nota Agenti.in antiq.car.520.Rom.cõsi. 244.pro euidentia,num.1.car. 172. sentit Ang.de Cast.in consi.36.nume.4. & Alex. de Neuo , consil.37.uolum.1.consiliorum matrimonialium: diuersorum,car.89.vbi
* in fine dicit ita IVDICATVM * & est videndus Lap.in allega.10.in fi.num. 12.& sequen.car.14.Ferret.consil.39. per totum, & num.3.uolum.1 car.42.pulchrè Socy.consil 41,colum.2.uersic.subiunxit tamen , uolum.primo , car.63. ubi dicit, quòd non potest mutare alium iudicem, & uide de materia Rimin.Sen.cons 730. num.4.& seq.uolum.4 car.133.& ita fuit factum de anno 1580.hic Papiæ, & IV-
* DICATVM* in causa Magni momenti contra Magnates, & ego iuxta stylum pro sportulis fui consequutus scutos centum,& totidem gratis remisi in una mihi causa delegata.

25 Quando uerò plures sunt † conductores,an oẽs sint insolidum,& principaliter obligati,uel pro rata, dicẽdum est in dubio,quemlibet cẽseri cõduxisse pro uirili parte,& pro rata sua,nisi sit actũ, ut quilibet insolidũ , & principaliter teneatur, nam tũc locator potest quem maluerit in totum cõuenire,facta sibi cessione.ut per Pau.de Cast. in l.cum apparebit.ff.loc.& per Vincen.Caroci.in tract.de loc.& condu.tit.de duobus reis,car.16.& faciũt,quæ dixi in Repertorio mearũ Decisionum, in uerbo,obligatus insolidum, & ut principalis , & in uerbo obligatus principaliter,& insolidum,car.1122.col.2. in 1.par. & Rom.consil.114.num.3. Decia.consil.3. num.9.uolu.3. Et quando unus solueret partem suam , alter non , & cessaret per biennium, aut triennium, possent omnes
26 † expelli à conductione , & emphyteosi, nisi esset facta diuisio solutionis pro rata (directo domino consentiente) qđ idem est seruãdum in pluribus hæredibus conductoris,ut latè tradit Ias.in l.2.nume.55 & seq.uersi. Decimoseptimo quæro, C.de iure emphi.facit Bero.consi.120.num.18. uolum.1. & Iul.Clar.§ emphiteosis,q.8. car.82.colum.4.& per Vincent. Caroci.in tracta.de loca.& condu.par.2.tit.de hæreditarijs actionibus, num.1.& 3.car.97.ubi potest agere , qui soluit contra alios non soluentes de euictione , & ad interesse, quæ faciunt contra Petrum Franciscum & fratres

fratres capellarios de Grassis, Papienses, qui principaliter, & insolidum sunt obligati soluere fictum perpetuum Reuerendis Monialibus S. Dalmatij, & licentia fuit concessa ad formam instrumenti, & pertinaciter instabant nolle soluere fictum, nisi pro uirili parte, & non in totum, prohibendo executionem, & malè, & perperā, & sunt puniendi ad formam præcepti, per supradicta, num. 25.

Et quando contutor, Tutor, Frater, & socius locat pro se, & nomine confratris, consocij, Domini, & contutoris, & promittit de rato, & ratihabitione cum effectu, aliàs de suo proprio attendere, & obseruare sub pęna dupli, si fecerit quantum in se erit adhibendo oēm diligentiam & conatum ad hoc, ut ille pro quo promisit ratihabitionem ratificet, & noluerit ratificare, non erit excusatus à pęna, & interesse,
27 talis † promittēs ꝑꝑ illa uerba (ꝙ ratum, & firmum habebit cum effectu) & ꝑꝑ illa uerba. (Aliter promittit de suo proprio) quod secus esset, si nō promisisset cum effectu, & de suo proprio ratihabitionem, qa propter exquisitam diligentiam adhibitam excusaretur à pęna, & interesse, Rom. sing. 557. incip. promittit quis. Dec. consil. 313. & consi. 439. num 8. & consi. 345. in fi. consi. 325. & in l. impossibilium. ff. de reg. iur. Ruin. consi. 67. uolum. 4. consi. 132. uol. 1 Maranta, in disputa. 7. nume. 20. Corset. singul. in uerbo, pœna, il 8. latè per Paris. consil. 110. uolum. primo, Horma. & Doc. in l. eadem §. Cato, nume. 521. ff. de uerbo. obliga. & latè per Gomesi. in § in personam, sub num. 27. institu. de actio. & uide Corn. consi. 192. colum. fi. uolum. 1. Abb. & Fely. in c. ex rescripto, ubi etiam glo. de iureiuran. Pau. de Cast. consil. 278. num. 3. in 2. par. Boeri. decisio. 3. nume. 15. Afflict. decisio. 295. & Corset. in singul. in uerbo, Promissio facti, ex quibus omnibus supradictis elicitur ueritas, quando promittens factum alienum etiam cum iuramento sub pęna teneatur obseruare, & quādo non, & ideo dixi hoc anno 1584. illos de S. Nazario, qui promiserunt salarium potestariæ Magnifico D. Hortensio I. C. Fratri meo prætore d. loci nomine uniuersitatis, & quod ratificabit cum effectu, aliàs de eorum proprio attēdere, & obseruare posse cōueniri insolidū, & principaliter, & ad damna, & interesse, & ad pęnam conuentum ad formam obligationis, Nam promittens pro alio, ꝙ ratificabit ad omnem simplicem requisitionem, uel intra certum tempus, si non fecerit ratificare facta requisitione, uel intra statutum tēpus
28 † incidit in pęnam, & ob non factum illa committitur, & commissa dicitur. l. Lucius. ff. de actio. empt. tradit Bart. & Docto. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerbo. obliga. Ang. Aret. & ibi Ias. in §. actiones autem, instit. de actio. Alexan. consil. 10. uolum. 7. consi. 157. uolum. 6. Corn. consi. 20. uolum. 2. consi. 247. in 4. parte, Bald. consi. 53. uol. 4. Barba. consil. 45. in 4. par. Lauren. Calca. consil. 35. sub num. 6. & licèt in contractibus bonæ fidei, & ubi proceditur de bono, & æquo, aut sola facti ueritate inspecta
29 non uideatur posse habere locum † pęna conuentionalis uti rigorosa, ut est in curiæ mercatorum, & in causis compromissi fori Fiuizanensis, ubi in statuto adest clausula huiusmodi, & aliæ prægnātes causam summariam respicientes, vt per Vincent. Caroci. in tracta. de loca. & condu. tit. Arborum furtim cæsarum, nu. 4. & 5. car. 82. colum. 3. & tangam infra, num. 35. Tamen secundum communem etiam in compromisso, & ubi proceditur de bono, & ęquo, & in foro Canonico, & conscientiæ habet locum, pœna conuentionalis, præcipuè quando est iurata, ut per Benuen. Strac. in tracta. de Mercatur. titu. de Doctoribus, nu. 21. & seq. car. 83. colum. 2. & per Balb. de præscriptio. in 2. par. 2 par. princi. q. 13. num. 6. uersi. ubi ponit, car. 64. & latè Cor. consi. 2. uolum. 3. & Paris. consi. 34. uolum. primo, Rebuff. in l. unica, in glo. proferuntur, numero 38. 40. 43. 45. C. de sent. quæ pro eo, quod inter, car. 219. Rimin. Sen. consi. 176. nume. 3. & ibi Appostilla, lit. B. uolum. 1. ideo non uidetur bene sentire Paul. Emil. Veral in Rota Roma. decisio. 231. in 2. par. 78. ubi dicit non posse peti quando quis non est passus aliquod damnum, & ob id clericos non posse petere pœnam, & Gramati. decisio. 6. & Bertazzol. consi. 490. num. 23. uolum. 2. in criminali. car. 295. Bursa consi. 21. numero 15. & sequen. uolum. 1 posteaquam in obseruantiam & contemptum commmittitur pœna, ut infra dicam, nume. 32. Nam ita quis incurrit in pœnam ob inobseruantiā promissam in transactione et pacto, sicut in laudo, et compromisso per supradicta, et per

Bald.conſ.53.in 4.part.conſil.455.in 1.part. conſil.255.in 2.part.& in conſi.114.uolum. 5.& Ang.conſ.;26.& Dec.conſilio.60 nu
30 mero 4. Et†contrauenire dicitur,qui non facit,quod promiſit, & qui contradicit, & recuſat adimplere promiſſa,& excipit contra ea,ut per Bald.& Docto.in l.ſi quis maior.C.de tranſactio.Bart.in l.non ſolum.§. ſi ſtatus.ff.de procura.Alexan.conſilio 95. ſub numero 7.uolum. 6. Et hoc procedit ſtatim, & ipſo iure lapſo certo tempore, aut interpellatione facta,ubi non eſt certa
31 dies adiecta,&†pœna ipſo iure committitur uti moroſus,l.diem,& ibi Bar.& Doct. ff.de uerb.oblig.& not.Bart.in l.illa.ff. eo. Dec.conſi.439.ſub numero 28.Alexan.conſilio 60.nu.1.volum.5.conſ.157.ſub numero 2.uolumine 2.& in conſilio 148. uolum. 7. facit Paul.de Caſt.conſ.88.num.1.in fin. in 2.part.& Brun.conſil.41.col.6.Et licèt quādo pœna eſt adiecta dationi in contractibus
32 ſit controuerſia inter Doctores,an † cenſeatur adiecta in fraudem uſurarum,ut per Alexand.in l.ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de uerbo.oblig.Tamen communis opinio eſt, non cenſeri adiectam in fraudem uſurarū, in contractibus,in compromiſſo autem eſt expeditum, quia communis concluſio eſt, quod non cenſeatur adiecta in fraudem vſurarum, ſed loco contemptus & inobſeruantiæ cenſetur appoſita, & ideo pœna cōmittitur ultra intereſſe, quando eſt adiecta facto, aut dationi, ut tradit Alexand. in d.§.alteri, & in l.5.§.ſi ſortem,in fi.ff.de verbo.obliga.Iaſ.in l.promiſſis, numero 2. C.de tranſact.Soc.in l.4.§.Cato, ſub numero 26.& ibi Alciat.numero 3.& Galiaul.ſub numero 48.ff.de uerbo oblig.Alexand.conſilio 19.uolum.1.conſilio 148.uolumine 7. Barba.conſ.45.in 2.dubio,col.4. uolum.4. Ripa,Reſponſo.9.ſub num.6.Dyn.conſ.19. verſicu.ſuper quinto,Bald. conſilio 18.in fin.uolumine primo,conſilio 274. nume.3. uolu.5.Fulgoſi.conſ.161.& conſ. 171. Paul. de Caſt.conſ.328.conſilio 116.in 1.part. Angel.conſ.291.conſ.326.Ruin.conſ.44.num. 10.uol.2.practi Pap.in for.lib.in cauſa uēd. in glo.pro pretio,num.7.car.316. & Pariſ. conſilio 29.nu.15.conſ.34.nu.39.& 40. uolumine primo.

Et quando pęna concurrit cum intereſſe,tunc poteſt peti pęna,& intereſſe,ſi inte-
33 reſſe eſt plus,quā pęna; ſi autem † eſt minus,pœna peti poteſt integra, ut per Bart. in l.4.in 9.oppoſi.in fin.§.Cato.ff. de uerbo.obl.Iaſ.§.oēs,col.4.inſtit. de actio. Maranta,diſputa.7.in fi.& nō petitur pęna,peti pōt intereſſe,ut per Alex.& Doct.in d. l. fi.§.ſi de eo,per quē fa.er.Bertachi. in uerbo,intereſſe,ſub nu.30.& ſub nu.50. & etiā utrumq; peti poteſt,dummodo in uno obtineat.Pariſ.d.conſ.34.num.44.uol.primo, Afflict.deciſio.3.in fin.& deciſio. 234. Fideiuſſor:facit Burſa.conſilio 53. uolu. primo,Barto.in l.ſtipulationes non diuiduntur,in 7.quæſt.num.35.ff.de uerb.obliga. & in l.1.nume 5.& ſeq.ff.de actio.emp.Et iſta pęna,& intereſſe poteſt peti etiam, quod ipſe ſecundus contraueniſſet, nam quando primus contrauenit,ſecundus non tenetur
34 obſeruare; & poteſt † petere utrunque à primo,ſcilicet obſeruantiam, & pęnam nō obſtantibus traditis per Dec. in conſilio 480.Quia communis eſt in contrarium cū Barto.in l.cum pater.§.libertis.ff. de lega. 2.in l.1.§.ſi arietes.ff.ſi quadrup.paupe. feciſ.quem ſequuntur Bald.& Paul. de Caſt. in l.ſi ſeruum.ff.de uerb.oblig.Paul.de Caſ. in l.ſemel mora ff.ſolu.matri. Dec.& Alexand.in d.l.cùm proponas.C.de pact. & in conſilio 115.colu.2.uerſiculo Alia ratio,uolumine 1.ſequitur Gramati.deciſio. 103, ſub num.160.Pariſ.conſilio 34. uolumine primo,& conſ.165.ſub num. 23. uolum.4. & colligitur ex traditis per Matheſila. ſingula.50. Magnum periculum,& ibi addentes Plot.in l.ſi quando,nume.543. C. unde vi.& faciunt quæ dixi in tracta.de tuto. & Curato.car.206.nu.218.ubi ille, qui prius adimplere tenetur,ſi non adimplet, nō poteſt poſtea executionem inſtrumenti petere,ſed bene ſecundus poteſt hoc facere, licèt poſtea in aliquo defeciſſet ante tempus,ut notat etiam latè Ruin.conſilio 108. numero 11.& ſequen.uolum.1.Fely.conſi. 25.nu.20.in fin.& num. 21. Franciſ.Freccia,in tract.de præſenta. inſtru. in 8. part. quæſt.iij.cart.104.Roderic. Soarez allega. 19.nu.xxij.& Crot. conſil. 114 numero 10. & ſeq.uolum.1.cart.136.Et maximè quando in contractu,& compromiſſo adeſſet iuramentū,aut clauſula(quæ pęna ſoluta,uel
35 non &c.aut Ratio manente pacto)nam†tali caſu ſine dubio poteſt peti pęna,ut cēs limitant contrariam opinionem,in d.l. cùm proponas,ubi Iaſ.& Dec.in fi.C.de pact.Pariſ.d.conſ.34.uol primo,& conſ.165. uolumine 4. & ita in conſilio Deciſiuo tradit

Socin.

Soc.iun.conf.23.num.17.& 18.vol.2.& illa solum operatur in fauorem obseruantis, & non illius, qui primo contrauenit, vt dixi mox supra, num.34. & per Afflict. decis. 220.num.5.Fran.Marc.decis.413.in 1.par. Ripa responso 4.& 5.de transact.lib.1.Bal. consilio 344.numero 5.in 3.par.Neuizan. consilio 50. & Io. Petr. Surd. consilio 52. numero 31. car.154.& Rim. sen. consilio 147.numero 14.& seq. uolu.1. vidi tamen pluries IVDICATVM * pœnam non deberi, quando non interest, & damnũ nõ patitur, & proceditur de bono, et æquo sola facti veritate inspecta, et non est promissa pœna etiam in casibus prædictis, ut etiã iudicauit * Rota Roma.ut dicit Pau. Emili.Veral.d.decis.231.in 2.par.car.78.et tetigi supra num.29.et ita fuit IVDICATVM * Florentiæ de anno 1567.ad fauorem Magnifici D.Iacobi Cortesini de Bagnono, et etiam uidt IVDICATVM* pœnam deberi quãdo uoluit teneri de suo proprio, et quod nulla causa excusaret eũ, quia sic per pactum fuit conuentum, et sic quouis iure, et quæsito colore noluit posse excusari.

Quæ uerò supra deducta videntur intel
36 ligi in contractu, et actu † valido, secus si esset nullus, et inualidus, licèt approbatus a parte, ut tradit Roma.cons.155.num.4.et cons.173.in fi.et sequitur Anchara.Regiẽs. q.26.nu.7.lib.1.car.27.Burs.cons.82.nu.8. vol.1.Imol.cons.5. siue principaliter, siue accessoriè, Cur.iun.cons.196.nu.20.26. et 27.uol 3. aut quis ueniret absoluendus a causa principali.Hiero. Gabriel. cons.181. numero 8.

37 An autem † iusta causa non ratificãdi excusat ab huiusmodi pœna, uide Bursa.cõs. 53.uol.1.Imo.d.cons.5.Bero.cons.88.n 33. et seq.uol.1. Rol. de confectio. inuentarii q.73.num.4.5.et 7.car.59.Aluisi.de Alber. sing. 14.vbi dicunt quod sic sed uide Rimi. iun.cons.67.nu 45.volu. 1.Cepol. cons.29. num. 16.in ciuil.lib.et Bal.consilio 74. uolumine primo.

Verũ quia istæ locationes, et conductiones officiorũ, et potestariarum sunt personales. et nõ trãseunt regulariter ad hære-
38 des, et extinguuntur † cũ persona ex eo, quia vr̃ electa industria personæ, ꝑ tex.in l.diẽ functo, ff.de offi.assesso & ibi Bar. et Doct.et per Vincent.Caroci.in tract. de loca.et condu.par.2.tit. officio assessorum, car.49.fuit dubitatum hic Papiæ hoc anno 1585.mensis Aprilis, an filii, & hæredes D.Io.Baptistæ Armellæ Papienses per mortem sui patris notarii publici, qui conduxerat per annos nouem a Magnifico D. Syluio de Saluaticis pro se, & suis hæredibus, & successoribus officium Banchæ Criminalis, possint ponere alium idoneum in locũ eorum patris præmortui, & sic alteri sublocare dictum officium, & videbatur dicendum, quòd non ex eo, quia erat electa industria personæ, & officii exercitium erat personale, per supra deducta, tamen mihi visum fuit contrarium, & hanc locationem non esse extinctam, sed durare per totum tempus, & si filii non sunt habiles, posse alteri idoneo sublocare hoc officium, & non esse electam industriam personę a partibus, quia fuit facta locatio, & cõductio D. Io.Baptistæ, & suis hæredibus, & successoribus, quo casu non procedunt supradicta, quia in claris non est opus coniecturis, & illa uerba (pro se, & hæredibus, ac successoribus suis) demonstrant partes non elegisse industriam personę, & conductionem trãsire ad hæredes, & posse seruiri per substitutum, & non fuisse factam secundum naturam locationis, & conductionis, & potius habuisse respectum ad corpus dicti banchi notariatus criminalis, quod resultat ex facto, & sic ex actis, & scripturis, quàm ad ipsum factum, & sic ad personam facientem. ita Bald.in l.quisquis, numero 2.uersi. adducit. Cyn. vnum. C. de epis. & cleri. & ibi appostilla, quæ dicit de hoc fecisse festum, Perusi.in cap. is cui, numero 2. in fi. vers.& adde quòd ubicunque.de offi. delega.lib.6.car.56.sequitur Vincenti. Caroci. in d tract.de loca.& condu.tit.industria personæ, numero 5.& seq.uersi. tertia sit conclusio, car.29.et ita sentit Baptist.de Hierony.in suo consilio societatis, posito in trac. D.Petri, Nicola. Mozzi. de contr. ctibus, tit.de societate, numero 42.uersic. nec obstat, quòd sit unita, car.121. sentit Ruin. consilio 91. numero 8 uolumine primo, pulchrè Anto.Gomesi.de contractib.tomo 2.cap.11.sub numero 13.car.249.columna 3.uersi. et intellige, et declara. Nec obstat dicere hanc conductionem transire ad hæredes casu, quo sint idonei, et possint per se ipsos seruire in officio. per tex. in l.adeo, et ibi Bart. ff. pro socio, sentit Vincenti, Caroci. in d. tract. de loca.

&

& condu.par.2.tit.de hæred.instit.num.13. uersicu. Nisi hæres sit aptus, & idoneus, car.48.col.4.quia ueritas est in contrariũ, & mens contrahentium etiam de non idoneis hæredibus intellexit, primo ex natura uerborum (pro hæredibus, & successoribus,) quæ important habilitatem, & stabilitatem, & sic subrogationem, cum non censeatur electa industria personarum, & ob id posse per substitutum seruire, ut dixi supra, & dicit Vincent. Caroci. in d. tract. de loca. & condu. tit. de industria personæ, num. 5. & 6. cart. 29. & faciunt quæ dixi infra, decisio. 29. num. 49. hac 2. par. Secundo, quia tempore conductionis filii, & hæredes erãt minores, & inhabiles, & ideo ad hoc ut illa aliquid operentur ad fauorem filiorum, & successorum sunt intellgenda, ut ad ipsos filios, & hæredes transeat cum effectu, & possint seruire per substitutum, per supradicta; sicut videmus, quòd locator
39 tenetur facere † remissionem conductori ob pestem, bellum, & brinam, tamen si conduxerit tempore belli, aut pestis, uel esset solitum singulo anno brina uenire, non teneretur remissionem facere locator uti de hoc præuisum, & conuentum, Alexand. in l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de acquir. poss. Roland. cons. 9. numero 25. & sequen. uol. primo, & in cons. 52. numero 28. & seq. uolum. 2. cart. 112. Vincenti. Caroci. tract. de loca. in 3. part. car. 9. nume. 43. ita
40 etiam uide † legatum dotis factum ab Auo nepti censeri factum animo compensandi cum legitima filii, tamen si neptis fuerit minor, & non nubilis, non censeretur factum animo compensandi cum legitima, sed cõtẽplatione tantùm ipsius neptis factũ, Barto. & Docto. in l. Titia centum. §. Titio genero. ff. de condi. demonstra. & Corne. consilio 197. lit. D. uolum. primo, faciunt, quæ dixi in decisio. 7. numero 29. in 3. part. car. 189, & tanto magis prædicta procederent, si esset consuetudo huiusmodi officium transire ad hæredes, ut per Bald. d. l. quisquis, sub nu. 2. uersi. sed tu dic. C. de Episco. & cleri. & Bar. in l. nemo est, qui nesciat, num. 5. & ibi Apposti la. ff. de duob. Reis.

Et pacta in contractu locationis, & uenditionis sunt ad unguẽ obseruanda, & quãdo sũt causa cõtractus, quia aliter contrahẽtes non sic contraxissent, tunc est locus
41 penitentiæ, & Rescissioni † contractus, licèt sint cõtractus nominati, si ab una parte tium in totum non obseruentur pacta, & conuentiones, secus si non essent causa finalis contractus, sed partes omnino contraxissent, quia tali casu non est locus pęnitẽtiæ, sed soluẽdo interesse liberatur Pic. cõs. 79. 80. & 81. cart. 177. contrahens, ut dixi supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, emphiteota qui non soluit, car. 951. colum. 1. in prima par. & in decisio. 8. colum. 1. & 2. & decis. 24 nume. 21. hac 2. part. latè Roland. cons. 69. per totum, & nu. 31. & seq. uolum. 4. & Io. Petr. Surd. consilio 13. num. 9. & seq. & num. 18. car. 45. ubi dicunt in uẽditione hoc habere locũ, si emptor potius uoluerit rescindere contractum, quàm habere interesse, secus si uenditor, ut etiã dicit Anto. Gomesi. in suo commento. Tomo 2. de contractib. cap. 8. col. 3. uersicu. adde tamen, quòd si, car. 217. per tex. in l. prima, uer. si. ff. de rer. permuta. & ibi glo. & l. naturalis §. 1. ff. de præscript. uerb. quæ sunt no-
42 tanda etiam pro † permutatione beneficiorum, & aliarum rerum, quę quotidie fiũt; nam si adesset clausula (quia sic fuit inter partes conuentum, aliàs &c.) uel appareret, quod pacta essent causa impulsiua, & finalis, & sic causa permutationis illa ad unguem in totum non obseruata, quilibet ad rem suam sic permutatam posset propria authoritate aut consensu superioris redire, & permutationem rescindere, & soluendo interesse alter nõ adimplens non liberaretur, altero adimplente nolente, alias secus adnotata per me supra decisio. 8. colũ. 2. in hac 2. par. & per supradeducta, & ità sunt tẽperanda adducta per Dec. consi 141. & cons. 210. uiso puncto, Bertachi. in Reperto. in uerbo. permutatio beneficiorum an fieri possit, & in uerbo, permutatio parit actionem, cart. 90. col. 4. & Mandosi. in tract. de signatu. gratiæ, in uerbo, permutationes, cart. 13. & maximè quando impetratio collationis permutationis esset obrepti-
43 tia † & obscura, ut per Craue. cõs. 68. nu. 4. uolum. primo, & Paul. Emili. Veral. Rota Roma. decisio. 203. cõfirmata in prima par. car. 57. Lap. allega. 96. beneficia, nu. 4 cart. 120. & Ioan. de Selua. in tracta. benefi. in 3. part. q. 54. col. 1. & 2. cart. 255. & infra, dicã numero 46. & 48. quia uidetur esse in ele-
44 ctione permutantis, qui † adimpleuit pro tui parte uelle. d. permutationem rescindere, uel cautionem, & interesse consequi, & maxime in permutationibus beneficio-

rum,

rum, quæ fieri solent sine stipulatione, ut dicunt supradicti Doctores & tex. cum gl. fin. in d.l.1.& 2.ff. de rer.permuta.Rebuf.in tract.de paci.poss.ssio.cart.124. uersiculo unde solet is,& in concordan. Franciæ Rubric.de collatio.§.uolumus,cart 451. uersiculo,& si permutauero, & posse sine noua
45 collatione ad sua redire † beneficia secundum magis æquam opinionem in curia seruatam, ut refert,& sequitur Boeri. decisio. 97.aut superioris authoritate, ut per Staphile. in tract.de liter.gratiæ, & iusti. cart. 63 uers.primo casu quãdo resignatur, Rebuf.in tract.de pacifi.possessio. nume. 146. cart.r184.Feder,de permuta.benef. quæst. 8.cart.204.vide Lamber. de iur. patro. in prima part.libr.2 artic.6.quæstio.6. princi. nu.16.& 17.& nu.49.cart.46.& Petr. de Vbal.de permu.benefi.in 5.& 6.membro tractatus.car.175.

Et in permutatione beneficiorum requiritur in supplicatione,& resignatione facta in manibus Papæ, aut collatione facere mẽtionem de omnibus aliis beneficiis & pen
46 sionibus, aliàs nõ tenet † ꝑmutatio. Fely.in c.in nostra,nu.16.in 13.corollaro,de rescrip. sentit Mãdosi.in Regula Cãcellariæ 33. q. 6.nu.7.& seq.car.156.tetigi supra in dec.17. nu.73.& 74 cart.384.hac 2.part.non obstã te dicto Federic.de permut.benefi. quæst. 18.car.208.& etiam de omnibus qualitatibus beneficiorum, uidelicèt, quod sit ius patronatus laicorum, sit curatum, sacerdotale, maximè quando permutatur cum clerico non sacerdote, & quod non habet aliquem introitum,& redditum, sit permutatio triangularis, aut quadrangularis, aliàs si istæ omnes qualitates non exprimerentur, collatio permutationis facta à Papa esset obreptitia,& non teneret permutatio, qa si hæc narrata essent pontifici, fortasse huiusmodi permutationem inæqualem,& alteri præiudicialem non concesisset, nec approbasset, ut hæc colliguntur ex traditis per Crauet.d.consilio 68.lib.1. Lap.allega.96.numero 4.uersicu.& per istud, cart. 120.Staphil.de liter. gra.& iustitiæ, col. 2. in fin.cart.56.& colum.seq.uersic. circa secundum.Ioan.de Selua.in tract. benefi. in 3.part.quæst.54.col.1.& 2.car.255.Rebuf.in concordã.Franciæ,Rub. de collatio. §. primo,car.310.uers.& sic quando, & §. uolumus.car.456.uers.quæro quando excusentur, Ludouic.Gomesi. in Regul. de Annali. possess.quæst.47.car.292.lit. F.versic. & pro ista opinione faciunt adducta per Hiero. Gigas.consi.129.nume.9.cart. 150. Imol.in cap exhibita,nume.27.uersicu. An autem, de rer.permut.cart.234.& in clem.j.nume. 41.cart.93. eodem titu. & tetigi supra decisio.17.nume.73.& 74.hac 2.part. & etiã
47 requiritur, quòd fiat † publicatio in loco beneficii, aut in ecclesia Cathedrali de huiusmodi Resignationibus intra sex menses,& annum, si in curia, aut extra curiam, aliàs non teneret ipso iure resignatio,& collatio propter Regulam Cancellariæ, de publicandis resignationibus, secundum unã opinionem, propter illa uerba, in d. Regula posita, ibi de quibuscunque beneficijs, quæ cõprehẽdunt etiam beneficia iuris patronatus. Lud.Gomesi.in Regula, de publican.Resignatio, quæstio.3.car. 470. per totum.& lit D.ver.primum, quia Pau. Emili.Veral.in decisionibus Rotæ, decisio. 36. car. 10.& decis.80.resignatio.car. 22. in 3. par. quæ videntur facere contra permutationes,& resignationes beneficiorum ecclesiæ collegiatæ Sancti Michaelis Papiæ, & aliorum simplicium iuris patronatus,& sacerdotalium factas per R.D.Vicomercatũ sacerdotalem,& R.D.Palliarium clericum simplicem, ubi non fuit facta mẽtio in supplicatione ꝑmutationis, & resignationum de iure patronatus,& quod erat sacerdotale,& conferebatur non sacerdoti, & sic incapaci a principio ex fundatione, & quod aderãt pẽsiones,& non fuit facta omnium publicatio, iuxta etiam dispositionem Bullæ Pontificis Pii Quinti editæ de anno 1568.& cõtra præpositum Sancti Michaelis fuit Iudicatum * hoc anno 1585.Papiæ. *
48 Et licèt † propter inæqualitatẽ beneficiorũ non rescinditur, nec annullatur permutatio dummodo beneficia habeant talem qualem dotẽ,& prouentum,& nõ præsumitur simoniaca, nec fraudulosa, secundum communem opinionem, vt per Dec.in cõs. 210.Appostilla,ad Afflict.decis 17.num.4. Ludo. Gomesi. in Regula. de infirm. resigna.quæst.19 car.94 colum.2.& in Regula de Annal.possessio. quæst. 47. cart.292.lit. F.uersic.& pro ista opinione, latè Rebuf.in suis concordã Franciæ, Rubric.de collatio. §. uolumus, versicu. permutationis, cart. 450.& seq.vsque car.458. quibus in locis, habentur quamplures coniecturæ, quibus permutatio præsumitur, fraudulosa & a simonia-

ſimoniaca, & quibus non, ubi Rebuf. d. §. uolumus. cart. 456. uerſi. quęro quando excuſentur, dicit debere omnes has coniecturas exprimere coram Papa, & in ſupplicatione alioquin cenſeretur circunuentus, & non ualebit prouiſio, per conſilium Oldrad. conſi. 324. factam, colum. 3. & ſequen.

49 Nec habet locum † optio regulariter in iſtis permutationibus, qa reſignationes fiunt in manibus Papa, ex cauſa permutationis, ita dicit Federic. de Sen. conſi. 62. uerius, & in tracta. permuta. benefi. q. 28. cart. 221. Rebuf. in cōcorda. Francia, in tract. nominatorum, q. 15. nume. 24. uerſic. item beneficia permutata, & latè per Imol. in c fi. nume. 59. & ſequen. uerſic. ſecundo, quæritur de rer. permuta. quæ poſſunt conſiderari per canonicos Sancti Michaelis, circa cameras, & uide Franc. in cap. fina. §. fi. de conſuetudi. in 6. Petr. de Vbal. in tracta. de permu. benefi. in 7. & ultimo membro, num. 5. & ſeq. car. 177. & Prob. in additio. ad Ioan. Monach. in cap. cum tua, numer. 29. & ſeq. de conſuetudi. in 6. cart. 55.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO. XXVI.

ARGVMENTVM.

Conductor qui promiſit facere molendinum pro certo pretio præparata materia per dominum ſi cæpit ędificare, & poſtea derelinquat opus, tenetur de omni damno, & intereſſe, uſque ad tempus, quo dominus potuerit prouidere.

Conducens opus ad uſum boni uiri tenetur ad damna, & intereſſe, ſi ante approbationē factam à peritis caſmate pereat.

Intereſſe, & damnum emergens & pœna quando, & quomodo poteſt peti contra illū, qui promiſit opus facere, & non fecit, hic latè pertractatur.

Damnum datum vicino ab aliquo animale, vel ruina, an, & quando dominus teneatur reſarcire, vide hic.

Ligna, & aliæ res, quæ cadendo, vel currendo per flumina dant damnum ædificio alterius, an ſint dominorum, vel poſsint pro damno retineri, uide hic.

SVMMARIVM.

1 PROMITTENS *aliquid facere, nō conſtituitur in mora ob non factum, quoties per alterum compromittentem non adimpletum pro parte ſua in parandis oportunis, & neceſſarijs ad opus perficiendum, & nu. 8. & nu. 25.*

2 *Delegatio cauſæ non incipit, niſi poſt adimpletam conditionem in breue contentam.*

3 *Depoſitum debet fieri coram iudice in loco vbi ius redditur, vel apud campſorem, aut aliam perſonam à iudice ordinario approbatam.*

4 *Commiſſio cauſæ (cum clauſula parito iudicato) non valet, niſi prius appellans dimiſerit poſſeſſionem, reſtituerit fructus, ac ſoluerit expenſas, & condemnationem.*

Clauſula, (parito prius iudicato) quid operatur, vide nu. 4.

5 *Penſio ſoluenda ſuper fructibus de menſe Ianuarij, & Iulij (ſi fuit cōceſſa de menſe Nouembris) intelligitur non de menſe Ianuarij immediatè, ſed de alio ſequenti, quo fructus erunt recollecti.*

Depoſitum iudiciale coram iudice ordinario, fit ante litem conteſtatam, & poſt, coram delegato fit poſt litem conteſtatam tātum, nume. 5.

Forma debet præcedere actum, num. 5.

Legatum fructuum ex certo loco non debetur niſi fructibus ſequentibus recollectis, & nō de fructibus ante legatum perceptis, nu. 5.

Ordo naturæ in qualibet ordinatione debet anteire, niſi clarè de contrario appareat.

Promittens ſoluere dotem intra annum ad beneplacitum intelligitur ſequutis nuptijs, & non ante, niſi aliter clarè appareat, numero. 5.

6 *Iudex ſecularis, an debeat exequi ſententiā iudicis eccleſiaſtici, & illi concedere brachium ſeculare ſine reuiſione proceſſus.*

7 *Fid[illegible]ſſor, aut depoſitarius [illegible], an poſſit coram eccleſiaſtico iudice, vel ſolùm coram*

ſecula

dini, quando peritus non ædificauit illud intra tempus, & quomodo, nu. 52. 53 & 55.

43 *Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi imputet, nu. 49.*

44 *Locans operas suas ad aliquod ædificium fabricandum, si ceperit, & non finierit, an debeat pro tempore quo laborauit satisfieri, & quid si dietim locauerit operas suas, nume. 52.*

Famulus, qui promisit stare certum tempus, & noluerit finire tempus absque causa, an debeat habere salarium pro tempore, quo stetit, nu 44.

45 *Labor sine premio, & fructu esse non debet, sed honesto premio decorari, & qui plus laborat, maiorē pmiū debet habere, num. 46.*

47 *Conducens operarios pro certa mercede nō tenetur eis pstare victū, nisi sit consuetudo.*

Promittens soluere operarios illud quod alij soluerunt, aut soluenti censetur de minori summa, si diuersimode sit facta solutio, fallit in solutione speciei, nu. 47.

49 *Promittens facere aliquod opus & ædificiū, an possit per substitutum seruire, vel sit electa industria personæ.*

50 *Conductor alicuius ædificij si opus non perficiat, tenetur ad damna & interesse solùm vsque ad tempus, quo dominus fecerit, vel fabricare facere potuerit huiusmodi ædificium, nu. 48. 52. 53. 54. 55. 56. 62. 63.*

51 *Periti præsumuntur adesse in aliqua ciuitate, vel loco insigni.*

52 *Ignorantia non excusat eum, qui scire potuit, quod ignorat.*

53 *Paria sunt conductores accipere, & posse accipere, sicut nolle accipere, & non posse.*

57 *Damnum datum alicui uicino per animal, ruinā, et aliā rem ēt insensatam, quādo dūs tenetur resarcire, & quando non, vide hic, vbi distinguitur, & nu. 15 seq.*

58 *Animal, & res, quæ dedit damnum, etiam insensata quouis casu, tenetur ad damnū, & potest retineri pro damno nu. 59.*

Vasa, & alia mobilia ad fenestras & domos appensa, non possunt teneri super vijs publicis, aliàs si cadēdo dant damnum, dominus tenetur, nu. 57.

59 *Ligna, & trabes, quæ p flumina currunt ob inundationes aquarū, sunt veri dñi, & non occupantis, & si dant damnū molendino, & domus possunt retineri pro damno, num. 60.*

61 *Domus, quæ minatur ruinā debet a dño resici aliàs tenetur dominus de damno infecto, et officio iudicis p̄ viā cautionis pōt succurri.*

Dominus præsumitur scire vitium sui animalis, & serui, si in domo sua stetit per aliquod tempus, nu. 57.

63 *Promittens in tribus terminis, aut paghis, vel annis soluere, aut aliquod opus facere, intelligitur quolibet anno vnam pagam soluere, vel vnam tertiā partē operis facere.*

64 *Expendens pecunias vniuersitatis, & minorū ad alium usum, quàm conuentum, tenetur ad usuras vsurarum, & puniri potest.*

Thesaurarius Papæ, & Principis, ac uniuersitatis expendens pecunias in usus proprios, tenetur ad interesse, & punitur.

65 *Restitutio in integrum non datur aduersus impedimentum, quando impedimentum nō nocet, & tēpore impedimenti actus propter præcedentem negligentiam finiri non potest.*

DECISIO XXVI.

DOMINVS Horatius de Mancinis de Monte Politiano, sub die 7. mensis Martij 1559. fecit scriptam cum magistro Laurētio de Cortona magistro molendinorum, in qua partes ad inuicem promiserunt, uidelicet dictus magister Laurentius facere molendini dicti Horatij, & eidē Horatio dare finitum & perfectum, ac aptum ad triturandum, & ipse Horatius promittit dare, & prouidere de omnibus necessarijs ad conficiendum dictum molendinū dicto magistro Laurentio, eique facere expensas, & prout in dicta scripta continetur, & dictus Horatius promittit dare dicto magistro Laurentio pro omni suo magisterio, & labore scutos uiginti aureos, & si aliquis ipsorum à promissis recederet, cadat in pœnam scutorum 25. aureorum, & q̄d quilibet eorum possit protestari, renūtiantes omnibus legibus, & statutis in fauorē facientibus, & euenit, quòd magister Laurentius de dicto anno cæpit fabricare, & ædificare dictum molendinum, & ibi laborare cum filijs per aliquot dies, postea discessit, relicto ædificio imperfecto, quo uiso dictus Horatius de anno 1560. Mensis Iunij, protestatus fuit dicto magistro Laurentio de omnibus damnis, expensis, & interesse, casu quo non reuertatur ad perficiendum dictum molendinum, iuxta scriptam, factis prius interpellationibus extra iudicialibus per literas, & Nuncios, per dictum Horatium, & postea uisa mora dicti magistri Laurentij dictus Horatius

locauit

locauit d. Molendinum Magistro Dominico Magistri Matthei detto Scudiscio pro scutis 36. aureis, absque expensis de mense Ianuarij 1562. qui Magister Dominicus promisit illud finire, & dare triturans. Accidit, quòd de anno 1562. hyberno tempore fuerunt magni imbres, & multum pluuit, adeò quòd omne ædificium factum per dictum Magistrum Laurentium, & per d. ctum Horatium cessante periit, qui Horatius in reficiendo, & purgando, ac releuando dirupta, & de nouo fabricando expendidit scutos x & plus, & probauit, quod si d. Molendinum fuisset perfectum, & finitum debitis temporibus, lucratus fuisset ad rationem stariorum quinq; grani pro quolibet mense, prout lucratus fuit, & est post Molendinum perfectum: vnde fuit de duobus dubitatum.

Primo, an d. Magister Laurentius teneatur ad dānum, & interesse d. Horatio, occasione d. Molendini imperfecti relicti.

Secundo, dato, quod sic, quantum sit istud interesse.

Et quo ad primum dubium, pro parte Magistri Laurentij dicebatur.

Primo, d. Magistrum Laurentium ad aliquod interesse non teneri, quia quotiescunq; quis promittit aliquid facere, & alter promittit omnia ad illud faciendum parare, & prouidere, antequam cōstituat in mora illum, qui promisit facturum, debet ipse probare ex parte sua omnia adim
1 pleuisse, & sic omnia † parasse, & prouidisse ad faciendū illud, quod fuit promissum, aliàs nunquam constituit promittentem in mora, & vt per Barto. in l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de act. empt. & videtur tex. optimus in l. naturalis. §. at cum. ff. de præscrip. ubi Ias. num 3. & Pau. de Cast. & Docto. in d. l. Iulianus. §. offerri. Dec. consi. 119. col. j. Rota Luca. decis. 2. Ruin. consi. 144. no. 3. & 4 volu. 1. Bertazzol. consi. 465. num. 44. & consi. 466. num. 12. & seq. uol. 2. in Criminalib. car. 263. Rota Genuæ, decis. 214. car. 269. vbi etiam uenditor non potest pretiū petere, nisi ostendat rem tradidisse, & maximè in isto casu, vbi d. Horatius tenebatur prius parare, & prouidere necessaria ad Molendinum construēdum, vt per Pau. de Cast. in d. §. offerri, & Corn. consil. 245. colum. 2. & 3. volum. primo, pulchrè Rimi. Sen. consilio 535. uolumine 3 car. 148. & infra nume. 2. & conferunt quæ dixi supra

decisio. 14. sub num. 16. hac secunda parte, ubi ille, qui prius adimplere debet pro sui parte, cum hoc, quòd recipiens debeat cauere, uel pretium conuertere in bonis immobilibus pro securitate solutionis, si nō soluit intra tempus, incidit in moram, licèt alter non offerat cauere, nec reinuestire, quia ipse prius tenetur adimplere. & sequitur Bero. consi. 136. num. 7. & 8. uol. 1. & ideo dixi R. D. Vicarium Vercellensem non habuisse, nec habere iurisdictionem in causa: sibi delegata à Papa, cum clausula (causa committatur facto prius deposito) nisi facto prius deposito coram iudice ordinario, à quo & illo præsentato iudici delegato, tunc conditione illa adim
2 pleta causa dicitur commissa, & potest † iudex delegatus incipere cognoscere, & non ante, per supradicta, ubi prius adimplere obligatus non potest alterum conuenire, nec facere cadere in moram & in pœnam nisi ipse prius pro sui parte doceat adimpleuisse, & in proposito tradit Pau. Emi. Veral. Rota Rom. decisi. 150. in 1. par. car. 42. ubi ita Rota tenuit, & etiam confirmatur ex infra allegatis ad hoc propositum in d. causa appellationis, ex quib. dignosci poterit ueritas cōmissionis, & iurisdictionis iudicis delegati penes illos, qui intelligunt leges, & canones, prout loquuntur, & precibus, uel odio non mouentur ad allegandum, & iudicandum, sed solum modis, & uerbis deductis in c. 1. de re iudi. in 6. de quo tetigi supra in decisi. 20. nu. 36. & 49. hac 2. parte.

Dico iudicem delegatum in hac causa appellationis non posse ullo modo incipere cognoscere de sua iurisdictione, nisi prius facto deposito coram iudice ordinario à quo, qui tulit primam sententiam condemnatoriam penes personam per ipsum iudicē eligendum, quæ sit facilis exactionis, & non ipse delegatus debet eligere locum, & personam faciendi tale depositum, quia tex. allegatus per partē diuersam in d. l. acceptam. C. de usur. dat respon
3 sum, quia dicit, quod debet † depositum fieri apud ædes sacras, hoc est Rectores ecclesiarum, aut ubi præses iudicabit, & sic in palatio ubi ius redditur, uel apud campsorem, aut aliā personā per iudicē approbatam, & loquitur de iudice ordinario, ut etiam ibi loquitur Bal. & Doct. & ita ēt Menoch. in casu 232. libro 1. & ratio est in prom-

ptu, quia depositum ad hoc, ut ualeat, & sit congruo loco factũ, debet fieri in loco, ubi est fienda solutio, & est facta cõdemnatio, & iudicium motum. Socin. cons. 302. nu. 3. lib. 2. Afflict. decis. 150. num. 11. Negusan. de pignorib. & Hipothe. in 2. par. 3. mem bro. 5. part. principa. sub nume. 9. uersic. locus autem in congruus, & sub num. 26. uer sic. septimo, requiritur, ubi etiam dicit, qđ persona depositaria debet esse talis, quòd cõtra eum sit facilis exactio, & sic de loco, ubi iudicium principaliter fuit intentatum, cum sit necessarium, & nõ uoluntari um, adnotata pulchrè per Marcabru. in cons. 82. per totum, & nu. 22. 29. 32. 33. 67. 68. 84. 85. 108. 114. cart. 319. per Bal. num. 2. & Salicet. in d. l. acceptam, & est decisio Rotę Romanæ, ut per Paul. Emili. Veral. decisio. 342. in 1. part. cart. 99. & deci. 405. numero 3. & 4. libr. 2. ubi solutio expensa rum, & oblatio debet fieri in loco, ubi iudi cium fuit agitatum, & facta cõdemnatio, aliàs non ualet oblatio; & tanto magis hęc procedunt in deposito, & oblatione fienda lite pendente in iudicio, quia debet fieri co ram iudice ordinario, qui comdemnauit ante litem, & post contestatam; coram uerò delegato, uel iudice appellationis non fit nisi lite contestata. tex. in l. si Reus paratus. in fi. ff. de procura. Bald. in l. inuicem, in fi. C. de compensa. Nigusan. de pignorib. ubi supra, in 3. part. 3. membr. 5. part. princi pa. nume. 6. Cùm igitur Papa non commi serit causam delegato iudici appellationis, nisi post factũ depositum, per illa uerba (facto prius deposito) & sic, quòd prius debeat fieri depositum, & causa postea cõmittatur, clarè apparet, quòd debet fieri co ram iudice ordinario. coram quo, ut dixi, potest fieri ante litem, & post contestatam depositum, & non coram delegato, quia si fieret coram delegato, peruerteretur ordo naturę, quia esset iudex, antequam causa esset commissa, & depositum fieret post causam cõmissam, non autem ante, & sic illa uerba (facto prius deposito) non uerificarentur ante cõmissionem, & purè debent uerificari prius uerba rescripti, adno tata per Staphil. de Liter. Gratiæ, & iusti. cart. 162. uersic. quando est lata una sen

4 tẽtia, ubi dicit, † causa commissa cũ clausula (parito iudicato) quòd appellans debet dimittere possessionem, restituere fructus, & soluere expensas & iudicatum, & postea super meritis cognosci; & sequitur Lancel. de attenta. cap. 18. nume. 128. in 2. part. cart. 387. & bene loquitur Ioan. Petr. Veral. Rota Roma. decisio. 150. in 1. part. cart. 42. & in proposito consuluit Pau. Pic. in cons. 27. num. 6. & 7. cart. 70. ubi consu-

5 luit, quòd † pẽsio soluenda super fructibus de mense Ianuarij, & Iulij, si à Papa est con cessa pensio de mense Nouembris, quo tempore nulli fructus sunt recolligendi, ta lis concessio solutionis fiendę primo termino ad festa Natiuitatis Domini, intelligitur non de Natiuitate immediate sequẽti, sed de alia anni sequentis, quod tem pore erũt fructus recollecti, nam si intelli geretur de primo Natale, non uerificarentur uerba Papæ, quia non solueretur super fructibus, cum iam sint recollecti tempore, quo concessit Papa, & uult super fructibus solui pensionem, & sic super fructibus, qui recolligentur post pensionem concessam, quia tunc incipit habere locum pensio, & ab inde retro beneficium fuit sine pensione, ut ibi latè concluditur, & allegat etiam Felyn. in cap. super literis, colum. 3. uersic. modus autem cognoscendi, de rescrip. & Ioã. Andr. in additio. ad spec. tit. de fructib. & interes. §. 1. uers. quod de liberis, ubi dicit, quod Testator in Calend. Nouemb. ordinauit, quod hęredes eius annuatim in festo Natiuitatis Dñi Carratũ unũ uini de nasciturо ex tali uinea soluerent fratribus Sancti Francisci, quod intelligitur de Natiuitate Domini post fructus recollectos post mortem Testatoris, & non ante, quia tunc incipit habere uires legatum, & dicit de nascituris, non de nato, & faciunt quæ dixi in tract. de usufru. numero 167. cart. 631. & conferunt adducta per Corne. d. cons. 245. col. pen. uersic. ideo decet qđ annus, uol primo, & Alexand. consil. 145. nu. 1. uersic. Nec ad hoc obstat, & num. 2. uolum. 5. ubi ordo naturæ in qua libet ordinatione debet anteire, nisi clarè de contrario appareat, & ideo solutio dotis promissa intra annum, intelligitur sequutis nuptijs, & non ante. Alexand. cons. 145. nu. 1. cons. 61. nume. 3. in fin. uolum. 5. & Corne. cons. 245. col. penult. & fin. uol. primo, ita in casu isto secundum ordinem naturæ, cùm Papa dixerit (facto prius deposito causa cõmittatur, &c. uel causa cõmittatur facto prius deposito, quod idẽ est) debet prius fieri depositũ, postea causa

com-

committi, si est fiendum depositum antequam causa committatur, & in iudicio, ergo necessario est dicendum, depositum fieri in iudicio coram iudice ordinario, & delegato, corã quo non fit, nisi post litem contestatam, & causa non potest committi, nisi sequuto prius deposito, alias ordo naturæ peruerteretur, & uerba Papæ non uerificarētur cōtra doctrinã, Bald. in l. lecta, colum. 3. uersic. tu dic subtiliter. ff. si cer. pet. & per supradicta, cùm istud sit datum pro forma, quæ debet precedere actũ, ut in proposito notat Rim. Sen. consil. 418. nu. 2. & 3. uolum. 3. cart. 13. ubi loquitur de statuto loquente per uerba, prius, & posterius, & in proposito loquitur Paul. Emil. Veral. Rota Roman. decis. 150. in 1. par. car. 42. & sic apparet quòd depositum est fiendum in Ciuitate Papię corã iudice ordinario, in quo loco est fienda solutio, & est facta executio, & facilis erit exactio, uel penes personam ecclesiasticã, aut idoneam de facili exigendã, arbitrio iudicis ordinarii, qui condemnauit, ut sentit etiam Paul. de Castr. in d. l. acceptam, nu. 3. uersic. in textu ibi sacratissimas. C. de usur. & licèt Bal. in d. l. acceptam, nu. 2. uideatur uelle locum eligi debere per iudicē ad petitionem offerentis, Tamen dicit hoc procedere, quando dubitatur de loco tuto, & sic offerens non habet locum tutum, & uult Bald. quòd etiam tali casu iudex faciat offerre penes personam, quę sit facilis exactionis, & sic clericus est condemnatus ab Episcopo non est fiendũ depositum penes perso-
6 nam † secularem, & in loco illorum Dominorum, qui uolunt fieri executiones in laicos sine eorum licentia, & uisione processus, de quibus loquitur Roland. consil. 34. num. 11. cons. 37. uolum. 1. Paul. de Castr. con. 32. uolum. 3. Hippoli. singul. 138. in fin. Rebuf. in constit. Regni. tomo 2. de liter. Requisito, num. 20. car. 100. Marã a. in disputa. 1. nu. 8. ubi potest iudex laicus excommunicari, si non exequitur, uel pręstat brachium seculare, & uti Deposi-
7 tarius, &† fideiussor clerici posset excipere non posse conueniri, nisi coram suo iudice laico, ut uult Tiraquel. de iur. constitu. car. 183. limita. 26. in 3. par. & Hippoli. in Rubric. de fideiussori, n. 311. uers. pone aliquis fideiuss. & Bal. in auct. habita. n. 25. C. ne filii pro patre. licèt Vincenti. Caroci. in c. cũ quid par. 3. limit. 2. sub nu. 7. car. 151. de regul. iur. teneat cōtra, & sic patet ex prædictis Magistrũ Laurētiũ in aliquam morã nō incurrisse, nō prius facto implemēto ex parte D. Horatii. Nec isto casu erat necessaria aliqua interpellatio ex parte Magistri Laurentii aduersus dictũ Horatiũ, q̃a in contractibus ultro citroq; obligatoriis quãprimum una pars impleuit ꝓ sua parte, alia pars potest implere, & non implet, quamuis non sit taxatũ aliquod tempus ad adimplendum, tamen statim in mora
8 † cōstituitur, ut ꝑ Bart. in d. l. Iulianus. d. §. ex uendito. & in l. curabit. Cod. de actio. em pt. & per Ias. in d. §. at cum. num 3. & in l. 2. num. 35. C. de iur. emphi. Bero. cons. 62. num. 3. Anchar. Regiens. quæst. 68. num. 2. 3. 4. in 2. part. ergo si non adimplet, nō quã potest alium in moram constituere, ut per Docto. in d. §. offerri, & per supra allegata, nume. 1. & Paris. cons. 34. num. 7. uol. primo, & numero 21. & Ancha. Regiens. quęst. 68. in contract. in 2. part. Rimin. Sen. d. cons. 535. uolum. 3. Cùm igitur nō apparet dictũ Horatium habuisse in promptu omnia necessaria tempore, quo ædificium potuisset finiri, & ex dictis testium examinatorũ pro parte Magistri Laurētii expresse hoc constare dicitur, & dictũ Horatium fuisse requisitum, & interpellatum à Fratino filio dicti Magistri Laurentii, uidetur dicendũ dictũ Magn. Laurētiũ non teneri ad aliquod interesse, quia frangēti fidem fides frãgatur eidem, maximè cũ nō suus in diuersis obligationibus, ut cōsuluit Paul. de Cast. in cōs. 412. Quia breue spatium, uol. 1. & per Doct in d. §. offerri, ubi Pau. de Castr. Immò dictus Magister Laurentius posset petere damna, expensas, & interesse dicto Horatio, & non potuisset cogi amplius ad aliquod ædificiũ perficien-
9 dum † cum ex culpa ipsius nō euenerit, ut in simili ꝑ singulari tradit Mathesi. sing. 50. Magnum periculum, num. 2. & ibi adden. Alexand. cons. 49. nu. 3. & 4. uolum. 2. Tiraq. ĩ tracta. de iudi. ĩ Reb. exig. uers. trigesimoseptimo, car. mihi 54 Plot. in l. si quando, num. 543. uersic. actio. C. und. ui, & Paul. de Cast. d. cons. 412. & per Paris. de sind. in cap. si officialis decedat, & faciunt, quæ dixi in tracta. de Tutor. & Cura nume. 218. uersic. & ita iudicaui in Ciuitate Politiana, cart. 206. Felyn. consil. 25. numer. 10. & seq. Crot. cons. 114. num 10. & seq. uolum 1. cart. 136. & Roderic. Soarez. alleg. 19.

nu.22.Ruin.conf.108.nu.11.& seq.vol.1. car.172.Fran.Frecia,in tract.de præsenta. instrum.in 13.par.quæst.3.car.104. ubi ét habetur,quòd qui non adimplet intra statutum tempus,licèt postea adimpleat, nō potest executiuè agere contra aduersariū maximè præcedente iuramento,quia ipse prius defecit in salutare suo, & tetigi supra decis.25.nu.34.hac 2. par. & infra numero 31.

Secundo,quia fuit conuentum expresse in scripta facta inter magistrum Laurentium,& Horatium,quòd illa pars,quæ nō stabit promissis,& deficiet in casu suo,incidat in pœnam scutorum 25.aureorum,cū protestatione fienda ad inuicē, & apparet ꝙ non fuit petita pœna,sed interesse damni emergentis, & lucri cessantis, quo casu non pōt ferri sententia super interesse,nā
30 † sententia debet esse cōformis petitioni, & super non petitis nō pōt iudex pronuntiare nisi nulliter , ut not.in l. uinum.ff.si cer.pet.& ibi Doct.c.licet hely.de simonia, Immo fatuus est iudex,qui super non petitis pronūtiat,ut per Bar.in l. stipulationes non diuiduntur.ff.de uerb.oblig.& Sebast. Vant.de nullit. senten.ex defe. proces. nu. 97.uers.idcirco, car.mihi 229. nisi super interesse esset pro sequutum iudicium , ut dixi supra in Repertorio decisionum , in uerbo,sententia lata extra petita in prima par.Afflict.decis.95 in fi. Paris.cons.26.nu. 13.& 14.uol.4.Caballi.consti.Aegidia.lib. 6.c.28.sub nu.3. Pau.Emi.Varal.Rota Romana decis.262.in 2.par. car.87. & decis. 126.in 3.par.car.36. & appellatione inte-
31 resse non uenit pęna, quia † pœna est certa,& continet certam summam , interesse uerò a principio est incertum,& pœna succedit loco interesse,& est diuersa, ut dicit tex.in l.fi.ff.de præto.stipulatio. & in l. stipulatio ista habere licere.§ alteri.ff.de uerbo. oblig & ita firmat multum subtiliter Anto. Fume.in l.unica.C. de eo, quod interest,numero 19.20.& Docto.in d.l.unica,ubi Dec.& alij,nec ualet argumentum de pœna ad interesse,ut per Ancar.q.familia.54.numero 15.lib.1. uide Corne.consilio 2.num.14 uol.3.& glo.in l.1 §.si plures.ff.de eo,per quem fact & quando pœna est expressa in contractu,illa debet peti,
32 & non † interesse , aliàs petens interesse succumbi debet d.l.fi Bar.in l. Lucius.ff.de actio.empt. Ias.in l.2.§. item si in facto,nu. .. & seq.ff.de uerb.oblig.etiam quod ista pœna non concurreret cum interesse, ut ibi per Ias. si esset apposita super facto affirmatiuo,ut in casu nostro,ut latè consuluit Paris.cons.34.num.12.32.& num.37. uol.1.Beneue.in tract.de mercat. in 5.par. nu.21.& seq.car.mihi 84.& Maran. in suis disputa.num.20.& nu.26. & seq. disputa. 7.& uide infra nume. 22.& 33.& maximè quia fuit pœna posita pro relaxatione interesse,ut præsumitur,ut per Paris.d.cons. 34.nu.38.licet Bertachi.in 2.par.in uerbo, interesse,teneat cōtra,& uide Doct. in l. fi. §.fi.ubi Alex.de eo per quem fa.er.& Bar. in l.qui fidem.ff.de transact. & ea quæ dixi supra decis.25.nu.27. & seq.& num.33.& seq.hac 2 par.

Tertio,quia dictus Horatius tenebatur prius præparare necessaria ad construendum molendinum , & ad faciendum fundamenta,& demonstrare locum certum, ubi molendinum esset ædificandum, quo casu necessaria erat interpellatio,& protestatio infra tempus aptū ad conficiendum dictū molendinum, cum & locus loci non cer-
13 tus ac dies incerta reperiretur † ideo erat necessarium requirere,& certiorare dictū magistrum Laurentium de loco certo,& de die, qua intendebat ipse Horatius uelle molendinum facere, seu incipere,ut cōcluditur Dec.in cons.3.col.3.& 4.& Paris. d.cons.34.nu.24.uers. & licèt cōmunitas, uol.1.& cons.5.nu.45.& seq.& nu.51. uol. 4.tetigi infra, nu.34.sed hoc non fuit factū per dictum Horatiū,neq; in tempore, neque legitimè,ideo perinde est ac si nō fuisset
14 factum,nam † protestatio, & interpellatio facta extra tempus nō ualet, nec obligat.l.si soluturus.ff.de solutio.Paris.d.cōsi.
15 34.nu.27. cum simili. Quia † paria sunt nō facere,& extra tempus facere,sicut paria sunt quem non esse obligatum, & tempus esse lapsum,per tex.in l.sed si unus.§.situ.ff.de iniur.Paris. de sindi.c. pone quod extat statutum in prin.Pau. de Cast. consi. 117.nu.3.uol.1.& paria sunt quid nō facere,& illegitimè facere l.4.§. condemnatū, cum concordan.ibi per Alex.ff.de re iudi. & Afflict.decis.182.nu.2. Et paria sunt nō esse debitorem,& esse, sed per exceptionē tueri, & ante diem uel conditionem conueniri.l.fulcinius.§.si in diem ff. quib. ex caus.pos.in pos.eat. Quòd autem non fuit facta interpellatio , & protestatio in tempore

pore apparet ex depositione testium, qui deponunt fuisse de anno 1560. de mense Maij, & postea iussu d. Horatij ad uocandum d. Magistrum Laurentium, vt vellet redire ad conficiendum Molendinum. Et scripta, & sic obligatio fuit facta de mense Martij 1559. ita quòd cucurrerũt menses quatuordecim, & Molendinum potuisset regulariter finiri ad plus infra quatuor menses, per quod datur intelligi d. Horatium non habuisse omnia necessaria parata, & sic non adimpleuisse ex par te sua. Nam quãdo quis promittit factum
16 † successiuum, vt domum, seu insulã ædificare, talis promissio habet diẽ tacitam, infra quam opus expediri possit l. insulã. ff. loca. Marc. Anto. Baue. in tract. de mora, in 2. par. nume. 15. versic. 8. idem dicas, in Tom. 16. & Dec. d. consil. 2. sub nume. 6. & & Paris. consi. 5. num. 45. volum. 4. Anch. in suis quæst. familia. quęst. 63. num. 13. 14. & num. 20. in 1. par. & infra car. 609. num. 22.
17 Et † dies tacita ita interpellat, & constituit quem in mora, sicut expressa, vt per glo. in l. si mora. ff. sol mat. & sequitur Dec. dicto consi. 2. sub d. num. 6. Dec. & Doct. in l. ninum. ff. si certum peta. Alexan. consi. 131. num. 1. 2. volum. 4. latè Paris. consi. 19. nu. 196. & seq. volum. 2. car. 60. Ias. in l. 2. num. 35. C. de iur. emphy. Et quòd protestatio facta (dato ꝙ in tempore esset facta) non sit legitimè facta, apparet ex forma protestationis, & relaxationis nuntij, in quibus non apparet fuisse factam, & notificatam ad locum uicinıæ, ubi solebat manere, & morari d. Magister Laurentius, neque ad
18 scalas † palatij, ut mandat statutum, ita ꝙ non potuit reddere d. Magistrum Laurentium, vt docet Alexand. in consil. 33. vol. 2.
19 & † actus factus contra formam statuti, est ipso iure nullus, quia forma est illa, quæ dat esse rei, vt dixi supra in Reperto. Decisionum, in uerbo, forma statuti, & in uerbo, forma quando est inducta, in 1. par. & in dubio forma statuti importat substantiam actus. Mari. Angusol. consi. 275. num. 12. & seq. car. 477. Dec. consil. 429. in causis, nume. 5. & consil. 455. & dixi in Repertorio, Decisio. in uerbo, forma statuti, in prima par. Nec isto casu per illa uerba relata per nuntium, hoc modo uidelicet se citasse, & notificasse protestationem dicto Magistro Laurentio, cum copia, & omnia in ea contenta, eademque copiam ad columnam affixisse, & omnia alia fecisse, pro vt habuit in mandatis, & in mandatis fuit sibi commissum, ut notificaret more absentium, præsumitur notificasse ad scalas, & ad locum vicinię, & ubi erat solitus morari dictus Magister Laurentius, ad sonum tubæ, quia omnia ista distinctè debẽt
20 apparere, & non generaliter, aliàs † solemnitates istæ nunquam prę̄sumerentur interuenisse, vt pro singulari tradit Hypp. sing. 323. nume. 3. Pau. de Cast. consil. 428. uisis, & consideratis, nu. 4. uolum. 1. Tob. Noni. consi. 58. & uide Alex. cons. 138. vol. 7. & consi. 77. volum. 3. num. 10. & tetigi in Reperto. Decisionum, in verbo, solemnia, & in uerbo, solemnitas, in 1. par. Pet. Surd. consi. 28. nu. 99. & seq. car. 86. Rota Putei, decis. 355. lib. 1. car. 132. & decisi. 365. lib. 2. Cassad. decis. 3. per totum, & n. 7. de procu.

Quarto, quia hoc euenit casu fortuito, & naturali ui aquarum, ad quod non
21 † tenetur conductor. l. Maritus, & ibi glo. & Docto. ff. loca. & condu. Ergo non potest ad aliquid condemnari, & per Rota. Luca. decis. 8. nume. 10. Alexan. consi. 118. sub nume. 7. uolumi. 5. Pau. de Cast. consi. 425. num. 2. uolum. primo, Petr. de Vbald. de duobus fratribus, in octaua par. nu. 14. 15. & quæst. 13. 14. & 15. Dec. in l. contractus, num. 28. ff. de reg. iur. Soc. Iun. consi. 120. nu. 10. & 21. volum. 3. car. 146. & Bart. in l. & ideo. ff. de verbo. obliga. facit tex. & ibi Docto. in l. planè, & l. sequen. ff. de pet. hæred. & tetigi infra. nu. 38.

Pro parte D. Horatij multa allegabantur non spernẽda. Primo, quia d. Magister Laurentius se obligauit cum d. D. Horatio facere Molendinum triturantem arbitrio boni uiri, & versa vice d. Horatius promisit dare omnia necessaria ad dictum Molendinum construendum, & pro suis laboribus soluere d. Magistro Laurentio scutos 20. & facere expensas, pro ut in scripta continetur, & probatur per testes quamplures d. Horatij, ipsum Horatium tpe quo d. magister Laurentius cępit laborare, & facere dictum Molendinum, habuisse in promptu omnia necessaria ad d. Molendinum construendum, & finiendum, ut deponit Magister Mattheus secundus testis, Magister Dominicus quartus testis, Bartholomeus sextus testis, & Bannus Ioannis septimus testis, & sic adimpleuit ex parte sua omnia adimplenda,

& constat dictum magistrum Laurentium cœpisse laborare, & per aliquot dies laborasse cum suis filijs, & postea reliquisse dictum ædificium imperfectum, & se absentasse, & ipsum tantum foras stetisse, quod necesse fuit dicto Horatio post duos annos, de mense Ianuarij 1562. locare dictum Molendinum magistro Dominico detto Scudisio, & eidem dare, pro conficiendo d. Molendinum scutos 36. aureos, vt ex scripta apparet, quo casu manifestissimè apparet, dictum magistrum Laurentium non seruasse promissa, & non fecisse quod facere debebat, & transacto tempore, quo vero similiter poterat dictum molendinum perficere, ob non factum dicitur statim absq;
22 aliqua interpellatione † cõstitutus in mora, tex. est in l. si ita stipulatus essem abs te. ff. de verbo. obliga. Paris. d. consilio 19. vol. 2. & ita dicit Dec. in d. consilio 2. sub d. numero 6. & supra dixi numero 16. sequitur Paris. d. consi. 34. numero 15. vol. primo, & Corn. consi 217. viso processu, volumine 4. & Anchar. d. quæst. 54. numero 15. in prima par. & quæst 68. in 2. par. & vide Mascard. in tract. de probatio. concl. 1065. vol. 2. car. 403. & succedit obligatio ad interesse, vt est tex. in l. stipulationes non diuidun tur, vers. celsus. ff. de uerb. oblig. vbi Bar. & Doct. & Dec. in d. consilio 2. & Corne. d. consilio 207. & alii supra relati, & in terminis loquitur Gaspar. Caballi. tract. de eo, quod interest, numero 181. vers. non minus tamen, car. 298. Natta consilio 449. volumine 2. car. 428. quia pro facto promisso, & in totum non impleto, petitur interesse, transacto tempore, quo fieri poterat, vt sequitur Pau. de Cast. & Alexand. in l. si in stipulatus. ff. de verb. oblig. & Bertachi. in Repertorio in uers. interesse pro facto, sub num. 50. & late tradit Paris. d. conlio 34. num. 18. & Corn. consilio 28. visa petitione, nu. 9. vol. 2. & infra num. 37. seu pœna peti potest, quando est conuenta, vt in casu nostro, per ea, quę latè supra in proposito dixi, numero 12. & Corne. d. consi. 28. in fi.

Et dato, quod opus fuisset perfectum, & sic molendinum finitum, & se absentasset postea dictus magister Laurẽtius absque eo, quod fecisset illud approbare a peritis in arte, si casmate periisset, periculum illud totum spectasset ad ipsum magistrum Laurẽ
23 tium, quia † promittens facere ædificium ad arbitrium boni uiri, si ante approbationẽ minatur ruinam, vel sit vitiosum, aut casmate pereat, omne periculum spectat ad conductorem & fabricantẽ. facit tex. in l. si fundus, & l. maritus. ff. loca. & ita ꝑ plura dicit Fulgo. in l. opus, in fi. ff loca. & Bar. in l. marcius, in prin. ff. eo. & consuluit Paris. cons. 37. nu. 11. & 12. cons. 38. conductor iste, & cons. 40. nu. 2. & seq. vol. primo, & faciunt adducta per Alex consilio 129. puto de iure, vol 2. in molendino, Natta consilio 449. num. 8 & seq. vol. 2. quod nõ procedit in illo, qui dietim fuit conductus ad opus faciendum, Roman. sing. 31. si quis conducatur, Petr. de Vbald. de duob. fratri. in 8. par. quæst. 37. num. 28. uide Bar. sing. 122. qui locauit, Vincenti. Caroci. in tract. de loca. & condu car. 85. numero 1. seq. tit. uitio operis, & sic isto casu dicendum est, dictum magistrum Laurentium teneri, & obligatum esse ad restituendum omne interesse dicto Horatio, ob molendinum nõ finitum, quia tenetur etiam de leuissima culpa uti bonus uir, & peritus, per supradi
24 cta, & per tex. in l. si † fundus, & in l. maritus. ff. loca. & per Io. Botta cons. 105. car. 185. ubi latè Corn. cons. 157. col. 2. uolu. 2. Dec. in l. contractus, num. 27. seq. ff. de reg. iur. Caballi. in tract. de eo quod interest, nu. 182. car. 302.

Ad contraria, quæ supra dicta fuere in fauorem dicti magistri Laurentii, respondebatur, quod non procedunt in isto casu, sed quando constaret dictum Horatium non adimpleuisse ex parte sua contenta in dicta conuentione, & non quando clarè constaret
25 ipsum † adimpleuisse pro parte, vt dicunt Doct. in l. Lucius d. §. offerri. ff. de actio. emptio. & per Paris. d. cons. 34. uol. primo, at in casu isto clarè apparet dictum Horatiũ habuisse parata omnia necessaria a principio, quando dictus magister Laurentius ædificauit dictum molendinũ, & se absentauit, ergo, &c. nec potest dici contrarium probari per testes examinatos ex parte dicti magistri Laurentii, quia sunt singulares. Nã deponunt de auditu, absente dicto Horatio, & sic. se audiuisse dici a Fratino filio magistri Laurentii, & non quod non uiderint dicta necessaria parata in dicto loco molendini, quo casu eorum dictum nihil ualet, quia procedit a radice infecta, hoc est a fratino, qui habet interesse in causa, & sicut non crederetur dicto fratino, ita

etiam

26 etiam alteri ab eo † audienti, quia accessorium sequitur naturam sui principalis, et quod esset maius dignum suo principali. §. si quis alienam purpuram, insti. de rer diuis. & ibi glo. Ias. in l. huiusmodi §. legatū, nu. 21. & seq. ff. de leg. primo, cum simili. ne magis credatur copię, quàm originali, ut in proposito per Ias. cons. 22. accusatur, uolumine 1. Crau. cons. 6. nu. 67. uol. 1. Purpura. cons. 154 num. 5. & seq. uolu. 1. car. 158. dixi in decis. 1. nu. 47. car. 22. in hac 2. par. & Ioannes Hieronymi primus testis non dicit quòd dictus Horatius non haberet necessaria parata, sed quod dictus Fratinus dicebat dicto Horatio, quòd conduceret tabulones, & legnamina, & quòd dictus Fratinus sequebatur laborare lignamina, & ipse testis tulit auxilium dicto Fratiño ad conducendum tabulones in dicto loco; qui erant in gora dicti testis, & cola Benardini tertius testis non dicit, quòd dictus Horatius non habebat necessaria parata ad conficiendum molendinum, sed quod audiuit dictum Fratinum de anno 1560. ò 61. postquam reuersus fuit ex Pitigliano dicere dicto Horatio, quòd per eum nō stabat, quin opus perficeretur, & quòd prouideret Tabulones legnamina & alia necessaria, & ipse Horatius promisit prouidere, & sic per hoc non uidetur inferri, quòd infra tempus congruum non adfuerint dicta necessaria, attento, quod dictus Horatius non tenebatur statim omnia in promptu habere necessaria, sed dietim, &
27 infra tempus idoneum, † & in tempore, & existente dicto Fratino, aut Mag. Laurentio in opere, cùm ista dependeant a facto, & uoluntate ipsorum, ut consuluit Paris. d. cons. 34. num. 21. & seq. uolu. 1. & in cons. 5. num. 51. uersi. prout & necessaria, uol. 4. & sentit Deci. in cons. 6. vt diligenter sub num. 1. uers. 3. quòd istud lucrum, & etiam quia deponunt de facto inter fratinum, & Horatium tempore, quo reuersus est ad laborandum in dicto ædificio, quòd fuit de anno 1561. & sic post discessum Mag. Laurentii per plures & plures menses, & non est mirum, si aliqua poterant deficere, quia dictus Horatius propter longam moram dicti Mag. Laurentii, & filiorum poterat ab opere desperato aliquantulum desistere, & reliqua preparata non conducere ad molendinum, donec reuersi fuerint ad opus perficiendum, cum absque eorum præsentia in opere poni nō poterant, & sic non potest dici, quod culpa ipsius Horatii hoc fuerit factum. immo, ut dixi, constat ex iisdemmet testibus, dictum Horatium semper dixisse dicto Fratino, quod laboraret, & quod omnia prouidebit in tempore, & non deponunt de tempore, quo Mag. Laurentius unà cum filiis cæpit fabricare ædificium, in quo tempore aderant necessaria pro illo ędificio illius tēporis, quo casu de uno ad aliud non bene infertur, nam ex diuersis non fit illatio. l. Papi. exuli. ff. de minori, & tradit Corne. consi. 343. uol. 1. nume. 17. & seq. attento, quod per quatuor testes iure peritos contrariū manifestè apparet, uidelicet, quod dictus Horatius habebat, quando dictus Mag. Laurētius cæpit facere dictum molendinum, omnia necessaria in promptu, quod tempus debet attendi ad constituendum dictum Mag. Laurētium in mora post tempus molendini fiendi, & non facti, ut per Doct. in d. §. offerri, & supra dixi nu. 22. & testis deponens per sensum corporeum præfertur alteri nō ita deponenti, quia testis ad hoc,
28 vt eius dictum concludat † debet deponere per sensum corporeum, aliàs non probat. Deci. in l. 1. num. 55. ff. si cer. peta. Bar. in l. qui testamentro. § fi. & ibi adden. ff. de
29 testamen. & etiam quia sunt † maiores numero, & sciētia, ideo perferendi sunt, cap. in nostra, ubi Abb. Fel. & Doct. de testibus l. cum l. seq. ff. de testib. quia ubi est maior numerus, ibi pręsumitur maior ueritas. Corne. cons. 232. num. 3. uolu. 2. & magis credendum est magistris molendinorum, & fabris murariis, quàm aliis, quia standū
30 est † peritis in arte tanquam uerosimiliora deponētes, ut per Bar. in prohemio. ff. col. 4. uersi. item nota hic, & Doct. in l. 1. ff. si cer. peta. & in proposito cōsuluit Corne. consi. 343. num. 17. & seq. uol. 1. Alexan. consilio 148. uol. 2. accedit, quòd ipse Horatius non erat amplius obligatus tenere & habere in promptu omnia necessaria ad ædificium prædictum, quia erat transactum tempus per plures menses conficiendi dictum ædificium per dictum Mag. Laurentium. nam de mense Iulii, aut August. 1560. Fratinus iuit Pitiglianum, & postquàm reuersus fuit, laborauit in dicto ædificio, ut dicunt testes, & scripta fuit facta de mense Martii 1559. & de illo tempore cæpit dictus Magist. Laurentius facere di-

ctum ædificium,& a tempore scriptæ, & initii dicti laborerii, & reuersiones Fratini de Pitigliano cucurrerunt saltem menses 14.& dictum ædificium regulariter (vt deponunt omnes ferè testes Horatii) poterat finiri infra quatuor menses,ita quod a tempore mensium quatuor citra, dicitur dictum Mag. Laurentium incidisse in mora, & non adimpleuisse ex parte sua, & ideo dictus Horatius nõ erat amplius obli
31 gatus ad contenta in dicta scripta † maximè præcedente protestatione, vt supra dixi,num.9.& nu.22. & sequitur Paris.dicto consi.34.nu.26.volu.1. Matthesi d. singul. 50. & ibi adden. cum res non sit amplius integra,aliàs secus per ea, quæ dixi in Repertorio decisionum, in verbo electio,nu. 1.& 2.in prima par.Anchara. in clemen.rubri.de Hereti.sub numero 4. vlterius dicti testes(dato, quod probarent intentionem magistr.Laurentii, quod negatur, non debet haberi in consideratione, quia fuerũt producti, & examinati extra tempus statuti,quod præfigit tempus ad probandum, & probatum habendum,vt concludit Pau. de Cast.in l.fi.ff.de ferijs.Bar.in l.damni.§. Sabini.ff.de damn.infe.& sequitur D.Hennig.in sua pract.ciui.rubrica 14.num.14.& 15.& seq.Rota Bononi.decis.11.car.12.Paulo de Castr.in l.fi.ff.de feriis. Nec uidentur admissi a iudice, quia iudex admisit, quatenus sint admittendi, per quæ uerba censentur admissi,si sunt admittendi.si autem non sunt admittendi, non censentur admissi,sed reuocati,vt fieri potest.Dec.in cap.quoniam contra, numero 46.in fi. de proba.& ibi Niconi.glo.fi. numero 111.& concludit etiam Bald.in l.edita, sub numero 98.C.de edendo.Fel.in cap. cum contingat,sub numero 1.2.de off.deleg.Maran.in spec.aur.in 6. par. vers. secundo, sequitur numero 290.car.240. in secundo actu. &
32 idem † est si dixisset,quòd non admisit nisi nisi si,& in quantum,quia censerentur admissi,si essent admittendi, & utroque modo essent,& non essent ligatæ manus iudici,prout de iure reperiretur cautum posse, vel non posse procedere, non obstante dicto vulgarium, qui aliter putabant per doctrinam Rom.consi.501.num.4.& seq.quia nulla est differentia inter affirmatiuã hãc, & negatiuam,cum clausula si, & in quantum de iure,ut per Perus. in cap. sępe,nu. 4.de appella.car.37. Ruin. consilio 61. nu. 27.volu.5. Maran.Spec.Aur. in 6. par.in 2. actu.principa.num.200. versi. quid autem si iudex,car.240.Io. de Amic. consilio 71. columna 9.late Corne. consilio 80. col.1. & vol.1.Octaui.Pedemonta.decis.5.numero 2.& 10.car.28.& decis.131. num.1.& 2. car.525.Cæsar. Contard. de moment.possessio.limit.13. num.22. & seq. car.196. & ita practicatur, & fuit Iudicatum * Romę, ut refert Pau.Emil.Veral.Rota Roma.decis.59.num.2.lib.1.car.13.& uide Benintéd. decis.1.& Mari.Anguissol. cons. 172.nu.4. & seq. ubi loquuntur etiam quando simpliciter est admissa appellatio,uel Apostoli traditi.& Rui.cons.80.uol.5. & sic Plot. in l.si quando,nu.159.C.unde ui, malè loquitur.

Ad secundum fundamentum,quòd fuerit adiecta pœna expressa scutorum 25.& illa non fuerit petita,sed interesse;responderbatur, quod quandò pęna concurrit cum in
33 teresse,tunc potest peti † pęna,& interesse,si interesse est plus,quàm pæna, si autem minus, pęna peti potest etiam integra, ut per Bar.in l.4.in 9.oppo.in fi. §. cato. ff.de verb.oblig.Ias.in §.omnes,col.4. nu... insti.de actio.& Maran.d.disputa.7.in fi. & si non petitur pœna põt peti interesse, ut per Alex.& Doct.in d.l.fi.§.fi. de eo per quem fac.er.& Bertachi.in 2.par.in uerbo, interesse,sub nu.30.& sub nu.50. & etiã utrunque dummodo in uno obtineat Paris. d. cons.34.nu.vol.1.44. Afflict.decis.234.fideiussor,facit Bursa.cons.53.uol.1. tetigi supra,decis.25. nu.27.& seq. & nume.33. & seq.hac 2.par. Immo prius peti debet interesse, quàm pœna, & si interesse denegatur,tunc pœna peti debet,alias non,ita cõsuluit Dec.in d.consi.2. sub num.7.in fi.& num.seq.& faciunt tradita latè per Bar.in l.1.num.5.& seq.ff. de actio. emptio. quia in promissionibus facti succedit obligatio ad interesse, ut supra dixi, numero 22. & quòd tacitè succedit, habetur pro expresso,ut in l.cum quid ff.si cer. pet.& ibi Bar. & sequitur Afflict.decis.3.in fi. & alternatiuè utrumque potest peti ab actore. uidelicet aut factum,aut interesse non facti, ut per Bar.in l.stipulationes non diuiduntur, in 7.quæst.num.35.ff.de uerb.oblig. Paris. d.consi.34.nume.44. & Bar. late in d.l.1.d. nu.5. & seq.

Quo uerò ad tertiũ fundamentũ, quod necessaria erat interpellatio, & protestatio infra

infra tempus finiendi ædificium ex parte d.Horatij propter diem, & locũ incertum, dictum fuit, ꝙ d.Magister Laurentius post scriptam factam cępit fabricare, & facere d.ędificium in loco d.Horatij, ut supra demonstratum fuit, & sic aderat, & locus, & dies certa, quo casu quando quis promittit factum successiuum sub certa die, & lo co, intelligitur fiendum quàmprimum fie
34 ri potest, & nulla † requiritur interpellatio, vt per Ias.in l.quod te nu.23.ff.si cer. pet.Craue.consi.64.nume.1.Pet.Ancha.in suis quæst.fami.quæst.54.num.15.in 1.par. Dec.in d.consi.2.num.6. & Paris.d.consil. 34.nu.15.& seq.uolum.1. & sentit Dec.in consi.274.num.3. &.4.Soc.Iun.consi.120. num.17.volum.3.& dixi supra nume.1.Et dato, ꝙ interpellatio fuisset necessaria, apparet ex dictis testium, quòd d.Horatius misit, & literas, & nuntios ad dictum Magistrum Laurentium, vt illum interpel larent, & requirerent, quòd uellet redire ad perficiendum d.Molendinum, ut ipsi nuntij proprij fatentur, qui optimè probant, etiam ꝙ essent singulares, tanquam deponentes de facto proprio, sine eorum commodo, & vtilitate, aliàs non probarēt, vt est tex.in l.si quis decurio.C.ad leg.Cornel.de Fal.Pau.de Cast. in l.quicunque. C. de ser.fugi.& in cons.301.in fi.vol.1.Crau. consi.178.sub num.7.lib. primo, Alexan. consi.44.nu.10.& seq.volum.2.& latè tradit Marc. Ant.Blanch.in tract. de compre. in 8.quæst.sub num.35.versicu.aut arbiter producitur, car.564. ubi dicit esse communem opinionem Beniuten. Rota Bon. decisio.63.num.1.car.92.cum aliis, & præcipuè stantibus aliis coniecturis, uidelicet literis scriptis per dictum magistrum Laurentium dicto Horatio, licèt sint negatę, & continua lamentatio d. Horatii de interpellatione facta dicto Magistro Laurentio per literas, & nuntios, & quòd non reuertebatur, ut ex lectura testium clarè apparere uidetur, adnotata per Barto.in l.si suis ex argentariis.§.pręror ait.ff.de eden. in l.si quando, in fi.C.unde vi, Dec.consi. 473.num.11.& 12.Rim.Iun.consi.309.nu. 20.& seq.volum.3.car.290.& apparet per protestationem factam d.Magistro Laurentio omnia adimpleuisse, & obtulisse
36 adimplere si qua † sint adimplenda.quod sufficit, ut per Paris.d. consi. 34.nume.27. volum. 1.& Pau. de Cast. in l.si pacto quo pęnam, colum.2.uersic.aut ergo, & ibi Iasõ nume.11.C.de pact. Et licèt uideatur fieri. magnum fundamentum per partem Magistri Laurentii, ꝙ gora non erat facta, nec fundamenta illius, & Docia non cooperta in totum, nec facta gradatim, q̃ erāt fienda ex parte d.Horatii, & per hoc uideatur fuisse in culpa, et per eum stetisse, iuxta supra allegata, tamen rectè intuenti apparet, ꝙ prædicta poterant gradatim, et non gradatim fieri, et ꝙ non habebant im pedire ędificium fiendum per dictum Magistrum Laurentium, ut testes periti depo nunt, et apparet, quòd dictus Magister Laurentius discessit absque licentia, et nunquam reuersus est, et non fecit fienda, et imperfectum reliquit dictum ędificium, et cùm iste contractus, et ista conuentio locationis, aut innominata sit bonęfidei ob non factum, pęna committitur,
37 et † succedit obligatio ad interesse, ut con cludit Paris.d.consi.34.num.6.et num.35. vol.1.et supra dictum fuit, num.22.et tradit Gaspar.Caballi.tract.de eo, quòd interest; nume.181.uersicu.Non minus tamen utile, car.298.sentit tex.in l.si fundus, et in l.Maritus.ff.loca. Attento maximè quod locando operas suas promisit se peritum in arte, et uelle teneri de dolo, lata, leui, et leuissima culpa, ut latè consuluit alios, allegans D.Ioan.Botta, consi.105.car.185.et Caballi.ubi supra, nume.48.49. car.103.et num.181.et sentit Pau.de Cast.consi.425. num.2.uol.1.

Ad quartũ de casu fortuito, et inundatione aquarum, respõdetur prædicta procedere, si facto opere hoc euenisset, uel si dum esset in opere ante moram, et nõ potuisset prouidere, et pręuidere, ut loquuntur ibi Doct.allegati, nu.21.et Abb. in cõs. 93.Duo sunt, colum.fi.in princi. uolum.1. car.4. per doctrinam Bart.in d.l.ideo. ff de uerbo.obliga. Natta consi. 449. nume.17. uol.2 sed secus est, quando opus non esset factum, nec approbatum, et derelictum;
38 et post moram casus † euenisset fortuitus, tempestas, et magnus aquarum cursus, quia tali casu culpa, negligentia, et defectu ipsius Magistri Laurentii periti dicitur euenisse, et ideo ad damna, et interesse teneri non est ambigendũ, si opus nõ esset inutile.Paris.d.consi. 34.per totum, volu. primo, Dec.in l.contractus, sub num.42 ff. de regu.iur.Lancel. Conrad.de offic.prætor.§.

tor.§.3.tit.de furibus,nu.23.car.369.Pract.
Pap.in for.libel. quo agi ad ficti.præsta. in
gl.inuestiuit,nu.11.car.355.uersic.sed quid
dices,& tractat Didac.latè in c.peccatum,
§.6.nu.1.& 2.de reg.iur.car.538.& uide Ri
mi.iun.consi.210.num.51.uol.2.sentit Pau.
de Cast.d.consi.425.nu.2.uol.1.

Circa uerò secundum quæsitum, quan-
tum debeat esse istud interesse, hoc opus
39 hic labor est, quia † interesse dicitur dam
num emergens, & lucrum cessans , ex eo,
quòd non fuit datum,uel factum,quòd fie
ri,uel dari debuit, vel factum,aut datum,
quòd fieri,aut dari non debet, ut notatur
in l.1.C.de senté. quæ pro eo quod inter. &
ibi Bar.& Doct.& Bal.consi.291.numer.6.
consi.343.in fi.uol.1.Alex.consi. 166. nu.5.
uol.2.Bal.consi.449.in prin.uolu.3.& dicit
Dec.in consi.489.num.11.& consi.539.nu.
10.quòd promittens interesse, videtur pro
mittere illam quantitatem,quę probatur,
modo ex parte Horatij per testes quãplu-
res fuit probatum sibi interesse ex causa
damni emergentis,& lucri cessantis , hoc
modo,videlicet.

Primo , ex causa damni emergentis sibi
interesse patet , quia fecit scriptam de an-
no 1559.cum dicto magistro Laurentio,&
promisit dare scutos 20.aureos pro d.mo-
lendino conficiendo,& expensas, & postea
ob moram d.Mag.Laurentij fecit scriptam
cum Mag.Dominico detto scudisso, de an
no 1562.&promisit dare pro dicto ædificio
conficiundo scutos 36.aureos, & sic passus
est hoc casu damnum circa scutos 16.Dein
de ob non factum,& opus non finitũ , nec
approbatum,hyberno tẽpore propter plu-
uias,omne quod fuit ædificatum per dictũ
magistrum Laurẽtium minatus est ruinã ,
& cecidit , adeo quòd omnia fundamenta
repleuit,& propter euacuationem,& refe-
ctionem de nouo expendidit scutos decẽ ,
& plus,quod non fecisset si magister Lau-
rentius intra tempus ædificasset molendi-
num approbatum,& triturantem.

Secundo ex causa lucri cessantis appa-
ret sibi interesse, quia per omnes testes cõ
cluditur, quòd dictus magister Laurentius
perfecisset dictum ædificium,&molendinũ
triturantem infra quatuor, aut quinque
menses, & quod statim ipso finito lucratus
fuisset dictus Horatius quolibet mense sta
ria quinque grani pro pensione , & fictu ,
& quòd dictum opus imperfectum reman
sit per annos duos , & sic ad minus menses
24.quo tẽpore lucratus fuisset staria 120.
grani ad minus, sicut statim ipso finito lu-
cratus fuit,& est, quibus stantibus clarè ui
detur sententiandum interesse ascendere
ad scutos 24. respectu damni emergentis ,
restituto sibi omne dato, & accepto per di
ctum magistrum Laurẽtium occasione æ-
dificij conficiendi , aut computando in di-
cto interesse ultra dictos scutos 24. atten-
to,quòd dictus Horatius solùm scutos 20.
soluere tenebatur a principio,& omne qđ
postea soluit,& soluere debuit vltra dictos
40 scutos 20.dicitur plus soluisse,& sic † dam
num emergẽs passum fuisse,& peti potest,
etiam quòd quis non sit mercator, ut tra-
dit Rom.consi.94.consi.100 & Alex.consil.
141.num.3.uol.5.&consi.31.num.10.uolu.
6.Plot.in l.si quando,num.427. uers.debi-
tor numorum,num.467.& num.423.C.un
de ui,Rim.iun.consi.52.num.31.& seq.uo
lu.1.& consi.304.num.8.& seq.uol.3.&Do
cto.in l.unica. C. de sent. quæ pro eo quod
inter,& sequitur in proposito Corn.consi.
207.sub num.2.uol.4. facit Paris. de sindi-
ca.c.excedunt etiam barones,nu.37.uersi.
& sic uasallo fugiente,Barto.l.incola. ff. ad
muni.& Io.Bapt.Lup.in tract.de usur.com
men.1.§.6.car.32.nu.1.& seq. nu.116. cart.
35. respectu uerò lucri cessantis constat, ꝙ
si ædificium infra quinque menses fuisset
factum,dictus Horatius lucratus fuisset di
cta staria 120.infra menses 24 ut deponũt
41 testes,quod † interesse peti potest,ut sen-
tit in proposito Corne.consi.207.viso pro
cessu agitato,nu.1.& 2.uol.4.& latè tradit
Cagno.in l.Quintus,nu.26. ff. de reg.iur.
qui cæteros allegat, & Corne.d. consi.343.
volu.1. & faciunt adducta per Nat.d.consil.
449.num.8.& seq.vol.2. Rim.iun.d.consil.
304.num.8.& seq.uol.3.consi 52 nu.31.&
seq.uol.1.& Dec.consi.441.in fi.Lup. in tra
cta.de usur.d.§.6.num.104.&seq.car.32.&
nu.117.car.35.

Et apparente de dicto interesse lucri ces
42 santis , & damni emergentis,illud † uenit
in obligatione , ut dicit Dec.in d.consilio
489.num.11.& consi.539. num.10. & dici-
tur expressum, Octa.Pedemon. decis. 129.
num.12.& 13.car.520.

Tamen rectè intuenti non uidetur di-
ctum interesse aliquomodo ascendere ad
dictam summam,tam respectu dãni emer-
gentis,quàm lucri cessantis,quia nemo de
bet

bet ex damno suo fructum consequi, nam
43 † damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi imputari debet. l. damnum. ff. de reg. iur. ubi Dec. & Doct. & infra, nume. 49. & constat, quòd respectu damni emergentis nullum interesse potest considerari, nisi omne illud quod fuerit solutum dicto magistro Laurentio, quod videtur esse summa scutorum undecim, qui debent concurrere cum summa dictorum scutorum 36. solutorum per d. Horatium d. magistro Dominico detto Scudisso, adeo quòd Dom. Horatius soluit scutos vndecim magistro Laurentio, & scutos 36. magistro Dominico pro dicto molendino, & solùm uiginti cum expensis soluere tenebatur, & non plus, & omne illud, quod soluerit vltra dictã summam scutorum uiginti, dicitur pati damnum, quia inuenit ędificium cõficiendum solùm pro scutis 36. & solutum dicto magistro Laurentio debet sibi restitui, ne maiorem summam soluere teneatur, nam ob eius discessum fuit coactus tot scutos soluere, & sic culpa d. magistri Laurentij, & ideò aliquam mercedem ipse recipere non debet, nisi pro toto opere, cùm sit obligatio
44 indiuidua, & pro ædificio cõficiendo, † & non pro operibus, & rata temporis, ut per Bal. in l. 2. & l. ædem, num. 8. C. locat. & in l. & si patrem. ff. de leg. 1. & latè tradit, & sequitur Paris. de sind. c. si officialis decedat, num. 9. & seq. & tradunt Doct. in l. diẽ functo, de offi. eius cui manda. est iurisdi. & uidetur tex. in l. qui operas. ff. loca. uide Practi. Pap. in for. responsio. rei, in gl. exceptionem, la 2. Bertachi in Reper. in uerbo colonus. Octauia. Pedemon. decis. 98. num. 2. Capici. decis. 125. nume. 7. Alba. consi. 131. Laur. Sylua. cons. 28. car. 139. Cepha. consi. 70. consil. 71. lib. 1. & Grat. cons. 129. lib. 1. And. de Capua sing. 5. & Bal. in l. nec patronis. C. de ope. liberto. omnino Natta consi. 229. uolu. 1. ubi etiam quid in famulo, qui noluit finire tempus absque causa. Licèt contrarium teneat Paris. d. consi. 34. nume. 47. uol. 1. & prædicta probãtur, quia dictus Horatius promisit dicto magistro Laurentio scutos 20. aureos, & expensas, & dictus magister Laurentius promisit uersa uice dicto Horatio laborare, & facere ædificiũ aptum ad macinandum, hoc est instrumenta omnia apta ad conficiendum ædificiũ, & ea ponere in opere, & dictus Horatius erat obligatus omnia alia facere, uidelicet murare domum, cooperire dociam, facere fundamenta goræ, & alia necessaria ad molendinum finiendum præter instrumenta molendinaria, ut clarè ex lectura dictæ scripturæ apparet, & magister Dominicus secundus conductor dicti ædificij promiserat facere dictum molendinum, & dare triturãs infra certum tempus, & dictus Horatius solùm erat obligatus dare, & consignare eidem magistro Dominico cimenta & alia necessaria ad conficiendum dictum molendinum, ut cantat scripta inter ipsos facta, quo casu clarè apparet, quòd satis plus promisit facere dictus magister Dominicus, quam dictus magister Laurentius, &
45 ideò non est mirum, si plus petijt, † quia labor sine præmio, & fructu esse nõ debet, pro singulari tradit Hippoly. singula. 693. vulgariter, & unusquisque labor debet honesto præmio decorari. l. fina. C. de stat. & imag. cap. fin. quæst. prima, vbi glo. prima, hoc notat, & latè tradit Cornel. Benincas. in tracta. de pauperta. quæst. septima. spe. primo, num. primo, & sequen. & qui ma-
46 ius laborat maius † debet salarium, & pręmium consequi, ut consuluit Corn. consil. 58. nu. 8. uolu. quarto, faciunt adducta supra in decisio. 11. sub nume. 9. hac 2. part. car. 197.

Ergo est dicendum, quòd si dictus Horatius promisit dictos scutos 36. dicto magistro Dominico, illos promiserat propter maiorem laborem, & operam, quam tenebatur facere, & quilibet sanæ mentis ita iudicaret. Accedit, quòd promiserat etiam dictus magister Dominicus dictum molendinum finire absque expensis, nam in scripta nullum apparet verbum expensis, sicut
47 in scripta magistri Laurentij, & † conducens operarium pro certa mercede non tenetur ei præstare victum, nisi sit consuetudo in contrarium, ut dicit Alexand. in l. si non sortem. § Libertus. nume. 12. ff. de condi. indebi. & ibi Docto. Bald. in l. quoniam. C. de test. & sequitur Iul. Ferret. in tracta. de milita. iusti. & de pœn. desertio. nume. 12. uersi quæro de casu, car. 155. & si non est certum pretium promissum, sed omne illud quod alij dabunt, si diuerso modo ab aliis sit datum, inspici debet qđ minus est datum, & illud solui debet, ita dicit Guid. Papa decisio. 252. Dec. consilio 423. columna secunda. Natta consilio 229. uol. primo. Crauet. de antiquita. temp. par. 4. se-

4.sectio.materia ista, num.114. uersi.duodecimo in contractu, car.220. ubi dicit in promissione speciei non censeri conuentũ de minimo, sed de mediocri, & uide Iacob.Nouel.in regula 183.saliarium,num. 3.in 3.fallentia, & tetigi supra in decisio. 13.numero 46.hac 2.par. & istæ expensæ trium,aut quatuor mensium ad minus iudicari deberent ad rationem scutorũ duorum, uel trium pro quolibet mense, & sic ad summam scutorum decem.Et ideo detractis expensis,& adiuncto maiori labore ipsius magistri dominici apparebit dictũ magistrum Dominicum fecisse dictũ molendinum pro minori pretio,& mercede, quam promiserat dictus magister Lauren
48 tius,& sic in hoc † nullum interesse considerari potest,ut tangit Dec.in d.l.diem functo.ff.de offi.assesso. num.7. & facit tex.in l.si quis domum,in prin.ff. loca. & per supra allegata,num.40.nec potest considerari interesse pro scutis decem solutis pro euacuando carcerato, & fundamentis repletis propter ruinam interuentam, quia illa ruina non euenit, nec procedit culpa, & defectu dicti magistri Laurentij, sed potius negligentia,& culpa dicti Horatij, qa dictus Horatius de anno 1560. interpellauit dictum magistrum Laurentium, & ipsum protestatus fuit de interesse & damno,& de conducendo de nouo alios magistros molendinorum ob ædificium imperfectum relictum, & postea reliquit dictũ ædificium ita imperfectũ per annos duos & plus, & non curauit illud alteri locare, quod si fecisset,dictum molendinum infra quatuor menses cõfecisset, & propter pluuias postea nõ cecidisset, nec minatus fuisset ruinam,vt deponunt omnes testes dicti Horatij,ideo talis negligentia,& culpa nõ
49 debet† nocere dicto magistro Laurentio, d.l.damnum quod quis.ff. de reg. iur. attento, quòd non erat electa industria personæ, & poterat per operarios finiri, ut in simili dicit Ruin. cons. 138. numero 1. 2. volumine primo, uide Boeri. consi. 13.nu. 20.Io.Botta, cons. 105. num. 15.& faciunt quæ dixi infra,nu.50. 52.& 54. & 56.& supra decisio.25. numero 38.hac 2.par. car. 600. & quotiescunque quis desistit ab ope
50 re, & † conductione, tenetur ad pensionem,& ad interesse locatori, nisi locator alios conductores accepisset, per tex.in l. diem functo, ff. de off. assesso. & ibi Dec. sub numero 8.& l.sed,& addes,§.fi.ff.loca. vide tex.in l.aduocationes, & l. seq. C. de condi.ob causam. Rom.sing.66. an stante statuto, pulchrè Gaspar. Caballi. in tract. de eo quòd interest, numero 181.& 182. car.299. & nulli dubium est, quòd dictus Horatius poterat alios magistros molendinorum post protestationem factam conducere,& facere finire dictum molendinũ ut postea fecit, quia apparet in ciuitate montis Politiani,& eius territorio adesse quamplures magistros molendinorum,& quòd multum frequentatur hoc exercitiũ, & quotidie molendina fiunt, & magna copia illorum reperitur, & præcipuè in Valle Nebiani,ubi D. Horatius fecit suum cõficere molendinum,& etiam duo magistri fuerunt examinati per dictum Horatium, videlicet magister Mattheus, & magister Dominicus, & etiam præsumuntur adesse in ciuitate ista, cùm sit locus insignis, vbi
51 † præsumitur adesse copia peritorum.c. statutum, & ibi not.de rescrip.lib.6.Rolan. a Val.de luc. dot. quæstio.64. nume.22. & Phanuci.de luc.dot.in glo.14. sub nume.9. vers.quod medici,car. mihi 554.& Bar. in prohem.ff.in prin.num... Sylu. Nupt.lib. 2.sub num.53.in 5. limit. car. mihi 156. & ideo cessant adducta per Dec. in consilio 562.numero 12.& 13. & cùm dictus Horatius potuerit de facili conducere alios magistros molendinorum, & conficere dictũ molendinum,& sic prouidere omnibus accidentibus & casibus fortuitis,& non fecit
52 dicendum est culpa,& † negligentia ipsius omnia fuisse decursa,& ideo sibi imputari debet,& non alteri,per supradicta, nume. 50.Ripa in tract.de peste,cap.1. nume.128. car.76.in proposito Soc.iun. consilio 120. numero 7.8. uolumine 3. car.146. per Paris.d consilio 34 uolumine 1. & Corne.d. consilio 343.uolumine primo, quia non excusatur prætextu ignorantiæ, qui scire potuit,quòd ignorat l.regula. ff. de iur. & fa. ignor.Guid. Pap.sing.227.non excusatur, facit Io. Botta consilio 105. numero 46. secus si non potuisset infra tempus habile, & conducere, & finire, ut per Gaspar. Caballi.tract.de eo quòd interest,numero 181. car.298. numero 187. in fi. car.
53 307. & † paria sunt conductores accipere,& posse conducere,sicut non posse conducere, & nolle accipere, l. mulier. ff. ad trebel. Pract. Pap. in for. lib. quo agi, ex

subiti.

ff.ad trebel.Pract.Pap.in for.lib. quo agi, ex substi.in glo.substituti,nu.4.in fi.car.mihi.408. & paria sunt aliquid esse certum, uel de facili posse certificari, ut per Ruin. consi.131.num.12.uol.1. latè Tiraq. de retract.§.41.glo.1.num.9.uers.& ad id quod, & qui potest facere, ut potest, iam dicitur posse l.qui potest facere.ff de reg.iur.in 6. Iacob.Machel.in suo patroci.9.numero 6. car.mihi 59.& in proposito uidetur tex.in l.cùm in plures,in prin.ff loca. Aegid.Bos. car.415.nu.54.Capici.decis.87.sub num.8. car.92.Ripa de peste,d.c.1.num.128.& his mediis dicendum est idem etiam quoad interesse lucri cessantis dictarum stariorū 120. grani, quia si ipse Horatius non fuit lucratus dictum granum propter ædificiū nō finitum, hoc euenit culpa, & facto suo, quia poterat post protestationem factā, quamprimum conducere magistros molendinorum, & sic incipere lucrari dictum granum, post quatuor menses, immo statim post quatuor menses elapsos a die, quo discessit dictus magist. Laurētius, debebat dictus Horatius uigilare, & facere quicq d poterat pro conducendo magistrum molendinorum, ad finiendum dictum ædificium, si interesse futurum lucri cessantis prætendebat habere, quod non apparet fecisse, immo de eius negligentia, & culpa apparet, quia stetit per menses 14. quòd non interpellauit d. magistrum Laurentium, nec protestatus fuit, & postea a die protestationis factæ ad conducendum magistrum Dominicum, stetit menses 24. quo casu interesse futurum lucri cessantis, peti
54 non † potest, per tradita per Imo. Roma. & Alex.in d.l.diuortio, in prin.ff.sol.matr. & consuluit Ruin. consilio 104. numero 10.uers.postquam uidimus, uol.4. & conferunt, quę dixi supra, nu.50.& 52. & etiā necesse erat probare habere præ manibus molendinarios, qui promisissent dicta
55 † staria quinque grani dare pro quolibet mense, si dictum molendinum perficere fecisset, & non probare se tantùm lucrari finito dicto molendino, & quòd ideo tantū lucratus fuisset, si prius ad perfectionem conduxisset, ut dicit Bar.in d.l. unica, num. 24.& seq.C.de sen.quæ pro eo quod inter. Pau.de Cast.in l.3.§.nunc.de offi. nume.3. ff.de eo quod cer.lo.Dec.cōs.441.in fi. Benuenut. in tract. de Mercatu.tit. de contra. Mercato. nume.3. car.78.Lup.d. tracta.de usur.d.§.6.nu.117.& seq.car.35. uide Cagnol.in l.quintus, num.26 ff.de reg.iur.Rimin.iun.consi.304. numero 8.& seq uolu. 3.& consi.52.num.31.seq.uol.1 & Afflict. decis.20.quidam nobilis, & ibi additio.nisi probasset a communiter contingentibus, quòd ita solet lucrari dominus molendini in illo loco per supradicta. Qua de re uidetur solùm in hoc interesse lucri cessantis considerari debere tempus, quo dictus magister Laurētius incidit in mora, quòd fuit post quatuor menses a die, quo cæperat ædificium fabricare, & tempus quod expendidit dictus magister Dominicus in perficiendo dictum molendinum, quod fuit tempus quinque mensium ad plus, & sic interesse quinque mensium deberi dicto Horatio per dictum magistrum Laurētium, & ab illo tempore citra absolui, & ab expensa facta in cauando & exportando terram, & ædificium diruptum, quia p dictum Horatium stetisse dicitur ex eo, qa
56 † post dictos quatuor menses non curauit fieri ædificium per alios magistros per latè supra deducta, & allegata, & per notata per glo.in l.diem functo.ff. locati. Capici. decis 87.num.8.& 9.& per Natta d. consi. 449.d.nume.8.& seq.uolu.2. & Soc.iun.d. consi.120.nu.7.& 8.uol.3.car.146.& per supra deducta, num.50.& 52. Vnde stantibus
* supradictis fuit sententiatum * die 4. Februarii 566 in ciuitate Montis Politiani in hunc qui sequitur modum.

Christi nomine inuocato, sententiamus, pronuntiamus, & declaramus, dictum magistrum Laurentium non adimpleuisse ex parte sua a principio contenta in dicta scripta facta inter Horatium de Mancinis, & ipsum magistrum Laurentium, & incidisse in pœnam conuentam scutorum 25.aureorum, & sic ad cautelam ipsum magistrum Laurentium condemnamus ad soluendum dictam pœnam, & sic summam scutorum 25.aureorum dicto Horatio ob non factum secundum scripturam inter ipsas partes factam, & etiam ad dandum, & restituendum dicto Horatio dictos scutos undecim habitos, & receptos a dicto Horatio occasione faciendi dictum ędificium molendinarium, retenta tamen pecunia, & mercede per dictum magistrum Laurentium de rebus ædificii factis per ipsum magistrum Laurentium, & eo nomine apparentibus, ab aliis autem petris

tis per dictum Horatium dictū magistrum Laurētium, & filios absoluimus, & liberamus, vide circa hāc absolutionem, Paul. de Cast. consil. 219. nu. 2. vol. 2. & supra decisio 25. num. 27. & seq. hac 2. parte.

Quæ omnia bene nota, & considera tu iuuenis Aduocatus, quia sæpe contingunt; cùm possint extendi ad quodlibet aliud opus, & ędificium locatum, & conductum per Peritos in arte, & casu, vel negligentia diruptum, & non ędificatum, nec approbatum, Nam si daret damnum vicino huiusmodi demolitio, & ruina, posset oriri quæstio, an huiusmodi damnum vicino esset resarciendum, quia si negligentia, dolo, culpa lata, & leui, aut mendaciis Domi
57 ni † damnum fuerit datum, cùm potuerit prouideri, tunc Dominus tenetur ad totale interesse, & dando seruum, Animal, & rem, quæ dedit damnum pro noxa nō liberatur, si sciuit naturam animalis, vt præsumitur, si fuit apud eum aliquo tempore, & dimisit sine custodia, & non prouidit. l. i. ff. quadru. pauper. fecis. dica. Cassane. consuetu. Burgundi. tit. des iusti ces §. 7. Rubri. prima, num. 17. vers. item etiam quando, cart. 72. Boeri. in consuetu. cart. 70. col. 3. §. 4. tit. des costumes, Natta cōs. 550. nu. 3. & 13. volum. 3. faciunt quę dixi supra decisio. 7. & maxime, num. 16. hac 2. part. Corne. cons. 81. colum. 2. vol. 3. Rota Bononi. decisio. 69. nu. 7. Bertazzol. consil. 442. nu. 35. cons. 449. num. 10. & seq. vol. 2. in criminali. Marcabrun. late consil. 442. num. 39. & seq. car. 140. & ideo dixi damnum datum per canem mordentem, aut equum vel Taurum ferocem, aut currentem in loco publico sine custodia, & freno, vel bestias solitas custodiri reptas in agro alieno, debere per Dominum animalis resarciri, & idem si vasa ad fenestras, vel quadrellos, aut saxa, vel ligna aliqua sup. tecto, muro, Lodia, Campanile quis poneret, quę aliqua tempestate, vel ui ventorum, aut alia de causa de facili possent minari ruinam, & cadendo damnum vicino inferre, vt dicunt supradicti Doctores, & Petr. Iacob. in sua practi. ciuil. in for. libel. in actio. de Pauperie, colum. 2. vers. item ex prędictis satis potest colligi, Hippoli. Bonacossa, in tracta. equorum, quæst. 56. & quæst. 178. quæst. 180. & quæst. 345. & videtur tex. in l. i. §. quod cùm suspenderetur. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. & ibi Docto. l. si seruus. §. si ex plaustro. ff. ad leg. Aquili. & & l. q. foueas, & seq. & l. si putator, ff. eod. tit. Si autē absque culpa, dolo, & negligentia Domini damnum sit datum tunc orietur actio in factum, & non actio iniuria-
58 rū cōtra dominū. & ipse dando † animal, vel rem, quę dedit damnum, etiā quòd secundum propriam naturā sit insensata, & sine intellectu, pro noxa liberatur, & hoc damnū semper potest peti etiā quòd casu fortuito, & inopinato damnum eueniat, & sit petitū cum qualitate aliqua, licet nō sit probata, & remaneat simplex delictum. l. qui ad modum. §. si nauis. & §. item labeo. §. si nauis altera. ff. ad leg. aq. li. Marcabru. d. cons. 32. nu. 43. & seq. car. 139. vbi licet Dominus nō teneretur qualitate non verificata, tamen res, & animal pro noxa esset obligatus, & præcipuè stantibus clausulis salutaribus per ea, quæ dixi in Repertorio Decisionum, in verbo, libellus, in prima part. ita latè tradunt Aret. in princi. inst. et ibi Fab. § primo, si quadrup. pauper. fecisse dica. num. 3. Plot. in l. si quando, num. 875. C. vnd. ui. Carauita. consil. 116. num. 40. Petr. Calepha. consil 91. volum. 2. Consil. Crimin. Diuersorum. Petr. Iacob. in sua pract. ubi supra, col. 3. in fin. uers. itē est notandum, & uersic. sententia cnm; car. 54. & uide Alberic. de statu. in prima part. quæst. 88. uers. sed quid si statuto, facit Ant. Gomesi. de contract. cap. 3. num. 22. cart. 196. quia est obligatio in rem, non in personam, adnotata per Cepol. de serui. Rust. prædi. cap. 58. nu. 5. car. 46. quæ supradicta, ut dixi, procedūt in qualibet re sensata, & insensata, & dante noxam, hoc est damnum, secundum eius propriam naturā, vel præter, & contra, & ob ferocitatem, & lasciuiam, & etiam aliū spincta, & pede cadere facientem, ut si bos bouem percuteret, equus equam, uel asinā, causa luxuriandi insequeretur, & faceret cadere per aliquā ripam, uel calcitrando percuteret, aut mulus, uel asinus equam, Taurus Vaccam caualcando per supra dicta, & per Angel. cons. 27. Pari. de findi. c. Tu qui uadis, col. 2. & capit. quia multa, colum. 2. uersic. ubi autem Hippoli. pract. Crimin. §. & quia, nume. 9. & in l. frater tuus, num. 9. uersic. facit etiam. C. de sicar. Plot. l. si quando, num. 697. C. und. ui, Boeri. decisio. 324. num. 5. Crau. cons. 119. lib. 1. & dicam infra, nam tali casu teneretur dare animal

pro

pro noxa, hoc est pro damno dato, si non est in culpa Dominus, & nō potuerit prouidere, & reparare, & animal obtulerit pro noxa ante litem contestatam, aliàs secus si post litem contestatam offerret seruum & animal pro noxa, quia talis facultas dandi seruum pro noxa, durat vsque ad litis contestationem, super actione iudicati l. item vertunt. §. idem recte. ff. de peti. hære di. & per Bart. in l. si ita stipulatus fuerim decem. ff. de verbo. obliga. & non negauerit Animal, qui dedit damnum esse suum, nam si negaret propter mendacium, vt dixi supra, num. 57. teneretur de suo resarcire omne damnum, quia propter mendacium perdit beneficium offerendi, vt est etiam tex. in l. j. §. & cū etiā. ff. si quadrup. pauperi. fecis. dicat. & ita fuit Iudicatum * Fiuizani contra D. Nicolaum Mãfredi ad fauorem Petri Benedicti de Verucula, ex eo quia Mulus. d. Nicolai equitauerit equam dicti Petri causam luxuriandi currendo, & spingendo illam, adeo quòd fecit cadere illā (giu per vna Rippa, & Grotta) adeo quod mortua est, & ipse negauit Mulū esse suum, nec dedisse damnum, & conuictus fuit cōdemnatus, est verū, quòd, si Animal mortuū fuisset, primū qui insultaret alium, & alter se defendendo percuteret, vel esset causa mortis aggressoris, qd̃ non teneretur Dominus ad aliquod damnum, neque animal pro noxa, cùm liceat etiam animalibus se defendere, & idem est dicēdum, si non appareret, quis illorum prius esset aggressor, & aggressus, Bonifa. de Malefi. in Rubr. de dam. dato, sub num. 5. & 6. Bal. in sua practi. in Rubri. de extraordi. quæst. versic. vndecimo queritur, ĩ fin. Francis. de Aluero. in cons. 74. Feltsius nu. 6. & 8. volum. primo, Consilio. Crimin. Diuerso. car. 162. & ibi Modesti. Polento, in consil. 83. Titius vulnerauit, num. 28. vol. 2. cart. 219. Plot. in l. si quando, nu. 699. versic. occidens. C. vnd. vi, Hippoli. Bonacos. in tracta. Equor. quæstio. 16. Quid si duo equi, Hippoli. in Rubri. de probatio. nu. 415. & Iacob. de Bello visu, in sua practi. iudici. titu. de quæst. num. 134. versic. sed qd si, cart. 73. Tiraquel. in tracta. de legib. connubiali. in l. j. num. 87. cart. 19. & pulchrè in proposito loqtur Maria. Socin. in cons. 63. in facto præsupponitur, vol. 2. Consil. Diuerso. Author. cart. 134. & Ioan. Andre. Alferi. cōs 4. cart. 54. vbi dicit procedere ēt, quòd Dominus Animalis vulnerati cōduceret absque protestatione ad Marescalcum causa curandi, & moreretur, quia si sine culpa ipsius Animalis percussi, & probaretur initium Rixæ, quòd Dominus Animalis percutientis teneretur ad emendam, aut dare Animal pro noxa, vt dixi supra, quamuis illud de Marescalco, & receptione Animalis sine protestatione videatur dubitari ab Hippoli. Bonacos. in tracta. equor. quæstio. 91. Plot. in d. l. si quando, nu 395. dicitur esse. C. vn. vi, Petr. Due. Regula. 195. deterioratio. in 5. fallentia, Crauet. cons. 106. sub num. 2. in fin. volum. primo, tamen Franc. Tontul. in suo voto 6. num. 17. & 18. cart. 29. Iudicauit * non videri remisisse interesse, & damnum recipientem, rem deteriorem, & Ant. de Fan. de pignorib. in 7. par. membr. 3. num. 8. & etiam ponunt supradicti Doctores coniecturas, quibus percussus, vel non videretur aggressor, aut aggressus, & quādo vnus esset mortuus, & alter vulneratus, vel vnus percussus, alter non, & sentit Ioan. Fab. in §. ius autē gentium, institu. de iur. natura. genti. & ciuil. Guliel. Benedi. in cap. Raynutius, in verbo. Qui cum alia matri. contra n. 262. & 263. car. 21. Boeri. decisio. 237 num. 2. 3. & 4. Grāma. cons. 29. num. 17. & 18 Cepol. cons. 29. Ioan. de Amic. cons. 23. inquisitione, Alciat. de præsumptio. Regula. 3. præsumptio. 39. car. 144. quæ omnia sunt bene notanda pro iuuenibus, quia sæpe eueniunt inter pastores, & greges, & quilibet de facili diceret contrarium. Hinc infertur, quòd si propter magnam pluuiam
59 & † inundationem flumen Arni, & Ticini conducunt Trabes, & lignamina particularium personarum, & illa irruunt in aliquod Molendinum, aut ædificiū, & illud deuastant, aut damnificant, si culpa aliqua Dominis non potest ascribi, quòd ligna poterunt retineri à Dominis Molendinorum pro eorum damno, & nulla erit fienda restitutio Dominis lignarū, nisi damnū emendant. l. quintus. & l. fin. ff. ad leg. Aqli. l. iuris. ff. de incend. Nauffra. Ruin. Iacob. de Bello visu in sua pract. Crimin. tit. de Furtis, versic. aut illa res vacat, nu. 52. practi. Papi. in for. libel. cōfessio. in glo. seruitus la 2. Aquæductus. n. 14. car. 243. Franc. Marci, decisio. 889. num. 26. in prima par. pulchrè Corne. cons. 282. col. 2. & 3. vol. 4. Benuenu. Strac. in tract. Mercatu. tit. de nauibus,

uibus,num.22.car.122. Et ista lignamina, res, & bona ita ab aquis in alienum immissa,aut ab alijs occupata, & capta, dum super aquis decurrunt,debent propriis do
60 minis restitui.si †damnum non dederunt, & non fiunt occupantis, ut not. Auct.Nauigia.circa princi.Cepol.de serui.Rustico. prædio.titu.de Fluminib.cap.31.num.9.& num.31.car.113.Sebastia.Monticu.§.præterea,num.13.instit.de rerum diuisio.car. 27.pract.Pap.ubi supra.d.glo.seruitus, nu. 14.pulchrè Fede.consi.107.Domine Francisce,& consi.seq. Afflict. de feud.in 3.par. Quæ sint Regalia,per Imp.Federi.uersic. Ripatica,num 7.& 8.& Natta, consi 331. volumi.2. & de rebus extra nauem proiectis propter tēpestatem,uide Franc. Marc. decis.889.nume.26.in 1.par.car.866.Ideo in istis casibus bonum esset per officium
61 iudicis succurrere uicinum aduersus † domum,uel rem ruinosam, aut quæ minatur ruinam,& damnum,faciendo illam eleuare, aut accommodare ita,& taliter, quòd damnum aliquod dare non possit, aut per cautionem de damno infecto, iuxta tex.in l.prætoris,in princi.ff.de dam.infe.Arc.in in §.præterea,nume.13.uersic. uidimus in Noxali. institu.de actio. & ibi Ias. in §.superest num 59.& seq.ubi ponit formam libelli,& Arc.ubi supra, nu.44.& per Spec. in tit.de satisda.§.ultimo;& modum procedendi etiam ponit.l.si finita.§.ubi uero, & §.seq.ubi Pau.de Cast.ff.de dam.infec.Rofred.in sua practi.tit de damno. infec.car. 126.244.& 262.& per Benedi. in repet.c. Raynutius,in uerbo,damnum num.14.de testam.ideo patet ex prædictis, quadrellos positos super Campanile Papiæ per fabricatores in magna quantitate non fuisse ad usum boni patris familias, & artificis, ac periti positos, & accommodatos, adeo q uí uentorum, uel tempestatis non possent cadere super domos, & appothecas uicinorū ponendo palos,& ligna per transuersum bene clauatos, sed uelo leuato unum post alterum positū,& ideo tenentur Domini ad damnū, & quadrelli sunt obligati pro damno,& posse eos retineri affirmaui per supradict.,& per tex.in l.si seruus §.si ex plaustro.l.si putator, & l.octaua.§.mulionem.ff. ad l. Aquil. & Franc Gratia.in compendio iuris ciuilis in 5.par. lib. 6.de lege Aquilia.car.125.colum.2.uersic. mulionem,& car.127.colum.1.uersic.sed ex placito,& car.128.col.1.uersic.si putator, quia sumus in actu successiuo per aliquos dies duraturo, & nō in momentaneo una die finituro, adnotata pulchrè per tex. in l.qui occidit.§.in hac.ff.eod. & Francis. Gratia.ubi supra car.128.colum.2.uersic. in hac quoq; actione,ubi prouideri,& prę uideri poterat hoc infortunium, & hæc ruina ab istis conductoribus Campanili
62 Papiæ,qui etiam tenentur ad pęnam,damnum,& † interesse, quod eueniret ob negligentiam,& culpam,ac mendacium eorum in nō fabricando Cāpanile suis temporibus,& retinendo pecunias solutas ad eorum usum,& lucrū, exercendo mercantias,per supradicta, nume.22.24.num.38. & 57.& per Paris consi.134. uolu.1.nu.21.
63 & seq.& per totum,quia si†promiserunt in tribus,uel quatuor annis fabricam dicti Campanili perficere, & finire tenētur singulo anno tertiam, uel quartam partem fabricasse, quia ita promisisse est intelligendū l.3.& ibi Doct ff de annu.leg. Dec. in l.lecta,nu.10.ff.si cer.pet.& Hug.Cels.in cons. 100.nu.15 uers.scrupulus aūt restat, car. 350. & dies interpellat pro homine, qñ sunt eiusdē fori, aut creditor est in loco debitoris,ut ibi dñt,& dixi supra n. 17. & tetigi in decis.21.nu.56.& decis.43.n.41. & 68.in prima parte. Et cum hoc non fe-
64 cerint,&†pecunias uniuersitatis retinuerint,& in proprios usus fuerint conuersi, & non in cimentis fabricę non est mirum, si ad usura usurarum essent obligati uti pupillares pecunias, & in quadruplū, aut ad pœnam conuentam per ea, quæ dixi supra in decisio.37.num.10. in prima par.& in meo tract de tuto.num. 116.car.111.& per Dec.in consi 6.in princip.& consi.473. Quęritur,nu.9.& 10.Ripa in tracta.de peste,num.154.uers.sed quæritur, & per Paris.d.consi.34.num.22.& per totum, uol.1. secus si promisissent dictum Campanile intra quatuor annos fabricasse,& perfecisse, quia tunc tempus ad fauorem conductoris esset concessum,Dec.d.l.lecta.d.n.10. & 21.& sufficeret intra dictū tempus fabricare, & perficere, & durante d.tempore non possent molestari, nisi cucurrisset tantum tempus, q ullo modo in residuo temporis causa,& fabrica non posset finiri,per ea,quæ dixi supra,num.27.43.& seq & faciunt adducta per Dec.in c.ex ratione,ubi Dec.nume.61.et sequen.extra.de appella.

& ibi

& ibi Perusi.sub nūme.56.versi.aliquando,
65 & quarto, vbi dicit † restitutionē in integrum non dari ei, qui semper fuit negligēs, & superuenit impedimentum in fine temporis, intra quod, si impedimentum non superuenisset causam, & opus terminare, & perficere nullo modo potuisset, & sentit Neuizan.consil.41.nume.18.Sfortia.Oddo. in tractat.de restitu.in integr. in prima par. q.27.artic.3.nu.29 & 30.car.256. arti.4.nu. 44.& seq.car.257.Et artic.5.nu.53.& art.6. nu.54.& seq.cart.258 q̄ sunt notāda contra negligētes, & infingardos laboratores, & artifices petētes restitui aduersus impedimētū tp̄is occursum in fine termini, intra quē si nē nullo modo opus pfecissent, nec pficere potuissent, si impedimētū non supuenisset, & ideo nihil eis nocuit, nec pdesse dēt.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXVII.

ARGVMENTVM.

Scriptura priuata anteriorum non subscripta tribus testibus idoneis etiam recognita, nō præfertur instrumento publico posteriori, secus si esset testibus subscripta, & ab ipsis uerificata, & idem si non se subscripsissent, tamen fuissent præsentes.

Scriptura priuata recognita post iura tertio quæsita non præiudicat successori singulari, nec contumacia debitoris, secus si ante ius quæsitum esset recognita, uel uerificata.

Scriptura priuata scripta à tertio, & subscripta à parte, idem operatur, ac si tota esset à parte scripta.

Scriptura priuata quomodo, & quando potest recognosci, & uerificari, & an per comparationem literarum.

Contractus factus in scriptura priuata, cum hoc, quòd postea fiet instrumentum per publicum Notarium, an ualeat, & sit locus pœnitentiæ ante celebrationem instrumenti, hic latè discutitur.

Hipotheca, & obligatio bonorum non præsumitur in scriptura priuata debitoris, nec potest extendi.

Confessio qualificata non potest pro parte acceptari, & pro parte non, & idem in scriptura priuata, & quando, vide hic.

SVMMARIVM.

1 *Hipotheca anterior præfertur posteriori ex regula, qui prior est in tempore potior est in iure.*

Prior qui est in tempore, potior est in iure, n.1.

2 *Saluianum interdictum dicitur intentatum per clausulas salutares positas in fine petitionis, & libelli.*

Clausula, omni meliori modo, non se astrigēs, deducens, &c. posita in libello importat remedium Saluiani interdicti, nu.2.

Saluianum interdictum utile habet locum non solum inter colonos, sed etiam in quolibet cōtractu, & cōtra quemlibet tertium possessorem num.2.

Saluianum interdictum est possessorium, & hipotheca petitorium, & non admittit excussione, nec appellationem suspensiuam, nu.2.

Saluianum interdictum est adipiscendæ, & nō datur contra eum, qui possidet, vel desiit possiderè, & quid probare debet, nu.2. & 3.

3 *Agens remedio hipothecario vel Saluiano interdicto, aut l.fina.C.de acquir hæred.debet plenè probare venditorem possedisse tempore venditionis, vel post, aut in suis bonis reliquisse bona petita, & reum conuentum de presenti possidere, aut dolo desiisse possidere, & nume.10.*

Constitutum an, & quando transfert possessionem in emptorem, vide nu 3.

Hipothecariam intentans debet probare authorem suum possedisse tempore hipotheca, vel post, aut in bonis suis bona obligata reliquisse, vel dolo desiisse possidere, nu 3.

4 *Statutum Florentinum prohibet excussionem fieri.*

fieri, & debet attendi in foro Fiuizani in defectum statutorum Fiuizani.

Excussio non habet locum, quando principalis non est soluendo, nec quando contractus est iuratus, aut proceditur summariè sola facti veritate, nu. 4.

Sententia super excussione facta, quod principalis non est soluendo, facit ius quo ad oẽs etiã in alijs causis, nu. 4.

5 Hipothecaria actio est realis, & sequitur rem, non personam.

6 Dictio (ut supra) est repititiua pracedentiũ in suo sermone.

7 Actio personalis non sequitur fundum.

8 Qualitas adiuncta uerbo intelligitur secundũ tempus verbi.

9 Hipotheca, & obligatio bonorum non prasumitur, & qui contrarium dicit incumbit onus probandi, nu. 35.

10 Interpretatio est fienda contra illum, qui legẽ apertius facere debebat ad eius fauorem.

Hipotheca reperta in principio scriptura priuata scripta a creditore, vel tertio, non censetur repetita in subscriptione facta a debitore, si promittit soluere, ut supra, & non obligat bona, nu. 9.

11 Identitas rei debet probari ab illo, qui intentat hipothecam vel saluianum interdictum, & saltem per duos confines, aut signa non variabilia.

12 Testes examinati extra tempus datum ad p̃bandum, & probatum habendum non probant, etiam quod intra tempus iurassent.

13 Iudex qui admisit testes, & capitula, vel illos publicauit post tempus datum ad probãdũ, & probatum habendum, debet illam admissionem, & publicationem reuocare.

14 Testes non publicati, aut non examinati in cã principali possunt examinari, & publicari in causa appellationis, ubi non probatum probatur, & non deductum deducitur.

15 Scriptura priuata legitimè non recognita nullam facit fidem, & quomodo recognosci debet, ac quando, vide hic, & nu. 53.

16 Comparatio literarum non fit in Apocha, non subscripta testibus regulariter, & nu. 53.

Scriptura priuata recognita ante ius tertio quasitum praiudicat debitori recognoscenti, & etiã singulari successori, secus si esset contumax, vel recognosceretur post ius tertio quasitum, quia tunc requireretur probatio uera per testes. nu. 17.

17 Scriptura priuata, in qua adest hipotheca, & obligatio bonorum, licèt sit anterior instrumẽto publico, tamen nõ prafertur instrumẽto publico si nõ est subscripta tribus testibus idoneis, & ab illis uerificata, uel non sit probata per testes presentes, etiam quod uirtute pacti mereretur executionẽ, & ualeret ut instrumentum, numer. 18. 24. & 27.

Instrumentum publicũ prafertur scriptura priuata, anteriori, nisi scriptura priuata probetur testibus presentibus, nu. 16. & 17.

18 Contrahentes an possint facere, ut scriptura priuata ualeat in uim instrumenti publici, & mereatur executionem, & maximè in praiudicium tertij, vide hic, & nume. sequen. & nu. 24. & 25.

Pactum quod scriptura priuata habeat executionem, & ualeat in vim instrumenti publici, an valent, uide hic nu. 18. & sequen.

19 Dispositio loquens in casu vero, non habet locum in casu ficto, maximè quando exorbitat a iure communi.

Hipotheca recipit omnes qualitates, cõditiones, & modos obligationis. nu. 19.

Testator non potest facere quin solemnitates requisita in testamento interueniant, nu. 29.

20 Priuilegio inserto in corpore iuris, non potest per partes praiudicari, & renuntiari.

22 Ratificatio, qua fit ab homine non retrotrahitur in hipotheca a die contractus, secus si sit a lege.

23 Locator habens hipothecam pro solutione pensionis, & fructuum prafertur, quibuscunque posterioribus creditoribus hipothecarijs expressis in fructibus, & pensionibus suis, & et tertijs possessoribus.

25 Hipotheca potest induci, & probari etiam sine scriptura, & illa probatur cum die, & anno per duos testes, & prafertur hipotheca in instrumento publico posteriori expressè.

Scriptura priuata quo ad praiudicium tertij requirit diem, & annum ac locum ad illius uerificationem, ut constare possit de anterioritate. nu. 25.

Confessio, & contumacia debitoris in scriptura priuata non nocet tertio, quando euenit post ius quasitum tertio, secus si ante, vel esset p̃bata. nu. 25.

Contumacia post ius quasitum tertio illi non p̃iudicat, nume. 25.

26 Hipotheca, & obligatio bonorum qua apparet per confessionem factam debiti, licèt sit anterior, non prafertur posteriori apparenti per veram numerationem.

Creditor per veram numerationem licet sit posterior prafertur creditori anteriori apparenti so-

Venti solùm per confessionem, nisi ex coniectu ris verificaretur confessio.nume.26.

Hipotheca anterior tutoris, vel pcuratoris, aut ipsius filij familias non præfertur hipothecæ filij sui iuris effecti anteriori, nume.26.

Filius familiàs non potest obligare bona sua sine solemnitatibus iuris, & sic cõsensu patris, ideo obligatio facta, quando est sui iuris, præfertur, licèt posterior.nu.26.

Hipotheca generalis bonorum non comprehendit supellectilia, vestes, & libros, qui, & quæ sunt ad vsum propriè personæ, nisi expressè dicatur, nu.26.

Hipotheca pscribitur p tertium possessorẽ extraneũ inter decẽ annos, & quõ. vide, num.26.

27 Scriptura priuata habet executionẽ paratã, & æquiparatur instrumẽto publico scdm statutum Florentinum, & si est verificata præfertur instrumento publico posteriori.

Scriptura priuata quæ habet executionẽ virtute statuti, vel pacti, si producitur in alio loco iudicij meretur executionem, quia respicit decisoria, & non ordinatoria iudicij, & ideò attenditur locus contractus, vel destinatæ solutionis.nume.27.

Locus contractus, aut destinatæ solutionis attenditur in decisoriis, & in ordinatoriis locus iudicii.nume.27.

28 Creditor potest agere contra tertium possessorem emptorem, omnium bonorum emptoris uocatoria ex eo, quia emit in fraudẽ creditorũ. & hoc si probauerit fraudem, & esset facta excussio, & interloquutum non esse alia bona, & nu.29. & seq.

30 Coniunctus non præsumitur scire factum cõiũcti in his, quæ respiciunt factum, quod potest esse occultum, secus in his, quæ respiciũt iura sanguinis, naturæ, & morum.

31 Excussio non probatur per testes, sed per nuntium, & acta.

33 Scriptura priuata præsumitur recognita, & facit fidem si fuerit sententiatum Debitorẽ uirtute dictæ scripturæ esse debitorem.

Confessio partis approbata per iudicem non potest amplius improbari prætextu erroris, & inualiditatis a confitente, secus si non esset approbata.nu.33.

34 Fideiussor de nõ offendẽdo, nõ tenetur soluere si nõ appareat de cõfessione offensionis, nisi p cõtumaciam principalis sui, quia talis contumacia non dicitur uera confessio.

35 Hipotheca in instrumẽto publico, an possit p notarium extendi, sicut alias extendit clausulas, q̃litas poni in instrumento.

36 Emptor an hẽat rẽ emptã obligatã uirtute generalis obligationis bonorũ i casu euictionis.

Hipotheca generalis bonorũ, an comprehendat rem, quæ in ea alienatur.uide nu. 36.

Quem de euictione tenet actio, eundem agentẽ repellit exceptio.nu.36.

Mercator dans vestem, aut pãnum, vel merces alicui, si non soluit precium, an præferatur alteri creditori habenti expressam hipothecã super bonis debitoris, vide remissiuè. numer. 36.& 37.

37 Venditor an præferatur in re vendita cuicũq; alteri creditori anteriori habenti expressam hipothecam, & quid si in specie obligaret sibi pro pretio rem venditam.

Creditor, qui soluit pecunias pro reficiendo domum, pro custodia bonorũ, pro alimentis, pro expensis funeris, & infirmitatis, & pro semine dato ad seminandum seminato, præfertur cæteris, etiam anterioribus creditoribus hipothecariis.nu.37.

Mutuans pecuniam alicui pro aliquid faciendo, an in re facta præferatur cuicunq; creditori anteriori hipothecario, vide num.37.

Tertius non potest impedire executionẽ immissionis possessionis, quando non possidet, uel est facilis recuperationis.nu.37.

Tertius quando impedit executionẽ, & immissionẽ possessionis, & quãdo nõ. vide sub n.37.

38 Venditio dicitur facta in scriptura priuata simulatq; partes dè re, & precio conuenerunt, & non pactum de vendendo.

Venditio non requirit translationem dominii, & possessionis ad essentiã contractus, sed sufficit consensus, res, & precium, nu. 38.

39 Venditio, & alienatio bonorũ facta in scripta priuata, vbi sit dictum, quòd fieri debeat instrumentũ publicũ, an valeat ante instrumentũ confectũ, & an sit locus pænitentię, et an secundus emptor præferatur, vide hic, & nu.40.43.44.& 45.

41 Media declarantur ex præcedentibus, & seq.

42 Emens nomine proprio, & pro eo, quem nominabit, si non nominat, intelligitur pro se, et hæredibus suis.

45 Instrumentum scriptum a Notario ex consensu partium, si per aliquam ex partibus steterit, quin legatur, & rogetur, habetur pro perfecto, & rogato ad præiudicium contradicẽtis.

Pactum de vendendo, quãdo habet omnia substantialia venditionis dicitur vẽditio, & nõ est locus pœnitentiæ.nu.45.

46 Vendens omne ius ligandi, & quod habet in re vendita, si non habet ius, non tenetur de

Calculus

65 *Calculus factus per arbitros, & firmatis præsentibus partibus, si probetur talis confirmatio per testes præsentes, ualebit, licet arbitri non tulerit sententiam, uel nan appareat de calculo, donec contrarium probetur.*

66 *Verba (in ueritate, uel sub fide, aut in fide) important iuramentum.*

Confessio sine causa facta præsente parte, & acceptante, potest per iuramentum probari cū si est acceptata ante reuocationem, aliàs secus, nu. 66.

67 *Creditores plures uirtute scripturarum priuatarum, quis nam illorum sit præferendus & quis in actionibus personalibus, & realibus, uide hic, & nu. 68.*

68 *Creditor posterior, qui exegit suum debitū, an teneatur restituere anteriori creditori negligenti debitore effecto non soluendo, uide hic, & nu. 69.*

69 *Creditor, qui accepit à suo debitore rem alienam ignoranter consistentem numero, pondere, & mensura, an illam teneatur restituere uero Domino, saltim tantundem in genere.*

Dominum in his quæ consistunt numero, pondere, & mensura transfertur per immissionem, nu. 69.

70 *Pactum, quod quis possit post terminum exequi instrumentum, uel scripturam priuatā sine citatione, & apprehendere corporalem possessionem bonorum sine authoritate iudicis, & remota omni exceptione, ualet, & tenet, & potest petere creditor associationem familiæ ad euitanda scandala.*

Possessio bonorum potest apprehendi per Creditorem propria authoritate, si partes in contractu ita conuenerunt, & data fuerit licentia a contrafaciente, nu. 70.

71 *Pactum, quod non soluens intra terminum morosus possit grauari personaliter, & realiter, intelligitur secundum terminos iuris, scilicet prius in bonis, postea in persona, nisi aliud fuerit declaratum, secus si hoc à lege, uel statuto fuisset ordinatum, nu. 73. & seq.*

Statutum, quod quis possit realiter, & personaliter grauari, potest grauari prius personaliter, & postea realiter ad electionem Creditoris, secus si ab homine hoc esset conuentū, quia intelligeretur secundum iuris dispositionem, nu. 71.

72 *Verba (ad arbitrium) intelliguntur secundū subiectam materiam, nu. 71.*

Verba adaptantur ad immediata, & proximiora, & non ad mediata, & remotiora, num. 72.

73 *Verba rescripti iudicis & contrahentium debent ad sensum iuris communis, statuti, aut consuetudinis reduci ex eo, quia prouenient ab homine, nu. 71.*

74 *Sententia iudicis intelligitur in obscuris lata, secundum terminos iuris, et nu. seq.*

75 *Fructus in sententia intelliguntur, deductis oneribus, & expensis in illis impositis, et factis.*

Fructus beneficij dicuntur deductis alimentis Rectoris, & expensis, nu. 75.

Fructus beneficii non exacti, an perueniant ad successorem in beneficio, uel ad hæredes Rectoris mortui, et quos, ac quomodo, nume. 75. et seq.

Spolium in statu Mediolani non habet locum, et fructus beneficii à solo separati sunt Rectoris defuncti, et hæredum suorum ex priuilegio, nu. 75.

76 *Omissum à statuto, et constitutione censetur remissum sub dispositione iuris communis.*

77 *Melioramenta, et deterioramenta quando concurrunt confunduntur, et illud quod superabundat confusioni recipit nomen meliorамentorum, et deterioramentorum, et nō ulterius, quod procedit in qualibet dispositione, et sententia.*

Deterioramenta sola illa dicuntur, quæ excedunt melioramenta, et idem è contra, nu. 77.

78 *Iudex non potest in causa melioramentorū, et deterioramentorum ferre sententiam super melioramentis, et deterioramentis taxatis, et separatis, sed confundendo deterioramenta cum melioramentis condemnare in illud quod excedit, et præualet, ne diuersas, et contrarias sententias circa eandem materiam proferat.*

79 *Sententia lata contra casum legis statuti, et communis opinionis, est ipso iure nulla.*

80 *Emptor non compensat melioramenta cum fructibus, nisi à die litis contestatæ citra ꝑpter Titulū, et bonā fidē, quia illa fecit, ut Dominus, et non nomine alieno.*

81 *Sententia quando dicitur conformis, et quādo non, ad hoc, ut possit exequi uirtute legis, et statuti, uide hic.*

Sententiæ tot dicuntur, quot capitula, et idem in stipulationibus, et contractibus; quando sunt separata, nu. 81.

82 *Sententia in dubio non præsumitur cōformis.*

83 *Scripta priuata reperta in Archiuo quādo, et quō facit fidē, et inter quos, et quid in antiquis,*

 tiquis,

tiquis, latè vide hic.

Confaderati, et adharentes an gaudeant priuilegijs, et statutis aliorum confederatorũ, et adharentium vide hic, nu.83.

84 *Liber monasterij, Episcopatus, astimi, et capituli, in quo varij, et diuersi administratores scripserunt an, et quando ualeat, vide hic.*

85 *Bona, an, et quando in dubio censeantur emphiteotica, et quando censualia, vide hic.*

Bona prasumuntur esse illius natura, cuius est solutio, et recognitio, nu.85.

86 *Instrumentum respectu fidei est indiuisibile, et non potest pro parte facere fidem, pro parte non secus in scriptura priuata.*

Scriptura priuata inseparabilibus potest pro parte acceptari, et pro parte non, et quando, ac quomodo, nume.86.

87 *Confessio inseparatis potest pro parte acceptari, et pro parte non.*

88 *Cõfessio qualificata, quãdo nõ potest pro parte acceptari, et pro parte sic, vide hic pulchrè.*

89 *Creditor in solutione tenetur facere fidem, et cartã debitori de solutione, et debitor creditori de credito, et hoc expensis petentis.*

90 *Debitor tenetur facere receputam, et cartam creditori de debito expensis petentis, non tamen ad hoc, ut mereatur executionẽ, et habeat maiorem vim, quã habebat debitum, nisi in loco adsit consuetudo, nu.89.*

91 *Depositum, quando dependet à scripta priuata, et contractu, nõ habet executionem, quia retinet naturam primaua originis.*

DECISIO LXXI.

PETRVS Antonius detto Massclino de Posaira, de anno 1566. accepit à domino Marchione de Studiatis de Pisis certam quantitatem coraminis, & dictus Marchio composuit, & scripsit Apocham, & in ea dixit qualiter dictus Petrus Antonius (prometteua de pagar li detti dinari di qui à un' anno, & obligaua se sui heredi, & beni, & uoleua che ualesse come un contratto) & prout in ea.

Petrus Antonius in fine dictæ scriptæ se subscribendo dixit Ioan. Petro Antonio confesso hauer hauuto detto coramo, & prometto pagare quanto di sopra si contiene.

Deinde de anno 1570. Nardinus sorori dicti Petri Antonij emit a dicto Petro Antonio plures petias terrarum, & soluit ferè in pecunia numerata, & tertijs personis totum prætiũ corporale habuit, & habet possessionem dictorum bonorum.

De anno 1572. dictus Marchio de Studiatis seu Petrus Columbinus eius procurator vulgaris mouerunt litẽ contra dictum Nardinum ordinariè intentando hipothecariã actionẽ, & sic petẽdo dicta bona sibi assignari iure pignoris, & hipothecæ, donec de pretio fuerit integraliter satisfactus, tanq̃ anterior in hipotheca, fuit exceptũ p̱ d. Nardinũ d. Marchionẽ non potuisse, nec posse agere hypothecaria, nec interdicto Saluiano cõtra d. Nardinũ ad dicta bona, vti sibi non hypothecata, & uti nõ habẽs p̱bationẽ cõtra eũ.

Ex parte dicti Melchionis videbatur dicẽdũ ipsum Melchionẽ obtinere debere, q̃a est
1 anterior in scripta, & † hypotheca, & qui ẽ prior in tp̃e, potior est in iure. regula, q. prior. de reg. iur. in 6. l. diuersis temporibus. C. qui potior in pigno. habe. & ibi Angel. Ant. de Fan. de pignor. in 5. par. 2. Mẽbro, n. 1. seq.
2 Et remedium † Saluiani interdicti dicitur intentatum etiam p̱ clausulas salutares positas in fine petitionis, uidelicet (petẽs, &c. non tantum d. modo & cet. sed omni meliori modo & cert. deducens & cet.) ut per Soci. consil. 80. columm. 2. uol. 3. Corne. consil. 218. uol. 3. Deci. consil. 57. & consi. 187. Craue. consil. 201. nu. 218. uol. 2. Bello. consi. 24. nume. 8. Bursa. consil. 32. nume. 45. uol. 1. & Afflict. decisio. 95. nume. 7. faciunt quæ dixi supra in repertorio decisionum, in uerbo, libellus, cart. 1057. in prima parte, & habet locum non solum in conductoribus, sed etiã in quocunque contractu, in quo adesset hipotheca, gloss. in l. 1. C. de precar. & salua. interd. & ibi Bar. idem Bar. in l. 1. ff. eod. Ant. Cieffi. consi. 96. num. 5. lib. 1. Anton. de Fan. de pigno. in 3. membro 8. par. nu. 18. & 19. & 26. Ioan. Petr. Surd. consi. 131. nume. 1. 2. 11. & 26. Menoc. de adipis. posses. Remed. 3. q. 5. nume. 22. quæstio. 7. Porc. consil. 134. nume. 2. Crauet. consi. 845. nume. 8. 9. & 11. uolum. 5. Petr. de Nicola Mozzi. de contractibus, cart. 54. numer. 21. & sequen. Paul. de Castr. consil. 168. numero 1. & 2. volum. 1. Hieros. Gabri. consil. 46. nume. 20. practi. Papien. in forma. libel. in actio. Hipothe. in glo. sub eodem numero 8. carte 379. Natta. consilio 474. numero 34. 35. uolum. 2. Cephal. consi. 728. numero 16. in fine. & numero sequen. uolumin. 5. & ita practicatur vbique. Rolan. consilio 14. & consil. 79. numero. 39. volu. 1. vbi & excussio bonorum nõ requiritur, licet

licet Bello.in consi.34.nume. 8.teneat contra, & malè, nec appellationem admittit Paul.Emili.Veral.in Rota Romana, Decisio.106.lib.3.car.30.nec datur contra illũ, qui semel possedit etiam virtute constituti, cum sit possessorium adipiscendæ. Anton.Cioffi.consil.45.nume. 5. & seq. lib. 1. Bello.d.consil.34 nu.8.

Et intentans hypothecariam, vel Saluianum interdictum, aut Remedium.l.fi.C.de Acquir.possess.sufficit probare uenditorem possedisse tempore uenditionis, uel post, aut in suis bonis reliquisse bona petita, licèt hypotheca postea extingueretur, & nõ cõpeteret, q̃a Saluianum subsisteret, & hoc plenariè nõ summariè ꝓbare, & sic saltẽ ꝑ unum testem, & iuramentum supletoriũ, &
3 † Reum conuentum de præsenti possidere, aut dolo desiisse possidere, ita Anto.de Fã. de Pignori.in 8.par.membr.3.nume. 18. & sequ.in 6.& 7. conclusione Beltran.cõsilio 213.volum.2.Roland.consilio 14. numero sexto, sequen.& nume.11.& seq.vol.primo. Rota Putei decisio.207.lib primo, cart.85. Nicola.Mozzi. in Tracta. de contractib. Titu.de pignori.& hypo.§. venio ad sextam, nume.21.& seq.cart.54.Crot.consilio 306. colum.prima, & seq.volum.3.car.51.Alex. pulchrè in consilio 70.numer.3.uolum. 5. & in consilio 137.numero 2.& 3.uolum.2. & late Vinc.Franc. decisio.Neapo.101.numero.21.& seq.cart.95.Anto.Cioffi.consil. 45.numero quinto, & sequen. uolum. primo, Michael.Grass.communem opinionem libro primo, quæstione prima, & quæstio.9. Rimi.Sen.consi.573.numero 16.consi.464. nu.5.8.12.& seq.uolum.3.ubi limitat, nisi in constituto adesset clausula ex nunc, at ex tunc, & econtra, quia sufficit quandocũque possidere, antequam emptor, uel creditor secundus possideat, ut etiam tetigi supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, constitutum, in prima parte. Alba.consilio 103. & Bolognet.consi.7.numero. 23.cart. 138.& Fertant.Gargia.Patroci 33.num.11. & seq.car.26.facit Rota Putei Decisio 443. libr.2.cart. 316.Paul.Pic.consi.28.nume.3. & seq.cart.72.quia tali casu non datur Saluianum interdictum, sed reintegranda, uel hypothecaria, cũ sit Saluianũ remediũ adipiscẽdæ, ꝑ supradicta, & ꝑ Ant.Ciof.d.cõs. 45.nu.5.& seq.lib.1.& Bello.consi.34. nu.8. Frãc.Becci.cõs.89.nu.14.& seq.Mat. Brun. cõs.57.nu.3.Nec requiritur aliqua excussio in casu nostro, et q̃a actũ sit cõtra tertium possessorem.primo q̃a ẽ reiecta excussio ꝑ
4 † statutum Florentinũ, sub Rub.59.de reiecta excussione bonorum, ꝙ debet attendi cum statutum nostrum Fiuizani nullibi locutus sit de huiusmodi excussione, adnotata per Bal.l.1.§. excipiunt, in fin. ff.de Fer. Paul.de Castr.consil.140.& consilio 129.in prima parte.& consi.39. uolum.2. & in l. si conuenerit, §.si Nuda.ubi Alex.ff.de pignora. Actio.dixi supra decisio.30.num.8. & decisio 35.nume.28. in prima part. Secundo, quia per testes fuit probatũ dictum Petrũ Antonium non esse soluẽdo, adnotata per Petr.Duen.Reg.335. Fideiussor.numero 1. cart.166.& Bar. in l.fin. ff. si cer. peta. quæ sententia facit ius quo ad omnes, & in aliis causis, & sic iuuat tertio Aemiliani cõsilio 103.numero.2. Paul. Emil. Veral. decisio 35.numero6.in 2.par.cart.113. ubi scriptura legitimè exemplificata facit fidem, etiam contra eum qui non interuenit in illo iudicio. Tertio, quia obligatio bonorum fuit iurata, quod iuramentum impedit excussionem, cum possit seruari sine interitu Salutis æternæ secundum magis communem & ueram opinionem, ut per Alexan. consilio 29. numero.38.volum.7. Petr.Duena. Regula 335. Fideiussor.in xx.limita.Steffa. Aufrer in additio ad Capel.Tholosa. Decisio.139.Hippoli.in Rubri. de fideiussori. numero 314.q.44.Mar.Ant.Baueri.in tract. de uirtu.iura.in princ. numero 24. Mathe. Brun.consilio 28.numero.5.Quarto, q̃a interdictũ Saluianũ, respicit possessorium, & exceptio excussionis respicit petitoriũ. Ripa in Rubri.de pignorib.col penult.& ideo in tali Saluiano interdicto nõ fit excussio. Soci.consilio.60.col...versicu. uel etiam & tertio.uol.3.Alex.d.consilio 70 numero 3. volum 5.Craue.consi.201.in 7.dubio Bursa.consil.3 uolum.primo, nu.45 Rolan.cõsilio 14.nu.14 & 18 uol.1. Anto. de Fan. de Pignori.Membr.primo parte 8. nume.5.6. 19.& 20.cart.552.licèt Bello.consilio 34.numero 5.& Fran Becci.consi.89 car.159. teneant contra, quo ad Saluianum interdictum, & contra communem, per supradicta. Quinto, quia sumus in causa summaria, & sola facti ueritate inspecta, quo casu non habet locum excussio, quæ est de apicibus iuris. Anto de Fan. de pignoribus in 8.par. membr.primo, nu.28.car.524.Cur.Sen.cõs. 6.num.2.

Pro parte Nardini plura fuerunt in medium adducta,& primo , quia non competit d.Marchioni aliqua hypothecaria actio
5 aduersus Nardinum, quia est† actio realis, & non personalis,& sequitur rem , & non personam.l.pignoris.C.de pignoribus.Anto.de Fan.de pignori.in 2.par.3.memb.numer.3 2.& in prima par.nu.3. & Purpura. consilio 462.num.26.& 27.uolu.2.sed iste Petrus Antonius non obligauit bona , sed personam,nam promisit soluere(ut supra) hoc est infra tempus ibi expressum , ut ibi
6 promisit,quia † dictio(ut supra) est repetitiua,præcedentium in suo sermone. Bero. cons.164.nume.7.& consilio 14. num. 4. & 5.uol.3.Deci.consilio.128.in fin.& Ancharan.Regiens.q.53.num.12.in 2.par. facit Mari.Angussolus,consilio 164.numero 2.& seq.uol.1.ubi latè, & aliud est permittere soluere,aliud obligare bona sua,quia
7 sola personalis actio oritur, quæ non † sequitur fundum,glos.in l.3.ff.pro socio Tiraq.de Retract.§.8.gl.5.n.6.& Petrus Duē. Regul.8.Actio.Alex.cons.70.nu.2.in fi. uolu.5.facit Mari.Angussol.cons.137. numero 15.uol primo,& in proposito ita sentit Purpura inter consilia feudalia diuersorum Authorum,consi.29.nu.11.cart. 220.
8 & patet,quia † qualitas adiecta uerbo intelligitur secundum tempus uerbi.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de Noxali.actio.Grā mat.Decis.65.nu.1.Deci.consi.5. numero 4.& Rolan.a Val.consilio 100. volumine 2.num.22.uol.2. Et hypotheca nunquam subintelligitur maximè in parte inferiori scripta a diuersa persona, nisi tacitè uel expressè apparet,& cum scripta non reperiatur hæc bonorum obligatio à subscribente non præsumitur habuisse animum obli-
9 gandi bona,& ei qui dicit† hypothecam adesse,incumbit onus probandi l.ei qui. ff. de probatio.& in proposito loquitur Bologni.cons.58.Visis igitur col.2.uers.præterea ex quo ipso iure,& Benuenut. Strac. tractat.de assecura.par.4.cons.10.car.262. Rimi.Iuni.consi.197.numero 28.& 29.uol. 3.cart.263.Bal.consi.485.nu.45.uol.1.sentit Afflict.decis.201.vol.2.Bero.cons.14.n. 3.uol.3.pulchre Purpura.cons.605.nu. 1. uol.2.Io.Botta.cons.66.car.117.in proposito Bursa.consi.103.nume.24.& 25.lib.1.car. 312.& facit dictum Simonis de Pretis. de interpretatio,vlt.uolun.lib.2.solu.3. num. 49.& 5.& contra creditorem istum est fien
10 da† interpretatio, quia apertius legē scribere facere debebat ad eius fauorem. adnotata per Deci.in l.fœminæ.sub numero 105.ff de Reg.iur.& Nicola.Auerar.in consi.8.num.50.& Pau.de Cast.169.numero 3. volumine 2.Mari.Anguissol.consilio 133. numero 18.consi.167.numero x.& consilio 164.num.12.uolum.1.Craue.consilio 836. nu.11.uol.5.

Secundo dato, quod essent in subscriptione bona obligata,tamen non fuit probatum fuisse in bonis d. Petri Antonii tempore dictæ obligationis,nec eum possedisse d.tempore,aut post,ante tamen d. Nardini,nec Nardinum possidere , ut requiritur,ut dicunt supradicti Doctores,num.3. & d. Anto.Cioffi.Præceptor meus,in consilio 45.nu.5.& seq.lib.1.car. 78. & licet testes Actoris videatur probare de una petia terræ loco d.alla pezza murata,tñ nō pro-
11 barunt † identitatē rei,ut requiritur. Corne.consi.156.lit. C.& in consi.157.lit.g. in 3.par.& Paul.de Cast.cons.165.in 2. par. & Dec.consi.91.in fi.Alex.consi.133.sub.nu.5. volum.primo.consilio.38.nnmero. 3. & sequen.uolumine 5.Rolan.consilio 67. numero 14.& seq.uol.2.Petr.Angussol.consil. 66 lib.2.car.54.& Hiero.de Monte. in tracta.de finib.cap.47.num.4.& seq.car.69.& cap.86.nu.9.& 10.& consi.87.Plot.consilio 96.numero 11.uolumine primo ubi requiritur saltem per duos confines uerificare , quando alii plures non contradicunt,& p̄ signa aliqua non uariabilia , aliàs secus si uariarent,& plures contradicerent,ut per Hier.Magoni.in decisio.93.num.13. & seq. car.275.& Boeri.decisio. 105. numero 9. Bursa,consi.80.num.1.& seq.uol.1.Thobi. Noni.consil.2.nu.59.& 60. & etiam quia
12 fuerunt † examinati extra tempus datum à statuto ad probandum,& probatum habendum,& sic ultra quadraginta dies,& sexaginta,quo casu non ualet eorum dictū , etiam quod intra tempus iurassent,ut per Paul.de Cast.in l.fin.ff.de feriis.Bal.Salice. &.Moder.in l.si quando, C. de testibus. Bald.con.33.num.3.& 4.uol.5.Ioan.de Amic consi.109.col.5.& pulchrè D. Hennigi.in sua practi Ciuil.Rubri.14. in prima parte,numero 15. sequen. immo bonus
13 † iudex postea quam admisit, & publicauit inaduertenter dictos testes , debet illā publicationem reuocare tanquam nulliter factam, ut per Franc. Niconi.in cap.

quo-

quoniã contra, de probatio. in gl. fi. nu. 171. car. 153. & Prosper. Carauit. Ritu. 86. nu. 6. car. 200. & cùm non fecerit eos repetere in causa appellationis, sibi imputet, quia
14 in causa † appellationis scriptum est non deductum non deducã, & non probatum probabo, & ita dicendum est in Recursu ad bonos uiros, qui est ad instar appellationis l. per. hanc; &, ibi Docto. C. tempora, & Repara. appella. Rota Bononi. decisio. 78. numero 7. tetigi in reper. decisionum, in uerbo. Recursus: & in decisio. 13. numero 42. in prima par. Ghirar. singula. 69. & Cro. in Tracta. de testibus, num. 260.

Tertio, quia dicta scripta non fuit recognita per d. Petrũ Antoniũ, ut requiritur, & certum est, quod † scripta priuata non
15 legitimè recognita, nullam facit fidem. Docto. in l. scripturas. C. qui potior in pign. ꝑ illum tex. Rui. cons. 46. nu. 3. & seq uolu. 4. Didac. practi. quæst. c. 22. car. 723. & latè ꝑ Crauet. de antiq. tempo. par. prima sectio quæritur, nu. 33. seq. car. 56. & plura requiruntur ad recognoscendam scripturam priuatam, quæ traduntur per Docto. in d. l. scripturas. Affli decisio. 85. in fi. & Crauet. ubi supra Benuenut. Strach. Tracta. de Mercat. Tit. quomo. in causa merca. ꝓced. numero 8. seq. cart. 281. Alex. cons. 139. põderatis, nu. 5. & 6. uol. 6. & Ant. de Fan. de pignori. in v. par. membr. ij. sub numero 46. & sequen. car. 316. Mascard. de probatio. conclus. 110 & conclus. 111. uolu. 1. cart. 114. & tetigi in reper. decisionum, supra, in uerbo, scriptura priuata, & maximè in magnis summis excedentibus libram auri. & infra nu. 53. Nec aliqua potest fieri
16 † comparatio litterarum in apocha scripta sine testibus, & loco, sed solũ põt probari per testes, uidisse scribere dictam apodissam, & dato, quod fieri deberet (iunctis aliis adminiculis, aut dictis testium præsentium) non est legitimè factæ, & ideo non probat, nisi in antiquis, ubi facit aliqualem fidem, & præsumptionem. adnotata per Crauet. ubi supra, numero 55. sequen. & numero 64. cart 61. Paul. Granuti in Theorema. 15. nu. 11. car. 78. & num. 13. 14 & 18. 21. & xxij. Natta, latè. cons 633. uolumine iij. car. 289. Rimi. iuni. consilio 518. numero 43. & seq. vol. 4. tetigi supra decisio. 23. numero 81. 82. hac 2. parte. Ioan. Botta. consi xxxiii car. 62. & late. Io. Bap. Ferret. consilio 374. vol. ij. cart. 117. & consi. 333. num. eod. uolum. cart. 82. Benu. Strac. de Mercator, Tit. quomo. in causa merca. procedit, num. 9. & 10. car. 282. Paris. consilio 19. numero iij. & seq. uol iij. Rota Perusi. decisio. 7. in prima par. Alexan. consilio 77. vol. iii. Mascard. de probatio. conclusio. iii. vol. primo car. 115. Gabri. commu. conclusio. de ꝓbatio lib. j. conclusio prima, num. 4. car. 24. & num. 12.

Quarto quia dato, quod legitimè esset recognita, tamen non potuit præiudicare dicto Nardino tertio possessore, cum fuerit recognita post ius quæsitum Nardino, secus si ante ius quæsitum, ut per Simo. de Pretis. consilio. 108. numero 25 31. 32. Rolan. consilio 84. in fi. vol. iii. Purpura. consi. 462. numero 11. sequen. volum 2. Soci. Seni. consilio 274. in 3. dubio, vol. 2. car. 150. Pa. de Cast. consi 134. vol. 2. & infra, nume. 25. & Crau. con. 860. uol. 5. & in tract. antiqui. tempo. in prima parte. Sectio. viso, de uerbis, num 15. & 16. uersicu. limita. nunc. car. 40. facit Anto. Gabri. comm. opi. libro primo de probatio. conclusio. ij. numero 8. car 26. & nu. 10. & 11. facit dictum Anchara. Regien. consilio 15. numero 9 & quæstione 9. libro secundo. cart. 62. Rimin. iuni. consilio 3. numero 13 uol. primo, Io. Petr. Surd. cõsil. 82. nu. 20. & seq. car. 224. Paul. Emil. Veral. decisio. 217. lib. 1. car. 62. & uide Bursa. consi. 103. uolu. 1 Mascard. de probatio. cõclusio. 109. nu. 2. & 3. volumine primo. cart. 114. Nec potest etiam contra d. Nardinum tertium possessorem instrumentariũ agere actione hypothecaria, uel Saluiano interdicto, quia iste Nardinus est in possessione, & habet hypothecam ex instrumento publico collationato, Marchio verò habet hypothecam ex Apocha priuata, quo casu succedit communis omnium Doctorum opinio, quod habens hypothecam ex instrumento publico præfertur habenti ex
17 † scriptura priuata, trino teste masculo integerrimo notata, nec uerificata etiam, quod sit ipse posterior in tempore, & habeat bona ex causa lucratiua, ut pulchre habetur per Salicet. in l scripturas, numero 1. & fin. C. qui potior in pigno. hab. per illum tex. Didac. d. cap. 22. nu. 5. cart. 723. purpura d. consi. 462. num. 10. seq. uol. 11. Soci iuni. cõsilio 55. numero 4. uolum. 4. Rota Genuæ decisio. 13. num. 31. car. 48. col. 4. summa Rolandi, in tracta. Notario. tit. de publica. instrumento, & ibi Aldobrandi, car. 514. uers. pri-

priuatum instrumentum.col.3. in fi.sentit Feli.in suo Repertorio in verbo,scriptura priuata.col.561. Anto.de.Fan.de pignori.in 5.parte.memb.2. nu.46.& sub nu. 47..uers. vlterius est aduertendū.Rol.cōs.84. vol.3. vbi latè, & latè per Anto. Gabri. commu. opi.lib.j. de probatio. conclus.2.& 3.car. 25.Auerar. cons.16. & dixi infra, vers.tamen in casu isto,n.25.vide Bursat.cōsi.103. volu.j.& sentit Alex.consi.70. num.2. volu.5.vide Anchara Regiens.quæstio.15.lib. 2.& consi.10. in prima parte. Soci. Seni.d. consi. 274. d.3.dubio, latè Paul. de Castr. consi. 134. col. 2.3.vol.j. & latè consuluit Craue.consi. 939. volu.5. cart. 329. & Io. Petrus. Surd. cons.82.nu. 20.21. cart.224. Paul.Emil.Veral.decis.217.li.1. Purpu.cōs. 462.n.xi.& seq,vol.2.nisi testibus esset probatum esse hanc scriptam ante instrumentum confectam . vt per Paul, Emil. Veral. decisio. 112. libr.3.cart.32. sentit Henric. Boich.in cap.imputari,nume.6.& 8. de testibus,car.178. & Decian. consi.33.nu.76. consi.11. num. 138.& 141. vol.j. Mascard. sentit.de probatio. conclusio. 110. per totum , & in fi.vol.j. car. 114. Anto. Gabri. d.conclusion.2.nume. 10. & 11.cart.26.& conclusio.3. nu.5.& 6. vbi dicit huiusmodi testes tali casu secūdum cōmunē debere esse masculos,& integros, & articulari,ac probari esse tales, Paset.cōsi. 145.facit Ancha. Regiēs.q.15.n.6.lib.2.cart.62. uel esset lata sñia cōtra dictū debitorē chirographariū ante ius quæsitū tertio, & trāsacta, esset in iudicatū, vt per Burs.cōs. 103.nu.3. vol.j. & Hiero. Magoni. decisio.15. nume. 20.& seq.cart.54.

Nec obstaret, si diceretur illud procedere, quando scripta priuata haberetur pro simplici Apocha, secus quando haberet execcutionē, vt instrumentum publicum, vel
28 partes voluissent, quod haberet † vim instrumenti. adnotata per Anto Galesi. ad form.Cam. obliga.in 3.par.quæst. 4. cart. 901.& vide Bursa. cons.103.nu.1. & 2.vol. 1.Decian. consil. 11. num. 158. vol.j. cart. 240.Anchara.Regiens.d.cōs.15.lib.2.Rimi. ñui.consi.39.nume.64.& 66.vol.pri.Quia respondetur primo,nō valere pactum,quod Apocha,quæ tunc fit, valeat sicut esset instrumentum publicū,quia sequeretur, quod partes possent creare quem Tabellionem, quod quidem priuatis hominibus non permittitur, vt per Innoc.in c.cū P. Tabellio, de fid.instrum. Alex.in l.j.§. fin. nu.3.ff. de verb.obliga.Simō. de Pretis.de interpreta. ult.volun.lib.2.fol.2.numero 15.cart 134. sequitur nouissimè Benuenut.Strach.Tract. de Assecurati.glos.37. numero.1. car.142. & Crauet.de antiqui.tempo.sectio.viso.de verbis, nume.25.& seq.cart.41. colum. 2. Boeri.decisio.295.nume.18.versic.tamē pacto.non potest,& Mascard.de probatio.cōclusio.111.nu.47.& seq.vol.primo,car.115. Et dato,quòd valeret conuentio,tamen valeret solum quo ad cōuentionē, & dispositionem eorum,hoc est,vt fidem faceret,sicut instrumentum. Paul.de Cast.cons.134. nu.2.seq-vol.primo.Craue.d.consi.939. nume 12.uol.5.& sic propriè non esset instrumentū,sed fictè,& non quod hypotheca in illa reperta pręferatur hypothecę publici veri instrumenti, & habeat executionem quia in hoc stādum esset dispositioni Iuris. Rim.Iu.cōs.39.nu.64.& 66.vol.1.car.181.
19 Nā † dispositio loquens in casu uero non habet locum in casu ficto maxime quando exorbitata iure cōmuni Bar.l. omnes populi nu.60.seq.ff.de iusti. & iu.& in l.ait prætor.§.hæc verba,& ibi appostil.ff. de nego. gest. & hypotheca recipit qualitates obligationis,& sic conditiones,& alia. Io.Petr. Surd. cōs.103.nu.3.car.278.facit Benuenu. Stra.de assecura.glo.37.nu.2.cart.134. & e
20 tiam,quia hoc est † priuilegium insertum in corpore iuris cōcessum hypothecis instrumentariis, quibus nō potest præiudicari per partes,& per cōtrahentes. Alex. in l.non tātū nu.12.ff.de re iudi.Aret.§.id iuris.nu. 51.instit.de exceptio & Mathe. Brun.tract. de cessio.bono.q.x.car.51.dixi in trac.de tutore,nu.318.car 264. sicut testator non po
21 test facere,quin † solemnitates requisitæ in testamento interueniant,l.nemo potest. ff.de leg.1.& ibi docto.vbi Ioan.Guteri.Hispa.Et uidemus, quod idem nō est aliquid induci ab homine, sicut a lege,nam quando Ratificatio fit ab homine, tunc non re
22 trotrahitur à die contractus,sed a die † ratificationis,quo cepit valere,secus in cōditione,si autē īducit à lege, bene retrotrahitur à principio celebrati cōtractus, vt per Aret.cōs.128.n.5.Nigusa.de pignor.in primo memb.3.par.num.12.& dixi in meo tractat.de Tutore, nume.148. & in decis.16. sub num.35.in hac 2.part.& uide Ioan.Gu
23 teri.allega.4.hinc est,quod † locator præfertur quibuscunque posterioribus creditoribus

toribus

toribus hypothecarijs expressis ĩ fructibus, & pensionibus suis, etiam recollectis, & debitis post hypothecas dictorũ creditorum, dummodo hypotheca dicti locatoris pro fructibus, & pensionibus futuris sit anterior, q̃a solutio licèt sit cõditionalis, & ad tẽpus, tñ obligatio fuit pura, & retrotrahitur a die cõtractus hipotheca in cõditionalibus, adnotata per Io. Guteri. Allega.4.per totum, & nu.6.car.460. Alcia.consi.15. circa primum, lib. 5. Tomo 2.col.j. car.9. & dixi in Repertorio decisionum, in uerbo, conductoris bona, car. 902. in prima par. Decian.consi. 50.uol. 3.latè Bolognet.consi. 30. col. 1. & 2. quæ sunt notanda per locatores virtute tacitæ eorum hypothecæ, & expressæ, in instrumento locationis, & inuestiturę pro temporibus futuris, facit Crau. in l. 1.nu 210. & seq. car.121.ff. de lega. primo. Auerar.in cons.147. col.2. car.394. Paulus de Cast. consi. 333. uol.1. Vincenti. Franc. decisio. 226. car. 199. dixi infra, decisio.8.sub nu.35. car. 231. in 3. par. & uide rationem, per Soci. consi. 12.in fi.vol. 4. Vlterius dicta conuentio, & scri-
24 pturæ † uerificatio non procedunt contra, & in præiudicium Tertij, l. instrumenta.C.de probatio. Rui.cons. 134. nu.4.& 7. volum.5.sentit Decian. cons.xi. num. 158. volum.primo, & Paris.consil.19. num.47. uolum.3. cart. 29. & num. 59. & seq. Rolan.consi.84.volum.3. cons.58. num.16.volum.2.dixi infra, nu.25.Rimin. Iun.cõs.39. nu.64.& 66.volum.primo, vbi executio etiam non haberet contra tertium, si statutũ vellet habere executionem, & Gherard. Mazzol.cõsil.103.nume.3.& seq cart.244. Et licet hypotheca possit fieri etiã sine instrumẽto, & scriptura priuata, sed corã duo
25 bus testibus fide † dignis, & probata per dictos duos testes, si postea obligãs alteri obligauerit, vel alienauerit per instrumẽtum publicum, prȩfertur prior in hypotheca, vt per Socin. consil.240. num 4.volum.2. Calcane.cons.29.nu.14. Paul.Emil. Veral.Rota. Roma.decisio.112.lib.3. cart. 32 Roland. consil 84.uolum. 3. num.5 & Anchara.Regiẽs.d.quæst.10. in prima par. cart.7.& Bald.in cons.198.volum.j. duplicatum in cons.466.volum.5.ubi pulchre, latè Decian.consil.11. uolum.j. facit.text. in l. contrahitur hypotheca. ff. de pignoribus, Bursa.cõs.103.nu.1.2.vol.j. quamuis Crauet.d.cõsil.939.volum.5.de hoc dubitat, & sentit Paul.de Castr. consil. 134.nume. 2. uolum.j.latè Mascard. de probatio.conclusio.110.vol.j.cart.114.facit Crauet.de antiqui tempo.sectio. Quæritur etiam, nu.58. versic. octauo, quęro, car. 61. facit Anto. Gabri. commun. opin. lib. 1. de probatio. conclus. 2.num.9. cart. 26. & num. 10.& 11. Tamen in casu nostro non interuenerunt, quia in d.Apocha non fuerũt dicti testes, nec probarunt obligationem bonorũ ex parte d. Petri Antonij debitoris, vt requiritur secũdum supra allegata, & Paul. de Castr.d. consil.134. colum.2. uolu.j. & Rolan.d.cons.84.volum.3.nec diem, mensem, & annum, ac locum, quibus dicta Apocha fuit scripta, vt probari debet, cum in illa possit faciliter fraus fieri in die, & anno, ac loco, ideo non prȩfertur instrumẽto, etiam si esset recognita, & à statuto haberetur pro publica, quia non posset probari contrarium, circa prȩlationem per creditorem instrumentarium, & esset in facultate scribentium Apocham, velle anteponere diem, & obligationẽ, licet esset posterior, vt dicit Ant. de Fan. de pignori. in 5.part.2.memb.sub num.49. & sentit Mascard.de probatio.conclusi.110.num.11. & 12. vol.j.cart.114. Nicola. Auerard. consi. 208.colum.3.cart.518.& supra dixi, nume. 17.sentit Menoch.consil.39.nu. 27.volum. primo. Didac.practi.quæst. cap.22. sub nu. 5.uersic.Tertio necessarium erit, cart.723. latè Paul.de Cast.consi.134. colum. j. Rolan.cons.58.num.16.volum.2. cons.84.uolum.3.Auerard.consi.18.car.70. Paset.cõs. 145.& Purpura.consi.462.num.11. & seq. vol.2.Simon.de Pretis, consil.180. nu.25. 31.& 32.consi.206.num 6.& 7.& Veral.decisio.112.lib.3.car 32.Crauet.consi. 860.& d. consil.939. num 91 & seq. uol.5. Caballi. in milleloquio 665. in 2. part. Castr.d. consi.134. Crau.de antiqui. tempo.sectio. uiso.de uerbis, num.16.versic.istud tamen, cart.40.Paul.Granuti.in Theorema 15 nu. 27. cart. 83. ubi dicit communem, & Purpura. interconsilia feudalia diuersorum authorum, consil.29.num.4.& seq.cart.219. ubi num. 8.& seq. dicit debere habere etiã nõ solũ diẽ, sed locũ, maximè qñ æquiparetur instrumẽto, aut habere subscriptionẽ testiũ, & de loco etiã loquiť Ferret.cõs.313. nu.2.vol.2.nec cõtumacia pricipalis noceret d. Bernardino tertio, sicut nec cõfessio. Vãť nulli.q.s possi.dice. de nulli.nu.20. cart. 23.Paris.

23. Paris. consi. 19. nu. 47. & 59. & seq. vol. 3. car. 29. Bero. consi. 202. nu. 43. uolum. 3. & Rebuf. in commenta. de Chirogra. recogni. num. 26. car. 183. lib. 1. & nu. 81. & seq. car. 192. Caball. milleloquio 663. in 2. par. cart. 48. & Paul. de Castr. d. cons. 134. ubi colum. fin. dicit præiudicare tertio, quando esset verificata, & probata, & dixi sup. num. 17. & hic eod. num. 25. & tetigi infra, nume. 27. & Roland. d. consi. 58. nume. 15. & 16. vol. 2. consil. 84. volum. 3. Mascar. de probatio. conclusio. 110. volum. 1. cart. 114. Anchara. Regiens. q. 9. lib. 2. & facit dictum Bero. cõs. 201. nume. 11. vol. 3. nec trahitur retro in præiudicium Tertii talis confessio, nisi ut dixi, verè sit per testes approbata, Bursa. cõsi. 103. nume. 1. 2. & consi. 129. num. 25. & 26. volum. primo, Ruin. cons. 33. nume. 20. & cons. 177. num. 4. volum. primo, Anchara. Regiens. quest. 9. num. 3. & 7. lib. 2. car. 62. volum. 1. Bero. cons. 201. nume. 11. volum. 3. Paris. cõs. 19. nu. 47 vol. 2. Pau. de Cast. d. cõs. 134. sub nume. 2. ver. secundum quod, uolum. primo, Crauet. consi. 216. nume. 19. volum. 2. Bar. in l. repetita, num. 1. ff. de fid. instrum.

Nec hẽt obstare, si diceretur, ꝓdicta nõ procedere de prælatione, virtute instrumẽti publici, quando solùm constaret de cõfessione, & nõ de numeratione totius pretii, per instrumentum, adnotata per Corne. consil. 232. videtur uolum. 2. Rota Perusi. decisio. 66. nume. 33. & seq. in 2. part. & Didac. Variar. resolut. lib. primo. c. 7. nume. 4. cart. 131. ubi mulier præfertur habenti expressam ex sua tacita anteriori, & posteriori expressa, quando constat de
26 numeratione Dotis, & non de † sola confessione. At in casu isto non apparet de integra numeratione pretii, & in parte de confessione, ergo in confessione præferri deberet dictus Marchio. & ꝑ Bursa. consil. 119. num. 25. volum. 1. & tetigi in decis. 32. nu. 10. in prima par. vbi de expensis factis, in infirmitate priuilegiatis, ꝙ non iuuat priuilegium, si constat solum de illis per confessionem. Quia prædicta non procedunt, quãdo ex coniecturis apparet de vera numeratione, ut quia renuntiasset exceptioni non numeratæ pecuniæ, uel transactum esset tempus ad opponẽdum talem exceptionem, uel partem pretii uere esset solutam appareret, ut est in casu nostro, ita dicit Didac. d. c. 7. nu. 6. scias ex cõfessione, Bello. cons. 37. nu. 3. & nu. 9. & cõs. 48. nu. 2. Bar. & Docto. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. hab. Adden. ad Capel. Tholosa. decisio. 217. & Anto. de Fan. de pigno. memb. 2. in 4. par. sub nu. 93. ver. sexto quæritur, & nu. seq. Rota Perusi. d. decisio. 66. nu. 33. & seq. Et etiam non procedũt, quando similiter constaret de confessione ex parte agentis, & sic ꝑ vtrãq; partẽ, quia tunc Nardinus vti magis priuilegiatus preferetur, per glo. in d. l. assiduis, ubi etiã Bal. & Docto. Corne. consi. 120. col. 2. uolum. 3. cons. 230. videtur, uolum. 2. Paul. Emi. Veral. decis. 217. lib. 1. & Mising. Centur. 1. obseruatio. 61. tetigi supra. d. decisio. 32. num. 10. car. 447. in 1. par. Nec quando scripta uerificata testibus esset facta a filio familias, & instrumentum post solutam, patriam potestatem, quia obligatio bonorum facta a filio sui iuris effecto, præfertur anteriori obligationi factæ à filio in patris potestate existenti, ut dixi supra, in decisio. 31. nume. 34. in prima par. & vide Ias. in l. iuri operam §. huius studii, nu. 16. ff. de iust. & iur. & idem si posterior haberet obligata bona omnia, etiam si essent libri, supellectilia, uel uestes propriẽ psonæ, & prior tantũ bona præsentia, & futura, ut per Mathesila. singula. 136. Nota unum motiuũ, & Ascani. clemen. de patri. potesta. effectu. 17. nu. 42. car. 185. At in casu isto iste Marchio non probauit suum creditum, nisi per confessionem d. Petri Antonii, quia confitetur recepisse corami na, & promittit soluere infra statutum tẽpus, ergo &c. nec ẽt post decẽ annos a die quo. d. Nardinus cæpit possidere, quia actio hipothecaria præscribitur per tertiũ, bonæfidei possessorẽ, cũ titulo intra decẽ annos inter præsentes, & uiginti inter absentes, ut per Alexand. cons. 220. num. 1. & 10. uol. 6. & Crauet. in cons. 39. num. 17. & 18. car. 262. uolum. primo, & feudalium diuersorũ authorũ. at iste Nardinus possedit ultra decẽ annos cũ titulo, ergo &c. ut sequitur etiam Alberi. Galeot. in sua margarita, c. 39. nu. 4. car. 286. ubi etiam sine titulo præscribitur ꝑ triginta annos. Cro. cons. 306. nu. 6. uol. 3. car. 51.

Aduertendum est, ꝙ si statutum, uel consuetudo daret executionem, & fidem
27 † scriptæ priuatæ, & libris, ut publico, instrumento, tunc præferetur instrumento publico, si esset anterior, et haberet

beret hypothecam,& diem, locum, & mensem,& esset recognita, aut uerificata parte opponente, latè Purpura. inter cōsilia feudalia diuersorum, consil.29. nu.8. & seq. car.220.& Decian.cōsi.xi.num. 138.& seq. consil.109.nume.39. volum.2. cùm agatur contra tertium. Gherard. Mazzol. consi. 103 num.3.facit Bertrand.cons.409.nu.2. uolum.6. & cons. 32. nu.6. uolum. 2. Mascard.de probatio.conclus.111.num.12.volum.j. cart. 115. sentit Anton. Gabri. commun.opi.lib.1.cōclusio.2. nu.18. & 19.cart. 26.de probatio.Ancharan.Regiens. quæst. 10.lib.1.cart. 7. & nume.8. & facit Rimin. iun.consilio 39.numero 66. volum. primo, cart.181. quia si esset instrumētum publicum,& pars opponeret illum nō esse Notarium,nec manu sua scriptum, deberet probare utrumque,& etiam esse illummet, q scripsit instrumentum uel scripturam priuatam, ut per Alexand. consi.101. uolum. 4. Afflict.constitu.in uerbo, consuetudinē quam,nume.9.cart.163.& in uerbo instrumentum Robur. num. 10. cart. 166. & in decisio.245.num.3. & seq. & ibi Apostilla, Pulchrè Imol.in cap.1.de fid.instrum. in 2. part.cart. 121. Rota Perusi decisio. 115.In 2.part. Octauia. Pedemonta. decisio. 117. cart.470.Simon.de Preris,consi.106. num. 30.31. & seq.cart.198. Bald. in l. si procuratorem absentem.ff.de procur. & in cons. 70.lib.4. Boeri. decis. 15. & Roderi. Soarez. in l.post rem. ff. de re iudica. num.34.car. 647. ubi limitant in antiquissimis, & sic ultra centum annos, quia tunc præsumitur pro scribente, & Notario, & recognitio non est necessaria, si reperitur in loco non suspecto, ut tetigi etiā supra in decisio.23. num.81.& 82 hac 2.part.& infra tetigi,nu. 83.Roman.singul. Nunquid, & Benuenut. Strac.tract.de merca.tit. de mandato, nu. 30.cart.94 quod est notandum pro statuto Florentino, mortuo statuto Fiuizanense tempore scriptæ confectę, quod statutum dat executionē d.scriptę priuatæ,& ęquiparat illum publico instrumento, quod nō facit statutum Fiuizani, ut notat Dec.consi. 73.Paris. cons.68.nu.18.uolum.3. uel si esset facta Florentiæ cum respiciat decisoria, & non ordinatoria talis executio, adnotata per Roderic. Soarez. in l. post rem, in declara.Regni.nu.24.& 25.cart.710.& à car. 699. num. 22.ff. de re iudica. & Misinger. centuria. 4. obserua. 2. Quando agitur, cart.356.& Mathe.Vesembeci.consil.14.nu. 54.& 55.lib.primo,cart.517.vbi distinguūt, an sit destinata solutio in alio loco, vel non, & Bald.in l.1.in 5.q.C.ne fil.pro patre.Rosch.de consuetudi.cap.fin.quæst. 16.numero 45.versicu.Tertio, per præmissa, cart. 140. Hippol.in l.fin.numero 57.& seq.versicu.& ex isto dicto ff.de iuris. omni. iudi. & uide Decian.consi.109.numero 36.& seq.vol.2. cart.688.Rolan.consilio 75.nume. 10. volum.4.Alexand.consi.138. nume.8. uolum. 1.Ias.in l. admonendi,numero 95.ff.de iur. iuran.Crauet.consilio 275.num.1. lib. 2. & Pasct.consi.101.cart.89. Mascard. de probatio.conclus.111.nume.13. uolum.1. cart. 115.&cōclusio.926.numero 4.seq.uolum.2. cart. 265.sentit Crot.consilio 167.numero 41.volum.3.quibus in locis concludūt, q in decisiuis attenditur locus contractus,& solutionis in ordinatorijs locus iudicij, & uide Ias.in l. cunctos populos, col.5.uersicu. secundo ex hoc membro, de summa Trin. & fide Catoli.in l.scrimirios. C. de testam. milita.Ancha.Regiens.quæst. 63. in 2. par. Alexand.consilio 104.uolum.4. & Pet.Duena,Regul.146.in uerbo, consuetudo, & licèt habeat executionem, & æquiparetur instrumento publico, tamen debet probari dies,& mensis in scripta notatus uerè fuisse descriptus tali tempore, quoad præiudicium creditoris Tertii, vt dixi supra, nume. 25.sentit Bertrand. consi.32. nu.9.uol.2. & consil.409.nu.2.uol.6.& dixi mox supra.

Similiter non obstat, si diceretur, dictum Melchionem potuisse agere contra d. Nar-
28 dinum Reuocatoria ex eo, quia † emit in fraudē creditorum, cum omnia sua bona uendiderit dictus Petrus Antonius d. Nardino, ut dicit tex.in l.j. & seq. C.de reuocare his, quæ in frau.credi.& §.item, si quis in fraudem, instit.de actio.Fran.Gratia.in cōpendio iur.Ciuil.in 6.par.lib.2.titu.quæ in fraud.credi.cart.78. Rota Genuæ decisio. 184.num.25.car.246. Quia prædicta procederent, si prius esset facta excussio super bonis dicti debitoris,& interloquutum fuisset, quòd alia bona non reperiuntur, & sic q ob dictam alienationem effectus est nō soluendo.d.l.j.& l.ignoti.C. eod. & ibi Docto.& per Appostilla, ad Paul. de Cast.in d.l.ignoti. Decian.consil. 37.numero 20. & seq.& nu.40.uol.2.car.284. ubi loquitur in donatione,& Sebastia.Monticul.d.§.item si quis nume.78.numero 88. 89. cart.159.

& hoc

& hoc procedit etiam quando proceditur sola facti veritate &c.Iacob.Menoch.consi. 25.nu.10.seq.volum.primo.Crauet.consi. 263.num.3.volum.2. & quando alienatio
39 esset facta ex causa lucratiua. † secus aũt ex causa onerosa, quia non sufficit d.excussio, & alienatio omnium bonorum, sed requiritur etiam, ꝙ ne dum venditor, sed etiã emptor sciuerit venditorem habuisse huiusmodi debita, & omnia sua bona sibi alienasse, & ob id non fuisse soluendo, per text. in l.omnes.§.lucius.ff.eod. Paul. de Castr. in Rubrica.C.eodem.in fi.vers.requiritur autem, in l.si successione, versi.item nota, in fin. num.3.& in d.l.ignoti. nu.1.C. eod.Ias. nume.27.versic.in eadem glo. Gomesi. nu. 13.versic.ex hac parte collige, & Sebastia. Monticul.numero,76.88.89.in §.item si qs in fraudem, insti.de actio.& ideo Tobi. Noni.in consi 54.numero 20.non facit contra, quia loquitur in causa lucratiua, & Anton. de Fan.de pignori.in 3.part.2.membr.num. 5.cart.189.vbi dat cautelam, pulchrè Anto. Gomesi.in tractat.de emptio.& vendit. sub numero 20. versicu.secundo principaliter, car. 17.col.4.Franc. Gratian. in compend. iur.Ciuili.par.6.Tomo.2.titu.Quæ in frau. credi.colum.2.car.78.vbi latè tractat materiam hanc fraudationis, & vide Rota Genuæ, decisio. 184.maximè, numero 18. & 19.sed in casu nostro non fuit facta excussio, nec interloquutum, nec probatum Nardinum sciuisset d. Petrum Antonium habere dicta debita, & alienasse omnia bona sua Nardino, & ob id remansisse non soluẽ
30 do. Nec ex eo, quia † sit sororius, & cognatus, præsumitur sciuisse hæc omnia, cũ ista non concernant mores, processum naturæ, aut iura sanguinis, sed factum, quod potest esse occultum, vt dicit Anton. Gabriel. Roman. in suis communibus cõclus. libr.1.de pręsumptio.conclus.6.numero.19. & seq.cart.44.versi.primo limita. Nec testes nulliter examinati probant aliquam excussionem, & fraudem, tum quia non deponũt de tempore statim facta dicta alienatione d.bonorum, vt requiritur ad hoc, vt omnia bona alienasse dicatur, cum etiam quia ip-
31 sis non creditur, sed † nuntio, & actis, cum soleant in actis Curiæ describi isthæc, adnotata per Maran.Specu.aur.in 4.part.16.distinctio.num.9.& 10. car.96. versicu. sexto dicitur iudicium nullum, & in 6.par.in principio, numero 54.55.versi.de Tertio extremo, cart.147.Angel.consil. 107.Iacobus, & Lucas, in fin.& Dec.consil.603.numero 14. versicu.Nec obstat supradictis Boeri. decisio.349.numero 8.Et etiam non procedũt supradicta de fraude contra secundum,
32 † emptorem bonæfidei possessorem, ut dicit Anto.Gomesi. de contractibus, cap.15. de seruitu,num.23.lib.2.cart.307. colum.3. in fi. & Franc. Gratian.in compendio iur. Ciuil.in 6.part.li.2.titul.quę in frau. credi. car.78.

Nec obstat, ꝙ snĩa lata cõtra Petrũ Mariã principalẽ debitorẽ faciat præsumi scriptam priuatam esse recognitã à vero debitore, & facere ẽt fidem in ꝑiudicium ipsius
33 † Nardini adnotata ꝑ Bursa.consi.103.nu. 3.volum.primo, Paul. Granuti.in Theorema xv.num.24.car.79.Afflict.in decisio.44. in num.2. & seq.& ibi Apostilla, Misingeri. Centuria.4. obserna.51. Regulariter, cart. 316.& Pau.Emil.Veral.Rota Rom. decisio. 161.cart.54.& decisio.197.li.primo, & Bursa.d conf. 103.nu.1.2.& 3.uolum.primo, ubi confessio partis approbata per iudicem nõ potest amplius improbari prætextu erroris, & inualiditatis a confitente, & eius successore, secus si non esset approbata, & sequitur Rim.Iun.consil. 213.numero 17. & seq.uolum.3.ubi dicit nõ facere fidem in alio iudicio, & maximè quando sententia ẽ lata ante confectionem instrumenti publici & iuris tertij, ut per Hiero.Magoni. decis. xv.numero.20.& seq.cart.54.& Bursa. d.cõsilio 103.numero 3.uolum. 1.Primo, quia non fuit citatus Petrus Maria principalis debitor ad recognoscendum, nec aliqua sententia cõtra eum reperitur lata, nec aliqua pronuntia facta super huiusmodi recognitione, per ea, quæ tradit Paul.de Castr.consilio 87.numero 1.& 2.volum.2. Rebuf. in constit. Reg.in tit.de Chirogra.recogni.nume.75. & seq.Tomo.1.cart. 192. Secundo, quia dato, quod esset citatus, & non comparuisset, & in contumacia fuisset habita ꝑ recognita, tamen talis recognitio in contu-
34 maciam non † operaretur contra tertium possessorem, etiam habentem causam ab eo, ut in simili consuluit Corne.consil. 145. lit. G. uolum.2.& conf. 211. quamquam, uolum.3 ubi firmat fideiussorem de non offendendo, nõ teneri soluere, si nõ appareat de confessione offensionis, nisi per contumaciam principalis, quia talis contumacia nõ dicitur uera confessio. Alberi.de statut.

in prima par.quæst.52.Parif.de findica.cap. Robaria.colum.fin.Sebáft.Vanti. titu. quis poffit dice.de nulli.numero 20. car.23.dixi fupra,numero 25.facit Alexan. confil.113. colum.fin.uolum.7.Hippoli.in l.infans,nume.22.ff.de queft.Burfa.confi.169.uol.1.& uide Bero.confil.202.nume.32. 38.& feq. uol.3. Et etiam quia non fumus in aliqua hypotheca,q a Petrus Maria debitor fe fub fcribendo non obligauit bona ut fupra dictum fuit in principio,fed folum promifit foluere,ut fupra;& nil aliud dixit , quia in d.fcripta duo continentur,unum quòd pro mittit foluere infra certum tempus.Alterũ, quòd tranfactio tempore obligat omnia fua bona, & dictus debitor in fubfcriptione folùm promifit foluere,& non obligare bona,& certum eft, quòd hypotheca,& obligatio bonorum non continetur in promiffione folutionis, & fic in fubfcriptione,

35 & parte inferiori † nec poteft extendi,nec fubintelligi in priuata fcriptura,ut dixi fupra,numero 9.quamuis in inftrumento fit ualde dubium,an Notarius poffit illam extendere,ut per Anto.de Fan. de pignori.in 3.par.memb.primo,nume.24 car.175.Bal. confil.414.cum per ftatutum , uolum.4. & confilio 485.in fin.uolum j.Burfa.d. confil. 103.num.13.uol.primo. Nec obftat confilium Baldi,in confil.466.uolum.5. duplicatum,in confilio 198.uolum.primo,Crauet. l.j.numero.209.cart.120. ff. de leg. j. quia Bal.ibi pluries præfupponit confeffionem ueram.d. fcriptæ factam a debitore, & ab habente caufam ab eo,quòd fecus dicit , fi non effet uox uiua, fed contumacia, qa tũc legitime deberet per tres teftes iuftificari ,

36 & etiam loquitur cautè dicendo † φ emptor non habet rem emptam obligatam uti fuam,quia eft uerum,dum ipfe rem detinet & non eft fibi auocata, & eft fua purè,fimpliciter, & abfolutè, fed fi non detineret, uel effet euicta,tũc ipfe fatetur, quòd fub obligatione bonorum effet hypotheca. Vide Cephal.confi.131.uol.primo.Hic attẽde fi eft fibi hypothecata in d. cafibus,& ueniat Tertius contradictor,& uelit auocare, & auocat,non ne dictus emptor habet hypothecam,& retentionem in d.re euicta,& in aliis bonis:certè fic,ut ipfemet Bal. præfupponit,nu.1.fi habet,non ne poteft ire cõtra auocantem dicendo,quod habet potiora iura ex inftrumento , quàm habet auocans ex fcripta priuata , certè fi ergo inter ipfos erit quæftio de duobus hypothecis, nam auocans dicet,qđ eft anterior, & emptor dicet,qđ habet inftrumentum publicũ,& fic de potioritate iurium eorum erit cognofcendum,ergo non eft uerum illud, quod dicit Bal. quòd non hẽt emptor hypothecam,licèt habeat eam fequuta auocatione,quia poffet contra Auocantem excipi,fruftra petis illud,quod ftatim reftiturus es,& pro regula traditur, quem de euictione tenet actio,eundem agentem repellit exceptio.l.uendicantem,de euictio. Paul. de Caft.confilio 204 fub numero.3.uolum.primo,confilio 217.numero 1.uolum.2.Ioan. de Amic.confi.103.nu.6.& uolui hæc dicere folum ad demonftrãdum,φ dictum Baldi non militat in cafu fuo, nec in cafu noftro,poftea,quàm eft hypotheca in re uendita,data moleftatione,& euictione,ut etiã in legato confuluit Hiero.Gabri.confil.46. num.21.car.62 ubi dicit magis communẽ, fed circa rem noftram dico,quòd non adeft hypotheca,eo quòd non eft uerificata , & quòd dictum Baldi nõ eft æquum , nec uerum,fed contra eum tenet Pancirol.confil. 79.uolum.1.Fabian.de Monte,in tractat.de emptio.queft.5.numero 44. cart. 180.& in queft.6.numero 41 in fin.cart.268.Anto.de Fan.de pignori.in 5.parte in 2.membr.fub numero 49.uerfi.Vlterius eft aduertendũ, car.318.& in 2.par 8.membr. numero 33. cart.27.& Nicola. Auerard. confilio 208. colum.3.cart.518.Bero.conf.42.nu.34.uol. 3.car.135.idem Bald.in auct.fi qua mulier, nume.5.uerfi.dubitatur.C.ad Vellean. & uide Anton. Gabr. commun. opin.lib. 1.de probatio.conclufio.2.numero 4.cart. 25.& effe magis communem dicit Hiero. Gabri. d.confil.46.num.21.& dato,φ in fpecie bona empta,& legata non fint obligata. Tamen in genere funt hypothecata, ut fupra dictum eft.& ideo emptor poteft fe tueri, ut anterior creditor hypothecarius,& non ut emptor,& obtinebit,ut dicit glo.in l.penul.C.de his,qui in prior Credi.lo c & pulchrè Rui.confil.146. numero 4.& 5. uolum. 4.Hier.Gabri.confil.155.numero 7.& 9.Bertachi.in Repertorio, in uerbo , hypotheca cõftituta,car.493 colum.2.Iacob.Beretta, confi.67.num.5.& feq.car.116.ubi dicit magis communem,Franc. Becci. confilio 80. num.9 car.143.ubi dicunt idem in uenditore refpectu pretij,dictum autem Bald.in dictis confiliis poffet intelligi in pecunia

mutuata,

mutuata, & in mercibus ad hoc, vt negotietur, & alienetur, secundum commercium hominum, quia tali casu ex conuentione partium videtur res data, vt sit obligata casu, quo non negotietur, & non expendatur, vt etiam notat Natta in cõs. 510. nu. 5. vol. 3. Benuenut Strac. in tract. de Mercatu. tit. Mandati. §. Reliquũ est num. 5. & 6. car. 101. & Alber. Galeot. in sua Margarita, Rubri. de pigno. cap. 39. nu. 36. car. 189. & faciunt bene tradita per practi. Papi. in for. libel. in actio. Hippo. in glo. sub eodem, car. 379. vbi plures casus congerit, & dicit quid in mercibus datis a mercatore debitori fugienti existẽtibus, & quamuis dicta bona essent generaliter hypothecata, non
37 tamen erunt hypothecata cum † prælatione etiã, qđ in specie, & cum prælatione hypothecarentur, quia non præiudicarent anterioribus creditoribus hypothecarijs, nec vxori in dote anteriori, secundum communem, vt per Alber. Galeot. in sua Margarita, in rubrica, de pignoribus cap. 39. nu. 22. cart. 187. Cephal. consf. 131. num. 3. & 4. uolum. j. Bart. in l. licet, nu. 3. C. q potior. in pignor. habe. Paul. de Cast. in l. in operis, in fi. ff. loca. & condu. Benuen. Strac. de Mercatura tit. de Decoctorib. num. 5. 6. 9. & sub num. 16. car. 237. Rota Peruf. decisio. 45. nu. 19. in prima par. Anto. Gomesi. de Contractib. tit. de emptione, colum. j. car. 175. Anto. de Fan. de pignorib. in 2. memb. 5. part. num. 9. & memb. 2. nu. 13. in 2. par. Ioan. Guteri. in allegatio. 5. cart 462. Ceph. cautel. 124. Vulgaris, colum. j. Villalob. commun. opin. in uerbo, Creditor. num. 209. & seq. Petr. de Raue. singula. 601. Marc. Mantua. singula. 442. Docto. in §. item seruiana, & ibi Sebastia. Monticul. num. 14. & seq. cart. 167. Petr de Vbal de duob. fratri. in 8. par. quęst. 48. num. 9. & Mandosi. in addi. ad Roman. consil 40. lit. G. & uide Ioan. Guteri. latè in allega. cap. sita post suam repetitionem, Michael de Grass. commu. opin. lib. 1. quæstio. 3. cart. 138. nisi fides non esset habita de pretio, vel reseruatum esset Dominium, donec pretium solueretur, vel esset solutum pro refectione domus, & rei, aut pro expensis factis in funere, & in infirmitate in qua est quis mortuus, & non in alia infirmitate; esset aut pro custodia, uel alimentis alicuius rei, & pro semine dato ad semirãdũ seminato, quia his casibus iste creditor præferretur, vt dicunt supradicti Doctores, & videtur tex. in l. procuratoris. §. planè, ff. tributa. actio. Alexand. l. si cum dotem. ff. solut. matri. & maximè si non habent hypothecam, Bẽuenut. Strac. de Mercatu. tit. de Decoctorib. num. 16. cart. 237 Petr. de Vbal. de duob. fratrib. in 8. par. quæst. 31. num 32. Cepol. cautel. 225. quando quis. pract. Pap. in for. libel. pro actio. hypo. in glo. sub eodem num. 9. & seq. car. 379. Bald. in l. fi. nu. 2. C. commo. par. 2. cart. 64. col. 3. Abba. consf. 66. num. 1. in prima part. Dec. consi. 440. num. 1. Afflict. decisio. 338. & ibi, Appostilla. & tetigi supra, decis. 9. hac 2. par. & in Repertorio Decisionum, in uerbo, creditor. hospes, cart. 915 in prima par. Nec obstat exceptio, & appellatio facta per tertium respectu sui interesse, quo ad retardandum executionem, & immissionem possessionis bonorum, iuxta doctrinam Paul de Cast. in consi. 179. num 9. volum. j Alexand. consi. 101. num. 2. uolum. 5. & latè per Gherard. Mazol. consf. 303. cart. 244. quia cùm appareat Petrum Antonium Venditorem posse disse tempore vẽditionis, & immissionis bonorum fiendę per dictum Nardinum, & Tertium, nullam habere possessionẽ, nec possessionem esse uacãtem (aliàs secus) dixi nõ potuisse, nec posse retardare executionẽ, & immissionem possessionis dictorũ bonorum, cùm præcipuè non sit Nardinus ꝑsona potens, & bellicosa, nec agatur de fortilicio posidẽdo, maximè præstita cautione per d. Nardinum de restituendo in casu succumbentiæ, iuxta l. is a quo. ff de rei uendic. ita tradunt Docto. in l. fin. C. de edi. diui. Adria. tol. ubi Bar. Alexand. & Ias Rota Putei decisio. 326. libr. 2. cart. 273. Paul. Emil. Veral. in Rota Rom. decis. 327. in prima part. car. 96. & decisio. 178. spoliatus. libro 3. cart. 49. Octauia. Pedemont. decisio. 38. car. 152. Misingeri. Centuria. 3. obseru. 73. cart. 236. Elber. Leoni in consf. 63. nu. 16. cart. 304. & Marcabrun. consi. 107. nume. 77. cart. 401. ubi dicit rationem esse, quia magis nõ expedit agere cõtra unum, quam contra alium, sentit Paul. de Cast. d. consil. 179. num. 9. & ita fuit IVDICATVM * Papiæ contra Tertium, ad fauorem Ill. R. D. Comitis Alphonsi Ricii, & iterum ad fauorem communitatis Rozaschi, contra Bergamaschinum possessorem domus, & suos fratres Tertios nõ possessores, & scorsũ uiuẽtes hoc anno 1585. Martij,

Martij,& Iulij respectiuè, & vide in fratribus. Dec. in l quanquam, num. fi. C. qui testam. fac. pos. Bero. quæst. 116. habens patrem, car. 123. tex. in l. mater, vbi glo.& Doctores. C. de rei vend. Beltrand. cons. 264. volum. 3. & Simon. de Pretis, in cons. 95. nu. 4. vol. j. cart. 176. & Socin. cons. 16. nu. 14. volum. 4. Vnde omnibus supradictis pensatis fuit ad fauorem Nardini I V D I C A-* T V M * de anno 1572. Fiuizani, & confirmatum per Iudicem appellationis, apochā non continere hypothecam, nec esse legitimè verificatam, & nō præiudicare Nardino Tertio possessori.

At quoniam sæpe euenit, quòd partes faciūt aliquā scriptā priuatā, & ī illa dicūt, quòd fiet postea, vel fieri debebit instrumētū auctenticū per Notariū publicū, deinde aliquis ex partibus pænitentia ductus, ante instrumentum contractat cum alio per instrumentum publicum, & trāsfert Dominium, & possessionem in eum, qua de re oritur quæstio, quis nam præferri debeat, an primus, vel secūdus cōtrahens & emptor, & cū in foro Fiuizanense iste casus de anno 1582. euenisset inter Fiuizanensem, & Forensem, fuit amicabili cōpositione hæc quæstio sopita, verū quia casus mihi visus fuit non spernendus, posteaquā cōsului ad fauorem scriptæ priuatæ, & primi emptoris, non potui non facere ad vtilitatem iuuentū I.C. Patriæ meæ, quin hic de veritate præpositę dubitationis discutiam, postea quam sumus in materia scripturarum, & instrumentorum.

Scripta, seu Apocha venditionis fabricę factæ per Magnificum Dominum Ioan. Franciscum Parolarium in substantia hoc continet.

Dominus Io. Frāciscus die. 24. Ianuarij. 1583. vendidit Magnifico D. Bartolomeo de Doctoribus Anglarij, Honorando Cancellario Fiuizanensi, nomine D. Ioānis Ricciardi, seu illius, quē nominabit, eius fabricam, cum omnibus eius iuribus, instrumentis fabriceis, & cum facultate quam habet lignandi, & faciendi carbones pro dicta fabrica, & alijs vsibus in boschis communitatis Comani obtenta a repræsentantibus cōmunitatem prædictam, cum consensu magistratus Nouorum, & Gratia Serenissimi Magni Ducis Etruriæ. & quod teneretur Dominus Venditor facere instrumentum publicum, cum clausulis solitis ad omnimodam requisitionem ipsius emptoris, & omnia pro pretio scutorum mille centum, & soluit dictus emptor pro Arra, & parte pretij scutos quinquaginta, Residuum promittit quòd dictus D. Ioannes soluet absque aliqua repugnantia d. Venditori ad omnem eius beneplacitum Florentiæ, Pisis, aut Lucæ, vbi voluerit ipse Venditor, & ipse Venditor promittit, quòd fabrica non erit molestata d. emptori, sub pæna euictionis extendendæ cum clausulis in instrumento, secundum stylum ordinarium Notariorū, & ipse D. Bartolomeus emptor nomine suo proprio promittit, quòd Dominus Ioannes, aut ab eo nominandus, exequetur quantum supra continetur, & quòd soluet pretium, & recipiet instrumentum emptionis, obligantes omnia eorum bona, &c.

Modo euenit, quòd dictus D. Ioannes obtulit se paratum adimplere pro sui parte contenta in instrumento, & conuocato Notario, ac scripto instrumento ad formā scriptæ D. Io. Frāciscus Vēditor dixi se nolle teneri de euictione, nec ad aliqd, ex eo qa Notarius nō fuit rogatus de instrumento, & D. Ioannes protestatus fuit per se nō stare, nec stetisset, sed culpa ipsius Io. Frācisci, & de oībus damnis & interesse, & D. Ioan. Franciscus post hæc d. fabricam vendidit alteri Fiuizanensi, per instrumentum publicum, modo de plurib. fuit dubitatū.

Primo, an prima scripta sit promissio de vendendo, vel venditio, & valeat.

Secundo, an D. Ioan. Franciscus teneatur de euictiōe D. Ioāni emptori, casu quo nō haberet facultatē lignandi, & faciendi carbonos, aut impediretur à Magistratu, uel à Serenissimo Magno Duce vtendi d. facultate lignādi, & faciendi carbonos.

Tertio, an Fiuizanēsis secūdus emptor pferri debeat D. Ioā. Priori emptori dictæ fabricæ.

Quarto, an D. Ioannes Frāciscus teneatur ad dāna, & interesse D. Ioanni primo emptori, casu quo Fiuizanensis secundus emptor præferri deberet.

Ad primū cōclusiuè loquēdo dicebat, scriptā vēditionis fabricæ fuisse vēditionē, & nō pmissionē de vēdēdo, licèt ī ea pluries sit facta mētio de istrumēto fiēdo, quia continet omnia substantialia cōtractus venditionis, & mentio instrumenti fiendi non fuit facta ad substantiandam venditionem

38 nem, sed ad hoc, vt ad † perpetuam rei memoriam venditio remaneat, & probari possit ob mortem testium, & contrahentiũ se subscribentiũ, & ideo solus consensus sufficit simul atque de pretio conuentum est, adnotata per tex. glo. & Doct. in institута, de emptio. & vendi. in prin. l. contractus. ff. de pignoribus, & per Dec. in rub. extra, de consuetudi. numero 2. versi. & resoluendo concludemus, vt etiam in dubio ita præsumitur conuentum, posteaquam contractus emptionis, & venditionis est bonæ fidei, & de illis, in quibus non requiritur scriptura de substantia, sed solo consensu, simulatq; de pretio, & re conuentũ est. d. princi. insti. de empt. & vend. & Emilian. consi. 137 nu 12. car. 248. vbi non requiritur traditio, neque solutio rei, nec pretij de forma, & substantia contractus, sed solũ quo ad translationem dominij, vt ibi dicunt Docto. & quando scriptura non requiritur de necessitate, si partes conuenerunt de re, & pretio, & in principio, medio, vel in fine sit dictum, quòd fiat instrumentũ, vel scriptura, illud intelligitur quo ad probandum venditionem, non quo ad illam substantiandam, quia iam suam habuit perfectionem, & ideo dicunt Doctores magis communiter fuisse perfectam venditionẽ, & valere, & non esse locum pœnitentiæ,
39 nec fuisse † ratiocinium, & promissionem de vendendo, sed venditionem, ita dicunt Doctores per me allegati in decis. 13. nu. 28. in hac 2. par. car. 255. late Dec. consilio 340. pro resolutione, & ibi Appostilla (& licèt Pau. de Cast. in l. cùm res, columna 2. C. de proba. in l. qui his. ff. de verbo. obliga. in l. contractus. C. de fi. instrum. & in consilio 241. nume. 2. volu. 1. car. 112. Simon de Pretis, cons. 6. nu. 18. & 19. car. 11. Dec. cons. 159. nu. 5. & late Rim. iun. cons. 15. & num. 18. & seq. & numero 28. & seq. volumine 1. car. 238. Decia. cons. 36. nume. 5. vol. 2. car. 280. cum aliis, dicant, contractum esse imperfectum, & esse ratiocinum, & tractatũ, & non uenditionem, & esse locum pœnitentiæ.) tamen magis cõmunis est in cõtrarium, & in obseruantia, qñ prima conuentio, & venditio habet consensum ambarũ partium, rem, promissionem, concessionẽ, & obligationem bonorũ, & conclusionem uẽditionis, licèt sit dictum, ꝙ fiat instrumẽtum per publicum notarium, cum clausulis solitis, nisi dicatur, aliter non ualeat, ita tenet Pau. de Cast. in cons. 52. tria sunt, columna 2. uol. 2. Sigismund. Loffred. consi. 19. nu. 20. Ange. de Gambilio. consilio 20. num. 33. & seq. car. 88. Minsigeri. consilio 91. nu 4. Matthe. Brun. Ariminens. consilio 131. nume. 5. & seq. vol. 2. car. 290. Decian. cons. 64. nu. 35 vol. 3. Fernand. Vasq. de successio. in 1. par. lib. 2. § 11. numero 13. car. 262. & lib. 3 § 25. limita. 30. nume. 22. car. 588. & latissimè omnium, qui omnibus cõtrariis respondet. Cur. iun. consilio 304. num. 42. & seq. vol 3. vbi dicit esse magis communem, & ita Romæ IVDICATVM * dicit Bursa. cons. 100. nume. 18. & seq. uol. 1. & in scripta priuata loquit Burs. d. cons. 100. nu. 2. & seq. & num. 18. & seq. Laur. de Pinu. in cons. 87. car. 120. & dato, ꝙ dictũ Pau. de Cast. in d. l. contractus, & sequacium esset uerum (quod a ueritate est alienum) tamẽ limitatur pluribus modis.

Et primo, quando non appareret uoluisse scripturam fieri animo se non obligandi, nisi scriptura, & instrumentũ subsequatur, quia de tali animo debet constare explicitè, uel implicitè, ut dicit Cyn. in d. l. contractus, Salicet. in auct. sed nouo iure, col. 4. C. si cer. peta. & Aret. institu. de contrahen. emptio. in prin. alias esſemus ĩ alio casu, ꝙ scriptura potius requireretur ad probandum contractum, quàm ad substantiandum, & ideo ea non secuta, contractus remanebit ualidus, nam firma stat conclusio, ꝙ quando aliquis exprimit suam ultimam uoluntatem taliter, ꝙ secundum ipsam impressionem est ualida, licèt mandet uocari Notarium, qui in scriptis eam redigat, uel aliquid aliud, quod tendat ad ma-
40 iorem corroborationem ipsius † ultimæ uoluntatis, tamen si casu contingat, quod prædicta nõ fiant, uel minus legitimè fiãt, non propterea dicitur uoluntas imperfecta, nisi expresſè, dixisset se nolle testamentum, uel scriptam, aut conuentionẽ ualere nisi instrumentum subsequatur, uel aliqd aliud per partes requisitũ, uel saltem hoc animo geret, & de hoc animo constet, per tex. in l. si miles, qui destinauerat ff. de testamen. milit. unde cùm in casu isto nõ appareat apochã, & cõuentionem hanc non fuisse factam animo se non obligandi, nisi sequatur instrumentũ, consequẽs est dicere potius ad probandum contractum uenditionis, quàm ad substantiãdum fuisse factam mentionem de instrumento rogando

per

per publicum notarium, cum clausulis cõ suetis, ita declarat Cur. iun. d. cons. 304 nu. 34. & seq. uolu. 3. ubi pulchrè loquitur, & melius quem uiderim, & contra Pau. de Cast. & Placenti. ac Accurs. in d. l. cõtractus. idem Accursi. in auct. si contractus in glo. magna, post mediũ. C. de fi. instru. sequitur opinionem Ioannis, & tenet contra Placẽtinum, & in aliis locis, ut refert Odofred. in d. l. contractus, & Cur. iun. d. cons. 304. nu. 6. Matthe. Brun. d. cons. 131. num. 5. & sequitur, etiam Laur. de Pinu. d. cons. 87. ubi luculenter loquuntur.

Secũdo, limitatur, qñ appareret partes a principio cõuenisse de ueditione, & non de promissione de uẽdendo, & q apochã, & scriptam fecerunt de uenditione, apponendo omnia substantialia uenditionis ui delicet rem, pretium, consensum, & obligationem, inst. de empt. & uend. in prin. & ibi scriben. ita dicunt omnes supradicti Doct. tam tenentes pro, quàm contra, quia in claris non est opus coniecturis, & tunc apparet mentionem fecisse de instrumento, & scripta ad probandum conuentum, non ad substantiã dum. At in casu isto luce clarius apparet partes sensisse de uenditione mera, & irreuocabili, ac nominasse instrumẽtum ad maiorem probationem, & iustificationem emptoris, quod patet, primo ex præambulo, ratiocinio, & tractatu, in quo fecerunt conuentionem, & scriptam, postea non fuerunt concordes, & illam reliquerunt, & postea iterum se retractarunt, & d. D. Io. Franciscus dixit uelle facere scriptam, & uendere d. fabricam, & ita fecerũt scriptam duplicem cum subscriptione partium, & quilibet retinuit unam penes se, & fuit scriptum Magnifico Domino Ioanni emptori, ut accederet Fiuizanũ, q uenditio erat facta, & uerum est, q ex præcedentibus, & sequentibus media declarantur,
41 & † ex præambulo, ac tractatu, & prohæmio, quod inde sequitur declaratur uolũtas, iuxta tradita per Bald. in l. multũ. C. si quis sibi uel alteri, & in l. 3. C. plus uale, q agi & ibi Odofred. Ceph. cons. 56. num. 7. uol. 2. & Misinger. cons. 21. nu. 79. car. 225. secũdo apparet ex uerbis apochæ ibi, M. Gio. Francesco uende a M. Bartolameo compe rante a nome di M. Gioanni, o di chi sarà da esso nominato (& si non nominat, intel
42 ligitur nomine † suo proprio, & hæredum suorum. glo. in l, in ciuile, ubi Bar. & Doct. C. de fur. Anchara. Regiens. quæstio. 36. numero 8. in consilio 2. par.) la sua fabrica dal ferro Et ibi, & uẽde d. fabrica con obligo di consegnarla andante, & lauorante p prezzo di scudi 1100. e per arra, & parte del d. prezzo d. M. Bartolameo ha pagato al d. M. Gio. Francesco uenditore scudi 50. in contanti, & il resto conterà ò in Lucca, ò in Fiorenza, ò in Pisa, doue piacerà a d. M. Gio. Francesco senza repugnanza alcuna. Et ibi, promette d. uenditore d. fabrica non sarà molestata al compratore sotto pena d'euittione, & il compratore promette si pagherà, e si esseguirà quanto di sopra è detto, altrimenti s'obliga ad ogni interesse, & lo tassa scudi 200. sin ad hora, & ibi, e dette parti per l'osseruanza di tutte le soprascritte cose obligano loro, loro her edi, e beni mobili, & immobili, presenti, e futuri, e uogliono potere essere astretti in ogni luogo. Et ibi, et per chiarezza delle prefate cose hò scritto la presente io Bartolomeo di mia mano, di uolõtà d'ambidue in due fogli da tenersene uno da me, e l'altro da M. Gio. Frãcesco, sottoscritto da noi a laude di Dio.) Quæ omnia uerba sunt prolata a partibus de præsenti, et non de futuro, et denotant uenditionem meram, et propriè, et absque aliqua coniectura futuræ uenditionis, et demonstrant animum se obligandi, et se obligarunt, et in fine concluserunt, et dixerunt, quòd ita fecerunt, et faciunt, immo plus quòd duas apochas subscriptas a b ipsis partibus, et ab eis retinendis fecerunt, quo casu frustratorium est quærere, an sit uenditio, uel promissio de uendendo, et an sit perfecta, uel imperfecta, et locus penitentię, uel nõ, cùm principium concordet cùm medio, et fine in uenditione, et geminatè uendidit, et facit mentionem de uenditione. Vnde omnes Doct. de mundo rebelles, et ami
43 ci concludunt, quando † constat de uoluntate contrahentium facere uenditionem, et illa uerba (quòd fiat instrumentum, uel scriptura) intelliguntur ad maiorem corroborationem, et probationem, non ad ualiditatem contractus, et uenditionis, ut expressè dicunt Pau. de Cast. et alii omnes supra nominati, et ipse Rim. iun. d. consilio 31. maximè, numero 14. in fi. uolumine 1. car. 238. Federic. Scot d. consilio 31. numero 9. et seq. lib. 3. tomo 2. car. 227. et Burs. d. consilio 100. numero 2. et seq uolum. 1.

Adeo, q mirot, q fuerit in cõtrouersiam hæc apocha, & scripta a partibus subscripta posita.

Tertio, limitatur, non procedere doctr. Pau. de Cast. in d.l. contractus, qñ scripta fuit a partibus subscripta, nec qñ arra fuit data etc pro parte pretij, quia tunc clarè ap
44 paret † de venditione, & non esse locum pęnitẽtiæ, & interesse deberi, glo. est in l.2. in verb. recuperare. C. qñ licèt ab empt. discce. & ibi Odofre. & Doct. recusant. in prin. insti. de empt. & vend. nu. 613. notandum sexto, & ibi Doct. car. 233 Ancha. Regiens. q. 21. nume 3. in 1. par. facit tex. in insti. de empt. & vend. in prin.

Quarto limitatur, quando fuit instrumentũ scriptum a notario, & per venditorem, aut emptorem steterit quin legatur, & perficiatur, nam habetur pro perfecto, & rogato in præiudicium contradicentis,
45 † & ad fauoré consentientis pulchrè Cast. cons. 52. nu. 3. vol. 2. Feder. Scot. d. cons. 31. nu. 11. & 12. vol. 2 car. 227. faciunt adducta per Fely. in c. transmissa, nu. 2. & 3. de præscrip. Roma. cons. 84. circa id, col. 2. uers. attamen illud, at in casu isto fuit instrumentum scriptum secũdum tenorem apochæ, præsentibus pluribus personis, & postea D. Io. Franciscus venditor sine legitima causa noluit rogari a Notario, quo fit, q habetur pro rogato, & sibi emptori est ius quæsitum, tam virtute apochæ perfectæ, quàm instrumenti, & sic vtroque casu non est locus pœnitentiæ per supradicta, & faciunt etiam a fortiori adducta a Caballi. in Milleloq 487. car. 209. vbi dicit, quòd licèt aliud sit venditio, & aliud pactum de vendendo, tamen quando omnia substantialia venditionis de pręsenti interueniunt, tunc pactum de vendendo transit in venditionẽ de præsenti, vbi alios allegat, & sic patet ex prędictis hanc scriptam esse venditionem, & non pactum de vendendo.

Ad secundum dubium, an D. Io. Franciscus venditor teneatur de euictione casu, quo emptor non posset habere ligna in boschis Comani pro fabrica, & carbonis, distingue. Aut venditor habet ius, aut non habet. Si non habet, tenetur pretium re
46 stituere, quia putabat habere, † & non habet, sed non tenetur de euictione tanquam ille, qui vendidit omne ius lignãdi, quod habet in illis boschis, adnotata p Menoch. in consilio 178. numero 23. volu. 2. car. 805. Caballin. in tract. de euictio. §. 5. nu. 36. vers. vndecimus casus, car. 216. si verò habet, & tunc aut emptor est impeditus a Principe, magistratu, & vniuersitate culpa, & defectu venditoris, aut sine culpa, dolo, & facto suo, sed quia sic Principi, magistratui, vel vniuersitati placuit, & de facto
47 potius que de iure, primo casu † venditor tenetur de euictione. l. Lucius. ff. de euictio. Roman. sing. 44. Butri. cons. 23. nu. 14. car. 74 Bello. cons. 45. nu. 7. Caballi. in tract. de eo quod interest, num. 17. car. 291. secundo casu non tenetur etiam, si promisisset in instrumento venditionis de euictione, quia non intelligitur de damno, & molestia ui facta ab eo, cui resistere non potest venditor, & sic a principe l. si fundus, in fi. ff. loca. Alexan. consilio 20. numero 11. & 12. vol. 5. consi. 191. numero 8. & 9. versi. circa vltimum dubium, uolum. 6. Afflict. decisio. 150. Bertrand. cons. 25. num 3. 5. uol. 2. Gerard. Mazzol. cons. 40. numero 39. Ferrant. Gargi. patrocin. 64. nume. 9. car. 315. Hippol. sing. 354. in dubio, nume. 2. Misinger. centur. 4. obseruatio. 19. numero 3. & Paris. cons. 40. numero 12. uol. 1. nisi sciuisset impedimentum futurum per Dominum, & non certiorasset, Crau. cons. 233. lib. 2. Paris. cosi. 38. nume. 16. & 17. consi. 40. num. 3. & 6. uol. 1. Roma. singula. 286. Fely. in c. cùm cognoscentes, num. 8. de consti. Benedi. in c. Rainutius, de testamen. in 3. parte, car. 53. de uenditio.

Quo uerò ad tertium quis præferri debeat in fabrica vẽdita duobus, an D. Io. primus emptor per apochã, uel secũdus emptor instrumentarius, prima facie dicebatur præferendum esse D. secundum empto
48 rem, cui res fuit † prius tradita, etiam per constitutũ. l. quoties. C. de rei uend. & ibi Doct. Bal. in rub. de contra. empt. in 16. q. dixi in tract. de tuto. nume. 257. & 258. car. 244. & Anto. Gomes. de contract. cap. 2. de empt. nu. 20. uers. item quæro, car. 169. ubi dicit procedere, quia oritur actio personalis, quæ non sequitur fundum, tamen mihi uidetur Magnificum D. Bartolomeum, uel D. Io. primum emptorem esse præferendum, & potuisse agere contra D. Ioan. Franciscum, & Magnificum D. Sanctem reuocatoria ad d. fabricam relaxandam, & sibi restituendam ex duabus causis. Prima est, quia Magnificus D. Sanctus non soluit pretium, ut per Cur. sen. consilio 22. car. mihi.

mihi 27.& dixi in d.tract.de tutor.d. num. 258.secunda est causa (& hæc stringit) q̃a fabrica fuit secundo emptori uendita post apocham,& instrumentum scriptum a notario sciente,& fortasse præsente d. D. secundo emptore,quo casu dicitur,secunda venditio,& emptio facta in fraudem primi,& cum mala fide,vnde non præiudicat primo emptori talis traditio, & potest reuocari,ita dicit Ferrat cau.40. Bursat.d.cõsilio 100 nu.25.vol.1.Pau.Fuscu. sing.6.in verbo,vendens rem duobus, col.2. vers. & fortius si potest probari, car.445. latè Anto.Gomes.vbi supra,nu. 20. vers.2. principaliter limita.fol.170.col.2.vbi dicit communem, & ab hac opinione non esse recedendum in iudicando, & consulendo, q̃a non requiritur excussio,quando debitum consistit in specie certa, & determinata, & tetigi in d.tract.de tuto. sub prædicto,n. 258.ubi etiam ponunt pœnam,quia debere puniri ille,qui vendidit rẽ duobus sciẽter,& sequitur Iul.Clar.in §. fallum, versi. vendens,car.11.& Bursa.cons.100.numero 31.volumine 1.vbi hodie non punitur de falso.

Circa vltimũ,an D.Io. Franciscus venditor teneatur ad damna, & interesse D.

49 Ioãni emptori,casu quo secũdus † emptor præferetur,breuiter dico,q̃ sic,p̃p dolũ,& fraudem,& obligationem omnium bonorũ,vt p̃ Doct.in d.l.quoties.C.de rei uẽdi. Anto.de Fan.de pigno.in 2. par. memb.1. nu. 7.& seq.car.10. Natta cons.261. colu.1. vol.2.Rimi.sen.cons.743.col.1. volu.4.Io. de Amic.consil.114. Villalob. commu.opi. in verbo,de alienationis, nu.97. & in casu isto loquitur Bursa.in d.cons.100. nume. 38.& 39.vbi declarat, etiam hoc interesse, car.306. vol.1. sed quoniam pro constanti habeo venditionem perfectam, & validã, ac irreuocabilem,& secundum emptorem teneri ad relaxandum d.fabricam, ideo superfluam esse hanc conclusionem existimo.

Et quia supradicta uidebãtur verissima, & nõ posse euitari fuit recursum ad aliud

50 remedium, s. quòd non erat † uenditio ista registrata in Archiuio contractuum, & gabellarũ ciuitatis Florentiæ,iuxta ordinationẽ,& ideo esse nullam,& Mag. D.secundũ emptorem præferendũ,cùm p̃cipue constitutio,& statutum habeat clausulã,& decretum irritans,per quod non transfertur dominium,nec possessio, nec datur remedium restitutorium spoliato,& non potest per partes remitti hæc solemnitas,etiã cum iuramento,Plot.in l.si quando, num. 866.uers.& pro intellectu. C. unde ui, Iacob.Beretta,cons.11.nu.15.car.33. q̃ alios allegant,Decia.cons.32.n.67. uol.5. & seq. vol.1.Nauarra in tract.de spolio.§.14.nu.2. car.82.Gigas,cons.18.nu.2.car.18.cons.21. nu.1.& 2.car.21.Alphons.Mendoc.in tract. de incompatibili benefic.c.10.nu.5.& seq. car.16.Pau.Emil.Veral.decis.325. numero 2.in 1.par.decis.307.numero 4. decis.345. num.2.in 3.par.Zabarel.consilio 71.in 2.dubio.Tamen supradicta non obstare fuit dictum,quia in capitaneatu nostro Fiuizani non soluitur gabella de uenditione,& emptione terrarum, et bonorum immobiliũ, et mobilium nascentium in dicto loco uirtute capitulorum,et obseruantiæ, ac communi practica, quo fit quòd quando uenditor est exemptus a Gabellis,uel emptor Fiuizanensis censetur etiam emptor, aut uenditor exemptus,et habet locum immunitas,et exemptio dictorum capitulorum ratione correlatiuorum, per ea, quæ dixi in decis.9.nu.93.et 94.in 2. par. car.176. et in proposito isto loquitur Bertazzol.consilio 336. numero 19. car.104. columna 4. uol.2.criminali.et præcipuè stantibus uerbis capituli, quòd directè, uel per indire-

51 ctum,aut obliquum non teneatur † ubi ẽt non possent grauari Fiuizanenses pro forensibus,quia esset per indirectũ soluere, ut sentit Laur.Silua.cons.25. sub num.17. circa finem,et nu.18 car.128.Plot.in cons. 108.nu.49.et nu.121.uol.1.consiliorũ criminalium diuersorum. Partes in hac causa per amicabiles compositores se concordarunt, et liti renuntiarunt, anno 1583.

Et est aduertendum in hac materia scripturæ priuatæ,et apochæ, quòd ad hoc,ut comparatio literarum possit fieri requiri-

52 tur,quod scriptura † super qua debet fieri comparatio litterarum sit certa, uera, et approbata a iudice,aut a parte,et sic indubitata,auct.ad hæc. C. de fi instrum. Ang. in auct.si quis.C. qui potior. in pigno. habe.Afflict.decis.181.Rim.iun.cons.236.numero 30.uol.3.Rota Perus.decis.7.num.1. et seq.in prima par. car.19. Ruin. cons.79. num.4.in fi.uolumine 4.car.99 Bero.consilio 86. numero 9. uol.3. Ferret.cons.374.

numero 9. volum.2.cart.118. & quòd scripta priuata debitoris sit testibus subscripta quia difficilius mutatur, & fraudatur, quã apocha à nullo teste subscripta, ita dicit Benuenut. Strac. in tracta. Mercator. titu. quom.in causa Mercat. proced.fit, num.8. & seq. versic. priuatæ autem scripturæ, cart.281. & de recognitione, ac compa-
53 ratione scripturæ priuatæ, & † forma, ac validitate latè habetur, per Rebuf.in commen.constit.Regni, tit. de Chirograph. recognitionum. 74. & seq. car. 192. Tomo primo, Rom. consil. 373. vbi an solũ viderunt testes scribere, vel se subscripserũt sufficiat, & an requiratur etiam comparatio litterarnm, & per Rimin. Iun. cons. 213. num.23.& seq.volum.3.

Mascar.de probatio. conclus. 330. lib. primo, car.246.Rimin.Sen.cõsi.417.nume. 3 & 4.& seq.volu.3.tetigi supra, num.15. & latè p Paul.Granuti.Theorema.15.cart. 72.vbi & quid in libris, Schedis instrumẽtis, & alijs scripturis, & Corne. cõs.296.cõs. 241.volu.3.Alex.cõs.62.colum.j. volu.5 & late Rota Perus.decisio.7.car.20.per totũ, maximè, num.17.& seq.in prima part.Neuizan.cons.5.num.30.cart.42. Natta consi. 287.volum.2.Beltrand.cons. 86. volum.2. Paul de Cast.cons.87.volum.2.Crauet.cõs. 73.num.15. volum.j. Alexand. & alij in l. ita stipulatus.§.Grisogonus, ff.de verbo.obliga.latè Ruin.cons.79.volum.4.car.98.cõsil.46.num.14 volum.4.& cons.131. num. 19.volum.j.consil.193.num. 12. volum. 2. Bal. in auct. contra, qui propriam. C. de non nume.pecu.in fi.Bar. in l. nuda ratio, num. 5.& seq. ff. de donatio. Afflict. in constitu. volumus, in 7. notabi. sub nu.8. & in constitu. in causa depositi, num. 5. cart.48.Dec.in cap.fin. num.25. de fide.instrum Bero.cons.126.num.11. cons.92.nu. 1.cõs.86.num.6.& seq.vol.3. late Io.Bapt. Ferret.consil.374. volum. 2. cart. 117. Michael de Gras. commu. opin. lib. 2.quæst. 22. & 23. cart. 200. Caballi. Milleloquio. 664.& 656.& 657.& 659. in 2. part. Alciat. consil. 14.lib. 5. Tomo. 2. Boer. decis. 297. num. 19. Iacob. Machel. patroci. 14. sub nu.5. versic. sed ad quid, & num. seq.cart. 290. Paris. latè cons. 19. num.35. & seq.& nu. 41.& seq. volum. 3. cart. 29. Didac. Varia. resolu. lib. 2. cap. 11. sub nume.3. versic. eadem verò Madritia. Appostilla ad practi. Papien. in for. interroga.in glo. Quamuis, nume. 4. Crauet. latè de antiq. tempor. sectio. Quæritur etiam, num.59. & seq.& nu.82.& seq.cart.61.& 65. & Mascard.de probatio.conclus.110 nu.9 & seq. volum.primo, cart.114.quibus in locis habetur, quãdo q̃s tenetur recognoscere scripturam etiam in Criminalibus, maximè
54 quando quis non † recognoscendo lucraretur cum dãno alterius. Addent. ad decisio. Tholosa. 69. Lanfranc. in capit. quoniam cõtra.in principio, in Decima Regula, de probatio.Bellamera.decisio.274. Marant. Spec.Aur.in 6.par.in 7.memb. num.7.car. 164.versic.Quarto, limita.& quando scriptura priuata non ualet, & non probat, quis nõ cogitur illam recognoscere, an sit scripta sua mañu, vel non, vt per Purpura. cons.462.num.8.& seq. volum. 2. Paul. de Cast.cons.134.colum.j. volum. primo.

Dominus verò literas famuli, factoris,
55 scribani, & ĩstitoris sui ac † Tutoris tenetur cognoscere, & idem in hærede, vxore, & filio, vt per Bursa. consil. 39. nu. 22. & 23.volum.1.car.124.& Pau.Granut.ĩ Theorema 15.sub nu.27.in fi. car. 84. & quando quis non vult cognoscere scriptam sua ma
56 nu † scriptam, potest cogi ad scribendũ, & recognoscendũ per supradicta, Appostilla ad Abb.in cap.is, qui, num.2.lit. B.de solutio.& Dec.in capit.scripta, num. 25.de fid. instrum.Cabal.in Milleloquio 667. & 656. in 2.par. Et non solùm secularis potest cogi ad scribendum, & recognoscendum, sed etiam clericus, & antequam eueniat tempus solutionis, & conditionis, quia non grauat. Rebuf. vbi supra, artic. 1.nu 38. & 46.car.204.Boer.decis. 114 nume 8.Benedi.in cap.Rainutius, in verbo, & vxorem. nomine Adelesiam, il 2. nu. 134. versic. Plus seruatur, de testam. in prima par.car. 91.vbi etiam dicunt, quid coram iudice seculari; Et debet fieri ista recognitio statim antequam citatus discedat à bancho iudicis data sibi scripta præmanibus, vt videat, & perlegat, & consideret aliquantulũ, q̃a in his, quæ consistunt in facto, non datur dilatio ad recognoscẽdũ, si nõ est factũ de alieno, vel de longinquo, vt per Bar.in l. si res obligata, in princ.ff. de leg. 1. Ioan. de Arnol.in comenta.63.Dec. in cap. 1. num. 63.de proba.& in l.2.num. 22. C. de edendo, Roman.sing.695.& singul.696.& ibi addentes, & si appellatur (nolens recognoscere, nec scribere) à mandato de recognoscendo,

ſcendo, vel ſcribendo non datur appella-
57 tio † quo ad effectum ſuſpenſiuum, vt dicit Bal. in cōſ. 335. num. 1. in 4. part. Marāt. Spec. Aur. in 6. part. in ſecundo actu principa. num. 350. verſic. quadrageſimoſecūdo, cart. 256. Rebuf. vbi ſupra, nume. 80. cart. 192. Tomo primo, & cart. 204. num. 3. 35. et ſeq. & nume. 39. Si negat ſcriptam ſua ma-
58 nu, & poſtea litem † conteſtatam conuincatur de mendatio non poteſt poſtea probare ſolutionem, vt dicit ſtatutum Florentinum, ſequitur Dyn. in Regula, nullus pluribus, colum. 2. verſic. item ſi negaui. de Reg. iur. in 6. Roma. conſ. 373. num. 1. & poteſt puniri, vt per Paul. de Caſtr. conſil. 87. num. 3. volum. 2. Appoſtilla ad pract. Pap. in for. libel. appoſit. contra inſtrum. in glo. quod negatur, num. 1. verſic ſcripturā negare, cart. 178. Si uerò fatetur ſcriptam
59 eſſe manu ipſius, licèt cętera † negaret, ualeret confeſſio, & onus probandi neganti incūberet probare cōtenta in ſcripta nō eſſe uera. Rip. Reſpō. 24. nu. 13. & ſeq. de proba. lib. 2. Henric. Boich. in cap. imputari. nu. 8. & ſeq. de Teſtib. cart. 278. Rebuf. ubi ſupra, de Chirogra. recogni. num. 27. cart. 183. lib. 1. Angel. in l. ſcripturas, nume. 1. C. qui potio. in pigno. habea. & uide Purpura. conſil. 462. nu. 9. uolum. 2. & Maſcard. de ꝓbat. concluſio. 109. num. 8. & 9. uol. primo, cart. 114. uel ſi pronuntiatum eſſet haberi pro recognita, uel eſſe manu ipſius, ſicut quando pronuntiatur haberi pro cōuicto,
60 & confeſſo, & talis † pronuntia feciſſet trāſitum in rem iudicatam per deſertionem appellationis, uel propter appellationem non interpoſitam, adnotata per Socin. in l. 2 § hoc autem iudicium, ſub num. 14. ff. ſi quis in iudi. non obtempera. Neuizan. con. 6. num. 12. & ſeq. cart. 51 Peruſi. in cap. 2. in fi. de confeſſis, & in propoſito tenet Rota Genuę. deciſio. 208. cart. 266. & ſentit Rebuf. ubi ſupra, nu. 97. cart. 195. & cart. 204. nume. 35. Paul. de Caſt. in conſ. 87. quantū ad contenta, nume. 1. & 2. uolum. 2. ubi poteſt deferri etiam iuramentum in ſupplementum ſemiplenæ probationis, Caballi. Milleloq. 677. in 2. par. car. 50. & per Alexand. conſ. 103. num. 10. & 11. volum. 7. Crot. conſil. 306. nu. 2. volum. 3. An autem
61 mortuis † Teſtibus ſcriptura priuata ab ipſis ſubſcripta habeatur pro recognita, vide Crauet. conſ. 158. ſub num. 7. verſic. idem videmus, volu. j. qui dicit, quòd ſic, & allegat alios contrarium tenentes, & ſequitur Rimi. Sen. conſ. 417. & ibi Appoſtilla, nu. 1. volum. 3. cart. 12. licèt mihi magis placet contraria opinio, ad euitandum fraudes, Rota Peruſ. deciſio. 7. num. 4. in prima part. & nume. 20. niſi alijs adiuuaretur adminiculis, maximè contra tertiū ad notata per Doct. vbi Angel. in l. ſcripturas ſub n. 3. C. q potio. in pig. habe. Rimin. Iun. conſil. 213. nu. 66. ſeq volu. 3. Paul Granu. Theorem. 15. Ludouic. Alferi. conſ 9 car. 260. & Felyn. in Repertorio ſuo, in verbo, ſcriptura priuata etiam quòd ſit, colum. 562. Crauet. de antiq tempor. ſectio. Quæritur etiam, num. 53. cart. 59. Anton. Gabri. commun. opin. lib. 1. concluſ. 2. nu. 24. 26. cart. 27. de probatio. Caballin. Milleloq. 657. & 659. & quæ dicta ſunt de ſcripta priuata, idem eſt dicendum de ſubſcriptione
62 † facta à parte, aut ab eo ſigillata, cum videatur per illam totam ſcripſiſſe, & legiſſe, ac ſigillaſſe. Decian. conſil. 39. nu. 8. volum. 2. Dec. in auct. ſi quis in aliquo, & ibi Doct. C. de edendo, Alexand. conſ 147. col. 2. lib. 2. Angel. in l. ſi ita ſtipulatus. § Griſogonus, num. 3. ff. de verb. oblig. cart 140 Rimi. Iun. conſ. 297. nu. 40. volum. 3. Mathe. Veſembec. conſ. 14. nu. 61. & ſeq. volum. 1. colum. 519. ubi etiam de ſigillo loquitur, & nu. 2. & ſeq. conſ. 12. nu. 46. & ſeq. eod. lib. 1. car. 445. Paul. Pic. conſ. 97. num. 88. & nu. ſeq. car. 241. Ruin. conſ. 215. num. 1. volum. primo, & Caballi. Milleloquio, 661. in 2. part. cart. 47. & Milleloquio, 664. & Roderi. Soarez. in l. poſt rem iudicatam, in 2. extenſione, nume. 6. & ſeq. ff. de re iudi. cart. 563. Ruin. conſ. 193 num 1. volum. 2. Boeri. deciſio. 295. in fin. & Rebuf. ubi ſupra, nu. 102. & 103. cart. 197. Henric. Boich. in cap. imputari, de teſtib. nume. 10. & circa comparationem litterarum cōſidera bene tu iudex, vt non facias magnū fundamentum in illa ſola comparatione, ſed ſolùm fumum, cùm ferè ab omnibus ſolent literę falſificari, & ſigilla, vt experientia docet, & ego habui in facto de anno 1558. dum eram in Collegio ſapientiæ ſtudii Piſarū gratia, & benignitate Sereniſſimi Magni Ducis Etruriæ Domini mei, quia ex dicta comparatione cuiuſdam libelli diffamatorij fuit dictum me ſcripſiſſe, & poſtea fuit repertus malefactor vt etiā euenit in caſu Rotę Peruſi. in d. deciſio. 7. nu. 14. & ſeq. in prima part. cart. 22. &

Mediolani ĩ falsificatore literarũ, & sigilli Regis de anno.1582.& faciũt adducta per Math.Vesembec.cons.12.n. 48. & 49. cart. 447.per Paris.consil.19.nu.44.& seq.volu. 3.cart.29.& per Io.Bapt.Ferret.cons.374. numero octauo,nono,& sequen.vol.2.car. 118.

Quando scripta se referret ad instrumẽtum,vel ad aliam scriptã si non appare-
63 ret de instrumento,vel scripta relata † aut illa esset inefficax,dubiũ nõ esset probatũ, & scripta nõ ualeret nisi tenor debiti,& in strumenti in substãtia esset relatus, & efficax,& idem in statuto,vt per Doct.in auct. si quis in aliquo.C.de edendo,Bart.& Ias. in l.admonẽdi,nu.27.ff. de iur.iurã.Bal in l.in ciuile,in fi.ff.de furt.Boer.decisio.281. nu.5.Purpura.cõs.27.num.6. volu. primo, Paris.cons.19.num.26.& seq. & nu.48. uolum.3. Decian. cons. 109.num.67.uolum. 2.& Affl ct. decisio 273. in quadam causa, Rom. cons.305 colum. fin. Alex.cons.3.colum.1.uolum.2.Rimi. Iun. consil.232. nu. 538.& seq.uolum.3.& Rimin. Sen. consil. 583.nume. 12. & seq. uolum. 3. cart. 194. Porci.cons.132.num.13.cart.289.& etiam non ualeret, quando esset sine causa,l.cùm de indebito.§.fina.ff.de probat.Salicet.in l. generaliter,num.6.& 7.C. de non nume. pecu.Alexand.consil. 4. num. 2.lib.1. quia
64 esset imperfecta,† nisi ex uerbis colligeretur causa,ut quando diceret, (mi chiamo in uerità uero,& legitimo debitore di Sempronio presente,& che accetta di scudi cẽto per causa,& occasione di una scritta tra noi fatta di scudi dugento, & conti fatti.) Nam si scripta,& calculus non appareret, nihilominus ualeret confessio dictæ scriptæ, & diceretur continere causam, quia illa uerba (uero & legitimo debitore) nil aliud important, nisi quòd fatetur se in ueritate fuisse & esse uerum,& legitimum debitorem, & sic ex certa scientia, & nõ per errorem, & quando quis ex certa sciẽtia confitetur, confessio, & constitútio dicitur continere causam, & ualet. Alex. consil.4.num.17 & seq.uolum.primo,& illa uerba(per causa & occasione di una scritta di scudi dugento) important, pro resto, & residuo dictorum scutorum ducentum,& tali casu dicitur continere causam, & ualet, Alexand. d. cons. 4. num. 17. uolum. primo, cons.216. nu. 4. uol 7. & in consi.141.sub num.4.uolum.6.Socin.Iun. consil.51.num.8.uolum.3. Ias. cons. 9. uolum 1.& in cons.100 uolum. 4.Plot. in l. si qñ,nu.36.uers.& cõditio habet.C.uñ ui,& illa uerba(& p cõti tra noi fatti)demõstrãt cãm,q a redditio rõnis,& calculus sæpe fa-
65 ctus,& stabilitus ostẽdit cãm pcessisse † ob quã calculus fuit factus,& firmatus, & ualet,ut dicit Alexand. cons. 83. in causa sub nu.5.uersic.secũdũ ãt instrumentum, uol. primo,pulchrè pract.Pap. in for. libel. ut facta, seruent,in glo.discussis,nu.3. & seq. uersic.Quæro de quæstione, & ibi Appostilla,cart.306. per quæ apparet calculum firmatum ab arbitris presentibus partibus in causa illorũ de Aduocatis de Nouaria cum illo de Terzaghis,causa fictaretij fuisse,& esse ualidum,& attendendum,licèt arbitri nõ tulerint sententiam, postea quam testibus fuit uerificatum, & calculum productum,& de contrario non probatum,ut sentit etiam Decian.consil.109. num.19. & seq.uolum.2. cart. 686. & Rimi.Iun. cons. 309.nu. 10. seq. uol. 3. & ita IVDICA* TVM * de anno 1585. Papiæ contra Aduocatos de Nouaria. Et illa uerba(inuerita
66 te,aut in fide)importãt iuramẽtũ † ut p Bal.in c.insinuatione,de procuratori.facit Cur.Iun cõs.275.n.31.& seq. uol. 3. & Ari. Pinel.in l.2.in 3.par.cap. primo,nume.13. C.de rescind.uẽdi.cart.162. & Rimin Iun. consil.13.nu.19.uolum.primo,& vbi est iuramentum,quis tenetur etiam non apparente de causa,ut per Doct. in cap. si cautio.de fid.instrum.Ant.Baueri. in tract. de iuram.Spec.62.Io.de Amic. cons. 34. colu. 3.uersic.item cùm iurauit, quia habetur pro causa,Plot.in l.si quando, num.37.C. und ui,Alexand.d.cons. 4. circa primum a colum.5.uersic. quia immo uirtute iuramenti,sub num.18.uol.primo, Roman.cõs. 373.in casu proposito,nu.4 & 5. cart.468. & Niconi. allegatio. 1. num. 1. uers. promissio.unde ex supradictis patet hanc scriptam habere causam,& ualere,licèt de relato non appareat, & sæpius ita uidi Iu* dicatum *,quia nõ est credendũ partes uoluisse facere scriptam inutilem, & sine causa à communiter contingentibus,& hodie homines uix uera debita soluũt, & fatentur,ut dicit Alexand d.consil 83. in fin.uolum.primo,& maximè quando talis confessio etiam extraiudicialis est facta præsente parte,& acceptante, quia potest probare causam allegatam per iuramentum, secus

si sit

si sit reuocata ante acceptationem, ut per Anchar. Regiens. quæst. 58. nume. 7. & 8. in prima part. cart. 39. facit Perusi. in cap. 2. in fi. de conf. Alex cōs. 71. n. 6. uol. 3. & Crau. cōs. 313. nu. 4. lib 2.

Et quando sunt plures appocæ, uel scriptæ priuatæ ex q̃bus oriatur personalis ob
67 ligatio, tunc non attenditur † prioritas tēporis, sed omnes ad ratā debēt satisfieri, & concurrere, si agunt. Rota Genuæ, decisio. 13. nu. 31 cart. 48. colum. 4. Bald. in consil. 432. casus talis libr. 1. Roland. tract. de confessio. inuēta. cap. 157. cart. 128. pract. Pap. in for. libel. in actio. Hippo. in glo. sub eadē num. 16. & seq. uers. modo uenio ad secundū, cart. 375. facit Io. Guteri. alleg. 4. Si nō agunt, ille, qui exigit præfertur, & nō tene
68 tur solutionē restituere alteri d̃bitori † negligēti exigere ad ratam etiam anteriori regulariter, Docto. in l. pecunia. C. de priuileg. fisci. Didac. in prac. quæst. cap. 29 Gapici. decis. 78. num. 5. Roland. in tract. de cōfect. inuenta. capit. 155. & 157. cart. 127. ubi priuilegiatus creditor potest in subsidium agere contra alium creditorē nō priuilegiatū ad rē commistibilem receptam, ut sunt illi, qui continentur sub tit. de priuileg. credi. aliàs secus, propter eorum negligentiā, & per Roman. sing. 386. de Auro. Benuenut. Strac. de Mercator. tit. de Decoctoribus, in ultima par. num. 28. & seq. car. 240. Mathe. Brun. d̃cessio. Bono, quęst. 24. nume. 2. Ari. Pinel. in l. 1. & in 2. part. num. 46. & seq. C. de bon. mater. cart. 508. quæ uidentur procedere ēt in solutione rei alienæ restituendæ immiscibilis, & comestibilis, ut in pecunia, frumento, uino, & oleo,
69 quia per immistionē transfertur † Dominium, quādo præcedit causa habilis ad trāslationem Dominij, & sic titulus uerus & bona fides, ut tradit Angel. in. l. singularia, colum. 2. sub num. 3. ff. si cer. pet. per tex. in l. alieni numi. ff. de solutio. ubi dicit esse mirabile dictum, quàm refert, & sequitur Ias. in d. l. singularia, num. 13. & 14. & in l. rogasti. §. fi. nu. 4 ff si cer. pet. Caballi in tracta. de usur. quæst. 44. nume. 26. Aret. in §. actionum autem, sub num. 9. instit. d̃ actio. Didac. in capi peccatū de regul. iur. nu. ... Menoch. cons. 25. lib. 1. cart 112. ubi dicunt circa rem alienam etiam furtiuam comestibilem procedere, quando ignoraret recipiens rem esse alterius, secus si sciuisset, & esset in mala fide, quia teneretur ad restitutionem, & non haberetur pro consumpta, & commista, Cagnol. in d. l. singularia, nume. 30. & tetigi in tracta. de Tutore, sub nu. 23. uers. Nam consumpti fructus, cart. 219. & Mari. Angussol. consil. 32. num. 32. uolum. 1. & uide ad rem nostram Afflict. de cis. 190. Pulchrum fuit dubium, & ibi noua
* Appostilla, ubi dicit ita Iudicatum * per sententiam Regis, ne totus mundus esset in litibus, & Mercatores non possent contrahere, sequitur Grāmati. post suas Decisiones, in quæst. prima, car. 170. & Ceph. consil. 86. volum. 1. ubi etiam loquuntur quid in fisco, & in creditore oneroso, & lucratiuo, & quid in sola confessione, & in vera numeratione, ut tetigi etiam supra numero. 26. licèt Benuenut. Strac. in tractat. de Mercatori. titul. de Decoctorib. num. 20. & seq. cart. 238. quem refert, & sequitur Prosper. Paset. in cons. 145. nu. 8. cart. 140. dicat supradicta procedere de prælationem plurium creditorum, quando sunt eiusdem loci, & territorii, & ob negotium factum in illo territorio, secus si in diuersis locis, & territoriis, quis mercator exerceret artes & banchum, ac negotia, nam illi creditores, qui creditum suum contraxissent in loco suo ob negotia, & mercantias loci eorum præferrentur, aliis, & sic quilibet in Regione sua ob negotia loci sui præferretur, & in subsidium alii postea creditores venirent, si in eorum territorio Debitor non esset soluendo, quæ sunt notanda, & digito liganda in illo casus.

Et est aduertēdum in istis scripturis priuatis, & instrumētis, qd̃ facias tu creditor, si uis lites dirimere, & parcere sumptibus, apponere pactū, & clausulam, q̄ si intra statutū tēpus non soluerit debitor, q̄ possit
70 fieri † executio cōtra eū personalis, & realis ad electionem ipsius creditoris, ac si iudicatū esset omni exceptione, & cauillatione remota, aut ingredi possessionem taliū bonorum propria authoritate, absque iudicis licentia, quia tēpore transacto, si non soluerit, poteris omnia exequi absque citatione, & forma iudicii, petendo familiæ associationem p̄ euitandis scandalis sine citatione, uel executionē iuxta conuenta, ita dicit Rebuf. in d. constit. Regni. Chirogra. recogni. in præfatio. n. 104. cart. 197. Tomo primo, Socin. cons. 11. colum. 3. uersic. circa secundam quæstionem, volum. 1.

per

per tex. in l.cùm quasi.§. si plures. ff. de fideicommissa.liberta. latissimè per Marcabrun.cons.90.numero 17.18.19.39.40.56.57.62.& seq.& 116.117.car.355.& faciũt adducta per me supra in decis. 31. & seq. in 1 par.& per Dec. consilio 73. præstantissime Doctor.col.1.& 2.& Abba. consilio 42.numero 1. uol.2. & dixi ad electionem creditoris, quia hęc captura procederet ab homine non a lege, nec a statuto, quo casu videretur intelligi secundum ius com-
71 mune † ut prius in rebus fieret, & illis rebus non inuentis in persona postea, quod secus est quando lex, aut statutum mādat posse grauari, & exequi contra debitorem realiter, aut personaliter, quia tali casu ne uerba legis, aut statuti sint superflua intelliguntur posse a principio debitorem grauari, & in bonis, & in persona, vt tetigi supra in decis.prima, nu.31.& seq.& decis.3. num.5.in prima par. & ita uidetur distinguere Bar.in l.4.§.prætor ait, nu.13.14. & 15. uers. sed quid si iudex commisit. ff. de damn.infect.& ibi Alex.& Doct. facit Craueta cons.201.nu.45. lib.2. sed quia se declarauit uelle posse conueniri realiter, aut personaliter prout creditori placuerit, sumus in claris, & sublata est intelligentia iuris, & poterit a principio grauari, & capi personaliter, si ita uoluerit creditor, iuxta conuentionem, adnotata supra in d. decis. 1.num.5.& seq.& decis.5. numero 15.in 1. par.& quoniam aliqui in scriptura priuata possent dicere(ad arbitrium, uel beneplacitum ipsius creditoris)non debet bonus iudex attendere sofisticationē alicuius causidici, & debitoris, si exciperet non posse grauari ꝑsonaliter, nisi facta excussione prius bonorum, iuxta d.l.a diuo pio, de re iudica.quia illa uerba(ad arbitrium)intelligũtur ad uoluntatem, & sic quotiescunq; creditor uoluerit, ad tradita ꝑ Surd. cons.98. nu.7.& 9.car. 266. nam mens contrahentium non fuit ponere illa uerba (ad arbitrium)pro uerbis,(quandocunque,& quotiescunque)sed pro electione, & uoluntate creditoris, postea quàm tempus in scriptura priuata soluendi fuit insertum, & ēt quia intelliguntur uerba secundū subiectā
72 materiam, & † ad immediata & proximiora, & non mediata, & remotiora.Rim.iun. cons.259.nu.14.uol.2.cons.426.nu.28.uol. 3.Natta cons.403.nu.7.uolu.2. nouissimè excellens, doctus, & realis D.Alex.Raudēsis, uti frater honorandus, in suo subtili, ac docto, & bene ordinato, ac decisionib. et casib.quotidie in foro uersantib.ornato tract.de Analogis, c.4.nu.16 lib.1. car.11. & dixit Octauia.Pedemonta.decis.50. nu. 10.& 11.car.186.quod uerbum declaratur ex uerbis sibi adiunctis alternatiuè, uel copulatiuè, & tetigi infra, decis.28.nu.81.hac 2.par. Si uerò ī dicta scriptura priuata uel apodissa, non fuerint dicta uerba (ad electionem, uel beneplacitum, aut arbitrium creditoris) tunc ordo legis erit attendendus, & sic prius executio fieri debet in bonis, & in subsidium postea in persona, cum procedat talis conuentio, & captura ab homine, quæ regulatur (ut dixi) a iure, quod comprobatur ultra supra allegata, per ea quę dixi in Repertorio decisionum, in uerbo, uerba rescripti, & in uerbo, contrahentes censentur in prima par. ubi uerba rescripti, & contrahentium ex eo, quia
73 † proueniunt ab homine debent ad sensum iuris cōmunis, statuti, vel consuetudinis reduci, & secundum illud interpretari, sicut etiam commissio iudicis, quòd citetur Titius ad damnum vel personaliter, quod intelligitur secundum terminos iuris, vt prius personaliter si inueniri poterit facta diligenti perquisitione, & si nō inueniatur, postea citetur ad domum solitæ habitationis, & non ad alias domos, vt per Bar.d.l.4.§.prætor, ait, num.13.& 14.& ibi Doct.ff.de damn. infect. & idem si aliquā iudex tulerit sententiam, que indigeret aliqua interpretatione, quia intelligeretur secundum terminos iuris, vt dicit Craue. consilio 597.nu.3.& nu.fi.in fi.lib.4.vbi di
74 cit † quòd sententia est accipienda ita, & taliter, vt consentiat iuri, & non discedat a iure, nam iudicis, & hominis sententia in dubio talis esse intelligitur, qualis de iure esse debet, vt per Crau. consilio 23.nu.2. & consilio 45.num.5.lib.1.ideo videmus, quòd si sententia condemnat aliquem in fructibus, illi fructus intelliguntur, dedu
75 ctis † oneribus, & expensis in illis factis.l. fructus, & ibi not.ff. sol. matrimo.l. si a domino.§.fructus. ff.de pet.hæredi.Io. Bapti. Lup in tract.de vsur.comment.3.§.6.num. 146.car.136.faciunt, quæ dixi supra in decis.5.numero 10.& seq.& decis.28. numero 35.hac 2.par.etiam ꝙ condemnaret ad fructus beneficii, quia deducerētur expēsæ in illis factæ, & ēt alimenta Rectoris, cùm

virtua-

virtualiter in dictis fructibus insint dicta alimenta, & extinguunt nomen fructuum vsq; ad alimenta condecentia Rectori, secundum naturam,& qualitatem beneficij, & ab alimentis supra illud residuum, & superabundans dicitur verè redditus, prouentus,& fructus beneficij,& subiacet sub Regulis iuris Canonici, & Bullæ Pontificis Iulij Secundi de pensionibus, fictis, & fructibus non exactis, quòd vadunt ad successorem,ad vtilitatem ecclesiæ, vbi aliter non sit dispositum per Pontificem, vt est in statu Mediolani,vbi spolium beneficiorum remanet apud hæredes Rectoris mortui ex testamento,& ab intestato,ut dixi supra in decisio.22.num.24.car.491. hac 2. par.& tetigi infra,in decisio.8.nume.72.& seq.in 3.par.car.256. ubi Rectores possunt de illis fructibus destinatis ad alimenta disponere ad eius libitum, ut proprium eorum patrimonium, & non exactos non trāsire ad successorem in beneficio, sed ad hæredes etiam extraneos d. Rectoris prae
76 mortui, non obstante dicta † bulla Iulij Secundi non loquentis de istis alimentis, sed de fructibus beneficii, & ideo tāquam casus omissus remanet sub dispositione iuris communis,l.commodissimè.ff.de lib. & posthu.& in proposito loquitur Cumia. super Ritib.Mag Curiæ,c.19.num.92.vers. Et aduertendum, quòd iste Ritus,car.119. & Rodoan in tracta.de spolio. eccl.q.19.§. fiet ergo, nu.27. & 28. car. 283.ita etiam dicunt,quòd melioramenta, & deterioramenta,quando concurrunt, dicuntur so-
77 lùm illa,quæ excedunt † deterioramenta,aut melioramenta, & non melioramenta de per se facta, & sic deterioramenta, quia à lege ipso iure confunduntur,& deducuntur,sicut expensæ ex fructibus, ita melioramenta ex deterioramentis, & deterioramenta ex melioramentis, & illud quod superest,& prævalet, ac superabundat, habetur in consideratione, & recipit verum nomen melioramentorum,aut deterioramentorum.exempli causa emi domum,in qua aderat furnus,uel murus diruptus,aut inutilis,uel utilis,& illum deuastaui, & damnum fuit ualoris librarum, puta 342.feci in dicta domo, quàm plura melioramenta ualoris librarum 394. sententia reseruauit iura super melioramentis, & deterioramentis utrique parti compensandis melioramentis, cum fructibus dictæ domus perceptis à die litis motæ retro, in executione fuerunt melioramenta, & deterioramenta liquidata, ut supra, fuit petita executio super deterioramentis, pro libris 342. fuit oppositum deterioramenta aliqua non extare reficiēda, quia melioramenta absorbebant deterioramenta,quia erāt maioris æstimationis, & ualoris, & ideo statim à lege ipso iure fuisse consumpta, & confusa cū dictis melioramentis, sicut melioramenta fuissent confusa cū deterioramentis, si deterioramenta præualuissent, & illud solùm quod præualuisset, fuisset in consideratione, & solutione,& sic melioramenta, quæ excedebant deterioramenta in libris quinquaginta duabus, debere compensari cū fructibus perceptis à die litis motæ retro; ita est tex.rectè intelligenti, hæc declarans in l.domos,& in l.quod si nulla.ff.de leg.1.ubi dicitur (Domos hæreditarias exustas, & hæredis numis extructas, ex causa fideicommissi post mortem hæredis restituendas boni uiri arbitratu, sumptuū rationibus deductis, & ædificiorum quantitatib. extantib.æstimatis,īndi; Quòd si nulla retentione facta domum tradidisset, incerti condictio ei competeret, QVASI PLVS DEBITO SOLVERIT.) ecce ibi clarè apparet, qđ adsunt deterioramenta, ibi (& ędificiorū quantitatib.)& melioramenta, ibi,(sumptuū rationibus) & nihilominus tex.ibi vult, ꝙ debeat haberi consideratio & de cimentis ibi ruinatis, & expensis ultra cimenta factis, & uult, quòd si forte sumptus soluisset non retentis deterioramentis,& sic ædificijs exustis existentibus, ꝙ possit condicere condictione incerti, quasi plus debito soluerit, & ꝙ hoc sit uerum,uti euangelium,ultra qđ est rationabile,ita declarauit Bar. Lucerna iuris, in l. si.negotia.ff.de nego. gest. Cur.Iun. consi. 165.nume.14.uolumi.2.Simon.de Prętis, de interpręta. ultima.uolunta.lib.3.solut. 5.num.27.car.361.col.4.Bal.in l.ędem.sub num.14.C.loca.Bertazzo.consi.79.nu.24. lib.1.in ciuilib.ubi plus dicunt,hoc priuilegium extendi non solùm ad eandem domum, & bona, sed etiam ad diuersa, ut si in una domo dedi damnū, in alia feci melioramenta,statim à lege ipso iure damnū fuit confusum cū melioramentis, & illud quod superest, obtinet nomē melioramentorum, aut damnorum, & restitui debet,

Surd.

Surd.consi.34.n.36.& seq.& sequit Masca. in tract.de præsump.concl.1037.n.11.car. 371.uol.2.& cum ita iura disponunt,si iudex condemnat (ut dixi) in melioramentis & deteriorамentis compensandis cum fructibus liquidandis in executione, talis sententia intelligitur secundum mentem legis, quòd reficiuntur deterioramenta,si excedũt, hoc est illud quod excedit, si non excedunt, ꝙ melioramenta, quæ excedũt deterioramenta compensantur cũ fructib. & qui aliter intelligeret, esset unus magnus crassus ignarus, & ignoraret terminos iuris, & contra casum legis interprætaretur scripturas,& teneretur ad damna, & interesse in foro fori, & poli, & ex eadem causa quis contrarias reportaret sententias, s.pœnam, & præmium, hoc est damna,& melioramenta,quod ullo modo
78 non † potest iudex facere,ut ad literam dicit Bal.in l.siue hereditaria, uersic. Tertio, & ultimo nota,& uersic. Nota ergo,quod licet.ff de neg.gest. & talis sententia aliter intellecta,& disponens,esset ipso iure nul-
79 la,tanquam lata cõtra casum legis,&† Doctorum omnium opinionem, Vanti. de nullita. sent. ex defe. proces. nume.118.& seq.uers.Diximus etiam,car.233.Caballi. in constit. Aegidia. lib.6.cap.28.sub nu.3. car.401.colum.1.uersi.item quia lata contra expressam constitutionem, per tex.in l.1.§.item cùm contra.ff.quæ sent.sine appel.rescin.& l.2.C.quan. prouoca.non est necess & c.1.de re.iudi. & ita IVDICA-
* VIT * Rota Romana, ut per Pau.Emil. Veral.decisio.265. lib. 2.car. 88. & dixi supra in decisio.5.num.1.decisio.30.num.7. & decis.28.nu.37. & 49.in prima par.car. 402. & ideo luce clarius apparet Caballũ Salarum Tertium emptorem, qui fecit in domo empta melioramẽta pro libris 394. & deuastauit murum inutilem,eumq; reposuit in dicta domo refecta,quæ erat ualoris librarum 342. solùm pro melioramentis potuisse consequi libras 52.& illas solùm posse dici uerè melioramenta, & residuum fuisse confusum cum deterioramentis librarum 342.& debere illas libras 52.compensari cum fructibus perceptis à die litis motæ retro.casu quo ita condemnaret sententia, licèt nulliter condemnaret propter bonam fidem, & dominium,
80 cùm fecerit melioramenta † uti dominus proprietatis à principio,& non alieno nomine, ut clarè demonstraui supra hac distinctione in Repertorio Decisionum, in uerbo,melioramenta,expensas,nu. 2.& 4. car.1095. in prima par. pulchrè Fely. in c. cum causa,nu.28 & 29. de sent.& re iudi. Alex.consi 162.nume.2.uolum.7.Vincen. Franc in decisio.109.nu.4.car.104.ubi di-
* cit ita IVDICATVM * Bertazzol. d.consi.79.nume.18.& seq.lib.1.in ciuilib. Anto.Gomes.de testamen.tit.de lega.cap. 12.nume.40.car.146.Franc.Marc. decisio. 161.in prima parte, unde tu iudex executionis Salarum iuuenis bene fac,ut aduertas ad hæc omnia, & condemnes aduersarium Caballi in expensis tanquam temerariè litigantẽ,& contra casum legis,iuxta allegata per Ias.in l.properãdum. § sin autem alterutrum, C.de iudi.cum sententia nũquam potest dici conformis, nisi in illo capite,& articulo,in quo conuenit,& concordat,in aliis uerò non, habentib. conformitatem,& simbolũ,sed singularitatem di
81 citur † sententia unica,& singularis,& nõ conformis, & statutum, quod à duab.sententiis conformibus non appelletur, quo ad effectũ suspensiuum,non habet locum, nisi in illo capitulo,et in illa parte in qua est conformis, in residuo remanet sub iuris dispositione, quia tot sunt contractus, et sententiæ,quot capitula,et partes,quando sunt separata,ut tetigi supra in decisio. 8.nume.9.et 10.in hac 2.par. Surd.consil. 150.num.119.& seq.per Ant.Cirri consi. 47.num.16.et seq uolum.2.car.39. Rimin. Sen.consi.99 num 68. et 69. uolu. primo, car.152.per glo.in l.ampliorem,et ibi Bal. de appella.Menoch consil.59.nume. 10.et seq.uol.1.Purpura. consil.526 nu.6.uol.2. Bertazzol.consi.16.num.10.et 11. lib. primo,in ciuilib.et per Soc.consi. 118. colum. 2.circa finem,uol.1.car.146. ubi idem dicit in libello,et petitione, facit Lancel.de attenta.Amplia. 11.car.220 Ancha.Regiens. quęst.14.lib.3.idem in clausula,et iuramento,quia tot clausulæ,et iuramenta dicuntur,quot pacta, et promissiones sunt separata, et non connexæ connexitate indiuisibili,et ideo periurus, et falsus in uno pacto, et capitulo non dicitur periurus quo ad alia,nec prohibetur agere,ut dixi supra in decisio.9.num.26.in prima par. Afflict. decisio 220.num.17.Ioan Pet.Surd consi. 37.num.3.et seq.car.110.Ioan de Selua, de benefi.in 3.par.quæst.2.nume. 8. car. 157.

Hinc

Hinc est, quòd si in libello contineantur obligationes plures, & capitula plura separata, & damna, & interesse, & expensæ; & iudex condemnat, & iudicat super aliquibus, & ommittat aliqua alia, aut damna, aut expensas, quòd in omnibus istis videtur absoluere, & si victus se appellat in prȩiudicialibus tantùm, & victor, non se appellat, quòd victor non poterit adherere appellationi victi appellantis, sed si se non appellat pro sua parte, sententia trāsibit in omissis iniudicatum, si iudex non se reseruauit authoritatem iudicandi, instantia adhuc durante, secus si se victus appellasset tātùm simpliciter, nam tunc uictor posset adhȩrere appellationi appellati, & facere iudicare etiam super omissis petitis, nisi iudex super omnia petita sufficienter, uel insufficienter pronuntiasset, quia tali casu cum super petitis aliqualiter iudicauerit, si victor nō se appellauerit, nō poterit uti appellatione appellati, ut hȩc omnia tetigi supra, in decis. 15. num. 7. & seq. in prima par. car. 219. Abba. in cap. interposita. §. ille denique, nu. 5. & ibi Franc. nu. 14. de appella. Ioā. de Amic. cons. 92. colum. 2. Appostilla. ad Bart. in l. omnem honorem, lit. d. C. quan. prouoca. nō est neces. Hiero. Gigas, consil. 83. per totum, & maximè col. 5. uersic. primo quia, cart. 112. vbi latè Crauet. cons. 273. num. 7. lib. 2. & illa clausula cum emergentibus, connexis, & dependentibus, & cum toto negotio, principale uidetur adaptari solùm circa negotium principale illius articuli, & capituli, & super quo vertitur quȩstio, & appellatio, & non super quo non est appellatum, & sententia transiuit in iudicatū, Rota Bellame. decis. 328. si Papa, Felin. in cap. sedes, colum. 4. versic. & pro hoc vltimo, de rescript. faciūt quȩ dixi supra in decisio. 21. nu. 44. & 45. in prima part. Paul. Pic. consil. primo, nu. 82. & nume. 95. & 96. Simon de Prȩt. consi. 71. num. 11. & seq. & Ancha Regiens. quȩst. 62. nu. 10. & 11. lib. 3. cart. 192 Vesembeci. consil. 3. num. 25. & seq. cart. 159. volum. primo, ubi vniuersalia, & generalia mobilium domus, & quietationis restringuntur, & adaptantur ad ea solùm, super quibus fuit sermo principaliter, & habetur Dominium, nisi uerba essent ita ampla & generalia, quòd alia etiam omissa, aut non decisa, nec expressa cōprehēdere uellent, prout est uidere Mandosi in sua praxi, in forma. 2. commis. quȩ à Refer. Cardi. in glo. incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, car. 16. & in forma. 17. commis appella. in prima instantia, in glos. vnà cum toto negocio principali, cart. 92. facit dictum Lancel. in tract. de Attenta. in 2. part. cap. 12. de Attenta. appella. pend. in prȩfatio. num. 62. & 63. cart. 200. et ideo dixi quòd sententia lata contra Reu. Custodengum super fructibus beneficii iuris patronatus ex eo, quia non dixerat officium, nec horas Canonicas, à qua fuit appellatum, & commissa causa per Fiscum mensȩ Episcopalis, cum dictis clausulis nō se extendere ad aliam sententiam postea latam super priuatione beneficii, & ad aliam latam super condemnatione carceris non obseruatȩ, & fugȩ arreptȩ, quia istȩ sunt diuersȩ sententiȩ diuersis causis, & tēporibus latȩ, quȩ requirunt appellationē separatam, aliàs facerent transitum in rem iudicatam per supra deducta, & patet sensui, & sentit Paul. Emil. Veral. decisio. 151. lib. 1. cart. 43. & per Lancell. de Attenta. ī 2. par. capit. 12. amplia. 11. per totum, & maxime, nume. 12. car. 220. & ita IVDICAVIT Iudex appellationis Papiȩ hoc anno. 1585. Septembris. cùm igitur duȩ sint latȩ sententiȩ contra Caballum circa restitutionem domus emptȩ, & expensarum, vnica tamen est sententia circa declarationem, & condemnationem melioramentorum & damnorum, ut patet ex processu, & ex sententia declaratoria, & condemnatoria; & ideo quo ad deterioramenta, & melioramenta non datur executio, sed appellatio, ut de istis sententiis confirmatoriis, & nō confirmatoriis ex diuersis capitibus & causis latē habetur p Dec. in cons. 385. Ale. cons. 77. col. 1. uol. 2. Curt. Iun. consil. 30. num. 1. lib. 1. Corne. consil 14. uol. 4. Socin. Iun. consil. 74. nu. 1. vol. 2 Pau. de Cast. cons. 163. uol. 2. Boeri. decis. 73. Syluan. Spanochi. Senens. quȩst. 9. lib. 9. nu. 222. car. 196. Crauet. consil. 183. lib. 1. addit. ad pract. Pap. in for. libel. executio. sent. in glo. sapiēs, lit. E. cart. 182. Afflict. decisio. 362. Galiaula. in repeti. l. 1. §. si quis simpliciter, nu. 1. & ibi etiam Alciat. ff. de uerb. oblig. Plot. in Repertorio. l. si quādo. C. unde ui. in Rubri. de appellatio. in fin. car. 67. & latissimè hodie habētur p doctum Ioā. Petr. Surd. in cons. 102. car. 276. & l. 3. Botta cons. 101. cons. 69. & cons. 103. ad. quȩ

iura

iura iudex iustissime recurrere, quãdo vis videre,& decernere, an sententiæ sint conformes, & in quibus causis,& capitibus,& non veloleuato iudicare, vt & honorem, & præmium in celo, & in terra reportare possis,aliter scriptum reperieris, vbi te inuenero ibi te iudicabo ò iudex partialis:
82 nam in dubio † sententia non præsumit conformis,vt dicit Corn.consi.14.col.1.vol. 4.& Dec.consi.385.& consi.445.col. fi.

Nec ista scriptura priuata non recognita faceret fidem, si repeririretur esse in ali-
83 quo † archiuo,etiam quòd esset antiqua, nisi esset probatum de tempore repositionis à non suspecto,facta fide per custodem legalem Archiuij, & de subscriptione illius tempore extractionis, & quòd huiusmodi scripturis ita repertis detur fides, & quòd in d.Archiuo non ponuntur scripturæ, quibus non adhibeatur fides, & quòd esset causa inter subditos,cùm extra territorium non probaret, nec contra forensem,& confęderatum, ut per Rotam Putei.decis.451.& decisio.454.lib.2.car.319. vbi dicit facere fumum, & sic aliqualem præsumptionem Paul. Pic.consi.97.nume. 87.car.242.Anch.Regiens. quæst.60.num. 5.& seq.in prima parte, car.40.qui ita est intelligendus,vbi dicit, his pręcedentibus probare etiam Dominium, si alter illo in tempore non possidebat, Cephal. consil. 137.nume.633.& seq. uolu.2.consiliorum ultimarum volunta.car.248.& de materia Veral decisi.41. & decisi. 42.in prima par. Caballi. Milleloquio 658. in fi in 2.parte, & tetigi supra in decisio. 23. nume. 73.& num.81.83,& 93.hac 2.par.& in Repertorio Decisionum,in verbo,libri, & scriptura in prima parte,& per Bertazzol.consi. 1.nume.78.& seq.& consil.14. nume.22.& 23.lib.1.in ciuilib.Natta consi.672.nume. 33.& seq.volumi.4.car.41.Fely. in Repertorio suo,in verbo scriptura priuata,& in verbo,scriptura Archiuij,columna 561.& 562.facit etiam circa cõfęderatos,& adhęrentes,Pau.Pic.in consi.5.nume.4.& consi. 99.num.32.Bal.consi 491.in fi vol.primo, & Marcabrun.consilio 82.nume.121. car. 319.ubi ponunt, an sit forensis,aut de iurisdictione,& Fely.in c cum causam, uers. in ea glosa,ibi,ex Archiuio publico,num. 7.de probatio. Mascard. de probatio.conclusio.4. columna prima, volumi.primo, car.115.& num.8.& 9.conclu.926.num.6. & seq uolum. 2.car.265. Craue. de Antiq. tempo.sectio. Quarto limitatur,num.1.& 2.car.67.& tetigi supra, num.27.Octauia. Pedemonta.decisio.69.car.254.Hiero.Magoni.decisio.93.numero 10.& seq.car.274. Rota Perus.decisio.115.nume.18.& seq.in secunda par. Franc. Marc.decisi.298.num.
84 1.decisi.439.num.4.in prima par. † secus si esset liber Antiquus alicuius Archiuij, vel Monasterij,aut Episcopatus in quo uarij,& diuersi administratores, factores, & officiales bonę vocis,& famę varius in temporibus scripsissent, ut puta bona esse feudalia, vel emphiteoticaria, aut censualia Monasterij,principis,aut ecclesię,& aliqui mortui fuissent, aut aliquæ essent uerificatæ partitæ in totum, uel in parte, quia tali casu facerent magnam pręsumptionẽ, adeò q̃ trãsferrent onus probandi in contrarium in aduersarium,quia non est credendum tot, & tales personas uoluisse falsum scribere,& in peccato mori,cũ quilibet præsumatur memor salutis æternæ, & maximè si in aliqua parte uerificetur, ut tetigi supra,in decisio.45.nu.94.& 95.& in additio.num.2.& in Repert. Decisionum, in uerbo,libri,& scriptura,& in uerbo, libri canonicorum,car.163.in prima parte. Mascar.de probatio conclusio.111.num.4. uolum.1.car.115.latè Bursa. consilio 330. num.100.& seq.uolum.3.car.325. Ancha. Regiens.quæstio.60.nume.5.& seq.in prima part. 40. ubi loquitur in æstimo communis, alio non possidente, tunc temporis,facit Decia.consilio 76.nume.2.uol.3. Dec.consil.146.num.14.Craue.consil.158. nu.4.& 7.libro 1.Alban.consilio 64.nu.22. Nicola.Festasi.in tract.de æstimo,num.13. & seq.car.12.& uide Alcia.consi.12.nume. 9.& 19.Tomo primo,libro primo, car.12. & maximè, quando tendit ad coadiuuandam intentionem agentis,aut se defendentis, Dec.d.consi. 146.nu.14.& 15.pulchrè Craue.de antiqui.tempo sectio. Quid in libro, in prima par.nume.11.13 23.& 24. car.83.& ideo ex supradictis(quia apparebat liber Episcopatus Papiæ bonorum emphiteoticorum separatus à libro bonorũ censualium, & scriptus diuersis temporibus à diuersis officialibus, & administratoribus, & quòd aliqui acceperant inuestituras uti de bonis Episcopatus) fuit IVDICATVM hoc anno 1585.per excellentem Do. Antonium Marium de

Canis, bona Bastiæ, & Stratellæ fuisse, & esse bona Episcopatus Papiæ, & subiecta ficto perpetuo, & non censualia, & ita dicendũ est de bonis terræ Bassignanæ, cùm clarius apparent, & per libros separatos, & quàmplures inuestituras, d. bona esse Episcopatus Papiæ, & non † particulariũ personarum, per supradicta, & per Rimi. Sen. consi. 356. nu. 11. & 12. uol. 3. car. 176. & per ea, quæ dixi supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, censualis, an emphiteoticarius, in prima par. Socy. consi. 167. col. 2. Volum. 2. & consi. 50. colum. 1. & 2. uolum. 4. Cephal. consi. 297. uolum. 2. ubi in bonis ecclesiæ fauore ecclesiæ in dubio potius emphiteosis, & fictus perpetuus, quàm census iudicatur, & Mascard. de probatio. in uerbo, emphiteoticas, conclusi. 601. nu. 8. & 9. car. 11. lib. primo, & conclusio. 281. car. 120. lib. 2. ubi dicunt communem, uide de materia Purpura. consilio 109. num. 6. uolum. 1. Menoch. consi. 291. num. 8. uolu. 3. car. 351. Mathesi. Vesembeci. consilio 62. car. 155. Imo. in c. ad audientiam de rebus eccl. non alienan. Nicola. Festas. in tract. de æstimo, nume. 53. & seq. car. 12. & Guliel. Rodoan. de rebus ecclesi. car. 31. in uerbo, contractus. Natta consilio 194. uol. primo, quia licèt sit discrepantia inter Doctores, an bona sint Liuellaria, uel censualia, & an sit translatum Dominium in ecclesia illorum bonorum, uel non, quamuis fauore ecclesiæ, ut dixi, communem esse censeri liuellaria, & sic translatum dominium, nihilominus non habet dubium, quando aliqua minima præsumptio, uel minimus fumus appareret, pro liuello, ut quia bona illa dicantur ecclesiæ, & soluatur pensio, uel census, aut q͂ non possit alienare sine consensu directi, uel prius, non requisito Rectore, & quid simile demonstrans translationem Dominij in ecclesiam: per supradicta, & per ea, quæ dixi supra in decisio. 43. num. 55. in prima par. Bello. cons. 21. num. 7. & seq. & Natta. consi. 3. num. 4. 5. 12. uolum. 1. & Cepha. consi. 9. num. 17. & 18. uol. 1. ubi bona præsumuntur esse illius naturæ, cuius est recognitio, & solutio, & tetigi in Repertorio Decisionum, supra in uerbo, locatio an probet. in fi. in 1. par. car. 1067. & Paris. consi. 13. num. 20. & sequen. uolu. primo.

Et quamuis instrumentum publicũ sit indiuisibile respectu fidei illius, quia non potest pro parte facere fidem, & pro parte non, tamen in scriptura priuata, quæ dependet à uolũtate approbantis potest approbari pro parte, & † pro parte non, maximè in capitulis separatis, & non cõnexis connexitate indiuisibili, ita tradit Crau. de antiq. tempo. sectio. uiso, de uerbis, nu. 76. & seq. car. 50. & uide eundem, nume. 68. & seq. car. 48. ubi dat limitationes, & car. 61. n. 59. & circa scripturam priuatam manu debitoris, tertij, & officialis, aut administratoris, an possit pro parte acceptari, & pro parte non, et quando, ac quid in connexis respectu officii, et negotii, et quid in separatis, et quid si procedat protestatio solum in fauorabilibus, latè etiam tradũt Doct. in d. l. scripturas. C. qui potio. in pig. habe. et in l. admonendi. ff. de iureiur. ubi Ias. glo. in cap. in præsentiarum, de testibus Alexan. consi. 30. num. 1. consi. 123. num. 5. & 6. uolu. 7. Ias. consi. 57. nu. 3. uol. primo, Dec. in consi. 558. sub num. 7. consilio 317. num. 6. & 8. Ruin. consilio 114. num. 14. consilio 100. uolum. 3. consilio 76. et consi. 77. uolum. 4. Crau. consilio 275. num. 2. uol. 2. consilio 150. consilio 197. num. 13. uolum. 1. Phanuci. de Luc. dot. gl. 11. num. 5. car. 495. latè Fely. in cap. examinata, num. 2. de iud. Hyppol. in Rub. de fideiussori. nume. 66. & sequen. uersi. modo ingrediendo quæstionem, Hyppol. Rimin. consi. 127. uolum. 2. et Rota Perusi. decisi. 19. nume. 23. et 25. in prima par. pulchrè Francis. Marc. decisio. 60. in prima par. car. 19. Grauati. ad Octauia. Vest. in sua pract. lib. 6. num. 20. 21. car. 151. ubi inseparabilibus, et diuiduis natura, solutione, et effectu potest pro parte acceptari, et pro parte non, et uide Ioan. de Platea, in l. 1. colu. 1. C. de anno, et tribu. lib. 10. car. 23. Bart. in l. Publia. §. fina. ff. deposi. Purpur. consilio 462. uolum. 2. Fely. in cap. cùm inter, columna 4. de re. iudi. Alex. consilio 132. num. 9. uolum. 5. consilio 71. clarissimè, num. 5. uolum. 3. Gemin. consi. 9. Zabarel. consil. 37. colum. fina nume. 9. Bal. consilio 156. cum duæ, nu. 3. uolum 3. Franc. Viui. commu. opinio. in uerbo, scripturam, car. 182. Lauren. de Pinu. consilio 158. num. 10. et sequen. car. 197. Cuma. consilio 177. colum. 2. car. 71 Menoch. de arbi. iudi. lib. 2. centuria 2. casu 93. per totum, et num. 33 car. 170. ubi loquuntur in contractu, testamento, et societate, ac tutore, Lanfranc. Cep. quoniam contra, de confes.

Rubri.

Rubri.nu.17. de probat.car 69.pract.Pap. in forma libel.peten.copia instrum.in glo. cum anno, versic. quid autem si mercator, num.6.car.166.& in for.opposi.contra instrum.in glo. quod negatur, sub nume.4. car.179.Rimin.Sen.consi.287.num.11.12. & seq.volum.2.car.107.Octa.Pedemonta. decis.71.num.61.car.274. Quæ † videntur posse extendi ad confessionem, & per actorem diuidi, & si eos posso acceptare confessionem rei,pro se faciente, & repellere quod contra se facit, & maximè quando præsumptio est pro repellente, & non acceptante.Bald.in l.si præsid.C.de donat. ante nup. Pet.de Ravē. sing.93.confessio, Ias.in l.manifestè,num.8. & ibi Curt.ff.de iureiuran.Ferrant.Gargia patroci.6.num. 7.Niconi.in allega. prima,num.19.versic. non obstat, quòd confessio,Alexan.consi. 2.num.22.volum.4.& consilio 39. num.2. vol.7. Franc.Marc.decisio.520.nume.4.in 2.parte,car.566.Rota Genuę,decisio.141. num.2.car.201.decisio.114.nume.3.decis. 95.num.3.decisio.122.nume.5.decisio.60. num.4.Natta,consi.134.num.2.volum. facit Alexan.consi.39.circa ultimum,sub num.2.vol.2.Henr.Boich.in c.cùm super, nume.1.& seq de conces. præben.car.411. Zabarel.d.consi.37.num.9.Bursa.cons.53. sub nu 17.& 18.volum.1. Lauren. de Pinu. d.cons.158.num.10.& seq.car.197. Rimin. Iun.latè in d.consi.127.volum.2.& consil. 48.num.47.volum primo,Boer.consilio 7.

28 Nisi vnica oratione † qualificata esset confessio enūtiata,& alia in contrarium,non vrgeret presumptio,vt quando quis diceret,ego occidi Titium,sed ad meam defensionem; nam tali casu non potest ad mortem damnari alio non apparente,vel accepi fardellum,sed ei restitui,vel statim dedi suo famulo,vel vxori ibi præsenti, vel fateor habuisse centuram mutuo, sed tali die restitui, vel loco illorum dedi sacchos viginti frumenti,aut promisisti non repetere,vel quid simile, nam vnum tendit ad obligandū, alterum ad liberandum. & ita quando vnum negotiū pendet ab altero, vt adulteriū à Lenocinio,dos à matrimonio, & quando vnum inest alteri voluntate contrahentium,ut promisi centum Titio, & ipse promisit pro me ire Romam, idem quando vnū negotium tangit aliud, uel ratione accessorietatis, vel ratione qualificationis,uel alijs modis, de quibus loquuntur supradicti Doctores, aut factū principale non est prohibitiuum,& habetur pulchrè per Rimi. Iun d.consilio 127. volum.2. Boer.d.consi.7.gl.in l.si quidem. C.de exceptio.Fernan. Vasq.de successio. lib.3 §.23.limit 18.num.23.car 559.in prima parte,Signorol.& Raphael.Fulgosi.in consilio posito, post Cepol.in suo tracta. seruit.& tit.de seruis fugiti.car. mihi 201. Franc.Marc.decis.439.num.6.in 2.par.car. 49.& tetigi supra decisio.16.nume.19.hac secunda parte, & Menoch.de arbit. iudic. casu.95.car.173.& Ias.in l.manifestè , nu. 8.ff.de in litem iuran. car.124. licèt teneat contra propter iuramentum , Bertazzol. consilio 449.num.30.vol.2.in Criminali, Decian.consi.80.nume.36.& 37.volum.3. Octauia.Pedemonta.decisio.60.num 9.& sentit Paul. Emil.Veral. decis.206.num.3. & seq.lib.primo,car. 58.idem Veral. Rota Roma.decisio.186.nume.2. & decisio.191. nume.2.lib.primo , facit dictum Roman. consi.294 confessio, & ibi Mandos.lit.B.& ideo Ferrant. Gargia,in patrocin.6.nume. 7.car.36. videtur in suo exemplo malè loqui, & Ias.in d.l.manifestè, nume.8 Rota Genuæ decisio.153.nume.primo.& 9 car. 209.decisio.95.nu 1. & 2.Gherar.Mazzol. cons.23.num.82.Boero.cons.42.nume.36. consi.96 nu.30.vol.3.car.557. Ioan.Bap. Ferret.cons.74.vol.1.car.73.late Mascar. de probatio.concl.867.lib.2.car.217.Volpel.consi.44.& consil.45 car.35. in Criminali,quæ sunt notanda per iuniores, quia, & Seniores aliquando deuiant, & tangit Anchara.Regiens.quæstio.15.num.8.in 2. par.car.67.& in quæstio.48. in 3.par.car. 173.Rimin.Sen.consilio 287.num.9.& 11. volum.2.& ibi Appostilla.vbi confessio referens se ad aliud, non præiudicat , si non apparet de relato,& licèt qualitas illa non præsumatur à iure, tamen est idem dicendū in confessione principali,ut est debitū, & sic dolus cum dolo compensatur alia coniectura, & præsumptione non apparente;aliàs secus,quia tali casu posset acceptari pro parte.& pro parte non,ut dicunt supradicti Docto.& Rota Genuæ d. decisio.153.nume 9.car.209.& Alexand.consi. 39.circa ultimum, sub nume.2.uolumine 7.ubi dicit magis communem,& ideo breuiter restringendo hanc materiam confessionis qualificatæ concluditur , quòd si cōfessio est de genere prohibitorum, vt

est

est furtũ,& homicidium,quia in eo præsumitur dolus,tunc si dicit occidi,sed ad mei defensionem,talis qualitas non acceptatur ita,& taliter,quòd sit absoluendus, q̃a confessus est actum prohibitum, sed quia non probatur, nisi mediante sua confessione,ideo pœna non ordinaria,sed extraordinaria punitur,sed quando confessio nõ est de genere prohibitorum,vt debitum, venditio,depositum,mutuum,donatio,& quid simile,tunc,si quis confitetur cũ qualitate in eadem oratione,vel vt supra dixi, & contra talem qualitatẽ, nulla alia adsit coniectura, nisi sola præsumptio iuris in cõtrarium,vt q̃ solutio,restitutio,depositio,pactum de non petendo,& quid simile non præsumatur,tali casu omnino est confessio acceptanda cũ illa qualitate,quia & etiam principalis petitio,& confessio eadẽ ratione non præsumitur, & sic non præsumitur debitum,donatio,uenditio,depositum,promissio,& alienatio, quia nemo p̃sumitur velle iactare suum, & iuramẽtum suppletorium nõ haberet locum,quia deberet potius deferri confitenti,quàm acceptanti,per tex.in d.l.manifestè, & ibi Docto.ff de iur.iuran.& sic principium cum fine compensatur,& non potest diuidi, secus si cum qualitate, & sine alia coniectura,alia præsumptio,& aliud iudicium concurreret, nam tunc præualeret, & posset coadiuuari per iuramentũ suppletorium, & non aliter:ita hæc omnia colliguntur p̃ Rota Genuæ d.decis.95.& decis.153. nu 9. Alex.d.cons.39.sub nu.2.col.fi.vol.7.& pulchrè Ferret.consilio 74.volum.1.& Henric. Boich.in cap.cùm super,numero 2. & seq. de conces.præbend.car.411.& per alios supra allegatos. Vnde ex prædictis potest colligi, quàm in aduertenter aliqui dicunt illum, qui accepit sine testibus mutuo cẽtum ab aliquo, & bona fide restituit sine testibus, & postea ille,qui mutuauit repetit, & si qui accepit mutuũ negat aliquid sibi deberi, ille facit positiones, qualiter mutuauit, vel defert iuramentum decisorium, & petit responderi purè,& simpliciter, an receperit in mutuum scutos centũ, & si ille confiteatur recepisse, sed restituisse,vel nihil recepisse,per quam receptionem sit debitor, nolunt confessionem hãc qualificatam valere, sed posse diuidi,& sic acceptari potest confessio tantùm, vt dicit Ias.in d.l.manifestè,numero 9.ff.de iur.iuran.Georgi.Natta in clem.sępe in prin. in glo. in verbo, simpliciter, numero 1. car. 116.de verb.signifi.& Caballi. in milleloquio 243.& 244.in prima par.car.113.vbi dicunt procedere ratione iuramenti, quia non fuit delatum nisi super mutuo, & non super restitutione, quod mihi non placet, tamen bonum est dicere, quòd vult iurare super tota causa, vel potest dicere,nihil habui, & si habui restitui, vel non sum tibi debitor hac de causa, ideo bene nota, & quia in praxi sæpe cõtingunt hæc omnia, volui tibi ita explanare,& adducere,ut veritatem ex supradictis possis in contingentia facti elicere, & non velo leuato dicere,quòd potest diuidi confessio,& quòd solutio, & satisfactio, ac qualitas non præsumitur,vt multi insipidi dicunt,& tenẽt absque aliqua consideratione prædictorum.

Et licèt creditor possit adstringere debitorem ad faciendum sibi cartam de eius
89 credito,& debitor † creditorẽ de solutione ad hoc, ut possit semper apparere de credito, & debito, ac liberatione expensis petentis, ut per Fel.in cap.accedens,il primo,numero 2.& 3.vt lite penden. & in c. 1.in sexta fallentia,de probatio. dixi supra in decisio.13. numero 28. in fi. & numero 29.hac 2.par.& Ruin. consi.215. numero 8.volum.primo, ubi idem si esset scriptura vetusta,uel amissa,& Pau.Granu.in suo theorema 9.car.45.ubi latè. Tamen non tenetur obligatus iste se obligare ad formam guarentigiæ,nec quòd scriptura,uel
90 instrumentum mereatur executionẽ, nisi de hoc sit consuetudo,& stilus ita faciendi, & cogendi in illo loco,quia plus grauaretur,& obligaretur, quàm per prius fuerat conuentum,& contractum,adeo quòd talis scriptura,& instrumentum solum probarent creditum, aut solutionem,& non mererentur executionem,cum subintrant in locum prioris obligationis,quę non habebat obligationem bonorum,nec executionem,Ripa in l.2.nu.49 ff. de soluto.matrimon. & Ant. Gomes. de contractib.c.2. sub nu.17.car.168.& ibi Appostilla, littera D.car.188. Alba. consilio 33. & Benuenut. Strac. in tract. de assecuratio. tit. de adiectio.glo.37.car.143 facit dictum Henric.Boich.in cap.si instrumenta, num.4. de testib.car.279.Boer.decis.295 nume.17.& 18.Mari.Angustol.cons.29 in fi.Dec. cons. 475.numero 35.consilio 499. numero 14.

Marcabrun.consil.46. num. 39. cart.188. vbi idem in laudo, & sententia, cùm valeāt in vim practi. & conuentionis, sicut etiam videmus depositum non habere executio-
91 nem, quãdo † dependet à scripta, & contractu non habente executionem, quia idē iudicatur de eo, quod de scripta, & contractu, qui præcedit. Socin. cons. 143. uolum. j. & cons. 171. colum. penult. vol. 2. Bald.consil.232.volum.3. Paul. de Cast cõs. 170.vol.2.Roma.consil.238. colum.1.consil.500.colum.2.& cons.520.colum. 1.Dec. consil.216.Abba.consil. 7.volum.2. Alexā. cons.80.vol.3. & ideo notata per Roland. in cons.17.volum.primo, nõ obstant, quia loquuntur in uero deposito, & principaliter facto, & non dependente ab alio contractu, ut iura iuribus concordentur.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXVIII.

ARGVMENTVM.

Statutum de consilio sapientis & de compromisso non habet locum in causa executiua liquida, & quomodo, ac quando prędicta procedunt hic latè discutitur.

Causa compensationis, aut reconuentionis opposita in causa executiua an, & quando locum habeat, hic videre poteris.

Statutum de compromisso, & de consilio sapientis æquiparantur quo ad causam executiuam retardandam, vel non.

Iudex ordinarius, & Delegatus, & Arbitri an, & quando, & quibus causis possunt allegari suspecti, uide hic.

Sententia lata post allegatam suspitionem, & processu, an, & quando sit nulla, & nullus hic declaratur.

Materia suspitionis iudicium, iurisdictionis Arbitrorum, & intimationis illorum hic late narratur.

Iudex secularis non potest se intromittere in causis ecclesiasticis & spiritualibus.

Sapiens assessor, & Relator non potest esse secularis in causis spiritualibus, & ecclesiasticis, quando iudex tenetur illius consilium sequi, alias secus.

SVMMARIVM.

1 *DICTIO, (omnis, oē, omnes, & quascunque) est vniuersalis, & omnia comprehendit, nihilque excludit. Declara vt num. 72. 74.*

2 *Executiua causa dicitur summaria, & extraordinaria, nu. 76 77.*

Summaria causa, quæ dicatur, vide remissiuè, num. 2. & 76.

3 *Statutum de cõsilio sapientis obligans iudicē ad illud sequendũ cum clausula annullatiua, habet locũ etiam in causa clara, & liquida, non executiua, nu. 60. & 78. & seq.*

Statutum de consilio sapientis respicit vtilitatem publicam, & illud non possit renuntiari, vide nu. 3. 66 67 80. & seq.

4 *Statutum de consilio sapientis habet locum etiam in causa liquida, & clara, quando aliqua exceptione offuscatur, & adumbratur, maximè procedente ab eodem instrumento, declara, vt num. 40. 90. & 91 92.*

Exceptio quæ oritur ex eodē instrumento, an retardat excutione, vide n. 4. 40. 90. & 91.

6 *Statutum de consilio sapientis, & de compromisso, an habeat locũ in causa executiua, vide per totum, & nu. 16. 20. 42. 60. 61. 75. 92. & 93. & 78.*

7 *Statutum de consilio sapientis, & compromisso intelligitur si fuerit petitum à parte.*

Statutum de fideiubendo, se præsentando, & de aliquid faciendo sub pœna intelligitur, si prius fuerit petitum, etiam si diceret, quod actus esset nullus, nisi certa dies fuerit apposita, numero. 7. 9. & 10.

10 *Legatũ pium vel relictũ per testatorem cum grauamine, & pœna heredibus satisfaciendi, nõ facit hæredē incidere in pœnā, si prius non fuerit interpellatus, & monitus, nisi dies certa fuerit interposita, num. 79.*

Hæres

Hæres grauatus aliquid implere sub pœna ĩtelligitur grauatus, si fuerit ĩterpellatus, aut monitus, nisi dies certa, vel tẽpus certũ fuerit expressum, num. 10. 79.

11 *Reconuentio an possit in cã executiua fieri, et an habeat impedire executionem, vide nu. 19. 39. 47.*

Executio, an possit per exceptionẽ retardari, vide num. 11. 19. 39. 42. 90.

12 *Causa reconuentionis, & compensationis dicitur incontinenti fieri, & finiri, si intra instantiam executionis probatur, & expediri potest, aliàs dicitur requirere altiorem indaginem, nu. 11. 18. 19. 39.*

Exceptio dicitur alteriorem requirere indaginem, si non potest eadem instantia probari, & finiri, qua principis causa finitur, nu. 11. & 12. 22. 26 39.

Incontinenti aliquid dicitur fieri, & probari, quod eadem instantia probatur, & finitur, qua principalis causa, nume. 11. & 12.

13 *Clausula (sine lite, & exceptione) importat sine citatione, cõsilio sapientis, & iudicio, & per exceptionem liberatur, nu. 67. 88.*

14 *Promittens obseruare actum nullum, vel cui non potest renũtiari, valet promissio in vim pacti, maximè p̃cedẽte iuramẽto, & nu. 15.*

Actus nullus aliquando potest substineri in uim pacti, nu. 14.

Clausula (de iure, & de facto) qui importat, vid. num. 15.

17 *Statutũ obscurũ recipit interprætationem à communi practica, & obseruãtia, n. 62. 63.*

Obseruantia declarat omnem dubietatem legis, statuti, & promissionis, num. 17. 62. 63.

18 *Summaria petitio non suspenditur per reconuentionem non summariam.*

21 *Iudex, an teneatur sequi malum consilium sapientis, nume. 51. 52.*

23 *Interuallum temporis dicitur cõtinere actus, vel exceptio, qñ testes sup illis examinãtur.*

24 *Paria sunt non probare intra certũ tempus statutum, vel minus sufficienter probare, aut non posse probare.*

25 *Iudex præsumitur intra breue tẽpus magnũ processum non vidisse, & sñiam fulminasse.*

Processus magnus non præsumitur intra breue tẽpus posse expediri, num. 25.

27 *Promittens restituere Molendinũ bene aptũ & triturans, intelligitur expensis dicti conductoris, & vide num. 35.*

28 *Expensa nõ duratura vltra tempus conductoris dicitur temporalis, & non perpetua, & pertinet ad conductorem.*

29 *Expensa, quæ nõ ascendit ad medietatẽ pensionis dicitur modica, & facta gratia colligendorũ fructuũ, & nõ põt repeti, num. 32.*

30 *Testis deponẽs publicã vocẽ esse in loco non probat, nisi addat qualitatem loci.*

33 *Conductor, qui scit solitũ euenire non potest petere remissionẽ mercedis, & idem si culpa sua euenit, num. 4. & 94.*

34 *Locator, qui promisit remittere p̃sionẽ ĩ casu belli, & pestis, an in alijs non expressis teneatur remittere.*

Verba, qñ ĩ sẽsu directo nihil operãtur, inducũt argumẽtũ à contrario sensu, etiam ad derogationem iuris communis, num. 34.

Argumentum à contrario sensu habet locum etiam ad derogationem iuris cõmunis, qñ verba ĩ sẽsu directo nihil operãtur, nu. 34.

35 *Promittẽs suis sumptibus cõstruere Molẽdinũ, vel domũ, tenetur reficere, & manutenere, & tp̃e destructionis currit p̃sio, qa talis promissio est pars maioris pensionis*

Cõductor ẽt ad lõgũ tp̃s p̃mittẽs suis sumptibus soluere onera, & cõstruere, & meliorare Molendinũ, & domum, tenetur reficere, et manu tenere, et tẽpore destructionis currit pensio, et talis promissio est pars augumentum pensionis, num. 35.

Emphiteota, qui promisit meliorare, et plantare arbores, an possit repetere, vide num 35.

38 *Notarij declarationi in dubio stãdum est circa contenta in instrumento.*

40 *Statutum reijciens omnes exceptiones non intelligitur reijcere exceptiones procedentes ab eodem statuto, et ita in pacto, num. 4. 70. 90. et 91.*

41 *Locator promittens reficere expensam excedentẽ summã decẽ aureorum, non tenetur reficere nisi sit probatum excessum, et in dubio non præsumitur excessisse.*

Expensa non præsumitur facta vltra summam taxatam, si non probetur, nume. 41.

42 *Executio per exceptionem, recompensatione, reconuentionem, consilium sapientis, et compromissum non debet retardari, si exceptio non est liquida, nec incontinenti liquidanda, maximè præstita fideiussione de restituendo in casu succumbentia, numero. 11. 19. 48. 57 et 58. 60. 90. 91.*

43 *Compensatio, et reconuentio non habet locũ contra debitum iuratum.*

Statutum de consilio sapientis, de appellatione, de compromisso non habet locum, quando per calumniam esset petitum, et animo dilatandi solutionem, num. 43. 64.

Iudex,

85 *Iudex, qui habet iurisdictionem a statuto, tenetur seruare formam statuti, alias ut priuatus dicitur iudicare, & procedere.*

87 *Actus, qui reducitur ad uiam iuris, dicitur fauorabilis.*

Statutum reducens causam ad uiam iuris primauam dicitur fauorabile, nu. 87.

91 *Appellari non potest ab executione facti quo ad retardandam executionem, nu. 91.*

93 *Mentio non est fienda de actu nullo, & inualido, & ideo non annullat actum, nec rescriptum.*

Rescriptum non annullatur, nec dicitur subreptitium, si non est facta mentio in eo de actu nullo, & inualido, nu. 93.

94 *Remissio mercedis non hēt locū in casu solito euenire noto conductori, num. 37. & 94.*

95 *Executor an, & quando possit allegari suspectus.*

96 *Iudex ordinarius non potest in totum allegari suspectus.*

97 *Suspitionis allegatio debet cum causa habili fieri, & quid de iure ciuili, & quando esset periculum scandali.*

98 *Arbitri ad probandā suspitionem debent eligi statim illa proposita, & ad plus intra tres dies alias processus ualet, & debent esse ecclesiastici.*

99 *Arbitri possunt eligi extra iurisdictionē iudicis suspecti intra unam dietam, & in iurisdictione, sed debent ipsi, aut partes (non iudex) eligere locū in iurisdictione non remotū, ubi est ius reddendū, nisi esset cōsuetū in aliquo loco ius reddi, n. 100. & 101.*

103 *Iudex suspectus potest eligere locū arbitris, in quo debēt reddere ius, si partes, aut ipsi arbitri nō sūt cōcordes, et idē i alijs causis.*

104 *Iudex allegatus suspectus poterit assignare arbitris electis terminum ad terminandum suspitionem, cum pœna, & declaratione, quod illo transacto procedet ad ulteriora super meritis, & ad pœnam.*

Iudex delegatus, & arbiter possunt extra diacesim suam ius reddere partibus uolentibus, secus aliqua earum contradicente, nu. 102.

105 *Libellus recusationis quomodo formari dēt.*

Sententia recusationis, uel non, quomodo formanda, nu. 105.

107 *Iudex suspectus quomodo debet intimare arbitris, et indicent intra terminum, alias quòd ipse procedet ad ulteriora.*

107 *Arbitri possunt allegari suspecti iisdem met causis, quibus iudex delegatus, & ante litem contestatam, nisi superueniat noua causa, & num. 112.*

Iudex delegatus potest allegari suspectus usq; ad litē contestatā, & usq; ad processum datum, & peremptorium, si superuenerit noua causa, nu. 107. & 112.

108 *Mandatum speciale in indiuiduo requiritur ad allegandum aliquem suspectum.*

Procurator quando pōt facere cadere suum principalē in pœnā, debet habere ad illum actū speciale mādatū in indiuiduo, n. 108.

109 *Arbitri possunt interrogare iudicem de ueritate suspitionis, & tenetur respondere.*

110 *Papa, Cardinalis, & collegium, an possit allegari suspectus, & nu. 111.*

112 *Sententia lata, et processus factus post allegatam suspitionem an, et quando sit nulla, et nullus, et quid pracedente protestatione contraria facto.*

114 *Causa, quibus iudex, et arbiter potest allegari suspectus, hic numerantur.*

Iudex quibus causis potest allegari suspectus hic narratur, nu. 114.

115 *Indultum Leoninum in statu Mediolani non attenditur, et est annullatum, nec curia Romana illud admittit.*

Executio sententia, et instrumenti, ubique locorum prolata, et celebrati debet fieri secūdum statutum, et consuetudinem loci iudicis exequentis, nu. 115.

Cōsiliū sapiētis nō cōceditur amplius in statu Mediolani uirtute indulti Leonini, n. 115.

Consuetudo loci pradominantis obseruatur et in locis subditis, et inferioribus, si non habent statutum, aut consuetudinem particularem in contrarium, nu. 115.

116 *Indultum Leoninum uidetur loqui circa cōsilium sapientis de causis commissis iuris non peritis.*

117 *Sapiens in causis ecclesiasticis, aut spiritualibus debet esse ecclesiastica persona, et non secularis, quid in mixtis, uide nu. 121.*

Consilium sapientis in causis ecclesiasticis, uel spiritualibus non potest mitti, nisi personis ecclesiasticis, nu. 117.

Iudex secularis nō pōt allomō se intromittere in causis ecclesiasticis, aut spiritualibus, num. 117. quid in mixtis, uide num. 121.

118 *Iudex secularis nō pōt prascribere, nec p cōsuetudinē acquirere iurisdictionē ecclesiasticā, et cognitionē causarū ecclesiasticarū, aut spiritualium uti incapax a principio.*

119 *Papa solus, et nō Eps pōt committere uni laico causas spirituales, aut ecclesiasticas.*

120 *Clericus non potest consentire in iudicem secularem, nec prorogare iurisdictionem ecclesiasticam, & si facit, sententia est nulla, & ipse potest puniri.*

Iudex secularis non potest contra clericum, & eius bona propria, & ecclesiastica iudicare, etiam eo volente, num. 120.

Sententia lata à iudice laico contra clericum, & bona ecclesiastica, aut spiritualia est nulla, & immissio in possessionem bonorum etiã clerico non opponente, numero. 120.

122 *Iudex debet habere sportulas sententiæ, & non sapiens, & relator, sed tantùm debet habere Honorarium pro labore Relationis.*

Sportulas sententiæ debet habere iudex, & qui est particeps suus in officio, & non Relator, & sapiens, ac Assessor, num. 122.

Clericus cõuẽtus à seculare corã iudice seculari, vel vocatus à iudice seculari põt ire ad suũ iudicẽ ecclesiasticũ spreta citatione, & iudicio iudicis Laici, & facere ĩhibere iudici laico, & reuocare omnẽ pcessũ, & coram eo litigare, si est Reus, aut agaĩ de re ecclesiastica, vel spirituali, ac sua pp̃ria num. 120.

DECISIO LXXII.

MAGNIFICA Cõmunitas Serawalle de Anno 1584. Locauit Molendinum D. Frãcisco Galleano pro scutis 220. singulo anno soluendis, & inter cætera pacta, & capitula, adsunt infrascripta.

Che in tempo di guerra, & pestes, habia da fare il debito ristauro al detto M. Francesco, ad arbitrio de duoi homini da bene.

Che in caso la casa de Molino ruinasse, ouero che venisse qualche Alluuione di sopra la Ripara, che la detta Magnifica communità sia obligata ristaurare la detta casa, & detta Alluuione dalla Motinella ĩ sù, quãdo detta Alluione fosse di spesa di piu di scudi quattro d'oro, & quando fosse di meno spesa, che il detto Galliano l'habbi da fare lui, & mentre si leuerà detta Alluuione à nome della Communità, che non habi da correre fitto al detto Galliano.

Che sia obligato il detto Galliano Fittaruolo (come cosi pmette alli detti Cõsiglieri presenti, & che accettano) dare, & pagare ogni anno alla Magnifica Communità, & suoi Agenti per fitto del detto Molino scudi ducẽto uenticinque d'oro di libre quattro di Genoua per ogni scudo, con questio, che il primo anno non possi essere astretto à pagare il fitto, se nõ alla fine dell'anno, & gl'altri anni alla fine d'ogni sei mesi in pace, & senza lite, remossa ogni eccettione, & contradittione.

Quã quidẽ locationem, & quę quidem omnia, & singula supra scripta & in pręsenti ĩstrumẽto cõtẽta, mutuis hinc inde stipulationibus promiserũt firmã, ratã, gratam, ac firma, rata, & grata habere, tenere, attendere, & obseruare, & efficaciter adimplere, & nõ contrafacere de iure, nec de facto, aliqua ratione, uel causa, vel aliquo modo casu, uel iure, sine ullo Legũ, uel Decretorũ, seu Rescriptorũ auxilio, nec aliter, Renuntiantes p pactũ expsũ q̃buscũque legibus, statutis, Decretis, & ordinibus in contrarium disponentibus, ex quibus se se tueri, & adiuuare possent dictę partes &c. Renuntiantes inter cętera exceptioni doli, conditioni indebiti, conditioni sine causa, & actioni in factum, omnique alii exceptioni, defensioni, & iuri, ac legum auxilio, quæ possint opponi, ex quibus se tueri possent, & legi dicẽti, generalem renuntiationem non ualere: Iurantes; &c. dictæ partes prædicta omnia, & singula fore, & uelle attendere, & efficaciter adimplere, & ut supra.

Modo euenit, quòd transactis supradictis sex mensibus, & ultra, dictus D. Gallianus non soluit fictum dict: Molendini, iuxta conuenta, nec aliqua Alluuio fuit leuata noĩe Cõitatis, nec Cõitas ĩterpellata, Magnifica Communitas petiit executionẽ instrumẽti secundum formã statuti, & assignatis quindecim diebus dicto D. Galliano ad pbãdũ solutionẽ, opposuit (animo differẽdi solutionẽ) exceptionẽ cõpensationis, & retẽtionis ex eo, quia dicebat euenisse casum Alluuionis, & teneri soluere fictum pro tempore restaurationis, & multas, expensas fecisse in reparatione, & petiit consilium sapientis secundum formã statuti Serauallæ, & constitutionum Mediolani: fuit replicatum per Magnificam Communitatem consilium calumniose petitam, & animo differendi solutionem non debere concedi ad impediendam executionem, sed pręstita fideiussione per Magnificam Communitatem de restituendo in totum, uel in parte solutum in casu succumbentię debere exequi instrumentum

mentum contra d. D. Gallianum.

Fuit quæsitum quid iuris.

Pro parte D. Galliani, primo faciebat cō stitutio Mediolani, & statutum terræ Serauallæ, sub Rubrica de Consilio habendo: Quod vniuersaliter disponit, (quòd in omni sententia diffinitiua, uel ēt habente uim diffinitiuæ ferenda per iusdicentem dicti loci, teneatur iusdicens ad petitionē Actoris, vel Rei consiliū habere) cum igitur statutū dicat, de omni sentētia haberi debere cōsiliū sapientis, videtur nullū casum ex-
1 cludere, nā qui † omne dicit, nihil excludit l. Iulianus ff. de leg. 3. & in proposito loquitur Natta in cons. 154. numc. 2. & 3. libr. 1. & facit Georgi. Natta in clem. sæpe. §. q̄ omnia. versi. circa quintam. num. 40. ibi prę terea, dum tex. dicit, de verbo. signific. car. 355. Secundo, faciebat dictū statutū Serauallę, ubi supra, ubi dictabat quòd. posset peti consiliū sapientis etiā in dubijs occurrentibus in processu causæ ordinariæ uel
2 summariæ, & † causa executiua est summaria, ut per Maranta. Spec. Aur. in 4. par. distinctio. 9. nu. 175. & 176. vers. Decimo tertio dicitur summaria, cart 159. Bart. in l. litibus, colum. penul. C. de agr. & cens. lib. 11. & Lanfranc. in clem. sępe, colum. 2. in 13. conclusio. de verb. signifi. ergo comprehensa videbatur à statuto prædicto. Tertio quia d. constitutio, & d. statutum obligant iudicem ad sequendum consilium sapientis cū clausula irritante, quòd aliter sententia sit ipso iure nulla: quo casu etiam in causis claris, & liquidis debet sequi consiliū
3 sapientis, & sic in † executiuis, nec potest dicto statuto renunciari per partes uti respicienti utilitatem publicam, Schala Pataui. in tract. de cons. sapient cap. 5. in fin. lib. 1. & cap. 6. & 25. uers. Tamen quia, cart. 22. lib. 2. Ioan. Baptist. Asin. in sua praxi, Ciuil. §. 25. capit. 2. sub num. 1. uersic. si uero, cart. 159. & tetigi supra, decisio 27. sub numc. 50. hac 2. part. & Corset. singula, in uerbo, sententia. 14. cart. 635. Lauren. Syluan. cons. 40. nu. 10. & seq. & Lancel. Gallia in consuetudi. Alexand. in uerbo, non possit, quæstio. prima, num. 30. & seq cart 99. sentit Alexand cons. 96. ut is narratis, sub nu. 2. uolum. 4. Quarto, quia causa executiua alicuius instrumenti, vel obligationis, quando habet plura pacta, & conuentiones, & petitur executio, si cōtra instrumentum, & executionē opponitur aliqua exceptio procedēs ab eodem instrumento, vel contra instrumentum ali
4 quid opponitur, quod † obtenebret & offusc at instrumentū, vel executionem, tali casu potest peti consilium sapientis, & impediri executio, quia talis exceptio proueniens ab eodem fonte nunquam intelligitur reiecta, quia est obligationi adiecta et q̄ debitor promisisset soluere omni molestia, & exceptione remota. Alex. cons. 95. num. 2. consi. 119. num. 2. vol. 2. Natta consilio 51. numero 18. 19. & 20. consilio 25. numero 2. consi. 123. nu 6. lib. 1. cons. 474. nu. 35. in fi. vol. 2. Pau. de Cast. cons. 270. numero 3. versi. neque etiam subest, volumine 2. Soc. consilio 51. ante, num. 7. versi. 6. volu. primo, Rim. sen. consilio 300. numero 55. vol. 2. & Rolan. consilio 40. numero 40. volumine 2. at in casu isto est opposita exceptio alluuionis, & inundationis aquarum, per quam Gallianus non potuit moliri, & uti molendino, ergo iusta fuit exceptio, & apta ad impediendam executionem, vt ex instrumēto dictæ locationis apparet, & sic nō potest dici res clara, & liquida, ergo
5 dictum † consilium concedendum per supradicta, & per Blanch. de compromis. in q. 4. num. 4. & 5. Ias. consilio 35. in primo dubio, uol. 1. Marsi. singu. 467. numero 2. & 6. & Plot. in proposito, in l. si quando, num. 163. & 165. C. vnde vi. Quinto, quia quando executio alicuius instrumenti, vel sententiæ fieri debet parte citata, & intra certum tempus cum cognitione causæ, res nō
6 videtur clara, & videtur tunc † posse peti consilium sapientis, & habere locum statutum, vt in terminis loquitur Schala Pataui. in tract. de cons. sapien. lib. 2. c. 18. non obstante clausula, (renuntians omni legū, & statutorum auxilio) quia in contractu locationis non extenditur talis renuntiatio ad remissionem pensionis in casu inundationis, tempestatis, pestis, & belli, nisi expresse de pensionis remissione sit facta mētio, vt si dictum esset, & non possit se tueri a præstatione canonis, uel pensionis, uel non possit retardare solutionem pēsionis debitis temporibus, & postea faciat renuntiationes iurium, decretorum, & statutorum. ita Alberic. in l. 1. C. de iur. emphit. numer. 21. Cepol. cau. 48. Cotta, in suis memoriali in uerbo, conductor non tenetur, circa medium; Rolan. consilio 86. numero 10. vol. 3. & in proposito Bello. cons. 21,

num.12.Menoch.consilio 17.ad fi.vol.1.& Rim.iun.cons.343.num.62. vol.3. & Bero. quæst.125.

Pro parte autem communitatis Serauallæ dicebatur consilium sapientis nullo modo potuisse, nec posse concedi saltim quo
7 ad retardam executionem † præstito fideiussore de restituendo in casu succumbentiæ parte petente, principale non esse soluendo, & sententia nō notoriè inualida, iuxta notata per Alex.in l.si se nō obtulit. §.condemnatum, nu.23.vers.in quantū tamen.ff.de re iudi. Inno.in c. 2. vt lite pendem. Afflict. decis.356.in fi. Rota Luca.decisio.27.nu 46.car.157.M singer.centu prima obserua.6.& 48. Roma.cons.77.nu.2. & seq.Pau.de Cast.in l.peto.§.frater, in fi. ff.de leg.2. Octauia uester, in sua pract.Roman.lib.8.c.3.numero 15.c.252.col.2.Ias. in l.uniuersa, nu.2.& seq.C.de precib.impera.offer. Alexan.cons.96.visis narratis, numero 1.uol.4.consil. 37.colum.1. & numero 10.uolumine 2. Rota decisio 6.de resti. in integ.in nou. licèt Plot. in l. si quando. C.unde ui, in Repertorio suo in rub.de appel. in uerbo, decretum inquit, car.66.col. 2.& Rim.sen.consilio 418.uol.3. sentiant etiam parte non petente debere fideiubere, quādo statutum dicit, quòd debeat exequi sententia, uel instrumentum, nec retardari executio per appellationem, aut cōsilium sapientis præstita idonea fideiussione de restituendo in casu succumbentiæ, tanquam hoc inductum a forma; sed prima est communis, & obseruatur quod debet peti in iudicio, ut dicit Io. de Amic. consi. 28.col.5.& 6.& cons.53.col.16. uers.item alia ratione non obstat, Alexan.d. consilio 96.uisis narratis, columna 1. uolumine 4. & est glo.in d.l. uniuersa, in uerbo, præbeatur.C.de precib.impera.offer.& ibi Pau.de Cast.ubi dicit, quòd procedit, etiam quòd lex, aut statutum ulterius procederet, annullando actum, licèt in l.peto.§.fi.in lectura Paduana uideatur tenere contrarium, quando statutum annullat processum, & actum, & uidetur sequi Alex. d. consi.96. sub numero 2.uolumine 4. tamen Io. Guteri.Hispa.in repeti.l.nemo potest, numero 432.& seq.uers.& antea quam.ff.de leg. primo, car.432.disputat ad partes, & tenet sententiam, & processum ualere parte nō opponente. Cur.iun.consi.232. numero 3. & seq.uol.3, ubi loquitur etiam in pacto, & faciunt quæ dixi in tract.de tutore, nu. 40.car.25. in prima par. & sub d. numero 40.in 2.par.pulchre Natta cōsi.685.uol.4. & consilio 267 numero 4.uol.2. & Roma. consilio 67.sub numero 4.ubi dicunt etiā, quòd ista petitio debet fieri ante litem cōtestatam, cùm sit exceptio dilatoria, ut dicit Natta d.consilio 685.nu.8. & tetigi in Repertorio decisionum, in uerbo, statutū ubicunque, car.1196.in prima par. aliqui limitant prædicta non procedere, quando statutum denegaret audientiam, & appellationem, nisi prestita fideiussione, uel solutis certis pecuniis, quia tunc uidetur inhabilitare personam, & incipere a negatiua, & non ab affirmatiua, & ideo semper, & quandocunque posse opponi de nullitate processus ob formam statuti non adimpletam, nec per processum ad ulteriora
8 † censeri reiectam exceptionem hanc nullitatis, ut per Alex.cons 37.uiso, & opportunè, col.1.uol.2. Dec. pulchrè cons. 275. in causa, quæ Lucæ, col.3.& 4. num.3.car. 299.uers.sed prædictis nō obstantibus, uel
9 quando adesset limitatum certū † tempus in statuto, lege, uel pacto, ut per Hippo.Rimina.consilio 89.numero 18.uers.quę uerò, uol.1.car.352.& Carauita.in ritib. magnæ Curiæ, ritu. 245. numero 4.& 5. car. 139.ubi uidetur restrīgere ad actus extraiudiciales, non autem ad iudiciales, & fiendos per iudicem, ut uidemus, quando testator legat aliquid ecclesiæ cum hoc, quòd hæredes hoc debeant exequi sub pœna, nā
10 † pœna non debetur, nisi sit facta petitio, & monitio hæredi, ut adimpleat inter annum, uel nisi sit præfixum tempus adimplendi, & exequendi a testatore, quia tūc ipso iure eo elapso pœna debetur, ita latè Benedi.in c.Raynutius, uersi. si absque liber.Morere, il 2.in 2.par.num.221.& 222. car.79.de testam. Marti. Laud. consilio 57. & ibi additio.Capra reg.110.car.161.Hie. Gabri. consilio 131. numero 17. car. 165. Fel.consilio 34.Rim.iun.consilio 31.num. 132.& 133.uol.1.Iurs consilio 167.numero 18.uol.2. Anchara.consi.45.per constitutiones, Tiraq de priuileg. piæ causæ, priuilegio.84. & 85.car.120.late Paris.consilio 19.num.196.& seq.uolum.2.& Crau.consilio 59.numero 7. & seq.uolumine primo, quæ pœna non transit in hæredem hæredis, si in uita non fuerit agnita, Benedi.in d.c.Raynutius, num.231.Crau.d.cons.59. num.

num.7.& seq.facit Dec. cõs.9 nu.22 uol.2.

Et primo, quòd in hac causa executiua non debeat concedi consilium sapientis, facit ordo iudicij, quia Communitas Serauallæ petiit executionem instrumenti, & D. Galleanus opposuit, & opponendo reconuenit Communitatem ad damna, expensas, & interesse, & intra quindecim dies non probauit quidquam boni, sed animo dilatandi iudicium petiit cõsilium sapientis, & D. Iudex super reconuentione concessit consilium sapientis, & executionem admisit instrumenti præstita fideiussione per Magnificam Communitatem de restituendo in casu succumbentię, iuxta supra allegata; & clarum est, quòd alia est causa executiua, alia est causa reconuentionis, & quilibet dicitur actor in casu suo, licet possint simul, & in eodem

11 iudicio † hęc stare, si causa reconuentionis dependet à causa executiua, uel est etiam ipsa reconuentio executiua, & absorbet debitum exequendum petitum, aut potest eodem tempore definiri, aliàs secus: Sal y Bald. & Doct. in auct. consequenter, nume.14. C. de sent. & interlocu. Socy. consilio 41. colum.3. uersic. Quarto, uidetur, uolum.1. Anchara. Regiens. quæst.18. Reus quidam, lib.2 car.69. Maranta. Spec. Aureo. in 4 par. distinctio. 6 numero 39. uers. Tertio, successiuè quæro, car.111. sentit Alex. consilio 166. uiso puncto, num.3. colum. fina. & numero 2. uolumine 2. ubi si non potest eadem instantia terminari non differtur executio, sed illa exequitur, & causa reconuentionis tanquam separata prosequitur, & finitur postea coram illo iudice, & tali casu potest habere locum consilium sapientis, adnotata per Purpur. consil.46. nu:3.4. & seq. uolum. primo, car. 52. & tetigi infra, nu.18. & 19. Nam in con-

12 tinenti dicitur † posse liquidari, & pbari reconuentio, quando eadem instantia qua terminatur, & finitur executio, & principalis causa terminari, probari, & liquidari potest, aliàs altiorem diceretur requirere indaginem, & suo termino, & tempore esset expedienda dicta reconuentio; ita pulchrè, ultra supradicta consuluit Alexand. consi.166. colum. fina. num.3. & 4. volum. 2. consilio 101. super quo, num.4. & 5. uol. 4. & tetigi in Repertorio Decisionum, in uerbo: dictio: incontinenti, in prima par. car.931. & ideo bene iudex concessit consilium sapientis in causa reconuentionis dubia, & non liquidata eadem instantia, & illud reiecit in causa executiua per supradicta, & infra alleganda, num. . . & per pulchram doctrinam. Curt. Iun. in l. si quis in conscribendo, num.47. uersi. pro condemnato C. de pac. & Pau. de Cast. in cons.428. uisis, & consideratis, num.1. & 2. uolumine 1. car.221.

Secundo, quòd non debeat concedi consilium sapientis in causa ista executiua, per quod retardatur solutio post semestrem, colligitur clarè ex uerbis instrumenti locationis, sub illis uerbis (promette pagare alla fine d'ogni sei

13 mesi in pace, & † senza lite, rimossa ogni eccettione, & contraditione) quæ uerba important solutionem omnino fiendam absque aliqua retardatione; & actu iudiciario, ac citatione, & ipso iure dicitur condemnatus dicto tempore elapso, Mar. Anguss. l. consilio 59. num 22. car.136. sentit Pau. Emil. Veral. decisio.205. num.4. & seq. libro 1. car.58. & Neuizan. consilio 6. numero 4. car. 49. ubi dicit, quòd per huiusmodi uerba ope exceptionis liberatur, & sic excipiendo litem, & iudicium non posse inchoari, & fieri ad retardam solutionem, & faciunt quæ dixi supra, decisio. 27. num.70. hac 2. par. & dixi infra, nume. 67. & 88. ubi etiam comprobaui per illa uerba (Renuntians per pactum expressum quibuscunque legibus & decretis) & alia, quæ sequuntur, fuisse conuentum solutionem esse fiendam absque cōsilio sapientis. Quod etiam uerificatur per illa uerba in dicto instrumento posita, (non contrafacere de iure, nec de facto, aliqua ratione, uel causa, uel aliquo modo, &c.) quia

14 ille, qui promittit † de iure, & de facto non molestare, & attendere, & soluere, expressè dicit nolle petere consiliū sapientis semestre transacto, sed statim ipso iure soluere, aliàs si peteret illud consilium sapientis, licèt petere posset fortasse de iure, tamen uirtute promissionis de facto non potest, nec de iure, & illud factum & ius tenetur obseruare in uim pacti iurati. Marc. Mantua. sing.296. Multum laborant: Socy. consilio 220. uersic. confirmatur, uolum.2. Corn. consilio 245. per totum, & lit. E. uolumine 2. Crauet. de indemni. mulier. sub nume.4. car.248. & Maranta. Spec Aur. in 2. parte, numero 40. car.9. Dec. in cap. prudentiam,

dentiam, nu. 26. de offi. iud. delega. ut in simili de usufructuario dici potest, quando testator prohibet hæredem usufructuariã eius uxorem nõ molestare de iure, nec de
15 facto, quia tunc non potest † petere inuentarium, nec satisdationem, ut per Rui. in consi. 77. num. 3. & 7 uol. 2. Soc. iun. consi. 113. numero 34. 35. & seq. uolu. 1. maximè existente iuramento, ut in compromisso loquitur Pau. de Cast. consi. 13. numero 3. & 4. uolum. 2. & Rim. sen. consilio 595. numero 11. & seq. uol. 2. ubi dicit ita IVDI-
* CATVM * Parmæ.

Tertio, quia in causa executiua (cum dicatur causa finita, & non finienda) statutũ
16 loquens † de compromisso, & consilio sapientis super causa, & lite, non hẽt locum, ut notat Bar. in l. 1. nu. 6. & ibi Pau. de Cast. nu. 5. ubi et Bal. in §. quibus, num. 8. C. de nou. Codi. confi. Neuiza. cons. 30. sub nu. 21. Cur. iun. cons. 211. nu. 2. & 3 uolu. 3. car. 51. Hugo. Cels. cons. 13. nu. 4. car. 31. & Emilian. cons. 69. num. 11. & 12. car. 146. & dixi infra, nu. 60. 61. 92. & 93.

Quarto, quia statutum hoc de consilio sapientis semper habuit interpretationẽ, & obseruantiam hanc, ꝙ in causis executiuis nunquã fuit concessum consiliũ sapientis, licèt fuerit petitũ, ut ex actis apparet,
17 & certum est, ꝙ † statutum recipit interpretationem a communi practica, & obseruantia per ea, quæ in simili congerit Ioseph. Ludouic. commu. conclus. quæst. 98. car. 84. & dixi infra, num. 61. & seq. quæ ponunt falcem ad hanc radicem. Fuit tandem
* IVDICATVM * per Magnificum D. Philippum Caualcanum Fratrem meum iuniorem honorãdum prætorem Serauallæ de anno 1584. executionem contra Gallianum conductorem concedi debere attẽta fideiussione data per cõmunitatem de restituendo in casu succumbentiæ, & consilium sapientis in causa reconuentionis petitæ per D. Gallianum admittendum fore, & esse ex causis, ac rationibus supradictis, & in sua relatione excellẽtissimo Senatui Mediolani facta cum mea subscriptione, quę est huiusmodi tenoris.

Habita commissione a M. V. ex literis Mediolani. datis sub die uigesimotertio mensis p̃sentis stat m tribus in eis quæsitis respondit. Nunc verò idem iuris allegationibus munire superfluum non esse putaui, ut ostendam non per tenebras me uagasse, sed in claris, & apertissimis decisionibus meam pronuntiam fundasse, & per consequẽs Gallianum indebitè ad M. V. seu eius Excellen. Senatũ conquestum fuisse. Quorum primum tale est.

Quare stantibus probationibus utrinque factis super ruina, & impedito molẽdini exercitio iuxta pacti dispositione causam totam consilio sapientis committere recusauerim ad formam statuti, & nouarum constitutionum.

Cui respõdeo, ꝙ in proposito de quo agitur mutuæ factæ uidẽtur petitiones, una summaria exequutiua, & altera plenaria reconuentionis. Vnde in summariis, sum-
18 maria † petitio nõ suspenditur per reconuentionẽ causæ non summariæ, ut not. Innoc. in c. 1. de mutu. pet. & plene glo. in cle. sæpe in uerbo uoluerit, de uerb. sign. & plene in auth. & consequenter, de senten. refert, & sequitur Rom. cons. 323. in calu nu.
19 6. causa. n. exequtionis est † summaria, nec retardatur per petitionem, quæ requiri plenariam cognitionẽ. l. fi. C. de compen. l. 2. C. de edic. diu. Adria. tol. l. ille a quo. ff. ad Treb. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. Rom. d. cõs. 323. nu. 5. in exequtiua verò expeditũ videtur in iure, ꝙ stante statuto, ꝙ in omni-
20 bus causis consiliũ sapientis † debeat admitti, non hẽt locum in causa exequutiua liquida, quæ non dicitur proprie causa, sed cum adiuncto exequutionis. Dicitur. n. cã expedita, & non expedienda, in qua nõ dicitur definire, sed definitũ exequi. & cum res sit clara, & liquida, non est conueniẽs, ꝙ iudex grauet agentem superfluo dispendio Bar. in l. ille, aut ille. §. cùm in uerbis. ff de leg. 3 Crau in cons. 140. in causa, nu. 5. 6. uol. 1. Alex. cons. 62. nu. 7 uolu. 2. Vant. de nul. ex defect. iurisd. nu. 14. uersi. si uerò consilium car. mihi 109. a tergo, & hęc omnia per fratrem meum honoran. Borg. Caualc. decis. 21. uol. 1. & max. nu. 16. & seq. ubi plene, & habetur infra num. 60. 92 & 93. quinimo ubi iudex concederet, & ma-
21 lum † consilium sequutus esset, non excusaretur in sindicatu. Vant. eo. tit. num. 152. uers. iudex namque car. 110. a tergo. Menoch. de arb. iud. q. 23. nu. 5. unde, cùm tempus instaret sub certa pœna, a statuto mihi iniuncta, seruatis de iure seruandis deueni iuxta formam dicti statuti ad pronunciam exequutionis petitæ instrumenti iurati pro parte dictæ pensionis, & mer-

cedis

cedis liquidi &c. nulla quidem habita ratione consilij petiti, cum de stilo loci nō admittatur, & à nouis constitutionibus in
22 simili causa summaria reijciatur, in † plenaria autem quo ad exceptiones, seu conuentiones secus est, de sui etenim natura exceptiones dicuntur requirere altiorem indaginem, ex quo in earum cognitione venit subtilitas, prout in simili Aret. in §. bonæfidei instit. de excep & Soc. consi 59. colum. 2. volum. 4. Benintend. decis 77. nu. 13. Et ex allegato in precibus Galliani numero testium apparet, quòd dictæ exceptiones minimè probari potuerint incon
23 tinenti ex interuallo enim dicitur, cū † testes super exceptionibus examinantur. Boer. q. 295. nu. 7. post Ang. in l. si deposita. C. depositi, Menoch. de arb. in d. casu. 17. num. 8. car. 84. Quæ quidem exceptiones, quamuis vnà cum examinibus testium admissæ fuerint, attamen nihil releuant quo ad impediendam executionem, ex quo fuerunt admissæ si, & in quantum, nec omnimodam ueritatem demonstrare potuerunt, intra dictum terminum quindecim dierum assignatum in d. causa exequutiua ad opponendum, & probandum. Bar. in l. si is à quo. ff. vt in possessione lega. cap. cum contingat, extra de offi. deleg. Rom. consi. 76. nume. 8. circa finem. In causa nobilis &c. ex quo vix recipi potuerunt d. numerosæ attestationes, prout asserit d. Gallianus in eius precibus, minusque uideri po
24 tuerunt. Vnde idem est non † probasse, uel minus sufficienter probasse, aut probatum non constare, cap. super quæst. & ibi not. Abb. in 2. not. num. 3. de conces. præben c. tam literis de test. c. fi. de iureiur. Idem Abb. in c. cùm Bertoldus, de sent. & re iud. imperfectum enim, & nihil æquiparantur. Ias. in l. quoties, nu. 3. ff qui satisd. cog. Crau. Sect. Vidimus in genere nu. 33. de antiq. tempo. tantò magis, cùm d. Gallianus monitus expresè recusauit omnia eius iura producere, & ubi etiam exhibere contentatus fuisset, minus præsumitur à lege, quòd tam magnum registrum in
25 tra † illud breue tempus Iudex uidere potuisset, & nulliter egisset. Barto. in l. prolatam C. de sent. Ias. in l. is apud quem col. 4. in fi. & Alexand. ibi columna 3. C de eden. Vant. tit. de nul ex def ect. process. siue ord. iud. nu. 34 car. 227. vbi latè. Quod autem tempus in his cognoscendis requiratur, & quæ dicantur huiusmodi exceptiones
26 † requirentes altiorem indaginem statuē arbitrio iudicis. Rom. rub. de arb. nu. 30. & cons. 244. & ita firmat Menoch. de arb. iud. casu. 20. nu. 3. car. 110. à tergo, plures alios citando, subiungens ex hoc declarari constitutionem Pedemontium, dum vult exceptiones recipientes altiorem indaginem posse, & debere reseruari cū diffinitiua, ut etiam ius commune statuit. Mars. sin. 365. Quod intelligitur in quam respicere altiorem indaginem, & cognitionē arbitrio iudicis. Menoch. ibi. Qui eo minus incontinenti eas cognoscere potuit, attenta maximè disputatione, & difficultate, quæ oritur ex intelligentia duorum pactorum in dicto instrumento contentorum, Communitas enim asserit, ꝙ (ex quo dictus Gallia-
27 nus promisit restituere † dictum Molendinum benè aptum, & securum, taliter, ꝙ aqua liberè & sufficienter pro tribus rodiginis defluat) ad hoc, vt tale pactum aliquid operetur, debet intelligi expensis dicti conductoris, quemadmodum hęc quęstio videtur decisa ex Bald. consi. 119. uerba volum. 1. Natta consi 449. num. 17. uolum. 2. idemque eo magis stante notorietate fluminis Scripiæ, & eius solita excrescentia, ut fit ferè quotannis, quo casu ista
28 † expensa non esset duratura ultra finem locationis, ad quam impensam modicam locator non tenetur. Bart. in l. impensæ. ff. de impen. in reb. dota. fact. Alex. in l. diuortio. §. impendia sol. matri. vbi etiam expensas non perpetuas, sed temporales appellat Rol. à Val. cons. 28. nume. 24. vol. 1. Plot. cons. 65. car. 304. faciunt tradita per Menoch. cons. 64. n. 18. 19. & seq vol. 1. diciturq́;
29 impensa modica, ac facta † colligendorū fructuum gratia, cùm non ascendat ad dimidiam pensionis Boss. qui attestatur de communi. tit. de remis. merced. num. 104. prout etiam attestatur Rui. consi. 81. & 87. lib. 1. Vincen. Caroc. in tract. de loca. & conduct. in uerbo, remissione mercedis. 2. conclus. num. 5. Quòd autem dicta impensa non ascendat ad dimidiā partem, apparet ex capitulatis, siquidem percepit vtilitatem in mensibus septem sacchorū octuaginta frumenti, & mixturæ ascendentium ad summam scut. 220. ergo nedum modica. uerùm & nulla fuit impensa cùm tot fructus habuerit, qui ascendunt ad summam dictæ pensionis, prout ipsemet in

c. 2.

c.2 loco exhibitis habuisse,& recepisse fatetur, c.8.in fi.quod damnum etiam debet
30 articulari, & quidem graue † aliàs non sufficeret damnum, nisi euenisset graue. Rolan.consi.86.nume.4. volum.1. & testis deponens fuisse, & esse publicam vocem
31 in loco nõ probat,nisi addat † qualitatem loci.Grat consi.161.nu.12.vol.2. Nec vllũ habet dubium, ꝙ quando dictæ impensæ sunt factæ colligendorum fructuum gra-
32 tia,prout supra † non possunt repeti,Menoch.de arb.iud.casu.215. dicens fuisse de hoc interrogatum à Pio V. Pontif.Max.in Academia Mõtis Regalis,& Caroc.d.trac. de loc.& conduct.in verbo,expensis,num. 17. carte 76. à tergo, quo in casu tunc fit compensatio de anno fertili cum sterili, cùm casus non dicatur insolitus. Cephal. consil.556.nume.16.volum.4. Vincentius Carocius in tract.de loc.& conduct. in verbo, remissione mercedis, secunda parte, num.12.& 14.car.mihi 97.a, tergo, idque eo magis cùm conductor sciebat dictam inundationem fluminis Scripiæ, esse solitam, quia ob talem scientiam, nunquam fit remissio,& † hanc esse communem opi
33 nionem attestatur Nat.consi.610.nu.9.vol. 3.refert, & sequitur Caroc.d.tract. de loc. & conduct.nu.6.& 7.in uerbo, remissione mercedis.versicu.3.sit conclusio, car.67.& infra num.94. Accedente etiam alio pacto quòd in fine locationis expensæ tertiæ molæ debeat restitui per locatorem dicto conductori arbitrio boni viri, quia inclusio vnius,videtur exclusio alterius.l.cum Pretor.ff.de iudic.ex eo etiam, quia in instrumento conductor fecit sibi promittere remissionem de duobus casibus specificatis
34 in instrumento.f.belli, & † pestis, vnde censentur exclusi alii. Corn.consilio 128. colum.2.volum.2.Calca.consi.24.nume.8. Grat.consilio 161.num.19.& seq.volum.2. Paris.consi.38.nu.10.volum.1. Nec videntur obstare ea, quæ dixit D.Borgn.Frater meus,in tract.de tutore,num.85.car.69.in 1.par.de arg à cõtrario sensu, quia possent prædicta procedere, quando in sensu directo verba aliquid operarẽtur, aliàs secus, ut hic,vbi cõductor sine illo pacto nõ tenebatur pensionem soluere, nisi cum remissione,vt per eundem D.Borgni.in d.tract. nume.91. car.78.& Crot.consi.61.nu.15.& seq.volum.1.car.74.& Curt.Iun.consi.93. volumi. 2. ergo paciscendo illud quod de iure erat cautum,dicuntur dicta uerba nihil operari in sensu directo,& sic alios càsus excludere, vt etiam sentit pulchrè Plot.in consilio 65.numero 2. & sequenti. Vlterius, quia dictus Gallianus fateri uidetur conduxisse Molendinum imperfectum ad hoc,ut illum perficeret, quemadmodum fecisse ait ratione dicti Bedalis, &c.prout in capitulis 10. & 11. ab eo productis in causa,quo fit,quòd ad dictas impensas ipse conductor teneatur ex distinctione,cum qua transeunt Doctores,quòd quando quis conducit Molendinum, vt
35 possit suis sumptibus construere, † tunc tenetur reficere,& manutenere,& tempore destructionis currit pensio. Ioan. And. in tit.de loca.§.postquam,versic.sed quæritur quem ita declarat Natta consilio 13. nume.4.vol.1.quod etiam procedit in conductore ad longum tempus,Natta d.consi. 13.Caroc.d.tracta.de loca. & conducto.in verbo,refectione rei locatæ, nu.3.car.41. a tergo,vide etiam Pet.de Vbal. de duob. fratrib.in 8.par.nume.36.quæst.35.car 99. & idem iudicatur de parte, quo ad partem,ac de toto,quoad totum; & est ratio, quia tali casu promittens construere, & meliorare,vt emphiteota,& cõductor censetur cõuenisse cũ locatore, ut loco maioris pensionis sit talis melioratio, & cõstructio:ut per Ari. Pinel.in l.2.in 2.par.num. 10.C.de rescin.uend. car.122 & ibi Appostilla lit.B sub numero 7. & uide Floria.in consilio 1.num.5.& seq post lecturas suas, car.256.& uidetur tex.in l.fundi.ff.de contrahen.emptio.& ibi Doctores, & faciunt adducta per Pet.de Vbal.de duob.fratrib. in 8.parte,num.26. quæst. 23.car. 47.data ualiditate conuentionis, & contractus,& quæ dixi supra decisio.5. nume.11.12.13. 18.& decisi.12.num.8.hac 2.par.ut tale pactum, & promissio aliquid operetur ultra ius commune, adnotata per Io.Pet.Surd. consi.34.num.23.& seq car.104.ubi ostendit pactum conforme iuri communi ultra illud multum operari.

Pariter, quia d.Gallianus in dictis eius exceptionibus, & capitulis fateri uidetur, ꝙ casus,ac uis d.fluminis fuerit talis, ꝙ ei
36 resisti minimè potuit, quo in casu † dñs nõ tenet remittere colono.l.ex conducto. §.quidẽ. l.merces.§.culpa aũt.ff.lo.Neuiz. cõsi.99.nu.16.qđ eo maximè procedit,qñ aliqua culpa ascribi possit cõductori, put.

im pro-

in proposito nostro asseritur id euenisse culpa dicti Galliani, qui non adhibuit debitam diligentiam in priori refectione &c. Caroc. d. tract. de loca. & conduct. in dicto verbo, de remissione mercedis, num. 19. citans Menoch. in d. casu 77. in fi. admonens iudicem ad id diligenter inspiciendum, vt ibi &c. Et etiam quia quando euenit casus
37 d. conductor non fecit † denuntiationem dictarum impẽsarum, ideo videtur, quòd non possit eas repetere. Menoch. de arb. iud. casu 137. num. 19. Caroc. d. tract. de loca. & conduct. in dicto uerbo, remissione mercedis, cum pluribus alijs, car. 99. a tergo. Quia tenebatur suis expensis a scutis quatuor infra prouidere, & reaptare, & facere ita, & taliter quod, aqua curreret, & a scutis quatuor supra ipse non tenebatur restaurare, sed solùm hoc denuntiare Magnificæ communitati, vt ipsa restauraret, ita, & taliter, ꝙ molendinum posset macinare, & dum restauraretur domus, & riparia nomine dictæ communitatis, dictus D. Gallianus non teneatur soluere fictum, & ita expresse per pactum erat conuentum, quod cum D. Gallianus non obseruauerit, nec denuntiauerit communitati, clarè apparet communitatem non teneri remittere mercedẽ uirtute d. pacti, & sic exceptio ista Galliani fuit extra, & contra contractum, vt patet ex lectura contractus, & per Rolan. consi. 69. vol. 4. imo communitas eũ interpellauit ad relaxandum dictum molẽdinum, si putat sibi fore damnosum, quod tñ facere recusauit, ex quo non damnũ remissionis desiderat, sed lucrum, quod iura non prouident, prout animaduertit Paris. d. cõs. 38. vol. 1. nec suprascripto pacto, nec aliis prædictis videtur derogatum fuisse ꝑ subsequens allegatum pactum in dicto instrumento appositum. Quod eueniente aliquo diluuio (prout ipse Gallianus asserit) quo dicto molendino causaretur damnum vltra scutos quatuor, teneatur communitas ad illius refectionem. Quia in instrumento non legitur diluuium, sed alluuiũ, nec sunt vnum, & idem, quia diuerso nomine nõ nuncuparentur. l. si idẽ Codicilli. C. de codicillis, nec incõtinenti mutatio volũtatis ꝑsumitur, asserentes pro parte cõmunitatis, ꝙ nõ fuit intellectũ de alluuione fluminis Seripiæ, sed de squilla, & voragine, quæ causaretur ex superiori parte ripę quæ decidit, & ita conueniunt illa verba in instrumento, quòd debeat leuari, iuncta fide notarii, qui attestatur, quòd ista fuit
38 eius mens, cuius † declarationi in dubio standum est, Alex. in cons. 140. lib. 5. Alcia. reg. 3. præsump. 13. in fi. Calcan. consi. 70 nu. 1. stante etiam, quòd verbum alluuio potest conuenire intẽtioni alicuius ex partibus, cum alluuio sit incrementum latẽs, quod prædio accedit. Nec frater dicti Galliani id mihi negauit in rem pręsentem, de superiori Ripa partes intellexisse, quod etiam fateri videtur dictus Franciscus conductor in eius exceptionibus. Cùm itaque istæ exceptiones iudicio meo sint intricatæ, & forte dicto Galliano parũ proficuæ, ex aduerso verò constet, ꝙ dicta exequutio petita sit liquida. ea propter existimaui non debere confundi, nec vtile per inutile vitiari. Van. tit. de nul. ex defect. iurisd. vnde, ac quibus, vers. si tales, numero 35. cum pluribus. Ideo in ea parte dictarum exceptionum, iuxtà consilium venturum, pronuntiaui (quia eo modo instantia non poterat labi) Quod consilium in huiusmodi causa plenaria conceditur, tam ex consuetudine loci, & etiam nouar. constit. iuncta suspitione allegata. Et tandem ex dispositione statuti loci, ad cuius formam dictam causam remisi, vt iustitiam faceret, iuxtà dispositionem litterarum excellentis. sena. us.

Secundũ uerò quęsitũ est tale. Quare exceptiones supplicantis ex eodem instrumẽto manẽtes ab actione separãdas putauerim causę cõtinentiã diuidendo, & qua ratione cẽsuerim exequutionem non esse retardandam, dum super deductis per supplicantem consilium sapientis expectaretur.

Ad quod respondeo nequaquam exceptiones ab actione separandas. Verùm causam exequutiuam summariam ab his exce-
39 ptionibus altiorem † indaginem requirẽtibus minimè retardandam esse putaui, secundum communem conclusionem, Et per text. l. fin. in fin. C. de ord. cogn. & in l. 2. C. de falsis Barto. & cæteri, in l. quarta. §. condemnandum. ff. de re iud. Roman. consilio 76. numero tertio, Cephal. consi. 241. numero 17. uolum. secundo, Alexand. consilio 123. numero septimo, in 2. uolum. & de communi attestatur Vant. titul. de nullitati. qualiter sentent. procurat. qui dicuntur nulli, & cet. numero. 31. 32. carte. 264. à tergo. Et dato etiam, quòd ab eodem instru-

instrumento manarent, videtur tamen in-
40 telligi debere de exceptionibus, quę † impugnant sententiam, ut in exceptione nullitatis, vel restitutionis in integrum, vel si aliud instrumentum solutionis publicum ostendatur, quia tũc in continenti probari dicuntur. Menoch de arb. iud. casu 17. nume. 8. cart. 84. in his terminis loquuntur Doct. in d. §. condemnatum. Beninten. decisio. 77. num. 16. Secus videtur de exceptionibus, quę compatiuntur cum sententia, seu instrumento. Rip. in l. ubi purè §. in distrahendis, colum. 2. versic. amplia. 3. ad trebell. declarat Benintend. dicta decisio. 77. num. 15. Et in omnem casum dicitur quòd istæ prætensæ impensę non sunt liquidæ.
41 Et in dubio præsumitur † quòd expensa non excesserit quantitatem scutorum quatuor, prout in instrumento (adueniente casu) adnot. per Bart. in consil. 113. lib. 2. Idem Bart. in l. non solum. §. sed ut prob ari. ff. de nou. ope. nunci. & infra, num. 90. & 91. Igitur cùm simus in simplici exceptione data à lege, quòd pro melioramentis, seu impensis, sit licita retentio, tunc videtur sufficere satisdatio, quæ est in modum soluendi debitum non liquidum, prout in terminis, quòd præstita fideiussione de re-
42 stituendo, in casu liquidationis † exequutio non retardetur, practicari uidisse ait Vincen. Caroc. in d. tract. de loca. & cõduct. in uerbo, expensis, nu. 14. cart. 77. à tergo, per Benintend. decisio. 77. supra, num. 11. 19. & 39. prout in præsenti causa factũ extitit, corroboratur, quia sumus in debito iurato, quo casu etiam nulla admittitur
43 exceptio compensationis † contra debitũ iuratum, & est magis communis opinio, de qua attestatur Paris. cons. 121. uolum. primo, nu. 37. & seq. Grat. cons. 121. & maximè cùm dictus conductor sit soluẽdo, cum qua distinctiõe illa opinio indubitanter ꝓcedit. Afflict. decis. 163. Caroc. d. tract. de loca & conduct. in uerbo compensationibus, vers. declara in paupere, seu aliàs impotente &c. car. 76. & D. Borg. Caualc. in decisio. 9. num. 11. in prima par. eademq; ratione censui non retardandam esse exequutionẽ ob longum tractum, & ob petentis præsumptam calumniam, & causam dilatandæ solutionis. l. satis apertè. C. de fals. l. fi. de ord cogn. Rom. d. cons. 323. num. 5. Et prout bonus Iudex facere debet, ubicunq; malitiam excipiendo concipit, quia de eiusdem confictis exceptionibus seu appellationibus parum curare debet, quoniã non probata earum veritate currunt, & nullum iuris effectum operantur. Inno. in c. post electionem, in fi. de conces. præb Panor. C. super eo. de appel. ut per Vant. tit. de nulli. qualiter sent. & proces. qui dicuntur nulli cum pluribus, nu. 31. 32. Emilian. cons. 69. nu. 13. car. 146.

Tertium autem, & vltimum quæsitum est. Quare sub eadem hora tot actus inculcauerim, citando supplicantem pro testiũ examine, eorum publicatione, & sententia die subsequenti, vt asseritur fulminata.

Respondeo, quòd minimè tot actus (q sciam) sub eadem hora inculcaui. Verùm vnus fuit subsequens alteri dictis varijs de causis diuersis temporibus, & horis, cùm tamen prædicta omnia vti compatibilia stare possint sub eadem die, maximè consideratis diuersis respectibus. Vnde non fulminanter, sed maturè pronũciaui post dies quindecim & vltra à die petitæ exequutionis, iuxtà formam statuti loci intentati, &
44 est etiam de iure communi, quòd † instrumentum iuratum habet exequutionem paratam virtute iuramenti, quod habet vim sententiæ, quæ habet exequutionem paratam. Bar. in l. 2 in fi. ff. de iureiuran. Meno. de arb. iud. dicto casu 17. numero 5. Cabal. Milleloq. 638. secunda par. car. 41. nec vlla
45 causæ cognitio videtur necessaria † in huiusmodi pronunciatione, guarentigia nil aliud est, quàm præceptum quoddam, qđ fit per Notarium de instrumento rogatũ parti reganti, vt obseruet in instrumento contenta. Bar. in l. 1. ff. de iud. pulchrè Soc. sen. cons. 97. num. 49. & 55. lib. 4. refert Menoch. d. casu 17. num. 6. nec vlla alia requiritur cognitio, ita quòd pars non potest dicere fuisse grauatam propter talem pronuntiam, & si quod grauamen est, dependet à dicto statuto, & iure communi c. literis, de rescrip. & in terminis Crau. consi. 273. sub numero 1. uol. 2. concurrente ma-
46 ximè periculo † lapsus instantiæ eo modo, quod feci, pronunciare potui, ad not. per Bald post Ia Burr. in l. cùm iudex, col. 2. vers. quæro, quòd si iudex. C. de sent. & ibi subiicit Bald. quòd in perplexis excusatur iudex, si non pronũciat clarè, & in proposito. Dec. cons. 517. in prin. vol. 3. cùm tamen nullum præiudicium hic factum fuisse existimo per prædicta. Tantò

magis,

magis, quia excitaui dubia super dicta petitione consilij, dictumq; Gallianum præsentem monui, ac postea eidem alteram citationem peremptoriam transmisi pro d. pronũcia, antequàm ad cũ deuenerim.

Nec tam inconueniens, ac absurdum fuisset, (prout asserit dictus Gallianus) quando sententia lata esset pro parte, & non super toto, cùm res in iudicio deducta diuidua, & separabilis foret, quia super vno sententia ferri potest, & respectu
47 alterius † differri potest iudicium, tex. & ibi Bar. in l. non idcirco, in prin. ff. de iudi. Vant. tit. de null. ex defec. proc. num. 100. Boer. decisio. 73. quia quot sunt capita, tot sunt sententia Doct. vbi supra, & sententia potest diuidi, vt si per confessionem partis liqueat de vna, potest iudex, vt parcat laboribus, & expensis partium illicò super illa pronũciare, & pro alia procedere cap. cùm inter. de elect. vbi Innoc. refert, & sequitur Panor. cap. cùm inter. de sent. & re iud. num. 24. sicut etiam sententia, seu instrumentum exequutioni mittitur super parte, & pro alia superseditur. Rom. d. cõsi. 323. num. 5. decis. 2. nume. 37. & decisio. 27. num. 81. hac 2. par. & Natta, cons. 497. nu. 11. & seq. vol. 3. quemadmodum etiam si liquet prius de una causa, quàm de alia, iudex potest pronunciare solummodo de ea causa de qua liquet, & de alia supersedere. Abb. in c. 1. col. 3. de mut. per Spec. in §. videndum, vers. & si iudex in ti. de reconuen. col. 2. cum alijs.

Et tandem inueni decisionem in terminis, ꝙ ita in practica fuit obseruatũ sæpe, ꝙ quando sumus in causa exequutiua per instrumentum, & opponũtur exceptiones, quæ generare videntur aliquod dubium, & conuentus ad protelandum exequutio-
48 nem petat † consiliũ sapientis, seu compromissum, tunc iudex debebit concedere exequutionem, & solùm committere exceptiones, ita ꝙ d. consiliũ, siue compromissum nõ retardet exequutionem, stante maximè fideiussione in casu retractationis de restituẽdo vnà cũ omnibus damnis, expensis, & interesse prout factũ extitit in præsenti cã. Et hanc esse causam singularem decisionem ait Cur. Iun. in l. si quis in conscribendo, n. 47. C. de pac. in vers. pro condimento &c. bene conserũt adducta per Bal. in rubr. de eff. iud. Sebast. de Medic. in trac. de compensa. par. 1. quæst. 1. nume. 6. & 7. car. 151. & num. 11. car. 153. iustius enim videtur, ꝙ factũ est per iudicem confirmari, quàm nouo iudicio illud idem consequi, vt litium euitetur infinitas cap. Abbate sane, in fine, de re iudic. Roma. in consi. 158. circa articulum, num. 3. Verùm etiam de-
49 cisionibus in terminis est in hęredũ † reiectis omnibus argumentis, & regulis mediatis, adeo ꝙ quando aliqua decisio est in specie, illa attenditur etiam ad derogationem communis opinionis, & regulæ generalis D. Frater meus Borgn. Caualc. decisi. 15. num. 3. vol. 1. & decisio. 28. num. 31. & decisio. 43. num. 10. & decis. 44. num. 39. vol. 1. Becci. consi. 23. nu. 6.

Et hęc dicta sint pro obseruatione prædictarum litterarũ Excell. Senatus. Ad laudem Dei Seraualæ die ultima Maij 1584.

Philippus Caual. Prætor &c.

Hæc mihi videtur iustissima sententia ad euitandum circuitus. Et pręcipuè cùm eadem instãtia vtraq; non potuerit causa vnica sententia terminari, & sic incontinenti hæc exceptio, & reconuentio nõ potuerit probari, iuxta per me allegata in repertorio decisionum mearum, in uerbo incontinenti, car. 992. col. 3. in 1. par. & per Soc. consilio 41. col. 3. versic. quarto videtur, vol. 1. At hic non fuit probatum quicquam boni per conductorem, nec ꝙ fuerit laboratum, & expensa facta nomine Communitatis, iuxta conuenta, & locator
50 habebat fundatam intentionem in † instrumento locationis, ergo per ostensionem illius, intra quindecim dies debebat ad eius fauorem sententia proferri, secundum mentem statuti executionis. Ferran. Gargia. Bonon. in patroci. 100. nume. 3. & seq. car. 420. dixi in decis. 44. nume. 44. car. 639. Et in repertorio, in verbo, instrumentum probat. car. 1003. columna 1. in prima par. Attento, ꝙ locatio adhuc durabat, & non tenebatur Communitas compensare, & facere restaurũ, nisi in fine locationis, quando expensa non esset facta nomine Communitatis, vt iure cautum esse reperitur, per tex. & Doct. in l. domos. ff. de leg. primo, Menoch. in consilio 64. num. 18. 19. & 29. volum. primo, sentit Ari. Pinel. in l. 2. parte 2. numero 7. & 10. C. de rescin. vend. car. 122. & Pet. Nicola. Mozzi. in tract. de contractib. tit. de loca. & conduct. num 26. car. 92.

car.92. colum. 3. vbi ponderat uerba Abbatis, qui dicit remissionem pensionis, & dicit, quòd remissio non fit, nisi in fine anni: ergo expectandus est finis anni, & sic locationis; & in proposito latè loquitur excellens Docto. D. Ioseph. Ludou. in suis commun. conclus. quæstio. 12 car. 23. col. 1. versic. emphiteota igitur, & colum. 2. versi. nihilominus prædicta; vbi melioramenta, & expensas non tenetur soluere Dominus directus, nisi in fine locationis: ergo non potest retardari executio solutionis pensionis, cùm nondum cesserit dies. l. cædere diem. ff. de verbo. oblig. patet ergo, quàm ineptè isti emphiteotæ, qui emũt melioramenta liquidata, & æstimata ab alijs emphiteotis, cum consensu directi Domini agunt contra Dominos ante finitam emphiteosim, & locationem, & illis non consignatis tunc temporis d. Domino Directo, vt etiam exclamat excellens, & doctus D. Menoch. d. consil. 64. num. 18. 19. & 29. vol. 1. & tangam infra in decisio. 30. num... hac 2. par. Et miror, quod isti miselli in istis causipulis ausi sint fatigare aures tantorum virorum, & tantas facere expensas.

Borg. Caual. Vic. Epis. P.

VErùm quia iste D. Gallianus noluit se acquiescere, sed eo magis differre solutionẽ, & vtrũq; possidere s. rem, & pretiũ, ideo se appellauit à d. sententia, & à quodam iuuene fecit illam reuocare, quo viso Magnifica Communitas se appellauit, & ad fauorem d. Communitatis quamplures excellentes Doctores de nouo consuluerũt (vt mihi relatum fuit) & requisitus libenter hoc onus suscepi, ad hoc, vt magis elucescere possit veritas sępius agitata, & in hunc, qui sequitur, modum consului.

Quãuis perfunctoriè aliàs subscriptione firmauerim sententiam D. Prętoris Serauallæ iuridicè fuisse latam in concedendo consiliũ sapientis, quò ad retardandam solutionẽ pensionis Molẽdini locati Gallianis. Tamen quia uideo Gallianos nodum in scirpo quærere, & more reorũ fugere, & animo calumniæ, & dilatandi solutionem consilium sapientis petiisse, & super illo instare; dico audacter. In casu isto nullo modo quò ad solutionem retardandam consiliũ sapientis potuisse, nec posse peti, nec cõcedi; Attento ꝙ sumus in iudicio executiuo, & in instrumento iurato habente duplicẽ executionem tam virtute statuti, quàm iuris communis propter iuramentum, & publicam auctoritatem.

51 Quòd verò non sit concedendũ consiliũ sapientis de iure communi, quando † causa vertitur coram iuris perito notat tex. in l. ad principem. ubi Barto. ff. de appella. Pau. de Cast. consi 6. incip. Pro declaratione, sub num. 2 uersic. Dico ergo, volum. 1. Docto. in cap. 2. de iudic. & Sebastia. Vant. de null. ex defe. iurisd. ord. num. 147 & seq. car. 101. versic. primo, causa. Scala Pataui. in tract. de consilio sapien. li. 3. c. 25. car. 66. At in casu isto videtur iudiciũ esse motũ corã iudice iurisperito, & secundũ ius cõe esse iudicandum, ergo potuit iudicare sine dicto consilio sapientis per supradicta.

Nec modo habent obstare adducta in contrarium, ꝙ imo iudex adstrictus, & obligatus fuerat consilium sapientis petitum intra tempus concedere, & non posse iudicare sine illo, sub annullatione sententiæ virtute statuti Serauallæ sub Rubrica de consilio habẽdo (vbi dicit, ꝙ acta, & sententia sit ipso iure nulla, & nullius efficacię) quia multipliciter respondetur.

Et primo, quòd statutum Sarauallæ loquitur in casibus, in quibus iudex tenetur velit, ac nolit concedere consilium sapientis, & secundum illud iudicare, nam ue-
52 rum est, quòd tali casu † sententia lata spreto dicto consilio, est ipso iure nulla, & dictum consilium habetur pro sententia lata; ut dicit statutum sub Rubrica de consilio sapientis, ibi (& debeat per D. Iusdicentem, & ibi, & teneatur Dominus) & est etiam de iure communi: Socy. consilio 10. num 9. & 11. uolum 4. Scala Pataui. de consilio sapien. lib. 3. cap. 25. car. 66. col. 2. Soci. Iun. consilio 63. vol. primo, Docto. in dicto cap. 2. de iudic. & sic loquitur in causis ordinarijs, & sententijs diffinitiuis, ubi iudex tenetur illud consilium concedere, & dare, ut dicit statutum sub Rubrica de causis ciuilibus, ibi (quòd dari debeat secundum formam infrascripti statuti) & etiam loquitur in causis summarijs, si iudex concesserit cõsiliũ sapientis, secus si in hac cã summaria nõ concesserit, quia tũc non arctatur iusdicens illud petitum concedere, sed poterit causam prædictam absque dicto consilio sapientis expedire, si

re, si ita sibi visum fuerit, absque consilio causam terminare, ita dicit statutum sub rubrica de causis summariis terminandis, ibi (quibus elapsis debeat dicta causa) & facit Alex. consi. 62. visa facti, sub nu. 6 vol. 2. vers. sed videtur ponere, & Felin. d. consi. 24. At in casu isto iudicium non fuit ordinarium, sed executiuum, & summariissimũ ubi a statuto præsumitur lata sententia condemnatoria ad fauorem habentis instrumentum publicum, vt dicit statutum sub rubrica de instrumentis, sententiis, & executionibus, ibi (& statuto reo per dictum D. Iusdicentem termino dierũ quindecim ad soluendum, vel dicendum, & probandum, quare exequi non debeat) nam vult ibi statutum, quòd debitor debeat intra quindecim dies soluere uti debitum confessatum, & condemnatum, & reo non intra d. tempus probante solutionem, uel causam quare soluere non teneatur, illa condemnatio, uel sententia transacta in iudicatum exequi debeat procedendo ad æstimum, hoc est ad executionem facti, secundum formam illius statuti, quo casu apertè dignoscitur ex uerbis expressis, & mente statuentium iusdicentem potuisse denegare huiusmodi consilium sapientis, & causam absque dicto consilio expedire, & terminare, siue articulus sit clarus, siue dubius, ut sentit etiam Scala Pataui. de cõsilio. sapien. lib. 4. cap. 25. col. 2. uersi. sed quid si dicatur, id quod uenit confirmandum per idem statutum sub dicta rubrica de consilio habendo uers. (Item statutum, & ordinatum quòd dictum consilium modo quo supra peti possit in dubiis occurrentibus) ubi dicit, quòd peti possit in causa summaria, & non necessitat iusdicentem ad illud concedendum, nec partem ad petendum, ergo sentẽtia lata a Domino Iusdicente Serauallæ in hac causa summarissima executiua absque dicto consilio fuit

53 † ualida etiam uirtute dicti statuti, quia ubi est casus legis, & statuti, ibi non cadit quæstio iuris, vulgatis iuribus, & per Rol. consi. 39. nu. 40. & seq. vol. 4. Marti. Laud. consilio 6. numero 16. & 17. cum aliis. Secũdo, quia statutum Serauallæ expresè vt dixi, & tacitè, & sic extrinsecè, & intrinsecè declarauit sententiam latam per D. Iusdicentem in causis executiuis sine consilio sapientis ualuisse, & valere, ac posse proferri, expresse declarauit, quia dixit, quod possit Iusdicens in causis summariis ferrè sententiam absque consilio sapientis, tacitè, & intrinsecè etiam declarauit, quia statuentes posuerunt quatuor statuta circa modum procedendi, & iudicandi, primum sub rubrica de causis ciuilib. & sic ordinariis; secundum sub rubrica de causis summariis, & in istis duobus fecerunt expressam mentionem de consilio sapientis. Tertium sub rubrica de instrumentis & executionibus, & in isto nullam fecerunt mẽtionem de consilio sapientis, sed uoluerunt iudicem intra uigintiquinque dies cõtinuos exequi debuisse, siue partes opponentes pro habuerint, siue non. Quartum sub rubrica de consilio habendo, ubi sic de causa ordinaria, & summaria, & de sententia diffinitiua, & interloquutoria loquitur, de executiua uerò nullum uerbum, adeo quòd aperte dignoscitur statuentes sensisse in huiusmodi causis non debere peti cõsilium sapientis, nec iudicem arctari ad illud concedendum, quia si ita uoluissent, certè expressissent in hoc tertio statuto, & quarto, sicuti in aliis duobus expresse dixerunt, in hoc tertio non dixerunt, sed exequi mandarunt, & statutum vult, quòd ipse iudex ponat ad æstimum, & concedat licentiam transactis illis diebus quinde-

54 cim. Ergo sub dispositione† iuris communis remissum censetur. l. commodissimè. ff. de lib. & posth. Roman. consilio 120. columna fi. & ibi Mandosi. in additio. tetigi in decisio. 5. numero 10. in prima par. quod patet etiam satis manifestè, & concludenti argumento, quia isti statuentes posuerunt in primo statuto sub rubrica de causis ciuilibus, & in secundo sub rubrica de causis summariis, illud quod tacitè inerat, hoc est consilium sapientis, quia ibi fecerunt mentionem de consilio sapientis petendo, & concedẽdo, quod superfluũ fuit, quia tacite inerat, & intelligebatur inesse in dictis statutis uirtute Quarti statuti ge-

55 neralis sub rubrica de † consilio habẽdo, loquentis etiam de causa ordinaria, & de summaria, & de sententia diffinitiua, & interloquutoria adnotata per Alexand. in consilio 50. numero 14. & in fi. uol. 2. Alba. consilio 96. & Menoch. de arbitr. iud. quæstio. 21. numero 5. & 6. car. 21. columna 4. cum aliis, ubi instantia posita in uno statuto principali censetur repetita in omnibus aliis statutis loquentibus de causis, & teti-

gi in Repertorio Decisionũ, in verbo, instãtia statuti, in j. par. cart. 996. colum. 2. cum igitur statuentes voluerunt facere mentionem in primo, & secundo statuto de illo, quod tacitè inerat virtute quarti statuti, sequitur quòd non faciendo mentionẽ in Tertio statuto de illo, quòd tacitè ines-
56 se prætenditur † videlicet de consilio sapientis, quòd ibi repetitum non censetur, neque in esse, & sic non intelligitur in dicto statuto Tertio sub Rubrica de executionibus insertum, & repetitum statutum quartum de consilio habendo, singulare est dictum Roman. in singular. 237. Dico tibi vnum, & dixi in decisio. 6. num. 8. & 9. in prima part. cart. 78. & videtur text. in l. si in diem. §. fina. ff. de condi. & demonstrat. & sentit Bertazzol. cons. 87. num. 16. libr. 1. in ciuilib. car. 276. quia si voluissent statuentes comprehendi statutũ de consilio sapientis in statuto de executionibus, facilè eis fuisset, ẽt hoc exprimere, sicut in alijs statutis expresserũt, at quia non expresserunt, ideo noluerunt comprehendi, sed remitti ad ius commune, vt in simili loquitur Alexand. consilio 86. in causa Datiorum, colum. 2. sub num. 4. versic. facit etiã, volum. primo, cart. 72. attento, quòd cognitio causæ, & executio habent effectum separatum, vt dicit Abba. in cons. 33. quia quinque dubia, nu. 8. volum. 2. cart. 78.

Tertio, quia sumus in iudicio executiuo, & in debito claro, & liquido procedente ab instrumento iurato publico, quo casu statutum de consilio sapientis loquens
57 non habet locum † in causis executiuis, & maximè quando statutum habet debitorem pro iam condemnato, & dat breue tẽpus ad soluendum, & demonstrandum condemnationem solutam, vel ad dicendum quare exequi non debeat ad æstimum, hoc est ad listam bonorum, & sic concedi licentia grauandi. quo fit, quòd tali casu statutum considerat iam sententiatum partium conuentione contra debitorem tempore solutionis adueniente, & solùm post hanc condemnationem, & sententiam dat certum tempus ad exequendum illam præsuppositam condemnationem, & sic sumus in casu liquido, & claro, quo ad primam sententiam, & condemnationem, & exceptiones postea in causa illius executionis, seu rei iudicatæ non operantur, qđ possit peti consilium sapientis, sicut non potest peti publicatis attestationibus, & post conclusum in causa, cum tũc res dicitur liquida, & clara, & aliqua diffinitiua non expectatur in petitione executionis, sed solùm executio facti, ut dicit statutum ibi (& statuto Reo per d. Iusdicentem termino quindecim dierum ad soluẽdum) & post dictum tempus non dicit, quòd sententia diffinitiuè, an sententia vel instrumentum mereatur executionem, & sit exequendum, sed quòd æstimum, & sic executio fiat, & intra tres dies bona mobilia, vel immobilia cõsignet adnotata per Soc. consil. 41. col. 3. vers. quarto, videtur probari, volum. 1. Roderic. Soarez í repetitione. l. quoniam in prioribus in 3. notabi. numero. 1. & seq. ff. de re iudic. car. 501. per text. & glo. & Docto. in l. si debitoribus. ff. de iudici. & quando sumus in executiuis etiam, quòd pars ad dilatandam solutionem, & executionem aliquid opponeret, & offuscaret, & ob id peteret consilium sapientis, illud non debet vllo modo concedi, tum quia præsumitur calumniose petitum, cùm etiam, quia in executiuis claris, ubi debitũ est certum, & clarum, & aliqua exceptione adumbrari potest, non conceditur cõsilium sapientis, sed super vtroque eadem instantia iudicatur, si potest verificari, sin autẽ non retardatur executio, sed cum cautione de restituendo, re-
58 seruatur ius † soluendi super exceptionibus, adnotata per Alexan. in l. si se nõ obtulit. §. condemnatum, nu. 23. vers. in quantum tamen. ff. de re iud. Paul. de Cast. cõs. 428. num. 1. & 2. volum. 1. car. 221. Rota Luca. decisio. 27. num. 46. car. 157. & Afflict. decisio. 356. in fi. quia si esset vera opinio, ꝙ in re iudicata, vel in instrumento publico res non diceretur liquida per negationem, nunquam denegaretur consilium sapientis, & compromissum, & semper esset locus consilio sapientis, cùm per negatio-
59 nem † res efficitur dubia. Felyn. in c. si clericus laicum, num. 3. & 4. de foro comp. & ideo hoc non obstante non conceditur consilium sapientis in executiuis, nec fit compromissum, sed sufficit, quòd sui natura sententia, & instrumentum sit liqui-
60 dum † & exequibile, & contineat quid certũ, licèt aliqua exceptione possit reddi dubium per negationem, confessionem solutionis, compẽsationem, reconuentionem, restaurationem, & quid simile, quæ con-

tinent

tinent factum, ita perbellè consuluit Socin.in consi.300.col.4. versi. primo,ratio ē vol.2.& in consi.41.colum.3.vers.Quarto, videtur probari,volu.1.pulchrè Grat.consi. 33.volum.1.cart.54 per totum,vbi inuehit contra istos, qui opponunt aliquas exceptiones,existimantes propter hoc reddere articulum principale dubiū, & Mari.Angussol.consi.152.nu.27.& seq.versi.Quinto loco pars aduersa,cart. 325. pract. Pap.in for.libel.execut. sent. diffini. in glos.sapiens, nu.12.versic.Amplius quæritur,cart. 212.in ultima impressione. Claud.Canciuncul.in consi.17.num. 167.car. 250.Cæphal.consi.480.num.11.vol. 4. Rimin. Sen. consi. 169.num.12 & 13.volum.primo, Ange.de Gambilio.consi.primo, sub num.25. cart.4.colum.4.in fin. Marcabrun.Ferrariensi.consilio.66.nu.428.& seq. cart. 270.li. primo,Matthe Brun.Ariminensi. consi.148. Quia res in se,cart.332.ubi dicit ita fuisse * PRONVNCIATVM* & licèt loquantur in compromisso, ut etiam loquitur Blanch.de compromis. quæst.4. Caussa executionis,car.304.tamen idem est in consilio sapientis, cùm æquiparantur à Doctoribus, ubi dicunt ijsdem de causis impediri consilium sapientis,quibus compromissum,& quòd statutum arctans aliquem ad compromittendum,uel ad cócedēdū consilium sapientis intelligitur in rebus dubijs,& non in executiuis, pro ut de ista æquiparatione in proposito casus nostri loquitur Bart.in l.1.num.6.& ibi Paul.de Cast.num.5. ubi etiam Bald.in § quibus num.8.C.de Nouo. Codi. consi. Alex. consi.62.nu.5. & seq. uolum. 2. Neuizan. consi.30.sub num.21.Rimin.Iun.consi.202. num.25.uolum.2.car.249.Bar. & Doct.in l.eleganter,in princ.ff.de códi.indebi.& in l.ille. §. cùm in uerbis. ff.de lega.2. Cotta in memorial.in uerbo,statuto Mediolani, cart.645. Et quòd in causa executiua non concedatur consilium sapientis, maximè quando statutum habet debitorem pro cōdemnato,& procedit solùm ad pręceptum de soluendo,& æstimo faciendo, & sic licētia concedenda,loquitur Cur.Iun.consilio 211.nume.2.& 3. cart. 51. uolum.3. Hugo. Celsi.consil.13.num.4.cart.31.Emilian.cōsil.69.numero.11.& 12.cart. 16.uol.primo, & tetigi in decis. 21.numero 18. in prima cart.295.ubi alios allegaui, & pulchrè Barba.consilio 53. colum. 3. uersiculo ita est in proposito uolum. 4. car.112. colum.4. & Socin.d.consil.41.colum.3. uersic.quarto uidetur,uolum.1.ubi dicit, non habere locum reconuētionē, & tetigi infra nu.75. & pro hac parte sentit Asini. in sua praxi Ciuili.§.25.cap.2.cart.159. licèt in contrarium allegetur,& sic patet,hanc esse communem sententiam,& tenendam,cùm tendat ad dirimendas lites,& expensas adnotata per Grat.d.consi.33.in fin.uolum. 1. & etiam in hanc sententiam fuit Scala Pataui. in suo tractat.de consilio sapiētis, cap.18. executionis causa,ibi(Aut de mera executione sententiæ agitur,cart.38.) licèt et iā quando diffinitiua requireretur breui tēpore exequenda,malè ipse diceret illo in casu,& contra communem, per supradicta quamuis nos sumus in causa executiua,& non in summaria, licèt liquida, & clara, quæ expectat sententiam declaratiuam,& non solam executionem, & in hoc allucinantur Aduocati partis aduersæ de re liquida,& non liquida, & clara, & non clara,& de statuto imponente formam,& necessitatem concedenti consilium sapientis quia non loquuntur in executione condēnata,per supradicta, & infra numero 76. & tanto magis in casu isto res uidetur procedere sine difficultate, non obstantibus
61 in contrarium adductis † q̃a ex actis(quę faciunt rem notoriam.Dec. consi. 191.sub num.9.cart.212.& dixi in Repertorio Decisio.in uerbo Notoriū dicitur, car. 1119. in prima parte.)Apparet statuentes ita intellexisse statutū Tertiū de instrumentis, & executionibus, & Quartum statutum de consilio habendo,postea quā per plures uices fuerat in alijs causis similibus executiuis petitū consiliū sapientis,& nunq̃ con
62 cessum,quò fit quòd statutum † ita est intelligendum,prout fuit obseruatum,& interprætatum. Nam intelligentiæ, & interprætationi statutorum, non uerbis standum est,ut in specie consuluit Bald.consilio 10.uersi.contrarium dico, uolumi. primo,& in proposito consuluit Ioan.de Amic.consi.138.col.5.uers. or quanto ma-
63 gis debet,& statutū dubiū † recipit interprætationem à cōmuni practica,& obseruātia,ut dicit Crauet. consi. 201. num.11. consil.226.num.9.consi.273. nu.13. consil. 294.colum.14.uersiculo uigesimo primo, uolum.2.consi.459 nu 21.consi.507.nu.19. uol.3. Neuizan. consilio 91.in fin. Franc.

Decci.consilio 101.nu.9 Menoch.consilio 156.nu.28.uol.2.Soc.iun.consi 25. numero 16.& nu.26.uol.1. Ioseph. Ludouic.in Rota Luca decis.29.num.32. & latè in suis conclusio. quæstio 98. per totum, car. 84. Ioseph.Mascard.in tract.de proba. in uerbo, dubia res nu.3. in prima par. car. 432. columna 4 & tetigi in decis.5. numero 19. in prima par.car.64 & licet sufficeret ostédere per duas uices ita obseruatum parte
64 † petente consilium ad demonstrandam obseruantiam,& usum, ut dixi in Repertorio decis.in uerbo usus obseruantia,& consuetum,car.1266.col.2. in prima par.& tetigi supra in decis. 25. numero 12. hac 2. par. Tobi. Noni.consilio 58. numero 2. & Bero.consi.142.nu.14. & 19.uolum. primo,tamen(ut mihi relatum est) apparet ꝑ plures,& plures processus hoc ita pronuntiatum,& obseruatum, & præcipue in causis istorum Gallianorum , quo casu res uidetur esse omnino extra omné dubitationem,quod statutum, de consilio sapientis non intelligitur de statuto executiuo , & consilium fuisse petitum animo calumniãdi,& dilatandi solutionem,per supradicta, & per Aemilian.d.consi.69. numero 12.& 13.& Neuizan.consilio 91.in fi & ideo nõ esse concedendum,ut per Cataldi. in tract. de Sindi.in addi.233.Signorol. de Homo de cons.75.& cons.56.latè Ias.in l. 1. ff. de nou.oper.nuncia.Dec.in c.super eo, nu.2. de.appella.Hippol.singul.686.& in pract. crimina.§.opportunè,nu.84. Venerandus Pater meus , in responso.321. in 2. dubio lib. 1.

Quarto,quia ita partes conuenerunt, & promiserunt omnia in instrumento contenta attendere,& obseruare,non contrauenire,nec contrafacere de iure,nec de facto,& iurarunt obseruantiam,quo casu statutum de consilio sapientis non habet locum in executione conuentorum,& instrumenti duabus de causis.

Prima est, quia ita cõuenerunt, & clarũ est ꝙ petendo consiliũ sapientis, aut compromissum contra petitionem executio-
65 nis dicitur contrafacere, † & non attendere de iure & de facto , & ideo non est audiendus.Rui.cons.77.nu.3.& nu.7. uolu.2. Soc.iun.cons.113.num.34.& seq. uol. primo. Et tanto magis,quia esset periurus toties quoties peteret,ut dixi in decis.9. nu. 20.in 1.par.decis.45.nu.2.car.57.& Paris. consilio 35.numero 37. uol.1. car.114. ubi audiri non debet,nec põt absolui,nisi a Papa post petitionem cõsilii,& ita sentit Pau. de Cast.in cons.13.num.3.& 4.uol.2.car.7. ubi loquitur in compromisso,& Rim. sen. cons.595.nu.11.& seq.uol.3.car.205.ubi di-
* cit ita IVDICATVM * Parmæ.

Secunda est, quia statutum de cõpromisso fiendo,aut consilio sapientis concedendo,non habet locum in contractu, & actu
66 iurato etiam,ꝙ †statuentes facerent mentionem de iuramẽto,ut notant supradicti Doctores relati in tertio fundamento , & maximè Matthe.Brun.d.cõs.148.Tob.Noni.cons 50.in fi.Rim.iun.cons.82.num.18. uol.5.car.332.ubi dicit communem, Abb. in disputa.sua incip.statuto, car.27. Bero. cons.180.nu.19.& seq.uol.1.& per ea quę tetigi infra,nu.67. & 86.

Quinto , quia Gallianus promisit cum iuramento in singulo semestre soluere pẽsionem in pace,sine lite,omni exceptione,
67 † & contradictione remota,& sic sine consilio sapientis proueniente a lite, & sine retardatione pensionis,ut illa uerba demonstrant, quo casu stantibus dictis uerbis,& iuramento debebat soluere,& non excipere, nec petere consilium sapientis contra uoluntatem communitatis , sed probare intra quindecim dies solutionem,uel compensationem, & residuum soluere , & postea petere, quòd pretendebat,cùm omnis exceptio sit remota ad retardandam solutionem, quæ non sit in promptu,& non requiritur etiam citatio, cùm ipso iure habeatur pro condemnato , dicto tempore elapso, ut pulchrè loquitur in simili Neuiza.consilio 6.numero 4. car.49. ubi dicit, quòd ope exceptionis liberatur , & faciũt adducta per Pau.Aemili.Veral. decis.205. numero 4.& seq.lib.1.car.58.& quę dixi.supra in decis.27.num.70.hac 2. par. & precipuè cùm fuerit etiam renunciatum omni auxilio legis ,decreti, rescripti,& statutorum post supra narrata per ea, quæ dixi in decis.9.numero 8.10.et 11.car. 109.in prima par. et sentit Bello. consilio 21. numero 12. Rim. iun. consilio 343. numero 62.uol.3.car.375.si uerba eorum perpendantur.et Bero.quæst.familia.125.sub nu. 3.ibi, quoniam illa ad alia extendi debent et Rolan.cons.86.numero 10.uolu.3. car. 184.et quando quis renuntiat per pactum expressum omni auxilio legis , et statuto-

rum,

68 rum, dicitur † specialiter & expresse renũ
tiatum beneficio statutorum de consilio
sapientis loquentium, & non potest illud
beneficium implorare parte altera contra
dicente, ut per Aemil. consi. 100. nu. 4. & 5.
car. 190. Ruin. consi. 77. numero 3. & 7. lib.
2. Octauia. Pedemonta. decis. 91. nu. 18. car.
349. Rim. sen. consi. 95. nu. 9. & 10. uolu. 2.
& ibi. Appostilla Rim. iun. consilio 582. nu
mero 28. seq. volum. 5. & dixi in decisio. 2.
numero 12. in prima par. car. 26. Decian.
consilio 39. numero 57. volumine secũdo,
car. 297. Pau. Pic. consilio primo, num. 82.
car. 13. Dec. consi. 452. nume. 18. & Roma.
consi. 251. clarissimè, nume. 2. & seq. & ibi
Appostilla, & maximè existente iuramẽto,
vt per Rolan. consi. 99. nu. 44. & 45. vol. 4.
vbi dicit communem Alexan. consilio 11.
viso, ac vt oportet considerato, numero 16.
uers. pro quo possent plura adduci. uol. 2.
car. 12. & in consilio 134. numero 12. uolu.
2 car. 109. sensit Anchara. Regiens. quæst.
8. numero 5. & seq. car. 61. lib. 2. ubi dicit,
secus esse, si ius de futuro non habens cau-
sam de præsenti, uel de præterito, superue
nisset post renunciationem, quia non extẽ-
deretur ad futura, nisi exprimeretur, & in
q. 44. nu 2. lib. 3. car. 169. ubi nu. 4. & seq. di
cit quid in muliere, & rustico grosso. Rom.
consi. 472. in eo, quod sub num. 2. & num.
3. & ibi Mandosi. lit. D. & Rim. iun. consilio
72. numero 95. uol. 1. Afflict. decisio. 182.
numero 11. & seq. & ibi Appostilla. ubi ita
fuit IVDICATVM * maximè virtu-
te iuramenti. Ghirar. Mazzol. consi. 22. nu.
3. & 5. car. 71. Math. Brun. Arimi. consi. 31.
nu. 4. & seq. ubi dicunt esse renuntiatũ be-
neficio cedendarum, & excussionis, & aliis
beneficiis a iure, & statuto permissis. Rim.
iun. consilio 234. numero 179. & seq. vol. 3.
car. 23. consilio 72. numero 95. & seq. volu
mine primo, car. 308. & vide Crau. cõs. 201.
nu. 43. lib. 2. ubi loquitur de statuto Sancti
Marcellini.

Sexto, quia iste Gallianus poterat hanc
restaurationẽ petere, & probare, antequã
ueniret tempus soluendi, & incurreret in
periurium, quod facere neglexit, & expe-
ctauit deleste, & animo dilatandi solutio-
nem, tempus executiuum, quo casu saltem
pro debito claro fuit effectus periurus, &
ideo sui parte non adimpleuit, qua de re
potuit dicta communitas petere executio-
nem instrumenti pro sui parte, & Gallia-
nus non potuit quicquam opponere aduer
69 sus † dictam executionem, sed erat fien-
da executio instrumenti, postmodum di-
scuti debebat de iuribus Galliani, quod est
notandum. ita concludit Marin. Freci. in
tract. de præsenta. instrum. in 13. par. q. 3.
car. 104. Fely. consilio 25. numero 20. & 21.
Alex. consi. 49. inspectis, numero 3. & 4. uo
lumine 2. Crot. consil. 114. numero 10. &
seq. car. 136. lib. primo, & late per Rui. con
silio 108. nu. 11. & seq. uol. primo, car. 172.
& tetigi in tract. de tutore, & curato. sub
numero 118. in fi. car. 206. quia dicitur
fraudulenter differre, & incidit in moram
per ea, quæ dixi in tract. de usufru. nu. 94.
car. 456. & faciunt omnia adducta per Go
mes. super regul. cancella. in regul. Epilog.
casuum negligen. car. 395. & seq.

Vnde ex tot deductis, & allegatis, appa-
70 ret nullũ esse fiendum † fundamentum in
cons. Nattæ 154. nu. 2. Alex. cons. 50. in fi.
uol. 2. Scal. Pataui. c. 18. Afin. in §. 25. c. 2. &
3. Menoch. de arbit. iud. dicta quæstio 11.
numero 5. & 6. nec in exceptionibus proue
nientibus ab eodem statuto, quia non lo-
quuntur in casu nostro executiuo condem
nato a statuto, sed in sententiis ferendis, &
appellandis, & non in executione habita
pro condẽnatione, nec quando est renun-
tiatum dicto statuto, nec quando adest iu-
ramentum, & quis est effectus periurus,
nec quando statuentes aliter sunt interpre
tati statutum per supradicta luce clariora,
& cùm habeamus doctores in terminis de
executione, quòd non datur consilium sa
pientis, ut supra demonstratum fuit, nume
ro 16. 20. 42. 60. 61. 75. 92. & 93. & quod
non retardatur executio per exceptionem
illiquidam prestita fideiussione, ut infra,
numero 68. 89. & 92. & renuntiationem
statutorum, & decretorum cum iuramen-
to, & obseruantiam dicti statuti in illo lo-
co, ut supra, nume. 62. 63. 67. & 68. & pars
aduersa solùm habeat. Scal. Pataui. de cõs.
sapient. c. 18. & alios supra nominatos, nu.
70. qui loquuntur extra casum executio-
nis, præterquam Scala. d. c. 18. qui est uni-
cus, & loquitur malè, & quando requiri-
tur sententia, & contra communem, ut su
pra potuit uideri, non erit mirum, si prima
sententia uti iuridicè lata, ueniet confirmã
da cum condemnatione expensarum, in
tam calumnioso debitore.

Accedit etiam, quòd statutum, de

executione dirigit verba ad iudicē, & vult quod ipse exequatur ad æstimum, & intra tres dies bona consignet, quo fit, quod dicitur prohibuisse tale consilium sapientis, & elegisse industriā personæ, vt notat Abbas in c. si pro libertate, de off. deleg. & Scal. Pataui. in dicto tract. de consi. sapien. lib. 4. c. 25. col. 2. versi. sed quid si dicatur, car. 88. quod est notandum in casu isto, attento etiam, quòd in meritis causæ videtur sententia D. Prætoris Serauallæ iusta,
71 quo fit, quòd debet † confirmari ad euitandum circuitus, etiam si esset lata sine consilio concedendo, & suspitione non attenta. Ita dicit Caballi. in consti. Egid. lib. 6. c. 29. sub nu. 2. car. 402. ex doctrina Bar. in l. 1. C. de sent. aduers. fisc. lib. 10. & tetigi infra, nu. 113.

Et sic ex prædictis videbatur iudicandū fore, & esse bene per d. prætorem iudicatum, & consiliū petitū non esse concedendum ad impediendam solutionem, præstita cautione de restituendo, & fiendo illud, quod erit de iure fiendum in casu restauri & læsionis, vltra dimidium, & per supra latè deducta pro ueritate.

Ad supra allegata in contrarium, respōdebatur per aduocatos Magnificæ Communitatis, ut infra.

Et quo ad primū fundamentū: de statuto, de cōsilio sapientis, qđ vtitur dictione, omnis, & sic vult, quod de omni sententia ferēda possit peti consiliū sapientis, cū omnia cōprehendit, & nihil excludit, respon-
72 detur † prædicta procedere vniuersaliter & de eo, quod loquitur, & sic de omni sententia ferenda in causa ordinaria, vel summaria, non autem de executiua, in qua nō datur sententia, nec consiliū sapientis, ne operetur statutum executionis diuersum effectum, cùm sit inductum ad lites tollendas, & finiēdas, & vt creditor quàm citius possit satisfieri, & ideo solùm assignauit terminum quindecim dierum, ad soluendum, vel probandum solutionē, quod non eueniret, si in causis executiuis posset peti
73 consiliū sapientis, cum vt plurimū † causæ remanent penes istos sapientes per annū, & vltra, vt experientia docet, & tangit Alex. cons. 59. nu. 5. vol. 4. Sebastia. Vant. de nulli. sent. ex deffe. iurisd. nu. 135. & num. 145. car. 100. & Asini. in sua pract. ciuil. iudicia. §. 25. c. 20. car. 163. vbi dant remediū partibus, & iudici, quando causæ remanēt per multū tempus penes istos sapiētes, aut insipientes, & ēt quia daretur materia appellandi, quia talis sententia nunquā transit in rem iudicatā. Mandosi. ad Lap. in allēgā. 98. lit. B. sub nu. 1. car. 122. Bar. in l. si cōuenerit, nu. 5. & ibi Doct. ff. de re iudica. & verba vniuersalia restringuntur ad naturā
74 actus, super quo interponūtur, † ne quis indebitè damnum patiatur, & maximè qñ a lege, & a statuto præsumuntur, & sufficit in vno operari. Dec. in cons. 91. colu. 2. dixi in Repertorio decisionum, in verbo dictio. omnes, & quoscunque, car. 930. in prima par. sed de natura actus, & sententiæ ordinariæ, & summariæ ferendæ est posse peti consilium sapientis ob probationes, & liquidationes faciendas, & causam expediendam, & in causis executiuis non esse concedendum consilium sapientis ob causam expeditam, & ne indebitè creditor damnum patiatur ob tantam dilationem, vt supra latè fuit demonstratum, ergo dictum statutū debet intelligi de causis ordinariis, & nō expeditis, & non de expeditis, & executiuis, vt minus corrigatur ius commune, quàm fieri possit, per ea, q̄ notat Grat. consilio 46. nume. 7. & seq. consilio 16. numero 15. volumine 1. Octauian. Pedemō. decisio. 68. numero 10. & decisione 59. numero 12. & 13. & decis. 68. numero 22. & in proposito de statuto disponente, quòd de omni causa, lite, & quæstione debeat fieri compromissum, vel causa mitti ad consiliū
75 sapientis, † non comprehendat causam executiuam, & non habeat locum in causis executiuis, loquuntur Doctores p me allegati supra in decis. 21. numero 18. in 1. par. & Barba. consilio 53. columna 3. volu. 4 & tetigi hic supra numero 60. & de statuto Mediolani loquitur Cotta. in memorial. in verbo. statuto Mediolani disponēti, in vers. statuto superius relat. car. 647.

Ad secundū, quod causa executiua est summaria, & statutum vult, quod de dubiis occurrentibus in processu causæ ordinariæ, uel summariæ possit peti consilium sapientis, ergo comprehendit etiam causam executi-
76 uam; respondetur, præallegatum statutū † intelligi de causa ordinaria, & summaria, in quibus processus debet fieri, & sic, petitio, capitula, probationes, & alia necessaria ad expeditionem causæ ad hoc, vt possit deueniri ad sententiam, iuxta notata per Georgi. Natta. in clemen. sæpe in

Sæpe.in §.quæ omnia,versic.circa primum, nu.1.& seq.de verb.signifi.car.315. & Marã. d.4.par.distinctio.9.num.1.& seq.car.132.& tetigi supra,nu.61.& non de causa executiua,in qua hæc non requiruntur, sed a statuto habetur pro expedita, & solùm solutio requiritur,vel solutionis probatio inconti-nenti, vt dixi supra,num.60.& 61. & in decisio.21.num.17.in prima par. sentent. Angel.de Gambilio. cons. primo, nu 6.& 7. & dicitur causa extraordinaria,q.a extra ordi-
77 nem † iuris fit,vt tangit Maran. vbi supra, num.176.& sic dictum statutum potius probat intentionem communitatis,quàm Galliani,cùm faciat mentionem de causa ordinaria, & summaria, & nullum verbum de executiua,& tamen istas tres causas ponit ĩ Rubricis diuersis vti diuersas,& separatas, & in ordinaria, & summaria principali causa vult etiam peti posse consilium sapientis & quando loquitur in Rubrica.de causa executiua, nullum verbum de consilio sapientis,sed dat modum exequendi, & procedendi, quo fit, quòd noluit comprehendi in dictis causis ordinariis, & summariis expediẽdis,ut supra etiam demonstraui, sub numer. 53.& nume.54.

Ad tertium fundamentum, quòd statutum pro forma ordinat dari consilium sapientis,& quòd aliter sentẽtia sit ipso iure nulla,& ideo habere locum etiam in causis claris,& liquidis,& non posse a partibus renuntiari,tanquam respiciens vtilitatem publicam, & sic fauorem statuentium, non autem partium,ut etiam sentit Alex.d. consilio.96.visis narratis,sub nu.2.ibi. quia causa statuti concernit.vol.2. Respondetur primo
78 † quòd licèt statutũ dicat, quòd sententia aliter lata sit ipso iure nulla, per hoc non operantur dicta verba effectum talem,quòd statutum comprehendat causam executiuam,in qua sententia iã fuit lata, uel debitor habetur pro condemnato, sed posset habere locum, vbi aliqua non esset sequuta sententia,nec condemnatio tacita, nec expressa,& in casu suo, de quo loqueretur statutum,licèt causa esset clara,& non in alio, ut est hæc causa executiua, ut supra demõstraui.nume.60.Nam in causa executiua statutum de consilio sapientis non habet locum, siue dicat, quòd actus sit nullus, siue non,
79 cùm solũ exprimat illud, quod tacite † inerat, & ideo eundem operatur effectum, sicut videmus ita debere peti consilium sapientis,si statutum dicat, quòd sententia ferri debeat per iudicem secundum consilium sapiẽtis,aliter ipsa sit nulla, quàm si solùm statutum diceret,quòd debeat ferri sententia de consilio sapientis, sine illis uerbis, aliter actus sit nullus,uel sententia nulla,secũdum communem opinionem. nam vtroque casu intelligitur parte petente, & ita de appellatione,compromissò, & restitutione in integrum data fideiussione dicendum est.ut per glo.iuncta tex. in l. vniuersa. in verbo. præbentur,& ibi Paul. de Cast. C. de precib. impera. offerend.& late per Ioan.Guter, in repeti.d.l.Nemo potest, nume. 432. & seq. versi. & antequam .ff de lega. primo, cart. 132.& sic ista differentia de consilio sapientis cum clausula annullatiua, vel sine, non ẽ vera per supradicta & per ea,quę dixi supra, nume.60.vbi statutum,hunc casum non cõprehendit. Secundo respondetur non procedere,quando per partes esset renuntiatũ
80 † dicto statuto de consilio sapientis,ut per Angel. in consil.131. in quæstione, col. 4. uersi. est obiectum, & Cotta in Memorial. in uerbo. statuto Mediolani, in fi. ibi: uidetur consilio sapientis renuntiare, & per Io. Guteri. d. l. Nemo potest, sub numero 436. circa finem. uersic. sed non petendo. car.135.col.1.ff. de lega. primo. Nec uerũ est, quòd dicto statuto non possit per partes renuntiari vti introductum in utilitatem publicam, quia Scala Pataui. de consil. sapient. in d. cap.5. in fi. lib. i. & aliis in locis supra allegatis. num. 3. hoc non dicit, sed bene Doctores mox allegatis præsuppo nunt posse renuntiari, posteaquam per nõ petitionem, uel per petitionem & recessum, ac accessionem ad iudicem ordinarium dicunt esse renutiatum, dicto consilio sapientis, & non est mirum, quia hæc petitio, uel non, consilij sapientis redundat ad fauorem petentis, uel non petentis, per quam petitionem debet concedi in causa a statuto ordinata, & nemini dubium est licere unicuique iuri pro se introducto renuntiare, iuribus uulgaribus, & firmat Ioan. Guteri. ubi supra. sub d. numero 435. circa finem, & per Tiraquel.de primogeni. q. 24. nume. 20. car. 83. nam si esset uerum, quòd non posset ꝑ partes renuntiari, sequeretur, quòd omnes causæ deberent de consilio sapientis ferri, etiam si non esset petitum consilium sapientis, ob utilitatem publicam, cùm

non possit renuntiari per non petitionem, quæ est renuntiatio, vt supra dixi, & tamen si non est petitum, dicitur ei renuntiatum, & ualet sententia per ea, quæ supra dixi. d. nu. 67. & 68. Et tanto magis hoc procedit, quando lex, & statutum loquitur per uerbum, potest, absque negatiua, & ponit in arbitrium Actoris, uel Rei intra certum tempus posse peti hoc cõsilium, & illo petito debere sententiam ferri secundum d. consilium, quia principium est voluntarium, & nõ necessarium, cui voluntati non est dubium
81 posse † quem renuntiare, & non consentire, & facere obstaculum, & sic facere, quòd statutum illud non habeat locum, & non sortiatur effectum in illo actu, vt sentit Surd. in consilio 98. numero 66. cart. 266. & per multa iura ad propositum supra allegata. d. num. 60. & 67. & per ea, quæ dixi in tracta. de vsufru. numero. 125. car. 531. pulchrè Probus in addi. ad Io. Monach. in c tibi. nu. 7. de rescrip. glo. & Docto. in d. l. uniuersa, in verbo. prebeatur. C. de precib. impera. offerend. & per Paul. Pic. consilio. 106. nu. 21. cart. 313. vbi consuluit uxorem non dedisse in dotem omnia sua bona secundo Marito in præiudicium filiorum primi Matrimonij, cùm illud non expresserit in constitutione dotis, ante contractum matrimonium, licèt statutum Papiæ dicat, quòd possit dare in dotem secundo viro in præiudicium filiorum primi matrimonij, quia voluit renuntiare dicto statuto, non faciendo mentionem de filiis primi matrimonij, & plura de hoc statuto Papiense loquitur Rim. Iun. consilio. 484. vol. 5. & tali casu Maritus remanet vsufructuarius omnium bonorum dotalium, eius vita durante virtute d. statuti, licèt filij, & sic proprietarius pos-
82 sit petere diuisionem bonorum † citando etiam vsufructuarium, saluo d. vsufructu. & bona alienare. l. his qui fundum. ff. de vsufructu. lega. l. 2. C. de vsufructu. Rimi. Sen. consilio. 328. numero. 27. & 28. vol. 2. cart. 150. gl. in princi. instit. de hæred. instit. in verbo, humanè & gl. in l. si quis. ita. ff. de vsufruct. & ita fuit IVDICATVM Mediolani & Papiæ, de anno 1581. ad fauorem excellẽtis I C. D. Papiniani Girardi uti Fratris honorãdi, & latius dicã. inf. in dec. sua in 3. par.

Si potest renunciare voluntati suæ in petendo, vel non petendo, cõsilium sapientis, & in dando, vel non dando dotẽ marito, antequã desponsetur in preiudicium filiorum primi Matrimonij, luce clarius apparet, q̃d potest promittere, & dicere alteri cõtrahenti nolle petere consilium sapientis, & sic vel renuntiare dicto statuto de consilio sapien-
83 tis, † & beneficio legis, & decreti, ponentis beneficium sui priuilegij in arbitrium ipsius, & promissionem, ac obligationem seruare uelle, & maximè quando non redundat hæc renuntiatio in præiudicium alterius, nisi renuntiantis, & non tertij, ut per Tiraquel. de primogeni. q. 24. numero 21. cart. 83. uersiculo. ex quibus, & numero. 4. ubi dicit posse renuntiari beneficio statuti tacitè, & expressè, quia taciti, & expressi idem est iudicium, & qui non potest expressè, nec potest tacitè, immo plus deberet operari actus expressus, quàm tacitus in renuntiatione, & annullatione actus. Rimi. Iuni. consilio. 502. numero. 115. uolum. 5 & Crauet. in consilio. 103. numero. 16. lib. 1. Cur. Iun. consilio 189. numero. 22. & 23. uolum. 3. & Bal. in l. si patruus, numero. 13. ibi. nec tacitè. C. commu. utri. iud. Secus uerò fortasse esset, quando statutum non poneret in arbitrium Actoris, aut Rei petitionem consilij sapientis, sed absolutè diceret, quòd sententia aliqua non possit ferri, uel pronuntiari sine consilio sapientis, uel diceret, quòd sententia sine consilio, aut inter Affines sine cõpromisso lata sit nulla, nam tali casu daret formam, & legem, ac iurisdictionem, & non posse per partes renuntiari, quia alio modo non audiretur litigans, & non posset agere, ut uidemus in illo, qui vult facere testamentum, quòd de-
84 bet seruare formam † & authoritatem sibi traditam a lege, & nõ potest facere, quin dicta forma seruetur in suo testamento cõdendo. l. nemo potest. ff. de lega. primo. & ibi Docto. ubi Ioan. Guteri. numero. 1. cart. 13. & in iudice, qui habet authoritatem, & iurisdictionum a statuto, nam debet seruare
85 formam statuti, aliàs dicitur ipse † priuata persona, & non ualet quod facit, per tex. in l. quid tamen. ff. de exceptio. tetigi supra in decisio. 11. numero. 16. & 24. in prima par. & in casu isto loquitur l. ius publicum. ff. de pact. & ita est intelligendus Laur. Sylua. consilio. 40. numero. 12. & Probus in addi. ad Io. Menoch. in c. tibi. numero. 10 & seq. de re aliàs malè loquerentur p̃ sup. dicta, & infra dicenda, quã distinctionẽ bene nota, quia patet sensui, & rationi naturali congruit, quæ sola sufficit ad eam pro-

probãdam, ex adductis per Decian. cõsilio 62. nu. 76. & seq. uolum. 3. tetigi supra, in decisio. 22. sub nu. 9. hac 2. par. cart. 502. At nos non sumus in isto casu, sed in primo casu, ubi statutum ponit in arbitrio Actoris, uel Rei uelle petere consilium sapientis, quo arbitrio possunt partes uti & non uti, & sic a principio conuenire non utendo, ergo partes potuerunt renuntiare di-
86 cto statuto † de consilio sapientis, cùm non sit contra bonos mores hæc renuntiatio, & maximè cum iuramento, ut fuit factum in casu isto, ut tetigi supra, num. 66. & in decisio. 2. nu. 14. in prima par. Soci. consilio. 67. col. penul. uol. 1. cart. 105. cõsilio 77. in 2. dubio. eod. uol. primo. Alex. consilio. 11. numero. 16. vol. 2. Rimi. sen. cõsilio. 595. num. 13. uol. 3. cart. 206. Craue. consilio. 454. nume. 4. consilio. 462. nu. 7. uol. 3. cons. 764. nu. 1. uolum. 5. Decian. cõsil 39. num. 77. & 78. uol. 2. cart. 299. & cõsilio. 32. numero. 67. uolum. 3. Iacob. Beretta. cons. 11. num. 14. & præcipuè quando renuntiatio reducit causam ad uiam iuris communis. Tiraq. de primo geni. q. 24. numero. 5. & sequenti. & Doctus Carpan. super statuto Mediolani in præludio, n. 184. in prima par. Nam tali casu dicitur fauora-
87 bilis, & non odiosa, † nec dolosa renuntiatio. l. si unus. §. pactum. ff. de pact. tetigi supra decisio. 29. num. 2. in prima part. & quando dolus abest, & non præsumitur in renuntiatione, tunc talis renuntiatio ualet, ut in beneficio insinuationis, & legis de is. C. de transact. & incarcerationis, & cedendarum loquuntur supradicti Doctores, num. 68. & Alexand. in l. qui Romę. §. duo Fratres. q. 5. ff. de uerbo. obliga. Tiraq. in l. si unquam, in præfatio. num. 121. & 132. & seq. C. de reuoc. donatio.

Quod autem fuerit renuntiatum per contrahentes, & sic per Gallianũ huic statuto de consilio sapientis, apparet ex uerbis instrumenti conductionis, & primo per illa uerba (promette pagare ogni sei mesi
88 in pace, & senza lite,) & sic † sine consilio sap. aliàs non solueret in pace, hoc est statim, nec sine litè, sed cum lite, & per interuallum, & cum bello, ut patet sensui, & notat Mari. Angussol. d. consilio. 59. numero. 27 cart. 136. per tex. & Bal. in l. postquam liti. C. de pact. facit Paul. de Cast. in cõsilio 13. numero. 4. uolu. 2. ubi loquitur in compromisso. Secundo per illa uerba: (promiserunt firma, rata, & grata habere, tenere, attendere, & obseruare, & efficaciter adimplere, & non contrafacere de iure, nec de facto, aliqua ratione, uel causa, uel aliquo modo, casu, uel iure, sine ullo legum, decretorum, seu rescriptorum auxilio, nec aliter, renũtiantes per pactum expressum quibuscunque legibus, statutis, decretis, & ordinibus in contrarium disponentibus, ex quibus se se tueri, & adiuuare possent, renuntiantes inter cetera exceptioni doli, conditioni indebiti, cõditioni sine causa, & actioni in factum, omnique alij exceptioni, defensioni, & iuri, ac legũ auxilio, ex quibus se tueri possent, & legi dicenti generalem renuntiationem non valere, iurantes &c. prædicta omnia, & singula fore, & esse vera, & uelle attendere, & efficaciter obseruare, & adimplere, & ut supra.) Quę verba de per se, & coniunctim demonstrant expressam renuntiationem dicti statuti de consilio sapientis, & maximè cum renuntiauerit particularibus legibus, & postea deuęnerit ad generales, & ad decreta, & statuta, & ad legem dicentem renuntiationem non ualere, vt iura sunt vulgaria, & plura supra adduxi. numero 67. & 68. & per Alex. consilio 11. numero 16. uersiculo pro quo etiam plura. uol. 2. cart. 13. Si renunciauit etiam cum iuramento, & promisit non contrauenire, er-
89 go non debet audiri, nec potest † petere compromissum, nec consilium sapientis, vt in compromisso loquitur Paul. de Cast. consilio. 13. numero. 4 lib. 2. cart. 7. & sentit Rim. Seni. consilio. 595. numero. 11. & 13. volum. 3. cart. 205. & Bero. consilio 92. num. 10. vol. primo, & illo petito non debet retardari executio, per supradicta, & per pulchram doctrinam Paul. de Cast. consilio. 428. visis. numero 1. & 2. volum. primo, car. 221. & per ea, quæ dixi in meo tract. de Tutore. num. 263. car. 249. & per Craue. cons. 325. sub nu. 1. col. 2. uers hoc ita pręsuposi o, uol. 2 & tetigi sup. n. 86. & inf. n. 92.

Circa quartum fundamentum, qđ non intelligitur reiecta exceptio proueniẽs ab eodẽ statuto & instrumento, pacto, & obligatione quo ad impediendam executionem, respondetur id esse uerum, sed non per hoc infertur, quòd possit peti compromissum, uel consilium sapientis in causa executiua super illa exceptione, ad impediendam dictam executionem,

tionem, sed debeat eadem instantia executionis, & sic intra quindecim dies probari, & illa verificata per iudicem executionis admitti, & compensari cum debito executionis ad ratam, si verò non est probata,
90 debet executio concedi† data fideiussione de restituendo in casu succumbentiæ, & illa postea in sua instantia probari, & verificari, & non ꝙ debeat concedi consilium sapientis, & compromissum, quia hoc non dicunt illi Doctores, & contrarium apparet in causa executiua expedita, vel quę habetur pro expedita, & in hoc stat totus scopus per supradicta. nu. 60. & seq. & per Cur. Iun. in d. l. si quis in conscribendo, nu. 47. versicu. pro condemnato. C. de pact. & Pau. de Cast. d. consi. 428. num. 1. & 2. vol 1. & Craue. d. consilio 325. columna 2. versic. hoc ita præsupposito, & Purpura. consilio 31. numero 9. inter consilia Feudalia diuersorum car. mihi 227. cùm statutum Serauallæ (vt supra demonstraui, num. 52. 53. & 54.) non loquatur de causis executiuis, sed de ordinarijs, & summarijs, ac interlocutorijs, & etiam quia non procedit tale pactum in causis executiuis, ubi debitor habetur pro condemnato. Nec quando dicto statuto est renunciatum, vt dixi supra, nu. 69. & nume. 67. & 68. & sic his medijs tolluntur tot uerba superflua, & otiosa, quæ nauseam inducunt lectoribus adducta per Aduocatos D. Galliani, volentes ostendere, quod debitum, & instrumentum non est liquidum, quòd exceptio reconuentionis, & recompensationis procedit ab eodem fonte, quòd non potest renuntiari dicto statuto, quòd non est renunciatum dicto statuto. Quia hæc omnia sunt nugæ, & non tollunt difficultatem, nec causam de qua agitur, impediunt, quia per hoc non infertur (dato quòd esset verum) quin executio instrumenti potuerit peti coram iudice executionis, & coram eo de his intra terminum quindecim dierum cognosci, nec concedi debere ob id consilium sapientis calumniosè petitum, & ad differēdam solutionem, & permittendam appellationem à consilij sapientis sententia, q a non esset causa executiua, & statim finitura, sed plusquam plenaria, & alias expectaret sententias, & sic operaretur diuersum effectum, & cōtra mentem dicti statuti de executione loquētis, tale cōsilium sapiētis, qđ nō est dicendū, cùm inducta ad vnū finem non debent operari diuersum effectū Bal. consilio 258. nume. 1. volumi. 3. Rimi. Iun. consi 505. num. 38. consi. 529. nu. 56. consi. 563. nume. 18. volumi. 5. & præcipuè cum statutum de executione noluerit aliquam facere mentionem de consilio sapientis, vt fecit in alijs causis ordinarijs, summarijs, & interlocutorijs, sed solum breue tempus quindecim dierum statuere ad docendum solutionem, vel causam non concedendi licentiam grauandi, quo fit, quòd eius voluntas, & mens est, ut non retardetur executio, & solutio vltra dictos quindecim dies absq; alia appellatione, quoad
91 effectum retardandæ executionis† postea, quam mandat licentiam concedi, & grauari per æstimum, per supra sæpius deducta, & allegata, & per gl. & Bar. in l. ab executore. ff. de appella. & in l. ab executione. C. quo. appella. non recipi. & Dec. in c. Nouit. numero 2. & 3. de appella. ubi ab executione facti, & sic à licentia grauandi, & derobandi nō appellatur quoad effectum retardandæ executionis, quod non posset habere locum, si supra deducta per Gallianum admitterentur.

Quo verò ad quintū, & sic ultimū fundamentū, ꝙ instrumentū locationis nō est clarum, & liquidum, & ꝙ renunciationes non faciūt mentionem de non remissione mercedis in casu inundationis, & alluuionis, & alterius casus fortuiti, vt requiritur per ibi allegata, & alia quàmplura ad nauseam deducta per Aduocatum dicti Gal-
92 liani: Respondetur† totum contrarium ex facie instrumenti apparere, in quo res locata est clara, pretium soluendum est certum: tempus terminatum & præfixum, & promissio clara, & sine dubietate, & lite, & in pace, & cum iuramento; exceptio uerò incerta, illiquida, & non uerificata, & ideo non potuit offuscare, & impedire executionem per consilium sapientis, per supra deducta, num. 86. & 89. & per Pau. de Cast. d. consi. 428. nu. 1. & 2. volum. 1. Crau. consi. 325. colum. 2. versic. Hoc ita proposito, & per ea, quæ dixi in d. tract. de tutore, num. 263. & etiam, quia hoc esset cognoscendum per iudicem executionis, in termino statuti de executione loquentis, & nō per consilium sapientis, vt dicit statutum, & supra sæpissimè demonstraui. Quo verò ad secundum caput de non facta expressa mentione de remissione mercedis non fienda

fienda in dictis renuntijs, respondetur primo, non esse uerum, quia apparet duobus modis facta mentio de pensione locationis. Primo, ponendo casus, quibus debet fieri remissio pensionis, & postea de solutione dictæ pensionis in alijs casibus, & ideo dicendo, quòd promisit soluere pensionem singulo semestre in pace, sine lite, remota omni exceptione, & contradictione, apparet expresè fecisse mentionem de pensione, & remissione non fienda. Secundo, quia immediatè per pactum expressum renunciauit quibuscunque legibus, statutis, decretis, & ordinibus in contrarium disponentibus, cum iuramento, & prout supra in principio legitur, ex quibus verbis apparet expresè renunciasse dictæ non remissioni mercedis, nisi in casibus expressis, ut colligitur etiam ex verbis Bero. in allegata quæstio. 125. Tertio respondetur, quòd in casu, de quo agitur, nulla debet fieri remissio mercedis, & ideo frustra est fienda mentio de ea, quia de actu nullo, uel non producente effe-
93 ctum non est † fienda mentio de necessitate, quia per hoc non annullatur actus; Nec rescriptum: Afflict. decisio. 66. nume. 9. & seq. car. 304. & ibi Appostilla, nu. 4. Gigas de Pensio. quæstio. 29. Ludoui. Alpheri. consil. 12. colum. 1. & consilio 13. car. 263. Franc. in c. cum plures, in fine, nume. 8. de offic. delega. lib. 6. car. 65. & quòd non debeat fieri remissio mercedis in casu isto, patet ex processu, vbi est casus solitus iste, & non insolitus, & qui omni anno solet euenire, & sic præuideri poterat, vnde in casu
94 solito non † consideratur damnum, nec fit remissio, nisi expresè caueatur, iuxta tradita per Alberi. in d. l. licèt. C. loc. Egid. Bossi. de remissio. merced. num. 89. Calca. consi. 24. num. 7. & 8. Bursa. consi. 11. num. 30. vol. 1. sentit Surd. consi. 34. nume. 23. & seq. & tetigi supra in decisio. 25. num. 39. hac 2. par. & dictum fuit supra, n. 33. & seq. & etiam quia non fuit facta nomine communitatis, nec leuata alluuio, ut fuit conuentum: nec etiam excessit damnũ medietatem fructuũ, ut requiritur ad hoc, ut habeat locum remissio, & cessatio solutionis, ut supra fuit dictum, nu. 29. & seq. Neuiz. consi. 90. Rol. cons. 86. uol. 3. car. 184. Grat. consi. 161. uol. 2.

Nec allegata suspitio iudicis ordinarij facta per d. Gallianũ obstat, quia licèt executor, qui nõ sit merus, sed aliqualiter habeat cognoscere de exceptionib. & de exe-
95 cutione possit † allegari suspectus, qa potest grauare partem in executione, qđ secus est, qñ non potest grauare, & nil habeat facere, nisi exequi, ut per Docto. in c. nouit. de appell. & ibi Dec. num. 6. car. 168. Bertachi. in tract. de Episco. in 2. par. 4. lib. sub nume. 22. uersicu. idem in executore, car. 83. Abb. in cap. super quæstionum, nu. 3. & seq. de offi. deleg. Appostilla, ad Vber. de Bonacursi. in sua practi. titu. de recusatio. car. 4. colum. 1. uersic. sed hoc intellige:
96 Tamen iudex ordinarius † non potest in totum allegari suspectus, & remoueri, sed debet dari adiunctus. l. a peritissimis, & ibi Doct. C. de iudic. & uide tex. & Docto. in cap. legitima. de appella. libro 6. & talis allegatio suspicionis debet cũ causa fieri de iure Canonico, & illam allegare, & q; sit
97 urgens, & ualida ac † admissibilis, & cum iuramento, quòd non animo calumniæ opponit, secus de iure ciuili, quia sola allegatio cum causa, & cum iuramento sufficit. d. l. apertissimi, & ibi glo. C. de iudi. & glo. in cap. 2. requiris, per illum tex. de appell. Bald. in d. l. apertissimi, & in l. 1. §. primo, à quo appell. non licèt. Roma. consilio 220. nu. 7. & 8. Steffan. Aufrer. in tit. de recusa. nu. 3. car. mihi 65. ubi opposita suspitione cum causa, & iuramento statim deuenitur ad arbitros, qui cognoscunt de meritis, quod est secus de iure Canonico, uide ibi in ordinario, & in delegato. & etiam sub nume. 47. quando non posset exprimere causam, aut illam probare, nisi cum scandalo, & periculo suo; & uide Doct. in cap. legitima, ubi Dominic. de appell. lib. 6. per solu. & n. 10. ubi iudex potest causam non ualidam repellere, & debent arbitri eligi, ab allegante, intra tres dies à die suspitionis allegatæ, quæ debet allegari ante litem contestatam regulariter, per tex. in l. fina. C. de iud. & pract. Pap. in for. libel. declina. iurisdi. in glo. iudicem suspectum, nume. 5. car. 79. & sentit Neuiza. cons. 36. num. 2. & 3 ubi si statim non est facta electio, & nominatio arbitri processus, & sententia, ualet, facit Bal. in consilio 472. statuto. num. 4 & 5. uolum. 1. Gigas consil. 83. col. 7. car. 113. consi. 91. col. 4. 5. Maran. Spec. Aur. in 6. par. in 2. actu. princ. num. 25. uersi. & inter alia car. 226.

Et isti arbitri secundũ aliquos, & obser

uantiam

uantiam aliquorum possunt eligi in iuris-
99 dictione † iudicis suspecti, & extra iurisdi-
ctionem, dummodo non sit locus ualde remotus, & sic vltra vnam dietam, adnotata per Spec. in tit. de recusatio. §. quis sit recusatio. numero 14. car. 58. in prima par. Franc. in cap. 2. requiris. numero 5. de appella. facit tex. in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de recep. arbi. & iudex suspectus in hoc non habet se intromittere, nisi in casu discordiæ per supradicta, & infra, num. 103. & hoc ignorauit pauci dies sunt iudex delegatus Casalensis, qui voluit arbitros eligi in ciuitate Alexandriæ, & non in loco, in quo partes elegerunt, tamen debent in iurisdictione, & Diecesi Delegati, & Iudicis suspecti eligere locum ipsi arbitri,
100 aut partes, & non † iudex, vbi volũt reddere ius, adnotata per Spec. in tit. de recus. §. effectus autem, num. 20. versic. sed pone, quòd arbitri. car. 58. vbi dicit, quod arbitri statuunt partibus in citatione diem, & locum, & in tit. de arbi. §. fina. versic. de loco, num. 66. car. 46. in prima parte, & per Bald. de prohibi. feud. aliena. per Federi. §. fi. colum. 4. versi. quæro in quo loco, & col. seq. car. 81. Maran. Spec. Aur. in 6. parte. in 3. & in vltima parte, in verbo. Expedita secunda parte, num. 76. & num. 80. versic. quarto limita. car. 213. Blanch. de compromis. in 9. quæstio. numero 11. & seq. versic. quarto quęro: & vsque ad numero 28. car. 588. Bertachi. in tract. de Episco. lib. 5. par. 4 num. 46. & 47. car. 115. Socij in cap. licèt ratione sub num. 92. uersic. sexto loco; de foro compet. car. 134. Menoch. de arbitr. iudic. lib. primo, quæstio. 64. car. 53. quibus in locus dicitur supradicta procedere, nisi esset cõsuetum in loco certo reddere ius, & quòd locus debet esse congruus parti-
101 bus, & non vltra dietam, & quãdo † non est facta electio loci, dicunt, quòd præsumitur facta post citationẽ in loco, vbi fuit facta electio arbitrorum, & compromissum, per tex. in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de recep. arbit. & ibi Docto. glo. fina. in l. si locus. ff. de iudi. Appostilla ad Abb. in cap. quia propter. §. primo, numero 3. 4. de electio. facit Francis. Marc. decisio. 521. in prima parte, vbi etiam ponit, an Procuratores, & Aduocati teneantur sequi locum iudicis, & arbitri.

Bene verum est, quod isti arbitri, & iudices delegati pñt extra eius Diecesim, & territoriũ reddere ius, si partes volunt, & sunt
102 cõcordes absq; † requisitione iudicis illius loci, secus si partes ambæ nõ sunt concordes, cũ sit actus necessarius, & non uoluntarius, tex. in c. statutum, uersic. in nullo quoque, & ibi Dominic. nu. 7. & Francis. & Doct. de rescrip. in 6. Abb. in c. cùm olim, nu. 3. & seq. & num. 6. & 10. de offi. delega. Maranta. in Spec. in 4. par. distinct. 4. num. 50. & in sexta parte, in 3. & ultima parte, numero 75. car. 213. Card. Zabarel. consil. 71. numero 2. & 3. car. 32. ubi dicunt secus esse in iudice ordinario sine consensu iudicis illius loci, quæ sunt notanda per caussidicos, quoad examinationem testium, extra locum delegati. Et si sunt partes, aut
103 arbitri † discordes in electione loci tribunalis, iudex statuet locum partibus non suspectum in sua iurisdictione, adnotata per Spec. ut supra. in §. effectus autem, sub numero 3. versic. Item decretalis. columna 2. & numero 5. & ibi additio. & nume. 7. & 20. uersic. quid si concordant de notario. car. 57. Maranta. Spec. Aur. in sexta parte, in secundo actu, num. 12. car. 173. Neuiza. consilio 55. numero 16. colum. fi. ubi quando partes non sunt concordes ad eligendum calculatorem, consulentem uel tertium arbitrium, iudex ipse ex officio eligit, & tradit Bald. & ibi Docto. in l. 2. C. de rescind. uendi. Bart. in l. creditores, in fi. C. de pignoribus, & in l. in uenditione. §. fin. ff. de bon. autho. iudi. possid. & Dec. in cap. proposuisti, numero 15. de probatio. & in cap. cęterum. in fi. de rescrip. sentit Dominic. in d. c. legitima. sub numero 8. in fi. de appella. lib. 6. car. 178. Et si non uult iudex
104 eligere locum † poterit assignare arbitris electis terminum quindecim dierum, uel mensis ad terminandum causam suspitionis, sub pęna excommunicationis, & pecuniaria, & hac conditione, quod termino elapso procedet in causa, Specu. ubi supra in d. §. effectus autem, sub nu. 13. uers. sed qui si actoris. car. 57. & uidetur tex. in cap. legitima. in fi. de appella. lib 6. & ibi. Doct. ubi Dominic. num. 7. 10. & sub num. 11. & ita est intelligendus Ias. in consilio 21. numero 8. lib. primo, car. 25. & ista uia est tutior, & ita solet practicari. Et secundũ hæc
* omnia uidi pluries IVDICATVM *
* & ter IVDICAVI * Papię, de anno 1584. & 1585. in causa delegata Nouariensi inter Canonicos, & Mediolanensi. inter R.

D. Aloi-

D.Aloisium Bonettum, & Fiscũ Cameræ Archiepiscopalis, & in alia inter venerandam fabricam Mediolani ex vna, & Regiam Cameram ex alia.

105 Formam † aũt breuẽ libelli, & sñiæ recusationis ponit Steffa. Aufrer.in tract.de recusatio.nu.46.car.73.col.1. & Bertachi. de Epis.in 4.par.lib.4. sub nu.26.vers.illud tene menti,car. 84.

106 Formam autem † intimationis fiẽdam per iudicem suspectum arbitris ad hoc, vt iudicent, vel ipse possit postea ad vlteriora procedere colligitur ex d.c.legitima; in fi. de appel.lib.6.& in hunc, qui sequitur, modum sum solitus ponere in intimatione.

Qui præfatus. M. Magnificus & R. Dominus Borgni.Caualcanus Vicarius &c.& Delegatus prout in actis &c. Visis, & auditis supradictis petitionibus, & responsionibus factis per partes in causa recusationis suspitionis sequens formam iuris,& dictæ delegationis, & aliàs omni iure &c. præfixit, & præfigit terminum triginta dierum proximè futurorum cõtinuorum, & incipiendorum a die intimationis, & præfixionis termini dictis arbitris intra quem in die conueniant, vel tertium concorditer aduocent,cum quo ambo, uel alter eorum causam ipsam suspitionis intra dictum tempus cognoscant, & definiant, alioquin si dicto termino elapso negotiũ ipsum suspitionis nõ fuerit definitũ, iuxta formam iuris, & d.delegationis in causa principali procedet,& iustitiam faciet, saluis in reliquis iuribus partium, & iurisdictione ipsius delegati.

Et partes debent animaduertere, vt arbitri etiam compromissarij sint ecclesiastici, & non laici, licèt non sint in dignitate constituti, qñ iudex ecclesiasticus allegatur suspectus uel fit compromissum, cum laicus non possit habere iurisdictionem,& coërctionem in clericum.ita glo.in d.c.legitima.super verbo. Forma;de appel.lib.6. & ibi Doct.vbi Dominic.nu.11.& num.12. car.169.& faciunt, quę dixi, infra nu.117. ubi dato, quod possent esse laici, tamen executio deberet coram ecclesiastico fieri, vt per Abb. d.consilio 33.numero 1.& 8.volum.2.car.78. facit Borel.in tracta.de compromis.§.3.glo.4.nume.84.car 133.& glo.1.§.2.nume.82.car. 54. & uide Roma. consilio. 173.& ibi Mandosi. Rimin.Iun. consilio 239. num.19. 87.& seq.volumine 3.& Ferret.consilio 326.num.4. & 5.lib.2. carte 78.

107 Et isti arbitri possunt † allegari suspecti ijsdemmet causis, quibus pñt iudices ordinarij,& delegati, usq; ad sñiam,& processum nõ sibi productũ ex noua causa, aliàs vsq; ad contestationem litis, secus post conclusum in causa,& processum datum, quia tunc nihil remanet iudici,& arbitris, nisi ferre sententiam, ita dicit Rim.Sen.consi. 469.uolumi.2.car.76.glo. in d. c.legitima, in uer.formam, de appellatio. lib.6 & ibi Docto.senrit Roma.consi.220.sub num.7. uersic.3.quia Maranta.Spec.Aur.in 6. par. in secundo actu princip. num.25. uersic.& inter alia, car. 226. Et in allegando iudi-

108 cem,& arbitrum suspectum † requiritur speciale mandatum in indiuiduo, ratio est, quia non probando causam suspitionis posset puniri ob iniuriam factam iudici adnotata per Steffa. Aufrer.in tracta.de recusatio.sub num.47.uersic.postremo licèt,car.72.& sub num.47 uersic.pręterea, quæ est ratio per tex. in l.litigatoris, in princip. ff.de arbit.& quando procurator potest facere cadere dominum in pœnam, requiritur speciale mandatũ in indiuiduo, aliàs actus non valeret, ut in proposito nostro tradit Rebuf.in constitu.regni.titu.de recusatio.in gl.prima car.150.in 3.parte, Roma.consilio 220.sub num 7.uersic.ego aut.& ibi Mandos. car.154. & Bertazzol. consilio 465.lit. B.uolumi.2.in Criminali. 262. per tex. in l.si quis iniquum. §.si procurator,& ibi not. Docto.ff.quòd quisque iur.ubi Alexan & Dec.Bal.in consilio 110. uolumine 1.Alexand.consilio 17.numero 2.uolumi.6.consilio 207.num. 4. consilio 208.num.8.uolumine 7.Franc.Turcian.de commu. opinio. quæstio. 66. in generali, ubi dicit communem. Aret. §.præterea.il 2.nu.32.uersi. ad unũ tamen singulariter, instit. de act.ubi dicunt non sufficere mandatum cũ libera, sed uide Alex. consil.82. sub num. 3.consilio 27.sub num. 5.consil. 189.num.7.volum.7. Dec.consilio 20.nu. 4.consilio 27.num.5.Et isti arbitri possunt

109 interrogare iudicem † de ueritate suspitionis,& tenetur respondere, nisi causa sit criminalis. Steffa.Aufre.de recusatio. nu. 46.car.72.uersic.nono principaliter.

An autem Cardinalis possit allegari suspectus.Dec.in c.potuit,num.1.de appella.

110 dicit, † ꝙ sic. Gigas consi.91.colu.4.cart. 189.

219. Bertachi. in tract. de Episco. in 4. par. 4. lib. nu. 23. in fi. car. 83. Decia. consilio 26. uol. primo, ubi dicit idem de uno collegio cum causa. Papa uerò, Imperator, & non
111 † recognoscens superiorem non potest allegari suspectus. Steffa. Aufreri. in tit. de recusatio. nu. 6. car. 66.

Et actus, processus, ac sententia, factus,
112 & lata † post suspitionẽ allegatã, & arbitros electos, & appellationem interpositã, est nullus, & nulla. Bertachi. de Episco. 4. par. 4. lib. nu. 25. car. 84. Capel. Tolos. decis. 478. Neuizan. d. cons. 36. nu. 1. Pau. Emil. Veral. decis. 172. nu. 9. lib. 1. car. 48. & decisio. 391. nu. 1. lib. 2. Rom. cons. 220. num. 7. in fi. ubi dicunt, idem si esset a principio cõsensum in iudicem, & postea superuenisset noua causa usque ad perẽptorium, & Rota Putei decis. 330. lib. 2. car. 142. ubi notabiliter dicit, non procedere quando cum protestatione de non consentiendo procedere ad ulteriora, dando interrogatoria, positiones, capitula, & testes, quia protestatio esset contraria facto, faciunt tradita per Doct. in d. cap. legitima, de appella. lib. 6. ubi Dominic. numero 6. tamen si est iu-
113 sta super meritis potest † confirmari p̃ iudicem appellationis, Lancellot. in tract. de atten. in rubrica post recusationem, numero 53. car. 177. in 2. par. c. 6. facit Caballi. super constitu. Egidia. lib. 6. c. 29. num. 6. car. 402. & supra nu. 71.

Causæ uerò, quibus iudex, & arbiter po
114 test legitime † allegari suspectus, sunt quamplures allegatæ per tex. & glo. fi. in c. causam quæ, de offi. iud. deleg. per Steff. Aufreri. in tract. de recusatio. car. mihi 66. Maran. Spec. Aur. in 6. par. in secundo actu prin. nume. 24. & seq. car. 226. Bertachi. in tract. de Episco. in 4. par. lib. 4. n. 24. & seq. car. 83. Gigas, cons. 166. nu. 6. car. 177. Docto. in cap. legitima, ubi Dominic. nu. 5. de appella. lib. 6. car. 169. Rebuf. in consti. Regni. Tomo 3. artic. 9. in glo. unica, car. 161. Fran. in c. postremo, de appel. possem alios quamplures allegare, quos breuitatis causa omitto, & ut facilius benignus lector possit illas concedere, & cognoscere, mihi uisum fuit pro faciliori labore, hic sigillatim eas exprimere, quas postea poterit perlegere maiori suo commodo in supradictis authoritatibus, & locis allegatis.

CAVSE SVSPITIONIS Iudicis hæc sunt.

Amicus nimis partis
Affinitas
Aduocatus in eodem negocio, aut con nexo.
Aperiens animum suum in causa
Assessor in illa causa
Aduocatus, qui scit secreta recusantis
Appellans a sententia in alia causa
Amans Mulierem partis
Consanguineus, excepto Papa.
Clericus
Commensalis nimis
Concanonicus in eadem ecclesia
Condoctor in uno Collegio
Consultor
Compatriota in parte extranea, aut contra forensem in sua
Compater (sub dubio)
Contrahens amicitiam, aut parentelam cum inimico partis
Confæderatus cum inimico partis
Commodum percipiens ex iurisdictione
Corruptus a parte
Causa iniuriarum, & omnes quibus competit actio possunt recusare
Causa similis a iure expressa, uel maior.
Doctor
Dominus
Dicens uerba iniuriosa parti.
Datus Iudex ad petitionem partis
Disputans de priuilegio Papę, & actu ab eo confirmato
Defectus iurisdictionis pariter concludens in incidente, sicut in principali.
Defectus potestatis
Defectus subiectionis partis, ut quia dicat se exemptum, & Iudex negat.
Episcopus in causa suorum clericorum contra non suum Diocesanum, secus in ordinario.
Excedens fines iurisdictionis, & executionis.
Famulus
Familiaris ualde
Fideiussor
Filius Aduocati
Fauens nimis aduersario
Habens causam suam coram aduersario
Habens eandem dignitatem aduersarii, & super illa disputaretur
Habens cognitionem super causa notoria, & casus sit dubius, & non Notorius.

Iudex

Iudex aliàs in illa causa
Iudex, qui secretè ad aures auscultat partem, nisi statim pulchrè reuelet.
Iudex si supplet in facto ultra casus à iure expressos.
Inimicus partis, & eius Domini.
Ignarus, & grossus in casu subtili
Litigans cum parte
Locus non tutus
Magister
Notatus aliquo defectu, uel infamia, quæ sit opposita à parte recusante
Omnis causa, quibus procurator, & arbiter reiicitur, & cassatur.
Prælatus in causa suæ ecclesiæ
Procurator
Pater, si filius est Aduocatus
Possidens bona litigiosa partis, & econtra
Prohibens solita fieri
Partialis ubi sunt partes
Procurans causam sibi committi
Priuignus in causa uictrici.
Procedens extraiudicialiter iniustè, & postea uolens iudicialiter procedere.
Qui subditam inuitam ducere uoluerit in uxorem, nam ipsa, & eius familia potest recusare.
Reconciliatus inimicus
Rescriptum esse falsum opponens.
Scholaris
Socius
Subditus
Suffraganeus etiam in causa subditi suffraganei
Solicitator causę
Socer, si gener est aduocatus
Similem causam habens
Sibilando ad aures iudicis secretè
Subditus inimici partis
Subdelegatus non in totum, sed in parte
Succedens parti in totum, uel in parte
Succedens iudici à quo, uel ad quem
Successor in dignitate, uel officio, si antecessor fuit recusatus
Si est oppositum, ꝙ causa est alteri commissa
Testis iam in causa
Tangens causam aliquo modo iudicem
Vicarius in causa Episcopi, & sui familiaris
Vasallus
Verisimilitudo lędendi partem
Via non tuta
Vicarius quando Episcopus recusatur
84 Victricus, uel priuignus.

Vnde cū causa esset apud excellentissimum Senatū Mediolani super admissione appellationis partes concordarūt in excellentem Aduocatum admodū Reuerendum Octauianum Bertolasium partis aduersæ D. Galliani, qui uisis iuribus utriusq; partis cum toto processu primam sentētiam * CONFIRMAVIT * condemnando d. Gallianum in expensis, & quidem benè, & sanctè, cum ex primis actis fuit lata sententia, & confirmata prima per ea, quæ dixi supra decis. 15. nu. 5. 6. & 7. & in Repert. in uerbo. in expensis, car. 965. in 1. par.

Et postquam de materia consilij sapientis fuit hic noster longus sermo pro complemento officij mei Vicariatus Episcopalis Papiæ, ubi iam per annos octo fungor tali officio, operæ precium duxi monere Vicarios ecclesiasticos, ut non sint faciles ad concedendum hmōi consiliū sapientis, cū non teneantur illud concedere de iure cōi, ut supra demonstraui, num. 51. & 60.

Nec uirtute indulti Leonini in statu Mediolani allegati sępissime ab illis, qui non fouent ius animo stratiandi & fatigandi sumptibus aduersarium, quia non est amplius in uiridi obseruantia, & cessauit ab Aula cessante causa, cum fuerit
115 † concessum in gratiā illius Regis Francorū Ducis Mediolani, & nō fuit cōfirmatum per alios Pōtifices, & nō est insertum in corpore iuris. Adeo ꝙ fuit personalis, & extinctis d. personis, fuit extinctū indultum, ut in proposito latè loquitur excellens Senator D. Egidi. Boss. in sua practica Crimin. tit. de principe, nu. 344. & nu. seq. car. 373. Crau. consil. 239. nu. 4. uol. 2. Ias. in consi. 89. col. 3. uersic. 2. facit, uolu. 3. facit dictum Alex. in consil. 86. in causa Datiorum, col. 2. num. 3. & 4. uol. 1. & Simon. de Pretis in consi 43. num. 8. ubi dicunt, quòd etiam si ad fauorem subditorum concessum fuisset. Tamen ad postulationē Regis, & in eius gratiam principaliter fuit cōcessum, (ut dicit indultū) & ideo extincto Rege, & sic principali non consideratur accessorium, etiam quod utilitas subditorū remaneret; Hinc est, ꝙ Romæ non solū non attenditur hoc indultum, sed etiam nolūt audire, ut in causa Illustrissimi Cardinalis Albani contra Puteos Bonellos fuit dictum, ubi Illustrissimus Cardinalis consequutus fuit duas sententias conformes primam à me, secundam à Rota Romana, ut est uidere supra in decis. 46. in 1. parte, &

& tamen antequam habuisset executionem, tertia fuit expectata sententia; Nec etiam consilium sapientis fuit datum, & tamen indultum Leoninũ uult, ꝙ debeat concedi consilium sapientis, & quod duæ sententiæ conformes mittantur executioni: & Mediolani mensa Episcopalis seruat, ꝙ à duabus sententijs conformibus conce datur executio, consilium verò sapientis non attendit, & nescio videre quo iure hoc faciat, nisi propter obseruantiam, & consuetum, quæ mihi placet cum fideiussione tamen de restituẽdo in casu succumbentiæ per ea, quæ dixi supra, nu. 42. 48. 57. & 60. ad hoc, ut finis litiũ ꝗ citius habeatur, intelligẽdo fortasse de sententijs duabus conformibus datis in ciuitate, & diœcesi Mediolani, & suorũ suffraganeorum, ubi ualet consuetudo, & ligat subditos, ut per Doct. in c. fi. de consuetu. ubi Roch. de Cur. sectio. 1. num. 3. & 10. car. 124. tetigi supra decisio. 2. nume. 13. decisio 20. num. 287. in prima par. Purpura. consil. 602. nu. 9. & seq. uolumi. 1. secus uerò si una esset lata Mediolani, & secunda Papiæ, & sic in loco non subiecto diœcesi Mediolani, quia tunc ordinarius Mediolani non posset exequi sententiam iudicis delegati diœcesis Papiensis, sine suis litteris testimonialib. & requisitoriis, quando officio iudicis est exequenda, secus iure actionis agendo; ut per pract. Pap. in for. executio. sent. diffini. in glo. sapiens sub num. 13. uersic. quinto, quæritur car. 213. ubi potest actione iudicati exequi solùm. Barto. in l. à diuo pio. §. sententiam Romę, nu 4. 5. & seq. & ibi Ias. latè nu. 3. & seq. ff. de re iud. Misinger. centuria. 3. obserua. 68. Cuma. consilio 140. Neuiza. consi. 4. col. 1. nu. 1. 5. & seq. Decia. consi. 102. num. 42. uol. 2. tetigi in decisio. 35. nu. 36. in prima par. & supra decisi. 27. nu. 4. hac 2. par. sed Papiæ non datur executio sententiæ, nisi bis sit confirmata. ergo Mediolani non est exequenda, & tanto magis, cum sit casus mixtus. adnotata per Rimin. Iun. consi. 582. num 32. & seq. uolu. 5. nisi diceretur, hanc obseruantiam, & consuetudinem esse statutũ loci non scriptũ. & sicut statutum de executione cõprehendit instrumentum, & sententiam ubique locorũ latam & celebratam, ut per Roch. de consuetudi. cap. fin. quæst. fin. nu 54. car. 122. Lancelot. Conra. de offi. præto. cap 9. §. 2. tit. de executio. car. 217. Roderic. Soarez. in l. post rem, in declara. Regni. §. circa iudicem, num. 22. car. 70). & numero 1. & seq. car. 698. Maran. Spec. Aur. in 6. parte, Actu. 3. num. 10. car. 265. & Ias. in d. l. à diuo pio. d. §. sententiam Romæ, num. 16. uersi. limita. quando. ff. de re iudica. & tetigi supra, decis. 27. num. 27. hac 2. par. ergo executio facta Mediolani secũdum illam consuetudinem potuit fieri. Secundo, quia dictum indultum non † loquitur de causis uertentib. coram Vicarijs, & iuris peritis, sed aliis in dignitate constitutis non iure consultis, ut dicit Neuiz. in cons. 55. col. 4. n. 15. car. 475. & concordat cum iure communi in hoc, ut dixi supra, num. 51.

116

Et quando haberet locum indultum & statutum, ac constitutio talis † sapiens deberet esse ecclesiastica persona, & non secularis, si de necessitate teneretur sequi consilium iudex, aliàs secus: quia contra clericum reum, & in causis spiritualibus, & ecclesiasticis iudex secularis ullo modo directè, nec indirectè potest se intromittere, etiam inter seculares, nisi respectu eorum utilis dominii, aliàs sunt excommunicati, & incidunt in bullam in cœna domini, maximè parte opponente, cap. ad audientiam, de consuetudi. & ibi Docto. Abb. & Dec. num. 3. 7. 8. & 34. Ripa Docto. in cap. 2. de iudic. Abb. in cap. fina. numero 15. uersic. quinto requiritur, de consuetudi. in cap. si pro debilitate, num. 8. colum. fina. de offic. delega. tetigi supra in Reperto. Decisionum, in uerbo, iudex secularis, in possessorio, & in uerbo, iudex ecclesiasticus, car. 1006. colum. 2. & in uerbo, iudex ecclesiasticus, in dubio; car. 1007. colum. 1. & in uerbo, iudex ecclesiasticus, & in uerbo, iudex secularis, car. 1018. col. 2. in prima parte, & in decisio. 23. num. 117. in hac 2. parte, car. 566. Pute. decisio. 278. lib. 2. Dec. consi. 28. colum. fi. Scala Pataui. de consilio sapien. libro 2. cap. 13. car. 34. facit dictum Steffa. Aufrer. de potesta. secula. super eccle. Regula 4. numero 38. carte 52. & Dominic. in c. legitima, sub n. 11. de appell. lib. 6. car. 169. Nec ullo unquã tpe pōt præscribere † iudex secularis hãc iurisdictioné tanquã incapacem à principio, nec aliqua ualet cõsuetudo, ut pro singulari notat Abb. in c. quanto n. 2. & c. ad audientiã de consuetu. & in c. ad aures, n. 2. & 3. de præscrip. Io. And. in cap. 2. de præben. in sexto, tetigi supra, in d. Reperto in uerbo,

117

118

bo, Iudex secularis, nunquam cart. 1008. in prima part. Pute. decisio. 365. lib. 1. Crot. consilio 196. nume. 18. & seq. volum. 2. car. 94. Rolād. conf. 12. nu. 44. uolum. 2. Barba. consi. 11. col. 9. num. 9. uolum. 1. cart. 31. Felyn. in capit. causam. nu. 2. & seq. col.
119 202. Nisi † Papa hoc expsse cōmisisset, qa solus Papa, & non Episcopus potest tales causas laicis personis committere, cap. ualde, & ibi glo. in uerbo, præcipimus 94. distinctio. Felyn. in c. ecclesiæ Sanctæ Mariæ, de constitu. Abba. d. cap. quanto, nu. 2. de consuetudi. in cap. ad aures, num. 2. & in cap. causam, nu. 2. & 3. de præscript. Bero. consilio 169. uolum. 2. cart. 727. & Paul. Burgosi. de irregulari. nu. 3. cart. 350. & Stefa. Aufreri. de potesta. secula. sup eccles. & perso. Regula. 2. in. 21 fallentia, num. 21. cart. mihi 37. Stefa. Aufreri. de potesta. secula. super eccle. & perso. Regula. 4. nume. 34. cart. 52. ubi declarat.

Nec ipse clericus, & Religiosus potest
120 † cōsentire tacitè, nec expressè, nec prorogare iurisdictionem in talem secularem, cùm tale priuilegium nō sit inductum in fauorē ipsorū solū clericorū priuatorū, sed in fauorem totius clericatus, & Religionis, & ideo sententia lata etiam ad fauorum clerici per iudicem secularē in rebus spiritualibus, & ecclesiasticis, est ipso iure nulla, tanquam lata a priuata persona, & nō meretur executionē, nec aliquam iustam dat possessionē, & immissionē possessionis, nec facit attentatum, cùm hęc iurisdictio sit de iure diuino, & potest clericus puniri per supra allegata, & per ea, quę dixi supra, in d. Reperto. in uerbo, Clericus potest conuenire, in prima part. Crot. d. cons. 196. nu. 18. & seq. uolum. 2. Rolan. cons. 12. num. 44. uolum. 2. Caballi. in constit. Egidia. 17. glo. B. nume. 2. lib. 3. cart. 173. Iul. Clar. Practi. Crim. quęst. 36. colum. j. car. 111. Docto. in l. iuste possidet, de acquir. possess. Lancelot. de Attenta. in 2. part. de Attenta. lite penden. limita. 11. num. 8. & seq. & num. 13. & seq. cart. 127. Bero. quæst. familia. 100. nume. 11. cart. 106. Alexand. cons. 103. num. 9 col. fin. uolum. 5. & consi. 79. num 8. & 9. uolum. primo, Docto. in c. si clericus laicum. de foro compet. & poterit idem clericus ire ad iudicem ecclesiasticum non obstante d. sententia, & facere illam reuocare tāquam nullam, & rescindere stando in possessione, & inhibendo, vt tetigi supra in Reperto. in uerbo, clericus grauatus, in prima par. Maranta. Spec. Aur. in 4. par. 11. distinctio. num. 16. cart. 170. Purpura. consi. 26. colum. 2. sub nu. 3. uolum. j. sentit Didac. practi. quæst. cap. 33. cart. 765. num. 4. uersic. quod si Iudex. Aliqui dicunt, quòd
121 quādo † causa est prophana, aut mixta, quòd tunc potest secularis Assessor, & sapiens eligi, ita Stefa. Aufreri. de potesta. secula super eccles. & perso. in Regula. 4 car. 47. & in Regula 2. num. 21. cart. 37. Blanch. de compromiss. quæst. 2. num. 64. in fin. cart. 131. & quæst. 4. princip. in uerbo. causa usurarum, cart. 302. Docto. in d. cap. 2. de iudic. & in capit. si clericus laicum, de for. compet. faciūt adducta per Marant. Spec. Aur. cart... quod uidetur intelligi, quando inter laicos habentes causam a clericis, esset lis, secus si contra clericum, & Religiosum, quia etiam in bonis proprijs, & prophanis gaudet priuilegio fori, siue sit actor siue Reus, quo casu iudex ecclesiasticus est suus Iudex competens secundum communem opinionem, & practicā, ut per text. in cap. si clericus laicum, & ibi Doct. ubi Abba. num. 12. & 13. Socin. nu. 2. idem Soc. in cap. sane. nume. 10. de foro compet. cart. 80. Syluestri. in uerbo. Iudex il primo, nume. 2. cart. 124. Roland. consi. 12. num. 60, & 61. uolum. 4. & Octauia. Pedemont. decisio. 32. num. 6. ubi dicit esse magis communem, quando Religiosus est Reus, si est Actor esse in electione ipsius, quod non admitto in Actore per supradicta, & faciūt adducta p Dominic. in cap. legitima, num. 11. & 12. de appella. lib. 6. cart. 169. & Abba. consil. 33. num. 1. & 8. uolum. 2. Et quando Iudex ordinarius, uel Delegatus esset adstrictus mittere causam ad consilium sa-
122 pictis, tunc ipse Iudex, & nō sapiens † deberet habere sportulas, & salarium sententiæ, sed de salario debet Honorariū cōdecens, & honestum, iuxta laborem, & merita causę dare, & mittere dicto consultori sapienti, quia consultor sapiens, ipse non iudicat, nec sentētiat, sed Iudex est ille, qui protulit sententiam. Bart. in tract. de consilio, Habendo, per offi. & Assesso. in quęst. 10. colum. fina. cart. 214. & Scala Pataui. de consilio sapient. lib. 3. cap. 9. cart. 54. Stefa. Aufreri. de potesta. secula. super eccles. Regula. 4. num. 38. cart. 52. & per Abba. in cap. si pro libertate, nu. 6. & 7. de offic. delega. Dec. in c. ad audientiam, sub nu. 3. de appella.

pella. Calcane. consi. 83. nume. 6. car. 141. Abba. in c. super questionum. num. 16. de offic. deleg. Emilia. consil. 48. numer. 11. cart. 110. sentit Plot. in consil. 6. num. 18. cart. 37. secus
123 si esset particeps in officio, † ut est adiunctus, quia ambo sententiarent per supradicta, & per Abba. in d. cap. si pro libertate, nume. 7. sentit Fely. in cons. 24. nu. 14 15. & 16.
* & ita OBSERVAVI* in principio mei officij circa causas iam consilio sapienti cōmissas, & exportatas, & dedi medietatem salarii, in futurum postea nullas misi ad consilium sapientis, nisi in commissione hoc esset expressum per delegatum nullo considerato indulto esse Leonino, & ita OBSER
* VAVIT* venerandum Collegium Papiæ, quia taxat salarium, & relatores, qui sunt ad instar consilij sapiētis, & assessoris, iuxta eorum labores, & relationem sunt honorificè satisfacti.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXIX.

ARGVMENTVM.

Alienatio bonorum ecclesiasticorum non potest fieri sine solemnitatibus, & causa necessitatis, aut euidentis utilitatis.

Solemnitas extrinseca ex longinquitate temporis non præsumitur, quando per pactum debet interuenire, nec quando apparet de instrumento locationis, & emphiteotico, in quo non leguntur, nec quando agitur de magno præiudicio, & alijs de causis hic expsis.

Consensus Papæ, ac ordinarij non præsumitur interuenisse per tempus 30. 40. & 50. annorum, & ultra, quando conditionaliter per pactum debet interuenire, & quando aliqua alia coniectura non apparet, & aliis de causis hic expresis.

Confirmatio facta a delegatis Papæ inuestitura, & alienatione, bonorum ecclesiasticorū non conualidat locationem, & emphiteosim, si non apparet de solemnitatibus, & causa necessitatis, aut euidentis utilitatis.

Emphiteota, qui soluit per longum tempus fictum vti emphiteota perpetuus, an præscribat ius coloniæ, & præsumatur uerus emphiteota, & legitimè inuestitus vide hic late.

Alienatio etiam necessaria est prohibita quando concurrit prohibitio legis, & testatoris, & sic hominis.

Præscriptio contra ecclesiam non incipit currere, nisi à die mortis illius prælati, uel R. Fratrum conuentus, qui fecerunt læsionem ecclesiæ, aut inuestituram nullam, & scientia habita per successores.

Melioramenta debent compensari cum fructibus in inuestituris nullis.

Caducitas declarata ob unam causam potest confirmari pendente iudicio, si ex alia causa de nouo superueniente ex causa de præterito, alia caducitas superueniat.

Bona ecclesiastica solita concedi in emphiteosim an, & quando possint alteri concedi sine solemnitatibus hic uideto, & in decisione sequenti.

SVMMARIVM.

PROMISSIO de inuestiendo in emphiteosim, non est inuestire, sicut promissio de uendendo, non est uendere, nec cedere, vide nu. 14.

2 *Promittens inuestire aliquem sub pœna, si nō inuestiet, non incidit in pœnam, sicut promittens alienare, & non alienans, non incidit in moram, & pœnam.*

3 *Emphiteota soluens fictum vti emphiteota perpetuus per 30. 40. 60. annos, & ultra, præsumitur ritè inuestitus, & præcessisse, quæ præcedere debebant, vide nu. 4. 5. 15.*

Actus præsumitur factus ex causa præcedenti, nu. 3.

4 *Emphiteota, qui tenuit rē tamq̄ emphiteota perpetuus per longū tempus & usus tali. sol- uit. a-*

nit canonem per 30.40.60.annos, & ultra præsumitur inuestitus in perpetuum, si non apparet de cõtraria inuestitura, vide n. 15.

5 *Emphiteota quando per instrumenta, confessiones, & recognitiones apparet, q aliquid uti emphiteota tenuerit, & uti talis canonẽ soluerit per 304.0. annos. & ultra tunc præsumitur inuestitus in perpetuum, cũ omnibus solemnitatibus requisitis, vide, & declara, ut nu.15.17.*

6 *Locari non possunt bona ecclesiæ, ultra nouẽnium sine solnitatibus iuris, & causis necessitatis, aut euidentis vtilitatis, & hac omnia concurrere debent. nu.38. & 39.*

Bona ecclesiastica non possunt alienari, nec locari ultra nouennium, sine solẽnitatibus iuris, & causa licita, non obstante præscriptione. nu.6.38. & 39.

7 *Solemnitas extrinseca in bonis ecclesiæ alienatis non præsumitur minori spatio quadraginta annorum; & uide nu.24.35.*

Tempus belli, pestis, & carestiæ, ac uita rectoris, qui fecit inuestiturã nullã, & ignorantia successorum tollitur de medio ad inducendum præscriptionem, & præsumptionem contra ecclesiam, nu.8.25. & 34.

8 *Ecclesia potest petere restitutionẽ in integrũ aduersus quadragenariam præsumptionẽ, & præscriptionem, contra eam decursam, & nu.68.*

Restitutio in integrum ad fauorem ecclesiæ datur ẽt ultra quadraginta annos num.8.68.

9 *Viuere quis potest usq; ad centum annos, & nõ ultra, p hoc tamẽ non psumitur uiuere.*

10 *Conditionalia uerba à partibus expressa operãtur ultra ius commune, ne sint superflua.*

Conditio non præsumitur ex cursu temporis, quando in actu est expressa, nu.10.

11 *Præsumptio cedit ueritati, & non operatur plusquam veritas.*

12 *Pluralitas instrumentorum, & inuestiturarum non præsumitur.*

13 *Inuestitura de bonis ecclesiæ alicui facta non præsumitur valida per psumptionẽ, præscriptionẽ, & temporis longinquitatem, quando non apparet de causa licita alienãdi, aut euidenti utilitate, nec de solemnitatibus inuestituris, & instrumentis apparentibus.*

Instrumentum apparens, in quo solemnitas, & causa licita, & alienandi non apparet, tollit præsumptionem contrariam nascentem ex longinquitate temporis. nu.11.12.13.

14 *Ecclesiæ interest paucos habere successores emphiteoticarios; & onera, ac pacta leuia, ut citius bona reuertantur ad ecclesiam.*

16 *Inuestitura de bonis ecclesiæ non præsumitur valida, nec solemnis, ideo in alienatione bonorum ecclesiasticorum in dubio fauore animæ pro ecclesia est præsumendum.*

Bona ecclesiæ in dubio debent iudicari esse nulliter alienata, & occupata fauore animæ, potius quàm legitimè possessa, nu.16.

Fauore animæ potius præsumitur occupatio bonorum, & delictum, quàm aliter, & idẽ in vsura, simonia, excõmunicatione, & hæresi, nume.16.

18 *Vtile per inutile uitiatur in locationibus bonorum ecclesiæ factis vltra nouennium.*

19 *Inuestitura perpetua debet minori pretio, & canone fieri, quam locatio ad tempus ratione perpetuitatis, & remissionis non fiendæ in bonis prophanis, secus ecclesiasticis, num.21.*

20 *Inuestiturarum partes sunt conditiones, pacta, & onera in eis posita.*

Pacta, conditiones, & onera apposita in aliquo instrumento sunt pars pretii ad fauorem illius, cuius tendunt, nu.20 31. & 66.

21 *Inuestitura de bonis ecclesiæ alicui facta non debet fieri pro minori pensione sextæ partis, sicut in cæteris bonis, vide nu.19.*

22 *Ecclesiastica bona sunt sub regula probibitiua alienationis bonorum.*

Bona ecclesi sticæ regulariter non possunt alienari, nec locari vltra nouennium. nu.22.

23 *Alienationis bonorum ecclesi st corum debet interuenire tractatus, cõsensus capituli, Episcopi, aut Papæ, & causa necessaria, aut euidens vtilitas ipsius ecclesiæ.*

25 *Ecclesiæ non præiudicat præsumptio, & præscriptio, & contra eam non currit in alienatione bonorum ecclesiasticorum, nisi mortuo illo rectore, qui instrumentum alienationis fecit, uel inuestituram.*

26 *Capitulo alienante bona ecclesiastica non currit præsumptio, uel præscriptio durante aliquo de illo capitulo, uel monasterio, qui interuenit alienationi.*

Præscriptio non currit in bonis ecclesiæ alienatis nulliter uiuente rectore, et personis, quæ interuenerunt contractui, num 25.26. 27.37. et 68.

27 *Tempus immemorabile, et antiquissimum dicitur usque ad centum annos, et abinde supra, & secundum aliquos vsque ad annos octuaginta, et septuaginta.*

28 *Extrauagans ambitiosè non habet locum in alienatione facta in casibus à iure permissis, secus in prohibitis.*

fiunt

sunt legitimè probati, quando aliquis est condemnatus per sententiam in fructibus perceptis, imo sequi debet absolutio.

46 *Emphiteota debet singulo anno soluere fictum lite pendente, quando dubitatur, an in caducitate declarata sit facta remissio, uel ne, alioquin transacto debito tempore posset denuo noua caducitas declarari, & conualidaret iuditium, nisi esset creditor domini directi, & quomodo, ac quando.*

47 *Emphiteota propter iuramentum ab eo in inuestitura praestitum, potest expelli, & à iure suo cadit non soluens canonem in termino solutionis, etiam si sit creditor ipsius domini directi de minori quantitate, quàm sit canonis solutio, secus si de maiori, & quando, ac quomodo.*

48 *Clausula (ita tamen) posita in fine inuestiturae iuratae operatur suum effectum & declarat suam intentionem, licèt videantur nihil operari, quo ad poenam periurij, & legis, si quis maior. C. de transactio.*

Lex si quis maior. C. de transactio. non habet locum, in principatu Papiae, propter clausulam (ita tamen &c.) nu 48.

49 *Clausula (ita tamen &c.) non praesumatur a Notario posita de stylo, & suo cerebro, sed consensu partium.*

Clausulę à Notarijs in instrumentis insertae cẽsentur lectae, & de consensu partium appositae, & operantur suum effectum, nu. 49.

50 *Clausularum pluralitas, (vt clausula quibuscunque, ex certa scientia, & aliae, & doli renunciatio) auget suspitionẽ doli, & propter caliditatem praesumuntur adiecta.*

51 *Consensus alienantis abesse uidetur, ubi inest dolus, & iuramentum non ligat.*

Iuramentum non ligat, ubi adest dolus, numero. 51.

Contractus dicitur dolosus, quando adest enormissima laesio, nu. 51.

52 *Contractus censualis transfert vtile, & directum dominium in fictabilem, annuo censu solummodo ecclesiae reseruato.*

Dominium utile, & directum non transfertur in ecclesiam, ob solutionem census nu. 52.

Caducitas non potest declarari in contractu cẽsuali, nu 52.

53 *Fraus & dolus in contractu censuali praesumitur, si damnum ecclesiae sit datum, & lucrũ emphiteotae apparet.*

54 *Pactum de francando in inuestituris ecclesiasticis, est in damnũ ecclesiae, & per illud ecclesia laeditur, & an caducitate declarata ob canonem non solutum, pactum francandi sit extictũ, et an duret ultra quadragĩta annos.*

55 *Confessio facta à rectore se aliquid recepisse. b emphiteota in inuestitura, uidetur suspecta, si non apparet de numeratione in his, quae prohibentur donari, & alienari.*

56 *Beneficiarij non possunt uti fructibus ecclesiasticis in vsus prophanos.*

57 *Beneficiarius potest aliquid famulis donare ob obsequialia accepta ex debito antidorali.*

58 *Bona ecclesiastica consueta dari in emphiteosim, non possunt pro minori pensione concedi, nec pacta noua, aut personas, & onera opponere, ne damnum inferratur ecclesiae, & requiritur noua solemnitas, & causa licita tali casu, & quando, ac quomodo nume. 60.*

59 *Ecclesiae vtilitas in alienatione eius bonorum debet apparere, tamquam forma data à canone, qua nõ seruata, inualida redditur alienatio, nu 31.*

60 *Inuestiturae, & cõcessionis prima bonorũ ecclesiae forma nõ põt alterari, nisi de euidenti utilitate ecclesiae appareat. nu. 58.*

61 *Rescriptum subrepititium qualecumque sit uitiatur, & nullam tribuit potestatẽ obtinẽti.*

62 *Dictio (siue) coniũgit sensũ, sed uerba disiũgit.*

Dictio (census. fictus, liuellus, emphiteosis) sunt sinonyma, & idẽ aliqñ important. num. 62.

63 *Tp̃s bellorum, pestis, & carestia non debet attẽdi, nec pẽsio per emphiteotam minuitur, qa est tempus momentaneũ, & non successiuum.*

64 *Emphiteota non cadit à iure suo ob canonem non solutum, nisi domino volente.*

65 *Conditio melior in bonis ecclesiae alienandis est accipiẽda, et fiẽda, et nõ durior, & dãnosa.*

Dolus arguitur ex mendaciis, & ex actu regulariter prohibito, nu. 16. & 68.

66 *Dolus arguitur contra administrantem aliqua bona, si quid fecit ad damnum eius, cuius bona administrat.*

Bona sunt aestimanda, & pensio quantitatis consideratis pactis, qualitatibus, oneribus, & conditionibus ibi annexis, nume. 20. & numero 66.

67 *Praesumptio etiã antiqua cessat in alienatione bonorum ecclesiasticorum, quando de euidenti damno ecclesiae apparet.*

68 *Praelato alienatore bonorum ecclesiasticorũ uiuente non currit praescriptio contra ecclesiam, circa dictam alienationem, & nu. 26. & seq. & nu. 37.*

69 *Solemnitas, et causa necessitatis, et utilitatis in alienatione bonorum ecclesiastico-*

rum requiritur non obstante delegatione Papa facta commissarijs.

70 *Inuestitura bonorum ecclesiasticorum redditur nulla, si in ea non sunt seruata seruanda, non obstante delegatione facta commissarijs, & fructus ueniunt restituendi, aut computandi cũ melioramentis, & nume. 43. & 44.*

DECISIO LXXIII.

DE anno 1498. R. D. Præpositus Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Lumello diœcesis Papiensis, fecit inuestituram tẽporalẽ quatuor annorum, pro pensione librarũ quinquaginta imperialium magnifico D. Francisco de Facciardis, & in dicta inuestitura ꝓmisit inuestire in ꝑpetuũ d. D. Frãciscum Facciardũ ꝑ annua pensione librarũ sexagintaquatuor, habita prius opportuna licẽtia, & facultate a summo Pontifice, quæ impetrari debeat expensis prædicti D. Francisci, qua obtenta ex nunc pro vt ex tunc, & ex tunc pro vt ex nunc, ipso domino Præposito negligente, seu recusante dictam inuestituram perpetuam facere prædicta inuestitura (præcedentibus prius his, quæ de iure præcedere debent) perfecta habeatur, & censeatur modis, & formis, quibus supra.

De anno 1536. idemmet R. Prępositus habuit litem cum illis de Facciardis occasione d. bonorum, de quibus in supra dicta inuestitura ob fictum non solutum, & alijs de causis.

De anno 1568. illi de Facciardis vendiderunt dicta bona magnifico D. Ioanne de Arcimboldis, cum consensu R. D. Moderni Præpositi Aycardi, qui reinuestiuit in perpetuũ ad formam antiquę, ipsum D. Arcimboldũ: Deinde dictus R. D. Prępositus Raycardus inuenit supradictam locationem temporalem factam de anno 1498. & cum uideret illam esse temporalem, & non interuenisse consensum Ordinarij, nec Papæ, nec causa necessitatis, vel euidentis vtilitatis, mouit iudicium contra D. Faciardos, & D. Ioannẽ Arcimboldum, & petijt bona relaxari ecclesię suæ, declarari locationẽ tẽporalẽ, uel nullam, ex defectu solemnitatis, & necessitatis, aut euidentis utilitatis, & aduersarij opponebant locationem esse perpetuã, & interuenisse cõsensum Papæ, aut ordinarij, & ita esse præsumendum ex longinquitate temporis annorum octuaginta, & fuit dubitatũ quid iuris.

Aliàs ferè similis fuit facta inuestitura per R. Fratres Franciscanos de monte Politiano, de anno 1498. cuidam de Cerumis, cũ conditione, quod debeat accedere cõsensus summi Pontificis, præcedente uno tractatu, & in inuestitura fuit dictum, quod præcesserant tractatus, similiter fratres sancti Augustini de Nouaria de dicto anno 1498. pręcedente uno tractu perfecto, & duobus imperfectis, dederunt in emphiteosim perpetuam quædam bona pratiua dicti Monasterij, quæ fuerant relicta dicto Monasterio hac conditione, quod dicta bona nullo unquam tempore possint alienari, & legari, quia uult, quod remaneant penes Monasterium, & ille, qui accepit in perpetuum dicta bona alteri alienauit post octo vel decẽ annos, & in dicta venditione fiebat mentio de prima inuestitura perpetua, deinde iste secundus vendidit alteri sub iisdem verbis, & omnes istæ tres inuestituræ apparebant sine consensu Ordinarij, aut Papæ, & sine causa, aut euidenti vtilitate, & fuit motum iudicium contra possessores bonorum. Et quæsitum fuit, quid iuris, posteaquam isti solum se fundabant in tempore, quod ex lõginquitate temporis omnia præsumebantur solemnia, & causam, aut euidentem utilitatem interuenisse.

De anno 1502. Quidam R. Canonicus Pisanus, cum confirmatione delegatorũ Apostolicorum in emphiteosim perpetuam quorundam bonorum sui Canonicatus cuidam de Resolminis pro affictu, seu Canone annuo librarum centum quinquaginta, qui cessauit per plures annos soluere, & de anno 1525. fuit sibi declarata caducitas, & ẽt ob malam versionem, & bona fuerunt euicta, & de nouo data cuidam familiari de Lanfranchis in perpetuum pro se, suisque hæredibus, & quibus dederit, & cum immunitate, & iure aquarum pro fictu annuo librarum centum viginti, & hoc de anno 1526. Postea mutato proposito de anno 1528. dedit dicta bona data in emphiteosim perpetuam dicto met suo familiari titulo census perpetui ita, & taliter quod amplius in futurum naturam emphiteusis participare habeat, nec intelligatur, & hoc pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscunque, & pro annuo affictu librarum nonaginta, cum hoc, quòd debeat

beat accedere consensus Papæ, vel sedis Apostolicæ, & cessit omnia eius iura d. R. Canonicus, quæ habebat aduersus primum emphiteotam de Rosolminis uirtute Canonis non soluti, & melioramenta consequuta, & pro dicta cessione confessus fuit habuisse à d. suo familiare scutos centum, De anno 1562. per breue Apostolicum fuit approbatio commissa duobus delegatis, & commissarijs Apostolicis receptis informationibus, qui illis receptis dictam inuestituram perpetuam censualem confirmarunt, & declararunt cedere in euidẽtem utilitatem ecclesiæ, qui de Resolminis postea alienarunt eorum vtile dominiũ alijs psonis, de anno 1570. fuit lite mota contra possessores bonorum dubitatum, An istę inuestiturę factę istis de Lanfranchis iuribus subsistere possint. Quantum ad primam inuestiturã factam per R. D. Prępositum de Lumello, de anno 1498. illis de Faciardis, Ad fauorem illorum de Faciardis, & de Arcimboldis, faciebat promissio de inuestiendo in perpetuum D. Frãciscum Faciardum post quatuor annos pro libris sexaginta quatuor singulo anno, quo fit,
1 quòd promissio † de inuestiẽdo in emphiteosim, & de vendendo non est inuestire, & vendere, nec cedere. l. j. vbi Bald. & Angel. C. de pact. pignor. Aret. consil. 28. in primo dubio, Roman. consil. 86. colum. 2. & ideo ille, qui non potest alienare sub † pæna, potest tamen promittere, ꝙ se obligare ad alienandum, & non incidit in pænam,
2 Bal. in l. fin. §. emptor. C. commun. de lega. & l. si fideiussor. §. meminisse, in primo notabi. ff. de lega. primo, faciunt adducta per Tiraquel. in tracta. de Retract. conuenti. §. ultimo, ad finem Tituli, num. 42. & seq. & in casu nostro de emphiteosi, tradit Frã. Aret. in dict. l. si deiussor. d. §. meminisse, colum. j. uersic. quia glo ff. de leg. primo, & in l. quod dicitur, colum. fin. ff. de uerb. oblig. & Tiraquel. ubi supra, nume. 53. At in casu isto post quatuor annos reperitur D. Franciscum Faciardum possidere dicta bona vti emphiteotam perpetuũ, & soluere dictas libras sexaginta quatuor, & suos successores, & per annos x. xxx. xl. lx. & vltra vniformiter, ergo dicendum est præcessisse ea, quæ præcedere debebant, ut infra dicam; Nam quando aliquid factũ repe-
3 ritur † pręsumitur factũ ex causa, & obligatione præcedenti, sicut solutio, l. 2. §. si cum ti Lucrũ. ff. de hęredi. vel actio. uendi. l. triticum, cum ibi notat. per glo. & Docto. ff. de uerb. oblig. Alexand. consi. 90. nume. 10. uolum. 6. Grãmat. decisio. 103. num. 36. & 77. Crauet. consilio 158. nume. 13 uolum. j. Paul. de Cast. consil. 275. super nume. 7. uolum. primo, & Cephal. consil. 156. num. 13. & seq. uolum. 2. Secundo, quia quando aliquis tenuit, & possedit per longum tempus rem tãquam emphiteotam perpetuũ, ꝙ uti emphiteota perpetuus soluit per annos triginta, quadraginta, quinquaginta,
4 & ultra † præsumitur inuestitus in perpetuum, si non apparet de inuestitura in contrarium. Bald. in l. qui in alieno. §. sed si adierit, & ibi Angel. nume. 2. ff. de acquir. hæredi. in l. comperit. C. de pręscript. xxx. anno. & in cap. fin. de feud. da. in ui. l. commi. Alexand. consil. 29. num. 4. uersic. ad idẽ textus lib. primo, consi. 69. circa primum, nume. 4. & 5. uolum. 5. Ias. consi. 54 col. 4. uersic. Tertio principaliter, uol. j. Dec. cons. 146. colum. 2. uersic. Trigesimo quarto, cũ pro tali. Tiraquel. de præscript. in §. primo, glo. 4. uersic. Decimosexto, Ruin. cons. 10. colum. j. cõsilio 160. nume. 8. lib. 1. Rim. Sen. consil. 429. numero 39. uolum. 3. Crot. consi. 390. colum. j. uol. 3. cart. 27. Anton. Gabri. commu. conclus. libr. 2. de præsumptio. conclusio. j. num. 17. & 18. Crauet. de antiqui. tempo. in 3. par. in fin. num. 40. Curt. Sen. cõs. 25. Tria, colum. 2. nu. 2. cart. 32. Grat. cons. 117. num. 5. uolum. primo, latè Angel. de Gambilio. consi. 17. nume. 25. & seq. & nu. 47. & seq. car. 67. Afflict. de prohibi. feud. aliena. per Federic. §. illud quoque, num. 33. vers. sed pro declaratione, car. 154. & tali casu contractus præsumitur factus, & cum solemnitatibus, & causis per supra allegata; Bal. in l. cũ de in rem uerso. in antiqua Lectura. ff. de usur. & in consilio 116. uolum. j. Mascard. de probatio. conclusio. 603. nume. 30. in 2. part. car. 15. Bello. consi. 10. nu. 11. Alexand. de Neuo, cons. 27. num. 1. & seq. cart. 30. Ferrant. Gargia. patroc. 77. car. 353. ubi late Menoch. cons. 90. num. 29. & 30. uol. j Curt. Iun. consi. 130. nu. 2. & 3. lib. 2. Laur. Silua. consi. 76. num. 8. colum. si uol. 2. Galiel. Rodoan. de reb. Eccle. non alienan. § sed an in alienatione, maximè nu. 19. cart. 228. Iul. Clar. §. feudum, quæstio. 19 cart. 10. Balb. de præscript. in 2. part. 3. part. quæst. 10. nu. 35. & 36. cart. 38. ubi distinctè le-

quitur, & dicitur, quòd ad fauoré ecclesiæ sufficiunt anni decem, & contra eum tempus quadraginta annorum, & tetigi supra, decisio. 45. sub nume. 86. & 87. in prima part. cart. 716. sed hic tenuit, & possedit per annos octuaginta mediante possessione suorum Authorum hęc bona vti liuellaria, & emphiteoticaria perpetua, ergo non potuit nec potest molestari.

Tertio, quia ultra longissimũ tẽpus solutionis pensionis veniformis apparet etiã per plura instrumenta confessionum, & recognitionum, qualiter dicti de Faciardis tenent d. bona ad emphiteosim perpetuã, & soluunt Canonem vniformem, ut emphiteotę perpetui, & hoc etiam enuntiatur in instrumentis per tẽpus triginta, & quadraginta annorum, & ultra, quo fit quòd præsumitur emphiteosis perpetua, & facta
5 cũ † solemnitatibus, & interuenisse licentiam, & cõsensum Pontificis, Dec. in cap. 1. nu. 18. uersic. & tali casu, de appella. Craue. de Antiqui. tempo. in prima part. nume. 5. & in sectio. ampliatur, nume. 15. 20. Ias. consi. 114. colum. pen. uersi. præterea libr. 1. Angel. de Gambilio. late in d. consi. 17. car. 67. Cephal. cons. 9. nume. 16. & 19. uolum. j. Plot. in consi. 39. num. 5. & 6. cart. 206. & tetigi supra in Repertorio Decisionum in uerbo, ratificacio. in prima part. & ideo ex prædictis isti D. de Faciardis, & Illustris D. Arcimboldus uidentur dimittendi in pace.

Pro parte R. D. Præpositi Aycardi de Lumello noĩe ei⁹ ecclesiæ cõtra D. Faciardos, & Illust. D. Arcimboldũ. Primo dicebatur
6 facere; Qđ bona † ecclesiastica nõ possunt alienari, nec ultra nouenniũ dari in emphiteosim sine solemnitatibus iuris, & causis necessitatis, aut euidẽtis utilitatis, & q̃ oĩa debẽt cõcurrere, & una de ꝑ se sine altera nõ sufficit, tex. in cap. fine exceptione 12. q̃st. secũda, & est cõmunis opinio, & ita practicatur, vt dixi supra in decisio. 45. nũ. 51. in prima part. & tetigi infra nu. 23. cum alijs. At in casu isto apparet de inuestitura facti de anno 1598. & de alijs renouatiuis, quæ omnia sunt sine tractatibus, & decreto Episcopi, aut consensu Papę, & sine aliqua necessitate, uel euidenti vtilitate, ergo nulla, & inualida fuit dicta inuestitura, & concessio d. bonorũ in emphiteosim per supra dicta, & per Barba. cons. 40. uolum. j. Dec. consi. 142. & per ea, quæ dixi supra in decis. 45. num. 42. & seq. in prima part.
7 Secundo, quia † solemnitas extrinsecã in bonis ecclesiæ non ꝓsumitur minor spatio quadraginta annorũ cõtra ecclesiã. Ias. in l. si certis annis, limita. 7. C. de pact. Ferret cons. 248 nu. 23. uolum. 2. cart. 26. tetigi supra decisio. 45. sub nume. 86. in fin. in prima part. & rationem adducit Alphons. Mendoch, de benefi. incompatibili. capit. 11. nume. 14. cart. 137. in 2. part. & Menoch. cõs. 291. num. 13. 37. & 40. uolum. 3. cart. 350. & potest peti restitutio in integrum post dictum quadragesimum annum aduersus
8 hanc quadragenariam † præsumptionem, & præscriptionem, Felyn. in consil. 2. Bero. quæst. 81. Dec. consil. 36. Docto. in cap. de quarta, & in c. ad aures, de præscript. ꝑ illũ tex. ubi Minori spatio quadraginta annorum non pręscribitur, nec præsumitur contra ecclesiam inferiorem, & centum annorum, contra Romanam, & priuilegiatam, ut est illa cruciferorum, ut etiam per Abba. in cons. 32. num. 1. & 3. & consilio 101. nume. 8. & 9. uolum. j. cart. 52. Soc. Iun. cons. 141. n. 32. cõs. 56. n. 26. & 30. uolum. 2. Roland. cons. 2. nu. 112. uolum. primo, tetigi supra in d. decisio. 45. nu. 61. in prima part. & tollitur de medio tempus, quo uixit ille Rector, q tollerauit præsumptionem, nullitatem, & præscriptionem, & ignorantia aliorum successorum, ac tempus belli, & pestis, ut dixi in d. decisio. 45. d. nume. 61. & seq. cart. 702. & in additio ad d. decis. 45. nu. 54. & 55. & in decisio. 46. num. 12. 29. 93. & seq. nu. 98. & 202. in prima part. Capra. consil. 33. nu. 14. Socin. consi. 80. nume. 3. uolum. 3. Rolan. consi. 81. num. 38. & 41. uolum. 1. & tangam infra nume. 25. & seq. At in casu isto apparet, quod post quatuor annos locationis cæpit habere locũ præsumptio, & pręscriptio, & sic ista longinquitas temporis, & quòd illemet Rector præpositus de Lumello uixit usque de anno 1536. & 1540. & ultra, posteaquam de anno 1536. mouit litem contra Dominos Faciardos, & non probata morte post annum 1536. pręsumitur, potuisse uiuere usque ad centum annos, uel octuaginta; aut septuaginta ad minus istis nostris temporibus, & non ultra, licèt olim uiuebant ultra centum annos, & ideo si erat annorũ quadraginta, aut quinquaginta, de anno 1536. præsumitur uixisse usque ad annos sexaginta, si habebat

bebat annos sexaginta præsumitur vixisse per annos quinque, si volumus attendere opinionem quorundam, qui declarant, & distinguunt illam regulam (quòd quis
9 † potest uiuere usque ad centum annos) & dicunt posse uiuere vsque ad centum annos,& non ultra,ut dicit text. in l. fin. C.de sacr.sanct.eccl.& in l.an vsusfructus,in fi.C. de vsufruct.non ꝑ hoc inferri debet, quòd præsumatur uiuere attenta breuitate uitæ hominum, quę non ascendit à communiter contingentibus his nostris temporibus ad annos ultra octuaginta, ut dixi infra numero 27. & ideo dicunt ætatem calculari. & regulari debere secundum.l. hæreditatem.ff.ad leg.Falcid.de qua latè tractaui, in meo tracta. de vsufruct.sub num.225. cart.756.ita dicit Cagnol. in l. si emancipati,nume.90.& sequen. versicu.sed verius est. C.de collatio.car.231.sentit Crot.consi.67. nume.30.volum.1.latè Corne.consi.181.lit. q.versicu.& licèt soleat uulgariter, uolum. 2.cart.179.facit Rimin.Iun.consi. 182.num. 15.& 16.volum.2.& Paris.consil. 86.nume. 19.& 20.uolum. 4. ideo in omni casu non fuerunt transacti quadraginta anni, aut quadraginta quinque respectu restitutionis in integrum a die mortis dicti R.Præpositi, & scientiæ successorum,& aliorum, qui consentire debebant, ut ex actis apparet,& consequenter dicta inuestitura nulla,& bona relaxanda, & tanto magis in casu isto, ubi per pactum expressum fuit posita conditio,quòd prius debeat haberi licentia, & confirmatio à Papa,& quòd præcedere debeant ea, quæ de iure præcedere debent,
10 quæ † uerba conditionalia expressa à partibus, sunt tantę efficaciæ, quòd operantur vltra ius commune ad hoc, vt non sint superflua,& multum iuuant per ea, quæ notat Ioan.Petr.Surd.consilio.34.nume.23.& sequen.cart.104. & ideo dicunt, quòd licèt ex longinquitate temporis pręsumatur solemnitas extrinseca, consensus, ratificatio, decretum, aut tractatus, & quid simile, tamen quando ex pacto conditionale debet interuenire, debet clarè apparere per euidentiam rei,uel facti,& non per pręsumptionem, Octauia.Pedemonta. decisio.174. nume.3.cart.711.vbi dicit hoc tenere gloss. communiter receptam in §.præterea.in uerbo,regressum,uersicu.item istud intelligo, quando ex certa scientia titu. Quibus modu feud.amitta.Ias.cons.159.col.pen.uersi. tertio principaliter,& colum.sequen.usque ad uersiculum,ultimo accedit, uolum.2.& communem dicit Bero.consi.19.num 14.& in consi.90.numer.4.uolum.3.& dixi supra in decisio.45.nu.81.cart.712.& decisio. 46. numer.23.& numero 381.& 382. in prima par.& sic non iuuat talis præsumptio ob lõginquitatem temporis istis de Faciardis, q̄ sunt notanda, & consideranda in materia istarum inuestiturarum, quæ non habent solemnia,& causas necessarias, & uolunt, quòd postea dicantur sequuta,quia si uerè non apparebunt cursu temporis,non præsumentur, ut fuit consideratum ĩ causa Illustrissimi Cardinalis Albani contra Puteos
* Bonellos,& ita IVDICATVM, * & confirmatum Romæ ut apparet supra in d. decisio.46.nume.15.& nume.202.& sequē. in prima par.& infra decisio.30.num 81.&
* seq.hac 2.par.vbi ita IVDICATVM* per tres sententias conformes,quia semper de titulo inualido potest doceri, quo casu non habet locum ꝑsumptio,ita Paul. Emil. Veral.decisi.314.titulum præsumi lib.3.car. 85.ubi dicit ita Romę IVDICATVM* quia iustificaret titulum talis pręsumptio,si attenderetur,hoc est inuestituram esse ualidam,& factam ex causa necessaria,aut euidenti utilitate,quę præsumptio non attenditur, quo ad iustitiam tituli, ut per Octauia. Pedemont.decisio.171.nume.4.car.706. & Grammat.decisio.79.nume.14.& faciũt, quæ dicam infra,nume.15.& 24. Nam licèt solemnitas,& qualitas extrinseca tituli præsumeretur longinquitate temporis, tamen ipse titulus non pręsumeretur interuentus, ut in mandato loquutus sum supra in repertorio decisionum,in uerbo,qualitas mãdati,in verbo mandatum,& in uerbo. Ratificatio, in prima part. ubi dixi procedere, nisi post centum annos, quia tali casu aliqua minima coniectura apparente propter difficultatem probationis,ne totus mundus reuanghetur,præsumeretur titulus, & priuilegium, & per Paul.Pic.consil.97. nume. 30.& sequen.& nume 41.& sequen.& num. 77.cart.240.consil.99.numer.96.& sequen. cart.206.vbi idem è contra,si concurrerent coniecturæ contra præsumptionem.

Tertio,qa ꝑsumptio non habet locũ, qñ
11 ueritas apparet, quia † pręsumptio cædit ueritati,& plus nõ operatur quàm ueritas, ut per Dec.consil.400.nume.8.consil. 464. nume.22.Crauet.consi.35.nu.6.& consilio,

146.num.7.& tetigi in tractat. de Tutore,
nume.182.cart.183.in prima par. At in ca-
su isto apparet de ueritate rei, hoc est de
instrumento inuestituræ temporalis factæ
in perpetuum, post quatuor annos, & non
de alia quæ etiam non præsumitur, quia
12 † pluralitas instrumentorum non præsu-
mitur, nec inuestiturarum, ut dixi supra in
Repertorio Decisionum, in uerbo Condu-
ctor, in prima par. uersicu. Nam pluralitas
instrumentorum, car.904.& in ipso instru-
mento non apparet de tractatu, & cõsensu
capituli, cum sit collegiata ecclesia, nec de
decreto Ordinarii, aut Papæ, nec de causa li
cita alienãdi, ergo nulla ipso iure talis con-
cessio in emphiteosim, nec præsumptione,
præscriptione, aut longinquitate temporis
13 conualidatur † inuestitura, nec habet lo-
cum, quando apparet de Titulo, per supra-
dicta, & in terminis loquitur Natta consil.
162.nu.29.uolum.i.Cassador. decis. 3. nu.7.
de procura.cart.41.Dec.consil.13.nume. 2.
car.18.consil.558.num.6.& 7.& dixi inf.nu-
me.24. & ita omnes Curiæ obseruant, ut
est uidere p supra allegata, alias esset inde
cens, & quasi monstruosum, si præsumptio
offuscaret ueritatem, & uellet facere appa
rere eam aliam personam, & sic cum dua-
bus facijs, & tempus esset modus dandi, &
tollendi obligationem, & de facili bona ec-
clesiastica alienarẽtur in fraudem capit. si-
ne exceptione 12.q.2.ut tetigi etiam supra
in Repertorio Decisionum, in uerbo, cõdu
ctor, car.906.in fi.

Ad contraria Modernus Præpositus de
Lamello respondebat. Et primo. Quo ad
primum fundamentum. De inuestiendo in
perpetuum, & quod promissio de inuestiẽ
14 do † non est inuestita, sicut de ueniendo,
non est uendere. Ale.consi.173.num.2. uol.
2. Respõdebatur, qđ dicta inuestitura habet
duo capita, unũ tẽporale ad quatuor annos
cum pacto inuestiendo in perpetuum, post
dictos quatuor annos. Secundum, quod si
dictus Præpositus neglexerit, uel noluerit
inuestire, ex nũc pro ut ex tũc, præsens inue
stitura habeatur pro perfecta, unde cum
non appareat de alia inuestitura, dicitur
prima inuestitura perfecta, & cum illa isti
Domini de Faciardis perseuerasse, primo
quia alia inuestitura, ut dixi supra, num.12.
non præsumitur. Secundo, quia fuit unifor
miter cum illis solis pactis obseruata, nec
aliparæcesserunt, quæ erant de iure præce-
denda in secunda, secundum tenorem pri-
mæ inuestituræ, & ideo non est mirum, si
usque in præsentiarum fuit sequuta emphi
teosis ppetua, iuxta tenorem istius antiquæ
inuestituræ, & ad fauorem ecclesiæ ita est
iudicandum, cum intersit ecclesiæ paucas,
& breues habere inuestituras, ut citius bo-
na ad ecclesiam reuerti possint per ea, quæ
dixi supra, in decisio.45.nu.43.in prima par
te, & sic dicitur istos Faciardos, & Illustr. Do
minum Arcimboldum possedisse ex causa
præcedenti, & sic ex cã primæ inuestituræ
cũ de alia non appareat, adnotata etiã per
Doct. in auct. si quis, in aliquo. C. de
eden.

Ad secundum fundamentum, in quo stat
tota uirtus præsentis conclusionis, de lon-
ginquitate temporis, & possessione dictorũ
bonorum per annos octuaginta, & ultra
uti emphiteoticorum in perpetuum con-
cessorum, fuit dictum esse † satis concludẽ
15 ter Responsum supra ad fauorem ecclesiæ
in secundo, & tertio fundamento. Vlterius
respõdetur, Primo, qđ nõ procedit, quando
probatur cõtrariũ ex lectura instrumenti,
secũdo, quãdo in inuestitura adest pactum,
& conditio, q consensus, & solemnitas, ac
ea, quæ præcedere debeant, de iure præce
dant, & non apparent uerè præcessisse. Ter
tio, quando ageretur de magno præiudicio
ut est in casu isto, ubi quamplura bona ec-
clesiæ alienarentur. Quarto, quando ex il-
la præsumptione longissimi temporis indu
ceretur iustitia Tituli, hoc est de Titulo in-
ualido fieret Titulus ualidus, & sic, q in il-
lo Titulo interuenisset solemnitas, & cã lici
ta alienãdi. Quinto, q a ista psumptio ẽ fal
lax, & non attẽditur de iure Canonico, ma
ximè apud graues uiros, & bone literaturæ
& cõsciẽtiæ, cũ sit præsumptio hominis, &
non iuris, & contra dispositionem, tex.c.si-
ne exceptione xij.quæst.i.ita dicit Natta.d.
consi.162.nume.29.uolum.i.& late dixi su-
pra in decisio.46.nu.15.& seq.& num.202.
& seq.car.761.& in Repertorio Decisionũ,
in uerbo conductor, & emphiteota, colum.
2.car.905.in prima part. ubi uana, & tan-
quam dicta nebula in pariete dicitur hæc
præsumptio humana. Sexto, quando ille,
qui tollerauit præsumptionem, & cursum
temporis uixit, & successor ignorauit inue
stituram hanc nullam, in bonis ecclesiæ,
cui non potuit per taciturnitatem, & con-
fessionem non ueram, nec apparentem præ
iudicare,

Iudicare, ut etiā in caducitate per receptionem Canonis ignoranter tetigi supra decisio.43.nu.xi.in prima part. & Bursa.consil. 181.nume.32.& seq.uolum.2. Septimò nō procedit hodie in bonis ecclesiasticis, propter constitutiones summorum Pontificū. Pauli II. Iulij III. Pauli IIII. & Pij V. per quas prohibetur quęcunque alienationes in perpetuum, uel ad aliud tempus ultra triennium, & nouennium, & irritant alienationes, & etiam eis pæna excommunicationis infligitur. & sic impeditur talis pręsumptio, ita nouissimè declarat Doctus Mascard.de probatio.conclus.603.sub num. 28. cart.14.in 2.par.colum.4. Octauo non procedit in consensu superioris, & sic Papę, ubi solet fieri per breue, & commissiones personis ad id delegatis, & cum cognitione causæ. ut tetigi pulchrè infra, decisio.30.nume.81 82.& seq.hac 2.par.quia posset probari per scripturas in Archiuiis: ut hęc omnia colliguntur ex allegatis supra in secundo, & tertio fundamento, ad fauorem ecclesiæ, & per ea; quæ dixi in Repertorio, in uerbo, confessio, & in uerbo conductor, & emphiteota, in prima par.& inf.in decisio. 3.nu.39.& 40.in 3.part.& etiam tetigi hic, infra, numero 24. & seq.quæ sunt multum notanda, & consideranda a iusdicentibus, rectæ conscientiæ pro exoneratione conscientię eorum, qui acceperunt dicta bona à principio, sine dictis solennitatibus, & causis licitis, quia dicuntur occupatores, & usurpatores bonorum ecclesiasticorum, & si denegant restituere sunt excommunicati, & cruciātur animæ eorū, donec non restituant, ut habetur clarè in Bulla in Cæna Domini, & tetigi in decisio. 45. nume.85. car.715.in prima par.& habetur etiam in extrauagan.ambitiosè, & in supradictis constitutionibus Pontificum, & quia potest esse, & non esse, quòd post dictas inuestituras in
16 ualidas successerit, ualiditas, uel non † superuenerit, iō in dubio fauore animę est potius præsumendum non superuenisse, quàm aliter, quia fauore animæ potius præsumēdum est usura, excommunicatio, symonia, & hæresis, ac furtum, & usurpatio bonorum ecclesiasticorum, quàm aliter, & quàm non delictum, secus quoad pęnam criminalem corporis, ideo bonus, & timoratæ conscientiæ Iudex in dubio habet condemnare ad relaxationem dictorum, bonorum ecclesiæ, aliàs sibi iudiciū manducaret, & ambo in foueam caderent, ut dixi supra in decis.1.num.102.103.& sub nu. 110.col.2.cart.40.hac 2.part.Hippoli.Bonacos.de præsumptio.in uerbo, usurarius, car. 328.Gemi.cons.16.col.3.& cum summus in regula prohibitiua præsumitur dolus uer⁹, & delictū in dubio: practi Papié.in for. libel. quo agi.ut rescin.in gloss.procurauit, in fin. Dec.in cap.in præsentia, sub nu.14. de probatio.& Plot.in l.si quando, nu.764. vers.3. limit.C.unde vi, & uide Alexand.consil.130. nu.19 & 20.uol.1.

Quo vero ad tertium, & sic ultimum fundamentum, de multiplicitate instrumentorum, confessionum, & recognitionum, cum enunciatione inuestiturarum factarum in
17 † emphiteosim perpetuam: respondebatur facilè prout fuit responsum supra in præcedenti responsione, & etiam quia arguunt magis nullitatem actus, posteaquam nulla istarum facit mentionem de aliqua alia inuestitura, quàm de prima, neque quòd aliqua fuit adhibita postea licentia Papæ, nec quòd præcesserint ea, quæ erant pręcedenda secundum conuentionem, nec apparet aliqua supplicatio, nec mandatum factum pro obtinenda dicta licentia, nec aliquis tractatus capituli Ecclesiæ collegiatæ de Lumello, ut requiritur, nec aliqua commissio facta per breue delegatis iuxta solitum, quæ si præcessissent, fortasse isto casu iuncta longinquitate temporis 50.60.& vltra annorum præsumerentur hęc interuenisse, ut patet sensui, aliàs secus per supradicta, & per ea, quę dixi supra in decisio.8 sub nume.23.hac 2.part.& in decisio 46 nume. 53 in prima part. sentit Alexand. consilio. 17.nume.11.volum.4. vbi dicit non valere etiam vsque ad nouennium, & est ratio,
18 quia in casu isto† vtile per inutile uitiatur, vt tetigi supra in repertorio decisionum, in verbo, utile per inutile, & in uerbo, locatio bonorum: in prima part. Laurent.Chirchonus.communem opinionem conclusi.32 nu. 28.centuria.2.cart 41.& ita fuisse IVDICATVM* dicit Rebuf.in constit.Regni. tomo primo, de senten.prouisio. articu.2. glo.4.nume.7.cart.268. Et etiam respondebatur non procedere, quando aliter constat ex inuestitura, & sic per eam probatur contrarium; & ista limitatio est inconcussa, rationabilis, apparens, & non offuscanda per cauillationes aduocatorum, ut clarè supra fuit demonstratum, numero 12. & 15.

& infra

& infra dixi nu.24.& per Natta d. consi 162. num.29.uolum.j. & omnia, quæ dicta sunt infra, in decisio.30.hac 2. part. corroborāt hanc conclusionem, ubi per tres sententias conformes fuit ad fauorem ecclesiæ Iudicatum. *

Nec obstaret dicere, ꝙ de euidēti utilitate apparet ex eadēmet inuestitura, nā ibi locat ad tempus. & sic pro quatuor annis ad rationem librarum quinquaginta, & post quatuor annos ad rationem librarum sexaginta quatuor singulo anno in perpetuum quo casu apparet de euidenti utilitate, cū
19 † locatio in perpetuū debet semper fieri pro minori pretio, & Canone saltim ꝓ sexta parte, quàm locatio ad tempus ratione perpetuitatis, & remissionis non fiendæ, ut dicit Alexand. consil. 112. numero 3. & seq. uolum.i. Ferret. consilio 248. in fin. uolum. 2. dixi supra, decis.45. numero tertio, in prima par.

Quia respondebatur in casu isto hoc magis arguere læsionem, & fraudem cōtra ecclesiam, quod uoluerunt & Rector, & emphiteota fraudare successorem, & ecclesiam perpetuitate colludendo cum non est uero simile Rectorem locasse pro libris quinquaginta ad tempus, & pro libris sexagītaquatuor in eodēmet instrumento, si dicta bona non essent fructifera, & maioris pensionis librarum sexaginta, & septuaginta pro singulo anno, nec ille emphiteuta conduxisset ut patet sensui, & ratio naturalis dictat, quæ in isto casu habetur pro lege, & est attēdēda, ut dixi supra decisio. 22. numero 9. hac 2 par. & faciunt, quæ dixi inf. nu.55. & quod non est uerosimile, est falsitatis, & collusionis imago. Mascar. de proba. cōclu.440. nu. 9. uol.1. Immo hoc fecerunt, ut ex tali eorū confessione appareret de aliqua utilitate Rectoris, & nō ecclesiæ, nam est utilitas Rectoris, non autem ecclesię, ut ibi apparet, &
20 ēt quia conditiones, pacta † cōmoditates, & onera contēta in d. inuestitura, qua sunt partes contractus, & pretii, ut dixi supra decis.i.nu.16.25.& decisio.16.num. 8.& in decisio.28.nu.35.hac 2.par.& hic inf.num.66. sunt maioris ualutæ, & utilitatis, quàm augumentum pretij librarum quatuordecim in tot petijs terrarum. Nam adest pactum in perpetuum, & etiam concessio facta pro se, suis filiis, heredibus, & successoribus, & cui, uel quibus dederit, per q̃ uerba ecclesia multum fuit læsa, & sine spe recuperationis dictorum bonorum, & consolidationis utilis Dominii cum directo, nisi in casu non solutionis Canonis, & deteriorationis, cum ad extraneos, & sine consensu Directi Domini possit per illa uerba, trāsire, ut dixi supra, in decisio.45.num.45. in prima part. & tetigi infra. nu. 31. & etiā respondebatur de iure Canonico in bonis ecclesię, non procedere illud dictum, ꝙ in emphiteosi perpetua debeat constitui,
21 pensio † pro minori pretio sextę partis, sed solū pro iusta mercede, & pensione, ut dixi supra decisio.5.nu.53.& decisio.46.num. 24.in prima par. Alc.cōs.79.circa primum. nu.15.& 18.uol.i.& Ioseph. Ludouic. cōmu. conclus. quęst.12.col.2.uer. intellige, cart. 21.& inf. decisio.30.nu.3.& 67. hac 2.par.& circa euidētem utilitatem Doctores solū considerant, quando bona non essent fructifera, sed inculta, & sterilia, & maior esset impensa, quā introitus, & quando a principio daretur ecclesiæ aliqua pecuniarū quātitas, & non quādo solum augeretur aliqua pensio, q̃ a hoc respicit solum fauorē Rectoris, & non ecclesiæ, ut est uidere per Doctores in d. cap. sine exceptione. & cap. Terrule. 12. quæst. 2. & dixi supra in decisio. 45. nume. 4. 54. & 55. & decisio. 46. numero 130. & seq. in prima part. & tetigi infra. numero 31. & 59. Dicebatur etiam non interuenisse alias solemnitates, scilicet tractatus, consensum capituli, Decretum ordinarii, aut summi Pontificis, & sic non pręcessisse, quę præcedere debebant, quo fit, quòd altera istarum deficiente concessio in totum est nulla, ut dixi supra, in decisio.46. numero.3.&4.in prima part. Mandosi. de resigna. Grati. in uerbo, si in euidentem, colum. 2. in fin. versicu. sola causa, cart.68. Vnde omnibus supradictis bene uisis, & consideratis fuit IVDICATVM *ad fauorem ecclesiæ, & contra Faciardos, de anno 1583.

Circa uerò, secundam conclusionem de inuestitura facta de anno 1498. per R. Fratres Franciscanos de Monte Politiano illis, de Ceruinis, ut per Reu. Fratres Sancti Ioannis Nouariæ ordinis Sancti Augustini de d. Anno 1498. illis de Cacia multa pro, & cōtra fuerunt deducta, & per R. Fratres dicebatur inuestituras nullas a principio ex defectu solemnitatis, et causæ, ac euidentis utilitatis, & contra mentem Testatoris, et pro parte Reorum solum allegabatur refugium miserorum, scilicet cursus temporis,

ris,& longinquitas,quibus prȩsumitur solemnitas extrinseca, & causa necessitatis, aut euidētis utilitatis interuēta,& prȩscriptione esse tutos, & debere perseuerare. Verum quia omnia supradicta in prima conclusione ad Decisionem istius causæ facere uidebantur. & omnia, quæ supra late deduxi in fortiori casu, in decisio.45. & decis.46.in prima part. ubi ita I V D I-
* C A T V M * & confirmatum Romȩ. Tamen pro maiori corroboratione, & dilucidatione ueritatis, hæc fuerunt per R. Fratres adducta.

Et primo in primis fuit præmissum, qđ
22 bona † ecclesiastica sunt sub Regula prohibitiua alienationis bonorū, & nō affirmatiua, & solū in casibus exceptis, qui reducūtur ad quatuor, possunt alienari, toto Titulo, de rebus ecclesiæ non alienandis, & est extrauagans ambitiosa, & Paulina, ac multæ Bullæ Summorum Pontificum, de quibus supra, nu.15. Docto. in cap. sine exceptione 12. quæstio.2. & hoc est clarū, ut et ponit Ioā. Petr. Sur. in consi.115. nu.27. & seq. car.317.

Secundo pmissum fuit, qđ bona ecclesiastica fructuosa nō possunt alienari in casibus exceptis, nisi cū cognitione cāæ, & sic cum solemnitatibus à iure req̄sitis. uideli-
23 cet † tractatus, cōsensus capituli, Episcopi, aut Papæ, & cum causis necessariis, aut utilibus, ut quādo ecclesia cōtraxit æs alienum, aut plātus p alimētis suis, infirmitate, & captura, & aliis similibus, uel quando apparet de euidenti utilitate ecclesiæ, & non Rectoris, non momentanea, sed perpetuo duratura, ut tetigi inf. decis.30.nu.... & istis duabus concurrentibus coniunctim. s. solēnitas, & cā, tunc ualet, secus si una alterum tantum sit. uidelicet necessitas, uel utilitas, & non solēnitas, aut solēnitas tātum & non necessitas, vel utilitas euidens, qa tali casu ipso iure est nulla inuestitura, & alienatio ultra decennium, & ista est cōmunis opinio, & ita obseruatur, ut latè cōsuluit Soc. in cōsi.52.nu.10.uol.4.cons.29.co. 2.uersi. quare examinandam, uol.1. Gemi. cons.48.uersicu. An autem alienatio, colu.2.cart.31.& tetigi in decisio. 45. numero 51.uersicu. Nec modo habent obstare, cart.698.in prima part. & Bertazzol. consil.46.nu.29.cart. 154.lib. 1 in similib. & sentit Veral. Rota Roman. decis.106. lib.1. ubi dicit etiam, quòd prælatus, ut in acquisitis, quam in acquirendis nō pōt prȩiudicare ecclesiæ, sine consensu capituli, n collegiatis. Tertio fuit prȩmissum, quod licèt solemnitas extrinseca præsumitur ex lō-
24 ginquitate temporis quadraginta, & † ultra annorum, cum scientia, & patientia, vt per Bald. cons.337. in primis, num.16 uolu. 1. Dec. consi.486.col. fin. cons.638. communitas, nu.4. in fin. Veral. decisio. 66. nu.7. 8. lib.2.& quæ dixi in Repertorio Decisionum, in uerbo, solemnitas, in prima part. & Mascard. de probatio. concl. 108. car.113. uolum.1. Alex. cons.17. nume.9 seq. uolum. 4. car.13.& uide Rimin Seni. consilio 429. numero.25. & sequen. uolum. 3. cart. 29. Tamen quando de Titulo inualido apparet, & ex instrumento constat solemnitatem esset mancham, & defectiuam, ac inutilem, nunquam habet locum talis præsumptio, quia semper de hoc potest constare, & docere, Cassiador. decisio.3. num. 7. de procura. cart.41. Dec. consil.13. num. 2. cart.18. consil.558. nume.6. & 7. Cephal. cons.316. nume. 30. uolum.4. Socin. Iun. cons.9. num.16.& 17. uolum.3. cons.56. nume.20.& seq. uol. 2. cart.64. ubi dicit magis communem, ita distinguēdo tradit Bero. consi.116. nume.7.& 8. consilio 113. colum. 4.& 5. uol. primo, Ruin. consil.75. num.4. & seq. uolum. 1. Mascard. de probatio. conclusio.108. nume.3. uolum. primo, cart. 113. Natta consilio 162. nu.19. uolum. primo. Paul. Emil. Veral. decisio. 304. car. 83. & decisio.314. cart.85. lib.3. & decisio.28. nu.1.2. uolum.1. ubi ita Romæ fuit I V D I-
* C A T V M *, & tetigi in Repertorio Decisionum, in uerbo, prouisio expressa, cart. 1158. libr.1. ubi fatuus est ille, qui uult se tueri præscriptiōe, & producit Titulū inualidum, & in simili facit dictum Rimin Sen. in cons.363. nu.17.& seq. uolum.2. vbi non poterat creditor iuuare se illa solutione longissimi temporis, quia ex inuestitura apparebat de contrario, & per Alexand. consil. 113. uolum. j. & ita respondet Plot. cons.13. num. 19. & seq. car.69. & Natta. d. cons.162. nume.29. uolum. primo, & dixi supra, nu.11. & seq. & faciunt latè deducta infra in decisio.30. per totū, hac 2. part. ubi
* ter ita fuit I V D I C A T V M. * Quarto prȩmissum, quod tempus præscriptionis, & præsumptionis in alienatione
25 † bonorum ecclesiasticorum non incipit currere ad præiudicium ecclesiæ, nisi mortuo

mortuo illo Abbate, Commendatario, & Fratre, ac Rectore, qui fecit instrumentum alienationis, aut inuestiturę bonorum ecclesiæ, & scientia successoris, quę non pręsumitur, nisi probetur, & hoc post quadraginta annos, & quadriennium restitutionis in integrum. Abba.cons.32. num.1. & 3.uolum.primo, Iacob.Beretta cons.111. nu.14.& 15. Caballi. in constitu. Egid.lib. 6.cap.13. glo.A.nu.16. cart 385. latè Sforza, Oddo.de restit.in integ.par. prima, quæstio.19.artic.9.nu.77.car.195. & quæst.20. num.32. & 35. Socin.cons. 80. nume. 3.uolum.3 cart.70. Octauia. Pedemonta. decis. 174.num.3. cart.711. Menoch. cons. 291. num.37.lib.3. tetigi in decisio. 45. nu.57. & seq.car. 701. & in additio. numero 54. & 55.cart.742. & in decisio. 46. num.29. 93.& seq.in prima par. Soc.Iun. consil.56. nume.28. & seq. uolu.2. cart. 65. Cephal. consi. 508. nume. 16. & seq. uolum. 4. cart.287.& Bertazzol.consi 46.num.39.& seq.& nu.53.& seq.lib.1.in ciuilib. car.155. & quando est capitulum, quod alienat non currit, donec unus de illo capitulo

26 † durat in illo conuentu, uniuersitate, Monasterio, & Collegio, sicut quando unus tantum Rector stat in beneficio, per supradicta, Ferret. consi.251. nu.1.& 2. uolum. 2.cart.29.tetigi in d.decisio. 45.in additio. nu 59.in prima part.cart.744. Quinto fuit

27 præmissum, quod tēpus † immemorabile, & antiquissimum dicitur usque ad centum annos, & abinde supra secundū cōmunissimam opinionē. Afflict. decisi.245.nume. 4 & ibi Appostilla, Capella Tholos. decisio.439. Alexand. consil.139. column. penul.& fina.uolum.6.consi.75.num.2.& seq. uolum.4. Dec. cons. 42.num. 2.& in cap. 1.nu. 12. de appella. Vesembeci. consi. 60. num.4.in fin.& nu.5.lib.2.cart.139.licèt aliqui contra communem dicant esse annorum septuaginta, & octuaginta istis nostris temporibus, ut sentit Veral.decisio.66 libr. 2. cart.24. Paul. Pic. consi. 97. nume. 31. & seq.ubi declarat, & tetigi supra num.9. & xi in decisio.17. nu.8.& 9. in hac 2. part.ex quo tempore deducitur tempus ignorantiæ, pestis, belli, carestię, & feriarum repentinarum captiuitatis, & exilij, ac uitę illius, qui fecit læsionem, & est causa inducendi huiusmodi tempus. Abba.d.cons. 32.nu.1.& 3.uolum.primo, Socin.Iun.cons. 56. nu. 32. uolum.2. cart. 65. & tetigi supra num.8. & infra num.34. Quibus præmissis sic stātibus pro veris, & inconcussis conclusionibus, apparebat Monasterium Sancti Francisci, & Sancti Ioannis fouere ius, & posse bona recuperare, & possessores teneri ad restitutionem unà cum fructibus sub peccato mortale. & per Bullam in Cæna Domini post scientiam, & nullitatem alienationis, & per ea, quæ latè discussi, & terminaui supra in d. decisio. 45. num.38.num.42.& seq.& in decisio. 46.in prima part.Nec obstant in contrariū adducta per Reos conuētos, quia ex prædictis præmissis facile dilabuntur, tamen sigillatim respondebatur.

28 Et primo, non obstat, quòd † extrauagās ambitiosè, non habet locum in casibus à iure permissis, ex Rodoan.de Reb Eccles. nō alien.sub tit.de his qui consentiunt, in cip.Sensus.d.extrauagantis, cart.189. quia non sumus in d. extrauaganti, & Paulina, quæ loquitur de triennio, nec in rebus à iure permissis, ut in prophanis, & mobilibus, & quæ seruando seruari non possunt, sed sumus in rebus immobilibus, & in casu à iure prohibito, & in bonis immobilibus fructuosis, vt ex instrumento inuestiturarum apparet, quo casu debet præcedere solemnitas iuris, & causa necessitatis uel euidens vtilitas perpetua, vt supra demōstraui, in primo, & secundo præmisso. At in casu isto non fuit adhibita plena cogni-

29 tio causæ, & vnus † tantum tractatus fuit perfectus, vt apparet ex actis, q a alij duo non fuerunt perfecti, immo ex illis colligitur discrepantiam fuisse inter fratres ob læsionem ecclesiæ, ut notat Neuizan.cons. 26.num.44.& dixi in d.decisio.45.sub num. 10. in prima par. & Bertazzol. in consi. 14.num.8. lib. primo, in ciuilib. Ferrant. Gargia.patroci.33.nu.8.car.216. Natta cōs. 224.sub num.2. in fin.uolum. primo, car. 488. vbi dicunt apparere de imperfectione actus, quando in Albo aliqui relinquitur. Nec enuntiatio facta à Notario in

30 instrumento inuestituræ de † tractatibus præcedentibus probat tractatus perfectos fuisse, & præcessisse in forma ualida, etiā ex longinquitate temporis, quia ex lectura illorum de contrario apparet, & ideo nō probat Paul. Emil. Veral. in Rota Roman. d. decisio.304.& decis.314.lib.3.cart.85.& dixi supra in 3. præmisso, & in decisio. 45. num. 28. in prima part. Nec fuit adhibitum

tum

tum Decretum Episcopi, nec Vicarij, vt requiritur capit. sine exceptione, capit. 1. capit. Abbatibus, ca. alienationes 12. quæst. 2. Socin. cons. 52. col. 2. nu. 9. volum. 4. Barba. latè in consi. 40. colum. 3. nume. 3. versic. secus si non esset exemptus, uolum. primo, nec confirmatio Summi Pontificis, cum sit alienatio magni momenti, vt dixi in d. decisio. 45. num. 27. car. 687. in prima part. & tetigi supra, num. 15. Nec etiam apparet necessitas alienandi, quia Monasterium non erat debitis implicitum, nec ob dictam caussam alienauit, nec apparet euidens utilitas ecclesię, quia non sufficeret utilitas, sed
31 † euidens, & sic magna, & successiua non momentanea esse debet, vt dixi, in d. decisi. 45. nu. 33. 34. 36. & 53. car. 690. & decisio. 46. nume. 121. & seq. in prima part. ubi latè, & tetigi supra, num. 21. Immo ex lectura dicti instrumenti apparet de damno ecclesiæ, nō autem de euidenti vtilitate. Primo, quia bona alienata sunt pratiua, & sic de melioribus, & pretiosioribus, item quòd Monasterium habebat, & habet alia bona minus dānosa, item quòd bona erant libera, & cum directo, & vtili dominio, & quòd fuerunt alienata cum clausula, cui, vel quibus dederit, & pro singularibus successoribus ab eis causam habentibus contra naturam bonorum ecclesiasticorum, quę non transeūt ad extraneas personas regulariter, & sic sine spe reuersionis ad ecclesiam, nisi in pęnam caducitatis, per quæ elicitur manifesta inutilitas, non obstante, quòd locauerit pro aliquo paruo maiori pretio pensionis, quàm prius non fecerat Monasterium, nam hoc solùm non operatur causam euidentis vtilitatis ecclesiæ, nec æquiparatur alijs damnis, & oneribus supradictis, cum sit præcipuè vtilitas Rectoris, & non ecclesiæ, ut supra demonstraui, numero 2[illegible]. & dixi in d. decisio. 45. num. 18. & seq. numero 42. & seq. car. 695. & d. decisio. 46. numero 131. & seq. in prima part. Dec. consilio 142. Barba. d. cōsilio. 40. uolum. primo, qui latè discutiunt, & defendunt bona ecclesiæ ab istis velatis, & paleatis inuestituris, & alienationibus, & ita semper fuit IVDICATVM *, ut patet etiam in dictis meis decisio. 45. & 46, nume. 32. & 33. in prima part. Nec sufficit authoritas prouincialis, sine alij solemnitatibus, & causis necessitatis, uel euidentis utilitatis supra narratis, quia Fratres Monasterij, nec prouincialis, nec generalis habent a Canone authoritatem a-
32 lienandi † bona ecclesiastica immobilia fructuosa, & prohibita alienari, sed solum ea, quæ non prohibentur alienari, ut quæ seruando seruari non possunt, & fructus dictorum bonorum ad tempus, & bona relicta fratribus Mēdicantibus & Prædicatorū bona propria neque in commune habentibus, & pacta, ac promissiones inita, & factas non respicientes alienationem bonorum, & iurium ecclesiarum, vt loquuntur authoritates per aduersarios allegatæ maximè Natta. d. consilio 441. numero 27. & 28. uolum. 2. non uero quando agitur de alienatione iurium, uel rerum bonorum ecclesiasticorū, quia tūc requiritur authoritas Episcopi uel Papæ tradita a cap. sine exceptione 12. quæst. 2. vt ibi notant etiā Docto. & ita uidetur innuere tex in d. cap. fin. de pact. lib. 6. vt declarat ibi Gemin. sub nu. 12. in fi. car. 121. & ibi Franc. sub num. 2. & Imol. in clemen. 1. de reb. Eccle. non alien. num. 7. cart. 88. Crau. consilio 152. nu. 7. 8. Rodoan. de reb. Eccl. non alien. §. alia pariter. nu. 10. car. 202. & in §. in rebus nu. 15. & seq. cart. 172. Rimin. Iun. consil. 187. nu. 51. & seq. uolum. 4. & sic non est uerum solemnia & causam vtilitatis interuenisse in isto instrumento emphiteotico, nec ua-
33 leret † consuetudo aliter disponens, si minueret solemnitatem iuris uti onerosa, secus si non minueret, sed daret formam, ita dicit Anchara. in clem. 1. num. 22. de reb. Eccle. non alienan. cart. 51. sentit Rodoan. de reb. Eccle. non alien. §. si uero, numero 4. car. 210. & in §. in Rebus autem num. 18. car. 172. & §. superius de causis num. 17. & seq. cart. 157. ubi dicit communem. & ibi latè pertractat, & declarat hanc conclusionē usque ad finem.

Secundo non obstat, quod cursu temporis præsumatur interuenisse solemnitas iuris. & utilitas, quia in primis dicitur, quod
34 requiritur pręscriptio, & † cursus cētum annorum secundum magis communem opinionem, & dato, ꝙ requireretur solum tempus septuaginta, uel octuaginta annorum, secundū aliquos, saltim quo ad iustitiam Tituli respectu necessitatis, uel euidētis utilitatis. Octaua. Pedemonta. decisio. 171. nu. 4. faciunt quę dixi supra, decisio. 13. num. 10. & decisio. 45. num. 12. & 13. in prima par. tamen debet de medio tolli tempus bellorum, pestium, & infortuniorū, ꝙ occu-

occurrerunt ab anno 1498.usque ad tempus motæ litis,ut dixi supra in 5.præmisso in fi.q̃ annos decem, & ultra absorbêt.item tollitur tp̃s,quo diformiter facta fuit solutio,vti præscriptio interrupta.Bero.d.cõsi. 113.num.5.volum.j.Item tollitur de medio omne tempus, quo vixerunt, & steterunt illi fratres omnes, qui fecerunt contractum emphiteoti cum,in illo Monasterio,& omne tempus, quo alii successores ignorarũt huiusmodi alienationem nullam, & qualitates dicti instrumenti, facit Dec.cons.474. nu.14.car.498.& dixi supra in quinto præmisso, & per ea, quæ dixi in decisio.45.nu.13.& decisio. 46. nu. 110.in prima part.car.780. Adeo quod essent intra quadriennium restitutionis, in integrum,& intra annos quadraginta, licèt etiam post quadraginta detur ecclesiæ talis restitutio,ut sentit etiam Socin. Iun.cõs. 56.num.28.volum.2.car.65.quæ per clausulas salutares præsumitur etiam petita, ut tetigi in Repertorio, in uerbo,libellus, nu. 10.Item dicitur,ꝙ cùm simus in alienatione bonorum ecclesiæ,sumus in prohibitione legis,& sic lex resistit.Io.Pe.Surd.cons. 117.nu.32.37.car. 317.num.23.& quando lex resistit, nunquam habet locum præscriptio intra centum annos,& ultra,ut dixi in decis.45.num.57. & 58.in prima par. propter malam fidem, ut dixi in decisio.27. num.26.in prima par. Item non procedit, quando ex lectura instrumẽti inuestituræ, & actorum apparet,quòd solemnitates nõ interuenerũt,quia præsumptio cedit ueritati,ut dixi supra in Tertio præmisso,ibi tamẽ quãdo de Titulo,& sentit Paul. Pic.cõs. 99.numero 96.& seq.cart. 261. Item non procedit quando Testator, aut staturũ pro

35 hiberet huiusmodi † alienationem in perpetuum,quia tunc concurreret, & prohibitio legis,& hominis, & tali casu alienatio nũquam ualeret, etiam in casu necessitatis, nec præscriptio prohibita curreret, adnotata per tex.in §.fi.Auct.vt sponsa.largita.& §.sanctissima. Auct. de alien.& emphiteo.& ibi glos.& per glo. in auct. Hoc ius porrectum,in verbo,perpetuo.C.de sacro.sanct.Eccle.Rodoan. de reb. eccles.nõ alienan. §. causæ vero, numero 81. & seq. cart. 116. & Crauet. consilio 201.numer. 42.versicu.&,magis in terminis uolum.2. vbi d.§.sanctissimas,procedit etiam de iure Canonico.Petr. Duena Regula 144. in uerbo, consuetudo. Franc. Marc.decisio. 889.in fi.in prima par.cars.867.tetigi in decis.43.num.71.& decis.45.in additio. sub nu.56.versi.Nec dicta cõmunitas,car.743. in prima par.facit Pa.Pic.d.consi.99.nume. 102.& 103.& vide Ias.cõs.57. nu.5.uol.1. & allegata contra nil releuant, quia nõ sufficit,ꝙ remaneat memoria, & dotatio capellæ,sed vult etiam,quòd ibi perpetuò remaneat sine aliqua alienatione,in memoriam,& honorem ipsius Testatoris, & successorum suorum,quia aliter ipsum pratũ minimè reliquisset. Adeo,ꝙ Crauet.cons. 59.num.5.Ange.cons.169.Ias.& Tiraquel. allegati non faciunt ad propositum, nec respiciunt interesse tertii,ut ibi est uidere, sed solum memoria, & satisfacio Capel-

36 læ, & nulli dubium est, quòd † Capellanus non potest altare voluntatem fundatoris,& Legatarii ad præiudicium Testatoris,suorumque successorum, sed bene ad præiudicium suum,suæque capellæ, quando idem remaneret effectus, adnotata per Bart.in l.penul.in 2.casu.C. de pact.ubi dicit,Renunciatio iuris continentis utilitatem renunciantis,& Tertij ualet, quãtum ad præiudicium renuntiantis, non autem respectu Tertii,& sequitur Purpura consi. 13.nu.1.volum.primo,ita in casu isto quo ad Capellam, & Capellanum, posset verificari,non autem quo ad Testatorem, & eius successores,quia non esset in honorẽ semper Testatoris, & suorum successorum,qui uolunt,ꝙ semper stent dicta bona penes Monasterium, & fratres dictæ ecclesiæ,quę non starent, si alienantur in Tertium in perpetuum,ut patet sensui,& ideo miror,quod ad hoc fuerit allegatus Pau.de Castro,in cons.269.uolum.primo, Angel.cons.166.Tiraq.in tract.cessa.causa. par.prima,nu.215.& alii supra nominati, quia non loquuntur quo ad tertium, sed quo ad dotationem, & memoriam Capellæ,non autem quo ad honorem Testatoris, & suorum successorum, qui honor, & memoria potius annichilatur, & supprimitur per emphiteosim perpetuam, quàm aliter,cum uocentur ab hominibus bona illorum,de Ceruinis,& de Caciis,quã Monasterii, & conuentus Sancti Ioannis, & Francisci.

Similiter præscriptiõ allegata nõ obstat, q a,ut mox supra dixi,non cucurrit stãtibus ibi deductis,& etiam quia contrahentes,

fuerunt

37 fuerunt in † mala fide, ob nō seruatas solemnitates,& causam necessitatis, aut euidentis vtilitatis,vt latissimè consuluit Soc. cōs.29.colum.6.versi.circa secūdū principale quęsitū,vol.primo.Barba.d cōsil.40.vol.1.Capici.decisio.105.Mari. Anguissol.cons.79.num.40.& seq.vers.secūda cōclusio principalis,& nume.69.& seq.& ꝑ Phili Prob. in additio ad Ioan.Monach.d.cap.1. de reb.Eccle.non alienan.num.19.& seq. car.302. Socin.consil.56.num.26.27.volū.2. car.65. qui loquūtur in proposito, quia ibi possidēt illi emphiteotę,nomine alieno,& non proprio,& cum mala fide, & Balb.in tract. de præscriptio. in 5. part.5. part. principa. quæst.4.sub num.4. versic. vnde verior, & magis communis; loquitur in bonæ fidei possessore,secundo emptore,& quādo lex nō resistit, nec rem afficit, vt per eundem Balb.in d.5.par.5.part.principa.quęst.9.nu.4.ibi saluo,vbi lex afficiens rem, & num.5. cart.191.vbi dicit secus, si lex resistit, vel rem afficit,vt ī casu isto,vbi Testator dicit, quod nō aliter, nec alio modo ipsum pratū & bona minimè reliquisset.& sentit Io. Petr.Surd.in cons.115.num.26. & seq.cart. 317. & nūm.9. Bursa. cons.330. nu. 90. & nu. 91. volum. 3. & ideo frustra isti rei se fundauerunt in præscriptione, cùm in isto casu omnes isti tres successores fuerunt in mala fide, posteaquam acceperunt in emphiteosim perpetuam bona ecclesiasticas, sine solemnitatibus, & causis necessarijs,aut vtilibus, vt latè discutiunt, & comprobant Doctores mox supra allegati in istis casibus, & dixi supra in 4.præmisso, & Socin.d.consi.29. col.6.vers. circa secundum principale,vol.primo, per partem aduersam allegatus, & facit Afflict. decisio. 305.num.9.et seq.et ibi Appostilla, numero 7.et seq. car.243. Vincenti. Carroci.in tractat.de loca.et condu.tit.de solito, cart. 27.et tetigi in decisio.25.num. 12.et 13.in

38 2.par.cart.590.vbi omnes istæ tres † inuestitur, et locationes sunt ipso iure nullæ, vti factæ sine solemnitatibus,et causis necessitatis,et euidentis vtilitatis, et demonstrant illas non interuenisse ex breuitate temporis inter vnam,et aliam.et sequitur Iul.Clar.in §. emphiteosis, quęstio.28.colum.4.cart.91.et quæst.6.cart.78.et Bar. in l.Naturalitas.§.At cū.ff. de præscript.verb. rectè intuenti, vnde cum in prima inuestitura nullum uerbum de Episcopo, & de Papa,in secuna idem, in tertia, idem per idem ex illis apertè colligitur nō interuenisse,nec habere locū pręsumptio,nec tempus immemorabile cucurrisse, quia vna declarauit aliam,& secūda tertiā, & ad diuersas personas extraneas deuenerunt, igitur supradicta sunt uerissima, & inconcussa,quę sunt ponderāda, ut pulchrè in materia pro ueritate consuluit Bertazzol.cōs. 46. num. 19. & seq.& nume. 35.& 51.cart. 155. lib.1. in Ciuilib.Socin. Iun. consil. 56. num. 22. volum.2. cùm non fuerit quieta possessio cum bona fide,ut per Vesembeci. cons.60.nume.4.in fin. & num.5. lib.2.car. 139.quę requiritur in principio, medio, & in fine.Bursa.consi.330.num.149.& 150. volum.3.cart.328.vbi in illo Consilio multa ad rem ponit, & Paul.Pic. consi.97.nu. 121.& seq.cart.244. & maximè quando in diuersis inuestituris,aut confessionibus appareret de diuersitate solutionum,aut pactorum,quia vna tolleret alterā, & interrumperet præscriptionē, vt per Bero.consil.113. num.5. uersic. uerùm hoc in casu, uol 1. cart. 462. Vnde omnibus supradictis bene uisis, & degustatis Iudex bonus omnino, & sine aliqua dubitatione ad fauorem Monasterij, et ecclesiæ Sancti Ioannis, & Francisci ferre sententiam poterit,ut etiam in dubio pro ecclesia est iudicandum omnino, ut dixi in decisio.45. nume.56.in prima par. quia loquuntur in terminis istius quęstionis, & non per argumēta,& ambages ac pręsumptiones, ut facit pars diuersa, quæ non est multum uersata in istis inuestituris bonorum ecclesiasticorum, & solùm recurrit ad lōgin

39 quitatem temporis.Nam Iudici solū † sufficit legere, & perlegere, ac intelligere hæc consilia, Socin. consilio 52. uolum.4. cons.29.uolum.1.cons.52.nu.26.& 27. uol. 2.Imol.consilio 15. consilio 16. Dec.cons. 142.Barba.consil.40.uolum.primo, cons. 52.colum.j.& 2.uolum.4.Roland.consil.15. uolum.j Bertazzol.d.cons.26.nu.19.& seq. lib.1.in ciuilib.& alios,quos allegaui,in decisio.45.nume.42.versic.septimo,quòd iste, in prima part. cart. 694. & duas meas Decisiones amplissimas, scilicet decisio.45. & decisio. 46. in d. prima par. qui omnes ad brochum disputant hanc quæstionem, & Respondent ad longinquitatem temporis, ad præscriptionem,& ad alia, & pro ecclesia concludunt, & iudicant, & totus mun-

Ee dus

dus non uinceret hanc partem, cōsideratis verbis, cap.1. de Regul. iur. in 6.& ea quæ supra dixi in prima conclusione, & infra, in decis.30. hac 2. part. nisi subterfugijs,& stratagemis,& in damnationem animæ eorum,vt supra demonstraui.

Et allegatæ solutiones Canonis per tres annos cōtinuos pro parte Reorū contra R. Fratres Franciscanos nō iuuant.Primò,qa non sunt factæ per viam solutionis dicto Monasterio,sed oblatę,& despositatæ, per tertiā personam penitus extraneam, nullum ius habentem in dictis bonis, lege permittente,& à Monasterio non acceptatas, quo fit, quòd non euitauit caducitatem, nam tertius nullum ius habens re emphiteotica non potest pro D. Emphiteota
40 † soluere nolente Directo Domino, quia alia,quàm solutio requiruntur, scilicet recognitio in Dominū, Apocha per quam possit probari confessio solutionis, & receptionis, ac possessio,& recognitio bonorum eclesiasticorum,aliàs posset emphiteota hæc omnia negare,& lapsu temporis dicere bona esse propria,& allodialia,& non ecclesiastica,vt quotidie videmus,contingere, & apud me quotidie est in controuersia,& maximè inter Magnates,& Rectores pauperes, et ideo nō tenetur Dominus Directus talem solutionem, et oblationem ad sui præiudicium acceptare,ita tradit Ias.in l.2.num.152.et seq. et vers.vigesimoseptimo, quæro. C. de iur emphit. Rodoan.de Reb.eccle.non alienan.in §.sed emphiteota,nu.3.et seq.vers. Et Canon ipse emphiteoticus, cart.439. Bald. in l. solemnis, num.4. C. de rei vendica. secus si ipse Directus Dominus vellet acceptare, quia posset Tertius etiam nomine proprio soluere,et iuuaret emphiteotam talis solutio,et acceptatio,quo ad caducitatem, per supradicta,et idem si iste Tertius haberet aliquod interesse in d.bonis ,vt si esset creditor hipothecarius, fideicommissarius,secundus conductor ad tempus, et quid simile,nam tunc posset soluere etiam inuito directo Domino,si illud ius esset approbatum à iure etiam Directo Domino non consentiente, aliàs secus, vt tetigi infra decisio.30.nume. 121. hac 2. part. et tetigi supra in Repertorio Decisionum in uerbo, emphiteota non soluens. cart.950. in prima part. et Caballi. in Milleloquio 228. et 229. in prima par. et Bero. consi. 196.num. 19. volum. primo, car. 746.faciunt adnotata per Paul.Pic. consi.77.num. 9.et seq.cart.169. Et hoc est intelligendum re adhuc integra, hoc est ante quàm emphiteota sit morosus, et sibi fuerit declarata caducitas, et apprehensa possessio,nam postquam reuersa fuisset res ad ecclesiam caducitate,et consolidatum vtile, cum directo Dominio non esset amplius locus solutioni,et oblationi ,et omne ius Tertij
41 intelligeretur † statim sine facto suo extinctū,nec daretur restitutio in integrum isti Tertio aduersus solutionem nō factam ab emphiteota,etiam ex capite ignorātię, dato etiā,qđ iste Tertius esset ecclesia, locus pius,vniuersitas,vel minor,q̄a venit in consequentiam,& nō principaliter ad solutionem & à principio iuris sui consequuti habuit hanc conditionem tacitam a lege in dictis bonis emphiteoticis si,& quatēus res emphiteotica non reuertatur ad Dominum directum caducitate, uel alia de causa legitima, nam tunc resoluto iure datoris intelligitur resolutum ius acceptoris. l.lex vectigalis.ff.de pignorib. & ibi Doct. Bar.in l.in diem § fin.ff. aqua.plu. arc.& ibi Paul.de Castr. Nigusan. de pignorib.in primo membr.5.part.nume.43.vers.sed dubitatur,car.94 Menoch. in tracta. de rerin. posses. in 4. remedio, num. 31. uers. 4. & in consi.116.num.31.& 32.vol.2.Boeri.decisio.181.si bene cōsiderentur eius verba, facit Tiraquel. in tracta. conuentio. § 3. glo.vnica,num. 10.non obstante cōsilio Alexan.in cons.45 .lib.5. & Rota Perusi.decisio.66.nume.40.in 2.part.quia in casu isto proprio communis est omnium opinio,& nullus reprobat opinionem Bart. in d.l.in diem, & ita etiam fuit Iudicatum M E-
* D I O L A N I *,vt dicit Alba.cons.25.n.9. Crauet. consil. 493. nume.3. & seq. uol.3. Paul. Pic.consi.6. num.47. in fin. Plot. in consi.48. per totum, & in fin. cart. 238.& per alias sententias conformes de ann.
* 1582.& 1583.fuit I V D I C A T V M * Mediolani ad fauorem Monasterij Incoronatæ cōtra Montem Pietatis, Alexand.consi. 119.nu.8.uolum.5. quia non soluēdo, uel alienando,aut deteriorādo delinquit circa ipsum cōtractū, & cōtra naturā & formam cōtractus,vt per Gozad. cons.46.nu.13. & consi.75.nu. 2. & infra, decis.30. nu. 19.& 129.& ex ijs patet Io.Baptistā Cāpesiū ob solutionē Canonis non factā,& deteriorationem

tionem potuisse, & posse priuari à Monasterio Sancti Augustini de bonis emphiteoticis ad præiudicium illorum de Campesijs fideicommissariis, ut sequitur Ruin. cons. 168. nu. 6. lib. 1. ubi & ipse dicit communem, quamuis ipsi possent agere contra Io. Baptistam, & suos hæredes ad damna, & interesse, Ias. in d. l. 2. nu. 56. C. de iur. emphit. & Imol. in cap. potuit, sub nume. 47. uers. & ex prędictis, de loca. quæ supradicta intelligo uera, nisi in fraudem creditorum, & fideicommissi hæc solutio fuisset cessata, & facta collusio per emphiteotam cum directo Domino, per eas, quæ dixi supra in decisio. 27. num. 28. & seq. hac 2. parte & infra decisio. prima, nu. 45. in 3. part. car. 24.

Secundo, non iuuant huiusmodi solutiones, & oblationes, quia sunt factæ per uiam depositi cum contradictione, & protestatione Monasterii Sancti Francisci, quo casu nō procedit illa regula (quod emphiteota, & debitor annuus probans so-
42 lutiones † continuas tres separatas factas singulis tribus annis ultimis præsumitur soluisse pro toto tempore retro, nec tenetur alias solutiones anterioris temporis probare, ut dicit Baueri. in tract. de Mora, sub nu. 1. uersi. quarto, adduco, qui dicit esse casum singularē, secundum scribentes, in l. quicunque. C. de appo. publi. libr. x. facit gl. in l. 2. C. de iur. emphi. ubi Ias. nume. 135. & seq. Bald. in l. 2. C. de dot. promis. Dec. in l. si certis annis, nu. 6. C. de pact. & in cons. 650. num. 15. Franc. Crem. sing 79. Tu. scis, & Ant. Trigo, singula. 125. Quoniam tempus Alexan. consi. 105. Magnifice, num. 2. uol. 4. Bart. singul. 128. Qui ostēdit Balb. de præscriptio in 2. parte. 3. part. princi. in 10. quæst. numero 18. car. 34. Arnol. in comment. 97. Ias. in l. 1. sub nume. 1. C. de fideicommiss. Petr. Duena Regula 54. in uerbo, Apoca, Mascar. pulchrè in tracta. de probatio. in uerbo, emphiteusis, conclu. 603. nu. 9. & seq. uol. 2. Vincent. Franc. decisio. 137. cart. 127.) quia intelligitur, si solutiones istę tres continuatæ præcesserint cum consensu creditoris sine contradictione, si uerò contradicit, & protestatur, & reseruat sibi ius suum, tunc creditor habet probare retro soluisse, ut dicit Craue. cons. 106. & consi. 313. num. 4. libro secundo car. 148. idem si fuisset morosus in soluendo, uel essent factæ per diuersas personas nomine debitoris, aut procuratori creditoris essent factæ, ut dicit Vincent. Franc. in d. decisio 137. nu. 2. cart. 127. & idē si pecunia esset soluenda ex causa alicuius annui legati, mutui, debiti non realis, nec ob canonē, sed personalis, ut per Bal. in d. l. quicunque. C. de Apoch. publi. li. x. quem pro singulari refert, & sequitur Franc. Cremens. in singula. 80. incip. Item quæro, Mascard. de probatio. in d. conclus. 603. nume. 23. & 24. cart. 14. in 2. part. At in casu isto fuit facta protestatio per R. Fratres Sancti Francisci, & recusarunt soluere, & fuerunt factæ per diuersas personas, ergo solutio, & oblatio ista trium annorum, non induxit eum probationem, solutionis, annorum præteritorum, quæ sunt notanda, quia sæpe eueniunt inter emphiteotam, & directum dominum.

* Tandem fuit IVDICATVM * de anno 1569. Ad fauorē monasterii Sācti Frācisci, & bona fuerunt eis relaxata, & ipsi fecerunt exequendo remissionem fructuum à die litis motę retro, quamuis de iure à die occupationis bonorum, & inuestituræ inualidæ tenebantur Rei restituere fru-
43 ctus † perceptos ficto soluto compensato, posteaquā agebatur de inualiditate Tituli, & de nullitate inuestituræ, & semper eadē erat persona, quæ inuestiuit, hoc est monasteriū, alias secus si esset persona uariabilis, ut sunt Rectores, & clerici beneficiati, quia pro tempore Rectorū mortuorum qui receperunt fictū sum solitus de æquitate absoluere Reos conuentos ab illis fructibus, & cōdemnare solum in fructibus a die, quo Rector modernus habuit possessionem beneficii, & ita fuit confirmatum,
* ROMAE * secundū meā sententiam, ut est uidere supra in decis. 45. sub numero 66. & in decisio. 46. num. 32. in prima part. sentit Afflict. decis. 87. Magnum, num. 7. in fine & num. 8. Crauet. consi. 873. numero 1. & 2. uolum. 5. Alexand. consilio 154. num. 1. uolum. 6 Felyn. in c. ueniens il primo, de Testib. & in Repertorio suo in uerbo, Pręlatus potest illud, colum. mihi 470. bene uerum est, quod si iste emphiteota, & possessor bonorum ecclesiasticorum ex inualido
44 Titulo fecisset † melioramenta, quod deberent omnino computari cum dictis fructibus à die occupationis bonorum perceptis & ęstimari debere ad utilitatem directi Domini, scilicet secundum tempus quo facta fuere si minus ualerent, uel secundum

dum tempus restitutionis, si tunc minoris essent æstimationis per ea, quę latè, & distinctè dixi supra in Repertorio Decisionũ in uerbo, Melioramenta expensas utiles, car. 1094. in prima par. Menoch. de recuperan. possess. remedio 15. quæst. 40. numero 580. & seq. cart. 171. Franc. Vegi. consil. 18. nu. 7. car. 34. Cur. Iun. consi. 165. num. 15. uolum. 2. Felyn. in c. cum causam, numero. 28. & 29. de senten. & Re. iudi. sentit Rota Genuę decisio. 4. nu. 26. car. 23. Simon de Prætis, de interpræta. ultima. volunt. lib. 3. sol. 5. num. 3. & 4. car. 358. & numero 26. cart. 361. colum. 3. Alexand. consil. 162. numero 2. uolum. 7. Vincenti. Franc. decis. 109. nu. 4.
* car. 104. ubi dicit ita IVDICATVM * Anto. Gomesi. de Testam. tit. de legá. cap. 12. nume. 40. car. 146. Io. Philip. Oltramonta. consil. 7. num. 5. & 8. car. 22. & Vincenti. Caroci in tracta. de loca. & condu. titu. de expensis, numero 20. cart. 78. ubi dicit, quod debet pro una parte ponere fructus, quos fecissent bona illa sine illis melioramentis, & postea ab alia parte illos, quos fecit melioramenta, & illi sunt considerãdi, & compensandi, quia illa melioramenta non fecit ut Dominus legitimè constitutus, sed ut emphiteota, & nomine alieno, cum Dominium directum esset penes ecclesiam, secus dicunt si fecisset ut uerus Dominus, & cum Titulo ualido, ut exempla posui supra in decisio. 28 num. 4. & 8. & in Repertorio in d. uerbo, Melioramenta, car. 1094. in prima par. ubi etiam posui, quod quando quis uirtute sententiæ est condemnatus in fructibus perceptis, tunc Iudex non
45 potest illos ex † officio liquidare, nec per iuramentum Actoris, sed si in processu uerè non sunt probati, & liquidati debet sequi absolutio, quia per coniecturas, & præsumptiones non possunt probari, sed per liquidas probationes per testes, qui uiderunt, uel fuerunt præsentes, & debent reddere, optimam rationem eorum scientię, ut est ibi uidere, numero 17. & seq facit glo. in l. fina. in princi. ff. quod met. causa. & ita
* Romę IVDICATVM * & PERV-
* SII * dicit Pau. Emil. Veral. decisio. 30. lib. 2. & Rota Perusi. decisio. 87. in 2. par. tetigi in decis. 46. nu. 310. & seq. in prima parte, quæ sunt notanda propter uirtutem sententiæ, quæ requirit probationem, & liquidationem, & non sufficit iuramentũ, nec taxatio Iudicis, aut pręsumptio, ut ibi dicunt Doctores, & pro singulari notat Roman. singul. 200. & singula 211. & Alouisi. de Albert. sing. 62. nisi essemus in antiquis, & in casibus, in quibus ueritas aliter haberi non posset, ut per Decian. cons. 76. nu. 3. 4. & 35. uolum. 3. car. 486. & per. Plot. in l. si quando, nu. 140. & seq. uer. sexto, amplia. ubi ostendit casus, in quibus ueritas aliter haberi non potest.

Et in ista caducitate quando esset dubium, an esset facta remissio, uel ne, & an esset ualida necne. Emphiteota qui possidet, debet esse cautus, ut lite pendente soluat singulo anno, uel biennio, aliàs si cessaret durante lite, posset declarari noua † ca-
46 ducitas, & ualeret ut ex nunc, si non, ut ex tunc, & etiam quia ius superueniens pendente iudicio ex causa de præterito conualidaret iudiciũ. l. si rem. §. fina. ff. de pignora. ita tradit Rota Putei decisio. 426 li. 3. Paul. Emil. Veral. decisi 181. & decis. 299.
* lib. 1. ubi ita IVDICATVM * Romæ dicunt. Rimin. Iun. consilio 546. nume. 33. & 34. uolum. 5. Bero. consil. 196. nu. 9. uol. 1. nisi iste, qui litigat esset creditor respectu expensarum, aut damnorum, uel interesse, aut alterius rei istius Directi Domini, quia tali casu cessaret dolus, & ex causa posset retinere solutionem Canonis, ita dicit Pa. Emi. Veral. decis. 180. per totum, & nu. 4. libr. 1. car. 51. quod verum fac, vt intelligas, si emphiteota esset creditor de tanta, aut maiori summa, secus si de minori summa, quia non excusaret eum, si non esset sufficiens ad soluendum, Roland. consilio 87. num. 26. & seq. uolum. 1. Guliel. Rodoan. de Reb. eccles. non alienan. car. 433. nume. 1. & cart. 499. nume. 22. & 23. Sebastian. Medice, in tractat. de compensa. in prima par. quæst. 22. num. 3. car. 84. & q. 23. num. 4. & seq car. 85. & quæstio. 25. car. 95 quęst. 26. nume 4. car. 110. Veral. decisio. 300. lib. 1. quod procedit etiam si in promissione Canonis adesset iuramẽtum, quia propter pænam caducitatis sufficeret emphiteotæ esse creditorem in dicta summa, uel maiori, secus quo ad obligationem; & solutionẽ. Paris. consil 121. num. 37. & seq. uolum. primo. Sebastia. Medice, ubi supra d. quæst. 25. nu. 27. Caballi. Milleloquio 222 in prima par. car. 92 Guid. Papa. decisio. 171. nume. 5. car. 277. Menoch consi. 372. nume 30. uolum 4 ubi declarat Paul. Emil. Veral. decisio. 298. libr. 1. secus si non esset creditor

ditor in tanta summa, & deficeret in uno anno, aut in una solutione, alio pacto non apparente in contrarium, quia tali casu, ꝓ
47 pter † iuramentum caderet à iure suo, & posset expelli, ut per Paul. Aemil. Veral. decisio. 300. lib. 1. Ripa in c. 2. nume. 20. in fi. de rescript. Plot. cons. 82. cart. 355. Alexand. cons. 105. num. 9. & seq. & nume. 14. uol. 3. consi. 85. consi. 126. uolum. 1. Rota Perusi. decisio. 22. num. 12. & seq. in prima part. Rodoan. de Reb. Eccles. non alienan. cart. 440. num. 10. ubi propter periurium cadit ab emphiteosi, non expectato biennio, & hoc intellige in maiore 25. annis, & in persona seculari, & in illo, qui iurauit, non in minore, in Religioso, & hęrede, ut tetigi supra, in decisio. 9. & in Repertorio Decisionum, in uerbo, lex si quis maior, in prima part. nec habet locum in principatu Papiæ, ubi in instrumentis apponitur clausula (ita tamen &c.) quæ vult quod iuramentum solum addat robur instrumento, non autem per hoc intelligatur aliqua pæna commissa, & sic est remissa pęna l. si quis maior, à partibus, ut fieri potest, per ea quæ dixi in d. decisio. 9. & in Repertorio, in uerbo, clausula, ita tamen, & in uerbo, lex si quis maior, in prima part. nec quando in instrumento post designatum tempus solutionis apponeretur pactum, quod si cessauerit per annum, uel biennium in solutione, cadat à commodo præsentis locationis, quia tunc est conuentum quando debeat habere locum Caducitas, adeo quod iuramentum non operatur suum effectum, quo ad caducitaté, nisi post annum, uel biennium, bene operatur, quo ad alia contenta in instrumento, de quibus non est in specie prouisum, quo ad periurium, quia generi per speciem derogatur, & in simili faciunt ea, quæ dixi in d. decis. 9. num. 25. & in Repertorio Decisionum, in uerbo, clausula (Ita tamen) in prima part. Crauet. consi. 570. nu. 8. 27. & seq.
48 vol. 4 cart. 21. quæ † clausula (ita tamen) licèt sit in fine instrumenti posita, & sic in executione, & nihil uideatur operari, per Menoch. cons. 61. num. 28. lib. primo, cum aliis, tamen operatur suum effectum, quia disponit, & clarè declarat suam intentionem, ut per Cur. Iun. cons. 266. cons. 314. & cons. 316. uolum. 3. & tetigi supra, in decisio. 43. sub num. 35. uersicu. Nec obstat. in prima part. & ideo non est uerum, quod Notarii non intelligant uirtutem illius
49 clausulæ, & sit † apposita de stilo, ut sentit Roland. cons. 56. nume. 30. uolum. 3. Imol. consi. 101. & Bursa. consi. 18. numero. 18. uolum. primo, quia ibi Notarii declarant, & extendunt effectũ illius clausulæ ita, & taliter, quod partes sunt bene certioratæ, & ita inter partes fuisse conuentum dicendum est, ut tetigi supra, in decisio 43. numero. 33. in prima par. & Rolan. cons. 34. num. 93. & seq. uol. 4. Et ideo nota bene hæc omnia tu emphiteota, ne deficias in salutari tuo, & ne confidas in istis Directis Dominis, qui nolunt perdonare alicui, nec remittere hanc caducitatem, nisi basant Manipulum, & faciunt dare caput in muro, licèt aliquando etiam bene faciant, & maximè contra quosdam emphiteotas, qui occultant bona ecclesiæ, & soluunt cum uillaniis & iurgiis, & si habent tortum, uolunt habere rationem, & strappazant pauperes Rectores, & Monasteria ecclesiarum, & maximè quando sunt potentes, & diuites isti emphiteotæ, qui reputant se esse tactos in honore, quando ecclesia, & Rector petit fictum, & laudemium in scriptis, & non considerant, quod iudicium sibi manducant, quia sunt excommunicati, & faciunt contra pręcepta Dei reddite, quæ sunt Cæsari Cæsari, quæ sunt Dei Deo, & quod sint excõicati, ita clarè declarat Rodoã. de reb. eccl. non. alie. car. 452. num. 7. 8. & 12. & supra, nu. 15.

Fratres uerò Sancti Ioannis ordinis Sancti Augustini de Nouaria nondum eorum bona recuperarunt, quia licèt diu steterit lis apud ordinarium, tamen adhuc non est sententiatum, & non potest nisi ad eorum fauorem sententiari, si Iudex vult facere iustitiam, & obseruare Canones per supradicta tam clara, & obseruata, cũ victoria expensarum, & fructuum.

Ad tertiam conclusionem de inuestitura facta de anno 1502. per R. Canonicum Pisarum pro libris 250. & postea alteri suo familiari de anno 1525. pro libris 120. & ultimo loco de anno 1528. nomine census pro libris Nonaginta, & postea uendita per emphiteotam Tertiis personis. Breuiter fuit dictũ ꝑfatã inuestiturã secundã nullã fuisse, & esse, & bona relaxãda unà cũ fructibus à die inuestituræ ꝑ istos Tertios possessores, qa ecclesia ꝑtẽdebat se fuisse, et esse læsã dictum contractũ censualem fuis-

se,& esse illegitimum, & minus Canonicè
factum,quia clarum est,quod cum hæc bo
na solita essent concedi in emphiteosim,
sub annua pensione librarum 250.dicta cē
sualis concessio in euidens ecclesiæ damnū
cessit, quoniam sub annuo redditu libra-
rum Nonaginta fuit facta, & duplo mi-
nus,quàm solita essent bona concedi, quæ
læsio appellatur enormissima,propter quā
dolus dicitur subesse,& Maior, & ecclesia
restituitur, non obstante iuramento, &
50 quibuscunque clausulis est † certa scientia,
& aliis,& renuntiatione doli,imo quanto
plures Cautelæ reperiuntur, suspitio doli
augetur, & tales clausulæ præsumuntur
per caliditatem,& dolum,Dec.consil. 180.
num.8.colum.fin.Curt.Iun. consilio 141.
nume.19.Alba.consilio 81.num.53.consil.
89.num.4.& seq.& Crauet.consil.613. nu.
29.uolum.4. & tam excessiua lęsio re ipsa
dolus est,qui dolo ex proposito æquipara-
tur,quo casu iuramētum non ligat,& † cō
sensus alienantis uidetur abesse,& tunc Ro
ta de iuramento,& aliis clausulis non cu-
rat,quæ per Notarios apponuntur. Cas-
sad.decis.prima,de empt.& uēdit. Cagnol.
in l.2.nume.79.& 98.C.de rescind.uendit.
car.100.& quod talis lęsio in duplo dica-
tur enormissima,& contractus debeat re-
scindi,ut dolosus,tradit Ioan.de Amic.con
silio 33.nume.28.Corn.consi.124. nu.pri-
mo,consi.214.lib.3.Bertran.cons.341.nu-
me.7.uol.4.Marzar.cons.20.uers. qua con
clusione,fol.81.num.25.Ias.in cons.54.co-
lum.5.uersi.primo,quia,& cons.seq.li.pri-
mo,Socin.Iun.cons.129.numero 41.& 46.
lib.primo, cuius uerba lęsionis ex compu-
tatione sunt clara.Crauet.cons.192.colū.
4.numero 8.vers.Tertio prīcipaliter,imo
sufficit,quod læsio sit minor dupli,Alciat.
consi.136.num.6.lib.quinto,Abb.c. primo,
numero 8.de restit.in integ.& arbitrio iu
dicis iusto dicitur omnino enormissima,
cui hoc etiam relinquitur inspecta quali-
tate bonorum personarum, & quantitatis
pensionis secundum aliam opinionem, ex
allegatis à Bursato,cons.75.nu.5.lib.1.Di-
dac.lib.1.Variar.resolut.cap.3.numero 11.
versi.secundo,ex his Crauet.cons.394.nu.
4.& sufficit,quod ultra dimidiam longe ex
cedat,ut enormissima dicatur,Hippol.Ri-
min.cons.77.num.20.Hieron.Gabr. consi.
154.num.45. qui etiam in trāslatione lo-
quuntur,in qua dubiū litis euentum consi
deratur,& Marzar.d.cons. 19.refert oēs
qui usque ad eius tempus scripserunt,Ce-
phal.consilio 137.num.46.& seq. uolum.
1.& consi.207.nu.76.cum seq.uol.2.& si lę
sio duplum propter alias cōditiones,& dā-
na ecclesiæ,excedat,uel de triplo,uel ultra
existat, multo magis enormissima dice-
tur,ut est in casu isto.Grat.consi.109.num.
19.lib.primo,Socin.Iun.cons.129. numero
46.lib.primo,per Castr.consil.174. num.3.
lib.primo,Soc.Iun.cons.98.nu.20.lib.2.cō
sil.144.num.13.cum seq.lib.primo, Ias.d.
cons.54.cum sequent. Bero. consilio 177.
numero 47.lib.primo,Cagnol.l.2.num.81.
C.de rescin.uen.

Euidentissimum quoque damnum ec-
clesię,& fraus ostenditur,ut infra, & pri-
mo,quia res erat solita in emphiteusim ꝓ
annua pensione librarum 250.concedi,&
in censualem contractū transiuit,cū longe
minori redditu librarum Nonaginta,un-
de augetur ultra duplum læsio, si quidem
52 in † contractu censuali transeat Dominiū
utile,& directum, & ecclesiæ solùm reser-
uatur census, nec res ad Dominum pro-
prietatis redit,si per multos annos in solu
tione cessatum fuerit,quod in dicta emphi
teusi Ecclesiastica non procedit,in qua ꝑ
biennium cessare sufficit,ut res ad ecclesiā
cum melioramentis reuertatur.capitu. po
tuit.de loca.authent.qui rem.C.de sac.sāc.
Eccles.ubi omnes.Quam differentiam tra
dit text.cum glos.cap. constitutus. de Re-
lig.domi.in 6.Abba.nu.21.& c.primo, nu.
7.de restit.in integr.Ias.l.1.nu.49.C.de iure
emphit.Dec.cons.138. Menoch. consilio
291.nume.9.libr.iii.Rodoan.de Reb.eccle.
non alien.Rubri.de constitutione annui cē
sus,nu.4.fol.101.Socin.consi.167.libro ii.
Bero.quæstione 14.Imol.in c. ad audientiā
il ii.de rescript.& tetigi supra in Reperto-
rio,in uerbo, censuarius nunquam, cart.
893.in prima par. Item censuarius potest
de rebus magis libere disponere saluo Do
mini censu, & conuentis, quia de rebus
suis disponit,sed non ita, si emphiteota a-
lienet.l.fin. C. de iure emphit. Secundo,
fraus etiam detegitur, quoniam de anno
1526. in emphiteusim eadē bona fuerunt
concessa dictomet suo familiari de Lan-
franchis,sub pensione, & annuo satis af-
fectu maiori, & nihilominus anno 1528. in
censum cōceduntur pro libris Nonaginta
annuis, & ita cernitur animus dānificandi
eccle-

ecclesiam ad commodum, & utilitatem Domini de Lanfranchis, ex quo modico temporis interuallo uidetur fraus participata, ut ab emphiteusi iste Dominus de Lanfranchis recederet, & per contractum cēsualem, cū melioribus cōditionibus subsequutum, bona haberet. l. si uentri. §. bonis. ff. de priuileg. creditorum, ubi glos. Bart. & Ripa. num. 3. in §. eorum. d. l. si uentri, &
53 fraus, † & dolus præsumitur, maximè si damnum ecclesiæ sit illatum, & lucrum Domini emphiteotæ appareat. Rodoan. d. tractatu fol. 204. de author. prælat. in alienat. rerum eccle. num. 34. per Bal. l. prima. C. de interdict. matrim. inter Tutor. & pupil. & per exquisita media, ac fraudulenter ad contractum censualem præsumitur deuentum ad idem. Bart. l. post contractum, nu. 8. ff. de donat. Tertia est coniectura fraudis, ut in gratiā Domini emphiteotæ magis, quam ob utilitatem ecclesiæ ageretur, quia familiaris erat, & affectio in omnibus cernitur, quę arbitrio Iudicis suspicionem fraudis arguunt, alijs saltem concurrentibus. Bar. in d. l. post contractum fuit quoque factum pactum, qđ per compēsationē annui redditus librarū Nonginta in bonis stabilibus Dominus de Lanfranchis, &
54 eius † successores possent se liberare, & bona remanerēt franca, & allodialia, quod auget præiuditium ecclesiæ. Bero. cōs. 86. in fine lib. primo, per Alex. cons. 17. nu. 12. lib. 4. & an possit fieri liberatio post trigita, quadraginta, & quinquaginta annos, & an trāseat ad secundum emptorem, & conductorem, & an extincta locatione, aut caducitate declarata habeat locum pactum de francando, vel sit extinctum, uide quod dixi supra decisio. 44. numero 95. & 96. in prima part & in decisio. 16. hac secunda part. Bursa. consilio 60. num. uo. 30. j. consi. 255. nu. 8. uol 3. Ceph. cōs. 370. nu. 6. & seq. uol. 3. car. 383. Cagnol. in l. 2. nume. 146. C. de pact. Plor. in consil. 66. num. 4. Item in gratiā eiusdē Canonici confessus est se recepisse scutos centū auri pro fictis, quæ Rosolmini debebāt, cū actionū, & iurīū cessio
55 ne aduersus Rosolminos † quę confessio uidetur etiam suspecta ex causa donationis in his, qui de fructibus liberè non possunt disponere. Doctor. l. si donatione. C. de collatio. Bart. l. si forte. ff. de Castren pecul.
56 Nam † beneficiarij in usus uanos; vel prophanos fructibus uti non possunt. Nauar. in apolog. quęstio. prima Mon. 27. 38. 39. & cap. non liceat. §. 2. num. 4. 12. quæst. 2. in 3. notab. in fine, Innoc. cap. indecorum, de ætat. & qualit. Nauar. de reddit. benefic. ecclesi. quæst. 2. nu. 4. & tetigi supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, fructus, in prima par. & Concilium Tridentinum, sess. 25. cap. de reformat. vetuit, ne vllus Episcopus, aut alius beneficiarius, etiam si Cardinalatus dignitate fulgeat, cognatos, uel familiares suos ex redditibus ecclesiæ augeat, Nō negando, quin † beneficiarius
57 possit famulis ob accepta obsequia aliquos fructus donare, quoniā ē debiti antidoralis persolutio, etiā qđ ex uigore Iustitię peti nō possit. l. sed & si lege §. cōsuluit. ff. de petit. hęred. & alijs rationibus allegatis per Nauarrā. d. tract. q. prima, nu. 60 ubi, nō solùm, quòd important accepta beneficia, sed etiā aliquid ultra potest donare, & falsum est, quòd Beneficiatus post caducitatem aliquid ratione melioramentorum Rosolminis teneretur quibus Dominus Lanfrancus promisit, R. Dominum Canonicum releuare. l. 2. C. de iure emphit. Doctor. c. potuit, de locat. & hic uerius alius fuit color ad ecclesiā fraudādā. Nec res † cōsueta dari in em
58 phiteusim potest cōcedi p minori pensione, quod apparet, quoniam annui Redditus ecclesiæ alienantur, & minuuntur; quod fieri non pōt. l. iubemus. in prin. C. de sacr. sanct. Eccl. Clem. 1. de reb. Eccles. nō alien. Bartol. auth. qui rem. num. 5. uers. quęro, iuxta prædicta. C. de sacr. san. eccles. & si redditus consuetus diminuitur, aut noua pacta, conditiones aut personas apponuntur, Ecclesia damnum sentit, & propter talem in utilitatem cessante causa, cōcessio dicitur nulla; quia in casu licito non fit, gl. in cap. 1. de restit. in integr. ubi Abb. nu. 17. qui dicit cōmunē. & latè infra, nu. 60. & in Decis. 30. nn. 35. & seq. hac 2. part. & causa non subsistente, datur ecclesiæ uendicatio, quia Dominium non transfertur. Inn. cap. dudum, in uers. tractatus, de reb. eccles. nō alien. Rodoan. dicto tract. de causa utilitatis. nu. 156. fol. 131. extrauagāti ambitiosè, eod. tit. ubi concessio est nullius moment. nisi fiat cum euidenti Ecclesiæ utilitate, & cum solemnitatibus, etiam si res sit solita in feudum, uel emphiteusim cōcedi. clem. 1. eod. tit. ubi, nec ex concessione recipienti aliquod ius quęritur, alienatio quoq; est nulla, quoniam causa finalis in re

scripto Apostolico est euidens utilitas Rodoan. ubi supra, num. 167. & defectus huius causæ ipsum vitiat, & omnia inde sequuta, vt ibi per Bald. & gloss. l. i. C. de Collus. detegend. & in rescripto data é forma (quatenus si ꝑ diligentem informationé, super præmissis habendam locationem, & concessionem prædictas in euidentem dictæ Ecclesiæ vtilitatē cessisse, & cedere reperueritis illas, & in eis contenta quæcunque licita tamen, & honesta, apostolica auctoritate approbetis, & confirmetis) ideo illa non seruata, uel si non uera causa
59 † vtilitatis reperiatur, omnia sunt nulla, ut Abb. cons. 41. nu. 1. in prin. & ad finē dicti nu. lib. j. inquit etiam, ꝙ dicti Commissarii ad approbationem apostolica auctoritate processerint, quia contrarium potest ostendi, ut ibi per Abb. dicto consilio 141. Gemin. consi. 48. Rodoan. vbi sup. nu. 155. cum seq. & tetigi supra in Decisio. 45. nu. 80. & seq. Decisio. 46. nu. 215. & num. 370. & 371. & in Repertorio Decisionum in verbo, Delegati in j. par. Nec dubitandum est, quin dicta conditio in forma specifica debeat impleri, neque commissarij ea nō impleta debebant, aut poterant ad confirmationem deuenire. Ruin. consi. 68. lib. i. & ꝑ cū potestas erat restricta, ut habeo in d. De
60 cis. 46. num. 382. & 411. neque † forma primæ concessionis, potest alterari, nisi euidēter appareat de utilitate Ecclesiæ. Præpos. cap. 1. in princ. titu. Epis. uel Abbat. neque in duriori, uel deteriori statu debet constitui. Car. cons. 34. col. 2. vers. sed ex defectu Alc. consi. 9. lib. 3. cum aliis. Bald. cap. cum ordinem, col. 8. de rescript. ubi si quis in emphiteusim tenebat, & sibi faciat in feudum cōcedi in tantundem canonis, debet ex feudo prestare, quantum pro emphiteosi pendebat, ex quibus omnibus apparet, quod dicta concessio ad censum, ut illegitima, & illicita ad ius Ecclesiæ debet reduci, & cum solennitatibus, & causis legitimis, postquam alteratur inuestitura. Ripa Respon. 2. numero 17. & 18. lib. car. 84. & tetigi supra, Deci. 25. num. 12. & 13. & latè infra, Decis. 30. nu. 35. & seq. nu. 2. par. & omnino videndus Ameda de Laudemio. q. 10

Amplius considero, ꝙ pluribus modis, dictum rescriptum, nec non dicti contractus confirmatio fuerant subrepta, in primis Papę fuit narratum, ꝙ bona erāt emphiteotica, & ad mensam ob canonē nō solitū pertinere, & eadem dicto Lansiānco ipse exponens in emphiteusim perpetuā sub mutuo Canone, siue censu librarum Nonaginta, cum pacto affrancandi, alijsq; pactis, & conditionibus emphiteoticis in similibus apponi solitis, & reseruato Apostolicę sedis beneplacito locauit, & concessit, & Rescriptum fuit Commissarijs (quatenus si per diligentem informationem, locationem, & concessionem prædictas in euidentem ecclesiæ vtilitatem cessisse, & cedere reperuerint illas, & in eis contenta confirment) Ecce, quod Papa nouæ emphiteosis, seu locationis sub dicto Canone, seu cēsu annuo factæ confirmationem tantum mandauit. Et cum nulla sit facta mentio, ꝙ bona emphiteotica per contractum censualem concesserit, ita quod de natura, emphiteusis, uel alterius concessionis nullatenus participare ītelligatur dicti Cōmissarij non habebant auctoritatem dictum contractum confirmandi, de quo Papa, vel eius vicemgerens nō rescribit, & nō est uerisimile, quod rescriptum dedisset ꝓ confirmatione dicti Contractus censualis, sub annuo censu librarum nonaginta, si ei narratum esset, quod bona ad mensam reuersa erant solita dari in emphiteusim, pro censu, seu canone librarum 150. qa hoc non in euidentem utilitatem, sed in maximum damnum Ecclesiæ cedere uidisset.
61 propterea siue sit gratiæ, siue iustitiæ † rescriptum propter dolosam subreptionem, illud omnino uitiatur, & nullam tribuit potestatem, cap. super literis, ubi omnes, per illum textum, cap. postulasti, c. ad audientiam il 2. de rescrip. & commissarij talem contractum uidentes, debebant se abstinere, quia quod potest mouere delegantem, dēt & delegatos mouere. dict. cap. super litteris. Nec me mouet, quod de censu fiat mentio, quia canonem, & censum pro eo-
62 dem habet, ut dictio † siue ostendit, quæ cōiungit sensum, sed uerba disiungit, gl. i. ad protegendum. C. de in lit. dand. tutor. Bart. Authen. ut omnes, ob iudic. prouinc. num. 12. in princip. & clare apparet, quia de concessione in emphiteusim loquitur. & alibi pro eodem accipiūtur, quia promiscuè his uocibus utimur, canone, censu, & pensione. Abb. c. constitutus, nume. 20. de relig. domib. & c. 1. num. 7. de restitu. in integr. Natta cons. 194. nu. 1. Imo. in ca. ad audientiam. num. 4. De reb. eccle. non alien. clar. §. emphi-

§.fin; hiteusis q 1.vers.contractus. Ias.in l. 2.nu.41.ad finem.C.de iur.emph. Soc.cons. 167. col.2. vol.2. & Rodoan.de reb. eccles. non alien. car. 31. in verbo contractus. nu.6. secunda est subreptio, quia non fuit expressum, quòd anno præcedenti pro annuo Canone librarum 120. eidem Lanfranco bona erant in emphiteusim concessa, & ita pro maiori pẽsione. Item, quòd Rosolminis fuerant locata per retroacta tempora, sub Canone librarum 250. Nec me mouet, quòd propter bella, & inopiam cultorum, quibus hæc prouincia tunc ægebat; solita pensio nõ reperiebatur; quia hoc
63 † tempus carestiæ nõ debet attendi.l. prætia rerum.vbi omnes.ff.ad leg.falcid.tetigi supra in Decisio. 46. nu. 270. & spes erat maioris redditus, quæ erat consideranda.c. fine exceptione; ibi (meliora prospiciat, & non sit dubium Ecclesiæ profuturum) 12.q.2.Ideo non debebat prælatus ex hac causa, quæ non est perpetua, concedere, vel alienare; & hoc tempus & accidẽs considerare, sed meliora prospicere, & quòd diligens paterfamilias faceret, & quòd Deus dabit his quoq; finẽ, & quòd in dies cultura augebatur, & prouincia hominibus, & animalibus, bello, & alijs infortunijs deserta, quotidie replebat, & meliorabatur. Bart.consi.184 ad intelligentiã, in fine, libr.2. Natta consi.631.nu 16.uol. 3. & ubi aliter facit Ecclesia læditur ex hac culpa, & non diligenti, & inconsiderata concessione. Natta consi.548.nu.4.uol. 3. tetigi supra, in Decisio.46. nu. 23. cum seq.nu. 141. & nu.265. cum seq. & Decis. præced. 45. nu.53. in 1. part. & ex euentu futuro non prospecto, & qui inspecto statu præterito, præsenti, & breui futura melioratione Ecclesia, & minor, dicuntur lædi si solùm præsens tẽpus consideretur, & nõ quod potest euenire. Afflict. Decis. 87.nu. 3. & ista non erat naturalis, sed accidentalis perceptio, propter infortunia, nec perpetuam causam uer similiter habebat, quę non attenditur ex allegatis: Tertia est subreptio, quoniam si Rosalmini erant obligati ad maiorẽ pensionem librarum.260. statim fuisset contra eos declarare caduci
64 tatem, quia non † poterant ab emphiteusi, ob non solutionem cadere, nisi Domino uolente l.2. C. de iure emphit. ubi Ias.nu. 6 Felin.consi.24 num. 10. Cassad. Decis.2. cum seq. de locat. Paris. cons. 24. num.18. lib.4.consi.108.nu.33. lib.1. Itẽ si alia inuestitura est subsequuta Domino Lanfranco facta sub annua ficti maiori præstatione, à qua pariter recedere non licebat, cùm contractus nominatus esset.l. j. C. de iure emphit. certè ea omnia, quæ sunt dicta, & breui subsequuta causa dicti Censualis contractus, sunt ad gratiam Domini Lanfranchi, colore quæsito gesta; ut euentus docuit, qui considerandus est.l. qui res.§. rem autem. ff. de solut. & illud Phyllidis Ouidianę, exitus acta probat, quod Bald.al legat.c.1.col.2.q.6.quib.modis feud. amit. Soc.consi.127.co.5.uer.comprobo, & quarto lib. 3. cum allegatis per Crauet. consi. 77.nu.x. Tiraq. ad finem retract. consang. num.18.cum seq.quę omnia non fuerũt expressa, sed inuolucris tantum curauit. Dominus Lanfrancus obripere confirmationem. Quarta est obreptio, quia præsupponit in dictis precibus, & inuestitura, qđ præpositis cædulis in plurium concursum, Dominus Lãfrancus meliorem conditionẽ
65 obtulerit, prout fieri debet, quia † conditio melior debuit acceptari, & non durior, vel damnosa fieri. Paris. consi.101.nu.132. in fine, cum seq.libr.1.Barb. consi.12.num. 20.circa finem libr.3. tetigi supra Decisio.45.nu. 39. Decisi. 46. nu. 134. in 1. part. Abb.cap.ad aures, not, ult.de reb.eccl. non alien. authent.hoc ius, ibi, ut plus offerenti detur.Bart.authent.qui rẽm. nu.6. in fine. C. de sacros. eccles. & licèt Prælato non credatur in hoc, nisi constet Anchar. clem.1 de reb.eccl.non alien.Ruin.cons.68. nu.16.lib.1.Ferret. consi.248. nu. 10.cum seq tamen ex prædictis contrarium apparet, quia cùm prima emphiteusis esset sub Canone librarum 250. & secunda sub canone maiori librarum Nonaginta dolosè, & uolũtariè est actũ, ut sub libris Nonaginta de emphiteotico contractu ad censualem fieret transitus, & ex mendacijs arguitur dolus. Crauet.consi.2.num.12. uol.j.&
66 l.si quis affirmauerit. ff. de dol.& † dolus arguitur cõtra administratorẽ, si quid facit ad damnũ eius, cuius bona administrat, & procurando contrarium eius, quod facere debebat.l.dolus. l. si Procuratorem.§. dolo.ff.mandati, cum allegatis per Crauet. consi. 142.num.15. libr. 1. Et res æstimari debet, & pensionis quãtitas declarari, consideratis qualitatibus pactis, oneribus, & conditionibus omnibus, cũ quibus bonæ

alienan-

alienantur, uel conceduntur, Bar. l. 2. num. 19. Cagnol. num. 233. Pinel. par. 3. nu. 23. C. de rescind. uend. Ripa. l. prima. §. si hęres. ff. ad Trebel. Bar. l. pretia rerum. ad leg. falcid. Angel. de Aret. §. si quis. agens, insti. de actionibus. & Gemin. consil. 193. tetigi. supra Decisio. 28. nume. 35. hac 2. parte cum aliis. Item deponunt de præsentanea non futura perceptione, quæ post decē annos confertur, & per tempora uariatur. d. l. prætia rerum. Pantal. d. l. 2. nu. 173. ver. idem ēt nu. 204. uer. facit, quoque. & in d. locis, & tetigi in Decisio. 46. num. 188. & num. 255. in 1. par. & ex perceptione decem annorū, res multum poterat ad utilitatem Ecclesiæ interim meliorari. Nec fuit utilis concessio Ecclesiæ, ut omne accipiēs rerū dominium haberet, & melioramentis gauderet, quæ ex re Ecclesiæ processerunt, & nō nisi læsio magna fuit. Deci. cons. 142. num. 5. tetigi in d. Decis. 46. nu. 133.

67 Nec obstat † pręsumptio, quæ ex decreto, & antiquitate temporis insurgit, pro validitate dictæ inuestituræ, & eius cōfirmationis, quoniam illa ex euidenti damno & prædictis fortioribus in contrarium apparētibus cessat, & illi tantū statur, donec aliud ostendatur. Deci. in consil. 142. Gemin. Ias. Rodoan. & alii, quos supra allegaui, nu.... late potest aliter responderi, ut dixi in dicta Decis. 46. num. 202. uer, non obstat. 3. præsumptio. in prima par. & faciunt bene quæ dixi supra, num. 11. & sequenti.

Non obstat, præscriptio, quoniā uiuēte
68 Prælato, qui male † alienauit, illa nō incipit, nec currit. Bar. l. magis puto. §. si pupillus. in prima lect. ff. de reb. eorum. in l. qui fundum. §. si tutor. ff. de usucap. pro emptore, Abb. cap. ex transmissa, col. 2. in 3. casu. Felin. c. 1. col. pen. cum seq. de pręscrip. Soc. iun. col. 56. nu. 27. lib. 2. ubi, & successori datur restō pp ignorantiam probabilē. Rain. consilio 68. numero 20. & 24. lib. 1. Hieronim. Gabr. consi. 36. num. 53. Marius Anguissol. consilio 79. num. 69. tetigi in Decis. 40. numero 29. Decis. 45. num. 59. cum seq. in 1. par. & dixi supra nu... Iacob. Beretta. consilio 111. numero 14. cum seq. Balb. de præscrip. in 4. par. q. 29. ubi & tempus quadriēnii ad petendam hanc restitutionē (quoniam est utile) nō currit, durante probabili ignorantia, & propter mutationes Prælatorum, & enormissimā læsionem, datur etiā restitutio post dictū quadriennium. glo. ult. cap. 1. de rest. in integr. lib. 6. Abb. cap. 1. num. 2. & ibi Felyn. col. pe. & fina. eod. titu. & tetigi supra Decisio. 45. in additio. nu. 53. & 55. in prima par. & tetigi hic supra. nu. 8.

69 Accedit, ut supra dictum fuit, ꝙ & † solemnitas, & causa necessitatis, aut euidentis utilitatis, non fuit adhibita, nec interuenit, ut requiritur, non obstante Delegatione facta per Summum Pontificem Commissariis, ut patet ex allegatis hic supra, nu. 39. & tetigi latè supra in Decisio. 45. nu. 80. & seq. & in Decisio. 46. numero 27. 28. 32. 33. & seq. & numero 374. 375. & 392. in prima par. late Rim. Iun. consilio 355. nume. 24. & seq. uolum. Iaco. Beretta. consilio 92. Iacob. Menoch. consi. 115. uol. 2. & Guliel. Rodoan. De reb. eccles. non alien. cart. 228. num. 22. & seq. cum aliis; attento etiam, quòd hoc in Delegatione, & commissione exprimitur, ubi mandat (Canonicè, & licita tamen, & honesta confirmari) & sic non est uerum, quòd sola commissio & Delegatio Papæ, & illius confirmatio sufficiat, si non sunt seruata seruanda, & ad unguem etiam uerba commissionis, ideo inuestitura vti nulla, & de facto facta rescindenda, & annullanda, & bona relaxanda unà cum fructibus a die inuestiturę com-
70 pensandis, cum † melioramentis, si quæ facta sunt, si uerò facta non sunt, a die, quo modernus canonicus obtinuit beneficium ex æquitate postea quam Canonicus prædefunctus contētatus fuit pro suis fructibus de dicto fictu librarum Nonaginta, per ea, quæ dixi supra. Et per Bello. consi. 25. sub num. 6. & in fortioribus terminis,
* ita pluries fuit IVDICATVM, *ut est uidere supra in d. Decisio. 46. in prima par. & hic supra, num. 21. in fi. & nu. 43. in fi. & in isto casu, etiam ad fauorem ecclesiæ & R. D. Canonici fuit IVDICA-
* TVM* de anno 1560. & postea istis tertiis possessionibus Reis conuentis facta fuit noua inuestitura cum bono augmento ficti libellarii, & cum clausula Restrictiua (ꝓ se suis filiis, & Descendentibus masculis tātum, usque in infinitum, & cum probibitione alienandi in extraneos, & fœminas) &
* ēt ter nouissimè fuit IVDICATVM* ad fauorem Reuerendiss. Episcopi Papiensis, contra tres celebres Doctores, ut apparet inf. in Decisio. 30. hac 2. par. ideo bene consideretis hæc omnia supra deducta in

illis

istis tribus conclusionibus uos Iudices ecclesiastici, & Rectores ecclesiarum, ac emphiteotæ, ne saluando corpus perdatis animam, nam quid prodest homini, ut totum mundum lucretur, anima uerò in infernũ detrimentum patiatur?

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXX.

ARGVMENTVM.

Proclama, & citatio generalis, & per edictum, an & quando ligat ignorantes, & absentes, & alios de illo loco hic uideto.

Inuestitura quando dicatur renouata, & quando noua, aut aliqua hic tractatur.

Bona ecclesiæ quando dicantur incorporata ecclesiæ, & quando sint solita dari in emphiteusim, & quando possint alienari sine nouis solemnitatibus, & causis, & quando requiruntur, hic uidere poteris.

Solemnitas, & census Papæ, aut ordinarij, quãdo præsumatur ex longinquitate temporis, his uidebis.

Præscriptio contra bona ecclesiastica, & quando, & quomodo currit, & incipit habere locum, hic legito.

Caducitas una, & plures quando possunt fieri in uno iudicio, & ante, & quis possit declarare caducitatem, & contra quos, & quis remittere eam, hic cognosces.

Inuestituræ bonorum ecclesiasticorum, quando dicatur nullæ, & inualidæ, uide hic.

SVMMARIVM.

1 *PROCLAMA potest fieri absque citatione particularium, & maximè data ignorantia, & multitudine personarum, vide nu. 64. & seq. vsque ad num. 68.*

2 *Citatio praconia admittitur absque citatione particularium propter ignorantiam, & multitudinem citandorum, nu. 62. 64. & seq. vsque ad nu. 68.*

3 *Citatus & interpellatus generaliter si intra sex menses non comparuerit, vel non soluerit, non debet audiri, & expelli potest, & nu. 67.*

4 *Caducitas potest contra emphiteotas declarari absentibus, ignorantibus, & non citatis dictis emphiteotis. nu. 68. & 101.*

5 *Caducitas declarata contra emphiteotam non solùm praiudicat ipsi, sed etiam omnibus eius descendentibus & haredibus & etiam fideicommissarijs & hipothecarijs.*

Emphiteuta si est diuersi fori, an cadat a iure suo, si non soluit intra tempus biennij vide nu. 6.

6 *Caducitas ob nõ solutum canonem integrum declarata dicitur ex iusta causa declarata, & canonis solutio debet per emphiteotam probari, si dominus, & emphiteota sunt eiusdem fori; & bona data sint ad corpus, & non ad mensuram, aliàs secus, si dominus directi non probat se in dicto loco die solutionis fuisse, vel fecisse procuratorem sciẽte emphiteutr. nu. 78. & 118.*

7 *Locatio, & pensionis perceptio probant possessionem dicti locantis, & pensionem percipientis, etiã contra tertium, illo tempore non possidentem.*

8 *Fructuum perceptio vltra annum denotat incorporationem bonorum, ex quibus fructus percepti fuerunt. nu. 35. 53. 84. & 85.*

Bona ecclesia dicuntur incorporata per possessionem annalem, sine reseruatione, & protestatione. nu. 8. 35. 53. 84. 85.

9 *Ecclesia utilitatem debet pralatus prospicere.*

10 *Bona ecclesia semel ad ecclesiam deuoluta nõ debent alicui concedi, nisi seruatis seruãdis, & sic cum solemnitatibus, & causis licitis, nu. 79. & seq.*

11 *Actus contrarius tollit actũ nõ cõtrariũ, qñ ille prior actus nõ est consuetudme firmatus.*

12 *Pacta noua inuestitura bonorũ ecclesiasticorũ & seu concessioni adiecta arguunt nouam concessionem, & nouationem, & dicitur à prima concessione recessum. nu. 34. & nu. 88.*

13 *Ecclesia*

13 Ecclesia propter læsionem enormissimã ex alienatione eius bonorum prouenientem, potest restitutionem in integrum petere, etiam post quadriennium eidem concessum ad restitutionem in integrum petendam, nu. 91.

14 Tempus quadriennij concessum ecclesiæ ad petendum restitutionẽ in integrũ propter alienationem bonorum ecclesiasticorum, non labitur durante prælato illicitè alienante.

15 Locatio & alienatio de bonis ecclesiæ non solitis in emphiteusim dari, nõ ualet, absq; solẽnitatibus requisitis, & ẽt qñ sunt solita dari in emphiteusim, & sunt reuersa ad ecclesiam nu 79.

16 Lex nõ p̃sumitur correcta, nisi ꝓbetur, uel ꝙ cõtra eã fuerit in cõtradictorio iudicio obtẽtũ.

Lex potest in una parte esse correcta, & in alia non. nu. 16.

17 Caducitas ipso iure incurritur uolẽte dño.

18 Caducitas prima inuestitura declaratur ꝑ secũdã inuestiturã ẽt inualidã, alijsq; factã.

19 Caducitas potest de nouo declarari, si emphiteota non seruat pacta in inuestitura etiam inualida apposita, & nu. 32.

20 Caducitas semel incursa non potest per procuratorem vel sindicum ad recipiendum, uel priorem generalem, aut prælatum remitti.

Prælatus non potest præiudicare successori in iure quæsito ecclesiæ, nu. 20.

21 Ratihabitio domini facit valere actum sui ꝓcuratoris, aliàs nullum ex defectu mandati.

22 Mandatum probatur ex sola attestatione mãdantis.

23 Ratihabitio speciali mãdato æquiparatur.

24 Procurator generalis non potest fictabiles, & emphiteotas expellere, nisi subsit cã euidens.

25 Procurator ecclesiæ & Cæsaris non potest dãnosa ecclesiæ & Cæsaris facere, sed tantum vtilia.

26 Ecclesia & fiscus paribus gaudẽt priuilegijs.

27 Procurator constitutus ad omnia, uel cum libera, potest omnia quæ potest dominus excepto dolo & donatione.

28 Procurator habens mandatum ad declarandam caducitatem, potest eam declarare ẽt si illud mandatum non sit indiuiduum cõtra talem, & de talibus rebus, quia fauorem constituentis respicit.

29 Mandatum generale cum libera, sufficit etiã in casibus requirentibus speciale mandatũ, vt in restitutione in integrum.

30 Emphiteosis ecclesiastica simpliciter accepta transit solummodo ad descendentes, et nõ ad extraneos. & nu. 51.

Emphiteusis accepta pro se, & hæredibus suis intelligitur de hæredibus sanguinis. num. 30.

31 Locatio & concessio noua ecclesiastica præsumitur facta eodem modo, quo facta fuit prima, ut si ex libris ecclesiæ prima appareat simplex, ita & secunda.

32 Caducitas potest declarari ob multas causas. nu. 19.

33 Emphiteotæ incumbit onus probandi solutionem canonis, & sufficit locatorem producere instrumentum debiti nu. 53. & 78.

34 Emphiteusis ecclesiastica facta à principio duobus fratribus, non transit ad alterum ipsorum fratrum, uel aliorum, per ius accrescendi, sed dominum reuertitur; & idem si alter eorum non ratificat, & nolit acceptare, & quomodo, ac quando.

Ius accrescendi non habet locum inter fratres, quando inuestitura est facta pluribus pro ipsis, & filijs, & descendentibus altero eorum mortuo sine descendente, & quando, nu. 34.

35 Inuestitura dicitur noua facta, quando in ea noua clausula, uel qualitas, vel persona, vel forma sit posita, nu. 39. 53.

36 Citandi regulariter sunt illi, de quorum interesse tractatur, non tamen in caducitate declaranda.

37 Audiri non debet interesse non habẽs, nu. 66.

38 Mandatum procuratoris declarantis caducitatem non præsumitur.

Caducitas non dicitur ratificata ex sola scientia, nu. 38.

Caducitas præsumitur declarata ex receptione pensionis, ex noua inuestitura nu. 38.

39 Caducitas & ratificatio non inducitur ex receptione pensionis noua inuestitura, sed tantum approbatio inuestituræ, & vide hic.

Inuestitura noua non potest fieri citra ius caducitatis, nu. 39.

40 Mora non potest considerari contra hæreditatem iacentem, & uide nu. 75.

Caducitas incurritur ipso iure contra hæreditatem iacentem, quia contra illam currit tẽpus, soluendi canonem, sine aliqua interpellatione, & nu. 75.

41 Restitutio hæredi non competit, qui intra quadriennium non petit eam.

42 Hæreditas iacens non uenit appellatione personæ, ideo in factum & interpellatio non requiritur.

43 Hæreditas iacens non datur, quando adsunt filij.

44 Bona vacantia quæ sint, uide hic remissiuè.

45 Procurator ecclesiæ regulariter non potest de-

clarare

clarare caducitatē, nisi habeat speciale mādatum, uel cum libera.

46 Procurator generalis etiam sine libera potest declarare caducitatem, si non facit aduersus gesta per dominum.

47 Ignorans non dicitur renuntiare.

48 Restitutio ecclesiæ non competit, si tempus indultum ad restitutionem petendam sit decursum, post scientiam eius, vide ibidem.

49 Procurator ecclesiæ, etiam cum libera, non potest nouam inuestituram facere cum damno ecclesiæ.

50 Libri ecclesiæ ex consuetudine generali pbāt, & fidem faciunt, & nume. 108. & seq.

Excommunicatus est qui tenet bona ecclesiæ sine titulo, aut cum titulo inualido facto contra iura canonica, nu. 50.

51 Inuestitus de bonis ecclesiasticis, si decedit sine descendentibus illa bona ex sui natura reuertuntur ad ecclesiam.

52 Serores vti proximè agnatæ earum fratrum, an reinuestiri debeant de bonis ecclesiasticis post ipsos fratres, vide hic, & nu. 130.

Rector ecclesiæ, qui fecerit, uel confirmauerit inuestituram nullam, potest illam reuocare, et rescindere ex defectu nullitatis. nu. 53.

53 Inuestitura renouare non potest cessante causa prima inuestiture, & propter incorporationem bonorum. nu. 8 & 15. 127.

Inuestitura noua de bonis ecclesiæ ad ecclesiam reuersis, non potest fieri, nisi cum causæ cognitione, & euidenti vtilitate ecclesiæ, num. 15. 35. 53 79 84 127.

54 Bona ecclesiastica respectu ecclesiæ præsumūtur emphiteotica, ut ecclesia minus lædatur, respectu uerò aliorum præsumuntur censualia, uide nu. 103.

55 Procurator ecclesiæ & Episcopus non potest se iuuare de eo, quod impugnat, nisi impugnatio sit de causis inter se compatientib.

56 Indefinita non æquipollent uniuersali in materia probationis.

57 Natura rei debet magis attendi, quàm vox.

58 Alternatiua parit obscuritatem, ideo interpretatio fieri debet ad fauorem consitentis.

59 Præparatorium consistit in sequentia, quia ex præparatis infertur ad præparatum.

Hereditas non dicitur vacans, nisi quando nullus speratur heres, & quando possit dici uacans, aut iacens. nu. 59. 60.

60 Bona quando, ac quomodo dicantur uacātia, & iacentia, nu. 59. & 60.

Curatorum bonorum datur quando hæreditas est iacens, nu. 60.

61 Possessio non continuatur in hæredem ēt sūm, licèt dominium continuetur.

62 Iudex ecclesiasticus, an sit iudex competens contra laicum emphiteotam ratione solutionis non factę, & caducitatis declaratæ, & nu. 64.

65 Præsentia nō pſumitur ad fauorem illius, qui actū impugnare vult, & se fundat in pſētia.

Absens, quis præsumitur tempore pestis, & belli nu. 65.

66 Nemo sine interesse audiri debet, siue agat, siue excipiat.

67 Bona remāsa deserta, si per sex mēses post edictum, aut interpellationem nullus cōpareat, ecclesia pot retinere, & priuare conductores, & alijs concedere. & supra nu. 3.

Emphiteota interpellatus, si nō soluit intra sex menses, an possit sibi declarari caducitas, & eum expellere ante biennīū, vide n. 3. & 67.

68 Caducitas pōt declarari absque citatione, & ignorante emphiteotā, & tacitè, & expressè contra non soluentem, & nu. 4. 101.

69 Citatio non requiritur in declarando ea, quæ à nostra conscientia, & uoluntate pendent.

70 Citatio, quando nō est necessaria, actus ualet, siue citatio sit nulla, siue citatus non sit expectatus. num...

Citatio generalis ad hoc ut afficiat, debet in locis publicis affigi. nu 70.

71 Ordo iuris non attenditur in confitente.

Confessio, & approbatio tollit nullitatem ordinis iuris, & citationis. nu 71.

72 Citatio generalis per edictū uel uocē preconiā pōt fieri, quā ignoratur certus contradictor, & bona remanet inculta, et derelicta, & nu. 77.

Citatio præsumitur legitimè facta ex diuturnitate temporis. nu. 72.

73 Iudex ex officio debet inquirere, ubi de iuribus principis, aut ecclesiæ agitur.

74 Appellatione personæ, non uenit hæreditas iacens, ubi aliquod factum requiritur.

75 Caducitas potest contra hæreditatem iacentem, & uacantem declarari, si non fuerit facta solutio canonis, nu 40.

Hæreditas iacens, uel uacans pōt pœnas incurrere propter contractum legitimis, nu. 95

76 Clausula (cum reservatione conuenti stricta retenta) quid operatur, uide hic.

78 Caducitas non potest declarari contra eum, qui non percipit fructus, & non possidet, & quando nu. 101.

Emphiteotæ incumbit onus probandi solutionē caducitate declarata nu. 6 33 & 76.

79 Inuestitura noua facta sine solemnitatibus, et

causis

causis licitis, non ualet, & si essent solita dari in emphitéosim, & quando dicitur noua, nu. 84. & nu. 10. & seq. & nu. 127.

Bona ecclesiastica quando, & quomodo dicuntur solita dari in emphiteosim, uide numer. 10. & sequen. & nume. 79. & sequen. & nu. 127.

81 Solemnitas extrinseca, & utilitas euidens, aut causa necessaria, an psumitur ex longinquitate temporis in alienatione bonorum ecclesiasticorum, uide hic latè. & nume. seq.

82 Consensus, & licentia Papæ an præsumatur ex cursu temporis, et diuturnitate temporis, uide hic nu 81. & seq.

83 Consuetudo, & constitutio inferioris non pōt derogare solemnitatibus, & causis ordinatis à sacris canonis in alienatione bonorum ecclesiæ.

86 Bona ecclesiæ multis de causis possunt alienari, licèt regulariter non possint, & reducũtur in summa ad quatuor scilicet, necessitatis, pietatis, commoditatis, & utilitatis.

87 Pensio in alienatione bonorũ in emphitheosim perpetuam ad hoc, ut sit euidēs utilitas, quãta debet esse, uide hic. nu. 85.

88 Pacta noua, & augmentum pensionis, & personarum, an & quando nouam inuestituram inducunt, uide hic. nu. 12. 34.

Locationis, & uenditionis substantia est pretiũ pensio, res, & consensus, nu. 88.

Pecunia potest augeri pēsionario propter speciē soluendam, quia species est periculosior pensionario. nu. 88.

89 Inuestitura in dubio præsumitur noua, & non renouata, & quando dicatur renouata, et noua, nu. 35 53. 79. 84. 90.

91 Inuestitura propter enormissimam læsionem dicitur dolosa, & est annullandæ. nu. 13.

92 Læsio enormissima, quæ, & quando dicatur, uide hic, & nu. 96.

93 Remissio non fit in contractu emphiteotico, nisi res pereat in totum, & nu. 94.

Inuestitura facta de temporali, ad perpetuum dicitur damnosa ecclesiæ. nu. 93.

96 Pensio ordinaria non dicitur, quæ percipitur tempore pestis, belli, et inundationis, quia est momentanea.

97 Fructus æquali pretio debent uendi potius locatori, quàm alteri.

Conductor antiquus præfertur nouo, si minus non offerat nu. 97.

Emphiteuta potius debet uendere fructus, melioramenta, & ius suum directo domino pro æquali pretio, quàm alteri. nu. 97.

98 Emphiteosis concessa simpliciter alicui transit solum ad suos descendentes, & non ad extraneos, etiam si diceret pro se, & hæredibus suis, & nu. 99. 100.

99 Emphiteosis accepta, seu præscripta simpliciter intelligitur usque ad tertiam generationem descendentium.

100 Inuestitura, & qualibet alia obligatio est trãsitoria ad hæredes, licèt in illa non sit expressum nomen hæredis, quod tamen non procedit in bonis ecclesiæ, quo ad hæredes extraneos, sed solum descendentes, nisi expresè sit dictum, & nu 98. & 99.

102 Oblatio canonis prodest contra caducitatem posteriorem, & quando, uide hic.

Caducitas non habet locum, quando emphiteota soluisse ultimo anno absque contradictione rectoris, licèt per tempora retro quamplura non soluisset, si hoc rector non ignorabat, aliàs secus, nu. 102.

Emphiteota, qui soluit per multum tempus minus, quàm in inuestitura continetur, an, & quando cadat à iure suo, et an teneatur soluere integram pensionem pro tempore præterito, nu. 102.

103 Censuarius non cadit à censu etiam si p mille annos cessaret à solutione.

Contractus quando dicatur emphiteoticus, et quando censuarius, uide hic, nu. 103. et seq.

Census quãdo dicatur, et quando emphiteosis, uide hic. nu 54. 103. 104 & seq.

Caducitas non habet locum in contractu censuali, secus in emphiteosi, et quando dicatur census, nu. 103 104. & seq.

Dominum transfertur in censu, secus in emphitheosi, nu. 103. et seq.

105 Causa leuior, et utilior pro ecclesia in dubio fauore ecclesiæ præsumitur.

107 Dominium utile solum in dubio dicitur alienatum, et translatum fauore ecclesiæ.

108 Scriptura, an requiratur in alienatione bonorum ecclesiasticorum. uide hic. nu. 109. 110.

109 Consuetudo, et obseruantia dat fidem scripturis, et nu. 50.

Libri Episcopatus, & monasterij an, & quando faciunt fidem, uide hic & nume. 50. 108. & sequen.

111 Identitas bonorum, quomodo, & quando probatur, & quid quando plura confinia reperiũtur, & diuersa inter diuersa instrumēta.

Bona præsumuntur liuellaria omnia illius loci, pro quo soluitur pensio per emphiteotam, nisi probetur contrarium. nu. 111.

Emphiteota, & eius heres tenetur reconsignationem de

lo iudicio, et idem econtra, et quando praiudicat.

127 *Confessio facta à parte in iudicio, si probetur erronea per confitentem, non praiudicat confitenti, nisi ante prouocationem sit à iudice approbata in sententia, secus si reprobata.*

128 *Causas quibus euitatur caducitas ob non solutionem canonis, uide hic remissiuè.*

129 *Caducitas an, et quando habeat locum propter deteriorationem, uide hic remissiuè.*

Caducitas an habeat locum in omnibus bonis, quando est facta deterioratio, uel alienatio in una parte tantùm, nu. 135.

Deterioratio an, et quando potest causare caducitatem, et in qua parte, nu. 129. 136.

130 *Caducitas non declarata, contra eum, qui nō soluit, aut deteriorauit, uel alienauit an, et quando illo mortuo possit declarari contra hæredem, et successorem, affines, et cognati non possunt petere reinuestiri, nisi ob finitā generationem, et quomodo, nu. 130. et 52.*

131 *Caducitas an, et quando possit declarari contra alienantem bona irrequisito directo domino, et quid si non possidet, sed aduersarius, 132. 133.*

132 *Caducitas habet locum, quando quis negat bona esse ecclesia, et emphiteotica. numero, 132.*

Dominus directus potest ire contra quemlibet possessorem, et propria autoritate ingredi possessionem, ob non solutionem canonis, deteriorationem, uel alienationem, nu. 133.

133 *Ecclesia et maior possunt alienare, et transigere sine etiam solemnitatibus, quando non possident, sed aduersarius, nu. 134.*

Minor & locus pius potest alienare sine solemnitatibus, et transigere, quando non possidet, sed aduersarius. nu. 133, et 134.

DECISIO LXXIIII.

POstquam latè supra fuit declaratum de ualiditate, & inualiditate inuestiturarum bonorum Ecclesiasticorum ex defectu solemnitatum, & causarum necessitatis, aut euidentis utilitatis, & quoniam materia est ualde practicabilis, & est de pane lucrando. & aliquando malè intellecta, & degustata, & præcipuè quando bona sunt possessa a magnatibus, & potentibus per longum tempus, & non curant illa relaxare, & pro bono temporale perdere animam, & se putare inuā ri presumptione, & prescriptione, & iudices (vanno come la Bissa all'incanto a dare tali sententie contra istos petentes,) Ad hoc, ut nullus possit in nouissimo die se excusare, uolui in prima parte mearum Decisionum ponere de ueritate istarum inuestiturarum, & bonorum ecclesiasticorum, possessorum per Laicos tres Decisiones. scilicet. 44. 45. & 46. & in ista secunda par. alias tres, scilicet xxix. xxx. & xxxi. quas si bonus & cōscientiatus iudex perlegere non dedignetur; poterit se deliberare, quomodo suam proferre debebit sententiam, & ideo hic inserere volui materiam Nullitatis d. inuestiturarum, Caducitatis ob non solutum canonem, Alienationis, Deteriorationis, p̄sumptionis, & prescriptionis ob possessionem longi temporis, ex eo, quia ista causa vertebatur inter potentes, & sapiētes. Nā Episcopus Papiensis ad utilitatem sui Episcopatus, mouit litem contra Sacchetos, & alios possessores, & illius, ac Excellens Gābarana dignissimus Senator, Magnif. D. Theodorus Medda, & Magnificus D. Franciscus Bozzolas Orator Magnificę ciuitatis Papiæ habebant interesse in hac causa non leue.

Vnde ad fauorem Mensæ Episcopalis Papię contra istos Papienses fuit dictum, ꝙ proclama die 5. Februarij. 1531. potuit absque † citatione aliquorum particularium
1 fieri, qui ignorabantur, qui se dicerent hæredes, vel bonorum possessores, vel in eis aliterius pretenderent, Barto. extrauag. ad reprimendum, in verbo, per edictum, in fine, Maranta in Speculo, in quinta specie citationis, numero 90. in fine, Tiraq. de retractu consang. §. 36 gloss. 2. num. 57 Felin. c. 2. nume. 8. de cōstitut. Vant. de nullit. ex defectu citationis, numero 112. & 122. vbi sufficit etiam in loco rerum citatio, neque erat persona, contra quam principaliter aliquid peteretur, & ignorantia citandorū, quorum interesset, & multitudo citandorum superat, iō † præconia etiam citatio
2 p̄mittitur. l. si eo tempore, C. de remiss. pignor Bart. d. extrauag. in uerbo, citatum, & cum tunc D. Sacchetti se non dicerent hæredes, & se abstinerent, nihil eorum interfuit, neque illis aliquod præiudicium ex eo fuit secutum, ideo frustra hodie conuenti hæredes conquerūtur, ꝙ eorum interesset.
3 Et cùm omnes generaliter † citati supra sex

3 omnes generaliter † citati, supra ex menses sint expectati, videtur, quòd dictis prædijs priuati remanserint, & alijs locari potuerint, & quòd declarata caducitas potuerit habere locum antebiennium. Maranta ubi supra, nu. 74. casu xi. per l. locorum, ubi Lucas de Penna, C. de omni agro deserto lib. xi. Rodoan. fol. 40. nu. 8. de reb. eccl. non alien. uide ad hoc Iaſ. in l. 2. nu. 47. q. 8. C. de iur. emphi. Hipp. Sing. 226. & Corset. singul. in verbo, Emphiteota. idem Rodoan. De reb. eccle. non alien. cart. 498. nu. 5. verſ. item non videtur habere, & Barba. c. quoniam frequenter. §. Porrò. vt lite contesta. Deinde subsequitur declaratio caducitatis die primo Decembris 1581. facta per eundem Dominum Saccum commissarium propter ficta non soluta, & quia nominati in ea se nō recognouerunt, & omni meliori modo, & in specie declarauit, hæreditatem Domini Francisci Sacchetti cecidisse, ac bona reuersa ad mensam episcopalem, quæ quidem declaratio
4 tali casu fieri potuit, vt infra dicam, & † absentibus & ignorantibus, & non vocatis emphiteotis, & eadem bona Dominus potuit sine citatione aliis concedere, Iaſ. l. 2. num. 21. C. de iure emphit. per Bald. cap. quæ in ecclesiarum, col. 9. de constit. Alex. consi. 44. nu. 1. & 3 lib. 2. Rimin. Seni. consi. 286. num. 4. Roman. consi. 212. in 1. dubio, Alex. consi. 6. num. 19. & 21. libr. 3. Io. Crot. consil. 265. in 2. dubio. Et huiusmo-
5 di † declaratio non solùm emphiteuta, sed etiam descendentibus & hæredibus præiudicat etiam Fideicommissarijs, & hipothecariis creditoribus, quia hoc venit ex natura inuestituræ, & contractus, vt tetigi supra Decisio. 29. nu. 40. & 41. hac 2. part. & & Bart. l. cum qui, nu. 3. ff. de inter. & releg. & infra, nu. 19. Clar. §. emphyteosis, quæst. 8. verſ. sed hic quæro, Iaſ. l. 2. nu. 58. C. de iure emphit. in l. si mihi & Titio, colum. pen. verſ. tenendo, ff. de verb. oblig. vbi hoc casu non accrescit alteri fratri, si est noua emphyteosis, Alex. d. conſ. 6. num. 18. libr. 3. Ruin. conſ. 166. nu. 12. & consi. 168. nu. 6. lib. 1. Rodoan. d. tract. fol. 496. num. xi. & tetigi supra Decisio. 29. num. 40. & 41. hac 2. part. & hic infra, nu. 34. Et ex iusta causa
6 fuit declarata, quoniam per multos † annos in solutione fuit cessatum. cap. potuit. de locat. authent. quia rem, C. de sacroſ. ecclesſ. vbi omnes, in l. 2. ubi glo. & Iaſ. nu. 132. C. de iure emphyt. dicunt, quod emphyteotæ incumbit onus probandi se soluisse, latè Anton. Gabr. de probat. concluſ. 6. nu. 21. Hip. Rimin. consil. 432. num. 4. uol. 4. consi. 165. num. 55. uol. 2. & consi. 546. nu. 1. & 19. uol. 5. ubi non sufficeret etiam partis solutio, Roland. consi. 87. num. 2. lib. 1. Bursa. conſ. 257. nu. 3. vol. 3. Ruin. consi. 151. col. 1. lib. 1. consi. 167. nu. x. eod. ubi idem est, si de modica recognitione agatur, Rodoan. d. tract. fol. 436. in sect. canon. & Paul. Emil. Veral. Decisio. 182. nu. 2. lib. 1. car. 51. & Rimin. Iun. d. consi. 546. num. 20. & 21. vol 5. cart. 226. ubi etiam dicit procedere, si Dominus, & emphyteuta sunt eiusdem fori, aliàs debet creditor, & Dominus Directi probare se fuisse in illo loco tempore solutionis debitore sciente, aut ibi constituisse legitimum procuratorem ad eixgendum Debitore sciente, & tetigi in Repertorio Decisionum, in verbo Debitor & creditor, in prima part. & etiam procedent supra, quando bona ad unum pretium, & ad corpus essent data in emphiteusim, secus si ad mensuram, & tot pro pertica, & Bubulca solueretur, quia tunc solùm pro parte non soluta caderet, vt per Bursa consi. 233. vol. 3. cart. 35. & faciunt, quæ dixi supra in Decisio. 6. nu. 6. & 18. & seq. hac 2. part. cart. 131. Et ex his apparet clara responsio ac ea; quæ dicuntur ex aduerso, quòd in his edictis & proclamationibus citatio Dominorum de Sacchettis requirebatur. Ideo nulla; & gratias agere debuerunt emphyteotæ Domino commissario, qui cum magno temperamento processit, nec contra eos percurrere uoluit. His peractis Reuerendiss. Episcopus perseuerauit in possessione bonorum, lo-
7 cando, † & pensiones percipiendo à conductoribus vsque ad diem 30. Aprilis 1534. Nam ex his clarè probatur de eius possessione, etiam contra Tertium illo in tempore non possidentem, vt per Bart. & Doctor. l. quamuis, §. si conductor, l. qui vniuersas, §. quòd si per colonum, ff de acquir. posseſ. Ruin. cōſ. 118. no. xi. conſ. 143. nu. 5. cōſ. 44. n. 2. & xi. lib. 4 cōſ. 161. nu. 20. lib. 1. latè Ant. Gabr. de locat. cōcluſ. 1. Menoch. remed. 3. retin. posseſſ. nu. 567. & 572. quæſt. 72. Pariſ. consi. 104. nu. 88. lib. primo. dixi supra. in Decisio. 23. nu. 83. hac 2. part. car. 548. Ancharan. Regienſ. quæſt.

40.nu.4.& seq. in prima part. & Io. Botta
cons.52.nu.4.& 5.cart.97.vbi dicunt idem
in Antiquissimis etiam sine perceptione
pensionis solo instrumento locationis Ap
parente, & hoc stante resultat incorpo-
8 ratio dictorum bonorum, cũ † vltra annum
fructus perceperit; Guid. Papæ decis.154.
num.3.Abb.c.vt super num.x.col.2.de reb.
eccles. non alienand. post Archidiac. Bar-
bat.consi.vltimo, inter cons. Alex.num.7.
lib.4.Corn.consi.181.lib.2.Bart.l. si vacan-
tia, nu.9. C. de bon. vacant.libr.x.Roman.
consi. 70. col. prima. Et licèt aliqui maius
tempus requirant, tamen eorum opinio
procedit, quoties causa prima cõcessionis
non cessat, sed ubi prima causa concessio
nis cessat, quia longe vtilius sit ecclesiæ re-
tinere, eo ipso, quòd causa prima cessat
vtilitatis, vel necessitatis, propter quas sit
rerum ecclesiæ alienatio, vt in casu no-
stro, in quo libræ cẽtum quinquaginta per
cipiebantur. Vltra centenarium casei, &
cõcessio prima libras 22. non excedebat, &
9 quia prælatus debet, quod vtile est † eccle
sia prospicere, cap. sine exceptione, 12.q.
2.cap.nulli, de reb.eccles.non alien.satis de
voluntate incorporandi apparet, eo ipso,
quòd omnes fructus, vt de aliis rebus men
sę, collegit, & in rationibus mensæ posuit.
10 Ideo de cætero non debẽt cõcedi, nisi † ser
uatis seruandis, Et ita præcedens opinio
procedit, Abb.d cap vt super, col.2.vers.ego
crederem De reb. eccl. non alienan. cum
quo tenent Rebuff. de Aliena. rer. eccle.
num 35.in 8.casu.& Iac.de Franc.in tit.qui
feud.dare poss.in princi.nu. 17. Rodoan.d.
tract. fol.460. nu. 4. fol. 248. nu. 24. Ber-
trand consi.256. parte 1 vol.2.Ferret.con-
si.248.num.14.Curt. de feud. q. prima se-
cundæ partis, nu xj. per c.3. de feud. ibi,
si videris expedire Afflict. constit. Baiulos,
libr. primo constit. diuæ memoriæ, lib.
3.Zas. de feud.in 5.par. nu.59. Martin.La
ud.d.c.primo nu.85.Rimin. Sen. cons.340.
num. 13. in fine, cap. in inuest. feud. in
verb feudum dans, concl.7.Bursat.cons. 27.
nu.102.& 122. Benintend. decis.13.nu.8.
secundò contraria opinio procedit, ubi
clarè apparet, quod res erant solitæ con-
cedi; aliàs secus, quia per solum contrariũ
11 † actum, quando non est firmata consue
tudo potest tolli, Abb. & Roc. cap. fin.
quæst x.conclus.prima de consuetud. & ita
facilius tollitur, quàm firmata, & iam in-
ducta, l.patre furioso, ff.de his, qui sunt sui
vel alien.iuris.& vide Ioseph Ludou. com
mune conclus. q.38. car. 84.col. 2. & te-
tigi supra Decis. xi. nu. 51. in prima
part. Sed non attenta huiusmodi incor-
poratione, dictus procurator generalis
voluit ex nouo titulo eadem bona, & alia
vsque ad summam perticarum 763. dictis
fratribus de Sacchettis, citra nomen hę-
redum patris concedere pro fictu librarũ
12 36. & nouis pactis. Et ita † noua est con-
cessio, Oldrad.cons.178.num.xi.Bero.cons.
159 num.xi.lib.primo.Crau.cons.24. num.
14.consi.80.nu.3.lib.j. cõs.910.nu.3.lib.5.
& à prima dicitur recessum, & facta no-
uatio, Crau.consi.351.nu.1.lib.1. quæ fieri
non potuit, stãte dicta incoporatione, &
causa vtilitatis cessante, & sine solemni-
tatibus. Abb.d.c.vt super, Curt.Iun.d.q. pri
ma Abb. & Doctor.c. si ne prelati vices
suas, clemẽ.prima, de reb.eccles.non alien.
extrauag.ambitiose.eod.tit.& tetigi supra
Decisio xxv.num.12. & 13. hac 2. part.Ia-
cob. Beretta. consi 111. num. 11. & seq.
Tobi. Noni. consi.58.nu.2. & seq. & Paul.
Emil.Veral.Decisio.17.lib.2,car.7. quibus
in locis etiam habetur, quòd non suf-
ficit, quod res sit solita in emphyteosim
concedi, nisi cum euidenti ecclesiarum vti
litate concessio fiat, & ubi solemnitates
interuenissent, quę in casu nostro non in-
13 teruenerunt ex læsionę † enormissima, re
scindi deberet, prout petitum fuit, & post
lapsum quadriennii, quod datur ad peten-
dum in integrũ restitutionum.glos vltima.
cap. primo. de integr. restit. lib. 6. Abb.&
alii cap. pen. de reb. eccles. non alien. Ro-
man.cons.123.consi.369. & cons. 407. in fi-
ne, Alex.consi.47. col. fin. lib.5. Felin.cap.
primo. col. penult.cum sequenti, de præ-
script.Iac.Beretta, qui in isto casu loquitur,
cons.111.nu.14.& de læsione satis apparet,
quia cum bona tunc essent quasi deserta, vl
tra libras 150. locabantur, & pro libris
36. sunt concessa, non prospiciendo,
quod in spe etiam proxima erat ecclesiæ
vtilius futurum, cap. sine exceptione, 12.q.
14 2.Nec dictum † quadriennium, durante
vita prælati illicite alienantis, labitur, glos.
d.c.1.Felin.ubi supra.Bar.l. qui fundum §.
tutor, ff.pro empt. Alex.consi. 9.in fin. lib.
3.& ibi additio concordantes citat, Iac.Be
ret.d.consi.111. num.15. Nec successori i-
gnoranti idem tempus currit, quoniam
à prin-

à principio est utile, l. fin. C. de tempo. in integr. restitut. Rub. consi. 13. col. fin. Alex. consi. 89. col. 3. lib. primo. Boer. Decis. 39. Dec. cons. 36. col. fi. tetigi supra Decisio. 29. nu. 8. 25. & seq. hac 2. part. Ideo potest mille annis durare, ante scientiam prælati, Balb. de præscrip. in quarta parte quartæ partis, quęst. 29. num. x. latè Crauetta de antiquis. tempor. in quarta parte, sect. materia, quæst. 23. nu. 57. & tetigi in Tracta. de Tutore. nu. 142. car. 135. in prima par. Alc. consilio 81. cons. 116. uol. 5. Rolan. cons. 68. vol. 3. Hiero. Magoni. Rota Luca. Decisio. 77. nu. 23. cart. 233. Nec valet dicta concessio, quoniam non apparet, quòd dicta bo-
15 na essent solita in † emphiteosim concedi, ut sine solemnitatibus possent iterum dari, cap. 2. de feud. Abbas d. cap. ut super. Doctor. d. authent. qui rem, C. de sacros. eccles. Curt. de feud. q. prima & 5. in 2. parte, Alex. d. cōs. 9. lib. 3. Rodoan. d. tract. fol. 35. num. 24. ad finem, nam duo requiruntur, bina concessio, & cursus quadraginta annorum, Deci. d. auth. qui rem, num. 20. Iacobin. in inuestit. in uerbo, in feudum, nu. 37. Zas. de feud. in 5. parte, nu. 52. Clar. d. §. feudum, quæst. 13. Claud. Aquens. de feud. in 7. declarat. princ. regulæ, in 4. requisito, Alex. dict. consi. 9. nu. 6. uol. 3. Bertazzol. consil. 46. nu. 19. & seq. vol. j. in ciuili. car. 154. Bero. consi. 142. nu. 14. & 19. uol. primo Rodoan. d. fol. 36. nu. 6. cum sequenti, tetigi supra Decisio. 25. num. 12. & 13. hac 2. part. & faciunt dicta Rochi de Curte, post Abbatem & alios in 2. requisit. 3. conclus. 3. q. & in prima concl. septimi requisiti, cap. fin. de consuetud. Requiruntur & alia, vt in dictis locis, vbi concessio non sit firmata authoritate apostolica, uel tempore immemorabili ad introducendam prædictam consuetudinem contra ius, & ecclesię præiudicialem, Dec. consi. 141 num. 4. Iacob. Berret d. consi. 111. num. 11. & de his nil constat in hac concessione, quæ omni solennitate caret, & à conuentis erant probanda, cum sit eorum fundamentum l. ab ea parte, l. ei qui, ff. de probat. & posito, quod fuissent solita concedi, tunc, cum euidenti ecclesiarum utilitate, & non cum dāno. erant bona concedenda, ut tetigi infra, num. 79. & inquit extrauag. ambitiosè, circa princ. de reb. eccl. non alien. quæ in hoc non reperitur ab vsu correcta, nec præsumitur, nisi ꝓbetur de initio dictę
16 extrauaganti, aut quod fuit † contrarium obtentum in contradictorio iudicio. per tex. in l. Arianus. C. de hæreti. & dixi in tracta. De Tutore. num. 41. & 42. cart. mihi 26. in prima part. Roderic. Soarez. in prohemio Fori, num. 9. & seq. Natta. cons. 575. nu. 33. & seq vol. 3. Crot. cons. 72. num. 19. & 42. & consi. 112. nu. 19. & 20. vol. 1. & Rim. Iun. cons. 10. num. 28. & seq. uol. 1. & quando lex super pluribus capitibus disponit, si i uno capite nō esset vsu recepta, nō per hoc dicitur in totum vsu contrario abrogata, sed solum in illo capite, & in alijs remanet in uiridi obseruantia, quia nō est inconueniēs, ut una lex, unum statutū, & una cōstitutio sit in una parte correcta, & in alia non, ut de lege prima. C de Naturalis. liber. tradunt Doct. ibi. & latè dixi infra in Decisio. 9. in 3. part. per totum. & maximè nu. 12. cart. 272. & per Alex consi. 107. nu. 6. uolum. 5. & ideo si esset correcta quo ad triennium. ut extenderetur ad nouennium, ut aliqui uolunt, licèt alij contra, ut tetigi supra in Decisio. 43. num. 2. 4. & 71. in prima par. Mandosi. de Resigna. gratiæ. in uerbo, in euidentem. car. 68. col. 1. uers. emanauit Bulla. & Carroci. in Tracta. de Loca. & condu. par. 1. Rubri. de Bon. eccle. non alienan. num. 5. & seq. cart. 9. Tamen quo ad alia capita remaneret in suo robore per supradicta, & per c. indultum, uers. sed illud sit. de Reg. iur. in 6. & sic quo ad euidentem utilitatē in casu renouatiuæ inuestituræ, in rebus solitis dari in emphiteosi, & in aliis capitibus, quæ sunt menti tenenda. Ex hac etiā noua inuestitura, quāuis nulla tacita alia declaratio caducitatis colligitur, ubi locus non esset ex-
17 pressæ caducitati: quoniā ipso iure † caducitas incurritur, modò Dominus uelit. l. 2. ibi, uolenti, & ibi, si Dominus uoluerit, & Ias. nu 6. post glos. & alios, C. de iure emphyt. & dicta uolūtas potest expresse & tacitè declarari, l. Paulus, ff. rē ratam haberi, cap. dilecti, ubi Deci. de except. ut puta, si bona uendat, uel alii in emphyteosim concedat, uel aliter disponat, uel de aliquo actu appareat, q̄ citra ius caducitatis fieri nō possit. Alex. cons. 106. num. 4. ad finem, uol. 4. Rui. consi. 168. nu. 18. 153. in principio 166. in fine, lib. primo Abb. consi. 67. nume. 3. lib. 2. Dec. consi. 146. nu. Socin. consi. 4. nu. 13. cum sequenti, lib. 3. Socin. Iun. consi. 119. nu. 12. lib. 1. Crau. consi.

379.sub.nu. 38. cum sequenti, 658. nu. 22. Hippolyt. Rimin. consi. 94. nu. 18. tetigi supra, in decis. 43. nu. 62. in prima part. Et
18 dato, quòd † inuestitura sit nulla, & inualida, ex ea tamen dicta uoluntas declaratur, l. fin. ff. de reb. eorũ. Cur. Iun. cõs. 134. nu. 3. Crau. consi. 113. nu. 6. lib. 1. tetigi supra, in Reper. Decisionum, in verbo, volũtas, in 1. par. Postea, quoniã dicti fratres inuestiti noluerunt obseruare conuenta in eadem inuestitura minus valida, Reuerendiss. tunc Episcopus aliam caducitatem die
19 2. Iulij 1534. ob hãc † causam declarauit, quod facere potuit, & etiam ex qualibet alia causa, vt infra nu. 32. & per Ias. d. l. 2. primo notab. per illum Tex. & in l. fin. num. 3. C. de iure emphyt. vbi pactiones inter Dominum, & emphyteotam debent seruari, & emphyteota non seruans cadit, sicut canonem non soluens, Ruin. consi. 110. nu. 1. lib. primo. Paul. Emil. Veral. Decisio. 181. li. 1. Et hoc non ex pęna, sed ex natura contractus prouenit, Bero. cons. 125. nu. 7. uol. 1. car. 499 Bursat. cons. 252. nu. 12. vol. 3. Rodoan. d. tract. fol. 25. num. 19. fol. 530. num. 12. tetigi supra Decisio. 25. nu. 41. & 42. hac 2. part. & hic supra, num. 5. Neque hæc caducitas reperietur remissa, neque
20 procurator, vel syndicus ad † recipiendum, vel generalis, aut Rector ecclesię potest illam remittere, quando fuit incursa propter ius quæsitum ecclesiæ. Afflict. decis. 129. nu. 9. Ripa. Respon. 2. nu. 12. 13. 17. & 18. lib. 2. car. 84. Crau. consi. 152. nu. 7. & 8. Hippol. Rimin. consi. 165. nu. 54. lib. 2. & consi. 257. num. 87. lib. 3. facit Alex. consi. 5. nu. 6. & 7. uol. 5. & generalis procurator non potest uenire aduersus ea, quæ Dominus facit, & ordinat sine mandato speciali, l. si hominem, ubi Bar. ff. mandati. Et præsertim quãdo procurator & Dominus ignorant, Afflict. dicta decis. 129. Anton. Gabr. de Malef. conclus. 35. limit. prima. Rodoan. d. tract. fol. 444. nu. 12. & 532. nu. x. Quæ omnia ostendunt, quòd si Dominus Bernardus Saccus, ut commissarius, & procurator generalis caducitatem, vt supra declarauit, & si dictos fratres inuestiuit, hæc omnia de voluntate Reuerendissimi tunc Episcopi fecit, & illã ratã habuit. Et defectus mandati non potest allegari, quia ubi procurator generalis, uel nullum, uel insufficiens mandatum habeat nomine Domini, vel ut procurator generalis declarat, & speciale mandatum requi-
21 rebatur ex † ratihabitione Domini ualet. glos. Imol. & alii l. Paulus, aliàs p procuratorem, ff. de acquir. hæredit. glos. pen. c. per tuas, de arbit. & sufficit tacita etiam ratificatio, Ias. l. si procurator, limit. 4. ff. de condic. indebit. Crauetta, consi. 748. nu. 21. uol. 5. Vbi inquit, quòd hoc solus Dominus potest opponere, quia in eius potestate est,
22 ratum habere, & † mandatum ex attestatione cõstituentis potest probari, Rimin. Sen.
23 cons. 34. nu. 2. lib. 1. & † ratihabitio speciali etiam mandato æquiparatur, gl. pen. d. c. per tuas, Cagno. post Decium & alios. nu. 16. l. semper qui non prohibet, ff. de reg. iur. & ratificatio Episcopi satis colligitur, quia sciens in exequutione nouæ inuestituræ pẽsiones ipse recepit, & in libro reperitur dictam caducitatem declarasse contra emphyteotas. Idem si rationem administrationis exegit, in qua de pensionibus mentio fiebat, Dec. d. l. semper, num. 9. cons. 262. nu. 6. latius in cons. 367. n. 3. & ex possessione bonorũ tradita, Deci. consi. 486. num. xi. in fine, cons. 586. num. 13. Tiraq. de constit. limit. 30. nu. xj. cum seq. Menoch. remed. 15. recuperandæ, nu. 111. & 119. Hippol. Rimin. consil. 295. num. 26. consi. 242. num. 153. uol. 3. Et fortius si plura ex his interuenerunt, Franc. Becci.
24 cons. 109. nu. 29. Secũdò, licèt † procurator generalis sine causa non possit fictabiles & emphyteotas excumiare & expellere, nec alteri concedere, tamen quando causa expulsionis subest, id potest facere, l. cotem ferro, §. primo cum glos. in verbo non possunt, quam Bartol. Imol. & alii se-
25 quuntur, ff. de publican. Et sicut † procurator Cæsaris potest vtilia tantum facere, sed non damnosa, l. prima. ff de offic. procurat. Cæsar. eodẽ modo prælatus ecclesiæ, d. c. sine exceptione, cum aliis, & pari modo procurator ab eo constitutus, nã priuile-
26 gia, quæ habet † fiscus, habet & ecclesia, glos. l. si pcurator § fi. ff. de iure fisci, Abb. cap. 2. in fine, de præcar. Bart. l. à diuo Pio, § sed si emptor, ff. de re iudic. Euerald. in loco 26. de fisco ad ecclesiam, Tiraqu. de
27 priuileg. piæ causæ, priuil. 143. & si procurator est constitutus ad omnia, quæ Dominus potest, seu cum libera, potest omnia, excepto dolo, & donatione, si à Domino constituatur, qui de rebus suis potest ad libitum disponere, l. porcurator cui libera, ubi

ubi Bart.ff.de procurator. Ias.l.si procurator, C.eod.Ruin.consil.93. num.5.lib.5. Crau. consi.748.nu.20. 787. num.5. Bero. consf.23.& 25.lib.3.Tertiò, hic non requirebatur singulare mādatū in indiuiduo ad declarandam caducitatem contra talem pro talibus rebus, prout in aditione hæreditatis, quæ est grauissimi præiudicij, & in matrimonio, & in casu, quo quis ex sua uoluntate posset pœnam, uel graue præiudicium incurrere, sed sufficit speciale ad decla
28 randum † caducitatem, quia respicit fauoré constituentis, Bar.l. filius familias, ff. de donation.num.8.cum sequenti. & in l.si hominem.ff.manda.Berous consf.151.num. 18.lib.1. Curt. Iun.consf.149. num.3.li.b1. qui in terminis loquitur vide Bursat. consf. 233.n.9. & 10. uol.3. Afflict. Decisio. 305. nu.4.& quod dixi supra in Repertorio,in uerbo,Caducitas non potest,in prima part. Ideo in hic etiam casibus, in quibus speciale mandatum requiritur generale cū libera sufficit, Ang. de Aretio instit.per quas person. ager. poss.in princ. num.2. glos.l. procurator tutorū.ff. de procurat. Afflict. decis. 305. num 4. per Baldum l illud,§.1. ff. de minor. nu. 5. ubi dicit notandum, Et in restitutione in integrum loquitur,
29 quæ † speciale mandatum requirit, d §.1. Bart. d l. filiusfam. quia uenit ad retractādum quod Dominus fecit, & uenit de iure speciali contra ius cōmune, Anchara. Regiens. quæst.9.num.19.libro secundo, Bald. d.§.1 & Cin.d.l.prima, qui allegat Iacobū de Ra. Et quamuis ipse post Petr. dicat, quod mandatum singulare requiratur ad petendum restitutionem, tamē hoc Castr. d.l.prima,& Bart.d.l. filiusfamil. vbi Imol. & alij reprehendunt eum, Idē voluit Paris. & Alex in prima, cum sequenti additione ad Barto.d.l.procurator,cuilibera,Roman. consi.94. visis, num. 7. Et ita hæc opinio cōmuniter tenetur, latè Tiraq. de retract. consanguin.§.primo,glos.10.num.97.glos. 13. num 22. tetigi supra, in decis.21. nu. 46.in prima part. Dicta bona emphiteotica successiuè peruenerunt in totum ad Dominum Bernardum Sacchettum, mediante assignatione aliorum bonorum facta à Domino Ioanne Matthęo eius fratre, qui sine descendentibus decessit. Ideo ex hac etiam causa ad Episcopatum sunt re-
30 uersa, cum † emphiteosis ecclesiastica, secundum magis communem transeat tantum in descendentes, si simpliciter sit accepta, Alex.post alios in l.etiam, ff.solut. matri.Dec.cap.in præsentia,num.48.de probation. Bellon. consi. 9. Clar.§. emphiteusis, quæst.28.Rimin. Sen. consil.245. num.13. Curt.Iun. consi.78.nu.3. Socin. Iun. consi. 71.nu.3.lib.primo, Bero. quæst.17. Didacus lib.2.Variarum resolution.capit.17.nu. 4.Paris.consi.85.num.17.lib.4.Iacobus Beretta,consi.111.num.19.Bursat. consil.23. num.30. lib.1. vbi dicit hanc viam tutiorem. Roland. à Vall. consi. 96.lib. primo, Gozad.consil.86. num.6 & 22. & num.75. consi.39.nume.6.& 14.Hieronym.Magon. decisio.Lucens.12.num.7.Ceph.consil400. & 160.num.primo,Alciat.præsump.vltima 2.regula. Ruin. consf.117. nu. primo, lib. primo, consi. 109. num. 30.lib.3.consi.68. nume. 10.libr. 5. modo isti descendētes sint legitimi.Ruin.consf.158.nu.5. lib.primo,etiam si hæredes patris non sint, Ruin.consf. 220.num.3.consf.162.nu.11. eod.libro 1.& in extraneos transit reuocabiliter, quia potest ecclesia, vel auocare bona, vel reinuestire,Ruin.consi.161.num.32. eod.lib. primo, Collegium Papiens. inter consilia Claudij Cantiunc. 28. vbi sæpe de communi testatur, Iacob.Beretta.d.consi.111. num.17. Hippol.Rimin.consf.453.nume.23. consil. 460. num.13. cum seq. uolum 4.Et in dictis locis apparet, idem esse, si concessio sit pro hæredibus,& successoribus in infinitum, quia de hæredibus & successoribus sanguinis intelligitur ad minus prę iudicium ecclesiæ, & secundum illius naturam. Et ubi præscripta emphiteosis diceretur,ad tertiam generationē restringeretur, Balb.de præscript.in 3.part. in principio quæst.10.num.35. post Alexan.& Iason.d.limit.j.nume 160.quęst.6.quos citat. & vide Iul. Clar. §.emphiteosis, quæst. 28. cart.90.in 3.casu,& Mascard.dę proba.con clusio. 603. num.26. & seq.car.14. & conclusio.605.vol.2.Neque hic de aliqua consuetudine fuit in contrarium probatum, vt pro quibuscunque sit dari solita; Ad hoc vt in omnes transeat, Gozad. dicto consi. 39. num. 12. Roland. d. consil. 2. nu. 10. consi.96.num.28, lib.1. Imo ex libris de si-
31 milibus † concessionibus simplicibus apparet, Ideo eodem modo dicitur concessa. Paris.consil.13.nu.30. cum seq.lib. primo, Brun. consil. 112. col. prima cum seq. Purpur.consil.109.num.6.volum.primo.

Vltimo loco, fuit anno 1573. declarata
32 †caducitas p.p ficta soluta, & alias animũ Reuerendissi.Epi nunc Cardinalis electi mouentes, & quidem iustas, & omni meliori modo, quæ pariter militant, d. capit. potuit, de loca. & dicta authen. qui rem, cũ allegatis supra, numero 19. Clar. d. quæst. 8. §. emphiteosis. Nec hic alia locum hẽnt, quæ solent emphiteotam excusare, de quibus per Ias. in l. 2. C. de iur. emphit. Clarum d. quæst. 8. Rodoan. d. tractatu, folio. 497.
33 sect. sed quod emphiteota, & onus † quod soluerit Canonem emphiteotæ incumbit, et sufficit locatori solum producere instrumentũ debiti, glo. & Doctor. d. l. 2. in glos. magna Rodoan. folio 446. numero 24. Mascard. de probatio. conclusio. 603. num. 32. car. 15. volum. 2. & tetigi supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, instrumentũ probat solutionem in prima par.

Et licèt a principio duobus fratribus es-
34 set inuestitura † facta, tamen quæsitis portionibus non est locus iuri accrescendi, & dicta emphiteusis debet ad Dominum reuerti, Bart. l. si mihi & tibi. ff de uerborũ, obligat. vbi Alc. colum. 3. uersi. & prædicta inducitur, qui communem dicit, & idem quando duobus fratribus esset facta inuestitura emphiteotica, & unus non ratificaret, uel caderet a iure suo, nisi dictum fuisset Sempronio, & Meuio, & cuilibet eorum aut coniunctim uel insolidum, ut per Soc. cons. 50. vol. i. Dec. cons. 326. in casu, Bal. cons. 158. num. 4. uolu. 3. Emilian. consilio 70. car. 147. Cephal. consi. 345. nume. 14 & seq uolum. 3. Hiero. Gabri. cons. 84. car. 97. & cons. 87. Bald. in l. unica. §. 1. nu. 12. C. de cadu. tol. Iul. Clar. §. emphiteosis, questio. 39. uide Sigis. Loffred. consi. 15. nume. 7. Angel. de Gambilio. consilio 41. numero 18. & 19. & seq. car. 172. Alc. cons. 13 nu. 10. & seq. uolum. 5. Crot. con. 32. numero. 17. uolum. primo, Ias. consilio 117. col. 6. uer. & tenendo, quod istud uol. 4. ubi distĩguit, & Cur. Sen. cõs. 49. nu. 39 & 45. & numer. 50. & cõs. 50 nu. 81 & tetigi inf. numero 121 quæ sunt consideranda per inuestituras factas a pluribus personis præsentibus, & absentibus, & partem suam soluentibus, & uide Alexand. consilio 204. volum. 2. & Gabri. Ro. lib 4 de substitut. conclusio. 4. nume. 10. car 456. & in feudo loquitur Rimi. Iun consil. 513. per totum, & numero 63. & seq. uolum. 5. cart. 115. & Dominus Ioã. Matthæus de ea non curauit. Plus dico etiã quòd paterna fuisset emphiteusis renouata, quo casu in ea possunt insolidum succedere per eius inuestituram, tanquam descendens ab uno capite tantum, hoc est à patre, uel Auo. Bar. d. l. si mihi, quæstio. ultima, & Ias. nu. 12. qui dicit, communem. Bal. in l. i. nu. 32. & 33. C. quando non peten. par. Andrea. de Bartholo. in cõs. 62. nu. 1. & seq. libr. 1. Responsorum diuersorum, car. 141. & Angel. de Gãbilio, cõs 35. car. 141. Tamẽ quia fuit alterata, & noua propter noua pacta, & conuenta, ac nouum affictõ, cõclusio Bartoli nõ procedit, Alexan. d. l. si mihi, colum. penul. nume. 17. vbi per Bal. & Castr. dicit, quod si noua clausula, uel quantitas, aut persona, uel forma sit
35 posita, dicitur † noua. Gozad. consilio 53. nu. 7 Ripa Responso. 2. de iur. emphi. nu. 17 & 18. lib. 2. car. 84. Crauetta, cõs. 24. nu. 14. cons. 80. nu. 3. idem si ex nouo titulo uoluit inuestiri, uel tanquam noua emphiteusi ut hic, Crauet. d. nu. 14. Ias. d. l. si mihi, in fine, per Iserni. cap. primo, de Vas. de cr. ætat. colum. 3. ubi Afflict. nu. 3. sed si renuntiasset feudo paterno, dicit uerũ, quò ad præiudicium consentientium, & nu. 21. ad finem, & Ameda. à ponte, tracta. de Laudem. quęst. 10. colum. 2. uersicu. quod præfata renuntiatio, cart. 8. Idem si cecidit ipso iure, & de nouo fuit inuestitus ex gratia, ut hic, Gozadin. cons. 46. nume. 17. Afflict. d. cap. primo, nume 7. & de materia nouæ inuestituræ, & nouo feudo late loquitur nouissimè D. Ameda a Põte, in d. tract. de Laudemio, quæst. 10. car. 8. ubi etiam habetur, quid si dictum fuisset, non nouam faciendo, sed veterem renouando, uel dictũ iure feudi, uel liuelli, ac emphiteusi antiqui, aut antiquæ, ibi car 9. col. i. & 2.

Et licèt ex prædictis appareat responsio quasi ad omnia in contrarium adducta, tamen eisdem particulariter respondetur.

Et in primis ad illud, quod filii Domini
36 Francisci emphiteotæ essent † citandi, quia eorum intererat, l. de vno quoque. ff. de re iud. Respondetur ex dictis supra in primo, & secundo fundamento nume... ubi apparet, quod communis opinio se habet, quòd in declaranda caducitate nulla citatio requiritur. Secundò non intererat, eorum, quia bona erant ad ecclesiam reuersa, & hæreditas patris erat iacens: nec tunc curabant adire hæreditatem, & nouo

nouo titulo voluerunt inuestiri. Ideo hæc
37 oppositio est † ob audienda contra eum, cu ius non interest, latè Tiraq. de retractu con sanguin. § primo, glos. 2. nu. 51. vbi in omni bus id procedit, ex allegatis per eum, & im pedit regressum & progressum, Crau. consilio 195. nume. 7. Nec obstat, quod man-
38 datum procuratoris, qui † caducitatem declarauit, non præsumatur, Cagnol. l. velle non creditur, ff. de reg. iur. cum aliis. Neq; sufficit scientia caducitatis, ut quis dicatur ratificare, nisi aliud interueniat, ex quo inducatur tacita approbatio, Crauet. consilio 237. colum. prima. Respondetur, ꝙ hic receptio pensionis ex secunda inuestitura, & noua interuenit, quæ citra ius caducitatis, non fuit facta, rursus caducitas noua tam per modernũ Cardinalẽ Episcopũ, quam per eius antecessorem fuit declarata, vt supra dixi, & adest mandatum sufficiens, ut supra dictum fuit, in uer. quæ omni, num. 20. & 21. Non obstat, ꝙ ratificatio ex rece-
39 ptione pensionis ratificationem † caducitatis non inducat, sed tantum inuestituræ approbationem, ne plures fictiones concurrant. l. prima, Cod. de dot. promiss. Bart. l. si is qui pro emptore, ad fi. ff. de vsucapion. Respondetur, ꝙ secunda inuestitura fieri non potuit citra ius caducitatis, quæ iam erat declarata, & noua inuestitura in gratiam d ctorum de Sacchettis fuit facta. Iõ, ut dicebam, vltimo loco, numero 35. noua appellatur, & vnum venit in consequentiam alterius, & ad diuersa tendunt, & unum vtilitatem Domini, alterum ad vtilitatem inuestiti, quæ omnia possunt concurrere, Bart. numero 71. & Doct. in d. l. si is q pro emptore, de vsucapioni. Præterea, vt dixi, mandatum cum libera interuenit, quod sufficit, vt dixi supra, nu. 29. Non obstat, ꝙ contra hæreditatem iacentem non potest
40 mora † considerari, Natta consilio 488. nu. 7. li. 3. Respondetur, ꝙ hæreditas iacẽs mero iure incurrit caducitatem, quia contra illam currit tempus sine aliqua interpellatione, l. ad diem, ff. de verb. obligat. vbi omnes, & Alexand. numero 3. ait, quòd nec restitutio in integrum datur si ex voluntate hæres distulit adire, sequitur Ias. numero 4. cum seq. Capic. decis. 87.
41 Neque hic dicta † restitutio hæredi competit, quia intra quadrienninm non fuit petita l. fin. C. de tempor. in integr. restitutio. & Natta d. consi. 488. loquitur, quando interpellatione est opus, vt per eum, num.
42 2. Nec † hæreditas iacens venit appellatione personæ, vbi factum requiritur, Ias. d. l. si is qui pro emptore, numero 28. notab. 18. ff. de vsucapion. Barbat. cons. 40. numero. 3. libro primo. Nec dicatur, ꝙ hic filii ade-
43 rant. Ideo † hæreditas iacens non potuit dari, glos. l. cum hæreditas, C. deposi. Corne. consi. 96. nume. 4. lib. 2. qui de communi testatur, cum aliis. Natta dicto consil. 488. num. 8. quia verum est, nisi appareat, ꝙ dicti Domini Sacchetti, tunc deliberare intendebant, & se hæredes non dicerent, & beneficio abstinendi vellent vti, quia tunc bonis, vt iacentibus curator dari potest, si interpellatione fuisset opus, Salic. d. l. cum hęreditas, & frustra hic agitur de declara-
44 tione, quæ † sint bona vacantia, de quo per Angel. consilio 193. Boss. titu. de bonis Vacan. Capic. decisio. 87. & in ti. quæ sint regalia, in verb. bona vacantia, vbi Afflict. & Doctor. Non obstat, quòd declaratio voluntatis, in qua substantiatur caducitas, nõ
45 potest per procuratorem † declarari. l. Paulus, ff. de acquir. hæred. quia sumus in his, quæ non requirunt mandatum singulare, vnde sufficit mandatum speciale, vel cum libera, quòd speciali non singulari mandato ęquiparatur, & supra numero 28. aliter respondi, in versicul. quæ omnia. Quibus
46 addo, quòd † procurator generalis etiam sine libera possit declarare caducitatem, quando aduersus gesta per Dominum verisimiliter non faceret, vt pactum esset, ꝙ emphiteota cessando per biennium, caderet, & vtilis esset Domino caducitas, nã tunc cessat ratio l. si hominem, ff. mand. vbi Bart. annotat; ꝙ generalis procurator non immutat ordinata à Domino, nisi ex noua causa, uel antiqua a Domino ignorata. Non obstat, quòd si Episcopus ratam non habet nouam inuestituram antiquè tamen filij non dicuntur renuntiasse, & de
47 liberãdo hæreditatẽ patris adire, & † ignorando non dicuntur renuntiare, l. mater. ff. de in offic. testam. Dec. consilio 530. Respõdetur, quòd ignorantia emphiteusis paternæ non potest illis dari, Crauet. consil. 237. colum. prima, consil. 151. numero 24. ubi dicit, quòd vxor presumitur scire qualitatem bonorum mariti emphiteoticorũ, & consilio 168. numero 4. volum. primo, cum sequenti, vbi successor etiam præsumitur hanc notabilem emphiteosim sciuis-

 se.

so. Secundò, vbi adfuisset iusta causa petendi restitutionem ex capite probabilis ignorantię, illa non fuit petita, & hodie post quadriennium cessat; l. fin. C de tempor. in integr. restitutio. sed magis dicendum est, quòd de istis dicti domini Sacchetti non curarũt, modo utcunque inuestirentur, sine solemnitatibus, & cum damno ecclesiæ, & successiuè post secundam inuestituram, fuerunt declaratæ alię caducitates tum propter conuenta non seruata, tum propter solutiones non factas, adeo quòd siue dicta secunda inuestitura noua subsit uel non subsit, dicti omnes conuenti debent succumbere. Non
48 obstat, quòd † restitutio ecclesiæ non competat, quoniam illa nõ datur, nisi à die scientię, & episcopus cæpit scire usque ad tempus locationis suæ. Alexand. consil. 116. numero 3. libro 5. Sacin. Iun. consilio 145. numero 22. & consilio 70. numero 3. libro 1. cum alijs. Respondetur, ut supra fuit dictũ in quarto fundamento, nume. 13. & seq. qđ ista non procedunt data enormissima læsione, glo. capit. primo, in fin. de in integ. restit. lib. 6. Felin. capit. primo, column. fin. de pręscript. & quia non fuit prospectum, quod erat futurum ecclesiæ utilius, iuxta cap. sine exceptio. 12. quæst. 2. & tempus successoriũ, sed tantùm momentaneum caristiæ, bellorum, & propter hos casus inopiæ cultorũ. Paul. de Castr. consilio 109. columni. 1. lib. 2. Fulgos. consilio 242. tetigi supra decisi. 45. & sequenti, in prima part. ubi sæpè hoc repet. & hic cessabat causa primę concessionis, ut supra dixi, & libertas concedendi tunc datur prælato, si uiderit expedire, cap. 2. de feud. Cum euidenti ecclesię utilitate, extrauag. ambitiosè, in princip. de rebus ecclesi. non alienan. & dolus uidetur adfuisse in dicti commissario Episcopi & Sacchettis, qui cum damno ecclesiæ enormissimo, secundã
49 inuestituram fecerunt, quod † procurator etiam cum libera facere non potuit, Barto. & docto. l. procurator, cui libera, ff. de procurat. & in extrauag. ad reprimendum, in uerb. videbitur, cum alijs. Non obstat, quòd prædicta concessio nõ apparet, nisi ex libris
50 ecclesię, respondetur, quòd † dicti libri ex consuetudine generali dictæ ecclesię fidem faciunt, quæ attenditur in fide scripturarũ, cap. cùm dilectus, de fide instrument. pract. Pap. in actione reali, in gloss. ueris, & legitimis titulis, nume. 52. ad fin. car. 31. Parisien. consilio 101. numer. 26. libro primo, & faciunt quæ dixi supra decisio. 45. in additio. & in repertorio, in uerbo, libri canonicorũ, in prima part. & infra, nume. 180. sequent. Bero. consil. 79. numer. 9. uolum. 3. Decian. consilio 76. nume. 37. uolum. 3 Decian. consil. 146. nume. 14. Crauet. consil. 158. nume. 4. lib. 1. Alba. consi. 64. nu. 12. Nicola Fastol. in tracta. de æstimo, car. 11. nu. 42. & sequẽ. & numer. 33. & sequen. ubi, huiusmodi libri multum coadiuuant intentionem ecclesię contra usurpantes & negatores, & occupatores bonorum ecclesiæ excommunicatos, ut eos ita appellat Rodoan. de reb. ecclesi. non alienan. cart. 452. in §. habetur pariter, nume 7. & sequen. & nume. 12. & dixi supra in decisio. 29. sub num. 15. & 50. hac secũda part. cart. 772. colum. 2. ubi allegantur canones hoc extra dentes attestantes, & cũ sint excommunicati, & agatur de excommunicatione, & satisfactione, in dubio potius est dicendum esse excommunicatum, quam non, & sic teneri ad relaxationem bonorũ ecclesiasticorum, quàm non, ut dicta bona possidendo usque ad mortem, non moriatur excommunicatus, & sine satisfactione, & non uadat (diritto diritto a casa del diauolo, & iui habbia una emphiteosi eterna, & fitto perpetuo) pro se, suisque descendentibus, & cui, uel quibus dederit sciẽtibus supradicta non restituentibus, ut tetigi etiam supra in dicta decisio. 29. numero 16. hac 2. part. quę bene sunt notanda per ius dicentes bonæ literaturę, & conscientiæ, & non attendentes ad dicta aliquorum doctorum, qui in casu isto dicũt, in dubio pronuntiandum pro ualiditate contractus, & annullatione delicti, & non considerant nos uersari in bonis ecclesię, & non prophanis, & in excommunicatione, & nõ in pęna pecuniaria, & corporali, sed animę, & in casu prohibito, in quo lex resistit, quo casu totum contrarium est præsumendum, ad saluandum animam in dubio, per supradicta a nemine degustata, & per Rodoan. ubi supra, numero 7. & 12. Præterea fides dictorum librorum remanet approbata ab aduersarijs, tam ex productione per eos facta, quam ex diuisionibus, & scripturis inter eos gestis, & de quibus est facta fides. Ideo ulterius non est hæsitandum. Non obstat, quòd dicta bona transeant ad extraneos, quia uerum est, si inter uiuos alienentur cum consensu, & seruatis terminis, l. fi.
51 C. de iure emphit. sed quando † inuestitus de-

decedit sine descendentibus, semper ad ecclesiam reuertuntur, secundum eius propriam naturam, ut supra fuit dictum, & ipsæ sorores conuentæ, & earum descendentes respectu ipsorum fratrum, sunt extranei hæredes. Propterea post finitam inuestituram, cum dicti fratres ex nouo titulo, & nouo modo uoluerint reinuestiri ex eorum uoluntate, & omnes sine descendentibus decesserint, eisdem conuentis debet dari requisita quoniam inuestitura non fuit facta pro quibuscunque hæredibus, sed simpliciter ipsis fratribus, & ex cōmuni in emphiteosi ecclesiæ hæredes extranei non succedunt, Barto. & doctor. l. etiam, ff. solut. matrimo. Decian. & doctores capit. in præsentia, de probation. in terminis. Iacob. Berettia, dicto consilio 111. cum allegatis supra numero 30. Non obstat, quòd ipsæ † soro-
52 res, ut proximæ agnatę debebant reinuestiri, adnotata per Barto. l. prima. §. permittitur, ff. de aqua pluu. arc. quia tripliciter respondet Iacob. Berettia, d. cōsil. 111. & Soci. Iun. consil. 9. num. 11 & 17. & 24. lib. 3. Rip. l. prima. ff. de priuileg. cred. & inter alias responsiones, hic nulla debet renouatiua inuestitura fieri, quoniam res sunt reuersæ ad ecclesiam propter canonem non solutum, & causa primæ inuestituræ cessat, ex allegatis per eos, & ex dictis supra, nu. 8. 10. 35. & nu. 53. Non obstat, quòd inuestitura commissarii dictis dominis Sacchetis facta, & subsequuta (cùm semel ab Episcopo tunc existente per patientiam, fuerit approbata) non cadit impugnatio, regula, quod semel placuit. in 6. Decian. cap. a nobis, numero 5. de exception. quia respondetur, exinde fuisse declaratas plures caducitates, & non
53 † potuit illa renouari, cessante causa primæ inuestituræ, & propter incorporationē bonorum, eam sine noua cognitione. & solemnitatibus, & euidenti ecclesiæ utilitate fieri non potuisse, extrauag. ambitiosè, eodem titul. cum allegatis supra, numero 35. Abb. c. ut super, de reb eccles. nō alien. & latius supra declaraui, numero 8. & 35. & 79. & Ripa. responso. 2. numero 17 & 18. libro 2 cart. 84. & ideo uti nullam ipso iure potuisse eam impugnare non solùm successorem, sed etiam ipsum, & rectorem, qui fecit inuestituram, Barto. in l. filios, C. de reuoc. his, quæ in fraud. Grammat. decisio. 93. numero. 7 & 8 Octauia. Pedemonta. decisio. 179. numer. 19. Crauet. consil. 200. numero 5. lib. 2. Bald. consil. 162. uolum. 3. Ias. consil. 56. colum. 3. uersic. confirmatur, uolum. 3. & infra nu. 55. & Ioseph. Ludouic. commu. cōclus. quæstio. 16. uersic. infertur trigesimo, cart. 42.

Non obstat, quòd hæredes dicant, bona esse potius censualia, quam emphiteotica,
54 prout in † dubio præsumi debet, Ias. auth. qui rem, num. 10 C. de sacros. eccles. & ideo caducitati non esse locum. glo. cap. constitutus, de relig. domib. respondetur, quòd respectu ecclesiæ, emphiteotica magis, quam censualia dicuntur vt illi minus præiudicetur, Bero. q. 14. Clar. d. §. emphiteosis, q. 1. uersic. sed pone, Pancirol. consi. 30 num. 12. Purpura. consi. 109. num. 9. uol. 1. & Menoch. consil. 291. nume. 8. volu. 3. Bald. consil. 24. lib. 2. Roland. consi. 66. nu. 50. lib. 2. Alexand. de Neuo, consi. 27. Afflict. decisi. 129. num. 6 Bursa. consi. 56. nu. 8. & consil. 23. nu. 28. lib. 1. quamuis in consil 26. nume. 20. lib. 1. aliter dicat, & tetigi supra decisi. 43. nu. 55. & in repertorio, in uerbo, censualis, in prima part. & infra hic nume. 130. Secundo, hic plures coniecturæ, & urgentes uidentur, quod sint emphiteotica, nec aduersarij negant bona esse emphiteotica, sed alternatiuè loquuntur in oblationibus, siue sint censualia, uel emphiteotica. Et sunt in libro emphiteotarum descripta, qui multum facit, ut tetigi in reperto. decisionū, in uerbo, instrumentum recognitionis, carte 1003. Decian. consi 94. nu. 77. & cons. 76. nu. 37. uolum. 3. & Plot. consi. 70. num. 9. carte 312. cui credi debet, quādo in alijs reperitur verus, & eidem de consuetudine creditur, dixi in reperto. decisionum, in uerbo, libri canonicorum, car. 1063. colum. 1. Bursa. consi. 23. nume. 27. & fides ipsius per aduersantes tam in productionibus, quam in dimin. consi. 237. nume. 126. Decian. consilio 146. nume. 2. cum alijs. Nec obstat, quod re-
55 uerendissimus † Episcopus non pōt se iuuare ex eo quod impugnat, regula ex eo, libro 6. quia impugnatio ex alijs causis se compatientibus procedit propter defectum solēnitatum, & damnum ecclesiæ. Rursus propter caducitates subsecutas, & finitam inuestituram, & dicta (regula ex eo,) habet plures limitationes, ex quibus multiplex patet responsio, ut per Felyn. cap. capitulum, de rescrip. Anton. Gabriel. de regu. iuris concl. prima, inter quas habet hāc,

quod

quòd potest oppugnare, quando actus est nullus ipso iure, vt supra dixi, num. 35. Non obstat, quòd in precibus Reuerendissimus Episcopus præsupponat census solutos, quia non loquitur de omnibus, sed respectu oblatorum leuandorum, &
56 inde † finita æquipollet vniuersali in materia probatiõis, Bar. l. si pluribus, num. 6. ff. de leg. 2. Ias. l. non hoc, num. 24. C. vnde legit. & emphiteotæ incumbit probatio, quòd omnia ficta sint soluta seu oblata, Ias. d. l. prima, nu. 132. C. de iure emphit. Anchar. Iun. quæst. 42. num. 35. in prima par. cum alijs supra, num 6. 33. & infra, num. 78. Nec ipsi emphiteotæ sufficit ostendere tres ultimas oblationes, vt præsumatur solutum, vt de tribus vltimis solutionib. dici solet, Alciat. regula 2. præsumpt. 26. nu. 9. Anton. Gabriel. de præsumption. conclusio. 11. quia ad hoc clara apparet responsio, ex dictis Crauettæ, cons. 313. qui optimè & latè satisfacit, & dixi supra decisio. 29. numero 42. hac 2. part. Nec obstat, quòd in dictis precibus Summo Pontifici oblatis, sit enuntiatus census; quia non sequitur, ergo bona sunt censualia, si quidem in eis clarè narretur, directum Dominium spe-
57 ctare Episcopo. Ideo res ipsa magis, & † natura rei debet attẽdi, quam vox, Dec. consil. 164. num. 3. Roland. cons. 96. nu 38. lib. primo, & duplex est census, qui nomine rei propriæ, & qui nomine liuelli soluitur, in quo cadit caducitas, Bald. authent. ei qui, num. 59. C. de bon. auth. iud. possid. versic. & scias, quod duplex est census, ideo Abb. d. capitulo, & constitutus, nu. 20. censu, & pensione promiscuè vtitur, Brun. consil. 87. num. 13. Rodoan. de reb. eccles. non alien. fol. 32. nume. 16. sic & commissarius generaliter contra omnes citatos loquendo, sub vtroque nomine loqui voluit, præsupponendo, quòd etiam caducitati
58 sit locus, & in dubio, quia † alternatiua parit obscuritatem, Bart & Alexan. l. inter stipulantem, §. primo, ff. de verborũ obliga. fit interpraetatio ad fauorẽ cõfitentis, Dec. consil. 189. nu. 15. cons. 278. num. 10. consil. 493. num. 160. & consi. 539. num. 2. cum alijs. Vnde omnibus supradictis bene visis, & pensatis primis iudex Mediolanensis IVDICAVIT * ad fauorem ecclesiæ, cum victoria expensarum, & fructuum, de anno 1584. & deinde secundus Iudex Alexandrinus CONFIRMAVIT * dictam primã sententiam, a qua iterum fuit appellatum per istos tres excellentes Doctores Reos conuentos, & interesse habentes, & causa commissa in Curia Episcopali Cremonæ apud doctissimum Iudicem, qui omnia reuangauit, & dedit subtilissima dubia, quibus fuit Responsum multum doctè, & realiter per excellentem Antonium Marium Canẽ Aduocatum Papiensem: Respõsiones cuius cum alijs a me additis ad ornatum istius causæ, & Decisionis his inserere proposui, & sunt istæ. Doctè, copiosè, & satis accuratè excitata fuerunt dubia, quæ tendunt ad tollendum ea, quæ alias pro Illustrissimo, & Reuerendissimo Hippolito de Rubeis Episcopo Papiensi hac die 18. Decembris 1586. a Summo Pontifice Sisto Quinto Cardinale electo, scripta fuerunt, sed illa habent concludentes responsiones, & ad primum, quod caducitas fuerit declarat contra hæreditatem Domini Francisci Sacchetti, tamquam vacantem. ut ex primo edicto, quod ut præam-
59 bulum & † præparatorium influit in sequentia, arg. l. Titia §. idem respondet, ff. de uerb. oblig. & illa non poterat dici uacans, nisi quãdo nullus speratur hæres, Ang. cõs. 193. & cõs. 384. col. j. Aegid. Boss. de bonis uacant. in principio. At hic aderant filij, propter quos non poterat dici hæreditas uacans, glos. & Bald. l. cum hæreditas, C. de pos. Corn. cons. 96. num. 4. lib. 2. cum alijs. Respondetur, quod uerba primi edicti, die Februarij 1531. dicunt, quòd multa bona emphiteotica Episcopatus ob bella, & pestẽ uacabant, & inculta erant, & bona inculta & derelicta per negligentiam appellat uacantia, ibi (Accioche si sappia da chi cõseguire tal fitto, & fare opportuna prouisione a quelli beni, iquali uacano, ouero per negligentia di qualche possessori, ouero à) hęc uerba ex subiectis significãt, q̃ possessoribus & cultoribus carebant, iuxta l. qui agros, ubi, uacãti, & destituto solo nouus cultor insederit, C. de omni agro deserto, lib. 11. & licet bona posfint dici uacantia, quoniã aliq s sine successore decesserit, ut in l. prima, & l. uacantia, Cod. de bonis uacantib. lib. 10. tamen alijs etiam modis dicuntur uacantia, uel propter absentiam, aut negligentiam domini ad fundum colendum non redeuntis, ac cultura, & pensione, seu Canone cessantis, §. quod autem,

autem.institut. de vsucapi. & de istis bonis propter bellum, & pestem, vel captiuitatē vacantibus, loquitur Bald.l. ab Anastasio, num.9. C.mand. ubi ea de facto occupans non habet dominium, nec iura pro eis competentia, quæ vt incorporalia non possunt occupari, Guliel.Bene.in repet.ca. Rainutius, in verbo, & vxorem, nu.368.& multis modis capitur verbum vacare, l. Sylua, § stipula, ff de verb. significat. ibi, quas rustici, cùm vacauerint, colligunt.l. qui tertiana, ff.de ed. vbi pro cessare & intermittere accipitur, capitulo final. & per totum, ne sede vacante, vbi dicitur ecclesia vacare, q pastore caret, & vacare à muneribus est excusari, vel cessare, & immunē esse, in Rubri.C.de qui à principio vac. accep.& in rubr.seq.cum alijs. Secundo præsuppo nitur, quòd tunc tempori filij Domini Frā cisci non dicerent se hęredes, sed ab hęreditate se abstinebant, seu abstinendi beneficio vtebantur, quo casu uerum est dicere, quòd licèt existentia filiorum alias faciat, ut hęreditas non dicatur uacare, neque iacere, tamen hoc casu, quando uo-
60 lunt deliberare, dicitur iacère, ita † quòd ad dationem curatoris bonorum, & hęreditatis potest deueniri, Salicet.d.l. cùm hæreditas, ad finem, & licet dominium ratione suitatis dicatur in filium continuari, Bald. & Doctor.d.l.cùm hæreditas, l. in suis ff.de liber.& posthum. Tamen adita etiam hæ-
61 reditate non † continuatur possessio, nisi actualiter apprahendatur, l.cùm hæredes, in principio.ff. de acq posses. ubi Doctor.l. prima, §.sceuola.ff.si quis testa.lib.esse ius. fuer.Ias.l.si sorori, num.primo, C.de iure de liber. quod in suis etiam procedit, glos.l. cū miles, ff.ex quib. caus.maior. Alexand. d.l.cùm hæredes. nume.9. cum seq.neq; in hæreditate continuatur; quoniam ea adita in hæredem transiret; sicut rerum, Dominium & iura, Alexand.ead.l. nume 4. post Angel.& per d.§.sceuola: Propterea cum bona inculta transirent, nec ullus possideret de iure, uel de facto carebant possessore, & hoc respectu uacabant; nec ad aliū finem edictum processit, cuius uerba sunt clara, quoniā ex eo, ecclesia careret cōsuetis redditibus & fructibus, quos bona tali modo uacantia, seu possessore & cultore carentia non erant apta producere, ut per oēs in desinitione possessionis, & eius diuisione in l.j.in prin.ff. de acqu. possessione.

Non obstat, quòd citatio generalis per edictum fieri non potuerit, quia Dominus Sic
62 cus Episcopi Commissarius non erat † Iudex competens, & Domini Sacchetti erant aduersarij certi, vel qui de facili poterant sciri, Vant.de nullit.ex defectu citat.nu.142. Crauet.consi. 277.nume.4 ideo non obligauit eos ad comparendum; Vant.d.tit.nu. 22.Bart.authent. si omnes, C. si minor ab hæred. Respondetur, quòd Iudex ecclesia-
63 sticus est competens, quando † de rebus ecclesiæ agitur, siue reali, vel personali actione agatur, Ab.post Innoc. cap.si clericus, num.12.in fine, de foro compet, vel possessorio retinendæ, uel recuperandę. Abb. cap.cùm sit generale, nume.4.& 13.eod.tit. & cùm ecclesia, seu eius officialis ignora-
64 ret, † qui se possessores, uel hæredes bonorum dicerent, generalis citatio sufficiebat, Bart.extrauag.ad reprimendum in uerbo, per edictum, in fine, Maranta in speculo, de citat.num.90.in fine, Tiraq.de retract, consanguin.§.36 glos.2.nume.57. Felin.capit.2.num.8.de constit.Vant. de null.ex defectu citat.nu.142 & 122.ubi etiam sufficit citatio in loco rerum, multitudo quoque citandorum erat; Ideo citatio generalis & præconia permittitur, l. si eo temporę. C.de remiss. pign. Bartol. extrauag. ad reprim.in uerbo, citatum. Et non constat, qđ filij Domini Francisci essent Papiæ, uel in
65 comitatu, & qui actū impugnat † præsentiam probare debet, Cast.cōs. 124. nu.5. lib. 1. Alex.in addit.Bar.l si tertius, nu.6.ff.de aqua.pluu arcēda, in princ.Ruin.cons.189. nu.12. in fine, cum seq. lib.1. & ut actus ualeat, absentia pręsumitur, speculator de actore, §.1.uersic. sed quid si iste, ubi pater absens præsumitur, si filius sine eius cōsensu egit, Alex.cōs.80.n.13.lib.5. quod in hoc casu est omnino uerū, quia propter bella, & pestem, homines diuites, & pſertim nobiles se absentāt, Ripa de remedi. ad cur, pest. Bertachin.de gabell q. 24.2 par.& frustra Dñi Sacchetti conqueruntur, quia nihil eorum interfuit, cum se hæredes tempore edicti non dicerent, imo exinde curarunt se inuestiri citra ius, & nomen hæredis a dicto Commissario, quo casu audiri non debent, quia neq; agēdo, neque excipiendo
66 † quis auditur, nisi sua intersit, latè Tiraq. de retract.consang.§.primo, glo.secunda, nume.51. ubi in omnibus procedit, & ingressum, & pgressum litis impedit, Crau. cons.

conf.195.numero 7.& cum omnes gene-
raliter citati, supra sex menses fuerint expe
ctati, videtur, quod dictis prædijs tributa-
67 rijs seu emphiteuticis † remanserint priua
ti, & aliis concedi potuissent, uel pro eccle
sia, ut deserti retineri, Maranta, de citat.
num.74.casu 11.per l.locorum, C.de omni
agro deserto, lib.10. vbi additio ad Bart.
nu.5.Rodoan.de reb. eccles.non alien.fol.
448.n.8.Iaf.l.2.n.46.quæst.8.ubi dicit, pro
cedere, duobus concurrentibus, ꝙ ager sit
desertus, & reus sit per edicta citatus, qui
per sex menses expectatus cessat soluere,
sed nos loquimur in eo, qui per plures an
nos cessauit soluere, & in quo hæc nō req-
runtur, sed biennium, d.auth.qui rem, fa-
cit l.locorum, C.eo de omni agro deserto.
Respondetur & secundo, quod ad declaran
dam caducitatem hęc generalis citatio, ꝑ
edictum, vel per præconem non requi-
rebatur, imò fieri potuit emphiteotis
68 † ignorantibus, & non uocatis, & bona
non solùm sibi retinere, sed etiam alijs,
sine citatione concedere, Iaf.l.2. nume.21.
C.de iure emphit.per Bald.cap.quę in ec-
clesiarum, de constit.colum.9.Alexand.cō-
silio 44.nu.1.& 3.li.3.Rimin.Sen.cōs.286.
nu.4.Roman.cōs.212.in primo dubio.Alc.
consi.6.nu.19.& 21.lib.3.Ioā.Crot.consilio
265.in secundo dubio, quia sufficit Domi
ni uoluntas, & iusta causa, quod non sol-
uerit, uel alia d.l.2.ibi, si Dominus volue-
rit, Cur.Iun.conf.148.nu.3.Beninten.deci
sio.37.num.18 vbi ista duo sufficere inq t
ad substantiandum caducitatem, Clarus.§.
emphit.quęst.9.Gozadin.l.prima, numero
8.C.de edendo, consil.39 nu.25. Hippol.
Marsil.l.de vnoquoq; nu.105.de re iudica
ta, & in his, quę a conscientia nostra, uel
69 voluntate pendent, † citatio non requiri-
tur, Alexand.d.l.de vnoquoq; colum.fin.
versi.Item fallit, Cephal. consil.9.numero
22.Alciat.consilio 169. numero. 14. 162.
numero 7.& quando ex proprio sensu q s
facit, Niconitius cap.quoniam contra, nu.
94.de probat.cum aliis, & declaratio ani-
mi, & alia, quę a nostrę voluntatis declara
tione pēdēt, parte absente, & non citata
possunt fieri, Asin.§.7.fallent.123.& in ter
minis nostris Vant.ti.ultimo, nu.110.in fi.
ver.idem etiam foret.

Nec obstat, ꝙ dicta citatio generalis fuit
etiam facta ad nullius instantiam, sed ex of
ficio dicti Commissarij Episcopalis, nec
de affixione cedulæ appareat in locis publi
70 cis, & † dimissione illius, ut ad notitiam
posset peruenire, clement.prima, de iudic.
cum allegat.per Vant.de nullit. ex def.ci-
tat.nu.122.cum sequenti, & nu. 134. Asin.
§.6.capit.6.versicu. 6. requiritur. Respon-
detur, ad caducitatis declarationem non
fuisset citationem necessariam ex iam di-
ctis, & ubicūque citatio non est necessaria
siue omittatur, uel ineptè facta reperiatur
vel citatus non sit expectatus, nihilominus
actus ualet, neq; ex defectu citationis po
test impugnari, per Inno.cap. cum inter,
ad finē, ꝑ illum tex.& ibi Abb.de elect.Fe
lin.c.cum ordinem, colum.3. versic.& ad
hoc, de rescrip.Angel.l. diuus, colum.2.ff.
de restit.in integrum.Vant.tit.ultimo, nu.
114. vbi per prædictos, ita concludit. Pro-
pterea gratias agere debent citati Com-
missario, qui cum temperamento prædi-
cto voluit procedere, nec ad caducitatem
mox uoluit festinare. Secundo Responde
tur, ꝙ edictum peruenit ad notitiam Do
minorum de Sacchettis, qui cum nollent
patris hæredes esse, procurarunt, ut Com
missarius eos inuestiret, Ideo si cedula cita
toria minus conuenienti mō sit affixa, vel
amota, citatos astringit.Bal. authen.qui se
mel, colum.pen.per glo. ibi, quomodo &
quando, iud. Asin.c.6.versicu.8.sciendum,
Clement.causam, in fine, vbi Doctor. de
elect.Felin.capit.cum contingat, colum.6.
versic. & per ista, de rescript.l.prima. §.ex
edicto, ibi, neq; in notitiam, ff.quę sent.si-
ne appella.l.ex consensu. §. fi.ibi, eum, qui
cognouit, de appellat. Roman. consilio
410.vt clarior, col.1.Boer.decis.225.colum.
penul.& postquam ex confessione eorum
constat, quòd hæredes patris nolunt esse,
eorum non interest opponere nullitatem
71 citationis, quia † in confitente ordo iuris,
non seruatus non attenditur, Iaf.l.si ait sti
pulatus.§.Chrysogonus, nu.47.de uer.obl.
Vant.d.titul.ultimo.nume.126.per alios.
Tertio, non aderat certus contradictor, &
ignorabantur, qui futuri essent, ex quo bo
na erant deserta, & neglecta. Propterea
72 † per edictum, uel uocem præconiam po
tuerunt omnes in genere citari, sua inte-
resse putātes, Vant.de nullit. ex defectu ci
tat.num.141.in fine.Bar. & Doct.l.si eo tē
pore, C.de remiss.pign.Maranta de cita.nu
mero 90.in fin. post Bar. extrauag. ad re-
primendum, in uerbo, per edictum. Et

quia opponitur de diligentia, seu inuestigatione non facta, an adesset ꝑsona de Sachettis, quæ ex illo actu lædi posset, ultra prædicta, respondetur, quòd imò facta fuit à commissario, & uerisimilis est, propterea ad dictam generalem citationem deuenit, & ritè, ac rectè processisse propter temporis diuturnitatem præsumitur ex allegatis per Vant. dicto titu. ultimo, nume. 117. uersi. bonum insuper fuerit, & euentus in dominis Sacchettis id ostendit, qui citra ius & nomen hæredis patris procurarunt inuestiri. Exitus etenim acta ꝓbat, ut apud Phillidé Ouidianam, Bald. cap. primo, colum. 2. quæstio. 6. quibus modis feud. amitt. Socin. consilio. 127. column. 5. uersicu. comprobo, & quarto, lib. 3. quarto, iudex ex officio ꝓcessit ad dictum proclama, quod fieri fecit, magis inquirendo ad utilitatem ecclesiæ, quam ut iudicium & litem formare uellet, & hoc modo legitimè processit, quoniã prędia uidit derelicta, & ecclesiam in redditibus pati. Ideo potuit ex officio procedere,
73 & † iudex debet ex officio inquirere, ubi de iuribus principis & ecclesiæ agitur, l. penult. & fin. C. de bonis vacant. libr. 10. & de iuribus ecclesiæ, & in causis miserabilium, & in aliis casibus, ueluti ad publicam utilitatem, qui casus etiã ad ecclesias pertinet, Ita Abb. cap. ad nostrum 2. nume. 6. & 8. de iureiurando, Maranta de inquisitione, nu. 109. 113. & 123. cum aliis.

Non obstat, quòd uerba dispositiua dicti edicti (Chi tiene &c.) ad hæreditatem
74 iacentem non possunt aptari, quæ † appellatione personæ non uenit, ubi factum aliquid requiruntur, Ias. l. si is, qui pro emptore, nume. 28. de usucap. post Cuman. Bart. consil. 40. num. 3. libr. 2. Bald. d. l. cùm hęreditas, C. depositi; Alexand. & docto. l. cùm hæred. in principio, ff. de acquirẽ. posses. vbi non potest possidere, quia animus & factũ requiritur in acquiren. possessione, idem ꝓbatur l. nunquam. §. vacuum, l. cęptam, l. fi. §. fi. & ubique Cast. ff. de usucapio. sed aduertendum est, quòd licet commissarius uoluerit inquirere, qui reperirentur possessores, uel qui uellent bona defendere; ut sciret, quid sibi agendum pro utilitate ecclesiæ. Hoc tamen ex abundanti fuit actum, quod non nocet caducitati decla-
75 rate † contra hæreditatem iacentem, quæ & ipsa pœnam caducitatis incurrit, quoniã interpellatione non fuit opus, & mero iure tempus soluendi illi currit, l. ad diem. ubi omnes, per illum text. ff. de uerborum obliga. & Alexand. nume. 3. inquit, quòd nec restitutio in integrum datur hæredibus, si ex uoluntate distulreunt adire, sequitur Ias. nume. 4. cum sequenti, uide Menoch. consi. 86. nume. 23. uolum. 4. Ruin. consil. 119. nu. 8. uolum. 5. Rodoã. de rebus eccles. non alienan. cart. 438. nu. 10. Capici. decisio. 87. & tetigi supra in repertorio decisionum, in uerbo, caducitas non potest declarari, in prima par. & in hæreditate uacãte loquitur Balb. de præscriptio. in 25. casu, in 3. fallentia, nume. 4). Crauet. consi. 380. nume. 7. uolu. 3. Menoch. d. consil. 86. nume. 23. uolum. 4. probatur l. debitor. §. primo, ibi si periculũ erat, ne prædia in publicum committerentur, cum glos. quæ dicit, non soluto uectigali. ff. de negot. gest. speculat. de locat. §. nunc aliqua, quæstio. 19. cum sequenti. Bald. in rubric. C. de success. ed. circa finem, ubi inquit, quòd hæreditas potest pœnas incurrere ex contractu defuncti, per dicta l. debitor, ubi Fulgosi. num. 3. notat, hęreditatem incurrere pœnam ex compromisso, uel ex tractatu, Cast. ad finem, & Bald. num. 50. inquit, quod pœnas legales & conuentionales patitur, & Alberic. numero 3. post Gul. de Cun. & Ange. ad finem, idem dicit & moram defuncti in hæreditatem continuari, quamuis ab ea non possit inchoari, Ias. l. 2. num. 61. quæst. 20. C. de iure emphi. Secundo in dicto edicto commissarius dicit Episcopatum carere solitis fictis, ignorare possessores, & bona per negligentiam transire inculta, & die primo Decembris, 1531. (qa nullus usque in eum diem curauit recognoscere mensam Episcopalem, nec alia facere ex forma iuris, & statutorum, & non soluere ficta debita, & aliter, omni meliori modo &c.) declarauit caducitatem in specie cõtra hæreditatem, & bona Magnifici domini Francisci de Sacchettis, & illa ad mensam Episcopalem reuersa fuisse, apponen-
76 do † clausulam (cum reseruationem consequendi quæcunque ficta occasione dictorum bonorum retenta) & dicta clausula facit ualere actum, ex omni capite, quo fieri potuit. Grat. respons. 34. nu. 6. cons. 59. nu. 9. lib. 1. Thobi. Noni. cònsil. 22. Decian. consil. 14 nume. 4. Crauet. consi. 141. numer. 3. consil. 326. nume. 15. col. penul. Paris. consi. 54. nume. 28. lib. 3. & facit, ut dispositio etiã non restringatur ad specificata, sed ad meliorem

liorem,& tutiorem viam,& modum,Crauet.d.consil.141.consil.226. col.pen.versi. 4.quod si duo, Thob. Non consi.50.nu.6. cum alijs allegatis per Simonem de Præt. de interpræt.ultim.volunt.lib.2.solut.4.nume.primo,cũ sequenti,interpræt.2.dub.1. fol.127.& non fuit a iure alienum,quærere vel per edictum,vel preconia voce † incertum Dominum,vel possessorem. Abb. cap.dudum.2.numero 18.circa finem, de elect.vbi rei inuentio preconizatur, Syluestri.in verbo,inuentum,num.2. Ad idem Bald.l.si vacantia,in princip.C.de bo.vac. Bar.l.rem quæ nobis,ad finem.ff.de acq.r. posses.& non fuit opus tantum super dicta generali citatione laborare, quæ non erat necessaria ad declarationem caducitatis,& voluntaria fuit, & inquisitio quædam ad vtilitatem ecclesiæ,vt Commissarius sciret possessores, vel detentores rerũ ecclesiȩ,si qui essent,vel illas vacare, ex dictis supra.

77

78 Non obstat,quòd dicta † caducitas non potuerit declarari, quoniam bona transiuerunt inculta,& a nullo possessa,& nihil ex eis percipiebatur,quȩ causa à caducitate excusat,Clar.§. emphiteosis,versicu.sed quid si emphiteota per alios multos, & ego tetigi supra decisio.43.num.64.in prima par. Angel.consilio.311. in Themate, colum.2.Bald.in l.solemnis.C.de rei uendica.Rimi.Iun.consi.366.nume.30. volum. 4.Ceph.consi.9.num.32.volum.primo, & Socin.cons.174.colum.3.in fine.volum. 2. vbi declarat,& in l.de diuisione, numero 10.ff solut.matrim.Respondetur,ꝙ Dominus Franciscus emphiteota per multos annos cessauerat tempore eius vitȩ,vt ex libris solutionum apparet.Propterea caducitas iustè fuit declarata, quoniam mora soluendi fuit per multos annos continuata,capitu.potuit,de locat.authen.qui rem, C.de sacros.ecclesi.vbi Doctor. glos.& Ias. d.l.2.nume.134.qui dicunt,quòd emphiteotæ incumbit onus probandi se soluisse. & latè Anton.Gabriel.de probat. conclus. 6.nume.121.Hippol.Rimin. consilio 432. nume.4.volum.4.cons.165. nu. 55.volum. 1.vbi non sufficit etiam patris solutio,Roland.cons.87.nu.2.li.primo.Ruin.cõs.151. col.prima,cõs.167.nu.10.li.primo,Rodan. de reb.eccle.nõ alien.fol.436.lect.cã,& dicta mora nõ soluẽdi in hæreditatẽ cõtinuauit,Angel.d.l.debitor,cũ alle.Neq; verũ ẽ, ꝙ in tot annis,per quos erat cessatum, nihil sit perceptũ,neq; ꝑ cõuẽtos fuit ꝓbatũ,ꝙ laborari non potuerit, aut nihil ꝑceptũ sit.Ita ꝙ modica,& solita pensio librarum 22.percipi non potuisset, prout probatio ita concludere debebat,Ias.d.l.2.nu. 92.cum sequenti,post Imol.cap.potuit,de locat.nume.43.& hoc omnes allegati per clarum tenent,quia volunt, quòd res coli non possit,& nihil percipi,vt remissioni, sit locus,Alexand.consi.112.li.primo,Ias. consil.54.colum.4.versicu.non obstat vltimum,libr.primo,vbi dicta conclusio procedit,quando multos fructus emphiteota percepit,neque Doctor. vbi alij plures, ꝗ tenent remissionem fieri non debere propter huiusmodi casus,nisi res pereat tota, vt in dictis locis Natta.consilio 49.& consil.194.volum.1.Bursat.consi.111.volum. 1.cum aliis,& si uideantur testes pro parte conuentorum examinati concludunt cõtra eos, quòd semper aliquid percipi potuit.

Post declarationẽ caducitatis,secuta fuit scđa cõcessio in emphiteosim de dictis bonis facta Dominis Fratribus de Sacchetis citra nomen hæredũ patris,sub annuo fi-

79 ctu librarum 33.quȩ sine † solẽnitatibus, & noua cognitione fieri non debuit,quoniam ecclesia post declaratã caducitatem erat solita ꝑcipere libras 150.Imperiales, vltra libras centum maioris ponderis de caseo,& illi longè utilius erat bona retinere,quã iterum concedere pro libris 33.& cã utilitatis,uel necessitatis cassabat, ꝑꝑ quas;cõcessio ꝓmissa ẽ,clemen.prima ibi, nisi necessitas,uel utilitas exposcat,de reb. eccles.non alien.c.primo ibi,cùm euidẽs, necessitas,uel utilitas non subesset,eo.lib. sexto,c.nulli,eodem titu.ubi Doctor. cap. sine exceptione 12.quæst.2.cum aliis. Nec obstat,quòd hæc bona erant solita concedi.Iõ absq; solẽnitatibus potuerũt de nouo concedi,cap.2.de feud.quia non est uerum,ubi ecclesia lȩditur, & euidens dãnũ subest,ut in casu nostro,vbi ẽ enormissima læsio,d.cap.2.ibi,si uideris expedire, & clarè probatur, extrauaganti ambitiosè, eod.de rebus eccles.non alien. ubi nõ sufficit, quòd res sit solita cõcedi in emphiteosim,vel feudum,nisi cum euidenti utilitate ecclesiarum concessio fiat,nec tunc potest dici antiquȩ concessionis continuatio,uel exequutio,iuxta notata per Hippol.

pol Rimin.consilio 32.nu.11. & 14. & seq. uolum.1. si rebus ad ecclesiā deuolutis, cessat causa utilitatis,& necessitatis,& cū euidenti damno hodie concedatur, & absurdum esset dicere, quòd hæc sit continuatio antiquæ concessionis,quę fieri non potuit cum euidenti damno,sed cum euidenti tantùm utilitate, Rebuf d.c. fine exceptione,in uerbo,profuturū,num.96.cum sequenti,de aliena.rer.eccle. car mihi 114. supra,nu.15.Rodoā.tract.eo.Rub.de causa utilitatis,fol.122. Barbat. consilio 40.col. 3.lib.primo. Noua igitur cognitio,seu decretum,& solemnitas requirebatur,ut Ab. clarè dicit,cap. vt super,colum.2.num. 11. de reb.eccle.non alien.Rebuf.d.tract.num. 33.in 8.casu,quoniam prima cognitio,seu ordinatio de non alienando ex causa facta quæ hodie est damnosa,locum non habet cum rebus in eodem statu manentibus intelligeretur,prout quęlibet dispositio etiā præcisa sic intelligitur.l.quod seruitus,vbi Ias.nume.8.cum sequenti.ff. de condit. ob caus.latæ Tiraq.in prefat.l.si unquam,nume.116.cum sequenti,de reuoc.donatio.& cum hęc concessio sine euidenti utilitate, & noua cognitione, & solemnitatibus sit facta,igitur nullius ualoris existit,& p supradicta,numero 15 35.53.Secundo,ut res
80 dicatur solita † concedi,opus est, ꝙ tempore dictę concessionis reperiatur bis concessa,& cursus annorum 40.Dec.auth.qui rem,numero 20.Iacobin.inuestitura feudali,in uerbo,in feudum,nume.37.Clarus §.feudum,quæst.13. Alexand. consilio 9. numero 6.lib.3.cum allegatis per Anton. Gabriel.de locat.concl.prima,& tetigi supra in decisio.25.nu.12.hac.2. part.Bertazzol.cons.46.num.19.& seq. uolum.j. in ciuili.Tobi.Non.cons.58.nu.2.& Bero.cōs. 142.nu.14.& 19.uolum.i.& infra nume.84. Nec obstant in contrarium adducta, quoniam hic sola concessio reperitur facta Domino Bernardino, Magnifico Antonio Ricardo,& Francisco fratribus de Sacchetis, ut Iac.Beretta.consilio 11.etiam aduertit. Rursus,dato,quod Auo Domini Ioā.Matthei,& fratris essent bona concessa,tamen non constat,quòd anni 40.tempore huius concessionis essent lapsi,quod a conuentis erat clarè probandum.l.ab ea parte,l.ei q. §.de proba.Tertio non apparet, quòd prima concessio fuit solemnis, Alex.d.consil. 9.numero 5.uersic.nec prædictis lib.3. ubi ex hoc dicit, quod dicta concessio secunda non potest dici de re solita concedi.

Nec me mouet, ꝙ ex cursu tam longis-
81 simi temporis † solemnitates p̄sumantur, glo.& Doct.capitulo peruenit, de empt.& uendi. Anca.cons.135.Dec.consi.36.nu. 8. cū aliis,quoniam ultra longissimum tempus 40.annorum,quod non erat tempore huius nouę concessionis decursum,& qđ in rebus ecclesię est necessarium,Ferret.cō sil.248.nu.23.& in rebus laicorum 30.anni.d.c.puenit, quia de graui pręiudicio agitur,seu de amittendo Dominio rerū utili,Ale.cons.17.num.8.lib.3.Dec.cōs.409.ad finem,Ferret.d.cōs.248.nú.29. Afflict.deci. 107.in fine,Felin.cap.sicut,num.33 uersic. bene fateor,de re iudicata,etiam requirebatur scientia,& patientia,d.capit. peruenit,cum glo. Alexand.cons.179 nu.9.lib.7. consi.218.nu.10.lib 6.& dicto cons.9. num. 9.lib.3.scientiam Papę,& superioris requirit,qui debet decretum interponere, Felin.cap.illud,nu.8.de pręsump.Socin. Iun. cons.6.nu.23.cū sequēti,lib.2.Ias.cōs.176. col.fin.lib.2.decisio.Pedamon. 171. num.5. Hieronim.Gabriel.consilio 36.nume. 49. cum sequentibus,& num.52.dicit,ignorantiam præsumi in eo, qui non erat pręsens actui,& de defectu solemnitatum constat per euidentiam, quia sine solemnitate,& cognitione agētes Episcopatus per abusum concedebant. Vnde super aliqua prima concessione non potest fieri fundamentum. Socin.Iun.d.cōs.56.num.21. cum sequenti. Anton.Gabriel. præsumpt. conclus.prima,numero 57.decisio.Pedemont. allegata 171.num.7. Marius August. consil.79.num.65.cum aliis. Nec anni 40. aut aliud tempus sufficit ad præsumendam solemnitatem,ubi mala fide contractū fuit, August.d.consil. 79.nu 56. quæ ex prædictis,& infra dicendis probatur, quia contra iura uidetur mercatum,ca. qui contra. de reg.iur.lib.6 Barto.l.sed si lege,§. scire. ff.de petit.hęred. Nec obstat, quòd hic agatur de solemnitatibus tātum pręsumendis,quę facilius pręsumuntur. quam substantia tituli,quoniam prędicta procedūt quādo de iustitia tituli saltem appareret, at hic etiam agitur de iustitia tituli prę̄sumenda,quod in utilitatem euidentem ecclesia sit cōtractum,q̄ solemnitas nō presumitur ex diuturnitate temporis, decis. Pedemont.

demont. 171. nume. 4. & conclusio contraria intelligitur, ꝙ circa habilia præsumatur solemnitas apparente contractu ex cā vtilitatis, vel necessitatis facto, Ferret. d. cõsil. 248. nume. 24. vbi ita respondet, si aliud iuris Canonici non obstet. Propterea sicut titulus non præsumitur, nec hæc, quæ ad substantiandum non solemnizandum tendunt, & hęc omnia, & alia ego tetigi supra decis. 29. ferè per totum hac 2. par.

Nec obstāt, quæ de scriptura etiam præsumenda dicūtur, prout in alijs solemnitatibus, quoniam est aduertendum, quòd
82 non præsumitur solemnitas † licentię summi Pontificis, vel decretum eius Commissarij, cum requirant scripturam, Ripa. l. prima, numero 104. ff. soluto matrim. Anton. Gabr. de præsump. conclus. prima, nu. 60. limit. 8. Ruin. consi. 69. numero primo. consi. 49. nu. 9. lib. 4. quæ in forma breuis, vel per bullam solet expediri. Staphil. de rescript. in forma breuis, sectio. pen. fol. 527. apud Mandosi. de licentia locandi, cū allegatis ꝑ Rodoan. fo. 128. num. 89. vsque ad numerum 106. folio 222. numero 32. & potest comprobari ex iā dictis, vt hæc scripturæ solemnitas, quę pro substantiali solemnitate ad iustitiam tituli requiritur præsumenda non sit, decis. Pedemont. allegata 171. nu. 4.

Nec istis constitutio, vel † consuetudo
83 inferioris potest derogare, vt inualida, & ecclesiæ dānosa, Calderin. cons. vltimo. de consuetud. Felin. cap. cùm causam, vbi latè scribit, de re iudicata, Doctor. capit. fin. de consuetud. Ruin. cons. 41. num. 45. lib. primo, nec cōtra ius Canonicum statuere latè Felin. c. ꝙ suꝑ his, đ maior. & obediēt. & latè Rochus de Curte d. c. fi. cst alijs, quę dixi ego in d. decis. 29. nu. 33. hac 2. part. & per pract. Pap. in for. libel. actio. Real. in gl. veris, ac legitimis, nu. 53. & ibi, Addentes, cart. 31.

Quarto non potuit dicta concessio fieri
84 quoniam post deuolutionē ecclesia † per duos annos, & vltra possedit, & pensionē librarum 150. & librarum centum maiorū, casei percipiebat, & spes erat, attēta qualitate temporū & rerū, plus ꝑcipiēdi, si meliora concedens prospexisset, iuxta capit. sine exceptione. 12. quæst. 2. & idem euentus ostendit. l. Iulianus, §. sed proinde. ff. ad Macedon. cum multis allegatis per Tiraq. de retract. consang. ad fin. nu. 8. cum se q. §. primo, glos. 7. numero 26. & illud, exitus acta probat. Bal. ca. primo, col. 2. quæst. 6. quibus mod. feu. amit. Socin. consil. 127. col. 5. versic. comprobo, & quartò, libro. 3. Propterea cessabat causa concedendi iuxta solitum, ad libras viginti duas annuas, vel ad libras 33. pro quibus est facta Concessio, & apprehensa possessione, vt incorporata, & fructibus iam in vtilitatem mensæ cōuerti cæptis, propter causam vtilitatis ecclesiæ cessantem, & tam graue damnum emergens, non poterant ex prima ordinatione amplius cōcedi, sed noua cognitio requirebatur, & sine solemnitate noua non poterant concedi, Abb. d. c. vt super, nu. 11. quem alij sequūtur, Rebuf. d. tract. de Reb. eccle. non alien. nume. 33. Afflict. constitutionem: Baiulos, lib... constitutione diuæ mem. libro 3. Benintend. decisio. 13. numero 8. Curt. de feud. in 2. parte q̄st. prima, nu. 11. cum sequenti, quęst. numero 8. in fine, Ferret. d. consil. 248. num. 14. Bertrand. consilio. 256. numero 8. uolum. 2. Iacob. Beretta d. consil 111. numero 13. qui in hoc casu consuluit, tetigi supra, nu. 79. & 80. & habetur infra, decisio. 31. nu. 190. cum pluribus sequentibus, quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio & prouisione, l. in confirmando. ff. de confirm. tut. & prima ordinatio alienandi (ut supra dicebam) intelligebatur, rebus sic stātibus, & si res in eodem statu remaneat, ex multis allegatis per Tiraq. in præfat. l. si nunquam, num. 166. & per Amedan. in trac. de Laudemio, quæst. 10. car. 8. ubi declarat, quando dicatur noua inuestitura.

Non obstat, communem opinionem esse, quòd incorporatio non causatur, nisi
85 diu, seu † decennio ad minus sint retenta ad vsus mensæ, Curt. Iun. d. tract. quæstio. 2. partis 2. Clar. d. §. feudum, quæst. 13. versic. nunc pro intelligentia, Respondetur, hanc opinionem, procedere, ubi eadem cā concedendi perseuerat, secus si sit dānosum ecclesiæ in eadem perseuerandi, vel illum confirmandi, Abb. d. cap. vt super, nu. 11. de Reb. eccles. non alien. cum allegatis, tunc prælatus non debet confirmare, nec amplius sequi primam ordinationem, sed ab ea recedere, & utilitatē ecclesiæ euidētē, nō dānosā cōcessionē facere. c 2. đ feu. ibi, si videris expedire, q̄ significāt vtilitatē subesse dēre, Rodo. d. tract. fol. 248. nu. 23. cum sequēti, nu. 16. cū sequenti, & extrauag.

uag. ambitiosè, ibi, de bonis in emphiteosim concedi solitis, & tunc cum eccle si ærũ euidenti vtilitate, de reb. ecclef. non alienan. & bene facit d. l. in cofirmando, cum duabus sequentibus. ff. de confirm. tutel. vbi prętor in cõfirmatione tutelæ non debet sequi uoluntatem patris, si ex aliquo ignorato à patre, uel emergenti, uideat vtilitatem minoris; & damnum illi futurũ in eadé uolũtate perseuerare. Et secũdũ istam opinionem Abbatis; quæ est recepta, & verissima, potest defendi opinio Archid. cap. primo, 35. quæst. 8. Cardin. d. cap. 2. quæst. 12. Bald. c. primo, de cleric. q. inuestit. fecit, qui per tempus anni; imo per solam apprehensionem fiat incorporõ, ut Bald. d. cap. primo, voluit, sine qua non fit incorporatio, ut si possessio penes alium existat.

Non obstat, ꝙ de cã primæ cõcessionis
86 non constet, quoniã † multę sunt, ex quibus potuit alienari, glos. in summa, 12. q̃stio. 2. & ubi bona sint concessa, quoniam inculta essent, cap. ad aures, de rebus eccles. nõ alien. etiam tempore huius secundæ concessionis erant inculta; & Zerbida. Respondetur, quòd causæ sunt quatuor, ad quas aliæ reducuntur, necessitatis, pietatis, commoditatis, & vtilitatis ecclesiæ, ut in dicta glos. in summa 12. quæst. 2. prępos. d. cap. sine exceptione, nume. 12. Abb. cap. nulli, nume. 50. de rebus eccles. non alien Rodoan. d tracta. rubr. de caus. propter quas fiunt alienat. fol. 112. & Rebuf. numero 9. eod. tractat. de Reb. eccles. non alien. Et nulla istarum potest considerari subesse tempore huius secundæ concessionis, declarando has causas, ut in d. locis exemplificatur, & in hac secunda cõcessione non cernitur aliqua iusta causa antiqua, uel noua subesse; ergo nullo modo ualuit, quoniam sine uera, & iusta causa aliqua concessio non procedit, capit primo, cum glos. de rebus eccles. non alien. lib. 6. & concessiones perpetuæ communiter fiunt, propter maiorem vtilitatem, cõ
87 uenienti † tamen pensione, scilicet ad rationem quinque pro centenario authen. perpetua, cum alijs, C. de sacros. eccle cap. ad aures, de reb eccl non alien. Rebuf. in tractat. de alien. rerum eccle. in uerbo, pro futurum, nu. 96. & 97. cart 115. & tetigi infra, nume. 95 & per breue, si in euidenté, Mandos. de signat. gratiæ, rubr. si in euidẽtem. Rodoan. de causa utilit. fol. 131 nume. 150. uersic. ego autẽ, ubi dicit, ꝙ forma rescripti stat sp, si in euidẽtẽ utilitatem, uel necessitatẽ, d capit. primo, & hic uenit, q̃d dici solet, q̃d qui res ab ecclesia habere ꝓcurãt, ꝓ suo, non ꝓ ecclesię cõmodo communiter faciunt, Rodoan. ubi supra, fol. 134. nu. 209. Secundo siue ex causa necessitatis uel utilitatis, uel ex alia causa fiat alienatio; nunquã ecclesia damnũ patitur: Et differentia tantũ est, quia si ex cã utilitatis alienatur, illa dẽt euidés, & clara eẽ; si uerò ex causa necessitatis, uel alia, sufficit, ꝙ ecclesia nõ patiatur dãnũ, pręposi. d. cap. sine exceptione, nu. 3. Mandos. ubi supra, uers. & hæc uerba; & neutrum in hac secunda subest, sed euidens damnu m.

Non obstat, quòd alteratio pactorum
88 in dicta concessione, non facit, quòd † noua dicatur concessio, quoniam contractu s substantiam non mutant, neque respiciunt, sed accidentia, & fauorem ecclesiæ, ut pensionis augumentum à libris 22. usq; in 33. Cald. consilio 11. de feud. Decisio Pedemont. 23. nume. 8. cum sequenti, Hip pol. Rimi. cons. 32. num. 24. volum 1. Respondetur, quòd imo est noua concessio, quoniam noua pacta sunt facta, & alterata pensio in quantitate pecuniæ & specierum, quæ soluebantur in frumento uel uino, & circa res. Ideo debet omnino dici noua, in proposito Ripa, in respon so 2. n. 17. & 18. lib. 2. de iur. emphit. cart. 84. quoniã de substantia uenditionis, & locationis, quæ fraternizãt, l. 2. ff. locat. q̃bus accedit emphiteosis, §. adeo, institu. locati; ẽ pretium, seu pensio, res & consensus, glo. l. pacta cõuẽta, in glos. magna, ff. de contrahẽda emptione, Ias. l. iuregẽtium, §. adeò ff. de pactis, colum. prima, ubi alteratio, quia ista dicitur circa substantiã uersari, non accidẽtalia, & ad pecuniã solutio specierum fuit redacta, quoniã reditus in speciebus est pensionario periculosior, & augeri potest. Caballi. in tract de Vsur. quęst. 21. num. 220. & experientia docuit, ut ipse subdit: & verba contractus sunt apta ad nouam inuestituram, quia clarè dicitur, ex nouo titulo Domini Fratres de Sacchetis uoluerunt inuestiri: Vnde nouus cõtractus dicitur etiam, quod maior quanti
89 tas pollet addi, firma manente prima † inuestitura: & in dubio etiam iudicatur noua, Bart. d. §. adeo, Decisio. Pedemõta. allegata.

gata.23.nu.25.quæ à num.20.vsq; ad nu. 26.ex alijs ostendit,quòd noua dicitur,Oldrad.consl. 178. Hippol. Rimin.d. consilio 32.num.38.Dicitur quoq; noua ex iniusta & damnosa causa concessio facta propter incorporationem iam causatam, & quia iuxta causa alienandi pro libris 33. cessaret propter euidens dānum ecclesię,Abb. d.cap.vt super, de Reb. eccles. non alinan. cū allegatis supra,& quòd noua dicatur, quando ipso iure cecidit, & ex † gratia sit inuestitus,Gozadin.cònsil. 46. nu.17.
90 Afflict.cap.primo , num. 7. de Vassallo decr.erat.Bald.l.prima,q.15.de rerum diuisio.Alexād.cons.34.col.2.libr. 5. Ias cōs. 52.colum.2.lib.2.cons.64.col.3.lib.3.Gozadin.cons.84.col.2.versic. secundo,quòd non dicatur,colum.fin. versic. ad tertium. vbi idem dicunt, quando est incorporatum feudum,& possessio apprehensa;quoniā res oīno extincta; si renouetur alia ē res,& notat.l.inter stipulantem , §. homo liber,ff.de verborum oblig. latè Crauetta de antiquit.temp.ad finem,num.22.& 25. vbi vltra contrarium,ut supra formatum, has duas declarationes ponit, si feudum reperiatur in manu inuestientis,& de nouo inuestiatur sub nouis pactis, inuestitura dicitur noua,decisio Pedemon.allegata.23.num.23.cum sequenti,per alios.

61 Quinto,dicta concessio † propter enormissimam læsionem est dolosa, quæ dolo vero æquiparatur, Dec. cons. 180. nume. 7.ubi dicit cōmunē, Crau. consil. 142.nu. 21.lib.1.& per alios,Ioseph.Ludouic.decisio.18.nu.55.cum sequenti,& ita omnino rescindenda est, & annullanda, ut petitū fuit.Et læsio enormissima hic euidens est, quoniam pro libris 150. & libris centum maioribus casei, & ita pro sexta tantum parte eius,quòd percipiebatur ad pascu landum dicta bona bergaminis concessa
92 ad tempus,nam † læsio enormissima dicitur,quādo est duplo maior,propter quam maior restituitur,non obstante iuramento,& quibuscunq; clausulis,Io.de Amicis consilio 33.nu.28.Corn.cons. 124. nume. 1.2.& 4.Bertrand.consilio 341.numero 7. lib.4. Marzar.consilio 20.uersic.quæ conclusio,numero.25.& seq.car.81. Ias.consi. 54.col.5.versic.1.quia,& cons. sequenti li. 1.Socin.Iun.consilio 129. numero 41. & 46.lib.primo.Crau.consilio 192. colum. 4.versic.3.principaliter, imò sufficit minor duplo,Alciat.cōs.136.nu.6. lib. 5. & si de triplo,& ultra est, multo magis enormissima dicitur,in casu nostro, Grat.cōsi. 109.nume.19 lib.primo,Socin. Iun.d cōs. 129.num.46.per Castr.cōs. 174 nu. 3.lib. primo,Socin.Iun.cōs.98 nu.20.lib.2.cons. 144.num.13.cum sequenti,lib.primo,Ias. d.cons.54.libr.primo,Bero. consil. 177.n. 47.libr.primo,Bursat.cōs.75.nu.4.lib.1.& enormissima etiā dicitur,quando lōgè ultra dimidiā excedit,secus si de modico in maiore xxv.annis,Hippol.Rimin.cons.77. nu.20.libr.1.Hieronym.Gabriel. cōs.154. nu.45.Cephal.cōs.137.lib.1.& cōs.207.n. 76.cū sequēti,lib.2.ex qbus clarissimè appareat,quòd in casu nostro fuit lęsio enormissima. Nec obstat,quòd arbitrio etiam Iudicis læsio possit dici enormissima,Didac. lib. primo , Variarum resolu.cap.3. num. 11.uersic.2.ex his,Bursat.d. cons.75. nume.5.Menoch.lib.2.de arbitr.iudic.cēt. prima,casu 74. cum seq. Respondetur verum esse in minori quātitate,quām supra dictum est,quia nullus negat,si eius quantitatis læsio fit.ut supra,fuit declaratum , sed in minori etiam summa potest iudex arbitrari,si ecclesia eēt tenuis ī redditib[9], & attenta qualitate ecclesiæ, vel personæ, & contractus, Abb.cap.primo,nume.8.de restit.in integrū,ubi dicit, quòd lęsio magna,nel grauis reputatur,si contractus est supra xx.& ecclesia tenuis sit læsa in octo uel in decem , & ultra citatos , Menoch. cons.primo,num.494.lib.1. ubi dicit,esse receptissimam sententiam , quando læsio longè ultra dimidiā excedit; ueluti in triplo,tūc sine dubio est enormissima. Didac.capit.quamuis,in 3.parte,§.4.num.5. de pact.libr.6.per alios, quos allegant,& faciunt quæ dixi de Minore in tractat.de Tutore,nu.140.car.132.Gherar.Mazzol. cōs.120.num.76. & seq. Socin. Iun.consil. 88 numero 22.lib.1.

Non obstat, ꝙ temporali locatione ad emphiteosim sit factus trāsitus, in qua nō
93 fit † remissio,& aliæ sint differētiæ inter hos cōtract[9],ut Ias.l.prima,C.de iure emphit.Cagnol.& Doct.authēt. ꝗ rem,C.de sacros.eccles.Doctor.in cap.potuit, de locat.Ciarus § emphiteosis,quæst. 8.Respōdetur,qđ ex opposito considerari debet, quòd de dominio libero, quod ecclesia habebat,illa amittit utile,concedēdo notabilem quantitatē perticarum 763.Ideo nō

reputatur

reputatur vtile; quòd de temporali locatione ad perpetuam fiat transitus. Dec.cõsilio 142.col.4.nu.5. uers. non obstat successiuè: imò non reputatur utile, dato, ꝙ a principio quantitatis soluatur ultra pẽsionem annuam, iuxta not.per Bar. l. prima, C.de iure emphit & Ias.col. prima, cum sequenti. quia adhuc prohibetur alienatio, d.c.nulli, cum allegatis, Dec.d. cons. 142. col.4.ad finem. Et illa vtilitas quòd in hoc
94 contractu non fiat † remissio propter sterilitatem, & nisi res pereat tota, & huiusmodi, quæ ex natura contractus ueniunt, Abb.c.propter,nu.3.de loca. Natta cõsilio 49.nu.12.lib.1.& consi.194. numero 5. lib. 2.communiter æstimantur, ut cum sextæ
95 † tantum partis diminutione possit concedi, auth ꝑpetua, C.de sacrosan.eccles. Cast. authen. si quas ruinas, nu.3.C.eod. Rodoã. de reb.eccles., non alien. fol.78. numero 8. Natta d.consilio 49.nume.16.& per totũ, lib.1.Bursa.per alios, consi.11.nu.23.uol.1. & tunc constituitur pensio ad rationem quinque pro centum, & quæ 20. annis collecta facit integrum pretium, glo. vltima d.authen.perpetua, Natta d. consi.49. numero 26.& supra, num.87.quamquam, de iure Canonico non attendatur d. authen. perpetua, sed euidens, utilitas, ut ego tetigi supra decis.46.nu.24.in prima par. item considerari debebat, quod ex dictis perticis 763.eo tempore, quo hæc prouincia nõ abundabat cultoribus propter infortunia belli, inundationis, & pestis, & 150.libre & quantitas casei, ut supra, percipiebantur,
96 quod † ordinaria perceptio non dicebatur, quia erat momentanea, & parum duratura. Doct.l.pretia rerũ, ff. ad legem falcid.in l.2.C.de rescind.uend. propterea cũ non sit prospectũ, ꝙ ecclesiæ profuturum erat, d.c.sine exceptione 12.q.2.absque dubio multo maior læsio fuit ecclesiæ, & hodie ultra libras mille percipiuntur, ut ex locationibus potest uideri, ad quæ uideri possunt adducta per me supra in decisio. 46. num.264. cum sequentibus, in prima par. & illud pactum, quod conductores Episcopatus æquali pretio præferantur, nõ
97 reputatur onerosum, quoniã † & fructus æquali pretio debent potius uendi locatori, quàm alii, ex æquitate, Bar.l.1.in fi. C. de metal.lib.11.tetigi, in tract. de vsufru. nu.173 car 642. Boer.decis. 117.& Rim.iun. consilio 511. numero 7. & seq. uolumine 5.Aemilia. consilio 85. colum.2. car.172. Octauia. Pedemon.decis.155.Iul.Clar.§. emphiteosis, quæstio.15. car.85. & socius habet, prælationem in re locanda, Dec.l. prima, num.26 C.qui testa.facere poss. Ripa l.serui electione, §.primo, in fi. numero 15.ff.de leg. primo, & conductor antiquus præfertur nouo, si minus nõ offerat, Castr.cons.4.numero 8.cum sequenti, lib. primo, Afflict.decis.238.Boer.d. decisione 117.facit Rodoan.de reb. eccles. non alienan.car.27.nu.32.& certè omnibus consideratis, non potest læsio enormissima euitari, quamquam grauis sufficeret, ut ecclesia restituatur, Abb.& Doct.d.c.primo, de restitu.in integrum, & l.suo, eo.tit.cum allegatis supra.

Sexto, dictum fuit, & uerum est, quòd bona etiam sunt ad ecclesiam reuersa ob finitam generationem, quia emphiteosis ecclesiastica concessa dictis Dominis Io. Mattheo, & Bernardo fratribus de Sac-
98 chettis, ad extraneos hæredes non † transit, sed tantum in descendentes simpliciter accepta, Alex.latè in l.etiam, ff. soluto matrimonio Dec.c.in præsentia, num.48. de proba.uers.sit ergo conclusio, ubi dicit cõmunem, etiam quòd dicatur, pro se & hæredibus suis, quod hic non reperitur, Bellon. consilio 9. Clar. d. §. emphiteosis, q. 28.Rim.sen.consilio 24.numero 13.uolumine primo, Cur.iun.consilio 78.numero 3.Soc.iun.cons.71. nu.3. lib. primo, Bero. quæst.17.Paris consilio 85.numero 17 lib. 4.Iacob. Beretta in isto proprio casu, in d. cons.11.nu.19.Bursa.cons.23.nu.30 uolu. 1.Roland.consilio 96.uol. primo, Gozad. consi.86.nu.22.& 26.& 75.cons.39. nume. 6.& 14.Hieronym. Magon.decis.12. num. 7.Cepha. consilio 400. & 160. numero 1. Alciat præsumpt.ult. 2 reg. Ruin. consilio 117.num.primo, lib.primo, consi.109.numero 30.lib. 3.consi.68.numero 10.lib.5. Didac.lib.2.variarum resolu.c. 17. num.4. Hippol.Rim.consi.453.num.23.& consilio 460.nu.13.uol.4. cum sequenti, & Collegium Papiense apud Claud.Cantiunculã, cons.28.& ad tertiam generationẽ restrin-
99 gitur, siue † emphitéosis appareat concessio, uel præscripta, Ias.l.2. nu.160. cum sequenti, C.de iure emphit. Balbus, de præscrip.in principio 3.partis, quæst.10 num. 35.Didac.ubi supra, nu.5. in 2. conclusione, & nu.17.in fi.& in 4.conclus.numero

6.& lib.3.cap.10.numero 4.Natta cons.3. ad finē lib 1.Ruin cons.167 nu.10. lib.primo.§ emphiteosim,authen.de non alien. & supra dictū fuit,nume.98. Nec obstat, ꝙ pdicta cōclusio non ꝑcedat, quando in cōcessione solemnitates interuenerūt, qa pōt ad quoscūque trāsire.Felin.d.cap.in ꝓsentia,nu.27.Didac.d.cap.17.num.5.in 4. cōclus.Primo respondetur, ꝙ illi loquuntur quando reperitur concessio facta pro se,& hæredibus in perpetuum,seq hic neque perpetuo,neque ꝓ hæredibus reperitū scriptum: ideo res est expedita, Clar.d. quæst.18.in principio, neque potuit scribi; quia in dictis libris id nunquam reperitur scriptū,sed de concessionibus simplicibus tātū apparet.Paris.consil.13. num.30. cum sequenti,lib. primo, Brun. consilio 112.colum.prima,cum sequenti. Purpur. cons.109.num.6.lib.primo, Non enim nisi secundū consuetudinem debet concedi, Bart.& Doct in authent.qui rem.C.de sacros. eccles.cum alijs. Secundo intelligit Dec.d.capit.in præsentia,n. 48. ad finē de probat quādo ab initio data esset quantitas pecuniæ pro emphiteosi, & pretium corresponderet,ita quòd eadē ratio eēt, quæ in alienatiōe totali militat, quæ in quoscunq; ex iusta causa,& cum solēnitatibus pōt alienari,sed hic cessat iusta causa, & solēnitates desunt, & aliud quàm dānum ecclesiæ non reperitur; Tertio,dicta opinio nō procedit,ubi uerba non cōgruunt,quia in dubio; cùm res ecclesiæ alienari non possint,ecclesię debet minus prę iudicari,quàm sit possibile, in tantum, ꝙ si perpetuo & pro hæredibus dicatur, de hæredibus extraneis non intelligitur,sed quòd in descendentes perpetuò transeat, quoniam hęc est eius natura secundum quam dicitur actū,glos.Bart.& Doct.d.l. etiam,& Didac.d.cap.17.num 6.ex communi sententia supra firmata,quæ est tutior,secūdum Didac.d.conclus. 4. ad finē, & magis communem dicit Clar.d.3.casu.ante uersic.& certè, & sequitur versic. qui quid etiam,Didac. d.cap. 17. num.6. Nec obstat,quòd licèt nomen hæredis nō reperiatur expressum, tamen in hæredes
100 † omnis obligatio est trāsitoria,l.si pacti in,de probat.Bar.l.si sic,ff de uer.obli. Dec.consil.123.in fine,Crauet. cons.162.n. 3.lib.1.Tiraq. de retract.conuen.§.primo, gloss.6.sed facilis est responsio ex prædictis, ut in emphiteosi ecclesia non procedat,quæ in hæredes extraneos sui natura non transit,sicut feudum,Bar.& Docto. d.l.ēt, & in l. Gallus, §.ēt vbi Ias.nu.15.& 25 post Bar.& repetētes,ff.de lib.& posth.

Septimo,bona ad ecclesiam pertinent, quia post dictā cōcessionē fuit cessatum à
101 solutione Canonis,& ita denuo † fuit causata caducitas,cap.potuit, de loc. authen.qui rem,C.de sacrosanct.eccles.Nec hic uideo aliquid locum habere, quo possit caducitas excusari, cum fructus perceperit, Clar.d. §. emphiteosis, quæstio.8.Rodoan.folio 497 sect. sed quòd dicti tractatus; & ipsis emphiteotis incumbit onus probandi soluisse, ut supra dicebam,nume.6.33.53.& 79.glos. magna, & Docto.l.2.C.de iure emphit.Ripa.l.in illa ff.de uerb.oblig.nu..Rodoan.fol.446.nu. 24. cum aliis. Nec obstat, quòd hæc conclusio intelligitur uolente Domino, d.l. 2.vbi Ias.numero 6.de qua uoluntate non constat.Respondeo,ꝙ de uolūtate constat ex caducitate prius declarata 26. Augusti 1573.exhibita in actis Mediolani,fol.113. ex suppositiuè oblata, & in breui Apostolico inserto die 12. Februarij 1574. & in oblatione fictorum post caducitatem, & alibi sępe,nam ipso iure caducitas dicitur commissa,& illa stante sufficit, quòd de uoluntate Domini expressa,uel etiam tacita appareat,Abb.cons.67.nu.3. lib.2.consil.146.num.4.Ruin.cons.168.numero 19. 153.in principio.166.in fine,lib.primo,Socin.Iun.cons.111 num.2.lib.2. Bero.consi. 119.nume.12.lib.primo, Crau.consi.379. numero 38. cum sequenti, lib. 2. consilio 658.num.22.lib 4.Hippol.Rimin.consilio 94.num.18.volum.j.& aduertatur,quòd in actis non apparet de aliquibus oblationibus,quoniam pro rei ueritate pro omnibus annis non reperientur,& dictę caducitati fuit locus.Non obstat,ꝙ emphiteo-
102 tæ realiter † obtulerunt, & deposuerūt Canonem,ꝙ sufficit euitandum caducitatem. Ias. d.l.2.numero 182. post Salicet. Socin.cons.118.in fine,li.4.Ruin.cōs.167. nume.5.libr.primo, quæ & si pro omnibus annis non reperiantur factę, sufficit,ꝙ de solutionibus tribus ultimis appareat, Ias.l.prima,num.135. C. de iure emphit. late Alciat præsumpt.26.reg.2.Anton.Gabriel.ti.de præsump.conclus.11. immo sufficit solum cōstare de ultima solōne, quo ad

ad euitandam caducitatem, non quo ad euitandum solutiones præteritas. Mascar. concl.603.nu.14.in 2. par. car.14. colu. 2. qui allegat Ias. in l,2.nu.136.uersi. tertio, aduerte.C.de iur. emphi. quòd est intelligendum, si est facta intra tempus, & recipiens sciuerit alias solutiones prætermissas, & caducitatem non ignorauerit, & nõ fuerit protestatus de iuribus suis, aliàs secus, si ignorauerit caducitatem, & qualitates inuestituræ, & reseruauerit iura, quia non censeretur remisisse caducitatem, & idem in alienatione, & deterioratione, ut dixi supra, decis.43.nu.11.in fi.& in Repertorio Decisionum, in verbo ignorans, car. 990.in prima par. Lambor. de iur. patrona. artic.9.quæst.2.lib.3.car.10.Bursa consilio 181.numero 32.& seq.uol.2. Bero. consi. 116.nu.13.consi.125.nu.1.uol.1.& in tantum est uerum, quòd ultimi anni solutio sine protestatione sufficiat ad euitandam caducitatem, quòd si sequenti anno non soluerit, propter hoc non poterit declarari caducitas, quia solum per annum cessauerit in solutione, & non coniungetur cum aliis annis præteritis, quo non soluerat, ut per Io. And. in addi. ad Specul. in tit. de loca. §. nunc aliqua, uers. uigesimoseptimo. Socin.consi.118.uolu.4.& Cornel. Benincasa, de pauperta.quæstio.8. special. † num.7 car.154.de contractib. respondetur quod dicta conclusio non habet locum in depositis, contradicente Episcopo factis, quia habent dissensum, & d. præsumptio l. quicunque, C. de apoc. publ. est strictè intelligenda, ut exorbitans, & propter diuersitatem rationis hic non militat, Crauetta consilio 313.num.4.uers.6. considero, uol. 2. secus si consensum expressum confessionis, uel tacitum, haberent, & alia requisita concurrant, de quibus per Crau. d. consilio 313. & tetigi supra, decisio.29. nume. 42.hac 2.par. nec oblationes post caducitatem incursam releuant, quia dominus non tenetur emphiteotam amplius, ut talem admittere, ne per contrarium actum, uel recipiendo, uel aliter sibi præiudicet, ut per omnes, & Ias. d.l. 2. addi. ad Guid. Pap.decis.171.& d.c.potuit, & tetigi supra d.decis.29 nu.40.41.& 42.plus, si post incursam caducitatem dominus per annos plures patitur emphiteotam possidere, modo non cõsentiant remissioni caducitatis, illa semper durat. Socin.consilio 167. col. 4.lib.2.ubi notanter loquitur, & in casu, quo pro aliquibus annis sit pẽsio recepta, quamuis hoc ultimum habeat contradictores supra mox relatos, nisi emphiteota minus soluisset, asserendo solum non soluere dicta bona uirtute inuestiturarum, & mendacium diceret, & per multum tẽpus fuisset cessatum in solutione integra, quia oblatio, & solutio talis non iuuaret, si iusta ignorantia non posset excusari, & caducitas haberet locum, & posset peti uera, & integra pensio Canonis, non obstante cursu temporis, ut loquitur Guid. Papa, in d. decis.171.nu.5. & ibi additio. Io. de Amic. consi.102. colu.4. uersi. & licèt in Regiis. Pancirol.consi.132.col 2.num.7.lib.1.Alex. latè in consilio 5.si uera sunt, numer.1. & seq.uol.5.car.8.Rim.sen. consilio 363. nu. 17.& seq.uolum.2.Natta consilio 192.numero 6.uolum.primo, Gigas in tract. de pẽsio.quæstio. 84.car.357.Balb de præscript. car.102.num.2.Martin. Laudens. cons.45. num.8.& 9. car.171. secus si bona fide soluisset, & esset decursa præscriptio, quia pro tempore præterito uideretur tutus, ut sentit Natta cons.192.numero 6.consilio 227. numero 8. uol.1. consilio 495. numero 5. uol.3.car.28.Laur.Syluan.consi.76 uol.2, car.68.Didac.uariar.resol.c.17.libro 1.numero 10.& seq.car.97. & Rodoan. de reb. eccles.non alien.car.37.quæstio.18. numero 40.& quando plus solueretur, uide Alexand.consi.113.uol.primo, Rimina.Sen.d. consilio 363 numero 17.& seq.uolu.2. Socin.consilio 145.circa primum, uol.primo, & Corn.consilio 83. uol.3. & ex supradictis Reu.D. Scipio Gambarana prætendit caducitatem declaratam ualere, & ex defectu solemnitatum, & causæ necessitatis, aut euidentis utilitatis, postea quam ex caducitate anteriori fuerunt bona reuersa ad ecclesiam, & aliis diuersis personis facta inuestitura, & minus solutum.

103 Non obstat, hic non posse agi de † caducitate, quoniam bona sunt censualia, non emphiteotica.glo.c.constitutus, de relig. domib.Marsi.sing.95.Natta consi.3.colu.2. uol.1.Neuizan.con.92.nu.42.quia respondetur, quòd ista, & similia procedunt, quãdo census solutus de re p o[illegible], secus si de re, quæ constat esse ecclesiæ, et in recognitione dominii rerum ecclesię, ut in casu nostro, quia tunc cadit non soluendo, Ias.d.l.2. numero 41. ad finem, C de iure

 emphit.

emphit. per Bald. de pace, constantiæ, in uerbo: persoluere fictum, Rodoan. d. tract. folio 31. sectione; contractus, num. 6. Socin. d. cons. 167. colum. 2. lib. 2. & census tunc accipitur pro pēsione annua, ut apud Doct. passim etiam accipitur Natta cons. 194. lib. 1. clarè Imol. cap. ad audientiam, nume. 4. de reb. eccles. non alien. & alibi; quia multis modis accipitur uerbū census. Rodoan. ad finem dictæ sactionis, nu. 16. folio 32. latè Rebuf. l. censere, ff. de uerb. signific. Didac. lib. 3. uariarum resolut. cap. 7. colum. prima, & ego tetigi supra, numero 54. & in decisio. 29. num. 62. hac 2. part.

Nec obstat, quòd, in dubio præsumitur censualis contractus, non emphiteoticus, Natta d. cons. 3. colum. 2. uolum. 1. cum aliis, sed pro clara intelligentia aliqui casus sunt distinguendi. Primus est, quando concedens rem & omne ius suum, quod habet tit. emptionis, vel aliter concedit cum reseruatione pensionis, & tunc clarum est, quòd contractus est censualis, Imol. capit. ad audientiam, colum. 2. de rebus eccles. non alien. siue directum, uel utile dominium, uel ius, quod habet in recipientem transferat, Bart. l. prima, § primo, ff. de publican. Didac. cap. 7. lib. 3. uariarum resolut. colum. prima, Socin. cons. 167. colum. 2. lib. 2. p Io. Fabr. l. 2. Cod. đ iure emphit. & Raphael Cuman. Bald. in rubr. C. eod. Ias. d. l. 2. nu. 48. in tantū, quòd si de pensione fieret mentio, intelligeretur pro cēsu. Idē si de emphiteosi, quia exponitur pro censuali cōtractu, Imol. Natta, Ias. vbi supra, Ruin. cons. 160. num. 6. cum sequenti, libro primo, vbi idem dicit, si dictum sit, quòd iure proprio habeat sub fictu Canone, vel liuello, vel mercede, post Imol. d. cap. ad audientiam, num. 4. Bellon. consil. 21. nu. 7. & probatur d. cap. cōstitutus, cū glos. pen. & in verbo, pēsionis, idest cēsus, quia largè, & ex subiecta materia debent capi, l. si olei, C. locati, l. si insulam, ff. de pscript. verbis quod hic non fuit actum, neque potuit agi, quòd bona ad fictum perpetuum teneri solita, quo ad omne ius ecclesię transirēt, ppterea emphiteoticus cōtractus vel liuellus, vel similis contractus dicitur, Socin. d. cons. 167. vol. 2. tetigi supra in Repertorio Decisionum, in verbo, censualitas cōtractus, in prima part. & in decisio. 29. nume. 52. & 62. hac 2. part.

Secundus est casus, quando super re ppria quis perpetuum liuellum, vel pensionem, vel censum, legatum, vel eleemosinam annuā cōstituit, tunc in emphiteosim, non cadit, ut à rebus cadat, etiā quòd
104 illa † præstationi annuæ sint obligata, Alber. d. l. 2. nu. 13. & 16. Ias. n. 42. & 45. q̄st. 7. in fine. Et quia hic, vt in præcedēti casu ecclesia nullum Dominiū habet. Ias. nu. 41. in 3. quæst. Idem est, si non constat, ꝙ res, super qua annuatim præstatur à principio ecclesię esset, nec đ titulo emphiteotico, vel dominij directi retentione apparet, hoc etiā casu magis census indicitur, & ita dictū Alber. intelligitur d. l. 2. nu. 13. vbi dicit, interogatum à quodā priore, in cuius instrumento repertebatur, quod Titius decē promiserat omni anno ipsi monasterio sextaria decē frumenti pro quodam fundo, & respondisse, non cadere, si per bienniū cessat, quia nō constat hūc esset emphiteotam, Ias. d. l. 2. num. 42. & aduerte, ꝙ Alber. non dicit, ꝙ in dicto casu sit contractus censualis in dubio, quia potest esse obligatio fundi ad illam annuā præstationē ex causa donationis, & obligatio ex fundo proprio, quæ etiam ualet, omniū consensu, Didac. d. capit. 7. numero 2. sed an differentia sit dicere pro tali, vel super tali, vel ex tali fundo, Ias. d. l. 2. n. 45. quæst. 7. ad finem, & licèt Ias. d. l. 2. nu. 42. dicat, ꝙ Alber. moueatur ex notatis, in d. capit. cōstitutus, tamen non est verū, sed solùm dicit, nō cōstare hūc esse emphiteotā, vel colonum, quia ignoratur ex quo titulo, & idem subdit, si in solutione census perpetui, vel in aliqua eleemosina, vel legato cessaretur, quia cessans soluere, non cadit, & decisionē Alberici, Socinus, Ruin. Natta supra citati sequuntur, Didac. d. capit. 7. Dec. cōsil. 146. num. primo, cons. 138. num. 5. Bero. consilio 49. num. 7. cum sequenti, lib. 3. & ego tetigi supra, in deci. 45. nume. 91. in prima part. in hoc igitur
105 casu illa est ratio, ꝙ in dubio † leuior causa accipitur, nō grauior, l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. & eo minus q̄s voluerit se obligare, quàm sit possibile, Dec. l. fin. § fin. n. 14. ff. si cert. petatur. Natta d. cons. 3. lib. 1. & in hoc naturam census, vt leuiorem sequimur, vel aliam causam, magis quàm emphiteoticam, ne obligatus cadat, & hic casus non est is, in quo versamur, & ad hunc casum possunt adaptari, quæ ego dixi in tract. de Vsufru-

sub

ſub numero 236.cart.781.

Tertius eſt caſus, quādo aliquis, ut ecclesia ſuum fundum pro annua penſione in ꝑpetuū cōcedit, ut in caſu noſtro, & in dubio magis locatione perpetuā, vel emphiteoſim iudicabo; quia veriſimilius eſt, hūc cōcedētē min⁹ uoluiſſe cōcedere; quā ſit poſſibile, & cōtra reū debet fieri interpretatio l.veteribus, ff.de pactis, quia concedens rem cū omni iure ſuo non conceſſit, & de re agitur, q̄ cōcedētis ꝓpria apparet, & cenſus cadit ſuper re, quæ deſinit concedentis eſſe, & recognitio rei, quæ apparet mea, arguit locationem

106 † perpetuam, vel emphiteoſim, vt Bald. dicit, de pace conſtan. in uerbo, per ſoluere fictum, quem Iaſ. Socin. Rodoan. & alii ſequuntur, ut in præcedenti contrario retuli, quam ſententiam eſſe veriſſimam in eccleſia, cuius res non poſſunt alienari, & ꝓ qua debet iudicari leuior cauſa, quo ad ipſam, vt minus præiudicium ei fiat, & hæc cauſa illi minus nocet, & ita tenent Affliſt. deciſio. 129 nu. 6. Pancirol. conſil. 30. nume. 12. Bero. quæſt. 14. qui communem dicit Clar. §. emphiteuſis, quæſt. prima, verſic. ſed pone, Purpura cōſ. 109. nu. 6. lib. primo, Menoch. conſ. 291. nu. 8. Bal. conſ. 24. lib. 2. Roland. cōſ. 66. nu. 30. lib. 2. Alexan. de Neuo, conſ. 27. Burſat. cōſ. 56. num. 8. 23. & 28. lib. 1. quamuis, conſil. 26. num. 12. cum ſequenti variauerit, ſubijciens, nu. 20. quòd opinio cōmunis procederet, quando aliqua cōiectura ſubeſſet ꝓ emphiteoſi, ueluti ſcriptura, uel alia. & Maſcard de probat. concluſio. 601. num. 8. in 2. par. cart. 11. ſed optima ē coniectura, quæ à iure communi ſumitur ex prædictis, quòd præſumatur pro Domino, ſeu eccleſia cōcedente uolente recognoſci ꝓ re cōceſſa, ut ſit emphiteoſis, niſi ſoluens oſtendat m eum rem cū omni iure cōcedentis tranſiuiſſe, quia aliter cenſualis cō tractus non poteſt conſiſtere, & in caſu noſtro ex regiſtris, & libris apparet ſæpe mētio de affictis perpetuis, quæ à cenſu differūt, neq; uerba pñt impropriari, ſi de cēſuali contractu non appareat, Ruin. d. cō. 160. nu. 9 lib primo, & bona eſt conjectura, d. conſ. 146. nume. primo, in fine, cū ſequenti. Bellon. conſ. 21. nu. 8. & cùm liber Cenſuum ſit ſeparatus à libro hoc fictabilium perpetuorum ex diuerſis, non infertur l. fin. ff. de calum. l. Papinianus exul:, ff. de minoribus, & tetigi ſupra, deciſio. 27. num. 84. & 85. hac 2. par.

Quartus eſt caſus, quando cōceſſio eſt facta ad fictū, uel cēſum, uel in emphiteoſim, & hoc caſu intelligitur etiā ex cauſa leuiori, & utiliori eccleſiæ, hoc eſt in emphiteoſim, Ioā. Fabr. in l. prima, colum. prima, Iaſ. in l. 2 nu. 164. quæſt. 4. C. de iure emphit. Rodoan. d. tract. fol. 31. ſectione cō tractus, n. 3. in fine, cū ſequēti, Maſcard. de probat. cōcluſio 601. nume. 9. cart. 11. niſi diceretur, q̄ res concederetur, & quicquid iuris in ea habet, quia tūc cēſus dicitur, Imol. d. cap. ad audientiam, nu 4 ubi

107 etiam dicit, q̄ in dubio dicitur ſolū † utile dominium transferri, alio non apparēte, ſiue dicatur, quòd conceſſio ſit ſub annua penſione, uel mercede, uel annuo cēſu, quamuis à Natta dicto cōſ 3. uol. 1. & alijs plerumque minus perfectè eius uerba referātur, & idē, ut ſupra retuli, Socin. d. conſ. 167. colum. 2. uolum. 2. uoluit, Cū ergo directum dominium non ſit tranſlatum, & ſub affictu perpetuo, & more ſolito ſit facta conceſſio, neque aliter fieri potuerit cenſualis contractus, nullo modo poteſt dici factus, qui eſt durior eccleſiæ, quā locato perpetua, uel emphiteoſis. Et ita diſtinguendo apparet reſponſio ad omnia obiecta, & cōcordia opinionū Doctorū uera, & iuri cōſonās, q. in hoc articulo tam frequenti ſæpe pro cōtrariis adducūtur. Et ego de materia tetigi ſupra ī d. Repertorio Deciſionum, in uerbo, cenſualis, & in uerbo cenſuarius, & in uerbo, fictus perpetuus, in prima part. & in deciſio. 27. n. 85. hac 2. part. & hic ſupra, n. 54. & ſentit Maſcard. de probatio. concluſio. 606. in prima part. car. 16. Purpur. conſil. 109. nu. 6. uolum. 1. Menoch. conſ. 291 nu. 8. uolum. 3. Imol. in capit. ad audientiam, de reb. eccleſ. non alienan. Socin. conſil. 167. colum. 2. uolum. 2. conſ. 50. colum. 1. & 2. uolum. 4. Cephal. cōſ. 297. uol. 2. Maſcar. de probat. concluſio 281. cart. 220. & concluſio. 601. cart. 11. nume. 5. 8. & 9. late Mathe. Veſembeci cōſi. 62. car. 155. uol. 2.

Non obſtat, quòd ſcriptura publica hic non interuenit, quæ in contractu emphiteotico ſequitur d. l. prima, ubi Iaſ. numero 61. & in 5. notab. C. de iur. emphit. ubi de cōmuni teſtatur, Bero. d. cap. potuit. n. 79. de locat. cum allegatis, per Maſcard. de probatio. concluſio. 602. & 604 in 2. part.

 cart.

cart.15.& per Bursat.d.conf.26 nn.16.li. 1. Respondetur, quòd de scriptura cõstat, q̃ haberi põt in hoc casu, uidelicet per libros, quoniã aliàs nõ solet fieri; lõ illa sufficit, d.l prima, ibi scriptura interueniẽte, & fidẽ facit de cõsuetudine, quæ potest fidẽ scripturis imponere, cap. cùm dilectus, de consuetud. pract. Pap. in formá act. real. in uerbo, veris & legitimis titulis, nu. 52. Paris. conf. 191. num. 26. lib. primo, & de iure multum facit, Abb. ad finẽ primi dubii, conf. 74. libro primo, & ego tetigi supra in decisio 45. nu. 94. in prima part. & illã coadiuuat multũ obseruatio subsequuta, q̃ alias instrumẽtũ minus solemne
209 coadiuuat, & defectus † scripturæ supplet, Crauet. cõsil. 158. nu. primo, cõs. 274. num. 7. libr. 2. & quæ sint tenta pro emphiteuticis, uel allodialibus ex obseruãtia, & registro ostenditur, Crau. conf. 293. uersi. octauo cõsidero, lib. 2. Ioseph. Ludouic. inter communes opin. conclus. 38. uersic. infertur 46. car. 85. Itẽ approbata est à conuentis. Primò est ꝓductione dicti libri, Secũdò ex diuisionibus, Decian. conf 76. nu. 37. lib. 3. Hippol. Rimin. cõs. 237. nu. 26. li. 3. cum alijs. Ideo de eius fide non potest dubitari, & solent manere dicti libri apud homines legales, & bonæ famæ, & scribi à diuersis personis post mortẽ unius, ideo aduersus soluẽtes probãt, Boer. decisio. 105. nu. 12. cum sequenti, & dicit, quòd si ita est per longum tempus consuetũ, non est aliud inquirendum, & tetigi supra decisio. 27. nu. 84. hac 2. part. Accedit quòd in alijs libri ueri reperiũtur, propterea ex hoc solo deberẽt fidem habere, quòd in omnibus sint ueri, Antoni. Gabri. de præsumpt. cõclus. 5. per alios, & ex his apparet, quòd scriptura, fidem faciens interuenit, esto, quòd scriptura requireretur. Nec me mouet, quòd scriptura nõ sit publica, seu publicum instrumentum, quia aduertendũ est, quòd d. lex prima, C. de iur. emphit. non requirit publicum instrumentũ, sed tantùm scripturam, quæ de priuata, uel publica potest intelligi, neque Ias. d. n. 61. aliud dicit: imo si hoc diceret, malè loqueretur quia esto, quòd in scriptis deberet contrahi, sufficit scripturam publicam uel priuatam mundam, & perfectam interuenire. l. contractus, ubi Castr. in principio Bal. nu. 11. Salicet. in summario, & alij per illum tex. C. de fide instrument. Idem probatur institut. de emptione & uend. in princip. uers. in his, & Ias. se refert ad d. l. contractus, quæ ut supra loquitur, & à Doctoribus cõmuniter etiã in priuata scriptura intelligitur scripta, uel subscripta à partibus d. §. in his, nec subscriptio est necessaria, ut Ias. d. nu. 61. post Io. Andr. dicit, & cùm illa in præsenti casu fidem faciat, difficultas omnis cessat. Secundo dicũt Doctores, quòd cõsuetudo contraria ualet, Bart. & Doct. & Ias. nu. 61. cũ sequẽti, d. l. prima, Clar. d. §. emphiteosis, quæst. 4. & licèt Doctores dicant uidisse uariè seruari, ut in d. l. locis, Bursat. consi. 26. uolum. 1. & Bero. ca. potuit, num. 79. de locat. & unicuiq; possit credi in curia, in qua sit uersatus de dicta cõsuetudine, Dec. consil. 472. nu. 14. Bursat. cons. 43. nu. 54. & apud Ant. Corat. latè trac. de cõmuni opinione, lib. primo, tit. ultimo; Tamen hic cõstat, q̃d scriptura nõ omnino omittitur, & q̃d in istis bonis seruetur tã ex assertione conuentorũ in capitulis & dictis Testium, ꝑ eos ꝓductis, quæ cõtra eos fidem faciunt, & in alijs scripturis, quã aliter. Ideo sicut cõsuetudo particularis non adhibẽdi scripturã attẽditur, si de ea apparet, Clar. d. quæst. 4. in fine Ias. d. l. j. num. 62. Pari modo & hæc cõsuetudo particularis scribendi huiusmodi cõcessiones & renouationes in dictis libris, seu registris, quæ contra emphiteotas seu fictabiles ꝑpetuos fidẽ faciunt, præsertim cũ diu iã uigeat Boer. d. decisio. 105. nu. 13. & per solutiones, & alia comprobantur libri, Roman. cõsil. 128. colum. prima, & multa sũt ut dixi, quæ fidem illius adiuuãt nec in dubium reuocatur, quin pensio, uel Canon soluatur pro bonis, ut ex solutionibus, & diuisionibus exhibitis, sed opponitur, q̃ illa sunt censualia, quod ab omni ueritate est alienum. Item dicti libri habent plurima, quæ apparent uerissima, & sunt alia per quæ illis credatur, quæ Crauet. de antiquit. tẽpo. sect. q̃d in libro, in prima parte, prosequitur. Tertio responderi potest; quòd in casibus, in quibus requiritur scriptura, sufficiunt præsumptiones, si illa nõ inuenitur, & tam in prima inuestitura, quàm in renouatiua. Crauet. ad finẽ, tract. de antiq. tem. numero 14. sed prædicta sufficiunt. Quarto aduertendum est, quòd
110 † scriptura non requiritur pro substantia alienatiõis rerũ ecclesię, uel quo ad uelle,

le, nec quo ad totale dominium de iure canonico, quamuis aliud sit de iure ciuili, quod a iure canonico nõ est approbatum, nec potest ligare. Bal. post Inno. in authen. hoc ius, col. 4. uersi. extra quæro, C. de sac. san. eccl. numero 21. Peruf. per alios, c. primo, columna quinta, ante glo. perpetuas, de rebus ecclesiæ non alien. Rodoan. folio 225. numero duodecimo. fol. 227. numero nono.

Non obstat, eadem bona non posse dici emphiteotica, quoniam de aliqua reseruatione Dominij non apparet. Natta d. cons. 3. lib. 1. Respondetur hoc nõ urgere, si quatuor casus cõsiderentur, quos supra distinguendos dixi, eo enim ipso, quod pro annuo fictu, seu pensione ecclesia res suas cõcedit, neque omne ius, quod habet expressè transferre voluisse non apparet, magis locatio perpetua, seu emphiteusis, quã cẽsus dicitur, & utile dominium non omne intelligitur translatum, qđ natura emphiteosis congruit, & ut cẽsus ageretur, opus fuisset, qđ expresè res omne ius suũ transtulisset. Imo. c. ad audientiam, nume. 4. de reb. eccles. non alien. Socin. 167. col. 2. lib. 2. vel quòd super re propria accipiens pensionem voluisset constituere, vt supra ex Baldo, & alijs ostendi, & si Natta, & Bursa in hoc casu voluissent intelligere censum, contra alios Doctores, & rationes concludentes ab eis, & alijs adductas supra, malè sentirent.

Non obstat, quòd de identitate bonorũ non constet, quæ per duas demonstrationes, & † identitatem coherentiarum antiquarum, & nouarum debuisset probari, Bar. l. demonstratio, ff. de cond. & demon. Crau. cons. 52. & cons. 112. lib. 1. per alios, & maximè quando essent diuersa instrumenta, & in confinibus quampluribus, variarent, & essent discordes, quia tunc duæ demonstrationes non sufficerent, si tres discordarent, ut per Hiero. Magoni. decis. 93. num. 13. & seq. car. 275. & Mascard. de proba. concl. 874. car. 224. in 2 par. facit Plot. consi. 100. numero 2. car. 414. & ideo fuit dictum hoc anno 1585. coram me iudice delegato in causa mihi commissa per Dominos de Campisijs contra monasterium Sãcti Augustini Papiæ bona data in emphiteosim perpetuam per illum de Astarijs Domino Nicolao Campesio, & deuoluta cum illo onere dicto monasterio non fuisse eademmet bona, quæ apprehensa fuere per monasterium Sancti Augustini, de anno 1533. ob Canonem non solutum, & alienationem sequutam per Magnificũ Dominum Ioannem Baptistam filium, & hæredem grauatum sub fideicommisso Magnifici D. Christophori, irrequisito Domino directo, quia respectu loci, & finium, nõ erant in totum concordes, licèt Campisij tenerentur rem ipsam tradere, & reconsignare si adesset, sin autem pretium, & interesse, cùm habeant causam a Do. Christophoro Campisio, qui tenuit, & possedit dicta bona in emphiteusim, & recõsignare casu eueniente tenebatur, ut pulchrè per Roma. cons. 270. pro decisione, nu. 4. & 5. Georgio Natta in clem. sæpe. §. non sic tamen, nu. 15 de uerb. signifi. car. 167. Afflict. decis. 32. latè Bursa. consilio 54. uol. 1. Aemilian. consilio 103. nume. 5. & seq car. 194. & Plot. consilio 100. numero 2. 3. & 6. car. 414. tetigi in decis. 19. num. 18. & 19. in prima par. & decis. 16. nu. 13. in hac 2. par. & donec res, aut æstimatio, vel interesse solueretur, poterant isti Fratres Monasterii retinere bona possessa per ipsum Monasterium, & accepta virtute caducitatis de d. anno 1533. & reinuestita ultimo loco illo de Sancto Augustino, & postea Mombrettis uirtute hipothecæ, & obligationis omnium bonorum, ut pro singulari tradit Roma. sing. 108. tu habes; Are. in §. item seruiana, numero 5. instit. de actio. glo. in l. si nõ sortem, §. si centum, vbi Ias. & Doct. ff. de cond. indeb. latè Anton. de Fano, de pignorib. & hipoth. in 2. par. 4. memb. num. 128. & 129. uersi. ubi etiam plus. Franc. Marc. decisio. 864. in prima par. glo. Bald. & Docto. in l. 1. C. etiam ob Chirogra. pecun. & est uidendus Capicr. decis. 11. nu. 1. Laur. Pinu. cons. 102. car. 136 & Ias. in l. item q. a, sub numero 1. ff. de pact. quia facilius datur retentio, quàm petitio, & actio. l. per retentionem, C. de usur. l. quod dicitur, ff. de impens. in reb. dotali. fact. & Purpura. cons. 462. nu. 15. vol. 2. & tanto magis in casu isto, in quo isti Campesij fideicommissarij non habent causam a Magnifico D. Io. Baptista hærede grauato D. Christophori, & ipse fuit, qui passus est caducitatẽ sibi declarari, & bona, de quibus agitur incorporari per fratres in monasteriũ, qui cùm in d. bonis D. Christophori haberet vti legitimus filius, & hæres grauatus.

tus legitimam,& Trebellianicam, quæ faciunt medietatem bonorum hæreditariorum;cùm sint duo tantum filii auct.nouissima,& ibi Doct. C. de inoffi. testam. Pau. de Castr.cons.404.duo in fi. vol.1. Cepha. cons.506.nu.13.vol.4.cum aliis a me traditis infra,in decis.7.nu.43.in 3. par. poterat de ista medietate bonorum, vt bona sua propria assignare,& tacitè relaxare d. Monasterio ista bona pro bonis priori loco in emphiteusim suis ascendentibus concessis,vsque de anno 1463.quia in re sua quilibet est moderator & arbiter,etiam abutendo,l.in re mandata, C.manda.& ideo alienando,& permittendo transire in monasterium,censetur iste D.Io. Baptista elegisse pro sua legitima,& Trebelianica inter alia bona hanc petiam terræ, de qua cõtrouertitur, & in qua fidecommissarius non habet ius,nec eam potest vendicare, cum non velit esse hęres ipsius D.Io.Baptistę,& sic careat actione. Bar.& Doct.in l.in quartam,ff.ad leg.Falcid.vbi Pic.num.115. vbi dicit ita communiter teneri, Emil.cõs. 51.nu.11.& receptissimam opinionem dicit Michael.de Grass.in tract.de successio. ab intesta.§.Trebellianica q. 9. nu.7. uers. sed quid si hæres,car.408.& in §.legitima, q.16.nu.4.& 5 car.433.vbi alios allegat,& facit Anton.Cioffi præceptor meus,in cõsilio 81.nu.1.& cons.44.num.8.car.29.uol. 2.nec uti secundi emphiteutæ poterant isti D.Campesij fideicommissarii uelle bona ista retinere, irrequisito monasterio directo Domino etiam uolente Mombretta primo emphiteuta,quia primus emphiteuta non potest in perpetuum alienare utile dominium, nec locare illud secundo emphiteutæ, nec possessionem transferre, irrequisito Domino Directo,ut pulchrè cõsuluit Pau. Pic.in cons.77.in primo dubio, car.169.ubi dicit communem,& ob id causari caducitatem,& Rodoan.de reb.eccles. non alienan.§.emphiteuta,num.5.6.& 16. car.315.& tetigi infra,num.122.& 123.respondetur, quod ex instrumentis translationum, & diuisionum inter conuentos factarum apparet de idemtitate bonorum Glareæ,quia adsunt,corrigium, leuata ipsi de Sacchettis,& quædam quasi immutabilia,& loco Butrighi successit Buttigella, qui duxit uxorem de Butricis etiam uiuentem,& loco aliorum antiquorum, hodie coherentes successerunt, qui ab illis antiquis causam habuerunt. Propterea, cum plures coherentiæ conueniant, identitas probata dicitur,ultra quòd de nomine fundi constat, & numerus perticarum adest. Et ita tantæ demonstrationes concurrunt, ut de corpore non sit dubitandum Bar. d. l.demonstratio, num. 14.& 16. Amplius cõcurrit eadem persona habentis causam ab Episcopatu de dictis bonis inuestitis, quæ in eius successores transierunt, & illa possident,& Episcopatum recognoscunt,quòd solum sufficit, & certum iudicem facit eandem rem esse,nisi aliud in contrarium probetur, Bar.tract.de testibus, in uerbo, hanc eandem rem,numero 30. uersi. interdum est persona habentis: quod comprobatur. Nam cum dicta bona in dicto numero cõcessa, sub coherentiis antiquis fuerint ab inuestitis, & ab eorum successoribus continuo possessa, & recognita, eadem præsumuntur, quæ ipsi possident, facit Boeri. decisio. 105. numero 9. Alexan. consilio 146.in fi.uolumine 6.imo ipsi emphiteutæ tenentur ostendere fines, si a domino requirantur, & identitatem negent, & non quid modicum, sed quod congruum iuribus & finibus, & sit uerosimilis, Ruin.cõsilio 108.numero 22.in fine, cum sequenti lib. 2. Affl. ct. de controuersi. inter mascul. & fœmin.numero 15. & 18. cum allegatis per Berettam,consilio 9.nu.43.cum duob. seq.Ias.consi.135.in fi.uolum.2.Crau.consilio 217.num.12.lib.2.& ultra eos, Socin. latè consilio 167.quæst.4.lib.2.tetigi supra in Repertorio, in uerbo, bona, & decisio. 45.numero 19.& seq.car 727.in prima par. Mascard.de probatio.conclus.603.in fi. in 2.par.car.15.& Marcabrun.consilio 59.numero 13.14.& de identitate terrarum probanda, uide etiam Alex. consilio 133. uol. 1.cons.38.num.3.& seq.uol.5. Plot. consi. 96.numero 11.uolumine 1.Petr. Anton.Angussol. consilio 66. lib. 2. car. 54. Roland. consi. 67.nu.14.uol.1.Burs.consi.80.num.1. & seq uolumine primo, Corne. consi. 91. numero 46.uol.1.Thobi.Noni.consi.2.numero 59.& 60. Hieronym. de Monte in tract. de finib.c.47. numero 4. & seq. car. 69.c.86.& cap.87.& Boer. decis.105. num. 9. ubi per signa etiam probari potest, & Alexan.consi.73. uolum.3. Natta consilio 460.& cõs.468.uol.3.cum aliis. Ex quibus remanet omnibus dubiis excellentissimi Motiuantis responsum, & senten-

tias

tias iam latas ad fauorem Reuer. Episcopi nunc Cardinalis confirmandas esse & ita
* IVDICATVM * de anno 1584. Cremonæ, & tres fuerunt latæ sententiæ conformes, & exequutæ.

Et in executione duo oriebantur dubia: Primum an filię Magnifici D. Hieronymi Sclafinati, & illorum viri d. noīe, qui non possidebant d. bona, tenerētur soluere tertiam partem fructuū, & expensarum dimidiæ partis, in quib. Sacchetti pro medietate Magnificus D. Medda, Magnificus Do. Francisc. Bozzolus, & supradictæ filiæ pro alia medietate fuerunt conuenti, & condemnati per tres sententias conformes.

Secundum, an quilibet conuentus teneretur pro sua rata, & parte tantùm, & sic pro uirili, vel insolidum, attento q; omnes vnica sententia fuerunt condemnati absq; aliqua reorum conuentorum separatione, & declaratione.

Et ad primum fuit dictū, q; omnes conuenti siue sint possessores bonorum, siue non, parte non opponente, tenētur solue-
112 re dictos fructus pro † virili, & eorū rata: quia agitur ex sententia, quę illos cōdemnat in fructibus & expensis, & quamuis, si opposuissent non possidere, non potuisset agi contra nō possessores actione reali ad relaxandū bona, quia personalis actio non sequitur fundum, Alex. consil. 79. nume. 5. volum. primo. Ferret cons. 338. lib. 2. tetigi in decis. 45. nu. 69. in 1. par. & qui non possidet ante litem motam, non potest condemnari, & cōueniri ad relaxationem bonorum, & fructuū, per ea quæ dixi in deci. 43. num. 64. in 1 par. Ang. consi. 311. col. 2.

Tamen postea quàm non opposuerūt, & non docuerunt non possidere, & passi fuerunt contra se habere tres sententias conformes, non possunt an plius aliquid opponere, & contradicere, sed soluere tenentur virtute dictarum sententiarum,
113 quæ fecerunt † transitum in rem iudicatam, & facit de Albo Nigrum, de nō ente, ens, & de nihilo aliquid, & pro ueritate habetur, præsumitur iusta, facit præsumptionem iuris, & de iure, nec potest impugnari; vt tetigi supra decis. 10 nu. 14. & decis. 14. nu. 10. & in Reperto. Decisionum, in verbo; sententia, in 1. par. Pau. de Cast. in cons. 87. col. 1. vol 2.

Quo uerò ad secundum dubium, fuit similiter dictum omnes teneri pro uirili ad ratam, & sic ad tertiam partem dimidię partis, cum tres pro vna parte, & alij de Sacchettis pro alia, fuerint conuenti, &
114 condemnati, licèt in plus, † aut insolidum aliquis eorum ex conuentione, & instrumento teneretur, & esset oppositū uirtute dictarum sententiarum, & rei iudicatæ, quia agitur actione ex snia, & non ex petitione, aut prima obligatione, Decia. consi. 3. nu. 9. vol. 3. Appostilla ad Vber. de Bonacursi., in sua pract. tit. de imped. ex- cep. quæ sub num. 9. car. 67. col 4. in verbo, Paulus lit. B. dixi supra in decisio. 38. nu. 3. in 1. par. & in expensis tetigi in decisio. 15. nu. 31. car. 227. & in Repertorio Decisionum in verbo, expensæ quando sunt plures, car. 963. in prima par. & Afflict. decis.
* 215. vbi dicit ita IVDICATVM, * & si ab vno tantum sit appellatum, quoad alios
115 non transit in rem iudicatam, sed † appellatio vnius prodest alijs, vt per glo. in l. 2. uerbo, iuris est. C. si plures una sent.
116 Et quando † creditor cōuenit aliquos debitores insolidū obligatos ad summam obligatam, & nō dicit vnica solutione sufficiente cum protestatione, intelligitur facta diuisio, & quilibet tenetur pro sua parte, & virili, & non insolidum, & maximè, quando ipsi sunt soluendo Afflic. deci. 142. Rom. cons. 240. Rota Bono. decis. 81. & ubi de Are. cons. 66. in 2. dubio, col. 5. & Socin. in tract. de libel. obla. in c. ignarus Episcopus, uersic. cedendo verò, quando sunt plures, & Bart. in l. ed ta C. de eden. Et idem si creditor recepit à debitore obligato insolidum partem prius debitoris tantum absque alia reseruatione, aut protestatio-
117 ne, quia intelligitur fecisse † diuisionem d. crediti, & renuntiasse obligationi insolidum, ut est uidendus Ias. in l. si creditores nu. 3. & seq. C. de pact. ubi loquitur etiam in solutione usurarum practi. Papi. in for. libell. contra plures reos debito, in glo beneficio, num 4 uersic. deinde quæritur, car. 296 & in glo. quilibet, num. 22. uersi. quærendum restat. Cępol. Cautel. 257. quando quis. Rota Bonon. dicta decisio. 81. num. 6. Gaspar. Boer. decisi 310. num. 8. colum. 2. in fine, car. 771. & Ioseph. Ludouic. Rota Luca. decisio. 21. num. 1. & in secunda limi. & decisio. 30. num. 19. & seq. in prima par. ubi uidetur concludi factam fuisse diuisionem, & ipsum debitorem non posse amplius pro alijs insolidum conueniri: quæ

sunt

sunt noãda per iuniores causidicos, quia aliquando facient sibi honorem, & iuuabunt amicum, & maximè in istis caducitatibus, ob non solutionem integram debitis temporibus non factam à pluribus personis hæredibus, qui omnes insoli-
118 dum tenentur ad solutionem totius† Canonicatus uolente directo Domino, quando inuestitura procedit ab vno capite, vt a patre, aut ascendente eorum, & ipsi succedunt, de quo loquitur Bald. in l. 1. n. 32. & 33 C. quando. Non peten. par. Angel. de Gambilio. consilio 35. car. 132. & Andr. de Bartolis, consilio 62. num. 1. & sequen. lib. primo, Responsorum diuersorum, car. 141. & licèt descendentes ab illo capite, vt sunt heredes, possint diuidere, & alienare inter se dicta bona emphiteotica, irrequisito directo Domino; Tamen quoad directum Dominum habetur pro non facta talis diuisio, & alienatio ipso non consentiente, aliàs secus, & sic remanet uirtualiter unita, & ac si unus tantum soluere deberet, ut per Iul. Clar. §. emphiteosis, quæstio. 14. car. 85. Alexan. consilio 7. col. 2. num. 4 uol. 5. Afflict. decisio. 153. uenditur, car. 114. quo Canone integro nõ soluto intra biennium, habet locum caducitas in totum, licèt aliquis hæredum soluerit certã summam, & partem suam Domino per infra dicenda, & per Soci. in consilio 107. libro 4. Gaspar Caballi. in tract. diuidui, & indiuidui, in 2. parte, nume. 553. car. 501. quia Dominus Directus non tenetur diuidere Canonem semel unitum, & ab eo non diuisum, & si unus corũ in totum, uel in parte cessat in solutione, licèt alij soluant, uel offerant soluere eorum partem tantum in totum res commissum incidit, quia non tenetur ab uno, nisi totum Canonem recipere; Caballi. in d. tracta. diuidui in 2. par. num. 553. car. 501. & pœna pro parte cessata in totum committitur, cum sit indiuidua ex promissione facta pro toto à principio, & licèt uideatur diuidua, & quilibet teneri pro uirili quoad personas, & hæredes, per tex. in l. 1. & 3. C. de hæredi. actio. l. Reos, §. cum in tabulis, ff. de duobus re. & Paris. consilio 42. num. 39. uolumi. primo, Octauia. Pedemonta. decisi. 44. num. 1. car. 170. Bald. in l. fina. colum. pen. sub nume. 8. ibi pro rata, C. de dot. promiss. & Paul. de Cast. cons. 238. in fi. uol. 1. ubi etiam habetur, quomodo intelligũtur illa uerba pro uirili, & pro rata, per Alexand. d. consil. 7. num. 4. uol. 5. & Caballi. in tract. diuidui, & indiuidui, in 3. par. num. 561. car. 504. Tamen respectu initij inchoati cum unica persona, & promissione ab uno emanata de tota summa est indiuidua solutione, & effectu, & etiam obligatio, & actio est realis, & ad hoc ut res possit dici diuidua, debet esse diuidua natura, solutione; & effectu: aliàs est indiuidua, ut sunt obligationes factorum, & seruitutum. l. in executione, §. secunda species, ff. de uerbo. obliga. & l. 2. ff. de prætor. stipula. & ita declarat Io. de Platea in l. æs quidem, uersic item hoc uerum, C. de anno. tributo. lib. 10. car. mihi 23. col. 4. & est decisio. Benintendi, decis. 4. Anto. Gomesi. de Contractib. cap. 14. nu. 10. car. 290. & faciunt adducta per Rodoan. de reb. eccles. non alienan. in §. Canon autem, col. 1. & 2. car. 436. Caballi. d. 2. par. diuidui, num. 561. car. 504. num. 563. & ideo Dominus directus, qui non tenetur diuidere Canonem soluendum per plures hæredes, aut successores habentes causam ab uno, si unus deficit, & alter soluat totam partem suam tantũ, & Rector non diuidit Canonem, res in totũ cadit in commissum, ut per Ias. in l. 2. n. 55. & seq. uersi. 17. quæro, C. de iure emphiteo. Benintend. d. decisio. 4. Bero. consilio 120. numero 18. uolum. primo, Guliel. Rodoan. de reb. eccl. non alienan. numero 10. uersic. & si unus, car. 495. & uersic. Canon autem, nume. 6. ibi facit, quia si emphiteuta, carte 437. ubi dicit hodie magis communem, sentit Soc. d. consi. 107. uol. quarto, & tetigi supra in decisio. 25. num. 26. in hac 2. par. & late per Gaspar. Caballi. tract. diuidui, & indiuidui, in 3. parte, numero 543. & seq. car. 498. ubi suam profert sententiam, & quid in duobus debitoribus mercatoribus promittentibus intra certũ tempus soluere summam certam, aut dare fideiussores sub pœna, si unus soluit partem suam, alter non, ut nu. 534. & seq. car. 495. & Soci. d. consilio 107. uolumi. 4. licèt possit alter qui soluit contra non soluentem ratione sui interesse agere ad damna, & interesse, ut ibi dixi, sub d. nu. 26. & Imo. in cap. potuit, sub nu. 47. uersi. & ex prædictis, de loca. car. 223. & Ias. d. l. 2. num. 56. & Rodoan. de reb. eccles. non alien. d. §. Canon autem, sub nu. 6 in fi. & quando unus esset emphiteuta, & essent plures heredes condomini, & totum

uellet

vellet uni soluere, & fecisset omne conatũ,
119 an † caderet emphiteota, vide Ias.d.l.2. numero 58.uersi.decimo octauo, C.de iur. emphi. faciunt quæ dixi supra in decis.25. nu 11.& seq hac 2 par. car.589. & hoc intelligo de solutione ab omnibus hæredibꝰ non facta præiudicare soluenti, nisi esset pauper ita, & taliter, quòd ob paupertatẽ non posset soluere, quia tali casu excusaretur, non autem contumacia sua. Spec.in titu.de loca.§.nunc aliqua. uersi.uigesimonono. Ias.in l.2 num.58, C. de iur.emphit. Rodoan.vbi supra. d.§.Canon autem, n.5. car.437 tex.& ibi Bal.in c.querelam. de iureiuran. Arnol.sing.62. Matthesila. singul. 198.late Corne. Beuincas.de pauper.quæstio.8.special.9.nume.93 i.34. & seq.cart. 155.vide Gaspar Caballi.in d.trac.de diuiduo,& indiuiduo,in 2.par. nu.546. ubi dicit procedere in uiuo debitore.secus in pluribus non omnibus pauperibus, cart.499.
120 uel nisi esset † minor, aut locus pius, quia per restitutionem in integrum adiuuaretur, & purgaret moram, & caducitatem, etiam quòd haberet tutores, & curatores diuites, quia aliquid esset agendum cũ eo, scilicet recipere Canonem, & pensionem suo tempore decursum, secus si tempore authoris sui esset decursum biennium, & nihil actum cum minore: ita Rodoan. de reb.eccles.non alienan. §.emphiteuta, nu. 4.car.495.ubi dicit idem in ecclesia, & pio loco contra ecclesiam, dummodo non adsit dolus in cessatione Canonis, aliàs secus, & sentit Hier Gigas in consi.123. si minori, car.147.vbi videtur etiam dicere, quòd non currit biennium quo ad pœnam durante pupillari ætate, & faciunt adducta per Iul.Clar.in § feudum.quæst.49.versic. item scias,&uersi sed quæro,car.118.& cõferunt, quæ dixi supra in decis.16. numero 20.& decisi.19 num.89.& seq. hac 2.par. & in tract de tutore,num.100 car 99.Octauia.Pedemon.decis.157.Soc.consi.299.capio primum,col.1 uolu.2. Alex.consi.115. uol.5. faciunt adducta per Anto. Gomesi. de contractib c.14. numer.10. car.290. per Sfortia Oddo.in suo aureo tract.de resti.in integ.par 1.quæst.15.art.9.numer.78.car. 149.& quæst.19.art.4.car.188. & Bertazzo. consi.25.numero 12.& seq.lib.1. in ciuilib. car.80.Francis.Becci. consi.59. numero 7. cum mille similibus, quæ restitutio in integrum, cùm sit quid indiuiduum, & detur ob non factum, quod est indiuiduum, ut supra dixi ex Ioan.de Platea. d.l. æs quidem, uersic.item hoc verum,car.23. C.de anno. tribu.lib.10 & Benintend. d. decisio. 4. & Afflict. decisio. 153. videtur iuuare etiam
121 confratri, & consocio suo maiori † non soluenti intra biennium in solutione Canonis non diuisa inter hæredes, & consocios, ut dixi supra, numero 118.& ideo restitutio in integrum competit etiam maiori concurrenti cum minore, in solutione Canonis communis, vt dixi in tract. de usufru.num.165. car.629.& Sfortia Oddo. de restitu.in integ.par.prima, quæstio.46. art.4.car.415.& artic.5.car.416.pulchrè in feudo consuluit Bursa.consi.293 numero quarto,& quinto.uolum.3.& in proposito Apostilla ad Afflict.decisio.153 numero secundo,& facit Soc.iun.consi.141. num.33. uol.2.car.162.Afflict.decisio.213. & ibi additio. & in hoc uidetur obscurè loqui Benintend.d.decis.4.cùm diuisio Canonis uti contractus ultro citroque obligatorius, & bonæ fidei deberet fieri utraque parte consentiente.Bar.in l.iurisgentium.§.quinimo, columna secunda, in fi.& l.mota, numero 3.C.de transactio. & Afflict. decisio. 280. numero ❧ & sicut dominus directus non tenetur illam solutionem diuidere, ita etiam hæredes, si nolunt, & non petant per ea, quæ dicit Paul.Pic. d.consi.77. n.9. circa fi.car.170.tamen eius uerba sunt considerandа, & ponderanda, quia dicit hoc procedere fauore fisci, & ecclesiæ, quia quãdo res, uel causa essent indiuiduæ fauore eius, contra quem petitur restitutio, tunc restitutio concessa uni non prodest alteri maiori, uel cui non competeret, sed solùm prodesset petenti, & competenti, ita declarante illo contra quem petitur talis restitutio, quę declaratio operatur diuisionem Canonis, & potest quandocunque fieri & tacite, & expresse cum ex animo consistat, & sic pro parte maioris caducitas operabitur eius effectum, pro parte minoris restitutio habebit locum, & hanc opinionem Rotæ Bononiensis sequitur Sfortia Oddo. de restitutio. in integ. prima par.quæstio. 46.artic.6 numero 26.car.417.& dicit esse singulare dictum, ideo cogita, & pondera, quæ idem Sfortia Oddo. dicit in d. quæst. 46.artic.quarto, numero 12.& art.5.num. 15. cart. 416. & digito ligabis, & cum hoc speciale non reperiatur in feudo, ut

sentit

sentit ibi Sfortia Oddo.d.art.4.& 5.& Bursat.d.consi.293.nume.4.& 5.uolu.3.sed isti loquuntur in inuestitura non petita intra annum,& mensem, non uerò in feudo, & emphiteosi concessa uni,& inter hæredes, uel alios ex causa necessitatis diuisa, & possessa, quia licèt aliqui velint hoc esse speciale in fisco,&ecclesia,vt non possit fieri diuisio,sed uni tantùm concedi,per tex. in l.communi diuidundo, ff. de commun. diui.& l.1.ff.de iure fisci,libro 10. & sentit Alexand.consi.7.primum, quia col.2. uol. 5.Afflict.decisio.153.nu.2.& ibi Apostilla. tamen communis est in contrarium,quòd in omni emphiteota etiam priuato procedit,& non tenetur diuidere Canonem, si noluerit dominus directus, & quilibet emphiteota descendens ab uno capite ex causa necessaria domino directo non consentiente, tenetur insolidum soluere Canonem,uti obligatio realis,& uno deficiente omnes alij cadunt a Canone, ut supra fuit dictum,ita concludit Afflict.d.decisio. 153.nume.2.& 3. & in fi.sentit Alexand.d. cons. 7. & illa ratio generalis (nolente, & non consentiente) quæ est causa caducitatis, ita militat in domino directo bonorũ secularium,sicut ecclesiasticorum, & ideo magna Vicaria non fecit differentiam inter emphiteotam bonorum secularium,& ecclesiasticorum,ac fisci, vt in d.decis. 153. in fi.& per alios supra allegatos,si dicta eorum rectè ponderentur,ideo iterum dico, quòd ueritas ipsius conclusionis pendet tota ab illa ratione, & conclusione,quæ est, quòd quando res,uel causa essent indiuiduæ fauore eius,contra quem petitur restitutio,& tunc restitutio concessa uni nõ ꝓdest alteri maiori,vel cui non competeret, & tali casu strictè est fienda interpretatio, ne illud,quod est inductum in fauorem,redundet in odium,contra tex.in l.quod fauore.C.de leg.l.legata inutiliter, ff.de leg. 1.regula odia,& regula indultum, de reg. iur. in 6. sed in casu isto ista indiuiduitas ita est introducta fauore directi domini secularis,sicut ecclesiastici,vt dicit tex.in d.l. 2.C.de iur.emphit.ibi uolenti ei licere, & ibi gl.& concludit magna Vicaria,Neapo. in decisio.153.nu 3.& in fi. & prædia sunt affecta in indiuiduo, cum sit obligatio realis,& prædia ipsa conueniuntur,& non quilibet hæres, alio non declarante domino directo,l.Imperatores.ff.de publica. & ibi Docto.Rota Bononi.decis.4.& pulchrè Caballi.in trac.diuidui,& indiuidui,in 3. par. nume.561.uersi.porro his,quę, & numero sequen. car.504. At si restitutio ista, quæ competit minori respectu personæ, & sic minoris ætatis prodesset etiam maiori nolente directo domino, sequeretur, ꝙ non posset diuidere Canonem ad sui fauorẽ, & illud,quod est inductum ad sui fauorem retorqueretur in odium,& in damnum redundaret, quod non est dicendum per supradicta, & per Anto.Gomesi. de contractib. c.14. numero 9.& 10.car.290.& esset contra tex.d.l.2.ibi uolenti ei licere, secus esset,si non posset diuidere Canonem inuito emphiteota ad eius beneplacitum, vt si non essent illa verba (uolenti ei licere) q̃a tunc bene prodesset maiori, cum utriusq; consensus requireretur,ut dixi supra,&sentit Caballi.ubi supra d. 3. par. nume.612. car.520.& num.614.& corroboro hanc opinionem alia communi opinione a nemine degustata,quam posui supra in decisio. 10.nume.23.in prima par.car.126.ubi dixi,quod stante statuto, quod a sententijs partialium non possit appellari, supplicari,aut peti reductio ad arbitrium boni uiri, & si quispiam contrafecerit incidat in pœnam librarum uigintiquinque Imperialiũ, licèt pœna soluatur, tamen appellatio est prohibita,& non debet admitti, quia pœna potest concurrere cum annullatione actus,& annullatio actus tenderet in præiudicium eius,cui pœna imponitur, secus si non tenderet, quia soluendo pœnam admitteretur appellatio, ut consuluit etiam Pal.consil.298. pręmittendum, numero 1. uol.3.& declarat Dec. in c. in nomine Domini,sub numero 11.uersi.secundus casus, Aret.consi.20.ita in casu isto,est prohibita diuisio Canonis domino non consentiente,si uult diuidere,est permissa,si non posset declarare caducitatem maiori respectu minoris hoc esset in præiudicium domini directi,si posset,prout potest, hoc redũdat in præiudicium maioris,cui pœna imponitur; ergo talis declaratio, & diuisio est admittenda in illius damnum,& fauorem directi domini per supradicta,quæ sunt digito liganda,quia sæpissimè eueniunt,& de præsenti habeo questionem de facto,&sic patet Apostilla,ad Afflict.d.decis.153.n.2. ita simpliciter loquendo non rectè sentire,sed habere locum,quando dominus directus

rectus non consentiret diuisioni, uel solutioni Canonis pro parte sua, & sic quouismodo non appareret in aliquo actu de huiusmodi consensu, immo de contrario, ut quando ambo, uel quilibet eorum, aut insolidum essent obligati, uel se obligarent expresse, & coniunctim, & diuisim, ut late per Hiero. Gigas consil.61. ex tenore, car. 88. & per Doctores supra allegatos, num. 118. & seq. & Moder. Parisien. sub nomine Caballi. in d. tract. diuidui, & indiuidui, numero 553. & 554. & nume. 609. uersi. quod autem ait tex. & num. seq. in 3. par. car. 502. & 520. quia tali casu esset obligatio ex cõtractu, & non ex lege, & ultro citroque obligatoria, & non posset dominus directus diuidere solutionem Canonis in tali declaratione caducitatis sine amborum contrahentium consensu, Bar. in d. l. mota, nume. 3. ff. de transact. & dixi supra, & faciunt quę supra dixi, nume. 34. ubi duo emphiteotæ accipientes inuestituram pro se, & descendentibus, & quolibet eorum, aut insolidũ, si unus non soluit, licet alter soluerit partem suam, reuertitur ad dominum directũ in totum, secus si non adessent illa uerba, insolidum, uel coniunctim, aut cuiuslibet eorum, quia pars tantum illius, qui nõ soluisset, reuerteretur ad dominum directũ, vt etiam pro singulari refert Corset. singu. in verbo, emphiteuta. il 4. Apostilla ad Afflict. d. decisio. 153. & Modern. Parisien. sub nomine Caballi. in d. tracta. de diuidui, & indiuidui, d. 3. par. nume. 149. in fi. car. 500. vbi etiam num. 554. uersi quod autem dixi, cart. 502. dicit unum non spernendum, sed considerandum, & diglutinandũ, quam uis contra magis communem, ubi dicit, ꝙ quando solutio ab uno hærede, uel insolidum obligato fit in totum, uel in parte nomine emphiteosis, & tanquam de parte integri Canonis, & sub recognitione totius emphiteosis, & d. nõie tacite, uel expsse ita a dño directo recipitur, ꝙ istis duobus concurrentibus non habet locum caducitas siue sint maiores, siue non in aliqua parte, alias secus, si pro sua parte soluisset, & Dominus ita recepisset, quia pro parte caderet, & dicit, sub nu. 550. hoc colligi, ex verbis d. l. 2. C. de iur. emphit. vbi dicit esse differentiam, an quis sit obligatus soluere, & persoluere intra certum tẽpus, aut nihil soluere, nam priori casu dicit, ꝙ debet soluisse in totum, & nõ in parte intra statutum tempus, secundo casu ꝙ sufficit cæpisse soluere aliquid d. nomine, & in isto casu loqu. l. 2. C. de iur. emphit. quia dicit, vt ibi (sed per totum trienniũ neque pecunias soluerit, neque apochas domino tributorum reddiderit) oportet, ergo totum triennium continuum nullam partem Canonis esse solutam, nec Dominum recognitum fuisse: tamen (saluo meliori iudicio) mihi videtur differentiã positam a tanto viro iuris prudentiæ esse, ueram, quia non potest dici nihil solutum, qui aliquid soluit, licet non totum. Tamen ex d. l. 2. C. de iur. emphit. hoc non colligitur, sed totum contrarium, & sic primam illationem, quod non soluerit, uel non persoluerit hic verificatur, quia tex. dicit (Sin autem nihil super hoc capitulo fuerit pactum, sed per totum triennium neque pecunias soluerit, neque apochas domino tributorum reddiderit, volenti ei licere cum a prędijs emphiteoticarijs repellere) ecce quod ibi dicit, si non soluerit, aut apochas non reddiderit, non autem dicit, si nihil soluerit, & ideo recte Doctores intelligunt tex. illum, si emphiteota cessauerit per triennium in prophanis, & biennium continuum in ecclesiasticis in solutione integra, quod cadat a iure suo, cum meliora mentis, etiã quod in uno numo deficeret, vt dixi supra, numero 6. & numero 118. & Pau. Aemil. Veral. decisio. 182. lib. 1. car. 51. vbi ita Romæ fuit IVDICATVM *, & ita practicatur, & conferunt, quæ dixit idem Moder. Parisiens. sub nomine Caballi. in d. 3. par. num. 534. seq. car. 495. quamuis in omnibus fere contractibus, & inuestituris adest pactum, quod si cessauerit ꝑ biennium continuum, quin integre soluerit, cadat a iure suo, & sic tollitur disceptatio, & dictũ pactum operatur etiam aliud effectum mirabile, quod successor potest declarare caducitatem, si eius antecessor non declarauerit, & non solum contra defunctum, sed etiam contra hæredes, vt dixi supra in decisio. 43. numero 3. 11. 12. & 14. & in Repertorio, in uerbo, emphiteota si non soluit in prima par. & sunt uidendi Decian. consilio 4. numero 20. & seq. volum. 1. car. 103. Menoch. consilio 86. numero 11. & seq. volum. 4. Rodoan. de reb. eccle. non alienan. car. 438. numero 10. & Ioseph. Ludouic. commun. conclus. quæst. 16. car. 45. colum. 2. Rota Bononi. decis. 4. in

in fi.& Fran. Vegi.consilio 68.numero 13. & seq.qui aliquãdo confundunt prouisionem legis cum pacto,& promissione hominis, & non bene per supradicta, & quòd non sufficiat particularis solutio intra tempus,& non præiudicat recipienti etiam nomine totius emphiteosis,probatur ex alia communi opinione, quæ habet,quòd obligatus retrouendere intra certum tempus pro certo pretio, si reemptor soluerit partem intra illud tempus,& reuenditor dicta de causa simpliciter receperit, transacto dicto tempore,non poterit cogi reuenditor ad retrouendendum ex eo,quia per receptionem partis uideatur aliquid solutum, causa dicti pacti, de retrouendẽdo,& sic remisisse caducitatem,& lapsum dicti temporis,sed solùm recepisse intelligitur ad bonum computum,& animo retrodandi, casu quo intra tempus residuum pretii cum suis circunstãtiis soluerit, & non aliter, qđ secus fuisset, si soluisset,aut reuenditor petiisset post tempus, quia tali casu,cùm dicta solutio, & petitio nihil aliud operari possit, quàm prorogatio termini, & restitutio post tempus, bene operatur remissionem caducitatis, & uoluntatem retrouendendi, ut latè dixi supra, in decisio.38. & 39.hac 2.par.licèt hoc de solutione,& petitione facta pro tempore præterito nõ procedat in emphiteosi, quia tenetur emphiteuta soluere uelit, ac nolit declarata caducitate etiam post caducitatem & nullitatem declaratam pro tempore præterito, quo possedit,& percepit fructus, quod soluere,nec recipere tenetur post tempus redemptor, & reuenditor, & sic non militat quo ad hoc eadem ratio, sed bene procedit,si peteretur solutio ficti, uel fieret solutio post caducitatem de tempore futuro absque aliqua protestatione, & in hoc aliqui allucinantur,ut tetigi supra in Repertorio decisionum,in uerbo,emphiteuta tenetur, in prima par.car.950. Cephal.cõsi. 772.nume. 16.& 17.uolumine 5. car.532. Rodoan.de reb.eccles.non alienan.car.441. numero 12. & 13. & Rebuf. in comment. regni.Tomo 2.artic.unico, glo.4. numero 7.car.168. & ita debet loqui Rimin. seni. consilio 429.numero 48.& 49.& ibi Appostilla, & in consilio 564. numero 3.& 4.uolumine 3.& Guid.Papa,decisio.171. reperio,& ibi Appostilla, quæ dicit hanc opinionem esse ueram,& rationabilem,quod non procederet in secundo emphiteota maiore, si habuisset a primo emphiteota minore cum solemnitatibus, & consensu Directi Domini, & promisisset soluere Canonem Directo Domino, & non soluisset intra tempus,quia caducitas haberet locũ etiam ad præiudicium minoris ob Canonem diuisum,& promissionem factam partium consensu directo domino, licèt minor posset contra secundum agere ad damna,& interesse ob illius negligẽtiã,uel malitiam, per supradicta, numero 118. in fi. quia in isto casu non ageretur amplius de re indiuidua, sed diuidua peruenta ad maiorem, vt loquuntur Doctores supra allegati in re indiuidua,& Crot. in consi.344. numero 11.& seq. uolum.3. Lamberti. in tract.de iur. patrona.lib. primo, in prima par.artic.7.numero 6.car.8. facit tex. & ibi glo. in l.inter omnes. C. de prædi. minor. Roland.consilio 60. num.56.& seq. uol.4.
123 ubi venditio † facta a maiore, & minore, ualet respectu maioris pro sua parte,licèt non ualeret,quo ad minorem,respectu defectus solemnitatum,Caballi. tract.diuidui,& indiui.in 3.par.numero 608.& 611. car.520.& numero 614. & in collectis, & gabellis tetigi in d.tract.de usufr. d. numero 165.car 629.& Cagnol.in l.si emancipati,numero 104. C. de collatio. car.233. & in seruitute, ac re communi loquitur Anton.Gomesi.de contractib.cap.14. numero 10. car.290. secus si dominus directus non consensisset emphiteusi secundæ factæ per primum emphiteutam, licèt recepisset solutiones a secundo nomine primi emphiteutæ, quia si primus, aut secũdus non soluisset, tempus non cucurrisset primo emphiteutæ minori quatuordecim annorũ, & vltra annos quatuordecim vsque ad vigesimumquintum daretur restitutio in integrum supra declarata, & si primus emphiteuta esset maior, & secundus soluere uellet uti secundus emphiteuta,& non nomine primi emphiteutæ, tunc directus dominus non teneretur recipere,& posset declarare caducitatem primo emphiteutæ, & præiudicaret etiam secundo, ratio est quia dominus directus non tenetur recipere solutionem Canonis ab isto emphiteuta secundo uolente soluere vti emphiteuta secundo, & non nomine primi emphiteutæ, sicut ipse directus dominus non posset si uellet, cogere ipsum secundum

emphi-

emphiteotam ad sibi soluendum canonem, & fictum, cum ex dicta secunda emphiteosi ipse emphiteota secundus non sit sibi aliqua actione, & obligatione obligatus, aliàs secus, & ne contractus claudicet, non est mirum, si directus dominus non tenetur recipere canonem ab isto secundo emphiteota nomine proprio soluere uolente, & declarare caducitatem primo emphiteotæ, quia primus emphiteota non potest facere secundum emphiteotam, & illum mittere
123 in possessionem irrequisito † domino directi, cum sit alienatio ultra nouennium, nisi esset consuetudo ita faciendi, quæ excusaret a pœna caducitatis, ut dicunt communiter docto. in §. Adeo, institut. de loca. & in l. 2. C. de iur. emphi. vbi Ias. nume. 152. & sequent. & ita punctualiter consuluit Paul. Pic. in consil. 77 cart. 169. Guliel. Rodoan. de reb. eccles. non alienand. cart. 438. numero. 9. in fin. & latè Alexand. consilio. 104. viso Themate, uolum. 3. cart. 86. Vincenti. Caroci de locat. & conduct. in prima part. rubric. de iur. emphit. cart. 13. Quod secus esset, si emphiteota iste primus locasse alteri ad tempus, per quam non transferetur uti-
124 le † dominium, ut potest facere æquè idoneo l. Nemo. C. de locat. l. cum plures. ff. eodem. Aret. in §. qui pro usu, numero. 3. institu. de loca. Anton. Gomesi. de contractibus capit. 3 numero. 11. cart. 193. sentit Alexād. dicto consil. 104 colum. 1. & 2. Vincenti. Caroci. vbi supra, cart. 13. column. 3. quia tali casu posset propter interesse, & ius suum sibi permissum a lege offerre nomine primi emptoris; & pro iure suo conseruando, vt per Caballi. in Milleloquio 228. & 229. in prima parte, & in tracta. diuidui, & indiuidui, in 3. part. numero. 559. & 560. cart. 503. Appostilla, ad Afflict. dicta decisio. 153. numero. 1. in fin. & ita sunt intelligenda, quę dixi supra in decisio. 29. numero. 40. & 41. hac secūda par. p quæ colligitur, quòd secūdus emphiteota amittit ius suum, si primus emphiteota non soluit directo domino, licèt ipse soluerit primo emphiteotæ suum canonem, quia ius suum non est approbatum a directo domino, neque a iure contra directum dominum, aliàs esset secus, ut dicit Paul. Pic. dicto consil. 77. nume. 9. & sequen. Alexand. Ias. & Rodoan. supra allegati, & ita est intelligendus Bald. in l. edem, numero. 10. C. loca. aliàs malè loqueretur per supradicta, quæ sunt notanda per D. Campisios, qui dicebant posse esse secundos emphiteotas, & retinere bona possessa per D. de Mombrettis, inuito domino directo, quia a iure hoc non est permissum, & ostendo clara, & euidenti ratione; Aut volunt dicta bona euicta retinere uti secundus emphiteota, & non possunt irrequisito domino directo. & oblatio facta nomine eorum proprio uti emphiteota non prodest sibi, nec primo emphiteotæ, & etiam quia negarunt bona esse emphiteotica, per supradicta, & tetigi infra numero 132. aut uolunt retinere uti bona euicta, & eorum propria subiecta fideicommisso, & non illa, de quibus loquitur inuestitura antiqua de anno 1463. ad quam omnes aliæ se referunt, & tunc non possunt retinere, sed relaxare directo domino qui possedit per annos qua-
125 draginta, qui debet, & potest † retinere dicta bona iure pignoris, & hipothecæ donec priora bona relaxentur, & reconsignentur, si extant, sin autem eorum æstimatio, & interesse, postea quam ad directum dominum reuersa fuere per caducitatem declaratā de anno 1533. & incorporata monasterio, & isti de Campesijs habent causam a D. Christopharo, qui tenebatur reconsignare, & relaxare, postea quam illa accepit adueniente caducitate, uel alia causa, ut pulchrè p Bursat. consil. 54. uolum. primo, Aemilian. consilio 103. numero. 5. & sequent. cart. 194. Plot. cousi. 100. numero. 2. 3. & 6. car. 414. & dixi supra, numero. 11. & sic illa ratio possessionis ex causa necessaria, & non uoluntaria, quia habuerūt dicta bona per sententiā uti fideicommissarij, est nullus momenti, quo ad ipsos, quia directus dominus nō fuit
126 citatus, & sententia lata † contra emphiteotam feudatarium, & vsufructuarium nō præiudicat directo domino, & proprietario non vocato, & idem è contra, & ideo cautela est etiam eos in omni actu citare pro omni suo iure, & interesse, ut sententia eos etiam afficiat, ita declaraui in tractat. meo de vsufruct. numero. 215. car. 741. Decian. consilio. 445. numer. 32. & Natta consilio 688. numero. 12. in quarta part. vbi declarat Ioseph. Ludouic. Rota Luca decisio. 56 Magoni. in Rota Lu 2. decisi. 5. numero. 14. & 15. Sigismund. Lofred. consilio. 10. per totum, & numero. 10. & seqnē. & numero. 22. & 23. Octauianus Pedemontanus decis. 156. cart. 641. Bursat. consi. 203. nu. 12. uol. 2. & tetigi supra in deci. 10. num.

26. in prima par. Imo dicta sententia uidetur probare dicta bona esse illa, de quibus soluebatur fictus directo domino per suos authores Campisios, & ita, & taliter, quòd non possit contrarium probari, posteaquã hoc fuit in libello, in capitulis, & in positionibus narratum a Dominis Campisijs, & Dom. Iudex uti bona subiecta fideicommisso, & ficto perpetuo monasterio Sancti Augustini hoc declarauit, & concessit, quo fit,
127 quòd licèt † confessio facta a parte in iudicio si apparet erronea, & non uera, possit reuocari, tamen si per sententiam fuerit confirmata, illa confessio non poterit amplius reuocari, nec dici erronea, quãdo sententia est ualida, & nulla, ut per Misingeri. centuria. 4. obseruatio. 51. Regulariter, car. 316. facit Afflict. decis. 44. nu. 2. & seq. & ibi Apostilla. Rui. consi. 71. numero 4. uol. 4. consi. 134. num. 7. & 12. uol. primo, latè Bero. quæst. 105. car. 113. Cepha. consilio 297. sub numero 16. uersicu. ultima sumitur, uol. secundo, Pau. Aemil. Veral. decisio. 192. libro primo, cart. 54. ubi dicit ita
* bis IVDICATVM, * secus si per sententiam esset reuocata, & non approbata, vt per eundem Pau. Aemil. Veral. decis. 197. lib. 1. car. 55. & sic patet iniustè exclamasse, & conquestos fuisse, nam solùm illa causa necessitatis, & euictionis bonorum potuisset iuuare priores emphiteutas, si nõ soluissent pro tẽporibus futuris, quo priuati fuere eorum possessione, propter legitimum impedimentum superioris, sentẽtiæ Iudicis, aut alterius legitimæ causæ, etiam ꝙ adesset in contractu iuramẽtum, vt in cap. ꝙ quis, de reg. iur. in 6. per Ripa in l. quod, re. ff. si cer. pet. & ibi Doct. Fulgo. cons. 7. & Corne. Benincasa, de pauperta. quæst. 8. special. 9. nu. 9. & seq. car. 135. de contractib. & tetigi in Reperto. decisio. in verbo, præceptum iudicis, in prima par. cùm non possideat, & ex causa necessaria sit priuatus d. bonis, & per Rota Perusi. decisio. 35. numero 7. in prima par. car. 179. & per Iul Clar. §. emphiteosis, quæstio. 8. car. 80. uers. sed quæro, & tangitur infra, decisione 31. hac 2. par. & per ea, quæ dixi supra in decis. 43. nu. 64. in 1. par. & in decis. 6. num. 25. & seq. in 3. par. car. 163. licèt etiam illis de Mombrettis afficiat petitio facta per monasterium Sancti Augustini, ob solemnitates non interuentas in inuestituris factis illo de Sancto Augustino, & postea Mombrettis, posteaquam dicta bona fuerunt incorporata monasterio post caducitatem anni 1533. & locata temporali locatione, adnotata supra nume. 8. 10. seq. 35. 79. & seq. & nume. 84. & infra, decisio. 31. nu. 90. & sequẽ. hac secunda par.
128 Causę uerò, quæ excludunt † caducitatem, aliquas ponit Rodoan. de reb. eccles. non alienan. cart. 497. & seq. §. sed ꝙ emphiteota, & car. 516. §. emphiteota, & quæstio. 19. cart. 433. & seq. & Alexand. consi. 99 sub nume. 10. uolum. 5. Ias. & docto. in d. l. 2. C. de iur. emphit.
129 Circa vero † deteriorationem, an in totũ, uel in parte, & sic in loco solũ, ubi est facta deterioratio operetur caducitas, & an debeat esse notabilis, & circa rem propriã emphiteoticam, uel circa melioramẽta facta ab emphiteota, & an loco illius deteriorationis sit facta melioratio, et an possit mutari forma rei, inuito dño, vide q̃ in tracta. de vsufru. nume. 157. cart. 616. & in decisio. 6. nu. 47. in iij part. & decisio. 27. nume. 77. hac ij. part. Anguissol. consil. 23. cart. 29. Afflict. decisi. 87. num. 5. & seq. Crot. consi. 115. uol. 1. Ias. consi. 17. uol. 1. Ripa respons. ij. nu. 17. de iur. emphit. cart. 83. libr. ij. Bertazzol. consil. 423. lit. A. in fin. volum. 2. in crimin. Rota. Perusi. decisio. 94. in ij. part. Syluan. cõsil. 76. Franc. Becci. consil. 33. numero. 7. & per totum Menoch. de arbitr. iudi. libr. 2. casu 78. cart. 147. Bal. in l. ædem, nu. 14. C. loca. Nicasi. in §. constituitur, nume. 8. insti. de vsufru. cart. 133. Marcabrun. cons. 55. nu. 1. & seq. cart. 223. Menoch. consil. 13. nu. 4. & seq. uolum. 1. Bald. consil. 290. uolu. 2. & Rodoan. de Reb. eccles. non alienand. cart. 105. & carte. 111. numero. 18. & 19. & uide text. in l. Neratius. ff. de usu. & habita. Sigismundi. Lofred. cons. 28. num. 12. cart. 77. Federic. Scot. cons. 5. Tomo. 1. libr. 1. uolu. 1. cart. 31. Bero. cons. 124. nume. 2. & 3. uolum. primo, Ancharã. Regiens. quæst. 47. nu. 11. libr. 3. & quando adest pactũ in inuestitura, quòd si non soluerit intra biẽnium, uel
130 aliud tempus † conuentum, aut deteriorauerit, uel alienauerit, cadat à iure suo, tali casu est sublata disputatio, an non declarata per Rectorem possit per successorẽ, & non declarata cõtra principalem mortuum, possit declarari cõtra hæredẽ, & successorẽ, de quo loqtur Bursat. consil. 253. n. 68. uolu. 3. car. 89. Rimin. Seni. consilio 429. num. 66. & seq. uolum. 3. Franc. Becci.

Becci.consi.9.cart.18.dixi supra decisio.43. nume.3.11.& 14.& in prima par.Bald.con sil.250.col.1.vol.4.Decian.consi.4.numero 20.& seq.volum.1.cart.103.Rodoan.de rebus eccles.non alienan.cart.438.num.10.& Menoch.consil.86.num.11.& seq. volum.4. Franc. Vegi.consil.68.nume.18.& seq.Ioseph.Ludou.commun. conclusio. quæst.16. cart.45.colum.2. Rota Bononi. decisio.4.in fine, nec affines,& agnati tali casu possunt petere reinuestiri,quia bona non reuertuntur ad ecclesiam ob finitam generationem, ita dicit Aemilia.consilio.73.nume.14.car. 171.& excellens D. Anton. Marius Canis, in causa feudi theologorum pro Illustriss. & Reuerendiss. Cardinale Papiensi consil. 2.nume.64.& seq.& nume.165.& seq.& nume.420.& seq.car.99.& 161.Iacob.Beretta consi.111.Mandosi.ad Roman.consil. 22. lit.k.Sarmenta selecta.interpræ.lib.3.cap.7. cart.391.Rota Bonon.decisio.19.

Quo verò ad alienationem cõtra pacta, uel irrequisito domino directi dominij nõ iuuaret caducitas,si bona non essent tradita realiter emptori,& possessio translata in
131 emptorem,quia † propter pœnam intelligitur,si alienauerit,& possessionem tradiderit,& emptor possideat,& sit in possessione virtute dicta alienationis, quo casu etiã si esset data licentia alienãdi,& sine ea possideret,caderet à iure suo,ut per Rimin.Iuni.consi.23.nume.176.uolum.2.consil.285. per totum,& maximè,num.146. & sequen. uol.3.cart.236.Laur.Siluan.consil.25.num. 33.Rota Perusi.decis.85.nu.7.& sequent.in 2.part.& decisio.35.nume.9. in prima part. Anton.de Fano,de pignorib.in 3.memb.2. part.nume.78.uersicu.insurgit autem Parisien.consi.100.num.23.uolum.4. Rodoan. vbi infra,nume.16.cart.517.Rolan.cons.51. num.3.8.37.& seq.vol.2.Hieron.de Monte, in quęstio.29.num.45.& seq.car.120.Vincẽti.Caroci.in capit.cùm quid de reg.iur.in 6. in 3.part.limita.2. numero 5.&6. cart.151. & Tiraquel. de iure constitut. in 3. part. limita.26.cart.183.ubi dicit,quòd non sufficeret constitutum,nec retẽtio vsufructus, & idem dicit Iul.Clar.in §.emphiteusis,q. 14.columna.1.car.84. & dicunt esse ęquiorẽ, & tenendam in iudicando,licèt dicant communiorem esse, quod per constitutum , & retentionem vsusfructus transferatur vera possessio.Rodoan.de reb.eccles.non alienã. cart.515.numero 6.& sequent. & numero 16.& licèt dominus directi dominij non possit agere contra emphiteotam alienantẽ , ut per Abba.in capit.potuit, numero.13.& ibi Imol.numer.48.& ibi gloss. de loca.tamen , quia lex fina. C. de iur. emphiteo.
132 dicit , quòd cadat a iure suo , hoc intelligitur ipso iure absque aliqua declaratione iudiciali,& sic statim , quia importat canonẽ latę sententię , & requiritur condemnator in sententia,ut per Iul.Clar. d.§.emphiteosis, q.13.in princ.& ideo as ficit rem.& potest ire contra tertiũ poss. ssocit rem,& propria authoritate ingredi possessionem bonorum ẽt ad præiudicium tertij habentis causam ab emphiteota aliẽnãte p supradicta,& per Petr. Duena regula 275. executio in 6.limita.Bero.consil.42.nu.29. & sequen.volum.3.Ripa responso.2.de iur. emphi.lib.2.cart.83.nume.1.& seq. faciunt, quæ dixi supra in repert.in uerbo.uerbum compellere,in prima part.& maximè quando iste tertius emptor, q fuit emphiteota , negaret bona esse emphiteotica,& ecclesię, ut per Ripa responso.2.numero.19. & 67. cart.84.in 2.part Innocen.& Abb.in capit. cæterum,columnn.fin. de iudic. Marsil.sing. 242.Ias.in l.ij.nume.85.quæst.32.C.de iur. emphit.Rimin.Iun.consi 546.numer.36.& seq.uolum.5.uide Caballi.tracta.diuidui,& indiui.ij.part.num.555.& sequent.car.502. quamuis Rota Perus.decisio.35.nume 7.in prima part.cart.178.temperat hanc conclusionem procedere,quando emphiteota tẽpore alienationis possideret , secus si non
133 † possideret,sed aduersarius emptor, q a tali casu non potest declarari caducitas propter talem alienationem , & allegat Ias.in d.l.fin.nume.121.C.de iur.emphit.& alios, & dicit ita posse facere minorem,& ecclesiam sine solemnitatibus,quando non possident,sed aduersarij aut bona nõ sunt incorporata ecclesiæ quia tali casu possunt etiã
134 † transigere,& compromittere, & per Stefa.Aufreri.in additio.ad Capella Tolosa.decisio. 439.Franc.Marc.decisio.188.in secunda part.cart.274.Bal.in l.præses,numero.6. & ibi Salicet.columnn.prima,uers.sed si quæramus.C.de transactio.Alciat.responso.17. nu.8.Federic.de Senis,cons.9.Anchar.consi. 156.Bald.consi.261.optime, uolum.4.Menoch.consi.73.nume.9.& sequẽ.lib.1.Tobi. Noni.consi.58.nume.11.Dec.consi.474.nume.2.Bursat.consil.55.nume.23.& sequen. vol.1.Ferret.consi.249.nume.13.& sequen, vol.1.

uolum.2.cart.28. Guliel. Rodoan.de Reb. eccles.non alien.§.emphiteuta, sup.nu.37. uers.Item limitatur ibi:Itē casu quo, cart. 321.& facit Crauet.consil. 152.num.7. & 8. vol primo, & in isto casu alienationis videtur solùm habere locum caducitas in
135 bonis tantum † alienatis, & deterioratis, & non in aliis, per ea, quæ dixi infra, decisio.6.nu.47.in 3 par.vbi de cōi Menoch. cōs.372.nu.32 vol.4.Rim. Sen. consi. 429. nu.66.uolum.3.Bero cōs.102.nu. 58.vol.1. cum alijs. Nisi inuestitura, & emphiteusis esset nulla, & inualida à principio illius, declarauit caducitatem, & cessauit in solutione & fecit alienationem, & deteriorationem, quia tali casu posset in totum annullari, & omnia bona reuerterentur (Domino uolente) ad ecclesiam, & ad Dominū Directum, vt dicit tex.in cap.sine exceptione.12.quæstio.2.& Docto.in d.l.2.C.de iur. emphi. per illum tex. & per supra allegata; si autem Dominus Directus nollet an-
136 nullare † inuestituram, nec bona auocare, nō posset cogi ab emphiteota, licèt ipse emphiteota nollet stare contractui ipso iure nullo ex defectu solemnitatis, & causæ necessitatis, aut euidentis vtilitatis, cum isto casu fauore Minoris, Fisci, pię causæ, & ecclesię contractus posit claudicare, hoc est nō ualere, si ecclesia, & Minor uoluerit, & ualere si uoluerit ualere, & hoc inuito emphiteota, & emptore, d.l.2.C.de iur. emphi.ibi uolenti ei, & ibi, si Dominus uoluerit, & per Tiraq. de nobilita.glo.8.quęst. 8.nu.68.cart.332.& de retract. cōuent.cart. 450.num. 152.in fin. Quod tamen est intellig ēdum ualere contractum, & emphiteosim in futurum adhibitis solemnitatibus, quia poterit Minor, & ecclesia cogere emphiteotam, & emptorem ad standum promisfis, & ad adhibendas solēnitates ad hoc, ut contractus sit solemniter factus, & validus, quando est vtilis ecclesiæ, aliàs, secus, & ita potest emphiteota cogere Minorem, et ecclesiam ad conualidandū contractum cū solemnitatibus, aut ad rescindē dum illum, ne semper ita suspensus remaneat, per ea, quæ dixi in tracta.de Tutore, sub nu.170.cart.170.Tiraquel.vbi supra Bernard. Alpha, in l.cum interdictæ. C.arbitr.Tutel.num.444 car.124. latè Sarmenta in tract.de redditib.eccles. in prima par. cap.2.car.35.in Tertio casu, & nu.13.& seq. & cap.3. car. 51. & maximè quando contractus est nullus propter solemnitates, & qualitates substantiales legis, & Canonis omissas, ut est in casu alienationis bonorum Minoris, & ecclesiæ defectus decreti, causa necessitatis, aut euidentis utilitatis, quia tali casu sola utilitas non facit ualere contractum, etiam uolēte ecclesia, quia impossibile est, quòd ualeat illud, quod à principio est nullum, secus si defectus esset in qualitate inducta à statuto, uel ab homine, & non in substantia, nec in forma legis, & Canonis, ut pulchrè declarat Bar.in l.cū hi, §.eam transactionem, & §.si prætor, & §.si cui.& §.fin.ff.de transactio. Curt.Iun. consi.189.nume.22.& seq uolum.3. & ita loquitur Roland. cons. 54 num.26. & 42. uol.2.& videtur tex.in l. Iulianus, §.si quis à pupillo. ff.de actio.empt.& declarat Sarmenta, ubi supra de redditi.eccl. cap.2.sub num.16.& seq.versic.ex quibus ultra Doct. cart.43 & sub num.19.cart.48. uersic. procedit similiter in ecclesia, & nu.seq.per glo. ordina.in ca.1.Ne sede uacan.& ibi Doct. tetigi in decisio.46. num.4. & 5. in prima part.& ita est intelligēdus Lamberting.in tract.da Contractib. eorum qui sine cert. solemni.in glos.fin.in quæst.49. & quæstio. 50.cart.471.ubi dicit magis cōmunem, contractum utilem minori, & ecclesiæ ualere ad fauorē Minoris, uel ecclesiæ, quia procedit si solemnitas non est substantialis, aut de forma legis, aut Canonis, aut si uoluerit ratificare, & conualidare contractū cum solemnitatibus substantialibus inductis à lege, & Canone, aliàs male loqueretur, per supradicta, & per tex.in l.si pupillarē §.si prætor.ff.de Reb.eor.& Rimin.Seni. consil. 702. nume. 24. uolum.4. car.93. & Guliel. Rodoan. de Reb. eccles. non alien. cart.186.numero 6.& car.190. num.13. & seq.cum & solemnitas, & utilitas, uel necessitas simul requiratur, & non utilitas tantum, & tetigi supra decis. 46. num.4. & 5.in prima part.Mandosi.de resigna.gratię. in uerbo, si in euidentem, colum.2. in fin.
137 cart.67.uersic.sola causa, † & valebit (ut ex nunc, non ut ex tunc) cum a principio sit nullus contractus, sed contrahens cum minore, aut ecclesia obligatus remanet conualidare illum (ita uolente minore, & ecclesia) cum solemnitatibus, non autem infirmare, ut dicunt supradictę authoritates, ergo si non ualet a principio, & conualidatur ex superuenientibus solemnitatibus

&

& confirmationibus, tunc incipit robur, & ualiditatem habet re; & non retrotrahitur, sed vt ex nūc incipit ualere, vt per Bal. in consil. 475. volum. j. & tetigi supra in Repertorio Decisionum, in verbo. Ratificatio cum debitis in prima part. cart. 1167. & in decisio. 16. sub nu. 35. cart. 331. colum 2. hac 2. par. Rolan. consi. 60. num. 53. volum. 4. cart. 121. Paris. in l. Gallus, § & quid si tā tum, nu. 129 ff. de liber. & posthum. car. 223. Anchar. Regiens. quæst. 49. nu. 12 lib. 3. cart. 175. & ita tenet Paul. Emil. Veral. in decisio. 205. & decis. 211. lib. 1. cart. 60. & in decisio. 309. nu. 1. & seq lib. 2. car. 101. vbi di-
* cit ita Romę IVDICATVM sentit Rodoan. vbi supra, nume. 8. & 9. cart. 186. & Lamberti. de iur. patrona. in 16. artic. prima quæst. num 11. & 13. cart. 117. & artic. 20. quæst. j. sub nu. 12. cart. 122. in 2. part.
138 vbi & ista cōfirmatio cum † solemnitatibus est fiēda re integra, & quando adest persona, quæ possit cogi ad seruandum contractum adhibitis solemnitatibus, alias secus, per ea, quæ dixi supra in decisio. 8. nu. 8. in hac 2. part. Rolan. cons. 63. num. 51. & seq. lib. 4. & Rota Putei decisio. 190. libr. 2. cart. 229. Quo casu videtur decidi posse emphiteotam non amittere melioramen-
139 ta, & † expensas vtiles, & necessarias factas ante confirmationem contractus, licèt non soluerit intra biēnium, aut deteriorauerit, vel alienauerit irrequisito Directo Domino, quia non erat verus emphiteota, & inuestitura nulla, & illa melioramenta, ac expensas fecisse tamquam possidens bona alterius, & ecclesiæ sine Titulo, nec poterat illa bona ecclesiastica in perpetuū retinere (ecclesia nolente) pro ut potuisset, si inuestitura fuisset valida, ob quod onus, & ob quam perpetuitatem datur caducitas fauore ecclesiæ, & Directi Domini, si non soluerit intra biennium, si deteriorauerit, aut si alienauerit, d. l. 2. & ibi Ias. & Docto. & tetigi supra, nume. 130. & 131. ideo vti non verus emphiteota (de quo supradicta non loquuntur) tenetur ad fructus perceptos, & illos compensare cum melioramentis, & expensis vtilibus, ac necessarijs, vt dixi supra in Repertorio Decisionum, in verbo, melioramenta, nu. 5. & 6. car. 1096. in prima part. Curt. Iun. consil. 165. nume. 15. uolum. 2. Franc. Vegi. consil. 18. num. 7. cart. 34. & Menoch. in tract. de Recuperan. possess. remedio 15. quæstio. 40. num. 580. & seq. car 171. & faciunt quæ dixi in tract. de vsufruct. sub nu. 236. cart. 782. vers. & quando venditio est ipso iure nulla, in prima part. & non illa amittere, per supradicta, & per singulare dictum Franc. Crem. singul. 113 statuto cauetur. vbi caducitas, & pęna non habet locum in actu nullo, & l. 2. C. de iur. emphit. & auct. qui rem. C. de sacr. sanct. eccles. loquuntur in emphiteota, & contractu ualido, qui & ipse possit dicta bona retinere in perpetuū, casu quo soluat, non deterioret, nec alienet, ut ibi per Doctores, & per ea, quæ dixi in Reperto. Decisionū in verbo statutum, quod quis contra sent. in prima part. car. 1200. & ratio naturalis hoc dictat, quòd iste ante confirmationem contractus non est emphiteota perpetuus, sed temporalis, & simplex ac annalis, cum possit ab ecclesia, & a Directo Domino semper expelli ex defectu inuestituræ, vt dixi supra, nec valeret locatio vsque ad nouenniū, & tricenniū, quo t.pe solemnitas aliqua non requiritur, vt dixi supra in Repertorio Decisionum, in uerbo, locatio bonorum, cart. 1065. in prima par. Laur. Kircoui. commun. opinio. conclus. 32. nu. 28. centuria. 2. car. 41. Rebuf. constitut Regni. Tomo primo, de sent. prouisio. artic. 2. glo. 4. num. 7. cart.
* 268. vbi dicit ita IVDICATVM * sed possessor, aut conductor ad tempus non
140 amittit melioramenta, et expensas † vtiles, & necessarias, si non soluerit inter tēpus, vel alienauerit, aut deteriorauerit, si pensio correspōdet fructibus, vel quasi, sed tātū tenetur ad damna, & per tex. in l. Colonus. ff. loca. Abba. in cap propter sterilitatem, num. 10. & 11. & ibi Apostilla in verbo, sed Angelus, & in cap it. fin. sub nu. 13. & ibi Apostilla, de loca. & condu. Bursa. consi. 23. num. 30. uolum j. & Ioseph. Ludouic. in suis commu. concl. 12. car. 23. col. 4 uers. Apparet ex alio, & uersic. seq. & infra decis. 30. nu. 227. et 231. ergo iste emphiteota, & possessor, cū nō esset uerus emphiteota, & nullū ius haberet in re ante cōfirmationē subsequutā cum solēnitatibus, & sit tanquā cōductor, & possessor simplex Annalis, melioramenta amittere nō pót, & hæc sunt notāda, quia a nemine vidi tacta in casuisto, & sunt uerissima, & iuuabunt emphiteotam, & reportabis honorē apud doctos, reales, & practicos Iudices. At quoniam ad aliud nō tendit hæc noa Decisio

& intentio, ac labor, quam ea facilitate, qua fieri poßit ostendere, & declarare ueritatẽ opinionũ, & casuum occurrentium distinctionibus, & ueris, ac realibus auctoritatibus, miscendo, practicam cum theorica, & ad hoc, ut religiosi, & seculares poßint se eximere a cẽsuris, & interdictis, & a litibus, & expensis, & bona Cæsaris Cæsari relaxare, & Dei Deo, uolui ad corroborationem supra dictorum inserere de uerbo ad uerbũ in sequenti decisionem 30. elegans consiliũ Excellentißimi doctoris D. Antonij Marij de Canibus aduocati Papiensis mihi dono datum ab agentibus mense Archiepiscopalis Mediolani in causa delegata coram Reuerendißimo D. Episcopo Papiensi, quod consilium multum confert ad præcedentẽ, & presentem decisionem, cuius tenor talis est, qui sequitur in præcedenti decisione.

CONSILIVM EXCELLENTISS. I. C. Domini Antonij Marij de Canibus Papiensis. In supradicta materia emphiteosis.

ARGVMENTVM.

An inuestitura facta per procuratorem Illustriss. & Reuerendissimi Cardinalis Archiepiscopi Mediolani, in quondam Ioan. Aloysium Barbatum, de anno 1482. de bonis Angleriæ, & Taijni pro canone librarum 280. Imper. in anno, licèt oblatę essent libræ 300. valuerit, & ualuerit decretum in ea interpositum per delegatos Apostolicos, &

An dicta bona possent dici consueta dari in emphiteosim, ita quòd licèt ob cessatam solutionem canonis, & malam versionem reuersa ad mensam, & per decennium ab ea possessa, hunc statum habuerint tempore concessionis factæ Ioan. Iacobo Coyro de anno 1541. & potuerint sine noua solennitate eidem Coyro per procuratorem laicũ ab Archiepiscopo constitutum de nouo concedi, & ualeat dicta concessio facta sub promissione procuratoris de ratificari faciendo ab Archiepiscopo, & sub conditione si & quatenus accedat consensus, & beneplacitum S. Sedis Apostolicæ, licèt non subsequutis dictis ratificatione, & beneplacito, &

An prædicta inuestitura facta dicto Barbato transeat in Zaninum filium naturalem tantùm quondam Bartholomæi Barbati filij dicti quondam Aloysij, cui dictus Aloysius legauerat.

SVMMARIVM.

ACCELERATIO causæ est sufficiẽs in eius cognitione omnia annullare, nume. 32 43. 52.

Accessoriũ non debet separari à suo principali, numero. 36.

Actus præsumitur potius, quòd sit permissus, quã prohibitus, nu. 326.

Alienatio rei ecclesiasticæ requirit cognitionẽ causæ, & in ea debet seruari forma delegationis, aliàs nulla, sup quã testes debent examinari, et de cognitione debet cõstare, n. 29. 32. 50. 51. 53.

Alienatio rei ecclesia. debet esse ei euidens utilis, nec sufficit non esse damnosam, nu. 346.

Alienatio rei ecclesi. si facta, & concessa sit, cessante eius euidẽti utilitate, concessio debet corruere, licèt sit confirmata auctoritate Pontificis, nume. 13.

In alienatione rei eccles. debet cõsiderari, & quãtitas fructuum, qui percipiuntur, & spes eorũ, qui in futurum poterunt percipi, nu. 12. 211. 280. 317. 325. 247. 349.

Alienatio rei eccles. tam simplex, quam per uiã emphiteosis, ut ualeat, opus est in casu permisso fiat ex causa necessitatis, uel euidentis utilitatis, uel saltem legitimè, nu. 1. 137. 158.

Alienatio rei eccles. ut ualeat, requiritur, ut interueniat

Inuesti-

DECISIO LXXV.

VT eorum omnium ueritas elucescat, quæ ab Excellen. Aduocatis,tā in facto, quàm in iure proponuntur,in causa vertēte inter Illustriss. Bartolomęum Archiepiscop. Mediol. nomine eius mensæ agentem,& hæred.quond.Magn.D. Fabricij,seu Illustr.D.Serbellonos, ordinatim procedendo,in primis videndum est,an inuestitura de anno 1482. Aloysio Barbato facta, subsistat, & dicendum uidetur,quòd
1 non,quia † vt alienatio simplex uel per uiā emphiteosis valeat,opus est, quòd in casu a iure permisso fiat ex causa vtilitatis, uel
2 necessitatis,& alia legitima etiam † solemnitas interueniat,cap.1.de reb.eccl.non aliean.lib 6.Clem.1. eodem titu.cap.in nulli, cum alijs,extra eod.Abb.cap.1. de in integ. restitut.Dec.cons.142.nume.4.& per alios, Ioan.Baptista Ferret.cōsi.248.nu.9. & apud Borgnin.decisio.46.nu. 43.in prima part.&
3 licèt pro † causę cognitione & solēnitatibus sufficiat,quòd id seruetur,quod Papa in rescripto(si in euidentem) mandat,Abb.consil.41.lib.1.Capic.decisi.16. cum alijs, tamē
4 illius forma est † diligenter attendenda,c. cùm dilecta de rescript.Abb.d. consil.41 in princ. Sed in dicto rescripto conceditur facultas dandi in emphiteosim bona, ex quorum locatione ad tempus parum prouenit, & percipitur. Et hic agebatur d̄ perticis sex mille,uel circa,bonorum tunc reditus,ut dicebatur librarum 162.Imper.& pro quibus fuerunt oblatæ libr.280.pro canone perpetuo,& sic in spe maioris reditus saltem erāt.
5 Ideò non poterat dici, quòd † de modico ageretur,inspecta terrarum,& reditus quātitate ex iusto iudicis arbitrio,iuxta ea quæ habentur capit.terrulas 12.quęstio.2.veluti usque ad duos aureos.Imol.cap. cæterū, ad finem, post Anton.de Butr.de donatio.
6 per l.si † olim,in fin. cum sequenti,uel usq;
7 ad quinque † ducatos, iuxta l.diuus,ff.de bon.damnat.Mandos.in praxi signat.sub titu.si in euidentem, uersi. quare autem,ubi
8 dicit,† quòd signatura habet quinque aureos pro parua summa, Rodoan. de reb.eccles.non alien.fol.127.numer.92.& 106.Et tunc solet talis licentia per breue,uel per rescriptum (in forma) dilectus expedri,quia
9 breuis † causa,vel modica summa desiderat modicam impensam,authen.nisi breuiores. C.de sentent. ex breuiloq. recit & in casu nostro duo sunt rescripta, unum per viam breuis,alterum per uiam bullæ,propter alia grauiora in permutando iurisdictiones, & bona minus vtilia,pro alijs magis,utilibus.

Secundò, dicta inuestitura non uidetur in euidentem utilitatem facta, ut rescriptum, & mandatum prelati dicebant, quia in precibus duci Mediolani tunc por-

rectis dictũ futi, quòd libræ tercentum
erant oblatæ,& pro illis erat concessio faci
enda, quę ex inde fuit pro canone librarum
280.expedita.Ideo non ualet, quia ex hoc
10 euidenter † apparet, ꝙ utilitas ecclesiæ nõ
fuit procurata, auth.multo magis,ibi,plus
offerenti, C. de sacros. eccl.cap. ad aures,
ubi Abb.ult.notab. de reb.eccles.non alien.
Laurent. de Rodulf.c. sine exceptione 12.
q.2.quæs.46.Rodoan.d.tractatu, quæst.23.
nu.5.fol.477. Ideo inuestitura est nulla,
11 extrauag. ambitiosè, ibi, & † tunc cum
ecclesiarum euidenti utilitate. de rebus
eccl.non alien. Tertiò, licet narretur, quod
de fictu ad tempus percipiebãtur libræ
162.tamen attentis dictis oblationibus, cla
re dignoscitur, ꝙ si libræ tercentum erant
12 oblatæ pro cõcessione perpetua, † quod
spes erat maioris reditus, quæ considerari
debeat, d.c.sine exceptione ibi, meliora ꝓ
spiciat, & nõ sit dubiũ ecclesię profuturũ,
cum allegatis in decis. Borgnini 46. num.
141.& num.267.cum sequẽti in 1.part.Ro
doan.d. tract. fol. 130. sub rubr. de caus.
13 utilit.nu.129.Ideo cessante † euidenti uti
litate, concessio debet corruere, etiã quod
commissarii illum confirmauerint authori
tate Pontificia, l.et si præses.C. de præd.mi
norũ, Decius d.cons.142.Ias.cons.55.lib.1.
Gemin. consil.48. Rodoan.d. rubrica, de
caus. util. num. 155. cum sequentibus fol.
14 131. Quarto, ultra prædicta † alienatæ
sunt decimæ, de quibus in mandato
prælati nullum fit uerbum. Item ficta li-
bellaria,& alia ut census ipsi Archiepisco-
po,& eius mensæ spectantia, quæ erant spe
cificanda, Laur.de Rodulf.d.c. sine, quæst.
19.cum allegatis per Decium d.cons. 142.
num.7.cum sequenti. Rodoan.d. tract. fol.
129.nu.112.Borgnin.decis.45.num.23.Vbi
15 requiritur † mandatum speciale ad talia
& talia bona concedendum, & ius decimã
di, siue directum, siue utile dominium de-
16 cimarum † non potest inferior a Papa cõ
cedere, cũ sit quid spirituale, Abb.cap.ad
17 hæc, num.3.cum sequenti, de † decim. Ne-
que uenit in generali concessione, uel mã
dato, Innoc.cap.ex litteris, de iure patron.
18 & delegato super iuribus, & † bonis tem
poralibus, non spiritualibus debet intel-
ligi, ut ibi per Innocentium.
19 Quintò, fuit factum † pactum, ꝙ em-
phiteota possit se liberare cũ consignatio-
ne tot liuellorum per uiam cambij, qđ fie
ri non potuit, quoniam delegatio de ho
20 casu † non loquitur. Neque de uno casu
ad alium debet trahi, l.si pupillorũ, §.si præ
tor, ff.de reb.eorum, Barto.l.sicut, §.sed etiã
permiserit, nu.3.quib.mod.pign. uel hypo
21 thec.solu.& ratio est in † casu nostro, quia
tunc nõ alienatur utile, sed directum, & de
totali,& perpetua alienatione agitur, absq;
spe reuersionis, quod est magni præiudicij,
Bero.consi.86.in fin.lib.1.per Alexan. con
sil.17.nu.12.lib.4.Borgnin.decisi.29.num.
54.hac 2.part. Et dicta permutatio extendi
tur in tẽpus successoris, quo concedens nõ
erat futurus prælatus, Rebuf.de reb.eccles.
non alienan.nu.18.
22 Sextò, quando sunt res † notabiles, ex
quibus modicus reditus percipitur, res æsti
matur,& pensio constituitur, quæ collecta
in uiginti annis facit uerum rei pretiũ, &
23 ita sub uigesima pretij rerum concedi † de
bet, authẽ. perpetua, secundo responso, C.
de sacrosan.eccles.ubi omnes annotant, Be
ro.consi.85.num.1.lib.1.Rodoan.dicto tra
cta.rubric.de immob.rerum alienat. num.
10. fol.78.Rebuf.dicto capit.sine exceptio
ne in compendio aliena.num.98. car.115.
Præterea hæc bona erant terræ cultę, pra
ta cum aqua, syluę,& nemora, pascua, ac di
uersa sedimina, cum ædificijs in quantitate
ꝑticarũ sex mille, uel circa:& notabilis cõ-
siderationis, cum diuersis redituarijs,
& honorantijs, prout in dicta inue-
stitura legit, quorũ nulla est habita discus
sio per commissarios. Adnotata per Ca-
pici. decisio.105.
Septimò, dicta inuestitura est à regulis
24 emphiteoticis † satis exorbitãs; quoniã
datur facultas alienandi irrequisita eccle-
sia, ut in clausulis ibi positis apparet, con-
tra l.final.C.de iure emphyt. Dec. consilio
164.nu.3.Clar. quæst. 13. uersic. ulterius
25 † quæro, § emphyteosis, Borgnin. decisi.
45.nu.18.& nu.33.in prima par. car. 690.
Et dicta licẽtia, ut ad libitũ possit alienari
26 ꝑ ꝑlatos ꝑt † cõcedi, q̃a liberè đ bonis nõ
possunt disponere, Hiero.Gabr.cõs.83.nu.
27 9.cum sequẽti. Propterea † erat opus spã
lissimo mãdato ꝑlati, q̃ nõ ita ꝑt uideri sẽ
28 sisse, Bar.l. filiusfamil.ff.de dona. † Borgni.
decisio.45.nu.17.& seq.in prima par.car.
685. Nec successor tenetur stare machina
tionibus & dolis, ac lęsionibus prælati an
tecessoris, ut ex Baldo tradit Bero.consil.
83.nu.10.lib.1.

Octauo,

29 Octauo, nulla fuit † adhibita causæ cognitio, neque forma delegationis seruata quæ dicit, ꝙ cautè, & diligenter attēdant causas expressas, & illas sollicitè examinēt atque discutiant testes, & probationes su-
30 per narratorū veritate recipiant. De † istis
31 enim nō apparet, & super † illis debebāt fieri instrumentum, quia assertioni ipsorū non creditur, Anchar. clemen. prima, de reb. eccles. non alien. Ruin. consi. 68. nu. 16. lib. 1. facit Gramati. decis. 79. nu. 16. & seq. Latè Ferret. cōs. 147. num. x. cum sequenti & communem dicit Rodoan. rubr. de cau. cognit. num. 38. cū sequenti, qui alios citat fol. 152. & nume. 54. cū sequentibus, declarat verba huiusmodi rescripti, ad quæ commissarij tenebantur, quorum nihil interuenit, & latè eadē declarat Hippol. Rimin. consi. 355. numero 29. cū seq. lib. 4. & idem apparet, quoniam ex breuitate temporis est impossibile, vt cognitio interuenerit, ut mox dicam, sed præcipitan-
32 ter fuit processum. Ideo omnia † sunt nulla, Abb. d. consil. 41. in prin. lib. 1. Ruin. d.
33 consilio 68. & cum † facultas cōcedendi licentiam commissariis competeret, sub dictis conditionibus; de eis specificè per
34 certas probationes, & clarè deberet † cōstare, neque sufficit præsumptiuè de eis apparet, Ruin. d. consil. 68. Rodo. eadem rub. nu 72. Borgn. dec. 46. nu. 23. & 28. in j. par. qui in terminis loquuntur, & forma com-
35 missionis non † seruata, omnia sunt nulla, Hippol. Rimin. d. consi. 355. nu. 84. per alios.

37 Nec est verisimile, † ꝙ si Archiepiscopus sciuisset huiusmodi, ab eius procuratore, & a dictis commissarijs gesta, quæ sunt cōtra extrauag. ambitiosè, de reb. eccle. non alien. Nec de causa seu euidenti vtilitate, nec de cognitione appareat, quę interuenire debuisset, clem. prima, cum gloss. de reb. eccles. non alien. voluisset illa approbare, ꝑ ꝑ pęnas vltra nullitatem cōtractus eidem impositas d. extrauag. ambitiosè. Iō
38 † eius ratificatio non pōt præsumi, quia agitur de graui pręiudicio, Ias. consil. 140. colum. 3. libr. 4. Anson. Gabr. de procurat. limit. 7. nu. 15. primæ conclusionis, multo
39 † minus potest præsumi, si scientia † non
40 interuenit, quæ non præsumitur. l. verius, ff. de ꝓbat. q a maior iuris ꝑsumptio insurgit cōtra pręsumptionem, quæ ex antiqtate tēporis inducitur. Neq; illius mandatū ad prædicta se extendit, l. si procurator, ubi Ias. ff. de cōdi. indeb. & circa ratificationem alia plura inf. dicentur.

41 Nec ꝑt ꝓ † decreto iudiciū pręsumi, ꝙ omnia ritè & rectè sint exequuti, ꝓut in mādatis habuerunt, quoniam oblatis rescripto, & mādato ad licentiam & inuesti-
42 turā eisdem die & hora præcipitanter † ꝓcesserunt, & ex breuitate temporis nulla, præsumitur cāæ cognitio, sed fraus & collu-
43 sio, c. cū ex literis, de † in integr. restit. l. si ventri. § eorum, ff. de priuileg. credit. cum multis allegatis ꝑ Rodoā. d. rub. de cau. cognitione, num. 66. cum sequenti, fol. 153. Dec. consi. 399 col. 2. Paris. consi. 98. nu. 18. cū sequēti, lib. 3. cum aliis, de qbus per Rolan. a Vall. consi. 99. nu. 26. lib. 1. Hyppol. Rimin. consi. 45. num. 23. cum sequenti, consi. 5. num. 162. cum multis sequentibus lib. 1. Alciat. reg. 3. præsumptio. 10. nu. 8. & apud Borgni. decis. 46. nu. 283. cum sequēti, ubi aliis pluribus modis satisfaciunt. Et dicta nimis acceleratio commissariorum sola est sufficiēs, omnia annullare, ut in dictis locis.

44 Nec potest dici † aliqua pręscriptio decursa, uiuente Barbato emphyteota, ꝑ ꝑ
45 † eius malā fidē, c. possessor, de regu. iur.
46 li. 6. cap. fi. de pręscrip. quæ † nocet eius hæredi. l. cū hæres. ff. de diuers. & temp. præscrip. Balb. de præscrip. secūda parte, tertiæ partis, quæst. 12. nu. 11. in scd̄o mēbro, Fe-
47 lin. c. si diligenti, co. ti prout nec † currit, viuente pręlato malè alienante. Bart. l. qui fundum. §. si Tutor, ff. pro emptore, Abb. cap. ex transmissa. col. 2. in tertio casu, Felin. c. 1. co. pen. cum sequenti, de præscript. Socin. Iun. consi. 6. nu. 27. li. 2. vbi successori
48 † datur in integrum restitutio propter ꝓbabilem ignorantiam, & per glo. cap. 1. in fin. de in integr. restit. lib. 6. quę hic fuit petita, & apud Marium Anguss. consilio 79. nume. 69. cum sequenti, Borgn. decis. 45. num, 59. cum sequenti. & decis. sequenti, nume. 94, Iacob. Beret. consil. 111. num. 14. cum seq.

49 Nec obstabat, ꝙ delegati † potuerunt facere cōcessionem sub ea forma, sub qua reperitur facta eorū arbitrio, cui erat commissa, ꝑ notata a Corn. consi. 101. nu. 42. lib.
50 2. Respondetur, quod fines † mandati non potuerūt excedere, d. c. cū dilecta, cum allegatis. Ergo cum sine euidenti vtilitate, & si-
51 ne cāę cognitione. Sed ex abrupto † sit facta,

cta, non tenet, d. extrauag. ambitiosè, cum aliis. Et habetur in bullis Iulij Tertij, Pauli Quarti, & Pii Quarti, & Quinti Pontificũ, relatis ad finẽ tractatus. Rodoan. & Cor
52 neus † loquitur, in casu, quo spãle, vel generale mãdatũ cum libera ad ea poterat se extẽdere, & capitulum de illis, si nõ in specie, saltem in genere, vel implicitè tracta-
53 uerat. Et nego, ꝙ † delegatus uel ꝓcurator possit contra formã mãdati aliquid cõcedere, quoniã hoc ẽ cõtra d. c. cũ dilecta, l. diligenter, ff. mãdati, l. si procurator, C.
54 de ꝓc. cum vulgar. Et licet aliàs † mandatarius possit facere ea, quę sunt mãdato uicina, vel cõnexa, & quæ sunt de cõsuetudine, quoniã hęc tacitè ueniũt, in substãtia
55 libus tamẽ, & † quo ad effectum dẽt mandatum seruari. Ias. d. l. si procurator, col. 1. qđ a delegatis, & procuratore ante dictis non fuit sequutum, ex allegatis supra. Et ꝑ hæc apparet, respõsio ad ea, quæ in hac prima dubitatione per aduersantes dicta fuerunt.

56 Secũda dubitatio est, † an dicta bona possint dici consueta dari in emphyteosim, & an hõc statum tpe concessionis factæ Ioãni Iacobo de Coiris haberent, ita ꝙ sine noua solẽnitate eidẽ Coiro potuerint in perpetuum, & de nouo concedi iuxta c. 2. de feud. per Ab. & Doctor. c. vt sup. de reb. eccle. non alien. Calder. cons. 11. de feu. Alec. cons. 9. nu. 5. uer. nec prædictis, li. 3. cons. 5. nume. 11. lib. 5. Bart. num. 4. & Doct. authẽ. qui rem. C. de sacro Ec. Doct. ca. 1. qui feu. dar. poss. in c. 1. Epis. uel Abbatem, Rimin. sent. consi. 32. nume. 8. lib. 1. Afflict. constit. constitutionem diuæ memoriæ 13. no nu. 71. li. 3. Ioan. Crot. consilio 146. num. 16. Rebuff. in compen. de reb. eccle. non alien. nu. 33, in octauo casu. Curt. de feud. in secunda parte. Ruin. consi. 151. nume. 15. lib. 1. Dec. consi. 329. num. 5. Cep. consilio 3. nu. 89. & 155. nu. 29. Rodo. de reb. eccles. non alien. fol. 245. lect. item alio casu: fol. 357. num. 1. & 361. nu. x. Cla. §. eodem quæst. 6. Bennitend. decis. 13. num. 7. Bursat. consilio 127. lib. 2. Rol. a Vall. consi. 1. nu. 83. li. 1. Hippo. Rim. cõsilio 32. ad fi. lib. 1. Et pro clara intelligentia sequendo communes sententias, dicitur, quod ad hoc, ut dicta consue-
57 tudo inducatur, plura requiruntur † de iure canonico. In primis, ꝙ illa sit præscripta per tempus quadraginta annorũ, ꝙut requiritur in consuetudine, quæ cõtra ius commune, uel contra ius ecclesiæ inducitur, ut per Abbat. & omnes c. fi. num. 8. & xi. de consuetud. cap. cum de beneficio, de præbend. lib. 6. & notatur in c. Cuman. de elect. glos. in uerbo de consuetudine, cum sequen. c. cum ecclesia. de caus. possess. & propriet. & ita in specie tenent Iser. cap. 1. nu. 5. Afflict. nu. 17. & 28. Prępos. post. Iaco. de Beluis. num. 25. qui feud. dare poss. Afflict. cap. 1. nu. xi. in titulo, Episcopum, uel Abbatem, & decis. 305. numero x. & 18. Iacob. de Franch. d. cap. 1. nu. 65. qui magis cõmunem dicit, Marti. Laud. nu. 71. qui feud. dar. poss. Iacob. de sancto Georg. tract. de feud. in uerb. in feudum, num. 37. Zas. in quinta parte, n. 52. Clau. in 2. quęst. princi. in 7. declar. col. 3. ver. concludendo, col. 6. vers. aut verò, cum sequẽ. ad fin. dictæ declaratio nis, colum. 12. restrict. 4. uer. tamẽ pro declaratione, eod. tract. Petr. de Bellapertica tit. 4. Iacob. Ardizon. cap. 8. Blanc. c. 4. eod. de feud. Ale. d. cõs. 9. nu. 6. lib 3. consi. 5. nu. 9. & xi. li. 5. Cuma. consil. 99. colum. fin. Imol. consilio 116. col. 2. uer. item antedictam, Bald. l. de quib. numero 85. & Ias. nu. 48. ff. de lib. Rochus de Curte d. ca. fin. conclus. 4. quæst. 2. requisiti secundi, & in 7. requisito, & an. in hoc se remittit ad Alec. d. consilio 9. Rodoã. d. tract. de reb. eccl. non alien. fo. 376. numero 2. cum seq. ubi communem dicit, & fo. 8. nu. 53. Capic. in inuestit. feud. in verbo. feudum dant, conclus. 1. cũ sequen. fo. 142. Bertachinus, de potest. Episcop super rebus ecclesiæ, quę. 18 quartæ partis, Ias. cons. 155. col. 2. & pen. lib. 2. Balbus de præscript. in fine primæ partis, quintæ partis, quæst. 20. Clar. §. feudum, quæst. 13. Iacob. Beret. cons. 111. nu xi. Ruin. cons. 31. num. 3. lib. 1. Vbi communem dicit, & Ostiens. Iserniã, & Imolam, allegat. Imol. l. quod dicitur, col. fin vers. penul. ff. de uerb. obligat. in ca. 2. nu. 37 de feud. Dec. authent. qui rem, nu 20. C. de sacros. eccl. cons. 142. nu. 4. & 341. nu. 12. Claud. Aquens. de feud. 2. quæst. principali in 7. declarat. col. 3. uers. concludendo, col. 6. uers. aut vero, cum sequẽ. ad fin. dictæ declarat. col. 12. restrict. 4. uers. tamen declarationẽ, Io. Baptista Ferret. cons. 258. nu. 16. Et prædictam
58 † communem intelligo, ut consuetudo præscripta requiratur, siue de origine emphyteosis, & inuestitura non appareat, Zas. d. nu. 52. Castr. cons. 189. col. 2. li. 2. Rodoan. d. tract, fo. 377. nu. 11. Ruin. consi. 41. nu. 44. uers.

59 44.versi.aut † dubitatur,lib.1.siue de ori
gine appareat,sed titulus inuestituræ ē in
ualidus,& præscriptione non est firmatus
qa tūc non potest dici,quod adsit, vel sta
tutum,vel cōsuetudo,vel alia iuris disposi
60 tio. † & p inde ē,ac si nullus titulus,vel cō
cessio inualida subesset,l. non putauit, §.
non quæuis,ff.de bonorum possess.contra
tab.l.4.§.condemnatum,ff.de re.iu.Iser.d.
cap.1.num.4.qui feu.dare poss. Alex.in d.
consi.9.numero 5.Et quia in tali consue-
61 tudine † præscripta eadem requiruntur,
quæ in præscriptione iura volunt inter-
uenire, veluti bona fides, Titulus quando
sumus in his personis,quæ non possunt cō
tra ius canonicum,vel ius ecclesiæ expres
se statuere,nec contra eos aduersus quos
aliquod iuris,vel præiudicium,vellent in
62 ducere,vt in prælatis,† & alijs ecclesiasti
cis personis,quæ non possunt aduersus ius
ecclesiæ,& canones aliquid facere, Doct.
d.cap.fin.de consuetud.Cur.sen.consil.79.
col.fin.Pelin.cap.quod super his, de maio
rit.& obed.Roch.de Curte d. ca.fin.in se
cundo requisito, qui ponit regulam,cum
limitationibus, & in effectu dicta consue-
tudo in quantum dicitur præscripta ue-
rius & realiter est præscriptio, Crau. de
63 † antiq.temp.in princ.nu.13.quartæ par-
tis,in quinta differentia,& in sexta differē
tia,num.15.in fine,cum sequenti, & num.
64 18.versi. rursus fieri potest, † quod vltra
quadraginta annos hæc consuetudo pro-
tendatur,propter malam fidem,vel aliam
cām. Propterea quando esset inuestitura
irrationabilis,& damnosa,& sine solemni
tatibus,dicit Iacob.de sancto Georg. in d.
65 verb.in feudum,num.37.ꝙ † tempus im
memorabile non sufficit.Rui.consi 41.nu.
43.ver.si vero non constat,lib.1.Sed quòd
66 hoc † tp̄s immemorabile sufficiat,Curt.d.
tract.q.3.nu.7.cum seq.disputat,& q.4.nu
me.7.decidit,ꝙ sufficiat,per c.i.de præscr.
li.6.& ratio est,quia ius commune resistit
d.extrauag.ambitiose,de reb eccl. non a-
lien.cum alijs,& ita locum habet gl.in d.c.
1.in verbo,antiquitus,q. feu.dar.poss.quæ
67 aliàs tp̄s † immemorabile requirit,p qđ
res vt feudalis concessa sit; & in hoc casu
versamur, quoniam prima inuestitura mi
nus legitimè,& non seruatis seruandis , &
sine vtilitate ecclesiæ processit,vt sup.fuit
68 dictum , & † vitiosus titulus iniustitiam
ostendit , ac malam fidē,ideo cauere de-
bet aduocatus,qui allegat præscriptionē
69 † immemorabilem,ne vitiosum titulum
ostēdat,Paris.cōs.101.nu.114.vo.1 Borgni.
decis.29.nu.24.& 34.hac 2. par. Nec tunc
70 iuuat † talis p̄scriptio, quoniam falsa, & ui
tiosa cā ostenditur, Cast.cōs.423. ex pun-
cto,co.2.li.2.Bellam.cōs.x. col.x.uer.itē &
aliter respōdeo,co.23.uer.plus dico, Alc.
conf.113.co.1.cū seq.li.1.Sequitur Crau.
d.tract.sect.absolutis,nu.60 quæst.12.in 4.
parte,vbi contrariis respondet,Ruin.in ter
minis,d.cons.41.nu.45. cum seq.li.1.Neq;
Curtii opinio in isto casu loq̄tur,vt præ-
scriptio immemorabilis p̄cedat,qa ex ta-
71 li primo titulo hominis expresso † cessat
tituli legalis præsumptio, ex tali antiquis
simo tempore, cum prouisio hominis fa-
72 ciat † cessare legis prouisionē.l. fin. C. de
pact.conuent. & expressa probatio malæ
73 fidei præsumptionem † bonæfidei tollit
ex confessione partium glos. authent. sed
iam necesse.C.de dona. ante nup. cū aliis.
& ex tali titulo inualido arguitur mala
74 fides præscribentis,nec † iustam causam
75 præscribendi † ille tribuit,l.queādmodū ,
C.de agr.& censit. li xi. cum allegatis per
Ale.consi.46.in ultimis uerbis, li.3. quem
sequitur Cur.Iun.cons.60.in fi Bal consi.
347.quæro quidam nobiles,col.i.lib.1.Fe-
lin.ca.si diligenti,co.3.de præscript.Socin.
cons.29.co.pen.li.i.regula, qui contra iu-
ra mercatur.lib. 6.cum aliis. Ideo si cessat
76 bona † fides,opus est, quod purgetur ma
la fides,quæ nocet in tali præscriptione,
77 † immemorabili glo. pen. cap.1.de præ-
script.lib.6 Vbi Philipp Franc.col fin. Af-
flict.decis.368.co.4.uer.& ideo,Crau.con
sil.146.quia ex titulo uitioso p̄batur ma
78 la fides, quæ facit † cessare præsumptam
bonam fidem,etiam ex tempore 30.anno
rū,& ultra,vt Cra.d.cons.146. in fi. decla-
rat,& in d.tract.sectione materia ista, q̄st.
13.nu.16.cū sequēti in quarta par. Et hinc
est ꝙ Alc.d.cons.9.nu.6.& alii req·ūt con
cessionē ualidā,vt dicta consuetudo p̄scri-
79 pta procedat. Et quando † duo concur-
runt,ut in casu nostro,ꝙ concessio careat
solēnitatibus,seu cognitio fuit præcipita-
ta,& sic sine vtilitate ecclesię, & ita ultra
omissionem solennitatis,seu cognitionis,
reperitur in ecclesia læsio,procedit, quod
scribit Ias.in §.item si quis, col.7.đ actio.
ꝙ talis contractus sine solennitate iuris,
80 seu ex præcipitata cognitione † dicitur ,

clandestinus

quia contrahens de iuris solennitatib. nō curauit, intendens locupletari cum damno ecclesiæ, & cōsiderabat, id fieri nō posse, si adhibita essent solennia, Cra. de antiquit. tépor. d. sect. materia, nu. xi. uersi. ter-
81 tius casus, ubi vult, quòd hoc casu † error iuris & titulus uitiosus p̄scriptionē lōgissimi temporis impediat. Similiter, quā-
82 do † sciētia Papæ requiritur in tali consuetudine præscripta; q̄a p̄latus nō potest alienare, eo inconsulto, requiritur tēpus, cuius initii non est memoria, tum quia de licentia Papæ reseruata agitur, & ut sine ea possit alienari. Ias. l. de quibus numero 45. ff. de legibus. Abb. cap. fin. num. xi. in fine, Roc. de Curte in prima limit. tertiæ cōclus. 3. quæst. secundi requisiti; & limit. 7.
83 ubi idem dicit in † consuetudine, q̄ sit cōtra ius Papæ, uel alterius, q̄ superiorē nō recognoscit, per cap. ad audientiā. de p̄scri. Alex. cons. 84. lib. 1. Crau. in d. 4. parte, in princ. nume. xi. Tum quia de sciētia Papæ
84 uel superioris probari † debet, ut infra di-
85 cam; quæ scientia † Papæ non præsumit, q̄a nō est uerisimilis, q̄d alienationis, seu contractus notitiam habuerit, nec quod voluerit, contractum damnosum, & talē consuetudinem approbare. Ideo nisi de tēpore immemorabili constet, nihil agetur,
86 cùm ex tali tempore solo scientia † Papæ præsumatur. Crau. plenè. tract. in 3. par. nu. 18. cum seq. per Alex. cōs. 9. n. 8. & 10. lib. 3. Feli. capit. sicut, col. 19. de re iudic. Ruin. cons. 35. n. 6. lib. 1. Soci. iun. cons. 56. num. 24. lib. 2. Dec. cons. 409. col. 2. nu. 13. vers. & pro uera, Anton. Gabr. de p̄sumpt.
87 conclus. 1. num. 4. Tiraq. de † præscrip. vers. 39. in fi. Ferret. cōs. 248. nume. 18. & 19. cōs. 249. nume. 16. & seq. vol. 2. car. 28. Et hoc casu, quando scientia & patientia Papæ uel superioris p̄batur, qui statuere possit; tunc anni decem sufficiunt ad consuetudinem inducendam, Butr. d. cap. fin. cum alleg. per Crau. d. 4 par. nume. 8. Sed
88 alii † multi post Abbat. d. cap. fin. num. 13. tenuerunt contrarium, nisi ea etiam
89 † cōsuetudine Papa usus eēt; quos Roch. de Curte d. conclus. 3. limit. 3. cū sequē. in d. cap. fin. de consuetudine; refert. Et nos in hoc ēt casu uersamur; quoniā Archiepiscopus Mediolani, inconsulto Papa, alienat, nec consuetudine alienandi potest induci. Propterea ex hoc, & stante inualiditate tituli ex præcipitata cognitione, & minus utilis ecclesiæ præscripta consuetudo
90 quadraginta annorum, quæ † communiter locum habet, cap. de quarta, de præscript. Doct. d. capit. fin. cum allegatis supra, & propter malam fidem contrahentium, qui colluserunt, durante uita eorum, non potuit currere, neque potest conside-
91 rari tempore secundæ † concessionis consuetudo præscripta per quadraginta annos; propter dictam malam fidem, cap. fi. de præscript. ubi glos. & Doct. Calderin. cōsilio. 4. de præscript. Baldus de præscript. in 2. par. quęst. 15. in quibus locis habetur quòd uiuentibus, prælato, uel clericis, uel contrahente cum eis, & durante mala fi-
92 de, nō † potest præscribi, capit. possessor, de regiur. in sexto.
93 Secundo, ut dicta † consuetudo procedat binus actus requiritur Præpos. capit. 1. nume. 25. cum sequentib. qui feud. dar. possess. post Iacob. de Beluiso, & Iacob. de Ardizon. per l. 3. C. de ep. sc audiē. Blanc. de feud. capit. 3. nu. 1. Est uerū, q̄ p̄positus
94 cōtrarium † tenet, quādo vnica cōcessio valida interuenit, vt infra dicetur, sed opi-
95 nionē Iacobi de Beluiso † magis cōmunē dicit Iacob. de Franc. d. cap 1. nu. 65. ubi idē tenet Aluarot. n. 12. Mart. Laud. n. 73. Iac. de sācto Geor. inuestit. in verbo, in feudū, n. 37. & magis cōmunē attestātur. Ias. cōs. 155. col. 2. uers. quarto, & col. pen. cons. sequenti, colum. 2. lib. 2. Clar. §. feudū. quęst. 13. Dec. authent. q̄ rē n. 20. Cod. de sacros. eccle. consi. 142. n. 4. in fine, Imol. capit. 2. de feud. n. 37. cōs. 116. colum. 2. versic. item ante dictum; Cuman. consil. 99. column. fi. Alexan. consilio 9. numero 5. cum sequen. libro 3. consilio 5. numero xi. libr. 5. Clau. d. quæst. 2. colum. 5. versic. tamen concludendum, Baldus l. de quibus, numero 90. ff. de legibus. Baldus. d. tract. ad fin. 1. par. 5. par. Ruin. consilio 41. numero 43. libro 1. vbi vult, hoc omnino procedere de iure ciuili, Rodoan. d. tract. fol. 376. numero 4. Capici. in inuestit. in verb. feudum dant, conclus. 2. fol. 142. Ferret. consilio 248. numero 16. Menoch. de arbitr. iu. lib. 2. Centuria prima, casu 81. numero 8. Bursat. consilio 49. numero 64. & 66. consilio sequen. numero 37 lib. 1. Iacob Beret. consil. 111.
96 n. xi. Et † hoc est generale in omni cōsuetudine, Bald. dicta l. de quib. Abb. num 17 in 7. requisito, & Roc. de Curte in eodem requisito, capit. fin. de cōsuetud. numero 97.

97 quia † consuetudo requirit actnũ frequẽtiam glo.in rubr.C.eod.& l.1.quæ sit longa consuetudo,Bart.d.l. de quibus,quæst.
98 2.principali: & assuefactio & † consuetudo,prout est facti plures etiam actus req rit,d.l.3.C. de episc. adiuend.Bero.consil. 142.nume.1.libr.1.169.num.5.lib.2.cons. 28.num.64.cons.157.lib.3.Et ideo cessant ea,quæ dicit Cephal.cons. 155.nume.31. Anton.Gabr.conclus.1.nume. 6. de locat.
99 qui dicunt,quòd † verbũ solitũ inducitur ex una vice per plura;quia nos loquimur de consuetudine facti uel iuris, quæ reqrit plures actus,ex allegatis, & inter soli-
100 tũ & † cõsuetũ ẽ differentia, latè Cagn. l.diẽ functo.n.100.ff. de iurisdict. omn.iu. Roch.de consuetud.in rubr. quæst.5.& d. 7.requisito,limit.2.& p cõsuetũ pscriptũ
101 denotatur dominium † & proprietas, non tantùm possessio, Francus cap. cùm de beneficio,col.fin.post Lapũ, de pbend.
102 lib.6.& ex geminatione † magis ostenditur uolũtas, quàm ex unico actu,quòd ita uoluerint ordinare Imol. d.cap.fin.nu. 25.& dicit Bart.d.l.1.num. 12. in fine,loquẽs in ponte successiuo,q ista pars solet in iudiciis teneri; & idẽ vult d.l. de quib9, num.12.& Ias.nume.5.ubi nõ sufficit unicus actus notorius in populo; sed plures
103 † requirũtur,veluti duo põtes in strata successiui,ut cõsuetudo inducatur,& hãc partem, ut tutiorẽ,& magis fauorabilem Ecclesiæ sequitur Clarus d. quæst.13.Borgni.decisio.25.num.12.& decisio. 30. nu. 10.& seq.& num.79. & seq. & num. 127. hac 2. part. Cùm ergo tempore secundæ concessionis factæ Io. Iacobo Coiro,bona non fuissent bis,sed semel,& minus legitimæ concessã, consuetudo præscripta non subest.

Nec obstat regula l.pater, §.quĩdecim, ff.de legat.3.quia locum tantum habet,
104 quando † prohibitio est personalis,nõ autem realis, ut hic Ias.l.uoluntas,numero 11.C.de fideicommis.omnes l.filius familiàs,§.Diui in prima quæst. Bart.& Ripa,numero 66.ff.de leg. primo,& licèt res
105 Ecclesiæ semel facta alienabilis,uel emphyteotica,uel feudalis, debet durare ut talis,ex allegatis per Ripam d. §. diui.Tiraq.de retract.consang.§.22. glos. unica, nu.6.& 8.Bart.in terminis l.unica, num.9. C.đ impon.lucrat đ script.Curt.de feud.in secũda parte, quæst.4.num. 4. tamen hoc ẽ verũ,donec penes emphyteotas existit, Sed per reuersionẽ ad ecclesiã vtile Dominiũ cũ directo cõsolidatur. Iõ nisi status eius reperiatur firmatus, ut emphyteoticus,uel feudalis, non potest durare;
106 & mutatione † personę mutatur etiam rei status,d.l.unica,ubi omnes, & tũc quã
107 uis reuertatur † emphyteotica rei naturam seruat,ut ad usum huiusmodi destinata per consuetudinem firmatam,Anchar.d.cap.2.nu.1.de feud.& hic status nõ
108 uidetur firmari, nisi per † consuetudinem præscriptam,cùm ius cõmune sit in contrarium, & iuri Ecclesiæ detrahatur, dict.cap.de beneficio, cap. cùm ecclesia Sutrina,§.uerùm,ibi, & secundũ statuta, de caus.possess.Doctor.d.cap.fin. de cõsuetu. cum allegatis per Afflictum decisio.305.
109 nu.18.& † consuetudo alienãdi sine solẽnitatibus reprobatur cap. cùm causam,
110 de re iudic.ubi oẽs,& † executio primæ inuestituræ dicitur, quando emphyteosi durãte renouatiua fieret, uel in aliũ trãslatio de consensu prælati,l. fin. C. de iur. emphyt.Bart.l.tutor rerum, ff. de administr.tutor Bald.authent.si quas Ruinus,nu. 6.cũ sequẽti,C.de sacros.Eccles. ubi ponit cãs p p quas fit renouatiua,cap.1.in princip.cũ glos.p quos fiat inuestitu. ubi talis
111 inuestitura † confirmans potest à minore fieri, & in executione fieri dicitur,qñ platus inuestiturã fecit, & possessio est ad
112 huc penes Ecclesiam,† successor tenetur illam adimplere,cap. 1. de Clerico, q inuestit fecit. Potest etiam dici, quod fieret in exequutione primæ, quando secun
113 da † concessio,eadẽ cã durãte,fieret, ꝓpter quã prima est facta,Abb. capit.ut super,nu.11.uersic.sed ubi cã, uersi. & est ratio,Anchar.nu.5.in fine,post Innocent.đ Rebus Eccles.non alien.Ideo sicut prohibitio fit realis,& perpetua ex cã adiecta, Ripa d.§.diui,nu.66.Paris.cõs.31.num.37. libr.2.Pari modo concessio, & alienatio utilis dominii; & quòd est ordinatũ ex cã rationabili in prima concessione,propter quam fuit facta,& tunc dicitur in prima continuari, propter eandem causam utilitatis,quæ durat, quamuis ex tempore, uel ex persona mortua prior extinguatur. Et hoc modo ex tempore annorum quadraginta non acciperet robur; sed ex prima ordinatione canonica, q esset iuri
114 cõformis,& plura † ponit Amidã à Põte,

te, ī tractat. đ Laudemio qō. 10. sed aliud
est, quando eadem causa non durat, vt in
casu nostro, qa tēpore secundæ concessio-
nis, cessabat causa, quòd de pluri non pos
set percipi, propter quam prima cōcessio
est facta, in ea enim dicitur, quòd abscissa
erat spes nō percipiendi ad tempus vltra
libras 162. & infra dicetur, & fuit facta in
damnum Ecclesię, cùm de pluri esset obla
115 tio. Ideo pro † minori summa non erat
concedendū, Abb. per illū Tex. cap. ad au-
res, vlt. notab. de reb. Eccl. non alienan. &
116 si magis expedit retinere, cessante † cā,
& vtilitate, concessio non est ualida, dicto
cap. 2. ibi, si videris expedire, cōcedas, de
feud. dicta extrauag. ambitiosè, vbi nō suf
117 ficit, ꝙ sit solita † concedi; & aliàs legi-
time sit concessa, nisi & cum euidenti vti
litate fiat.

Nec videtur bona responsio, per vnū
ex Magn. Aduocatis allata, quòd hic plu-
118 res cōcessiones interuenerint, quia † tot
sunt cōcessiones, quot generationes, Ab-
ba. capit. 1. qui feud. da. pos Io. Crot. cons.
146. nume. 24. 165. nu. 24. Didac. libr. 2. ua
riar. resolut. cap. 16. num. 5. versic. uerùm,
Bar. l. si mihi, & Titio, nu. 6. ff. de verb. obli.
Hæc enim nō faciūt ad casum nostrū, in
quo plures cōcessiones requirūtur inter-
polatæ, non una; quasi plures successiuè
119 continens, † cùm mille actus facti eodē
tēpore nō inducāt cōsuetudinē, cù īterpo-
lati debeant esse, & per cursum tēporis fir
mati, Rochus de Curte d. capit. fin. 1. fallēt.
septimi requisiti, de cōsuetud. post Bal. co
lum. 3. Ant. de Butr. colum. 8. & alios, Bar.
d. l. de quibus. num. 17. post Gulielm. de
120 Cun. ubi idem † dicit, si diuersis diebus
121 actus sint facti. Facit, quia quando † plu
res interpellationes requirūtur, de his in-
telligitur, quę fiunt diuerso tēpore, & nō
codē cōtextu, qa speciale est in casu cle-
mentinæ, quamuis, de appellation. vbi p̄-
122 supponitur, quòd † in contrarium sit i°
commune, Felin. cap. ex literis, de constit.
123 num. 8. versic. & in istis. Et unica † dicit
concessio, secūdum ueritatem, quę quò
ad quid, ut de pluribus censetur, ex dictis
Bart. d. l. si mihi, & ꝑ ea, quę subdit Didac.
dicto cap. 16. Bart. & Doctores l. scire debe
mus, ff. de verbor. obligat.
124 Tertio requiritur tacitus † consensus
ex scientia, & patientia capituli, uel eius,
contra quem præscribitur. Præpositus d.
cap. 1. numero 25. Aluarot. numero 12.
post Iacob. de Beluiso; aliàs expressus re-
125 quiritur, si † ꝑscriptione lōgissima nōiu
uaretur, Abb. cap. 1. n. 5. in 2. notabil. đ his
q̄ fiūt à p̄lat. sine cōsens. capituli, & in ca.
2. eod. tit. Feli. cap. cū oēs, nu. 12. de cōstit.
Rodoan. d. tract. folio 167. n. 17. Idē ꝓbat
Martin. Laudens. d. capit. 1. n. 74. q̄ feud.
dat. pos. Iacobin. de Sācto Georg. in d. ver.
in feudū, nu. 37. Alexand. cōsil. 9. numero
6. lib. 3. Claud. d. quæst. col. 5. uersi. ex quo
infertur, Rodoan. d. tractat. folio 376. in 3.
126 requisito. qa sicut † consensus populi in
cōsuetudine requiritur, pari mō cōsensus
capituli, ut p̄fati Doctores dicūt, sed quia
aliàs ecclesia potest esse sine capitulo, uel
127 p̄latus, uel rector solus, q res † cōcedit,
q̄ administrationē solꝰ hēt Clau. Aquēs.
& Rodoan. vbi supra, n. 6. uolūt, ꝙ cōsen-
128 sus alienātiū requiratur † siue sit re-
ctor, uel cappellanus, uel p̄latus q̄ admi-
nistrationē ecclesiæ habeat; & eius, cu-
129 ius † authoritas est necessaria, iuxt. ea,
q̄ tradit Abb. d. cap. 1. num. 1. de his, q̄ fiūt
à Prælat. sine cōsensu capituli, Socin. cōsi.
52. nu. 9. libro 4 Rebuff. in epitome, nume-
ro 79. & 95. cū sequenti, Rodoan. dicto tra
ctat. folio 166. de his, qui consent. cū seque.
ti, sectione & folio 201. de authorit. p̄lat.
130 & Doctores de Prælato † alienante cū
cōsensu capituli, faciunt mentionem, quia
Episcopus res mensę alienat cum con-
sensu capituli solo, absque consensu
Archiepiscopi, uel Papę, nisi iurauerit nō
131 alienare, ꝓut † cōmuniter hodie ꝑ p̄la
tos iuratur, Abb d. capitulo 1. n. 5. q̄ feud.
dar. pos. Curt. de feud. in secunda parte,
quæstione 2. numero 3. in fine, nume 8.
& 9. Rodoan. folio 167. nu. 22. folio 201.
num. 1. folio 206. num. 45. cum sequenti,
Rebuf. d. epitome nu. 85. in princ. Propte-
132 rea † cū Archiepiscopus Mediolani so
leat iurare, Papa incōsulto, nō alienare, il
lius authoritas requiritur, neque alterius
sufficit, Abb. d. num. 5. Rodoan. d tracta. &
rubric. de authoritate Prælati, Rebuff. d. n.
133 86. ubi idē dicunt in alijs † exēptis, qui
Papæ subsunt; qui cū omni alio inferio
134 re prælato concurrit. Ideo † eius autho
ritas plerūque solet requiri, quia tutior ē,
& apud eum summa potestas, Rodoan. d.
folio 212. sect. ego autem, & si Papa vult,
135 ut sine eius † licentia nō possit alienari,
136 hoc sibi reseruauit, nec inferior † potest

supplere,& in dicta consuetudine eius sciē
137 tia,& † patientia requiritur, Crau dicto
tract.de antiquita.tempo.in quarta parte,
sectione,absolutis,nume.18.ad finem, uer
sic.quæ modo. Item uidetur agi de iure a-
138 lienandi liberè quærendo,& in † corpo-
rali,ideo scientia, & patientia requiritur,
sine qua possessio,&præscriptio non potest
considerari,Crau.ead.sect.nu.17.& nu.15.
139 ubi dato † tempore immemorabili præ
sumitur talis scientia , & patientia princi-
pis,uel eius officialium,quæ sufficit. Idem
tradit Alex.d.consi.9. & Ferret. d.consilio
249.col.fi.uol.2.Ferret.consi.299.in fi lib.
2.cum allegatis in primo requisito, & ma-
140 gis † communis apud Doctores est, ut
contra ius principis, & illi, ut principi, &
Papæ debita,non inducatur consuetudo p̄-
scripta,nisi eius scientia, & patientia con-
currat,Crau.in d.4.par.sect.absolutis, q.6.
numero 16. fol. 140. & dicta consuetudo
141 † ultra ius liberè concedendi, quod præ
lato acquiritur, ius etiam alijs tribuit in
vniuerso, quorum interest eam allega-
142 re.Ideo finita † emphyteusi,si res est soli
ta cōcedi,debet renouari petenti successo-
ri,aliàs fit iniuria , iuxta notata per Bar.l.
1.§.permittitur,ff.de aqua pluui.arc. Ripa
l.1.ff. de priuileg. credi. cum allegatis per
Clar.§.emphyteosis,q.43.& Ant.Gabr.de
iure emphyt. & ita quasi seruitutem , &
143 † obligationem inducit contra ecclesiā,
144 in quibus præscribendis † necessaria est
145 bona fides,vt mox † dicam, & dicta sciē
tia Papæ,quæ nō interuenit in casu nostro
post alienationem primam minus legiti-
mè,sed præcipitanter,& sine vtilitate eccle
siæ factam,& patientia non præsumitur,
146 nisi † ex tempore immemorabili, quod
hic non interuenit,ex allegatis supra,& in
dicto primo requisito latius fuit dictum.

Quartò,requiritur in hac cōsuetudine
præscripta,bona fides,quia ut supra fuit di
147 ctum, † sine ea nulla præscriptio datur,
regula possessor,lib.6. & ita tradit Craue.
in consuetudine præscripta,in 4.par.num.
148 18.& 19.dicti tractatus. Nec quasi † pos
sessio huius status emphyteotici,uel feuda
lis,seu iuris liberè concedendi bona,ut em
phyteotica, potest induci,Ripa c.cùm ec-
clesia Sutrina,num.9.de caus.poss.quæ bo-
na fides cessat, quādo sine solemnitatibus
149 † canonicis quis contrahit,gl.l.1.C.de fi
de instrumen.super uerbo,mala fide,libro
10.Bar.l.1.C.de prædijs curial. eodem lib.
Balb.l.Celsus.in 3.parte,nume.20. vers. &
150 dixit gl.de usucap.& idem est, quando †
titulus uitiosus apparet,&reprobatus non
solùm ratione solemnitatis non seruatæ,
quàm propter utilitatem cessantem. Pro-
151 pterea,uiuentem † prælato, qui malè a-
lienauit,propter malam fidem præscriptio
non currit cum effectu,Bar.l.qui fundum.
§.si tutor.ff.pro empt.Soc.iun.consi.56. nu
152 mero 27.lib.2. Nec error † iuris excusat,
Bar.l.sed si lege,§.scire,ff. de petit.hæredi.
Abb.c.2.in fi.de his quæ fiunt a præla. in c.
de quarta,numero 12.de præscrip.Bart.&
Doct.in d.l.Celsus, vbi latè Balb. in 1.par.
Crau.d.trac.sect.materia ista,num.9.cum
seq.in 4.par.ubi aliquos casus considerat,
& propter malam fidem,quæ purgari de-
153 bet,ubi illa subsit,tempus quadraginta †
annorum non currit, & ita consuetudinis
144 præscriptæ † tempus potest ex hac cau-
sa allungari,ut in primo requisito fuit di-
ctū,& a Doctoribus hoc requisitum quar
tum est cōiter receptum,Præposi.d.c.1.nu.
25.qui feud.dar.poss.per gl.cap.pen.de con
sue.lib.6.c.fi.de præscr.gl.in uerbo,breuita.
tem,d.c. cum ecclesia, Martin.Laud. d. c.1.
nu.76.Iacobin.in inuesti.in uerbo, in feu-
dum,nu.37.Zas.de feud.in 5.par. num.52.
Claud.Aquens.q.2.prin.in 7.decl. Rodoā.
d.tract.fol.376.nu.9.Rui.consi.41.num.46.
libro 1.

155 Quintò,in hac † consuetudine præscri
pta requiritur causa rationabilis,glo.in d.
uerbo,breuitatem. Ideo sicut consuetudo
156 † non inducitur, deficientibus solemni-
tatibus propter malam fidem,& præcipita-
tam cognitionem, ut in casu nostro sæpe
fuit dictum,Iacob.de Beluis.d.cap.1.quem
refert Cur.d.tract.q.3.nu.6.in 2.par. Alex.
consil.9.nume.6.lib.3.Pari modo,cessante
157 ecclesiæ utilitate consuetudo † huiusmo
di alienandi non esset rationabilis,sed dā-
nosa,cùm deberet esse utilis ecclesię, Præ-
pos.d.c.1.num.25. Martin.Laud.d.num.75.
Iacob.dicto uerbo,in feudum,numer.37.
Zas.d.nu.52.Alexand.d.consi.9. numero 6.
Claud.Aquens.d.2.quæstio. columna quin
ta,uersicu.quarto requiritur, Rodoan.ubi
supra,numero octauo,facit, quia ubi esset
158 † grauosa, quia utilitas, uel necessi-
tas alienandi non concurrat, aliena-
159 tio † non ualet, etiam quòd solemni-
tas interuenerit, & contractus apparen

ter sit

160 ter sit in valida † forma, sed propter læ
sionem rescinditur, Abb.c.fi.nu.5.& 8. nè
prælati vices suas, etiam si lapsum sit qua-
161 driennium, si enormis † sit læsio, vel ꝓ-
babilis ignorantia, glo.fi.c.1.de integ.resti.
cum allegatis per Feli.c.1.col. pen.& fi. de
162 præscrip.& † consuetudo immemorabi-
lis non valet, quæ sit ecclesiæ nimis onero
sa, vt præfati Doctores dicunt, c.1. de con-
suetud. Est verum, quòd alio non apparē-
te, si contractus talis sit solennis, & bona
163 † fide factus, consuetudo præscripta, &
rationabilis, & modicè præiudicialis eccle
siæ super solitis concedi in emphyteusim,
procedit, quamuis consuetudo alienandi si
ne solennitatibus bona ecclesiæ, vt nimis
164 damnosa, non † procederet; Feli.c. cùm
causam, de re iudicata, vbi ponit regulam,
cum fallent.& in 5.fallentia ita dicit Cald.
consi.vlt. de consuetud. Clau.d.2. quæstio.
princip.in 2.limi.2.regul.& dicit Rui cōs.
41.nu.45.lib.1. ꝙ licèt vtilitas subsit, sed so
165 lemnitas † desit, consuetudo ēt præscri-
pta nō procedit, vt reprobata, quia potuit
nocere ecclesię, quāuis actu non noceat,
quod intelligo verum, ubi mala fides, uel
error iuris interuenit ex dictis supra. Et
166 opus est, ꝙ dicta † causa rationabilis, q̄
dedit causam alienandi, & consuetudini p̄-
scriptæ, etiam duret tempore secundæ con
cessionis, Abb.c.ut super, nu.10. cum sequē
ti. de reb.eccl.non alien.facit c.2. de feud.
ubi datur libertas iterum concedendi, si p̄-
latus viderit expedire. Ergo cessante utili-
167 tate, † & causa rationabili, non potest,
extrauaganti ambitiosæ, de reb.eccles. non
168 alien.vbi, & cum euidenti † ecclesiarum
utilitate, res solita concedi permittitur de
nouo concedi, quoniā dicta licentia ex sta-
169 tuto † vel ordinatione legitima, uel con
suetudine p̄scripta, debet intelligi, rebus
extātibus, l. quod seruius, ff. de condic.ob
caus.& ibi Ias.ad omnes dispositiones hoc
extendit, glo.& Doct.c.quemadmodum, de
iureiur.& latè Tiraq.in pręfat.l.si nunquā,
nu.166.de reuocand.dona.& cum prædicta
requisita non concurrerent tempore con-
cessionis factæ Io.Iacobo Corio, illa non
potest ex dicta consuetudine præscripta su
stineri.

Nec obstat, ꝙ quando inuestitura est so
lenniter facta, & a Papa, uel eius commis-
sario cōfirmata, prædicta omnia nō requi-
170 rantur, quia sufficit deliberatio † alienā
di, cum necessariis solennitatibus, & legi-
tima causa, quæ in concessione emphyteo
sis requiruntur, Abb.d.c.ut super numero
11.uers.& est ratio, uer. sed ubi causa, &
istam limitationem & declarationem ad
prædicta tradit Castr.consi.189. col.2. lib.
2. Vbi hoc casu existimat sufficere, quòd
emphyteosis legitimè facta per octo dies
durauerit, ut de nouo sine solennitatibus
possit concedi, & hunc statum emphyteoti
cum, uel feudalem per legitimam conces-
sionem receperit, Bar.l.unica, C. de impo
lucrat.descript. Zas.d.5. parte, nu 52. Cur.
iun.in 2.par. quæst.4. ubi communem di-
cit, præpos.d. cap.1. numero 25. qui feud.
dar.poss. Ruin.consilio 35.num.30.lib.1. ꝑ
Hostiēsem, in summa eod.de feud. & Iser.
c.1.de clerico, qui inuestit.fecit, Imo.l.qđ
dicitur, in fi. de uerb. obliga. & dicit Ruin.
eandem communiter teneri, consilio 41.
numero 44.lib.1.Rodoan.d. tract. fol.377.
numero 10.per Gomes.reg. de trien. pos-
sess.quęstio.14.uers.non obstat quod erat,
& additio. Afflict.decis.305 num.10. & Ro
doan.ubi supra, numero 6.& refert, rotam
pluries iudicasse, sed aduertendum est, ꝙ
licèt Castr. Præpos. Claud. Aquens. & Ro-
doan.prędictam opinionem teneant, quòd
sufficiat, legitimam concessionem durasse
per octo dies, & multi alii tenuerint, quòd
bina concessio non requiratur, sed una tan
tum legitima, tamen non idem dicunt, qđ
Castr.imo uolunt, quod consuetudo ad-
huc sit præscripta, & per quadraginta an
nos durauerit, ut de iure canonico requiri
172 tur, ex dictis supra, quia † contra ius ec
clesiæ, & iuramentum Papæ pręstitum re-
seruanti licentiam, & dicta concessio debet
esse successiua, & per dictum tempus du-
rasse, & dictus status sit firmatus, per c.cum
de beneficio, ubi Doct & glo. de præben.
in 6. Abb.c.fi numero 17.de consuetu.ubi,
& ipse dicit sufficere in consuetudine præ-
173 scripta † unicum, qui tractum successi-
uum per dictum tempus habuerit, & ita de
clarando hoc dicit uerius Anto.Gabr.con
clus.1.de locato numero 4.per dictum cap.
cum de beneficio, & ita debent intelligi
alii, qui unicum actum seu semel conces-
sum fuisse requirunt, Bar.d.l.unica. Ripa l.
filiusfamilias, §. diui, numero 65. ff de
leg. 1. Cephal. consilio 155. numero 29.
cum sequenti, Ruin.consilio 41. nume.44.
lib.1.facit glo.clem.1.in uerb.ad mensam,

de excess. prælato. in prin. Rui. d. consil. 35. qui Iserniam allegat in d. c. 1. de clerico q. inuesti. fecit, qui idem tenuit, vt vnicus actus sufficiat, sed consuetudo sit præscripta, in c. 1. nu. 5. Afflict. nu. 17. & 28. per Iacob. de Franc. nu. 65. qui dicit durum esse in regno ab opinione Isern. recedere, quãuis opinio cõtraria, quòd duo actus requi-
174 rantur, † in feudo receptior sit, ut in primo restans receptior sit, ut in primo requisito ostendi, in ti. qui feud. dar. poss. Affl. decisio. 305. nu. 11. in fine, in constitutione, cõstitutionem diuæ memoriæ, numero 62. de reuoc. alienat. feud. lib. 3. facit glos. breuitatem, in prin. d. c. cùm ecclesia Sutrina, Alexand. consilio 189. numero 16. cum sequenti, lib. 2. qui & ipse communem dicit, Afflict. 3. notab. c. 1. de Clerico, qui inuestit. fecit. Bonifa. Vitalin. d. clem. 1. nume. 104. post glo. Hippol. Riminald. consi. 32. num. 13. lib. 1. per Bar. d. l. unica C. de impon. lucratiu. descript. ubi, & ipse vult sufficere
175 † quod semel, & legitime sit concessum post allegatos, Bursa. cons. 127. nume. 100. 116. & 118. secundo aduertẽdum est, quòd si de iure ciuili loquamur, triginta anni re
176 quiruntur, † uel quadraginta secundũ uarios casus, ubi non appareat de titulo legitimo in rebus concedi prohibitis, ut dicãtur consueta dari in feudum, Isern. Afflict. & alii in 1. requisito allegati. Et dictum tẽpus non est necessarium, sed sufficit tẽpus
177 † ad præscribendum sufficiens. Crau. in 4. par. dicti tractatus, num. 10. in fi. Bald. d. l. de quibus, n. 85. Clau. Aquens. d. q. 2. princip. col. 4. ad fi. & ubi de propria consuetu-
178 dine † ageretur, decem anni sufficerent, siue præter, uel contra ius esset, Ias. in d. l. de quibus, nu. 43. Crau. ubi supra, nume. 7. in 4. differentia, qui de communi testantur, & ubi essemus in his personis, qui de rebus suis ad libitum possent disponere,
179 vnica † etiam concessio sufficit, ut aliqd solitum dicatur fieri, l. Mella. §. sed si alimẽta, ff. de alim. & cibar. legat. neque tempus assuefactio requirit, cùm sit quid facti, cõ
180 suetum vero in duobus † actibus uerificatur, l. 3. C. de Episc. audien. Dec. cõs. 222. nu. 7. in l. sen per in stipulationibus, nu. 8. de reg. iur. Rochus de Curte in rub. de consuetud. q. 5. latè Cagno. l. diem functo, nu. 100. cum sequenti, ff. de officio assessor. q de communi attestantur, quamuis Cur. de feud. q. 4. 2. partis, dixerit ista aliàs con-
181 fundi, & solitum, † & consuetum † ac
182 cipi ex subiectis, similiter per unicum actũ, vel duos probatur possessio, seu quasi huius iuris, etiam quod tempus ad præscriptam consuetudinem non interuenerit, Isern. & Afflictus in d. cap. 1. qui feud. dar. poss. Claud. Aquens. & Rodoan. ubi supra. Tertio, animaduertendum est, quòd de iu
183 re canonico, si de titulo † non appareat, vel inualido, concessio vnica non sufficit, nisi purgetur mala fides, interueniente errore facti, vel titulo putatiuo, & legitimè sit præscriptum, Abb. d. cap. de quarta, nu. 12, in cap. 2. in fine, de his, quæ fiunt a Prælat. si uerò concessio est ualida, idem tem-
184 pus requiritur, quoniam † consuetudo præscripta requiritur, ex magis communi, ut dictus status dicatur firmatus in casu nostro, quia de præiudicio ecclesiæ agitur, d. cap. cùm de beneficio, ubi omnes. Aliàs prælatus non dicitur acquisiuisse ius, seu consuetudinem concedendi habere, & præsertim, quando licentia Papæ est in iura-
185 mento reseruata, sine qua non † potest alienari, & dicta unica concessio, uera, uel putatiua debet habere tractum successiuũ. & ita per tempus & consuetudinem præscriptam requisitum durasse, Abb. & Doct. d. c. fi. nu. 17. in 7. requisito, Roch. de Curte in 2. conclus. & in 5. limitat. 2. conclus. q. 10. post requisita Abbatis, de consuetudine, Fel. c. cũ accessissent, col. 17. in 2. casu, de consti. cum aliis allegatis per Anton.
186 Gabr. conclus. 1. de locato, ubi & † ipse dicit, hanc partem veriorem quod vnica concessio sufficiat, quæ per dictum tẽpus durauerit, d. c. cùm de beneficio, ubi omnes per illum tex. & requiritur, quod cau-
187 sa † eadem concessionis duret tempore secundę, Abb. d. c. ut super. nu. 11. cum allegatis sup. Propterea cũ in casu nostro pri-
188 ma concessio † nõ fuerit ritè, & rectè facta, qm̃ cognitio fuit præcipitata, & sine utilitate ecclesiæ euidenti: prædicta alia cõis opinio nõ ꝓcedit, Io. Bapt. Ferret. cõs. 248. n. 14. scdò, hic tpe nouæ cõcessionis, non
189 † durabat eadẽ cã. Ideo ex hoc dicta cõis ẽt cessat, Abb. d. c. ut super. Ferre. d. cõs. 148. extrauag. ambitiosè, de reb. eccl. nõ alien. & ut per eum, nu. 13. Tertiò, tẽpus ad consuetudinem præscriptam nõ interuenit ꝓpter malam fidem, & præsumptã ignorantiam Papæ, ut in singulis requisitis fuit dictũ. Ex qbus omnibus cõcludo, nullam cõ-

suetu-

ſuetudinem canonicam tempore huius ſecundæ conceſſionis adfuiſſe;ex qua ſine ſolemnitatibus poſſet de nouo concedi.

Tertia eſt dubitatio, an dicta bona poſt deuolutionem ad menſam Archiepiſcopalem tam propter ficta nõ ſoluta, quàm malam uerſionem, & retenta ab anno 1531. uſque ad 1541.& ita per decennium continuum,ut ex inſtrumentis productis apparet,incorporata dicantur,& ſine ſolemnitate potuerint de nouo in perpetuum concedi, Io.Iacob. de Coiris, & uidetur quòd
190 non,quia incorporata ſine† noua ſolemnitate non poſſunt concedi, Rodo.d.tract.
191 fol.247.num.12.omnes † in c.1. qui feud. dar. poſſ. ex quo erant effecta de menſa, quæ dicuntur,quãdo fructus bonorum in uſus eccleſiæ,ſeu menſæ conuertuntur, gl. ad menſam,in clem.un.de exceſſ.prælat.ubi omnes,Card.in uerbo præſentatos, numero 5 Imo.num.16.ideo res emphiteoti
192 cæ deuolutæ dicuntur † uerè de menſa, quando utile eſt conſolidatum cum directo, quia fructus utilis dominij etiam capit, Guid.Pap. q.154.& ut menſalia reten-
193 ta.aliàs ſi non † eſſent incorporatæ propter naturam, & ſtatum concedendi quã, & quem ſunt ſortitæ,illas etiam reinueſtire poſſet, Bonifac.de Vital. d.clem. unica. nume.103.poſt gl.c.2.de feud. vbi Anchar. numero 1.

Et quia plures opiniones fuerunt in
194 primis † dicitur,quòd dicta bona in caſu noſtro ſtatim fuerunt incorporata eo ipſo quòd bona ad menſam ſunt reuerſa, & eo-
195 rum poſſeſſio apprehenſa modo † cauſa primæ conceſſionis ex cauſis antedictis finitæ,ceſſaret, ueluti ſi conceſſa erant, vt
196 meliorarentur, † uel quia de reditu am
197 plius † non poſſet ſperari, & nunc
198 † contraria ſit ſpes, & non expediat eccleſiæ illa amplius concedere,d.c.2.Abb.d. cap.ut ſuper, numer.11. de reb.eccleſ. non
199 †alien.uel ſi res non remaneat in eodem ſtatu,quia egeſtas eccleſiæ ſuperuenit, Iacob.de Beluiſo d.c.1.Alua.num.7. Iaſ.num. 13.in fi.limi.4.præpo.nume.32.Iacob.de S. Georg.in inueſtitura, in uerb. in feudum. num.37.in fi.Rodoan.fol.347.d.tracta.nu. 15.cum ſeq.fol.81.num.56.& idem probatur d.extrauag. ambitioſæ, ibi de bonis in emphiteuſim concedi ſolitis;& tunc eccleſiarum euidenti utilitate,d.c.2.ibi ſi uideris expedire,quæ ſignificant utilitatem ſubeſſe debere, ex allegatis per Rodoan. d. tract.fol.248.nu.23.cum ſeq.& nu.16.cum ſeq.& Abbatem in d.c.ut ſuper. & hanc cõcluſionem alij plures ſequuntur, Afflict.cõſtitutiones Baiulos,lib.1.conſt.diuæ memoriæ,lib.3.Beninten.deciſio.13.num.8. Zaſ. in 5.par.d.tractatus. n.59. Martinus Laud. d.c.1.num.85.qui & ipſi Iacobum de Beluiſio ſequuntur,Capici.in inueſt. in uerbo, feudum dans,in 7.concl.Cur.eodem tract. q.1.num 11.cum ſeq.q.2.num.8. in fi.2 partis,vbi de communi teſtat.Rim.ſen. conſil. 340.num.13.in fi.Rebuf.in compend.de rebus eccl.non alienan. numer.33. in 8.caſu, Ferret.conſi.248.nume.14.Bertrand.conſ. 256,num.8 par.1.uolumin.2.Iacob.Beret. conſ.111.num.13 Burſa. conſi.127.nu.102.
200 & 122. & in hoc caſu, quando † cauſa primæ conceſſionis ceſſat,defenditur opinio illa Baldi c.1.de clerico,qui inueſt.fecit, qui uoluit, quòd ſola apprehenſione fiat incorporatio,Io.de Lignano, c.quæ in eccleſiarum,de conſti.quos referunt Barb.d. c.ut ſuper,col.2.Cur.eadem partem,quæſt. 5.nu.3.ſed reprobant poſt Rom.conſil.70. num.1.Rim.ſen d conſi.340 nume.14.Martin.Laud.& Præpoſ.c.1.Epiſcopum uel Abbatem,Claud.d.tract.in 2.q.prin.in 4 conſidera.1.reg.Menoch.conſi 79.nume.17. & teſtatur de communi contra Bal.cuius opinio defenditur, quando cauſa primæ conceſſionis ceſſabat, ex communi alia opinione Abbatis d.c.ut ſuper,& apprehẽ
201 ſio † requiritur,quoniam ſine apprehẽſione poſſeſſionis non fit incorporatio, Claud.eadem q.4.prin.declarat ad fi. uer-
202 ſi.prædicta † tamen, ubi infert, quòd ſi penes alios poſſeſſio ſtetiſſet:nec prælatus illam poſſedit,incorporatio non induceretur,per Ancha.conſi.156.Imo.conſi.116. & eodem modo in caſu, in quo ceſſat cauſa
203 primæ conceſſionis,defenditur † opinio Archidiaconi,c.1.35.q 8. & Card. d.c.2. q.
204 12. qui uolunt † bona de menſa dici, ſi ultra annum ſint retenta, quos Barbat. & Rim.ſen.ſupra allegati reprobant,ſed opinio Archidiaconi ſaluatur quando aliquis alius caſus a Doct.receptus,cum hoc dicto Archidiaconi coniungitur, & tunc eiuſdẽ opinio,vt ſupra intellecta,approbari videtur per Abba.d.c.vt ſuper,& Imo. d c.vt ſuper. Archidiaconum aliter intelligit, & Cur.q.5.2.partis,numero ſecundo, & pro
205 iſta parte facit,quia per† unicum actum

contrarium inducitur possessio: & ita pręiudicat in possessorio, Roch. cap. fin. de cōsuetud. limit. 2. conclus. 2. quæst. x. Felin. c. cùm accessissent, nu. 31. in 4. casu, de cōstit. & unicus actus † cōtrarius tollit statutū. Fel. d. c. cū accessissent n. 32. modo sit ecclesiæ fauorabile, post Abb. vlt. notab. Et negari non potest, quin fructus recipere, & vtili Dominio gaudere, sit actus cōtrarius primo statui, quando erant separati à mensa. Item Capic. in d. verbo, feudū dans, conclus. 6. eandem opinionem Archidiaconi defendit, quādo bona inter † mēsalia reperiuntur descripta, prout infra dicetur: & Claud. Aquens. ubi supra intelligit hoc tempus anni prodesse, quò ad pręiudicium eorum, qui prætendunt, se posse reinuestiri, cap. Titius; si de feudo fuerit controuer. Ripa l. cùm bona, de priuileg. credit. Anton. Gabriel đ iure emphyt. cōclusione prima, numero decimo, limit. secunda, & Claud. sequitur Menoch consilio 79. num. 12. & in dubio eo ipso, quòd † necessitatibus & utilitatibus mensę & ecclesiæ fructus bonorum deseruiunt, illa de mensa censentur; & dicenti contrarium probatio incumbit, Abba. post glos. dicto capitulo, ut super, num. 10. post Archidiac. & nu. 13. quod ipse intelligit secūdum prædicta; & Imol. nu. 8. vers. in glos. quia † iudicatur secundum statum, in quo reperitur, l. Item apud labeonem. §. si quis uirginem, ff. de iniur. l. moneor, C. de seruis export. Guid. Pap. quæst. 154. circa finem, qui per alios idem dicit.

206

207

208

209

Nec obstat, vnum, quod uidi, pro contrario adduci, ut in casu nostro causa duraret tempore secundæ concessionis, propter quā prima vice, bona fuerunt in emphyteosim concessa; nempe vtilitas ecclesiæ, quæ illa retinēdo multo minorē † pēsionem percipiebat, ideo ei fuit utile in emphyteosim denuo concedere. Abb. d. ca. vt super, num. xi. sed respondetur, quòd causa prima concessionis illa erat, quóniam de fictu temporali, ut in ea dicitur, plus non percipiebatur, quā lib. 162. Imperial. Nec uerisimilis erat spes maioris ꝑceptionis, bona locando, quo casu, quoniā erat sterilis re † & spe, quo ad augumētū, & maiorē ꝑceptionē licuit concedere in emphyteosim. Bald. consilio. 156. Abb. exemptus, lib. 1. sequitur Borgnin. decisi. 46. num. 26. circa finē in prima parte. Et post bona ad mensam deuoluta spes semper fuit augendi fictum in anno 1532. pro eo anno locata sunt lib. 75. & in annis octo sequentibus, ad computum librarum 250. & tempore concessionis oblatæ erāt lib. 320. & successiuè in anno 1544. locata sunt ad computum librarū 350. ultra appendicias, & anno 1556. longè ultra, & ab inde citra affictus in notabili quantitate semper creuerunt, prout agricultores superuenerunt, quibus hæc prouincia propter bella & pestes ad tēpus fuerat destituta. Iō cùm spes maioris ꝑceptionis & uerisimilis adesset: quoniā singulis annis redditus bonorum crescebāt, ꝑut hæc regio cultoribus deserta replebatur quotannis, & prima causa cessaret hac rōne. Dominus Fulcus procurator Cardinalis illa non uoluit concedere; sed inter mensalia retinuit, & describi fecit, meliora ecclesiæ futura prospiciens, d. cap. sine exceptione: nec debuit. Alber. nouus Cardinalis procurator, hanc utilitatem uidens per oblationē lib. 300. & 320. eadem ꝓ lib. 280. in ꝑpetuum concedere nouo emphyteutæ cum quo dolose ad damnum ecclesię collusit mēdacia dictæ inuestituræ inserēdo, quòd melior oblatio tantum fuisset de li. 280. quod facere † non debuit, Abba. ca. ad aures, per illum Tex. de reb. eccles. non alien. ult. notab. Bart. authent. qui rem, nu. 6. in fine, C. de sacros. eccles. & ex mendacis † arguitur dolus, Crau. cōs. 2. n. 13. l. si quis affirmauerit, ff. de dolo, Bartol. l. procurator, qui pro euictione, circa finē, ff de procurator, & dolus arguitur † contra administratorē, si aliquid facit ad damnum eius, cuius bona administrat. Crau. consil. 142. nume. 15. & procurando contrarium eius, quod facere debebat, l. dolus, l. si procuratorem. §. dolo. ff. mādati, cum al legatis ꝑ Crau. & mala fides, & † dolus arguitur in ipso emphyteota, qui sciēs dictas oblationes ad sui lucrum dānū ecclesiæ ꝓcurauit. l. 1. ff de dolo. Et uerus fuit dolus, q̄ ꝑ̄sumpto † grauior est, Crau. cōs. 146. num. 6. & ex falsa expssione † oblationis, quæ obreptio subreptioni per taciturnitatem præponderat Cra. consil. 68 nu. 5. cōs. 282. nu. 8. cum aliis. Et ita cā primæ cōcessionis tempore secundæ non uigebat: quoniam malis etiam temporibus accedentibus anno 1541. bona longè ultra locari poterant, q̄ tēpore primæ, & spes

210

211

212

213

214

215

216

217

ſpes erat maioris reditus, ſi meliora dictus Alber. proſpexiſſet, vt Reuer. Fulcus fecit, & idem euentus declarauit, ſed omnia per colluſionem, & doloſè dictus Alber. & emphiteota fecerunt contra utilitatem ecclesiæ. Præterea, ſi in menſalibus fuerunt deſcripta, de uoluntate clara incorporandi
218 apparet, quoniam uoluntas facto † declarata fuit, l. Paulus, ff. rem rat. hab. Menoc. conſi. 79. num. 13. cum allegatis ſupra, & ultra iſta infra etiam dicetur, in ult. oppoſitione quinti modi incorporandi.

219 Secundo, † incorporatio colligitur, quando prælatus bona deuoluta declarauit velle de menſa eſſe, ſeu bonis menſæ incorporata, & ad eius utilitatem ſpectare, Bar. l. ſi uacantia, num. 9. C. de bon. uacant. lib. 10. Abb. d. c. ut ſuper, nu. 10. Zaſ. d. 5. parte, num. 50. Card. d. c. 2. q. 12. & cum Bar. Ange. Io. de Plat. & alij tranſeunt, d. l. ſi quando, Barba. d. c. ut ſuper, col. 2. Ancha. conſil. 156. Curt. d. q. 5. numero 4. & 7. in 2. parte, Capici. in d. inueſtitu. in uerbo, feud. dans, concl. 6. Rodoan. d. tract. fol. 32. n. 27. Guid. Pap. q. 154. Menoch. d. conſi. 79 num. 10. cũ ſeq. Clar. d. §. feud. q. 13. uerſ. ad hoc, Neuiz. inter conſi. Bruni. 12. num. 83. Bero. c. quæ in eccl. num. 40. de conſti. quia nihil prohi
220 bet † expreſsè, uel tacitè incorporare, cùm id poſſit ex ſua uoluntate, ſi expedire viderit d. c. ut ſuper. d. c. 2. & ad fauorem ec
221 cleſiæ tendit, ſed † alienatio eſt odioſa, ideo debet reſtringi, regula hodie, de reg. iur. lib. 6. Clau. Aquen. de feud. in 2. q. reg. 2. uerſic. quartò principaliter, & per alios Burſa. conſ. 127. uol. 1. Hippol. Rim. conſ. 32. numero 4. libro 1. & ex uerbis inueſtituræ colligitur hæc expreſſa declaratio, in quantum dicitur, quòd dicta bona pleno iure ad menſam, ſunt deuoluta, quæ uerba, & ſi ex ſubiecta materia capiantur, unde uti-
222 le cum directo † conſolidatum penes eccleſiam eſſe ſignificant, ſi conceſſio ſit finita, Abb. d. c. ut ſuper, num. 10. Soc. conſi. 53. nu. 14. lib. 1. Aliàs plenum & liberum dominium cum poſſeſſione, & quod adiectione non indiget, aliàs quòd eſt meum irreuocabiliter, aliàs, quòd reſtitutioni ſubiaceat, ut apud Bal. l. Iulianus, ff. de rei uend. qui alia ſubdit Alex. conſil. 162. nu. 5. lib. 6. conſi. 218 num. 1. cum ſeq. lib. 2. Pariſ. conſ. 45. nu. 1. lib. 3. cum alijs. tamen ex eius pro-
223 prietate, & abſolutè hoc important, † ut eccleſiæ ſint factæ non ſolùm per conſolidationem, ſed etiam per incorporationẽ, ſicut alia menſalia, & alia adiectione non indigeant, Alex. d. conſi. 208. nu 6. uerſi. nec prædict s, poſt Baldum & hoc ſatis patet, &
224 dubium non habent, quando inter † mẽſalia iam ſunt deſcripta, ut mox dicam, quia tunc ſecundum omnes incorporatio probatur. Fortius, ſi prima cauſa conceſſionis ceſſabat, Abb. d. c. ut ſuper, nu 11. cum allegatis ſupra. Rurſus per lõgum tempus
225 † ſunt retenta, ex quo ſecundum Barba. Claud. & alios mox citandos, etiam inducitur incorporatio. Ergo apparet, quòd ex cauſa ex tempore, ex deſcriptione, & ex prædictis uerbis debent cenſeri incorporata, quæ ex ſubiectis antedictis, & ſui natura abſolutè, & hoc modo intelligi debent.

Nõ obſtat, q; dicta bona non poſſunt dici applicata menſæ, quoniam non erat cla-
226 ra deuolutio. Si q. dẽ hęredes † primi emphyteotæ Barbati in integrum reſtitui, uel ex probabili ignorãtia caducitas excuſari, qui non ſoluiſſent, Pariſ. conſ. 108. numero 40. lib. 1. Clar. q. 8. §. emphyteoſis. Borgni.
227 deciſ. 30. nu. 120. hac 2. par. uel alio † modo, ut ſi fructus propter bellum non collegit, & tunc maximè, cum penſio fructibus correſpondet, Aret. conſ. 36. nume. 3. Ruin. conſilio 57. num. 10. lib. 1. Clar. d. q. 8. uidi infra num. 231. & Borgni. d. deciſio. 30. numero 138. & 140. car. 878. hac 2. par. ideo pro utilitate eccleſiæ uoluit prælatus occaſionẽ expectare, donec hæredes emphyteotæ concordarent, a quibus moleſtia ipſi & nouo emphyteotæ poterat ex his inferri. Et ubi illi fuit locus, ad conceſſionem deuenit, & animũ, qualis in præcedẽtibus
228 fuerit, actus ſubſequẽs, & euẽtus † declarauit, l. ſed & Iulianus, §. proinde ibi, intelligendumque ab initio ſic accepiſſe, ff. ad Macedon. l. poſt contractũ, ubi Bar. & alii, ff. de dona. cum allegatis p Crau. cõſ. 77. nu. 10. conſ. 101. nu. 3. Tiraq. repetit. l. ſi unquam, in uerb. donatione largitus, nu. 257. & de retractu conſangu. §. 1. glo. 8. nu. 26. reſpondetur, quod caducitas clara erat quo ad dominum directi, ideo dicta bona deuoluta, per eius procuratores ſtatim fuerunt locata, & ex eis fructus menſæ applicati, ut in actis conſtat. Ex quibus etiam
229 oſtenditur uoluntas † dictæ caducitatis declaratæ, quæ facto & tacitè declarari poteſt, l. Paulus, ff. rem rat. haber. Abb. conſi.

67. col.

67.col.2.lib.2.per Corn.conſ.115.nu.6.li. 1.Alex.conſ.106 nu.4.lib.4.Dec.conſ.146. nu 4.Crauet.conſ.373.nu.38. cum ſequé. conſ.658. num.21.Soci.conſ.4.nu.13.cum ſequen.lib.3.Socin.Iun conſ. 111.num.2. lib.2.Bero.conſilio.119,numero 12.lib.1. Hippol.Rimin.conſ.4.nu.18.lib.1.Borgni. per alios deciſ.43 nume.62. in prima par. Decian.conſilio 4.num.18.cum ſequenti, lib.1.& cauſa huius caducitatis,ut ex narratis in inueſtitura colligitur, duplex erat propter ficta plurium non ſoluta; quæ ab hæredibus Barbati poſt hanc reſolutioné per viam inſolutũ dationis bonorũ fue-
230 runt ſoluta, ꝑut ab eis ẽt ſi † ab emphyteoſi cecidiſſent, ſoluenda erant, d.authét. qui ré, ubi Cagnol.6.notab. nu 42. & hæc
231 pœnæ † locũ habent in locatione ad longũ tempus, Ruin.conſ.153.nu.1.& x.lib.1. Franciſc.Becc.conſ.35.num.16.& 19.& uide ſupra nu.227.& propter peioramenta ex inciſionib.arborum,uel aliter cauſata.
232 Et unaquaq; † ex his cauſis ſufficit, authent.qui rem, C.de ſacroſ. eccleſ.ubi Cagn.nu.41.cap.potuit, de locat. ubi omnes, l.2.C.de iure emphyt.Clar.d.§.emphyteuſis, quæſt. 8. & 26. Rodoã.d.tract.fol.433. quæſt.x.fol.505.tit.de caducitate ob deteriorat.Borgni.Deciſ.30.n.129 hac 2.par. cũ alii, & eadẽ caducitas ꝓbatur declarata ex perpetua inueſtitura noua, quanuis
233 ſit nulla, † quoniã ex actu nullo declaratur volũtas, l.fin.ff.de reb.eorũ, Curt.Iun. cõſ.134.nu.3.Crau cõſ.113.n.6.& licèt caducitas poſſit ex ꝓbabili ignorãtia, & aliis cauſis excuſari, & quando non adeſt.deciſ.Burſ.cõſ.292.n.13. uol. 3. Bero cõſ.98. nu.20.& ſeq.conſ.151.nu.8. & 9. & in cõſ. 14.nu.12.& 13.uol. j. & infra nume.623. tamen caducitas non poteſt fieri ex huiuſmodi aſſertionibus dubia, quoniã non ualet, hæ cauſæ ſunt in iure probabiles, ergo in pręſenti caſu militant, cùm de potentia
234 ad actum † nõ bene inferatur, Curt.Sé.
235 conſ.78.nu.8.cũ alijs, & paria † ſunt, nõ allegare, & allegatum non probare cap. cum ſuper, de præbend.l.1.cum gloſ.ff. ſi quad.paup.feciſſe dicat.cũ allegatis ꝑ Ripã, cap.cũ M.nu 64.de conſtit. & allegãti
236 dictas cauſas † incumbit onus ꝓbãdi, l. 2.ff de probat.l.actor, C.eod.tit.leg.2.ubi gloſ.& Doctor.Iaſ.nu.132.C.de iure emphyt.Anton Gabr.de probat. concluſ.6.n.
237 21.per alios, & hæc ſola † negatio non
238 facit rem dubiam, imo † nec probatio, quæ non concludat, rem dubiam facit. Bald.l.2.col.fin.C.de bon. poſ. ſecũdũ tab. & licèt dictus Coirus in oblatione, quã fecit die 9.Iulij, vltra libras 320.pro canone obtulerit libr.300.ſoluere Zannino Barbato, cui utile dominiũ emphyteutam reliquiſſe aſſeruit ad effectũ, vt ipſe renuntiet iuribus ſuis. Tamẽ ꝓcurator ꝑlati dictã oblationem acceptauit in partibus, & dixit, de iuribus Zanini non conſtare, & eidem aliquod ius in dicta inueſtitura nõ cõpetere: & dictus Zaninus renũtiauit cuicunq; iuri ſibi competenti, ſi aliquod ius ſibi cõpetit. Quæ renuntiatio & ſi ad maiorẽ cautelam ab emphyteota ſit requiſita, cũ ſuis pecunijs, ut ſupra oblatis. Ideo de facili & gratioſè potuit permitti, cùm
239 † abũdãs hæc cautela eccleſiæ nõ noceret, l.teſtamẽtũ, C.de teſt.& ibi Iaſ.n.3.cõcordãtes citatos, tamẽ, ut ſupra concepta nihil operãtur, niſi de iure cedentis cõſtet l.locus, §.1.ff.de acqui.poſ.cum cõcordãt. allegatis ꝑ Bart.& Doct.l. ſi ſic, §.1.in fine, ff.de leg.1.Oldrad.conſil. 164.Alex.cõſilio.28.nu.7.lib. 1. & in addit. Rom.conſ. 336.nu.2.Burſat.cõſ.46.nu. 24. & idem ſi locus exprimatur, ueluti quicquid iuris habet in tali fundo, ut Old.loqtur, Alex.cõſ. 187.nu.5.lib.2.cũ alіis. Amplius dicto le-
240 gatario per filios emphiteotę fiebat † cõtrouerſia, ut illegitimato, & quia ipſi ex inueſtitura erant uocati, Dec.cap.in ꝑſentia, nu.48.uerſ.ſit ergo, de probat.cũ allegatis ſupra. Et in vlt. dubitatione dicetur, quòd in Zaninũ Legatariũ, ut extraneũ, & ſingularem ſucceſſorem dicta bona non poterant tranſire ex quibus clarè apparet ꝙ huiuſmodi cauſa non eſt ꝓbabilis, nec Albertino uel alijs prælati agẽtibus fuit in cõſideratione, ut ex ea differ-
241 rẽt cõceſſionẽ. Sed cã uerior † & certior fuit illa retinẽdi, ut meliora ꝓſpicerẽt eccleſiæ, capit.ſine exceptione 12.quæſtio. 2.cum alijs, quoniã re & ſpe maior perceptio uidebatur quotannis creſcere, & cauſa & ſpes non percipiẽdi, ultra libras 162. in prima conceſſione expreſſa ceſſabat, ut euentus docuit, qui declarare poteſt, qualis animus retro fuerit: & huic cauſæ bene conſonat pactum in inueſtitura expreſſũ: quòd ratificatio prælati deberet ſequi; ꝙ nunquam interuenit, & conſenſus, ſeu licentia Summi Põtificis; quoniã ſine cognitione

gnitione & solemnitate res non poterant
alienari, ut infra dicetur; uerba clarè osten
dunt, quòd animo incorporādi fuerūt cum
242 mensalibus † tādiu retenta, ne huiusmo
di pacta & verba aliàs quasi sine virtute o-
perandi viderentur, contra notata a Bald.
in rub. C. de contrah emp. q. 9. Dec. consil.
243 292. nu. 2. cùm † seq. Crau. cons. 105. n. 7.
nec superfluis cautionibus regulariter est
utendum l. hæc stipulatio, § diuus, ff. ut le-
ga. nom. cau. & hæc conuentio & protesta-
tio, si & quatenus beneplacitus Sedis A-
postolicæ interueniat, ostēdit, qualis etiā
fuerit animus de præterito incorporandi,
cùm aliter sine consensu Sedis Apostolicę
244 facere † intendebat; quia tunc erat neces-
sarius, Paris. cons. 5. nu. 19. & 28. lib. 4. Bart.
cons. 59. Bursa. consi. 40. nu. 26. uol. 1. & quia
hoc est verisimilius, ad idem tendunt de-
scriptio rerum inter mensalia earum cau-
sa, & retentio diuturna, spes continua plus
245 percipiendi de † anno in annum, vt euē
tus declarauit uerba & pacta inuestituræ,
quia veritati omnia consonant, Crau. consi
246 lio 6. numero 27. & vnum † verisimile
pluribus verisimilibus additum, induci ple
nam probationem, vt per eundem, consi.
61. nu. 9. Soc. cons. 149. col. 7. lib. 1.

247 Non obstat bona † emphyteotica non
deuolui ad ecclesiam, nisi prælatus velit, l.
2. ibi, volenti, & ibi, si dominus voluerit,
vbi Ias. numero 6. & Doct. C. de iure em-
phit. Fel. consi. 54 num. 10. Paris. consi. 108.
num. 33. lib. 1. Clar. § eo q. 9. Paris. consilio
24. numero 18. lib. 4. Cassad. decis. 2. cum se
quen. de loca. at hic non apparet, quòd
Prælatus voluerit, nec procurator habuit
idoneum mandatum, quia speciale requi-
ritur, maximè hoc casu, quia non erat uti
lis ecclesiæ deuolutio bonorum, ex quibus
percipiebantur lib. 250. ad tempus, & ca-
nō emphyteoticus ad lib. 280. ascendebat
(vide infra, numero 349. & seq. & supra in
decisio. 29. numero 19. hac 2. par.) propte-
rea non solùm incorporatio non fuit pro-
248 bata, sed nec deuolutio, & sine † consensu
Sedis Apostolicæ potuit emphyteusis
renouari, cap. 2. de feud. vbi omnes d. extra
uag. ambitiosè, & d. cap. ut super, de rebus
249 eccles. non alien. respondetur, † quòd ca
ducitas expresè, & tacitè potuit declara-
ri, Dec. consilio 146. numero 4 cum alle-
gatis supra, non solùm per dominum, sed
etiam per eius procuratorem D. Fulcum,
qui mandatum cum libera habebat. Ra-
tio est clara, quoniam hic mandatum sin
gulare non requiritur ad declarandam ca
ducitatem contra talem, & pro talibus bo
nis, prout in additione hæreditatis, q̄ est
grauissimi præiudicii, & in matrimonio,
& in casu, quo quis ex sua voluntate pos-
250 set pœnam, uel graue † damnum incur
rere, sed sufficit speciale ad declarandam
caducitatem. Bero. cons. 151. nu. 18. lib. 1.
Cur. iun. consi. 149. nu. 3. quia fauorem con
stituentis respicit, Bar. l. filius familiàs, ff.
de dona. nu. 8. cum sequen. Ideo in his etiā
251 † casibus, in quibus speciale mandatum
requiritur, generale cū libera sufficit, An-
gel. de Are. insti. per quas person. ag. poss.
in prin. nu. 2. glo. l. procurator tutorum, ff.
de procur. Afflictus decis. 305. numero 4.
per Bald. l. illud, § 1. ff. de minorib. numero
5. ubi dicit notandum, & in restitutione
252 in † integrum loquitur, quæ speciale
mandatum requirit ad illam petendam,
d. § 1. Bar. d. l. filius fam. quia uenit ad retra
ctandum, quod dominus fecit, & de iure
speciali contra ius cōmune, Bal. d. § 1. Cin.
l. 1. C. etiā per procurat. causam in integ.
resti. qui Iacob. de Rauē. allegat. & licèt ip
253 se post † Petrum dicat, quòd mandatum
254 singulare ad eam † petendam requira
tur; tamen hoc Cast. d. l. 1. Bart. Imo. & alij
d. l. filiusfam. reprehendunt, & eandem cō-
clusionem firmant Paris. & Alex. in prima
cum seq. addi. Bar. d. l. procurator, cui libe-
ra, ff. de proc. Rom. cons. 94. Visis nume. 7.
& communis est ex plurib. aliis alleg. per
Tiraq. de retractu consang. § 1. glo. 10. nu.
97. gl. 13. nume. 32. & nouissimè Borgnin.
decis. 21. num. 46. in prima par. cùm igitur
255 in dicto mandato † sint verba clara, libe
ram administrationem circa huiusmodi
importantia, iux. not. per Bar. d. l. procura-
tor, in extrauag. ad reprimendum, in uer-
bo videbitur, Ias. l. si procurator, C. de pro
256 cura. post alios. Ideo † cessat difficultas,
si quidem cum libera omnia possit quę do
minus, modò non donet uel dilapidet, & si
ne dolo faciat, ut Bar. & Ias. allegati dicūt,
Rui. consi. 93. nu. 5. lib. 5. Craue. consi. 748.
num. 20. consi. 787. num. 5. Bero. consil. 23.
& consil. 25. libro 3. Secundo, procurator
257 † etiam generalis sine libera non potest
fictabiles, & emphyteutas excumiare, & al
258 teri concedere; tamen quando † causa
expulsionis subest, id potest facere, l. cotem
ferro,

ferro,§.1.cum glo.non possunt,quã Bart. Imo.& alij sequuntur,ff.de publican Et si-
259 cut procurator Cæsaris potest † utilia facere,sed non damnosa,l.1.ff. de offi.procu. Cæsar eodem modo administrator,& procurator ecclesiæ a prælato constitutus, ad
260 ea,quæ ipse potest. Nam † priuilegia,q̃ habet fiscus,habet & ecclesia,gl.l.si procurator,§ fi ff.de iure fisci. quã Bar.sequitur. l.a diuo Pio.§.sed si emptor,de re iu. Abb. c.2.in fi. de preca. cum multis alleg.per Euerald in loco 26.de fisco ad ecclesiam,Tiraq de priuileg.piæ causæ, priuileg.143. cum seq.& præcedenti,& alibi, Alba.consi.
261 108.in fi. Tertio, † defectus mandati nõ potest allegari,quia ubi procurator generalis uel nullum, vel insufficiens mandatũ haberet nomine domini, uel ut procurator generalis declarat, & speciale mandatum requirebatur,ex ratihabitione domini valet, glo.Imo.& alij l. Paulus,aliàs per procuratorem ff.de acq.hæred.glo.pen.c.
262 per tuas,de arb.& sufficit † tacita etiam ratificatio,Ias.l.si procurator.limit.4 ff.de cond.indeb.Crau.cons.748.nume.21. Vbi inquit,quòd solus hoc dominus potest opponere, quia in eius potestate est ratum habere, & mandatum † ex attestatione
263 constituentis potest probari,Rim.sen.cõsi.34.num.2.lib.1.& ratihabitio speciali ẽt
264 † mandato æquiparatur, gl.pen. d.c.per tuas,Cagn.post Decium & alios, l.semper qui non prohibet,num.16.ff.de reg.iur.& ratificatio prælati satis colligitur, quia in executione inuestituræ pẽsiones percepit.
265 Et idem † est si rationem administrationis exegit, in qua de pensionibus mentio fieret,Dec.d.l.semper.nume.9. consil.262. num 6. Latius consi.362.num.3. & ex pos-
267 sessione bonorum † tradit a consil.486. num.11.in fi.consi.586.nume.13.Tiraq.de consti.limita.30.num.11. cum seq. Meno. de recupe.pos.remed.15. num.111.& 119. Hippo.Rim.consi.295.nu.26.consi.242. nu
268 mero 152.libro 1.& fortius † si plura ex his interuenerunt,Franc.Becci. consi.109. num.29 Nec vtile erat ecclesiæ eadem bona relinquere emphiteotæ,qui in solutione pluribus annis cessauerat, & in eis peioramenta fecerat,nec colebat, & uires,& alia perire sinebat, ita quòd bona in manibus dicti emphiteutæ de malo in peius trãsibant,vnde fuit necessarium, ut in inuestitura dicitur,illa ad manus ecclesiæ reducere,& illa nomine ecclesiæ locare. Propterea cessat allegatio, quòd de deuolutione legitima non constet,quæ sine speciali uoluntate domini non poterat fieri, nam ex prædictis omnibus sublata remanet.
269 Tertiò,dicuntur † facta de mensa, quæ in libro bonorum mensalium sunt descripta per auctoritatem habentes,Bart.d.l.si vacantia,nume.9. Luc.de Pen.l.si quando, in princ. C.eod. de bonis vacan. Zas.par.5. num.50.de feud. Rimin.sen. consi.340.nu. 13.cum seq.uolum.2.ubi ampliat,quòd ista
270 † descriptio requiratur. neque sufficiãt literæ prælati,ut bona,uel eorum pars retineatur,Menoch.consi.79.num.14.Card. d.c.2.q.12.Idem tenet Barba. d.c.ut super, col.2.& opinionem Bar.sequitur Anchar. cons.156.Bald.in d.c.1.de clerico,qui inue
271 sti.fecit,& communem † dicit Cur.trac. de feud.q.5.in 2. par.quia sufficit,quòd tacita voluntas colligatur,Capi.in d.uerbo, feud.dans,concl.6.Hippo.Rimin.consi.32. num.4.Claud.in d.2.q.princ.uers.4.principaliter.Brun.consi 41.num.33. Neuiz.consi 12.num.82.inter cons.Bruni, cum alijs, & hæc descriptio in casu nostro reperitur facta, ut ex productis apparere mihi pro constanti fuit affirmatum.
272 Quarto, uoluntas † incorporandi colligitur.ex coniecturis arbitrio iudicis,Cardin.d.c.ut super.quæst.12.ad fi.quod intel-
273 ligitur,cessantibus † coniecturis prædictis,ex causa,uel ex descriptione,uel aliter deductis, uel ex tempore, ut mox dicam. Præpos.c.1.num.16. Aluar num.12.qui feudar.pos.Claud.ad fin.d.quartæ declarationis,uers. hac coniectura cessante,ubi dicit, quòd tunc cessantibus prædictis, iudex de-
274 bet arbitrari ex qualitate † rerum personæ, & temporis, an præsumantur bona incorporata,argumento,l.1.§.fi. ff. de iure deliberan & quia arbitrio iudicis committitur,in d.c.ut super, in uerbo æstimamus, quod arbitrium boni uiri importat,& pe-
275 rinde est † ac si diceret, arbitramur, l.cũ
276 dementis,de Episcop.audien.iudex † ratione temporis plus triginta annis, & minus decennio nõ debet arbitrari, ut Claus. subdit,& mox dicam,& ipsum sequitur Rimin.sen.d.consi.340.num.15. Zas.d.5 parte,numero 51.in fine,vbi idem dicit,si conditio res & status negotij arbitrio iudicis sua sent. Cum igitur in casu nostro prima causa concessionis antiquæ cessaret, descri

ptio

ptio interuenerit, & uerba suadeant, & per longum tempus sint retenta, vt mox dicam, incorporata bona cēsentur, & incorporationi consonat coniectura ex qualita
277 te rerum, quoniam summa est † notabilis perticarum sex millium, uel circa. Quo casu ad alienationem non facilè iura permittunt, c. terrulas. 12. q. 2. Capici. decis. 105. & in reditu quotannis bona augebantur per culturam & superuenientiam cultorum, quos bellum, pestis & infortunia tem
278 poris & status † abstulerant, quæ nō sunt perpetua, sed temporalia. ideo tunc non consideranda, l. prætia rerum, in fine, ubi Alex. nu. 13. ff. ad leg. falcid. & in terminis decis. Borgni. 46. nu. 25. cum seq. num. 264. cum sequen. in prima par. & per alios. Nec ex qualitate personæ aliter potest argui, quoniam si loquimur de persona Prælati, ille in Archiepiscopatu non residebat, sed Romæ, & ut Cardinalis seruitiis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Summi Pontificis assistebat, adnotata per Aluarot. in cap. 1. Episcopum, uel Abb. nu. 4. in vsibus feud. ubi latè scribit de officio Cardi
279 nalium, nec extra † Romanam Curiam possunt sine causa iusta morari, latè Afflict. decis. 289. num. 2. & per totam. Ideo cum per agentes suos omnia gubernarentur, animaduertendum est, quod retentio & incorporatio bonorum fuit facta tempore Reueren. Domini Fulchi, & noua cōcessio per Dominum Alber. & ita vnus potuit unum sentire, quod erat ecclesiæ utilius, quòd illa alienare non expediebat,
280 quoniam utilitas ecclesiæ † quotannis crescebat, & non tempus præsens, sed etiam futura prospicere, cap. sine exceptione. 12. quæst. 2. cum allegatis in d. decisio.
281 Borgni. 46. & alter Albertinus aliud † sētit, quod ecclesiæ erat damnosum, ut euentus ostendit, l. qui res, §. rem autem, ibi & vtique cuius fuerit euentus, declarat, ff. de solut. & illud Phyllidis Ouidianæ, exitus acta probat, quod āllegat Bald. cap. 1. colum. 2. quæst. 6. quibus mod. feud. amitt. Soci. consi. 127. quidam, col. 5. uersic. comprobo, & quarto, libr. 3. l. fi. Titius, in prin. Ibi, ex euentu solutionis, ff. de leg. 2. l. aut facta §. euentus, ff. de pœnis, cum allegatis per Crauet. cons. 77. nu. 10. Tiraq. de retract. consangui. in fin. num. 18. cum sex sequentib. Et in Albertino dolus & collusio detegitur, ut supra dixi, ad perniciem & damnum ecclesiæ inita cum inuestito. Propterea eius gestis, nec in eo, ut infideli, & in rebus ecclesiæ doloso, est ponendū aliquod fundamentū. Et hic succurit, ꝙ Iacob. ab Arena l. iubemus, C. de sacros. eccle. dixit, ecclesiā magis subiacere fraudibus
282 † quàm minorem, quia ab alieno animo tantū regitur, sed minor ex suo & alieno.
283 Ideo † strictiores sunt prohibitiones in rebus ecclesiæ, quàm minoris, glo. l. 1. C. de contr. iud. ad idem Odofred. & Cin. authē. quibuscunque modis, C. de sacros. eccles. & hæc habentur apud Baldum, & in addit. c. 1. nu. 3. Episcopum uel Abbatem, & nullus
284 † ferè reperitur emphyteota, qui ecclesię utilitatem existenter magis quàm propriam utilitatem quærat, vt experiētia docet rerum magistra, Rodoā. d. tract. de causa utilitatis, nu. 209. decis. Borgnin. 46. nu. 333. & 38. in prima par. Quinto, dicūtur
285 † incorporata, quando fuerunt diu, & ita per decem annos retenta, Barb. d. c. ut super, nu. 3. in fi. arg. l. si certis annis, C. de pact. Anchar. d. consi. 156. ubi requirit, ꝙ
286 † diu, seu per longum tempus sint possessa, & fructus collecti, ut natura emphyteosis, quam bonam acceperant mutata dicatur, Zas. d. supra 5. par. nume. 50. in fi. ubi si hoc tpe, & pari iure ut mensalia sint tēta,
287 & in † rationibus posita hoc sufficit, arg. l. procula, ff. de proba. Cur d. tract. in 2. par.
288 q. 5. ad fi. per † rationem, quia res de facili ad suam naturam reuertitur, vt latè per Fel. c. cum omnes, c. cum accessissent, de cōstit. ideo tempus quadraginta annorū, qđ requiritur ad inducendum infeudandi & concedendi in emphyteosim consuetudinem, hic non debet interuenire, quia
289 † consuetudo præter ius non debet esse præscripta, Roch. de Curte, c. fi. in 2. requisito, 2. concl. q. 3. glo. c. fi. de consuetud. lib. 6. Fel. c. statuimus, nu. 1. in fi. de maiorit. &
290 obedien. & in † consuetudine, quæ magis facti & obseruantiæ iuris dicitur, actus sine tpe sufficiūnt, Roch. d. conclus. in tertia illatione. Nec quando derogatur statuto
291 † clericorum per eos condito, & non iuri cōmuni, vt in 6. limit. ad fi. dicti secundi requisiti. Idē est si ad ius cōmune, vt hic, reuertamur, Fel. d. c. cū accessissent, nu. 30. in
292 fine, limit. 7. vbi hoc casu † consuetudo præscripta per quadraginta annos tollitur per hunc vsum decem annorū contrariū, qui est secundum ius cōmune, post Abb. Roch.

Roch.in fine dicti secundi requisiti, & pro-
293 cedit etiam sine † confirmatione supe
rioris, Dec.d.c.cum accessissent, col.3. uers.
294 tertiò non habet locum. Et ista † opinio
procedit etiam ꝙ alia descriptio non inter
295 uenerit, Capici.d.concl.6 in uerbo, † feu
dum dans, circa finem, ubi loquitur, quan
do prælatus per unum administratorē res
hoc modo tenuit ex eis fructus colligen-
do, Claud.d.2.princ. q. in 4.declar.2.regu-
læ, ad fi.uers.si autem de minori tempore,
quem sequitur Rim.sen.d.consi.340.num.
15.Bursa.d.consi.27.nu.110.Hippo.Rimi.
cons.32.nu.7.Corn.consi.181.num.20.lib.
2.Menoc.d.consi.79.num.17.in 3.opinio-
ne, & in 5.opinione male dicit, communē
opinionem esse contra Barbatiam, ut pa-
tet ex prædictis. Ad idem Bal. c.1.nume.2.
296 de clerico, qui inuesti.fecit, ubi dicit, † ꝙ
res sit de mensa prælati per statutum uel
antiquam possessionem, quam intelligo,
vt supra.

297 Nec obstat opinio † eorum, qui tenue-
runt incorporationem tacitè non causari,
nisi per triginta uel quadraginta annos
res emphyteotica fuerit possessa. Imo.d.c.
vt super nu.8.quia secundum eum præla-
298 tus non † potest statum rei mutare, nisi
per dictum tempus.c.cùm de beneficio, de
præbend. lib.6. quoniam hoc procedit,
299 † quando aduersus ius commune, vel
ecclesiæ fieret, sed nos ad ius commune &
antiquum reuertimur, & ecclesiæ faue-
mus. Ideo habent locum, quæ supra dixi,
& idem Philipp.Fran.& alii d.cap. cum de
beneficio, voluerunt, & opinio Imo.simpli
citer intellecta, & ab ea Doct.recedunt, q
communiter uolunt tacitè, & aliis modis
incorporationem fieri, quàm per dictum
300 tempus longissimū, † quia ex voluntate
expressa, & tacita hic status pōt mutari,
Bar.l.fi.C.de bon.vacant. Menoch.d.consi.
79.nu.17.in 4.opin.Hippol.Rim.d. cōs.32.
nu.5.cum seq. Burs.d. consi.41. & consilio
127.& de indubitabili existit, quod dicit
Imo.ut Clau.d.4.declarat.ad finem, inquit
secundo potest procedere opinio Imo. qñ
separatim dicta bona a rationibus mensæ
sunt administrata, & inter mensalia, & em
phyteotica differentia aliqua interuenit,
301 tunc † longissimum tempus requiritur,
Capic.d.6.concl.in fi.secus, quando a ratio
nibus mensæ non fuerunt separata, sed
302 vnita, quia † decennium sufficit, Zas.in
d.5.par.nu.50.Cla.d.2.reg. in 4. declarat.
Capic.ubi supra. Tertiò, locum non habet
in casu nostro, in quo bonorum descriptio
303 † interuenit, ex quo secundum omnes,
tacita declaratio inducitur, ut supra dixi.
304 Quartò, Abb.intelligit, d.c.ut super † nō
procedere quando eadem causa conceden
di uigeret. Et opinio Imo. posset procede-
re, si causa prima concessionis, ueluti spei
plus non percipiendi subesset.

Non obstat, ꝙ incorporatio non præsu
mitur facta, quamuis bona sint apud men
sam diu retenta, quoniam eo consilio uidē
tur locata ad nouennium, pro lib. 150.Im
per.singulo anno, & tandiu retenta, donec
prelatus emphyteotam reperiret, qui anti
quam pēsionem lib.280.solueret; quæ pp
bella, & inopiam cultorum cessauerat, &
305 quia optima † est coniectura a uerisimi
li, c.quia uerisimile, de præsump. & uerisi-
milibus fides est adhibenda, latè Tiraq. in
præfat.l. si unquam, numero 42. & bona
306 † est ratio, quæ a communiter contingē
tibus deducitur, glo.& Doct.l.neq; natales.
307 C.de proba. quæ coniectura † satis urge
re uidetur, & hæc causa apparens attendi
debet, quæ concessionem facit ualere, ad
quam prælatus deuenit.l.quotiens.2.ff. de
reb.dubiis, cum allegatis a Crau. cons.52.
Rui.cons.72.col.2.lib.2.Dec.l. in contrahē
da, nu.6.cum seq.ff.de reg.iur.sed ad regu-
lam d.l.quoties. Respondetur, ꝙ ista inter-
pretatio non est sumenda, qm ecclesiæ es-
308 set nimium † onerosa. Ideo tunc actus
potius reddi debet inutilis, l.3.§.si quis in-
sulam, per illum textum, ff.de eo quod cer
to loco, Dec.d.l.in contrahenda, in 5.limit.
309 nu.17.quia non est uerisimile, ꝙ † præla
tus ita agere uoluerit, Alciat.reg.3.pſump.
34.nu.11.limit.5.multas.n.pęnas incurrit.
310 si † cōcessionem ecclesiæ damnosam uo
luisset facere, d.extrauag.ambitiose, ubi nō
311 † pōt emphyteosim renouare, nisi cum
euidēti utilitate, alioquin illis pœnis subii
citur, & dicta interpretatio assumitur, qñ
actus esset ecclesiæ fauorabilis, sed conces
sio cū euidenti damno ecclesiæ per dolū,
& collusionem emphyteotæ & mandata
312 rii est † odiosa. Ideo potius est extinguē
da, reg.odia in 6. ita Alcia.1. præsump. li-
mit.6.nu.12.& si cum euidenti utilitate de
bebat fieri, d.extrauag.ambitiose, requisi-
ta ad actum non interuenerunt, & reg.d.
l.quoties non procedit, Dec.& Alciat.in lo
cis,

tis, alleg. Soc. d. l. quoties, in fi. rursus, ita
313 interpretando, fieret contra † mentem prælati, qui hoc non censetur mandasse, q̃a pœnale, l. si procurator, ubi Ias. ff. de condi. indeb. neq; q̃ solitum fieret inuestitura ꝓ omnibus, quibus dederit, ut infra dicam.
314 Imo contrarium † expresse mandauit, neq; in generali mandato, et cum libera, uenit dolus, Bar. l. procurator, cui libera, ff. de procurator. l. creditor, § lucius, mandati, Bal. cons. 186. uers. 3. præmitto, lib. 2.
315 Ideo potius † redditur nulla, l. uerbis ciuilibus, ne fiat contra uoluntatē, ubi Alex. & Castr. ff de vulgar. & pupil. & hanc limitationē, ultra prædictos, tradit Ias. l. quoties in stipulationibus, col. 2. nu. 5. ad finē, limit. 5. uers. & per illum textum, ff. de uerbo. oblig secundo prædicta procederent,
316 nisi per Reuer. Fulcum † bona deuoluta fuissent retenta, & incorporata per descriptionem, cum aliis bonis mensæ, quo casu nō potuit Albertinus procur. illa, sicut alia bona mensę ad tempus locata concedere, Bar. d. l. si q̃n, cum allegatis supra. Et admitto, q̃ q̃n † per inopiam cultorū ex bello, uel peste prouenientem res sunt incultæ & steriles, prælatus non dēt ex hac cā, quæ non est perpetua concedere, uel alienare, nec hoc tempus tantùm considerare, sed meliora prospicere, d. c. sine exceptione, ut diligentes patresfamilias faciunt, & q̃ Deus dabit his quoq; si Bald. cons. 184. ad intelligentiam, in fi. lib. 2. Natta consi. 631. nu. 16. & ubi aliter facerent, ecclesia
317
318 † lęderetur ex hac culpa, Natta cōs. 548. nu. 4. cum allegatis decis. Borgnin. 46. nu. 25. cum seq. & nu. 264. cum seq. decis. 45. n.
319 53. in 1. par. & talem uoluntatem † prælatus habebat iuri conformem, Bar. & scribētes l. hæredes mei, §. cum ita, nume. 4. ff. ad Trebelian. quod in concessionibus utilitatē ecclesiæ requirit, & ut dixi, meliora ꝓspiciat, d. c. sine exceptione, d. extrauag. ambitiosè, & argumentū a uerisimili idem concludit, quia si quid utile & utilius proponatur, homines † consueuerunt bono melius præferre ut uerisimilius. Et ideo dicit regula, inspicimus, de reg. iur. lib 6. inspicimus in obscuris † quod est uerisimilius, uel quod plerunq; fieri consueuerit. Et idē dicit l. in obscuris, ff. eo. tit. & in argumēto
320
321
322 a uerisimili, attenditur † præsumptio fortior, Eueral. in loco a uerisimili, nu. 14. ubi id arbitrio iudicis relinquit, q̃ fortior dicatur: & per argumentū ab eo, cui bonū
323 † esse consueuit in iure ualidum, l. 1. § si quis, ubi Alberic. annot. ff. ne quid in loco publ. Alcia. lib. 2. parerg. c. 17. quod melius est appetibilius existit. Ex quibus clarè apparet, q̃ dicere non debeamus prælatū & eius administratorē bona cōcedi solita, interim retinuisse, ut alia mensalia, & eo animo tm̃ distulisse, ut bonū emphyteotā expectarent, qui solitā pensionem præstaret. Sed quod certius & uerisimilius est, eo animo absoluto distulisse, q̃ uellent conditionem ecclesiæ meliorem facere, modò rebus & tp̃e in melius aliqualiter commutatis, quoniā re & spe cernebātur bona quotannis in reditu augeri. Et illa spes primę concessionis & causa non plus lib. 162. percipiendi, cessabat: cum tp̃e concessionis nō ue essent oblatæ lib. 330. & uerisimilis est, q̃ emphyteuta de pluri uellet percipere,
324 quoniam † onerā emphiteutis super utili dominio in hoc statu. possunt & solent imponi, ut collegium nostrum aliàs consuluit, quod Brun. tractatu, q̃ extant mascul. artic. 8. q. 22. nu. 108. cum seq. refert, ad quę ecclesia de iure non tenetur, c. quamquā. cum glo. de censib. lib. 6. c. nō minus, de immunit. ecclesię, Genes. c. 47. Esdræ c. 7. cum aliis. Re ipsa ecclesia erat in casu retinēdi, & incorporādi bona, nec sine noua cognitione & solennitate eadē de nouo cōcedendi, cū status bonorū † & cā percipiendi notabiles reditus quotannis rē & spe cresceret, quæ in prima concessione erat præcisa, & deficiebat. Abb. d. c. ut super, nu. 11. & licet Albertinus procurator sub dolus, & cum emphyteota nouo colludens ad pniciem ecclesiæ uoluerit ad concessionem nouā prosilire, tamen non potuit, cùm ꝑ longum tempus essent retēta, & causa primæ concessionis cessaret, & inter mensalia iam essent descripta, & maiori pensione oblata, lib. 320. illa pro lib. 228. scienter & dolose concessit, quę omnia latè remanent comprobata.
325
326 Non obstat, q̃ † prælatus per nouennium locauit ante secundam concessionē, quę erat prohibita, dicta extrauag. ambitiosè, quæ imponit pœnā nullitatis & suspēsionis, & alias tradit Bero. cons. 87. nu. 9 & 12. lib. 3. propterea in dictas pœnas uideatur incidisse, ut emphyteota magis uidetur fecisse, cui id permittitur, Paris. cons. 6. nu. 21. lib. 4. sed hoc leue est, quia prælatus dictam

ctam locationem nō fecit, sed procurator, qui non potuit dominum ad pœnam obli
327 gare, neque intelligitur † talia mandasse, Iaſ.l.ſi procurator, col. 1 cum ſeq. ff. de cond. indeb. ſecundo dicta extrauagans,
328 ambitioſè, non eſt recepta † in partibus iſtis, neque Mediolani, quò ad locationes
329 temporales, quia ſeruatur ius † commune, quòd eas permittit, clem. 1. cum glo. de reb. eccle. non alie. Borgni. deciſ. 43. n. 2. in 1. par. & deciſ. 30. num. . . . hac 2. par. Tertio locatio temporalis non eſt emphyteotica, quia inter ſe differunt, Doct. l. 1. C. de iure emphy. in §. adeo, inſti. de loca. & cōdu.
330 Non obſtat, quòd † poſſeſſio decem annorum non ſufficiat, quoties eadem cā in emphyteoſim concedendi durabat, Rimin. ſen. conſi. 240 num. 15. Reſpondeo ex dictis ſupra in primo modo incorporandi,
331 quòd eadem cauſa non † durabat, quoniam a prima inueſt. citra, Archiepiſcopalis menſa eſt depauperata, & tempore primæ conceſſionis pluribus bonis abūdabat. Iac. de Beluiſ. c. 1. qui feud. dar. poſ. Martin. Lauden. num. 85 Præpoſ. nu. 32. fall. 12. & Iaſ. nu. 13. limi 4. Zaſ. de feu. in 5. par. nu. 59. Cur. in 2. par. q. 1. num. 12 cum ſeq. poſt Nicol. de Neapol. & Martin. Lauden Capici. in d. uerbo, feudum dans in ſeptima concluſ. Iacobin. in uerb. in feudum, num. 37. ad fi. per tex. in auth. vt de cæter. ſit deter. nu. cler. Rodoan. fol 247. nu. 15. Burſa. conſi. 127. nu. 104. Aluar. d. c. 1. nume. 16. Nam
332 multa † expediunt diuiti, quæ non expediunt facultatibus diminuto, & quæ de no
333 uo emergunt. nouo indigent † auxilio. l. de ætate, §. ex cauſa, ff. de minor. Secundo prima conceſſio fuit facta, quoniam de fictu temporali, ut in ea dicitur, plus librarum 162. Imperial. non percipiebatur. Nec uериſimilis erat ſpes maioris perceptionis, ſed tempore ſecundæ conceſſionis factæ Coiro reperiebantur lib. 320. & ſpes maioris perceptionis ſuberat, prout ſupra in
334 primo † modo incorporandi fuit dictū. Ideo ceſſante cauſa primæ conceſſionis ſine ſolemnitate & noua cognitione, bona non poterant alienari. Abb. d. c. ut ſuper, n. 11. cum concordantib. ſup. alleg. & per regulam, ceſſante cauſa, & quia hæc ſecunda
335 conceſſio non † poteſt dici executio primæ, quę in eodem ſtatu nō permanet, & rebus ſic ſtantibus intelligebatur l. ſi fuerit, in prin. ff. pro ſocio, glo. c. quemadmodū, ca. breui, de iureiur. cū allegatis per Tiraq. in præfat. l. ſi vnquā, nu. 167. & probatur, d. c. 2. de feud. ibi liberè ſi uideris expedire concedas Ergo ſi tempore ſecundæ conceſſionis nō expediebat pro dictis libris 280.
336 concedere, amplius † non erat concedēdum, quia uerbum, expedit, utilitatem importat, §. ſed & maior, ibi expedit enim reipublicæ, inſtit. de his, qui ſunt ſui, uel alien. iur. cap. cum expediat. de elect. lib. 6. l. Caius 2. ff. mand. cap. pro illorum, de præbend. & res eccleſiæ non conceduntur
337 tur ſine utilitate, quæ eſt una † de cauſis, propter quas fit alienatio, glo. in ſumma 12 quæſt. 2. c. vt ſuper §. 1. Abb. c. nulli, num. 5. de reb. eccleſ. non alien. Rebuff. in compend. de alien. rerum eccleſiæ, nume. 34. Rodoan. d. tract. fol. 122. de cauſ. utilit. & 112. de cauſ. propter quas fit alien. extra uag. ambitioſè, eo. tit. ibi; de rebus & bonis in emphyt. ab antiquo concedi ſolitis, & cum eccleſiarum euidenti vtilitate, nec obſtat uerbum liberè, in d. c. 2. poſitū, quoniā
338 præcedit † conditio, ſi videris expedire, & ita cognitionem, & debitam ſolennitatē non excludit. Curt. d. tract. nu. 8. ubi enim
339 agitur † de præiudicio eccleſiæ, uel tertii, uerba liberam uoluntatem importantia reſtringuntur, & quo ad præiudicium conſentientium intelliguntur, quādo ſibi prǽiudicare poſſunt. Feli. c. 1. nu. 31. in fine, de conſtitut.

Ex hactenus ſcriptis licet plures colligere cauſas propter quas in veſtitura Coiro facta ſine ſolennitate, non valuit. Primo, quia tpe dictæ conceſſionis legitima
340 conſuetudo † pſcripta non ſuberat bona in emphyteuſim concedendi, d cap. 2. de feud. Doct. c. 1. qui feud. dare poſſ. Bar. & Doctor. authen. qui rē. C. de ſacroſ. eccleſ. cum aliis ſupra in ſecunda dubitatione de ductis.

Secūdo quia poſt deuolutionem bonorum emphyteuticorū ad menſam Archiepiſcopalem, illa repertebātur incorporata pp cām primæ cōceſſionis ceſſantem, ex verbis prolatis in ſecūda inueſtitura, quæ expreſſam innuūt incorporationem, quoniam fuerunt inter menſalia deſcripta, & per longū tēpus decennii retenta vt menſalia, fructus utilis dominii in utilitatē mēſæ cōuertendo, & ex aliis coniecturis, quæ omnia hactenus fuerunt explicata.

Tertiò nō poterat pro libris ducentum

octua

Octuaginta concessio fieri, cum 320. essent oblatæ, quia si prælatus pōt inuenire plus,
341 non debet facere † diminutionē Bart. d. auth. qui rem, num. 6. ad fin. vbi idē dicit, si oblatio non esset facta, & plus per inuestigationē omissā habere potuisset, Abb. capit. ad aures, vlt. notab. de rebus eccles. non
342 † alien. per illum textum, ubi si prælatus cum illo non cōtrahat, cum quo maiorem utilitatem habere potest, contractus de rebus ecclesiæ in effectu nō est ualidus. Barbat. cons. 12. nume. 20. circa finē, lib. 3. decis. Borgnini 46. nume. 134. Ripa l. 1. nū. 13. ff. de
343 priuileg. credit. vbi aliquis † emphyteota etiā antiquus nō debet admitti post finitā emphyteosim, nisi cū pensione, & pactis, quę ab aliis offeruntur. Anton. Gab. de iure
344 emphyt. conclus. 1. in fine & melior † oblatio & cōditio non durior, & damnosa debet acceptari. Paris. cons. 101. num. 132. in
345 fine cū sequen. lib. 1. & per meliores † cōditiones & pacta debet renouatio fieri, nō per deteriora, Bursat. cons. 127. num. 124. imo si ab aliis reperiebantur, lib. 320. ipse de pluri debebat offerre, ut meliorem cōditionē facere, decis. Borgnin. 45. num. 39. per Rodoan. & alios, alioquin non dicitur melior conditio & vtilitas euidens procurata. & non sufficit, quod ecclesia non fit in damno, quando necessitas alienandi nō subest,
346 sed euidens utilitas † debet esse, si ex hac causa utilitatis alienatur, ut per eum, nū. 55. Rebuff. in d. cōpendio, & alibi sępe per
347 alios, & si spes erat uerisimilis plus † percipiendi, prout euentus rei declarauit, ille erat considerandus, c. sine exceptione 12. quæst. 2. ibi, ut meliora prospiciat, nā prospicere est procul aspicere, ut notatur c. si quis presbyterorū, de reb. eccles. nō alien. ex quo infertur, quod noua causæ cognitio requirebatur, cum prima illa spes plus nō
348 percipiendi in † prima concessione expressa cessaret, Abb. d. c. ut super, Rebuff. d. epitome, in uerbo, prospiciat, num. 4. & ex
349 euentu futuro † non prospecto ecclesia & minor dicuntur lædi in alienatione, si solūm prętuditium præsens consideretur, & non quod pōt euenire, Afflict. decis. 87. num. 3. & cōsiderandum erat, ꝙ si propter bella, & alia infortunia status Mediolani bona remanserāt inculta, ꝙ meliora quotidie fiebant, & in reditu crescebant, nec pro uili pensione erant cōcedenda, quoniam diligentes patres familias de rebus suis tunc temporis hoc non faciebant, cōsiderantes, quod illa minor perceptio non erat natu-
350 ralis, sed accidētalis propter † infortunia, nec perpetuam causam habebat. Bald. cons. 184. in fi. lib. 2. Natta cons. 631. nu. 16. decis. Borgnini 46. nume. 141. cum sequen. nu. 264. cum sequentibus. in 1. par. Quarto nō
351 ualet † dicta inuestitura Coiro facta quoniam non est secundum consuetudinem & tenorem primæ. Imo reperitē ualde alterata, quo casu fieri non potuit, Bursat. latè cons. 127. nu. 124. cum sequē. Propterea nō potest prorogari ad alias personas, ꝑ quas
352 † bona ad ecclesiam tardius reuertantur. Cuman. consi. 99. quædam possessio, Simon de Præt. cons. 43. num. 17. usque ad finem, ubi late per alios ostendi, neque ratione rerum aditarum, uel personarū, uel temporis inuestiturarum ualere, per quas conditio ecclesiæ sit deterior. Idem Bart. & Doctor. tradunt authent qui rem, C. de soc. eccles. Clar. §. eod. quæstio. 6. & quæst. 28. in secundo casu, qui in terminis nostris loquitur, & §. feudum, quæst. 13. in fine, & in dictis locis attestantur hanc communem esse in eo, quod excessum fuit, & ubi utile ab inutili possit separari, Curt. Iun. de feud. in secunda par. quæst. 6. late Claud. quī feud. dar. poss. in 2. quęst. princip. in 8. limit. 2. reg. per quatuor columnas, Didac. lib. 2. uariarum resolut. capit. 16. num. 4. cum sequent. Tiraq. de retract. conuentio. ad finem, nu. 144. & de retract. consanguin. §. 22. glos. princ. x. Alexand. cons. 9. colum. 2. lib. 3. cum aliis. Vincenti. Caroci. de locat. car. 20. sub num. 5. colu. 3. ubi dicit ita intelligi extrauagan. ambitiosè.

Sed Bart. d. authent. & alij multi tenent,
354 quod dicta † concessio sit in totū nulla, & uerioré dicit Didac. d. cap. 16 ꝑ extrauagan. ambitiosè, dū subdit, locationē al ter factā, nullius omnino esse roboris, & similia ferè uerba ponuntur authentico de non alien. §. emphyteosim, clemen. 1. eod. titu. de rebus eccles. non alien. ubi dicitur, nec recipienti ius aliquod acquiri. ad idem. §. si verò, etiam perpetuū authen. de non alien.
355 ubi cadit † ab emphyteosi, qui aliter recipit, quā lex uelit obseruari, & Didac. hūc textum latius inducit, uers. tandem, ut libe
356 re sentētiā dicere, quia nulla † est concessio ultra tempus, & nondum licitum facta. Aflict. decis. 107. Angel. d. §. emphyteosim, per illum textum, Ias. d. auth. qui rem, qui

dicit hunc textum inexpugnabilem, Lap. alleg. 80. qui Bar. sequitur, Soci. l. 1. §. sed & si mihi. nume. 6. ff. de uerb. oblig. cum alijs allegatis per Decium d. authent. qui rem, num. 22. & dicit Claud. quòd vtraque opinio est sustentabilis. Borgni. in repert. Decis. in uerbo utile per inutile, & in uerbo locatio bonorum, in prima part. Rebuf. in constit. Regni. tomo 1. de sentent. prouisio. artic. 2. glo. 4. nume. 7. cart. 267. vbi dicit ita iudicatum * Laur. Kirchou. commũ. opinion. conclusio. 32. nu. 28. centuria 4. cart. 41. Et hanc opinionem sequor, quam ultra doctores comprobo. Non enim Bart. contractum, uel obligationem considerauit,
357 quoniã obligatio † dicitur diuidua, uel indiuidua secundũ rem, super qua interponitur, docto. l. 4. §. Cato. ff. de uerb. oblig. & uera est regula, quã doctores affirmant, q
358 in diuiduis, & separabilibus utile ꝑ inutile non uitiatur, regula utile per inutile, li. 6. d. §. Sed si mihi, l. Sancimus. C. de donat. l. Clodius. ff. de acquir. hæred. l. 1. §. illud, §. Trebatiũs, ff. de acq. quotidiana, & in inse-
359 parabilibus † contra, vtile per inutile vitiatur, ut in dictis iuribus notatur, & in l.
360 pecuniæ, ff. de vsur. Sed indiuiduum † dicitur pluribus modis, secundum, Bart. l. Grecè, §. illud, nu.. ff. de fideiuss. 1. natura, đ quò hic non agitur, d. §. Cato, d. §. illud, secundò ratione uoluntatis contrahentium, l. Pedius, ff. de arbit. & doct. pluribus modis exẽplificant, Socin. d. §. Sed & si mihi, Didac. d. cap. 16. nu. 5. uersi. sed præmissa, Claud. d. limit. 7. vers. hanc tamen conclusionem declaro. Tertiò ratione dependentiæ, ut prin
361 cipale, & accessorium. † quod à principali non debet separari, vel sine eo non stat, reg. accessoriũ, l. cũ principalis, ff. de regu. iur. l. intelligere, C. de luitione pign. l. tunc inutile, ff. de pecun. legat. Quartò ratione
362 formæ, d. l. græcè, §. illud, ubi fideiussor † non potest accedere causam grauiorem altero de quatuor modis, re, loco, tempore, & causa, & ratione formæ dicitur, quoniã super formã ipsius obligationis ita ius disponit, qualiter fiat. Et hic actus dicitur indiuiduus, secũdum Bar. d. §. illud, in prima opposit. & nu. 3. post Gulielm. de Cun. & Iacob. Butr. modo ad propositum ius disponit, quòd ab antiquo, & canonico modo in emphyteosim vel in feudum concessa. Rur
363 sus cum vtilitate † ecclesiarum euidenti, & non cum duriori causa, sine alia solẽnitate concedantur, de extrauag. ambitiose. cap. 2. de feud. capit. 1. qui feud. dar. poss. Bart. & doctor. d. authent. qui rem. Igitur ratione formæ ab initio datæ, & nũc omissæ non ualet, quoniam illa non potest trãsgredi, neque superioris decretum ad aliud debet trahi, & in totum vitiatur, quia si de duriore causa agere uoluisset ab initio, ꝑlatus consensum, & superior decretum nõ interposuissent, & nullo modo cũ tali ad-
364 ditione concedere voluissent. Et hæc † secunda concessio à prima ordinatione concessionis antiquæ recipit formã, Abb. post Innocen. & alios d. c. Quare illi non potest
365 addi, vel detrahi ad damnum † ecclesiæ, & si non valet, vt agitur, nec alio modo potest valere, quoniam est defectus in
366 † causa prima cõsensus, & decreti, & in forma sic ab initio data Barto. & doctor. l. 1. §. si quis ita, ff. de verborum obligat.
367 Nec in hac † secunda concessione agitur de noua forma, sed de antiquæ concessionis exequutione, & continuatione, Curt. tractatu de feud. dicta secũda parte, quæstio. 1. numero 10. quæstio. 2. numero 6. quæstio. 4. numero quinto, Ferret. consilio 247. numero 15. Propterea ab antiqua in nihilo est recedendum, & ita q
368 vitietur ratione formæ, etiam † quod quantitas, vel tempus possit diuidi, Rom. consilio. 66. vbi vult, quòd pro forma dicitur datum, quando constitutio procedit, annullando, nisi ita fiat, dicto extrauaganti ambitiosè, & hic vbi vtilitas euidens ecclesiæ, & forma antiqua non est seruata. Secundò tenendo alteram opinionem, cuius dux fuit. Bal. authent. si quas ruinas, columņ. 2. C. de sacrosan. eccles. adhuc dico, quòd in totum vitiatur. Nam hæc secunda fuit pro ipso Coiro, eiusque hæredibus,
369 & successoribus, & his quibus † dederit, quæ verba in verbis dispositiuis importãt, vt hæc emphiteosis in omnes & quoscunque hæredes, & extraneos transeat, Curt. de feud. ad finem tertiæ partis, & in sequẽ. parte, in secunda regula, quæstio. 5. per cap. 1. de feud. non habent. propr. natur. feud. consilio 4. nume. 21. vbi communem dicit. Clar. §. emphiteosis, quæstio. 28. in secũdo casu, & in §. feudum, quæstio. 31. versiculo vlterius quæro, Decian. consil. 161. num. 3. & 193. column. 2. cum alijs allegatis per Franc. Beccium, consil. 38. nume. 21. cum sequenti, Ias. l. fin. nu. 8. C. de iure emphiteo.

Iacob.

Iacob.in inuestitura,in verbo,& quibuscū-
370 que † hæredibus.Brun.consil.38. vbi dicit, quòd æquipollet clausulæ, quibuscunque hæredibus, post Bald. Roland.consil.3. numero 26.consil.42.cum sequenti, & ad fin.lib.1.Ias.consi.155.& 156 column.2.libro 1.Curt.Iun.cons.63.colum.penult. Parisiens.consi.3.col. 3. nume.11.lib.1.& im-
371 portãt quod † sine consensu domini possit liberè absque pœna caducitatis alienare,d.capit.1.Roland.consil.2.num.137.cōsil.sequenti,nume.61.lib.1.consi.79.nume.
372 20.& con.29.nu.25.ex communi † contra opinionem speculatoris, qui aliter tenuit,ut per eum,nu.31.Clar.d.§.emphiteosis,quæstio.13.versicu. vlterius quæro, & uersicu. sed pone, Decian. dicto consilio 164 num.2.& consil.171.col.2.Becci.d.cōsil.88.nu.21.versic.nam & tunc.Cephal.cōsi.699.nume.7.& ultra prædictos,latè per alios,Borgninus,decisio.45.num. 19.cū sequenti,& nume.37.vbi ex hoc dicit,non es-
373 se credendum,Prelatum voluisse† procuratorem constituere ad predicta faciendū, quæ sunt contra ius commune, & lædant ecclesiam,& ad destructionem introitus ecclesiæ tendunt, & quia est sine spe reuersionis ad ecclesiam, ut per eum,nume.43.
374 & hanc clausulam, † nu.62.appellat diabolicam propter auaritiam appositam.Sed illa prior fuit in perpetuum concessa Barbato pro se suisq; hęredibus,& successoribus,quę concessio hoc tantùm importat, vt non in omnes extraneos, sed in descendentes inuestiti tantùm transeat,ex magis
375 communi,quod est emphiteosis† ecclesiasticæ propria natura,etiã , qꝫ perpetuò fiat,§.emphyteosim auth.de alien.§.licentiam,authent.de alienat emphit.cū multis aliis citatis per Decium capi.in præsentia, num.48.versicu.sit ergo conclusio,de probation.cons.171.col.3.uersic.3.principaliter,ubi de communi testatur contra Soci. Alexand.l.quod dicitur, nu.26. post Imol. ff de verb.oblig.in l.etiam,post Barto.ff.solut.matrimon.Curt.Iuni.consil.4.nume.9. Ruin.consi.161.nume.9.lib.1.Cephal.cons. 9.numero 13.libr.1.qui alios allegat,Bero. consi.102.numero 114.lib.1. Roland.consil.69.numero.7 lib.1.Hippol Rimin.cons. 44.nume.4.latè Collegium nostrum inter consilia Claudij Cantiunculæ 28.& prædicti doctores in casu verborum huius inuestituræ loquuntur, & collegium nostrum receptius ac uerius ostendit,Clar.d.§.emphyteosis,quæst.28.in tertio casu,post disputationem, ab hac sententia, vt magis communi,dicit,non esse recedendum, qa ecclesię minus præiudicat, & in perpetuū intelligitur, quo ad hæredes successores
376 † sanguinis, seu extraneos, cū natura illius repugnet,&cū libera nō sit alienatio, quæ de iure communi prohibetur † ver-
377 ba strictè intelliguntur, vt ius cõmune, & ecclesię minus lædatur,ut in cons.nostri collegii 28.plenius dicitur Ripa l.ex facto, §.fin.nu.15.ff.ad Trebell.Didac. libr. 2.uariarum resolut.cap.18.nu.4.in fine,uersic. decimo, qui in casu nostro idem probat. Nec releuat,quòd verba, & de quibus de
378 derint,in clausulis,eo † tenore, & executiuis sint addita,qa ĩuestiturã nō ampliãt, Vincentius Franc. Neapol.decisio.6.nu.7. Rursus restringuntur per illa verba, q̃ statim sequuntur,(& prout natura talis contractus emphyteotici requirit) de quibus in vlt.dubitatione dicetur,nume. Ex quibus concludo, quod dicta secunda conces-
379 sio facta Coiro repugnat naturę primæ † concessionis factæ Barbato, & illam alterat, quo casu ꝓcurator Archiepiscopi hoc non potuit facere,quoniam eius mandatū huc non se extendebat,vt illicito modo,cōtra dicto extrauag.ambitiosè,clemen.1.de reb.eccles.non alien.quę est pœnalis,l.si ꝓcurator,ubi Ias.ff.de condic.indeb.& contra formam solitam, & ecclesiæ cōsuetudinē faceret,l.vel vniuersorum,ff. de pigno. act.Nec ipse prælatus facere potuisset, ex allegatis supra Borgn.decis.45.nu.37.Ideo contractū ratū haberet debuit propter formã eidē datã,quæ non fuit seruata, l.diligēter,ff.mād.c.cum dilecta,de rescript. l.si procurator,vbi Ias.2.notab. C.de procura
380 tor.l.cū mandati C.mandati, & cùm † ratificatio nō interuenerit, q̃ à ꝓcuratore fuit promissa, dicta concessio remanet inualida,ut in terminis tradit Borgn. decis. 45.nu.16.cart.685.

Quintò,non valet,qm̄ animaduerto, qꝫ ipse Coirus ꝓpositis cedulis, bis obtulit libras 320. qa alii licitatores offerebãt libr. 300.nihilominus falsò dicitur in inuestitura, & oblationis tenor ad verbū recitatur de lib.280.ꝑ ipsum Coirū oblatis,quas nū q̃ obtulit,imo lib.320.semper obtulit. Et ideo cū sub falsa cã sit ad cōcessionē dolosè ꝑ dictū procuratorē deuentū, nō ualet,

primo quoniam ista fuit causa cur prælatus de omnibus certior factus non voluerit ratificare,& cùm totum contractum re
381 spiciat,in totum non debet † valere propter euidens damnum ecclesiæ,dicta extra uagan.ambitiosè,cum alleg.supra.Neq; in
382 parte pōt sustineri,cū † totius cōtractus inualiditatē respiciat,ex verisimili mente prælati,& quia per dolū inuestitus noluerit se ad maiorem pensionem obligare, & propter connexitatem.Bart.consi. 159.nu. 8.Socin.d.§.sed si mihi,nume.5.post alios, Clau.Aquens.d.8.lim. ad finē, versi.sexto, & vlt.Didac.lib.2.variarum resolut.ca. 16. nume.5.versicu.sed præmissa.Et nullo modo prælatus uoluisse sub ea forma contrahere,ut in quoscunque hæredes transiret, & sub minori canone,quā oblatum esset, in euidens ecclesiæ damnum,per collusionē procuratoris,& inuestiti, quibus in aliquo credere non debuit,cùm eos dolosos, & fraudulentos cognouerit,reg.semel malus,de reg.iur.lib.6.& prædictis facit l. Iulianus,§.si quis colludente. ff.de actionib.
383 emphi.vbi si à procuratore meo † colludente emeris,qa cōtractus nō ualet, a me solū potes petere,vt vel ratificem,vel a cōtractu in totū discedam.Idem si quis minorem circumuenerit, ut in secundo responso,& ibi glo.Bar.& docto.quod decidit casum nostrum, l. qui per collusionem, ff.de
384 action.empti;& quòd totus † contractus sit agnoscendus,vel in totum reprobādus, Tiraq.latè de retract.conuent.in fine,quæstio.1.nu.4.cū pluribus sequentibus, quæstio.28.nu.149.cum sequenti. At prælatus
385 in casu nostro † cum euidenti damno ecclesiæ contractum non tenetur approbare, neq; debet c.sine exceptionē. 12. q.2.cap. ad aures,cap.nulli, cum aliis, de rebus eccles.non alien.d.extrauag.ambitiosè,ideo
386 † ut omnino illicitus in totum est reprobandus,nec ad vllū modū omnino illicita reducuntur.Tiraq.vbi supra,num.143.per gloss.Ang.& alios.Ad idem Ias.§.actionū, nu.42.de action.per d.§. si quis colludente
387 Neque dominus † tenetur ratum habere,si fines mandati procurator excedit,uel aliter in pœnam incideret, Roman.consil. 60.secundo,dictus contractus est nullus, quia de iure canonico dolus dans causam
388 contractui, etiam † stricti iuris est ipso iure nullus,Bald.cap.1.in fin.de plus petit. Ias. d.§.actionum,numer,36. quamuis emphyteosis sit stricti iuris. Bald.l.i.nu.22. C.eod.& feudū,Curt.de feud.in 1.part.q.
389 9.ad finem † nam differentia,q̄ fit a iure ciuili inter contractum stricti iuris & bonæ fidei,ex subtilitate quadā procedit,l.si quis cum aliter , ff.de uerborum obligat.
390 quæ a iure canonico † non considerantur,c.dilecti,de iudic.Abb.cap.filius,ult.notab.de testibus Galiaul.qui hoc declarat in repetit.l.4.§.Cato,col.17.ff.de verb.oblig. & intelligitur quo ad mentem & effectū , vel etiam si ipso iure non sit nullus,ex quo petitum fuit illum annullari,& mensam re
391 integrari,ac ius & iustitiam fieri cum † restitutione in integrū in effectu,non potest difficultas fieri quò ad effectum.Bart. l.& eleganter,nume.4. & 6.cum sequ.ff.de dol.ubi datur actio ad rescindendam,& do
392 lus per actionem, † uel exceptionem doli est purgandus,l.dolo. C.de inutil.stipul. l.si quis cùm aliter.ff.de verbo.obligat. sed
393 in superiore casu,eo ipso † q prælatus declarat. nolle contractū ualere siue extra iudicium,uel in iudicio,cōtractus est nullus,cū a lege rescindatur.l.1.§.quæ sub conditione,in fine,ff.de cōdict.instit.& q̄ actio
394 competat,ne rescindatur,quatenus † de facto processit,Bart.nu.2.d.l.eleganter , in princip.declarat,& cum Bar.doctores,d.l. si quis cùm aliter , in capit.cum dilecti de empt.vbi Abb.nu.6.Ias.§.actionum,nu.30. de actionib.post alias,transeunt.

Sextò, dicitur , quòd dictæ inuestituræ fuit conditio apposita per huiusmodi uerba , quam quidem locationem emphyteoticā procurator antedictus dicto nomine fecit,& facit, si & quatenus beneplacitus, & consensus sanctæ sedis Apostolicæ inter
395 ueniat,huius conditionis † defectus eādem inuestituram inficit,& contractus remanet nullus.l.necessario §.1.ff. de periculo,& comm.rei vend. l. si pecuniam , ubi Alexand.nume.4.ff.si cert.petatur.Menoc. consil.38.nu.14.lib.1.Burs.cōsi.151.nu.6.&
396 155.nu.7.& ipse acquirens † nō dicitur aliquo iure suo priuari,sed pro nō scripta dispositio habetur,Alb.consil.86. nume.8. & huiusmodi clausula, & reseruatio suspē
397 dit † inuestituram,& eius effectum, Ancar.cōsi.156.in princip.uersic.item impetratio.Parisi.cons.5.numer.28.lib.4.& latè Bursat.consi.45.nume.7.cum sequentibus, consi.40.nu.29.Hippol.Rimin.consi.285. num.59.in quinto modo.Cephal.consilio

318.nume.9.cum sequenti, Decisio Pedē.
165.num.4 & hoc maxime procedit,quā
398 do dicta forma fuit a partibus † accepta
ta, Neuzan.consi.87.nume.13.cum sequē
ti.d.decisio.Pedem.165.num.6. Borgnini
Decisio.45.nu.41.car.738.in 1.par. Deci-
sio 25.numero 41.& 42.hac 2.par. Et hoc
399 pro in indubitato habeo, quando † con
trahentes excedūt notissimos terminos iu
ris,& consuetudinis infeudandi , & inue-
stiturae emphyteuticae,vt hic,vbi inuestitu
ra fuit ꝑ ꝓcuratoré facta pro libris 280.
cum reperirentur librae 330. contra nota-
ta à Bar.authen.qui rem,nu.6. Cast.auth.
si quis ruinas ad finem,C.de sacrosf.eccle.
ca.ad aures,vbi Abbas vlt.notabili,de reb.
eccles.non alienand.secundo prima inue-
stitura erat concessa pro se,haeredibus, &
successoribus,& in hac noua additum fuit
400 pro † q.bus dederint, quae inter se lōge
differunt.Dec.capit.in praesentia, numero
48.ver.sit ergo,de probation.ca.1. de feu.
non habente propr.naturam feud.& con-
silium collegii nostri apud Claud.cantiun
culam,cons.28.cum alle.supra. Tertiò,an
tiqua spes in prima inuestitura expressa
plus nō percipiendi,cessabat.Ideò opus e-
rat nouā cognitionem adhibere,& solen-
nitas noua requirebatur,Abb. c.vt super,
num.10 de reb.eccles. non alien. cum alle
401 gatis supra. Quartò de † incorporatio-
ne probabiliter dubitabat,cum longo tē-
pore apud mensam essent retenta,Barbat.
d.cap.vt super,nume.3.in fine,cum alleg.
402 supra & descriptio † eorum inter men-
salia per agentes iam esset facta. Ideo Al
bertinus non poterat dicta concessionē
facere,sine solennitate propter incorpo-
rationé,Bart.l. si quando.C.de bonis ua-
cant.lib.x.Quibus stantibus,cum conditio
403 concernat ea,in quibus consistebat † sub
stantia concessionis, defectus eius uitiat,
Bar.l.stichum,qui meus erit,col.1.ff.de le.
1.Bru.de forma,art. quando aliquid ces-
sat traditum pro forma,limi.1.xi. conclus.
Bursat.consil.40. num. 51. nam alienatio
404 † rerū ecclesiae requirit solennitaté for
malem,& causam vtilitatis,vel aliam cām
canonicam,& unum sine altero non suf-
ficit,Abb.c.nulli, col.2. de reb. eccles. non
alien.Brun.d.tract.ar.quibus daripossit for
ma,in fine,decisi.Borgnini 46.num.43.in
1 part.
405 Non obstat, ꝙ † condictio praedicta si
& quatenus consensus sedis Apostolicae,
interueniat,necessario ad substātiā inuesti
turae nō requiratur.Vnde ex subiecta mate
ria & natura contractus clausula antedict.
videtur intelligēda sub cōdōne tacita,si &
quatenus consensu apostolico opus sit, q.a
& alibi huiusmodi suppletiones solēt fie-
ri,vt in terminis iuris seruētur,videlicet,si
in mora fuerit,mō sciuerit & de singulis,
Bar.l.genero.num.3. ff de his qui not. in
fam.Soc.cōs.152.co.fi.li.2. & in contracti
bus mēs ēt magis inspicitur,quā verba,Ti-
raq. ex aliis repetit.l.si vnquā in verbo, li-
406 bertis,n.47.& nulla est † rō,vt dictus cō
sensus Apostolicus req.ratur, si ille nō sit
necessarius & dicta clausula uidetur adie-
cta ad cautelā, q.a nōlebāt cōtractū facere
illicitum,non ut conditionalem facerēt.Iō
407 † nō vitiatur,si ille non requirebatur,l.
ꝗ dubitationis,ff.de reg.iur.l.sem ꝑ in sti-
pulationibus,eodem ti.& haec ꝓmissio de
408 † rato intelligitur,vbi opus sit,&mādatū
non sit sufficiēs,& Aretin.consi.150.num.3.
consi.90.longitudo, colum. 1. Galiaula l.
4.§.cato,num.17.ff.de ver.ob. Paris.consi.
1.nu.129.li.1.Hieron.Fabr.cons.92.nu.7.
409 & cū ex prima dispositione † interuene-
rit licentia Papalis,alio non est opus, c 2.
de feud.& dicta conditio, si & quatenus,
beneplacitus Pontificis interueniat , ad
verbū,uerificatur,quia consensus interue
410 nit,sicut ius † disponit, cui partes censen
tur se velle confirmare,Bar.num.4.& Do
ctor.l.haeredes mei.§.cū ita,ff.ad Treb. &
effectum partes spectarūt, ꝙ beneplacito
Apostolico utilis dominii alienatio nō fie
ret,adnotata per Decium,consi. 409. col.
fi.Neque ita agendo uidentur dixisse,con
411 tractum esse uitiosum,sicut petens † con
firmationem,non dicit contractum infir-
mum.Deci.consi.341.nume.6.cum aliis ex
aduerso allegatis. Ad ista responderetur ,
quod dicta conditio debuit impleri , quia
ad substantiam inuestiturae requirebatur
non ad bene esse vel ex voluntate , ut su-
pra dictum fuit,pluribus rationibus,& ex
412 proprietate † & vi sermonis, d.clausula ,
importat condictionem,sub qua ualiditas
contractus demonstratur, si in futurū be-
neplacitus Papae interueniat, & purifice-
tur, Ripa.l.stichum,qui meus erit,nu. 4.&
413 ad finem,nu.39.ff.de leg.1.Iō † eius defe
ctus vitiat,ex allegatis sup.neq; vi demon
strationis hēnt dicta verba,quoniā futurū

respiciunt, non præsens, vel præteritum, &
414 a futuro euentu † pendent, Ripa d.l.sti
chum 1 notab. cum sequen. & verbum,
415 † interueniat respectu sui ipsius condi-
416 tionem non † importat, sed ratione di-
ctionis (si) Bar l.i. nume. 33. quæst. 6.in
principio.ff de condic. & demonstr. & di-
417 ctio, si & quatenus adiuncta † verbo fu-
turi temporis, importat conditionem, vt
ibi per Barto. numero 3. & 26. idem si a-
418 diungatur † verbo præsentis temporis,
subiunctiui, quia potest in futuro intelligi
419 quod non cadit in † præsenti indicatiui
si interuenit, Bart.l. 1. q. 7. ff de iure codi-
cill. & sensus est, si de præsenti dictus,
420 † consensus post alienationem non in-
teruenia, dilatio noceat, d. extrauag. am-
421 bitiose, & taciturnitas † temporis dilati
in petenda confirmatione subreptionem
induceret. Hipp. Rim.cons.355.nu.27.lib.
3.in fine, cũ sequen. & dicta condicio ma-
gis cã ecclesiæ per procuratorem alienan
tem fuit apposita, quam causa emphiteo-
tæ acquirentis, qui de licentia Papali non
curabat, sed ut sibi concessio fieret, vt uer-
ba illa ostendunt. quam quidem locationẽ
emphiteoticam procurator antedictus fe
cit & facit, si & quatenus beneplacitus san
ctæ Sedis Apostolicæ interueniat, &ubi cã
emphyteotę solius dicta conditio fuisset
apppositaverum est, quòd si sine dicto be
neplacito concessio valida fuisset, promis-
sio ante dicta non committeretur, ubi con
tra factum esset, nisi ipsius emphyteotæ in
422 terfuisset, quòd † interesse stante validi-
tate regulariter est considerabile, Paris.cõ
silio 33. num.72.lib. 1. Secundo dicta clau-
423 sula solet apponi † quando de ualidita-
te actus dubitatur, & promissio rati, quãdo
424 † de mandato dubitatur, Bar.l. procura-
tor, qui pro euictione, ad finem, ff.de pro
curat.in l. 1. vbi omnes C. de procurator,
in l.si procuratori ff.de condit. caus.data.
Et ita est in casu nostro, quoniam causæ
supra allegatæ, & primam concessionem
alterantes, dubium faciebant, quòd dictus
contractus sine beneplacito Pontificis & ra
tihabitione Prælati non posset fieri. Ideo
425 de tali dubio † Papa & prelatus erunt
consulendi, & eorum consensus expectan
426 dus. capit. 2. de feu. & qa † idẽ iudicatur ꝗ
dubio, qđ ꝗ ꝑpetuo, cũ uerba cõtractus ad
idẽ intẽderẽt, l. sufficit, ubi oẽs ff.de cõdic.
indeb. dictę clausulæ fuerũt necessario ap
positæ ꝑ antedictũ ꝓcuratorẽ, & impor-
427 tãt, ꝙ dictus cõsensus ac ratihabitio † nõ
solũ de iure, sed etiã de facto interueniat.
prout in terminis dicit Castr. l.si fine. §. cũ
ꝓcurator, nu.2.in fi. ff.rẽ ratã hẽri, etiã
428 ꝙ uerus † ꝓcurator eẽt, & aliquo alio cõ
sensu nõ esset opus ꝑ ꝑ fauorẽ ecclesiæ con
sideratũ, ne ex cõcessione ꝓcuratoris incõ
sultò læderetur. ꝑpea in casu præsenti di-
ctæ clausulæ nõ recipiũt cõdõnẽ vel supple
tionẽ, si & ubi cõsensu & beneplacito sit o-
pus. Tertio, licèt conditio tacita quatenus
429 sit opus expressa nõ suspẽdat actũ † quo
ad trãsmissionẽ, tamẽ impedit natiuitatẽ
obligationis, sicut exꝓssa. gl.l.itẽ q.a, ff.de
pact. & dicit cõmunẽ Dec.consi.2.num. 4.
qui in terminis promissionis de rato loq-
tur, & nu. sequenti eodẽ modo declarat, l.
3.ff.de leg. 1. ꝙ expressio cõdõnis necessa-
rio, quæ tacite inerat, nihil operatur quò
ad effectũ transmissionis, sed obligationis
430 † natiuitatem impedit, per glos. item
quia, Ripa d.l.3.num.32.in ultima decla-
ratione.

Quarto, dicta clausula non fuit adie-
cta per modum, qui solet scribi, ubi si, &
quatenus ille requiratur. Vnde cũ simpli-
citer sit scriptũ, ꝙ omnia fecit, & facit, si et
431 dũmodo † beneplacitus Sedis Apostoli-
cæ interueniat, huiusmodi suppletiones,
non subintelligũtur, quia verbis, & uolũ
tati repugnãt, quæ uolunt, Ecclesiæ omni
no esse consultum ꝑ cognitionẽ superioris
& Prælati assensum, lat. in simili. l. non so
lum. §. morte, num.46.in fi.ff.de ope.nou.
432 nũtiat. & regula d.l.3. procedit, † ut cõdi
tio tacita si exprimatur in præiudicium
eius non operetur, ad cuius fauorẽ tacitè
433 inerat, & ita, quãdo de † præiudicio Ec-
clesiæ ageretur, sed bene expressio põt ad
eius fauorẽ operari, Ripa d.l.3.nu. 40.li-
mit 3. & fauor est Ecclesiæ, ꝙ cognitio ad-
hibeatur, an cõcessio huiusmodi expediat,
Cur. de feu. in secũda parte ad finem, secũ
dæ quæstionis, quam sine beneplacito Pa-
434 pæ procurator protestatus est † nolle ob
id effectum habere. Quę igitur ad fauorẽ
Ecclesiæ, sunt expressa, & dicta, nõ dẽnt o-
missionẽ cognitionis in læsionẽ operari,
l. qđ fauore, de legibus, cũ vulgaribus. Nõ
obstat, ꝙ dictus beneplacitus Papæ ꝓsuma
tur interuenisse, ubi necessarius fuisset, ex
435 tꝑe † triginta sex annorũ, vel circa decur
so, quia solennitates extrinsecæ in rebus
magni

magni etiam ponderis, & præiudicii, presumuntur, Crauet. de antiquit. tempor. in princip. tertiæ partis, nume. 6. versic. tertius casus, Alex. l. qui in aliena, in princ. numero 11. uersic. & propterea, ff. de acquir. hæredit. per capit. peruenit, cum gloss. de empt. & vendit. & triginti anni secundum Alexandrum requiruntur, quia non apparebat in d. ca. peruenit mulierem sciuisse, & passam fuisse emptorem possidere rem vxori propter nuptias donatã cum pacto de lucrando, ut in glo. vltima, quam
436 constante † matrimonio maritus deinde vendidit, sed Alexan. in hoc ultimo nõ bene dicit, & communis é contra eũ, quia mulier a principio consenserat marito uédenti, sed non apparebat mulierem post
437 biennium iterato † cõsensisse, iuxta aut. siue à me, C. ad Velleian. quæ dictum consensum, & ut supra cũ interuallo biennii geminatum requirit in rebus propter nu-
438 ptias donatis, sed non † in aliis. l. etiam, C. ad Velleian. & dictus consensus per dictum tempus præsumitur, ut in d. glo. ult. cum qua omnes Doctores transeant. Et ita Imo. ibi intelligit, quem Alex. sibi contrarius sequitur in l. sciendum, nume. 19. ff. de uerb. oblig. & ad idem Ancharanũ, & Castrensem alleg. & illam glossam communiter approbari attestatur. Et de ista cõtrarietate Alexandri perpendit Ias. in l. si certis annis. colum. fi. limit. 5. C. de pact. in l. i. nu. 15. limit. 3. C. qui admitti, ubi dicit
439 procedere, quando † agitur de preiudicio tertii, & graui, uelut de amittendo dominio, Balb. de præscript. secunda part. tertiæ partis, quæst. 10. num. 10. limi. 10. & nu. 27. in tertia conclu. qui alios allegant, Alex consi. 79. nu. 5. colum. 2. lib. 1. Eandẽ conclusionem glossæ dicti capituli peruenit, sequuntur & alii relati per Iasonẽ, d. l. sciendum, num. 15. in quarta limitat. cons. 54. col. 4. lib 1. Tiraqu. de præscript. § primo. glos. 4. uersi. 39. Alexan. cons. 1. nu. 20. lib. 4. vbi additio. Cur. Sen. consilio 76. colum. 2. Brun. tractatu de forma, art. de probat. formæ, limi. 4 folio 80. Crauetta cõsi. 317. colum. 2 Dec. consi. 36. co. pe. nume. 8. qui de communi attestatur post Alexand. & Ias. d. l. sciendum, & Brunum d. limit. 4. Decius consilio 409. numero 9. consilio 341 num. 13. Felin. ca. illud, num. 6. de præsumpt. capit. Albericus, numero 2. de testibus cap. sicut, nume. 31. de re iudicata, qui qui mouet difficultatem, quod in d. capi-
440 tulo, peruenit, nisi 28. anni † interuenerunt, quia triginta anni dẽnt incipere, postquam illi duo anni ad solemnitatem potuerunt interuenire. sed dictis Felini respondet Hierony. Gabriel. cõs. 36. nu. 50. quod anni triginta computantur a die cõtractus. Sed glos. textũ intelligit, quod triginta
441 † anni post illos duos annos lapsi essent, & cum ea Doctores transeunt, & ultra allegatos, Anchar. cõsi. 136. Rimin. Senior. cõsil. 492. num. 85. Ripa. l. i. num. 104. soluto matrimo. Socin. consi. 265. num. 34. lib. 2. Ruin. consi 75. num. 22. lib. 1. consi. 23. nume. 20. lib. 5. Purpurat. consi. 484. numero 17. consi. 402. nu. 6. & cons. 78. Socin. cõs. 15. colum. penul. lib. 1 Gozad. cons. 73. nume. 20. Bellon. consi. 39. numero 6. Capic. decisio. 4. numero 29. Simoncel. de decret. inspect. 3. num. 34. lib. 3. folio 111. ex aliis, Curt. Iun. consilio 200. num. 32. cons 213. nu. 97. Bursat. consil. 160. numero num. 51. Hippol. Rimin. consilio 31. num. 61. consilio 9. num. 107. cum sequenti, qui de
442 † communi testatur, cons. 76. nume. 6. & ubique in ecclesia loquitur, per Aretin. Ancharan. Alex. Soc. Deciũ, & alios, Antonium Gabr. conclus. prima de præsumpt. Hippol. Rim. consilio 233. num. 73.
443 & in † licentia Pape, & aliis cõsi. 242. nu. 22. cum sequenti cons. 339. numero 33. post Rimin. Senior, & alios, Lamberteng. super statuto de indemnitate Mulierum, glos. 7. in uerbo, consensus, que st. 24. cum sequentib. Hippol Rimin. consilio 209. nume. 81. cum sequenti, per alios, Borgnin. decisi. 29. nu. 5. & 34 & decis. 8. nu. 23. hac 2. par. Sed ad hoc contrarium responde-
444 tur, quod † difficultas, & dubium stat, an sciẽtia, & patientia ultra dictum tempus requiratur, & textus cum glo. in d. c. perue-
445 nit, probant, † quod sic, quia ille emptor cũ scientia, & patiẽtia mulieris possederat, Alexan. & Doctor. d. l. sciendum, consilio 179. num. 9. libro 7. post Imo. d. c. peruenit, Salicet. l. si filius, C. de petit. hæredi. qui lo-
446 quitur in † præsumenda licẽtia patris a statuto requisita, quando de preiudicãdo
447 in dominio & amittenda re † agitur, & in decreto presumendo, & in subhastatione præsumenda, Balb. d. quest. 10. nu. 37. in tertia conclusio. Cur. consil. 76. colum. 2.
448 nu. 3. vbi ea, quæ † requirit d. l. si filius, & d. l. qui in aliena, uer. sed & si nõ adierit ĩ psu

menda aditione legitima, & solemni, eadē
449 requiruntur in casu nostro, qñ † agitur
de alijs solemnitatibus psumendis pro vali-
ditate tituli, ueluti decreto, consensu pro-
pinquorū, insinuatione, & alijs, in quibus
de graui pjudicio agitur, Alexan. cons. 218.
nu. 10. lib 6. vbi dicit, post Abbatem, d. c. Al
450 bericus, quòd non † sufficit longissimū
451 tps ad præsumendā † solemnitatem, sed
requiritur scientia, & patientia eius cui p-
452 iudicatur, & quòd † aduersarius ex illo
titulo inualido possedit, d. capit. peruenit,
Alex. consi. 17. num. 8. cum sequenti, lib. 4.
Gozad. consi. 73 nume. 26. versicu. ad secū
dum, Alciat. præsump. 10. nu. 7. reg. 3. vbi di
453 cit procedere in † decreto, etiam quòd
magna causæ cognitio requiratur, quia ex
454 triginta † annis præsumitur, & licèt Alc.
consil. 219. nume. 13. lib. 6. velit sufficere lō
gūm tempus, tamen verum non est, ubi de
455 † graui præiudicio agatur de dominio,
vel amissione rei, Alexan. consi. 218. nu. 8.
456 lib 6. uel † quādo magna inæqualitas re
sultaret, quia decem anni non sufficiunt
cum possessione, Balb. d. quæstio. 10. nume.
46. cum sequenti, & 44. cum sequenti, &
457 Alex. cons. 9. nu. 8. lib. 3. requirit † scien-
tiam Papæ & superioris, qui debet auctori
tatem interponere. Et licèt ex diuerso di-
catur loqui in tempore annorum 14. vt ex
ibi dictis nume. 6. apparet, tamen nescio vi
458 dere differentiam, † quia longum tem-
pus solū consideratur in his, quę sunt leuis
459 præiudicij, & longissimum in † his, quæ
sunt grauis præiudicij, & in alijs non uide-
460 tur differentia, & solū † tempus non est
modus inducendi titulum, uel illum con-
ualidandi, uel annullandi, l. obligationum
ferè, §. placet. ff. de actio. & obliga. & dictū
consilium Alexandri sequitur Craue. d. 3.
461 parte nu. 18 & 1. sect. nu. 29. vbi nō † præ
sumitur hæc scientia Papæ, nisi per tēpus
immemorabile, Alexand. consil. 17. nume.
8. libro 3 qui vult, dictam l. si filius. in qua
requiritur scientia, & patientia locum non
462 habere † quando agitur de graui præiu
dicio, quia tunc triginta anni requirūtur,
Afflict. decisio. 107. in fine, Decian. consil.
409. ad fin. Ruinus consilio 23. numero 19.
libro quinto, Plot. consilio 13. nume. 21.
Ferret. consilio 248. nume. 29. lib. secun-
do, Lambertin. de iure patronatus, artic. 7.
quæstio. 2. princ. libr. 1. numero 7. folio 14.
Felin. d. cap. sicut, numero 33. versi. bene fa
teor, Gozad. consilio 73. numer. 22. Tiraq.
de præscript. §. 1 gloss. 4. uersicu. 39. in fine,
463 ubi hæc causa requirit tātum † tempus,
quod arbitrio iudicis potuerit & superior
464 scire, sed iudex † debet arbitrari, prout iu
ri est consonum, Hieronym. Gabriel dicto
consilio 36. numero 52. versicu. si hæc non
adsint, Socin. Iuni. consilio 56. numero 23.
465 cum sequenti lib. secundo, vbi † dicit re-
quiri longissimum tempus & scientiam &
466 patientiam, † quæ ab eo est pbanda, qui
dicit, & pro indubitato hoc tenet, & de mē
te Barbatiæ, Balb. Alexādri, Afflicti & alio
rum subdit, Ias. consilio 176. columna fina.
libro secundo, & in casu fortiori, Socin. &
Ias. loquuntur, quando tempus centū an-
467 norum interuenit, ut † scientia, & patiē
tia requiratur.

468 Sed circa hoc ultimum, quod tempus † im
morabile sufficiat, ut scientia & patientia
præsumatur, tenet Crau. d. 3. part. nu. 19. &
Ferret. consi. 249. column. fina. vol. 2. Et cū
hac sententia magis recepta, quòd scientia
& patientia requiratur, Felin. d. cap. illud,
nu. 8. decisio. Pedemont. 176. nu. 5. Lamber
ting. d. gl. 7. in uerbo, consensus nu. 54. in fi
ne, quæstio. 26. & nu. 66. Claud. Aquens. d. l.
sciendum. col. 6. qui Alexandrum d. cons. 9.
sequitur. & consil. 17. nume. 11. vol. 4. Et quod
469 scientia & patientia aduersarij † & pos-
sessio 30. annorum requiratur, latè tuetur
hanc partē Hieron. Gabr. consil. 36. nu. 49.
cū sequētibus, reprobādo Crau d. tract. in
3. parte, in 1. casu, & dictis eius respondet,
& nu. 52. uersi. 2. quia hoc casu vult, quòd
vbi pars non fuit pręsens, ignorantiā præ
470 sumi, nisi probetur † scientia, & non suf
471 ficere † scientiā actus, si † defectus igno
472 rentur. Ideo non præsumi solemnitatē,
quia cessat ratio doctorum, quod non est
uerisimile, cum qui scit actum nullum tan
diu passum, & ut ibi latè per eum. Ex qui-
bus apparet, quod ista est magis cōmunis sen-
473 tentia, ut † scientia & patientia requira-
tur ultra tempus 30. annorum in his, quæ
sunt grauis præiudicij, quidquid Moheda.
decis. 51. & Accorābonus decisi. 72. & Tho
lomæus deci. 23. in cōtrariū allegati dicāt,
nisi per coniecturas de scientia appareret.
Rota Putei decisi. 358. lib. 1. cart. 133. Bor-
gni. decisi. 8. nu. 23 hac 2. part. & cùm in ca-
su nostro Archiepiscopus esset absens, nec
dicta licentia Papæ tpe contractus interue
nerit, neq; uerisimiliter gesta per Alberti-
num

num cum Coiro colludentem in damnū ecclesiæ, scierint, & ubi sciuissent, ea nec expresse neque tacitè uoluissent approbare, præsumptio solennitatis extrinsecæ, & minus licentiæ Papæ, eiusq; beneplacito non pōt locum habere, adnotata p Purp.cons. 339.uol.1.

Secūdò respondetur, q hic reperitur ex inspectione solennitas deesse, & contrariū, procedit ex præsumptione, quę per ueritatem in contrarium eliditur, & fatentur
474 partes illam † deesse, & actum est, si & dummodo Papæ beneplacitus īteruenıat. Brun.d.tract.ar.de probat.formæ,co.xi.in fi limit.4.Socin.Iun.d.cōs.56. num.21.& seq.vol.2.Crau.d.3.par.limi.7.nu.2.7.Anton Gabr.conclus.1.de præsumpt.num.54. Dec.cōs.409.supra allegato, Lamber.d.gl. 7.nu.70.Borgni.d.decisio.29. nu.xi. & 34.
475 hac 2 par. Nā peius † est, titulum infectū producere, quam nullum ostendere, Cassador.decis.3.num.7.de caus.possess.Crau. ubi supra, nu.28 Hippol.Rimin.cons.209. num.29.Paris.cons. 101, num. 114.lib. 1. cap.cum inter, de re iudic.ubi ille se fundabat in tit.inualido sæpe confirmato, nō ex certa scientia, ut ibi per Abb. numero 19.
476 sed † in forma communi, & tempus, longissimum nō inducit hāc præsumptionem. Idem tradūt Doctor.d.l. sciendū ubi Clau.Aques.co.6.limit.3.Rodoā. đ Rebus eccles.non alien. forma 196.nu 27.cū sequenti.decis.Pedemon. 76.numero 7.ubi
477 † inquit, constare de defectu per rei euidentiam, Marius Anguss.consi. 79 nume. 65.Borgnin.decis. 46. nume. 22. in prima parte.

Respondetur tertio, nō procedere, quādo sub conditione & p pactum requiritur
478 confirmatio uel † beneplacitus, quia tūç uerè, non præsumptiuè debet de eo apparere, Borgnin.d.decisio.46.nu.23 num.28. & d.decis.29.num.5.11.& 34. Ruin. cons. 68.libr 1. Anton. Gabr.de præsumpt. conclus.1.nu.71.limi.19.Rodoan. fol.153.nu,
479 72.Respondetur † quarto non procedere de iure canonico, quia quadraginta an
480 ni requiruntur, vt omnia † præsumātur solenniter acta, & præscribi possit sine titulo, uel ex titulo inualido, & iusto errore facto putatiuo Faciunt dicta Anton.Gabr. de præsumpt.conclu.1.in fine, & ultra cum Rebuf de union.nu 35.Abb.c.2.in fine, de his q sūt a prælat.consen.s. capituli, & d.c. đ quarta, nu.12 Rodoā.fo.224.nu.11.Felin.
481 cōs.2.n.13. cū seq. in termini † Borg.d.decis 46.nu.29.in 1.par.& decis.30.nu. 81. & seq.hac 2.par Ferret.cons.248.nu 23.& c. pueni, de empt.& uendi.cū gl.loquuntur inter laicos, & de rebus eorū, non ecclesiæ.
482 Et tūc triginta anni † suffi iunt, nec obstant dicta Anch.cons.136. q a ibi de facto lapsi erāt 30.anni, & præsupponitur, quòd nulla læsio interuenerit propter dubiū, & q sine solēnitate posset id fieri, & allegat d.l.si filius, cū concordanti, quæ locū ha-
483 bent, quando † non agitur de præiudicio tertii, & alienatione dominii, uel graui. Nec obstat decis. Cassad.de procu.3.nu.
484 7.quia † loq tur secundū terminos Anc. & aliorū. Et credo, q ista responsio sit ue
485 rissima, quoniā † ad præiudicādū ecclesię non sufficit ēt consuetudo longa, sed opus
486 est, q † consuetudo præscripta subsit quadraginta annorū, Crau.in quarta parte,
487 d.tractatus, in 5.distinct.ubi quādo † consuetudo inducitur super his, sup quibus ab inferiore non pōt expresè disponi, tūc cōsuetudo assumit naturam præscriptiōis & potius dicit præscriptio, Abb.c.fi.de cōsuetu dixi supra. Facit, q a ubi agitur de
488 † præscribenda seruitute, titulus præsumitur longi tpis, q a agitur de modico præiudicio, gl.magna, in l seruitutes, de seruit Balb.d q.x nu.27. secunda parte tertiæ partis, ubi casum nostrū huic æquiparat, et ampliat Aquensis l.si certis annis, co.pen. & Ale.nu.9. C. de pac. & tamē ubi agitur
489 de seruitute † in prædio ecclesię præscribēdo, quadraginta anni requirūtur, Balb, scd'a parte quartæ partis.q.i.nu.6.p Inno. & Doct.c.si diligenti, de pręscript.

490 Respōdetur quinto † q procedit, quādo utilitas ecclesiæ interuenit, & cā iusta alienandi, alioquin de iure naturali & gētium subest mala fides, & uelle cum iactura ecclesiæ locupletari, quo casu neq; tūç cōtractus sine solemnitate in euidēs dānū ecclesiæ pōt ualere, aut pro eo præsumi,
491 neq; ex tali † titulo damnato omni iure pscribi, Feli.d.conc.2 nu.19.in fi.ubi vult,
492 in unione illa † præsumenda requiri causam, quæ alias in ea requiritur, q a ubi ius omnino repugnat, ut in hoc casu, non sufficit tale tempus, sed immemorabile, Soci, Iun.d.cōs.56.nu.19 & seq.uo.2.cum aliis, & per Borg.decisio 29.nu.34.hac 2.par.&
493 quia subest † dolus, non pōt cum bona

conscientia

conscientia retineri, & effectus non habe-
tur, ꝓpter quem solẽnitas iuris positiui re
quiritur, ut deceptiones euitãtur, & dam-
494 num ecclesiæ, & ita reducuntur ad con-
cordiã opiniones, & ea quæ dicit Rodoã.d.
trac.fol.223.sectione, ista quidem, nu.3.cũ
495 sequenti. Facit, quia talis † contractus vi
detur clãdestinè factus per dolum & frau-
dẽ, Crau.de antiquit.tẽpor. sectione, mate-
ria, num.x.in tertio casu, in quarta par.fol.
158. & num. sequenti ad finem, Isto enim
casu non potest naturalis æquitas conside
496 rari ex † parte recipientis ab ecclesia, cũ in
damnum ecclesiæ uelit locupletari, & talis
titulus dicitur omnino reprobatus, neque
tempus 40.annorũ sufficit, imo nec imme
morabile propter malam fidem, si apparet
de tali titulo uitioso. Neq; potest præsumi
conualidatio illius, quia illa non solet, neq;
497 † debet fieri, & præsumptio tituli, uel cõ
ualidationis cessat, quando ius aliter præ-
sumit, Ias.d.l.si certis annis, nu.15.limit.
ultima, ubi alii, ad idem faciũt dicta Curtii
de feud.in 2.par.q.4. Ad idẽ Crau.d.3.par.
nu.28. qui loqtur in materia nostra. Facit
ẽt qa solẽnitas ista tũc respicit iustitiam
498 † tituli, q̃ nõ præsumitur ex diuturnitate
temporis, decisio Pedem.176.num.6.& Do
ctor. quando dicũt ex tempore præsumi so
lennitatẽ, cætera habilia præsumuntur, &
499 ita quod causa † ad sit utilitatis vel ne-
cessitatis. Ferret.consi.248. num.24. qui in
500 terminis ita respondet, si aliud canonicũ
† nõ obstat, & Soc.Iun.cõs. 56.nu.19. seq.
uolu.2. Facit etiam, quia esset multiplicare
plura specialia in eodem actu, Purpurat.
cõ 408.num.xi.lib.2. Sexto, in casu d.capi-
tuli, peruenit. decisio Pedem. alleg. 176.
nu.12. considerat, quod plura requirun-
tur, ut solennitas præsumatur per 30.an-
nos, iustus titulus, bona fides, & alia q̃ hic
501 † non concurrunt, & requisita ad l.si fi-
lius, C.de petit.hæredit.ponit, Cagnol.l.1.
nu.66.C.q admitti.& Osasc.d. decis.176.&
Gramma. decisio. 79. pluribus aliis modis
502 respõdent, & ꝙ solennitas † nõ præsuma
tur, ubi subest mala fides, Mar.August.cõs.
76.n.56. Soc. Iun. d.cons.56.nu.20. & seq.
Septimo, Cursus temporis annorũ 30. nõ
obest, quia nec primus Prælatus sciuit gesta
per illum procuratorem, neque successori
503 bus minus potest obesse, & ubi lapsũ † es
set tempus, restitutio daretur, quæ fuit peti
ta, ut in casu nostro latè patet ex traditis
per Ruin.cons.68.num.20. & 24.lib.1. Hie
ron.Gabr. d.cons.36 nu.53. Borgni. decis.
46.nu.92.seq. & nu.29. & decis.45. nu.53.
& seq. in prima par.& decis. 29. num.8. &
68.hac 2. par.Dec. consi.39. num.9. usque
ad finem, Anchar.cons.136. ad finem, quẽ
504 omnes † allegati sequuntur. Alex.cons.9.
in fine, lib.3. Marius August.cons.79. num.
505 69.cum sequenti debent † quoq; deduci
tẽpora bellorum, & alia suspensionis cau-
506 sarum, Bello.cons.46. in † fine Borgn.de
cis.29. nu.8. 25. & 34. hac 2. par. Nec ob-
stant dicta Aretini cons.36. cum quo Do-
ctores tenent, ubi licentia Papæ præsumi-
507 tur † ex diuturnitate tẽporis in Cardina
lis testamento, quia loquitur in tempore
immemorabili 130. annorum, & quan-
do testamentum habuerat effectum, tunc
508 Papæ † non est probãdum, quia præsumi
tur, vbi illa requiratur Syluan. cons.96.nu.
5.Bursat. consi.169. num.51. Ferret.consi.
249.nu.19.Crau.sectione, absolutis, quæst.
509 5.nu.14.in quarta parte, fol.140.& si † tẽ
pus immemorabile non est lapsum, illa
non præsumitur, sed probanda est, ex al-
leg.Curt.de feud.in quarta parte quæst.30.
in secunda sublimit.2. limit. & in 6.fallen-
tia, Crau.d.tract. sectione, absolutis, num.
19.cum sequen. Respondetur octauo, non
510 procedere, quando † præsumptio in iu
ris in contrarium uiget, vel fortior, Ruin.
cons. 23. nu. 19. lib.5. ubi absentia tollit
511 † præsumptionẽ consensus, uel patientię,
quæ est fortior. Item hic viget damnum ec
clesię, & casus, in quo uerisimiliter ipse Pa
pa, uel eius cõmissarii non confirmant, ni-
si in euidentem ecclesię utilitatem fiat, &
512 ita uehemens † præsumptio in contra-
rium viget. Ideo non sufficit etiam lõgissi
mum tempus, Purpurat. consi.548.nu.20.
lib.1. Doct.d.l.si certis annis, ubi Rim.ad fi.
Ias.limit. ultima. Hieron. Gabr.d. consi.36.
513 Respondetur & nono † non procedere,
quãdo probatio per scripturam requirere
tur, quia tũc pręsumptio nõ sufficit. Ripa.in
l.1.nu.104 ff. solut.matrim. per alios. An-
ton.Gabriel. conclus.1. de præsumpt. num.
60.limit.8.Rui.cons. 69.nu 1.lib.1. consi.49.
514 nu.9.lib 4.& hic † licentia Papę, uel bene
placitus uidetur expeditus absque literis in
forma breuis, uel per bullã, uel per rescrip
tum. Stafil.de rescrip.in forma breuis sectio
ne penultima, fol.527. & apud Mandos.de
licẽtia locandi, cũ aliis allegatis ꝑ Rodoã.
fol.

fol. 128.n. 89. usque ad 106.fol. 222. num.
32. Septimo fuit dictum, quòd dicta inue-
stitura Coiri non valet, propter defectum
515 mandati,& inhabilitatis † personæ Alber
tini laici mandatarii, quia licet Bal.con-
si. 138. nu. 5. lib. 5. dixerit, quòd procu
rator generalis ad administrandum solitas
inuestituras possit facere, etiam quòd man
datum speciale ad alienandum non ha-
beat, vel cum libera, per notata à glos.l.
procuraror tutorum ff. de procurator.&
516 in casu nostro uerba mandati † sint cum
plena libera & ampla administratione, &
cũ aliis clausulis ad idem tẽdentibus, quo
casu non est dubium, quin mandatum cũ
libera sit datum, Bart.l.procurator, cui, ff.
de ꝓcurat. Ias.l.si procurator, C.eod. Socin.
Iun.cõs.22.nu.7.& 29 lib.3. Borg.decis.21.
num.45.in prima part.ubi naturam clausu
larum prædictarũ declarant, ut ad expres-
sa restringantur, hoc est ad inuestituras fa
517 ciendum, quas ipse † constituens facere
posset, & dictus procurator omnia potest
(dolo & donationes exceptis) in his, quæ
Dominus potest, Bart.d.l.procurator.in fi-
ne, Rimi.Sen.cons.201.num.24. Bero.con-
518 sil.23.& 25.lib.3.& in † culpa non est, quã
do facit, quod Dominus solet facere, Ri-
min.Sen.consil.336. nu.36. Propterea non
uidetur dubitandum prima facie, quin di
519 ctam inuestituram † fieri solitã potuerit
facere, per notata a Bero.cons.83.num.19.
520 cum sequenti, lib.1. His tamen † non
obstantibus, uerius est, quòd specialissimũ
mandatum requirebatur, nè prælatus pœ-
nas extrauag.ambitiosè, incurreret, & di-
521 cta uerba etiam ampla non † sufficeret,
nisi ad speciem & indiuiduum descendat,
ne Dominus uideatur, quid illicitum uo-
luisse, l.procurator, ubi Ias.ff. de condic.in
deb.Tiraqu.de legib.connub.glos.7. num.
11.cum sequenti, clem.non potest. de pro-
curat.& dato, quòd uoluisset, nõ potuisset.
si res non erat concessibilis propter incor
522 poratione ucl alias cãs † supra recitatas. Et
quòd speciale mandatum requireretur. Re
buf.in compend. num.23. per Dec.con.36.
num.5.uersic.4. & num.8.uers. quarto, &
dictus Albertinus procurator fines man-
dati excessit, in primis laicũ præferendo
523 † cum minori pensione, quã oblata es-
set, quod facere nõ potuit in rebus eccle-
siæ, c.sine exceptione 12.q.2.c.ad aures, de
reb.eccles.non alien.cũ allegatis supra. Se-
cundo, bona hæredibus & successoribus &
524 quibus dederint concedendo cõtra † na
turã primæ inuestituræ. quæ in uerbis dispo
sitiuis hoc non habebat, & regulas emphy-
teusis ecclesiasticæ, Bar.& Doct.l. etiam.ff.
de soluto matrim. Dec. cap. in præsentia,
nu. 28. de probation. collegium Papiense
inter cons.Claudii Cãtiunculæ 27. Tertio,
525 fauendo nouã † inuestiturã, cessante cau
sa, quæ erat in prima inuestitura expressa,
quia non erat spes plus percipiendi re &
spe vltra libras 162. Abb.ca.ut super nu. 11.
de reb. eccles.non alien. Quarto cõtra in-
corporationẽ ex descriptione bonorum, ex
diuturnitate tẽporis, ex causa cessant, & a-
lijs causis, propter quæ nõ debebat incõsul
526 to † plato, & Papæ.concedi, c.2. de feud.&
solus procurator de rato promittẽs, ad id,
qđ interest obligatus est, si fines mãdati ex
cedit, non Dominus, Soc. consil. 154.col.2.
in tertio casu.Bart.& Doctor.l.qui procu-
rator, pro euictione, ff. de procurator. Nec
527 obstat. ꝙ qualitas † mãdati præsumatur
propter antiquitatẽ temporis, Dec.consi.
297.nu.4. Anton.Gabr.conclus.prima limi.
8. de procurator. Dec.d.cõs.36.num.8.quia
de mandato hic clarè apparet, ad quæ se ex
528 tẽdebat, & illud nõ præsumitur per † mil
le annos, Bald.l.2.C.si ex fals.instrum. cum
aliis, Alex. cõsi.1.nu.19.lib.4. Ant. Gabr.d.
cõclus.prima & qualitas mandati.q tribuit
529 † robur contractui, & substãtialis solũmo
do enuntiata non probatur, nisi inter ip-
sos enuntiantes, hoc est ipsum asserentem
se procuratorẽ, & eũ, cum quo contrahit, &
530 ab eis † causam habentes non contra ter
tium, Crau.de antiq.temp. ad finem secun-
dæ partis, nu.61.sublimit.secunda & nu.64.
ubi dicit uerum, etiã quod in sententia, &
531 de antiquo enuntietur † & quod plena
probatio requiratur, Afflict. decis.345.nu.
6.& in terminis nostris Ceph. cõs. 441.nu.
98.Menoch.cõs.1.nu.80.& ꝙ Prælatus, seu
ecclesia, vel Dominus absens, in cuius præ
532 iudiciũ † enuntiatur, dicantur tertius,
& enuntiatio mandati eis non præiudicet,
sed solum inter ipsos cõtrahentes probat,
Bart. auth.si quis in aliquo, nu.18. Cagnol.
nu.72.Cur.Iun.qui de cõmuni testatur, cũ
num.45.C.de edendo, Abb. post alios c.cũ
533 in iure, nu.9.de off.deleg.& quod † eccle
sia tertius dicatur, tradit Ruin. consi.60.
nu.4. cum sequenti, consi.86.num.5. lib.
1. Ioann. Crot. consi. 19. num. 9. lib. 1.

Ex

Ex quibus dicitur, quòd ratificatio præ lati requirebatur, quę promissa fuit per Albertinum procuratorem de ratificari faciē
534 dn̄o Archiepiscopum, quia † mandatum non erat sufficiens, & videtur resoluta inuestitura, ratificatione non secuta, Paris cōs. 5. nu. 12. lib. 4. & vbi de legitimo mandato non cōstat, vel illud in dubium reuocatur,
535 † cautio rati solet præstari, l. 1. C. de procurat. ubi Bart. nu. 10. in tertio casu, & Ias.
536 in prima cōclus. & ad hoc tēdit dicta † ꝓmissio rati, per totum titulum, ff. rem rat. haberi, Bart. d. l. 1. l. non solùm. §. qui alieno. circa principium, ff. de procurat. & de mandato dubitabatur, ex his, quæ dixit, & quia
537 mandatum cum libera † nō cōpræhēdit ea, quę uerisimiliter Dominus non conces
538 sisset † nec damnosa ecclesię, nec illicita, Borgnin. decis. 21. num. 47. cum sequētibus in prima par. & Dominus absens quandocunq; potest dicere, quòd ille nō est suus procurator, nisi de mādato, uel ratihabitio
539 ne † ostendatur, Bart. l. licet, nu. 6. in fine. uers. secundus casus, C. de procurat. qui subdit, qđ pronūtiatio iudicis, quod sit legitimus ꝓcurator. Domino absenti nō nocet, quin semper id possit opponere. Idem tradit l. Pomponius, §. ratihabitionis, in fine,
540 uers. prędicta quę dixi, ff. eo. Et si nō † fuisset necessaria cautio rati, non uoluisset superfluis cautionibus uti, l. hæc stipulatio. §. diuus, ff. ut legator. nom. caueatur.
541 Non obstat, quòd † ratificatio præsumatur ex pensionum perceptione, Menoch. consi. 196. nu. 21. Bursat. consi. 118. nu. 14. consi. seq. nu. 1. & consi. 181. nu. 32. Bal. l. nō ignorat, C. qui accusar. Alexand. consi 117. nu. 2. lib. 5. consi. 175. in fine. 88. n. lib. 1. Dec. consi. 326. col. 2. 367. nume. 3. & 232. Paris. consi. 49. lib. 1. Anto. Gabr. concl. 2. nu. 2. de procurat. Cagnol. reg. semper qui non prohibet, num. 20. post alios, Crau. de antiq. tempor. ad finem secundæ partis, nume. 67. sub limit. 6. Respondetur, quod ubi alienatio esset nulla ratione formæ non seruatę, prout supra dictū fuit, tunc à solo
542 prælato non potest ratificari, sed cū † solemnitatibus debet fieri, & ualet ut ex nūc, nō vt ex tunc, Abb. cap. cū uos, de his quæ fiunt à prælat. Paris. consi. num. 20. lib. 1, Decius, & Cagnol. Reg. quod ab initio, ff. de
543 Reg. Iur. quia est † omnino nullus, nisi reiteretur, Dec. d. reg. semper qui non prohibet, num. 16. consi. 367. num. 4. Menoch. de recuper. poss. remed. 15. num. 154.
544 & tale † impedimentum est perpetuum, non temporale, propterea ratificatio nō inducitur, quando in potestate ratificationis
545 nō est † actum facere, Soc. consi. 18. n. 39. lib. 1. cum allegatis per Bursat. consi. 50. nu. 8. lib. 1. Claud. tract. de feud. secunda quæst. principali, in prima ampliat. secundæ regulę. Hocq; potest ex multis prouenire, uel
546 quia ille, qui pensiones † percepit, erat generalis procurator ad recipiendum, quo casu non potest ratificare inuestituras uitiosas, uel huiusmodi, Affl. ct. decis. 129. nu.
547 11. cum sequenti, uel quia † actus, inconsulto Pontifice non poterat fieri, Bursat. d. consi. 50. nume. 8. uel alias actus in forma
548 peccaret, & uoluntate ratificantis † impedimentum nō pendebat. Quo casu ratificatio debet fieri cum solemnitatibus, quæ ad actum requiruntur, decisio Pedemon. 165. num. 8. cum seq. Neq; tunc potest rati
549 ficatio expressa † vel tacita cadere, & actus nullus ratificari, sed magis, ut ex nūc reiterari, ex dictis supra, Bursa. cōs. 158. nu. 27. cum sequenti. Secundo respondetur, quod successores fuerunt in probabili igno
550 rātia mortuo alienatore, quo † uiuēte, tēpus non currit, Bar. l. magis puto. §. si pupillus, ff. de reb. eorum, in prima lect. in l. qui fundum, §. si Tutor, ff. pro emptore, glos. ult. cap. 1. de in integr. restit. lib. 6. Marius Anguss. consi. 79. nu. 79. cum sequenti, Balb. de præscript. in secūda parte, sextæ partis, num. 7. in quarto casu. Soci. Iun. consil. 58. num. 27. libro. 2. Et stante probabile
551 † ignorātia, q̃ a agit̄ de facto ꝓcuratoris prædicta inuestitura non potest dici ratificata, nec a prælato uiuēte, nec post mortē, Socin. Iunior ad finē dicti cōsilii, Crau. consi. 197. nu. 14. ubi dicit, quod allegans
552 talem scientiam † debet illam probare,
553 & † data ignorantia doli, & uitiorū, nō potest dici ratificatus contractus, Crau. cōs.
554 160. num. 4. quia potuit sciuisse † factum cum omnibus qualitatibus, & nullitatibus facti & iuris, cap. concertationi. cum glos. secunda, de appellat. li. 6. Ias. consi. 107. col. pen. lib. 4. uersic. Item in re graui, ubi requi
555 ritur expressus † cōsensus, neque sufficit tacitus, per Abbat. cap. in caus. col. 1. de elect. Felin. cap. cum omnes, num. 12. de const. Ias. cōs. 159 col. 4. uers. tertio principali
556 ter, lib. 2. ubi † certa scientia requiritur, & de graui præiudicio agitur, si de domi-

nio

ñio rerum, & magno damno agitur, Alex.
consi.9.numero.6. in fine lib.3. Et eandem
557 † conclusionem, ꝙ certa scientia de om
nibus requiratur, alii multi probāt, Ruin.
consi.48 nu.10.63.nu.24.17.nu.3. li.1. Pa
ris.consi.47.nu.97.100. numero 7. lib. 1.
Hieron.Gabr.consi.36.nu.60.& dato, ꝙ prę
latus sciuisset, solus nō potuisset ratificare.
vt supra dixi, Et ꝙ specifica scientia om-
558 nium † in instrumento contentorum,
& Ecclesiæ præiudicialium requireretur,
ac deuolutionis , & incorporationis , &
aliorum supra memoratorum, tradit Bur
sat.consilio 33.nu.27. Natta consi.636.nu
me.193.cum sequēti, q̄ nō p̄sumitur, Bur-
sat d.consilio.181.num.33.& seq. & spāli,
559 mādato † ratificatio eqparatur , quando
illa a libera uoluntate & potestate facien
ti actum penderet, Dec.consi. 271. Tertio
560 dicitur, quod † quādo res ecclesię ē alie-
nata, non seruatis seruandis, emphyteota
adhuc tenetur soluere pensionem ecclesiæ
perinde ac, si cum solennitate alienasset,
Ias.l 2.nu.xi.C.de iur.emphy. Bar.§. si ue-
rò in perpetuum , vbi Angel. authen. de
non alien. Rodoan.d.tract.fol.190.nu. 16.
250.nu.17.225.nu.3.vbi non pōt allegare
561 † ꝙ consensus superioris non interuene
rit ad euitandum solutionē, ex quo res pos
sedit. Rebuf.in constit.Regni, Tomo pri-
mo, de chirogra. recogni. Artic. primo nu.
47.car.210.& ꝑ Innoc. Abbat. & alios, Ro-
land.a Vall.cons.87.num.x.lib.1.Clau.d.2.
reg.limit.5.in secunda parte de feud. Ca-
pic.in inuestitura in uerbo, feudum dant,
conclus.24. Rota Putei decisio. 46.lib.3.&
perceptiones pensionum fuerunt a Syndi
cis & agentibus mensæ generalibus rece-
562 ptæ, qui nō possunt ratificare † sine spāli
mandato, nec ecclesię præiudicare, l.si libe
rum, C.qđ cum eo, glo.d.procurator tuto
563 rū, ff.de procurat. Nec ꝓcuratores † pos
sunt ratificare, nisi defectus specificè sciāt,
nec in genere eos scire sufficit, Natta cōs.
126.nu.33.nec procurator ad recipiēdum
potest in istis Dominio præiudicare , Af-
flict.deci.129 nu.xi.cum sequenti. Et ubi ra
564 tificati prælati interuenisset † illa sibi, ui
ta eius durante, & non successori noceret,
ut prædictas responsiones comprobat &
alia adducit Borgni.decis.45.nu.13.cum se
quenti in prima par. Hieron.Gabr.d.consi.
36.nu.57.cum sequenti.
565 Non obstat, ꝙ † ratificatio præsuma-
tur ex diuturnitate tēporis, Dec.consi.297.
numero 3.cum sequenti 232.nu.6. Ale.cō
silio 117.numero 2.lib.5. Crau. d.tract.ad
finem secundæ partis. Anton.Gabr.de pro
curat.conclus.1.nu.14. limit.7. Bursat.con
sil.118.nu.40.q alios citat, cons.sequenti,
num.19 . Respondetur, ꝙ ad consilium Go
zadini, Socini Iunioris, & aliorum per Bur
satum allegatum respondent. Crau. eadem
par.nume.65.& Anto. Gabr.d. conclus.pri
566 ma, nu.14. non procedere † quando agi-
tur de graui præiudicio ecclesiæ, & nega-
tur quod scientia specificata prælati inter
uenerit, quæ a Socin.Iun. & prædictis re-
quiritur cum cursu longi temporis , qui
sufficit in his, quæ sunt modici præiudicii,
vt supra abundè fuit dictum, declarando
glo.in c.peruenit de emp. & uēdit.. secūdū
ueras & receptas sententias.
567 Nec obstat, ꝙ ex eo † ꝙ prælatus nō im
probauit, & sciuit inuestituram ad commo
dū ecclesiæ factam, ratificatio inducitur, ꝑ
Bar.l.quo.n.ff.rē rat.hēri, Bursat. d.consil.
118.nume.4 & 24.cons.sequenti, in princ.
Respondetur, ꝙ Bar.& prædicta loquūtur
in casu, quo de mero commodo , & mera
acquisitione ageretur, tunc non improba
re est approbare, l.si absentis, vbi glos. &
Doctores, C.si cer.petatur, sed nos loqui-
mur in inuestitura, quæ potest ecclesię no
cere, imo fuit præiudicialis. Ideo tūc ap-
probatio non inducitur, ex simplici scien-
tia, imo eo casu non approbare, est impro
bare, l.procurator, in fine, Bar. d.l.quo.n.
& in casu nostro negatur, nedum appro-
batio, sed & scientia. Secundo responde-
tur, ꝙ hoc in casu non procedit, in quo nō
solum vtilitas , quę defuit , sed etiam
570 † solennitas requiritur, alioquin cōtra-
ctus semper est nullus , tam in ecclesia ,
quàm in minore, Abb.c.si.ne prælati vices
suas, Cur.de feu.in secunda parte, quæst.3.
nume.12.cum sequenti. Socin.cons.62.in
primo dubio, cons.80.num.12.li.4. saltem
571 ad præiudicium acquirentis, † non eccle
siæ, latè in decis. Borgnini 46.num.59.cum
572 sequenti, num.68.cum † sequenti, in pri
ma part. Neque me mouet, quòd ubi in e-
uidentem utilitatem ecclesiæ sit contra-
ctum, tunc solennitates non requiruntur,
Felin.cons.42. Thom. Grammat. consi.28,
num.1. Alex.de Neuo, cons.30. poterat al-
legari Anton.Gabr.conclus.1.de rerum a-
lien.qui Felin. Grāmatic.& alios citat , q a
hæc

573 hæc † cõclusio ita intelligitur,ut aliena
tio adhuc sit ipso iure nulla,nolente eccle
sia ad prẹiudiciũ acquirentis, sed non quo
ad fauorem ecclesiæ, quæ potest illam ra-
tam habere. Anto.Gabri.d.conclus.1.nu.2.
latè Borgni. decis.30.nu.136. hac.2. par.&
574 sufficit, quòd † solennitas postea inter
ueniat, Rebuff.in cõpendio alien.rerũ ec-
cles.nu.34. in 9. casu latè Borg. d.decis.46.
nu.68. cum sequen.Ceph. cons. 133. num.
124.Curt.d. quęst.3.& Felin.loquitur in re
modica ruinosa & parui redditus, quo ca
su iusta est causa alienandi, sed solennitas
adhuc requiritur, Rebuff.d. compend. nu-
me.58.in verb.quicquam,ubi declara,cap.
terrulas,12.quæst.cap.ut super, §.finali, de
rebus eccles.non alien.& num.121. cum se
575 quenti,vbi plura requirũtur, vt res † ec-
clesiæ sine solẽnitatibus possint alienari,
post Capic. decis. 105. Non obstat, quod
576 † mandatum ex scientia & patientia Dñi
inducitur,quando procurator fines mãdati
excedit, l. fin.ff. quòd cum eo.glos.& Doct.
capit.cũ olim,il primo,de offi.deleg.Inno.
& Felin.cap.ex parte decani, de rescrip.A-
lex.l sæpe, de re iudic.à num.87. usque ad
577 96.Respondetur,quòd de hac † scientia
& patientia non constat, vt sæpius fuit di
ctum,& posito, quod sciẽtia probaretur,
578 consensus † uel licentia nõ præsumitur,
propter pœnas extrauag. ambitiose,periu-
579 rium & graue † damnum, quod incurris
set,Decian.cõs.4.nu.14.lib.1.Borgni.d.de-
cisio 29.sub num.15. hac 2. par. secundo
580 non fuit probata † scientia, quã Innoc.
Alex.& alii præsupponunt, & quæ probari
debebat, ex allegatis, Crau.d. cõs. 197.nu.
581 14.Tertio † procedit in iudicialibus, in
quibus scientia & patientia habetur pro
cõsensu l.cùm ostendimus,ff.de fideiuss.tu
tor. At secus est in extraiudicialibus,Alex.
cõs.80.nu.13.in fine,lib.4. Quarto, loquun-
582 tur Innoc.& Doctor.quando † actus pen
det & fit, non qnando est consumatus &
nullus,tunc scientia nihil facit ad conuali
dandum,ex alle.supra. Non obstat, quod
583 ĩ hoc mãdato adest clausula de rato † ha
bendo omnia gesta à procuratore, quæ
vim specialis mandati habet, si quid ultra
mandatum attentat. Felin.d.cap.cũ olim.
1.num.7. post Butr. & Cardin. per cap. fi.
de iureiur. lib. 6. Butr. cap. contingit, de
transact.col.fin.per illum textum. Respon-
deo,quod communis est in contrarium,ut
584 d.clausula nõ habeat † vim specialis mã
dati,nec mandati cum libera, Ias.l. transa-
ctiones,nu.8.C.de trãsact.in l.si ꝓcurator,
nu.3.de condic.indeb.in l.si procurator,C.
de procurat.col.2.& Butr.d.cap.contingit,
585 nu.7. & Abb. nu.8. aliter † uolunt con-
tra glos.ibi. Secundo respondetur, uerum
esse,quòd si Dominus ratũ habet tacitè vel
expressè quod alias requirebat speciale
mandatum,tũc nomine eius gestam ualet,
ueluti si uigore generalis mandati respon
deat,id per ꝙ Dominus incideret in pœ-
nam, & Dominus sciens expresset ratum
habet.non retractat responsionem procu-
ratoris,& ita loq̃tur d.capit. fin.sed hoc fit
etiam sine clausula rati, vt Felin. post Car
din.d.num.7. dicit, per d.cap.fin. Ias.d.l.si
procurator,col.2.in fine,limit.4.cum sequẽ
ti, ff.de condic.indeb. Tertio, licet ipse ra-
586 tificans † incurrat pænam, & ad sui dam
num possit ratificare,tamen nõ præiudicat
ecclesiæ, in cuius fauorem contractus non
ualet,quia ultra multas pænas contra alie-
nantes contractus etiam nullitas subest,l.
iubemus.C.de sacros. eccles. cap. sine exce-
ptione.12.quæst.2.cap.2.de reb.eccles.non
alien.lib.6. Alex. cons.4.lib.3. Socin.consi.
52. lib. 4.& latè prosequitur Rodoan. d.
tract.quæst.21.cum sequẽti, fol.447.usque
ad 476. Rebuff.d. cap. sine, num. 102. in
verb. irrita. In quibus locis Rebuff. & Ro-
doan.ultra xii. pœnas ab eis enumeratas,an
notant,quod cõtractus est irritus & nullus.
Vltimò, dictus Albertinus mandatarius
587 & laicus, non † potuit constitui procu-
rator ad alienãdum bona ecclesiæ, Anton.
de Butr.cap.2.col.pen.unde non posset, de
iudic.qui laicus sub nomine generalis of-
ficii non potest constitui Syndicus, uel pro
curator uniuersalis, uel æconomus, ut ha-
beat uniuersalem administrationem bono
rum, uel personarum ecclesiasticarum, ne
que ad alienandum bona uel iura eccle-
siastica, ita quòd dispositio earum ex eius
iudicio pendeat, cap.in noua.16.quæst.7.c.
iudicatum 89. distinct. & Butriũ sequitur
Andreas Barbatia. Est uerum, quod Abb.
588 d.cap.2.num.x.dicit, ꝙ † laicis hoc nudũ
ministerium uendendi nomine ecclesiæ nõ
reperitur interdictum, quia aliquid pro-
prio nomine non præsumit, d.cap.2. Ideo
debet censeri permissum,arg.c.1.de Syndi
co, cap.1.de procurat.lib.6. cum aliis. Sed
uera resolutio hæc est, quando laicus cõsti

tuitur

589 tuitur† procurator ad uendendũ talem
rem pro certo pretio, tũc uera sit opinio
Abbatis, quia nudum ministerium præstat,
590 nec suo iudicio† disponit, uel arbitrio de
rebus ecclesiæ, secus quãdo constituitur ꝓ
curator ad uendendum, inuestiendum, vel
ad vendendum rem certam, sed non deter
minato pretio: tunc non dicitur sufficiens
mandatum ad concedendum in longum
tempus, quia suo arbitrio & iudicio dici-
tur de rebus eccle siæ disponere, Ripa nu.
54. Dec. nu. 12. post Bassign. d. c. 2. & dicit
Ripa, diligenter notandum contra istos
procuratores a Prælatis sic generaliter cõ
stitutos ad prædicta faciẽdum. & dicit De
591 cius d. num. 12. ad finem, ꝙ † procurator
constitutus prædicto modo, diceretur ha-
bere potestatem in prætio, & rebus eccle-
siæ, quod uidetur inconueniens, & facit
592 Borgn. de Tutor. nu. 130. Propterea† bo
na sunt specificanda, ut spãle mandatum
dicatur habere, Lap. c. de xenodochijs. 72.
q. de relig. domib. Lauren. de Rodulf. cap.
fine exceptione. 12. quæstio. 1. quęstio. 19.
Et idem in bonis vniuersitatis alienãdis,
Bal. in rub. C. de contrah. empt. quæst. 3. in
fine, versicu. item generalis Syndicus, nu.
7. per l. prohibere. §. plane, ff. qđ vi aut clã.
Ad idem Dec. consil. 142. numero 7. cum
sequenti, facit l. minorum, ubi Bald. num.
1. C. de pręd. minorum. Vbi videtur, ꝙ hæc
per procuratorem non possint expediri:
593 ratio est, quia si † prætor, uel superior
debet instrui, quid expediat, uel profutu-
rum sit, hæc à procuratore non uidentur
posse explicari, nisi post discussionem, &
examinationem. l. magis puto. §. ne pas-
594 sim, ff. de rebus eorum, & opus † est fa-
cienda certificare, inquantum fieri potest
l. si pupillorum, §. quid ergo. ff. de reb. eo-
ru m. Ideo Rodoan. de rebus eccles. non a-
lien. fol. 224. num. 7. inquit, ꝙ Prælatus nõ
595 potest† mandatum ad alienandum face-
re, nisi super prædio alienando tractatur
causæ cognitio, & deliberatio interuene-
rit, per Laur. de Rodulf. ff. d. c. fine exceptio
ne. Fed. cons. 100. Ab. co. pe. Soc. cons. 52. in
596 prin. lib. 4. quod† est uerum, ubi consiliũ
& tractatus capituli requiritur, de decre-
tum, ut ibi per Feder. Tiraq. de legib. con-
nub. glos. 5. quæst. 16. cum sequenti, nume.
597 185. & 198. Vbi† quando in specie debet
intelligere actum cui consentit, prædictũ
mandatum non est sufficiens. Alba. consi.
45. Lamberteng. glo. 20. fol. 394. cũm se-
quenti, Ale. cons. 189. li. 7. Ad idẽ Decius,
cap. post cessionem, ad finem, de probat. v-
bi aliud est, ꝙ omnia in mandato nominẽ
tur, ita ꝙ Domini iudicio fiat substitutio,
aliud, ꝙ ipse ꝓcurator substituat ex eius
iudicio, quia tunc, ut nudus minister non
facit. & noua reqritur solemnitas. Borg. de
Tutore. d. num. 130. in j. par. Non obstat c.
598 primum † de procurat. lib. 6. & c. primũ,
de synd. & ꝙ laicus potest beneficium ac-
ceptare nomine clerici, qa nomine pro-
prio nihil facit, Io. And. Abb. numero 6.
& alij cap. accedens, de præben. Felin. cap.
apostolicè, nu. 5. de exce. Itẽ ad renuntian-
dum, & illud acceptandum, Cardin. cle-
men. 1. quæst. 7. de renunt. & clement. 1.
quæst. 3. de concess. præbend. & ad permu-
tandum, Felin. d. cap. apostolicè, nume. 5.
quia hoc est uerum, ubi ut nudus mini-
ster facit, & nihil agit, in quo spirituale as-
sumat fundamentum, at secus in casu no-
599 stro, in quo adesse ex eius † iudicio ven-
ditionem, uel alienationem producit. Pro
600 pterea† eligere prælatus non potest, nec
rerum ecclesiasticarum dispositionem ha
bere, quę per eum formari non potest, ex
allegatis per Felin. d. c. apostolicè, num. 6.
Doctor. d. c. 2. ꝑ illum textum, & faciunt,
quæ dixit Borg. de Tutor. nu. 130. Nec ob
601 stat, ꝙ in dicta inuestitura appelletur Re
uer. & sic titulo, qui in clerico cadit, nam
respondetur, ꝙ nos de mandato loquimur
in quo ut laicus tractatur, non ut clericus,
ut in mandato ibidem inserto, & clerica-
602 tus† non pręsumitur, quia a natura in ho
mine non est, sed acqritur, & præsertim
ad tertij præiudicium, Ripa cap. 2. numero
4. de iudic. Crau. cons. 104. nu. 4. cum sequẽ
ti. cons. 93. nu. 4. 134. nu. 40. de antiq. t. tem
por. ad finem 3. partis nnmero 32. cum se
quenti, & si tempore mandati non erat
clericus & incapax, constitutio procurato
ria non ualet, Abb. & alii c. possessionẽ, de
probation. vbi Dec. nu. 17. Abb. c. dilectus,
secundo de pręben. cum alle. per Borgni.
603 decis. 30. nume. 17. & in uerbo, † officia-
lis, in repertorio, in prima par. & si dica-
tur, ꝙ ipso iure ualeat, vbi nõ opponatur,
Aretin. d. c. 2. Dec. d. c. post cessionem. Re-
604 spõdeo, † istud nõ ꝓcedit quãdo actus ẽ
ipso iure nullus, rõne incapacitatis ꝑsonę,
vt in laico, q nõ ẽ capax spiritualiũ, & iu-
605 dicio non† possunt disponi ecclesiastica,
d. capit.

d.capit.2.& si ipse prohibetur recipere, pari modo cōstitutio, q̄ fit à Domino, vt per oēs. d.cap.2. quia habilis à principio dicitur, vt seruus & alii, Bar. l. Pomponius. §. rati habitionis, de procurat. vt excommunicatus, Dec. d. cap. post cessionum, ad finē, & laicus in dispositione rerū ecclesiæ ex suo iudicio & arbitrio, per allegata. Nec obstat, ꝙ hic
606 † non fuit aliqua alienatio bonorum etiā utilis dominij facta, prout Doct. supra alleg. loquuntur, Ripa. d. cap. 2. nu. 54. ad fin.
607 Respondeo, † quod stante incorporatione, & alijs, per quæ inuestitura secunda non potuit Coiro renouari, de quibus supra fuit dictū. Prædicta oīa in præsenti casu adhuc procedunt.

Post hæc dubitatur, an dicta inuestitura
608 facta Barbato trāseat in legatariū † hoc est, in ipsum Zaninū, cui Barbatus legauerat, & uidetur, ꝙ non, quia non fuit pro hæredibus quibuscunq; cōcessa, Bero. cōs. 107. nu. 4. lib. 1. Ias. l. quædam, §. nihil. num. 3. ff. de edendo, & dicta inuestitura pro se hære
609 dibus & successoribus recepta, † intelligitur de filiis & descendentibus uniuersalibus de iure ciuili, uel prætorio, hæredibus, Alexand. l. quod dicitur, nu. 26. ff. de uerb. oblig. qui debet esse non solùm descendentes, sed etiam hæredes, Alexand. d. l. quod dicitur, num. 21. in fine, Ias. l. si non sortem §. libertus, nume. 39. ff. de condic. indeb. & sui natura in eos tantum, & non in extraneos est transitoria, Alexand. d. l. quædam, §. 1. nu. 6. ff. de edendo, in l. etiam ff. solut. matrim. cum allegatis supra. Præterea dictus
610 † legatarius erat illegitimus, & res ī singularem successorem poterat transire, seruata forma l. fi. C. de iure emphyt. Alexan. d. l. quod dicitur, num. 26. col. pen, in princ.
611 Nec obstat, quòd res † ecclesiæ possunt in totum alienari, seruatis seruandis, uel liberè concedi, si solitæ sint dari in emphyt. cap. 2. de feud. Abb. consil. 41. lib. 1. Decius consil. 42. cum allegatis supra, & in d. inuestitura adest clausula, & quibus dederit, ideo in extraneos etiā transit, Clar. §. eod. quæst. 28. & quæst. 16. cap. 1. de feud. nō hab. propr. natur. feud. Respondetur. ꝙ d. uer-
612 ba, & quib. dederint, † uerbis dispositiuis inuestituræ non sunt adiecta, sed in executiuis clausulis (eo tenore) & in sequen-
613 tib. posita, ideo non † ampliant principalē naturam inuestituræ, & eius dispositionem, clem. 2. de præb. Dec. consl. 193. col. fi. 521. numero 14. 305. colum. fi. Zas. de feu. degen. versic. 2. fallit, & clarè Vincent. de Franch. decisio. 6. num. 7. per alios, quia contrahentes noluerunt se incontinenti corrigere. l. nam ad ea ff. de cond. & dem. vel sibi cōtrariari, Dec. l. pacta nouissima,
614 colum. 1. C. de pact. & in † dubio debet fie-
615 ri interpretatio, nè naturæ † emphyteosis ecclesiasticæ repugnet, & minus eccle-
616 siæ præiudicet; quoniam † alienatio rerū ecclesiæ ē odiosa, Cla. d. §. emphiteosis,
617 quæst. 1. versic. sed pone, secūdo per † sequentia uerba restringitur ad id, quod natura talis contractus emphyteoticis, postulat, d. cap. 1. ibi, & cui in feudum dederis, ubi Doc. & verba in casu nostro sunt satis clara. Signor. consil. 10. nu. 2. in fine, versic. non obstat, ꝙ dicatur. Bellon. cons. 22. nu. 11. in fine, Afflict. d. cap. 1. nume. 1. in fine; cap. feudum, num. 1. si de feudo fuer. cōtr. inter domin. & agnat. Thomas de Martin. tit. 19. de feudo non habente propriam natur. feud. in fine, post Camer. de prohibita feud. alien. per Feder. cap. Imperialé,
618 fol. 35. Propterea non per † viam successionis, de qua supra dictum erat, sed per viam alienationis, tit. singulari, iuxta. d. l. fin. d. uerba intelliguntur, Alexand. dict. l. quod dicitur, num. 26.
619 Non obstat, quòd † non licuit Domino apprehēdere bona irrequisito Zanino; q̄a sententia declaratoria reqrebatur, Castr. cōs. 12. nu. 7. lib. 1. 68. nu. 1. lib. 2. Rimin. cōs. 212. lib. 1. Curt. Iun. cons. 149. n. 2. quoniā vera & communis est opinio, ꝙ sufficiat sola Domini declaratio, Clar. quæst. 9. Doct. l. 2. C. de iur. emph. ibi, Domino vo-
620 lente. quæ declaratio † requiritur, etiam si conuentū sit, ꝙ ipso facto cadat, Corn. cons. 115. lib. 1. Borgnin. decis. 30. nu. 4. 68.
621 & 100. hac 2. part. & propria † auctoritate potuit ingredi, Clar. quæst. 11. ex magis
622 communi, & hoc pro † indubitato habeo in hoc casu, in quo dictus legatarius nō habebat possessionē rersi ab hærede p̄standā, l. nō dubiū, vbi Ias. latè, C. de leg. Ripa. l. 1. ff. quorū legatorū. Nō obstat, ꝙ Za
623 ninus † poterat excusare caducitatē ꝑ solutiones, Bero. cap. potuit, numero 147. de locato, uel quia propter bella non possedit, Clar. d. §. quæst. 8. vel propter paupertatem, Henricus Boich. d. capit. potuit, in fin. Hippoli. Rim. cons. 10. nume. 39. vel ex iuxta cā fuerit impeditus, & sine dolo, ut

dixi

dixi ſupra,nu.233.& Grat.conſ.79. nu.13.
624 lib.1.vel quia † non poſſedis ſine culpa,
Cur.iun.conſ.70.nu.10.& 11. Rimin. iun.
625 conſi.165. nu.7.vel † quia probabiliter
ignorauit,quare deberet reſtitui,Clar.d.q.
626 8.verſi.ſed ꝓſequor,& † tangit Borgni.
ſupra deciſ.30.nu... & ſatis illi erat probare, ſe in dolo non fuiſſe, Bero. conſilio 196.nu.9.lib.1.ſed hæc omnia ceſſant, quia caducitas erat cauſata in perſona emphi-
627 teotæ, ideo in eum † nõ potuit tranſire,
niſi ius, quod habuit, Alex. conſilio 187. col.2.lib.2.& licèt dictæ cauſæ excuſatorię
628 † proponantur; tamen paria ſunt non al
legare,uel allegatas cauſas non probare, vt ſupra in alia dubitatione,& in ſecũdo
629 modo incorporandi latius fuit † dictum,
& ceſſauerat ultra biennium continuum, & per plures annos,& res deteriorauerat, ligna incidendo, & plura interuertendo;
630 ideo dictæ † caducitati fuit locus,contra
emphyteutam,& eius ſucceſſores uniuerſales & ſinguiares,d.cap.potuit, auth. qui rem,ubi Bal.& omnes,C.de ſacroſ.eccleſ. Dec.conſ.118.in ultimo dubio,conſi 138. nu.7.cum aliis;per Borgnin.d.deciſ.30.n. 129.hac 2.par.

ADDITIO.

Et ſic ex prædictis luce clarius apparet has inueſtituras fuiſſe, & eſſe nullas,& bona relaxanda unà cũ fructibus, ut pluries in ſimilibus caſibus,& Romæ,& Papiæ,& * Mediolani fuit IVDICATVM, * ut tetigi ſupra in deciſio.45. & 46. per totũ, & nu.32.in prima par.& in deciſ.29.& 30. hac 2 par.& Miror quod iſte Reuerendiſſimus Iudex delegatus ad fauorem eccleſię non expedierit cauſam,& cur tantum in lõgum protraxerit,& mittere illam debebat conſilio ſapienti, ſi fuiſſet irreſolutus, & perplexus.

Eſt tamen ad unum aduertendũ in iſtis cauſis nullitatum inueſtiturarum bonorum eccleſiaſticorũ, & ſecularium,in quibus interueniſſet confirmatio, aut conſenſus Papæ,aut Imperatoris,& ſuperiorum, quòd ille,qui vult dicere de nullitate, aut reſcindere inueſtituram, debet adire Papam,& ſuperiorem,& facere cauſam committere alicui delegato,aliàs ſi iudicem ordinarium adiuiſſet,& coram eo litigaret, poſſet deficere in ſalutare ſuo, & nulliter agere,& condemnari in expenſis,cum in-
631 ferior † non poſſit apponere manum,&
iudicare,ut tetigi ſupra deciſ.4.num.35.in hac 2.par.& uidetur tex. in c.2. de confir. vtil.vel inutili.glo.fi.in c.1.eo.tit.facit tex. in c.cùm ueniſſent de iudic.Crau.cõſ.813. nu.1.car.127.conſ.767.nu.4. uol.5. Roma. conſ.428.num.13.14.& 15. car.308.ubi ex cauſa uidetur poſſe ſe intromittere, ſentit Appoſtilla ad Abba.in c. quoniam num.1. lit.A.in fi.de feriis.Fely.in c.2. nu. 2.in 15. ſpetiale, de præſcriptio. Rebuf. in cap. ex poſtulaſti,num.66.de cleri.excommun.miniſtran.car.502.dicit tamen Abba. in c. ad audientiam,il 2. nu. 11. de reſcript. quòd Iudex ex offitio poteſt irritare proceſſum ratione peccati in reſcripto ſubreptitio, aut falſo,& Fely.ibi nu.21.verſ. fallit octauo,Imol.ibi ſub nu.8.uerſi. autem uitium, car.mihi 90.& ſentit Rom. d. conſ 428. d. num.13. & ſeq. & tetigi ſupra deciſ.17. nu. 77.& 78.hac 2.par.& ideo dixi Reuerendiſſimum Epiſcopum Papienſem Dominum meum, & nũc Cardinalẽ electum a Summo Pontifice Siſto V.die 18. Decembris 1585. potuiſſe irritare proceſſum,et pręcipere Reuerẽdo D. Frigio,ne ratione peccati utatur beneficio,& præbenda Canonicatus Sancti Michaelis propter clauſulam per inde ualere obtentam nulliter, & per obreptionem, donec iuridicè, & ſine peccato poterit uti, & frui dicto Canonicatu, & fructibus, de quibus ſum loquutus ſupra d.deciſ.17.nume. 77.& ſeq.hac 2.par. & diſpenſationem oſtenderit Menoch. de arbitr.caſu 259.ad quod pauci animaduertunt,& ſtant continuo in peccato mortali,& cenſuris.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXXII.

ARGVMENTVM.

Melioramẽta soluta a Rectore Ecclesiæ acquiruntur ecclesiæ, & successori in beneficio si simpliciter empta, & soluta sunt, secus si de bonis proprijs Rectoris, aut nomine proprio soluta sint.

Melioramenta liquidata, & approbata, an debeant solui ante finem locationis, & an solui debeant secundum æstimationem iam factam, vel faciendam, si essent deteriorata; hic videbis.

Melioramenta quæ sint, & an possint abradi, & tolli, si non soluuntur a directo domino, vide hic.

Melioramenta debent relaxari & etiam vendi potius directo domino, quàm alteri, si eligit velle soluere, aliàs secus.

Bona quando intuitu ecclesiæ acquisita censeantur, & quando non, vide hic.

Instrumentum vsurarium in quolibet contractu potest reperiri coniecturis interuenientibus.

Instrumentum locationis quando, & quibus coniecturis præsumatur vsurarium, & in fraudem vsurarum celebratum hic latè discutitur.

Pacta illicita, & contra naturam contractus reddunt contractum vsurarium, & suspectum, & omnia pacta, & clausulæ sunt simulata & suspectæ.

SVMMARIVM.

1 *Verba sententiæ, aut promissionis (quòd non possit quis amoueri a possessione, nisi solutis sibi prius melioramentis) quid important, uide hic distinctionem, & nu. 25.*

2 *Conductor, & emphiteota non possunt retinere bona ecclesiastica finita locatione propter melioramenta non liquidata, nisi adsit pactum, quòd non possit amoueri, non prius solutis meliorementis, si melioramenta saltim in genere apparent, aliàs secus, & in illis bonis tantum melioratis, numero 1. 25. & 28.*

Emphiteota, an possit amoueri a possessione bonorum non sibi solutis prius melioramentis. uide hic nume. 1. & 2. 25. 28.

3 *Locator potest ante finitam locationem cogere conductorem ad probandum, & liquidandum melioramenta, intra certum tempus, aliàs non auditur.*

Diffamatus potest agere contra diffamantem ad docendum de credito, & melioramentis suis intra certum tempus, aliàs non audietur, nu. 3.

Creditor ad diem, uel sub conditione potest agere ante diem, & conditionem, ut debitor soluat adueniente die, vel conditione. numero 3.

Obligatus ad diem, uel sub conditione potest conueniri ante diem, uel conditionem, numero 3.

4 *Clericus non præsumitur nomine, & intuitu ecclesiæ acquirere, nec melioramenta soluere, si nomine proprio; & de bonis proprijs, aut pro se, & hæredibus suis acquirit, & emit, aliàs secus: & quando, ac quomodo, nu. 7. 8. 32. & 33.*

5 *Rector ecclesiæ potest emere melioramenta nomine suo proprio, & illa donare, & relinquere alteri, & quando, ac quomodo. vide nu. 4. 8. & 32.*

6 *Emphiteota, & conductor ad longum tempus propter deterioramenta notabilia potest expelli, & habet locum caducitas, & amittit melioramenta, secus si non sit deterioratio notabilis, & perpetua, quia tunc tenetur solùm ad damna, & interesse, & nu. 9. 10. 11. 33. & 36.*

Conductor an ob deteriorationem possit expelli a locatione, & an amittere debeat melioramenta. vide nu. 6. 9. 10. 11. 33. & 36.

7 *Bona acquisita per prælatum, quando præsu-* muntur

muntur empta intuitu ecclesię, et de bonis ecclesia, vide num 4. et 8. 32. 33.

12 Ecclesia, & Dominus Directus non tenetur soluere melioramẽta emphiteota, & conductori ad longum tempus etiam liquidata, nisi finita locatione, & exigit pensionem, etiam bona perempta, sed non in totum.

Emphiteota non potest petere melioramenta ante finitam emphiteosim etiam liquidata, & promissa solui, & tenetur pensionem soluere etiam re perempta, sed nõ i totum, qa tenetur restaurare, & meliorare, n. 12.

13 Emphiteota tenetur in fine locationis, & cõductor bona, & melioramenta etiam liquidata ostendere, & consignare Domino Directo, & quod fundus sit factus pretiosior, & in quantum, num. 19. & seq.

14 Melioramenta semel liquidata, & approbata, an & quando possint iterum liquidari, & æstimari, vide hic, & sub n. 15 & seq.

15 Melioramenta facta, & liquidata si corruũt absque dolo, & culpa leui emphiteotæ, & conductoris, debent à Directo Domino solui, secus si dolo, culpa lata, & leui hoc eueniret, & num. 16. & seq.

16 Arbores, & materia, ac cimenta dirupta sunt Domini Directi, & non emphiteotæ, & conductoris, & ideo tenetur conductor consignare Domino fundi, nisi alia sint loco illorum subrogatę, & num. 17.

Conductor, & emphiteota, an possit arbores incidere, & quæ, & an possit cadere ab emphiteosi, si alia subrogauit, num. 10. 11. & 16. 23.

Arbores an, et quando, et quę possit incidere emphiteota, et conductor, vide num. 10. 11. et 16. 23.

17 Ratio Administrationis bonorum usque ad triginta annos, et vltra debet reddi.

18 Melioramenta semel extita pręsumuntur durare, et esse, nisi contrarium probetur.

Consumptio rei non præsumitur, nisi probetur, et quid in bonis mobilibus, et quanto tempore, num. 18.

Bona mobilia, quę seruando seruari possunt, et vsu solùm corrumpuntur, ad instar bonorum immobilium probantur consumpta, et quomdo, num. 18.

19 Melioramenta, ad hoc, vt soluãtur etiam liquidata debent apparere, et solui tempore restitutionis solùm in quantum fundus sit factus pretiosior, num. 20. et 21.

20 Successor in beneficio non tenetur stare assertioni, et approbationi factæ per eius antecessorem, si est in damnum ecclesiæ, et contra ius.

22 Damnum præsumitur datum ab emphiteota, et conductore, ac possessore bonorum, si non probetur contrarium.

23 Conductor, et emphiteota potest incidere arbores, et melioramenta à se facta impunè si Dominus non protestatur se velle ea sic remanere, et soluere, et num. 49.

24 Bona ecclesiastica quando dicantur reuersa ad ecclesiam, et incorporata ecclesię, vide hic remissiue.

26 Emphiteota finita locatione, si retinet bona propter meliorameta non soluta, debet fructus bonorũ ecclesiæ (non melioramentorũ) compensare in sortem, ẽt si esset dictũ, qđ nõ possit amoueri, nisi solutis melioramentis, et Afflict. decis. 363 et 368.

27 Melioramenta, et fructus melioramentorũ sunt illius, qui fecit melioramenta, et dicũtur bona secularia, & prophana, et subiacent statutis, et oneribus secularibus.

Locatio in Rustico prædio censetur tacitè renouata de anno in annum, secus in vrbano prædio, num. 26.

Melioramenta non facta à possessore, et emphiteota uel ab habente causam ab eo, nõ petuntur, num. 27.

28 Bona tantum meliorata possunt retineri pro expensis melioramentorum, et non alia nõ meliorata, etiã pacto adiecto, quòd non possit amoueri, nisi prius solutis melioramentis.

29 Locatio facta ad nouennium, uel quinquennium, cum hoc quòd nõ possit amoueri, nisi prius solutis melioramẽtis, et quòd ꝑ aliud nouẽnium intelligatur facta, donec non fuerint soluta melioramenta, non ualet sine solemnitatibus, et causis licitis.

Conductor pro melioramentis non potest agere cõtra tertium possessorem, si bona relaxauit, sed agere debet contra Dominum Directum, num. 29.

Bona ecclesiastica nõ pñt locari de nouẽnio ad nouẽniũ, donec meliorameta soluatur sine solemnitatibus, et causis licitis, num. 29.

Tertius possidens pro melioramentis factis ab alio, non potest conueniri sed Dominus Directus num. 29.

30 Confirmatio inuestitura, Administrationis, et officii fienda in eadem personam, vel in hæredem uti non extraneum, requirit maiorem solemnitatem, quàm noua concessio fienda in aliam diuersam

versam personam, & tunc maior pars capituli, & vniuersitatis non sufficeret.

Maior pars capituli, & vniuersitatis non sufficit in confirmatione, & refirmatione inuestitura, Administrationis, & officij facienda in eadē personā, secus ī diuersam, n. 40.

Officia, & Administrationes non deberent reconfirmari, & perpetuari, quia est damnosa reconfirmatio, & requirit maiorem solemnitatem, num. 30.

31 *Locatio bonorū iuris patronatus, nec inuestitura emphiteotica potest fieri hodie cōpatronis à præsentato.*

Compatroni iuris patronatus nullatenus possunt se ingerere in bonis ecclesiasticis iuris patronatus, num. 31.

32 *Clericus an, & quando possit de fructibus beneficij, & alijs bonis acquisitis testari, & disponere, vide num. 32.*

Beneficiarius quos fructus facit suos, & quos ecclesiæ post eius mortem, vide num. 32.

Consuetudo, & indultum an possit inducere, vt clericus sit Dominus fructuum sui beneficii, & de illis testari, ac transmittere ad suos hæredes, & quomodo: vide num. 32.

Fructus beneficii dicuntur solum deductis alimentis, & necessariis beneficiarii & oneribus realibus solutis, & pro alimentis transeunt ad hæredes beneficiarii, & non successoris in beneficio, num. 32.

Ius patronatus acquisitus, & erectus per clericum de fructibus beneficii destinatis pro alimētis suis, de distributionibus quotidianis, de diuinis officiis industria sua, & de bonis patrimonialibus, dicitur ius patronatus seculare; secus si solùm de fructibus ecclesiæ erigeretur, nisi esset consuetudo, uel indultum, quòd faceret fructus suos clericus etiam in morte, num. 32.

Ius patronatus ecclesiasticū transit cum natura aliorum beneficiorum ecclesiasticorū, & Papa confert absque mentione illius, et est sub Regula reseruatiua, secus ī iure patronatus seculare, num. 32.

Clericus siue habeat administrationem, siue non (vltra alimenta, & necessaria) non est dominus fructuum, sed in morte est vsurarius, in vita vsufructuarius, sub num. 32.

Decimæ personales non transeunt ad successorem in beneficio, sed ad hæredes beneficiarij præmortui, sub num 32.

Fructus, & prouentus recollecti tempore beneficiarii mortui an, & quādo transeunt ad hæredes Rectoris præmortui, uel ad successorem in beneficio: vide nu. 3. per totum, & in fi.

Spolium ex consuetudine, & virtute indulti in statu Mediolani non habet locum; sed vadunt bona & fructus ad hæredes beneficiarii, num. 32.

34 *Emptor, qui à principio non declarauit quo nomine emerat, potest in vita illud declarare, & quid in hærede.*

Clericus, qui à principio emit bona aliqua, vel melioramenta simpliciter, potest in vita declarare, an proprio suo nomine emit, vel ecclesiæ, & quid in hærede, nu. 34.

35 *Clericus, qui emit nomine proprio melioramenta de bonis, & fructibus ecclesiæ, illa acquisiuit ecclesiæ, & non sibi, nec hæredibus suis, & quid si partim ex bonis ecclesiæ vnius, & partim alterius, & etiam de bonis suis patrimonialibus, & ex idustria, & labore suo, vide nu. 32. & 33.*

36 *Caducitas an habeat locum, quando bona deteriorantur, & ob malam versionem, & quomodo ac quando, num. 6. 9. 10. & 33.*

Pœna deteriorationis habet locum solùm in illa parte bonorum, in quibus est facta deterioratio, non autem in aliis non deterioratis, numero 36.

38 *Melioramenta debent consignari vnico contestu in actu solutionis illorum, & non uno tempore fieri solutio, & alio consignatio: et nu. 71.*

Solutio debet fieri eodem tempore, quo melioramento consignantur, et non ex interuallo, nume. 38. et num. 71.

39 *Melioramenta necessaria, vtilia, voluptuaria, et reparationes, quę dicātur, vide hic, et nume. 49. in fin.*

Reparationes, quæ sint: vide num. 39.

40 *Quercus, nuces, et silua cadula sunt pars fundi, et Domini Directi, et non possunt incidi ad pedes sine consensu Domini à conductore, et emphiteota, & nisi aliàs loco illarum subrogentur, et veniunt in locatione etiam quod nascantur post conductionem et locationem.*

Arbores cedere ad pedes, et siluam extirpare an possit emphiteota et conductor ad longum tempus, et formam mutare in melius, reducendo ad culturam, et ad prata, uide hic num. 40.

Fructus, qui nascuntur ex arboribus notis, post locationem ueniunt in conductione, et locatione, num. 40. (Formā rei an possit mutare emphiteota, et conductor: vide hic num.

numero 40.

41 Arbor posita in confinibus, in Ripa, in strata publica, cuius esse debet, vide hic, & n. 45.

42 Accusare de damno dato potest ille, qui habet rem communem pro indiuiso, & consocius inuito consocio dat damnum in ea.

43 Arbor in dubio præsumitur esse illius, in cuius fundo est plãta, vel cui magis adhæret.

Res præsumitur esse illius, cui magis adhæret, numero 43.

46 Dominus arboris fructiferi potest in fundo conuicini colligere fructus suos cadentes in fundo conuicini, dummodo non det damnum in colligendo.

Fructus cadentes in fundo alterius possunt colligi à Domino fructuũ inuito Domino fundi, damnum non dando, num. 46.

47 Dñs fundi potest incidere Ramos alienos, & colligere fructus ex ramis pendentibus in fundo suo.

48 Conductor, & emphiteota promittens tot arbores, aut vites plãtare, intelligitur suis expensis, & non potest finita locatione expensas repetere, q̃a illud pactũ ẽ pars pẽsionis.

Pacta apposita ad fauorem tãtum locatoris, sunt pars pensionis, & æstimantur, nu. 48.

49 Melioramẽta excessiua, an pauper Dominus finita locatione teneatur soluere, aut pati tolli à conductore, vide hic nume. 50.

50 Melioramenta si nõ restituuntur, aut soluuntur, an ille, qui fecit possit abradere, & tollere illa, vide hic num. 49.

Dominus Directus præfertur in melioramentis, & habet electionem an uelit soluere, vel pati abradi, & tolli, num. 50.

Locator pauper potest intimare cõductori ne melioramenta et expensas faciat, sub pœna amissionis, & non solutionis, nu. 49. in fin.

51 Melioramenta an æstimari debeant vt ruderã, & cimenta, vel vt integra, quando Dominus Directus declarat velle illa soluere, vide hic.

52 Melioramenta, & expẽsas factas in aliqua turri, vel fortilitio, quomodo æstimari debeant, vide remissiuè hic.

53 Melioramenta quando concurrunt cum deterioramentis æstimantur de per se, & postea confunduntur, & illud quod superest, & superabundat, dicitur melioramentum vel deterioramẽtum, residuum vero perit, & nomen aliquod non habet, & vide n. 10.

Deterioramenta dicuntur solùm illa, quæ excedunt melioramenta facta ad inuicẽ cõfusione, & idem è contra, num. 53. & vide numero 10.

Melioramenta non petita, vel liquidata in prima instantia possunt peti, & liquidari in executione, num. 53.

54 Vsura, & pignus potest fieri, & committi nõ solùm in mutuo, sed etiam in quolibet cõtractu nominato, & innominato.

55 Emphiteota potest vendere bona sua alteri cum hoc, quòd sibi det in emphiteosim, vel in conductionem ad longum tempus, & potest etiam in hoc cõmitti vsura, & pignus.

Vendere, quis potest rem suam cũ hoc, quòd licet sibi ad longum tempus, vel in emphiteosim, nu. 55.

Consuetudo locando non excusat à restitutione, sed à pæna corporali, vel pecuniaria in materia vsurarum, num. 55.

56 Locatio, & conductio præsumitur simulata, & sapere vsurariam prauitatem, & pignoris, ex cõiecturis, sicut quilibet alius cõtractus, & quæ sint, nu. 55. et seq.

57 Pacta contra naturæ contractus, et contra ius commune, inducũt suspitionem fænoris, et pignoris.

Pacta facta à locatore sub spe maioris pensionis, et à conductore sub spe minoris pensionis, reddũt locationem nullã, & usurariã, numero 57. et 67.

58 Expensæ factæ à conductore, quæ non respiciunt perpetuam utilitatem, et tempus finitæ locationis, et ultra dicuntur factæ causa fructuum colligendorum, et non restituuntur per locatorem, aliàs esset usura.

59 Melioramenta fienda à conductore, quòd debeant ad finem locationis solui, et illis solutis non augeri pensio pro dictis melioramentis solutis, reddunt contractum vsurarium, et solui non debent, et soluta repeti.

60 Pacta inæqualia inter conductorem, et locatorem reddunt contractum suspectum, et illicitum, ac vsurarium.

61 Modicitas pretij in magna quantitate inducit suspitionem pignoris, et fænoris, et idem quando pensio corresponderet potius interesse pecuniarum, quàm fructuum bonorũ.

62 Pactum quòd in tẽpore pestis, belli, et brinæ teneatur locator facere restaurum in eo, quod uerè non percepit, et passus fuerit dãnum, habita consideratione ad ratam ficti, et non ad ius commune; est illicitum, et sapit usuram.

63 Pactum quòd in fine locationis locator restituat pecunias mutuatas, et melioramenta omnia, aliàs quòd retineat bona, et fru-

ctus cedant ad illud, quod conductor dam nu pateretur pro pecunijs datis, & melio ramentis non solutis, est vsurarium.

64 *Solitus fenerari iuncta alia coniectura presumitur contractum vsurarium, aut pignoris fecisse.*

65 *Pacta licita de per se, si concurrũt cum illicitis, & suspectis, efficiuntur illicita, & reddunt contractum vsurarium.*

Contractus quilibet præsumitur licitus, tamẽ si cõcurrit cum pactis, & coniecturis illicitis, & suspectis, efficitur illicitus, & vsurarius, num. 65.

Vsurarius contractus quando presumitur, vide num. 55. & seq.

66 *Coniecturę duæ sufficiunt ad declarãdũ cõtractũ pignoris, vel vsurariũ si paruitas p̃tij vltra tertiam, aut pactum negatiuum de rotroemendo concurrit cũ alia coniectura; Aliàs tres coniecturę requirũtur approbatę à Doctoribus.*

68 *In dubio ad fauorem animæ, & contractũ esse pignoris, uel vsurarium iudicandum est, quo ad restitutionem rei, & fructuũ, secus quo ad pœnã Criminalem.*

69 *Clausulæ (quę omnia vera fuisse, & esse, & attendere, ac obseruare promiserunt, & nõ opponere exceptionem simulationis, renunciantes &c. cum iuramẽto) nõ impeiũt exceptione simulationis, & fænoris, & executionẽ instrumẽti retardat, si notoriè cõstat de pignore, vel fenore, secus si nõ constaret, quia non retardaret executionẽ, sed soluere d'beret, et postea repetere, et n. 70. et 72.*

70 *Clausulę omnes, & pacta quęcũq; dicũtur simulata, & vsuraria, si contractus est simulatus, & vsurarius.*

Pacta omnia, & clausulæ in contractu inserta sunt simulata, & fictitia si cõtractus est simulatus, & vsurarius, num. 70.

71 *Iudex potest vnica sententia facere obseruare cõtractum à debitore vt soluat, & à creditore, ut postea statim restituat, si contractus est illicitus, & vsurarius propter iuramentum.*

Vsuræ debent solui propter iuramentum, & postea repeti, num 71. & num. 38.

72 *Executio instrumenti non debet impediri à Iudice ecclesiastico per inhibitione, si notoriè ex lectura instrumenti, uel processu non cõstet de simulatione contractus, & de vsura, secus si constaret.*

73 *Coniecturæ approbatæ à lege, & à Doctoribus, & suspectis reddunt contractum pignoris, simulatum, & vsurarium, & quæ sint, num. 57. & seq.*

Pactũ de retrouẽdendo cũ hoc, q̃ non possit reemere, nisi prius non lucuerit p sex menses ante, ipsũ emptorẽ, si pretiũ non est iustũ, & pẽsio modica, reddit instrũm usurariũ, nu. 73.

74 *Emptor cum pacto de retrouendẽdo, q̃ tertio locat, uel uendit, & ille Tertius statim sublocat venditori, presumitur instrumẽtũ pignoris, & fænoris fecisse, & non verã emptionem.*

Vendens, uel dans in pignus rem alicui, & postea pro eodẽ pretio reemens, & dans alteri, præsumitur contractũ simulatum uenditionis fecisse, & nõ verę uẽditionis, n. 74.

Emens, uel recipiens ab alio rem suspectam vsurariæ prauitatis, eo modo, quo primus receprat, dicitur subintrare in locũ primi recipientis, & contractus dicitur simulatus, & Vsurarius, sicut primus, num. 74.

Contractus secundus subrogatus in locũ primi simulati, et Vsurarij, dicitur simulatus et Vsurariũ, num. 74.

75 *Notarij, qui conficiunt instrumẽta simulata, et vsuraria, sunt infames, et nõ possunt amplius rogare instrumenta.*

76 *Iudex ecclesiasticus ex officio potest punire Vsurariu, etiam secularem, si exegit usuras, uel eas petijt, aliàs secus.*

77 *Iudex secularis potest punire Vsurariũ, nõ autem cognoscere de vsura.*

78 *Vsurans non dicitur, qui fecit contractum simulatum, et Vsurarium, et vsuras non petijt, aut non exegit, aliàs secus.*

79 *Vsurarũ cã est summaria, et in pceditur sine strepitu, & figura iudicij, et lite non contestata.*

Cã Vsuraria est summaria, et in ea pceditur de plano, summariè, ac sine strepitu, et figura iudicij, et lite non contestata, nu. 79.

80 *Vsurarius conuictus non appellat quo ad retardandam solutionẽ, et restitutionẽ, si est notoriè, uel per euidentiã facti vsurarius.*

Appellatio in materia Vsurarum non retardat executionem, quando de vsura notoriè constat, aut per euidentiam facti, nu. 80.

81 *Mandatum quomodo, et quando dicatur legitimè reuocatum ad hoc, ut debitor soluẽdo pcuratori non sit liberatus, uide hic.*

Debitor soluendo procuratori reuocato an, et quando dicatur liberatus, et rectè, uel nõ soluisse, uide num. 81.

Procurator reuocatus si exigit, et efficiatur fallitus, et non soluendo, an, et quando liberat

rat Debitorem, qui soluit, uide nu.81.

Sententia Iudicis debet intelligi secundũ ius commune, & ita præsumitur loqui, pro ut de iure esse debet, num.53.

Reseruatio Iudicis nihil ponit in esse, nec iudicat, num 53.

Iudex reseruans iura vtrique parti non iudicat, nu.53.

Reseruatio intelligitur secundũ naturã actus cui adijcitur, & restringitur secundum naturam contractus, num.53.

Iudex licèt non possit declarare, & interpretari suam sententiam, tamen facit talem, qualem præsumptionem, & coniecturam, et multum iuuat cum alijs coniecturis, n.53.

Negligens in reuocando procuratorem sibi p̃iudicat, num. 81.

82 *Negligentia nocet creditori principali non exigenti intra tempus congruum, aut nõ petenti rationem administrationis, & nõ fideiussori, nec Tutori, Administratori, aut eorum hæredibus.*

Creditor qui fuit negligens in petendo rationem Administrationis, & in exigendo creditum à debitoribus, nõ potest agere postea contra Administratores, & fideiussores, si debitores efficiantur nõ soluẽdo, num.82.

83 *Caducitas potest pluries declarari, & sufficit vnam valere.*

84 *Caducitas declarata cõtra eum, qui habet solùm confessiones, vel recognitionam, an valeat.*

Emphiteota an possit cadere si ecclesia non ostendit inuestituram, & originẽ, ac Dominium bonorum, sed solùm confessionem, et recognitionem, uide numero 84.

DECISIO LXXVI.

REuerendus Canonicus Landus Canonicus Placentinus successor in Canonicatu, & præbenda per mortem R.D. Christophori Carpani mouit litem contra Magnificum D. Ioseph. Carpanum Ciuem Mediolanensem petendo sibi relaxari bona d. Canonicatus, qui Magnificus D. Ioseph opponebat non teneri relaxare ob locationem non finitam, & melioramenta liquidata, & liquidanda nõ soluta, & sententias latas in Curia Romana, quibus cauebatur quòd non posset auctor dicti Ioseph amoueri a possessione dictorum bonorum, nisi prius sibi solutis melioramentis liquidatis, cui per R.D. Landum respondebatur, nõ teneri melioramenta soluere liquidata. Primo, quia a R.D. Christophoro Carpano Canonico suo antecessore fuerunt empta, & soluta, & sic intuitu dictę ecclesię, & de bonis, & fructibus dicti Canonicatus, de anno 1576. & donata postea d. Domino Ioseph Carpano de anno 1580. Secundo, quia non erant sibi cõsignata, & quòd ad hoc ut rector teneatur melioramenta soluere liquidata, uel non, debet de illis apparere, & sibi fieri consignatio, & Dominus Ioseph dicebat R.D. Christophorũ illa emisse nomine suo proprio, & de pecuniis suis, & pro hæredibus suis, & nõ pro ecclesia, & quòd non tenetur illa consignare cum fuerint iam liquidata, & approbata per capitulum, & Rectorem antecessorem, & quòd promiserũt illa soluere in fine locationis, & cum causa esset mihi commissa, & delegata a sede Apostolica, disputabatur quid iuris.

Pro parte D. Ioseph. Carpani donatarii dicebatur non teneri relaxare dicta bona. Primo, quia nondum erat finita locatio, & conductio. Secundo, quia dicta melioramẽta fuerunt liquidata cum consensu capituli, & Rectoris illius temporis, & promissa solui in fine locationis. Tertio, quia sententiæ latæ super melioramentis disponunt,
2 quòd non possit conductor amoueri † nisi solutis sibi prius melioramentis liquidatis, per quæ uerba sententiæ, aut p̃missionis tollitur illa q̃ō, an cõductor debeat bona relaxare melioramentis non liquidatis, nec solutis, maximè p̃stita fideiussione de illis soluendis statim facta liquidatione & consignatione. Alc.consi.63.nu.14.car. 237. & per Simon de Prętis, de interpreta. ulti. uolun. lib.3. solut.5. num.11. & 12. car. 359. & dixi supra in decis.28. nu.6. in 1. par. & Marciari. in epitome, fideicommissi, q. 66. in 3. par. nu.19. car.19. col.4. Nam quando adest tale pactum, uel sententia, tunc ẽt si non sunt liquidata non potest amoueri non solutis sibi prius melioramentis, si ap-
1 parent, licèt † non sint liquidata, secus si non constaret statim de illis, Apostilla ad Bertazzol. consi.514. uersi. & expensæ autem, lib.2. criminali. Nigusan. de pig.5. par. memb.4. nu.11. & 12. uersi. illa ergo duo, car. mihi 35. uol.1. diuersorum, de assecura. & intelligitur de illis bonis super quibus sunt facta, ut infra, num.28. & Decian. consi.29. numero 19. uol. secundo. dixi su-

pra decis.43.num.51.& decis.44.num.66.& 67.in 1.par. Pau.de Cast. consil.270.nu.3. & 4.uol.2 Marzari.epitome fideicommiss. q.66.in 3.par.nu.19 Federic.Scot.consi.8. numero 29.& 30.lib.2.tomo 1.car.40. Verum est, quod cautela est, ut Rector offerat se dicta melioramenta liquidata, & consignata soluere, & ne ut diutius moretur, & conductor non differat liquidationem, & consignationem causa lucrandi fructus (ut in casu isto) faciat assignare terminum ei,
3 ut dicta melioramenta ostendat † liquidata, aliàs data fideiussione de illis soluendis fiet relaxatio d.bonorum, sicut diffamatus facere potest, ad quod pauci animaduertũt, adnotata per Marzari. d.q.66. car. 29.in 3.par.fideicommissi, & per Alexand. in l.1 ff.si quis iusdi.non obtemp. Cæsar. Contard.in l.unica.q.24.num.19.& 22. C. de momenta.poss.car.320. Ferret. cautel. 46.num.2.in fi.& tetigi supra in decis.45. in addi.nu.76.in 1.par.car.749.& hoc poterit facere Rector ante finem locationis ad hoc, ut tempore finitæ locationis possit illa soluere, si apparebunt per ea, quæ dixi in trac.de usufru.nu.194.car.677.in prima par. Benintend.decis.66.car.98.& bene sentit Rim.sen.consi.730.nu.4.& seq. uolu.4. car.133.ubi actio est orta, sed petitio, & executio post finitam locationem, & uide Ioseph.Ludouic.in suis commu. conclu. q.8. car.13.col.3.& q.14.car.34.uersicu.infertur 148.& Vber.Bonacossi.in sua practic. ciuil. car.28.tit.quib.mod suo nom.numero 25. & ibi Apostilla.pulchrè Afflict. decis.279. & ibi noua Appostilla, & Octauia.Pedemont.decisio.130.cart.522.ubi obligatus ad diem, uel sub conditione potest ante diem, & conditionẽ cõueniri. Et in hoc necesse est habere Iudicem intelligentẽ bonũ, practicũ, & executiuũ, q. fraudibus, & calumnijs cõductorũ obuiet, aliàs iste cõductor si est malignus, uel potẽs, procrastinabit liquidationem, & appellabit à qualibet snĩa, iuxta cautelas Cæpolæ, & fruetur bonis per tres, aut quatuor annos, & decẽ in Regione Lombardiæ; in statu uerò Serenissimi Magni Ducis Aetruriæ Domini mei iustissimi solũ per annũ, uel duos poterit uti, & frui, cũ quælibet instãtia non potest durare vltra sexaginta dies vtiles, sine spe prorogationis, quia ascẽdũt ad plus ad tempus quatuor mensiũ, & à duabus sentẽtijs non datur appellatio (& non s'ha rispetto a persona, ne si guarda alcuno in frõte per la bontà, & giustitia spedita d'vn tanto principe (quẽ Deus faciat, & successores Nestoreos annos viuere.

Quarto, quia dictus Reu. Christophorus Carpanus canonicus dicta melioramẽta emit de anno 15676.nomine ꝓprio, & de bonis paternis, & non ecclesiæ, & pro se, & hæredibus suis, & successoribus, quo
4 casu † dicta melioramenta ecclesiæ incorporata non dicuntur, nec intuitu ecclesię empta, sed patrimonium propriũ ipsius R. D.Christophori effectũ fuit, & de illo potuit ad eius libitũ disponere, vti Dominus & illud transmitti ad hæredes suos. l.in re mandata.C.manda. Docto.in c. relatum il 2.vbi Abba.de testam.& in cap. fin. de pecul.clerico. Rodoan.in tracta. de spolio. cleri quæstio.3.num.14 car.121.& potuit
5 Rector † ecclesiæ emere, & facere melioramenta nomine proprio, & pro se, & cui uoluerit de suis pecuniis, & patrimonio. Bertachi.in Repertorio, in uerbo Melioramenta, cart.335.colum.1.& Crot.consil. 123.num.15.volum.1.car.146.Marcabrun. cõs.64.nu.26.& seq.car.253.lib.1. Rodoã. tractat.de Reb.eccle.nõ alienan.quæst.3.n. 35.& 36.car.101.cũ aliis similibus inf.dicẽdis, nu.32.& 33.& per Bellenci.de charita. subsi.quęst.49.nu.4.car.43.

Quinto, quia d.R.Christophorus, & D. Ioseph.Carpanus ñ dteriorarẽt dicta bona ecclesiastica, cũ tãtũ duas, uel tres Nuces incidere fecerunt, q̃ erãt nocumento dictis bonis propter umbram, & sic non fuit nota
6 bilis deterioratio † nec cum dolo, aut leui culpa, ut requiritur, attento quod ualde maiora aderant melioramenta, compensanda ad ratam cum deterioramentis, ut tetigi supra in decis. 27.nu 77. hac 2.part. & Docto.in auct. qui rem.C. de sac.sanct. eccles ubi Ias.num.7.& in duabus cerasijs, & arboribus loquitur Ias.cons. 17. in primo dubio, uolum.1.& alij, quos retuli supra in decisio.30.nume.129.hac 2.par.& ostendũt leges, ut l.æquissimum §.primo, & in l.item si fundum.§.fin.& in l ex silua, cum l.seq.ff.de usufru.late Bertazzo.cons.423. & ibi Appostilla libro 2. crimi.car. 208.& Franc.Becci.cons.33 cart.54 Roland.consi. 49.nume.10.& seq. & nume.20. uolum.2. & vide infra.nu.10.seq.& nu.40.& Cæpol. de serui. Rusti. prædi. titu.de Montibus, a num.

num.10.& 12.car.108.uerum est,quòd teneretur solum ita deteriorans ad damna, & interesse,ut dicit Ias. in d.consi.17.col.1. & est tex.in auth.qui rem,& ibi Docto.C. de reb.eccle.non alienan. & supradicta latè sequitur Bertazzol.consi.423. & ibi Apostil. lib.2. in crimina.

Pro parte R. Landi Canonici Moderni contra Mag.D.Ioseph. Carpanum donatarium dicebatur.

Primo,quòd in dubio dicta melioramẽta, & bona præsumebantur a Rectore, &
7 Canonico illiusmet † ecclesiæ de bonis ecclesiæ, empta,ut per Docto.in l.licentiam. C.de epis.& cleri.per illum tex.Roma.consi.159.super eo.nu.4.& seq. & contrarium dicenti incumbit onus probandi,per supra dicta,&per Rodoã.de spolio.q.14.car.365.

Secundo,quia prælatus,& clericus emẽdo bona aliqua præsumitur emisse intuitu,& nomine ecclesiæ,licèt de suis,aut alie
8 nis bonis emerit,& tanto † magis,quando redemit bona ecclesiæ, vel illa liberat ab omni onere,&grauamine,quia tenetur hoc facere de iure, aliàs delinquit,& peccat,tex.glo.& Doct.in c.1.de pecul.clerico. Lancellot.in insti. Canoni. §. generaliter. eod.tit.Docto.in c.relatum.il 2.de testam. Mascard.de proba.concl.202.nume.5.& 6. car.176.lib.1.tetigi supra,decis.22.nu.23.& 24.hac 2.par.car.490.& facit dictum Federic.Scot.consi.8.num.24.& seq.lib.1. tomo 2.car.70.& Bursa.consil.226.nu.92. & 93. uol.3.Rodoan.tract.de spolio.cleri.q.14.nume.2.3.& seq. car.365.

Tertio,quia deteriorauit R.Christophorus Rector,& D.Ioseph. dicta bona ecclesiastica,quo casu amittit melioramenta in
9 pœnam,sicut quando † alienat irrequisito domino,aut non soluit intra biennium conductor ad longum tempus,uel emphiteota auth.qui rem.C.de sacrosan.eccl. & ibi Docto.Rolan.cons.49.numero 10 & sequen.uol.2.Fran.Becci.consi.36.nume.16. & 19.Apostilla ad Bertazzol cons.423.lit. C.lib.2.crim.tetigi supra,in decis.30.num. 129.& decis.31.num.231.hac 2.par Adeo quòd tenetur tali casu illa soluere, & non compensare cum melioramentis,& quæ
10 libet † de per se consideratur,& non confunduntur,ita lege cauente,d.authen.qui rem.ita limitat,& declarat Ias. in d consil. 17.in 2.dub.uol.1. & in d.auth.qui rẽ, n.8. & esse communem,& ita iudicatum * dicit Rolan.consi.49.nu,16.uol.2.car.105.& uide infra num.53.quod secus esset,si lex ita non disponeret speciali fauore directi domini,adnotata per Abb.in c.cùm in cũctis. §.clerici,nu.5.de elect.& dixi latè d.decisio. 27.num.77.& seq.hac 2.par.Ias. d.authen. qui rem,nu. 8.Bertazzol.d.cons.428.& ibi Apostilla,vnde infertur,quòd quilibet detinens bona aliena, & ecclesiæ ad uitam, uel in perpetuum si notabiliter deteriorat bona,& grande damnum afferat dolo, aut leui culpa, quod amittat melioramenta facta in illis bonis deterioratis, & non compensantur melioramenta cum deterioramentis,& utilitas cum damno per supra dicta,& per Bertachin.in Reperto. in uerbo, meliorem, si rem, car.335.col.1.& per Ias.in authen.qui rem,num.4.& seq. & ibi Doct.C.de reb.eccl.non alienan.ubi loquitur etiam in usufructuario, & tetigi in tracta.de usufru.num. 157. car.615. in 1.par.
11 & in quolibet conductore ad † modicum, vel ad longum tempus non soluente pensionem correspondentem fructibus, aliàs secus,loquitur Paul.de Cast. in consi.270. sub nu.3. uersi.sed in colonis istis, uolu.2. Menoch,de recuperan.poss.remed. 15. numero 551.car.169.Doct. in auth.qui rem, ubi Ias.C.de sacr.san.eccl.Bursa. cons.122. nu.15.cons.23.nu.30.uol.1.tetigi supra,decis.31. nu.20. hac 2.par.

Quarto,quia iste R.Carpanus emit hęc melioramenta, & sic sibi fuerunt consignata,& ob id pretium soluit,ut ex instrumento emptionis apparet, & in fine locationis capitulum, & canonicus promisit illa soluere,quo casu non potest emens melioramenta,nec emphiteota,qui illa fecit,& liquidauit petere pretium, nisi duobus necessario concurrentibus. Primo, quòd petat illa in fine locationis, & emphiteosis fi
12 nitæ,etiam † si in instrumento liquidationis hoc nõ fuisset dictũ,quia non potest cogi ad illa soluendum,nec expensas necessarias,aut utiles nisi in fine locationis, cum isto interim ipse conductor illis utatur, & fruatur,& soluit pensionem,ut dixi supra, decisio.28. numero 50.hac 2.par. car.723. Menoch.consi.64.nu.18.& seq.uolu.1.Mascard.de probatio.conclusio.1037.car.571. libro secundo.sentit Anto.Gomesi.de ultima.uolun.cap.12.num.40.in fi.car.146.columna quarta.pulchre Paul.de Cast.consi. 270.sub nume.3.in fi.uers.similiter,& emphi-

phiteota, uol. 2. late Ioseph. Ludouic. commu. concl. q. 12. car. 22. vers Isti ob meliorationes, & col. 4 & seq. aliàs non posset de illis melioramentis fructus percipere, ne & rem, & pretium unico instanti haberet, vt videntur sentire supradicti Doctores; & maximè Pau. de Cast. d. consi. 270. d. uersi. similiter, & emphiteota, & Bart. in l. 1. nu. 1. C. de fructi. & lit. expen. Vincen. Fran. decisio. 191. car. 169 & Fran. Marc. decis. 888. nume. 5. & decisio. 890. num. 2. in 1. par. ubi Colonus partiarius non repetit expensas melioramentorum, quia percipit fructus; at iste durante locatione percipit fructus, ergo bene dicunt Doctores, quòd non potest petere solutionem, & tenetur soluere pensionem etiam bonis peremptis, sed nõ in totum, ut per Ioseph. Ludo. d. q. 12. Secundo, quòd illa consignet, aut ostendat absque culpa sua non extare, & quòd de
13 illis † non fuit locupletatus: aliàs non tenetur locator, & ecclesia illa soluere, licèt prius liquidata, & approbata fuissent. ut latè consuluit Bursa. cons. 54. vol. 3. cons. 330 num. 95. uol. 3. Aemilia. consi. 103. nu. 5. & seq. car. 194. & late per Plot. consi. 100. nu. 2. 3. & 6. car. 414. facit Rui. consi. 204. num. 15. uol. 7. Vincen. Caroci. tract. de loca. tit. arborum cæsarum, nu. 1. car. 82. Vnde cum R. Christophorus emerit illa melioramenta liquidata, de anno 1576. Si uult Magnificus Dom. Ioseph. donatarius illa recuperare ab ecclesia debet illa consignare in fine locationis, & non ante, Rectore nolente, per supradicta menti tenenda.

Nec habet obstare debile refugium Do. Ioseph. quòd non tenetur amplius liquidare d. melioramenta, nec consignare ex
14 eo, quia † semel fuerunt liquidata, & approbata, cum consensu Rectoris, & capituli, & promissa solui a capitulo, & Rectore in fine locationis, & antequam amoueatur a possessione bonorum, per tex. in cap. quod semel de reg. iur. in 6. & per ea, quæ dixi in tract. de tutore, num. 203. in 1. par. Iodoc. de tuto. & cura. ratio. c. 3. nu. 17. car. 104. & Io. Botta, consi. 83. nu. 2. & 23. & et quia expensæ utiles, & necessariæ, & melio
15 ramenta † necessaria facta, & liquidata, si corruunt, & non reperiantur, tenetur Rector, & proprietarius illas, & illa soluere, quia gessit utiliter a principio negotium dictæ ecclesiæ, & Domini. l. planè, & l. seq. vbi Doct. ff. de peti. hæred. Bar. & Doct. in l. in fundum, numero 6. ff. de rei uendi. Menoch. d. consi. 64. numero quinto, & sequen. uolu. primo, Paul. de Cast. in consil. 425. in primo dubio, uolu. primo, Anchar. Regien q. 47. numero 11. libro 3. car. 173. Rota Perusi. decisio. 58. numero 11. in prima par. Mascard. de probatio. concl. 1037. nu. 8. car. 371. libro secundo. Simon de Prætis, de interpreta. ultima. uolun. lib. 3. solutio. 5. numero 15. in fi. car. 360. col. 3. & nu. 25. & 26. ubi dicit, non procedere in eo, qui ædificauit ut dominus, & ut in re sua propria, & non alieno nomine, Alex. cons. 167. columna prima, uol. 7. car 94. Paul. de Cast. in l. illud quoque. ff. de petit. hæredi. Decian. consi. 29. numero 19 & 20. uolu. 2. car. 235. & Hottoman Oltramon. in sua pract. forens. lib. 2. titul. 32. obserua. 2. cart. 285. Tiraq. de retract. conuen. glo. 1. §. 7. numero 10. uersic. sexto declara, car. 332. ubi dicit, quid si tota res perijsset.

Quia respondetur pluribus modis, & primo quòd supradicta procedunt quo ad liquidationem de nouo faciendam rebus sic stantibus, & melioramenta extincta absque culpa, & utilitate ipsius conductoris, & emphiteotę bonæ fidei quandò apparet unde fuerunt, & quomodo sint consumpta, & extincta, & quando esset super illo transactum, uel iudicatum, ut per allegata d. num. 14. & maximè quando sumus in rebus, quæ seruando seruari possunt, & durare possunt sui natura, etiam ultra tempus conductionis, & emphiteosis, & sit spes reuertendi ad locatorem, & dominum directum, ut præsupponunt supradictæ authoritates, & quando perempta fuissent incendio, bello, casmate, alluuione, fulgure, ui uentorum, & aliquo casu fortuito, & de cimentis, & ruderibus, ac aliis rebus sic iam melioratis, & extinctis aliquod uestigium, & residuum appareret, quia omne illud esset Rectoris, & ecclesiæ, & † non emphiteu
16 tæ, ne, & rem, & pretium haberet, l. curabit. C. de actio. empt. l. Proculus. §. si arbores. & l. arbores. ff. de usufru. & l. arboribus. ff. eod. Floria. in d. l. arboribus, car. 8. & d. §. si arbores, car. 20. Docto. in l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. mat. tex. clarus in l. domos, & l. seq. ff de leg. j. ibi, & ædificiorum quantitatibus existentibus, æstimatis, & Bertazzol. consilio 79. numero 24. uolumine primo, in ciuilibus, cart. 255. Cur. iun. consilio 165. numero 14. uolumine secundo. & pul-

& pulchrè Floria. post lecturas, in consi. 1. n. 6. & 7. car. 256. & d. §. si arbores, & l. arboribus & tetigi in tract. de usufru. num. 157. car. 616. in prima par. quod facit contra illos côductores, & emphiteotas, qui dissipant, & incidunt arbores bonorum ecclesiæ, & illas uendunt sub colore meliorationis bonorum, quia non sunt suæ, sed ecclesiæ, & tenentur ad interesse, & tâto magis, quâdo ecclesia teneretur in fine locationis illa melioramenta soluere, ut in casu isto, & sentit Ias. in consi. 17. in primo dubio, uolum. primo, nisi alia tantundem loco illarum subrogaret, Fran. Becci consi. 33. car. 54. & tetigi in d. tract. de usufru. nu. 157. Laur. Silu. consi. 76. numero 4. lib. 2. car. 68. Cæpol. de serui. rusti. prædi. cap. 22. tit. de Montis, numero 12. & 13. Alexand. cons. 118. uol. 5. Tiraq. de retract. conuê tio. §. 4. glo. unica, numero 26. uersi. secundo intellige, & numero 23. nisi essent uetuste, ut per Floria. in l. hactenus tamen nu. 4. per illum tex. ff. de usufruct. & quomodo hoc interesse esset æstimandû, tradit Burs. consilio 70. num. 31. & 32. lib. 1. & tetigi in Reperto. decisionum, in uerbo, arboris, incip. in 1. par.

Secundo respondetur, illa procedere, quâdo essemus in antiquis, & ultra tẽpus septuaginta, & octuaginta annorum, adeo quòd esset difficile talia probare, & nô qñ sumus intra triginta, & quadragîta annos,
17 quo in tẽpe potest reddi † ratio supradictorum melioramentorũ, & consignatio fieri, per ea, quæ dixi in tract. de tutore, n. 202. car. 193. & de usufru. sub nu. 146. car. 195. in 1. par. Bar. in l. quo ad præsens. C. de Murilegul. lib. 11. Afflict. in constitu. cum noua, nu 9. in fi car. 163. & Crem. sing. 142. si paraphernalia, & ibi addentes Soc. cons. 9. uol. 4. ubi de administratis, & consignatis redditur ratio intra triginta annos, & etiam ultra, secundum Pancirol. consilio 173. nu. 18. & 19. uol. primo, & etiam procedere in bonæ fidei possessore, non autem in malæfidei possessore, quia tunc periculo suo pereunt. Mascard. de proba. conclus. 1037. nu 8 car. 371. uol. 2. sentit Hier. Magoni. in decisio. 33. num. 26. car. 125. sentit Sebastian. Medice de compensa. in prima par. quæst 10. numero 27. & seq. car. 54. &
18 cum semel d. melioramenta † fuerint liquidata, approbata, & empta præsumuntur adfuisse, & adesse tempore rationis reddendæ, & qui contrarium dicit, probare debet, quia non est credendum emisse nouũ emphiteotam dicta melioramenta, nisi essent in rerum natura, & quòd de illis non sit certioratus cum nemo pręsumitur uel le iactare suum, & consumptio non præsumitur cum sit quid facti, ideo non est mirum, si restituere & reconsignare tenentur l. creditor. §. si inter ubi glo. in uerbo, negetur, ff. manda. l. fi. C. de hæredi. actio. Roma. cons. 254. in prin. Ruin. consilio 69. numero 4. uolum. 2. Alciat. de præsumptio. reg. 2. præsumptio. 25. Afflict. decis. 13. nume. 1. Plot. in l. si quando, nu. 750. & nume. 751. C. unde ui, Anton. de Fano, de pignorib. 5. par. 5. membr. num. 12. uersi. adde tamen ꝑ declaratione, unde cum iste R. Christophorus emerit melioramenta de anno 1576. & nondũ sint elapsi anni decem non est dicendum, non esse in rerum natura, & præsumi consumpta, & extincta, sed totum côtrarium cum sumus in rebus, quæ seruando seruari possunt, sed solum usu corrumpuntur, hoc est uetustate temporis ultra tempus naturæ inuestituræ, adnotata per Doct. in l. lex, quæ tutores. C. de administ. tutor. per illum tex. Abba. in cap. fi. nume. 3. & ibi Cardinal. de pignorib. & ibi Imo. numero 24. late Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. glo. 7. num. 81. & seq. & numero 96. & seq. uersi. sed, & in ea controuersia, car. mihi 36. sentit Ias. in l. explicito. §. fuit quæsitum, uersi. in ea glosa. C. ad treb. Frã. Marc. decis. 518. in prima par. ubi loquuntur etiã de bonis mobilibus, quæ seruando seruari possunt, & usu ac tempore solum corrumpuntur, & dicunt ad instar bonorum immobilium solum pręstari cautionem, & probari consumptionem, & de modo probâdi tradit Bar. & Io. de Platea, in d. l. quo ad præsens. C. de Murilegul. lib. 11. Afflict. d. decis. 13. nu. 27. & ibi Appostilla, Corse. singu. in uerbo, mors num. 5. Alexand. côs. 45. nu. 4. uers. probatur autem, uol. 1. & Rui. cons. 204. nu. 15. uol. 1. & Menoch. de recuperan. posses. remed. 15. nu. 589. car. 172.
19 Tenetur ergo, qui uult † melioramenta liquidata, uel non liquidata, repetere, aut illorum æstimationem, duo probare. Primo, quòd fuerint facta melioramenta, & ab eo post inuestituram, aut a suo authore, & cessionario, alias secus, si hoc non probat, ut infra, numero 27. & Paris. consilio 33. numero 52. & sequen. uol.

uol. 1. secūdo q̄ res fuerit facta pretiosior, & sic ad utilitatem perpetuam, hoc est ultra tempus inuestituræ, & conductionis, aliàs dicerentur facta causa, & gratia colligendorum fructuum, & ad utilitatem solum conductoris, licèt magna expensa facta esset, & istas expensas, ac melioramenta non teneretur restituere dominus directus, nec ecclesia, quia aliquam utilitatem non sentit, nec posset dici gessisse negotiū utile ecclesiæ, sed sibi principaliter, ut tetigi supra in decisio. 28. numero 32. hac 2. par. & in decisio. 44. nu. 54. & nu. 65. in prima par. car. 646. si uero respicerent utilitatem perpetuam, & sic tempus etiam locationis, & directi domini tunc debent solui, iuxta ualutam temporis restitutionis, si sunt deteriorata, & illa attritio, & consumptio facta tempore emphiteutæ, & ad eius utilitatem pro recolligendis fructibus debet cedere ad damnum emphiteotæ, & cōductoris ad longum, uel modicum tēpus, ut si expendiderit centum, & tempore finitæ locationis, & emphiteosis, ualerent solum quinquaginta p̄p̄ schaluationē fructuum recollectionem, aut deteriorationē; & quid simile in tantum solum dicta res diceretur facta pretiosior, & illud solum tenetur ecclesia soluere, & nō melioramenta liquidata, licèt promissa soluere in fine locationis, quia intelliguntur dicta uerba (rebus sic stantibus, & illo rectore promit-

20 tente uiuente) cùm † successor nō teneatur stare promissioni, & confessioni antecessoris in damnum ecclesiæ, & contra ius, vt tetigi supra, in decis. 44. sub nu. 57. & nume. 58. & in Repertorio; in verbo, cōfessio Rectoris, & in verbo, cōfessio clerici, car. 908. in prima par. & sentit; Mascard. de proba. conclus. 1037. num. 23. vol. 2. car. 372. Rim. iun. consilio 411. numero 33. & seq. vol. 4. Simon de Prætis, de interpreta. vltim. volunta. lib. 3. solutio. 5. numer. 13. & seq. car. 359. Rodoan. de reb. ecclef. non alien. §. cōductores car. 420. Petr. Nicol. Mozi. in trac. de contractib. tit. de locato. num. 22. & seq. car. 99. Pau. de Cast. consilio 337. numero 2. & seq. vol. primo, & quòd debeat atten-

21 di tempus restitutionis bonorum † ad cōmodum ecclesiæ, & minoris, aliàs secus in possessore nomine alieno, & haberi consideratio attritionis, corruptionis, & deteriorationis, pro tempore, quo conductor, uel emphiteota de illis percepit fructus, colligitur clarè ex allegatis supra decisio. 44. nu. 61. & 62. in 1. par. & per Nigusant. de pignorib. in 5. par. 4. memb. nu. 16. conclus. 6. Floria. post lecturas, in cons. primo, nu. 12. car. 256. Achil. Persona. in tract. de peti. hæredi. sub num. 677. uersi. & si dominus, ibi dummodo, vt dixi, melioramenta, car. 500. & Menoch. de recuperan. posses. remedio 15. numero. 558. & seq. car. 170. vbi videtur considerare omnia tempora, quibus peterentur, & sic principium, medium, & finem, de quibus aliquid etiam tangit D. Simon. de Prętis, de interpreta. vltim. volūta. lib. 3. solu. 5. numero 13. vers. alii, & secundo; car. 358. & sentit Bertazzol. consilio 79. numero 15. & 16. uol. primo, in ciui lib. car. 254. Anton. Gomesi. de testamen. c. 12. de legatis. numero 40. vers. quod tamē intellige, car. 146. & uersi. primo, quòd si possessor. Sforza Odo. de resti. in integr. par. prima, quæst. 47. artic. 7. nume. 32. car. 424. Bero. consilio 89. numero 33. & 36. vol. primo, consilio 79. numero 61. uolu. 2. & in p̄posito, videtur loqui Pau. de Cast. in consilio 270. uiso puncto suprascripto, numero 4. uers. ad vnum tamen aduertendum, volum. 2. ubi dicit, illa uerba apposita in sententia (solutis prius melioramentis liquidatis) intelligi, debere, dummodo appareant facta ab eo, uel ab eius authore, quem sequitur Menoch. de recuper. possess. remedio 15. nu. 567. uers. erit præterea. car. 170. col. 3. ita in casu isto, hæc promissio solutionis facta a rectore, uel capitulo, de melioramentis liquidatis, & liquidādis intelligitur, casu quo extent, & appareant, & sint eiusdem qualitatis, & ualoris, & sic in tantum res sit facta pretiosior, Alciat. consi. 21. num. 5. Tomo primo, lib. 3. & per bellè etiam declarat Apostilla ad Bertazzol. in consilio 514. car. 327. col. 1. uers. expensæ autem soluēdæ, uol. 2. Crimina. Bertachin. Reperto. in uerbo melioramenta, car. 334. pulchrè, & latè omnia distinguendo examinat Doctus Simon. de Prætis, de interpreta. vltima volunta. lib. 3 solut. 5. numero 5. 6. & seq. car. 358. & num. 13. & seq. & nu. 20. & seq. Mascar. de proba. conclus. 1037. numero 10. uolu. 2. car. 371. quę sunt notanda per Rectores ecclesiarum, maxime successores contra hæredes illorum, qui petunt talia melioramenta liquidata, & liquidanda, & nolunt illa ostendere, reæstimare, nec licognare, nec aliquam

de

de illis reddere rationem, ut faciant illos stare al segno, & a bon conto, & non curare se de illa promissione, nisi modo quo supra dixi, aliàs ecclesia grande damnum sentiret, & emphiteota commodũ de meliorameutis possessis, & vsufructuatis per ipsum, quod non est admittendum per supra dicta, & per tex. in § cum aũt emptio. insti. de emptio. & uend. l. plane, ubi glo. ff. de pe ti. hæredi. l. qui fundum ff. loca. facit Vincenti. Caroci. tract. de loca. rubrica. Arborum furtim cæsarum, nume. 1. & 2. car. 82. Soc. consi. 19. col. 2. uol. primo, bene Imo. in l. domos, nume. 1. ff. de leg. primo, nam cum repudiat emphiteota, & conductor uelle consignare melioramenta, turpitu-
22 dinem suam allegat, quia † præsumitur ea consumpsisse, & in suum vsum conuertisse, & prędium deuastasse, si non ostendit contrarium l. si colonus, & l. furtim, in fi. ff. arbor. fur. cæs. Burs. cons. 53. nu. 13. 14. & seq. uol. primo, car. 168. Bertazzol. consi. 79. nu. 22. & seq. uol. 1 in ciuilib. ideo audiri non debet vulgaris iuribus, & bene facit Abba. in consi 82 illud de iure uersi. circa primum, uol. 2. car. 106. & tanto magis, cum possit illa melioramenta tollere, &
23 † arbores a se plantatos incidere, dummodo rem non reddit deteriorem prioris status, in quo erat ante plantationem, & meliorationem, & non declaret se uelle ea soluere, & nolle abradi, & incidi, cum sit præferendus, Rodoan. de reb. eccles. non alienan. folio 508. nu. 8. Fran. Becci. d. consi. 33. nu. 47. Appostilla ad Bertazzol. consi. 423. lit. A. uol. 2. in crimina. car. 208. facit dictũ Appostilla ad Affl ct. decis. 87. num. 3. car. 70. Bertachi. in Repertorio, in uerbo; melioramenta, cum quis omnino, car. mihi 334. col. 4. Cur. iun. consi. 165. num. 11. & Floria. in l sed & si quid nu. 13. ff de usufr. faciunt, quæ dixi infra, nu 49. fuit tandem
* IVDICATVM * de anno 1584. Magnificum D. Ioseph. Carpanum teneri dicta melioramenta liquidata consignare, & relaxare dicto R. Canonico Lando Placentino intra certum tempus, & R. D. Canonicum illis consignatis statim dicta melioramenta soluere.

Ad allegata ad fauorem Magnifici D. Ioseph. respondebatur. Primo conductionẽ fuisse finitã per reuersionẽ bonorũ ad R. D. Christophorũ Canonicũ, & ad dominũ directũ dictorũ bonorum, qui illa bona nomine ecclesiæ possedit per annos quam plures, & sic illa fuerunt incorporata, quæ incorporatio præsumitur per possessionẽ
24 nomine † ecclesiæ ne dum quatuor, & ultra annorum, sed etiam per annum, & mẽsem, ut late tetigi supra in decis. 30. nu. 8. 35. 53. 84. & 85. & decis. 31. nu. 190. & seq. & nu. 269. seq. hac 2. par.

Secundo, ad tertium fundamentum de promissione, & sententia, quod non possit amoueri, nisi prius solutis melioramẽtis, respõdebatur, huiusmodi promissionem, & sentẽtiam intelligi debere casu quo cõstet saltim in genere de melioramentis, li-
25 cèt de quantitate † declarata adhuc non constet, ut per Pau. de Cast. consi. 270. sub nu. 2. uers. concludo ergo; ibi: apparet nulla melioramenta facta, & nu. 4. versi. ad unũ. uol. 2. Fran. Marzar. in Epitome fideicommis. in 3. par. q. 66. in prin. numero 19. car. 19. & faciunt adducta per Cæsar Contard. in l. unica quæst. 24. nume. 19. & seq. C. de momenta. posses. car. 320. & tetigi supra numero 2. ideo ostendere, & reconsignare tenebatur, licèt per multum tempus in antea essent liquidata, quia posset euenire, quòd tempus cõsignationis non existeret, ut dixi supra numero 13. & ex adductis per Bursa. d. consilio 54. uolumine primo. Et est aduertendum, quòd si appareret de meliorамentis, & iste emphiteota, uel conductor uellet perseuerare in possessione dictorum bonorum, donec melioramenta non soluerentur, iuxta conuenta, aut sentẽtiam & locator nollet, & protestaret, quod non per hoc dicetur amplius emphiteota,
26 & conductor, cum iam sit † finita conductio, maximè in prędio urbano, sed utatur tantum retentione propter melioramẽta, & iure pignoris, & hipothecæ sine pretio appretiato ex allegatis supra, nu. 1 & 2. & infra nu. 29. & ideo dicitur creditor, & iure pignoris retinebit adeo quòd si uellet soluere pensionem antiquam non auditur, nec directus dominus, nec ecclesia tenetur illã recipere, sed integros fructus deductis expensis cum melioramẽtis compensare, aut restituere quos illa terra fructuasset sine melioramentis, Burs. consi. 73. nu. 28. uol. 1. Cels. Hugo. cons. 104 nu. 3. car. 354. Anto. de Fan de pignorib. 5. par. 5. memb. numero 1. & seq. car. 138. libro primo, assecuratio. tetigi in Repertorio decisionum in uerbo, melioramenta, numero 5. & 6.

Felyn.

Fely. in c. cùm causam, nu. 29. de re iud. Sebast. Medice, de compensa. car. 57. num. 31. q. 10. in prima par. facit Afflict. decis. 365. in fi. decis. 368. & 373. & quod dixi in decisio. 24 num. 18. hac 2 par. Misingeri. centuria 6. obserua. 70. numero 3. & 10. car. 640. Rota Putei decis. 180. num. 9. & 10. lib. 1. & tetigi decisio. 48. num. 91. in 1. par. quod secus, si non esset protestatus nolle perseuerare in locatione, quia de anno in annum in rustico prædio intelligeretur renouata conductio, & locatio per ea, quæ dixi supra in Reperto. in uerbo locatio, de nouennio, car. 1064. Rui. consi. 75. nu. 4. & seq. uol. 1. car. 123. tetigi in decis. 44. numero 76. & 77. in prima par. Ias. in l. si ex legati causa, ff. de verbo. oblig. in 6. limita. intelligendo tamen sanè de fructibus compensandis bonorum ecclesiæ, qui recolligerentur, si illa melioramenta non adessent, & sic de fructibus bonorum, sine melioramentis; adnotata pulchrè per Didac. in c. 3. sub num. 2. versi. secundo eadem ratione: varia. resolu. lib. 3. car. mihi 236. vbi dicit non venire omnes fructus, sed solùm quos dominus percepisset, quando in compensationem veniunt, Vincen. Franc. in decis. 191. nume. 11. car. 169. & dixi supra in decisio. 28. nu. 7. & 8. in prima par. car. 404. & Ioseph Ludouic. Rota Luca. decisio. 7. numero 12. &

27 13. quia fructus melioramentorum sunt illius, qui fecit † melioramenta, & sui hæredis, sicut sunt dicta melioramenta, & dicuntur prophana, & non ecclesiastica, & subiacent omnibus legibus, & statutis laicorum, taxis equorum, oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, donec efficiantur ecclesiastica, ut dixi in d. decisio. 28. d. nume. 7. & 8. Decian. consi. 29. num. 5. & 19. uolu. 2. Porci. consi. 92. num. 105. car. 208. Bero. q. 19. Tiraq. de retract. consang. §. 1. glo. 13. numero 8. car. 99. Paris. consi. 28. & consil. 55. num. 22. & seq. uol. 3. Alba. cons. 28. nume. 5. 6. & 7. Cagno. in l. venditor. num. 10. cum seq. de iud. Apostilla. ad Afflict. decis. 87. num. 3. car. 69. Rota Putei decis. 471. lib. 2. & decisio. 276. lib. 3. Adeo quod si essent facta ab alio, a quo non haberet causam, & cessionem, non posset illa petere, & hoc tenetur probare, ut dixi in Reperto. Decisionum, in uerbo, melioramentorum, non probantur in prima par. car. 1093. Federic. Scot. consi. 8. num. 36. libro 1. tomo 2. cart. 69. Aegid. Bossi. pract. crim. tit. de principe, sub nu. 31. car. 348. columna quarta. Nigusan. de pigno. 5. par. 4. membr. numero 18. in octaua conclusio. Bursa. consi 303. num. 8. & 9. consi. 330. numero 96. & 139. uol. 3. car 324. Purpura. consi. 57. numero 12. uolu. primo, & facit Paris. consi. 33. numero 52. & seq uol. 1. Mascard. de proba. conclu. 1037. nu. 6. uol. 2 car. 371.

Et solùm poterit uti, & frui, ac retinere illa bona tantum, super quibus reperiéntur facta † melioramenta, et non alia ét,

28 stante dicta promissione, et sententia, quia intelligeretur solùm de dictis bonis melioratis, & in illa parte tantum, adeo quod emphiteuta, & conductor non posset euitare relaxationem aliorum bonorum, & ita sũt intelligenda supra deducta, num. 1. & 2. ita ad literam declarat Pau. de Cast. in d. cons. 270. nu. 1. & 2. uol. 2. Ioseph. Ludouic. Rota Luca. decis. 7. numero 10. & seq. car. 47. glo. in l. plane; in uerbo, deducat. ff. de peti. hæredi. Barsa. cons. 330. nu. 86. & 87. uol. 3. Tiraq. de retract. conuen. §. 7. glo. 1. num. 11. car. 332 Rodoan. de reb. eccles. non alienan §. unde, numero 421. & dixi supra in decisio. 28. num. 5. in prima par. car. 404. & prædicta habebunt locum, etiam si in promissione, aut sententia fuisset dictum, quod, finito nouennio, uel quinquennio, aut locatione non possit amoueri a possessione dictorum bonorum locatorum, nisi sibi solutis prius melioramentis, & intelligatur facta, & renouata locatio per alios quinque, aut nouẽ annos, & de nouennio

29 in † nouennium, donec integraliter fuerint sibi soluta melioramenta, quia talis conuentio, & sententia non ualeret etiam intra nouennium sine solemnitatibus, & causa necessitatis, aut euidentis utilitatis, uti contra casum legis, et dispositionem iuris Canonici, & in fraudem legis facta, cum sapiant alienationem ultra decenniũ, et utile transferatur dominium, ut dixi supra, in decis. 43. num. 6. et in decis. 46 car. 756. in additio. et in Reperto. in uerbo, locatiò bonorum, car. 1065. in prima par. et Kirchoui. commun. opin. conclus. 32 num. 28. centuria. 2. car. 41. et debet agere ad melioramenta petenda post restitut. onẽ bonorum contra dominum directum, non autem contra tertium conductorem possessorem, ut per Ant. Cioffi. consilio 29. numero 10. et 11. uolumine 2. car. 4. et habetur in usibus feudorum, Tit. Hinc fuit lex

§. si

§. si Vasallus. ubi Bald. numero 1. Panciro. consi. 46. nu. 3. Federic. Scot. in consilio 8. numero 2. et 3. tomo 2 lib. 1. car. 68. uide Anton. Gomes. car. 14. et maximè si esset malæfidei possessor, & non possideret, nec retineret, per ea, quæ dixi supra decisio. 28. in additione, num 5. in prima par. Federic. Scot. consilio 9. numero 3. & seq. lib. 1. tomo 2. car. 73. Fely. c. cum causa, nume. 29. de sent. & re iudi. Rodoan. de reb. eccles. non alienan. §. habetur, numero 32. car. 455. & uide Crau. cons. 408. col. 2. & 3. uol. 3. & consilio 919. numero 7. uolumine 5. & licèt uideantur operari hipothecam, ut per Ias. in l. creditor, la prima, numero 6. ff. si cert. peta. Nigusan. de pignus, in 8. par. 3. membr. numero 14. & seq. & in 2. part. 4. memb. numero 141. & seq. Hieron. Gigas de pensio. quæst. 39. Rom. sing. 236. malæfidei possessor, quæ hypotheca licèt detur contra tertium possessorem, tamen debet prius fieri excussio contra principalem, & dominum in casu isto: alia constitutione non apparente, §. sed neque auth. de fideiussori. Ias. in l. habet autem. ff. de no. ope. nun. Aret. in §. item seruiunt, in fi. Insti. de actio. Roland. consi 14. uolu. 1. & maximè contra eum, qui alieno nomine possideret, ut per Soc. iun. cōs. 46. n. 5. cōs. 47. uol. 1. car. 61. tetigi in decis. 23. n. 117. hac 2. par.

Et quando renouatio, & reconfirmatio noua alicuius inuestituræ administrationis, aut officij deberet fieri, tunc aduertendum est quòd si plures (ut capitulum) in-
30 teruenire debent † ad reconfirmationem, & nouam inuestituram, non sufficit maior pars capituli, & uniuersitatis, sed omnes debent esse concordes, quia tali casu unus sufficit ad destructionem totius, quod secus esset, quando de alia inuestitura, & officio fienda, & dando alijs personis, quàm priori esset tractandum, quia tali casu sufficeret maior pars, & ita esset intelligendū statutum, & constitutio, nisi de renouatione, ac reconfirmatione inuestituræ, & officialis loqueretur, ita pulchrè loquitur Ripa in tract. de peste, tit. de conserua. uberta. c. 5. num. 20. & seq. car. 90. ubi dicit quòd qui uult destruere communitates, & uniuersitates (& idem dico de bonis ecclesiarum, & administratione earum) faciat officiales, & fictabiles perpetuos, uel ad longum tempus per istas renouatiuas, & reconfirmationes, & dixi supra in decis. 16. sub numero 37. cart. 338. columna prima circa med. in 1 part. ubi ita fuit IVDICATVM * de anno 1583. quæ sunt notanda, quia omnes prima fronte dicerent contrarium, & non inuenies (ni fallor) hoc tactum, quo ad inuestituras a nemine, & tamen est uerissimum per supradicta, cùm eadem militat ratio, & sit decisio generalis quo ad confirmationes, renouationes, & refirmationes.

Nec ista renouatio, & reconfirmatio poterit fieri compatronis alicuius beneficij
31 † iuris patronatus, casu quo locatio, aut inuestitura esset illis facta, antequam essent compatroni, quia bona ecclesiastica iuris patronatus non possunt locari, nec reconfirmari per præsentatum compatronis ob suspitionem fraudis, & simoniæ, ita fuit terminatū, & DECLARATVM * per Summum Pontificem ex sententia cōgregationis Sacri Concilij, qui respondit in hunc modum (locationem minimè permittendā esse) sexto nonas Ianuarij 1583. A. Cardin. Caraffa, & motus fuit propter preces porrectas ad declarandam mentem Sacri Concilij sessio. 25. c. 9. uersi. patroni autem, car. mihi 252. ubi disponit nullatenus, nullave causa, uel occasione se ingerant in perceptione fructuum, prouentuū, obuentionum quorumcunque beneficiorum, qui illis precibus, & quæsito usis, ut supra declarabit.

Ad quartum, & quintum fundamentū, de melioramentis emptis intuitu ecclesię, & deterioratione facta, fuit dictum, quòd ex responsionibus fiendis fundamentis adductis ad fauorem ecclesiæ, & R. Canonici Landi apparebit resolutio, ut sub nu 33. & 36. & ideo fuit CONDEMNATVS * R. Canonicus Landus ad soluendum dicta melioramenta facta sibi consignatione.

Quo uerò ad ea, quæ pro parte R. Canonici Landi cōtra Mag. Do. Ioseph Carpanum adducta fuere, respondetur, ut infra, & primo, quo ad primum fundamentum, sub n. 7. ꝙ præsumebantur d. melioramēta a Rectore empta de bonis ecclesiæ. Rn̄detur, ꝙ illa cōclusio ꝓcedit, qn̄ Rector non habet alia beneficia, uel bona patrimo-
32 nialia, nec propria; † secus si haberet alia beneficia, & bona propria, quia tali casu ad ratam (deductis prius necessarijs, hoc est alimentis Rectoris, & beneficiati,

fi iati, & oneribus solutis de fructibus beneficiorum) illud quod superabundat præsumitur de bonis beneficij, & patrimonij sui acquisitum, & ad ratam remanet ecclesiæ, ita calculaui, & deduxi aliàs supra in decis. 44. num. 120. uers. quarto, quia in prima par. car. 663. & in decis. 8. nu. 74. & seq. & num. 78. in 3. par. car. 257. & in decisio. 22. num 24. & decis. 27. nu. 75. in hac 2. par. Neuizan. consi. 93. Auerar. consi. 246. & sentit Alc. consi. 156. tomo 2. lib. 5. nu. 6. cart. 142. & idem si haberet aliquam artem, & industriam lucrandi, aut aliquod officiũ, quia de illa haberetur etiam ratio ad ratã in acquisitis, Abb. in c. 3. nu. 3. de pecul. cleri. & Tobi. Noni. in consi. 59. num. 4. & seq. & de materia latè Abb. in sua q. 4. per totũ, & numero 14. & columna fi. uol. 1. diuersorum, car. 354. & facit dictum Rolan. de spolio. cleri. q. 14. numero 3. car. 365. & q. 13. car. 80. At iste R. Christophorus Carpanus habebat alia beneficia, & bona patrimonialia, ergo non præsumitur de bonis ecclesiæ emisse melioramenta, & tanto magis in statu Mediolani, ubi Episcopi, & clerici possunt de fructibus bonorum ecclesiasticorum disponere ad eorum libitum, & illos transmittunt ad suos hæredes ex testamento, & ab intestato, cum non habeat locum spolium uirtute indulti Summi Pontificis, & declarationis ita factæ per Summũ Pontificem, & communem obseruantiam, de quibus dixi supra decisio. 22. nu. 24. & decis. 27. nu. 74. in hac 2. par.

Quamuis magna sit inter Doctores altercatio, an tale indultum, concessio, consuetudo, & præscriptio valeat, & intelligitur quo ad omnes, uel solùm quo ad pauperes, & pios usus, ut istis possit donare, testari, & legare clericus, non autem secularibus, in usus prophanos relinquere, ut est uidere per Nauarra in tract. de spolio. cleri. §. 14. per totum, car. 82. & in Apologi. q. 1. Mon. 27. 38. & 39. & melius Mon. 50. & 51. car. 229. & seq. in q. 3. car. 560. Moni. 5. nu. 2. & in tract. de redditib. eccles. q. 3. nu. 11. car. 220. in 9. & 10. corrolario, ubi requiritur expressa licentia Papæ testandi, & relinquendi bona, & fructus ecclesiæ secularibus, non pauperibus, & in usus prophanos, & hoc saltim procedere in foro conscientiæ, licèt in foro iudicij. & titulo iustitiæ communis uidetur pro clericis, quamuis communis usus, & obseruantia sit, q̃ beneficiarius disponit in quoscunque ad eius libitum, & ad hæredes ex testamento, & ab intestato disponunt, ut ibi dicunt Doctores allegati, & tetigi in d. decis. 22. nu. 245. & Sarmenta, in tract. de redditib. eccles. in 4 par. c. 1. car. 180. & seq. & c. 2. car. 190. nu. 49. & 10. ubi tenet opinionem Sancti Thomæ contra Archidiaconum, qui dicit hoc posse facere clericos tuta conscientia, & sine peccato, aliàs maior pars clericorũ dãnaretur, & in foro fori hoc procedere omnes uidentur concludere, & vide Rodoan. in tract. de spolio, q. 4. car. 145. Vnde ex prædictis infertur, q̃ si Episcopus, uel clericus in statu Mediolani, & ubi uiget consuetudo, emit de dictis fructibus, & redditibus beneficij bona multa, & dotet aliquam capellam, uel ecclesiam, & illam erigat in ius patronatus domus, & familiæ suæ, qđ valebit talis dotatio, & ius patronatus, cũ consensu Episcopi, aut Papæ, & dicetur ius patronatus seculare, & non ecclesiasticum, cùm uti de bonis suis proprijs, & fructibus licèt beneficij constituerit ius patronatus, & ecclesiam dotauerit, posteaquam ad eius libitum possit testari, & disponere in usus pios, per supradicta, & tunc tale ius patronatus dicetur seculare, & non ecclesiasticũ, licèt a persona ecclesiastica fuerit constitutum, & erectum, posteaquam de suis bonis, & non de bonis ecclesiæ dotauerit ecclesiam, ut per Cels. Hugo cons. 77. nu. 10. car. 300. & tetigi supra d. decis. 22. num. 24. car. 494. col. 2. quo indulto, & consuetudine cessante, diceretur tale ius patronatus ecclesiasticum, & non seculare, uti de fructibus ecclesiæ constitutum, & erectum p̃ ea, quæ dixi in Reperto. Decisio. in uerbo, fructus, numero 1. & 3. & seq. in prima par. & decisio. 22. sub numero 24. car. 494. col. 2. hac 2. par. Crau. consi. 68. nu. 4. consil. 63. nu. 6. Nisi illi fructus essent tam tenues, & pauci, quod uix sufficerent ad uictum, & ob id clericus arctasset eius uictum, & de illis, ac patrimonialibus, uel distributionib[us] quotidianis, decimis personalibus, officijs diuinis, confessionibus, & industria sua cõstituisset ius patronatus, quia tali casu esset, ut supra seculare, & non ecclesiasticum, ut tetigi in Reperto. Decisionum, in uerbo, fructus, numero septimo, & decimo. in prima par. & in decisio. octaua, nume. 71. & sequen. in 3. par. car. 255. & decisio. 27. numero 75. car. 685. hac 2. par. & Nauarra in

Apologia,

Apologia quæst. 1. Mon. 79. nu. 4. cart. 357.
& in tracta. de Spolio, §. primo, nume. 13.
car. 5. & in tractat. de Reditib. ecclef. quęst.
1. cart. 10. & Sarmēta in tract. de Reditib.
ecclef. in 3. par. cap 5. car. 164. & melius in
cap. 1. & 2. in 4. part. cart. 200. vbi tenet opi
nionem Sancti Thomæ contra Archidia-
conum, qui tenet clericum, & Epifcopum
in fupradictis cafibus abfq; peccato de
redditibus, & fructibus ad eius libitum di
fponere poffe vti de bonis patrimonialib⁹.
Rodoan. de Spolio. ecclef. quæft. 3. nu. 1. 2.
&. & feq. cart. 80. & eft multū vtile hoc fci-
re, quia fi eft ecclefiafticū, tūc Papa poteft
illud conferre abfque derogatione, & mē
tione iuris patronatus, vt aliqua facit de
alijs beneficiis ecclefiafticis, & eft pofitū
fub Regulis Cancellariæ, & aliis Regulis
ecclefiafticis, ficut alia beneficia merè ec-
clefiaftica, fi verò eft feculare, tunc debet
fieri mētio de iure patronatus, & illi ē de
rogandum, & nō fubiacet dictis Regulis,
& referuationibus, vt dixi fupra in decifi.
17. nu. 18. & 21. hac 2. part. & vide Veral.
decifio. 178. lib. 1. & decifio. 36. libro 3. Al-
phonf. Mendoc. cart. 106. num. 107. & feq.
& ideo Illuftrisfimus, & Reuerēdifs. Cardi
nalis, & Epifcopus Papienfis emit de fru
ctibus fuis Epifcopatus nonnulla bona, &
de illis dotauit Capellam Sanctę Catheri
næ in ecclefia Cathedrali Ciuitatis Papiæ
de anno 1586. in qua quatuor Capellani
celebrare habeant, & fuo nomine proprio
fuorumque fratrū, & familiæ, ac domus fi
bi dotauit, & in ea ius patronatus fecula-
re erexit, & ita à Summo Pōtifice approba
tū, & confirmatū fuit; qđ ius patronatus
ex fupradictis ftante cōfuetudine, & indul
to Pontificis in d. ftatu Mediolani, & quòd
in pios vfus cōuertit, nō ē dubiū potuiffe
conftituere, & erigere nomine proprio ta
le ius patronatus feculare faltim in foro
fori, & Titulo iuftitiæ, quæ funt notanda,
& confideranda per clericos non haben-
tes adminiftrationem, fed fimplicia bene-
ficia, & præbēdas Canonicatus, & habētes
adminiftrationem, & fic curam animarū:
fublata illa differentia reprobata inter be
neficium fimplex, & nō habēs adminiftra
tionem, cuius fructus in totum erant be
neficiarii, & ad eius libitum difponere pof
fe, & teftari aliqui dicebant, & inter non
fimplex, & habent adminiftrationem, &
curam animarum, cuius fructus, & reddi
tus non erant benèficiarij, vltra alimē-
ta, fed ecclefiæ, & pauperum; de qui-
bus dixi fupra in decifio. 44. fub numero
4. uerficulo An habeat locum in fructi-
bus, carte 627. columna 2. in fin. in prima
parte. Ferret. confilio 337. columna. 1. uo-
lumine 2. Porci. confilio 161. cart. 335. &
Rodoan. de reb. ecclef. non alienan. in Ru
bri. de fructu. alien. numero 21. & feq. car.
58. ubi dicit communem reprobata opi-
nione Hoftienfis, ut etiam notat Sarmē-
ta in d. tractat. de Redditib. ecclef. in 4. par
te, capitulo primo, numero 15. carte 187.
& in 2. parte capitulo 4. cart. 90. licèt Iaf.
in confilio 75. columna 3. uolumine 3. di-
cat opinionē Hoftienfis in practica obfer-
uari, & Prob. in addi. ad Ioan. Monach. in
cap. præfenti de offi. ordina. lib 6. cart. 103.
vbi locus magiftralis, quia quo ad hanc
diftinctionem inter beneficiarium haben
tem adminiftrationem, & non habentē cō
muniter reprobatur, & ita poteft de fru-
ctibus beneficii unus, ficut alter difpone-
re, ut ibi habetē, & quādo dicatur habere,
uel ñ adminiftrationē, vide Rodoā. in tra
cta. de Spolio. quæft. 3. n. 17. et 18. cart. 84.
et fub n. 6. car. 105. et Bello. cōf num. 6. et
feq. Fac ergo conclufionē, quod benefi-
ciarius præfumitur in dubio emiffe melio
ramenta, et bona acquifiuiffe, et ius patro
natus erexiffe, et conftituiffe de fructib⁹,
et bonis ecclefiæ, et ecclefiaftica effecta, et
qui contrarium allegat debet probare,
quia hoc tenetur facere beneficiarius, ali-
às peccat, ut dixi fupra, num. 7. et 8. et latè
ac pulchrè per Rodoā. in tract. de Spolio.
clerico. quæft. 14. cart. 365. ubi etiam habe
tur, quomodo probatur contrarium, et te
tigi fupra hoc num 33. in princi. et infra
num. 33. et inter cætera ad unū fac femper
ut aduertas, qui pauci ad hoc confiderāt,
et eft verisfimum, quòd in omnibus red-
ditibus, prouētibus, et fructibus beneficio
rū fp deducitur oē onus impofitū, et folu
tū p fructib⁹ victū et veftitū, et fic alimē-
ta neceffaria ipfius beneficiarii cōfidera
ta hodie qualitate beneficiarii, et benefi-
cii, et deductis illis alimētis et oneribus, il
lud qđ fupeft dicitur redditus, et fructus
beneficii, et fubiacet regulis, et canonis di
fponētibus de fructibus, et redditibus be-
neficii, et đ dictis alimētis p̄t difponere ad
eius libitū beneficiarius, et teftari, et uē-
dere, et dare cui uoluerit, et tranfit ad hæ

 redes

ædes patrimonium suũ proprium acquisitum ex sua industria, & labore, pro ut facit de dist ributionibus quotidianis, anniuersariis, diuinis officijs, & decimis personalibus, vt dixi supra d. decisio. 222. nu. 24. & decis. 27. numero 75. hac 2. part. & decis. 7. num. 71. & seq. in 3. part. cart. 255. in decis. 5. nume. 11. 13. & 18. hac 2. part. & Rodoan d. tract. de Spolio. quæst. 3. nu. 6. & seq. & num. 16. & seq. car. 94. & si non sunt exacti ad ratam temporis quo vixit fructibus recollectis, & sic à tempore kalẽdis Augusti in futurum poterunt eius hæredes illos fructus petere, & nõ transibũt ad successorem in beneficio virtute d. constitutionis Iulij III. quia loquitur de fructibus beneficii nõ exactis, non autem de alimentis beneficiari, & oneribus solutis, qui fructus solùm dicuntur, deductis necessariis, & sic alimentis, & oneribus realibus solutis, vt dixi in d. decis. 8. nu. 7. & seq. in 3. part. & decis. 5. nu. 11. 13. & 18. in 2. part. & per Rodoan. d. tract. de Spolio. d. quæst. 3. n. 6. & seq. & n. 16. & seq. & quæst. 5. cart. 155. Adeo quòd si beneficiũ ẽ adeo tenue, qđ fructus non excedant alimenta, non dicetur habere fructus beneficii, sed beneficiarii, & loco mercedis erunt, sicut habent alii curati Mercenarii, vt patet sen sui, & ex supra allegatis, & erunt ipsius beneficiarii, & suorum hæredum, & non successoris, & hæc secreta, & grossis non nota, non penetrauit R. Vicarius Sarzanẽsis anno 1584. in causa mota per Rectorẽ beneficiatũ Terræ Arliæ Fiuizani contra homines dictæ Terræ Arliæ occasione primitiarum, uel decimarum suorum antecessorum, & sic petebat pro annis viginti, & vltra, & fuit dictum per homines Terræ Arliæ, non teneri ad soluẽdum, cùm solutæ fuerint antecessoribus Rectoribus, & casu quo nõ essent solutæ ad eũ nõ spectare nisi pro tẽpore, quo ipse fuit beneficiarius, sed ad hæredes dictorum Rectorum præmortuorum, cùm sit decima personalis, quæ habetur pro quolibet capite domorum, & non pro bonis, sed pro laboribus, & Sacramentis administratis, vt ẽ tex. in c. ad apostolice, & ibi glo. in verbo psonales, & in cap. peruenit, de decimis, & sentit Sarmenta in tract. de Redditib. eccles. in 2. part. cap. 7. num. 19. cart. 103. & in 4. part capit. primo, num. 14. car. 187. & dixi infra, in terminis, in decisio. 8. nu. 71. & seq. cart. 255. in 3. part. Octauia. Pedemõt. decisio. 99. num. 17. & seq. & num. 22. & 23. cart. 391. & etiam quia tale beneficiũ erat ita tenue, quòd fructus non solùm alimẽta non excedebant, sed etiam non erant sufficientes ad victum, & vestitum, quo casu (vt supra sæpius dixi) non erant fructus beneficij, sed beneficiarij, & non trãsibũt ad successorẽ in beneficio, sed ad hæredes dictorum Rectorum præmortuorũ, si solui debuissent, & tamẽ iste Vicarius iuuenis condemnauit homines ad dandum quartarium frumenti pro fumo fumante domorum, pro toto tẽpore viginti annorũ, & vltra, a qua fuit appellatum, & causa commissa Archiepiscopo Florẽtino, q cuncta rimabit, & secundum iura, & canones pronuntiabit ex lege iustitiæ, & etiam considerabit æquitatem considerata mà Rota Romana circa fructus perceptos, & decursos tempore beneficiariorũ præmortuorum non soluendos futuris successoribus, soluta pensione per conductores, vel Sacramentis administratis, & laborib⁹ factis per antecessores, de quibus dixi supra in decisio. 46. numero 52. & ibi in additio. in prima par. Afflict. decisio 87. numero 7. & 8. Crauet. consil. 873. numero 1. & 2. volum. 5 Alexander consilio 154. numero 1. volumine 6. Felyn. in cap. veniens, il primo, de Testib. & in Repertorio suo, in verbo, prælatus potest illud, car. 470. & facit Nigusan de pignorib. in 5. par 4. memb. num. 12. & seq. in 5. conclusio. cart. 135.

Ad secundum fundamentum sub num. 8. quòd præsumitur emisse intuitu & nomine ecclesiæ, etiã q de bonis suis Rector acquireret, & soluere melioramẽta, Respõdetur supradicta procedere in dubio,
33 ne delictũ sequatur, & Rector † incidat in peccatũ, ut ibi, & per Rodoan. in tract. de Spolio. cleri. q 14. nu. 2. & seq. cart. 365. secus quando clarè cõstat, de quibus bonis dicta melioramenta emit, & soluit, ac cuius nomine, nã tunc sumus in claris, in q̃bus non est opus cõiecturis, ut dicit Paul. de Cast. in l. licẽtiã. C. de Epis. & cleri. Paul. Pic. cõs. 50. nu. 42. Bero. cõs. 7. n. 7. & seq. volum. 2. & tetigi supra, num 4. & 5. At in casu isto apparet R. Christophorum Carpanum Canonicum emisse dicta melioramenta de bonis patris sui, cum pacto luẽdi, quia non habebat ad manus pecunias,

&

& etiã emit, ut R. Christophorus Protonotarius; Decanus, & Canonicus dictæ pbẽdæ, & sp postea se tãtũ Decanũ nominauit, & sic nõ nomine ecclesiæ; Secũdo quia in dicta emptione melioramentorũ fuerunt multa pacta facta inter venditoré, & emptoré, q̃ nõ erãt necessaria si nomine pbédæ emisset, quia bona, & melioramenta fuissent reuersa ad ecclesiã, & cõfusa ac cõsolidata ꝓprietas cũ vsufructu, & nõ erat amplius ad aliquid aliud obligatus restituens, & dãs melioraméta; Tertio, quia vénditor voluit, q̃ R. Christophorus emptor esset obligatus manutenere fictũ, & redditũ annuũ, quem ipse soluebat; Quarto, quia R. Christophorus iurauit, obligauit, & ꝓmisit non nomine ecclesiæ, sed pro se, & hæredibus suis, quę omnia fuissent frustratoria, si nomine ecclesiæ emisset, per supra allegata, & per Marcabrun. consil. 64. num. 26 & seq car. 253. lib. 1. Bero. d. cõs. 7. num. 7. vol. 2. facit dictũ Bartol. Bellenci. de charitati. subsidi. quæstio. 49. nume. 4. cart. 43. Quinto, quia R. Christophorus, de anno 1579. locauit d. melioraméta empta alteri, & declarauit ea emissa, & locasse nomine proprio, & per se, & hæredes suos, & nõ sub nomine alicuius beneficij, quo fit quòd supradicta conclusio, quòd præsumatur emisse nomine, & intuitu ecclesiæ, limitatur non procedere, quando ipsemet præibtter, & Rector in vita † de-
34 clarasset hanc præsumptionem, & voluntatem suam, quia non est præsumptio iuris, & de iure, & potest declarari in uita per ipsum clericum, & secundum aliquos post morté per hæredes sine præiudicio tertij. Benintend. decisio. 4. colum. fin. & vide Andr. ab Exea, in tract. de pact. nume. 175. car. 80. quod non occurrit in casu isto, postea quã clericus ipsemet declarauit; ita dicit, & declarat Lap. alleg. 113. Frãciscus Olim num. 2. & ibi Appostilla lit. C. & D. Masca. de probatio. conclus. 202. num. 8 9. & seq. cart 177. libr. 1. quæ tamen, ut dixi, sunt vera, quando de bonis proprijs, aut patris sui clericus emisset. secus si de bonis eccle
35 siæ, licet nomine † proprio emisset, quia essent ecclesiæ, d. num. 7. & 32. & per Paul. Pic. d. cons. 50. num. 42. vers. circa aliud dubium, cart. 117. & conferunt, quæ dixi in tract. de Tutore, nu. 252. & seq. cart. mihi 240. in prima part. & est uidẽdus Rodoan. de Spolio. eccles. quæst. 3. nume. 13. & seq. & num. 16. cart. 120. ubi late de materia, Capra consilio 13. Dec. cons. 255. & Dec. an. consil. 37. num. 6. volum. 2.

Ad Tertium positum sub num. 10. q̃ deteriorauit dicta bona, fuit Responsum
36 supra num. 6. quia non apparet de † deterioratione notabili respiciente damnum perpetuum, & aliquæ arbores erant vetustæ, & sicchæ, & quia alia quam plura melioramẽta fecerat, & alia subrogauit loco illarum, & quia arbores incisi fuerunt positi ad vtilitatem bonorum ecclesiasticorum, & erant de plãtatis, & melioratis; quibus in casibus non habet locum pæna legis, auct. qui rem. C. de sacr. sanct. ecclesię, nec potest aliqua declarari caducitas, nec aliqua fit amissio melioramẽtorũ. Rolã. cõs. 49. n. 20. & seq. vol. 2. & ex allegatis supra, sub d. num. 6. & nu. 23. & Becci. cons. 33. cart. 54. & maximè in illis bonis, in quibus non fuit facta incisio, & deterioratio, vt tetigi in tract. de Vsufru. nu. 157. post mediũ, car. 616. in prima part. & in decis. 6. n. 47. in 3. part. & decisio. 29. & 30. hac 2. part. car. 875. Ioseph. Ludouic. decis. 55. car. 8. num. 9. cart. 49. & num. seq. & facisit adducta. per Floria. in l. arboribus, & in l. Proculus, § si arbores, & in l. hactenus, nu. 4. ff. de vsufru. & l. sed. & si qd nu. 3 ff. eod.

Circa, quartum fundamentum, de melioramentis liquidatis, & approbatis, quòd non possint peti, nisi in fine locationis, & illis extantibus, & consignatis; fuit aliquid dictum supra, n. 14. & 15. sed quia te
37 nebatur consignare, & relaxare, & † ostẽdere extinctionem sine dolo, & culpa lata, ac leui, vt sentit tex. etiam in l. domos. ff. de leg. primo, ideo fuit CONDEMNATVS * Magnificus D. Ioseph. ad illa consignãdũ intra certũ tẽpus ꝑ supra dicta, nu. 12. 13. 16. & seq. quæ consignatio, & solutio melioramentorum debet fieri unico contestu, & instrumento, scilicet
38 in una manu † consignare melioramenta, & ĩ alia soluere æstimationem, & valutam, ne unus decipiat alterum post implemẽtum unius partis, & maximè si pauper prius adimpleret soluendo pretiũ, uel melioramenta consignaret, ut animaduertit Doctus D. Ioseph. Ludouic. Rota Luca. decisio. 38. nume. 17. & seq. cart. 215. & faciunt quæ dixi supra in decisio. 13. nu. 49. & 50. hac 2. part. & per Nigusant. de pignorib. in 5. part. 5. membr. num. 4. & 15. in

fi.& nu.71.& adducta per Marzari.in Epitome fideicommiss.in 3.part.quæst.66.nu.19.& 20.cart. 19.vbi monet pauperes, & inferiores facere potentibus, & diuitibus præcepta, ne faciant melioramenta superflua,& pretiosa,ac magnę æstimationis,cũ non possint illa soluere, & intelligere velle illa bona relaxare finita locatione,& quid simile facere, quando faciunt magnas expensas,isti potentes causa semper ferè retinẽdi bona ecclesiastica, & pauperũ,de quibus etiã aliquid dixi supra,n.3.& faciunt quæ dixi infra,num....

39 Quæ autem sint † melioramenta,necessaria,quæ vtilia,& quæ voluptuaria,& quæ reparationes, dixi supra in decisio 44.numero. 59. & sequenti.& decisio 28. numero. 2. in prima par. glo.in l.ueluti nouellatũ ff.de impens. in Reb.dota. facit & Simon.de Præt.de interpræt. vltim.uolunta lib.3.solut.5. nu. 5. & seq.cart.358. Thomas Deci.cons.16.num.6.8 & seq.Rimin.Iun.cons.411.colum 3.& 4. car. 221. & cons.435.num.4.num. 70. & seq. carte. 277.vol.4.cons.90.nume.6.volum.primo, Sforza Odo. de restit. in integ. in prima part.quæstio.47.artic.6.cart.424.Petr.Nicola Mozi.in tracta.de Contractib. Tit.de locato.nu.22.& seq. cart. 99. latè Mascar. de proba. conclus. 1037. & seq.uolum.2. Docto.in l.plane,& l.seq.ubi etiam Ange. ff.de peti. hæredi. pulchrè Federic. Scot. cõs.7.& 8.& 9.lib.1.Tomo 2.car. 67.& vide nouum intellectum nõ sequutum,nec approbatum Cabal. in Milleloq. 176. in prima part. cart.68. quibus in locis habetur plenè quomodo æstimantur,& restituantur,& quid in opijs,salicibus, fossatis, aggeribus,disboscationibus, propagationibus,repositionibus,propaginibus uitiũ, arborũ,& fructuũ,& per Bar. cons. 193.n. 2.volum.primo.Bello.cons.65. nume.12. Rimin.Iun.cons.242. nu. 17. volum.3. Federic.Scot.d.cons.8 pulchrè Floria.d.cõs. primo,nu.2.cart.256.

40 Quercus † verò, Nuces, & nemus, ac sylua cædua,& omne illud quod oritur naturaliter de per se sine plantatione,& opera hominis,non dicuntur melioramenta, nec deducuntur ab emphiteota, & conductoribus,nec possunt ab illis incidi in totum,nisi pro fructibus sine licentia Domini Directi,quia naturaliter nascuntur, & sunt pars fundi,& sic Domini Directi, ut tetigi supra, nu.16. text. in l. Domos,& l. seq.ff.de leg.primo,ibi, & ædificiorũ quã stio.96.cart.10.citatibus extãtibus æstimatis,Bero.quæ vbi pulchrè facit Sebastian. Medice de compẽsa.in prima part.quæst. 10.num.31.cart. 56. ubi & an, & quando compensantur cum fructibus, & per Floria.post lecturas,in consil.primo, num.3. & seq.cart.256.& in l.arboribus, & l.proculus,§.si arbores,& l.hactenus tamen,n. 4.ff.de vsufru.vbi arbores sicche sunt emphiteote,& nõ tenetur alia subrogare,uirides sunt Domini,& Sforza Odo.de restitu.in integ.in prima part.quæst.47.arti.6. cart.424.& artic. 7. nume. 33. & 34. facit Lamberting. de Contractib. minor.cart. 99.nu.249.& seq.& uide Bertazzol.qui in distinctè loquitur cons.423. in Appostilla, lit.D.volum. 2. in criminali, cart.209. & conductor, ac emphiteota potest uti, & frui illis etiam quod à principio locationis,& conductionis non adessent dicti arbores,sed postea nascerentur, quia in cõductione,& fictaretia continerentur,attẽto quòd fundus diceretur locatus,& non fructus tantum, adnotata per D.Pile. in suis quæstionibus quæst. 56.quidam sua Aream.Corset.singula.in uerbo, frequentia,Petr.Cherard.singul.97. in coutractibus,Roland.cons.39.nume.6.vol. 3. summa Angeli in verbo, conductor. Petr.de Rauẽ,singula 613.Hippoli.singul.582.nu. 2.& lauren.Sylua.cons.76. nume. 2.3 lib. 2.cart.68.Floria.in l.item si fundi,nu. primo,ff.de usufru.An verò possit siluã,boscũ & arbores omnes incidere, & mutare faciem,reducendo bona ad culturam,uel ad pratum,& ob id possit declarari caducitas,ea,quæ allegaui supra,nume 6.uidentur concludere,quod posfit forma mutari,& non declarari caducitas,& Bero.cõs. 124.nu.3.4.uolum.primo, Ancha. Regiẽs quæst.47.nume.11.& quæst. lib. 3. Franc. Becci.cõs.33. Cæpol. de seruit. Rusti. prædio.cap.22.tit.d Mensibus,n.10.& 12.car. mihi 108. Angel. de Gambilio. consil.17. nu.41.car.68.colum.fin. in fin. per tex. in capit.ad aures de Reb.ecclesi. non aliena. & ibi Docto.& dicunt esse rationem,quia emphiteosis,& conductio ad longum tẽpus datur ad meliorandum, & ideo si meliorat,non potest puniri,nec cadere l.gracchus C.de adulter.& Menoch.consilio 13. num.17.uolum.primo,ea verò quę dedu-

ti supra nu.10 dicunt non posse incidere, nec forma mutare inuito dño, & uidet tex. i l. Neratius. ff. de vsu. & habita. & Sigismund. Loffred. consi. 28. num. 12. cart. 77. & vide Federic. Scot. Tomo 1. consi. 5. nũ. 21. & 26. libr. 1. cart. 31. qui allegat tex. in l. cædere. § ultimo. ff. arbor. fur. cæs. Tamen omnes cõcludunt, quando damnũ esset grãde, & nemus fructus, & emolumentũ non leue pareret, quod non posset mutare formam, nec arbores cedere, nisi alias subrogaret, secus si esset silua parui redditus, & zerbida, ac sterilis, vt sentit idẽ Angel. de Gambilio. in d. consi. 17. nũ 41. & seq. car. 68. & Cepol. dicto cap. 22. de montib. nume. 10. & 12. & sentit Florian post lecturas, consil. primo, colum. 2. & 3. cart. 256. & in l. hactenus nũ. 2. & 3. ff de vsufru.

Et si Quercus & arbor esset in cõfinibus conuicinorum, & in fossato, aut in Ripa, ad cognoscendum, an sit communis, uel solũ vnius, debet bonus Iudex se conferre ad locum, & uidere illas arbores, & facere zapare circuncirca, ut possit cognoscere, quo se tendunt radices principales, & maior pars illarum, & si in uno loco est nata, & in alio

41 extendit maiorem partem radicum † erit cõmunis ad ratã pro indiuiso, tex. est in §. si Titius, in fin. & ibi glo. institut. de rer. diuisio. & in l. illud quærendum. ff. pro socie. ubi loquitur de arbore, & lapide in cõfinio nata, & ibi Odofred. nec poterit tali casu ille, in cuius fundo, & Ripa nata est, aut cõfinio, illam incidere glandem, & arborem,

42 nec de illa aliquid † disponere inuito cõsocio, & conuicino, alias poterit accusari de damno dato, & tenetur conuicinus talis ad omne damnum, & interesse dicto consocio, & conuicino, maximè quando totam arborem incidit, uel diramat, secus si solum medietatem, & partem suam diramaret absque læsione totius arboris, vt per Plot. in l. si quando, num. 314. uersic. sed si Socius, & nu. 506. uersic. Socius, vel frater. C. vnde ui, qui cæteros allegat, & faciunt, quæ dixi hic infra, num. 49. uersic. si melioramenta. & supra in decisio. 13 nu-

43 me. 17. in prima part. In † dubio autem præsumitur arbor esse illius, cui magis adheret & in eius loco habet plantã. d. l. illud quęrẽdũ, & ibi Odofred. & tex. in §. Riparũ in fin. instit. de rer. diuisio. pulchrè Ferrant. Gargia, in patroc. 95. certi iuris ẽ, cart 400. facit dicta Bald. in cap. olim, de pscript. Alexãd. in l. si cõuenerit, §. si nudus ff. de pignora. actio. Ruin. cõs. 53 nũ 4. uol. 4. & Hiero, de Monte, in tract. de finib. c. 3. & ideo si arbor habet plantã, & nata sit in meo, & conuicinus cõfinans ramos, & uites extendit super arbores suos, nõ acquirit †

44 aliquius, & ego possum non solùm amouere, & reducere uites, & ramos ad meum fundum, sed etiam ad pedes incidere, & non possum accusari à conuicino non obstante statuto aliquo de damno dato, ita latè examinat, & concludit Ferrant. Gargia. d. Patrocin. 95. & Are. in d. §. si Titius, institu. de rer. diuisio. & vide Neuizan. consi. 58. Hinc infertur, quod arbores natæ, & ligna, ac pascua reperta a plãta pedis usq; ad uerticẽ capitis Riparũ

45 † fuisse. & esse illius, qui supra Ripam habet terrenũ connexum, & vnitum, etiam si via uicinalis, uel publica interlinearet campum, & pratum, & diuideret, quia illa uia, non obstante usque ad flumen, uel Ripam, aut terminum alterius terreni conuicini erit Dominus, & patronus, & poterit uti, & frui, & arbores incidere, nisi essent ad utilitatem publicam destinati. glos. in d. §. Riparum, in uerbo, adhærent, institut. de rer. diuisio. Bart. in l. Martius. ff. de acquir. rer. Domi. Bart. & Docto. in l. quominus, ubi etiam Ias. nu. . . . uersic. circa septimam quęstionem Bartoli, & uers. quæro, pone uendidisti mihi ff. de Flumini. Hier. a Monte in tract. Finiu Regundor. cap. 25. Afflict. in constitu, tit. quæ sint Regalia, §. uiæ, num. 15. ubi loquuntur etiam de arbore posita in medio uiæ publicę. Bald. in l. Riparum, num. 2. ff de rer. diuisio. Rimin. Seni. cõsil. 431. num. 24. uolum. 3. cart. 34. Curt. Iun. consil. 250. num. 25. uol. 3. facit Neuizan. consil. 58. ex quibus fuit bis Iudicatum

* Fiuizani, & Papiæ, castaneum, & cerrum, seu querecum positum penes fossatum, & cõfinia duorum cõuicinorum fuisse illius in cuius fundo arbor nata est, & habet plãtam, & ideo ac arbores extra uiam publicam (dalla concia del piouano, che ua a palare al prato, & caragneto de Mariano de Scanauino) esse dicti Mariani, & non communitatis usque ad fiumicellum, & Canalettum, & bona, ac arbores a flumine Abdæ citra uersus Gropellũ Põtiroli (attaccati al peggio et alla Ripa) fuisse bonorũ cõnexorũ, & cõtiguorũ ecclesię Archiepiscopalis Mediolani, & non cõprehẽdi in inuestitura illorum de Gambarellis, non ob

ſtante via vicinali, aut publica, & fructus, qui caderent in fundo conuicini eſſe Dñi
46 † arboris, & poſſe inuito Domino fundi per tres dies illos colligere, non dando damnum cõuicino, & Domino fundi, nec poſſe accuſari de damno dato, cùm id faciat lege permittente, per tex. in l. Gracchus. C. de adulter. & ſi Dominus fundi prohibet, & colligit fructus, poteſt agi contra eum actione interdicti, de glande legenda, & ad exhibendum, tex. eſt in l. Iulianus. § glans. ff. ad exhib. & in terminis ita dicit Cępol. de ſerui. Ruſti. præd. Tit. de ſemina. planta. col. 2. in princ. verſi. ſed circa plantationem arborum, & c. 1. de ſerui. itine. num. 24. verſi. quarto. ſi glans mea, & de ſerui. vrba. prędio. cap. 81. de arboribus, col. fin. & glo. in §. planè in verbo: venandi; inſtitu. de rer. diuiſio. & ideo fuit dictum, de anno 1562. domeſticos noſtros potuiſſe colligere in terra cuti Nuces cadentes in Canepariјs aliarum perſonarum tempore, quo colliguntur Nuces; quamuis Do-
47 minus † fundi poſſit colligere, aut abſcindere ramos, & fructus pendentes in ſuo fundo, niſi fuerit præſcriptum ius non incidendi per triginta annos, aut quadraginta ſciente, & patiente Domino. l. 1. ff. de glande legend. & l. 1. §. deinde, & ibi glo. ff. de arbori. cedend. late Neuizan. conſil. 58. car. 489.

48 Et quando † emphiteota, vel cõductor promittit tot arbores, & vites plantare quolibet anno, vel quid aliud facere, non poteſt expenſas factas in illis arboribus, & melioramentis conuentis repetere, ſed intelligitur fuiſſe conuẽtum inter partes, ꝙ emphiteota, & conductor illas, & illa faciat ſuis expenſis, & ob id locatorem pro minori pretio locaſſe, & illam promiſſionem fuiſſe partem pretij penſionis, ſecus ſi ſolum fuiſſe in inſtrumento locationis dictum, quod promittit conductor meliorare, & non peiorare, quia tunc non eſſet tale pactum pars penſionis, ſed melioramenta, & expenſę repeti poſſent in fine locationis, iuxta ſupradicta, num. 12. 17. & ſeq. ita hęc animaduertit ſubtilis, & doctus Ari. Pin. in l. 2. in 2. par. n. 10. verſ. impenſę enim, quę fierent. C. de reſcind. vend. & ibi Appoſtilla, car. mihi 122. & ſentit Alcia. conſ. 60. nu. 5. Tomo 2. lib. 5. car. 109. quod eſt notandũ per Rectores eccleſiarũ, in inueſtituris factis, & fiendis; & faciunt, quæ dixi ſupra, deciſ. 28. nu. 27. & n. 35. car. 715. & deciſ. 29. n. 20. & 66. hac 2. par. & per Floria. poſt lecturas, in ſuo cõſi. 1. nu. 5. & ſeq. car. 256. & in l. omnium, nu. 11. de vſufru. qui ſatis in propoſito loquitur, & ſi dictũ fuit in inueſtitura, ꝙ bona reuertantur ad eccleſiam, cum quibuſcunq; melioramentis, finita locatione, intelligitur de melioramentis factis ante locationem, & non poſt, quia iſta poſſent repeti, Ferrant. Gargia patroci. 30.

49 Si melioramenta † ſunt exceſſiua, & Rector, ac D. Directus, aut vxor in dote repetenda ſit pauper, & non poſſit illa ſoluere, non dñr neceſſaria, & vtilia, & non poteſt cogi ad illa ſoluendum, ſi non vult illa ſoluere, ſed poteſt peti illa à faciente tolli, & abradi ſi terra, & fundus nõ deterioratur, nec redditur peior, q̃ eſſet, antequam illa fierent, ſecus ſi redderetur deterior, & bona dãnificarẽtur, quia tali caſu emphiteota & conductor ad modicũ, uel lõgum tps non reperit, & ſibi imputet, cur tã magnas fecit impenſas, cùm ſciret, aut ſcire deberet à principio Directum Dominum eſſe pauperem, & non poſſe illa ſoluere, finita locatione, & non fabricare de per ſe fraudem, & caſtellum aereum, vt hac de cauſa poſſit perpetuò retinere dicta bona in conductione, inuito Domino; & in damnum pauperis, vt tetigi ſupra in deciſ. 44. num. 71. in prima parte. Ari. Pinel. in l. 2. cap. 3. num. 5. C. de reſcind. ven. car. 120. Alexan. conſilio 16[illegible]. num. 3. volum. 7. Bal. conſilio 116. Columbinus, ſub nu. 4. volum. primo, Vincent. Franc. deciſio. 90. nume. 4. & ſeq. car. 105. Bertachi. in Repert. in verbo, melioramenta, car. 334 colum. 4. Egidi. Boſſi. in practi. Crimin. Tit. de principe, nume. 31. car. 348. colum. 1. & ſeq. Marciari. in Epitome fideicommiſſi, q. 66. car. 19. in 3. par. num. 19. & 20. Rota Peruſi. deciſi. 58. nume. 13. in 2. parte, car. 257. Sforza, Odo. de reſtitu. in integ. in prima par. queſt. 47. artic. 6. numer. 28. car. 424. Appoſtilla ad Afflict. deciſio. 87. nume. 3. car. 70. pulchre Hieron. Magon. Rota Luca. deciſio. 33. nu. 24. & ſeq. & numero 27. car. 12. & ideo remedium eſt, vt Dominus directus pauper, quando uidet facere à diuite tam magnas expenſa, vt proteſtetur, & intimet, ne faciat, ſub pęna amiſſionis, & nõ ſolutionis; vt dicit Marciari. vbi ſupra d. q. 66. in fi. & faciunt, quæ tetigi ſupra, ſub num. 1. uerſ.

verum

uerum est. Floria. post lecturas consilio 1. car. 256. num. 12. Sforza Odo. de restitu. in integ quæstio. 47. num. 29. car. 424. & Lap. alleg. 10. nume. 12. & ibi addi. & maximè quando conductor ædificia faceret pro utilitate aliarum rerum, & bonorum dictimet conductoris, & non locatoris, adnotata supra, nu. 28. & sentit Federic. Sco. consil. 8. lib. 1. nu. 9. & 10. Tomo 2. car. 69. & car. 292. consi. 27. nu. 9. seq. lib. 4. Tomo 3. Purpura. consi. 57. num. 11. & 12. uolum. 1. Quod secus esset, si non esset pauper, quia aut soluere esset coactus in fine locationis, & non ante, ut dixi supra, num. 12.
50 aut permittere † abradi, & tolli, & si unū elegerit, non poterit postea se pœnitere, & ad aliud transire, ut dixi in decisio. 44. num. 69. et 70. in prima par. gl. in l. utiles, in uerbo; exceptio. ff. de petitio. hęredi. & Hyppol. de fideiussorib quæst. 30. nu. 215. car. 407. ubi dicit procedere etiam, quòd esset pactum, ut posset conductor illa eleuare finita locatione, quia intelligeretur Domino Directo illa nolente, faciūt tradita per Baptist. Aym. Parmen. in tracta. de Alluuio. lib. 1. cap. 7. sub nume. 5. car. 26. & uide Bal. consi. 311. num. 4. uol. 3. car. mihi 65. Cur. Iun. consi. 165. nu. 11. lib. 2. Rolan. consi. 28. num. 27. in fine. lib. primo, Achil. Persona. de adipis. possess. num. 474. 676. 677. car. 500. Bursat. consi. 85. nume. 32. & seq. lib. 1. Bertazzol. consil. 513. car. 327. colum. pen. in fi. uolum. 2. in Criminali, & ideo emphiteota, & usufructuarius si tollit, & incidit arbores, et melioramenta, nō cadit à iure suo, si non est sibi inhibitum, secus si est factum præceptum inhibitorium, quia non potest incidere, nec tollere. Floria. in l. sed et si quid num. 13. ff de usufr. car. 16. et inter Doctores magna est altercatio, An isto casu, si Dominus decla-
51 rat se uelle soluere melioramenta † debeant ęstimari, ut cimenta, et rudera dirupta, uel ut integra, et in ædificijs posita, et existentia, et cōis est opinio, ꝙ debēt æstimari ut rudera, et dirupta, et non ut integra; alia uerò opinio asseritur magis ęqua, ut æstimentur, ut integra; ut colligitur ex supra mox allegatis authoritatibus; et per Vincen. Franc. in decisi. 110. nu. 4. car. 105. Pancirol. consi. 1. num. 92. Bursat. consi. 85. num. 32. et seq. lib. 1. Achil. Persona. ubi supra nu. 677. car. 500. et Bertazzol. in Apostilla; ad d. consi. 514. lit. A. uersic. in secunda ꝙ maior, uol. 2. in crimin. car. 325. Ego tamen sic temperarem utramq; opinionem, quòd si melioramenta sint excessiua, et magni ualoris, et non omnino necessaria, quod æstimari debeant, ut rudera, et dirupta, cùm dolosè facta presumuntur, et animo diu retinendi, ut dolus cum dolo compensetur, et in hoc multum pollet arbitrium iudicis à uerosimili; si uerò expensa non est excessiua, et grandis, et necessaria sit, aut pauper esset, statim illa bona alteri uenditurus æstimari debent ut integra, et in ædificio posita; per ea, quæ à Doctoribus sunt considerata supra de paupere, num. 49. et per Pancirol. consilio 46. num. 3. et Hieron. Magon. Rota Luca. decisio. 33. num. 27. et seq. et Sfortia Odo. de restit. in integr. par. 1. quæstio. 47. num. 28. car. 42. et Alex. consi. 162. num. 3. uol 7. et hac concordia, et conciliatione utraq; siderit æquitas, et æqualitas; et quando in aliquo fortilicio, Castro, † et Turre
52 esset facta expensa, et melioramenta; uide Vesembeci. consilio 12. sub num. 72. carte 462. lib. 2. Egid. Bossi. d. Titu. de principe, nu. 31. et Bello. consi. 10. nu. 2. car. 29. Alcia. consi. 69. nu. 20. Tomo. 3. lib. 9. car. 291.

Et quando adsunt deterioramenta, et melioramenta, tunc non soluuntur melioramenta, ut integra æstimata, sed ex una
53 manu debent ęstimari † deterioramēta, ex alia manu melioramenta, et postea statim unire utrāq; ęstimationem, qua vnione facta statim (ut calamita) maior summa trahet ad se minorem summā, et fiet bolus, et confusio, et illud qđ super erit deterioramentū, uel melioramentū erit et refici, ac solui debebit, quia ista cōfusio fit ipso iure a lege ēt, ꝙ dānum sit datum in una petia terrę, et melioramētū factū in alia; Adeo ꝙ si dānum est æstimatum pro scutis centum, et melioramentū, centum uiginti, solùm æstimatio melioramentorum reficiendorum erit de scutis uiginti, et nulla habebitur memoria alia aliorum meliorамentorum, etiam si iudex mandaret deterioramenta solui, et melioramēta cum fructibus perceptis compensari, quia intelligeretur prout iuris; hoc est casu, quo melioramenta excedant deterioramenta, et in illo excessu fiet compensatio, nisi essemus in casu caducitatis, in quo melioramēta perdunt, sed in cōem, ut tetigi supra, n. 10. ita sentit Pau. de Ca. in cōsi. 370. n. 1.

vers. sed si Iudex hoc voluisset, & num. 2. vol. 2. & dixi supra, decisio. 27. nu. 77. cart. 68. hac 2. part. sentit Roland. cons. 87. nu. 28. volum. 1. quod est notandū contra illū Iudicem, qui non intellexit, seu potius intelligere noluit tunc passum, vt dicit Bal. in consil. 285. in fin volum. 1. & tetigi supra, in decisio. 30. num. 41. in prima part. & consului ad fauorem Caballi, de Sala, pauci dies sunt in hunc, qui sequitur modū latè declarādo hāc immistionē, & vnionem deterioramentorum, & melioramētorū, qđ consiliū hic inserere pro iuniorib⁹ ad maiorē intelligentiā ꝓposui, & est tale.

Causa Caballi est tam clara, quā quod clarissimum, circa liquidationē dānorū, & melioramētorū, videlicet quòd melioramēta debent sibi solui, & deterioramenta confundi cum melioramētis, & quando melioramēta excedunt deterioramenta, illud excessum dicitur melioramentū, & illud debet solui tātū, tex. est clarus, in l. Domos, & l. seq. ff. de lega. primo, ubi dicitur (Domos hæreditarias exustas, & hæredis numis extructas, ex causa fideicōmissi post mortem hæredis restituēdas boni uiri arbitratu (sumptuum rationibus deductis, & ędificiorum quātitatibus extātib⁹ æstimatis) Respondi) vbi apparet, quòd hęres, qui fecit melioramenta in domo exusta, tenetur illam fideicōmissario restituere, sed fideicōmissarius debet videre quantum expendidit hæres, & quantum remansit de ædificio, & ruderibus exactis, & soluere fide cōmissarius illud, quod supererit de sumptibus deducta æstimatione ædificiorum existentium, ne plus debito sit solutum, vt dicit tex. in d. l. quòd si nulla, q̄ sequitur post d. l. domos, & hoc non solū habet locum in illa domo, in qua facta sunt melioramenta, & deterioramenta, sed etiam si in una esset factum damnum, & in alia melioramentum, statim à lege ipso iure fit immixtio, & cōpensatio, quo ad solutionē, & restitutionem fiendam, & vnus casus non consideratur separatus ab altero, nisi quo ad æstimationem, quo verò ad excessū, fit restitutio, ut ibi pulchrè Floria. post lecturas, in cons primo, nu. 7. car. 256. & sentit Rolan. cons. 87. num. 28. volum. 1. cart. 432. doctrina est Bart. communiter recepta. in l. si negotia. ff. de Negotiis gest. Cur. Iun. Papiensis cōs. 165. n. 14. volum. 2, & tetigi in decisio. 27. nume. 77. cart. 687. & decisio. 32. num. 52. in 2. part. & prædicta procedunt etiam, quòd Iudex diceret, quòd damna, & melioramenta in executione liquidētur, & quòd fructus à die litis motæ retro compensentur cum melioramentis, quia sententia ita intelligeretur, & sic prout iuris, scilicet quòd si excedunt melioramenta damna; illa compensetur cum fructibus ꝑceptis à die litis motæ retro, nam sententia Iudicis, cū sit hominis, & non legis, debet reduci ad sensum iuris cōmunis, & secundū illud interpretari, nam Iudicis, & hominis sententia in dubio talis esse intelligitur, qualis de iure esse debet, Crauet. cons. 23. nu. 2. consil. 45. numero 5. libr. 1. consilio 597. nmuero 3. & num. fin. in fin. uolum. 4. dixi in d. decisio. 27. nu. 73. & 74. in hac 2. part. & hoc ita est intelligendū, ne ex eadem cā q̄s cōtrarias reporter sententias, scilicet pænam, & præmium, hoc est damna, & melioramenta, ꝙ ullo modo Iudex non potest facere, ita ad literam docet Bald. in l. siue hęreditaria, uersic. Tertio, & vltimo nota, & uersic. nota ergo quod licet, ff. de negotiis gest. & puerile est dicere (ut dicebat puerilis ille Iudex) ista sententia dicit clarè, ꝙ melioramenta cōpensentur cū fructibus ꝑceptis à die litis motæ retro, & cū sententia hoc dicat, sumus in claris, & illa debet attendi, & nil aliud q̄rere, q̄a fuit Responsum, & ita nunc respondetur, & legaliter, ꝙ bene sententia dicit, ꝙ melioramenta cōpensent̄ cū fructibus (licèt iniustissima, & cōtra terminos legis. d. l. domos, & l. seq. ff. de leg. primo. & ea, q̄ dixi in d. decis. 27. num. 79. in fin. & nu. 80. in hac secūda par. cum iste Caballus fuerit, & sit Tertius emptor, & bonæ fidei possessor, & uti Dominus rei hoc fecerit, & non nomine alieno, ut ibi dicunt Docto. & Ioan. Campesi. in consil. 41. num. 9. libr. 1. Responsorum diuersorum, car. 90.) sed per hoc non dicit, quod deterioramenta non compensentur cum melioramentis, & quod de per se soluantur separata à deterioramentis, quia esset ipso iure nulla, uti cōtra casum. d. l. domos, & l. seq. ff. de leg. primo, & communem opinionem Doctorum, ut dixi in d. decisio. 27. n. 78. & 79. Immo reseruat iura utrique partitā respectu dānorū, quam melioramentorum, & cum hoc non dicit, & de hoc disputaт, debet intelligi (& aliter intelligi non potest nisi nulliter) secundum

cundum terminos iuris, vt scilicet melioramenta, quæ excedunt deterioramenta compensentur cũ fructibus perceptis à die litis motæ retro facta æstimatione deterioramentorum, & melioramentorum, vt dignosci possit in quantum excedunt melioramenta, vt de necessitate hac de causa fieri debet ista æstimatio, vt dicit tex. in d. l. domos, & l. seq. & præsupponunt Docto. mox supra allegati, & quod hoc sit verum, ita satis in proposito etiã explicauit Paul. de Cast. in consi. 279. num. 1. & 2. versic. sed si Iudex hoc voluit. volum. secundo, aliàs reportaret iste Caballus ex eadem causa contrarias sententias, s. damnum, & melioramenta, contra Bal. in d. l. siue hæreditaria: supra allegatum, ut igitur nõ reportet ex eadem causa contrarias sentẽtias, & sententia conformetur cum iure communi, & iudicis sententia sit talis, qualis de iure esse debet, est intelligendum, reseruasse iura damnorum, & melioramentorum liquidandorum in executione, & ꝙ melioramenta, quæ excedẽt deterioramenta (cùm ista sint iura damnorum se immisceri ipso iure cũ melioramẽtis) compẽsentur cum fructibus perceptis a die litis motæ retro; attento, ꝙ reseruatio intelligitur secundum naturam actus, cui adiicitur. l. stipulatus, versic. verum. ff. de vsur. Rimin. Sen. consi. 772. num. 61. vol. 4. car. 197. ubi dicit, ꝙ restringuntur etiam ad ea, quæ sunt de natura contractus illa verba (reseruauit iura &c.) sed natura melioramentorum, & damnorum est statim, & ipso iure (ubi concurrunt) fieri inter ipsos compẽsationem, & confusionem, ergo ita sunt verba intelligẽda, & ista sunt vera vt euangeliũ, cùm sint fundata in legib. & authoritatib. & a nemine reprobata, quamuis non sint oĩbus nota, & a paucis considerata: Immo rectè intuenti iste Caballus non deberet compensare etiam illas libras 52. cum fructibus, cùm non fuerit condemnatus à iudice in fructibus, sed absolutus, vti bonæ fidei possessor; & reseruauit iudex iura vtriq; parti circa deterioramẽta, & melioramenta liquidanda in executione, & sic non legitur ꝙ condemnauit, sed reseruauit iura, & qui iura reseruat non iudicat, neque condemnat; vt est omnibus notum, sed solùm ius conseruat, nõ autem tribuit, d. l. stipulatus, vers. verum. ff. de usur. Rimi. Sen. d. consi. 772 num. 61. & melius ad rem nostram, in consil. 737. num. 5. & 6. volum. 4. car. 143. cùm autem Dominus Medda, qui hæc noluit gustare, iudicauerit, vt fecit ꝙ Caballus melioramenta omnia compensaret cũ fructibus perceptis a die litis motę retro, & malè iudicauit, quia vt dixi, iste Caballus nõ fuit ille, qui fecit contractum nullum, sed communitas a qua ipse non habuit causam, & habebat Titulum, & bonam fidem, & erat tertius emptor, & vt verus dominus utilis, & Directi Dñij fecerat melioramenta, & murum demoliuit: quo casu ullo modo fructus cõpensat cum melioramentis, sed lucratur fructus, & melioramẽta, & solùm confundit damna cum melioramentis, ut supra declaraui, & ita distinxi, & declaraui in Repertorio Decisionum, in uerbo melioramenta, num. 2. & melius, num. 4. in prima par. & in decisio. 27. num. 79. in fi. & num. 8. in hac 2. par. & multos cęcos feci oculatos, secus si sciuisset rem esse alterius, uel nulliter alienatam a principio, vt per Lauren. Sylua. consi. 49. nu. 76. & seq. uolu. primo, car. 234. & tetigi in d. Repertorio, in uerbo melioramẽta, nu. 6. car. 1096. cũ alijs si.

Accedit interpretatio, & declaratio Magnifici D. Caroli Angeli Iudicis, qui dicit intellexisse suam sententiam prout iuris, quæ declaratio, licèt non uideatur posse fieri post unam diem, tamen cùm non sit contraria iuri, posset fieri, quia fit ad maiorem declarationem, & nõ dicitur frustratoria, & multum mouere habet iudicem, ad ita declarandum, adnotata per Nauar. in tract de Spolio. clerico. §. 1. car. 5. col. 1. Andr. de Isernia, in constitu. Regni. lib. 1. de offic. Capitaneorum, in glo. nu. 60. car. 67. colum. 2. Crauet. consi. 158. numero 7. lib. 1. tetigi in decisio. 45. sub num. 95. car. 720. in 1. par. ubi exprimere ea, quæ sub generali sermone continentur, nõ est frustratoriũ, & quæ de per se nõ faciũt plenã fidẽ, tñ multũ iuuant, & mouẽt iudicẽ iunctis aliis adminiculis ad ita credendum.

Et si non sunt petita, aut liquidata in sententia dẽtur, & possunt peti in executione, & poterit (illis probatis) impediri executio donec soluentur, quæ sunt soluenda, & si sunt petita ante sententiam, & probata in genere, sed non liquidata, debet obtinere, & pars condemnari ad illa soluendum liquidata in executione: Pau. de Cast. consi. 247. in fine, libro 1. Ias.

in l. si

in l.si in Area.ff.de cond.indeb. Rimi.iun. consf.411.nu.6.vol.4. Vincent. Fran. decis. 112.nume.16. & seq.Cæsar Contard.in l. vnica,q.24.num.16.& seq.vers.idem dicendum est.car.319.C.de momen.poss. Federic.Scot.consi.9.num.13.lib.1.tomo 2.car. 74.facit Lup.de vsur.car.38.num.127.& si in prima instantia sunt examinati testes, & factæ probationes, ista liquidatio fienda in executione debet fieri secundū probationes factas, & non possunt in alio iudicio de nouo fieri, & liquidari, vt per Simon de interpreta.ultima.uolunta. lib.3. solu.5.numer.11.car.359. gl.in l.fi.ff quòd met.caus.tetigi in Reperto.in uerbo,melioramenta,nu.14.in 1.par.

Est tamen aduertendum in ista materia emphiteotica, & in conductione ad modicum, uel lōgum tempus, vt contractus fiat purè, & simpliciter, ac sine fraude, & labe fænoris, pignoris, & vsurariæ prauitatis,
54 quia † vsura, & pignus non solum potest committi in mutuo, sed etiam in quolibet alio contractu, scilicet depositi, venditionis, societatis, locationis, census, & emphiteosis, & in quolibet alio contractu nominato, ut dixi supra, in decis.13. numero 8. in hac 2.par.Io.Botta, consilio 72.numero 10.& in emptione dixi supra, in decisio.1. 2,14.24.in societate tetigi in decisio 13.in locatione sum loquutus, in decis.32.hac 2. par.& loquitur Geminia. consilio 16. cur. iun.in l.2.§.mutuo.ff.si cer. pet. Abba.consilio 15.lib.1.& Petr.de Vbald.de duob.fratrib.in 4.par.nu.8.& 9.car.mihi 30. & Mascar.de probatio. concl.443.nu.14.uol. 1. Appostilla ad Afflic.decis.20.nu.10.& iure
55 cautum est, quod quis potest bona † sua alteri vendere, cum hoc, q debeat sibi postea illa dare in emphiteusim, & non dicitur illicitus contractus, vt tetigi in decisio. 13.nu.48.hac 2.par.Rim.sen.cons.74.n.17. & seq.uol.1.car.106.& est uidēdus Mascar. de probat.conclus.442. uolu. 2. car.336.& conclus.443.nu.14.tamen posset euenire, quòd esset potius pignoris, & mutui, quā uerè contractus emphiteosis, ut olim euenit in patria mea, quòd quidam egenus non habens modum soluendi dotem genero suo pro dote filiæ suæ dedit maiorem partem bonorum suorum alteri in emphiteosim pro annis uiginti, cum pactis illicitis contra ius, & naturam contractus, & emphiteota sibi mutuauit scutos tercentū sibi restituendos in fine locationis, & pro minori pensione solita solui, & quæ solueretur ab aliis communiter tempore contractus, & lite mota contra conductorem per hæredes locatoris fuit IVDICATVM * locationem fuisse illicitam, & sapere usurariā prauitatem, & fructus cōpensari cum vera sorte, & vltra illam esse restituendos, & maximè ex infrascriptis fundamentis, & pactis illicitis, quæ licèt aliqua aliquando solent fieri, tamen non redderēt contractū licitum, nec liberarent cōtrahentē, & emptorē a restitutione fructuū, sed solum a pęna corporali, & criminis, ut dixi supra, in decis.2. nume. 40. & decisio. 13.nu.19.22.30. 33. hac 2. par. Federic. de Senis, consilio 85.statuto ciuitatis, colu.2. uersi.non obstat, quod dicitur. Plot.consi. 19.in fi. Natta consilio 498.numero 24. & 25.uol.3.Rimin.iun. cons.218.nu.14. seq. num.52.& seq. & nume. 89. uolumine 2. car.309.

Et primo ex causa impulsiua necessaria & originaria, quę induxit hunc patrem ad locandū omnia ferè bona sua Dom.Antonio cā honoris sui conseruandi*, quæ fuit necessitas soluendi dotē, & debita sua, quę non patiebātur dilationē, & non habebat ad manus pecunias, & indigebat illis, ut ex
56 petitione † mutui constabat, quæ necessitas maximè in nobile est magna coniectura fænoris uoluisse dare interesse pro pecuniis, & pignus, ut per Bald.in l. multū.C.si quis sibi, uel alter. Bertazzol.cons.229.numero 11. in Criminali. lib.1. Mascard. de proba.conclus.442.num.5. & 9. uol.2.car. 339.tetigi in decis.1.nu.79.& 83. decis.2. nu.3.& 20.in 2.par.pulchrè. Rube. Alex.cōsilio 20.appostilla.ad Afflict.decis.20. nu. 10. & ob id locauit pro minori pensione in magna quantitate, ut cōsiderat Gemin. in consilio 16.& Mascard.de proba. concl. 443.nu.14.lib.1.car.337.

Secundo pacta contra naturam contractus, & ius commune, quæ sunt ista.

Et primo scorta, & souentio facta a conductore locatori, qui locator nō hēt se preualere de illa ad beneficiū locationis, & bonorum locatorum, sed bene fieri solet a lo
57 catore cōductori sine spe alicuius † maioris ficti & pensionis (alias esset usura) ut possit emere boues, equos, & facere expensas necessarias causa colligendorū fructuum, ut loquitur Petr.de Vbal.de duob.fratrib.

in

in 4.par.nu.8.& nu.9.car.29. Abb. in conf. 15.lib.1.cum aliis,sed ꝙ conductor det subuentionem, & mutuet in locatione locatori,hoc de raro contingit,nisi ad eius cōmodum,ut pro maiori tempore solito, & minori pensione bona sibi locantur.& hoc est usura,ut dicit Geminia.allegato.consi. 16.& Pet. de Vbal. ubi supra et alii in d. l. 2.§.si mutuum.ff.si cer.pet.ubi Cur. iun.et Alex.cons.20.Secundo, quod possit facere quascunque expensas,& melioramenta,et sic non solum ea quę respiciunt utilitatem perpetuam,sed etiam utilitatem colligendorum fortunam, et quæ non durant vsq; ad finē locationis, et sic per annos uiginti,
58 quæ † expensæ non tenetur locator reffice re de iure, quia conductor tenetur ipse facere expensas suas pro recolligendis suis fructibus, et quæ durant tantùm pro tpe suæ locationis,et non locator. Bar.in l.impēsæ.ff.de impens.in reb.dota.facta.Alex. in l.diuortio.§.impēdia.ff.sol.matrim.Menoch.de arbitr.iudic.casu 215.dicēs ipsum fuisse interrogatum a Pio V. Pont. Maximo,et tetigi in decis.28.nu.28.29.et 32.in hac 2.par.Alex.cōs.4.uideretur stantibus, sub nu.6.uers.impensam etiam reparationis,uol.5.car.8.

Tertio,ꝙ teneatur locator statim illa li
59 quidata † melioramenta,et expensas solo iuramēto cōductoris soluere,et excōputare singulo anno in fictu,et pēsione locationis absq; aliquo augumēto ficti ad rationē,et cōputum solutionis,quod est multū usurariū,et contra ius cōmune, quia de iure solum locator tenetur soluere illas expensas,et melioramēta,in fine locationis, et solum pro æstimatione, quo ualebunt tempore restitutionis, posteaquam ante finem locationis cedunt ad commodum, et utilitatem conductoris,ut per Menoch. consilio 64.num.19.et 29.uol.1. tetigi supra in decis.28.nu.5.in hac 2.par.et in decis.44.nu.57.in 1.par.et tetigi supra, numero 12.cum ergo teneatur ante finem locationis illas soluere ante tempus soluit, et illud quod de iure non est obligatus,et ēt percipit fructus absque pensione de eo,qđ soluit,et efficitur locatoris per solutionē scilicet soluendo melioramenta,et expensas,quæ erant ipsius conductoris, fructus ex illis ad conductorem spectabant ante uenditionem, hoc est ante receptionem solutionis, post uero efficiuntur ipsius locatoris,insti.de empt.et uend. in prin.et consequenter fructus illorum melioramentorum,aliàs,et rem,et pretium haberet conductor,contra tex.et Doct.in l.curabit.C. de actio.empt.et ibi Cagnol. Didac.varia. resolu.lib.3.c.3.per totū.et sub nu.2.uersi. tetigi secūdo eadē ratione, car.mihi 236. sentit.Vinc.Fran.decis.191.nu.25.tetigi in decis.28.in additio.num.7.et 8.et decisio. 35.nu.21,et seq.in 1.par.et supra.nu.12.et ideo tenebatur de iure fructus soluere ad solitam rationē quinque pro centenario, et sic augere fictum ad ratam solutionum expensarum,et melioramentorū,ꝑ supra, et sentit Ioseph. Ludo.in commu. conclus. quæst.56.in fi.car.137.et Mascard.de probatio.concl.443.nu.14.lib.1.car.337.

Quarto,quia vult iste conductor,ꝙ locator ponat omnia semina pro primo anno,et postea cōductor in fine relaxare habeat, deinde vult, quòd semina posita per ipsum conductorem in fine conductionis, quæ excedent semina data per locatorem, dictus locator teneatur antequam recuperet possessionem, restituere dictomet conductori,aut illa soluere ad electionem ip-
60 sius conductoris,quod † pactum est diabolicum,et vsurariissimum, et est cōmoditas Leonina, nam vult, ꝙ locator egenus det conductori tam diuiti omnia semina,et ꝙ semen tantum possit petere, et rehabere, et hoc est licitum,quando locator sponte, et non coactus illa daret, quia est mutuū, et tantundem in genere solum recipere habet,sed postea vult, quod locator non ita restituere habeat dicto conductori sua semina, sed vult (stare al sicuro del guadagno)quia vult posse rehabere aut semina, aut pretium. Nam si semina erunt maioris valutæ,tpe quo erūt semenata, ultimo anno locationis,vult posse petere pretium,si autem erunt maioris ualutæ, tempore, quo possessio erit relaxanda,vult posse petere semina,quod ullo modo est tollerandū,et est pactum illicitum, et usurarium. Alex.cons.72.col.1.uol.1.Plot.cōs.74.car. 322.tetigi supra ī decis.14.n.11.ī hac 2.par.

Quinto, locauit pro minori pensione, in magna quantitate,quod ab aliis inueniri posset,et communiter locarentur dicta
61 bona,in quo casu †apertè dignoscitur hūc locatorem pro mutuo accepto,et indigentia locasse dicta bona, et conductorem uoluisse potius interusurium pecuniarum

mutuo datarum consequi, quàm ueram facere conductionem more fictabilium, & ut fieri solet locatio ut per Gemin cõs. 17. & Mascard. de prob. cõclu. 443. n. 14 li. 1. car. 337. & Alex. cõs. 20.

Sesto, quia vult iste cõductor, q̃ in casu
62 belli, pestis, & brinæ seu tẽpestatis † teneatur locator facere Restaurũ, & remissionẽ in eo, qđ verè nõ pceperit, & passus fuerit habita cõsideratione ad ratã ficti, & omissa dispositione iuris communis, quod pactũ ẽ illicitũ, & auget vsurã, q̃a vult omnino restaurum, licèt de iure cõi nõ deberetur, & etiã vult illud ante finem locationis, & sine cõsideratione boni anni cum malo, & fertile cum sterile, prout est de iure communi; l. firmio. §. pater. & l. nec semel. §. si in habitatione. ff. quando dies lega. ced. Bello. cons. 45. num. 10. Roma. singul. 389 Redditus Paris. cõs. 38. num. 12. & seq. vol. 1. & Neuiza. cons. 90.

Septimo, quia vult cõductor, quòd finita locatione locator debeat soluisse omnia melioramenta, & pecunias datas mutuò, aliàs, qđ possit retinere dicta bona, donec soluentur hæc omnia, & q̃ fructus, qui percipientur ex dictis bonis, sint loco,
63 & scontro dãni, & interesse † quod patietur pro pecunijs mutuatis, & nõ exbursatis, quod pactum est illicitum, & vsurariũ, etiã in mercatore, q̃a vult sentire cõmodũ certũ p vtilitate pecuniarũ mutuatarũ, & sic fructus pcipere, contra tex in c. super eo, & cap. consuluit. de vsur. Octa. Pedemonta. Decisio. 137. nume. 6. & 7. cart. 542. Cels. Hugo cons. 104. nu. 3. & 4. carte 354. Lup de vsur. coment. 1. cons. 6. num. 121. & seq. cart. 37.

64 Septimo, quia iste conductor † est solitus fænerari, & sic similes cõtractus fæneratitios facere, vt ex instrumẽtis duobus productis apparet, q̃ sufficiunt ad probationẽ q̃ cõiectura cũ alijs est magna, Mascard. de pba. cõclusio. 445. nu. 5. seq. & n. 13. cart. 339. volum. 2. & tetigi supra decisio. 1. nu. 18. hac 2. par.

Vnde cùm ista pacta sint cõtra ius cõmune, & repbata à iure, & aliæ cõiectu-
65 ræ ẽt reperiãtur, q̃ & si de pse † sint licitè, quãdo cõcurrũt cũ illicitis efficiũtur illicitæ, Immo si nõ concurrũt illũ illicitis, sed sint de p se licitæ, & pacta licita, tamẽ suspecta à lege, aut à Doctoribus oẽs efficiũtur illicita, & inducũt vsurariã prauitatẽ, q̃a vsurariis nõ pdest illa Cautela, q̃ hẽt. q̃ abundare cautelis non nocet, aliàs nullus contractus vmquã posset iudicari vsurarius, cùm quęlibet coniectura de per se videtur licita, & quodlibet pactũ in inuestitura, & locatione põt apponi, & obseruari debet. l. 2. C. de iur. emphi. & ibi Docto. ita colligitur ex adductis per Tiraquel. de iur. constitu. in nona limita. sub nu. 3. 4. & 6. Lup. de Sãcto Gemini đ vsur. in comment. 2. §. 1. nu. 28. & nu. 40. vers. intelligas tamẽ, cart. 63. dixi in decisio. 13. n. 20. 21. & 26. in hac 2. part. Dec. in l. q̃ dubitatiõis, n. 40. ff. de reg. iur. & nullos excusat ẽt minores hæc vsuraria prauitas; quo ad restitutionẽ Rei, & annullationẽ cõtractus licèt quo ad pænã corporalẽ; secus esset, vt tetigi supra in d. decisio. 13. nu. 22. & per totũ Bursa. consilio 321. num. 49. & 54. volum. 3. & quod sint contra naturã cõtractus supradicta pacta etiam declarat Mascard. de probat, conclusio 444. nu. 7. uolum. primo, cart. 338. facit Octau. Pedemon. d. decisio. 137. num. 7. cart. 542. dixi supra in decisio. 24. nu. 92. hac par. 2. Et cũ hic sit indigentia pecuniarum, mutuum in locatione; Item sit locatio ferè omnium bonorum, & de melioribus, ut tangit etiam Mascard. de probatio. cõclusio. 443. volu. primo, cart. 336. Item modicitas pẽsionis in medietate, & ultra, & sic in magna quantitate, cum dicto mutuo, de quo loq̃tur Gemin. cõs. 16. Alex. cõs. 20. & sentit Abba. cõs. 15. li. 1. per suas rationes conuenientes huic conductori. Item pacta, & conuentiones ferè omnia ad fauorem cõductoris; Item pacta, & clausulæ, ac conuẽtiones contra naturam actus, insolita, & intricatæ, de quibus loquutus sum, in decisio. 2. numero 22. hac 2. part. Anchar. cons. 257. in fin. Paris. cons. 55. num. 51. uolum. primo, Octauia. Pedemont. decisio 137. num. 6. & 7. car. 542. Item ratio naturalis, & non uero similitudo oppugnans contra pacta, & contractum huiusmodi, ut p Decian. consi. 62. num. 72 & seq. uolum. 3. & Mascard. de probatio. cõclusio. 440. nu. 9. uol. primo, cart. 334. & alia etiam colligebantur ex processu inducentia cõiecturas fænoris manifestè dicebatur locationem illicitã, & sapere usurariã prauitatẽ.

Et quamuis † duę cõiecturę sufficerẽt
66 ad inducendum contractum usurarium, secũdũ magis communem opinionẽ, uel

saltim

saltim tres, & non requirantur illæ in spe-
cie, quæ a lege nominantur, scilicet (pactū
de retrouendendo, modicitas pretii, & soli
tus fænerari) sed sufficiat ꝙ una ex illis re
periatur simul cum aliis a lege, & a Docto
ribus approbatis fauore animæ, quia illæ
sunt nominatę exempli gratia, & demon-
stratiuè, non autē restrictiuè, ut per Imo.
& Laur. de Pinu. in c. illo uos de pignorib.
Laur. Rodulph. in tract. de usur. quæst. 60.
Crau. consilio 156. numero 17. uol. 1. dixi
in d. decisio. prima, nu. 7. & nu. 10. & seq. in
2. par. & Roland. consilio 40. numero 23.
uol. 2. & cum tres sufficiunt, ut dixi in d.
decisio. prima, numero 7. & decis. 13. num.
17. 20. & 23. in hac 2. par. Mascard. de proba
tio. conclus. 447. numero 2. & 3. & 9. uolu. 1.
car. 340. & hic reperiantur sex, & ultra ur-
gentissimæ, non est dubitandum, hunc con
tractum locationis, & conductionis fuisse,
& esse vsurariissimum, & diabolicum. Im-
mo quando tam magna læsio apparet in
pretio, & pensione, duę solùm coniecturæ
sufficiunt. Pau. de Castr. consilio 306. num.
5. uo. 2. Mascard. de probatio. conclus. 447.
numero 9. & 13. & 14. uol. primo, car. 341.
Bertazzol. consilio 229. numero 10. in cri
min. lib. 1. ubi dicit sufficere esse læsum in
tertia parte, dixi in d. decisio. prima, num.
7. et decisio. 2. numero 15. in prima parte,
et Octauia. Pedemonta. decis. 42. nume.
4. car. 167. ubi dicit in locatione sufficere
læsionem esse in 6. parte, & in proposi-
to isto loquitur Rube. Alex. d. consil. 20.

Et est aduertendum, ꝙ cōsilium Abb.
cons. 15. lib. 1. allegatum ad fauorem cōdu
ctoris, facit in totū contra eū, quia loqui
tur in locatore, qui dedit subuentionē cō
ductori, et non recepit maiorem pensio-
nem, quàm esset solita, & ibi innuit, ꝙ si
maiorē recepisset, aut aliquam cōmodita-
67 tem ex illa † subuentione, ꝙ esset usura,
at in casu nostro est conductor, qui dat lo-
catori, & minorem pensionem soluit, & sen
tit commodum ex mutuo, ideo est usura,
& habet locum consiliū Geminia. 16. Petr.
de Vbald. de duob. fratri. in d. 4. par. nume.
8. & 9. & Mascar. de proba. d. concl. 443. nu.
14. lib. 1. car. 337. pulchre Rube. Alexand.
cons. 20. & additio. ad Afflict. decis. 20. nu.
10. & in dubio ita iudicandum est fauore
68 † animæ, quoad restitutionem, Geminia.
d. cons. 16. col. 3. dixi in decis. prima, in fi. in
hac 2. par.

Nec illæ clausulæ tam amplæ, & p̄gnan
tes positæ in inuestitura locationis, scili-
cet, (quæ partes promiserunt attendere, &
obseruare, & cæt. fuisse, ac esse uera, & cæt.
& renunciarunt cuicunque exceptioni, &
69 iuris auxilio, &c.) licet † impediant exce-
ptionē simulationis, & faciāt præsumi con
tractū licitum, & non possit audiri sic exci-
piens, secundū communē opinionē, ut p
Roland. consi. 93 nu. 22. uol. 2. Mascard. de
proba. conclus. 447. nu. 21. & seq. lib. 1. car.
342. & tetigi supra in decis. 9. numero 29.
& seq. in prima par. uidentur obstare, & im
pedire exceptionem simulationis, quando
notoriè apparet ex coniecturis & euiden-
tia facti, uel lectura instrumēti, aut ex pro-
cessu de simulatione, nam tali casu omnia
70 pacta omnesque clausulæ † dicuntur, si-
mulata, & simulatæ, & resoluunt contra-
ctum, & (Maschera leuata) ostendunt id
quod est, adeo, ꝙ posset dici huic cōducto
ri simulato, Grex auium plumas moueat
cornicula risum furtiuis coloribus nudata
ipse quid audes? ita declarat. R. & Excellēs
Doctor. Mascard. de proba. d. conclus. 447.
nu. 25. & 26. car. 342. colu. 4. & faciunt quę
dixi supra in decisio. 2. numero 44. hac 2.
par. Fran. Marc. decis. 507. numero 2. in 2.
par. Natta consi. 263. nu. 4. uol. 2. Paris. cōs.
54. consilio 55. uol. 1. Apostilla ad Affl. de
cis. 40. num. 11. et seq. car. 37. & Vergi. Boc
caci. in comment. Egidia. nu. 22. car. 13. et
faciunt dixi. supra in decisio. 13. num. 49.
et 50. hac 2. par. at in casu isto ex lectura in
uestituræ locationis apparent octo conie
cturæ, et saltim tres palpantur manibus,
ergo dictæ clausulæ non impediunt iudi-
cium, et quando non apparerent claræ tūc
locator posset una manu adimplere, p p iu
ramentum, et periurium, et alia manu
71 † facere a iudice statim declarare locatio
nem, et uenditionem, aut depositum simu
latum, et simulatum, et solutum restitui,
et compensari cum fructibus, ut dixi supra
nu. 25. et in decis. 13. nu. 49. et 50. hac 2. par.
uel soluere, et adimplere, et postea repete
re, ut dixi supra in decis. 9. nu. 27. in prima
par. car. 114. Socin. cons. 94. colu. pen. uersi
præterea uol. 3. tex. in c. 1. et in c. debitores
de iur. iuran. Io. Guteri. in Repeti. l. nemo
potest, numero 398. ff. de lega. primo car.
122. Negusant. de pignorib. 5. par. 5. memb.
nu. 14. et 15. in fi. car. mihi 140. Claud. Can
ținncul. consilio 11. numero 14. car.

147. &

247.& Crau.consf.912.n.13.vol.5.car.290.

72 Nec posset impediri † executio instrumenti solutionis per huiusmodi exceptionem, nec inhibitio deberet concedi, & per iudicem ecclesiasticum contra Laicum, & concessa omnino deberet reuocari, aliàs faceret magnam iniustitiam, nisi notoriè, & clarè appareret de vsura, & simulatione, vt per lecturam instrumenti, & processum publicatum, aut euidentiam facti quo casu tunc bene valeret inhibitio, & impediret executionem per supradicta, & ita declaraui supra in d.decis.13.num.49. & 50.hac 2. * par.& ita fuit IVDICATVM * Romæ, quæ sunt notanda per vtrosque iudices ad hoc, vt iustitia suum habeat locum.

73 Coniecturæ † approbatæ a lege, & a Doctoribus ponuntur per Cæpol.in suo tract. de simula.contra.& per me supra, in decis. 1.& 2.3.13.14.24.& hic nu.32. hac 2. par. Rim.iun.consf.399. vol.4.

Est etiam coniectura fænoris, quando fuisset conuētum, quod ille, qui vellet reemere propter pactum de retrouendendo, esset obligatus per sex menses ante certiorare eum, qui emit cum dicto pacto, qualiter vult reemere, & hoc est verum, qñ pretium non esset iustum, & sic adesset modicitas pretii, aliàs secus, si esset iustum, vt p Riminal.iun.consi.433.num.10.uol.4. car. 271. Decian.consf.2.nu.36.& 136. vol.1. & Conrad.in tract. de contractib.illici.q. 83. conclus 8. col.2. car.426.

Similiter est coniectura fænoris, quãdo
74 emptor non † locat statim venditori, sed tertio, & ille tertius postea sublocat venditori, uel quando venditor prius dedisset in pignus, & postea pro eodem pretio alteri vendidisset, quia esset paliata uēditio, & animo priori pignoris data cēseretur; non animo uerè alienandi, & transferendi dominium in emptorem, vt per Mathe. Brun. Ariminensf.consf.91. num.8.car.205. Iacob.Heinrich. Oltramont. consilio 44. numero 3.car.174 uol.1.Doctus Mascard. de proba.car.336.conclusf.442. nu.2. volu. primo, quæ faciunt ad causam contra R. Pioltinum, qui subintrauit in locum alterius, qui discedit ab illo contractu, iussu Theologorum, & Canonistarum ex eo, quia sapiebat manifestam usurariam prauitatem, & bonus Iudex debet multū animaduertere ad similes cōtractus paliatos, qui quotidie uestiuntur uestibus ouium, & intrinsecus sunt Lupi rapaces, & ideo per coniecturas, & uerisimilitudines est bene ruminandum, & iudicandum, ut dixi supra in d.decis.1.nu.1.& 2.& decis.13. hac 2.par.& notarios ēt punire acriter, qui destruunt in hoc mundum, & efficiuntur in-
75 fames, nec possunt amplius † conficere instrumenta, ut dixi supra in decis.2. nu.4. hac 2.par. Io.Lup.de usur.commen.3.§.1. nu.35. car.101. & Bertazzol. consi.188.& consilio 189. car.254. libro primo, in criminali.

76 Et iudex ecclesiasticus ex † officio punire pōt seculares, & omnes alios usurarios, & facientes contractus paliatos, & simulatos extraordinariè, ut pœna pecuniaria, ac aliis pœnis a iure canonico inflictis, de quibus loquitur Camil.Borrel.in tract.de cōpromisf.§.2.glo.1.nu.109. uersi.secundo limita.car.58.ubi decem pœnas numerat canonicas, & hoc si de delicto, & usura declarata, & non ante (licèt Roland. in consilio 75.numero 13.& seq. uol.1. & Bursa. consi. 321.numero 49.uol.3.& Iasf. consilio 153. in 2.dubio, uol.4.cum aliis dicant magis cōmunem esse usurarium, non posse puniri de usura, nisi ad satisfactionē, & restitutionem, & quod iure non cauetur) quia contraria opinio est magis cōmunis, & uera, & obseruatur in magnis curiis, & est attendenda ad opprimendum tales calidos usurarios, & raptores, ac leprosos, & canes pauperum, ita tenet, & concludit Caballi. in tract.de usur.numero 156.uersi.hic occurrit quæstionem car.79.Rimin. iun. consilio 399.numero 19.& 50.uol.4. Kirchoui. commu. opin. centuria 4. conclusf.14. car. 73. Caballi.in constitu.Egidia.libro 3.cap. 12.glo.E.& D.car.168.dixi supra decisio.2. numero 39.hac 2.par. car.60. & etiam Iu-
77 dex † secularis potest punire usurarium (causa prius usuraria cognita per iudicem ecclesiasticum, & non per ipsum, ut tetigi supra decisf.2.numero 38.hac 2.par.& Lap. allega 55.& ibi Mandosi.car.202.) secundum statuta, & constitutiones suæ ciuitatis, & loci sibi subiecti, Rim.iun.d.consilio 399. numero 19.& sequen. uolumine 4. Octauia. Pedemonta.decisf.137.numero 11. Bertazzol.consi.238.lit.A.lib.1 car.318.in criminali, & Io.Botta, consilio 72.car.127.
78 & prædicta procedūt, si iste usurarius, † & qui fecit contractum simulatum, & usurariū exegit, uel petiit usuras, & sic demonstrauit

strauit animum suum fuisse vsuram consequendi, & perficere quod in animum habebat, secus si non exegit, vel non petijt, quia potuit se pænitere, Rimi.iun.cons.399.nu.17.vol.4. Bursa.consi.320.num.68.consilio 321.nu.75.vol.3. Neuizan.cons.88.num.8. Bertazzol.cons.55.nu.10.lib.1.in criminali, car.37. tetigi supra, in decis.13. nu.78. in fi.car.280.col.2.in fi.hac 2. par.

Et in hoc iudicio vsurarum, & simula-
79 tionis contractus proceditur † summariè, de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij, & lite non contestata. clem. dispendiosam, & ibi glo.in verbo, vsuris, de iudic. Lap. in allega. 10. numero 7. & ibi Mandosi.in Appostilla lit. F. car. mihi 13. & non datur appellatio, quo ad effectum
80 † retardandæ solutionis, si per euidentiã facti manifestè apparet de vsura, vel per confessionem, vel per aliam sententiam, alias secus, vt per Iul.Clar.practi. Crimi.§. vsura, vers.sed hic quæro, car.46. glo. in c. presbyteri 81.distinctio. dixi supra in decis. 2.numero 44.car.62.col.2.hac 2. par.& bona sunt tacitè hipothecata pro restitutione vsurarum, cap.cùm tu, cap.tua nos, de vsur. Floria.in l.quod in conuiuio.§.si seruus nu.11.de Ale.vsu.& aliatori, car.401. & numero 12.& 13.ubi si sunt plures debitores ad ratam possunt satisfieri de dictis bonis, tamen communis est in contrariũ, quòd non sunt hipothecata, vt per Lup.de vsur.comment.4.§.3.nu.55. car.152.& Nigusanti.de pignorib.2.par.4. memb.numero 155.

Et quando constituitur procurator ad exigendũ melioramenta, & vsuras, ac damna, & interesse, & postea per literas, vel aliter reuocetur procurator, & reuocatione facta fit solutio per debitores, uel executio mandati, per procuratorem, & postea procurator fiat decoctus, & non soluendo
81 † debitor erit liberatus, nec poterit molestari a creditore, si reuocatio mandati non fuerit sibi intimata, aut iudici ipso citato, aut scienti debitore, cùm requiratur scientia debitoris, iudicis, & ordinarij, aliàs talis reuocatio non præiudicat bona fide soluenti, & exequenti, sed solùm procuratori, tutori, aut administratori reuocato, Bal. in l.mandatum.num.20. uersi.quarto quæritur.C.manda. Bero.consi.187.num.72. & num.67.& seq.uol.1. Rimin.sen. consi.513. nu.10.& 15.uol.3. Alex.consi.83.nu.5.in fi. & nu.6.uol.7. Signo.de Homodc.cons.59. Pau.de Cast.in l.cum quis.§.si debitorem. ff.de solu. Doct.in c.mandato, de proc. Lancel.in sua insti. Cano.§.ad hæc. & §.quod si scientibus.car.155. Fely.in c.ex parte decani.nu.22.& ibi Barba.nu.101.de rescr. Cepha.consi.354.in prin.uolu.3.car.317. Cuma.consi.148.uers.ad secundum, Pract.Papi.in for.libel.in actio. Hippo. uers.mandatum, Anto.Gomesi.de contractib.c.4.de societate.nu.6.car.209.& ibi Apostil. Pet.Nicol.Mozzi.in tract.de contractib.tit.de societate, num.12.car.115. ubi loquitur in societate, factore, & administratore; & Rebuf.in sua praxi.benefi.rubric.de simo.resignan.num.31.seq.car.380.ubi loquitur in Iudice, Legato, ordinario, & Vicario Capra in tract.regula, & fallentia, conclu.28. & 29.car.68. quæ sunt notanda, quia sæpe eueniunt, & Mediolani, de anno 1585. euenit, & debitor LIBERATVS * cùm nec iudici, nec debitori esset intimata reuocatio legitimæ, quod facit etiam contra illas communitates, quæ constituunt procuratorem generalem ad exigendum, & liberandum, & nunquam curant illum reuocare, neque facere rationes reddere, & ille procurator exigit uirtute d. mandati, & postea moritur fallitus, uel non habet unde soluere possit, quia tenentur illi, qui cõstituerunt procuratorem de suo ad ratam soluere, si tempore eorum administrationis non reuocarunt mandatum, uel alios successores non reddiderunt certiores per supradicta. & ita CONDEMNAVIT * representantes communitatem Vulterranam Serenissimus Magnus Dux Aetruriæ dominus meus ad soluendum pecunias exactas per procuratorem Vulterranum, nomine communitatis, a quibusdam Florentinis, & mortuum sine hæredibus, ex eo, quia diu permiserunt illum stare procuratorem, & non reuocarunt, nec rationem petierunt, nec alios certos fecerunt, & sancta fuit sententia, quia uigilantibus,
82 & non negligentibus † iura subueniunt, & faciunt bene notata per Caballi.in consi. Aegid.lib 6.c.13 gl.6 in fi.car.385. Rim. sen.consi.641.nu.2.& 3.uol.4.car.34. Fran. Becci.consi.105.nu.25.& seq. car.201. doctus Bursa.consi.284.nu.8.uolu.3.car.161. Gigas consi.150.nu.5.& seq.car.166. & sentit Gab.commu.concl. lib 3. de fideiussoribus, concl.1.nu.112. car.339. quibus in locis.

ris habetur, quod negligens in exigendo, & petendo rationem administrationis a principale non potest postea contra tutores, uel eius hæredes, aut fideiussorem agere, quia talis negligentia sibi soli nocet, & ita sunt temperanda, quæ dixi in decis. 29. nu. 37. in fi. in 1. par.

Et licèt ex deterioramentis supradictis, & solutionibus ad tempus non factis, aut alienationibus irrequisito domino factis,
83 caducitas † possit declarari pluries, & sufficiat unam ualere, ut supra dixi in decisio. 30. hac 2. par. & non habeat locum, quando non apparet de inuestitura, nec de origine bonorum ecclesiasticorum, nec quòd
84 † ecclesia fuerit domina, & sic quòd illa bona sint dotalia ecclesiæ, aut loci pij, sed solùm de confessione, & inuestitura facta a possessore, uel authoribus suis, cùm tali casu sufficiat ecclesiæ acquirere possessionem, & dominium dictorum bonorum, per solam confessionem, & inuestituram illius, qui deteriorauit, alienauit, aut non soluit, aut suorum antecessorum authorum, ut dixi supra in decisio. 43. nume. 56. car. 611. & in Reperto. Decisionum, in uerbo, emphiteota recognoscens, car. 950. in 1. par. & sentit Crau. consi. 157. num. 5. & 7. uol. 2. Alex. consi. 52. col. 1. & 2. uolu. 4. Bursa. in proposito consi. 292. nume. 16. & seq. uolu. 3. tamen hæc sunt intelligenda cum grano salis, & non Iudaicè, ac ruditer, scilicet quando appareret prædicta bona contenta in confessione, aut inuestitura renouata aliàs fuisse prophana, & secularia, & suorum authorum, uel sua, aliàs ecclesia præsumeretur prius domina dictorum bonorum, & uti domina locasse, & concessisse, & haberet locum supradicta caducitas, & sic dicenti emphiteotæ incumbit onus probandi, ita sentit Alc. in consi. 12. nu. 1. & 2. tomo 1. lib. 1. car. mihi 11. Guid. Pap. decis. 172. utrum dominium, nu. 2. & 3. & consi. 146. nu. 1. Ias. in l. 2. num. 177. versi. decimosexto quæro. C. de iur. emph. Cuma. consi. 177. Bar. in l. cùm falsa, nu. 3. C. de iur. & fact. ignoran. sentit Bero. consi. 56. num. 18. uol. 3. car. 183. & facit Rota Putei decisio. 225. nu. 3. & seq. lib. 2. car. 239. aliàs sequeretur, quòd de raro haberet locum caducitas, maximè in Principatu Papiæ, ubi tot bella, & saccomanum, ac ruinæ fuerunt, & acciderunt, quòd uix renouatiuas inuestituras quis inuenire potest, & ob facilitatem perdendi, & furandi filzas prothocollorum mortuorum Notariorum, ut experientia docet.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXXIII.

ARGVMENTVM.

Milites Alchanteri virtute priuilegij sunt exempti ab ordinario, & solùm subiecti suo superiori & conseruatori ac sanctæ sedi Apostolicæ, & non possunt excommunicari ab aliquo, nisi a Papa.

Ordinarius potest extraiudicialiter, ut pars excommunicare impedientem vti sua iurisdictione, etiam exemptum, si ambo sunt præsentes, secus si non essent ambo p̄sentes.

Episcopus potest Archiepiscopum, & quemlibet etiam exemptum excommunicare in actu suæ iurisdictionis, si eum impediunt vti sua iurisdictione, non obstante appellatione aliqua, & hoc si sunt omnes præsentes, & in actu impediendi, quia ut pars, & extraiudicialiter hoc facit, & quomodo, ac quando hoc procedit, hic videto.

Appellans a præcepto comminatorio censurarum, vel a declaratione fienda aut denunciatione, non potest excommunicari, nisi prius cognito de veritate præcepti, & comminationis, & si excommunicatur, est nulla excommunicatio.

Absolutio ad cautelam quando potest & debet concedi, vide hic.

Iniuria manifesta, & legitima appellatio quando dicatur facta & interposita ad hoc ut possit, vel non excommunicari, vide hic.

Forensis iudicialiter non potest excommunicari, si impedit uti iurisdictione, quia non potest esse iudex in causa propria excommunicans.

Forēsis rōne delicti potest excōmunicari, si ibi reperitur uel p̄sonaliter citetur, aliàs nō.

Excommunicatus, an quando dicatur legitimè excommunicatus, & qñ non. vide hic.

Inferior non potest interpretari commissiones, & priuilegia, ac literas superioris, nec manu apponere.

Excommunicatus, qui intra annum non petit absolutionem, an sit suspectus, de hæresi. vide hic.

SVMMARIVM.

1 *MILITES Alchanteri sunt exempti, et immediatè suppositi sāctæ sedi Apostolicæ, & ab alio non possunt excōmunicari, nec conueniri quauis de causa, num. 5.*

Exempti non possunt ab ordinario excommunicari allegata, & exhibita exemptione. nume. 1. 5.

2 *Appellans a comminatione, futuro grauamine, denunciatione, & declaratione fienda, non potest excommunicari, donec de validitate præcepti, comminationis, & futuri grauaminis sit cognitum, aliàs est nulla excōmunicatio, & declaratio, nu. 5. 12. & 35. 49. & 50.*

3 *Iniuria quando est dubia, & non manifesta, index non potest excommunicare.*

Hospitale maioris Mediolani an sit sub protectione Ducis Mediolani immediatè, vel ēt Archiepiscopi, aut solius Archiepiscopi, ui de nume. 3.

4 *Episcopus non potest excommunicare impedientem aliquē actum, & factum Episcopi, vel sua iurisdictionis, si no est in possessione pacifica solus exercēdi, & faciēdi illū actū.*

5 *Priuilegiatus post allegatū, & exhibitū suū priuilegiū, nō pōt ab Ordinario excōicari.*

Sententia, & denunciatio excommunicationis contra priuilegium, est nulla. num 5.

6 *Appellans potest renunciare appellationi, & reuertēdo corā suo ordinario dicitur renūciasse appellationi, ēt interposita corā papa.*

7 *Excōmunicatus pōt stare in iudicio corā iudice appellationis, et sui superioris, ēt p̄ viā q̄relæ sup̄ illo articulo excommunicationis tantū, & attentatis, & ēt p̄ procuratorē.*

8 *Excōmunicatus pōt petere absolutionē in foro fori, non in foro poli, per procuratorem.*

Delegatus à Papa absoluēdū excōmunicatū, suspensum, & irregularem, non potest

 alteri

Iudex

38 *Iudex inferior non potest interpretari, & manū apponere, ubi superior disposuit, & aliquid fecit, aut commisit.*

Ordinarius non potest se intromittere in rebus, & negocijs, i quibus Papa, & superior manum apposuit, nu. 38.

39 *Excommunicatus nulliter, & iniustè potest petere Absolutionē ad cautelam, & summaria, ac apparenter solum pbare de nullitate, & iniustitia.*

40 *Excommunicatus fauore Animæ presumitur iustè excommunicatus.*

41 *Excommunicatus non dicitur, nec fateri se excommunicatum, qui petit Absolutionem ad cautelam.*

42 *Absolutio excommunicationis siue iusta, siue iniusta statim ualet, & ligat, donec contrarium iudicetur.*

43 *Absolutio excommunicationis ad cautelā potest fieri ad tempus, & ad diem, & cum conditioni, & cum reincidentia.*

44 *Excommunicatio debet fieri cum cognitione causæ, & præuia monitiōe, alias est iniusta, et si delictum, & iniuria sit notoria, & manifestum.*

45 *Excommunicatio declarata sine citatione est iniusta, sed tenet, & ligat, donec reuocetur.*

46 *Forensis ratione delicti dicitur subiectus, & potest excommunicari. & nu. 48.*

47 *Citatio personalis requiritur ad hoc, ut qs possit excommunicari, si non litigat.*

48 *Forensis quomodo debet citari ad hoc, ut excommunicetur, uel puniatur ob delictū, uide hic.*

49 *Excommunicari quis non potest, nisi nulliter si post Appellationem sit excommunicatus, denuntiatus uel suspensus.*

50 *Appellatio suspendit sententiam, & declarationem excommunicationis, interdicti, vel suspensionis, et si sit extraiudicialiter interposita. nu. 2. & 49.*

Idem Allegatio suspicionis, nu. 51.

Attentata post Appellationem in censuris debent reuocari. nu. 50.

Idem post suspitionem iudicis, cum causa, numero 51.

51 *Iudex Allegatus suspectus, cū cā, nō pōt ante cognitionem suspitiōis excommunicare.*

52 *Excommunicatus a lege, & a Statuto Episcopi, est ligatus etiam si sit forensis, & potest a suo Episcopo absolui, si nō est aliter prouisum a lege, uel Statuto.*

Episcopus in suo patrio, & edicto pōt sibi Reseruare absolutionem. nu. 52.

Excommunicatus ab hoīe nō pōt absolui, nisi a Papa uel ab eo, qui excōicauit. num. 52.

53 *Excōicatus occultus ante denūtiationē, & sniam pōt iudicare, agere, & Acta facere.*

54 *Excōicatus ad hoc, ut euitetur, requiritur declaratio, & denuntiatio, & ante habetur pro non scommunicato, nisi in casu percutientis clericum.*

55 *Excōicatus non potest alterum excōicare, interdicere, suspendere quouis in loco.*

Excōicatus in uno loco, & suspensus, est excōmunicatus, interdictus, & suspēsus ubiq; locorum. nu 55.

56 *Excōmunicari, quis nō debet nisi pro rē grauari, & ex iusta cā, & seruatis seruādis.*

57 *Iudex, qui excommunicat, uel absoluit, nulliter, aut iniuste tenetur ad damna, expensas, & interesse, & alias patitur penas, & num. 58.*

58 *Excommunicans, uel absoluēs aliquem nulliter, uel iniustè tenetur ad damna, expēsas, & interesse parti læsæ. nu. 57.*

59 *Iudex antequam absoluat excommunicatū, debet facere satisfacere partem læsam*

60 *Formam absolutionis a censuris uide hic remissiuè.*

61 *Excommunicatus, qui intra annum non petijt absolutionem, an possit inquiri a S. Officio, & puniri de hæresi, & quomodo, ac quando uide hic.*

62 *Minor 14. annis an, & quando possit excommunicari, & an teneatur ire Romam, & quid in Adulto, uide hic.*

Dictio (ante, intra, & post) relata ad tempus quando stat inclusiuè, et quando exclusiuè ui de hic. nu. 62.

Annus, Mensis, & dies expressus in minori ætate, & in alio tempore, quādo stat inclusiuè, & quando exclusiuè uide. nu. 62.

Excommunicari an, & quando possit Minor, & a quo absolui, uide. nu 62.

DECISIO LXXVII.

A Fauore del Sig. Pietro Anto. Lonatosi adducano di molte ragioni alla resposta del molto R. Signor Giudice à quo, & sua appellatione, & recusatione, doue egli pretēde potere ottener absolutione ad cautelam, ò uero gl'aggrauii fatti doppo gl'appelli dalla comminatione, declaratoria, & affixione di Ceduloni douersi reuocare, come atti fatti, de fatto.

Prima, perche apparisce, per li suoi priuilegii esser esēte, & īmediate sottoposto alla

1 S.sede Apostolica,& per † delitto nõ poter esser excõmunicato, nè dichiarato, ò denõciato per scõmunicato, vt cõcordat tex.in cap.1.§.1.de priuileg.in 6.ubi glo.fin.Geminia. in cap.Episcoporum,& ibi Franc.eod. titu.tex. ibi cap. cum capella Ducis, & ibi Abbas, de priuileg. Innoc.nu.2. Geminia. num. 11. & Franc.nu.7. in cap. dilecto, de sent.eccommun.lib.6.

2 Secondo, perche si è appellato † dalla comminatione,& futuro aggrauio, & cosi dalla seguita dechiaratione,& denõcia,dopo tale Appello, quale sospende ogn'atto futuro,& perciò non si poteua uenire a tal dechiaratione, & denoncia.Franc.in cap. pastoralis.§.uerum quia, nu.24.de appellatio.Imol.in clemen ad compescendam, in fin.de sequestr.possessio. cart.61. Marant. Spec. Aur. in 6.part. in 2. actus principa. num.169.& seq uersic. secus si appellatur. cart.238. Lancellot. de Attenta. cart. 278. num.24.colum.1.in 21.limita.Socin.cap.sacro,num.50.& seq.de sent.excom. car.282. latè Cur.Sen.cons.20.n.30. & seq.in 3.dubio etiam in extraiudicialibus. Imol.in c. constitutis il 2.n.12.& seq. & c.seq.& c.bonę,n.19.de appel.car.290.Dec.cõs.214.col. 2.n.2.& seq.& infr.n.49.& 50.

Terzo, pche nõ apparisce d'alcuna manifesta,& notoria ingiuria,ò uero offesa,si pche non cõsta la chiesa essere sola in possesso alcuno pacifico,di potere uisitare, & far render cõto al luogo del detto Hospitale, si perche detto Signor Lonato era tenuto obedire alle commissioni Regie,&suoi Gouernatori,si perche hanno dedotto,& prodotto il priuilegio di Pio Pontefice, doue dicono essere detto Hospitale immediate sotto la protettione Regia per l'edificatione,& unione fatta dal Duca di Milano,& comę authore, & defensore di tale Hospitale, & ancorche si potesse intendere altrimenti,saltim redit rem dubiam, & cosi
3 non est † manifesta,sed dubia, per ilche nõ si poteua uenire a tal dechiaratione, & denõcia. Doct.in c.qua fronte, ubi Franc.nu. 28 & 29. & ibi Præpositus, de Appel. Gemi.nu.20.& Franc.num.6.14.& seq.in cap. solet.de sent. excommun.libr.6. & ibi Docto.ibi Innoc.nu.11.& 12. bene facit Oldr. in consilio 93. Magister ordinis de Alchantara, colum. 2. in fin. & col.seq. cum alijs simili.Imol.in cap. consuluit, nu.2.de appella. cart.276. in cap. Pisanis. num. 2. de restitu.spolio, cart.58. in 2.part. & iniuria notoria,& manifesta, quando dicatur, uide supra allegata,& Franc.in c. solet.nu. 6.de sent.excõmun.lib.6. car.248.& Cęsar. Contard. in l.unica, limita.7. num. 57. & seq.cart.161.& limita.9.num.19.& seq.cart. 177.C.de momenta.poss.

Quarto,perche come parte extraiudicialmente nõ si poteua procedere alla fulminatione,dechiaratione,& denoncia,per nõ esser in possesso pacifico di uisitare, & far rendere conti, come si ricerca, perche non
4 basta † solo esser in sua Diecesi,ma ui è necessario il pacifico possesso, a uolere pretendere d'essere turbato, in sua iurisdittione, si come propriamente si fonda Innoc.in cap.uenerabili, de censib. num.4.& 6.ibi,dummodo in ueritate possideret, & ibi,in cuius possessione sit uisitandi, & ibi, quod adhuc tempore excommunicationis erat in possessione uisitandi,uel alterius iuris faciendi,& ibi secus si Episcopus non esset in possessione, & altre ragioni dadirsi qua giu da basso,& per Franc.in.d.cap.dilecto,nume.7.de sent.excommun. in 6.

Quinto,perche tal fulminatione,& denoncia è stata promulgata cõtra priuilegiũ Religionis Alchantara, & personam priuilegiatam post allegatum, & exhibitum
5 † priuilegium,per glo. in capit.1. in fin.in uerbo, quo ad præmissa.de priuileg. in 6. Paul.Burgosi.in tract.de irregularita.in 6. part.cart.365.nume.1.& cart.75. colum.1. casu.81.& per Probum,in addit.ad Ioannẽ Mona.in capit dilecto, num.12.de senten. excommun.in 6.cart.403. Gemi. & Franc. in cap. Episcoporũ, de priuileg. in 6.Fran. d.cap.dilectio,num.7. de senten.excõmun. in 6.secus si non esset allegatum, & exhibitum per supradicta, & tetigi supra in decisio.17.num.....hac 2.part.

Sesto,perche detto Sig.Lonato,nõ obstãte l'Appello,interposto ad Sanctã Sedem Apostolicã, hà potuto per uiã querelæ,& querimoniæ auanti al suo conseruatore delegato Apostolico,domandare aiuto, & defensione de suoi aggrauii, pche ciò domã
6 dando dr † renõtiasse Appellationi,quo facere potuit Doct.ĩ c.solicitudinẽ,ubi Frãc. in prin.& nu.5.de Appel.& in cap.qua fronte,nu.12.& nu.29. eod.tit. Felyn. in cap.per tuas,nu.7.& 8.de sent.excõmun. Gemin.cõsil.99.colũ.3.uersic.dico, quod istud etiam ante absolutionem ad cautelã, quo ad illũ

articulum

articulum tantum. Socin. in c. sacro, numero 33. & 34. de sen. excommun. & ibi Inn. nume. 7. car. 329. ancorche si sia in actibus extraiudicialibus. Inno. d. c. venerabili, sub num. 4. versi. & si postea, de censib. car. 267. & Imol. d. cap constitutus, il 2. in fi. de Appellat. car. 291. & c. constitutus, sub num. 7. eo. tit. car. 289. Lancell. de Attenta. in prima par. cap. 2. num. 8. & 9. car. 18. & 2. par. cap. 12. limita. 3. nu. 1. 2. car. 147. & anchora perche era pericolo di scãdalo, & Rixa, ut per Alba. consi. 78. nu. 1.

Settimo, perche excommunicatus põt
7 † stare in iudicio coram Iudice Appellationis, & sui superioris, & per uiam querelæ, super illo articulo excommunicationis tantum, licet non possit super aliis, nisi attentatis, vt per Hiero. Magon. in Rota Luca, decisio. 71. car. 219. num. 1. & 8. Lancellot. de Attenta, car. 223. amplia. 13. nu. 17. Ita Socin. in c. sacro, nu. 33. & seq. & nu. 47. de sen. excommun. car. 280. Docto. in cap. solet de sen. excommun. in 6. Imola, & Docto. in capit. significauerunt, de exceptio. sub numero 4. & 10. & in ca. dilectæ, num. 2. eo. ti. Inno. d. c. sacro, nu. 7. car. 329. & potest constituere Procuratorem, ad se
8 † defendẽdũ. Imo. in c. ex parte Decani, nume. 7. de rescrip. massime ne gl'attentati, post Appellationem, Lancell. de Attenta. c. 12. in 2. par. amplia. 13. nu. 1. car. 222. & ad petendam absolutionem cum causa, maximè ad cautelam. Fran. in cap. qui ad agendum. §. procurator, nu. 4. de procura. lib. 6. cart. 70. & in cap. solet, nume. 5. de sent. excommun. car. 248. Imol. in c. accedens, nu. 21. de præben. cart. 67. & in cap. venerabilem, nume. 11. & de electio. & in cap. intelleximus, nume. 4. de iudici. car. 7. Felyn. in c. porrò, num. 4. & ca. cum desideres, nu. 7. de sent. excommunica. & hoc in foro fori, secus in foro poli. Fran. in c. eos, num. 2. de sen. excommun. lib. 6. car. 261. latè Socin. in capit. super eo, nume. 7. & seq. de sen. excõmun. car. 396. & potest delegari talis absolutio, qui delegatus non potest alteri sub delegare, nisi esset in delegatione sibi concessum, ut per se, uel per alium, cap. fi. § cæterum. & ibi Doct. de offi. delega. Paul. Burgos. in tract. de irregularita. 3. par. §. Regulariter dicendum, colum. 1. carte. 68. & in 6. part. num. 1. & 4. & seq. cart. 402.

Ottauo, perche l'Appello interposto per il Procuratore del Signor Giudice à quo, non è stato, nè è ualido, per non
9 esser in specie † constituito ad appellandũ, come si ricerca acciò non faccia cadere il suo principale in pænam caso, che nulliter, & iniustè declarasset, & denunciasset. Soci. consi. 120. lib. 1. col. 3. Felyn. in cap. 1. colum. 1. vt lite non contestata. Roland. a Valle, consil. 43. nume. 11. lib. 1. per tex. in capit. omnino. 2. quæst. 6. & infra, num 57. & 58. ne apparisce essere fiscale, ne tale, quale si è fatto, nec ei creditur. c cum in iure, ubi glo. de officio deleg. facit Fely. consil. 5. in fi.

Nono, perche l'appello, de l'asserto Procuratore del Giudice a quo non si debbe
10 admittere, prima, perche è friuolo, † & è sopra l'inhibitione. & cosi interlocutoria per uirtu del sacro Concilio, sessio. 24.
11 ca. 20. Secundo, perche non † graua, atteso che solo vuole, che non s'innoua cosa, alcuna, lite pendente, & frustratorie Appellans audiri non debet. Imo. in capit. cõsuluit, nu. 3. & in c. cum in ecclesia, de Appella, num. 2. & in l. Iudex, in fi. ff. de re iudica. Natta, consil. 32. nu. 8. volum. primo, præcipuè cum non sit allegata aliqua causa rationabilis Appellandi, quæ erat exprimenda. Franc. in cap. ut super, in fi & in ca. Romana. §. si autem. in fi. de Appellat. in 6. Terzo, perche, priuilegium dicti Equitis Lonati remouet Appellationem, quo casu, cum sit inserta in priuilegio, non intel-
12 ligitur de friuola, sed etiam de † legitima p̱ Abba. in c. sup̱ eo de Appella. Ias. in l. 3. §. si is, pro quo, in prin. ff. quod quisque iuris, facit Lancellot. de Attenta. amplia. 8. nu. 11. car. 219. Quarto, perche apparisse l'Appello del Signor Lonato essere legitimo, & auãri la denoncia, & scõmunica, Rota decis. 8. alias 400. si quis, nu. 2. in nouis. de sent. excommun. cart. 3336. & sup. nu. 2.
13 Decimo, pche la † sospitione allegata, è friuola, & senza cã, quale nõ s'admette de iure canonico. c. causam, & ibi glo. fin. & Doct. de officio deleg. & c. legitima de Appel. in 6. uide supra in decisio. 28. nu. 95. & seq. & nu. 114. hac 2. par.
14 Ne meno gioua l'arbitre † allegato per esser suffraganeo, & sotto la iurisdittione, & obedientia Metropolitana del detto Signor Giudice a quo, & Arciuescouato di Milano, ut per Frãc. in c. postremo, sub numero 18. questio. 15. uersic. Decimo quinto quando suffraganeus, de Appel. bene

glos.in d.cap.legitima.in uerbo,forma,de Appella.in 6 faciunt quæ dixi supra decisio.27.num.114.hac 2.part. Oltra che tal conseruatore delegato, non puole essere
15 † allegato sospetto, ut per tex.in cap.1.de officio deleg.lib.6.& ibi glos.

Negoua il dir,ch'il Signor Lonato non hà speciale priuilegio, & personale, ma unito cum Monasterio,& religione,& cosi non poter eleggere tal cõseruatore da per se,perche tal priuilegio in piu luochi chiaramente dimostra,esset uniuersale, & speciale,& personale,& singulis, & in uniuersum,& coniunctim, & diuisim,& cosi ha
16 uer † tal authorita,adnotata per Socin.cõsil.50.uolum.1.Dec.consil.326.in casu. Cephal.consi.345.nu.14 & seq.uol.3.& Ruin. consil. 76. nume.4.consil. 159. colum. fin. uolu.primo,Bald.consil 158.nu.4.uolum.3.

Si come anchora dicono, nõ obstare tal priuilegio,& esentione, p essere tal cẽsura fulminata in la psona d'uno Administratore Regio, & di detto Hospitale, & nõ d'uno Caualiere di Religione d'Alchãtara, ne p causa de beni,ò caso di d. Religione, perche apparisce per la cõminatione,fulminatione,& denõcia,esser tutto ciò fatto in la persona del Signor Antonio Lonato,sub nomine proprio,nella quale è annexa tal dignità,& priuilegio,sicut anima in corpore,& essendo tal priuilegio amplo,& personale,quo ad etiã delicta,& cõtractus ubiq; locorum,non poteua essere promulgato
17 per scommunicato, come dice il † priuilegio,al quale sempre si hà da ricorrere ĩ tali casi,ut dicunt Gemin. & Franc. in d. capit. Episcoporum.& glos.fin.in d.cap.1.§.fin.de priuileg. in 6. & cosi non obsta il tex. in cap.cum Capella Ducis Burgundiæ.de priuileg perche tal priuilegio non era tanto amplo,come questo, perche ratione contractus, & delicti ubique locorum uult esse exemptos.Nam uerba priuilegij Leonis sunt hæc.

Ita,quod Archiepiscopi,Episcopi, Iudices ordinarij, & officiales prædicti etiam ratione delicti, aut contractus, uel rei, de qua ageretur, ubicunque committeretur delictum, iniretur contractus, aut res ipsa consisteret, nullam in eos, & eorum in aliquem, seu Monasteria, loca, membra, & bona prædicta tanquam prorsus exemptos,& exempta iurisdictionem, correctionem, superioritatem, Dominium, uel potestatem exercere,aut excommunicationis, suspensionis,uel interdicti, siue quasuis alias sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas promulgare præsumerent, vel deberẽt,nec ipsi sic exempti coram illis,aut eius dẽ Sedis Delegatis,uel subdelegatis ad iudicium euocari,aut quouis modo directè,vel indirectè molestari possent,uel deberẽt,&c.

Vnde ex supradictis uerbis, tam amplis, & prægnantibus, uidetur apparere, quod
18 non sumus in simplici † priuilegio. tex. cap. cùm Capella Ducis Burgundiæ, de priuileg. sed in quouis delicto, & contractu,ac re ubique locorum, & sic habere locum notata glo.in d.cap.1.in fin.de priuileg.in 6.& per Gemi. & Franc.in d.cap.Episcoporum, eod.tit. in 6. & Abba.in d.cap. cum Capella, & Franc.d.cap. dilecto, nu. 17.& ibi Innoc.nume.2.& Geminia.num. 11.de sent.excommun.in 6. & bene faciunt notata per Cyn.in l.fina. C. de iuris.omni.iudi. Abbas in Rubrica,de Appella.num. 11. & seq.Felyn. in cap. cum sit generale, nu.22. de foro compet.& Maria. Socin.in capitulo,si quis clericus, numero 52.& 53. eod. titulo, ubi clericus potest conueniri coram iudice seculari,si nomine alieno cõuenitur.secus si ut heres secularis,respectu clericatus Annexi.

Ne è uero,c'habbi ecceduto la cõmissione,nel pigliare li libri, pche q̃sto tacitè ĩest.
16 poi,che ha da riuedere,& far rendere † li cõti,che puole ĩ tal caso farseli portare ancora a casa,& considerarli per Bal. cons.152. ad euidentiam. uolum. 3. Socin.consil. 24. visis,colum.2.versi. & ideo volum.1.Deci. consi.90.vere.nu.8. Francis Martianesi.cõsil.2.li.1.Respõsorum diuersorum, car.11. nu.58.& seq.& Tobi. Noni.consi.63,co.1. & 2. facit Cepol.de seruit. Rustic. prædio. cap.7.ti.de seru.Et Austus Aquæ. nume.6. car.97 Bald.in Rubr.de contrahẽ. emptio. nu.26.ver.vltimo quæro Rusticus, uidetur text. in l.cuicunque.§. si ei apud quem.ff. de instit.Actio.tetigi in tracta. De Tutore.nũ.202.in i.par. & Bursat.cõs.105.lib.1.

Et quantunche le cose sopradette non paiano procedere in questo caso per hauer pceduto il R.Sig.Giudice a quo come parte extraiudicialmẽte p defensione del suo possesso di visitare,a cui è stato, & è le
20 cito gladio spirituali,se tueri † scõmunicãdo detto Signor Pietro Antonio Lonato per text. in capit. dilecto, & capit. quicunq;

cunque, de sen. excommu. li 6. & Amplam Doctrinā Inno. in c. venerabili, p totū, d cē sib. in 6. car. 267. (Anchorche sia esempto, & priuilegiato, & sottoposto immediate alla sede Apostolica, & habbi opposto, & prodotto tal priuilegio, & Appellatosi da tal monitione auanti la scommunica, & allegato la pendentia della lite a Roma, & hauere cio fatto iussu superioris, cui tenetur obedire, & negato dal detto Sig. Giudice a quo, & l' Illustriss. Arciuescouo essere in possesso alcuno di visitare, & far rendere conti,) Perche procedendo d'Arciuescouo, & suoi officiali, come parte, & non come Giudice, p nō poter esser Giudice in cā propria, & così proseguendo il suo officio, non poteua, ne doueua hauere alcuno risguardo a detto Appello, & altre eccettioni dedotte per il Sig. Lonato, per ricercarsi in quelle cognitione di causa, & cosi Giuditio, ma procedere, & proseguire il suo officio, & scommunicare, etiam che l'Appello fusse interposto ex legitima causa, ita dicit Inno. in d. c. venerabili. nu. 1. ver. sed Responde. & nume. 2. & 3. num. 4. ver. & quantumcunque, & sub nu. 5. ver. itē talis questio. de censibus in 6. & quamuis sit exemptus, & dicat se exemptum nō excommunicat eū, vt exemptū, sed qa nō permittit visitare Hospitale, & facere sibi rationem reddere, quod é eum spoliare possessione visitandi. Inno. in d. c. uenerabili, sub nu. 5. ver. sed dices, Abbas allegando car. 268. col. fin. vide inf. nu. 37.

Nientedimeno si risponde in piu modi a questo cōtrario, & fatto extraiudiciale,

21 Et prima † che la dottrina, & prattica dell'Innocentio nel d. c. venerabili, nō hà luogo, quando vno fosse in vn luogo, & l'altro, nell'altro, & cosi non fusse in actu impediendi, & alter in actu uisitādi, & sic quilibet ad diuersos actus diuertisset. Doct. in c. olim. de resti. spol. & in l. vim vi. ff. de iusti. & iur. Ruin. cons. 127. nume. 8. volum. 5. Plot. in l. si quando, numero 99. C. vnde vi. facit Gemin. in c. dilecto. nu. 11. de sen. excom. in 6. car. 310. & Cur. Sen. cōsil. 20. & 21. nu. 13. & seq. vt in casu isto, vbi Reuer. D. Iudex a quo erat in eius domo, & Ill. D. Petrus Antonius extra Ciuitatē, & locum Hospitalis, & non impediuit visitare, licèt opposuerit multas exceptiones, vt per Inn. in d. c. uenerabili. nu. 5. col. fin. uer. sed dices Abbas, car. 268.

Secondo perche non sono stati li subditi, c'hanno denegato li libri, & cosi li Hospitalieri, & persone dell'Hospitale, ma il Re & suoi agenti, come terzo, che pretende hauer superiorità in d. Hospitale, & potere quello uisitar, & far render conto per esser immediate protettore, & defensore di quello, & cosi ab initio, & ī secula dall'unione,

22 & fondatione in qua essere stato ī tal † possesso, quale non li è stato tolto, ma cumulatiuè, & come caso misto pmesso da per se, & cō l'Illustriss. Arciuescouo uisitare, & far render conti, il che comparendo per la sopradetta causa non poteua estraiudicialmente essere scommunicato. Innoc. d. c. uenerbili. sub num. 4. uersi. si autē cōtra, & ibi Butr. de Anania. in 7. casu facit. Octau. Pedemone. Decis. 156. num 16. & 17. cart. 741. & massime uolendo finire gli conti, & la ragione dell'administratione gia inco-

23 minciata, p il che ha da † finire lui, & poi l'altro cominciare. Inno. in c. Romana Ecclesia. num. 1. de censib. cart. 268. Regula, qui prior. de regu. iur. in 6. & tanto piu, che Rex, agés præuenit, ut per Hier. Gigas. cōs. 108. nu. 7. & 8. car. 136. Gramma. Decis. 30. nu. 6. & cons. 28 n. 11 & 12. Fran. Marci. decisio. 100. in 2. part facit Afflict. decis. 219.

Terzo, perche non apparisce l'Arciuescouo esser in alcuno possesso pacifico di uisitare detto Hospitale, ne di fare rendere detti conti, ne gl'Antecessori passati hanno mai essercitato tal officio, ma solo interuenuto all'elettione de deputati, & poi li Duchi, & Re, mediante loro agenti hanno visitato d. Hospitale, & tenutone cōto, & fatto rédere ragione dell'administratione, per ilche non essendo in tal posses-

24 so, nō † poteua uenire a tal cēsura, ut dicit Innoc. in d. c. uenerabili, per totum, & maxime sub nu. 5. col. fi. uers. secus autem esset, si Episcopus non esset in possessione, car. 268. Roland. cons. 46. num. 24. uol. 2. & nu. 25. & se bene si dice altra uolta hauer uisitato, si dice ciò hauer fatto cō forza, & cō

25 protesta della parte, & con † timore della censura cōminatoria, per ilche non si dice acquistare possesso per il quale possa scōmunicare, ma si bene altrui turbare del loro pacifico possesso. Alba. cōs. 78. n. 5 & seq gl. in l. 1. ī uerbo, Magna, circa prin. C. d seruit. & Aqua. Natta. cons. 227. nū. 2. uol. 1. Alex. de Neuo. cons. 77. num. 9. Boer. decis. 239. num. 6. uers. hoc uerum. Bursa. consi. 41.

nu.16. & 17. lib. 1. Crauet. consi.4. num.7. vers. consequenter cũ homines, & Cassane. in consuet. Burgundi. tit. Des Censes Rubrica 11. §. 11. vers. nunc vt dictum est, col. 2. in fin. car. 368. facit Imol. in cap. Bonę. nu. 4. uer. nota, quod Appellatio. de appel. tetigi supra, decis. 23. nu. 111. in fin. hac 2. par. Paul. Emil. Veral decis. 331. num. 3. lib. 3. & decis. 330. lib. 2. Dec. consi. 214. nu. 3. col. 3. & ancorche altrui fosse in possesso di visitare, & non di sarrendere li conti, & Administratione, non puole procedere a tal censura, perche sono Atti separati, & differenti, ut ex se patet, & demonstrat Conciliũ, per capitula separata, & ex uno nõ infer
26 tur ad aliud, quo ad † possessionē. anzi saria vnò indurre noua seruitù, & possesso, il che nõ è tenuto altrui tolerare, maximè al tero possidēte. Doct. in l. naturaliter, §. nihil cõe. ff. de acq. poss. l. 1. § 1. ff. de usufr. Bursat. cons. 58. nu. 8. uol. 1. Bero. cons. 133. nu. 18. uol. 3. Boer. decis. 239. nu. 6. col. fi. & Feder. Scot. in cons. 18. lib. 5. uol. 3. car. 445. & facit dictũ Rim. Iun. cõs. 19. nu. 44. & seq. uol. 1. Doct. in l. possideri. ff. de acquir. posses. ubi possessio & seruitus non extenduntur de una re ad aliam in separabilibus tetigi in d. decis. 23. num. 104. hac 2. par. & ad hoc est multum animaduertendum, quia nunquã fuit in possessione faciendi reddere cõputa, et administrationē, & ob id excommunicauit. & facit Rimi. Seni. cons. 350. nu. 17. uol. 2. Quarto, perche nõ si è proceduto extraiudicialmente, come si presuppone, ma giuditialmēte, il che Apparisce p̃ la citatione, & precetto il di 2. del Mese di Settembre 1580. & sua relatione, & per la sententia fulminatoria, & sua denoncia, &
27 Ceduloni, che tutti sono † atti giuditiarij, ut sentit Imol. in c. constitutis. Appellatio. col. 3 sub nu. 9. uers. sed certè posset dici, de Appella. cart. 290. Felyn. consi. 5. uenerabilis. facit Capici. Decis. 119. nu. 9. & Tiraq. de iure constitu. in prima part. num. 39. uers. sed id tamen, perilche non hà luogho la Dottrina dell'Innoc. in d. cap. uenerabili, ut ibi per eum, & Doct. perche l'atto della denoncia censurale è atto di giurisditione, & è mero giudiciale, & nõ lo puole fare, se nõ
28 † chi hà iurisditione: perche bisogna commandare ad altri tal denoncia uide Lancel. de Attenta. 2. part. c. 12. nu. 9. limit. 21. cart. 277. ubi contra. & infra nu. 32. sed uide Curti. Sen. cons. 20. nu. 31. et seq. & cõs. 21. n. 13. & seq. cart 36. a tal che nõ si poteua com-
29 metteret ali denõcie, ne affiggere tali † ceduloni, prima, che nõ fosse cognosciuto de ueritate Appellationis, Deci. cons. 522. n. 7. & Hier. de Mõte in q. 10. nu. 18. & 19. car. 49. Soc. in c. p̃ pēdimus. n. 261. seq. cart. 269. de sen. excõ. Cur. Sen. d. cõs. 20. nu. 34. & maxime aggrauando piu d. Denoncia, che nõ fa la snĩa fulminatoria, p̃che altrui nõ è tenuto euitare excommunicatum, nisi fuerit
30 † denũtiatus, & publicatus per cedulones, uel uerbis in locis publicis per il Concilio Lateranense, & la Bolla di Papa Martino, Felin. in c. ad probandum, de re iud. n. 8. & facit Dec. cõs. 522. nu. 13. Paul. Burgosi. de irregulari par. 6. car. 379. q. 9. ubi limitat nõ p̃cedere in percutiēte clericũ, quia statim qđ scit tenetur in priuato eũ euitare, nõ in uniuersale, & Cur. Sen. d. consil. 20. nũ. 30. & seq. & nume. 34. & quando Denuntia magis, quàm declaratoria aggrauat, tũc appellatio suspendit effectum Denunciationis
31 donec sit cognitum de ueritate † appellationis, alias acta, & actitata annullantur. c. tua. ubi glo. de sent. excom. Franc. in c. Pastoralis, §. uerum quia. de Appel. car. 50. & ibi Imol. num. 10. cart. 297. Soc. in c. sacro. nu. 98. de sent. excom. car. 283. & Lancel. in tract. de attenta. in 2. part. c. 12. limità. 21. nu
32 14. & seq. car. 277. & anchor, che tal † denoncia sia cõsecutiua alla cēsura, & sia sua executione, & si possa fare, ut sentit Imol. in d. cap. cõstitutis Appella. nu. 12. de appel. cart. 290. et che altrui facci delitto in loco exempto. Frãc. in d. c. Episcoporũ. sub nu. 3. de priuileg. in 6. car. 237. et Deci. in cap. ad hæc. num. 12. de priuileg. car. 25. Niente di meno ciò non procede quando operasse piu del principale, et quãdo uno fosse extra iudiciale, et l'altro iudiciale, et si ricercasse qualche cognitione di causa, come fa la denõcia ch'è giuditiale, et magis grauat & reaggrauat per supradicta, perche in modo alcuno non puol esser giudice intal causa, ut dicit Inno. in d. cap. uenerabili. de cẽsi. dõ uestando appello nõ poteua esser denonciato et affisso ceduloni; per nõ potere eseguire tal scõmunica, che è atto giudiciale, ut dixi supra nu. 28. & infra, n. 38. & Lãcel. de Atten. 2. par. c. 12. amplia. 8. nu. 7. & 8. car. 219. & lim. 3. nume. 21. & l'Appello essere superactu de futuro. Imol. d. c. cõstitutis Appellatio. num. 12. & 13. cart. 290. & d. c. bonæ. nu. 18. & 19. de Appella. car. 294.

Quinto.

Quinto, perche si puol appellare a fu-
33 turo † grauamine extraiudiciali. c. dilecti.
& c. bonę, & ibi Imol. num. 11. & de appel.
car. 294. vbi suspendit futura. Decian. consil.
34 214. nu. 2. & si dice † legitima, & ex cā iusta p
interposita, qñ è fatta per causa probabile,
& uerisimile. Imol. d. c. bonæ. num. 8. a tal
che prouata la uerità della causa di tale
35 appello, si dice esser † nullo tutto qllo, che
è fatto doppo, & cōtra tal'appello. Imol. in
d. c. cōstitutis appellatio, nu. 12. & 13. carte.
290. & potersi reuocarsi, & cassarsi, p il su
periore, & Giudice delegato. Inn. in d. c. ve-
nerabili, sub nu 4. uersic. & postea appare-
bit. de censibus. car. 267. & Imol. d. c. bonæ.
nu. 18. uers. item adde circa undecimam, de
appell car. 294. vbi loquuntur in censuris,
& però non exequitur sine cognitione cau
sæ, & ideo tal's excommunicatio nō trahit
secum executionem, & sic denuntiationē
& affixionem cedulonum. Lācel. ubi supra.
amplia. 8. nume. 7. 8. car. 219. & limit. 3. nu.
21. cart. 250. & amplia. 6. nume. 3. cart. 217.
Imol. d cap. constitutis. nu. 12. & 13. & cap.
bonæ. nu. 18. & 19. cart. 294.

Prouandosi adunque il Re, come succes
sore de Duchi di Milano, & sui agēti, esser
in pacifico possesso di visitare, & fare rēde
re li conti come protettore & defensore,
originario fondatore di tale unito hospi
tale grāde, & hauere incominciato a far
renderli cōti, & presi li libri p tal causa, &
nō ritrouarsi il S. Pietro Antonio pſente a
tale asserto impedimēto di possesso, & p al
tre cause sopra dette, apparisce esser uerifi
cata tale cā di legitimo appello, & cosi po-
tersi annullare, & cassare tali atti, & affixio
ni fatti dopò, & cōtra tali eccettioni & le-
gitimo appello.

Si dice anchora, che la dottrina dell'In-
nocētio nō ha luogo (è in actu extraiudi-
ciali,) ne detto S. Pietro Antonio Lonato,
pche il priuilegio concesso dal Summo
Pont. Leone X. alla religione d'Alchanta-
ra, & suoi caualieri particolarmente, è ta-
le, & di tal'parole pregnāti, & efficaci, che
cōprēde ogni via directa (cioè iudiciaria)
36 & indirecta (extraiudiciale) † p qual si uo
glia delitto, cōtratto, & cā, ubiq; locorum,
adnotata p gl. pen. in c. 1. in fi. de priuileg.
in 6. & Geminia. & Fran. in d. c. episcoporū,
eod. tit. facit quod dixi supra, decisi. 27 nu
... hac 2 part. Anzi per non esser suo
suddito, come dicono li priuilegij, non po
teua usare gladio spirituali contra ipsum
Reuerendum D. Iudex a quo extraiud. cia
37 liter, † defendendo se, & sua, sed gladio tē
porali, ut declarat Innoc. in d. cap dilecto.
nu. 2. & clarius ibi Franc. nume. 7 de sent.
excomm. lib. 6. & ibi Geminia. nume. 11. &
uide supra num. 20. nec iudicialiter, quia
non poterat esse iudex in causa propria, &
appellatio operantur eius effectum, ut di-
xi supra nu. 27. & 28. & se patisce interpre-
tatione alcuna bisogna ricorrere dal Pon-
38 tefice. perche † inferior non pōt interpre
tari, nec apponere manū ad notata p Gem.
in prohem. decre. §. sanè. nu. 5. cart. 4. in 6.
Dec. consil. 262. in fin. Bar. Ange. & Alex. in
Lex facto. ff. de vulg. & pupilla Alex. consil.
123. nu. 30. uol. 4. & Rebuf. in suis concord.
cart. 758. in si. Crau. consi. 137. numer. 8. lib.
1. tetigi supra, Decis. 31. nu. 63 in hac 2. par.
ubi limitaui, & in decis. 45. nu. 78. & 79. in
prima parte.

A tal che p le cose allegate, & altre de
dotte p gl'eccellentissimi aduocati del S.
Pietro Antonio apparisce tali atti fulmina
ti, & senza dilatione esser nulli, & da remo
uersi, latè p Cur. Sen cons. 20. n. 30. & seq.
& nu 56. & 60. saluo sempre in questo il mi
glior giudicio & maximè sanctę Matris ec
clesiæ Apostolicæ, die. 5 Octobris 1560. ita
Papiæ fuit IVDICATVM p D. cō
seruatorem iudicem delegatum, ut infra.

TENOR SENTENTIAE.

DIXIT, pronunciauit, sententiauit,
& declarauit, omnia, & quęcunque
gesta, facta, & attentata p præfatū
multū reuerēdū D Iudicem ordinariū as-
sertum visitatorem post exceptionem, &
appellationem interpositam p præfatum
Ill D. Comitem, & equitem Lonatū, & eo
nomine ab assertis requisitione, precepto,
ac comminatione eiusdem reuerendi D.
iudicis ordinarij, quòd eundem Illustr. D.
Lonatum, vti excommunicatum fulminas
set, publiceque denunciari mandasset, ac
deinceps ad alia, & iuris remedia opportu-
na, aliasq; sententias, censuras, & pœnas,
cōtra eūdē Ill. D Lonatū processisset, si nō
paruisset, & p vt latius d p̄dictis omnibus
legitur in actis sup inde factis, sub die. 7.
Septebris 1580 pximè preteriti. & quæ inde
inde facta, & sequuta, post d. talem opposi
tionē, & appellationē, ac seu appellationis

fore, & esse nulla, ac nullius valoris, roboris, & momēti, ac vti de facto facta, tollēda, & remouēda esse, ꝑ vt ita ꝗ his scriptis tollit, remouet, & annullat, oīaq; in pristinū statum reducit, in quo erant tempore facti pręcepti, & Appellationis interpositę prędictæ, saluis in reliquis cuiuscunque tertij iuribus, & iurisdictionibus, & inde, &c.

BORGN. CAVALC. VIC.
Papiensis Iudex, & Conseruator.

A Qua sententia fuit Reclamatum, & querellatum, & uniuersa terra cō mota, & redditaratio supradictæ sententiæ, & illa iustificata, pro vt uidere erit in Tertia parte harum mearum Decisionum, sub Titulo de Delictis.

Et post quàm inciden ter hic cadit, materia aliqua de excommunicatione, aliquos casus quotidie occurrentes tangere tantùm pro utilitate iuuenum hic proponere decreui.

Et primo, quod quādo quis dubitat, an sit excommunicatus, & ligatus, siue sit delatus, siue occultus bonum est ad cautelam
39 potere † absolutionem fauore animę, & quo ad iudicium sufficit a principio summariè, & semiplenè probare, & apparenter de nullitate excōmunicationis, aut post appellationem fuisse denūtiatum, quia Iudex tali casu potest absoluere ad cautelam, donec lite finita aliud fuerit declaratum, vt per Abba. in cap. Apostolicę, nu. 10. de exceptio. Geminia. & Franc in cap. solet, de senten. excommun. lib. 6. Didac. prima part. Relectio. §. 12. nu. 7. & 8. uersic. de Absolutio. cart. 423. Fely. & Imol in d cap. Apostolicæ, Rota decisio. 308. si quis petat. de sent. excōmun. in nou. Felyn in cap. ueniens il 2. in fin. de Testib & Paris. consi. 28 nu. 40. & seq. uolùm. 4. Mascard. de probatio. conclusio. 699. nu. 4 & seq. cart. 87. lib. 2. Et
40 ratio esse potest, quia in dubio † fauore animæ potius præsumitur excōmunicatio ualida, & ligare, & quis potius excommunicatus, quam aliter, vt per Abba. in cap. cū ab ecclesiā, nū. 11. de offic. ordinar. & tetigi supra, decisio. 30. num . . . . hac 2. part.
41 Nec videtur fateri se esse † excōmunicatū, ꝗ petit absolutioné ad cautelā, quo ad se, & in foro contentioso, secus in foro pænitentiali, q tali casu sibi credendū est. Socin. in cap. de Monialibus, nū. 10. & seq. de senten. excōmun. car. 296. & Mascard. d probatio. cōclusio. 700. uolū. 2. Et talis absolutio ad cautelā ualet statim etiā si sit facta sine citatione partis, & Appellatione pē
42 dente fauore animæ, donec † aliud appareat, & declaretur. Geminia. in cap. venerabilibus, §. sed si, & ibi Franc. num. 3 de sent. excōmun. lib. 6. Franc. in capit. qua fronte, num. 26. 30. & num 42. & 43. & in capit. pastoralis. § si uerò, in fi. & ibi Imol. nu. 11. de appella. Dec. in d. cap. qua fronte, nu. 7. in fin. Lancellot. de Attenta. in 2. par. cap. 12. limit. 23. cart. 279. Bero. cons. 50. num. 60. & num. 78. uolum. primo. Paris. consil. 28. nū. 44. & seq. uolum. 4. Doct. in capit. solet, de
43 sent. excōmun. lib. 6. † & pōt fieri etiā ad tēpus cum reincidētia, Frāc. Marc. decis. 863. in fin. in 2. par. Dec. in capit. adhæc, in fin. & ibi Franc. num. 10. & Appostilla ad Dec. in cap. qua fronte, de appel. vbi non requiritur alia monitio transacto tēpore. Paul. Burgosi. in tract. de irregularita. in 6. par. num. 9. car. 365. & vide Caballi. in constitu. Egidia. libr. 3. cap. 4. num. 8. cart. 155.

Secundo, quod antequam Iudex excom municat aliquem ob delictum patratum, præceptum spretum, & alia commissa non obseruata, uel declaret, aut denuntiet pro
44 excommunicato, † debet cum cognitione causæ hoc facere, & citare eum, cum trina monitione, vel unica, cum tribus monitionibus ꝑemptoriæ. glos. in c. sacro approbante, per illum tex. de sent. excommunica. Didac. in Relectio. §. 9. num. 4. & seq. car. 398. Mandosi. in sua praxi, cart. 130. quæstio. 26. & quæstio. 31. Abba. in capit. Sacerdotibus, nu. 6. & 7. Ne cleri. Vel Monach. Corne. cons. 52. in hac consultatione lit. C. & seq. uolum 4. & Paul. Burgosi. tract. de irregular. §. sed quæro, car. 354. ubi dicunt procedere etiam quòd sit notorium, & manifestum deliquisse, ubi Didac. d. §. 9. sub num. 6. dicit esse communem, quando ab homine est fienda declaratio, quia posset satisfacere, & se corrigere. Franc. capit. cum sit. §. præterea, nu. 3. & 8. de appella. Mandosi. in addi. ad Roman. cons. 399. & vide Abba. in capit. quoniam, de fil. præsbit. & in cap. peruenit, de appella. & ibi Dec. & Additio. ad Dec. lit. A. Et si excommunicat sine
45 monitione, est † iniusta, sed tenet, & ligat, si habet iurisdictionem, donec reuocetur, vt per Didac. d. §. 9. nu. 6. & seq. cart. 399. Docto. in capit. fin. de foro compet. ubi uidenhar

tur tenere non procedere in forense, & vide Paul. Burgosi. de irregulari.§. sed ut magis,nume.1.& seq.& §.sed quæro.cart. 556.tex.& docto.in cap.Romana.§.porrò, & ibi Ioan.Monach.Dominc.de sent.excō mun.lib.6.& Mandosi.in additio. ad Lap. allegat.73.lit.B.cart.72.colum.3. Decian. in cap.Reprehēsibilis,num.5.de appella.& Socin.in capit.sacrò,nume.328.& sequen. de sent.excom.car.291.& quid pro præteritis,& præsentibus culpis,uide tex.in d.cap. Romana,§.porrò,§.seq.& ibi Ioan. Monach.& Dominic.nume.3.car.309. & Franc.
46 nume.3.cart.250.ubi & † forenses etiam dicuntur subiecti ratione patrati delicti, Abb.in cap.a nobis,il primo,nume.7.& 8. de senten.excommuni.Fely.in cap. cum inferior,num.1.& 2.de maior. & obedien.& ibi Abba.& Imol.nu.11.cart.305.& Felyn. in cap.prudentiam,nume.5.versic.Responde ad argumentum.de offi ordi.

Et ista prima citatio,& monitio dēt esse
47 personalis,& non ad † domum,ad hoc,vt quis possit excommunicari & dici verus cō tumax,si non est facta diligens inquisitio, nec latitet,alias secus,si constat ex actis,docto.in cap.pastoralis,per illum tex. de foro compet.& ibi latè Maria.Socin.num.13.& sequen.in 2.principali articulo,docto.in c. fin.ubi Abba.nu.6.& Felyn.eod.titu.Corn. consil.52. in hac lit.C.& sequen. uolum.4.

Si verò est forensis,& non habeat domicilium in loco delicti, sed aliunde habeat certam sedem,& mansionem,necesse est il
48 lum † citare in loco delicti personaliter, si ibi reperiatur, sin autem,citare eum extra territorium per literas subsidiales ad locum, ubi degit,& stat delinquens, & inobediens,& si iudex ille noluerit citare,nec literas exequi consulere poterit superiorem,ut eum cogat exequi, uel habebitur pro citato, & si aliter proceditur, citatio erit nulla. Bursa.consil.74. numero. 101. & sequen.uolum.1.Rimi.Seni. consil. 729. nume.18.& sequen.uolu.4.cart.133.Bossi. practi.crimin.de citatione, nume.23.cart. 75.doct.in cap.fin.de foro compet.Maran. Spec.Aur.in 6.par. de citatione,nume.40. nec poterit excommunicari, & si excommunicetur,erit nulla, secus si esset iniusta, iniqua, quia teneret, & ligaret,cap.sacro approbante, per illum tex.& in capit.per tuas,de sent.excommun.& cap.solet,& ibi Gemini.libro 5.& dixi supra Franc. in cap. cùm sit Romana.§.præterea, numero. 12. de appella.car.6.Maria.Socin.in c.pastoralis,nu.13.& seq.de foro compet. Rota decis.271.si mandato.Innoc. in cap.fi.de eo, q. met.in possess.cā rei seruā.car mihi.148. Cor.cōs.143.lit.I.& K.vo.2.Roma.cōs.482. in casu pmisso.nu.5.& 6. & ibi Mādosi.lit. E.Abba.in ca.a nobis.nu.6.De sen.excommuni.& si appellat a tali nulla citatione, & inordinato pcessu, vel a comminatione,& præcepto,vel a grauamine præsenti,
49 & futuro ante † excōmunicationē, & declarationē,aut denūtiā,& interdictū,& deinde sequatur excōmunicatio, interdictū, vel denuntiatio, tunc est nulla,& non ligat.d.c.sacro approbāte, & c. per tuas, & ibi glo.& Docto.Franc. Perusi. in c.adhæc il 2.de appella.Bal.in c.sæpe,nu.14.de appella.car.268.Dominic. cons.99.super primo,col.2.& 3.latè Cur. Sen. consilio 20. numero 30.& seq.Lancell.de Attenta.in 2.par.c.6.numero 8.& 9.& car.175.& car. 280.nu.12.vbi dicūt idē,si eēt interdictū, vel denuntiatum cum conditione, vel dilatione,& ante conditionem,aut diem,esset appellatum,& Lap.allega.73.numero 4.car.315.Franc.in cap. præterea,num.11. & 13.de appella.Lancello. de Attenta.ca. 12.limi.50.nu.176.in 2.par car.312.Bald. in cap.præterea requisiuisti, numero 1.de appella.car.266.& Fely.in c.ad probandū
50 num.6.de re.iudi.& ista appellatio † impedit effectum,etiam si extraiudicialiter sit interposita,cap.cum dilectus.de Religiosi. Domi.Ioā.Saison.in consuetudin. Tours. car.35.colum.2.Abba. consilio 33.num.2. & 3.in fin.volum.primo,car.15. & in cap. Bonæ memoriæ,nu.10.& c.dilecti,num.2. de appella.Lancellot. de Attēta. cart.232. num.26.Tomas Fastol.decisio,causa.5.dubio 19.nu.2.car.637.Abba.in c.considerauimus,num.1.de electio. & supra,num.2. & vide Socin.in c.intelleximus, nume.29. de nou.oper.nuncia.cart.90.vbi etiam tāquam attentatum debet reuocari ante omnia,&per Lancellot.de Attenta.2.par. cap.11.num.31.car.193.& cap.12.limit.21. car.276.Rota decisio.36.in 2.dubio de pcura.in nouis.Didac. practi.quæst. cap.23. sub num.2.in fin. versic. illud tamen, cart. 726.Geminia.d.consi.99.col.2. & 3.Franc. d.cap. pastoralis,§. verum quia,& cap.adhæc,colum. 1.de appella.Idem est,quan-
51 do allegaretur † Iudex suspectus cum

causa legitima ante sententiam, & declarationem, ut per Lap. allega. prima, num. 1. & 2. Lancellot. de Attenta. in d. 2. par. cap. 6. num. 9 cart. 175.

52 Tertio, quod † excõmunicatus a lege, & canone, & a statuto, etiã q; sit forensis, & ignorãs, (quia tenetur scire leges, & statuta saltim sinodalia, & edicta Episcopi, ut in cap. a nobis, il primo, & ibi glo. in uerbo, Nõ nisi subditi, de sẽt. excõmunica. Didac. in Reiectio. §. Decimo, nu. 2. car. 400. & in c. si quis suadẽte diabolo 17. q. 4.) põt a suo Episcopo absolui, si non est sequuta sententia, aut declaratio hominis, cap. nuper, in fin. & ibi glos. in uerbo, Tunc erit absolutio, & ibi Abbas, num. 5. & 6. de sent. excõmun. Imol. in capit. pastoralis §. præterea, nume. 11. de offic. ordina. cart. 282. lib. primo, Geminia. in cap. placuit, nu. 1. causa. 6. quæstio. 4. cart. 245. Socin. in cap. officij, num. 11. de sent. excommun. cart. 373. Abb. in cap. graue, & ibi glo. de præb. Geminia. in cap. Romana §. caueant, nu. 4. de sent. excommun. libr. 6. cart. 309. & hoc nisi a canone, uel a statuto, aut a cõstitutione sit reseruata absolutio ipsi Papæ, aut Episcopo, cap. nuper. de sent. excommu. Franc. in cap. qua fronte, num. 43. de appella. sentit Geminia. in d. cap. placuit, nume. 1. causa. prima quæstio. 4. car. 245. Socin. d. cap. officij, nu. 27. & seq. cart. 375. colum. 3. si uero est excommunicatus ab homine, tunc non põt absolui, nisi a Papa, aut ab illo, qui condemnauit, & qui absoluit peccat, & puniri potest, ut dicũt supra allegata; & ideo Illustrissimus Cardinalis Papiæ. in suo edicto facto contra Turbatores suæ iurisdictionis reseruauit sibi facultatem absoluẽdi, & illi de Mortaria, & Vigleuani excõmunicati ob inobseruantiã edicti, & ex cõicationis perierũt diuino iudicio ĩtra annũ, & paulopost, de anno 1580. ut omnibus notum est, nec ab Episcopo Vigleuani poterant absolui in foro fori, ut per tex. in c. nuper. §. fin. & ibi glo. in uerbo, tũc erit, & ibi Abba. num. 5. & 6. de sent. excommun. & tex. in capit. graue, & ibi glos. de præbẽd.

53 Exinde † occultus excommunicatus antequam sit denuntiatus, & declaratus potest agere, sententiare, & acta facta facere, Bursa. cõs. 14 nume. 6. uolum. primo. Rota decisio. 24. Nota, quod processus in antiquis Apostil. ad Vber. de Bonacursi. in sua Pract. num. 2. cart. 51. Felyn. in cap. ad prohandum, num. 5. & 6. de Re. iudi. & in Repertorio, in verbo, sententia lata æb excõmunicato, & in verbo, excommunicatus occultus, & in verbo, sequent. Roland. consil. 46. nu. 35. uol. j. Quia requiritur denuntiatio, & declaratio, & cum cognitione cau-

54 sæ † ad hoc, ut excommunicatus euitetur, & habeatur pro excommunicato, quia posset esse, & quod non esset excommunicatus, & quod iusta de causa egerit id quod facit, vt dicit Hiero. de Monte quæst. 11. num. 15. & 19. Socin. in cap. de Monialibus, sub nume. 17. & 18. de sen. excommun. cart. 297. Dec. consilio 483. nu. 27. in fin. & consi. 522. num. 7. cart. 548. Rum. consilio 153. num. 17. volum. primo. facit Ripa in l. his, cui bonis, num. 27. ff. de uerb. oblig. & Alphons. Mendoc. in tract. de compatibil. & incompatibili. benefic. in prima part. cap. 18. num. 21. seq. cart. 44. Dec. in capit. peruenit, num. 12. de appel. Franc. in c. pastoralis, §. uerum, nu. 27. eod. tit.

Quarto, q; excõmunicatus, interdictus, uel suspensus (non nulliter, sed iuste, aut iniuste,) non potest alterum quouis in loco

55 † excõmunicare, interdicere, neque suspẽdere, quia defectus est in iurisdictione, & vbique locorum excommunicatus, suspẽsus, & interdictus. Alex. cons. 41. num. 7. uolum. 5. Paul. Borgosi. de irregula. 5. car. 349. & cart. 444. num. 64. Fely. in Repertorio, in verbo. Excommunicatus in vno loco, col. 239. in fin. & col. 238. Abb. in c. quod nonnullis. in fin. De priuileg. & in cap. clericos. n. 3. De cohabit. cler. & Monac. Lãce. de Attenta. cart. 280. num. 11. & Nauarra, in suo Manuale. confessio. cap. 27. nu. 4. car. 684. quod intelligo si non est occultus, & non ignorat excommunicationem, & interdictum, per supra paulo ante dicta, & per Fely. in d. Reperto. in verbo. Excommunicatus occultus.

Quinto, quod Iudex dẽt multũ animaduertere, antequam aliquem excommuni-

56 cat, quia non † debet nisi de re graui, & in subsidium aliarum pęnarum excommunicare, & maximè debitores, vt dicit sacrum Sanctũ Cõciliũ Tridentinũ. sessio. 25. cap. 4. cart. 245. & si iniustè, aut nulliter excõmuni-

57 cat † tenetur ad damna. & interesse, & ad expensa, & actione iniuriarũ, & efficitur irregularis, si celebrat, & potest puniri, maximè quando sine cognitione causæ fulminanter hoc facit. d. c. sacro approbante. de

sent.excommuni.& ibi Doct.Lap. Allega. 13.car.54.Allega.73.& ibi Mandosi.col.1. Didac.Relectio §.9.nu.6.&seq.car 498.Nauarra.in suo Manuale confess.car.687.co.1.ca.27.nu.4 & 8 Gemini.a.c.cum medicinalis,§.superior.nu.2.& seq.de sen.excom mu.li.6.car 304.Toma.Fastol.in Decisionibus suis,causa.4.dubio.14.car.635 Fely. in cons.5.col.fi.& latè Paul.Burgosi.de irregularita.par.6.car 368.& sequē. & cart. 362.§.pena.Sicut ēt tenetur de suo, & ad

58 damna,quando† Absoluit non absoluēdū & sine citatione,& cognitione causæ, ut p Paul.Burgosi.ubi supra,car.404.nu.16. Franc. in c.qua fronte.nū 30 & 36. de appella.

Et dēt antequam absoluat excōicatum

59 iudex facere restituere dāna,& expēsas factas parti lęsæ,si pōt,quia talis sine satisfactione non potest absolui.c.parrochianos in fi.uer.ipsosque.& in cā. ex tenore, ubi gl.in uerbo dēat in fi de sen. excom. Plot. in cōsi.72.num.14.car.320.sentit Pau.Burgosi.de irregularita.in 6.par. numero 18. car.818.ubi dicit ualere,si est absolutus.& car.403.nu.11 & 16.

60 Formam autem† Absolutionis habes in constitutionibus Sinodalibus Eparus Papiæ.car.36.cap.20.& est tex.in c.ex tenore & c.ea noscitur.de sen.excō.Pau. Burgosi. de irregulari.in 6.par.num.9.car.403.ver. consequenter,& bene,ubi debet facere iurare [illegible] de parentio mandatis ecclesię & uidere,an sit excommunicatus propter contumaciā, uel propter offensam manifestā, aut dubiam,& satisfacere parti læsæ,vel cauere de satisfaciendo.

Ad vnū tn̄ aduertendum magnopere esse existimaui,ut excōmunicatus ligatus p curet absolutionē ante annum a die scientia,& intimationis,quia si perseueraret in

61† excōmunicatione iudiciali p annū possett ab inquisitoribus molestari,& tāquā suspectus de heresi de leui puniri, ob claues ecclesiæ spretas, si ex causa ciuili,& extra fidē fuerit excōmunicatus,si vero ex cā fidei erit excommunicatus,tamquā hæreticus, puniri poterit.ita Franc.& doct. in ca.cum contumelia,in fin.de heresi.lib 6 Alber.in rubr.de Heret.lib.6 quest.13 nume 34 Ludouic. Careri.de Hæresi. nume. 21. Ioan.a Royas.in singularibus suis,fauore fidei,singula. 60.Excommunicatus car.55.Ambrosi.de Vigna.Tracta.de Hæreti.numer.192.

& 193.& ibi additio.Franc.Pignæ.cart.72. quamuis Ambrosi.in d.nume.193.dicat, p excommunicati pro alio crimine,uel contumacia,quā fidei,non sunt hæreticis, nec suspecti de hæresi, sed per ordinarium seuerè pro qualitate criminis puniri posse, vt monet in simili sacrum Concilium Tridentinum,sessio.24.capit.8. Graue peccatū,car.197.& ita rescriptū fuisse Episcopo Ferrariensi circa quosdam excommunicatos,qui non petierunt absolutionem intra annū mihi dixit.M.R.Pater. Inquisitor Papiensis ualde Doctus,& practicus de anno 1585.& uide Frater Vmber.in praxi.iudicia.inquisi. cart.101.in uerbo Excommunicati,tamen ego semper consultorem, & laudarem bonum esse intra annū petere absolutionē ad euitādam sinderesim cōsciētiæ,& posset liberè &christianè viuere.

Et qui excōmunicatur ob delictū, & pcussionem factam in clericum, debet esse puber,& sic maior 14. annis, si est masculus. Si fæmina 12.annis ad hoc,ut teneatur

62 † ire Romam, si est minor annis nouem,non excommunicatur fœmina,si masculus idem si est minor decem annis,Henric.Boich.in cap.primo,nu.5.de delict.puero.car. 184 & in cap fina.& per illum tex. de sent.excomm.si maior,usq;annū 12.aut 14 respectiuè tunc excōmunicari pōt, sed Episcopus potest absoluere. d.cap fin.& ibi doct.in c.si quis suadente diabolo.17.q. 4 ubi Rebuf.cart. 186.col.2.& Abb.in cap. primo,de sent.excom.si est maior, & sic adultus,tunc debet a Papa absolui,si casus est Papalis, ut dicit Rebuf. ubi supra.cart. 587.colum. 1. uersicu. 15. & si est in anno 12. aut. 14.an dicatur pubes, & possit absolui ab Episcopo, uidetur dicendum, quod sic fauore imbecillitatis animi, & minoris ætatis. per text. gloss. Barto. & §.d.ct. in l patronus †.Sempronio.ff.de lega.3.& Bartol.in l.meminisse nume 6.ff.de offic.proconsl.legat.& videtur text.in l.prima.ff.de manumissio. ubi dicitur. Non enim maiori uiginti annis permittitur,sed minorem manumittere uetuit,iam autem minor non est,qui diem supremum, agit anni uigesimi.gloss.in l.si minor.ff.de uerbor.oblig.text.in l. prima.§. quod dicimus intra diem.ff. de successio. & l. qui ante Calendas,& ibi Paul.de Castr.ff.de uerbo. obliga.l.minores. ff.de iur.immunit.Bart. in l.secunda.§. creditum. nume. 6. 7. & ff.

si

si cert. petat. latè Sforcia. Oddo. in suo docto. tracta. de restit. in integr. in prima par. quæst. 2. artic. 7. & 8. numero. 51. & 62. car. 18. & articu. 9. quibus in locis etiam habetur. quid quando est dictum intra tempus mensis, vel ante mensem, aut in mense vel ætate. 14. annis, & quid quando a lege, & statuto, aut ab homine hoc est inductum, & per Bartol. in consilio. 76. pluries contingit, & ibi appostilla. volum. 1. Mandosi. in pract. in tracta. de ætate. mino. cap. 4. num. 15. cart. 158. & Ioan. de Sylua in tracta. de benefic. in tertia part. quæstio. quinta, nume. 28. carte. 150. quæ possunt extendi ad eos, qui volunt obtinere aliquod beneficium, uel ordinem sacrum.

DE CONTRACTIBVS, DECISIO XXXIIII.

ARGVMENTVM.

Ludentes ad cartas si faciunt partitum, & ex parte unius sit adimpletum, uel adimplendum, non potest alter se pęnitere, parte contradicente.

Partitum est conuentio clara inter ludentes ad primeram, quia est conuentio certa de incertis.

Pacta sunt obseruanda à ludentibus, & eodem modo resoluenda, quo fuerunt inita.

Pœnitétiæ non est locus quando ex parte unius fuit adimpletum, vel est adimplendum.

Contractus eodem modo debet rescindi, quo est celebratus.

Certum de incertis valet, & dicitur res clara, & apparens.

Ludentes si deponunt pecunias causa aliquid faciendi, non potest unus sine consensu alterius recedere à conuentis.

SVMMARIVM.

1 *TRANSACTIO, & conuentio inter ludentes debet attendi, & non est locus pœnitentia, quando ab una parte fuit adimpletum.*

2 *Transactio est contractus innominatus, ex quo nulla oritur actio, declara, ut num. 12. & sequen.*

3 *Contractus innominatus quando res adhuc est integra, potest dissolui, & est locus pœnitentia, declara, ut nu. 14.*

4 *Conuentio, & pactum generale, & incerta nō obligat cum de quo senserint partes non appareat.*

Promissio generalis, et incerta non valet, nec obligat, nu. 14.

Declara, vt nu. 12. 16. & seq.

5 *Approbare dicitur, qui non improbat, vt nu me. 20.*

Qui tacet consentire uidetur, nu. 5. & vide nu me. 20.

6 *Qui potuit prohibere, & non prohibuit, culpa non caret, & consentire videtur, vide nu me. 22.*

7 *Contractus à principio sunt uolūtarij, ex post facto necessarij.*

8 *Contrarius sibi non est audiendus.*

9 *Conuentiones, & pacta vim à lege accipiunt, & sunt attendenda, & obseruandę.*

10 *Pactum semel approbatum siue sit utile, siue damnosum, debet obseruari, & non retractari inuita parte, & in pactis non est locus pœnitentia, nume. 11. & seq.*

12 *Verba dubia generalia intelliguntur secundum consuetudinem loci, & personarum illius exercitij, de quo agitur, num. 16.*

Contractus correspectiuus non potest rescindi, altera parte nolente, nu. 12.

13 *Implementum habetur pro impleto, si per eū non stetit, quin adimpleatur, sed per aliam partem, nu. 14.*

Ludentes si deponunt aliquid pro aliquid faciendo, & unus adimpleuerit, vel est paratus adimplere, & alter repudiat, & nō vult ualet pactū, & conuentio, & datur depositū ei, qui adimpleuit, vel uoluit adimplere, nu me. 13. 14.

14 *Pœnitentia non est locus, quando contractus est perfectus, & unus adimpleuit, uel adimplere*

plere paratus est, nu. 12. & 13. & sequent.

15 *Pactum nudum vestitur coherentia contractus, & parit actionem.*

16 *Communis usus loquendi loci, & personarũ semper debet attendi pro intelligentia alicuius sermonis, & nu. 12.*

17 *Stipulatio intelligitur per uerba obscura intellecta à partibus.*

18 *Venditio facta alicui pro eo, quod iustũ est, dicitur certa, & valet.*

19 *Legatum certum de incertis, ualet, & tenet. Certum dicitur illud, quod à contrahentibus intelligitur, uel a communi usu loquendi, nu. 12. 16. & seq.*

20 *Solemnitas eadem requiritur in distractu, quæ fuit in contractu, & num. 21.*

21 *Distractus resolui debet eodem modo, quo contractus, & nõ sufficit sola taciturnitas.*

22 *Nemo tenetur alium adiuuare, si non vult, & ob id puniri non potest.*

DECISIO LXXVIII.

QVIDAM Scolares tẽpore Natalis anni 1560. in ciuitate Pisarum ludebant ad primierã (& essendo andato il resto tra di loro) datis cartis, vnus ibat ad primierã, & alter ad fluxum, & ille, qui ibat ad primierã debebat prius uidere cartas, postea uidere ille, q̃ ibat ad fluxũ, & trãsegerũt, & fecerũt pactũ inter se, ponẽdo oẽs pecunias in unũ, ꝙ ille, q̃ ibat ad fluxũ prius uideret, & si fluxũ non fecisset, ꝙ inter eos iret partitũ, & ita uidit cartas, & nõ fecit fluxũ, & cũ uellẽt liquidare partitũ, & erãt discordes, tertius, liquidauit partitũ, & ille, qui ibat ad primierã (nescio quo colore,) pœnitẽtia ductus, nolens dictũ partitũ amplius obseruare, uisis, auctoritate propria, cartis absq; approbatione, & improbatione alterius socij, primieram congerit, & cũ uellet totã pecuniã accipepere, alter socius excipiebat partitũ locum
1 habere debere, cũ in † transactione nõ sit locus pœnitẽtiæ ex eo, quia ex parte sua cõtractũ adimpleuit inspiciẽdo, si fluxũ fecerit, ut fuerũt concordes l. siue apud acta, & ibi oẽs docto. C. d' transact. doct. in l. iuris gẽtiũ in prin. ff. de pact. & in rubr. de verb. oblig. & ẽt q̃ a sub cõditione fuerat conuẽtũ, si fluxũ non fecerit, ualeat partitũ, quo casu nõ est locus pœnitentiæ. Barto. in l. ab emptione. col. 1. ff. de pact. Crot. in rubr. de uerb. oblig. nu. 11. Vnde fuit dubitatũ, q̃ d iuris, dũ ibi erã p̃sens illo anno mei docto.

Et primo pro parte negatiua dicendũ uidetur, ꝙ ille, qui ibat ad primierã deberet obtinere in cã, quia ille conuentio est trãsactio, ex qua nulla oritur actio, cum sit
2 † contractus innominatus. d. l. iurisgentiũ, in prin. ubi Bar. & doct. in d. l. siue apud acta. Scd'o, quia res adhuc erat integra, &
3 poterat à dicta conuentione, & † cõtractu innominato fieri digressio, cũ sit locus pœ tentiæ, l. qui pecuniã, ff. si cert. pet. & l. si pecuniã, in prin. ff. de cond. cau. dat. doct. in ru
4 br. de uerb. oblig. Tertio, q̃ a fuit † conuentum de partito in gñe, & nõ in specie, & tanq̃ nõ liquidatum, nec declaratum dicitur incertum, Ideo nõ ualet, cũ de quo senserint, nõ appareat, gl. in §. p̃tium autẽ, in uerbo, nominatus. instit. de emptio & uẽd. l. si domus, in princ. ff. de leg. 1. ubi Bart. & doct. Quarto quia, cum ille, qui ibat ad primierã, ad finẽ negaret uelle partitum facere, ipse aduersarius nõ repugnauit, nec improbauit. sed tacitè p̃misit ipsum cartas ui
5 dere, cùm † nõ improbare sit approbare. l. si filius, ff. ad Macedo. Bart. in l. quo. n. ff rẽ rat. habe. Et qui tacet, cõsentire uidetur. c. qui tacet. ubi Dy. de reg. iur. in 6. Quinto,
6 culpa non caret. qui † potuit prohibere, & non prohibuit. l. culpa caret. ff. de reg. iur. a cõtrario sensu, & ibi Deci. Sed istæ poterat p̃hibere, ne uideret cartas. Et facere partitum, ergo est in culpa, & consensisse uidetur, quia quotiescunq; quis põt cõtra dicẽdo actũ impedire. & nõ impedit, semp̃ cõsentire uidetur, vt dicit Ias. in §. item seruiana. numero. 54. instit. de actio. ex mente Bart. in l. quæ dotis, numer. 20. ff. sol. matr.

Pro parte affirmatiua ꝙ ualeret parti-
7 tũ, primo faciebat, q̃ a † cõtractus a principio sunt uolũtarii, ex post facto necessarij. l. sicut. C. de actio. & oblig. adeo ꝙ ab eis nõ põt recedi, nisi partes sint cõcordes. glo. in prin. instit. de empt. & uend. Scd'o ille, qui
8 est sibi † contrarius, nõ est audiendus. l. fin. C. de Codicil. ubi Bart. c. ex eo. de reg. iur. in 6 Sed iste in primis petiit partitum, nisi fluxũ aduersarius fecerit, postea repudiauit, ergo tamq̃ cõtrarius nõ est audiẽdus. Ter-
9 tio † cõuẽtiones, & pacta accipiũt uim a lege, ut l. 1. cõmoda. l. 1. §. cõuenerit. ff. depoŝ. Ceph. cons. 459. nu. 9. uol. 4. sed lex uult, ꝙ conuẽtiones partiũ sint obseruãdæ. d. §. si conuenerit. & l. 1. C. de oper. lib. l. secunda. C. de iur. emphyteo. & non obseruare conuentiones, est facere contra naturalẽ

æquita-

æquitatem. Cephal. consi. 461. num. 33. vo-
10 lum. 4. Quarto causa † semel approbata siue iusta, siue iniusta non pôt retractari §. eadem lege, in fin. vbi gloss. & Doct. instit. quib. ex cau. man. nõ lic. Sed iste petijt partitum, & approbauit post inspectionẽ Fluxi, & sic post implementum, iõ non potest retractari sine consensu illius, qui non fecit fluxum, & ex parte sua prius adimpleuit, & sentit. Cephal. consil. 565. num. 15. volum. 4. Rolan. cõs. 65. num 20. uolum. 4. & Anton. Cioffi. præceptor meus, consilio 109. num. 5. lib. 2. cart. 96. Quinto, quia in
11 † pactis non est locus pænitentiæ. l. sicut. C. de actio. & oblig. Anto. Cioffi. consil. 16. nu. 1. volum. 2. car. 13. co. 4. l. 2. & ibi Ias. & Doct. C. de iur. emphi.

Ad ea, quæ ꝑ parte negatiua adducebãtur, Respondebatur, vt infra. Et primo, nõ obstare primum fundamentum, uidelicet, ꝙ ex illa transactione non oritur actio, cum sit contractus innominatus, quia respondetur, quod quando ex parte unius est adimpleta conuentio, tunc temporis, non est amplius locus pænitentiæ, &
12 † maximè in casu nostro, in quo contractus est correspectiuus, & vltro citroq; obligatorius, patet quia conuenerũt, si Fluxum non fecerit de partito, & sic ipse vidit, an Fluxum faceret adeo, ꝙ ex parte sua adimpleuit Contractum, cum ad ipsum, non spectaret prima inspectio, Et per partitum poterat ita perdere partẽ pecuniæ, qui ibat ad Fluxum, sicut ille qui ibat ad primieram, cum obtinens deberet habere tertiam partem totius summę pecuniarũ, Nam partitum nihil aliud est, quàm Detractio quædam denariorum in vnum collectorum, secundum communem vsum, & consuetudinem ludentium, & loci, quæ in casu nostro dẽt obseruari, vt in simili optimè tradit Crauet. consi. 101. nu. 3. & 4. cõsil. 201. nu. 11. cõs 226 nu. 6. cõsi. 273. num. 13. volum. 2. & plura congerit Doctus Ioseph Ludo. in suis commun. conclusi. quæstion. 38. car. 84. Nam in primis considerari, & attendi debet communis vsus loquẽdi ludentium. Secundo vulgarium illius loci, sicut attenditur communis vsus loquendi Testatoris, postea vulgarium loci Testatoris. l. seruo manumisso. vbi Ias. in 2. notabil. ff. de condi. indeb. Crauet. cõs. 88. numero 15. lib. 1. Aurel. Dauid. in Tracta. de verbo. & rer. signific. cap. 7. nume. 4. car 69. Ias. in l. si constante. nume. 132. ff. solut. matri. Petr. de Barbo. consilio 95. libr. 1. Diuersorũ. cart. 224. Ioan. de Amic. consil. 152. colum. 9. in fin. Imol. consi. 21. Fely. in ca. cum M. de Constitu. uersi. & adde Inno. num. 6. & in Repertorio. in uerbo. Testator. co. mihi 635 Meritò cũ sit cor respectiuus, & ex una parte adimpletus, dubium non est, ꝙ non poterat esse locus pænitentię, parte altera reluctãte. Bar. in l. iurisgentium. §. quinimmo. colum. 2. in fin. & in l. cum mota. numero 3. C. de trãsact. Doct. in Rub. de ver. ob. & alijs rationibus inferius adducendis, & Afflict. decisio. 280. nu. 6. & ibi Apostilla. & Anto. Cioffi. præceptor meus, in d. consil. 109. nume. 4. & 5. volum. 2. cart. 96. Item etiam quia deposuerunt totam pecuniam causa liquidã
13 di partitum, quo casu quando † ꝑ eũ non stat quominus ualeat partitũ, sed per aduersarium, tũc ipse obtinere debet, quia habetur pro adimpleto, quo ad eius fauorẽ; tex gl. & Bar. in l. si rem tibi inspiciendam. §. si quis sponsionis. ff. de præscri. uer. glo in l. si oleum, in verbo præscriptis verbis. ff. de dolo. sicut quando duo deponũt aliquid causa currendi, uel lanciandi dardum, aut palum ferreum, & unus currit, vel lanciauit, & alter non vult adimplere, quia debet perdere, cum per eum steterit, vt per Rosel. consi. 46. sup prędictis, volum. 2 consilio crimina. diuersorum. Beneuenu. Strac. De Mercator. Tit. sponsalit. ver. item quæro. nu. 1. car. 120. & Franc. Niconi. in c. quoniam contra, in glo. petitiones. num. 111. de probatio. car. 128.

Secundo non nocet secundum fundamentum, quod res adhuc erat integra. Et
14 poterat esse locus † pænitẽtię, quia Respondetur, vt supra in primo fundamento, numero 7. Et additur, ꝙ licet res fuisset intègra (qđ negatur) cũ ex parte unius fuisset adimpleta conuentio, ut supra nume. 12. Nihilominus tribus rationibus non poterat esse locus pænitentię. Primo, quia est partitum petitum. & factum sub conditione, hoc ẽ nisi fluxum fecerit. & si primerã non fecerit amittat partitũ, si fecerit uincat. Qua de causa, cum contractus innominatus sit sub conditione celebratus, tũc tẽporis non est locus pænitentiæ, etiam ꝙ ex nullius parte fuisset adimpleta conditio, sed aliquis eorum uellet adimplere. Et ab aduersario fuisset impeditus, quia

haberetur

haberetur pro adimpleta, ut dixi supra nume. 13. & Bar. in l. ab emptione, colum. i. ff. de pact. & in d. l. siue apud acta, colum. fin. uersi. quæritur. quid si transactio. Crot. in Rub. de uerbo. obliga. num. 11. & sequen. faciunt no. per Felyn. in cap. cum causam. nu. 16. & seq. de testib. ubi quando aliquid a lege uel a contrahentibus est dispositũ, si illud impeditur, habetur pro adimpleto. Secundo. quia in dicta transactione præcessit stipulatio, Nam ille, qui ibat ad primieram, interrogauit alterum, si uellet facere partitum, qui respondit (uolo si fluxũ non fecero) & sic inspectis cartis, & fluxo non facto, fecerunt partitum, unde cũ ibi interuenerit stipulatio, nulli dubium est, ꝙ transactio est uestita ex cohærentia con-
15 tractus, Nam † pactum incontinenti appositum uestitur coherentia contractus, & parit actionem, Doct. in d. l. iurisgentiũ. Et in Rubrica, de uer. obligat. & d. l. siue apud acta, ubi ad saturitatem, & maximè, cum reperiatur stipulatio, qui contractus est cæteris firmior, nec potest Retractari. Doct. in d. Rub. de uer. obl. ubi Ias. in fi. nu. 10. & sequen.

Tertio non oppugnat tertium Arg. ꝙ partitum fuit generale, & incertum, quia negatur antecedens, cũ nullo pacto possit dici incertum illud, quod habet certam, & determinatam scientiam, ut patet sensui.
16 Nam quando dicitur partitum, tunc † a cõmuni usu loquendi ludentium, (qui debet ante omnia, considerari, & attendi. Bar. in l. talis scriptura. ff. de legat. & in Rubrica. ff. de nou. oper. nunt. ubi omnes Doct. & faciunt allegata per Syl. Nup. cart. 175. numer. 82. uer. limita hanc decisionẽ lib. 2. & tetigi supra numero 12.) intelligitur tertium ad primieram, & dimidiũ ad fluxum, ideo certum, & liquidum dici dēt, ad quod, ut sentit etiam Anto. Gomesi. de. contract, capit. 11. sub num. 11. uer. & ex superioribus, cart. 248. colum. 1. optimè facit id, quod habetur per Doctor in Rubr. de uerb. obligat. & in l. prima §. si quis ita. ff. eod. ubi dicunt Doct. quòd si partes dicendo. A. & respondendo. B. uoluerint intelli-
17 gere † promittis, promitto, ꝙ ualebit huiusmodi stipulatio, Et etiam, quia tantum est dicere, uolo facere partitum, quam di-
18 cere, ꝙ iustum est, sed quando † uenditio uel aliud refertur ad illud, quod iustum ē, ualet, & tenet etiam nullo apposito declaratore. Bar. in l. hæc uenditio. ff. de contrahen. emptio. ubi etiam Addent Bar. in l. si fundus. §. fi. ff. de pignori. & ibi addi. Ratio potest esse, quia illud certum dicitur, aliter non ualeret. §. pretium autem, ubi glo. & Doct. instit. de emptio. & uendit. Nam quando legatur, aut uenditur aliqua res,
19 quæ sit certa de † incertis, ualet legatum, & uenditio, ut dicunt supra allegati Doctores. Angel. in Auct. de restit. fideicommis. in fin. colum. 9. facit text. in l. pater §. uicos. ff. de lega. 2. & ibi Bar. & Pau. Vnde cum appareat de quo partes senserint, scilicet de partito, & sic certo, licet incertum hoc est quantitas non appareat, expressa, tamen cum tacitè insit in partito habetur pro expressa, & ualet pactum, tex. est in l. generaliter legato. §. fin ff. de legat. i ubi gloss. & Barto. quod uidetur etiam optime declarari per Deci in consil. 489. num. 11. Bar in l. cum seruo. §. demonstratio, in fi. ff. de contrah. emptio. An. Gomesi. de cõtractib. ca. 11. sub nu. 8. uer. nona conclusio. car. 247. col. 1. & seq & nu. 10. ubi procedit etiam de iure canonico, & si diuersimode intelligeretur partitum illud, qd' minus esset deberet intelligi cõuentum. Ant. Gomesi. d. c. 11. nume. 11. uer. & superioribus. rubr. 243.

Ad quartum fundamentum, quia non improbauit, & tacuit, uidetur approbasse, & consensisse, Respondetur, ꝙ Regula, quæ habet, quod non improbare est approbare, & qui tacet consentire uidetur, nõ procedit quando de damno captando agitur,
20 uel quod † damnum respicere possit. ut latè per Dyn. in c. is qui tacet. & cap. qui tacet. de regul. iur. in 6. Bar. optime in l. Quo enim. ff. rem rat. hab. & in l. quæ dotis, numero 10. et seq. ff. solut. matrim. & ibi Adden. adde Corse. Sing. in uerbo. taciturnitas, et ēt Marc. Mant. sing. 443. Habetis Anchara. consi. 176. col. 2. Gemin. cons. 55. col. 3. Pau. de Ca. cõs. 242. nu. 1. et 12. uo. 1. Cra uet. consi. 200. num. 7. & seq. uolum. 2. & Bello. consil. 9. nume. 4. Ruin. consil. 55. sub num. 7. uolum. 4. Sed hic clarum est, ꝙ dãnum respiciebat, si faciebat primieram, et intulit damnum, quia fecit postea primeram, quo casu non uidetur approbasse, in eius odium, Et etiam quia de necessitate erat uerbis cõtradicere, uel per aliquod signũ extrinsecum, iuxta no. in l. certum ē. ff. si cer. pet. Nam animus in mente retētus,

nihil.

nihil operatur, l. si repetēdi. C. de cond. ob causam, ut in proposito sentit Io. Petr. Sur d. cons. 136. num. 25. & seq. cart. 390 Ratio est, quia sicut illa transactio solo consensu fuit facta, ita etiaim contrario cōsensu apparente per aliquod signū externum debebat dissolui: Quia eodem modo, quo
21 celebratur cōtractus, eodem † modo dissoluitur, sed sic est quod quando cōtractus solo consensu conficitur, requiritur quod ille consensus appareat per signa apta ad illud declarandum, & non sufficit sola taciturnitas, ut in simili habetur, in cap. 1. de spons. duo. Alex. cons. 146. col. 3. uers. quia respondeo. uolum. 5. Abb. in c. tua nos. per illum tex. num. 10. de spons. Ita etiam in distractu debebat illud significari, i. e. est in l. nihil tam naturale. ubi Deci. ff. de regul. iur. Et idem in stipulatione dicendum est, maxime quando res non esset integra. Adeo quod per dictam stipulationem requirebantur uerba expressa, ut ibi in d. l. nihil tā naturale, & late per Surd. consil. 136. num. 25 & seq. cart. 390. unde cùm ipse tacuerit, apparet apertissime quod uolebat partitū habere locum rationibus supra scriptis.

Quinto, & ultimo, non obstat, quod culpa non caret, qui potuit prohibere, & non prohibuit. Quia illud procedit in casu con
22 scientiæ. & ideo quis non † tenetur adiuuare aliquem ne occidatur licet possit. ut per Deci. in d. l. culpa caret, nū. 8. & 9. Dyn. in cap. nō est sine culpa, colum. 11. de regul. iur. in 6. Et etiam, quia in casu nostro non poterat prohibere, cum de necessitate ille debebat cartas uidere, ut partitū haberet locum, quia si nō faciebat primeram, Alter habebat partitum, si faciebat ipse obtinebat, ideo erat necessaria inspectio, ergo culpa carebat, ut tetigi, supra in Decis. 27. nu. . . . i 1. par. & per tex. in d. l. culpa caret, & ibi Deci. & Cagnol. & sic his rationibus cō
* sideratis fuit IVDICATVM * Pisis de anno 1560. in festis Baccanalibus dictum partitum fieri debuisse, ac debere, nec esse locū penitentiæ. & Ego BORGNINVS CAVAL C. tunc temporis fui præsens, & prędictacōgessi, & disputaui, & fuit primo anno mei Doctoratus, 1560. ideo ne mireris, si leuia hęc & iocosa sunt, quia aliquando uidemus, che dalle spine anchor nascon le Rose; Vale.

VERVM

VERVM quia (vt alias in prima parte mearum decisionum dixi) sum quotidie multis negocijs, & causis delegatis magni momenti occupatus. Teste Illustriss. & Reuerendiss. Archiepiscopo Mediolani, veneranda fabrica, quatuor ordinarijs Cathedralis Ecclesiæ Mediolani Illustris. Collegio Boromæo, & Alexandrino, Reuerendiss. Episcopo Vigleuani, Regia Camera, & Regina Dalmatiæ, ac alijs quampluribus personis exclamantibus, & vocantibus me ad prolationem sententiarum, firmiter proposui finē huic secundæ parti mearum decisionum imponere. Tertiam vero partem vtiliorem de vltimis voluntatibus, & delictis cum pleno repertorio istius secundæ partis iam inchoactam maiori commoditate, & diebus estiuis, & feriatis perficere conabor; ideo libenti animo hanc suscipe partem, & vrbaniter considera, & fraterna caritate carpe, quia intendo semper me subijcere alio saniori iudicio; & Sanctæ Matri Ecclesiæ, vale. ex meo studiolo Papiēsi die 18. Decembris. 1585. qua Illustrissimus, & Reuerendiss. D. Hippolitus de Rubeis Episcopus Papiensis D. Meus colendissimus diuina prouidentia creatus fuit Cardinalis à Summo Pontifice SISTO QVINTO.

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

†. ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn

Omnes sunt quaterniones, præter Nn qui est quinternio.

VENETIIS,
Apud Dominicum de Farris.
M. D. LXXXVII.

Bo[illegible]io

&

Caualcano

Decisiones

Feurzanen

To II

21

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm